Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga Kwara'ae

Kwara'ae 2003 Edition

© 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Language:
Country:
Publisher:
Copyright: © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.
Last Updated: 2023-10-20
ID: 448a4de8-539d-4e43-a010-7e406f988f66
ISO: kwf
ISBN:

Jenesis 4
Matthew 56
Mark 97
Luke 122
John 164
Acts 194
Rom 231
1 Korint 248
2 Korint 265
Galesia 276
Efesus 283
Filipae 289
Kolose 294
1 Tesalonika 298
2 Tesalonika 302
1 Timoti 305
2 Timoti 310
Titus 314
Filemon 317
Hebrus 319
James 332
1 Peter 337
2 Peter 342
1 John 345
2 John 350
3 John 351
Jude 352
Reveleson 354

Jenesis

Na sata ˈi Genesis neˈe fadalana neˈe ˈuri: Na safalilana ru ki taˈifau. Na buka neˈe alaˈa sulia ru maˈi ua ˈi naˈo ki ana kaidaˈi God saungaˈinia ru ki taˈifau saena magalia. Ma buka neˈe ka alaˈa logo sulia kaidaˈi God nia saungaˈinia na ngwae, faˈinia na fulilana maˈi taˈangaˈa saena magalia, ma kulu ka nonifii maˈi saena taˈangaˈa leleka ka dao ˈi taˈena.
Na buka neˈe, nia ˈaˈemae maˈi sulia fulilana na magalia neˈe maˈi ˈi naˈo ma sulia logo neˈe God ili ˈuana ˈadoˈa faˈinia ngwae ma noaˈa nia kasi mamalo faˈasia faˈarongoˈa ˈania liana fuana ngwae nia ki. Genesis neˈe toˈo ana ro maˈe alaˈanga ˈinotoˈa ki. Etana faˈi boˈi alaˈanga ˈita maˈi ana bali buka taˈi ru leleka ka sui ana bali buka akwala ma taˈi ru. Nia alaˈa sulia na kaidaˈi God nia saungaˈinia magalia faˈinia na ngwae neˈe kira eta tua saena na magalia. Nia alaˈa logo sulia sa Adam faˈinia ˈi Eve, sa Kein ma sa Abel, faˈinia sa Noa ma na faka doe ba nia saungaˈinia. Nia alaˈa logo sulia na ba ngwae ki kira iliili ˈuana saungaˈilana ˈi Babilon.
Ruana faˈi boˈi alaˈanga ana na buka neˈe nia ˈita ana bali buka akwala ma ro ru ka dao ana lima akwala Na bali buka neˈe nia toˈo ana ˈaˈemae sulia fuuˈi ngwae ˈi Israel ki, kira futa olitada. Na faˈinaˈonaˈo kira neˈe sa Abraham, na ngwae neˈe na fitoˈonga nia ana God ngasingasiˈa liu. Ma nia ka roˈosulia fatalana God. Buri ˈana nia ka ˈaˈemae laˈu sulia ngela nia sa Aesak faˈinia koˈo nia sa Jakob neˈe kira saea logo ˈani sa Israel. Ngwae neˈe sa Jakob toˈo ana akwala ngela ma ro ngela neˈe na fuuˈi ngwae ˈi Israel ki kira futa olitada.
Ana suilana na buka neˈe, na ˈaˈemae alaˈa naˈa sulia sa Josef, ta ngela ana sa Jakob. Ru neˈe fuli fuana sa Josef neˈe kwaiˈia tala fuana sa Jakob faˈinia ngela nia ki ma na tuaˈa nia kira ka leka ˈuana saena fanoa ˈi Ejipt.
Ru doe saena ˈaˈemae neˈe ki neˈe sulia ru neˈe God nia fulia fuana fuuˈi ngwae nia. Na etangilana buka neˈe, ˈaˈemae sulia kaidaˈi God nia saungaˈinia magalia neˈe, ma na suilana God ka fata alangaˈi faˈinia fuuˈi ngwae nia ana kaidaˈi ki taˈifau neˈe nia ke tagi leˈa sulia fuuˈi ngwae nia. Na ˈaˈemae saena na buka neˈe ki ˈidufaˈi leka sulia God faˈinia na ru neˈe God nia fuliˈi ki, ma ka alaˈa logo sulia na kwai matalangaˈi ˈanga God ana ru noaˈa ˈiri saga ki. Ma God ka nangasia logo na fuuˈi ngwae nia. God nia talaˈia fuuˈi ngwae nia, ma nia ka ˈafida logo. Ma nia ka faˈataˈinia logo na falafala leˈa nia ki saena maurilada. Na buka neˈe fulangaˈinia faˈamamanalana fuuˈi ngwae ˈi Israel fuana ˈafilana na ngwae neˈe kira futa ˈi burida ki fasi ˈiri faˈamamanalada ke ngasi, ma ka teo tari ma noaˈa kasi funu.

Na ˈaˈemae saena na buka neˈe ki niˈi ˈuri:
God neˈe saungaˈinia na magalia neˈe faˈinia na ru ki taˈifau saena. 1:1-2:15
Na taˈangaˈa nia eta fuli maˈi saena magalia neˈe ma na ngwae ki taˈifau kira ka nonifii. 3:1-24.
Na isuisuˈa sulia sa Adam leleka dao ana sa Noa. 4:1-5:52
Na ˈaˈemae sulia sa Noa faˈinia na faˈi asi doe ba kurua fanoa ki taˈifau. 6:1-10:32
Na faˈi lalafe keta liu ngwae ki saungaˈinia ˈi Babilon. 11:1-9.
Na ˈaˈemae sulia ngwae ki ˈita ana sa Siem leleka ka dao ana sa Abraham. 11:10-32
Na ˈaˈemae sulia uulu koˈo bora kulu ki sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob. 12:1-35:29.
Na ˈaˈemae sulia fuuˈi ngwae sa Esau na ngela ˈi naˈo sa Aesak. 36:1-43.
Na ˈaˈemae sulia sa Josef faˈinia ngwae futa nia ki. 37:1—45:28
Sa Jakob faˈinia ngwaˈi ngela nia kira tua ˈi Ejipt 46:1—55:26.

God saungaˈinia na magalia

1 Ana etangilana, God saungaˈinia ˈafutana na magalia ma na mamanga. 2 Na magalia nia fioroˈa,
ma na kafo doe ka fungu fafia, ma maˈe rodo ka buta
fafia. Ma na Mangona God tua ma ka ˈasua fafona na
kafo neˈeri. †

† *nama ˈoko saiana rokisilana ˈuri: Ana etangilana, kaidaˈi God talaˈae fuana saungaˈinia ˈafutana na magalia ma na mamanga, na magalia nia fioroˈa, ma na kafo doe ka fungu fafia, ma maˈe rodo ka buta fafia. Ma na Mangona God tua ma ka ˈasua fafona na kafo neˈeri.*

Na etana asoa

3 Ma God ka fata ˈuri, “Madakolaˈanga ke dao naˈa
maˈi.” ˈUnaˈeri goˈo na madakolaˈanga ka fuli naˈa diˈia
nama neˈe nia saea. 4 Ma God ka saeleˈa faˈinia na
madakolaˈanga, ma nia ka alua naˈa na dangi ma na
rodo kera ka tua matali. 5 Ma nia ka faˈasata na
madakolaˈanga neˈeri ˈani na Asoa, ma nia ka saea na
maˈerodo neˈeri ˈani na Rodo. Ma na asoa neˈeri ka sui
naˈa. Ma na asoa neˈeri naˈa neˈe na etana asoa ana na
magalia.

Na ruana asoa

6-7 Ma God ka fata laʼu ʼuri, “Alua ta kula ke teo ʼi safi-
tana na kafo neʼeri ʼiri ke daroʼia na kafo ka teo ʼi lifua
ma na kafo ka teo ʼi olofa.” Ma na kula neʼeri ka raʼe
maʼi diʼia God nia oga. Na kula neʼeri nia fulia ma kafo
ka daroʼia ta kafo ka teo ʼi lifua ma ta kula ka teo ʼi olo-
fa. 8 Ma nia ka faʼasata kula neʼeri ʼani na mamanga.
Ma na asoa neʼeri ka sui, na ruana asoa ana magalia.

Na uula asoa

9 Ma God ka fata laʼu ʼuri, “Kafo loʼoko teo ʼi olofana
mamanga, muke fiku taʼifau fasi ʼiri kula langa langa
ke raʼe maʼi,” ma na ru neʼeri ka fuli diʼia nama ba nia
saea. 10 Ma nia ka saea na kula langa langa neʼeri ʼania
Ano, ma nia ka saea na kafo neʼeri ʼania na Asi. Ma
God ka lisia na raoʼa nia ma nia ka saeleʼa faʼinia.
11 Ma God ka fata laʼu ʼuri, “Ru matamata marako
toʼo toʼo ki taʼifau, muke bulao ana ano neʼe. Ma na
ano ka toʼo nama ana ru matamata marako toʼo toʼo ki
taʼifau faʼinia maga ru kira ki. Ma na maga ru neʼeri ki
ke alu laʼu na ru neʼe kira leka faʼasia.” Ma ru neʼeri ki
ka fuli nama diʼia neʼe nia saea. 12 Na ru matamata
marako ʼoro ki neʼe taʼe maʼi ma ka bulao maʼi na ano
neʼe, ma na maga ru kira ki ka alu laʼu na ru neʼe kira
leka faʼasia. Ma God ka lisia na raoʼa nia ma nia ka
saeleʼa faʼinia. 13 ʼIu na asoa neʼeri ka sui naʼa, na uula
asoa ana magalia neʼeriʼa.

Na faina asoa

14 Ma God ka fata laʼu ʼuri, “Madakolaʼanga ki muke
raʼe maʼi ʼi lofana mamanga ʼiri muke daroʼia na dangi
ma na rodo. Na ru neʼe ki fuana faʼataʼilana asoa ki,
ma faʼi ngali ki, ma na kaidaʼi ki. †15 Na ru neʼe ki ke
baʼa teo ʼi lifua saena na mamanga ma kike rara maʼi ʼi
ano fasi ʼiri ka toʼo ana madakolaʼanga.” Ma na
madakolaʼanga neʼeri ki ke fuli nama diʼia nia saea
naʼa. 16 Nia ka saungaʼinia madaʼafi ka sina ngasin-
gasiʼa fasi ʼiri ka sina ana asoa ki. Ma nia ka saun-
gaʼinia na madamo neʼe nia noaʼa kasi sina ngasin-
gasiʼa diʼia na madaʼafi, fasi ʼiri ke sina ana rodo. Ma
nia ka saungaʼinia laʼu goʼo na bulubulu ki. 17 ʼIu God
aluda kira ka tua saena na mamanga ma kira ka rara
maʼi ʼi ano fasi ʼiri ke toʼo ana madakolaʼanga. 18 ʼIu na
madaʼafi inaʼu ana sinaʼa ana na asoa, ma na madamo
ka inaʼu ana sinaʼa ana rodo. Ma kera ka toʼolangaʼinia
dangi ka matali faʼasia na rodo. Ma God ka lisia na
raoʼa nia ma nia ka saeleʼa faʼinia. 19 ʼIu ma asoa neʼeri
ka sui, ma na faina asoa ana magalia neʼeriʼa.

Na limana asoa

20 Ma God ka fata laʼu ʼuri, “Na iʼa matamata toʼotoʼo
ki, muke tua saena asi ma muka faʼafungua. Ma na faʼi
noʼo matamata toʼotoʼo, muke tua muka lofo kwailiu
saena na mamanga.” 21 Nia ka saungaʼinia iʼa doe ki
saena asi, ma gwaʼi iʼa matamata toʼotoʼo ki logo neʼe
kira faʼafungua na asi. Ma nia ka saungaʼinia na faʼi
noʼo matamata toʼotoʼo ki. Ma God ka lisia na raoʼa nia
ma nia ka saeleʼa faʼinia. 22 Ma nia ka faʼaleʼada ma ka
fata ʼuri ada, “Na gwaʼi iʼa ki, nia leʼa fuamuʼa muke alu
ngela ʼoro ʼamuʼa fasi ʼiri kamu ke faʼafungua asi neʼe.
Ma na faʼi noʼo ki logo, nia leʼa fuamuʼa muke toʼo ana
ngela ʼoro ki, fasi ʼiri muke baʼa ʼoro laʼu.” 23 ʼIu ma
asoa neʼeri ka sui, niaʼa na limana asoa ana magalia.

Na onona asoa

24 Ma God ka fata laʼu ʼuri, “Na ru mauri ki, kamu ke
tua saena ano neʼe. Nia ke toʼo nama ana ru ʼaeʼaela ki
ʼi fanoa, ma na ru ʼaeʼaela doe ki ma na ru ʼaeʼaela tiʼi-
tiʼi ki saena masuʼua.” Ma na ru neʼeri ki ka taʼe maʼi ka
diʼia nama neʼe nia saea. 25 Nia ka saungaʼinia ru mata-
mata ki neʼe kira toʼo ana mauriʼa neʼe kira tua saena
ano neʼe. Nia ka saungaʼinia ru ʼaeʼaela ʼi fanoa ki, ma
na ru ʼaeʼaela doe ki ma na ru ʼaeʼaela tiʼitiʼi ki saena
masuʼua. Ma God ka lisia na raoʼa nia ma nia ka
saeleʼa faʼinia.
26 Ma God ka fata laʼu ʼuri, “Nia leʼa fuana kuke saun-
gaʼinia ngwae ki fasi ʼiri kira ka diʼia logo kuluʼa, ma ki-
ra usulia kuluʼa taʼifau naʼa. Kira ke baʼa gwaungaʼi
fafia na iʼa ki, faʼinia faʼi noʼo ki, ma na ru ʼaeʼaela ʼi
fanoa ki, ma ma na ru ʼaeʼaela doe ki ma na ru ʼaeʼaela
tiʼitiʼi ki saena masuʼua.” ††27 ʼUnaʼeri God ka saun-
gaʼinia na ngwae ki fasi ʼiri kira ka diʼia logo niaʼa, ma
kira usulia niaʼa taʼifau naʼa. God nia saungaʼinia ng-
wae ki ʼania ngwangwane ma na kini.
28 Ma God ka faʼaleʼadaroʼo ma ka fata ʼuri fuadaroʼo,
“Nia leʼa fuana koroʼo ke toʼo ana ngela ʼoro ki ʼiri kike
baʼa tua ana kula ki taʼifau saena magalia. Ma moke
ʼaʼana fafia ru ki taʼifau saena magalia. Nau ku alu ko-
roʼo ke gwaungaʼi fafia na iʼa ki, faʼinia na faʼi noʼo ki,
ma ru ki taʼifau neʼe kira mauri ma kika tua saena na
magalia neʼe.”
29 Sui God ka fata laʼu ʼuri, “Rongoa basi, ru matama-
ta marako toʼo toʼo ki taʼifau faʼinia maga ru kira ki ma
na fuaʼi ru kira ki, nau ku aluda taʼifau naʼa fuamuroʼo.
Na ru neʼeri ki, kike kwatea fanga fuamuroʼo. 30 Bore
ma nau ku alua ru matamata marako toʼo toʼo ki taʼi-
fau niʼi fanga fuana na ru mauri ki taʼifau saena ano
neʼe: na ru ʼaeʼae ki, na faʼi noʼo ki, ma na ru ʼaeʼaela
tiʼitiʼi ki saena masuʼua.” ʼIu na ru neʼeri ki fuli ka diʼia
nama ba nia saea. 31 Ma God ka lisia na raoʼa nia ki taʼi-
fau ma nia ka saeleʼa liu faʼinia. Na onona asoa ana
magalia naʼa neʼeriʼa.

2 ʼUnaʼeri na raoʼa God ki ana saungaʼilana na ma-
manga ma na ano faʼinia na ru neʼe teo saeni ki
niʼi sui naʼa.

Na fiuna asoa

2 Na raoʼa neʼeri God fulia ka sui naʼa, ma na fiuna
asoa nia ka mamalo. 3 Ma nia ka faʼaleʼa fiuna asoa,
ma ka toʼolangaʼinia fiuna asoa ana wiki nia abu, os-

† *nama kaidaʼi ana fangaʼa ki*

†† *Ana kaidaʼi neʼe God saungaʼinia na ngwae, nia saungaʼinia fuana ngalilana na falafala nia ki talana.*

iˡana nia mamalo naˡa, duˡungana na raoˡa nia fuana saungaˡilana na ru ki taˡifau nia sui naˡa.

God nia saungaˡinia na ngwangwane eta eta faˡinia na kini eta eta

4 Na ˡaˡemae sulia God neˡe saungaˡinia naˡa na mamanga ma na ano faˡinia na ru ki taˡifau neˡe tua adaroˡo nia ˡuri:

Ana kaidaˡi neˡe Iawe na God nia saungaˡinia na mamanga faˡinia na ano ma na ru neˡe teo adaroˡo ki,
5 noaˡa ta ru ˡiri bulao ˡua ana na ano, osiˡana noaˡa nia kasi kwatea ˡua na uta, ma ka noaˡa ˡua ta ngwae neˡe ke oˡo ˡua ta oˡola. 6 Na maˡe busu ki goˡo neˡe kwate ma ano ka ngwangasiˡoraˡa. 7 ˡIu na God Iawe ngalia na buli ano ma ka saungaˡinia ˡani taˡi ngwae, ma nia ka ufi sulia ngongorana fasi ˡiri nia ka toˡo ana mauriˡa. ˡUnaˡeri mala neˡe ngwae ka fiˡi mauri.

8 Sui, ˡi bali ana fanelana madaˡafi ana taˡi kula neˡe kira saea ˡani ˡi Iden, na God Iawe nia sasi akaˡu ana taˡi kula leˡa liu, ma nia ka ngalia na ngwae neˡe nia saungaˡinia, ma nia ka kwate nia ka tua ana. 9 Ma nia ka alua na ˡai matamata toˡotoˡo ˡoro ki saena kula neˡeri. Ma na ˡai neˡeri ki lisilada leˡa/kwanga liu ma na fuaˡi ru ki ka leˡa liu fuana ˡanilani. Ma saena tofongana kula neˡeri, ta ro ˡai laˡu neˡe kera uu ˡi neˡeri. Ta ˡai neˡe fufuana ke kwate ngwae ke mauri, ma taˡi neˡe fufuana ke kwatea ma ngwae ki ka saiana tae neˡe taˡa ma tae neˡe leˡa.

10 ˡIu taˡi kafo nia busu maˡi ˡi Iden ma nia ka afe saena oˡola neˡeri ˡiri ke faˡangwangasiˡora. Ana kaidaˡi na kafo neˡeri nia afe naˡa kwau faˡasia ˡi Iden, nia ka alu laˡu ta fai kafo matamata. 11 Etana kafo neˡe kira saea ˡani ˡi Pison neˡe afe kwau saena kula kira saea ˡani ˡi Havila, kula neˡe gol leˡa liu nia ana. 12 Ma gol neˡeri nia sikasika liu. Ma na ru moko leˡa liu neˡe kira saea ˡani ‘beliam’ teo ˡi Havila, ma na fau lisilana leˡa liu neˡe kira saea ˡani ‘oniks’ teo ˡi neˡeri logo. 13 Ma ruana kafo neˡe kira saea ˡani ˡi Gihon, ma nia ka afe kwailiu saena fanoa ˡi Kus. 14 Ma uula kafo neˡe kira saea ˡani ˡi Taegris nia teo karangi ana fanoa ˡi Asiria, ana bali ˡuana fanelana sina. Ma faina kafo neˡe kira saea ˡani ˡi Iufretes.

15 ˡIu na God Iawe ngalia ngwae neˡeri ma ka alua nia ka tua ana kula leˡa neˡeri fasi ˡiri nia ka oˡo ˡi saena ma ka lia sulia na ru neˡe teo ˡi neˡeri ki. 16 Ma na God Iawe ka fata totongaˡi ˡuri fuana, “ˡOke ˡania fuaˡi ru ki ana ˡai ki saena na kula neˡe. 17 Bore ma taˡi ˡai goˡo neˡe nia abu noaˡa ˡoe kosi ˡania fuaˡi ru ki ana. Na ˡai neˡe ke kwatea ma ngwae ki ka saiana tae neˡe taˡa ma tae neˡe leˡa. † Diˡia ˡoko ˡania na fuaˡi ru ki ana ˡai neˡe, ˡoke baˡa mae nama ana asoa neˡeri.”

18 Ma na God Iawe ka fata ˡuri, “Noaˡa nia ˡiri leˡa fuana ngwae neˡe ke tua taˡifilia. Nia leˡa fuana nai saungaˡinia nama ta taˡi ngwae kwaima fuana neˡe totolia ke kwaiˡafi ana.” 19 ˡI naˡo, na God Iawe ngali na buli ano ka saungaˡinia ˡania na ru ˡaeˡaela ki neˡe ke leka fafona ano, faˡinia faˡi noˡo ki neˡe kike lofo kwailiu ˡi lifua saena mamanga. Niniˡari, Iawe ngalida maˡi fuana ngwae neˡeri fasi ˡiri nia lisia na ngwae faˡasatada. Na sataˡi ru neˡe ngwae neˡe ke saeda ˡania neˡe niˡi teo tari naˡa ˡunaˡeri. 20 Na ngwae ka faˡasata na ru ˡaeˡaela ki ˡi fanoa, ma na ru ˡaeˡaela ki saena masuˡua, ma na faˡi noˡo ki logo. Bore ma noaˡa nia ˡiri dao toˡona ta ru neˡe ka kwaima ma ka kwaiˡafi ana ngwae. 21 Goˡo, na God Iawe ka kwatea ngwae neˡeri ka maliu liu. Sui nia ka lafua taˡi suli karokaro ana ma ka fono logo ˡusia kula neˡe nia lafua maˡi faˡasia ana. 22 Ma nia ka ngalia suli karokaro neˡeri, ma ka saungaˡinia taˡi kini, ma nia ka ngalia maˡi fuana na ngwae neˡeri.

23 Ma kaidaˡi ngwae neˡeri lisia nia ka fata ˡuri fuana God, “Reala kwa! Niaˡa diˡia logo nauˡa! Na sulina saka maˡi ana suliku, na sulina saka maˡi ana suliku, ma nonina ka saka maˡi ana noniku. Satana naˡa neˡe ‘kini’, osiˡana nia saka maˡi ana ngwangwane.”

24 Duˡungana ru neˡeri, ngwae ke faˡasia na maˡa nia faˡinia teˡa nia, ma ka tua ratai faˡinia na ˡafe nia, ma kera ke alua naˡa taˡi manataˡanga diˡia taˡi ngwae goˡo. 25 Ma na ngwae neˡeri faˡinia ˡafe nia kera ka dadara goˡo ˡadaroˡo, ma noaˡa kera kasi ˡeke goˡo ˡanidaroˡo talada.

Na ngwae faˡinia ˡafe nia kera aburongo ana fatalana God

3 ˡIu ana ru ki taˡifau neˡe God Iawe nia saungaˡinida na faˡi loi naˡa neˡe taˡi ru neˡe nia kwaˡatafa liu fuana ˡosoˡa. ˡUnaˡeri ana taˡi asoa, na faˡi loi leka maˡi ma ka saefilo ˡuri ana kini neˡeri, “ˡUri ma nia mamana neˡe God nia saea fuamuroˡo noaˡa koroˡo kasi ˡania fufuana ˡai ki taˡifau saena oˡola neˡe?”

2 Ma kini neˡeri ka fata ˡuri, “Noaˡa ˡuiri ˡiira laˡu. Keroˡo ke ˡania goˡo ˡamiroˡo fufuaˡi ru ki ana ˡai ki saena oˡola neˡe, 3 bore ma God ka saea, ‘Taˡi ˡai neˡe uu goˡo saena tofongana oˡola neˡe noaˡa koroˡo kasi ˡania nama koroˡo kasi sama toˡona fuaˡi ru ki ana. Si diˡia koroˡo ˡoia ru abu neˡeri koroˡo ke baˡa mae.’”

4 Bore ma faˡi loi neˡeri nia fata lala ˡuri, “Alaˡanga neˡana noaˡa ˡiri mamana. Koroˡo kasi mae goˡo. 5 God fata ˡunaˡeri osiˡana nia saiana ka sui naˡa, si diˡia koroˡo ˡania fuaˡi ˡai neˡana, maamuroˡo ke baˡa ˡifi, ma koroˡo ke baˡa diˡia logo niaˡa, ma koroˡo ka sai logo ana falafala neˡe taˡa ki ma na falafala neˡe leˡa ki logo.”

6 Na kini neˡe nia lisia na ˡai neˡe lisilana leˡa liu, ma fuaˡi ru ki bore ka leˡa logo fuana ˡanilani. Ma nia ka oga liua naˡa neˡe nia ke kwaˡatafa. Goˡo nia ka ngalia naˡa ti fuaˡi ru ana ˡai neˡeri, ma ka ˡania naˡa, ma nia ka kwatea logo fuana araˡi nia, ma nia ka ˡania logo. 7 Tona goˡo ma maadaroˡo ka ˡifi naˡa, ma kera ka lia saiana neˡe keraˡa tua dadara naˡa. Kaidaˡi neˡeri kera ka taia naˡa raˡi figi ki, ma kera ka toro naˡa ˡaniˡi fafidaroˡo.

---

† *nama “Na fufuana neˡe kwatea ma ngwae ki talada ka filia tae neˡe taˡa ki ma tae neˡe leˡa ki.” This means that people can choose to live apart from God and not obey His Word. People can choose what is good and bad for themselves. But living apart from God and disobeying His word brings death. God is the only sourse of life.*

8 Ma nia saˈulafi naˈa, na God Iawe nia liliu logo ˈana
ana kula neˈeri, kera rongoa ma kera ka leka ago naˈa
ˈadaroˈo faˈasia God ˈi safitana na ˈai ki ana kula neˈeri.
9 Bore ma na God Iawe nia ri kwau ˈuana na ngwae
neˈeri ka ˈuri, “Se, ˈuri ma ˈaeˈo naˈa ˈi faˈi kwa?”
10 Ma na ngwae neˈeri olisia ma ka ˈuri, “ˈIu nau ku
rongoa ˈoko leka maˈi, ma nau ku maˈu, niniˈa nau ku
leka ku ago ˈi neˈe, osiˈana nau ku dadara.”
11 ˈUnaˈeri ma God ka fata ˈuri fuana, “ˈUri ma sa tai
neˈe saea neˈe ˈoko dadara kwa? ˈUri ma ˈoko ˈania
fuana ˈai ba nau ku luia koroˈo kasi ˈania?”
12 Ma na ngwae neˈeri ka fata ˈuri, “ˈIu, bore ma na ki-
ni ba ˈoko alua ka tua faˈi nau niniˈa kwatea fuaˈi ˈai
neˈe fuaku, ma nau ku ˈania naˈa.”
13 ˈUnaˈeri goˈo na God Iawe ka fata ana na kini neˈeri
ka ˈuri, “Faˈutaneˈeˈokosasiˈuri kwa?”
Ma na kini neˈeri ka fata ˈuri, “Na faˈi loi naˈa niniˈa
soke nau kwate ma nau ku ˈania fuana ˈai neˈe.”

God matalangaˈinida

14 ˈIu na God Iawe nia fata ˈuri fuana faˈi loi neˈeri,
“Duˈungananeˈeˈokosasiruneˈe,naˈafitaˈiˈanga ke
dao toˈomu. Ana ru ˈaeˈaela ki taˈifau, ˈaeˈo goˈo neˈe
ˈoke toˈo ana ˈafitaˈiˈanga neˈe. Nia ka ˈita ana kaidaˈi
neˈe, ˈoke ango naˈa ˈania olofamu, ma ˈoke ˈania naˈa
gegeo ana ano sulia bongi firi leleka ka dao ana kaidaˈi
ˈoke mae. 15 Nai baˈa kwatea kini neˈe ke ˈailangaˈi ko-
roˈo kwailiu, moke tuani fuˈali lamuroˈo toˈotoˈo kasi
mango. Na kwalafa ˈoe ma na kwalafa kini neˈe kera ke
tua ˈani malimae ˈanga adaroˈo. Ma na kwalafa nia ke
baˈa bulia ngisia gwaumu, ma ˈoke baˈa ˈalea buira
ˈaena.”
16 God ka fata laˈu ˈuri fuana kini neˈe, “Nai baˈa
kwate ke ˈafitaˈi fuamu ana kaidaˈi ˈoke ina. ˈOke baˈa
fii liu ana kaidaˈi ˈoke faˈafuta ngela. Sui ka ˈunaˈeri
bore ˈana, ˈoke oga nama ˈamu na araˈi ˈoe, ma nia ke
gwaungaˈi fuamu.” †
17 ˈUnaˈeri God ka fata laˈu ˈuri fuana ngwangwane
neˈeri, “Ana kaidaˈi neˈe, nai baˈa faˈalia ano neˈe ke
taˈa naˈa, duˈungana ˈoko rongo sulia fatalana ˈafe ˈoe,
ma ˈoko ˈania naˈa fuana ˈai ba nau ku luia faˈasiˈo
noaˈa ˈoe kosi ˈania. Ana kaidaˈi firi ana maurilamu,
ˈoke baˈa inaˈu naˈa ana rao laga ulafu ˈanga ˈuana
fanga lamu. 18 Na kwalo ngarangaraˈa ki ma na ˈai taˈa
ki kike bulao maˈi saena na ano. ˈOke baˈa ˈania goˈo
ˈamu na ru neˈe bulao ki saena ano. 19 ˈOke baˈa rao la-
ga ulafu, ma ˈoko ˈidaˈida, fasi ˈiri na ano ke toˈo ana
fanga leleka ka dao ana kaidaˈi ˈoke mae, ma na non-
imu ke oli saena na ano niniˈa nau ku saungaˈiniˈo maˈi
ana. Nau ku saungaˈiniˈo ana na ano, ma ˈoke baˈa oli
laˈu saena na ano.”
20 Ma satana na ngwae neˈeri neˈe sa Adam. †† Ana
kaidaˈi neˈeri nia ka saea na ˈafe nia ˈani ˈi Eve, osiˈana
niaˈa naˈa neˈe na teˈa na ngwaˈi toˈa mauri ki.
21 ˈIu na God Iawe saungaˈinia ifi fuadaroˈo ana
ˈuliˈulina na ru mauri ˈaeˈaela ki, ma ka faˈatoroda roˈo
ˈania.

God alua sa Adam ma ˈi Eve ˈi maa faˈasia na kula leˈa neˈeri

22 Ma na God Iawe ka fata ˈuri, “Kaidaˈineˈenangwaenianaraˈemaˈikadiˈianaˈakuluˈa,osiˈananiasai
naˈa ana falafala taˈa ki ma na falafala leˈa ki. Kaidaˈineˈekulukasialaˈaniaoaˈanianasingaliaˈufuaˈiru
ki faˈasia na ˈai ana mauriˈa. Si diˈia nia ˈania fuaˈi ru ki
ana na ˈai neˈe, noaˈa nia kasi mae naˈa.”
23 Sui, na God Iawe ka alua naˈa ngwae neˈeri ˈi maa
faˈasia na kula leˈa neˈeri ˈi Iden. ˈIu, God nia saun-
gaˈinia na ngwae ana na ano. Ma nia ka alua ngwae
neˈe ka rao naˈa saena na ano neˈe, ma ka oˈofia naˈa
oˈola nia ki. 24 ˈI buri ˈana God ka alua ngwae neˈeri ˈi
maa, nia ka alua na ˈainsel ki ka folo ˈusia bali ˈuana
fanelana sina ana kula leˈa neˈeri ˈi Iden. Ma kira ka fo-
lo suli bongi firi ˈania sele ni ofoˈa ki. Na sele neˈeri ki,
na meamea ana mafula neˈe ke duˈa maˈi ˈi maani, ma
ka liu kalia kula neˈeri ma noaˈa kasi mamalo. Na God
Iawe nia sasi ˈunaˈeri ˈiri ka fonea na ngwae ki noaˈa
kira kasi leka karangi maˈi ana na ˈai neˈe fufuana kwa-
tea ngwae ke mauri firi.

Sa Kein saungia sa Abel

4 ˈIu sa Adam faˈinia ˈafe nia ˈi Eve, keroˈa tua fiku
naˈa leleka nia ka ina ma ka faˈafuta naˈa taˈi
ngela ngwane sa Kein. ‡ Ma ˈi Eve ka fata ˈuri, “ˈIu Iawe
nia kwaiˈafi aku niniˈa nau ku ngali maˈi na ngela ng-
wane.” 2 Ma ˈi buri ˈana, nia ka faˈafuta laˈu ruana
ngela ngwane sa Abel.
Ma kaidaˈi sa Abel nia ˈaˈana maˈi, nia ka sarea ma ka
lia sulia na sipsip ki. Ma sa Kein ngwae ni rao saena
oˈola. 3 Ana ta kaidaˈi, sa Kein ka ngalia naˈa ti fanga
saena oˈola nia, ka kwateˈe ˈani na foˈosi nia fuana
Iawe. 4 Bore ma sa Abel nia ngalia bibi sipsip eta futa
ana na sipsip nia ki, ma nia ka saungia ka mae, ma nia
ka ngalia na fasi ru saela ki, ma nia ka foˈosi ani fuana
Iawe. Ma Iawe ka saeleˈa liu faˈinia sa Abel ma na
foˈosi nia, 5 bore ma noaˈa nia kasi ala goˈo fafia sa
Kein faˈinia na foˈosi neˈe nia duˈafia. ˈUnaˈeri sa Kein
ka saetaˈa ka lilisu liu naˈa, ma na maana ka rada naˈa.
6 Sui Iawe ka fata ˈuri fuana sa Kein, “Faˈutaneˈeˈoko
saetaˈa liu ma maamu ka rada naˈa ˈira kwa? 7 Diˈia
ˈoke sasi na ru saga, na maamu bore ka lia sae leˈa lo-
go. Bore ma diˈia ˈoke ˈaila ˈani sasi na ru saga, taˈan-
gaˈa neˈe nia diˈia ta ru kwasi neˈe tua karangi amu,
ma ka kwaimaˈa kwali fuana faˈali lamu. Taˈangaˈaneˈeogaliuakeliufiˈo,boremaˈokeliufianama.”
8 Ana taˈi asoa sa Kein fata ˈuri fuana ngwae futa nia
sa Abel, “Koro leka saena oˈola.” Ana kaidaˈi keraˈa tua
saena oˈola, sa Kein ka fuˈalia ngwae futa nia, ma ka
saungia ka mae naˈa.

† *nama Sui bore ˈana ˈoke oga gwaungaˈi fafi araˈi ˈoe, nia ke ˈaˈana fuamu.”* †† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, sa ‘Adam’ fadalana neˈe ‘Ngwae etaeta’.*

‡ *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Kein’ fadalana neˈe ‘Ngali maˈi’.*

9 ꞌUnaꞌeri ꞌi buri ꞌana, Iawe ka saefilo ꞌuri ana sa Kein,
“ꞌUri ma ngwae futa ꞌoe sa Abel nia ꞌi faꞌi?”
Bore ma sa Kein ka fata lala ꞌuri, “Nau ku ꞌiri saiana.
ꞌUri ma na raoꞌa nai lala neꞌe fuana liaꞌa sulia na ngwae futa nau?”
10 Sui Iawe ka fata ꞌuri ana, “Faꞌutaneꞌe ꞌoko sasi na ru taꞌa neꞌe kwa? Nau ku rongoa na ꞌabuna ngwae futa ꞌoe inaꞌu ana angiꞌa maꞌi fuaku faꞌasia ꞌi ano, ma nia ka amasi nau fuana faꞌasaga lana na ru neꞌe! 11-12 Kaidaꞌiꞌoko saungia na ngwae futa ꞌoe, na ꞌabuna nia afe toli saena ano, ma na ano ka ꞌifi fuana ngali lana ꞌabuna. Osiꞌana ru neꞌeri na ꞌafitaꞌi ꞌanga ke baꞌa dao nama fafiꞌo. Kaidaꞌiꞌoko oꞌolia na oꞌola ꞌoe, noaꞌa nia kasi alua ta fanga. ꞌI niniꞌari noaꞌa ꞌoe kosi toꞌo naꞌa ana ta ano ꞌamu saena magalia neꞌe sulia kaidaꞌi ki taꞌifau ana maurilamu. ꞌAeꞌo ngwae naꞌa fuana liu kwailiu ꞌanga, ma noaꞌa ꞌoe kosi mango.”
13 GoꞌoSa Kein ka fata ꞌuri fuana Iawe, “Na kwaꞌikwaꞌinga neꞌana nia ꞌato liu naꞌa fuaku. 14 Kaidaꞌineꞌe ꞌoko lali nau naꞌa faꞌasia na ano neꞌe ma noaꞌa nau kusi tua laꞌu ana kula neꞌe ꞌoko tua ana. Ma kaidaꞌi ki taꞌifau ana mauri laku, nai baꞌa dau goꞌo ꞌani liu kwailiu ꞌanga naꞌa. Ma si diꞌia ta ngwae goꞌo ꞌana ke dao toꞌoku, ma nia ka saungi nau, nai mae naꞌa!”
15 Bore ma Iawe nia fata ꞌuri ana sa Kein, “Noaꞌa goꞌo. Si diꞌia ta ngwae saungiꞌo ꞌoko mae, nai baꞌa kwatea kwaꞌikwaꞌinga nia ke fiu fau ki ka liufia kwaꞌikwaꞌinga ꞌoe.” Sui, na Iawe ka alua maꞌetoto ana, fasi ꞌiri diꞌia ta ngwae bore ꞌana dao toꞌona noaꞌa nia kasi saungia ka mae. 16 GoꞌoSa Kein ka leka naꞌa kwau ꞌana faꞌasia kula Iawe nia tua ana. Ma nia ka tua naꞌa ana bali ana fane lana madaꞌafi ana ꞌi Iden na kula kira saea ꞌani ꞌi Nod. †

Na ꞌato kaleꞌa sa Kein

17 Sa Kein faꞌinia ꞌafe nia kera tua fiku naꞌa, leleka ꞌafe nia ka ina naꞌa, ma nia ka faꞌafuta taꞌi ngela ngwane, kera ka faꞌasata ꞌani sa Enok. Ana kaidaꞌi neꞌeri, sa Kein ka saungaꞌinia taꞌi fanoa, ma ka saea ꞌani ꞌi Enok sulia satana na ngela nari nia. 18 Sa Enok alua sa Irad. Sa Irad alua sa Mefujael. Sa Mefujael ka alua sa Metusael. Ma sa Metusael ka alua sa Lamek.
19 Araꞌineꞌe sa Lamek, nia toꞌo ana ro ꞌafe ki ꞌi Ada ma ꞌi Sila. 20 ꞌI Ada faꞌafuta ngela ngwane neꞌe satana sa Jabal, ma na ngwae neꞌe kira futa olitana sa Jabal ki, kira tua goꞌo saena babala ki, ma na raoꞌa kira neꞌe ngwae kira sare buluka goꞌo ma na nanigot ma na sipsip ki. 21 Na satana na ngwae futa sa Jabal neꞌe sa Jubal, ma na ngwae neꞌe kira futa maꞌi olitana sa Jubal ki, kira sai leꞌa liu ana kidili lana na gita ma faꞌinia ufi lana ꞌau ki. 22 Ma ꞌi Sila ka faꞌafuta taꞌi ngela ngwane neꞌe satana sa Tubalken, ma na ngwae neꞌe futa olitana sa Tubalken ki, kira sai leꞌa liu ana saungaꞌilana na ru fuana raoꞌa ki ꞌania na barasi ma na aean. Na ngwaingwaena sa Tubalken neꞌe satana ꞌi Naama.

† *Ana alaꞌanga ꞌi Hebru, ꞌi ‘Nod’ fadalana neꞌe ‘Kula neꞌe noaꞌa ngwae kasi tua toꞌo ana. Nia liu kwailiu ꞌanga’.*

23 Sa Lamek nia ngu fuana ro ꞌafe nia ki ka ꞌuri, “ꞌI Ada ma ꞌi Sila ro ꞌafe nau ki, moro sailinga leꞌa maꞌi fuaku. DiꞌiaSa ta ngwae nama ta ꞌalako kwaꞌi nau, nai baꞌa saungia ka mae. ††24 DiꞌiaSa ta ngwae saungia sa Kein ka mae, God ke baꞌa kwatea kwaꞌikwaꞌinga nia ke fiu fau ki ka liufia kwaꞌikwaꞌinga sa Kein. Bore ma, diꞌia ta ngwae faꞌalia nauꞌa, kwaꞌikwaꞌinga nia ke fiu akwala ma fiu fau ki ka liufia kwaꞌikwaꞌinga sa Kein.”

Sa Set faꞌinia ngwaꞌi ngela nia

25 Sa Adam faꞌinia ꞌafe nia ꞌi Eve keroꞌa tua fiku nama ꞌadaroꞌo ka leleka ꞌi Eve ka faꞌafuta laꞌu ta taꞌi ngela ngwane neꞌe sa Set. Ma ꞌi Eve ka fata ꞌuri, “God nia kwatea laꞌu maꞌi ta ngela ngwane laꞌu fuaku, ꞌiri ka didifulia sa Abel ba sa Kein saungia ka mae naꞌa.” ‡26 Sui ꞌunaꞌeri laꞌu ꞌi buri ꞌana, sa Set araꞌi ma ka alua taꞌi ngela ngwane ma ka faꞌasata ꞌani sa Enos. Ana kaidaꞌi neꞌeri mala na ngwae ki ka fiꞌi talaꞌae fuana foꞌosia God ꞌani satana Iawe.

Na ꞌato kaleꞌa Sa Adam talaꞌae ana sa Set leleka maꞌi ka dao ana sa Noa

5 Na ꞌaꞌemae sulia kwalafa sa Adam nia ꞌuri:
Ana kaidaꞌi neꞌe God saungaꞌinia na ngwae ki fasi ꞌiri kira ka diꞌia logo niaꞌa. 2 God nia saungaꞌinia ngwae ki ꞌania ngwangwane ma na kini. Ma nia ka faꞌaleꞌadaroꞌo, ma nia ka saeda roꞌo ꞌani na Ngwae.
3 Sa Adam tuatua ka dao ana 130 faꞌi ngali ki sui, nia ka alua laꞌu taꞌi ngela ngwane neꞌe diꞌia logo niaꞌa talana. Ma nia ka saea na ngela neꞌeri ꞌania sa Set. 4 Sui sa Adam nia ka tua laꞌu sulia 800 faꞌi ngali ki, ma ana kaidaꞌi neꞌeri nia ka alua laꞌu ti ngela ngwane ma ti ngela kini laꞌu. 5 Ma ana kaidaꞌi nia mae nia tua naꞌa sulia 930 faꞌi ngali ki.
6 Kaidaꞌi sa Set nia dao ana 105 faꞌi ngali ki, nia ka alua sa Enos. 7 Sui sa Set ka tua laꞌu sulia 807 faꞌi ngali ki, ma nia ka alua laꞌu ti ngela ngwane ma ti ngela kini laꞌu. 8 Ma ana kaidaꞌi nia mae nia tua naꞌa sulia 912 faꞌi ngali ki.
9 Kaidaꞌi sa Enos nia dao ana 90 faꞌi ngali ki, nia ka alua sa Kenan. 10 Sui sa Enos ka tua laꞌu sulia 815 faꞌi ngali ki, ma ana kaidaꞌi neꞌeri nia ka alua laꞌu ti ngela ngwane ma ti ngela kini laꞌu. 11 Ma ana kaidaꞌi nia mae nia tua naꞌa sulia 905 faꞌi ngali ki.
12 Kaidaꞌi sa Kenan nia dao ana 70 faꞌi ngali ki, nia ka alua sa Mahelalel. 13 Sui sa Kenan ka tua laꞌu sulia 840 faꞌi ngali ki, ma ana kaidaꞌi neꞌeri nia ka alua laꞌu ti ngela ngwane ma ti ngela kini. 14 Ma ana kaidaꞌi nia mae nia tua naꞌa sulia 910 ngali ki.
15 Sa Mahelalel tua sulia 65 faꞌi ngali ki ka sui, nia ka fiꞌi alua sa Jered. 16 Sui sa Mahelalel ka tua laꞌu sulia 830 akwala faꞌi ngali ki, nia ka alua laꞌu ti ngela ngwane faꞌinia ti ngela kini laꞌu. 17 Ma ana kaidaꞌi nia mae nia tua naꞌa sulia 895 faꞌi ngali ki.

†† *nama Nau ku saungia taꞌi ngwae ka mae, duꞌungana nia kwaꞌi nau. Nau ku saungia taꞌi ngwae ꞌalako ka mae, osiꞌana nia fuꞌali nau.*
‡ *Ana alaꞌanga ꞌi Hebru ‘Set’ neꞌe rongo lana diꞌia fadalana neꞌe ‘Kwatea’.*

18 Kaidaˡi sa Jered nia tua ka dao naˡa ana 162 faˡi
ngali ki, nia ka alua sa Enok. 19 Sui sa Jered ka tua laˡu
sulia 800 faˡi ngali ki, ana kaidaˡi neˡeri nia ka alua laˡu
ti ngela ngwane ma ti ngela kini laˡu. 20 Ma kaidaˡi nia
mae, nia tua ka dao naˡa ana 962 faˡi ngali ki.
21 Kaidaˡi sa Enok nia dao ana 65 faˡi ngali ki, nia ka
alua sa Metusala. 22 Sui sa Enok ka tua laˡu sulia 300
faˡi ngali ki, ma nia ka donga God ana maurilana taˡi-
fau. Ma nia ka alua laˡu ti ngela ngwane faˡinia ti ngela
kini. 23-24 Nia ka donga God ana manatalana taˡifau lele-
ka God ka lafua faˡasia na magalia neˡe kaidaˡi nia
mauri goˡo ˡana. Ma noaˡa ta ngwae kasi lisia naˡa. Ana
kaidaˡi neˡeri nia dao naˡa ana 365 faˡi ngali ki.
25 Kaidaˡi sa Metusala nia dao ana 187 faˡi ngali ki, nia
ka alua sa Lamek. 26 Sui sa Metusala ka tua laˡu sulia
782 faˡi ngali ki, ma nia ka alua laˡu ti ngela ngwane
ma ti ngela kini. 27 Ma kaidaˡi nia mae, nia dao naˡa
ana 969 faˡi ngali ki.
28 Kaidaˡi sa Lamek nia dao ana 182 faˡi ngali ki, nia
alua taˡi ngela ngwane. 29 Nia ka fata ˡuri, “Na ngela
neˡe nia ke baˡa kwaiˡafi akulu, fasi ˡiri kulu ka taˡi ma-
malo tiˡitiˡi basi ana raoˡa ngasi kulu ki ana ano neˡe,
niniˡa Iawe matalangaˡinia ka sui naˡa.” Ma nia ka saea
na ngela neˡeri ˡani sa Noa. †30 Sui sa Lamek tua laˡu
sulia 595 faˡi ngali ki. Ma ana kaidaˡi neˡeri nia ka alua
laˡu ti ngela ngwane ma ti ngela kini laˡu goˡo. 31 Ma
kaidaˡi nia mae nia dao naˡa ana 777 faˡi ngali ki.
32 Kaidaˡi sa Noa nia dao ana 500 faˡi ngali ki, nia alua
uulu ngela ngwane ki. Ma nia ka faˡa satada ˡania sa
Siem, sa Ham, ma sa Jafet.

Na tualana ngwae ki taˡa liu

6 Ana kaidaˡi na ngwae ki ˡoro naˡa saena na maga-
lia neˡe, ma na kini ˡoro ki kira futa logo, 2 na
ngela ngwane God ki kira lisia ngela kini Ngwae ki lisi-
lada leˡa liu, ma kira ngali ta kini goˡo ada kira oga kike
korea, ma kika koreda toˡotoˡo naˡa.
3 ˡUnaˡeri na Iawe ka fata ˡuri, “Noaˡa nia ˡiri leˡa neˡe
Mango ˡaku ka teo tari ana ngwae ki. Kiraˡa na ngwae
saena magalia ki goˡo niniˡa neˡe ta asoa kike baˡa
mae. ˡIta ˡi taˡena kike baˡa tua goˡo sulia 120 faˡi ngali
ki.”
4 Ma ana kaidaˡi neˡeri ma ˡi buri ˡana logo, ngwae
doe liu ki †† kira tua logo saena magalia. Na ngwae
neˡeri ki futa ana kini Ngwae ki ba na ngela ngwane
God ki kira ki koreda ma kika tuatua faˡinida ˡi naˡo ki.
Na ngwae doe liu neˡeri ki ˡi naˡo, kiraˡa ngwae mala
fuana fuˡanga ki, ma satada ka talo liu ana fanoa ki.
5 Ma kaidaˡi neˡeri Iawe ka lisia na ngwae ana maga-
lia kira taˡa liu naˡa. Kaidaˡi ki taˡifau manatalada ng-
wae ki taˡifau ka taˡa. 6 Ma na manatana Iawe ka
kwaimanatai liu naˡa. Nia manata sulia neˡe nia saun-
gaˡinida ma ka aluda saena magalia neˡe, ma na man-
atana ka dila liu naˡa sulia. 7 Sui Iawe ka fata laˡu ˡuri,
“Nau kui baˡa faˡasuia na ngwae ba nau ku saungaˡini-
da ki faˡasia na magalia neˡe. Ma na ru ˡaeˡaela ki,
faˡinia ti ru neˡe ango fafona ano, ma na faˡi noˡo ki lo-
go, nai baˡa faˡasuida. Nauˡa goˡo neˡe nau ku saun-
gaˡinida. Bore ma ˡi taˡena nau ku manataida liu.”
8 Bore ma sa Noa goˡo neˡe Iawe nia saeleˡa liu faˡinia.

Sa Noa saungaˡinia taˡi faka doe liu

9-10 Na ˡaˡemae sulia sa Noa nia ˡuri:
Sa Noa toˡo ana uulu ngela ngwane ki, ma satada
neˡe sa Siem, sa Ham, ma sa Jafet. Sa Noa goˡo neˡe
taˡi ngwae neˡe tua ˡoloˡolo, ma noaˡa nia ˡiri fulia ta ru
fuana ngalia kwaˡi kwaˡinga ana kaidaˡi nia tua saena
magalia, ma nia ka donga God ana manatalana taˡifau.
11 Bore ma na ngwae ki taˡifau ana magalia, kira abu-
la rora ka taˡa lilisu naˡa ˡi naˡona God. Kira tuani fuli
bareˡa ma kika dau goˡo ˡani sau ngwaeˡa. 12 God lisia
maˡi na magalia neˡe ki, lisilana taˡa ka lilisu naˡa, os-
iˡana na ngwae ki taˡifau na falafala kira ki taˡa liu naˡa.
13 ˡUnaˡeri God ka fata ˡuri fuana sa Noa, “Osiˡana na
fanoa nini ˡi ano nia fungu naˡa ˡani taˡangaˡa neˡe na
ngwae ki fulia, nai baˡa faˡasuia ngwae ki taˡifau. Ma-
mana liu, naˡi baˡa malangisia na magalia neˡe faˡinia
na ngwae ki taˡifau. 14 Nia neˡe ˡoke ngalia na reba ˡai
leˡa ki naˡa, ma ˡoko saungaˡinia taˡi faka doe liu, ˡoke
saungaˡinia kala maˡe luma ki ˡi saena, ma ˡoko saia ˡi
saena ma ˡi iila logo ˡania na buli saia ki. 15 ˡOke saun-
gaˡinia ketalana ke baˡa dao ana 135 mita. Ma reba
lana ke dao ana 22 mita. Ma fanelana ke dao ana 13
mita.
16 “Ma kaidaˡi ˡoko saungaˡinia na luma ana na faka
neˡeri, noaˡa ˡoe kosi ˡodoa ˡi ninimana leleka ka dao ˡi
gwaofana. ˡOke alaˡania ro bali ninimana ki ke ˡifi goˡo
ˡani. Gwauni ke raˡe ka bolo faˡinia taˡi ˡoiˡa ‡. ˡOke
saungaˡinia uulu tatafe ki ‡† ˡi saena, ma ˡoko saun-
gaˡinia taˡi sina maa ˡi ninimana.
17 “Nai baˡa kwatea maˡi taˡi kafo afe doe liu ke fun-
gulia magalia neˡe, ka mumunia ru neˡe mauri ki taˡi-
fau ˡiri kike funu. Na ru saena na magalia neˡe ki ke
baˡa mae taˡi taˡifau. 18 Bore ma ana kaidaˡi neˡe nau
kui baˡa fata ˡani taˡi fau alangaˡi ˡanga faˡiniˡo, nai
baˡa tagi suliˡo saena na faka neˡeri ma faˡinia ˡafe ˡoe
ma na uulu ngela ˡoe ki faˡinia uulu ˡafe kira ki. Kau-
mulu taˡifau muke raˡe saena faka neˡeri fasi ˡiri muke
mauri. 19-20 Ma ˡoke baˡa ngalia ro faˡi noˡo ki saena na
faka neˡeri, ma ro ru ˡanga ana ru ˡaeˡaela, ma na ru ki
taˡifau neˡe mauri fafona ano neˡe. Na ru neˡeri ki ˡoke
baˡa ngalia ta taˡi ru ngwane faˡinia ta taˡi ru kini saena
na faka faˡi kaumulu ˡiri kike mauri. 21 Ma ˡoke baˡa
ngalia logo ti fanga ˡi saena faka neˡeri ke totoli kau-
mulu ma na ru neˡe kira mauri ki logo.”
22 Sui sa Noa ka sasi naˡa sulia ru ki taˡifau neˡe God
nia fata totongaˡi fuana.

God kwatea taˡi kafo afe doe liu ka faˡa kwaˡufia ru ki taˡifau

7 Aia, God nia ka fata ˡuri fuana sa Noa, “Kaidaˡi
neˡe naˡa ˡaeˡo faˡinia na ˡafe ˡoe ma na ngela ko-

† *Ana alaˡanga ˡi Hebru ‘Noa’ neˡe rongo lana diˡia fadalana neˡe ‘Kwaiˡafi’.* †† *ngwae doe liu ki Nefilim lisia Numbas 13:33.*

‡ *45 sentamita* ‡† *decks*

roˈo ki, muke leka naˈa saena na faka neˈe, osiˈana nau ku lisia ka sui naˈa, taˈi ˈaeˈo goˈo neˈe ˈoko ˈoloˈolo liu ka liufia na ngwae ki saena magalia neˈe. 2 ˈOke ngali akwala ma fai ru ana ru ˈaeˈaela sikasika ki, ta fiu ru ana ai ngwane ki, ma ta fiu ru ana ai kini ki. Ma ˈoko ngalia logo ro ru ˈanga ana ru neˈe noaˈa ˈiri sikasika ki, ta taˈi ru ngwane faˈinia ta taˈi ru kini. 3 Ma ˈoko ngalia akwala ma fai ru ana ta noˈo bore ˈana. Ta fiu ru ngwane ma ta fiu ru kini. ˈOke sasi nama ˈunaˈeri fasi ˈiri neˈe kaidaˈi na kafo ke gwaˈu na ru neˈeri ki taˈifau kike kale ma kike alu ngela laˈu saena magalia taˈifau. 4 Kaidaˈi neˈe, fiu asoa ki naˈa neˈe teo ma nau kui baˈa kwate na uta doe ke dao maˈi, ma nia ke baˈa toˈo sulia fai akwala asoa ma fai akwala rodo, ma nai baˈa malangisia na ngwae ki taˈifau ma faˈinia ru ki taˈifau neˈe nau ku saungaˈiniˈi saena na magalia neˈe.”

5 Ma sa Noa ka sasi sulia ru neˈe God fata totongaˈi fuana.

6 Kaidaˈi na kafo afe doe neˈeri dao ka mumunia ru ki taˈifau, sa Noa nia tua naˈa sulia 600 faˈi ngali ki. 7 Ma niaˈa faˈinia ˈafe nia, ma na uulu ngela nia ki faˈinia uulu ˈafe kira ki, kira ka ruˈu naˈa saena na faka doe neˈeri, kira ka ago naˈa faˈasia na kafo afe doe neˈeri. 8 Ma ru ˈaeˈaela neˈe sikasika ki, faˈinia ai noaˈa ˈiri sikasika ki, ma faˈi noˈo ki, ma ru angoango ki, 9 kika leka naˈa saena faka neˈeri faˈinia sa Noa, ma ru ki ana ro ruˈa, kika leka fiku. Ta taˈi ru ngwane faˈinia ta taˈi ru kini kira ka ruˈu naˈa diˈia nama neˈe God nia fata totongaˈi fuana sa Noa. 10 Ma na fiu asoa ki ˈi buri ˈana, na kafo afe doe liu afe ka fungulia na magalia.

11 Ana ruana madamo ana akwala asoa ma fiuna asoa ana faˈi ngali neˈe sa Noa nia dao naˈa ana ono talangaˈi faˈi ngali ki, na kilu kafo ki saena ano neˈe niˈi ka ˈifi, ma kafo ka luluasa maˈi ka doe, ma maˈe uta doe ki ka toˈo maˈi. 12 Ma na uta neˈeri ka toˈo toˈo leleka ka dao ana fai akwala asoa ma fai akwala rodo.

13 Ma ana asoa neˈeri nama neˈe sa Noa faˈinia ˈafe nia ma uulu ngela nia ki, sa Siem, sa Ham ma sa Jafet, faˈinia uulu ˈafe kira ki, kira ka raˈe naˈa saena na faka neˈeri. 14 Ma kwalu kaela ru ˈaeˈaela naˈa saena magalia neˈe, kira leka naˈa saena na faka faˈinia sa Noa. Nia toˈo ana ru ˈaeˈaela ˈi fanoa ki faˈinia ru ˈaeˈaela ki taˈifau saena masuˈua, ai doe ki ma na ai tiˈitiˈi ki, ma faˈi noˈo ki taˈifau, kira leka logo saena na faka neˈeri. 15-16 Ru ki taˈifau neˈe kira toˈo ana mauriˈa kira leka ro ruˈa, ai ngwane faˈinia ai kini, kira leka naˈa saena faka faˈinia sa Noa diˈia ba God saea. Ma kaidaˈi kira tua taˈifau naˈa saena faka neˈeri, Iawe ka fono naˈa ˈusia sina maa ana na faka.

17 Na kafo neˈe ka afe ka doe liu laˈu, ma nia ka fungu naˈa fafia magalia neˈe, leleka ka dao ana fai akwala asoa ki. Ma kaidaˈi kafo neˈeri fungu maˈi ka fungulia kula neˈe faka nia teo ana, ma kafo ka lafutaˈinia naˈa na faka neˈe, ma ka faˈolangaˈinia, ma nia ka faˈofaˈo ka leka leka naˈa ˈana. 18 Na kafo neˈe ka inaˈu ana funguˈa fafia magalia neˈe, ma faka neˈe nia faˈofaˈo ka leˈa goˈo ˈana, 19 leleka kafo neˈe ka fungu fafia na faˈi ua ki, ma ka raˈe ka leleka ˈana. Gwauna faˈi ua ki bore ka fungu fafiˈi ka ˈato liu. 20 Fafona ua ki kafo fungu ka ˈato liu, nia koso ka dao karangia fiu mita ki. 21-23 Ru ki taˈifau neˈe toˈo ana mangoˈi ru ki neˈe kira tua ana magalia nini God saungaˈinida, kaidaˈi neˈe nia kuruda, ma kira ka mae taˈifau naˈa. Ngwae ki taˈifau faˈinia ru ˈaeˈaela ki taˈifau ma na ru angoango ki fafona ano neˈe ma faˈi noˈo ki taˈifau, God nia malingaˈinida taˈifau naˈa. Sa Noa goˈo faˈinia luˈuluˈua nia, ma ru ki taˈifau neˈe tua faˈinia saena faka doe neˈe goˈo neˈe kira mauri. 24 ˈIu na kafo neˈeri fungu nama ˈana ˈunaˈeri ka leka sulia taˈi talangaˈi asoa ma lima akwala asoa.

8 Bore ma God nia manata nama toˈona ˈua sa Noa, ma na ru ki taˈifau neˈe kira tua faˈinia saena na faka neˈeri, sui nia ka kwatea taˈi maˈe iru iru ka iru fafia kafo neˈeri, ma kafo ka talaˈae ka koso laˈu. 2 Nia ka fono ˈusia na kilu kafo ki saena ano, fasi ˈiri kafo noaˈa kasi busu tafa naˈa maˈi, ma nia ka faˈasuia naˈa uta doe neˈeri. 3 Ma kafo neˈeri ka etangia naˈa gwaˈunga leleka ka dao naˈa ana talangaˈi asoa ma lima akwala asoa. 4 Na faka doe neˈeri ka teo naˈa ˈi gwauna ua doe ˈi Ararat ki, ana akwala asoa ma fiuna asoa saena fiuna madamo. 5 Na kafo ka ˈidu ka koso laˈu, ma ana tangafula madamo ana faˈi ngali neˈe ana etana asoa ana madamo, ti gwaˈi ua talaˈae ka raˈe naˈa maˈi. 6 Buri ˈana fai akwala asoa ki laˈu, sa Noa ka ˈifingia na maa olofolo ana faka neˈeri, 7-8 osiˈana nia oga ke saiana fasi diˈia kafo neˈeri nia gwaˈu naˈa ana kula neˈeri. Aia, nia ka kwatea kwau na taˈi faˈi noˈo doe neˈe satana na refen, ma ka faˈa lofotaˈinia kwau. Bore ma faˈi noˈo neˈeri ka leka ana kula ki taˈifau, ma nia ka tuani lofo kwailiu goˈo ˈana, leleka ka dao ana kaidaˈi kafo neˈeri gwaˈu ka langa langa naˈa. Buri ˈana laˈu sa Noa ka kwatea laˈu kwau na bola, ma ka danga ˈania ka lofo laˈu kwau, 9 bore ma na bola neˈeri noaˈa kasi dao toˈona ta kula fuana tuaˈa, osiˈana na kafo fungu goˈo ˈana ˈua fafia ano, ma nia ka oli laˈu maˈi saena na faka. Kaidaˈi nia oli maˈi, sa Noa taga kwau limana sulia sinamaa olofolo, ma na bola neˈeri ka lofo maˈi, ma ka toˈo ana limana. Ma sa Noa ka ngalia maˈi saena na faka. 10 Nia masia laˈu fiu asoa ki ka sui, nia ka fiˈi danga laˈu kwau ˈania bola neˈeri. 11 Ma ka saˈulafi naˈa bola neˈeri ka oli laˈu maˈi, ma nia ka ngalia maˈi raˈi olif faolu ˈani kwakwana ˈi neˈeri. Sa Noa ka sai ˈuri ana na kafo neˈe gwaˈu karangi ka sui naˈa. 12 Nia ka masia laˈu ta fiu asoa ka sui, ˈi neˈeri nia ka danga ˈania na bola neˈeri ka leka laˈu kwau, bore ma kaidaˈi neˈe, nia noaˈa ˈiri oli naˈa maˈi siana.

13 Etana asoa ana madamo etaeta ana faˈi ngali neˈeri, kaidaˈi neˈeri sa Noa nia dao naˈa ana ono talangaˈi faˈi ngali ma taˈi faˈi ngali, kafo neˈe ka langa langa taˈifau naˈa fafona magalia neˈe. Sui sa Noa nia ˈifingia sinamaa ana na faka neˈeri, ma na ano ˈekeˈeke ka tataˈe laˈu maˈi. 14 Ma ana ro akwala ma faina asoa ana ruana madamo ana faˈi ngali neˈeri, na ano nia langa langa taˈifau naˈa.

15 Sui God nia ka fata ˈuri fuana sa Noa, 16 “Kaidaˈi neˈe naˈa, ˈafe ˈoe faˈiniˈo, faˈinia uulu ngela ˈoe ki faˈinia uulu ˈafe kira ki, kaumulu taˈifau mulu saiana

muke raˡe naˡa maˡi faˡasia na faka neˡana. 17 Ma muke
logea ru ki taˡifau nena tua faˡiniˡo saena na faka, kike
raˡe logo maˡi, fasi ˡiri kike baˡa alu ngela ˡiri kike ˡoro
saena magalia neˡe.”
18 ˡUnaˡeri sa Noa faˡinia luˡuluˡua nia, kira ka raˡe
naˡa maˡi faˡasia faka neˡeri, 19 ma ru ki taˡifau neˡe kira
tua faˡinia, kira ka leka logo maˡi ˡi maa, ma kira ka
ruˡu maˡi ˡi maa sulia fuuˡi tuaˡa kira ki sulida talada.

Sa Noa kwatea foˡosi fuana God

20 Aia, sa Noa nia ˡuia taˡi sulufaua fuana foˡosilana
Iawe, ma nia ka ngalia ti ru ˡaeˡaela faˡinia ti faˡi noˡo
neˡe kira sikasika fuana ˡau abuˡa, ma nia ka saungida
kike mae, ma ka doˡofida fafona sulufaua neˡeri.
21 Iawe nia saeleˡa liu ana moko leˡangaˡa ana foˡosi
neˡeri ki, ma nia ka manata ˡana talana ˡuri, “Nau ku
saiana falafala ngwae ki, ˡita ana kaidaˡi neˡe kira tiˡitiˡi
nama ˡua, manatada nia teo sui naˡa ana taˡangaˡa. Ka
ˡunaˡeri bore ˡana, noaˡa naisi baˡa faˡalia laˡu na mag-
alia neˡe duˡungana fuli ru lana ngwae ki. Kaidaˡi neˡe
nau ku faˡafunua na ngwae ki faˡinia ru toˡo ana man-
goˡi ru ki, kira ka mae ka sui taˡifau naˡa. Bore ma naisi
baˡa sasi naˡa ˡuri ˡi buri, diˡia nini nau ku sasi ana
kaidaˡi neˡe. 22 Kaidaˡi neˡe ka raˡe ˡalaˡa, na magalia
nia toˡo ana kaidaˡi fuana fasi lana oˡola, ma nia ka
toˡo ana kaidaˡi fuana loi lana fuaˡi ru ki. Nia toˡo ana
kaidaˡi fuana gwariˡa, ma nia ka toˡo logo ana kaidaˡi
fuana ˡakoˡako ˡanga. Nia toˡo ana kaidaˡi fuana rauna
ˡai ke aragwata, ma nia ka toˡo logo ana kaidaˡi fuana
rauna ˡai ke ngosa laˡu. Nia toˡo ana kaidaˡi ana dangi,
ma ka toˡo logo ana maˡerodo. Ma na ru ˡunaˡeri ki
noaˡa kira kasi sui, leleka ka dao ana ˡisilana magalia.”

God fata alangaˡi faˡinia sa Noa

9 Sui God faˡaleˡa sa Noa, faˡinia uulu ngela nia ki,
ma nia ka fata ˡuri fuada, “Kaumulu ke toˡo ana
ngela ˡoro, fasi ˡiri magalia neˡe ke fungu ˡanida. 2 Na
ru ˡaeˡaela ki taˡifau ana magalia neˡe, faˡinia faˡi noˡo
ki taˡifau, ma iˡa ki taˡifau, kira ke maˡungi kamu naˡa.
Ma na ru ˡaeˡaela neˡe ki taˡifau, nau ku aluda ˡi saena
limamulu. 3 Etaeta nau ku kwatea goˡo ˡaku ru saena
oˡola ki fuamuˡa fuana ˡanilaniˡi, bore ma ˡita ana
kaidaˡi neˡe, nau ku kwate na ru ˡaeˡaela ki ma na faˡi
noˡo ki, ma na gwaˡi iˡa ki logo fuamuˡa, fasi ˡiri kira
naˡa neˡe diˡia fanga fuamuˡa fuana ˡanilani. 4 Bore ma
noaˡa kamu kasi ˡania sibolo neˡe na ˡabu teo ˡua ˡi
saena. Nau ku luia ru neˡeri duˡungana na mauriˡa nia
teo saena ˡabu. 5 Ma nai baˡa kwatea kwaˡikwaˡinga
fuana ta ngwae neˡe nia saungia ta ngwae ka mae. Ma
si diˡia ta ru ˡaeˡaela saungia ta ngwae ka mae, kike
baˡa saungia ka mae logo. 6 Na ngwae neˡe saungia ta
ngwae ka mae, kike baˡa saungia nia ke mae logo,
duˡungana nau ku saungaˡinia ngwae ka diˡia nauˡa ta-
laku. 7 Kamu ke toˡo nama ana ngela ˡoro, ma ngela
kaumulu ki kike toˡo nama ana ngela ˡoro kira ki, fasi
ˡiri kike faˡafungua magalia neˡe.”
8 Sui God ka fata ˡuri fuana sa Noa faˡinia ngwaˡi
ngela ngwane nia, 9 “Kaidaˡi neˡe nau ku saea taˡi fau
alangaˡi ˡanga fuaumulu faˡinia ngela neˡe kike baˡa fu-
ta olitamulu ki, 10 ma faˡi noˡo ki, ma ru ˡaeˡaela ki, ma
ti ru laˡu neˡe toˡo ana mangoˡi ru ki, neˡe kira tua faˡi
kaumulu saena faka neˡana. 11 Nau kui saea na fau
alaˡangaˡi ˡanga neˡe fuaumulu, noaˡa naisi baˡa kwa-
tea laˡu ta kafo afe doe ˡuri ke oli laˡu maˡi fuana faˡa
funua ru ki taˡifau neˡe mauri, noaˡa ta kafo doe ˡuri
laˡu fuana faˡali lana magalia neˡe.”
12 Ma God ka fata laˡu ˡuri, “Na fau alangaˡi ˡanga nau
niniˡa nau ku fata ˡani faˡi kaumulu ma na ru ki taˡifau
neˡe kira mauri, noaˡa nia kasi baˡa sui, ma maˡetoto
nia neˡe ka ˡuri: 13 Nai baˡa alua tafisiˡoro nau ke teo
saena gwaˡi salo, ma tafisiˡoro neˡe na maˡetoto ana
fau alangaˡinga nau neˡe nau ku alangani faˡi kaumu-
lu. 14 Kaidaˡi nau ku kwatea maˡi gwaˡi salo ki saena
mamanga, na tafisiˡoro ke saka naˡa maˡi ana gwaˡi sa-
lo, 15 ma nai baˡa manata toˡo ana na fau alangaˡinga
nau neˡe nau ku alangaˡi faˡi kaumulu ma ru ki taˡifau
neˡe mauri. Noaˡa naisi baˡa faˡalia naˡa mangomuˡa
ˡania ta faˡi kafo doe laˡu ˡuri. 16 Kaidaˡi na tafisiˡoro ke
saka maˡi ana gwaˡi salo, nai baˡa lisia, ma nau kui baˡa
manata toˡona na fau alangaˡi ˡanga neˡe nau ku alan-
gani faˡi kaumulu ma ru ki taˡifau neˡe mauri. Na fau
alangaˡi ˡanga neˡe nau tutua kasi baˡa sui.”
17 Ma nia ka fata laˡu ˡuri fuana sa Noa, “Na tafisiˡoro
neˡe naˡa neˡe na maˡetoto ana fau alangaˡinga nau
neˡe nau ku alangani faˡiniˡo ma ru ki taˡifau neˡe mau-
ri saena magalia.”

Sa Noa faˡinia uulu ngela nia ki

18 Na uulu ngela sa Noa ki neˡe kira leka maˡi faˡinia
ana faka doe neˡeri neˡe sa Siem, ma sa Ham, ma sa
Jafet. (Sa Ham ka alua sa Kenan.) 19 Ma ngwae ana ma-
galia taˡifau, kira futa maˡi ana kwalafa uulu ngwae
neˡe ki.
20 Sa Noa ngwae naˡa fuana oˡongaˡa, ma niaˡa na
ngwae etaeta fuana oˡoli lana oˡola ˡani grep. Nia
saungaˡinia ˡani waen ana fuaˡi grep ki. 21 Taˡi kaidaˡi
nia kwaˡufia waen neˡeri, ma nia ka burasia liu naˡa,
ma nia ka kanusua toro nia ki, ma nia ka maliu dadara
ˡana ˡi saena na babala nia. 22 ˡIu ana kaidaˡi sa Ham
nia lisia neˡe maˡa nia maliu dadara ˡunaˡeri, nia leka
kwau ma ka faˡarongoa ro ngwae futa nia ki. 23 ˡIu sa
Siem ma sa Jafet kera ka ngalia taˡi toro keta ˡi gwauna
ˡabaˡabada roˡo, ma kera ka leka faˡiburi ˡuana babala
maˡa kera, ma kera ka suu fafia laˡu. Kera ka faˡitaˡi
matamata ana maadaroˡo, fasi ˡiri kera kasi lisia laˡu
neˡe maˡa kera maliu dadara.
24 Aia kaidaˡi sa Noa nia ada laˡu nia ka rongoa ru
neˡe susu buri nia sa Ham sasi ana, 25 sui nia ka fata
ˡuri fuana olitana sa Ham ki,
“Nia ke taˡa ka lilisu fuamuˡa sa Kenan faˡinia
kwalafaˡa nia. Kira ke baˡa rao laga ulafu fuana
kwalafaˡa ro ngwae futa nia ki.

26 Baˈatafea na Iawe niaˈa na God ana sa Siem. Na
kwalafaˈa sa Kenan ki ke baˈa rao laga ulafu fuana
kwalafaˈa sa Siem.
27 Nau ku foˈo ˈiri neˈe God ke baˈa faˈa ˈoroa ˈato
kaleˈa sa Jafet, ma kira ke baˈa tua ˈania leˈangaˈa
faˈinia kwalafaˈa sa Siem, ma na kwalafaˈa sa Kenan ke
baˈa rao laga ulafu logo fuada.”
28 Aia, buri ˈana kafo afe doe neˈeri, sa Noa ka tua
laˈu sulia 350 faˈi ngali laˈu. 29 Ma kaidaˈi nia mae, nia
dao naˈa ana 950 faˈi ngali ki ana maurilana.

Kwalafa kira uulu ngela sa Noa ki

10 Na ˈaˈemae sulia kwalafa uula ngela sa Noa ki,
sa Siem, sa Ham, ma sa Jafet, nia ˈuri: ˈI buri ˈana
kafo afe doe baera kira toˈo laˈu ana ngela ˈoro kira ki.

Kwalafa sa Jafet

2 Na ngela ngwane sa Jafet ki, satada neˈe sa Goma,
ma sa Megog, sa Madae, ma sa Javan, ma sa Tubal, sa
Mesek ma sa Tiras. Ma kwalafa kira ki neˈe kira toˈo
ana sataˈi ru neˈe ki, kira futa maˈi ana kwalafa kira ki.
3 Na ngela ngwane sa Goma ki, satada neˈe sa Aske-
nas, sa Rifat, sa Togama. Ma na fuuˈi ngwae ngwaˈi
toˈa neˈe, kira futa maˈi ana kwalafa kira ki.
4 Na ngela ngwane sa Javan ki, satada neˈe sa Elisa, sa
Spen, sa Saepras, ma sa Rojes. 5 Nia neˈe na kwalafa
leka maˈi buri ˈana sa Javan kira tua kwailiu ana
bubunga kira ki, ma ninimana na asi.
Nia neˈe na kwalafa leka maˈi buri ˈana sa Jafet ngwae
ˈua baera. Kira ka leka sulia kwalafa toˈotoˈo kira ki, ma
kira ka toˈo ana alaˈanga toˈotoˈo kira ki logo.

Kwalafa sa Ham

6 Na ngela ngwane sa Ham ki, na satada neˈe sa Kus,
sa Ijip, sa Libia, ma sa Kenan. Ma na ngwae ana fanoa
neˈe ki, neˈe kira toˈo ana sataˈi ru neˈe ki, kira futa
maˈi ana kwalafa kira ki.
7 Na ngela ngwane sa Kus ki, na satada neˈe sa Seba,
sa Havila, sa Sakta, sa Raama, ma sa Sabteka. Ma
ngela ngwane sa Raama ki, neˈe sa Seba ma sa Dedan.
Ma ngwae nini ana fanoa neˈe ki nini satada kira futa
ana kwalafa kira ki.
8 Ma sa Kus nia toˈo ana taˈi ngela ngwane neˈe sa-
tana sa Nimrod, nia neˈe ngwae etaeta saena magalia
neˈe nia ka ˈinotoa fafia kula ˈoro. 9 Kaidaˈi ˈoro na Iawe
nia kwaiˈafi ana, ma nia ta ngwae talingaˈi logo fuana
lululana ru ˈaeˈaela ki fuana ˈanilana, nia neˈe leleka ka
dao ˈi taˈena, ngwae ki kira ka fata ˈuri, “Nau ku foˈo ˈiri
na Iawe ke baˈa kwateˈo ta ngwae talingaˈi fuana lulu-
lana ru ˈaeˈaela kwasi ki, diˈia sa Nimrod ba ˈi naˈo.”
10 Etaeta nia gwaungaˈi fafia fai fanoa doe ki neˈe kira
saeda ˈania ˈi Babilon, ˈi Erek, ˈi Akad ma ˈi Kadne. Kira
tua ana kula kira saea ˈani ˈi Babilon. 11 Ma ˈi buri ˈana
nia ka leka ˈuana fanoa ˈaˈana kira saea ˈania ˈi Asiria,
ma nia ka saungaˈinia fanoa doe ki neˈe kira saea ˈania
ˈi Ninifa, ma ˈi Rehobotir, ma ˈi Kala, 12 ma ˈi Resen.
Fanoa doe neˈe kira saea ˈania ˈi Resen, nia tua ˈi to-
fongana ˈi Kala ma ˈi Ninifa.
13 Ma ngwaˈi toˈa neˈe kira futa maˈi ana kwalafa sa
Ijip, kira ana kwalafa sa Lud, ma kwalafa sa Anam, ma
kwalafa sa Lehab, ma kwalafa sa Naftu, 14 ma kwalafa
sa Patrus ki, ma kwalafa sa Kasluliu ki, ma kwalafa sa
Krit. Ma Krit neˈe, na ngwaˈi toˈa ˈi Filistia naˈa neˈe, ki-
ra futa maˈi ana kwalafa nia. Ma ngwae ana kula ki
neˈe kira toˈo ana sataˈi ru ki, kira kwalafa kira naˈa.
15 Ma na ro ngela ngwane sa Kenan ki, satadaroˈo
neˈe sa Saedon na faˈinaˈonaˈo nia, ma sa Het. Ma toˈa
neˈe kira saka maˈi ana kwalafa ˈi buri ana ro ngwae
neˈeri ki, kira toˈo ana satadaroˈo. 16 Ma ti kwalafa neˈe
sa Kenan nia koˈo naˈa ada ki, neˈe kwalafa sa Jebus,
ma kwalafa sa Amoro ki, ma kwalafa sa Gigas ki. 17 Ma
olitana Hivi ki, ma olitana Aki ki, ma olitana Sini ki,
18 ma olitana Awad ki, ma olitana Semar ki, ma olitana
Hamat ki.
ˈI buri kwalafa sa Kenan ki, kira ˈoro liu ma kira ka tu-
afia kula ˈoro ki laˈu. 19 Ma ano kira ki ka doe liu naˈa
nia ka leka ka dao ana fanoa doe kira saea ˈania ˈi Sae-
don ana ˈaena fanoa, ma ka leka ka dao ana fanoa doe
kira saea ˈania ˈi Gerara, karangia fanoa doe neˈe kira
saea ana ˈi Gasa ana ˈaena fanoa, ma ka leka ka dao
ana fanoa doe ki neˈe kira saea ˈania ˈi Sodom ma ˈi
Gomora, ma ˈi Adma, ˈi Seboeim karangi ana ˈi Lasa,
neˈe kira tua ˈi bali ana fanelana sina.
20 Nia neˈe fufuˈi ngwae kira futa maˈi ana kwalafa sa
Ham. Ngwaˈi toˈa neˈeri kira tua kwailiu ana kula toˈo-
toˈo kira ki, leka nama sulia kwalafa kira ki talada, ma
kira ka toˈo ana alaˈanga toˈotoˈo kira ki talada logo.

Kwalafa sa Siem

21 Ma sa Siem nia etaeta ngwaefuta nia sa Jafet. Sa
Siem nia toˈo ana ngela ki. Ma na fuuˈi ngwae sa Eba
futa maˈi ana. 22 Na ngela ngwane sa Siem ki na satada
neˈe sa Elam, sa Asuru, sa Afaksad, sa Lud, ma sa
Aram. Ma fuuˈi ngwae neˈe saka maˈi burida ki, na sa-
tada neˈeriˈa.
23 Ma na ngela ngwane sa Aram ki satada neˈe sa Us,
sa Hul, sa Geta, sa Mesek.
24 Sa Afaksad nia alua sa Sela, ma sa Sela ka alua sa
Eba. 25 Sa Eba ka alua ro ngela ngwane ki, ma nia ka
saea faˈinaˈonaˈo nia ˈania sa Pileg, osiˈana nia futa
ana kaidaˈi ngwae ana magalia kira ka daro ma ka talo.
Ma nia ka saea ruana ngela nia ˈania sa Joktan.
26 Ma ngela ngwane sa Joktan ki, satada neˈe sa
Almodad, sa Selef, sa Hasamaret, sa Jera, 27 sa Hado-
ram, sa Usal, sa Dikla, 28 sa Obal, sa Abimael, sa Seba,
29 sa Ofir, sa Havila, ma sa Jobab. Na ngwaˈi toˈa neˈeri
kira koˈo bora ana fuuˈi ngwae kira futa maˈi ana sa
Joktan. 30 Ma kula kira nia tua ana bali ana fanelana
sina, ˈi safitana faˈi ua ki, nia eta ˈi Mesa leleka ka dao ˈi
Sefa.
31 Nia naˈa na fuuˈi ngwae sa Siem. Ngwaˈi toˈa neˈeri
ki kira tua ana kula ki taˈifau ana kula kira ki, leka sulia
kwalafa kira ki, ma kira ka alaˈa ˈania alaˈanga toˈotoˈo
kira ki.

32 Nia naʟa neʟe na kwalafa sa Noa neʟe futa maʟi ana,
faʟinia tuaʟa kira ki neʟe kira tua ʟani. Buri ʟana kafo afe
doe baera, ngwae ki taʟifau ana magalia, kira futa maʟi
ana uulu ngela niniʟa sa Noa ki, ma kira ka talo saena
magalia.

ʟI Babilon, ngwae ki kira saungaʟinia taʟi luma neʟe raʟe ka leka ʟana ʟi lifua

11 ʟI naʟo maʟi, ngwae ana fanoa ki ana magalia ki-
ra toʟo goʟo ana taʟi alaʟanga goʟo, ma kira ka
alaʟa goʟo ʟani alaʟanga neʟeri goʟo. 2 Ma kaidaʟi kira
ʟidu ʟuana bali ana fanelana sina, kira ka dao toʟona
taʟi oleolea neʟe kira saea ʟania ʟi Babilon. Ma kira ka
saungaʟinia fanoa doe kira ʟi neʟeri. 3 Ma kira ka fata
ʟuri, “Reala kwa! Kulu ngalia ta afu ano, ma kulu ka
saungaʟinia ʟania ti afu brik, ma kulu ka doʟofiʟi ana
mafula fasi ʟiri ke ngasi.” Kaidaʟi kira sasi ʟunaʟeri kira
toʟo ana brik ʟoro fuana saungaʟi lumaʟanga, ma kira
ka toʟo ana saia fuana ʟadolani. Kira kasi rao ʟani fau ki
ma sement. 4 Sui kira ka fata ʟuri, “Nia leʟa fuakulu
kuke saungaʟinia ta fanoa doe fuakulu neʟe nia ke baʟa
toʟo ana ta luma ana neʟe raʟe ka leka leka ʟana ka dao
maʟi ana mamanga. ʟI neʟeri kuke baʟa toʟo ana sataʟi
ngwae doe, ma noaʟa kulu kasi tua taka fili kulu saena
magalia neʟe taʟifau, bore ma kulu ke tua fiku goʟo.”
5 Ma kaidaʟi kira saungaʟi fanoa doe faʟinia luma
neʟeri, Iawe ka koso maʟi ka lisia raoʟa kira, 6 ma nia ka
fata ʟuri, “Lia basi, kira tua fiku goʟo diʟia taʟi ngwae,
ma kira ka alaʟa goʟo ʟania taʟi alaʟanga. Na luma nini
kira fiʟi saungaʟinia goʟo na ru etaeta kira ke sasi. ʟI
buri, kira ke baʟa sasia ta ru bore ʟana neʟe kira naia.
7 Ru leʟa fuana kuke koso toli ma kuka kwatea alaʟala-
da ke kwaidolangaʟi, fasi ʟiri kira kasi rongo saiana
alaʟalana ti ai.”
8 ʟIu Iawe ka kwate kira ka tua kwailiu ana kula ki taʟi-
fau ana magalia, ma kira noaʟa kasi saungaʟinia naʟa
fanoa doe neʟeri. 9 Na satana fanoa neʟeri neʟe ʟi Ba-
bilon, † osiʟana kula neʟeri na Iawe nia kwatea alaʟanga
ngwae ki ka kwaidolangaʟi saena magalia, ma ana kula
neʟeri, ma nia ka lalia ngwae ki fasi ʟiri kike leka tua
kwailiu ana kula ki taʟifau saena magalia.

Kwalafa sa Siem leleka ka dao ana sa Abram

10 Na ʟaʟemae sulia kwalafa sa Siem nia ʟuri:
Ana kaidaʟi kafo afe doe baera nia sui naʟa, sa Siem
nia dao naʟa ana 98 fai ngali ki, ma ta ro fai ngali laʟu ʟi
buri, nia ka alua sa Afaksad. 11 Sui sa Siem ka tua laʟu
sulia ta 500 faʟi ngali ki, ma nia ka alua laʟu ti ngela ng-
wane ma ti ngela kini logo.
12 Kaidaʟi sa Afaksad nia dao ana 35 faʟi ngali ki, nia ka
alua sa Sela. 13 Sui sa Afaksad nia tua laʟu sulia 403 faʟi
ngali ki, nia ka alua laʟu ti ngela ngwane ma ti ngela ki-
ni logo.
14 Kaidaʟi sa Sela nia dao ana 30 faʟi ngali ki, nia ka
alua sa Eba. 15 Sui sa Sela tua laʟu sulia 403 faʟi ngali ki,
ma nia ka alu laʟu ngela ngwane ki ma ai kini ki logo.
16 Kaidaʟi sa Eba nia dao ana 34 faʟi ngali ki, nia ka
alua sa Pileg. 17 Sui sa Eba ka tua laʟu sulia 430 faʟi
ngali ki, ma nia ka alua laʟu ngela ngwane ki ma ngela
kini ki logo.
18 Kaidaʟi sa Pileg nia dao ana 30 faʟi ngali ki, nia ka
alua sa Riu. 19 Sui sa Pileg nia tua laʟu sulia 209 faʟi
ngali ki, ma nia ka alua laʟu ti ngela ngwane ma ti
ngela kini logo.
20 Kaidaʟi sa Riu nia dao ana 32 faʟi ngali ki, nia ka alua
sa Sirag. 21 Sui sa Riu nia tua laʟu sulia 207 faʟi ngali ki,
ma nia ka alua laʟu ti ngela ngwane faʟinia ti ngela kini
logo.
22 Kaidaʟi sa Sirag nia dao ana 30 faʟi ngali ki, nia ka
alua sa Neho. 23 Sui sa Sirag nia tua laʟu sulia 200 faʟi
ngali ki, ma nia ka alua laʟu na ngela ngwane ki ma
ngela kini ki logo.
24 Kaidaʟi sa Neho nia dao ana 29 faʟi ngali ki, nia ka
alua sa Tera. 25 Sui sa Neho ka tua laʟu sulia 119 faʟi
ngali ki, nia ka alua laʟu ti ngela ngwane ma ti ngela ki-
ni logo.
26 Ma sa Tera ka dao naʟa ana 70 faʟi ngali ki, nia ka
alua sa Abram, sa Neho, ma sa Haran.
27-29 Na ʟaʟemae sulia kwalafa sa Tera nia ʟuri:
Na ngela ngwane nia ki neʟe sa Abram, sa Neho, sa
Haran. Ma ngela sa Haran ki neʟe sa Lot, ʟi Milka, ʟi
Iska. Sa Haran ni ka mae naʟa ana fanoa doe nia ʟi Ur
ana ʟi Kaldia, bore ma maʟa nia sa Tera mauria ʟua. Aia,
sa Abram nia korea taʟi ngela kini sariʟi neʟe satana ʟi
Serae. Ma sa Neho ka korea ʟi Milka kini ngwaefuta
nia. 30 ʟI Serae nia noaʟa kasi alua ta ngela, osiʟana nia
ʟabaraʟa.
31 Aia, sa Tera ka ngalia ngela nia sa Abram faʟinia ʟi
Serae ʟafe sa Abram, ma nia ka ngalia koʟo tiʟitiʟi nia sa
Lot neʟe maʟa nia sa Haran, ma kira ka leka faʟasia
fanoa doe ʟi Ur neʟe tua ʟi Kaldia, ma kira ka leka ʟuana
abaʟi kula ʟi Kenan. Bore ma kaidaʟi kira dao ana fanoa
ʟi Haran, kira ka sasia naʟa fanoa kira ʟi neʟeri.
32 Sa Tera nia ka mae naʟa ana fanoa neʟeri kaidaʟi nia
dao naʟa ana 205 faʟi ngali ki.

God ri ʟuana sa Abram

12 Iawe nia fata ʟuri ana sa Abram, “ʟAeʟo, ʟoke leka
naʟa faʟasia fanoa nini ʟoe, ma faʟasia kwalafa
ʟoe, ma faʟasia luʟuluʟua maʟa ʟoe, ma ʟoke leka naʟa
ʟuana na ano neʟe nai baʟa faʟataʟinia amu.
2 “Nai baʟa kwatea ʟoke toʟo ana kwalafa ʟoro,
ma kira ke baʟa tatakolaʟa ka alu taʟi fuuʟi ngwae doe
liu.
Nai baʟa faʟaleʟa ʟoe.
Nai baʟa lafutaʟinia satamu ke talo.
Ma ʟoke baʟa faʟaleʟa ngwae ki laʟu.
3 Na ngwae neʟe kira sasia ru leʟa ki fuamu,
nai baʟa sasia logo ru leʟa ki fuada.
Bore ma ngwae ki neʟe kira faʟali ʟoe,
nai baʟa kwaʟikwaʟi kira.

† *Ana alaʟanga ʟi Hebru, ‘Babilon’ fadalana neʟe ‘Confused-kaubare’. Ma ʟi Babilon nia ta mae toto ana ngwae aburongo ana God.*

Nai baˡa faˡaleˡa kwalafa ki taˡifau ana magalia suliˡo.”
4-5 Ana kaidaˡi neˡe sa Abram nia dao naˡa ana fai akwala ma lima faˡi ngali, Iawe ka saea fuana nia ke faˡasia naˡa fanoa ˡania ˡi Haran. Ma sa Abram nia roˡo sulia, ma nia ka ngalia ˡafe nia ˡi Serae, ma sa Lot na ngela ngwaefuta sa Abram, faˡinia ngwae rao ˡoˡo kira ki, ma ru ki taˡifau neˡe kira toˡo ani, kaidaˡi kira tua ˡi Haran. Ma kira taˡifau, kika faˡasia naˡa ˡi Haran, ma kira ka leka naˡa ˡuana abaˡi kula ˡi Kenan.

Ma kaidaˡi kira dao naˡa ˡi Kenan, 6 kira ka leka liliu naˡa ˡi Sekem. Sui kira ka leka dao ana taˡi ˡai doe ˡua neˡe nia tua ˡi More karangi Sekem. Ana kaidaˡi neˡeri na fuuˡi ngwae ˡi Kenan ki, kira tua ˡua goˡo ˡada ana kula neˡeri. 7 Sui Iawe ka faˡataˡinia talana fuana sa Abram, ma nia ka fata ˡuri fuana, “Nai baˡa kwatea ano neˡe fuana kwalafa ˡoe.” Sui sa Abram ka ˡuia taˡi sulufaua ana kula neˡeri fuana foˡosilana Iawe neˡe faˡataˡinia talana fuana.

8 ˡI buri ˡana nia ka ˡidu ˡuana gwauna ua ki ana bali ana fanelana sina ana fanoa doe kira saea ˡani ˡi Betel. ˡIu sa Abram ka saungaˡinia fanoa nia ˡi safitana ro fanoa doe ki neˡe kira saea ˡanida ˡi Betel ma ˡi Aiae. ˡI Betel nia tua ana bali ˡi sulana sina. Ma ˡi Aiae ka tua ana bali ˡi fanelana sina. Ma ana kula neˡeri logo nia ˡuia taˡi sulufaua fuana Iawe ma nia foˡosia ˡani satana Iawe. 9 Ma ˡi buri ˡana, nia ka faˡasia kula neˡeri, ma nia ka ˡidu laˡu ˡuana abaˡi kula ˡi gwauna fanoa Kenan neˡe kira saea ˡani Negev.

Sa Abram leka ˡuana ˡi Ejipt

10 Aia kaidaˡi sa Abram nia tua ˡi Negev, taˡi fioloˡa doe liu ka dao fafia kula ki taˡifau ˡi Kenan. Goˡo sa Abram nia ka leka laˡu nama ˡana ˡuana gwauna fanoa leleka ka dao ana ˡi Ejipt fasi ˡiri kira taˡi tua tiˡitiˡi ˡi neˡeri. 11 Ana kaidaˡi kira karangi dao ana ˡi Ejipt, sa Abram ka fata ˡuri fuana ˡafe nia ˡi Serae, “ˡAeˡo niniˡa, ˡaeˡo taˡi ˡafe ˡoloˡolo lisilana leˡa liu. 12 Kaidaˡi ngwae ana ˡi Ejipt kira ke lisiˡo, kike baˡa fata ˡuri, ‘Na ˡafe neˡe, ˡafe ngwae loˡoko.’ ˡUnaˡeri kira ka saungi nau nau ku mae, ma kira ka kwate ˡoko mauri. 13 Nia leˡa fuana ˡoke saea fuada neˡe ˡaeˡo na ngwaingwaena nau goˡo niniˡa. ˡUnaˡeri noaˡa kira kasi saungi nau. Ma ru ki taˡifau ke baˡa leˡa fuaka, osiˡana fatalamu.”

14 ˡIu kaidaˡi kira dao ˡi Ejipt, ngwae ˡi Ejipt ki kira ka lisia neˡe ˡafe neˡe lisilana leˡa liu. 15 Ma kaidaˡi ngwae ˡaˡana tatalafaˡa ki kira lisia, kira ka faˡarongoa na tatalafaˡa neˡe ˡi Serae taˡi kini lisilana leˡa ma ka leˡa liu. ˡUnaˡeri na tatalafaˡa ka baˡea nia ka tua ˡi luma nia. 16 Sui, tatalafaˡa ka kwatea naˡa dauraˡia ka folia naˡa ˡania kini neˡeri fuana sa Abram sulia nia fia fasi na ngwaingwaena nia neˡe ˡi Serae. Na tatalafaˡa neˡeri ka kwatea na sipsip ki, ma nanigot ki, ma buluka ki, ma dongki ki, ma kamel ki, faˡinia na ngwae rao ˡoˡo ki, ma kini rao ˡoˡo ki fuana sa Abram.

17 Bore ma duˡungana na tatalafaˡa ngalia ˡi Serae ˡafe sa Abram ka tua faˡinia, Iawe ka kwatea maˡi mataˡinga taˡa ki fuana faˡalilana tatalafaˡa neˡeri faˡinia na ngwae nia ki. 18 ˡUnaˡeri nia ka saea sa Abram ka leka maˡi siana, ma ka fata ˡuri ana, “Faˡuta neˡe ˡoko sasi ˡuri aku kwa? Faˡuta neˡe noaˡa ˡoe kosi saea fuaku neˡe na kini neˡe ˡafe ˡoe? 19 ˡOko saea lala ˡania na ngwaingwaena ˡoe goˡo, nia ne nau fasi kui ngalia fuana ˡafe nau. Aia, ngalia naˡa kwau na ˡafe ˡoe, moro ka leka naˡa kwau.” 20 Sui na tatalafaˡa ka fata silolo fuana ngwae nia ki, kira ka leka baˡea sa Abram faˡinia ˡafe nia, kera ka ngalia ru keraˡa ki taˡifau neˡe kera toˡo ani, ma kera ka leka naˡa faˡasia kula neˡeri.

Sa Abram ma sa Lot kera daro

13 Goˡo sa Abram faˡinia ˡafe nia ma sa Lot na ngela ngwaefuta nia, kira uulu ngwae ki, kira ka ngalia ru kira ki taˡifau neˡe kira toˡo ani, ma kira ka faˡasia naˡa ˡi Ejipt. Ma kira ka leka liu naˡa ˡuana ˡi ˡaena fanoa, leleka kira ka dao ˡi Negev ana gwauna fanoa ˡi Kenan. 2 Sa Abram nia taˡi ngwae toˡoru, neˡe nia toˡo ana sipsip ki, ma nanigot ki, ma buluka nia ki, faˡinia silva ki, ma gol ki logo. 3 Noaˡa kasi tau ˡi buri ˡana, nia ka faˡasia kula neˡe, ma nia ka ˡidu laˡu ˡuana ta kula laˡu, leleka nia ka oli ka dao ana na fanoa ˡua ba nia safitana fanoa doe ˡi Betel ma ˡi Aiae. 4 ˡI neˡeri naˡa neˡe nia ka fiˡi ˡuia na sulufaua ma ˡi neˡeri nia ka fiˡi foˡosia laˡu Iawe.

5 Ma kaidaˡi sa Lot nia leka leka faˡinia sa Abram, nia toˡo logo ana sipsip ˡoro ma nanigot ki, ma buluka ki, faˡinia na luˡuluˡua nia, ma ngwae ˡoro rao nia ki. 6 Sa Abram ma sa Lot kera toˡo ana ru ˡoro liu ki neˡe kera noaˡa kasi bolo naˡa faˡinia neˡe keraˡa ke tua ana taˡi kula, osiˡana na ano nia noaˡa kasi bolo naˡa faˡinia ru ˡaeˡaela kera ki. 7 ˡUnaˡeri na ngwae ni rao neˡe lia sulia na ru ˡaeˡaela keraˡa ki, kira ka kwaifatai. Ma kaidaˡi neˡeri laˡu goˡo, na fufuˡi ngwae sa Kenan faˡinia fufuˡi ngwae sa Peris, kira tua goˡo ˡada ana abaˡi kula neˡeri.

8 Sui sa Abram ka fata ˡuri fuana sa Lot, “Koroˡa taˡi luˡuluˡua goˡo, bore ma ngwae ni rao nau ki ma ngwae ni rao ˡoe ki, kira inaˡu goˡo ada ana kwaifataiˡanga. Ru neˡeri nia noaˡa kasi saga nai. 9 Nia leˡa fuakoro, koro ke daroˡi koro. Ano neˡe ki ne teo goˡo ˡana, nia leˡa fuana ˡoke filia ta taˡi bali neˡe ˡoko oga, sui nau ku ngali ta bali.”

10 ˡIu sa Lot ka lia kalia, ma ka lisia na oteotea doe fafona kafo ˡi Jodan leleka ka dao fanoa ˡi Soa ana gwauna fanoa. Ano neˡe, ano leˡa liu mala. Nia lisia neˡe ano neˡe nia toˡo ana kafo leˡa ka diˡia na kula leˡa neˡe Iawe nia saungaˡinia etaeta ana ˡi Iden, ma nia ka diˡia na ano ˡi Ejipt logo. (Ma ana kaidaˡi neˡeri, Iawe noaˡa kasi faˡalia ˡua ro fanoa doe ˡi Sodom ma ˡi Gomora ki.) 11-12 Aia sa Lot nia filia fuana ˡidua ˡuana bali ana fanelana sina ana oteotea fafona kafo ˡi Jodan, ma nia ka tua ana, ma nia ka leka naˡa ˡuana kula neˡeri. Sa Abram goˡo neˡe tua buri ˡi Kenan, bore ma sa Lot nia leka ka tua ˡi safitana fanoa doe ki neˡe kira tua kalikalia kafo ˡi Jodan, karangia fanoa doe ˡi Sodom. Kera neˡe kera daroˡidaroˡo goˡo ˡunaˡeri. 13 Na ngwaˡi toˡa ˡi Sodom ki, kira taˡa liu naˡa, sulia kira inaˡu ana na sasilana abula taˡangaˡa ˡi maana Iawe.

Sa Abram leka ka tua ˈi Hebron

14 Buri ˈana neˈe sa Lot faˈasia ka sui naˈa, Iawe ka fata ˈuri fuana sa Abram, “ˈIOke lia ana kula ki taˈifau kalikaliˈo. 15 Na ano ki taˈifau nini ˈoko lisiˈi, nai baˈa kwateˈe fuamu faˈinia kwalafa ˈoe, na ano neˈe ru kamu naˈa sulia kaidaˈi firi. 16 Nai baˈa kwatea kwalafa ˈoe, kira ke baˈa ˈoro liu, ma noaˈa ta ngwae kasi saiana toˈolada. Nia ke baˈa ˈato liu fuana toˈolada, ka diˈia logo neˈe nia ˈato liu fuana toˈolana gegeona ano. 17 ˈIOke tataˈe, ma ko leka liu naˈa ana kula ki taˈifau fafona ano neˈe, osiˈana nau ku kwatea naˈa ano neˈe ki taˈifau fuamu.”

18 Sui sa Abram ka faˈasia kula neˈeri, ma nia ka leka ma ka sasia na fanoa nia laˈu ˈi Hebron ana ano ba karangi ana ai doe ki ˈi Mamre. ˈIu, ana kula neˈeri, sa Abram ka ˈuia taˈi sulufaua fuana foˈosilana Iawe.

Sa Abram faˈamauria sa Lot

14 Aia, ana kaidaˈi neˈeri, na fai tatalafaˈa ana fai fanoa doe ki, kira fiku kwailiu fuana fuˈanga. Na satada neˈe sa Amrafel na tatalafaˈa ˈi Babilon, sa Ariok na tatalafaˈa ˈi Elasara, sa Kedolama na tatalafaˈa ˈi Elam, ma sa Tidal na tatalafaˈa ˈi Goem. 2 Na fai tatalafaˈa neˈe ki, kira leka maˈi fuana fuˈalilana lima tatalafaˈa ki ana lima fanoa doe ki, neˈe satada sa Bera na tatalafaˈa ˈi Sodom, sa Birsa na tatalafaˈa ˈi Gomora, sa Sinab na tatalafaˈa ˈi Adma, sa Semeba na tatalafaˈa ˈi Seboeim, ma tatalafaˈa ˈi Bela neˈe ta sata ana fanoa doe neˈeri neˈe ˈi Soa. 3 Na lima tatalafaˈa neˈeri ki, kira ngalia ngwae ni ofoˈa kira ki, kira ka fiku maˈi ana oteote ˈi Sidim. Kaidaˈi neˈe na Asi Mae naˈa neˈe kurua kula neˈe.

4 Na lima tatalafaˈa neˈe ki, kira tua naˈa sulia akwala ma ro faˈi ngali ˈi olofana limana sa Kedolama na tatalafaˈa. Taˈi faˈi ngali ˈi buri ana, na lima tatalafaˈa ki kira taˈe maˈi ma kira ka fuˈalia laˈu na tatalafaˈa neˈe. 5 Ma taˈi faˈi ngali ˈi buri ru neˈeri, na tatalafaˈa sa Kedolama faˈinia ta uulu tatalafaˈa neˈe, kira kwaima, ma na ngwae ni ofoˈa kira ki, kira leka maˈi fuana fuˈanga ana kula neˈeri. Etaeta, na fai tatalafaˈa kira leka maˈi ana fanoa ˈi Astarot Kenaem, ma kika fuˈa faˈinia na ramo ki ana fuuˈi ngwae sa Refaem, ma kira ka liufida. Ma ˈi buri, kira ka leka maˈi ana fanoa ˈi Ham, ma kika fuˈa faˈinia fuuˈi ngwae sa Susim, ma kira ka liufida logo. Kaidaˈi kira dao maˈi saena oteotea ˈi Sabe Kiriataem, kira ka fuˈa faˈinia fuuˈi ngwae sa Emin, ma kira ka liufida laˈu. 6 Kaidaˈi kira leka maˈi ana gwauna ua ki ˈi Idom, kira ka fuˈa faˈinia fuuˈi ngwae sa Hori, ma kira ka liufida, ma kika lalida leleka ka dao ana fanoa ˈi Elparan karangia taˈi kula ˈeˈeredeˈa doe. 7 Sui fai tatalafaˈa neˈeri ki kira ka oli ˈuana fanoa ˈi Kades neˈe ˈi naˈo maˈi kira saea ˈania ˈi Enmispat. Ma kira ka dau fafia na ano neˈe fuuˈi ngwae ˈi Amalek. ˈI buri ˈana kira ka leka laˈu ˈuana fanoa ˈi Hasasontama, ma kira ka fuˈa faˈinia fuuˈi ngwae sa Amoro neˈe kira tua ˈi neˈeri, ma kira ka liufida logo. Sui kira ka leka maˈi ma kika fuˈa faˈinia na lima tatalafaˈa neˈeri ki.

8 Sui na lima tatalafaˈa neˈeri ki, kira ka ngalia ngwae ni fuˈanga kira ki, kika leka maˈi ana ote ˈi Sidim, kira ka salisali masia fuˈanga. Ma kira ka fuˈa naˈa 9 faˈinia fai tatalafaˈa neˈeri ki. 10 Na ano ana oteotea neˈeri nia ka matamata laˈu ana sulia na kilu ˈoro ki neˈe teo kwailiu ana neˈe kira fungu ˈania moˈa taˈa. Kaidaˈi lima tatalafaˈa neˈeri ki kira talaˈae fuana afirongwaˈanga, kira ka tafi naˈa faˈasia fuˈanga neˈeri. ˈIu na tatalafaˈa ˈi Sodom ma tatalafaˈa ˈi Gomora faˈinia ngwae ni ofoˈa kera ki kika tafi, bore ma kira ˈasida saena kilu neˈeri ki. Bore ma ta uulu tatalafaˈa faˈinia ngwae ni ofoˈa kira ki tafi, ma kika ago ˈi gwauna ua ki. 11 Aia na fai tatalafaˈa neˈeri ki kira leka saena ro fanoa doe ˈi Sodom ma ˈi Gomora, ma kira ka ngalia taˈifau ru ki ana, faˈinia fanga ki logo. 12 Ana kaidaˈi neˈeri sa Lot neˈe na ngela ngwaefuta sa Abram, nia tua ˈi Sodom, ma kira ka ngalia logo faˈinia ru nia ki taˈifau. 13 Bore ma ta ngwae ana fanoa doe neˈeri, nia tafi ma nia ka leka siana sa Abram, nia ngwae ana kwalafaˈa sa Eba, ma nia ka faˈarongoa ˈania ru ki taˈifau fuana. Kaidaˈi neˈeri sa Abram nia tua goˈo ˈana ana fanoa nia karangia ˈai doe ki sa Mamre, na ngwae ana kwalafa sa Amoro. Sa Mamre neˈe faˈinia ro ngwaefuta nia ki sa Eskol ma sa Anere, kira uulu ngwae kwaima sa Abram ki, ma kira alangaˈi faˈinia fuana fikuˈa faˈinia kaidaˈi ana ta fuˈanga. 14 Sa Abram ka rongo faˈarongoˈa neˈe fai tatalafaˈa neˈe ki kira daua naˈa sa Lot ma kika ngalia ma kika leka faˈinia, ˈunaˈeri nia ka saea maˈi ngwae ni ofoˈa ana kula neˈeri kike fiku maˈi, ma kira ka salisali masia fuˈanga. Ngwaˈi toˈa neˈeri kira ˈoro ka dao ana 318 ngwae ana kiraˈa taˈifau. Ma kira ka leka ˈi buri ana fai tatalafaˈa neˈeri ki, leleka ka dao ana fanoa ˈi Dan, neˈe nia tua tau liu ˈi ˈaena fanoa. 15 Saena rodo neˈeri, sa Abram nia ka daroˈia ngwae nia ki ˈania fiku taˈi ngwae ki fuana fuˈalilana na malimae neˈeri ki, ma kira la liufida, ma kira ka lalia malimae kira ki leleka ka dao ana fanoa ˈi Hoba ana bali loˈoko ana ˈi Damaskas. 16 ˈIu sa Abram ka olitaˈinia ru ki taˈifau neˈe kira ngaliˈi ki. Nia ka olitaˈinia logo sa Lot faˈinia ru nia toˈo ani ki, faˈinia ngwaˈi kini ma faˈinia ti ngwae neˈe kira ngalida ki.

Tatalafaˈa Melkisadek nia faˈaleˈa sa Abram

17 Kaidaˈi sa Abram nia oli maˈi faˈasia fuˈanga neˈe nia liufia fai tatalafaˈa ki, na tatalafaˈa ˈi Sodom ka leka kwau masia ka kwaloa maˈi ana oteote kira saea ˈania ˈi Sabe, ta sata laˈu ana ote neˈeri neˈe na oteotea tatalafaˈa. 18 Sui sa Melkisadek nia na tatalafaˈa ana fanoa doe ˈi Salem ma nia ta fata abuˈa laˈu ana God neˈe tasa ka liu, nia leka maˈi ana kula neˈeri, nia ka kwatea fanga ma waen fuana sa Abram. 19 Ma nia ka faˈaleˈa sa Abram, ma ka fata ˈuri,

“Abram, God neˈe tasa ka liu neˈe nia saungaˈinia mamanga ma ano nia ke baˈa faˈaleˈa ˈoe.

20 Kulu tafea God neˈe tasa ka liu. Niaˈa kwaiˈafi amu ˈoko liufia na malimae ˈoe ki ana fuˈanga.”

Sui sa Abram ka ngalia taˡifau ru neˡe nia ngaliˡi maˡi faˡasia fai tatalafaˡa neˡe kiri, ma nia ka daroˡia ˡania akwala kabu ru, ma nia ka kwate ta taˡi kabu fuana sa Melkisadek na tatalafaˡa.

21 Sui tatalafaˡa ˡi Sodom ka fata ˡuri ana sa Abram,
“Ru neˡe ki taˡifau niniˡa ˡoko ngalia ana fai tatalafaˡa
neˡe ki, ˡoko saiana ˡoke goniˡi naˡa fuamu. Bore ma
ngwae nau ki goˡo neˡe, ˡoke olitaˡinida maˡi fuaku.”
22 Bore ma sa Abram ka fata ˡuri ana, “ˡI maana God
Iawe neˡe tasa ka liu neˡe nia saungaˡinia na mamanga, ma ano, nau ku sasia taˡi alangaˡi ˡato ˡania satana,
23 nau noaˡa naisi dau fafia ta ru ana ru ˡoe ki. Ta ˡaba
dadalo ˡua fuana firiˡilana butu ˡoe ki, niˡi ke baˡa oli
nama fuamu, ˡasu ˡubani ˡoe koto fata ˡuri aku ana ta
kaidaˡi, ‘Nauˡa goˡo neˡe nau ku faˡatoˡoru sa Abram.’
24 Noaˡa naisi gonia ta ru ana ru nini nau ku ngaliˡi maˡi
fuaku ki. Na fanga neˡe na ngwae nau ki kira aniˡi ka
sui goˡo ki neˡe nau ku saeleˡa aniˡi. Bore ma uulu ngwae kwaima nini nau ki sa Anere, sa Eskol, ma sa
Mamri, neˡe kira fiku faˡinau fuana fuˡanga, kira goˡo
neˡe nia leˡa fuana ˡoke alaˡania kira ke lafua kabu kira
ki faˡasia ru neˡana ki.”

God nia alangaˡi ka kwatea ano ˡi Kenan fuana kwalafa sa Abram

15 Buri ˡana kaidaˡi neˡeri Iawe ka fata faˡinia sa
Abram saena taˡi maliu boleˡa ka fata ˡuri ana,
“Abram kwa! Noaˡa ˡoe kosi maˡu. Nai baˡa liaˡa leˡa
suliˡo ˡasu ˡubani ta ru taˡa ka fiˡi faˡali ˡoe. Ma nai baˡa
kwaiara ˡoe.”
2 Bore ma sa Abram ka fata ˡuri, “God kwa! ˡAeˡo
Iawe, faˡuta neˡe ˡoko oga kwaiaralaku? Nau ku ˡiri toˡo
ana ta ngela neˡe ke baˡa ngalia fuliku ma ka ngalia ru
neˡe nau ku toˡo ani ki. Na ngwae rao ˡoˡo neˡe sa
Eliesa na ngwae ˡi Damaskas goˡo neˡe ke baˡa ngalia
fuliku kaidaˡi nai mae ana. 3 Noaˡa ˡoko ˡiri kwatea ta
ngela fuaku. Ma kaidaˡi nau ku mae, na ngwae rao ˡoˡo
neˡe goˡo neˡe ke baˡa ngalia na ano nini nau ki faˡinia
ru nau ku toˡo ani ki taˡifau.”
4 Sui nia ka rongoa laˡu neˡe Iawe fata ˡuri ana, “Na
ngwae rao ˡoˡo neˡana noaˡa kasi ngalia taˡifau ru ˡoko
toˡo ani ki, taˡi ngela mamana ˡoe naˡa talamu neˡe ke
baˡa futa amu, nia naˡa neˡe ke baˡa ngalia fulimu.”
5 Buri ˡana, Iawe ka ngalia sa Abram ka leka ˡi maa, ma
nia ka fata ˡuri ana, “ˡOke lia alaˡa saena mamanga
kwa! Ma ˡoko ili ˡuana toˡolana bulubulu loeri ki. ˡOko
fia ˡoko saiana toˡolada leleka ka sui kwa? Sali nia
noaˡa ne! Nau ku saea fuamu, na ngela neˡe ke baˡa
futa maˡi ana kwalafa ˡoe, kike baˡa ˡoro liu diˡia na bulubuluna salo loeri.”
6 Sa Abram nia faˡamamana Iawe, ma osiˡana neˡe
nia faˡamamana ˡunaˡeri, Iawe ka lisia nia na ngwae
ˡoloˡolo. 7 Aia Iawe ka fata ˡuri ana, “Nauˡa naˡa neˡe
Iawe, nau ku talaˡiˡo maˡi faˡasia fanoa doe ˡi Ur ana ˡi
Kaldia, ˡiri ˡoke leka maˡi ana kula neˡe fasi ˡiri nai kwatea ano neˡe ki na ru ˡoe ki.”
8 Bore ma sa Abram ka lidi ˡuri ana, “God kwa! ˡUri
ma nai baˡa sai faˡuta ana neˡe ano neˡe ru nau?”
9 Ma Iawe nia ka fata ˡuri ana, “Leka ˡoko ngalia maˡi
ta taˡi buluka, ma ta taˡi nanigot, ma ta taˡi sipsip ngwane neˡe kira tua naˡa sulia uulu faˡi ngali ki. Ma ˡoko
ngalia maˡi ta taˡi bola ma ta taˡi faˡi fao fiˡi doe, ˡoke
ngalida maˡi siaku.”
10 ˡIu ma sa Abram nia ka leka ma ka ngali taˡifau
maˡi ana ru neˡeri ki fuana Iawe. Ma nia ka saungida
ka mae, ma nia ka kakasia na uulu ru ˡaeˡaela neˡeri ki
ˡania ro balibali ruˡa, ma nia ka aluda ˡania ro tatalaˡi
ru ki, neˡe ta taˡi balibali ru ana ru ˡaeˡaela neˡeri ki nia
tua taˡi bali, ma ta balibali ru ai ka tua ana ta bali. Bore
ma ro faˡi noˡo neˡeri ki, nia ˡiri kakasi kera. 11 Na faˡi
noˡo doe neˡe kira tua fuana ˡanilana noni ru mae ki,
kira leka maˡi, bore ma sa Abram ka lalida.
12 Kaidaˡi sina nia talaˡae ka kuru naˡa, sa Abram ka
maliu liu naˡa diˡia naˡa ta ngwae mae, ma nia ka maliu
bolea, nia lisia taˡi maˡerodo doe nia leka maˡi ma ka
suˡu fafia, ma nia ka maˡu liu. 13 Sui Iawe ka fata ˡuri
fuana, “Na ngela ˡoe ki neˡe kira ke baˡa saka maˡi
burimu, kike baˡa leka tua ana ta kula matamata neˡe
kira ke baˡa diˡia ngwae kwaita ki ana kula neˡeri. ˡIu kira ke baˡa rao ˡoˡo goˡo fuana ngwae ki ana kula neˡeri,
ma ngwae ana na kula neˡeri kira ke baˡa faˡakaisida
liu naˡa leleka na fai talangaˡi fai ngali ki ka sui, 14 bore
ma nai baˡa nangasia ngwaˡi toˡa neˡe kira ke faˡakaisi
kamu. Ma kaidaˡi ngela ˡoe ki ke baˡa faˡasia fanoa
neˡeri kira ke baˡa ngalia ru ˡoro leˡa ana fanoa neˡeri
faˡinida. 15 Ma ˡaeˡo sa Abram, ˡoke baˡa mauri tau,
leleka ka dao ana kaidaˡi neˡe ˡoko ngwaro ko kokoˡo
naˡa, ma ˡoke fiˡi mae ˡani aroaroˡa ma kira ke baˡa
kwaiato leˡa amu. 16 Bore ma ngelamu neˡe kira ke futa
maˡi ana kwalafa ˡoe, kike baˡa tua ana ta fanoa matamata sulia kaidaˡi tau, sui mala fuuˡi ngwae ˡoe fiˡi oli
laˡu maˡi ana ano neˡe. Noaˡa naisi baˡa lalia basi fuuˡi
ngwae sa Amoro neˡe kira tua ˡi Kenan ana kaidaˡi
neˡe, leleka ka dao ana kaidaˡi neˡe na falafala kira ki
ke taˡa liu mala. Ana kaidaˡi neˡeri mala neˡe nai fiˡi
nangasida, ma nau ku fiˡi lalida faˡasia fanoa neˡe, sui
mala ngela neˡe futa ana kwalafa ˡoe ki, kira ka fiˡi oli
laˡu maˡi ana kula neˡe.”
17 Aia kaidaˡi neˡe sina nia kuru ka sui naˡa ma kula
neˡeri ka maˡerodoˡa naˡa, tona bore sa Abram nia lisia
taˡi fai tini nia fungu naˡa ana mafula neˡe sasuna nia
sasu maˡi faˡasia, ma taˡi bobo raˡi ˡai neˡe mafula dua
ka doe ana. ˡIu na ro ru neˡeri ki kera leka ˡi safitana ˡania ro taˡalaˡi ru ˡaeˡaela ba kiri. 18 Ma ana asoa neˡeri
nama Iawe ka sasia fau alangaˡinga faˡinia sa Abram,
ma nia ka fata ˡuri, “Nai baˡa kwatea na ano neˡe ki
fuana fuuˡi ngwae ˡoe neˡe kira futa olitamu. Na ano
neˡe nia ˡita ana kafo tiˡitiˡi neˡe ana gwauna fanoa,
neˡe maˡetoto ano ngwaˡi toˡa ˡi Ejipt, leleka ka dao
ana kafo ˡi Iufretes ana ˡaena fanoa. 19-21 Na ngwaˡi toˡa
neˡe kira tua ˡua ana ano neˡeri ki ana kaidaˡi neˡe, kira
ana fuuˡi ngwae sa Ken, olitana sa Kenis, olitana sa
Kadmon, olitana sa Het, olitana sa Peris, olitana sa Refaem, olitana sa Amoro, olitana sa Kenan, olitana sa
Gigas, ma olitana sa Jebus.”

ʻI Hega alua ta ngela ngwane fuana sa Abram

16 Aia nia leleka maʻi ka dao ana kaidaʻi neʻe ʻi Serae, na ʻafe sa Abram, nia noaʻa kasi toʻo ana ta
ngela. Bore ma nia toʻo ana taʻi kini rao ʻoʻo, nia kini ʻi
Ejipt, ma satana neʻe ʻi Hega. 2 Goʻo ʻi Serae ka saea
fuana sa Abram ka ʻuri, “Nia leleka maʻi ka dao naʻa
ʻuri, Iawe nia lui nau noaʻa naisi alu ngela. Nau ku fia
ru neʻe leʻa, ʻoke leka teo goʻo faʻinia kini rao ʻoʻo nau,
sali nia saiana ke alua ta ngela fuaku.”
Ma sa Abram ka alafafia alaʻanga nia. 3 Ma kira tua
naʻa sulia akwala faʻi ngali ka sui naʻa ʻi Kenan, kaidaʻi
ʻi Serae nia saea fuana araʻi nia sa Abram ka ngali ʻi
Hega. 4 Aia ma sa Abram ka teo naʻa faʻinia ʻi Hega
leleka ma nia ka ina naʻa. Ma kaidaʻi nia saiana neʻe
nia ina ka sui naʻa, na manata ka lafua liua naʻa, ma
nia ka inaʻu ana lia fafilana ʻi Serae.
5 ʻUnaʻeri ʻi Serae ka fata ʻuri fuana sa Abram, “Na ki-
ni neʻe na gwauna taʻa liu naʻa aku, ma ʻaeʻo naʻa
niniʻa ʻoko sasia ru neʻe. Nau ku kwatea maʻi ka ʻafe
ʻoe, bore ma kaidaʻi nia saiana neʻe nia ina naʻa, nia
lafe liu naʻa, ma kaidaʻi ʻoro ki goʻo neʻe nia lia toli goʻo
ʻana ana nauʻa. Ru neʻe nia kasi leʻa. Nau ku oga Iawe
ka matalangaʻi koro fasi ʻiri ke faʻataʻi koro sa taʻi neʻe
saga akoro.”
6 Ma sa Abram ka fata ʻuri ana, “Aia, nia leʻa goʻo
ʻana, kini rao ʻoʻo neʻe nia ru ʻoe niniʻa, ma nia ka tua
goʻo ʻi olofana limamu. ʻOko saiana ʻoke sasia goʻo ʻa-
mu ta ru ana niaʻa neʻe ʻoko oga.”
Aia ma ʻi Serae ka tua naʻa fuana faʻalagalana ʻi
Hega, ma leleka ʻi Hega ka tafi naʻa. 7 Ma nia ka leka
tua naʻa ʻana ana taʻi kula ʻeʻeredeʻa ʻi ninimana taʻi
mae kafo busu neʻe teo ʻi ninimana tala neʻe leka ʻua-
na ʻi Suru ana gwauna fanoa. Ma na ʻainsel Iawe nia
leka maʻi ma ka lisia ana kula neʻeri, 8 ma nia ka saefilo
ʻuri ana, “Hega kwa! ʻOko talaʻae ko leka maʻi faʻasia ʻi
faʻi niniʻa? Ma ʻoke leka ʻi faʻi niniʻa? ʻAeʻo niniʻa na kini
rao ʻoʻo ba ʻi Serae niniʻa!”
Ma ʻi Hega ka fata ʻuri, “Nau ku tafi maʻi faʻasia kini
ʻaʻana nau ʻi Serae niniʻa.”
9 Ma ʻainsel neʻeri nia ka fata ʻuri ana, “ʻIOke oli nama
fuana ʻi Serae, ma ʻoko roʻo nama sulia fatalana laʻu.”
10 Ma na ʻainsel neʻeri ka fata laʻu ʻuri fuana, “Na ngela
neʻe ke baʻa futa maʻi amu ki, nai baʻa kwateda kira ke
ʻoro liu, ma noaʻa ta ngwae kasi bolo faʻinia toʻolada.
11 Ana kaidaʻi neʻe, ʻoko ina naʻa, ma ʻoke baʻa faʻafuta
taʻi ngela ngwane. Ma ʻoke baʻa faʻasata nama ʻania sa
Ishmael, duʻungana ʻoko nonifii liu naʻa, ma ʻoko angi
maana Iawe, ma nia ka rongo ʻoe. †12 Bore ma ngela
nari ʻoe nia ke baʻa diʻia ta dongki kwasi neʻe nia don-
ga manataʻanga nia ki talana. Ma nia ke baʻa fuʻalia
ngwae ki ma ngwae ki taʻifau kike baʻa fuʻalia. Nia ke
baʻa tua tau taʻifilia faʻasia luʻuluʻua nia.”
13 Sui ʻi Hega ka manata ʻana ʻuri talana, “Reala kwa!
Nau ku lisia naʻa Iawe neʻe nia lisi nau ma nia lia sulia
nau.” ʻUnaʻeri ʻi Hega nia ka kwatea ta sata laʻu fuana
Iawe, sata neʻeri ʻuri, “El Roe” fadalana neʻe ʻuri, “God
nia lisi nau ma nia lia sulia nau.” 14 ʻUnaʻeri neʻe ka ta-
laʻae maʻi ana kaidaʻi neʻeri leleka ka dao ʻi taʻena, na
ngwae ki kira ka saea na maʻe kafo busu neʻe nia ʻi
safitana ro fanoa doe neʻeri ki ʻi Kades ma ʻi Bered ʻa-
nia ʻi “Bere Lahai Roe” fadalana neʻe “ʻI maʻe busu na
God niniʻa nia mauri, ma niniʻa nia ka lisi nau maʻi.”
15 Sui ʻi buri ʻana ʻi Hega nia ka faʻafuta taʻi ngela ng-
wane neʻe maʻa nia nama neʻe sa Abram, ma sa
Abram ka faʻasata ʻania sa Ishmael. 16 Ana kaidaʻi
neʻeri sa Abram nia tua naʻa sulia na kwalu akwala faʻi
ngali ma ono faʻi ngali.

God ka fada laʻu sulia fau alangaʻinga nia faʻinia sa Abram

17 Aia sa Abram nia dao naʻa ana siko akwala ma
siko faʻi ngali, Iawe nia leka maʻi ma ka fata ʻuri
fuana, “Nauʻa naʻa neʻe God neʻe nau ku toʻo ana
ngasingasiʻanga ki taʻifau. ʻOke roʻo nama suli nau, ma
ʻoke sasia nama na ru ʻoloʻolo ki, fasi ʻiri 2 nai baʻa sa-
sia na fau alangaʻinga faʻiniʻo, ma nai baʻa kwatea
ngela ki neʻe kira ke futa maʻi ana kwalafa ʻoe kike
baʻa ʻoro liu.”
3 Sui sa Abram nia ka ʻoto gwau toli leleka na maana
ka toʻo toʻona ano. Ma God ka fata ʻuri fuana, 4 “Bali
nau ana fau alangaʻinga nini nai baʻa sasia faʻiniʻo nia
ʻuri: Nau ku alangaʻi fuamu, ʻoke toʻo ana kwalafa ʻoro,
ma kira ke baʻa tatakolaʻa ka alu fuuʻi ngwae ʻoro liu ki.
5 Noaʻa kira kasi baʻa saeʻo naʻa ʻania sa Abram. Nia
eta ana kaidaʻi neʻe ka oli alaʻa, na satamu sa Abra-
ham, osiʻana nau ku sasia ʻoko koʻo bora ana fuuʻi ng-
wae ʻoro liu ki. 6 Nai baʻa kwatea ʻoke toʻo ana ngela
ʻoro, ma kira ke baʻa tatakolaʻa ka alu fuuʻi ngwae ʻoro
liu ki, ma ti ai ada kike baʻa tatalafaʻa ana kula kira ki.
7 Na fau alangaʻinga nini nau ku sasia faʻiniʻo ana
kaidaʻi neʻe, nia ke baʻa teo tari faʻiniʻo ma faʻinia
ngela neʻe kike baʻa futa maʻi ana kwalafa ʻoe. Nauʻa
naʻa neʻe God ʻoke foʻosia. Ma nauʻa naʻa neʻe God na
ngelamu neʻe kike baʻa futa maʻi ana kwalafa ʻoe, kira
ke foʻosia logo. 8 Kaidaʻi neʻe kamu tua ana ano neʻe,
diʻia goʻo amuʻa ta ngwae kwaita, bore ma nai kwate
naʻa ano neʻe fuamu faʻinia ngelamu neʻe kira futa
maʻi ana kwalafa ʻoe. Na ano neʻe ki ru kwalafa sa Ke-
nan ki, niʻi ke baʻa ru kamu ki naʻa. Ma kamu ke baʻa
toʻo naʻa ana ano neʻe sulia kaidaʻi firi, ma nauʻa naʻa
neʻe God kamu ke foʻosia.”
9-11 Sui God ka fata laʻu ʻuri fuana, “Bali ʻoe ana fau
alangaʻinga nini nia ʻuri: ʻAeʻo faʻinia ngwae neʻe kira
ke baʻa futa maʻi ana kwalafa ʻoe, kamu alangaʻi ke
roʻo sulia nau. Na toto neʻe faʻataʻinia kamu dauʻa su-
lia alangaʻinga kamu nia ʻuri: Kamuʻa ngwangwane ki
taʻifau kamu ke ʻolo faʻataʻinia nama. 12 Talaʻae naʻa
ana kaidaʻi neʻe kamu ke ʻolo faʻataʻinia ana ngela ng-
wane tiʻitiʻi neʻe kira futa maʻi ana kwalafa ʻoe, neʻe nia
futa ka tua sulia kwalu asoa ki. Ma kamu ke ʻolo
faʻataʻinia logo na ngwae rao ʻoʻo kamu ki neʻe kamu
folida maʻi ana ngwae kwaita ki. 13 Ngwae ki taʻifau
neʻe kira tua faʻi kamu, kamu ke ʻolo faʻataʻinia nama.
Na falafala neʻeri na toto neʻe nia faʻataʻi firi ana na

† *Ana alaʻanga ʻi Hebru, ‘Ishmael’ fadalana neʻe ‘Nia rongoa’.*

alangaˈinga nau ku sasia faˈi kamu, nia kasi baˈa sui.
14 Ta ngwae neˈe nia noaˈa kasi ˈolo faˈataˈinia, noaˈa
naisi baˈa lia saiana neˈe nia ta ngwae ana ngwae nau
ki, osiˈana nia kasi dau sulia na bali nia ana alangaˈin-
ga nini nau ku sasia ka sui naˈa maˈi faˈi kamu.”
15 God nia ka fata laˈu ˈuri, “Eta ˈi taˈena, ˈoe kosi saea
naˈa ˈafe ˈoe ˈania ˈi Serae. Kaidaˈi neˈe satana ˈi Sera
naˈa. 16 Nai baˈa faˈaleˈa nia ma nia ke baˈa faˈafuta taˈi
ngela ngwane fuamu. Ma osiˈana neˈe nau ku faˈaleˈa
nia ˈi Sera, nai kwatea nia ke baˈa teˈa fuana ngwae
ana fuuˈi ngwae ˈoro ki. Ma na tatalafaˈa ki ke saka
maˈi faˈasida.”
17 Sui sa Abraham ka ˈoto gwau toli leleka maana ka
toˈo toˈona ano, bore ma nia talaˈae ka gaˈa lala kaidaˈi
nia manata ˈuri, “Reala kwa! ˈAfitaˈi liu ta ngwaeˈa neˈe
tua sulia 100 faˈi ngali ka alua ta ngela. Ma ˈi Sera bore
nia ka siko akwala faˈi ngali naˈa ana, nia bore noaˈa
kasi bolo naˈa faˈinia alu ngelaˈa.” 18 Sui sa Abraham ka
saefilo ˈuri ana God, “Faˈuta, diˈia nau ku mae, ˈaeˈo
alaˈania neˈe sa Ishmael ke ngali ru ki taˈifau neˈe ˈoke
kwateˈe fuaku?”
19 Bore ma God nia fata ˈuri, “Noaˈa kasi ˈuira laˈu! Na
ˈafe ˈoe ˈi Sera ke baˈa faˈafuta taˈi ngela ngwane, ma
ˈoke baˈa saea ˈania sa Aesak. Nai baˈa dau sulia na fau
alangaˈinga nau faˈinia, ma faˈinia kwalafa nia. Na fau
alangaˈinga nari nau, nia noaˈa kasi baˈa sui. 20 Nau ku
rongoa naˈa na tae neˈe ˈoko saefiloa fuana sa Ish-
mael, nai baˈa faˈaleˈa, fasi ˈiri nia ke toˈo ana ngela
ˈoro, ma ngela ˈoro laˈu ke baˈa futa ana kwalafa nia.
Nia ke baˈa maˈa fuana na akwala ma ro ngwae ˈaˈana,
ma nai baˈa kwatea kwalafa nia ke alu ta fuuˈi ngwae
doe liu. 21 Bore ma nai baˈa dau sulia na fau alangaˈin-
ga nau faˈinia ngela ˈoe sa Aesak neˈe ˈi Sera ke baˈa
alua ana kaidaˈi ˈuri nama ana faˈi ngali loeri maˈi.”
22 Kaidaˈi God nia alaˈa faˈinia sa Abraham ka sui, nia
ka leka naˈa ˈana.
23-24 Ana faˈi asoa neˈeri, sa Abraham ka sasi naˈa diˈia
neˈe God nia saea fuana. Sa Abraham ma ngela nia sa
Ishmael, faˈinia ngwae ki taˈifau neˈe kira tua faˈinia,
kira ka ˈolo faˈataˈinia naˈa. Na ngwae neˈe futa saena
luma nia, ma ngwae rao ˈoˈo nia ki taˈifau neˈe nia foli-
da, kira bore kira ˈolo faˈataˈinia naˈa taˈifau logo. Ana
kaidaˈi neˈeri nia dao naˈa ana siko akwala ma siko faˈi
ngali ana. 25 Ma na ngela nia sa Ishmael ka dao naˈa
ana akwala ma uulu faˈi ngali. 26 Sa Abraham faˈinia sa
Ishmael keroˈa ka ˈolo faˈataˈinia ana taˈi asoa neˈeri
nama, 27 faˈinia ngwae neˈe futa saena luma nia ki ma
na ngwae kwaita ki logo.

God nia dao toˈona sa Abraham

18 Iawe nia leka laˈu maˈi saena sa Abraham
karangia ana ai doe ki ˈi Mamre. Ana taˈi kaidaˈi
saena tofongana asoa, kaidaˈi sina nia ˈakoˈako liu, sa
Abraham nia tua ˈana maana sinamaa ana babala nia.
2 Nia lia kwau, nia ka lisia na uulu ngwae ki, kira uu
goˈo ada ana ˈi maana. Kaidaˈi nia lisia na uulu ngwae
neˈeri ki, nia tataˈe ˈaliˈali, ma ka leka saka fuana na
uulu ngwae neˈeri ki. Ma kaidaˈi nia dao karangida, nia
ka ˈoto gwau toli leleka maana ka toˈo toˈona ano, 3 sui
nia ka fata ˈuri, “Uulu ngwae neˈe ki, nia leˈa liu mala
neˈe kaumulu leka maˈi muka dao ana fanoa nau. Re-
ala ˈae, noaˈa kamu kasi liu daofaˈi liu, mulu leka muka
mango tiˈitiˈi basi faˈi kaimili. Nau ku saeleˈa liu mala
fuana ˈafilamuˈa. 4 Nai baˈa leka ngalia maˈi kala kafo
fasi ˈiri muke taufia ˈaemuˈa. Kamu saiana muke man-
go tiˈitiˈi basi ˈi nununa ˈai neˈe ki. 5 Kaidaˈi neˈe nai le-
ka ngalia basi maˈi ta kala fanga fuaumulu ˈiri muke
faˈangasi basi ˈania fuana lekaˈa. Nia leˈa liu mala neˈe
kamu leka maˈi muka dao ˈi fanoa kami ˈuri, ma nau ku
saeleˈa liu mala fuana ˈafilaumulu.”
Sui uulu ngwae neˈeri ki kira ka fata ˈuri, “Baˈafakuˈa
liu, kaimili saeleˈa liu mala fuana neˈe ˈoko sasi ˈuira.”
6 Sui sa Abraham ka lima lakolako ka leka ruˈu saena
babala nia, ma ka ˈuri ana ˈi Sera, “ˈAliˈali! Leka ngalia
maˈi ta kala buta flaoa leˈa mala ma ˈoko sasia maˈi ta
kala afu beret.”
7 Ma nia ka lalili ana kula neˈe na buluka nia ki tua
ana, ma nia ka efoa mala taˈi bibi buluka kubu leˈa. Sui
nia ka saea fuana taˈi ngwae ni rao nia ka ˈaliˈali ka
saungia ka mae, ma ka salisali ana ti fasi buluka fuana
uulu ngwae neˈeri ki, kira ke ˈaniˈi. 8 Ma kaidaˈi fanga ki
duˈa naˈa, nia ka ngalia ti meleke ma ti krim faˈinia fan-
ga neˈeri ki, ma ka ngalia fuana uulu ngwae neˈeri ki, ˈi
ˈaena ˈai neˈe kira tua ana, ma nia ka alua fanga ki ˈi
naˈoda. Kaidaˈi neˈe kira fanga ˈada, nia ka lia sulida.
9 Ma uulu ngwae neˈeri ki kira ka lidi ˈuri ana sa Abra-
ham, “Faˈuta na ˈafe ˈoe ˈi Sera nia mo ˈi faˈi?”
Ma nia ka fata ˈuri, “Nia tua goˈo ˈana saena babala
loˈoba.”
10 Taˈi ngwae adulu ana uulu ngwae neˈeri ki ka fata
ˈuri fuana sa Abraham, “Ana faˈi ngali loeri maˈi, ana
madamo neˈe logo, nai baˈa oli maˈi, kui lisi kamu laˈu,
ma ana kaidaˈi neˈeri ˈafe ˈoe ke baˈa faˈafuta taˈi ngela
ngwane.”
ˈIu ˈi Sera nia tua ˈi buri ana sa Abraham, ˈi saena na
babala karangi na sinamaa, ma nia rongoa alaˈanga
neˈeri. 11 Ma ana kaidaˈi neˈeri, sa Abraham ma ˈi Sera
kera ngwaro naˈa, ma ˈi Sera noaˈa kasi toˈo naˈa ana
mataˈinga kini ki. 12 Ma nia ka tua ka manata ana ˈuri,
“Nau ku ngwaro ka sui naˈa. ˈAfitaˈi liu nai baˈa
saeleˈanga sulia alua ta ngela. Ma araˈi nau bore nia ka
ngwaro ka sui naˈa.” Sui na liana ka gaˈagaˈala ˈana ta-
lana.
13 Goˈo Iawe ka fata ˈuri ana sa Abraham, “Faˈuta neˈe
ˈi Sera ka gaˈa? Faˈuta neˈe nia ka saea neˈe nia ngwaro
ka sui naˈa, ma nia noaˈa kasi bolo neˈe nia ke faˈafuta
ta ngela? 14 NauˈaˈaneˈeIawe.Noaˈagoˈotaruˈkasi
ˈafitaˈi fuana Iawe ka sasia. Faˈi ngali loeri, nai baˈa oli
laˈu maˈi kui lisi kamu laˈu, ma ana kaidaˈi neˈeri ˈi Sera
ke baˈa toˈo naˈa ana taˈi ngela ngwane.”
15 ˈI neˈeri ˈi Sera ka maˈu liu, ma nia ka ˈoso ka ˈuri,
“Nau noaˈa kusi gaˈa goˈo ba.”
Bore ma Iawe nia fata ˈuri, “Noaˈa, ˈoko gaˈa ba!”

Sa Abraham lidilana God fuana manatalana ngwae ˈi Sodom ki

16 Kaidaˈi uulu ngwae baera kira fanga ka sui, kira ka
leka ˈuana fanoa doe ˈi Sodom. Ma kaidaˈi uulu ngwae
neˈeri ki kira leka, sa Abraham leka logo faˈinida fuana
faˈasilana uulu ngwae neˈeri ki saena taˈi tala. 17 Ma
kaidaˈi kira leka goˈo ˈada, Iawe nia manata ˈuri, “Ru
niniˈa nai baˈa sasiˈi ki, noaˈa naisi sofongaˈinida faˈa-
sia sa Abraham. 18 Na ngela neˈe kike baˈa futa maˈi
ana kwalafa nia ki, kike baˈa ˈoro liu mala, ma kira ke
alua fuuˈi ngwae ngasingasiˈa. Ma nai baˈa rao ˈania
ngwae neˈe fuana faˈaleˈalana fuuˈi ngwae ki taˈifau
ana magalia nege. 19 Nai kwatea ma nia ke faˈamanata
ngela nia ki, ma ngwaˈi toˈa neˈe kike baˈa futa maˈi
ana kwalafa nia ki, fasi ˈiri kike roˈosuli nau, ma kira ke
sasi sulia falafala saga, ma ka leˈa ki. Ma si diˈia kira
sasi ˈunaˈeri, nai baˈa sasia ru ki taˈifau neˈe nau ku fa-
ta alangaˈiniˈi ka sui naˈa fuana.”
20 Sui Iawe ka fata ˈuri fuana sa Abramham, “Nau ku
sai naˈa ana ru taˈa ki neˈe ngwaˈi toˈa ˈi Sodom ma ˈi
Gomora kira fuliˈi. 21 Nia taˈa ka tasa, ma nia kwate ma
nau kui koso nama toli ana ro fanoa doe neˈe ki fasi ˈiri
nai dao toˈoni niˈi mamana nama ka noaˈa.”
22 Sui, ro ngwae ka liu dao faˈi liu ˈuana ˈi Sodom.
Bore ma Iawe nia tua buri faˈinia sa Abraham. 23 Sui sa
Abraham ka leka karangi ana Iawe, ma ka saefilo ˈuri
ana, “Faˈuta kwa, ˈuri ma ˈoke baˈa saungia logo ng-
wae leˈa ki faˈinia ngwae taˈa ki? 24 Si diˈia ˈoko dao
toˈona na lima akwala ngwae leˈa ki kira tua goˈo ˈada
ˈi Sodom, ˈoke baˈa alaˈania ngwae ki taˈifau ana fanoa
doe fuiri kike mauri osiˈana lima akwala ngwae leˈa
neˈeri ki. 25 Nau ku fia, noaˈa ˈoe kosi malangisia kiraˈa
taˈifau ˈunaˈeri. Si diˈia ˈoko malangisia fanoa doe neˈe
na ngwaˈi toˈa taˈa ma ngwaˈi toˈa leˈa kike mae taˈifau
goˈo, sasiˈa ˈunaˈeri noaˈa laˈu falafala ˈoe neˈeriˈa.
Noaˈa ˈoe kosi sasi bolo fuana ngwae taˈa ki faˈinia ng-
wae leˈa ki. ˈAeˈo naˈa neˈe ngwae fuana na matalan-
gaˈilana na magalia, ma kwai matalangaˈilamu fuana
ngwae nia ka saga.”
26 ˈUnaˈeri Iawe ka fata ˈuri, “Si diˈia nau ku dao
toˈona na lima akwala ngwae leˈa ki kira tua goˈo ˈada
ˈi Sodom, nai baˈa alaˈania ngwae ki taˈifau ana fanoa
doe fuiri kike mauri osiˈana lima akwala ngwae leˈa
neˈeri ki.”
27 Sui sa Abraham ka fata laˈu ˈuri, “Iawe ˈae, ˈoe kosi
manata suli nau neˈe nauˈa na ngwae goˈo, nau ku uu
ˈi naˈomu fuana fataˈa sulia ru neˈe. Nau ku saiana
neˈe nau ku ˈiri toˈo ana ta ngasingasiˈanga fuana
alaˈanga ˈuri. 28 Bore ma, si diˈia ˈoe noaˈa kosi dao ana
ta lima akwala ngwae leˈa ki, bore ma ˈoko dao goˈo
ana ta fai akwala ma lima ngwae goˈo neˈe tua, ta tae
neˈe ˈoke baˈa sasia kwa! ˈUri ma ˈoko saiana ˈoke baˈa
malangisia goˈo ˈamu ngwae ki taˈifau ana fanoa doe
fuiri, osiˈana neˈe lima ngwae leˈa ki kira olidoko?”
Ma Iawe ka fata ˈuri, “Si diˈia nau ku dao toˈona fai
akwala ma lima ngwae leˈa kira tua goˈo ˈada, nau
noaˈa kusi malangisia fanoa doe neˈana.”
29 ˈUnaˈeri sa Abraham ka fata laˈu ˈuri, “Sali ta fai ak-
wala ngwae leˈa ki goˈo neˈe kira tua.”
Sui Iawe ka fata ˈuri, “Si diˈia nau ku dao toˈona ta fai
akwala ngwae leˈa ki neˈe kira tua ana, noaˈa naisi
malangisia fanoa doe neˈeri.”
30 Ma sa Abraham ka fata laˈu ˈuri, “Aofia ˈae, ˈoe kosi
oga taˈa fuaku, bore ma nai alaˈa laˈu ne. Faˈuta kwa, si
diˈia ta uula akwala ngwae leˈa ki goˈo neˈe kira tua,
ˈuri ma ˈoke malangisia goˈo ˈamu fanoa doe fuiri?”
Ma Iawe ka fata ˈuri, “Si diˈia neˈe nau ku dao toˈona
neˈe ta uulu akwala ngwae leˈa ki neˈe kira tua, noaˈa
naisi malangisia.”
31 Sui sa Abraham ka fata laˈu ˈuri, “Aofia ˈae, ˈoe kosi
fia laˈu neˈe nau ku manata lafu nau, kaidaˈi nau ku
alaˈa faˈiniˈo ˈuri, faˈuta si diˈia ta ro akwala ngwae leˈa
ki goˈo neˈe kira tua?”
Ma nia ka fata ˈuri, “Si diˈia neˈe nau ku dao toˈona ta
ro akwala ana ngwae leˈa ki neˈe kira tua, nau noaˈa
naisi malangisia.”
32 Sa Abraham ka fata laˈu ˈuri, “Iawe ˈae, noaˈa ˈoe
kosi oga taˈa, nia naˈa ne na alaˈanga isi nau, ma noaˈa
naisi baˈa alaˈa laˈu. Faˈuta kwa, si diˈia ta taˈi akwala
ngwae leˈa ki goˈo neˈe kira tua.”
Ma Iawe ka ˈuri fuana, “Si diˈia neˈe nau ku dao
toˈona ta taˈi akwala ngwae leˈa ki neˈe kira tua, nau
noaˈa naisi malangisia fanoa doe neˈana.”
33 Ma kaidaˈi keroˈa alaˈa ka sui naˈa, Iawe ka faˈasia
naˈa sa Abraham, ma sa Abraham ka oli naˈa ˈi fanoa
nia.

God faˈalia ˈi Sodom ma ˈi Gomora

19 ˈUnaˈeri ro ngwae neˈeri ki kera ka leka naˈa ˈua-
na ˈi Sodom, keraˈa neˈeriˈa na ro ˈainsel ki, ma
saˈulafi naˈa neˈe kera dao ana fanoa neˈeri. Ma sa Lot
nia tua goˈo ˈana karangia na maana maˈe taˈelo ana
faˈi labu ana fanoa doe neˈeri. Ma kaidaˈi nia lisidaroˈo,
nia tataˈe ka leka kwa ka alaˈa faˈinidaroˈo. Nia ka ˈoto
gwau toli ˈi naˈodaroˈo leleka maana ka toˈo toˈona
ano, 2 ma nia ka fata ˈuri, “Ro ngwae ˈaˈana moro leka
maˈi, kulu ke leka ˈi luma nau fasi ˈiri nai ˈafi amoro.
Koroˈo saiana moro ke taufia ˈaemuroˈo, ma koroˈo ka
maliu naˈa ˈi neˈe. Ma rorodo, koroˈo ke baˈa ada ˈaliˈali
goˈo ˈofodangi taˈa, ma moro ka leka ˈamuroˈo ana
lekaˈa koroˈo.”
Bore ma ro ngwae neˈeri, kera ka fata ˈuri, “Noaˈa,
nia leˈa goˈo ˈana. Keroˈo ke baˈa leka maliu saena la-
bata ana maˈe taˈelo ana faˈi labu neˈe.”
3 Bore ma sa Lot ka gani ngangata laˈu adaroˈo leleka
kera ka alafafia neˈe kera ke leka ˈi luma nia. Sui, sa Lot
ka saea fuana ngwae ni rao nia ki ˈiri kike daua ti afu
beret neˈe noaˈa ta isi ana, ma kira ka salisali ana fan-
ga leˈa ki fuana ro ngwae neˈeri ki. Kaidaˈi fanga neˈeri
ki dua naˈa, kira ka kwatea kera ka fanga naˈa. 4 Sui ma
kera ka fiˈi leka maliu, na ngwae ana fanoa neˈeri eta
ana ngwae fiˈi doe ki leleka ka dao ana ngwae ngwaro
ki, kira fiku kalikalia maˈi luma neˈeri. 5 ˈUnaˈeri kira ka
ako maˈi ˈuri fuana sa Lot, “Ro ngwae baera ki kera ˈi
faˈi kwa? Ba kera leka maˈi siamu taˈena saˈulafi? Kwa-

tea keraˡa maˡi fuaimili, kami oga mike ˡusu faˡinidaroˡo.”
6 Bore ma sa Lot leka kwau ˡi maa, ma ka fono usia
sinamaa ˡi burina, 7 sui nia ka fata fuada, “Kwaima kina
ˡae, na falafala nini kamu ki taˡa liu mala. Reala ˡae,
noaˡa kamu kasi sasia laˡu ru taˡa ˡira. 8 Na ro ngela ki-
ni sariˡi nau ku tua goˡo adaroˡo, ma noaˡa ta ngwae
ˡiri teo ˡua faˡinidaroˡo, nai baˡa ngalidaroˡo maˡi fuau-
mulu fuana ta tae neˡe kamu oga muke sasia adaroˡo.
Bore ma ro ngwae dao neˡe ki, kera naˡa saena luma
nau, ma nau ku lia leˡa sulidaroˡo.”
9 Bore ma kira taˡifau kira ka fata ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi
fone kaimili. ˡAeˡo noaˡa laˡu ngwae ana fanoa neˡe.
ˡOko ˡiri toˡo ana ta ngasingasiˡanga neˡe ˡoke fata ˡu-
naˡeri fuaimili. ˡOko ˡasiˡo, ko leka, uu faˡasia tala. Diˡia
noaˡa, kaimili ke baˡa faˡaliˡo ka liufia kera ne!”
ˡIu ma kira ka sulangaˡinia sa Lot ˡi maa, ma kira ka
leka naˡa maˡi fuana fogalana sinamaa neˡeri. 10 Bore
ma ro ngwae neˡeri ki ˡi saena luma, kera ka ˡifingia
sinamaa, ma kera ka dau ana sa Lot, ma kera ka lalafia
maˡi saena luma laˡu, ma kera ka fono ˡusia sinamaa.
11 Ma kera ka kwatea ngwaˡi toˡa neˡe kira ˡi maa, na
maada ka rodo, ma kira ka sama gagalo naˡa ˡuana
sinamaa neˡeri.
12 Goˡo ma ro ngwae neˡeri ki kera ka fata ˡuri fuana
sa Lot, “Si diˡia ˡoko toˡo ana ti ngwaefuta amu neˡe ki-
ra tua saena fanoa neˡe, ˡoke leka ngalida naˡa. ˡOke
leka ngalia ngela ˡalako ˡoe ki, faˡinia kini sariˡi ˡoe ki,
ma funga ˡoe ki, faˡinia ta ngwaefuta bore ˡana ˡoe
neˡe kira tua ana fanoa neˡe, ˡoke leka ngalida naˡa ma
muka leka naˡa faˡasia fanoa neˡe. 13 Duˡungana keroˡo
ke baˡa malangisia naˡa fanoa doe neˡe. Iawe nia sai
naˡa ana sulia abula taˡangaˡa neˡe ki, ma nia ka kwate
keroˡo maˡi fuana malangisilana fanoa neˡe taˡifau
naˡa.”
14 Sui sa Lot ka leka lisia ro ngwae neˡe kera ke baˡa
korea ro kini sariˡi nia ki, ma nia ka fata ˡuri fuadaroˡo,
“Moro ˡaliˡali naˡa. Kuke baˡa leka naˡa faˡasia fanoa
neˡe. Kaidaˡi neˡe goˡo Iawe ke baˡa malangisia naˡa
fanoa neˡe taˡifau!” Bore ma kera ka fia fasi nia ˡoido-
role goˡo adaroˡo, ma kera kasi leka goˡo maˡi.
15 Ana ˡofodangi taˡa ˡua, na ro ˡainsel neˡeri ki kera
ka fata fuana sa Lot fasi ˡiri nia ke ˡaliˡali. Kera fata ˡuri,
“ˡOke ˡaliˡali naˡa, ngalia ˡafe ˡoe faˡinia ro sariˡi ˡoe ki,
ma mulu ka leka naˡa kwau. Diˡia noaˡa, kaidaˡi keroˡo
ke malangisia fanoa doe neˡe, kaumulu ke baˡa mae
naˡa ˡi saena.”
16 Kaidaˡi sa Lot nia tua ka dole ana ˡi neˡeri, Iawe ka
manataia. Goˡo ro ngwae neˡeri ki ka dau ana limana
faˡinia ro sariˡi ki, ma kera ka talaˡida kira ka leka faˡa-
sia fanoa neˡeri. 17 Sui ta taˡi ai adaroˡo ka fata ˡuri fua-
da, “Mulu tafi ni maelamuˡa naˡa, noaˡa kamu kasi lia
faˡi buri ˡuana fanoa neˡe, muke tafi naˡa ˡuana gwau-
na ua toˡoba ki. Noaˡa kamu kasi mango leleka kamu
ka faˡasia kula ote neˡe toli, ma kamu ka raˡe gwauna
ua toˡoba ki. ˡI neˡeri naˡa neˡe kamu ke mauri ana.
Diˡia noaˡa goˡo, kamu ke mae naˡa.”
18-19 Bore ma sa Lot nia ka fata ˡuri, “Ngwae ˡaˡana
ˡae, noaˡa goˡo, noaˡa ˡoe kosi sasi kami kasi leka tau
laˡu ˡunaˡeri. Nau ku saiana neˡe ˡoko kwaima liu aku,
ma ˡoko faˡamauri nau naˡa. Bore ma si diˡia nau ku
tafi laˡu ˡuana gwauna faˡi ua toˡoba ki, ta ru doe ke
baˡa fuli fuaku tofongana taˡi tala loeri, ma noaˡa naisi
dao goˡo ˡi gwauna faˡi ua ma nau kui baˡa eta mae
goˡo ˡaku. 20 Faˡuta, ˡuri ma ˡoko lisia kwau kala fanoa
tiˡitiˡi loko ˡi loˡoba? Nia karangi goˡo loko, ma nau ku
saiana nai tafi tua ana. Kala fanoa tiˡitiˡi goˡo lokonia,
ma nau ku saiana nai baˡa mauri goˡo ana.”
21 ˡUnaˡeri nia ka fata ˡuri, “Nia leˡa goˡo ˡana. Noaˡa
naisi faˡalia fanoa loˡoba. 22 Bore ma ˡoke tafi ˡaliˡali,
noaˡa naisi sasia ta ru leleka ˡoko dao ana fanoa loˡo-
ba.” ˡIu osiˡana neˡe sa Lot nia saea fanoa neˡeri tiˡitiˡi
goˡo, kira saea fanoa neˡeri ˡania ˡi Soa. †
23 Kaidaˡi sa Lot nia dao ˡi Soa, na sina nia raˡe naˡa
maˡi. 24 Tona goˡo ma Iawe ka kwatea naˡa maˡi toli sal-
fa †† neˡe kwasu ka ˡasia naˡa maˡi faˡasia na mamanga
fafona ro fanoa neˡeri ki ˡi Sodom ma ˡi Gomora. 25 Na
mafula neˡeri ka faˡali taˡa naˡa ana fanoa ki taˡifau ana
abaˡi kula neˡeri. Nia ka saungia ngwae ki taˡifau ana
fanoa neˡeri ki, ma ru neˡe bulao logo ki. 26 Bore ma
kaidaˡi neˡeri, na ˡafe sa Lot ka lia faˡi buri goˡo, nia ka
faˡitaˡi ka iliˡi fauˡa ana fiki asi.
27 Sui ˡofodangi taˡa goˡo ana ruana asoa naˡa, sa
Abraham ka leka ˡaliˡali naˡa ana kula ba nia alaalaˡa
faˡinia Iawe ana ˡi naˡo, 28 ma nia ka lia toli ana ˡi
Sodom ma ˡi Gomora ma na abaˡi kula kalikalia ro
fanoa neˡeri ki, ma nia ka lisia na sasu nia raˡe maˡi
ana kula neˡeri, diˡia sasuna ta mafula doe neˡe duˡa
maˡi.
29 Kaidaˡi God nia malangisia fanoa ki taˡifau ana
oteote doe neˡeri neˡe sa Lot nia tua ana, bore ma nia
ka manata toˡona ganiˡa sa Abraham. Ma God ka
alafafia sa Lot ka tafi etaea nia malangisia fanoa neˡeri
ki.

Sa Lot nia koˡo ana ngwaˡi toˡa ana kwalafa ˡi Moab ma ˡi Amon ki

30 ˡI buri, sa Lot maˡu ˡania tuaˡa ana fanoa kira saea
ˡania ˡi Soa, ma nia faˡinia ro sariˡi nia ki, kira ka faˡasia
fanoa neˡeri, ma kira ka raˡe alaˡa gwauna faˡi ua, ma
kira ka leka tua saena taˡi faoda. 31 Ana taˡi kaidaˡi, na
faˡinaˡonaˡo ana ro ngela kini neˡeri ki, nia fata ˡuri fua-
na ai burina, “Na maˡa koro nia ngwaro naˡa, ma kula
neˡe ta ngwae ˡiri tua naˡa ana fasi ˡiri ke kore koro, ma
koro ka toˡo ana ti ngela. 32 Nia leˡa diˡia koro ke faˡak-
waˡufia maˡa koro ˡania waen ˡoro ki, ma kaidaˡi neˡe
gwauna ka lilinga, ta taˡi ai akoro ka leka teo faˡinia.
Nia ˡunaˡeri neˡe koro ke baˡa alua ti ngela fuana
kwalafa nia.”
33 ˡIu ma saena rodo neˡeri, kera ka faˡakwaˡufia lele-
ka nia ka gwaulilinga naˡa, sui goˡo faˡinaˡonaˡo ka leka

† *Ana alaˡanga ˡi Hebru, ‘Soa’ fadalana neˡe ‘Tiˡitiˡi’.* †† *salfa Na one ngwabinabina sakosakoˡa neˡe duˡalana ˡakoˡako liu ma ka moko bosoˡa.*

teo naˈa faˈinia, bore ma sa Lot ka gwaulilinga ka ˈiri saiana na tae neˈe nia fulia.

34 Sui ma asoa ˈi buri, na faˈinaˈonaˈo neˈeri ka fata ˈuri fuana ai burina, “Na rodo nini sui toli nau ku teo faˈinia maˈa koro, taˈena koro ke baˈa faˈakwaˈufia laˈu saena rodo neˈe, ma ˈaeˈo laˈu neˈe ˈoke teo faˈinia. ˈUnaˈeri neˈe koro ke alua ti ngela fuana ladolana kwalafa nia.” 35 ˈIu saena rodo neˈeri kera ka faˈakwaˈufia, nia ka kwaˈu ka gwaulilinga ka taˈa naˈa, ma ruana ngela neˈeri ka leka ka teo laˈu faˈinia. Bore ma sa Lot ka gwaulilinga ka ˈiri sai naˈa ana tae neˈe nia sasia.

36 ˈI neˈeri na ro sariˈi neˈeri ki kera ka ina ana maˈa kera. 37 Na faˈinaˈonaˈo ka faˈafuta taˈi ngela ngwane, ma nia ka saea ˈania sa Moab. Ma kira ka faˈasata fuuˈi ngwae nia ˈani ˈi Moab. 38 Ma ruana ngela kini ka faˈafuta logo na ngela ngwane, ma nia ka saea ˈani sa Benami, ma kira ka faˈasata fuuˈi ngwae nia ˈania Amon naˈa.

Sa Abraham ma tatalafaˈa sa Abimelek

20 ˈIu sa Abraham nia faˈasia ˈi Mamre, ma nia ka ˈidu ana abaˈi kula ˈi Negev neˈe tua ˈi gwauna fanoa ˈi Kenan, ma nia ka tua ana fanoa Gerara tofongana fanoa ˈi Kades ma fanoa ˈi Suru. Kaidaˈi nia ˈidu, 2 nia saea naˈa ˈafe nia ˈi Sera ˈania ngwaingwaena nia goˈo. Ma kaidaˈi tatalafaˈa sa Abimelek neˈe nia gwaungaˈi ˈi Gerara, nia saiana ru neˈeri, ma ka kwatea kwaˈu na ngwae nia, kira ka baˈea maˈi ˈi Sara ka tua saena luma nia.

3 Ana taˈi rodo Iawe nia leka maˈi siana tatalafaˈa ˈania taˈi maliu boleˈa, nia ka fata ˈuri ana, “ˈIOke baˈa mae ne, osiˈana ˈafe nini ˈoko ngalia, na kwasitoˈola niniˈa.”

4 Ka dao ana kaidaˈi neˈeri, sa Abimelek ˈiri taˈi karangi tiˈitiˈi nama ana ˈafe neˈe, ma nia ka fata ˈuri, “Aofia kwa, nau noaˈa kusi fulia ta roraˈa. Faˈuta ˈoke baˈa faˈali nau naˈa faˈinia ngwaˈi toˈa nau? 5 Sa Abraham ka saea neˈe ˈafe neˈe na ngwaingwaena nia, ma kini neˈe ka saea neˈe na ngwaefuta nia neˈe sa Abraham. Kaidaˈi nau ku ngalia kini neˈe, ana manataˈanga nau, nau ku saiana nau noaˈa kusi fulia ta roraˈa.”

6 God nia fata laˈu saena maliu boleˈa neˈe ka ˈuri, “ˈIu, nau ku saiana kaidaˈi ˈoko sasia ru neˈeri, ana manataˈanga ˈoe, ˈoko sasia ru saga. ˈUnaˈeri goˈo, nau ku foneˈo faˈasi fulia ta roraˈa fafi nau, ma nau ku foneˈo faˈasi ˈoko sama toˈona nonina ˈi Sera. 7 Ma kaidaˈi neˈe naˈa, ˈoke olitaˈinia fuana araˈi nia! Na araˈi nia, niaˈa ta taˈi profet, ma nia ke baˈa foˈo fuamu fasi ˈiri ˈoe kosi mae. Bore ma nau ku faˈabasu ˈoe, si diˈia ˈoe kosi olitaˈinia, ˈaeˈo faˈinia ngwaˈi toˈa ˈoe, kaumulu taˈifau muke baˈa mae.”

8 ˈUnaˈeri ana laˈa bilabila ˈua, sa Abimelek ka ri maˈi ˈuana ngwae faˈinaˈonaˈo nia ki, ma nia ka faˈarongoda ˈania maliu boleˈanga neˈeri. Ma kira ka maˈu liu naˈa. 9 Sui nia ka ri maˈi ˈuana sa Abraham, ma ka fata ˈuri fuana, “Faˈuta neˈe ˈoko sasia ru neˈe aimili kwa! Ta tae neˈe nau ku sasia ka taˈa amu? Faˈuta neˈe ˈoko sasia ˈafitaˈinga doe neˈe ka dao amiˈa kwa! Nia noaˈa ˈiri bolo faˈinia neˈe ˈoke sasia ru neˈe aku. 10 Faˈuta neˈe ˈoko sasi ˈuri ana ru neˈe?”

11 Goˈo sa Abraham ka fata ˈuri, “Nau ku fia fasi noaˈa ta ngwae ana fanoa neˈe kasi manata doe goˈo ana God, ma kira kata fiˈi saungi nau ka mae ma ka fiˈi ngali ˈafe nau. 12 ˈIu nia mamana, ˈi Sera na ngwaingwaena nau niniˈa. Na maˈa nau niniˈa alua, bore ma keroˈo kasi futa laˈu ana taˈi teˈa, nia ne nau ku korea. 13 ˈIu kaidaˈi God nia ri ˈuaku, nai leka faˈasia fanoa maˈa nau, ma nau ku leka ˈuana ta fanoa matamata, nau ku fata ˈuri fuana ˈafe nau, ‘Si diˈia koro leka tua faˈinia ti ngwae matamata, nia leˈa fuana ˈoke saea neˈe ˈaeˈo ngwaingwaena nau. Ru ˈunaˈeri neˈe faˈataˈinia neˈe na liamu teo liu aku.’”

14 ˈUnaˈeri sa Abimelek ka olitaˈinia ˈi Sera siana araˈi nia, ma nia ka kwatea na sipsip ki, ma buluka ki, ma na ngwae rao ˈoˈo ki logo. 15 Ma nia ka fata ˈuri fuana, “Na ano neˈe ki ru nau ki ne. ˈOko saiana ˈoke leka tua ana ta kula goˈo ˈana neˈe ˈoko lisia ka leˈa fuana tuaˈa.”

16 Ma sa Abimelek ka fata ˈuri ana kini neˈe, “Kaidaˈi neˈe nai baˈa kwatea 1,000 selene † fuana ngwaefuta ˈoe, fuana faˈamadakolana manataˈanga ti ngwae, ˈasu ˈubani ti ngwae kira ka fiˈi manata taˈa fuamu ana kaidaˈi nini ˈoko tutua faˈinau. ˈIu ngwae ki taˈifau kira ke baˈa saiana neˈe ˈoko ˈiri fulia ta ru rora.”

17-18 Kaidaˈi na tatalafaˈa sa Abimelek nia ngalia ˈi Sera saena luma nia, Iawe nia luia na ngwaˈi ˈafe ana luma neˈeri, noaˈa kira kasi ina naˈa. Osiˈana ru ˈunaˈeri naˈa neˈe sa Abraham nia ka foˈo fuana tatalafaˈa neˈe, ma God ka gura laˈu, ma nia ka gura logo ˈafe nia, ma kini rao ˈoˈo nia ki, fasi ˈiri kira ke ina laˈu ma kika alu ngela nama.

ˈI Sera faˈafuta ngela ngwane nia sa Aesak

21 ˈIu God nia dao na kwaiˈafi ˈi Sera, diˈia nama ba nia fata alangaˈinia. 2 Ana kaidaˈi neˈe sa Abraham nia ngwaro ka kokoˈo naˈa, ˈi Sera ka ina naˈa, ma nia ka faˈafuta taˈi ngela ngwane keraˈa. ˈI Sera nia faˈafuta na ngela neˈe ana kaidaˈi saga neˈe God nia ˈolea nia ka futa. 3 Ma sa Abraham ka saea ˈania sa Aesak. 4 Kaidaˈi sa Aesak nia dao ana kwaula bongi nia, sa Abraham ka sasia na ˈolo faˈataˈi ˈanga ana, diˈia ba God nia saea nama. 5 Ana kaidaˈi sa Aesak nia futa ana, sa Abraham nia talangaˈi faˈi ngali sui naˈa ana.

6 ˈIu ma ˈi Sera ka fata ˈuri, “God kwate nau ku saeleˈa liu, ma nau ku gaˈa koko. Ma ngwae neˈe kira rongo sulia ru neˈe, kira ke baˈa saeleˈa faˈinau, ma kira ka gaˈa koko logo. 7 ˈI naˈo maˈi, noaˈa ta ngwae saiana ka fata ˈuri ana sa Abraham, ‘ˈI Sera ke faˈafuta ta ngela.’ Sui bore ˈana sa Abraham keroˈo ka ngwaro ka kokoˈo naˈa, nau ku alua goˈo aku na ngela ana.”

Sa Abraham baˈea kwau ˈi Hega ma sa Ishmael fasi ˈiri keraˈa ke faˈasia fanoa nia

8 ˈIu sa Aesak nia doe naˈa, ma kaidaˈi nia abu susu naˈa, sa Abraham nia ka sasi taˈi fangaˈa doe liu ana

† *selene neˈe nia 1,000 sekel, nia bolo faˈinia 11.5 kilos silva.*

asoa neˡeri. 9 Ana kaidaˡi ˡi Sera lisia sa Ishmael ke ˡoidorole ˡania sa Aesak. Sa Ishmael ta ngela ana sa Abraham neˡe ˡi Hega kini ˡi Ejipt nia alua. 10 ˡUnaˡeri ˡi Sera ka fata ˡuri ana sa Abraham, “ˡOke baˡea kwau na kini rao ˡoˡo neˡe faˡinia ngela nia, kera ke leka faˡasia fanoa neˡe. Nau noaˡa kusi oga na ngela neˡe nia ke ngalia ti ru. Na ngela nau sa Aesak lala neˡe ke ngalia ru neˡe ˡoko toˡo ani ki taˡifau.”

11 Alaˡanga neˡeri sasia sa Abraham ka manata ˡabera liu, sulia sa Ishmael neˡe na ngela leˡa nia logo. 12 Bore ma God nia ka fata ˡuri ana, “ˡOe kosi manata ˡabera goˡo ana kini rao ˡoˡo neˡana faˡinia ngela nia. Sasia lala tae neˡe ˡi Sera saea fuamu, osiˡana nauˡa ba nau ku fata alangaˡinia fuamu neˡe ˡoke baˡa toˡo ana ngela ˡoro neˡe kira ke futa maˡi ana kwalafa ˡoe ma kwalafa sa Aesak neˡe kira ke baˡa saka maˡi ana.
13 Bore ma nai baˡa kwatea logo na ngela ˡoro ki ke futa logo ana kwalafa sa Ishmael neˡe kira ke baˡa ˡoro liu, ma kira ke baˡa tataˡe ta tai fuuˡi ngwae ngasingasiˡa, osiˡana nia ta ngela logo amu.”

14 Ana ˡofodangi taˡa ˡua ana ruana asoa, sa Abraham nia ka ngalia na fanga ki faˡinia faˡi kafo doe, ka kwatea fuana kini rao ˡoˡo neˡeri. Nia ka alaˡania ngela neˡeri fuana, ma nia ka baˡedaroˡo faˡasia fanoa neˡeri. ˡUnaˡeri kera ka leka dalafa goˡo adaroˡo saena abaˡi kula ˡeˡeredeˡa kira saea ˡania ˡi Bereseba. 15 Kera ka liu dalafa goˡo adaroˡo saena ˡeˡerede neˡeri leka leleka na kafo keraˡa ka sui naˡa. Goˡo na kini neˡeri ka faˡasia naˡa ngela nia ˡi olofana kala ˡai tiˡitiˡi. 16 Buri ˡana nia ka taˡi leka tiˡitiˡi laˡu kwau sulia taˡi talangaˡi mita goˡo, ma nia ka tua ˡi ano. Sui nia ka manata ˡana ˡuri, “Noaˡa nau kusi oga naˡa lisilana ngela nau neˡe ke mae.” Sui nia ka tua ˡana ana kula neˡeri fuana angiˡa.

17 ˡIu God nia rongoa angilana ngela fiˡi doe neˡeri, goˡo na ˡainsel nia ˡi langi ka fata maˡi fuana ˡi Hega ka ˡuri, “Hega kwa! Faˡuta neˡe liamu ka ˡabera liu naˡa ˡuri? ˡOe kosi maˡu goˡo! God nia rongoa naˡa angilana ˡalako ˡoe. 18 Tataˡe ko uu, leka siana ˡalako ˡoe, ma ka dau ˡi limana, ma ka taˡea, osiˡana nai baˡa kwatea na ngela ˡoro ke futa maˡi ana kwalafa nia, ma kira ta fuuˡi ngwae ngasingasiˡa.”

19 Buri ˡana goˡo God nia ka faˡataˡinia taˡi maˡe kafo fuana ˡi Hega neˡe kira ˡilia naˡa maˡi naˡo neˡe na kafo nia ˡi saena, ma nia ka leka ufia maˡi na faˡi kafo nari nia, ma nia ka ngalia maˡi siana ngela nia ka kwaˡufia.

20-21 ˡIu kaidaˡi ngela neˡeri nia fiˡi doe maˡi, God nia dangiˡi lia leˡa sulia. Nia tua saena kula ˡeˡeredeˡa neˡeri ˡi Paran, ma kaidaˡi nia doe ka alua naˡa ngwae, nia ta ngwae logo fuana fanaˡa ˡania na basi ma sima. Sui teˡa nia ka baˡea maˡi taˡi ngela kini ˡi Ejipt nia ka korea.

Sa Abraham sasi ta alangaˡinga faˡinia sa Abimelek

22 ˡIu ana kaidaˡi neˡeri, sa Abimelek na tatalafaˡa faˡinia sa Fikol, na gwaungaˡi ana na ngwae ni ofoˡa nia ki, kera leka maˡi fuana lisilana sa Abraham. Sui na tatalafaˡa neˡeri ka fata ˡuri ana, “Nau ku lisia naˡa neˡe God nia tua faˡiniˡo ana ru ki taˡifau ˡoko sasi. 23 ˡUnaˡeri nau ku oga ˡoke fata alangaˡi fuaku ˡi maana God ko ˡuri, ‘ˡOe kosi soke nau faˡinia ngelaku, ma ngela neˡe ke baˡa futa maˡi ana kwalafa nau ki. Na manataˡanga nau ki nia teo ngangata firi amu, nia ne ˡoke fata alangaˡi nama fuaka neˡe manataˡanga ˡoe ke baˡa teo tari ngangata aku, faˡinia logo na ngwae ana fanoa nini ˡoko tua ana.’”

24 ˡUnaˡeri sa Abraham nia ka fata ˡuri, “Nau ku fata alangaˡi ˡi maana God, nai baˡa sasia.”

25 Sui nia ka fata buri ana sa Abimelek ka ˡuri, “Tatalafaˡa neˡe kwa! Na ngwae ni rao ˡoe ki kira leka maˡi ma kira ka ngalia naˡa taˡi maˡe kafo ˡilia kami, ma kira ka luia naˡa ana ngwae nau ki faˡasia ufi kafoˡa ana.”

26 Bore ma sa Abimelek ka ˡuri, “ˡIu kwaimanatai, nau noaˡa kusi saiana sa tai neˡe nia sasia ru neˡana, ma noaˡa ˡoko ˡiri tai faˡarongo nau nama, etana neˡe nau ku fiˡi rongoa ru neˡana.”

27 ˡUnaˡeri goˡo sa Abraham nia ka ngalia ti sipsip faˡinia ti buluka ana, ma nia ka kwatea fuana tatalafaˡa neˡeri, ma nia ka fata alangaˡi faˡinia. 28 Buri ˡana nia ka ngalia na fiu sipsip kini tiˡitiˡi ki ma ka alu fiku ani. 29 Sui na tatalafaˡa ka lidi ˡuri ana, “Faˡuta laˡu neˡe ˡoko alu matali ana fiu sipsip kini tiˡitiˡi neˡana ki?”

30 ˡUnaˡeri sa Abraham nia ka fata ˡuri, “Nau ku oga ˡoke ngalida fuamu, falafala neˡe nia faˡataˡinia neˡe nauˡa mamana neˡe nau ku ˡilia na maˡe kafo neˡe, ma na maˡe kafo neˡe ru nau.”

31 ˡUnaˡeri neˡe ngwaˡi toˡa ˡi naˡo kira ka saea kula neˡeri ˡania ˡi Bereseba nama na “Maˡe kafo ˡilia ana fata alangaˡinga,” osiˡana kera ro ngwae neˡe ki, kera fata alangaˡi ana kula neˡeri. 32 Na kaidaˡi alaˡanga neˡeri ki niˡi saga ka sui naˡa, na tatalafaˡa sa Abimelek faˡinia sa Fikol, kera ka oli laˡu ˡuana ˡi Filistia. 33 Sa Abraham nia ka fasia taˡi ˡai ˡi Bereseba. Na ˡai neˡeri kira saea ˡania Tamaris. Ma ana kula neˡeri, nia ka foˡosia God neˡe mauria firi ˡani satana Iawe. 34 ˡI buri ˡana kaidaˡi neˡeri, sa Abraham nia ka tua tau ano neˡeri ana ngwaˡi toˡa ˡi Filistia.

God nia ka ilitoˡona fitoˡonga sa Abraham

22 ˡIu, ˡi buri ˡana kaidaˡi neˡe, God nia ka ilitoˡona na fitoˡonga sa Abraham, nia ka fata ˡuri fuana, “Abraham kwa!”

Sa Abraham ka olisia ka ˡuri, “ˡIu, nauˡa niniˡa.”

2 Sui God nia ka fata ˡuri, “Na ngela neˡe ˡoe sa Aesak, nia taˡi ngela mutaˡi neˡe ˡoko toˡo goˡo ana niniˡa, ma ˡoko kwaima liu mala ana. Nau ku oga ˡoke ngalia, ma ˡoko leka ˡuana abaˡi kula ˡi Moraea. Nai baˡa faˡataˡinia taˡi faˡi ua ana kula neˡeri neˡe ˡoke baˡa saungia ngela neˡe ana, ma ˡoke duˡafia ˡania na foˡosi fuaku.”

3 Ana laˡa bilabila ˡua ana asoa ˡi buri, sa Abraham ka kwaˡia na soˡi fuana duˡafilana foˡosi, ma nia ka alua naˡa ˡi fafona na dongki nia. Ma nia ka ngalia ngela nia sa Aesak faˡinia na ro ngwae rao nia ki, ma kira ka leka naˡa ˡuana na kula neˡe God saea fuana. 4 Ma na uula asoa ana lekaˡa kira, sa Abraham ka lisia naˡa kwau na kula neˡeri bore ma nia taˡi tau ˡua. 5 Ma nia ka fata ˡuri

fuana na ro ngwae ni rao ni ki, “Moro kwaimaˈakwali basi ˈi neˈe faˈinia na dongki neˈe. Keroˈo sa Aesak, keroˈo ke baˈa etaeta basi ˈi loˈoba fuana foˈosiˈanga. Sui keroˈo ka fiˈi oli laˈu maˈi siamuroˈo.”

6 Sui sa Abraham nia ka dau ana na sele ma na mafula, ma nia ka kwatea ifi soˈi ki fuana sa Aesak ka ˈakaˈi, ma kera ka leka naˈa. 7 Kaidaˈi kera leka ˈua goˈo adaroˈo, sa Aesak nia ka fata ˈuri, “Maˈasi kwa!”

Sa Abraham ka olisi ˈuri ana, “Ngela nau ˈae, nia faˈuta?”

Sui sa Aesak ka fata ˈuri, “Kulu toˈo ana na mafula ma na ifi soˈi ki, ˈuri ma na kala sipsip fuana foˈosiˈanga nia ˈi faˈi?”

8 Sui sa Abraham ka fata ˈuri ana, “Ngela nau ˈae, God naˈa neˈe ke baˈa kwatea maˈi na kala sipsip fuana foˈosi ˈanga.”

ˈUnaˈeri kera ka leka adaroˈo, 9 ma kaidaˈi kera dao naˈa ana kula neˈe God nia saea, sa Abraham ka ˈuia taˈi fulikooˈa, ka salisali ana ifi soˈi ki ˈi fafona, ma nia ka firiˈia na ngela nia, ma nia ka alua ˈi fafona ifi soˈi neˈeri ki. 10 Ma nia ka ngalia na sele fuana saungilana ke mae naˈa. 11 Bore ma na ˈainsel Iawe nia ka fonea. Nia tua ˈi langi, ma ka ri maˈi ka ˈuri, “Ai Abraham, Abraham kwa!”

Sui sa Abraham ka olisia ka ˈuri, “ˈIu, nauˈa niniˈa!”

12 Goˈo ma ˈainsel neˈeri nia ka fata ˈuri, “Noaˈa ˈoe kosi saungia ngela nena ˈoe, nama ˈoko sasia ta ru ka toˈea! Niniˈari nau ku sai naˈa ana ˈoko manata doe ana God. Ma ˈoko maˈudi fuana kwatelana ma noaˈa ˈoe kosi dau fafia taˈi ngela mutaˈi ˈoe neˈe ˈoko toˈo ana, ma ˈoko alaˈania goˈo ˈamu fuana maeˈa.”

13 Sa Abraham nia ka lia kalikalia, ma nia ka lisia taˈi sipsip ngwane neˈe na konana nia firu ana rara ˈai ana ai tiˈitiˈi. ˈUnaˈeri goˈo nia ka leka ngalia naˈa maˈi na sipsip neˈeri, ma ka olisia naˈa ˈania na ngela nari nia. Sui nia ka sasia naˈa ˈania foˈosi ana God. 14 ˈUnaˈeri nia ka saea naˈa na kula neˈeri ˈania, “Iawe nia ke kwatea.” Nia ne leleka maˈi ka dao ˈi taˈena, na ngwae ki kira ka alaˈa ˈuri, “ˈI gwauna faˈi ua Iawe, nia ke kwatea.”

15 Sui na ˈainsel Iawe nia ka fata ˈuri maˈi ˈi langi 16 fuana sa Abraham ka ˈuri, “Osiˈana neˈe ˈoko maˈudi ko kwatea taˈi ngela mutaˈi ˈoe neˈe ˈoko toˈo ana, ma ˈoko ˈiri daufafia faˈasia nau, nau ku fata alangaˈi ˈania sataku talaku, 17 mamana liu nai baˈa faˈaleˈa ˈoe, ma ngwae neˈe kike baˈa futa maˈi ana kwalafa ˈoe ki, kike baˈa ˈoro liu mala. Kike baˈa ˈoro ka diˈia na bulubulu ana salo, ma ka diˈia na one ninimana na asi. Ma kike baˈa inaˈu ana liufilana malimae kira ki. 18 Nai baˈa faˈaleˈa kwalafa ki taˈifau ana magalia sulia kwalafa ˈoe, osiˈana ˈoko roˈo sulia fatalaku.”

19 Sui sa Abraham faˈinia sa Aesak kera ka oli naˈa maˈi siana ro ngwae ni rao nia ki, ma kira ka oli laˈu maˈi ˈuana ˈi Bereseba. Ma nia ka sasia fanoa nia ˈi neˈeri, ma nia ka tua naˈa ana.

Sulia ˈi Rebeka

20 Buri ˈana kaidaˈi neˈeri, sa Abraham nia ka rongoa faˈarongoa neˈe na ngwaefuta nia sa Neho faˈinia na ˈafe nia ˈi Milka, kera toˈo ana na kwalu ngela ngwane ki. 21-23 Na satada neˈe sa Us, na faˈinaˈonaˈo, ma sa Bus, sa Kemuel (nia na maˈa sa Aram), sa Kessed, sa Haso, sa Pildas, sa Jidlaf, sa Betuel ni na maˈa ˈi Rebeka. Nia naˈa na satana kwalu ngela sa Neho ki neˈe ˈi Milka nia faˈafutaˈi. 24 Ma sa Neho neˈe nia ka toˈo laˈu ana ta ˈafe neˈe satana ˈi Reuma, ma nia ka alua na fai ngela ngwane ki laˈu, na satada neˈe sa Teba, sa Gaham, sa Tahas, ma sa Mahaka.

ˈI Sera nia mae, ma sa Abraham nia ka folia taˈi afu ano fuana kwaiatolana

23 ˈI Sera nia tua leleka ka dao ana taˈi talangaˈi faˈi ngali ma ro akwala ma fiu faˈi ngali sui nia ka mae naˈa. 2-3 Nia mae ana abaˈi kula ˈi Kenan ana fanoa ˈi Kiriataba, neˈe niniˈari kira saea ˈania ˈi Hebron. ˈUnaˈeri sa Abraham nia ka kwaimanatai liu naˈa, ma ka angi liu naˈa ˈuana ˈafe nia neˈe nia mae naˈa. ˈI buri ˈana nia ka tataˈe faˈasia kula neˈe kira faˈateoˈa ˈafe nia ana, nia ka leka lisia na ngwaˈi toˈa ˈaˈana ana fuuˈi ngwae sa Het, ma nia ka fata ˈuri fuada, 4 “Nau ku tua ana fanoa kaumulu, bore ma nau na ngwae kwaita goˈo. ˈIu na ˈafe nau nia mae naˈa, ma nau ku oga nai folia ta afu ano faˈasi kamu, fasi ˈiri nai kwaiatoa ana.”

5 Bore ma kira ka fata ˈuri, 6 “Araˈi ˈaˈana ˈae, ˈoke rongo maˈi sulia alaˈa laimili. ˈAeˈo naˈa ta faˈinaˈonaˈo ngasingasiˈa fuaimili. ˈOko saiana ˈoke leka goˈo ˈamu ana ta kula ni alu ngwaeˈa aimili ma ˈoko kwaiatoa ˈafe ˈoe ana kula leˈa mala. Diˈia ˈoko filia ta kula ni alu ngwaeˈa aimili ma ˈoko kwaiatoa ˈafe ˈoe, noaˈa ta ngwae aimili kasi foneˈo goˈo.”

7 Sa Abraham nia tataˈe ma ka ˈoto gwau toli fuada, 8 ma ka fata ˈuri, “Si diˈia neˈe kamu saeleˈa mamana, ma kamu ka alaˈania neˈe nai kwaiatoa na ˈafe nau ana kula neˈe ngwaˈi toˈa kaumulu, kamu ke saefiloa maˈi sa Efron na ngela sa Soha, 9 fasi ˈiri nia ke faˈafoli ˈania na kala afu ano tiˈitiˈi loˈoko na faoda nia teo ana, loˈoko kira saea ˈania ˈi Makpela, loˈoko nia teo ˈi ninimana oˈola nia. Ngwae futa kina ˈae, moro saefiloa maˈi ˈiri nia ke alaˈania nai folia ˈi maamulu ˈania folifoliˈa aliˈafu nia fasi ˈiri nai toˈo naˈa ana diˈia na kula ni alu ngwaeˈa kami.”

10 Sui ngwaˈi toˈa ana fuuˈi ngwae sa Het, kira ka tua goˈo ˈada ana sinamaa ana faˈi labu ana fanoa doe neˈeri. † Ma kaidaˈi neˈeri sa Efron logo neˈe nia tua faˈi kira, ma nia ka fata ˈuri ˈi maada, 11 “Araˈi ˈaˈana kwa! Na alaˈalaku neˈe ˈuri nau ku saeleˈa liu fuana kwatelana ano neˈe ki fuamu faˈinia faoda loˈoko. ˈI maana ngwaˈi toˈa nini ˈi fanoa nau, nau ku kwatea goˈo fuamu ˈi niniˈari naˈa, fasi ˈiri ˈoke kwaiatoa ˈafe ˈoe ana.”

12 Ma ˈi maada, sa Abraham nia ka ˈoto gwau toli laˈu, 13 ma nia ka fata ˈuri fuana sa Efron, “Ngwadela ˈae, ˈoke rongoa basi alaˈalaku. Nau ku oga nai foli taˈifau naˈa ana folifoliˈa ana afu ano neˈe. Ngwadela ˈae, ngalia naˈa mani neˈe ki, fasi ˈiri nai leka kwaiatoa ˈafe nau ana ano neˈeri.”

† *ana falafala kira, na sinamaa ana faˈi labu ana fanoa neˈeri naˈa neˈe kula fuana ngwae ka fikua ka alaˈa sulia ru talingaˈi ki.*

14 Sui sa Efron nia ka fata ˈuri, 15 “Araˈi ˈaˈana kwa! Na
folifoliˈa ano neˈe na 400 selene ki ana silva. † Bore ma
na ru ˈoˈo goˈo ˈana ˈi safitakoro neˈeriˈa. Nia leˈa, leka
kwaiatoa ˈafe ˈoe naˈa.”
16 Sa Abraham alafafia neˈe nia ke kwatea na folifoliˈa
neˈe sa Efron saea kwau ˈi maana na ngwaˈi toˈa ana
fanoa neˈeri. ˈIu ˈi maana ngwaˈi toˈa neˈeri nia ka ilia
na kulu kulu fana na mani nia ki ma nia bolo naˈa
faˈinia 400 selene ki ana silva. Ngwae ki taˈifau alafafia
na kulu kulu fana na mani neˈeri nia saga.
17 ˈUnaˈeri neˈe sa Abraham nia ka ngalia naˈa na afu
ano ˈi Makpela, neˈe nia teo ana bali fanelana sina ana
ˈi Mamre. ˈI naˈo na ano neˈeri nia ana sa Efron, bore
ma niniˈari na ano sa Abraham naˈa. Kera faˈasaga ru
neˈeri. ˈUnaˈeri sa Abraham folia na afu ano faˈinia fao-
da neˈe, ma na ˈai neˈe teo ana ki logo faˈasia sa Efron.
18 Ma fuuˈi ngwae sa Het neˈe kira tua logo ana fiku
alaˈanga neˈeri, kira ka sai leˈa naˈa ana na ano neˈeri
neˈe na ru sa Abraham naˈa. 19 ˈI buri ˈana naˈa sa
Abraham nia ka leka ka kwaiatoa naˈa ˈafe nia ˈi Sera
saena faoda neˈe ˈi Makpela karangia ˈi Mamre ana ˈi
Kenan. 20 Ma ˈi neˈeri na ano neˈe na ru na fuuˈi ngwae
sa Het ˈi naˈo faˈinia na faoda neˈe teo ana, ma ˈi
niniˈari na ano sa Abraham naˈa. ˈI buira nia ka rao
naˈa ˈania faoda neˈeri fuana kwaiatolana ngwae mae
kira ki ana kwalafa nia.

Sa Aesak nia araˈi

24 ˈIu sa Abraham nia ngwaro liu naˈa, ma Iawe ka
faˈaleˈa nia ana ru nia sasiˈi ki taˈifau. 2-4 ˈUnaˈeri
nia ka saea maˈi na taˈi ngwae ana ngwae ni rao ni ki,
neˈe nia ngwae ˈaˈana naˈa ana ngwae rao nia ki. Ma
sa Abraham ka fata ˈuri fuana, “Nau ku oga ˈoko leka
ma ko ngalia maˈi taˈi kini sariˈi fuana ngela nau sa Ae-
sak. ˈOko alua naˈa limamu ˈi olofana ˈaeku ma ko sa-
sia fata alangaˈinga ˈi maana Iawe na God ˈi langi ma ˈi
ano, ˈoko fata ˈuri, ‘Noaˈa naisi filia ta sariˈi ˈi neˈe ˈi Ke-
nan fuana ˈalako ˈoe ke korea. Nai baˈa oli nama ana
fuuˈi ngwae ˈoe neˈe maˈa ˈoe futa ana. Ma nai baˈa fil-
ia nama ta kini neˈe futa ana ta taˈi ngwae ada fasi ˈiri
ˈalako ˈoe ke korea.’”
5 Bore ma na ngwae rao neˈeri ka saefilo ˈuri ana,
“Ngwae ˈaˈana kwa! Faˈuta diˈia nau ku filia ta kini bore
ma nia kasi oga lekaˈa maˈi faˈinau, nai baˈa sasi laˈu ta
taˈe? Nai baˈa kwatea laˈu ngela ngwane ˈoe ke leka
tau laˈu saena maˈe fanoa ba ˈoko leka maˈi faˈasia ˈi
naˈo?”
6 Bore ma sa Abraham ka fata ˈuri fuana, “Noaˈa!
Noaˈa ˈoe kosi kwatea ngela ngwane nau ka oli ˈuana
kula neˈana! 7 Iawe nia na God ˈi langi, nia ngali nau ka
sui naˈa faˈasia abaˈi kula neˈana maˈa nau, ma nau ku
faˈasia ka sui naˈa na fanoa neˈana fuuˈi ngwae nau ki-
ra tua ana. Iawe nia sasia taˈi fata alangaˈinga ngasin-
gasiˈa fuaku neˈe na ano nini kulu tua ana kaidaˈi neˈe
nia ke baˈa kwatea maˈi fuana ngela neˈe kike baˈa futa
maˈi ana kwalafa nau. Ma nia ke baˈa asungaˈinia ˈain-
sel nia ka eta eta amu kaidaˈi neˈe ˈoke baˈa saiana
ˈoke dao toˈona taˈi ngela kini sariˈi ana kula neˈeri fasi
ˈiri ngela ngwane nau ke korea. 8 Bore ma si diˈia ngela
kini neˈe ˈoko filia, nia kasi oga lekaˈa maˈi faˈiniˈo, ˈu-
naˈeri ˈoko aloge naˈa faˈasia fata alangaˈinga neˈe
fuaku. Bore ma nau kusi oga neˈe ˈoke ngalia ngela
ngwane nau ku leka ˈuana fanoa neˈana.” 9 Nama goˈo
na ngwae ni rao neˈeri ka alua naˈa limana ˈi olofana
ˈaena sa Abraham ma ka sasia fata alangaˈinga neˈeri,
diˈia ba sa Abraham eta saea fuana.
10 Sui, na ngwae ni rao baera ka ngalia akwala kamel
ngwae ˈaˈana ma faˈinia ru matamata ˈoro lisilana leˈa
ki neˈe ngwae ˈaˈana kwateˈe fuana kwatelana fuana
ngwaˈi toˈa loˈoba, ma nia ka leka naˈa ˈuana abaˈi kula
neˈeri. Nia leka ka liu ana fanoa doe ˈi Mesopotemia,
ana bali ˈi ˈaena fanoa doe neˈe sa Neho nia tua ana.
Nia leka sulia asoa ˈoro ki, 11 ma kaidaˈi nia dao ana
maˈe fanoa neˈeri, nia ka leka mamalo karangia taˈi
maˈe kafo ˈilia ana kula neˈeri, ma nia ka kwatea kamel
nia ki kira ka mamalo logo. Ana kaidaˈi neˈeri na
madaˈafi nia ka koso naˈa, ma ngwaˈi kini ana fanoa
neˈeri kira leka maˈi ˈuana maˈe kafo neˈeri fuana ufi
kafoˈa.
12 Ma nia ka foˈo ka ˈuri, “Aofia, ˈoe Iawe na God ng-
wae ˈaˈana nau, sa Abraham. ˈOke kwatea raoˈa neˈe
nau ke ngwaluda taˈena. Nau ku amasiˈo ˈoke
faˈataˈinia neˈe ˈoko alafe fuana ngwae ˈaˈana nau, ma
ˈoko dau sulia na fata alangaˈinga ba ˈoe fuana.
13 Kaidaˈi nini nau ku tua ˈi maana maˈe kafo ˈilia neˈe,
ngwaˈi kini fiˈi doe ana fanoa neˈe kike baˈa leka maˈi
ana kula neˈe fuana ufi kafoˈa. 14 Nai baˈa lidi ˈuri ana
ta taˈi ai adulu, ‘ˈUri ma ˈoko saiana ˈoke kwatea ta kala
kafo fuaku, ˈiri nai kwaˈu?’ Sui nia ke fata ˈuri, ‘Nia leˈa
goˈo ˈana, ˈoke kwaˈu, nai baˈa leka ngali kafo logo fua-
na kamel ˈoe ki.’ Aia, nau ku amasiˈo, ˈoke alaˈania na
alaˈanga neˈeri naˈa neˈe na maˈetoˈo neˈe ˈoko filia
ngela kini neˈeri, fuana ngwae ni rao ˈoe sa Aesak ke
baˈa korea. ˈUnaˈeri neˈe nau ku saiana ˈoko dau sulia
fata alangaˈilamu fuana ngwae ˈaˈana nau sa Abra-
ham.”
15 Ana kaidaˈi ngwae neˈe ˈiri faˈasuia ˈua na foˈon-
gaˈa nia, taˈi ngela kini fiˈi doe ka dao naˈa ana kula
neˈeri, nia ngalia taˈi faˈi botel fuana kafo ˈi gwauna
ˈabaˈabana. Kini sariˈi neˈeri satana neˈe ˈi Rebeka. Nia
na defo sa Betuel. Sa Betuel nia futa ana ˈi Milka ma sa
Neho. Sa Neho neˈeri ngwae futa sa Abraham. 16 ˈI Re-
beka taˈi ngela kini sariˈi neˈe lisilana ˈoloˈolo liu, ma
nia noaˈa kasi teo ˈua faˈinia ta ngwae. Nia ka koso
saena kilu kafo neˈeri ma ka faˈafungua faˈi botel kafo
nia ma ka oli maˈi.
17 Ma ngwae rao nini sa Abraham ka lalili siana, ma
ka fata ˈuri fuana, “Nau ku kwaiamasi amu ˈoko saiana
ˈoke kwatea fuaku ta kala kafo fuaku ana faˈi botel
kafo neˈana ˈoe fasi ˈuri nai kwau?”
18 Tona bore ma, sariˈi neˈe faˈakosoa naˈa na faˈi bo-
tel kafo faˈasia gwauna ˈabaˈabana, ma ka daua kwau
fuana ngwae neˈeri ka kwau, ma nia ka fata ˈuri, “Araˈi
ˈaˈana kwa, kwaˈu!”

† *selene neˈe nia 400 sekel, nia bolofaˈinia 4.5 kilo silva.*

19 Ma kaidaˈi ngwae neˈeri kwau ka sui naˈa, sariˈi
neˈeri ka fata laˈu ˈuri, “ˈIOke mango basi, nai baˈa leka
ngali kafo maˈi fuana kamel ˈoe ki fasi ˈiri kike kwaˈu
logo.” 20 Ma lima lakolako goˈo nia ka ˈiria na kafo
neˈeri saena faˈi botel kafo nia ˈuana kula ru ˈaeˈaela ki
fuana kwaˈunga, ma nia ka lalili ka oli ˈuana kilu kafo
fuana faˈafungulana kafo saena faˈi botel kafo nia, ma
nia ka inaˈu ana ngali kafoˈa maˈi, leleka na kamel
neˈeri ki, kira ka kwaˈu ka sui taˈifau. 21 Ma na ngwae
neˈeri nia tua aroaro ma ka bubungia goˈo ˈana sariˈi
neˈeri, ma nia ka manata ˈana sulia diˈia neˈe Iawe
kwatea raoˈa nia ka leka leˈa naˈa.
22 Ma kaidaˈi kamel ki kwaˈu ka sui naˈa ngwae neˈe
ka ngalia taˈi komeˈe gol neˈe kululana nia lima gram
ki, ma nia ka dauraˈinia ˈi maana ngongorana kini
neˈeri. Ma nia ka lafua ro gol sen neˈe kululadaroˈo taˈi
talangaˈi gram, ma nia ka alua ˈi limana. 23 Ma nia ka li-
di ˈuri ana, “Nau ku oga ˈoke saea fuaku. Sa tai mo
neˈe satana maˈa ˈoe? Nauˈa faˈinia na ngwae nau ki,
kaimili lulu ˈuana ta taˈi kula fuana maliu ˈanga ana.
ˈUri ma ˈoko fia kaimili saiana mike leka maˈi ka tua ˈi
luma nia?”
24 Aia sariˈi neˈeri nia ka olisi ˈuri ana, “Na satana
maˈa nau neˈe sa Betuel, na ngela sa Neho ma ˈi Milka.
25 Ma na luma kami toˈo ana kula kaumulu saiana
muke tua ana, ma nia ka toˈo ana kula logo fuana
camel ki, ma fanga ˈoro kira teo goˈo ˈana.”
26 Ma na ngwae neˈeri ka ˈoto gwau toli leleka maana
ka toˈo ˈi ano, ma nia ka foˈosia Iawe, 27 ma nia ka fata
ˈuri, “Iawe, ˈoe God ngwae ˈaˈana nau sa Abraham.
Nau ku baˈatafea satamu, ˈoko gonia nama ˈamu ˈua
na fata alangaˈinga ba ˈoko sasia faˈinia. ˈOko ngali
nau saga maˈi aku ˈuana luma ta taˈi ngwae ana fuuˈi
ngwae nia.”
28 Goˈo ˈi Rebeka ka lalili ˈuana ˈi luma, ma nia ka
faˈarongo ˈani ru ki taˈifau fuana fuuˈi ngwae teˈa nia.
29-30 Ma sa Laban na sasina ˈi Rebeka nia tua. Ana
kaidaˈi sa Laban lisia na komeˈe gol neˈeri ana ngongo-
rana ˈi Rebeka, ma faˈinia ro gol sen ki tua ˈi limana,
ma ka rongoa nia faˈarongo ˈania alaˈanga neˈe ngwae
neˈeri nia saea ki, nia ka leka kwau faˈasia luma ka lalili
fuana lisilana na ngwae neˈeri. Ngwae neˈeri uu ˈana
ˈua ˈi maana kilu kafo, karangia kula kamel nia ki tua
ana. Kaidaˈi sa Laban dao maˈi, 31 nia ka fata ˈuri fuana,
“Leka maˈi kwa! Koro ke leka ˈi luma. ˈAeˈo taˈi ngwae
neˈe Iawe nia faˈaleˈa. Nia ˈiri leˈa neˈe ˈoke uu goˈo ˈa-
mu ˈuri ana kula neˈe. Nau ku toˈo ana kula ka sui naˈa
maˈakwaliˈo ˈi luma kaimili, ma kula fuana kamel ˈoe ki
tua logo naˈa.”
32 Sui sa Laban ka baˈea ngwae neˈeri ˈi luma, ma ka
lafua ru ki faˈasia ngwaˈi ana camel ki, ma ka kwatea
na fanga fuana kamel neˈeri ki, ma nia ka fiˈi aluda ana
kula kira ka maliu ana. Buri ˈana nia ka ngali maˈi kafo
fuana ngwae neˈeri faˈinia ngwae nia ki fuana kira ka
taufia ˈaeda ana. 33 Bore ma kaidaˈi ngwae sa Laban ki
ngalia maˈi fanga ki, ngwae neˈeri ka fata ˈuri, “Nau
noaˈa naisi fanga basi ˈua, nau ku toˈo ana taˈi alaˈan-
ga neˈe nai eta saea nama fuaumulu.”
Sa Laban ka fata ˈuri, “Nia leˈa, faˈarongo kaimili ˈa-
mu ˈania.”
34 Ma na ngwae neˈeri ka fata ˈuri, “Nauˈa taˈi ngwae
rao goˈo, ma na ngwae ˈaˈana nau neˈe sa Abraham.
35 Iawe nia faˈaleˈa ngwae ˈaˈana nau ˈania ru ˈoro ki
mala. Ma nia ka lafutaˈinia niaˈa taˈi ngwae toˈoru neˈe
nia toˈo ana sipsip ki, ma nanigot ki, ma na buluka ki,
ma nia ka toˈo ana silva ki, ma na gol ki, ma na ngwae
rao ˈoˈo ki, ma na kini rao ˈoˈo ki, ma na kamel ki faˈinia
dongki ki logo. 36 Ma na ˈafe nia ˈi Sera, nia faˈafuta taˈi
ngela ngwane kaidaˈi nia ngwaro ka kokoˈo naˈa, ma
na ngwae ˈaˈana nau ka kwatea ru nia ki taˈifau naˈa
fuana ngela nia. 37 Ma nia ka saea taˈi ru fuaku, ma nia
ka kwatea nau ku fata alangaˈi ana taˈi falafala neˈe nai
baˈa sasi diˈia nama neˈe nia saea. Nia ˈuri, ‘Noaˈa ˈoe
kosi filia ta sariˈi ˈi neˈe ˈi Kenan fuana ˈalako nau ke
korea. 38 ˈOke oli nama ana fuuˈi ngwae nau neˈe maˈa
nau futa ana. Ma ˈoko filia nama ta kini neˈe futa ana
ta taˈi ngwae ada fasi ˈiri ˈalako neˈe nau ka korea.’
39 Ma nau ku saefiloa ngwae ˈaˈana nau ku ˈuri, ‘Faˈuta,
diˈia nau ku filia ta taˈi sariˈi, bore ma noaˈa nia kasi le-
ka maˈi faˈinau, taˈe neˈe nai baˈa sasia laˈu?’ 40 Bore
ma nia ka fata ˈuri, ‘Kaidaˈi ki taˈifau nau ku kwairoˈoi
ana Iawe, ma nia ke baˈa kwatea na ˈainsel nia ka leka
faˈiniˈo ˈi toˈoba, ma na raoˈa ˈoe ke baˈa ngwaluda. Ma
nia ke baˈa talangwaraˈu goˈo fuamu neˈe ˈoke dao
toˈona ta taˈi sariˈi fiˈi doe ana fuuˈi ngwae nau neˈe ki-
ra futa maˈi ana maˈa nau, fasi ˈiri ngela nau ke korea.
41 Taˈi falafala goˈo neˈe teo fuamu fuana logelamu
faˈasia alangaˈinga ba ˈoe, diˈia ˈoko leka siada, ma kira
kasi saiana ˈafilamu, nia neˈe kwate ma ˈoke aloge faˈa-
sia na alangaˈinga neˈe.’
42 “Ana kaidaˈi kami dao ˈi maana kilu kafo neˈe ˈi taˈe-
na, nau ku foˈo ku fata ˈuri, ‘Iawe, ˈoe God ngwae
ˈaˈana nau sa Abraham. Nau ku kwaimasi amu ˈoke
kwatea raoˈa nau ka ngwaluda. 43 Kaidaˈi neˈe nau ku
tua naˈa ana kilu kafo neˈe, diˈia ta sariˈi fiˈi doe nia le-
ka maˈi ka ngali kafo ana kilo kafo neˈe, nai baˈa saefilo
ˈuri ana, “Nau ku amasiˈo ˈuri ma ˈoko saiana ˈoke kwa-
tea ta kala kafo saena faˈi botel kafo ˈoe fasi ˈiri nai
kwaˈu kwa?” 44 Ma nia ka fata ˈuri, “Leˈa goˈo ˈana, ˈoke
kwaˈu, ma nai baˈa ngali kafo logo fuana kamel ˈoe ki.”
ˈIu nau ku amasiˈo alaˈania alaˈanga neˈeri na toto neˈe
ˈoko filia naˈa sariˈi neˈe ˈiri ngela ngwane ngwae
ˈaˈana nau nia ke baˈa korea. 45 Kaidaˈi nau ku foˈo goˈo
ˈaku ˈua ˈunaˈeri saena manataˈanga nau, ˈi Rebeka ka
dao naˈa maˈi. Ma nia ka ngalia faˈi kafo ki ˈi gwauna
ˈabaˈabana, ma nia ka koso toli saena kilu kafo ka ongi
kafo. Ma nau ku fata ˈuri fuana, “ˈIOko saiana ˈoke kwa-
tea ta kala kafo fuaku, nau ku oga nai kwaˈu” 46 Tona
bore ma nia faˈakosoa naˈa faˈi kafo neˈeri ˈi gwauna
ˈabaˈabana, ma ka fata ˈuri, ‘Leˈa goˈo ˈana, ˈoke kwaˈu.
Ma nai baˈa ngali kafo fuana kamel ˈoe ki logo.’ Ma
nau ku kwaˈu, ma nia ka kwate kafo fuana kamel nau
ki, kira ka kwaˈu logo. 47 Ma nau ku lidi ˈuri ana, ‘Sa tai
neˈe satana maˈa ˈoe?’ Ma nia ka fata ˈuri, ‘Satana maˈa
nau neˈe sa Betuel. Niaˈa ngela sa Neho ma ˈi Milka.’
Sui nau ku dauraˈinia na kome ngongorana, ma nau

ku alua ro saen ki ˈi limana. 48 Sui nau ku bobo uruuru
ma ku baˈatafea Iawe, duˈungana nia na God ngwae
ˈaˈana nau sa Abraham, ma nia ka ngali saga maˈi aku
ˈuana luma kwalafa ngwae ˈaˈana nau. Ma nau ku lisia
taˈi kini sariˈi neˈeri nia na koˈo na ngwaefuta ngwae
ˈaˈana nau. Ma neˈe na ngela ngwae ˈaˈana nau ke baˈa
korea kini sariˈi neˈeri. 49 Nia ke baˈa faˈuta niniˈa? Si
diˈia kamu oga mike faˈataˈinia neˈe kamu alafe fuana
ngwae ˈaˈana nau, ma kamu dau sulia ˈoga amulu, nau
ku gani kamu muke faˈarongo nau nama. Bore ma
diˈia noaˈa, kamu ka saea fasi ˈiri nai baˈa sasia laˈu ta
lia ˈi ngwae.”

50 Sa Laban ma maˈa nia sa Betuel ka fata ˈuri, “Ru
neˈana nia saka maˈi ana Iawe! Keroˈo noaˈa kasi saea
naˈa ta ru ana. Nia leˈa goˈo ˈana. 51 Na sariˈi neˈe niniˈa
tua goˈo ˈana. Nia ke baˈa leka faˈi kaumulu, kaidaˈi ka-
mu ke oli ana ˈi fanoa kamu. Nia leˈa fuana nia ka ˈafe
fuana ngela ngwae ˈaˈana ˈoe, diˈia nama neˈe Iawe nia
saea.”

52 Ma kaidaˈi na ngwae neˈeri rongoa alaˈanga neˈeri,
nia ka bobo uruuru ma ka baˈatafea Iawe. 53 Goˈo nia
ka lafua maˈi na ˈaba ifi kwanga ki, ma kekefa neˈe kira
saungaˈiniˈi ˈani silva ma gol ki ba kira ngaliˈi maˈi, ma
nia ka kwate taˈifau ani fuana ˈi Rebeka. Ma nia ka
ngalia ti ru matamata laˈu neˈe folilani doe liu, ma ka
kwateˈe fuana ngwaefuta sariˈi neˈe faˈinia teˈa nia.

54 Ma na ngwae neˈeri faˈinia na ngwae nia ki kira fiˈi
nguta, ana rodo neˈeri kira ka maliu ana luma neˈeri.
Ma ˈofodangi nia ka fata ˈuri fuana ngwaˈi toˈa ana
luma neˈeri, “Nia leˈa fuaumulu muke alaˈani nai oli
naˈa ˈuana ngwae ˈaˈana nau.”

55 Bore ngwaingwaena ˈi Rebeka ma teˈa nia kera ka
fata ˈuri, “Noaˈa, alaˈania ˈi Rebeka ke tua sulia basi ta
kaidaˈi tiˈitiˈi faˈi kaimili, ru diˈia ta akwala asoa goˈo ˈi
buria nia ka fiˈi leka ˈana.”

56 Bore ma na ngwae neˈeri nia ka fata ˈuri, “Noaˈa,
nau ku amasi kaumulu noaˈa kamu kasi lui nau laˈu.
Iawe nia kwatea na raoˈa nau ku leka leˈa liu. Nau ku
gani kamu muke alaˈani nau nai oli siana ngwae ˈaˈana
nau.”

57 Sui kira ka fata ˈuri, “ˈOke mango basi. Kulu saea
sariˈi neˈe ke leka maˈi fasi ˈiri kulu ke rongoa man-
ataˈanga nia.” 58 Goˈo kera ka ri maˈi ˈuana, ma kera ka
fata ˈuri fuana, “Na ngwae neˈe oga ke oli ˈi taˈena.
ˈOko saeleˈa goˈo ˈamu neˈe ˈoke leka naˈa faˈinia
niniˈari?”

Ma nia ka fata ˈuri, “ˈIu, nia leˈa goˈo ana.”

59 Ma kera ka alaˈania ˈi Rebeka ka leka faˈinia na ng-
wae neˈeri faˈinia ngwae nia ki. Ma kira ka kwatea taˈi
kini rao neˈe lia maˈi sulia eta ana kaidaˈi nia tiˈitiˈi ka
leka faˈinia. 60 Ana kaidaˈi nia salisali fuana faˈasilana
kula neˈeri, na fuuˈi ngwae nia kira ka faˈaleˈa kika fata
ˈuri,

“Ngwaingwaena kamu, kaimili foˈo fasi ˈiri ˈoke baˈa
raˈe maˈi ko teˈa fuana ngwae ˈoro liu ki neˈe liufia na
mole ana ngwae.

Ma kwalafa ˈoe kike baˈa liufia fanoa doe malimae ki-
ra ki.”

61 Ma ˈi Rebeka faˈinia kini rao ˈoˈo nia ki, kira ka leka
faˈinia, kira ka raˈe fafona kamel ki, ma kira ka donga
ngwae rao sa Abraham, ma kira ka leka naˈa ˈada.

62 Ma ana kaidaˈi neˈeri, sa Aesak nia ka faˈasia na
maˈe busu ana kafo neˈe satana, “Maˈe busu God mau-
ri neˈe nia lia maˈi fuaku.” Ma sa Aesak ka leka tua ˈi
Negev ana abaˈi kula ˈi gwauna fanoa ˈi Kenan. 63 Ana
taˈi asoa, kaidaˈi sina ka suˈu naˈa, nia ruˈu ˈi maa ka le-
ka liliu, ma nia ka lisia ti kamel kira leka maˈi. 64 Ana
kaidaˈi ˈi Rebeka nia lisia, nia lofo ˈi ano faˈasia kamel
nia, 65 ma nia ka saefiloa ngwae ni rao sa Abraham ka
ˈuri, “Sa tai neˈe satana ngwae loˈoko nia leka maˈi?”

Ma na ngwae ni rao neˈeri ka fata ˈuri, “Na ngela ng-
wane ngwae ˈaˈana nau loˈoko nia.” Goˈo ˈi Rebeka ka
ngali ifi ka sufafia maana faˈasia. †

66 Kaidaˈi kira leka kika dao siana sa Aesak na ngwae
ni rao neˈeri ka alaˈa sulia fuana ma ka faˈarongo ˈani
ru ki taˈifau neˈe fuli maˈi loˈoba. 67 Ma sa Aesak ka
baˈea sariˈi neˈeri ka tua naˈa saena gwaurau neˈe teˈa
ni ˈi Sera neˈe tua ana ˈi naˈo. Ma sa Aesak ka korea
naˈa ˈi Rebeka, ma ka kwaima liu ana kini neˈe, ma na
kwaimanatai ˈanga sa Aesak ˈuana teˈa nia ka sui naˈa.

Ti ngela laˈu ana fuuˈi ngwae sa Abraham

25 Sa Abraham nia korea laˈu ta ˈafe matamata
neˈe satana ˈi Ketura. 2 ˈAfe neˈe ka faˈafuta ng-
waˈi ngela ngwane na satada neˈe sa Simran, sa Jok-
san, sa Medan, sa Midian, sa Isbak, ma sa Suaha.

3 Sa Joksan neˈe na maˈa sa Seba ma sa Dedan, ma
ngwae neˈe futa maˈi ana fufuˈi ngwae sa Dedan neˈe
kira ana kwalafa sa Asuru, ma na kwalafa sa Letus
faˈinia kwalafa sa Leum. 4 Sa Midian neˈe ngela nia ki
neˈe sa Efaha, sa Efa, sa Hanok, sa Abida, ma sa Elda-
ha, na kwalafa neˈeri ki neˈe futa ana ˈi Ketura.

5 Ma sa Abraham ka alaˈa totongaˈi nia ke baˈa alua
ru ki taˈifau neˈe nia toˈo ani saena limana ngela nia sa
Aesak. 6 Bore ma kaidaˈi nia tua ˈua, nia kwatea na
kwateˈa ki fuana ta ngela ngwane ana ba nia alua ana
ta ro ˈafe ana. Ma nia ka kwateda kwau kira ka leka tau
naˈa ana ta bali kula ˈi fanelana sina neˈe tau faˈasia
kula sa Aesak tua ana.

Sa Abraham mae ma sa Aesak ma sa Ishmael kera ka kwaiatoa

7-8 Sa Abraham nia ngwaro liu naˈa ana kaidaˈi nia
mae, na anona ka leka tua faˈinia anona maˈa nia faˈi-
da ba kira mae naˈa ˈi naˈo. Nia toˈo ana maurilana
leˈa, ma kaidaˈi nia mae, nia dao naˈa ana taˈi talangaˈi
faˈi ngali ma fiu akwala ma lima faˈi ngali. 9 Na ro ngela
neˈe nia ki, sa Aesak ma sa Ishmael kera ka kwaiatoa ˈi
saena faoda neˈe satana ˈi Makpela neˈe tua ana taˈi
afu ano neˈe nia ˈi fanelana sina ana ˈi Mamre. Kaidaˈi
ˈi naˈo, afu ano neˈe ru sa Efron, taˈi ngwae ana fuuˈi
ngwae sa Het, na satana maˈa nia neˈe sa Soha. 10 Bore

† *it was the custom at the marriage ceremony for the bride to wear a veil over her face when she was presented to her husband. This may be why Jacob did not recognize Leah at the wedding ceremony in Genesis 29.*

ma ˈi buri ˈana neˈe sa Abraham folia ano neˈeri ana ngwae neˈe, na ano neˈeri ru nia naˈa. Ana kula neˈeri naˈa neˈe kera kwaiatoa nonina sa Abraham, ma ana faoda neˈeri logo neˈe kira kwaiatoa logo ˈi Sera saena ˈi naˈo. 11 Kaidaˈi ˈi buira neˈe sa Abraham nia mae naˈa, ngela nia sa Aesak ka leka ka saungaˈinia naˈa fanoa nia karangia maˈe busu kafo ˈi Bere Lahai Roe. † Ana kaidaˈi neˈeri God ka faˈaleˈa sa Aesak.

Na kwalafa sa Ishmael

12-13 Na ˈaˈemae sulia kwalafa sa Ishmael nia ˈuri:
Sa Ishmael nia ngela sa Abraham, ma teˈa nia neˈe ˈi Hega kini ˈi Ejipt nia na kini rao ˈi Sera. Sa Ishmael toˈo ana ngela ngwane ki, satada neˈe sa Nebaeot, sa Kedar, sa Adbeel, sa Mibsam, 14 sa Misma, sa Duma, sa Masa, 15 sa Hadad, sa Tema, sa Jaturu, sa Nafis, ma sa Kedema.
16 Na fufuˈi ngwae neˈe futa ana akwala ma ro ngela sa Ishmael ki, kira saea satana mae fanoa ki ma fanoa neˈe kira leka tua ˈani ki ka donga logo satana akwala ma ro ngela neˈe ki. 17 ˈUnaˈeri sa Ishmael ka mae naˈa, ma anona ka leka tua faˈinia anona maˈa nia faida ba kira mae ˈi naˈo. Ma kaidaˈi nia mae ana nia dao ana taˈi talangaˈi fai ngali ma uulu akwala ma fiu fai ngali.
18 Na olitana sa Ishmael noaˈa kira ˈiri tua faˈinia kwalafa sa Abraham, kira tua ana ano ˈi safitana ro fanoa ˈi Havila ma ˈi Suru, bali ana fanelana sina ana ˈi Ejipt, ana tala neˈe ki faˈasia ˈi Ejipt ma ki leka ˈuana ˈi Asiria.

Sa Aesak alua ro ˈiˈiu ki sa Esau ma sa Jakob

19 Na ˈaˈemae sulia kwalafa sa Aesak, na ngela sa Abraham, nia ˈuri: 20 Kaidaˈi sa Aesak nia korea ˈi Rebeka, nia tua naˈa sulia fai akwala faˈi ngali ki. ˈI Rebeka neˈe ngela kini sa Betuel, taˈi ngwae ˈi Mesopotemia ana abaˈi kula kira saea ˈani ˈi Aram. Ma sa Laban na sasina ˈi Rebeka.
21 Sa Aesak ka foˈosia Iawe duˈungana ˈafe nia ˈabaraˈa, ma Iawe ka rongoa foˈongaˈa nia. Kaidaˈi neˈeri ˈafe neˈe ka ina naˈa ma nia ke baˈa faˈafuta ro ˈiˈiu ki. 22 Bore ma kaidaˈi kera noaˈa kasi futa ˈua, kera diˈia neˈe kera ka fuˈa ˈi saena sirana teˈa keraˈa, ˈunaˈeri ˈi Rebeka ka fata ˈuri, “Faˈuta? Tae neˈe sasi ma nau ku ˈuri reala.” Sui nia ka saefilo Iawe ˈuana ru neˈeri.
23 Sui Iawe ka fata ˈuri fuana, “Ro ngela ki neˈe tua saena siramu, na ai buri ke baˈa ngasingasi liufia na ai etaeta. Kera ke baˈa koˈo bora fuana ro fufuˈi ngwae matamata ki. Na fufuˈi ngwae ana ai buri ke baˈa ke baˈa ngasingasi liufia na fufuˈi ngwae ana ai etaeta.”
24 ˈUnaˈeri nia ka dao naˈa ana madamo fuana kini neˈeri fuana faˈafutalana ngela, goˈo nia ka faˈafuta ro ngela ngwane nia ki neˈe kera ro ˈiˈiu ki. 25-26 Na faˈinaˈonaˈo nonina meo ma ka rangoˈa taˈifau diˈia ifi kira saungaˈinia ˈani ˈuˈuila nanigot, ˈunaˈeri kira ka saea ˈania sa Esau. †† Ana kaidaˈi kera futa, na ngela ˈi buri dau ngasi maˈi ana ˈaena ngela ˈi naˈo, ˈunaˈeri kera ka saea ˈani sa Jakob. ‡ Ana kaidaˈi neˈeri sa Aesak nia tua naˈa sulia ono akwala faˈi ngali ki.

Sa Esau faˈi danga ˈania gwaˈi ngwaluda nia

27 Kaidaˈi ro ngela ngwane neˈe ki doe maˈi, sa Esau sai liu ana luluˈa ˈuana ru kwasi ˈaeˈaela ki, ma nia noaˈa kasi oga tuaˈa ˈi fanoa, nia oga lala tuaˈa saena masuˈua. Bore ma sa Jakob nia ngwae nene goˈo ˈana, ma kaidaˈi ˈoro nia oga liua lala tuaˈa ˈi fanoa. 28 Ana kaidaˈi ˈoro sa Aesak nia kwaima ana sa Esau, osiˈana nia oga liua ˈanilana fasina ru kwasi ˈaeˈaela ki, bore ma ˈi Rebeka kwaima lala ana sa Jakob.
29 Ana taˈi asoa, kaidaˈi sa Esau leka lulua ru kwasi ˈaeˈaela ki, sa Jakob nia tua goˈo ˈana ˈi luma, ka saungaˈi fanga goˈo ana ˈania faˈi bin meo ki. Kaidaˈi sa Esau nia oli maˈi nia ka fiolo liu naˈa, 30 ma nia ka fata ˈuri ana sa Jakob, “Se, nau ku fiolo liu naˈa kwa! ˈOke ngalia maˈi ˈaliˈali na sufusufu meo neˈana.” Nia neˈe ngwae ki kira ka saea ˈani sa Idom. ‡†
31 Bore ma sa Jakob ka fata ˈuri, “Si diˈia ˈoko fata alangaˈi ma ˈoko saea ˈoke kwate taˈifau naˈa ngwaluduˈa ˈoe ki sulia ˈaeˈo na faˈinaˈonaˈo fuaku, diˈia ˈunaˈeri nia leˈa nai baˈa kwate ti fanga fuamu.”
32 Goˈo sa Esau ka fata ˈuri, “Leˈa, nia leˈa goˈo ˈana. Karangi nau ku maelia naˈa fioloˈanga neˈe. Diˈia nau ku mae, ru neˈe ki kasi ˈafi nau goˈo ne.”
33 Bore ma sa Jakob fata ˈuri, “Leˈa goˈo ˈana, bore ma etaeta ˈoke sasia ta taˈi fata alangaˈinga ngasingasiˈa neˈe gwaˈi ngwaluda neˈe ˈoko toˈo naˈa ana niniˈari, nauˈa naˈa neˈe nai ngalia laˈu.”
Sui sa Esau ka sasia taˈi fata alangaˈinga ngasingasiˈa fuana sa Jakob ma nia ka fata ˈuri, “Sa Jakob naˈa neˈe ke baˈa toˈo ana ru ki taˈifau neˈe faˈinaˈonaˈo goˈo neˈe ka toˈo ani faˈasia maˈa nia.”
34 Goˈo sa Jakob ka ngalia naˈa maˈi fanga ki faˈinia beret ma ka kwate fuana sa Esau. Ru neˈeri faˈataˈi leˈa naˈa ana neˈe sa Esau noaˈa ˈiri manata kulukulufaˈa goˈo ana na gwaˈi ngwaluda sulia nia na faˈinaˈonaˈo.

God dau ana alangaˈinga ba nia faˈinia sa Abraham ma sa Aesak logo

26 Ana kaidaˈi sa Aesak tua ˈi Bere Lahai Roe, taˈi fioloˈa doe liu ka dao fafida, ka diˈia logo kaidaˈi ana ˈafitaˈi ˈanga ba dao fafida ˈi naˈo ana kaidaˈi sa Abraham tua ana. Sui sa Aesak ka leka ˈuana ˈi Gerara taˈi kula ana kula ngwaˈi toˈa ˈi Filistia ki. Nia leka ka tua faˈinia tatalafaˈa sa Abimelek, nia neˈe tatalafaˈa kira. 2 Kaidaˈi neˈeri Iawe ka dao maˈi siana sa Aesak ka fata ˈuri fuana, “ˈOe kosi koso toli ko tua ˈi Ejipt. ˈOke baˈa leka tua ana kula neˈe nai baˈa saea fuamu. 3 ˈOke tua basi ˈamu ˈuri ana kula neˈe. Nai baˈa tua faiˈiniˈo, ma nai baˈa faˈaleˈa ˈoe. Ma nai baˈa kwatea ano neˈe ki fuamu, ma ngela neˈe ke baˈa futa maˈi ana

† *lisia Genesis 16:14*

†† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Esau’ fadalana neˈe ‘Ifula’.* ‡ *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Jakob’ fadalana neˈe ‘Nia daua ˈaena’ ma ‘nia sokea/deceives’.* ‡† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Idom’ fadalana neˈe ‘Meo’.*

kwalafaˡa ˡoe ki logo. Nai dau nama ˡaku ana alangaˡinga ba nau ku sasia faˡinia maˡa ˡoe sa Abraham.
4 Na ngwaˡi ngela neˡe kike baˡa futa maˡi ana
kwalafaˡa ˡoe kike baˡa ˡoro liu, diˡia na bulubulu na salo. Nai baˡa kwate ano neˡe fuada. Nai baˡa faˡaleˡa
kwalafa ki taˡifau ana magalia sulia kwalafa ˡoe. 5 Nau
ku dau ana alangaˡinga nau, osiˡana ˡi naˡo sa Abraham kwairoˡoi aku, ma ka leka sulia na taki nau ki, ma
fatalaku.” 6 ˡUnaˡeri sa Aesak ka leka naˡa nia ka tua
naˡa ˡi Gerara.
7 Kaidaˡi ngwae ana fanoa neˡeri ki kira lisia ˡi Rebeka
kira ka saefilo ˡuri ana sa Aesak, “Faˡuta? ˡUri ma kini
neˡe ˡafe ˡoe niniˡa?” Ma nia ka fata ˡuri fuada, “Noaˡa,
nia na ngwaingwaena nau.” Nia sofongaˡi ˡunaˡeri ana
sulia kini neˡe lisilana leˡa liu mala, ma nia ka maˡu, ˡasu ˡubani ngwaˡi toˡa ana fanoa neˡeri kira ka saungia,
ma ka ngalia ˡafe nia.
8 Sa Aesak faˡinia ˡafe nia, kera taˡi tua ka tau tiˡitiˡi
ana fanoa neˡeri. Ana taˡi faˡi asoa sa Abimelek na tatalafaˡa nia tua ˡana ˡi luma nia, nia ka kelefai sulia ˡolofolo, nia ka lisia sa Aesak nia lolofafia ˡafe nia. 9 Sui nia
ka ri ˡuana sa Aesak ka leka maˡi siana, nia ka fata ˡuri
fuana, “Se, faˡuta neˡe ˡoko saea fasi ˡafe neˡe na ngwaingwaena ˡoe kwa? Na ˡafe ˡoe goˡo niniˡa.”
Sui sa Aesak ka fata ˡuri, “Nau ku fiˡa kira kata saungi
nau ma kika ngalia ˡafe nau.”
10 Sui sa Abimelek ka fata ˡuri, “Faˡuta neˡe ˡoko sasia
ru neˡe aimili kwa? Lisia basi! Nia talangwaraˡu goˡo
ˡana fuana ta taˡi ngwae ana ngwae nau ki neˡe ke leka
teo faˡinia ˡafe ˡoe. Ma diˡia nia ˡunaˡeri nia ke baˡa taˡa
fuaimili, bore ma roraˡa ˡoe naˡa.” 11 Ma nia ka fata
ngasingasiˡa fuana ngwae ki ka ˡuri, “Diˡia ta ngwae
nia sasi ta ru ka taˡa ana ngwae neˡe nama ana ˡafe
nia, nia ke baˡa mae.”

Sa Aesak faˡinia ngwae ana ˡi Filistia kira fuˡa faˡinia kafo

12 Ana faˡi ngali neˡeri nama neˡe sa Aesak oˡolia na
oˡola nia ana kula neˡeri. Iawe nia faˡaleˡa sa Aesak.
Fuana ta taˡi magana witi neˡe nia fasiˡi ki, nia loia maˡi
100 magana witi. 13 Na raoˡa nia ki ka leka leˡa liu, ma
nia taˡi ngwae toˡoru liu. 14 Ma duˡungana neˡe nia toˡo
ana sipsip ˡoro ki, ma buluka ˡoro ki, ma ngwae ni rao
ˡoro ki, ˡunaˡeri ngwaˡi toˡa ˡi Filistia kira ka oga
guˡuguˡu liu fuana. 15 ˡI naˡo kaidaˡi maˡa nia mauri ˡua
na ngwae rao maˡa nia ki kira ˡilia na kilu kafo ki kwailiu ana kula neˡeri, bore ma ngwae ˡi Filistia ki kira oga
guˡuguˡu liu, kira ka leka kika ˡili fafia kilu kafo neˡeri ki
laˡu.
16 ˡUnaˡeri sa Abimelek na tatalafaˡ ka fata ˡuri ana sa
Aesak, “ˡAeˡo niniˡa na ngwae ngasingasiˡa liu mala ma
ˡoko liufi kaimili taˡifau naˡa. ˡOke leka faˡasia kula neˡe
naˡa.”
17 Sui sa Aesak ka faˡasia kula neˡeri, nia ka leka sasia
na fanoa nia ana oteotea ˡi Gerara. 18 Aia, na kilu kafo
neˡe teo ˡi neˡeri ki, maˡa nia sa Abraham neˡe ˡiliˡi,
bore ma ˡi buri ˡana neˡe nia mae naˡa, na ngwaˡi toˡa ˡi
Filistia ki kira ka ˡili fafiˡi laˡu. ˡI neˡeri sa Aesak ka oli
ma ka ˡilida laˡu, ma nia ka saea nama ˡani sata ˡi ru
neˡe maˡa nia eta saeda ˡaniˡi.
19 Kaidaˡi neˡeri na ngwae rao sa Aesak ki kira ka ˡilia
ta taˡi kilu kafo saena ote neˡeri ma kira dao toˡona
kafo leˡa. 20 Bore ma ngwaˡi toˡa neˡe kira folo ˡusia sipsip kira ki ˡi Gerara kira ka olisuˡusuˡu faˡinia kilu kafo
neˡeri ki, ma kira ka fata ˡuri fuana ngwae rao sa Aesak
ki, “Kafo neˡe ru kami niniˡa.” Goˡo sa Aesak ka faˡasata
kilu kafo neˡeri ˡani ˡi Esek neˡe fada ˡani “Olisuˡusuˡu.”
21 Kaidaˡi ngwae nia ki kira ˡilia laˡu ta kilu kafo, kira ka
olisuˡusuˡu logo faˡinia. Nia ka saea logo kilu kafo
neˡeri ˡani Sitna nama Fuˡanga. 22 Sui laˡu, nia ka ˡidua
fanoa nia ka ˡidu tiˡitiˡi laˡu faˡasia kula neˡeri, ma ngwae ni rao nia ki kira ka ˡilia laˡu ti kilu kafo. Ma ana
kaidaˡi neˡeri kira ka ˡiri olisuˡusuˡu naˡa. Sui ma ka
saea kilu kafo neˡeri ˡani Rehobot neˡe fada ˡani “Kula
Abitako.” Ma nia ka fata ˡuri, “Kaidaˡi neˡe Iawe kwatea
naˡa kula doe neˡe fuakulu. Taˡena raoˡa kulu ki ke baˡa
leka leˡa.”
23 Buri ˡana neˡe sa Aesak nia faˡasia laˡu kula neˡeri,
nia ka leka tua ana kula kira saea ˡani Bereseba. 24 Ana
kaidaˡi nia dao ˡi neˡeri, Iawe ka dao maˡi siana saena
rodo ka fata ˡuri fuana, “Nauˡa God ana maˡa ˡoe sa
Abraham. ˡOe kosi maˡu, osiˡana nau ku tua faˡiniˡo.
Nau ku sasia taˡi fata alangaˡinga faˡinia sa Abraham
neˡe kwairoˡoi aku. Ma osiˡana fata alangaˡi neˡeri, nai
baˡa faˡaleˡa ˡoe, ma nau ku kwatea kwalafa ˡoe kike
ˡoro liu.” 25 Ma ana kula neˡe nia ˡuia taˡi sulufaua fuana Iawe ma nia foˡosia ˡani satana Iawe. Ma nia ka sasia naˡa fanoa nia ana kula neˡeri, ma ngwae ni rao nia
ki kira ka ˡilia laˡu ta kilu kafo fuada.

Na tatalafaˡa sa Abimelek sasia alangaˡinga faˡinia sa Aesak

26 Aia na tatalafaˡa sa Abimelek faˡinia sa Ahusat, na
ngwae faˡamanata nia, ma sa Fikol, na faˡinaˡonaˡo
ana fuani ˡoro nia, kira faˡasia ˡi Gerara kira leka fuana
lisilana sa Aesak. 27 ˡUnaˡeri sa Aesak ka saefilo ˡuri
ada, “Faˡuta neˡe kamu ka leka maˡi fuana lisilaku re!
Kaidaˡi ba sui, kaumulu ka ˡiri oga nau, ma kaumulu ka
lali nau faˡasia kula kamu.”
28 Goˡo kira ka fata ˡuri, “Niniˡari kaimili saiana neˡe
Iawe nia tua faˡiniˡo. Ma kaimili ka manata ˡuri, nia leˡa
fuamili kaimili ka sasia ta fata alangaˡinga ngasingasiˡa
faˡiniˡo neˡe noaˡa kulu kasi fuˡalikulu. Kaimili oga ˡoke
fata alangaˡi ˡuri: 29 Noaˡa ˡoe kosi faˡali kaimili, diˡia ˡi
naˡo ba kaimili ˡiri faˡaliˡo goˡo. ˡI naˡo ba kaimili leˡa
fuamu. Ma kaidaˡi ˡoko faˡasi kaimili, noaˡa kami kasi
faˡaliˡo goˡo. Ma ana kaidaˡi neˡe nia madako neˡe Iawe
nia faˡaleˡa ˡoe.”
30 Sui sa Aesak ka saungaˡinia taˡi fafangaˡa fuana kira ka fanga fiku faˡinia. 31 ˡOfodangi laˡa bilabila ˡua
ana asoa ˡi buri, niaˡa faˡinia tatalafaˡa neˡeri, kera ka
sasia naˡa alangaˡinga ngasingasiˡa ˡi maana God neˡe
noaˡa kera kasi sasia ta mae. Sui sa Aesak ka saea
alaˡanga ˡani olioliˡa ana tatalafaˡa neˡeri faˡinia ngwae
nia ki, ma kira ka oli ˡi fanoa kira, ma kira taˡifau kira ka
maˡe ngwane leˡa laˡu.

32 Ma ana asoa neˡe nama na ngwae rao sa Aesak ki
kira ˡilia taˡi kilu kafo, ma kira ka leka maˡi, kira ka
faˡarongoa ˡani kilu kafo neˡeri, ma kira ka fata ˡuri,
“Kaimili dao naˡa toˡona kafo ana kula neˡe.” 33 ˡUnaˡeri
nia ka saea kilu kafo neˡeri ˡani Seba neˡe fada ˡani
“Alangaˡinga Ngasingasiˡa.” Nia neˡe buri ˡana kira ka
saea fanoa neˡe tua karangia kilu kafo neˡe ˡani ˡi Bere-
seba, neˡe fada ˡani “ˡI kilu kafo ana alangaˡinga
ngasingasiˡa.”

Sa Esau kore kini kwaita ki

34 Kaidaˡi sa Esau dao naˡa ana fai akwala faˡi ngali,
nia ka korea ro ˡafe kwaita ki neˡe futa ana kwalafa sa
Het. Nia ngalia ˡi Judit na kini sa Beeri ma ˡi Basemat
na kini sa Elon. 35 Ru neˡe kwatea sa Aesak ma ˡi Rebe-
ka kera ka taˡi noni taˡa ma kera ka liadila liu.

Sa Aesak faˡaleˡa sa Jakob

27 Ana kaidaˡi neˡe sa Aesak nia ngwaro liu naˡa,
ma na maana bore ka rodo, nia kasi lia naˡa. Taˡi
asoa nia ri maˡi ˡuana na faˡinaˡonaˡo nia sa Esau ka le-
ka maˡi siana, ma nia ka fata ˡuri fuana, “Ngela nau
ˡae.”

Ma sa Esau ka fata ˡuri, “ˡIu maˡasi.”

2 Goˡo maˡa nia ka fata ˡuri, “ˡOko lisia naˡa niniˡa nau
ku ngwaro naˡa, ma nau ku sai ana nia kasi tau goˡo
nau ku mae naˡa. 3 Nia leˡa fuamu ˡoke ngali na basi
ma maˡe sima ˡoe, ˡoko leka lulua maˡi ta ru ˡaeˡaela
fasi ˡuri ˡoke doˡofia maˡi fasina nai ˡania. 4 ˡOke doˡofia
diˡia neˡe nau ku oga, neˡe nia rakufa mala sui ˡoko
ngalia maˡi fuaku. ˡI buri ˡana neˡe nau ku ˡania ka sui,
nai baˡa faˡaleˡa ˡoe ˡi naˡo mala nau ku fiˡi mae.”

5 ˡUnaˡeri kaidaˡi sa Aesak nia fata fuana sa Esau, na
ˡafe nia ˡi Rebeka ka fafarongoa alaˡanga neˡeri. Kaidaˡi
sa Esau leka kwau ka lulu sibolo, 6 ˡi Rebeka ka fata ˡuri
fuana sa Jakob na ruana ngela adaroˡo, “Rongo basi!
Kaidaˡi neˡe goˡo neˡe nau ku rongoa maˡa ˡoe saea
fuana ngwae futa ˡoe 7 ka fata ˡuri, ‘ˡOke leka lulua maˡi
ta sibolo ko doˡofia maˡi fuaku. ˡI buri ˡana neˡe nau ku
ˡania ka sui nai baˡa faˡaleˡa ˡoe ˡi maana Iawe mala
nau ku fiˡi mae. 8 Ngela nau ˡae, ˡoke rongo leˡa fuana
alaˡalaku, ma ˡoko sasi diˡia neˡe nau ku saea fuamu.
9 ˡOke leka ana kula loˡoko na nanigot kulu ki tua ana,
ma ˡoko efoa ta ro nanigot tiˡitiˡi neˡe figula leˡa, ma
ˡoko ngalia maˡi fasi ˡiri nai doˡofia fasina ka leˡa mala
diˡia neˡe maˡa ˡoe oga liua. 10 Sui ˡoko leka kwatea fua-
na maˡa ˡoe fasi ˡiri nia ke faˡaleˡa ˡoe mala nia ka fiˡi
mae.’”

11 Bore ma sa Jakob ka fata ˡuri, “Teˡasi kwa! ˡOko sa-
iana sa Esau na nonina rangoˡa taˡifau, bore ma nau
ku ˡiri toˡo ana. 12 Si diˡia maˡa nau nia sama toˡo aku,
nia ke baˡa sai goˡo aku neˡe nau ku soke. ˡUnaˡeri
noaˡa nia kasi faˡaleˡa nau, bore ma nia ke baˡa kwatea
ru taˡa ki ke dao toˡoku.”

13 Goˡo teˡa nia ka fata ˡuri fuana, “Ngela nau ˡae,
diˡia nia sasia ru taˡa ki ka dao toˡomu, alaˡania ru taˡa
neˡeri ke leka maˡi fuaku talaku. ˡOke sasia lala ru nau
ku saea fuamu. ˡOke leka ngalia maˡi ta ro nanigot.”

14 ˡUnaˡeri sa Jakob ka leka saungia ro nanigot neˡeri
ki naˡa, nia ka ngalida maˡi ka kwatea fuana teˡa nia,
goˡo teˡa nia ka doˡofia ka diˡia neˡe maˡa nia oga.
15 Sui teˡa nia ka ngalia toro leˡa sa Esau ki neˡe teo ˡi
luma, ka ngaliˡi maˡi sa Jakob ka ruˡufiˡi. 16 Sui nia ka
ngalia ˡuˡuila nanigot neˡeri ka alua ˡi limana ma ˡi lua-
na logo kula noaˡa ta ifu ana. 17 Sui, nia ka ngalia fasi-
na nanigot ma na afu beret nia fiˡi doˡofiˡi goˡo, ka
kwateˡe kwau fuana sa Jakob. 18 Sui sa Jakob ka ngaliˡi
kwau fuana maˡa nia ma ka fata ˡuri, “Maˡasi kwa!”

Goˡo maˡa nia ka fata ˡuri, “ˡIu, ˡaeˡo sa tai niniˡa?”

19 Goˡo sa Jakob ka fata ˡuri, “Nauˡa sa Esau, na ngela
ˡi naˡo ˡoe. Nau ku sasia ka sui naˡa tae ba ˡoko saea
fuaku. Nia naˡa ne na sibolo ki nau ku ngalia maˡi. Nau
ku amasiˡo ˡoke gwauru ko ˡania, fasi ˡiri ˡoke faˡaleˡa
nau.”

20 Kaidaˡi neˡeri maˡa nia alaˡa ˡuri, “Ngela nau ˡae,
ˡoko ˡaliˡali liu! ˡOko dao goˡo faˡuta toˡona ru ˡaeˡaela
neˡe niniˡa?”

Ma nia ka fata ˡuri, “Iawe na God ˡoe, niniˡa ˡafi nau
fuana daoˡa toˡona.”

21 Sui maˡa nia ka fata ˡuri, “Ngela nau ˡae, ˡaeˡo sa
Esau mamana naˡa niniˡa? ˡOke leka karangi maˡi ˡiri
nai sama toˡomu.”

22 Goˡo sa Jakob ka leka karangia maˡa nia, ma nia ka
sama toˡona ma ka fata ˡuri, “Nau ku rongoa lingamu
diˡia lingana sa Jakob, bore ma limamu neˡe limana sa
Esau naˡa.” 23 Nia noaˡa kasi sai goˡo ana ngwae neˡe
sa Jakob, duˡungana ifu neˡe ki ana nanigot neˡe teo
kwailiu ˡi limana nia diˡia nama limana sa Esau. Kaidaˡi
nia salisali fuana faˡaleˡalana, 24 nia saefiloa taˡi ru laˡu
ka ˡuri, “ˡAeˡo sa Esau mamana naˡa niniˡa?”

Ma sa Jakob ka olisi ˡuri ana, “ˡIu maˡasi. Nauˡa naˡa
niniˡa.”

25 Kaidaˡi neˡeri maˡa nia ka fata ˡuri, “Ngela nau ˡae,
ˡoko ngalia maˡi na sibolo neˡana nai ˡania. Ma buri
ˡana, kaidaˡi nau ku fanga ka sui, nau kui baˡa
faˡaleˡaˡo.”

Sa Jakob ka ngalia maˡi fanga fuana maˡa nia. Ma ˡi
buri nia ka ngalia logo maˡi ta waen ma maˡa nia ˡania.
26 Sui, sa Aesak ka fata ˡuri fuana, “Ngela nau ˡae, leka
maˡi fuana nonoˡilana nauˡa.”

27 Ma kaidaˡi nia leka maˡi fuana nonoˡilana maˡa nia,
maˡa nia ka moko saiana toro nia, sui nia ka faˡaleˡa
naˡa. Nia fata ˡuri, “Ngela nau ˡae, na mokolana toro
ˡoe nia leˡa liu ka diˡia mokolana ta oˡola neˡe Iawe nia
faˡaleˡa. 28 Alaˡania God ka kwatea uta ˡoro fuana
faˡaisila lana ano, fasi ˡiri ano ka leˡa ma ka kwatea fan-
ga ˡoro leˡa. Alaˡania nia ka kwatea fuamu fuaˡi ai leˡa
ki ana ˡai grep fuana waen ˡoro. 29 Alaˡania fuuˡi ngwae
ˡoro ki kira ke rao fuamu ma kike roˡosuliˡo. ˡOke
gwaungaˡi fafia ngwaefuta ˡoe ki ma kike roˡosuliˡo.
God ke baˡa sasia ru leˡa ki fuana na ngwae neˡe kira
sasia ru leˡa ki fuamu. Bore ma nia ke baˡa kwaˡikwaˡi
silolo na ngwae neˡe kira faˡali ˡoe.”

30 Ana kaidaˈi sa Aesak faˈaleˈa sa Jakob ka sui goˈo,
sa Jakob ka tataˈe, ka leka naˈa ˈana ˈi maa. Bore ma
tona goˈo faˈinaˈonaˈo sa Esau ba leka kwaˈi sibolo
maˈi, nia oli naˈa maˈi luma. 31 Nia ka duˈafia fanga
neˈeri ki diˈia neˈe ˈani toˈonilana rakufa liu, sui nia ka
ngalia maˈi fuana maˈa nia, goˈo nia ka fata ˈuri,
“Maˈasi kwa, nia naˈa ne na sibolo nau ku ngaliˈi maˈi
ki. Nau ku amasiˈo ˈoke gwauru ko fanga naˈa, fasi ˈiri
ˈoke faˈaleˈa nau.”
32 Bore ma maˈa nia ka lidi ˈuri ana, “Ai, ˈaeˈo sa tai
niniˈa?”
Ma nia ka fata ˈuri, “Nauˈa sa Esau niniˈa ngela ˈi naˈo
ˈoe.”
33 ˈUnaˈeri maˈa nia ka tona ka lebelebe liu naˈa, ma
ka fata ˈuri, “Bore ma sa tai mo neˈe saungia ru
ˈaeˈaela ka duˈafia ka sui niniˈa ka ngalia naˈa maˈi
fuaku? Nau ku fanga ka fiˈi sui goˈo ne, kaidaˈi ˈoko ˈiri
ruˈu maˈi ˈua. Ma nau ku faˈaleˈa niaˈa, ma na faˈaleˈan-
ga neˈeri ru nia firi naˈa.”
34 Kaidaˈi sa Esau rongoa alaˈanga neˈeri, nia ka
kwaimanatai liu naˈa, ma nia ka angi ka oˈomae liu
naˈa, ma nia ka fata ˈuri, “Maˈasi ˈae, ˈOke faˈaleˈa nau
logo maˈi.”
35 Bore ma maˈa nia ka fata ˈuri, “Na ngwaefuta ˈoe
leka maˈi ka ˈoso leˈa goˈo aku. Ma nia ka ngali na
faˈaleˈanga ba ˈoe.”
36 Sui sa Esau ka fata ˈuri, “Nia ne ruana faˈi kaidaˈi
naˈa neˈe nia aurafu nau, ma ka bili nau ana. ˈUnaˈeri
neˈe nia ka sata ana sa Jakob. Etaeta nia ngalia ka sui
naˈa gwaˈi ngwaluda nau, sulia nau na faˈinaˈonaˈo.
Ma niniˈari nia ka ngali taˈifau laˈu ana faˈaleˈanga nau.
Faˈuta? ˈUri ma ta faˈaleˈanga noaˈa ˈiri teo naˈa ˈiri
ˈoke kwatea fuaku?”
37 ˈUnaˈeri maˈa nia ka fata ˈuri, “Nau ku kwatea
sasimu ka ˈaˈana fuamu, ma fuuˈi ngwae ˈoe faˈinia
ngelamu neˈe ke baˈa futa maˈi buri, kira ke baˈa rao
fuana. Ma nau ku kwate fanga ma waen fuana. Ngela
nau ˈae, noaˈa ta ru ˈiri ore naˈa neˈe nai baˈa kwatea
fuamu.”
38 Bore ma sa Esau ka ˈingoa laˈu maˈa nia ka saefilo
ˈuri, “Maˈasi, faˈuta, ˈuri ma ˈoko toˈo goˈo ana taˈi
faˈaleˈanga baniˈa? Nau ku amasiˈo ˈoke faˈaleˈa nau lo-
go?” Ma nia ka angi koko ka doe liu.
39 Maˈa nia ka fata ˈuri, “Ngela nau ˈae, fanoa ˈoe ke
baˈa tua tau faˈasia na ano leˈa, ma ka tau logo faˈasia
kula uta ka toˈo ana. 40 ˈOke baˈa fuˈa ˈani sele ni ofoˈa
ˈoe ˈiri ˈoke mauria. Ma ˈoke baˈa rao naˈa fuana
sasimu. Bore ma kaidaˈi ˈoko uu ngasingasiˈa ˈusia,
ˈoke baˈa aloge goˈo ˈamu faˈasia, ma ˈoko faˈasia goˈo
ˈamu.”
41 Buri ˈana sa Esau noaˈa liu kasi oga naˈa sa Jakob,
osiˈana maˈa kera nia kwate taˈifau naˈa na faˈaleˈanga
fuana sa Jakob. ˈUnaˈeri nia ka manata ˈuri, “Nia noaˈa
ka tau, maˈa nau ke mae, ma kaimili ke baˈa
kwaimanatai ma mika angi ˈuana. Sui mala, nai baˈa
saungia ngwaefuta nau ka mae.”
42 Kaidaˈi teˈa kera rongoa neˈe sa Esau naia ke saun-
gia sa Jakob, nia ka ri maˈi ˈuana sa Jakob ka leka maˈi
siana, ma nia ka fata ˈuri fuana, “Ngela nau ˈae, fa-
farongo basi. Na ngwaefuta ˈoe nia naia saungilamu.
43-44 ˈOke sasi sulia tae neˈe nau ku saea fuamu. ˈOke
tafi ˈuana ˈi Haran. Ma ˈoke tua faˈinia ngwaefuta nau
sa Laban, leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe manatana ng-
waefuta ˈoe ka aroaro ma saetaˈangaˈa nia ka koso,
45 ma ka takadalafa na ru niniˈa ˈoko sasia ana. Ana
kaidaˈi neˈeri mala naˈi baˈa fiˈi asungaˈinia ta ngwae ni
rao ka oli maˈi faˈiniˈo ˈi neˈe. Nia ˈiri leˈa fuana neˈe nai
faˈasia ro ngela nau ki ana taˈi asoa neˈeri nama.”

Sa Aesak kwatea sa Jakob ka leka lisia sa Laban

46 Buri ˈana ˈi Rebeka ka fata ˈuri fuana sa Aesak,
“Nau ku ˈaila liu naˈa ˈania ro kini niniˈa ana fuuˈi ng-
wae sa Het ki niniˈa sa Esau koreda. Si diˈia sa Jakob ke
korea laˈu ta kini ana fuuˈi ngwae sa Het, sali nia leˈa
fuaku nai mae goˈo aku.”
28 1-3 Aia, sa Aesak ka ri ˈuana sa Jakob ka leka maˈi
ka lisia, ma nia ka alaˈa totongaˈi ˈuri fuana, “ˈOe
kosi korea ta kini ˈi neˈe ˈi Kenan. ˈOke oli nama ˈuana ˈi
Mesopotemia, na fanoa koˈo ˈoe sa Betuel. Sa Laban
na ngwaefuta teˈa ˈoe, nia tua ana fanoa neˈeri. Nia
leˈa fuamu diˈia ˈoke korea ta taˈi ngela kini ana.” Nia
ka faˈaleˈa, ma ka ˈuri fuana, “Alaˈania God neˈe toˈo
ana ngasingasiˈanga ki taˈifau ka faˈaleˈa ˈoe, ma ka
kwatea fuamu ngela ˈoro ki, ma na kwalafa ana ngwaˈi
ngela neˈe kike baˈa futa maˈi amu ki, kike baˈa ˈoro liu.
4 Alaˈania God ka kwatea fuamu faˈinia ngwae neˈe
kike baˈa futa amu ki na leˈangaˈa nia kwatea fuana
koˈo ˈoe sa Abraham. ˈI naˈo maˈi, God nia alangaˈi ke
kwatea na ano nini fuana sa Abraham. Ana kaidaˈi
neˈe, kulu tua diˈia ngwae kwaita ki ana ano neˈe. Bore
ma ˈoke baˈa toˈo ana na ano neˈe diˈia ba God alangaˈi
ka sui.”
5 Buri ˈana ka sui goˈo, sa Aesak ka alaˈania sa Jakob
ka leka naˈa ana. Sui sa Jakob ka leka naˈa ˈuana ˈi
Mesopotemia, fasi ˈiri nia ke leka tua faˈinia ngwai nia
sa Laban. Sa Laban, na ngwaefuta ˈi Rebeka nia na teˈa
sa Jakob ma sa Esau. Maˈa nia sa Betuel, ma taˈi ngwae
ˈi Mesopotemia nia tua ana abaˈi kula ˈi Aram.

Sa Esau kore kini kwaita laˈu

6 Sa Esau rongo ka sui naˈa neˈe sa Aesak kwatea ka
sui naˈa ngwangwaneˈanga fuana sa Jakob, ma kwatea
ka leka naˈa ˈi Mesopotemia ke lulua ta kini fuana ko-
relana. Nia ka rongoa naˈa logo, kaidaˈi maˈa keraˈa
nia faˈaleˈa sa Jakob, ma nia ka fata luia noaˈa nia kasi
korea ta kini ˈi Kenan. 7 Ma nia ka rongoa logo neˈe ng-
waefuta nia roˈo sulia tae neˈe maˈa nia faˈinia teˈa nia
kera saea. 8 Aia sa Esau ka lia saiana naˈa neˈe maˈa
kera noaˈa kasi oga neˈe ro ngela nia ki kera ke korea
ta kini ˈi Kenan. 9 Sa Esau toˈo ana ro ˈafe ki ka sui naˈa,
bore ma nia ka leka laˈu siana sa Ishmael ba maˈa nia
sa Abraham, ma ka korea ta taˈi kini ana, ka alua laˈu
uula ˈafe. Kini neˈeri satana ˈi Mahalat, ma nia na sasi-
na ˈi Nebaeot na faˈinaˈonaˈo sa Ishmael.

God nia alangaʻi fuana sa Jakob

10 Sa Jakob nia faʻasia ʻi Bereseba, nia ka leka nama ʻi
Haran, 11 kaidaʻi nia dao ana taʻi kula, na sina nia suu
toli naʻa, ma nia ka tua ana kula neʻeri ka maliu. Nia ka
teo ka maliu, ma ka bogwau ana taʻi gwaʻi fau. 12 ʻUna-
ʻeri sa Jakob ka maliu bole, nia lisia taʻi faʻi lalaefa
nia uu, ma ʻaena neʻe ka uu ʻi ano, bore ma na isilana
alaʻa ka teo ʻi langi. Ma nia ka lisia na ʻainsel ki kira
koso maʻi ma kika raʻe alaʻa sulia faʻi lalaefa neʻeri.
13 Sui nia ka lisia Iawe nia uu maʻi gwauna faʻi lalaefa
neʻeri, ma ka ʻuri fuana, “Nauʻa naʻa neʻe Iawe, na God
koʻo ʻoe sa Abraham ma maʻa ʻoe sa Aesak. Nai baʻa
kwatea na ano niniʻa ʻoko maliu ana fuamu ma
kwalafa ʻoe. 14 Kira ke baʻa ʻoro liu, ka diʻia gegeona
ano. Ma na ano neʻe kira toʻo ana, nia ke baʻa doe liu
laʻu ana bali ki taʻifau diʻia ʻi gwauna fanoa, ʻi fanelana
sina, ma suulana sina. Ma na ngwae na fanoa mata-
mata saena magalia kike ba saefilo nau fuana faʻaleʻal-
ada, ka diʻia logo niniʻa nau ku faʻaleʻa ʻoe faʻinia ng-
wae neʻe kike baʻa futa maʻi ana kwalafa ʻoe. 15 Aia
ʻoke manata nama toʻona neʻe nai baʻa tua faʻiniʻo ku
lia suliʻo ana kula ki taʻifau neʻe ʻoko leka ana, ma nai
baʻa olitaʻiniʻo logo maʻi ana kula neʻe laʻu. Noaʻa naisi
baʻa danga ʻaniʻo, nai baʻa sasia ru ki taʻifau neʻe nau
ku fata alangaʻi niʻi fuamu.”
16 Buri ʻana sa Jakob ka ada, ma ka ʻuri, “Mamana
naʻa, kula neʻe Iawe tua ana, bore ma nau ku ʻiri sai
nama ana.” 17 Sui nia ka maʻu, ma ka fata ʻuri, “Nau ku
maʻu liu ʻania kula neʻe! Kula neʻe na luma God, ma na
sinamaa ʻi langi mamana naʻa niniʻa.”
18 Ana ʻofodangi makalokaloʻa goʻo ʻua, sa Jakob ka
tataʻe naʻa ka ngalia na gwaʻi fau ba nia bogwau ana,
ma ka faʻa uua, ka sasia na ru fuana mamanata ʻanga
toʻona ana kula neʻeri. Nia ka ngalia kala fiki ngwaing-
wai olif ma ka kisitaʻinia ʻi fafona ka faʻa abua fuana
God. 19 Etaeta satana fanoa doe neʻe nia tua ana ʻi Lus,
bore ma kaidaʻi neʻe nia saea naʻa ʻani Betel. †20 Sui ʻi
buri ʻana sa Jakob ka sasia taʻi fata alangaʻinga fuana
Iawe ka ʻuri, “Si diʻia ʻoko tua faʻinau ma ʻoko inaʻu ana
kwatelana fanga ma toro fuaku, 21 ma ʻoko ngali nau
ko baʻa olitaʻi leʻa maʻi aku ana kula niniʻa maʻa nau
laʻu, ʻirai ʻaeʻo na God nau. 22 Na fau neʻe nau ka
kataʻinia fuana manata firi ʻanga toʻona ru neʻe, kula
neʻe kami ke baʻa foʻosi ʻoe ana. Ma ru ki taʻifau neʻe
ʻoke baʻa kwateʻe fuaku, nai daroʻia ʻani akwala bal-
ibali ru, ma nai baʻa kwate ta taʻi bali ana akwala bal-
ibali ru neʻeri fuamu.”

Sa Jakob leka ʻuana luma sa Laban

29 ʻI buri ʻana sa Jakob ka leka tau ana lekaʻa nia,
ʻunaʻeri nia ka dao ana bali fanoa ʻaʻana ʻi
fanelana sina. 2 Kaidaʻi nia lia kwau, nia ka lisia taʻi kilu
kafo neʻe tua ana kula abitako. Ma na uulu amuʻi sip-
sip ki neʻe kira teo ʻada karangia, duʻungana ngwae fo-
lo ʻusia sipsip ki kira ke kwate firi ana kafo ana kilu
kafo neʻeri fuada. Na maana kilu kafo neʻeri na taʻi fau
doe nia bokota ʻua. 3 Kaidaʻi na amuʻi sipsip neʻeri ki ki-
ra ka fiku taʻifau ana kula neʻeri ngwae folo ʻusida ki.
Kira ka gilosia kwau fau faʻasia ma kira ka kwatea kafo
fuada. Ma ʻi buri ʻana kika ka gilo olitaʻinia fau ka
bokota laʻu kilu kafo neʻeri.
4 Sa Jakob ka saefilo ʻuri ana ngwae neʻe kira folo ʻu-
sia sipsip ki neʻe kira tua ana kula neʻeri, “Kwaima kina,
kaumulu faʻasia ʻi faʻi?” Ma kira ka fata ʻuri, “Kaimili
faʻasia ʻi Haran.” 5 Buri ʻana nia ka fata laʻu ʻuri, “Faʻuta,
ʻuri ma kaumulu sai ana sa Laban, nia kala koʻo tiʻitiʻi
sa Neho?” Ma kira ka olisi ʻuri ana, “ʻIu, kaimili saiana.”
6 Sui nia ka fata laʻu ʻuri, “Faʻuta, ʻuri ma nia tua ka leʻa
goʻo ana?” Ma kira ka olisi ʻuri ana, “ʻIu, nia tua ka leʻa
goʻo ana. ʻOke lia kwau na ngela kini loʻoko leka maʻi
faʻinia sipsip ki satana ʻi Rachel.”
7 Goʻo nia ka fata ʻuri, “Kwaima nau kina, na sina nia
ʻua ʻi langi ne. Kaidaʻi neʻe noaʻa ʻua fuana ngalilana
maʻi sipsip ki ana ta kula. Nia leʻa fuana muke kwatea
na kafo fuada, sui kamu ka fiʻi baʻeda kira ka fiʻi fanga
laʻu.” 8 Bore ma kiraʻa taʻifau kika fata ʻuri, “Noaʻa,
kaimili ʻiri saiana sasia ʻira. Kaimili ke masia amuʻi sip-
sip ki taʻifau kike dao fiku maʻi, sui kaimili taʻifau fiʻi
fiku gilosia na fau neʻe. Sui mala kami ka fiʻi kwate
kafo fuada.”
9 Ana kaidaʻi sa Jakob alaʻa goʻo ʻana ʻua faʻinia ng-
wae neʻeri ki, sariʻi neʻeri ka leka maʻi faʻinia sipsip
maʻa nia ki. Nia neʻe lia sulia sipsip neʻeri ki. 10 Ma
kaidaʻi sa Jakob nia lisia na sariʻi neʻe ngwai nia, faʻinia
sipsip neʻeri ki, nia tataʻe ka leka kwau ʻuana kilu kafo,
ma ka gilosia kwau na fau doe neʻeri goʻo taka filia,
ma ka kwatea kafo fuana sipsip neʻeri ki. 11 Buri ʻana
nia ka leka nonoʻia ʻi Rachel, ma ana kaidaʻi neʻeri nia
ka angi naʻa, osiʻana nia saeleʻa liu mala. 12 Ma nia ka
fata ʻuri fuana, “Nauʻa na ngela ʻi Rebeka ne. Na maʻa
ʻoe nia ngwai nau.” Sui ngela kini neʻe ka lalili ka
faʻarongoa alaʻanga neʻe ʻania maʻa nia. 13 Ma kaidaʻi
maʻa nia rongoa alaʻanga niniʻa ana ngwai nia, nia ka
lalili maʻi ma ka lolofafia, ma ka nonoʻia, ma ka leka
faʻinia ʻi luma nia. ʻUnaʻeri sa Jakob ka alaʻa leʻa fuana
sulia ru ki taʻifau neʻe fuli. 14 Buri ʻana ngwai nia ka fata
ʻuri fuana, “ʻIu, nia mamana naʻa! Koroʻa taʻi ʻabu goʻo
ne!” Sa Jakob ka tua ana fanoa neʻe sulia taʻi madamo.

Sa Jakob korea ʻi Lia ma ʻi Rachel

15 Buri ʻana sa Laban ka fata ʻuri ana sa Jakob, “ʻAeʻo
na ngwai nau, bore ma nia ʻiri leʻa neʻe ʻoke rao ʻoʻo
goʻo ʻamu fuaku. Ta tae neʻe ʻoko oga nai baʻa foliʻo ʻa-
nia?”
16 Ma ngwae neʻe nia toʻo ʻana ro kini sariʻi ki, Ai eta
futa neʻe satana ʻi Lia, ma ruana sariʻi ana neʻe ʻi
Rachel. 17 ʻI Lia maana leʻa liu, bore ma ʻi Rachel neʻe
maana ʻoloʻolo liu mala diʻia bola ki. 18 ʻUnaʻeri ma sa
Jakob nia kwaima liu ana ʻi Rachel, ma nia ka fata ʻuri
fuana ngwai nia, “Nau ku saeleʻa neʻe nai rao sulia fiu
faʻi ngali ki fuamu, si diʻia ʻoko alaʻania nai korea rua-
na sariʻi amu.”

† *Ana alaʻanga ʻi Hebru, ‘Betel’ fadalana neʻe ‘Luma God’.*

19 Sui sa Laban ka fata ˈuri, “Nia leˈa fuana neˈe nai
kwatea fuamu ka liufia ta ngwae laˈu, ˈunaˈeri ˈoke tua
naˈa ˈamu ˈuri faˈi nau.” 20 Goˈo sa Jakob ka inaˈu naˈa
ana raoˈa fuana ngwai nia sulia fiu faˈi ngali ki, fasi ˈiri
nia ke korea ˈi Rachel. Bore ma fiu faˈi ngali neˈeri ki
diˈia goˈo ˈana ta ro nama ta uulu asoa ana, osiˈana nia
kwaima liu ana sariˈi neˈeri. 21 Kaidaˈi fiu faˈi ngali
neˈeri ki sui, nia ka fata ˈuri ana funga nia, “Na kaidaˈi
nau nia sui naˈa, ala maˈi ˈani kini nau nai korea naˈa.”
22 ˈUnaˈeri sa Jakob ka sasia taˈi fafangaˈa doe ana
ara araˈinga neˈeri ka saea maˈi ngwae ki. 23-24 Bore ma
saena rodo neˈeri, nia noaˈa kasi ngalia ˈi Rachel ka le-
ka fuana sa Jakob, nia ngalia lala ˈi Lia, na kini eta futa
nia, ka leka kwatea fuana. Sui nia ka kwatea na kini rao
ˈoˈo neˈe kira saea ˈania ˈi Silpa ka leka faˈinia fuana
raoˈa saena luma nia. ˈUnaˈeri sa Jakob ka teo naˈa
faˈinia ˈi Lia ana rodo neˈeri. 25 Aia ˈofodangi nia lia,
bore ma nia ka tona liu naˈa, osiˈana ˈi Lia lala neˈe nia
teo faˈinia. Sui nia ka leka ka fata ˈuri fuana sa Laban,
“Faˈuta neˈe ˈoko sasia ru neˈe aku kwa! Nau ku laga liu
naˈa ana raoˈa fuamu fasi ˈiri nai ngalia ˈi Rachel. Faˈu-
ta neˈe ˈoko ˈoi aku ˈuri?”
26 Bore ma funga nia ka fata ˈuri, “Na falafala ana
fanoa kami nia noaˈa kasi ˈunaˈeri. Noaˈa kami kasi
alaˈania neˈe ngela kini ˈi buri ka eta ˈafe, ma ai ˈi naˈo
ka ˈafe ˈi buri. 27 Alaˈania ru fuana fafangaˈa ana ara
araˈinga ˈoe ki ke masia ana kini eta futa ka leka basi
ˈana sulia fiu asoa neˈe ki, buri ˈana ˈoko fiˈi alangaˈi ko
rao sulia ta fiu faˈi ngali laˈu. Kaidaˈi fiu asoa neˈe ki ka
sui, kami ke baˈa kwatea laˈu ruana ai fuamu.” 28 ˈI
neˈeri sa Jakob ka alafafia ke sasi ˈunaˈeri, ma kaidaˈi
fiu asoa ana fafangaˈa neˈeri nia sui naˈa, na funga nia
ka kwatea laˈu ˈi Rachel fuana. 29 Ma nia ka kwatea ta
sariˈi rao ˈoˈo fuana, neˈe kira saea ˈani ˈi Bilha nia ka
leka faˈinia, fasi ka rao saena luma nia. 30 ˈUnaˈeri sa
Jakob ka teo naˈa faˈinia ˈi Rachel saena rodo neˈeri,
nia kwaima liu laˈu ana ka liufia ˈi Lia. Sui nia ka rao
laˈu sulia ta fiu faˈi ngali fuana funga nia.

Kaela sa Jakob

31 Kaidaˈi Iawe nia lisia neˈe sa Jakob kwaima ana ˈi
Rachel ka liufia ˈi Lia, nia ka kwatea ˈi Lia ka ina, bore
ma ˈi Rachel noaˈa kasi ina. 32 Noaˈa kasi tau goˈo ˈi Lia
ka ina naˈa, ma ka faˈafuta taˈi ngela ngwane goˈo nia
ka fata ˈuri, “Iawe nia lisia naˈa ˈatoˈanga nau ki. Kaidaˈi
neˈe naˈa na araˈi nau ka kwaima aku.” Ma nia ka saea
ngela neˈeri ˈania sa Ruben. †33 ˈI buri ˈana nia ka ina
laˈu, ma nia ka faˈafuta laˈu ta ngela ngwane ana, sui
nia ka fata ˈuri, “Iawe kwatea ngela neˈe fuaku, sulia
nia rongoa araˈi nau kasi kwaima liu goˈo aku.” Ma nia
ka saea ngela neˈeri ˈania sa Simion. ††34 ˈUnaˈeri nia ka
ina laˈu, ma ka faˈafuta laˈu ta ngela ngwane ana, nia
ka fata ˈuri, “Ngela nini nau ke baˈa kwatea araˈi nau ke
manata ngasingasiˈa aku, osiˈana nau ku alua naˈa uu-
lu ngela ngwane ki fuana.” Ma nia ka saea ngela neˈeri
ˈania sa Lifae. ‡35 Ma ana taˈi kaidaˈi laˈu, nia ka ina ma
ka faˈafuta laˈu ta ngela ngwane nia ka fata ˈuri,
“Kaidaˈi neˈe nai baˈatafea ˈaku Iawe, ma nia ka faˈasa-
ta ˈania sa Juda. ‡† Buri ˈana ma noaˈa nia kasi ina naˈa.”

30 Kaidaˈi ˈi Rachel nia saiana nia noaˈa kasi ina
naˈa nia siana nia kasi leˈa ana, ma nia talaˈae
liana ka guˈuguˈu fuana sasina, ma nia ka fata ˈuri fua-
na sa Jakob, “ˈOke kwatea nama ta ngela fuaku si diˈia
noaˈa, nia leˈa fuaku nai mae goˈo.” 2 ˈUnaˈeri sa Jakob
ka talaˈae fuana saetaˈanga fuana, nia ka fata ˈuri fua-
na, “ˈUri ma ˈoko fia fasi nai sasia ru neˈe God saiana
ka sasia? Niaˈa neˈe luiˈo faˈasia inaˈa.”
3 Goˈo ˈi Rachel ka fata ˈuri, “ˈIrai nia leˈa, na kini rao
nau ˈi Bilha niniˈa tua goˈo ˈana. Nia leˈa fuana ˈoke le-
ka maliu faˈinia, fasi ˈiri nia ke faˈafuta ta ngela fuaku.
Falafala ˈunaˈeri naˈa neˈe nai baˈa toˈo ana ngela nau
ki ana.” 4 Sui nia ka kwatea kwau kini rao neˈeri ka leka
tua faˈinia sa Jakob, ma ka teo faˈinia. 5 Goˈo kini neˈeri
ka ina naˈa, ma ka faˈafuta taˈi ngela ngwane ana sa
Jakob. 6 Sui ˈi Rachel ka fata ˈuri, “God nia lisia maˈi na
ˈatoˈanga niniˈa teo fafi nau, ma nia faˈataˈinia neˈe
noaˈa laˈu roraˈa nau. Nia rongoa foˈolaku, ma nia ka
kwatea ngela ngwane neˈe fuaku.” Ma nia ka saea
ngela neˈeri ˈani sa Dan. ‡‡7 Sui ˈi buri ˈana ˈi Bilha ka
ina laˈu, ma ka faˈafuta ta ngela ngwane laˈu ana sa
Jakob. 8 ˈI neˈeri ˈi Rachel ka fata ˈuri, “Nau ku fuˈa
ngasingasiˈa ˈusia ai naˈoku, ma nau ku liufia naˈa.” Ma
nia ka saea ngela neˈeri ˈani sa Naftali. ‡‡†
9 Ana kaidaˈi ˈi Lia nia saiana neˈe noaˈa kasi ina naˈa,
nia ka fatamana kini rao ˈoˈo nia ˈi Silpa ka leka maliu
faˈinia sa Jakob logo. 10 Kaidaˈi ˈi Silpa ka faˈafuta taˈi
ngela ngwane ana sa Jakob, 11 goˈo ˈi Lia ka fata ˈuri,
“Ngwae neˈe nia ˈoilakiˈa fuaku!” Ma nia ka saea ngela
neˈe ˈania sa Gad. ‡‡‡12 Sui kini rao neˈe ka faˈafuta laˈu
ta ngela ngwane ana sa Jakob, 13 Ma ˈi Lia ka fata ˈuri,
“Nau ku saeleˈa liu naˈa. ˈAfe ki taˈifau kike baˈa sae
nau ˈani ˈi Saeleˈa.” Ma nia ka saea ngela neˈe ˈania sa
Asa. §
14 Kaidaˈi kira ka loia na witi ki saena oˈola ngela tiˈitiˈi
neˈeri, sa Ruben ka leka ˈi oˈola, ma ka dao toˈona ti
fuaˈi ru ana Mandrek, nia ka gweea ti faˈi ru ma ka
ngalia maˈi ka kwatea fuana teˈa nia. ˈUnaˈeri ˈi Rachel
ka saefilo ˈuri ana ˈi Lia, “Nau ku amasiˈo ˈoke kwatea
maˈi ti fuaˈi ru fuaku ana Mandrek neˈe ngela ˈoe nena
ngaliˈi maˈi.”
15 Bore ma ˈi Lia ka fata lala ˈuri, “ˈOko ngalia naˈa ˈa-
mu na araˈi nau! Faˈuta laˈu neˈe ˈoko iliili ˈuana
ngalilana laˈu na fufuna Mandrek neˈe ngela nau nia
ngaliˈi maˈi fuaku? Taˈi noaˈa goˈo!” Bore ma ˈi Rachel
ka fata ˈuri, “Diˈia ˈoko kwateˈa fuaˈi ru neˈana ki fuaku,
nai baˈa alaˈani ˈoke teo faˈinia sa Jakob saena rodo
neˈe maˈi.”

---

† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Ruben’ fadalana neˈe ‘Nia lisia ˈatoˈanga nau ki’.* †† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Simion’ fadalana neˈe ‘Nia rongoa’.*

‡ *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Lifae’ fadalana neˈe ‘Tua karangia’.* ‡† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Juda’ fadalana neˈe ‘Baˈatafea’* ‡‡ *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Dan’ fadalana neˈe ‘Nia faˈataˈinia neˈe noaˈa laˈu roraˈa nau’.* ‡‡† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Naftali’ fadalana neˈe ‘Nau ku fuˈa ngasingasiˈa’.* ‡‡‡ *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Gad’ fadalana neˈe ‘ˈOsi’.* § *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Asa’ fadalana neˈe ‘Saeleˈa’.*

16 ˈUnaˈeri ana agi saˈulafi neˈe sa Jakob oli maˈi faˈa-
sia ˈi oˈola ˈi Lia ka leka kwau ka saka fuana, ma ka fata
ˈuri fuana, “Rodo taˈena ˈoke leka maˈi ko teo faˈinau
sulia nau ku foliˈo naˈa ˈania fuaˈi ˈai ki ana Mandrek,
neˈe ngela nau nia kwateˈe fuaku.” Ma ana rodo neˈeri,
sa Jakob ka leka maliu faˈinia ˈi Lia.
17 Buri ˈana God ka rongoa foˈongaˈa ˈi Lia, sui nia ka
ina laˈu ma ka faˈafuta limana ngela ngwane sa Jakob.
18 Sui nia ka fata ˈuri, “God nia kwate nau ana tae neˈe
nau ku folia, osiˈana nau ku kwatea naˈa kini rao nau
ku leka tua faˈinia araˈi nau.” Ma nia ka saea ngela
neˈeri ˈania sa Isakar. †19 Nia ka ina laˈu ma ka alua
onona ngela ngwane ana sa Jakob. 20 Sui nia ka fata
ˈuri, “God nia kwatea taˈi kwateˈa ˈoˈo leˈa fuaku.
Kaidaˈi neˈe araˈi nau ke baˈa manata lafu nau, duˈun-
gana nau ku faˈafuta naˈa ono ngela ngwane ki fuana.”
Ma nia ka saea ˈani sa Sebulun. ††21 Ma ˈi buri ˈana nia
ka faˈafuta taˈi ngela kini nia ma nia ka saea ˈania ˈi
Daena. 22 Buri ˈana God ka manata toˈona ˈi Rachel, ma
ka rongoa foˈongaˈa nia, ma nia ka kwatea nia ka bolo
faˈinia ka alu ngela laˈu. 23 Ma nia ka ina laˈu, ma ka
alua taˈi ngela ngwane nia ma ka fata ˈuri, “God ngalia
naˈa ekeˈa ba nau.” 24 Ma nia ka saea ˈania sa Josef ‡ ma
nia ka ˈuri, “AlaˈaniaIawe ka kwatea laˈu ta ngela ng-
wane fuaku.”

God kwatea toˈoruˈa sa Jakob ka tatakolaˈa

25 Sui buri ˈana neˈe sa Josef nia futa, sa Jakob ka fata
ˈuri fuana funga nia, “Nia leˈa fuana neˈe ˈoke alaˈani
kaimili ke oli naˈa ˈi fanoa nau. 26 Nau ku rao ngasi liu
fuana folilana ro ˈafe nini nau ki faˈinia ngwaˈi ngela ni-
ni nau ki. Nau ku amasi ˈoe ˈoke ala naˈa maˈi
anidaroˈo saena limaku, faˈinia ngela nau ki fasi ˈiri
kaimili ke leka naˈa. ˈOko sai leˈa naˈa ana raoˈa leˈa
ˈoro nini nau ku sasiˈi fuamu.”
27 Bore ma funga nia ka fata ana, “Nau ku oga nai
saea taˈi ru. Na maˈetoto nini nau ku lisiˈi ki, niˈi
faˈataˈinia fuaku neˈe Iawe nia faˈaleˈa nau osiˈana ˈoko
tua faˈinau. 28 Nia leˈa fuana ˈoke saea fuaku ta tae
neˈe nai baˈa foliˈo ˈania, ˈiri neˈe nai foliˈo ˈani.”
29 Sui sa Jakob ka fata ˈuri, “ˈOko sai ana ka sui naˈa
rao laga ulafuˈa nau ku sasiˈi fuamu ki, ma ˈoko logo
ana neˈe ru ˈaeˈaela ˈoe ki kira ˈoro kaidaˈi nau ku lia
sulida. 30 Kaidaˈi nau ku eta dao ana fanoa neˈe, ru ˈoe
ki noaˈa kasi ˈoro goˈo, bore ma kaidaˈi neˈe kira ˈoro
liu naˈa. Na raoˈa nau ku sasiˈi fuamu ki, Iawe faˈaleˈa
ˈoe. Bore kaidaˈi neˈe naˈi sasia nama ti ru fuana ˈafi-
lana ngela nau ki naˈa.”
31 Bore ma funga nia ka saefilo laˈu ˈuri ana, “DiˈiaNia
ˈuira, ta tae neˈe nai kwatea fuamu kwa?” Goˈo nia ka
fata ˈuri, “Noaˈa nau kusi oga neˈe ˈoke foli nau ˈania ta
mani. Nai baˈa saea kwau taˈi ru, si diˈia ˈoko alafafia ru
neˈeri nai lia laˈu sulia ru ˈaeˈaela ˈoe ki. 32 ˈOke baˈa
alaˈania nau nai leka lia ˈaku talaku ana ru ˈaeˈaela ˈoe
ki taˈena. Na sipsip neˈe goa taˈifau ki faˈinia nanigot
tiˈitiˈi neˈe kira ˈiri goa taˈifau ki, neˈe kira toˈo ana kala
kwakwaoˈa tiˈitiˈi ki ˈi nonida, ai neˈeri ki neˈe nai baˈa
ngalida fuaku. Ma nia naˈa neˈe folifoliˈa nau. 33 Ma nia
ka talangwaraˈu goˈo ana fuamu fuana sasilana diˈia
nau ku sasia ka saga nama ka noaˈa. Kaidaˈi ˈoko lisia
neˈe nau ku toˈo ana nanigot neˈe goa taˈifau ki, ma ku
toˈo ana sipsip neˈe ˈiri goa taˈifau ki, ˈirai kaumulu sa-
iana muke saea neˈe nau ku bili.”
34 Sui funga nia ka fata ˈuri, “Nia leˈa goˈo ˈana kuke
baˈa sasi diˈia neˈe ˈoko saea.” 35 Bore ma asoa neˈeri
nama goˈo, sa Laban leka ka ngalia na nanigot nia ki
neˈe noaˈa kira kasi goa taˈifau ki neˈe kala kwaoˈa tiˈi-
tiˈi neˈe teo ˈi nonida ki, faˈinia sipsip ki neˈe kira goa
taˈifau, ma nia ka aluda saena limana ngwaˈi ngela ng-
wane nia kira ka lia sulida. 36 Nia ka alaˈania ti ai saena
limana sa Jakob, ma niaˈa faˈinia ngwaˈi ngela nia kira
ka ngalia ru ˈaeˈaela nia ki kira ka leka faˈasia kula neˈe
sa Jakob tua ana, ma kira ka ngasingasiˈa sulia uulu
asoa ki, ma kira faˈinia ru ˈaeˈaela neˈeri ki kira ka tua
tau faˈasia sa Jakob.
37-38 ˈUnaˈeri sa Jakob ka tufua rarana ˈai neˈe taˈetaˈe-
da marako ki. Ma nia ka ragia ti taˈetaˈe ˈai ana ˈai
neˈeri ki fasi ˈiri ke alua kula kwao ana. Goˈo nia ka
alua faˈi aˈo aˈo neˈeri ki ana kula nanigot ki leka maˈi
fuana kwaˈu kafoˈa ana, kaidaˈi kira kwaˈu, kira ka
bubungia faˈi aˈo aˈo neˈeri ki. Nia ka ngalia rarana ˈai
neˈe kira saea ˈani Popla. Nia sasi ˈunaˈeri osiˈana
kaidaˈi na nanigot kira leka maˈi fuana kwaˈunga ana
kafo neˈeri, na nanigot ngwane ki ka raˈefida nanigot
kini ki. 39 Ana kaidaˈi neˈe taˈi nanigot ngwane nia ka
raˈefia ta nanigot kini, kira ka bubungia fai ˈai neˈeri ki,
na bibi nanigot neˈe ke baˈa futa ana nanigot kini
neˈeri ka noaˈa kasi goa taˈifau, nia ka taˈi toˈo ana
kwaoˈa ki ˈi nonina. 40 ˈUnaˈeri sa Jakob ka daroˈia ru
ˈaeˈaela neˈeri ki, nia ka ngalia sipsip ki faˈasia nanigot
ki, ma ka aluda sipsip ki kwau ana kula neˈe kira saiana
kike lisia na sipsip funga nia ki neˈe kira goa ma kika
goa bore ma kira taˈi kwakwaoˈa tiˈitiˈi ˈi nonida ki. Sui
nia ka fikua ai nia ka tua fiku noaˈa kasi dola laˈu faˈinia
ai funga nia ki, ma ka ˈunaˈeri neˈe nia ka sasi kika ˈoro
laˈu. 41 Ma kaidaˈi nia lisia neˈe nanigot kini ngasin-
gasiˈa ki kira oga nanigot ngwane ki, nia ka ngalia na
faˈi ˈai neˈeri ki ka alua ana kula fuana kwaˈu kafoˈa.
Sui kaidaˈi na nanigot ngwane ki kira ka raˈefida ma ki-
ra ka bubungia na faˈi ˈai neˈeri kira ka toˈo ana toto
kwao ki ˈi nonida. 42 Bore ma kaidaˈi nia lisia na nanig-
ot neˈe noaˈa kasi ngasingasiˈa kira leka maˈi, nia ka la-
fua faˈi ˈai neˈeri ki laˈu. Sui kasi tau goˈo na nanigot
neˈe noaˈa kasi ngasingasiˈa ki, nia neˈe ai funga nia ki.
Bore ma ai neˈe ngasingasiˈa taˈifau ki, ai nia ki. Ka ˈu-
naˈeri neˈe nia taˈi ngwae toˈoru liu. 43 Nia ka toˈo ana
sipsip ˈoro, faˈinia nanigot ˈoro, ma ngwae rao ˈoˈo
ˈoro, ma kini rao ˈoˈo ˈoro, ma kamel ˈoro, ma dongki
ˈoro logo.

Sa Jakob tafi faˈasia funga nia sa Laban

31 Ana taˈi asoa sa Jakob rongoa neˈe lumaˈa nia ki
kira alaˈa sulia. Kira ˈuri, “LumaˈaKulu sa Jakob

† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Isakar’ fadalana neˈe ‘Kwaiara’.* †† *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Sebulun’ fadalana neˈe ‘Manata lafu’.* ‡ *Ana alaˈanga ˈi Hebru, ‘Josef’ fadalana neˈe ‘AlaˈaniaNia kwatea taˈi laˈu’.*

nia ngalia taˡifau naˡa ana ru maˡa kulu ki. Ma nia ka toˡo ru naˡa, ana ru neˡe maˡa kulu nia toˡo ani ki ˡi naˡo.” 2 ˡUnaˡeri sa Jakob ka lisia logo neˡe funga nia kasi kwaima leˡa naˡa ana diˡia ba nia sasia maˡi etaeta.
3 Buri ˡana Iawe ka fata ˡuri fuana, “ˡOke oli naˡa ˡuana tuaˡa neˡe koˡo ˡoe ma maˡa ˡoe ma fuuˡi ngwae ˡoe neˡe kira tua maˡi ana. Ma nai baˡa leka faˡiniˡo.”
4 Sui sa Jakob ka kwatea alaˡanga fuana ro ˡafe nia ki ˡi Rachel ma ˡi Lia, fasi ˡiri kera ke leka saka fuana ana kula abitakoˡa neˡe na ru ˡaeˡaela nia ki tua ana. 5 Nia ka fata ˡuri fuadaroˡo, “Nau ku lisia naˡa neˡe maˡa koroˡo noaˡa kasi kwaima leˡa naˡa faˡinau, diˡia ba nia sasasia maˡi etaeta. Bore ma God niniˡa maˡa nau, nia tua faˡi nau leleka ka dao ana kaidaˡi neˡe. 6 Koroˡo saiana ka sui naˡa neˡe nau ku lagaˡi rao naˡa fuana sasilana raoˡa maˡa koroˡo ki. 7 Bore ma nia ka ˡidufaˡi aurafu nau logo ˡana. Kaidaˡi ˡoro sui naˡa nia rokisia na folifoliˡa neˡe nia foli nau ˡani. Bore ma God noaˡa kasi alaˡania neˡe nia ka faˡali nau. 8 Kaidaˡi nia ˡuri, folifoliˡa ˡoe ˡoke baˡa ngalia na nanigot tiˡitiˡi neˡe ki nini kira goa, bore ma kira toˡo lala ana kala kwaoˡa ki ˡi nonida, sui na nanigot kini nia ki ka kalea na ngela ˡi ru ˡunaˡeri ki logo. Bore ma kaidaˡi nia ka ˡuri folifoliˡa ˡoe naˡa neˡe ˡoke baˡa ngalia kala nanigot neˡe kira goa, bore ma kira toˡo logo ana kala toto kwao ki ˡi nonida.” Ma na nanigot kini nia ki kira ka kalea logo ngela ˡi ru ˡunaˡeri ki diˡia neˡe nia saea. 9 ˡUnaˡeri neˡe God ka ngalia ru ˡaeˡaela neˡeri ki faˡasia limana maˡa koroˡo, ma ka aluˡi lala saena limaku.
10 Ana kaidaˡi nanigot kini ki oga nanigot ngwane ki ka raˡefida, nau ku lisia taˡi maliu boleˡa. Ana maliu boleˡa neˡeri nau ku lisia na nanigot ngwane ki neˡe kira raˡefia ae kini neˡeri ki, kira goa bore ma kira toˡo logo ana toto kwao ki ˡi nonida. Ti ai kira kwao tatala asiˡa ma ti ai ada ka toˡo ana toto kwao doe ki ana nonida, ma ti ai ada kira ka toˡo ana kala toto kwao ki ˡi nonida. 11 Sui ˡainsel God ka sae nau saena maliu boleˡa neˡeri, ma nia ka fata ˡuri, “Jakob.” Ma nau ku olisi ˡuri ana, “ˡIu.” 12 Sui nia ka fata ˡuri, “Lisia basi, na nanigot loˡoko raˡefia na nanigot kini goa loˡoko bore ma kira toˡo ana toto kwao ki ˡi nonida. Nau ku sasia ru neˡe ka fuli ˡuri, sulia nau ku lisia falafala taˡa niniˡa sa Laban nia sasia amu. 13 Nauˡa na God ba nau ku dao maˡi siamu ˡi Betel, kula ba ˡoko kisitaˡinia ngwaingwai olif ana taˡifau ba ˡoko faˡa abu ma na ru fuana mamanata ˡanga firi toˡoku. Ma ana kula neˡeri logo ba ˡoko sasia taˡi fata alangaˡinga ngasingasiˡa fuaku. Kaidaˡi neˡe nau ku ogaˡo ˡoke faˡasia kula neˡe ma ˡoko oli ˡi fanoa ˡaˡana ba ˡoko futa maˡi ana.”
14 ˡUnaˡeri ˡi Rachel ma ˡi Lia kera ka fata ˡuri fuana, “Na maˡa keroˡo noaˡa kasi baˡa toˡo naˡa ana ta ru neˡe nia ke alua saena limamiroˡo kaidaˡi nia ka kwaimaˡa kwali fuana maeˡa. 15 Nia lisi keroˡo ka diˡia neˡe keroˡo noaˡa laˡu ngela nia ki, keroˡo ka diˡia naˡa ta ngwae kwaita goˡo ˡana. Nia ˡoifoli ˡani keroˡo fuamu, ma mani ki taˡifau neˡe nia ngalia ana folilamiroˡo, kaidaˡi neˡe nia foli aniˡi ka sui naˡa. 16 Aia, God nia ngalia naˡa ru ki taˡifau faˡasia maˡa keroˡo, ma nia ka kwatea naˡa fuamu. Ma ana kaidaˡi neˡe, ru ki taˡifau ru keroˡo ki naˡa, faˡinia ngela keroˡo ki. ˡOke sasi naˡa diˡia neˡe God saea fuamu.”
17-18 Sui sa Jakob ka salisali ana ru nia ki taˡifau ˡiri ke oli ˡuana maˡa nia ˡi Kenan. Kira ka kwatea ro ˡafe nia ki faˡinia ngela nia ki, kira ka leka ˡi fafona kamel ki, ma ngwae nia ki kira ka leka ˡi naˡo faˡinia ru nia ki taˡifau neˡe nia toˡo ani kaidaˡi nia tua ˡi Mesopotemia. 19 Bore ma kaidaˡi sa Laban leka kwau fuana sufilana ifuna sipsip nia ki, ˡi Rachel ka leka bilia kala god kala ˡosoˡoso maˡa nia ki neˡe teo ˡi luma. 20 ˡIu sa Jakob ˡiri saea fuana funga nia neˡe nia ke baˡa leka, nia sofongaˡinia liua na nai ˡi ruuˡa neˡeri. Nia tafi goˡo ˡana faˡasia. 21 Nia ngali taˡifau ru nia ki ˡaliˡali goˡo kira ka tafi naˡa. Kira ka toˡofolo ana kafo ˡi Iufretes, kira ka leka ˡuana faˡi ua ˡi Gilead ki.
22 Buri ˡana uulu asoa ki, sa Laban ka rongoa faˡarongoˡa neˡe funga nia sa Jakob nia tafi naˡa. 23 Goˡo nia ka ngalia ngwae ana fuuˡi ngwae nia, kira ka leka ˡi burida. Buri ˡana fiu asoa ki sa Laban ka dao fafia ana faˡi ua ˡi Gilead ki. 24-25 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Jakob faˡinia ngwaˡi toˡa nia ka saungaˡinia naˡa na fanoa kira ˡi gwauna taˡi faˡi ua ˡi Gilead. Ma ana rodo neˡeri, God ka leka maˡi siana sa Laban ana taˡi maliu boleˡa ma ka fata ˡuri fuana, “ˡOke madafiˡo ˡokoto fiˡi sasia ta alaˡanga silolo fuana funga ˡoe sa Jakob.”
26 Sui sa Laban ka leka siana funga nia ma ka fata ˡuri, “Faˡuta neˡe ˡoke ngalia ro kini nau ki, ma ˡoko tafi ago ˡuri? ˡOko sasi diˡia neˡe ˡoko liufidaroˡo ana ta maˡe. ˡOko ˡiri taˡi saea naˡa ta alaˡanga fuaku! 27 Faˡuta neˡe kaumulu ka ˡoi ˡaku ˡuri, ma kamu ka tafi? Si diˡia kamu faˡarongo nau ˡania lekalamuˡa etaeta ˡirai nai ngali ngwae ni kwaˡi gita faˡinia ngwae ni masaˡa ˡania kete ki, ˡirai nai baˡa ngulia faˡi ngu ni oli oliˡa ˡania falafala leˡa. 28 Lisia basi! ˡOko ˡiri alaˡania neˡe nai nonoˡia kala koˡo nini nau ki faˡinia ro kini nini futa aku ki, ma nau ku oli oli ada. ˡOko bolebole ˡa liu naˡa kwa! 29 Nau ku bolo faˡinia nai faˡali kaumulu goˡo ˡaku taˡifau. Bore ma rodo neˡe, God maˡa kaumulu nia leka maˡi siaku ana maliu boleˡa, ma ka alaˡa ngasingasiˡa fuaku ˡiri noaˡa naisi alaˡa silolo fuamu. 30 Nau ku saiana neˡe ˡoko oga liua naˡa olia ˡuana fanoa ˡoe, bore ma faˡuta lala neˡe ˡoko bilia kala god kalaˡa nau ki neˡe niˡi teo saena luma nau?”
31 Sui sa Jakob ka fata ˡuri, “Noaˡa naisi saea leka laku fuamu sulia nau ku maˡu, ˡasu ˡubani nau ku saea fuamu, ma ˡoko fiˡi ngali ro ˡafe nau ki faˡasi nau. 32 Bore ma si diˡia ˡoko dao toˡona ta ai aimili nia bilia na god ˡoe ki, na ngwae neˡeri ke baˡa mae. Na ngwae nini ana fufuˡi ngwae ˡoe ki neˡe kike faˡamamana aku. ˡOke lia ˡamu ˡuana god ˡoe ki. Ma si diˡia ˡoke dao toˡona ta ru amu, ˡoke ngalia.” Bore ma nia noaˡa kasi sai goˡo ana neˡe ˡi Rachel goˡo neˡe bilia god kalaˡa neˡeri ki, ma ka agotaˡi niˡi.
33 Sui sa Laban ka leka lulu kwailiu ˡuana god kalaˡa neˡe ki saena babala sa Jakob, ma nia ka leka sasi logo ˡunaˡeri saena babala ˡi Lia, ma saena babala ro kini rao ˡoˡo, ma ro kini nia ki logo, bore ma nia noaˡa ˡiri

dao toˡoda. Sui ni ka ruˡu ˡi saena babala ˡi Rachel.
34 Bore ma ˡafe neˡe sofongaˡinia saena taˡi ngwaˡi ana
kula ni gwauru ˡanga fafona kamel nia, nia ka tua fafia
na ngwaˡi ni ru neˡeri. Sui bore ˡana nia ka dao maˡi ka
lulu kwailiu ana kula ki taˡifau saena babala neˡeri,
noaˡa nia kasi dao toˡona. 35 Sui ˡi Rasel ka fata ˡuri ana
maˡa nia, “Kwaimanatai liu naˡa maˡasi ˡae, nau ku
mataˡi ne, ma nau kusi bolo faˡinia uuˡa ˡi maamu, nau
ku amasiˡo ˡoe kosi saetaˡa laˡu fuaku.” Ma sa Laban ka
lia ana kula ki taˡifau ˡuana god kalaˡa nia ki bore ma
nia kasi dao naˡa toˡona.
36 ˡUnaˡeri sa Jakob ka balufia funga nia ka ˡuri, “ˡUri
ma tae neˡe nau ku sasia ka taˡa kwa! Nau ku ˡiri ˡoia
na taki neˡe kaumulu ka leka maˡi muka lali nau ˡuri!
Nia ˡiri saga neˡe kamu ka sasi ˡuri. 37 Mulu leka lia ˡi
safitana ru loˡoko nau ki, bore ma tae neˡe kamu ke
dao toˡona? Diˡia kamu lisia ta ru, muka ngalia maˡi!
Ngwae kulu ki ne tua goˡo ˡada. Moro alua ˡi maada,
fasi ˡiri kike lia saiana sa tai aumulu neˡe saga. 38 Ro ak-
wala faˡi ngali ki naˡa neˡe nau ku inaˡu ana raoˡa fua-
mu. Ma ana kaidaˡi ˡoro goˡo ana neˡe sipsip ˡoe ki ma
nanigot ˡoe ki kira toˡo ana ngela ˡi ru ˡoro ki, bore ma
ta taˡi sipsip ngwane nama ta taˡi nanigot ngwane
noaˡa nau kusi ngalia nama faˡasiˡo fuana ˡanilana
ˡaku. 39 Kaidaˡi ki taˡifau na ru kwasi ki kira faˡalia na ru
ˡaeˡaela ˡoe ki, nauˡa goˡo neˡe nai didifulia. Nau noaˡa
kusi ngalia naˡa maˡi siamu ˡiri ˡoke lisia. Falafala ˡoe
naˡa neˡe diˡia ta ru ˡaeˡaela amu nia noˡana ana dangi
nama ana rodo, nauˡa nama neˡe nai didifulia.
40 Kaidaˡi ˡoro ki nau ku saiana noniku nia taˡa. Ana
dangi, na madaˡafi nia sina fifi aku, ma nau ku maruku
liu naˡa, ma ana rodo nau ku gwari liu naˡa, ma nau
kusi maliu. 41 Ana kaidaˡi firi sulia ro akwala faˡi ngali,
nau ku tua faˡi kaumulu ki, kamu sasi nama diˡia neˡe
nauˡa ta ngwae rao laga ulafu, ma ru neˡe kamu kasi
rokisia goˡo. Nau ku rao sulia fai akwala faˡi ngali ki
fuana ngalilana ro kini ˡoe ki, ma nau ku inaˡu ana
raoˡa sulia ono faˡi ngali ki laˡu fuana ru ˡaeˡaela nini
ˡoe ki. Ma ana ono faˡi ngela neˡe ki, ˡoko rokisia fo-
lifoliˡa nau ana kaidaˡi ˡoro. 42 Bore ma diˡia God nini
koˡo nau ki nia kasi ˡafiˡafi nau, ˡirai ˡoko lali nau ka sui
naˡa. Ma noaˡa naisi ngalia naˡa ta ru. Bore ˡana ma
God nia tua faˡi nau, ma ˡoe kosi lali nau. Koˡo nau sa
Abraham nia foˡosia ˡi naˡo ma faˡinia maˡa nau sa Ae-
sak logo neˡe inaˡu ana foˡosilana ma ka fuˡusi doe
ana. Bore ma nia ka lisia goˡo ˡana na ˡatoˡanga nini
nau ku toˡo ana, ma rao ngasiˡa nini nau ku fulia, ma
saena rodo neˡe nia faˡataˡinia ana maliu boleˡa neˡe
ˡoko faˡataˡinia sa tai akoro neˡe saga.”

Sa Laban fata alangaˡi faˡinia sa Jakob

43 Sui sa Laban ka fata ˡuri fuana funga nia, “Na ro
ˡafe neˡe ki, ro kini nau ki niniˡa. Na ngela keroˡa ki
faˡinia ru ˡaeˡaela neˡe ki ru nau ki taˡifau. Ru neˡe ki
taˡifau ru nau ki goˡo. Bore ma duˡungana nau noaˡa
kusi sasia ta ru fuana goniladaroˡo ro kini nau ki faˡinia
ngela kira ki. 44 Nau ku salisali naˡa nai sasia fata alan-
gaˡinga faˡinidaroˡo. Nia leˡa kuke sasia taˡi sulufaua
doe ˡi neˡe, fasi ˡiri ke diˡia toto kulu ana alangaˡinga
nini kulu.”
45 ˡUnaˡeri sa Jakob ka ngali taˡi fau doe ka faˡauua ˡi
neˡeri ka sasia taˡi ru fuana mamanata ˡanga toˡona.
46 Ma nia ka fata ˡuri fuana ngwae ana fufuˡi ngwae nia
ki, “Muke leka ngalia maˡi gwaˡi fau ki, kuke baˡa saun-
gaˡinia taˡi sulufaua ana kula neˡe.” Buri ˡana kike baˡa
sasia kala fafangaˡa, karangia sulufana neˡe fuana toto
ana ru neˡe.
47 Sui sa Laban ka saea sulufaua neˡeri ˡania alaˡanga
nia, “Jegara Sahaduta,” neˡe fadalana, “Sulufaua ana
toto kulu.” Ma sa Jakob ka saea sulufaua neˡe ˡania
alaˡanga nia, “Galeed,” neˡe fadalana ˡunaˡeri logo.
48 Goˡo sa Laban ka fata ˡuri ana, “Na sulufau neˡe nia
ke baˡa diˡia toto fuakoro, ana fata alangaˡinga niniˡa
koro.” Nia neˡe sa Jakob ka saea kula neˡe ˡani Galeed.
49 Goˡo sa Laban ka fata ˡuri fuana, “Alaˡania Iawe ke fi-
lo koro kaidaˡi koro leka faˡasikoro.” Nia neˡe sa Jakob
ka saea kula neˡeri ˡania ˡi Mispa nama kula fuana
filolana. 50 Ma nia ka fata laˡu ˡuri, “Diˡia ˡoko sasia ta ru
ka taˡa ana ro kini neˡe nau ki nama ˡoko korea lala ta
ˡafe laˡu, nia leˡa fuana ˡoke manata toˡona God neˡe
lisi koro, sui bore ˡana ta ngwae kasi filo koro. 51 Na su-
lufaua neˡe nau ku alua ˡi safitakoro, ma na fau nini
ˡoko faˡauua diˡia ta ru ni manata firiˡanga toˡona kera
ke baˡa tua ˡi neˡe. 52 Na sulufaua neˡe faˡinia ru fuana
mamanata ˡanga toˡona neˡe kera ro toto ana fata
alangaˡi lakoro. Noaˡa naisi baˡa leka liufia sulufaua
neˡe fuana faˡalilamu. Ma ˡaeˡo logo ˡoe kosi liufia na
sulufaua neˡe faˡinia na ru fuana mamanata ˡanga firi
toˡona neˡe ana ta kaidaˡi goˡo ˡana fuana fuˡalilaku.
53 Alaˡania God maˡa koro ki sa Abraham ma sa Neho
ke matalangaˡinia ta ai akoro neˡe nia ke ˡoio alan-
gaˡinga neˡe!” ˡUnaˡeri sa Jakob ka alangaˡi ˡania sa-
tana God neˡe maˡa nia sa Aesak foˡo satana, diˡia neˡe
nia ka dau sulia alangaˡinga niniˡa sa Laban sasia
faˡinia. 54 Buri ˡana nia ka saungia taˡi ru ˡaeˡaela ma ka
foˡosi ˡania ˡi gwauna ua neˡeri ma nia ka saea ngwae
ana kwalafa nia ki kira ka leka maˡi kika ˡado faˡinia
fuana ˡanilana foˡosi neˡeri. Ma kaidaˡi fuana ˡanilana
foˡosi neˡeri, ma kaidaˡi kira fanga ka sui ana rodo
neˡeri, kira ka teo naˡa maˡi gwauna faˡi ua neˡeri.
55 Ana ˡofodangi laˡa bilabila, sa Laban ka nonoˡia kala
koˡo nia ki, faˡinia ro kini nia ki fuana olioliˡa ada. Sui
nia ka faˡasia fanoa neˡeri, ma ka oli ˡi fanoa nia.

Sa Jakob salisali fuana lisilana sa Esau

32 Ana kaidaˡi sa Jakob nia leka kwau, na ˡainsel ki
kira leka maˡi ma kika saka fuana. 2 Ma kaidaˡi
nia lisi kira, nia ka fata ˡuri, “Kula neˡe nia kula na ˡain-
sel God ki kira sasia fuana fanoa kira. Sui nia ka saea
kula neˡeri ˡania ˡi Mahanaem nama ro fanoa.”
3-5 Sa Jakob ka asungaˡinia ti ngwae kira ka ngalia
alaˡanga nia ka leka fuana ngwaefuta nia sa Esau ˡua-
na fanoa ˡaˡana kira saea ˡani ˡi Seiri, neˡe ta sata ˡi
Idom. Nia saea fuada ˡiri kike fata ˡuri fuana sa Esau,
“Araˡi kwa, ngwae ni rao ˡoe sa Jakob, nia asungaˡi
kaimili mika leka maˡi mike faˡarongo ˡoe ˡania fata-

lana. Nia fata ˈuri: Araˈi ˈaˈana nau ˈae. ˈI naˈo nau ku faˈasia kula neˈe ma nau ku leka tua faˈinia sa Laban, ma nau ku tua faˈinia leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe, ma nau ku oli naˈa maˈi, nau ku toˈo ana buluka ki ma dongki ki, ma sipsip ki, ma nanigot ki, ma na ngwae rao ˈoˈo ki ma kini rao ˈoˈo ki. Nia ne nau ku kwatea kwau alaˈanga neˈe fuamu, si diˈia ˈoko saeleˈa fuana lisilaku.” Goˈo nia ka asungaˈinia ngwae ki kira ka leka etaeta ana fuana lisilana sa Esau.

6 Kaidaˈi ngwae neˈeri kira oli maˈi, kika fata ˈuri fuana, “Kaimili leka lisia ngwae futa ˈoe ka sui naˈa. Kaidaˈi neˈe nia faˈasia naˈa fanoa nia ka leka naˈa maˈi fuana sakaˈa fuamu. Ma nia toˈo ana fai talangaˈi ngwae ki kira ka leka maˈi faˈinia.”

7 ˈUnaˈeri sa Jakob ka maˈu liu, sui nia ka daroˈia ngwae neˈe kira tua faˈinia ki, faˈinia logo ru ˈaeˈaela nia ki ˈania na ro fikutaˈi lekaˈa ki. 8 ˈUnaˈeri nia ka manata ˈuri, “Diˈia sa Esau nia leka maˈi, ma ka saungia naˈa ta taˈi fikutaˈi ngwae, sali ta fikutaˈi ngwae kira saiana kike tafi.”

9 Sui nia ka foˈosia God ka ˈuri, “Aofia Iawe, ˈaeˈo God koˈo nau sa Abraham ma maˈa nau sa Aesak. Nau ku amasiˈo ˈoke rongo nau maˈi. ˈOko saea fuaku nai oli nama maˈi ˈi fanoa nau ma luˈuluˈua nau, ma ˈoko fata alangaˈi ˈuri ˈoke baˈa kwatea maurilaku ka leˈa.

10 Falafala ˈoe ki fuaku nia ˈuri. Kaidaˈi ki sui ˈoko kwaima liu aku, ma kaidaˈi ki sui ˈoko dau sulia fata alangaˈinga ˈoe ki fuaku. Bore ˈana ma nauˈa taˈi ngwae taˈa goˈo ˈana niniˈa, nau ngwae rao ˈoe goˈo, ma nia ka ˈiri saga goˈo fuamu neˈe ˈoke sasia ti ru leˈa fuaku ˈuri, ˈI naˈo maˈi kaidaˈi nau ku toˈofolo ana kafo ˈi Jodan, nau ku ˈiri toˈo nama ana ta ru, faˈi kubu goˈo neˈe nau ku dau fafia. Bore ma niniˈari nau ku oli maˈi, nau ku toˈo ana ro fikutaˈi ngwae faˈinia ma ti ru matamata laˈu. 11 Aofia Iawe ˈae, nau ku amasi ˈoe ˈoke faˈamauri nau faˈasia na ngwae futa neˈe nau. Nau ku maˈu liu, ˈasu ˈubani nia ka dao maˈi ma ka saumusi kaimili faˈinia kini neˈe ki ma ngela ki logo. 12 ˈI naˈo ba, ˈoko fata alangaˈi ˈuri, ˈˈOke baˈa sasia ru ki taˈifau ke leˈa ana maurilaku, ma ˈoke baˈa sasia ngela neˈe futa ana kwalafa nau ki, kira ke baˈa ˈoro liu neˈe noaˈa ta ngwae saiana kasi toˈoda, kira ke ˈoro diˈia na one ninimana asi. Nau ku amasiˈo ˈoe kosi manata bura ana alangaˈinga nini ˈoe fuaku.’”

13 Ana rodo nia ka maliu naˈa ana kula neˈeri, ma ˈofodangi, nia filia ti ru ˈaeˈaela fuana kwatela fuana ngwaefuta nia. 14 Na kwateˈa neˈeri nia toˈo ana ro talangaˈi nanigot kini ki, faˈinia ro akwala nanigot ngwane ki ana etana fikutaˈi ru, ma ro talangaˈi sipsip kini ki faˈinia ro akwala sipsip ngwane ki ana ruana fikutaˈi ru, 15 ma na uulu akwala kamel kini ki faˈinia kaela kamel kira ki ana uula fikutaˈi ru ma na fai akwala buluka ki faˈinia akwala buluka ngwane ki, ana faina fikutaˈi ru ma na ro akwala dongki kini ki faˈinia akwala dongki ngwane ana limana fikutaˈi ru. 16 Nia ka daroˈida ˈania lima fikutaˈi ru ki, ma nia ka alua lima ngwae rao ki kira ka lia sulida taˈifau neˈe taˈi ngwae fuana taˈi fikutaˈi ru. Sui nia ka fata ˈuri fuada, “ˈIu nia leˈa, muke etaeta ˈi naˈo bore ma kamu kasi leka fiku. Na fikutaˈi nanigot kike baˈa etaeta, ma na fikutaˈi sipsip kike taˈi kwaimaˈakwali tiˈitiˈi sui kika fiˈi leka ˈi buri, sui uulu fikutaˈi ru neˈeri ki kira ka fiˈi dongada logo ˈunaˈeri.”

17 Sui nia ka fata ˈuri fuana ngwae neˈe lia sulia nanigot ki, “Si diˈia na ngwaefuta nau saka fuamu sulia tala, ma nia ka saefilo ˈuri amu, ‘ˈOke leka ˈi faˈi niniˈa? Na nanigot neˈe ki ru sa tai ki niniˈa? Sa tai mo neˈe araˈi ˈaˈana ˈoe?’ 18 ˈUnaˈeri ˈoke baˈa fata ˈuri fuana, ‘Araˈi ˈaˈana kwa! Nanigot neˈe ki, ru ngwae ni rao ˈoe sa Jakob. ˈAeˈo naˈa neˈe araˈi ˈaˈana nia, ma nia naˈa ne na kwateˈa ˈoˈo neˈe nia kwatea maˈi fuamu. Nia ke lekaleka maˈi ˈua ˈi burummili.’” 19 Ma nia ka saea nama taˈi alaˈanga neˈeri laˈu fuana fai ngwae ni rao neˈe kira lia sulia ti ru ˈaeˈaela laˈu. Nia fata ˈuri, “Si diˈia kaumulu saka fuana ngwaefuta nau, kaumulu taˈifau muke saea goˈo taˈi alaˈanga neˈeri nama logo. 20 Ma kaumulu noaˈa mu kasi manata bura ana alaˈanga ˈuri, ‘Ngwae ni rao ˈoe sa Jakob nia ke leka leka ˈua maˈi ˈi burimili. Ma nia kasi tau, nia ka dao ˈi neˈe.’” ˈUnaˈeri sa Jakob ka manata ˈana ˈuri, “Si diˈia nau ku eta kwatea na kwateˈa neˈe ki. Sali nia ke sasia manataˈanga nia ke leˈa tiˈitiˈi fuaku. Ma ˈi buri ˈana neˈe nai baˈa lisia. Sali nia ke saeleˈa fuana lisilaku.” 21 Sui nia ka kwatea na kwateˈa neˈeri ki ka etaeta, bore ma nia ka tua goˈo ana kula neˈeri saena rodo neˈeri.

Sa Jakob fuˈa faˈinia taˈi ngwae

22 Ma saena rodo neˈeri sa Jakob nia tataˈe ma ka ngalia ro ˈafe nia ki faˈinia ro kini rao ˈoˈo kera ki faˈinia akwala ma taˈi ngela nia ki ma kira ka faˈasia kula neˈeri ma kira ka toˈofolo ana kafo ˈi Jebok nia ka ngalida ka toˈofolo faˈinida ˈi bali loˈoba. 23 Ana kaidaˈi kira ˈi bali loˈoba ka sui nia ka oli maˈi ma nia ka kwatea ru nia ki taˈifau ka toˈofolo ana kafo neˈeri. 24 Sui nia ka tua buri talana ana ta bali kafo neˈeri neˈe kira tua ana. Goˈo taˈi ngwae ka leka maˈi ma ka dau nia, kera ka kwainamutaˈi leleka karangi sina ka raˈe maˈi. 25 Kaidaˈi ngwae neˈeri saiana nia kasi liufia naˈa sa Jakob, nia ka fele giroa faˈi ˈagena ma faˈi ˈagena sa Jakob ka adunga naˈa. 26 Sui ngwae neˈeri ka fata ˈuri, “ˈOke danga naˈa ˈani nau! Karangi ka dangi naˈa ne!” Bore ma sa Jakob ka fata ˈuri, “Noaˈa! Nai baˈa danga ˈaniˈo si diˈia ˈoko faˈaleˈa nau basi!” 27 Sui ngwae neˈeri ka lidi ˈuri ana, “ˈUri ma satamu sa tai kwa?” Ma nia ka olisi ˈuri ana, “Sataku sa Jakob ne.” 28 Goˈo ngwae neˈeri ka fata ˈuri, “Satamu ke baˈa noaˈa laˈu sa Jakob. Satamu sa Israel naˈa, duˈungana ˈoko fuˈa saulia God, ma na ngwae logo, ma ˈoko liu.” 29 Buri ˈana sa Jakob ka lidi ˈuri ana ngwae neˈeri, “ˈUri ma satamu sa tai?” Bore ma ngwae neˈeri ka olisi ˈuri ana, “Faˈuta neˈe ˈoko oga saiˈa ana sataku?” Goˈo nia ka faˈaleˈa nia naˈa.

30 Sui sa Jakob ka fata ˈuri, “Reala kwa! Nau ku lia leˈa naˈa ana maana God ˈania maaku, bore ma nau ku mauri goˈo ˈaku ˈua!” Goˈo nia ka saea kula neˈeri ˈania ˈi Peniel, nama “Maana God.” 31 Ma kaidaˈi nia faˈasia ˈi Peniel, na sina nia fane ngasi naˈa, ma nia ke leka labusula naˈa, sulia ˈaena taˈa naˈa. 32 Ka eta ana

kaidaˈi neˈeri leleka ka dao ˈi taˈena, na ngwae ana fuˈi ngwae ˈi Israel kira kasi ˈania ta fasi ru ana kula neˈe na suli nia lado ana nonina ru ˈaeˈaela ki, osiˈana kaidaˈi ngwae neˈeri nia giroa faˈi ˈagena sa Jakob.

Sa Jakob saka fuana ngwaefuta nia

33 Sa Jakob lia kwau ka lisia na ngwae futa nia sa
Esau faˈinia fai talangaˈi ngwae nia ki neˈe kira
leka maˈi. Sui nia ka daroˈia ngela nia ki kira ka leka
tua faˈinia teˈa kira ki. 2 ˈUnaˈeri nia ka kwate kira ka uu
tataleˈa taˈifau etaeta, ro kini rao ˈoˈo ki faˈinia ngela
keraˈa ki, ˈi buri ˈi Lia faˈinia ngela nia ki, ˈi burida laˈu,
ˈi Rachel faˈinia ngela nia sa Josef. 3 Sui nia ka leka ˈi
naˈoda ka saka fuana sasina, ma kaidaˈi nia dao
karangia, nia ka bobo uruuru fiu faˈi kaidaˈi ki ˈi ano
leleka na maana ka toˈo toˈona ˈi ano. 4 Bore ma sa
Esau ka lalili maˈi ka saka fuana, nia ka lolea ngwaefu-
ta nia ma nia ka lolo ngiringiri ana ma ka nonoˈia. Ma
kera ka angi taˈifau. 5 Kaidaˈi sa Esau lisia ˈafe neˈeri ki
faˈinia ngela ki neˈe kira tua faˈinia, nia ka saefilo ˈuri
ana, “ˈAfe nini kira tua faˈiniˈo, ma ngela nini kira
faˈiniˈo ki ngela sa tai ki niniˈa?” Sui sa Jakob ka olisi ˈuri
ana, “Ngwae ˈaˈana God nia sasi leˈa fuaku. Nia niniˈa
kwatea ngela neˈe ki fuaku.” 6 Ma ro kini rao neˈe ki
faˈinia ngela keraˈa ki, kira leka karangi, ma kira ka
bobo uruuru naˈona sa Esau. 7 ˈI Lia faˈinia ngela nia ki
logo kira leka ma kira ka bobo uruuru, buira ˈi Rachel
ma sa Josef, kera leka maˈi ma kera ka bobo uruuru lo-
go ˈi naˈona sa Esau.

8 Ma sa Esau ka saefilo ˈuri ana, “ˈUri ma na lima
amuˈi ru ˈaeˈaela neˈe nau ku saka maˈi fuana sulia ta-
la, ru fuana tae ki baniˈa?” Ma sa Jakob ka olisi ˈuri ana,
“Ngwae ˈaˈana ru neˈana ki ru ˈoe ki, fasi ˈiri ˈoke
saeleˈa fafi nau.”

9 Goˈo sa Esau ka fata ˈuri, “Noaˈa ngwaefuta nau ku
toˈo naˈa ana ru ˈoro ki. Gonia ˈamu ru neˈana ki.”
10 Bore ma sa Jakob ka fata ˈuri, “Noaˈa ˈoke ngalia ˈa-
mu ru neˈe ki. Diˈia ˈoko saeleˈa fafi nau, nau ku oga
ˈoke ngalia naˈa ˈamu kwateˈa neˈe nau. Kaidaˈi neˈe
nau ku saeleˈa liu neˈe nau ku lisia laˈu maomu nia
diˈia neˈe nau ku lisia maana God. 11 ˈOke ngalia naˈa
ˈamu kwateˈa nini nau ku ngalia maˈi fuamu. God nia
sasia ru leˈa fuaku, ma nau ku toˈo ana ru ˈoro ki naˈa.”
Sa Jakob ka ˈingoa ngwaefuta nia fuana ngalilana ru
neˈeri ki, leleka nia ka ngalia nama kwateˈa neˈeri.
12 Buri ˈana sa Esau ka ˈuri, “Leˈa liu koro leka, nai baˈa
leka faˈiniˈo.”

13 Bore ma sa Jakob ka fata ˈuri, “Ngwae ˈaˈana, nia
leˈa goˈo ˈana, bore ma ˈoko sai ana, na ngela nau ki ki-
ra ˈiri ngasingasiˈa. Ma nau ku manata toˈona ru
ˈaeˈaela neˈe ki logo neˈe kira ngelaˈa. Si diˈia nau ku
kwatea kira ka leka ngasingasiˈa fuana asoa laˈulaˈu, ˈi-
rai kira ke baˈa mae taˈifau. 14 Nia leˈa fuana ˈoke etae-
ta ˈamu kaimili ke baˈa leka maˈi buri, ˈiri kaili ke leka
sarafaˈi. Kaimili ke baˈa ara faˈinia kwau lekaˈa, diˈia
neˈe ngela neˈe ki ma ru ˈaeˈaela ki kamu leka naˈa
maˈi, kaili ke baˈa ˈado naˈa faˈi kamu ˈi Idom.”

15 Sui sa Esau ka fata ˈuri, “Nia leˈa ˈirai nai faˈasia ti
ngwae aku kike tua faˈiniˈo.” Bore ma nia ka ˈuri,
“Noaˈa araˈi ˈaˈana ˈoe kosi ˈabera liu goˈo. Nia leˈa
goˈo ˈana. Diˈia ˈoko saeleˈa fafi nau, nia leˈa naˈa fuaku
neˈeriˈa.” 16 Ana asoa neˈeri nama neˈe sa Esau faˈasia
kula neˈeri, nia ka oli ˈuana ˈi Idom. 17 Bore ma sa Jakob
ka leka ˈuana kula kira saea ˈania ˈi Sukot, nia ka saun-
gaˈinia taˈi luma nia, ma nia ka saungaˈinia babala ki
fuana ru ˈaeˈaela nia ki. Nia neˈe kira ka saea kula
neˈeri ˈania ˈi Sukot nama “Babala ki.”

18 Sa Jakob ka faˈasia ˈi Mesopotemia ka raˈe ˈalaˈa
maˈi ka mauri ana fanoa ˈaˈana neˈe kira saea ˈania ˈi
Kenan. Nia ka leka ka tua ana maˈe fanoa doe neˈe kira
saea ˈani ˈi Sekem, ma nia ka saungaˈinia fanoa nia
ana kula abitako karangia fanoa doe neˈeri. 19 Nia ka
foli dangalu naˈa ana ano neˈeri ˈani taˈi talangaˈi
ngisingisi silva ana ngela sa Hamor ki, maˈa sa Sekem.
20 Nia ka ˈuia taˈi fuli kooˈa ana kula neˈeri, nia ka saea
ˈania ˈi El Elohe Israel neˈe fadalana, “God nia God Is-
rael.”

Sa Sekem tuaraˈinia ˈi Daena ka teo faˈinia

34 Ana taˈi asoa, ngela kini sa Jakob ma ˈi Lia, sa-
tana ˈi Daena nia leka ana taˈi fanoa doe neˈe ki-
ra saea ˈani ˈi Sekem, kira leka lisia ti kini ana kula
neˈeri. 2 Ma sa Hamor ta taˈi ngwae ana kwalafa sa
Hivi, nia neˈe gwaungaˈi ana maˈe fanoa neˈeri, ma nia
toˈo ana taˈi ngela ngwane nia neˈe satana sa Sekem.
Ana kaidaˈi ˈalako neˈeri lisia ˈi Daena nia ka lolea ma
ka ˈingoa ka teo faˈinia. 3 Ma ana kaidaˈi nia lisia sariˈi
neˈeri ta taˈi kini lisilana teˈa liu, nia ka oga liua naˈa,
nia ka gaea naˈa fasi nia ke oga. 4 Ma nia ka fata ˈuri
fuana maˈa nia, “Maˈasi ˈae, nau ku oga liua naˈa nai
korea kini neˈe. ˈOke leka ko ili toˈona ganilana maˈi
ana maˈa nia.”

5 Sui sa Jakob ka rongoa alaˈanga neˈe ngwae neˈeri
nia faˈalia ngela kini nia, osiˈana neˈe ngela ngwane
nia ki kira lia sulia ˈua na ru ˈaeˈaela nia ki, nia noaˈa
kasi saea ta ru, nia ka maˈakwalida kike dao basi.
6-7 Ana kaidaˈi neˈe ngela ngwane nia ki kira oli naˈa
maˈi siana, sa Hamor faˈinia ˈalako nia, kera raˈe maˈi,
kera ka lidia sariˈi neˈeri. Bore ma kaidaˈi neˈe ng-
waingwaena nia ki kira rongoa alaˈanga neˈe, ˈalako
neˈeri ˈingoa ngwaingwaena kira ka teo faˈinia, kira ka
saetaˈa lilisu naˈa. ˈI maada na falafala neˈeri nia taˈa
liu mala, ma noaˈa ta ngwae kasi bolo naˈa fuana sasi-
lana. Ma kira ka lisia ru neˈe ˈalako neˈe sasia, nia kwa-
tea luˈuluˈua kira ka ˈeke liu naˈa. 8 Sui na maˈa ˈalako
neˈeri ka fata ˈuri ada, “Ngela ˈalako neˈe nau nia oga
liua naˈa sariˈi nini ˈoe, nia leˈa diˈia ˈoke alaˈania nia ke
korea. 9 Nia leˈa fuana kuke alua ta taˈi alaˈanga neˈe
ˈalako kamu ki kike baˈa kore kini amiˈa, ma ˈalako ka-
mu ki ka kore kini amuˈa. 10 Ma kamu saiana muke
baˈa tua faˈi kami saena ano neˈe kami. Kamu ke baˈa
tua ana ta kula goˈo ˈana neˈe kamu oga ˈi neˈe. Ma ka-
mu saiana muke fulia goˈo amuˈa ta ru ni toˈomaniˈa
faˈi kami, ma kamu saiana muke toˈo ana ta ano ˈa-
muˈa ana kula neˈe.”

11 Na ˈalako neˈeri ka fata ˈuri fuada, “Reala kwa! Diˈia
kamu alafafia alaˈanga neˈeri, nai baˈa kwatea goˈo
ˈaku ta ru goˈo ˈana neˈe kamu oga. 12 Nia leˈa diˈia ka-
mu saea maˈi ta fita ru neˈe kamu oga nai kwatea fua-
muˈa. Ma kamu saiana muke faˈaraˈea folifoliˈa ana
sariˈi neˈe ke dao ana ta fita ru mala neˈe kamu oga.
Diˈia kamu alaˈania nia ke ˈafe fuaku, ta folifoliˈa mala
ˈana faˈuta neˈe kamu alua, nai baˈa folia.” 13 Bore ma
osiˈana neˈe nia sasia ˈekeˈa doe ana sariˈi neˈe, na ng-
wae futa nia ki kira tataˈe maˈi, ma kira ka sokea ˈalako
neˈe faˈinia maˈa nia. 14 Kira fata ˈuri, “Nia leˈa goˈo ˈana
bore ma kaimili noaˈa kami kasi alaˈania ngwaingwae-
na kami kasi ˈafe fuana ta ngwae neˈe noaˈa kasi ˈolo
faˈataˈinia, nia neˈe kwate ma kami ke baˈa ˈeke liu.
15 TaˈI falafala goˈo neˈe ˈuri, ‘Diˈia kaumulu raˈe maˈi ka
diˈia kaimili neˈe ngwae ki taˈifau aumulu kamu ke ˈolo
faˈataˈinia nama, nia neˈe kaimili ke alafafia. 16 Diˈia ka-
mu sasi ˈunaˈeri, ˈalako kamu ki kike kore kini amiˈa,
ma ˈalako kami ki kike baˈa kore kini amuˈa. Nia ˈu-
naˈeri neˈe kuke baˈa diˈia ngwae ana taˈi fufuˈi ngwae
goˈo. 17 Bore ma diˈia kamu kasi alafafia ru neˈe, na ng-
wae kamu ki kira ka ˈolo faˈataˈinia, kami ka ngalia ng-
waingwaena kami mika leka faˈasia ˈi neˈe.’”
18 Nia leˈa goˈo ana, sa Hamor faˈinia ˈalako nia kera
rongoa alaˈanga neˈeri nia saga goˈo ˈana. 19 Goˈo
ˈalako neˈeri ka leka ka sasi diˈia neˈe kira saea nama
fuana osiˈana nia oga liuˈa naˈa kini neˈeri. Sa Sekem ta
taˈi ngwae fiˈi doe neˈe kira manata lafua ka liufia ti
ˈalako ana luˈuluˈua kira. 20 Sui kera ka leka tua ˈi
maana sinamaa ana faˈi labu ana fanoa doe neˈeri, na
kula neˈeri ana falafala kira, kula naˈa fuana alaˈanga
sulia fuli ruuˈa kira ki ana. Na maˈa ˈalako neˈeri ka fata
ˈuri ana ngwaˈi toˈa ana fanoa neˈeri, 21 “Reala, ngwaˈi
toˈa neˈe kira oga kike kwaima leˈa faˈi kulu ne. Nia leˈa
fuana kuke alaˈanida kike tua saena ano kulu kike fuli
ru ˈada. Ano neˈe doe liu mala ne, ma nia ka bolo goˈo
ana fuakulu taˈifau. Ma nia ka leˈa fuakulu kuke alaˈa-
nia ˈalako kulu ki kike korea kini kira ki, ma ˈalako kira
ki ka korea kini kulu ki. 22 Bore ma taˈi ru goˈo neˈe
fonea ru neˈeri, na falafala kira, na ngwangwane ki
kike ˈolo faˈataˈinia. Ma kira ka saea diˈia kulu oga kike
tua faˈi kulu, ˈiri kuke alua goˈo taˈi fuuˈi ngwae, kulu
ngwangwane ki taˈifau kuke ˈolo faˈataˈinia nama.
23 Ma mulu lisia basi! Si diˈia kulu alafafida ma kira ka
tua faˈi kulu na ru ˈaeˈaela kira ki taˈifau ma ti ru laˈu
kike baˈa ru kulu ki logo. Nia leˈa kuke alafafia kulu ke
sasi diˈia neˈe kira saea, ma kira ke baˈa tua faˈi kulu.”
24 Ma na ngwae ana fanoa doe neˈeri kira ka alafafia na
fatalana ro ngwae neˈeri ki. Ma ngwaˈi toˈa ana fanoa
neˈeri taˈifau kira ka ˈolo faˈataˈinia naˈa.
25 Ma buri ˈana uulu asoa ki, ngwangwane ana fanoa
doe neˈeri, kira saiana ˈolo faˈataˈinia kira ki gagaˈai
ˈua. ˈUnaˈeri goˈo ro ngela sa Jakob ki neˈe satadaroˈo
sa Simion ma sa Lifae, na ro ngwae futa mamana sasiˈi
neˈeri, kera ka ngalia ro sele ni ofoˈa kera ki, ma kera
ka saumusia ngwangwane ana fanoa doe neˈeri,
26 faˈinia sa Hamor ma ˈalako nia. Ma kera ka ngalia
ngwaingwaena kera faˈasi luma ˈalako neˈeri ma kira
ka leka naˈa faˈasia luma neˈeri. 27 Kaidaˈi ngwangwane
ki kira mae ka sui naˈa, ti ngwaefuta adaroˈo sa ro ng-
wane kira ka leka maˈi saena fanoa neˈeri, ma kira ka
ngalia ru ngwae ana fanoa neˈeri ki taˈifau, ma kira ka
faˈalia naˈa fanoa doe neˈeri. Ma na falafala neˈeri neˈe
kira ka duˈua na ˈekeˈa doe neˈe ˈalako neˈeri nia sasia
ana ngwaingwaena kira. 28 Kira ka ngalia sipsip faˈinia
nanigot, faˈinia buluka ma dongki kira ki, ma ti ru
matamata laˈu neˈe teo saena fanoa doe neˈeri ma ano
kalikalia kula neˈeri. 29 Ma kira ka ngalia kini ki, ma
ngela ana fanoa neˈeri, ma ru ki taˈifau ana luma kira
ki. Ana kaidaˈi neˈeri, kira ka ngalia leˈalana ru neˈe teo
ana fanoa neˈeri, ma kira ka ngalida ma kira ka leka
naˈa ˈada.
30 Sui sa Jakob ka fata ˈuri fuana ro ngela nia ki, “Ro
ngwane! Koroˈo sasia naˈa taˈi fuli bareˈa doe fuaku.
Kaidaˈi neˈe fufuˈi ngwae ˈi Kenan faˈinia fufuˈi ngwae ˈi
Peris, ma ti ngwae matamata neˈe kira tua kwailiu ana
fanoa ˈaˈana neˈe, kira kasi oga nau naˈa, kike baˈa ab-
ula sauli nau, bore ma kulu ˈiri ˈoro goˈo. Si diˈia kira
fiku, ma kika fuˈali kulu, kulu kasi baˈa liu naˈa.” 31 Bore
ma keraˈa ka fata ˈuri ana, “Faˈuta? ˈOko oga kike sasia
ngwaingwaena keroˈo ke diˈia ta kini sesele goˈo ana?”

God faˈaleˈa sa Jakob ˈi Betel

35 ˈUnaˈeri Iawe ka fata ˈuri ana sa Jakob, “ˈOke oli
ˈuana ˈi Betel ko tua ˈi neˈeri, ˈOke ˈuia nama ta
fuli fuˈa fuana foˈosilaku. Nauˈa naˈa neˈe God ba nau
ku dao toˈomu ana kaidaˈi ba ˈoko tafi faˈasia ngwaefu-
ta ˈoe sa Esau.”
2 Sui sa Jakob sa fata ˈuri fuana luˈuluˈua nia ma
faˈinia ngwae ki taˈifau neˈe kira tua faˈinia, “Kaumulu
muke toˈosia na god ana ti fanoa matamata neˈe kau-
mulu toˈo ani saena luma kamu ki. Kamu ke faˈasikasi-
ka kamu talamuˈa ˈi maana God, ma kamu ka ofi ˈania
ifi faolu ki. 3 Kulu ke baˈa faˈasia kula neˈe, ma kulu ka
leka tua ˈi Betel. Ma ana kula neˈeri nai baˈa ˈuia ta sul-
ufaua fuana foˈosilana God. Kaidaˈi ki, kaidaˈi nau ku
toˈo ana ˈafitaˈi ˈanga, nia ka ˈafi nau, ma ka tua tari faˈi
nau ana kula nau ku liu ani ki.” 4 Ma kira ka ngalia god
ana ti fanoa matamata ki, ma kome ˈi alingada ki logo
neˈe kira aluˈi, ma kira ka ngalia maˈi ru ki taˈifau, ma
kira ka kwatea fuana sa Jakob. Ma nia ka leka kwau
faˈasia fanoa doe neˈeri, ma ka kwaiatoa ru neˈeri ki
ˈaena ai Ok karangia fanoa doe ˈi Sekem.
5 Kaidaˈi sa Jakob ma ngwaˈi ngela nia kira faˈasia ku-
la neˈeriˈa, kira leka bore ma noaˈa ta ngwae kasi leka
ˈi burida ka lalida, duˈungana God nia kwatea ngwae ki
ana na fanoa neˈeri kira ka maˈungida liu. 6 ˈUnaˈeri ki-
ra ka dao naˈa ana fanoa doe ˈi Lus neˈe sata ˈua ana ˈi
Betel, neˈe tua ana fanoa ˈaˈana neˈe kira saea ˈani ˈi
Kenan. 7 Nia ka ˈuia taˈi sulufaua ana kula neˈeri, ma
nia ka saea kula neˈeri ˈania ˈi El Betel, neˈe fadalana
“God ˈi Betel,” osiˈana ˈi naˈo kaidaˈi ba nia tafi faˈasia
sasina, God dao toˈona ana kula neˈeri.
8 Sui na kini ngwaro neˈe kira saea ˈania ˈi Debora ka
mae ana kula neˈeri, ma kira ka kwaiatoa ˈi ˈaena taˈi ai
Ok bali ˈuana gwauna fanoa ana ˈi Betel. Ma osiˈana ru

neˡeri, kira saea ˡai Ok neˡeri ˡani Aloubakut, neˡe fadalana “Ai Ok neˡeri kula fuana angiˡa.” Na kokoˡo neˡe nia lia sulia ˡi Rebeka, ˡafe sa Aesak, kaidaˡi ˡi Rebeka tiˡitiˡi ˡua.

9 Tala ˡae maˡi ana kaidaˡi neˡe sa Jakob nia faˡasia ˡi Mesopotemia, leleka maˡi ka dao ˡi Betel, God nia dao laˡu toˡona, ma ka faˡaleˡa. 10 God eta fata maˡi ˡuri fuana ba, “Satamu neˡe sa Jakob, bore ma eta ˡi taˡena satamu neˡe sa Jakob naˡa.” Sui God ka saea ˡania sa Jakob. 11 Ma nia ka fata ˡuri fuana, “Nauˡa naˡa neˡe God, nau ku toˡo ana ngasingasiˡanga ki taˡifau. ˡOke toˡo ana ngela ˡoro neˡe kike baˡa futa maˡi ana kwalafa ˡoe. ˡAeˡo ˡoke baˡa koˡo fuana ngwae ana kula ˡoro ki, ma na tatalafaˡa ki kike baˡa futa ana kwalafa ˡoe. 12 ˡI naˡo nau ku kwatea na ano neˡe fuana sa Abraham ma sa Aesak ma nai baˡa kwatea laˡu fuamu ma na kwalafa ˡoe neˡe kira futa amu.”

13 Sui God ka faˡasia laˡu. 14 ˡUnaˡeri sa Jakob ka faˡauua taˡi gwaˡi fau laˡu ana kula neˡeri, nia ka kisitaˡinia waen ma olif ngwaingwai ka kwatea ka abu ma nia na ru fuana manata ˡanga toˡona kaidaˡi neˡe God alaˡa faˡinia. 15 Ma nia ka saea laˡu kula neˡeri ˡania ˡi Betel.

Maelana ˡi Rachel

16 Sa Jakob faˡinia ngwae nia ki, kira faˡasia ˡi Betel ma kira ka leka ˡuana kula kira saea ˡania ˡi Efrat. Bore ma kaidaˡi kira ˡua sulia tala, ˡi Rachel ka saiana neˡe nia ke faˡafuta laˡu ta ngela ana. Bore ma nia ka toˡo ana ˡafitaˡi ˡanga, sulia ngela neˡeri kasi futa ˡaliˡali. 17 Ma kaidaˡi ˡi Rachel nia faˡafuta na ngela neˡeri nia ka nonifii liu naˡa. Ma na kini neˡe ka kwaiˡafi ana nia ka lisia na ngela, nia fata ˡuri, “Rachel, ta ngela ngwane laˡu niniˡa. ˡOe kosi maˡu.” 18 Bore ma ˡi Rachel karangi ka mae naˡa, ma nia ka saea ngela neˡeri ˡania sa Benoni fadalana neˡe “Ngela nau ku nonifii ana.” Ma kaidaˡi nia faˡasata ngela neˡeri ka sui nia ka mae naˡa. Bore ma buri ˡana, sa Jakob ka saea ˡani sa Benjamin neˡe fadalana “Ngela neˡe ke baˡa toˡo ana mauriˡa leˡa.”

19 Maelana ˡi Rachel neˡe ˡunaˡeri. Ma kira ka kwaiatoa ˡi ninimana tala neˡe leka ˡuana kula kira saea ˡania ˡi Efrat neˡe niniˡari kira saea ˡani ˡi Betlehem. 20 Siu sa Jakob ka faˡauua taˡi gwaˡi fau ana kula neˡeri fuana mamanata ˡanga toˡona kilu gwaˡu neˡeri leleka ka dao ˡi taˡena. 21 Buri ˡana sa Israel ka faˡasia kula neˡeri ka leka ˡuana ˡi gwauna fanoa leleka ka liufia luma ni lialiaˡa ana kula neˡe kira saea ˡania ˡi Eda. Ma kira ka saungaˡinia fanoa kira ˡi neˡeri. 22 Kaidaˡi kira tua ana kula neˡeri sa Ruben ka leka teo faˡinia kini rao neˡe kira saea ˡani ˡi Bilha, neˡe ta ˡafe ana maˡa nia. Ma kaidaˡi maˡa nia rongoa alaˡanga neˡeri nia ka saetaˡa liu.

Ngela sa Jakob

Sa Jakob nia toˡo ana akwala ma ro ngela ngwane. 23 Ngela ˡi Lia ki neˡe sa Ruben faˡinaˡonaˡo sa Jakob, ma sa Simion, sa Lifae, sa Juda, sa Isakar, ma sa Sebulun. 24 Ma ngela ˡi Rachel ki neˡe sa Josef, ma sa Benjamin. 25 Ma na ngela ˡi Bilha na kini rao ˡi Rachel neˡe sa Dan, sa Naftali. 26 Ma ngela ˡi Silpa na kini rao ˡi Lia ki neˡe sa Gad ma sa Asa.

Sa Aesak nia mae

27 ˡUnaˡeri sa Jakob ka leka ˡi Kiriataba neˡe niniˡari satana ˡi Hebron neˡe karangia ˡi Mamre. ˡI neˡeri neˡe kula koˡo nia sa Abraham nia tua ana ˡi naˡo, ma buri ˡana na maˡa nia sa Aesak ka tua laˡu ana. Ana kaidaˡi neˡeri, nia ka leka tua naˡa faˡinia maˡa nia.

28-29 Sa Aesak tua leleka nia ka ngwaro liu naˡa, nia ka fiˡi mae, ma nia ka leka sulia koˡo bora nia ki ˡi naˡo ba kira mae ka sui naˡa. Ma kaidaˡi nia mae, nia tua naˡa sulia taˡi talangaˡi ma kwalu akwala faˡi ngali. Ro ngela neˡe nia ki, sa Esau ma sa Jakob naˡa neˡe kera kwaiatoa.

Ngwae neˡe kira futa maˡi ana kwalafa sa Esau

36 Sa Esau neˡe ta sata laˡu ana sa Idom. Na ˡaˡemae sulia kwalafa sa Esau nia ˡuri: 2 Nia korea ro kini ki ˡi Kenan, neˡe satadaroˡo ˡi Ada, ma ˡi Oholibama. ˡI Ada neˡe maˡa nia sa Elon ngwae ana kwalafa sa Het, ma ˡi Oholibama neˡe maˡa nia sa Ana, ma nia na koˡo tiˡitiˡi sa Sebeon nia ngwae ana kwalafa sa Hivi. 3 Ma nia ka korea laˡu ta kini neˡe satana ˡi Basemat, ma maˡa nia neˡe sa Ishmael ma na ngwaingwaena leˡa sa Nebaeot. 4-5 Ma ngela sa Esau ki neˡe satada sa Elifas, neˡe teˡa nia ˡi Ada, ma sa Jehus, sa Jalam, sa Kora ma teˡa kira ˡi Oholibama, ma sa Rehuel neˡe teˡa nia ˡi Basemat. Ngela sa Esau ki neˡeriˡa, neˡe kira futa ana fanoa ˡaˡana neˡe kira saea ˡani ˡi Kenan.

6 ˡUnaˡeri sa Esau ka ngalia uulu ˡafe neˡe ki, faˡinia ngela nia ki faˡinia ngwae neˡe kira tua faˡinia ki, ma faˡinia ru ˡaeˡaela nia ki, ma ru nia ki taˡifau neˡe nia toˡo ani ki ˡi Kenan, nia ka faˡasia ngwaefuta nia sa Jabok ma nia ka leka tua naˡa ˡana ana ta fanoa matamata. 7 Nia ka faˡasia, osiˡana ano neˡe kera tua ana noaˡa ˡiri bolo faˡinidaroˡo naˡa, fuana kwatelana fanga fuana ru ˡaeˡaela keroˡa ki sulia ru ˡaeˡaela keraˡa ki ˡoro liu naˡa. 8 ˡUnaˡeri sa Esau leka ka tua naˡa ˡi gwauna faˡi ua ana fanoa kira saea ˡani ˡi Idom neˡe sata ˡua nia ˡi Seir.

9 Na ˡaˡemae sulia kwalafa sa Esau neˡe kira tua ˡi gwauna faˡi ua ki ˡi Idom, nia ˡuri:

10-13 Na fuuˡi ngwae neˡe kira futa maˡi ana kwalafa sa Esau neˡe ˡuri. Ngela nia sa Elifas neˡe ˡi Ada nia alua, nia alua lima ngela ngwane ki. Satada neˡe sa Teman, sa Omar, sa Sefo, sa Gatam, ma sa Kenas. Sa Elifas nia toˡo ana taˡi kini rao neˡe satana ˡi Timna, ma nia ta ˡafe logo ana neˡeriˡa. ˡAfe neˡeri ka alua taˡi ngela ngwane na satana neˡe sa Amalek. Ngela sa Esau, sa Rehuel neˡe ˡi Basemat nia alua, nia toˡo ana faˡi ngela ngwane ki neˡe satada sa Nahat, sa Sera, sa Sama, ma sa Misa. 14 Ma uulu ngela sa Esau ki, sa Jehus, sa Jalam, sa Kora neˡe kira futa ana ˡi Oholibama uulu ngwae neˡeri ki kira toˡo laˡu ana ti ngela ada.

15-16 Nia ne na kwalafa sa Esau neˡe kira alua maˡa kira ki. Na kwalafa sa Teman ki faˡinia kwalafa sa Omar ki, ma kwalafa sa Sefo ki, ma kwalafa sa Kenas ki ma kwalafa sa Kora ki, ma kwalafa sa Gatam ki, ma kwalafa sa Amalek ki. Na fufuˡi ngwae neˡeri ki neˡe koˡo kira sa Elifas, kiraˡa neˡe kira futa maˡi ana ˡi Ada ˡafe sa Esau.
17 Na kwalafa sa Nahat, ma kwalafa sa Sera, ma kwalafa sa Sama, ma kwalafa sa Misa ma kwalafa koˡo kira sa Rehuel, kiraˡa neˡe futa ana ˡi Basemat na ˡafe sa Esau. 18 Ma kwalafa sa Jehus, ma kwalafa sa Jalam ki ma kwalafa sa Kora ki, na kwalafa neˡeri ki neˡe koˡo kira sa Esau, kiraˡa neˡe kira futa maˡi ana ˡi Oholibama na ˡafe sa Esau na maˡa kini neˡeri neˡe sa Ana.
19 Kiraˡa taˡifau neˡe kwalafa sa Esau.

Fufuˡi ngwae neˡe kira futa ana kwalafa sa Seiri

20-21 ˡI naˡo maˡi ti fuuˡi ngwae matamata lala neˡe kira tuafia kula neˡeri neˡe kira saea ˡania ˡi Idom. Kira futa ana ta taˡi ngwae neˡe satana sa Seiri na kwalafa sa Hori. Sa Seiri nia toˡo ana fiu ngela ki neˡe futa ana kwalafa nia neˡe koˡo kira ta ngwae ana ta kwalafa matamata. Na satada neˡe sa Lotan, sa Sobal, sa Sibeon, sa Ana, sa Dison, sa Esa, ma sa Disan.
22 Sa Lotan nia koˡo ana kwalafa sa Hori faˡinia kwalafa sa Heman. Ma sasina neˡe ˡi Timna.
23 Sa Sobal nia koˡo ana kwalafa sa Alvan ma kwalafa sa Manahat, ma kwalafa sa Ebal, ma kwalafa sa Sefo faˡinia kwalafa sa Onam.
24 Sa Sibeon nia alua ro ngela ngwane ki na satadaroˡo neˡe sa Aea, ma sa Ana. Na Ana neˡe ba dao toˡona maˡe busu kafo ˡakoˡako ba nia tua ana kula langalanga. Na lisia maˡe busu neˡe kaidaˡi nia tua ana abaˡi kula ˡeˡerede neˡe nia folo ˡusia na dongki maˡa nia ki. 25-26 Sa Ana sa Dison ke maˡa ana ma sa Dison na koˡo kira kwalafa sa Hemdan ma kwalafa sa Esban, ma kwalafa sa Itran ma kwalafa sa Keran. Ana neˡe nia alua taˡi ngela kini neˡe satana ˡi Oholibama.
27 Sa Esa na koˡo kira kwalafa sa Bilhana, ma kwalafa sa Saavan ma kwalafa sa Akan.
28 Sa Disan na koˡo kira kwalafa sa Us, ma kwalafa sa Aran.
29-30 ˡUnaˡeri neˡe kira ka toˡo ana kwalafa sa Lotan ki ma kwalafa sa Sobal, ma kwalafa sa Sibeon ki ma kwalafa sa Ana ki, ma kwalafa sa Dison ki ma kwalafa sa Esa ki, ma kwalafa sa Disan ki. Nia neˡe kwalafa sa Hori ki, neˡe kira eta tuafia fanoa neˡe kira saea ˡani Idom.

Na tatalafaˡa ki ana fufuˡi ngwae ˡi Idom

31 ˡI naˡo maˡi kaidaˡi fuuˡi ngwae ˡi Israel noaˡa kira ˡiri toˡo ˡua ana ta tatalafaˡa fuada talada, bore ma ngwaˡi toˡa ˡi Idom ki kira eta toˡo naˡa ana tatalafaˡa kira satada neˡe ˡuri.
32 Etaeta kira toˡo ana tatalafaˡa sa Bela neˡe maˡa nia sa Beo, ma nia ana maˡe fanoa doe kira saea ˡania ˡi Dinaba. 33 Burina kira ka toˡo ana tatalafaˡa sa Jobab na maˡa nia neˡe sa Sera, ma nia ngwae ˡi Bosera. 34 ˡI buri ˡana niaˡa kira ka toˡo ana sa Husam ka tatalafaˡa, na ngwae ˡi Teman. 35 Buri ˡana niaˡa, kira ka toˡo ana tatalafaˡa sa Hadad, na maˡa nia sa Bedad, ma nia ana fanoa doe kira saea ˡania ˡi Aut. Tatalafaˡa Hadad nia leka ka fuˡalia Midian ki ana fanoa ˡaˡana kira saea ˡani Moab ma ka liufida. 36 ˡI buri ˡana niaˡa kira ka toˡo ana tatalafaˡa sa Samlah na ngwae ˡi Masreka. 37 ˡI buira kira ka toˡo ana tatalafaˡa sa Siaol, na ngwae ˡi Rehobot fanoa doe kira saungaˡinia karangia kafo ˡi Iufretes.
38 ˡI buira kira ka toˡo ana tatalafaˡa Balanan neˡe maˡa nia sa Akbor. 39 ˡI buri ˡana niaˡa kira ka toˡo ana tatalafaˡa sa Hadad na fanoa doe nia neˡe kira saea ˡani ˡi Pao, na ˡafe nia neˡe ˡi Mehetabel, neˡe teˡa nia ˡi Matred, ma koˡo nia neˡe sa Mesahab.
40-43 Na kwalafaˡa sa Esau ki neˡeriˡa neˡe kira tua ˡi Idom. Kiraˡa na kwalafa sa Timna, ma kwalafa sa Alvah, ma kwalafa sa Jetet, ma kwalafa ˡi Oholibama ma kwalafa sa Elaha, ma kwalafa sa Pinon, ma kwalafa sa Kenas, ma kwalafa sa Teman ma kwalafa sa Mibsar, ma kwalafa sa Magdiel, ma kwalafa sa Iram. Kiraˡa taˡifau ana kwalafa sa Esau. Ma kaidaˡi ki kula kira tua ani ki, kira faˡasata ˡania koˡo kira ki.

ˡAˡemae sulia sa Josef faˡinia ngwae futa nia ki

37 Sa Jakob tua ˡua ˡana ana fanoa ˡaˡana kira saea ˡani ˡi Kenan, kula neˡe maˡa nia tua ana ˡi naˡo.
2 Na ˡaˡemae sulia kwalafa sa Jakob nia ˡuri:
Sa Josef taˡi ngwae fiˡi doe neˡe nia doe naˡa maˡi sulia akwala ma fiu faˡi ngali ki, ma ana kaidaˡi ˡoro ki nia leka faˡinia ngwaefuta nia ki fuana foloˡa ˡusia sipsip ma nanigot maˡa kira ki. Na ngwaefuta nia ki neˡe ngela ˡi Bilha, ma ˡi Silpa ta ro ˡafe ana maˡa kira. Kaidaˡi ˡoro nia ngali alaˡanga fuana maˡa kira, ru taˡa neˡe ngwaefuta nia ki kira sasiˡi ki.
3 Osiˡana maˡa kira nia alua kaidaˡi nia ngwaro naˡa, nia ka kwaima ana sa Josef ka liufia naˡa ti ngwaefuta ana. Nia ka taia taˡi toˡongi keta fuana neˡe kedokedoˡa liu. 4 ˡUnaˡeri ngwaefuta nia ki kira ka lisia neˡe maˡa kira kwaima ana ka liufida, goˡo kira ka ˡaila liu naˡa ˡania, ma kira ka ilangani liu naˡa, ma noaˡa kira kasi alaˡa leˡa naˡa fuana.
5-7 Ma ana taˡi rodo nia ka maliu bole, ma asoa ˡi buri, nia ka alaˡa sulia maliu boleˡa neˡeri fuana ngwae futa nia ki. Nia fata ˡuri, “ˡAi reala, mulu rongoa basi maˡi maliu boleˡa nau ana rodo sui toli, nau ku maliu bole, ma nau ku lisia kulu uu taˡifau saena oˡola witi, ma kulu ka foˡota na fofo witi neˡe toˡo naˡa ana fuaˡi ru ki. Ma fofo ai neˡe nau ku foˡota nia uu saga, bore ma fofo ru neˡe kaumulu foˡotaˡi ki, kira uu kalia ma kira ka bobo uruuru ma kira ka faˡa ˡaˡana fofo ai nau.” Bore ma kaidaˡi kira rongoa alaˡanga neˡeri, kira ka ˡaila laˡu ˡania. 8 Ma kira ka fata ˡuri ana, “Faˡuta, ˡoko fia fasi ˡoke baˡa tatalafaˡa, ma ˡoko ˡaˡana fuaimili niniˡa kwa?” Ma kira ka ˡaila liu naˡa ˡania faˡinia maliu boleˡa nia ki, ma alaˡanga neˡe nia saeˡe ki. 9 Sui ˡi buri nia ka lisia laˡu ta maliu boleˡa ma nia ka leka alaˡa sulia fuada ka ˡuri, “Nau ku lisida laˡu ta maliu boleˡa neˡe

madaˈafi ma na madamo ma akwala ma taˈi faˈi bulubulu kira bobo uruuru ma kira ka faˈa ˈaˈana nau.”
10 Ma nia ka faˈarongoa logo maˈa nia ˈania maliu boleˈa neˈeri, goˈo maˈa kira ka fata ˈuri ana, “Maliu boleˈa faˈuta naˈa niniˈa re! ˈOko fia nauˈa faˈinia teˈa ˈoe faˈinia ngwae futa ˈoe ki mike baˈa leka maˈi mika bobo uruuru fuamu? Falafala faˈuta neˈe ˈunaˈeri?”
11 ˈUnaˈeri ngwae futa nia ki kira ka manata ˈugalia, bore ma maˈa kira tua ka manata ana sulia fadalana ru neˈeri ki.

Ngwaefuta sa Josef ki kira ˈoifoli ˈania fuana rao ˈoˈo ˈanga

12 Ana taˈi kaidaˈi, ngwae futa sa Josef ki kira leka ˈuana ˈi Sekem fuana foloˈa ˈusia sipsip faˈinia nanigot maˈa kira ki. 13 Sui maˈa kira sa Israel ka fata ˈuri fuana sa Josef, “Nau ku oga ˈoke leka ˈuana kula ngwaefuta ˈoe ki tua ana fuana liaˈa sulia ru ˈaeˈaela nau ki.” Ma nia ka fata ˈuri, “Nia leˈa goˈo ˈana. Nai baˈa leka.”
14 GoˈoGoˈo maˈa kira ka fata ˈuri fuana, “Nau ku oga ˈoke leka ngali maˈi ti alaˈanga faˈasia na ngwaefuta ˈoe ki, fasi ˈiri nai saiana neˈe kira tua leˈa goˈo ada, ma ru ˈaeˈaela kira ki leˈa goˈo ˈana nama faˈuta. Buri ˈana ˈoko oli maˈi, ko faˈarongo nau.” ˈUnaˈeri maˈa nia ka asungaˈinia ka leka kwau.
Ana kaidaˈi neˈeri sa Jakob nia tua goˈo ana oteotea ˈi Hebron, ma sa Josef ka faˈasia kula neˈeri, ma ka liu ka leka naˈa. Ana kaidaˈi nia dao ˈi Sekem, 15 nia ka leka liu ana kula abitako karangi fanoa doe neˈeri, ma taˈi ngwae ka saka fuana ma ka fata ˈuri ana, “Sa tai neˈe ˈoko lulua?” 16 Ma nia ka fata ˈuri, “Nau ku lulua ngwaefuta nau ki ne. Kira folo ˈusia sipsip ki ma nanigot maˈa kami ki. ˈUri ma ˈoko ˈiri lisida ana ta kula?” 17 Sui ngwae neˈeri ka fata ˈuri, “ˈIu, nau ku lisida, bore ma kira faˈasia naˈa kula neˈeri. Nau ku rongoa kira saea kike leka ˈuana ˈi Dotan.” ˈUnaˈeri sa Josef ka leka ˈi burida, ma kaidaˈi nia dao ˈi Dotan, nia ka lisida naˈa.
18 Kaidaˈi sa Josef nia dao tau ˈua maˈi, kira ka lisia naˈa, ma kira ka naia naˈa neˈe kike saungia nia ka mae. 19 Kira ka alaˈa ˈuri talada, “Mulu saungia ngwae ba fuana maliu boleˈa nena nia naˈa maˈi. 20 Kulu saungia ke mae, kulu ka ˈui ˈania nonina saena ta taˈi kilu kafo ana kilu kafo neˈe ki. Kuke baˈa leka saea fuana maˈa kulu neˈe ta ru kwasi neˈe saungia ka mae naˈa, ma ka ˈania. Ru neˈeri neˈe ke baˈa fonea maliu boleˈa ba nia ki.” 21 Bore ma kaidaˈi sa Ruben nia rongoa alaˈalada, nia ka ili ˈuana ke faˈamauria sa Josef. 22 Nia ka fata ˈuri, “Noaˈa kulu kasi saungia. Noaˈa kulu kasi faˈalia. Nia leˈa fuana kulu ke ˈui goˈo ˈania saena ta kilu kafo ana kilu kafo saena kula ˈeˈerede neˈe.” Nia fata ˈunaˈeri duˈungana nia naia ke faˈamauria faˈasida, ma ˈi buri ˈana nia ke baˈa ngalia ka oli faˈinia siana maˈa kira. 23-24 Ana kaidaˈi sa Josef nia leka karangi goˈo maˈi, kira ka loba naˈa, kira ka kanusua naˈa ifi keta nia, ma kira ka ˈui ˈania toli saena taˈi kilu kafo neˈe langalanga naˈa.
25 Ma kaidaˈi kira fanga naˈa ˈada, kika lisia taˈi fikutaˈi ngwae ˈoifoli ana kwalafa sa Ishmael neˈe kira ˈita maˈi faˈasia ˈi Gilead neˈe kira leka ˈuana ˈi Ejipt. Na kamel kira ki ngalia koko ru ˈoro ki, diˈia ru fuana guraˈa ki ma ti ru laˈu neˈe moko ufi ufi leˈa liu. 26 ˈUnaˈeri sa Juda ka fata ˈuri fuana ngwaefuta nia ki, “Diˈia kulu saungia na ngwaefuta kulu, ma kulu ka sofongaˈinia goˈo akulu ru neˈe, kulu kasi liufia goˈo ta ru. 27 Nia leˈa kulu ke ˈoifoli goˈo ˈania ana ngwae loˈoko ki. ˈUnaˈeri neˈe noaˈa kulu kasi faˈalia, duˈungana ngwaefuta kulu goˈo niniˈa! Ma kuluˈa taˈifau kulu futa goˈo ana taˈi maˈa.” Ma kiraˈa taˈifau kika alafafia, bore ma sa Ruben neˈe noaˈa ˈiri tua faˈinida. 28 ˈUnaˈeri kaidaˈi ngwae ˈoifoli ki ˈi Midian kira leka karangi maˈi, kira ka leka lafua maˈi sa Josef faˈasia kilu kafo neˈeri laˈu, ma kira ka foli ˈania ana ngwae ˈoifoli neˈeri ki fuana ro akwala selen silva ki, ma ngwaˈi toˈa neˈeri kira ka ngalia naˈa ˈuana ˈi Ejipt.
29 Bore ma kaidaˈi sa Ruben oli laˈu ˈuana kilu kafo neˈeri, nia noaˈa kasi lisia naˈa sa Josef ˈi saena. Ma nia ka saiana nia taˈa liu naˈa ana, ma nia ka gasia na toro nia talana, osiˈana nia kwaimanatai liu naˈa. 30 Nia ka oli siana ngwaefuta nia ki, ma ka ˈuri, “Ai reala kwa! Sa Josef nia noaˈa naˈa saena kilu kafo loˈoba. Tae naˈa nini nai baˈa sasia?”
31 ˈUnaˈeri kira ka ngalia taˈi nanigot, kira ka saungia, kira ka alua toˈongi sa Josef saena ˈabuna nanigot neˈeri. 32 Burina kaidaˈi kira ngalia toˈongi kika oli faˈinia fuana maˈa kira, kika fata ˈuri ana, “Maˈasi, kaimili dao toˈona toˈongi neˈe. ˈOke lia leˈa ana. Sali toˈongi ba sa Josef taka niniˈa?”
33 Ma sa Jakob ka lia saiana toˈongi neˈeri ma nia ka fata ˈuri, “ˈIu, toro nia naˈa niniˈa. Ngela nau niniˈa ta ru ˈaeˈaela nini saungia ka mae naˈa! Ta taˈi ru ˈania ka sui naˈa.” 34 ˈUnaˈeri sa Jakob ka gasia na toro nia ki osiˈana nia kwaimanatai liu naˈa. Sui nia ka ofi naˈa ˈania muˈimuˈi na toro, ma nia ka angi tau liu naˈa ˈuana ngela nia. 35 Ma ngwaˈi ngela ngwane nari nia faˈinia ngela kini nia ki kika leka ili ˈuana gwalelana, bore ma noaˈa nia kasi saeleˈa naˈa. Nia ka inaˈu naˈa ana alaˈanga ˈuri, “Nai baˈa kwaimanatai ˈuri ˈuana ngela nau, leleka ka dao ana kaidaˈi nai mae.” Ma nia ka inaˈu ana angia ˈuana ngela nia. 36 Bore ma ana kaidaˈi neˈeri, ngwaˈi toˈa ˈi Midian, kira ngalia sa Josef ˈuana ˈi Ejipt, kira ka ˈoifoli laˈu ˈania ana ngwae ˈaˈana ana fanoa neˈeri. Ngwae ˈaˈana neˈeri, satana sa Potifa, nia neˈe na ngwae gwaungaˈi fuana ngwae ki neˈe kira lia sulia luma tatalafaˈa.

Sa Juda ma ˈi Tamara

38 Ana kaidaˈi neˈeri, sa Juda ka faˈasia na ngwaefuta nia ki, nia ka leka tua ana luma taˈi ngwae na satana sa Hirah neˈe tua ana fanoa doe ˈi Adulam. 2 Ana kula neˈeri sa Juda ka lisia kini sariˈi sa Sua taˈi ngwae ˈi Kenan, ma nia ka korea naˈa. 3 KeroˈoKero ka tua fiku naˈa, ma ˈafe nia ka ina ma ka faˈafuta taˈi ngela ngwane, ma maˈa nia ka saea ˈania sa Era. 4 Sui ˈi buri ˈana ˈafe neˈeri ka faˈafuta ta ngela ngwane laˈu, nia ka saea ˈani sa Onan. 5 Ma ˈi buri laˈu nia ka faˈafuta laˈu ta ngela ngwane, ma nia ka saea ˈania sa Sela.

Kaidaˡi ngela neˡeri nia futa, kera tua naˡa ana ta kula neˡe kira saea ˡani ˡi Kesib.

6 Buri ˡana sa Juda ka leka lia ˡuana ta ngela kini sariˡi
fuana ˡalako nia sa Era, ˡunaˡeri nia ka baˡea maˡi taˡi
sariˡi neˡe satana ˡi Tamar, ma ˡalako neˡeri ka korea.
7 Bore ma falafala ˡalako neˡeri taˡa, ka ˡiri saga ˡi
maana Iawe, goˡo Iawe ka saungia nia ka mae. 8 Sui sa
Juda ka fata ˡuri ana ruana ngela neˡe sa Onan, “Nia
leˡa fuana ˡoke ngalia ˡuruna ngwaefuta ˡoe. Araˡi nia
na ngwaefuta teˡa ˡoe mala, ma nia leˡa fuana ˡoke tua
faˡinia ˡunaˡeri neˡe na ngwaefuta ˡoe ba mae naˡa sa-
iana ke baˡa toˡo ana ngela nia ki.” 9 Bore ma ruana ng-
waefuta neˡeri sai leˡa ana diˡia ˡafe neˡeri nia faˡafuta
ngela ki, na ngela neˡeri ki noaˡa laˡu ngela nia ki bore
ma kira ngela ngwaefuta nia ki lala ba mae ka sui naˡa.
Ma nia ka ngalia kini neˡeri, bore ma kaidaˡi nia ka teo
faˡinia, nia sasia ru neˡe kini neˡeri kasi toˡo ana ngela
neˡe kike saea ˡania satana ngwaefuta nia. 10 Bore ma
falafala neˡeri noaˡa kasi saga ˡi maana Iawe, ˡunaˡeri
Iawe ka saungia nia ka mae logo. 11 Sui sa Juda ka fata
ˡuri ana ˡuru neˡeri, “ˡOke oli naˡa ˡi lima maˡa ˡoe, ma
ˡoko aroaro naˡa ˡamu. Ma noaˡa ˡoe kosi ˡafe laˡu, lele-
ka ngela ˡisiˡisi neˡe nau sa Sela ka ˡaˡana.” Nia alaˡa ˡu-
naˡeri sulia nia maˡu, ˡasu ˡubani Iawe ka fiˡi saungia
ngela ˡisiˡisi neˡeri ka mae logo, diˡia logo ba nia saun-
gia ro ngwaefuta nia ki. Ma gwaˡi ˡuru neˡeri ka oli naˡa
ˡi luma maˡa nia.

12 ˡI buri ˡana neˡe ˡafe sa Juda nia mae, ma sa Juda
ka angi ˡuana leleka ka dao ana suilana kwaimanatai
ˡanga, nia faˡinia ngwae kwaima nia sa Hirah kera ka
leka ˡi Timna. Ana kula neˡeri ngwae nia ki kira sufia
ifuna sipsip nia ki ana.

13 Na gwaˡi ˡuru neˡeri nia rongoa neˡe maˡa araˡi nia
mae ˡunaˡeri, nia ka leka ˡuana ˡi Timna ka lulua ngwae
rao nia ki. 14 Sui nia ka lafua toro bulibuli nia ki neˡe nia
ruˡufiˡi sulia nia na ˡuru, ma nia ka ruˡufia laˡu ti toro,
ma nia ka alua taˡi ˡaba toro ka fonea maana, fasi ˡiri
ngwae ki noaˡa kasi lia saiana, nia ka leka ˡuana fanoa
ˡaˡana kira saea ˡania ˡi Enaem, nia ka leka tua ˡi maana
sinamaa ana faˡi labu doe. Fanoa doe neˡeri tua sulia
tala leka ˡuana ˡi Timna. Nia sasi ˡunaˡeri sulia nia sai
leˡa ana sa Sela, susu buri ana araˡi nia ˡi naˡo, nia doe
naˡa, bore ma maˡa ˡalako neˡe noaˡa ˡiri saea fuana
neˡe ke leka ma ka korea. 15 Ma kaidaˡi sa Juda nia lisia,
nia ka manata ˡuri, “Sali ta kini sesele goˡo ˡana niniˡa,
osiˡana nia fonea maana ˡania ˡaba ifi ˡunaˡeri.” 16 Nia
ka leka karangia ˡi ninimana tala, nia ka fata ˡuri fuana,
“Ai, nau ku oga nai teo faˡiniˡo.” Bore ma nia ˡiri saiana
goˡo neˡe kini neˡe na ˡuruna ro ngela ngwane naˡo nia
ki. ˡUnaˡeri kini neˡeri ka saefilo ˡuri ana, “Ta fita ru neˡe
ˡoke baˡa foli nau ˡania?” 17 Ma nia ka fata ˡuri, “Nai baˡa
ngalia taˡi kala nanigot nau, nau ku kwatea kwau fua-
mu.” Sui kini neˡeri ka fata ˡuri, “Leˡa goˡo ˡana, bore
ma ˡoke kwatea maˡi ti ru fuaku ke faˡataˡinia na alan-
gaˡilamu neˡe nai eta dau ana ˡi naˡo, leleka kala nanig-
ot neˡana ka dao maˡi.”

18-19 ˡUnaˡeri nia ka saefilo ˡuri ana, “Ru faˡuta neˡe
ˡoko oga nai kwatea fuamu?” Sui kini neˡeri ka fata ˡuri,
“ˡOke kwateˡa maˡi ru ba fuana totolana kerekereˡa ˡoe
ki, faˡinia gwaˡi dadalo ˡoe, ma faˡi kuba ˡoe.” Nia ka
kwatea ro ru neˡeri ki fuana. Ma nia ka leka ka teo naˡa
faˡinia. Buri ˡana, kini neˡeri ka oli ˡi fanoa nia sui nia ka
lafua na ˡaba ifi neˡe nia fonea ˡania maana, ma nia ka
ruˡufia laˡu toˡongi bulibuli nia ki neˡe nia ruˡu ruˡufiˡi,
osiˡana nia na gwaˡi ˡuru. Noaˡa ˡiri tau goˡo nia ka lisia
neˡe nia ina naˡa.

20 ˡUnaˡeri sa Juda ka kwatea taˡi kala nanigot fuana
kwaima nia sa Hirah, ma nia ka kwatea nia ke olitaˡinia
maˡi ro ru ba nia faˡasia maˡi faˡinia kini baera. Bore
ma ngwae neˡeri kasi dao toˡona kini baera. 21 Nia ka
saefiloa ngwae ˡi Eneam ki ka ˡuri, “Na kini sesele ba
tuatua ˡi ninimana tala nia tua ˡi faˡi ba?” Bore kiraˡa
taˡifau kika fata ˡuri, “Kaimili noaˡa ˡiri toˡo ana ta kini
sesele ana fanoa neˡe.”

22 Sui nia ka oli maˡi siana sa Juda, ma ka fata ˡuri fua-
na, “Nau noaˡa kusi dao toˡona kini baera. Ma ngwaˡi
toˡa ˡi Enean kika saea kira noaˡa kasi toˡo ana ta kini
sesele ˡi fanoa kira.”

23 ˡUnaˡeri sa Juda ka fata ˡuri, “Alaˡania nia ke gonia
ˡana ro ru ba kiri. Nia leˡa ˡasu ˡubani ngwae ki kira ka-
ta gaˡasi nau. Na roraˡa nia naˡa. Nau ku kwate naˡa
kala nanigot fuana, bore ˡoe kosi dao toˡona.” 24 ˡIu,
karangi uulu madamo ki ka sui naˡa, na faˡarongoˡa
ˡuri ka dao siana sa Juda, “Na ˡafe ba ngela ˡoe, nia kini
seseleˡa baera, ma kaidaˡi neˡe nia ina naˡa.” Ma nia ka
fata ˡuri, “Mulu ngalia ˡi maa faˡasia fanoa doe, ma mu-
ka doˡofia nia ka mae.”

25 Ma kaidaˡi kira abalangaˡinia kini neˡeri ˡi maa nia
ka kwatea kwau ro ru ba nia kwatea fuana nia ka goniˡi
ki nia ka kwatea kwau alaˡanga ˡuri, “ˡOko lisia ru ba
ngwae baera nia aluˡi aku ki ne na toto ana kerekereˡa,
faˡinia gwaˡi dadalo nia ma faˡi kuba nia ne. Nau ku ina
naˡa, bore ma ngwae neˡe kwatea ngela fuaku, ro ru
neˡe ki, ru nia ki. ˡOko lisia naˡa? ˡOke saea nia ke leka
maˡi siaku, ro ru neˡe ki, ru sa tai ki niniˡa?”

26 Sui sa Juda ka lia saiana ro ru neˡeri ki, ma nia ka
fata ˡuri, “Kini neˡana bali nia saga, nauˡa neˡe nau ku
rora. Nau ku bolo fuana nai ngalia nia ka korea ngela
ˡisiˡisi nau, bore ma nau ku ˡiri sasia.” ˡI buri naˡa noaˡa
nia kasi teo naˡa faˡinia kini neˡeri.

27 Kaidaˡi ˡi Tamara nia karangi faˡafuta na ngela
neˡeri, kira lisia nia ke baˡa faˡafuta ro ˡiˡiu ki. 28 Ma
kaidaˡi nia faˡafuta, taˡi ana ro ˡiˡiu neˡeri ki, nia ruˡun-
gaˡinia maˡi limana ˡi maa ka sakatafa, sui kini neˡe lia
sulia ka ngalia ˡaba kwalo meo ka firiˡia ˡi limana ngela
neˡeri, nia ka fata ˡuri, “Nia neˡe ai eta futa adaroˡo.”
29 Bore ma ngela neˡeri lalafia limana ma ka olitaˡinia ˡi
saena laˡu. Ma ngwaefuta nia naˡa neˡe ka eta futa.
Goˡo kini neˡeri ka fata ˡuri ana ngela neˡeri, “Falafala
ˡoe neˡe ˡunaˡeri, ˡaeˡo ngwae fuana suˡumaˡilamu tala-
mu.” Nia neˡe kira ka saea ˡani sa Peres neˡe fadalana,
“Nia suˡumaˡinia talana ka eta ruˡu maˡi.” 30 ˡI buri ˡana
na ngwaefuta nia neˡe na aba kwalo meo nia ˡi limana
fiˡi futa maˡi, ma kira ka saea ˡani sa Sera neˡe
fadalana, “Meo.”

Sa Josef rao fuana sa Potifa

39 Kaidaˈi ngwae ana kwalafa sa Ishmael ki kira
ngalia sa Josef ˈuana ˈi Ejipt, kira ka ˈoifoli laˈu ˈa-
nia. ˈUnaˈeri taˈi ngwae ˈaˈana ana tatalafaˈa ana fanoa
neˈeri satana sa Potifa ka folia niaˈa. Ma niaˈa naˈa neˈe
gwaungaˈi fuana ngwae lialia ana luma tatalafaˈa.
2 Iawe nia tua faˈinia sa Josef, ma ru nia sasiˈi ki ka leˈa
liu. Sa Josef tua saena luma sa Potifa, ngwae neˈe ng-
wae ˈi Ejipt nia ˈaˈana fuana. 3 Sa Potifa lisia neˈe Iawe
tua faˈinia sa Josef nia ka sasia raoˈa nia ki ka leka leˈa
liu mala. 4 ˈUnaˈeri nia ka saeleˈa liu fafia, ma nia ka tua
faˈinia ana kaidaˈi ˈoro fuana ˈafilana. Ma nia ka filia sa
Josef ka faˈinaˈonaˈo ana ru ki saena luma nia, faˈinia
ru ki taˈifau neˈe nia toˈo ani. 5 Ma ka eta ana kaidaˈi
neˈeri, osiˈana raoˈa leˈa sa Josef ki, Iawe ka faˈaleˈa ng-
wae neˈeri, ma ru ki taˈifau saena luma nia, ma saena
oˈola nia ru ki ka leka leˈa. 6 ˈUnaˈeri sa Potifa ka alua
ru ki taˈifau neˈe nia toˈo ani saena limana sa Josef, ma
nia noaˈa kasi ˈabera laˈu ˈania ta ru. Nia tua goˈo ˈana
fuana manataˈanga sulia fanga nia ki.

ˈAfe sa Potifa fulia fuli bareˈa ana sa Josef

Sa Josef nia ta taˈi ngwae fiˈi doe neˈe lisilana leˈa liu.
7 Noaˈa kasi tau goˈo ˈafe sa Potifa ka kwaiogai naˈa
ana, ma nia ka lidia fuana teoˈa faˈinia. 8-9 Bore ma sa
Josef noaˈa kasi oga falafala ˈunaˈeri, nia ka fata ˈuri
fuana ˈafe neˈeri, “Noaˈa liu, ˈoe kosi sasi ˈunaˈeri aku!
Lisia basi kwa! Kaidaˈi neˈe ngwae ˈaˈana nau nia noaˈa
kasi ˈabera naˈa ˈania ta ru saena luma nia, osiˈana nau
ku tua faˈinia. Nia alu nau ku ˈaˈana naˈa ana ru nia
toˈo ani ki. Ma nau ku toˈo ana ngasingasiˈanga fuana
raoˈa ˈania ru nia toˈo ani saena luma neˈe. Bore ma
ˈaeˈo neˈe ru nia talana, osiˈana ˈaeˈo neˈe ˈafe nia, ma
nau noaˈa liu kusi sasia ta ru ana. Si diˈia nau ku teo
faˈiniˈo ˈirai ru taˈa liu, noaˈa liu nau kusi fuli ru taˈa
ˈuira. Ma nia ka kwatea taˈangaˈa ˈi maana God logo.”
10 Asoa ki taˈifau goˈo neˈe ˈafe neˈeri tuaraˈi nia fuana
leka teoˈa faˈinia, bore ma nia noaˈa kasi oga goˈo
falafala ˈunaˈeri ki. Ma nia ka noaˈa kasi oga logo tuaˈa
karangia.

11 Leleka, ana taˈi asoa, kaidaˈi nia leka ˈi saena luma
fuana sasilana raoˈa nia, ka noaˈa ta ngwae neˈe ka tua
faˈinia. 12 ˈUnaˈeri goˈo ˈafe neˈeri ka dau ngiringiri naˈa
ana toˈongi nia ma ka fata ˈuri ana sa Josef, “Nau ku
amasiˈo ˈoke teo naˈa maˈi faˈi nau!” Bore ma sa Josef
ka fai danga ˈania toro keta nari nia, ma ka tafi naˈa ˈi
maa. 13 Kaidaˈi ˈafe neˈe lisia nia tafi naˈa faˈasia toˈongi
nia, 14 nia ka ri ˈuana ti ngwae rao neˈe kira rao ana ta
luma kira ka leka maˈi. Goˈo nia ka fata ˈuri fuada, “Ai
reala. Mulu lisia! Ngwae nini ana kwalafa sa Eba ng-
wae taˈa liu mala! Nia faˈa ˈeke kulu ne! Araˈi nau
ngalia maˈi ˈi neˈe fuana tae niniˈa? Nia ruˈu maˈi saena
maˈe luma nau ma nia ka tuaraˈi nau fuana teoˈa
faˈinia, bore ma nau ku ako doe. 15 Ma ana kaidaˈi nia
rongoa neˈe nau ku ako ˈunaˈeri, nia ka tafi ˈi maa faˈa-
sia toˈongi neˈe nia.” 16 Nia ka gonia naˈa ˈana toro sa
Josef leleka araˈi nia ka oli maˈi luma. 17 ˈUnaˈeri nia ka
saea nama ana taˈi alaˈanga neˈeri fuana, nia ka fata
ˈuri, “Na ngwae rao ˈoˈo nini ana kwalafa sa Eba nini
ˈoko ngalia maˈi, nia leka maˈi saena mae luma nau
taˈena, nia sasia nau ku ˈeke. 18 Bore ma kaidaˈi nau ku
ako doe, nia ka tafi ˈi maa faˈasia toˈongi nini nia.”

19 Kaidaˈi ngwae neˈeri rongoa alaˈanga neˈe ˈafe nia
saea, nia ka saetaˈa liu. 20 ˈUnaˈeri nia ka asungaˈinia
ngwae nia ki ka leka daua sa Josef, ma kira ka ˈui ˈania
saena lokafo. Nia lokafo neˈeri, kaidaˈi ˈoro kira alua
ngwae rao tatalafaˈa ki ˈi saena. Sui bore ˈana sa Josef
ka tua saena lokafo, 21 Iawe nia tua tari goˈo ˈana
faˈinia, ma nia ka ˈoilakitaˈinia. Ma ngwae ˈaˈana ana
lokafo neˈeri ka saeleˈa fafia sa Josef, 22 ˈunaˈeri nia ka
alua ka lia sulia ti ngwae lokafo neˈe kira tua saena
lokafo neˈeri, ma nia ka kwatea ka ˈaˈana ana raoˈa
saena lokafo neˈeri. 23 Sui ngwae ˈaˈana neˈeri kasi
ˈabera naˈa ˈania raoˈa neˈeri ki, sulia Iawe nia tua
faˈinia sa Josef, ma nia ka sasia raoˈa neˈeri ki ka leˈa
liu.

Sa Josef fada ro maliu boleˈa ki

40 Sui buri ˈana tiˈitiˈi goˈo, ro ngwae rao tatalafaˈa
ki kera kwatea tatalafaˈa ka saetaˈa liu fuadaroˈo
ro ngwae neˈeri ki, taˈi ngwae ˈaˈana fuana ngwaˈi toˈa
kira lia sulia na waen tatalafaˈa, ma taˈi ka ˈaˈana fuana
ngwaˈi toˈa kira rao ana beret tatalafaˈa. 2 Tatalafaˈa
nia saetaˈa liu fuadaroˈo, 3 goˈo nia ka aludaroˈo saena
lokafo neˈe sa Potifa ˈaˈana ana. Nia neˈe taˈi lokafo ni-
ni sa Josef nia tua logo ana. 4 ˈUnaˈeri sa Potifa ka alu
keraˈa saena limana sa Josef ka lia sulia kera, ma kera
taˈi tua tau tiˈitiˈi saena lokafo neˈeri.

5 Ana taˈi rodo, kaidaˈi kera tua ˈua saena lokafo, kera
maliu bole, ma fadalana ro maliu boleˈa neˈeri ki ka
matamata daofaˈi liu naˈa. 6 Sui ˈofodangi kaidaˈi sa
Josef leka maˈi fuana lisi ladaroˈo, nia lisia kera manata
ˈabera liu naˈa. 7 Nia ka saefilo ˈuri adaroˈo, “Nau ku
lisia koroˈo manata ˈabera ana taˈi ru. Ru faˈuta niniˈa?”
8 Ma kera ka ˈuri, “ˈOko saiana rodo sui, keroˈo maliu
bole, bore noaˈa ta ngwae ana kula neˈe saiana ke
saea fadalana ro maliu boleˈa neˈe ki fuamiroˈo.” Ma
nia ka fata ˈuri fuadaroˈo, “God talana goˈo neˈe toˈo
ana ngasingasiˈanga fuana saelana fadalana maliu
boleˈa. Bore ˈana, moro ili sae toˈona maˈi ro maliu
boleˈa neˈana ki fuaku.”

9 ˈUnaˈeri na ngwae neˈe ˈi naˈo nia ˈaˈana ana ngwae
nia kira lia sulia waen tatalafaˈa, nia ka fata ˈuri, “Nau
ku maliu boleˈa fasi nau ku lisia taˈi ˈai grep. 10 ˈAi grep
neˈeri toˈo ana uulu rara ˈai ki ana, ma kaidaˈi rara ˈai
neˈeri ki toˈo ana raˈi ru ki, tona bore ma nia toˈo logo
ana taka ru ki, ma nia ka toˈo naˈa ana fuaˈi ru ki ana
ma kira ka kwasa naˈa. 11 Nau ku dau ana titiu ni kwaˈu
tatalafaˈa, nau ku ngalia fuana ˈai grep neˈeri, ma nau
ku losia suluna saena titiu ni kwaˈu neˈeri, buri ˈana
nau ku kwatea kwaˈu titiu ni kwaˈu neˈeri fuana tata-
lafaˈa.”

12 Sui sa Josef ka fata ˈuri, “Na fadalana maliu boleˈa
neˈana ˈuri, uulu rara grep neˈana ki, na uulu asoa ki

neˡana. 13 Kaidaˡi noaˡa kasi dao ˡua ana uulu asoa ki, tatalafaˡa ke baˡa ngaliˡo faˡasia luma lokafo, ma nia ke baˡa alu ˡoke oli laˡu ana raoˡa ba ˡoko sasasia ˡi naˡo. ˡOko saiana ˡoke baˡa kwatea nama ˡamu titiu ni kwaˡu tatalafaˡa fuana, diˡia nama ba ˡoko sasasia ˡi naˡo, kaidaˡi ba ˡoko ˡaˡana fuana ngwae kira lia sulia waen nia. 14 Ma kaidaˡi neˡe ˡoke leka faˡasia luma lokafo, ˡoe kosi takadalafa nau! ˡIu, ˡoke manatai nau, ma ˡoko faˡarongoa tatalafaˡa ˡani nau fasi ˡiri nia ka lafu nau logo faˡasia luma lokafo. 15 ˡOko lisia! Nauˡa kwalafa sa Eba ne, bore ma etaeta kira bili nau faˡasia fanoa kami, ma kira ka ngali nau maˡi neˡe. Ma kaidaˡi nau ku tua ˡi neˡe, nau ku ˡiri sasia ta ru neˡe bolo faˡinia kike ˡui ˡani nau saena luma ni lokafo neˡe.”

16 Ana kaidaˡi ta ngwae rongoa neˡe fadalana maliu boleˡa neˡeri neˡe sa Josef saea ka mamana, nia ka fata ˡuri, “Nauˡa logo nau ku lisia ta taˡi maliu boleˡa. Nau ku maliu bole ˡuri, uulu kukudu ˡi beret ki uu fafona gwauku. 17 ˡI saena kukudu isi ˡi fafo, na kwalu kaela afu keke goˡo neˡe teo ˡi saena ma nau ku ngaliˡi fuana tatalafaˡa. Bore ma noˡo ki kira ˡania afu keke neˡeri ki.” 18 Sui sa Josef ka fata ˡuri, “Fadalana maliu boleˡa ˡoe nia ˡuri. Uulu kukudu neˡana ki neˡe uulu asoa ki neˡe saena luma lokafo. 19 Nia ˡiri dao ˡua ana uulu asoa ki, kike baˡa sikilia gwaumu, ma kike baˡa dauraˡinia nonimu ana ta taˡi faˡi ˡai. Ma faˡi noˡo ki kike leka maˡi ma kira ke ˡania fasi ˡi nonimu ki.”

20 Ana uula asoa ana saena lokafo na tatalafaˡa ka sasia taˡi fafangaˡa ana kaidaˡi nia futa ana. Nia sasia taˡi fafangaˡa doe liu ma nia ka laefia ngwae ˡaˡana nia ki ka leka maˡi. Ma ˡi maana ti ngwae ˡaˡana ana nia ka lafua maˡi ro ngwae ba nia ki laˡu neˡe kera tua saena luma lokafo. 21 Ngwae ba ˡi naˡo nia ˡaˡana ana ngwae ki fuana liaˡa sulia waen nia, nia ka alua laˡu ana raoˡa ba nia. 22 Bore ma ngwae ba ˡi naˡo nia ˡaˡana fuana ngwae saungaˡilana beret nia, kira ka saungia nia ka mae, ma kira ka dauraˡinia nonina ana taˡi faˡi ˡai. Ru ki taˡifau fuli diˡia nama neˡe sa Josef eta saea. 23 Bore ma ngwae neˡe ˡaˡana fuana ngwae ki neˡe lia sulia waen tatalafaˡa nia noaˡa ˡiri manata naˡa toˡona sa Josef, nia takadalafa liu naˡa.

Sa Josef saea fadalana maliu boleˡa tatalafaˡa

41 Buri ˡana ro faˡi ngali ki na tatalafaˡa ˡi Ejipt nia ka toˡo ana taˡi maliu boleˡa. Nia lisia fasi nia uu ˡi ninimana kafo ˡi Nael. 2 ˡUnaˡeri nia ka lisia fiu buluka ki raˡe alaˡa maˡi faˡasia kafo, ma kira ka ˡani karasi ninimana kafo neˡeri. Ma fiu buluka neˡeri ki doe liu, ma ˡuliˡulida ka ngwasinasina logo. 3 Buri ˡana ta fiu buluka ka raˡe maˡi faˡasia kafo neˡeri, ma kira ka tua karangia logo na buluka ba kira eta taˡe maˡi ki. Buluka neˡeri ki, suli ˡoˡo ki naˡa ma lisilada ka taˡa liu. 4 Ma ai neˡe suli ˡoˡo oˡa ki, kira ka ˡania ai neˡe doe leˡa ki leleka ka sui. Goˡo tatalafaˡa ka ada.

5 Buira nia ka maliu laˡu, ma ka lisia laˡu ta maliu boleˡa. Nia lisia fasi taˡi ˡai ˡaiˡi witi nia toˡo ana fiu fingi ru doe ki ana, neˡe kwaimaˡa kwali naˡa fuana ngalilani maˡi. 6 Sui nia ka lisia laˡu ta ˡaiˡaiˡi witi neˡe nia toˡo ana fingi ru tiˡitiˡi neˡe saˡosaˡofiˡa liu ma ka karangi mae naˡa, sulia iru ˡakoˡako ana ˡeˡerede nia ˡakoˡako liu. 7 Goˡo fiu fingi ru tiˡitiˡi neˡeri ki kira ka ˡania na fingi ru doe lia leˡa ki. Ma tatalafaˡa ka ada laˡu, nia ka saiana neˡe nia maliu bole goˡo. 8 Bore ma ˡofodangi na tatalafaˡa ka manata ˡabera liu naˡa, sui nia ka riˡi ˡuana maˡi ngwae liatoˡo ana fanoa neˡeri kike leka maˡi fuana lisilana. ˡUnaˡeri nia ka faˡarongo kira ana ro maliu boleˡa neˡeri ki, bore ma ta ngwae ˡada noaˡa ˡisi saea fadalana ro maliu boleˡa nia ki fuana.

9 ˡUnaˡeri mala ngwae neˡe nia ˡaˡana ana ngwaˡi toˡa fuana liaˡa sulia waen nia, nia ka fiˡi fata ˡuri fuana, “Tatalafaˡa kwa! nau ku fiˡi manata toˡona taˡi ru nau ku fata alangaˡi fuana sasilana bore ma nau ku manata bura ana. 10 ˡI naˡo ba ˡoko ogataˡa fuaku faˡinia ngwae ba ˡaˡana fuana ngwaˡi toˡa fuana saungaˡilana beret ˡoe, ma ˡoko alu kamiroˡo saena luma ni lokafo, saena luma ngwae faˡinaˡonaˡo ana ngwae lialia ana luma ˡoe. 11 Taˡi rodo keroˡo maliu bole, ma fadalana ro maliu boleˡa keroˡo ki ka matamata daofaˡi liu naˡa. 12 Taˡi ngwae fiˡi doe ana kwalafa sa Eba neˡe rao ˡoˡo fuana faˡinaˡonaˡo ˡoe, nia tua faˡi keroˡo saena luma ni lokafo. Kaidaˡi keroˡo faˡarongoa ˡani ro maliu boleˡa keroˡo ki fuana, nia saea fadalana ro maliu boleˡa neˡeri ki fuamiroˡo. 13 Ma buri ˡana ru ki taˡifau ka diˡia nama neˡe nia saeˡe. Nauˡa ˡoko alu nau laˡu ana raoˡa nau, bore ma ta ngwae ˡoko kwatea ngwae ˡoe ki fuana saungilana ka mae.”

14 ˡUnaˡeri na tatalafaˡa ka kwatea kwau ngwae rao nia ki ka baˡea maˡi sa Josef. Ma ka ˡiri tau goˡo kira ka leka baˡea maˡi faˡasia luma ni lokafo. Nia ka sufi guguru ma ka rokisia toro nia, ma ka leka uu ˡi naˡona tatalafaˡa. 15 Sui tatalafaˡa ka fata ˡuri fuana, “Josef kwa! Nau ku lisia taˡi maliu boleˡa, bore ma noaˡa ta ngwae ana kula neˡe saiana saelana fadalana fuaku. Bore ma taˡi ngwae nia saea fuaku ka ˡuri, ‘Kaidaˡi ˡoko rongoa maliu boleˡanga ˡoko saiana ˡoke saea fadalana.’”

16 Bore ma sa Josef ka fata lala ˡuri, “Nau noaˡa naisi saiana saelana fadalana maliu boleˡa ki. Bore ma God naˡa neˡe ke baˡa saea fadalana maliu boleˡanga ˡoe, neˡe ˡoke baˡa saeleˡa ana.”

17 Goˡo tatalafaˡa ka fata ˡuri, “Ana maliu boleˡanga nau, nau ku lisia fasi nau ku uu ˡi ninimana kafo ˡi Nael. 18 ˡUnaˡeri fiu buluka ki ka raˡe maˡi faˡasia kafo neˡeri, ma kira ka ˡani karasi ninimana kafo. Na fiu buluka neˡeri ki doe ka leˡa liu, ma nonida ka ngwasinasina logo. 19 Ma ˡi buri ˡana ta fiu buluka laˡu ka raˡe maˡi faˡasia kafo ma kiraˡa suli ˡoˡo ki naˡa ma ka lia taˡa logo. Kira lia taˡa liu ka liufia ti buluka neˡe nau ku lilisiˡi ana ti kula ˡi Ejipt. 20 Goˡo kira ka ˡania ai nonina leˡa ki leleka ka sui. 21 Bore ma ta ngwae noaˡa kasi lia sai goˡo ana neˡe kira ˡania buluka doe neˡeri ki sulia kira suli ˡoˡo ˡanga goˡo, diˡia logo ˡae etaeta ba kiri. Buri ˡana nau ku ada naˡa. 22 Sui buri ˡana nau ku lisia laˡu ta maliu boleˡa, nau ku lisia taˡi ˡai ˡaiˡi witi neˡe toˡo ana fingi ru doe ki kwaimaˡa kwali naˡa fuana ngalilana maˡi. 23 Sui nau ku lisia laˡu ta ˡai ˡaiˡi witi neˡe toˡo ana

fiu fingi ru tiˈitiˈi ki ana neˈe saˈosaˈofia liu, karangi mae naˈa, osiˈana iru ˈakoˈako ana kula ˈeˈerede ˈakofia liu na witi neˈeri. 24 ˈUnaˈeri fiu fingi witi tiˈitiˈi saˈosaˈofia neˈeri kika ˈania fingi ru doe lia leˈa neˈeri ki. Nau ku saea ro maliu boleˈa nini nau ki fuana ngwae lia toˈo neˈe ki bore ma noaˈa ta ngwae ada kasi saea fadalana ro maliu boleˈanga neˈe ki fuaku.”

25 Sui sa Josef ka fata ˈuri ana tatalafaˈa, “Ro maliu boleˈanga neˈana ki fadalani taˈi ru goˈo. God saea naˈa fuamu ru neˈe nia ke baˈa fulia. 26 Na fiu buluka leˈa neˈana ki, nia fada ˈani fiu faˈi ngali ki. Ma fiu fingi witi leˈa neˈana ki, nia fada logo ˈani fiu faˈi ngali ki logo. Ro maliu boleˈanga neˈana ki fadalani taˈi ru goˈo. 27 Na fiu buluka suli ˈoˈo aˈa neˈana ki, neˈe kira saka maˈi faˈasia saena kafo ˈi buri, faˈinia fingi witi tiˈitiˈi neˈe saˈosaˈofiˈa karangi ka mae naˈa, kira fada ˈani fiu faˈi ngali ana fioloˈanga ma ˈatoˈanga ana fanga. 28 Ru neˈe ke baˈa dao maˈi diˈia naˈa ba nau ku saea fuamu. God nia faˈataˈinia fuamu tae neˈe nia karangi ke fulia. 29 Fuana fiu faˈi ngali etaeta ki na oˈola ˈi Ejipt ki taˈifau ke fungu ana fanga. 30 Bore ma buira fiu faˈi ngali ana fioloˈanga ma kaidaˈi fanga ke ˈato ke baˈa dao maˈi. Ma ana kaidaˈi neˈeri, ngwae ki noaˈa kira kasi manata naˈa toˈona kaidaˈi kira toˈo ana fanga ˈoro, osiˈana kaidaˈi ˈato neˈe nia ke faˈalia naˈa fanoa taˈifau. 31 Ngwae ki taˈifau kike baˈa takadalafa kaidaˈi leˈa neˈe kira eta toˈo ana sulia fioloˈa neˈe ke dao maˈi, buri ˈana ke baˈa taˈa lilisu mala. 32 Ro maliu boleˈa neˈe ki fadalani taˈi ru goˈo niniˈa. Ma ai neˈe faˈataˈinia neˈe God salisali naˈa ana ru neˈe, ma nia karangi ka dao naˈa maˈi.

33 “ˈIu ˈoke filia nama ta taˈi ngwae sai ˈi ru neˈe ke lia saiana ru neˈe ke baˈa dao maˈi ki, ma ˈoke alua nia ngwae ˈaˈana leˈa ˈoe ana fanoa neˈe. 34 Ma ˈoke alua ti ngwae ˈaˈana laˈu kira ka rao ˈi olofana niaˈa fasi ˈiri kike lia saiana fanga neˈe ngwae ki ngaliˈi maˈi. Ana fiu faˈi ngali etaeta neˈe ki, na fanga ke baˈa ˈoro liu mala, ma faˈi ngali ki taˈifau kaidaˈi ngwae ki kira ngalia maˈi fanga kira ke daroˈia nama ˈania lima kabu ki na fai kabu ru ki ru kira, ma taˈi kabu ru ngwae neˈeri ka ngalia ka goni leˈa ana. 35 Ana kaidaˈi leˈa neˈeri, faˈi ngali ki taˈifau kira ke alu leˈa nama ana fanga ka teo leˈa saena fanoa doe ki, ma kira ngwae ni ofoˈa ki kira ke lia nama sulia. 36 ˈUnaˈeri fanga neˈeri ki ke teo kwaimasi fuana fiu faˈi ngali ana fioloˈanga ki ma kaidaˈi ˈato neˈe ke dao maˈi fafia fanoa neˈe. Falafala ˈunaˈeri neˈe, ngwae ki noaˈa kira kasi baˈa maelia fioloˈanga ana fanoa neˈe.”

Sa Josef ˈaˈana ana fanoa ˈi Ejipt

37 ˈUnaˈeri tatalafaˈa faˈinia gwaungaˈi nia kira ka saeleˈa fafia nai ˈi ru ˈanga neˈeri, 38 ma tatalafaˈa ka fata ˈuri fuada, “Sa Josef, ngasingasiˈanga God tua faˈinia mamana naˈa. Noaˈa kulu kasi dao naˈa laˈu toˈona ta ngwae neˈe lia toˈo ka liufia niaˈa.” 39 Ma nia ka fata ˈuri fuana sa Josef, “God ˈoe faˈataˈinia ru neˈe ki fuamu. Nau ku lia sai naˈa ana ˈoko sai ˈi ru liu, ma ˈoko lia saiana ru neˈe ke fuli ki ka liufia ta ngwae. 40 ˈUri, nai baˈa alua ˈaeˈo ta ngwae ˈaˈana aku fuana liaˈa sulia fanoa neˈe nau, ma ngwae nau ki taˈifau kike kwairoˈoi ana fatalamu. Ka ˈunaˈeri ˈaeˈo neˈe na ruana ngwae aku, ma ka noaˈa laˈu ta ngwae neˈe ka toˈo ana ngasingasi ˈanga ana fanoa neˈe ka diˈia ˈaeˈo. 41 Kaidaˈi neˈe nau ku aluˈu ˈoko ˈaˈana ana maˈe fanoa ana fanoa neˈe.” 42 ˈUnaˈeri na tatalafaˈa ka kanusua taˈi kome efoa ˈi ˈuˈuna neˈe nia alua ana kaidaˈi ki nia ka toto nia ˈani kerekereˈa, goˈo nia ka alua ana ˈuˈuna sa Josef. Ma nia ka ngalia taˈi toro kwao nia ka toro ˈania, ma nia ka dauraˈinia kwala kekefa gol ˈi luana. 43 Nia ka ngalia ruana kad nia neˈe na hos nia tara, ma ka kwate fuana sa Josef fuana lekaˈa ˈania. Ma kaidaˈi sa Josef liu kwau kaidaˈi ˈoro ki na ngwae lialia ˈafia tatalafaˈa neˈe kira leka ˈi naˈona, kira ako doe kika ˈuri, “Bobo uruuru! Bobo uruuru!” Nia naˈa neˈe falafala tatalafaˈa nia sasia fuana sa Josef neˈe lia sulia maˈe fanoa ana fanoa ˈaˈana neˈeri. 44 Ma tatalafaˈa ka fata ˈuri fuana, “Nauˈa naˈa neˈe na tatalafaˈa, ma fatalaku neˈe ˈuri, ngwae ki taˈifau ana tuaˈa neˈe diˈia kira oga sasilana ta raoˈa, nama kira ka leka ana ta kula, kira ke eta lidi ˈoe basi.” 45-47 Sui tatalafaˈa nia ka kwatea ta sata laˈu fuana sa Josef. Ma sata neˈeri neˈe sa Safenat Paneh, neˈe sata faolu nia, ma nia ka ngalia taˈi sariˈi ana fanoa neˈeri, ma ka kwatea fuana nia ka korea. Sariˈi neˈeri neˈe satana ˈi Asenat. Nia ana fanoa doe ˈi Heliopolis, ma maˈa nia sa Potifera ma niaˈa taˈi fata abu ana falafala ana kula abu kira saea ˈani ˈi On.

Na kaidaˈi neˈe sa Josef nia talaˈae ka rao fuana tatalafaˈa ˈi Ejipt, nia tua naˈa sulia uulu akwala faˈi ngali ki. Nia leka kwau ana kula tatalafaˈa nia tua ana ma kaidaˈi ki saena fiu faˈi ngali neˈeri ki, nia liu ana kula ki taˈifau ana fanoa neˈeri. Ma saena fiu faˈi ngali neˈeri ki nia toˈo ana kaidaˈi leˈa fuana oˈola witi ki ka toˈo ana fanga ˈoro.

48 ˈIu ma fanoa doe ki taˈifau neˈe nia leka ani, nia ngalia witi ki, ma ka goniˈi leˈa saena luma ni goni ruˈa saena fanoa neˈeri. 49 Sa Josef ukua witi ki, leleka ka ˈoro liu diˈia naˈa one sulia asi neˈe noaˈa ta ngwae kasi saiana toˈolana.

50 Ma kaidaˈi neˈe fioloˈa doe neˈeri ˈiri raˈe ˈua maˈi sa Josef faˈinia ˈafe nia kera toˈo naˈa ana ro ngela ngwane ki. 51 Kaidaˈi ngela ˈi naˈo nia futa, sa Josef fata ˈuri, “God kwatea nau ku takadalafa naˈa raoˈa ulafu ba nau ku sasiˈi maˈi Ejipt ki. Ma ru taˈa ba kiri taˈifau ba ngwaˈi ngela maˈa nau kira sasia aku.” Ma nia ka saea ngela neˈeri ˈani sa Manase. 52 Ma buri ˈana ruana ngela ana ka futa nia ka fata ˈuri, “God kwatea ngela neˈe ki fuaku ana kula neˈe ru ˈafitaˈi ki fuli fuaku.” Ma nia ka saea ruana ngela ˈani sa Ifrem.

53 ˈUnaˈeri fiu faˈi ngali neˈe oˈola ki toˈo ana fanga ˈoro, ma na ngwae ˈi Ejipt ki ka saeleˈa, kaidaˈi leˈa neˈeri sui naˈa. 54 ˈUnaˈeri fiu faˈi ngali fuana fioloˈanga ma kaidaˈi ˈato fuana toˈonga ana fanga ka dao naˈa, ma ka diˈia nama ba sa Josef nia saea ˈi naˈo. Ma ti fanoa ˈaˈana ngwae ki noaˈa kasi toˈo naˈa ana fanga, bore ma ˈi Ejipt fanga ˈoro nia teo. 55 Sui kaidaˈi ngwaˈi toˈa ˈi Ejipt kira talaˈae ana olidokoˈa ana fanga, kira fioloˈa naˈa. ˈUnaˈeri kira ka leka maˈi kira ka saefiloa

tatalafaˡa fuana kwatelana fanga fuada. Goˡo tatalafaˡa ka saea fuada kira ka leka siana sa Josef, ma kira ke sasia tae neˡe nia saea. 56 Ma kaidaˡi ˡato ana fioloˡanga nia dao ka taˡa liu naˡa, sa Josef ka ˡifingia luma ni goni fangaˡa ki, ma ka alaˡania ngwae ki kira ka leka maˡi kika folia witi ana fanoa neˡeri. 57 ˡUnaˡeri ngwae ana fanoa ˡaˡana ki taˡifau logo neˡe kira leka maˡi Ejipt fuana folilana witi, osiˡana fioloˡanga neˡeri dao ana fanoa ki taˡifau saena magalia naˡa.

Ngwaefuta sa Josef ki leka ˡi Ejipt fuana foli fangaˡa

42 Ana kaidaˡi neˡeri sa Jakob tua tua maˡi ˡana ˡi Kenan, ma kaidaˡi nia rongoa kira ˡoifoli ˡani witi ˡi Ejipt, nia ka fata ˡuri fuana ngwaˡi ngela nia, “Faˡuta neˡe kaumulu kasi sasia ta ru? 2 Nau ku rongoa neˡe kira ˡoifoli naˡa ˡania witi ˡi Ejipt. ˡUnaˡeri kaumulu ke leka folia nama maˡi ti fanga fuakulu, nia taˡa neˡe kuke mae ana fioloˡanga.” 3 Sui goˡo akwala ngwaefuta sa Josef kira ka faˡasia ˡi Kenan ma kira ka leka ˡi Ejipt fuana foli fangaˡa ˡada. 4 Bore ma sa Jakob noaˡa kasi saiana neˡe ke alaˡania sa Benjamin na sasina sa Josef fuana lekaˡa faˡinida, osiˡana nia maˡu ˡasu ˡubani ti ru kata fuli fuana sulia tala. 5 ˡUnaˡeri ngwaˡi ngela sa Jakob kira ka leka faˡinia ti ngwae ˡi Kenan neˡe kira leka ˡuana ˡi Ejipt fuana foli fangaˡa sulia kaidaˡi ˡato ma fioloˡa dao naˡa fafia fanoa kira.

6 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Josef naˡa neˡe lia sulia fanoa ˡaˡana neˡeri, ma nia ka ˡoifoli ˡania fanga ana ngwae ki ana fanoa matamata ki saena magalia. Sui ngwaefuta nia ki kira leka maˡi, ma kira ka bobo uruuru ˡi naˡona leleka maada ka foto ana ano. 7 Ma kaidaˡi nia lisida, nia lia saiada neˡe kiraˡa ngwaefuta nia ki goˡo, bore ma nia fata ˡania alaˡanga ˡi Ejipt, ma nia ka toˡo ana taˡi ngwae fuana rokisilana fatalana fasi ˡiri noaˡa kira kasi lia saiana. Ma nia balufida ka ˡuri, “Kaumulu leka maˡi faˡasia ˡi fai?” Ma kira ka olisi ˡuri ana, “Kaimili faˡasia ˡi Kenan ne, ma kaimili leka maˡi fuana foli fangaˡa ˡamiˡa.”

8 Sa Josef lia sai goˡo ana na ngwaefuta nia ki, bore ma kira ˡiri lia sai nama ana. 9 ˡUnaˡeri nia ka manata toˡona ro maliu boleˡa nia ki ba nia lisiˡi ˡi naˡo, neˡe kira bobo uruuru fuana. Nia fata ngasingasiˡa fuada ka ˡuri, “Sali kaumulu leka goˡo maˡi fuana saiˡa ana fanoa neˡe kami taka nini. Kaumulu oga muke dao toˡona kamiˡa, sali kami ngasingasiˡa nama noaˡa fasi ˡiri kamu ke leka maˡi fuana fuˡali lamiˡa.” 10 Bore ma kira fata ˡuri, “Noaˡa kwala ngwae ˡaˡana, nia ˡiri ˡuira laˡu. Kaimili niniˡa diˡia goˡo ngwae ˡoe ki. Kaimili leka goˡo maˡi fuana foli fangaˡa ˡamiˡa. 11 Kaimili taˡifau ngwaefuta ki ne, ma kami sa toˡo goˡo ana taˡi maˡa. Kaimili noaˡa kasi leka laˡu maˡi fuana iro fanoa ˡanga. Kaimili leka saga goˡo maˡi.”

12 Sui nia ka fata laˡu ˡuri fuada, “Noaˡa! Kaumulu leka maˡi muka sai aimili ne!”

13 ˡUnaˡeri kira ka fata ˡuri, “Ngwae ˡaˡana kwa! Kaimili niniˡa ngela ana taˡi ngwae goˡo niniˡa, ma kami tua ˡi Kenan. Etaeta kaimili akwala ma ro ngela, bore ma taˡi ngwaefuta aimili nia noˡana, ma susu buri kaimili nia tua maˡi faˡinia maˡa kami ˡi fanoa.”

14 Bore ma nia ka fata ˡuri, “Nau ku saea ka sui naˡa ba! Kaumulu leka goˡo maˡi fuana irolana fanoa neˡe! 15 Nai dao nama toˡona neˡe kaumulu alaˡa mamana! Nia leˡa, nia mamana ˡani satana tatalafaˡa, nau ku saea ru mamana fuaumulu. Si diˡia susu buri kamu noaˡa kasi leka maˡi ana kula neˡe, ˡirai noaˡa kamu kasi baˡa leka naˡa faˡasia ˡi neˡe. 16 Ta taˡi ai aumulu ke leka ka ngalia nama maˡi! Kaumulu ai neˡe ki kaumulu ke tua saena luma lokafo, leleka kaimili ka dao toˡona neˡe fata laumulu nia mamana nama ka noaˡa. Si diˡia noaˡa, nau ku saea naˡa ru mamana fuaumulu, kaimili ke sai leˡa naˡa ana neˡe kaumulu leka goˡo maˡi fuana irolana fanoa neˡe.” 17 Ma nia ka aluda saena lokafo sulia uulu asoa ki.

18 Ma uula asoa, nia ka fata ˡuri ada, “Nauˡa ngwae fuana manata lafulana God, ma diˡia kaumulu sasi diˡia neˡe nau ku saea, nai baˡa alaˡani kamu ke mauri. 19 Diˡia kaumulu oga neˡe muke faˡataˡinia fatalamuˡa mamana, nia leˡa ta taˡi ai aumulu ke tua saena luma lokafo neˡe, ma ti ai muke saiana muke ngalia fanga niniˡa kamu folia, ma muka oli muka kwatea fanga neˡe ki fuana ngela kamu ki neˡe kira fiolo goˡo ada kaidaˡi neˡe. 20 Bore ma kamu ke ngalia nama maˡi susu buri ngwaefuta kamu ke leka maˡi fuaku, fasi ˡiri nai lisia niaˡa. Diˡia nia ˡunaˡeri neˡe, ke baˡa faˡataˡinia neˡe fatalaumulu nia mamana, ka ˡunaˡeri noaˡa naisi saungi kaumulu ka mae.”

Ma ngwaˡi ngwaefuta neˡeri kira ka alafafia fatalana, 21 ma kira ka alaˡa ˡuri fuada talada, “Se reala! Kaidaˡi neˡe kulu toˡo naˡa ana kwaˡikwaˡinga faˡasia ru taˡa ba kulu sasia ana ngwaefuta kulu ˡi naˡo! Kulu lisia ka sui naˡa ru taˡa neˡe kulu sasiˡi ana ki, bore ma kaidaˡi nia angi fuakulu fasi ˡiri kulu ka ˡafia, noaˡa kulu kasi rongoa na fatalana. Kaidaˡi neˡe ru doe neˡe ka dao naˡa fafi kulu!”

22 ˡUnaˡeri sa Ruben ka fata ˡuri fuada, “Ana kaidaˡi baera, nau ku saea naˡa fuaumulu ba nia ngwae fiˡi doe goˡo ne, noaˡa kaumulu kasi faˡalia laˡu, bore ma noaˡa kaumulu kasi saiana rongolana fatalaku. Kaidaˡi neˡe kulu toˡo naˡa ana kwaˡikwaˡinga duˡungana maelana.” 23 Sa Josef nia rongo saiana alaˡanga kira ki taˡifau, bore ma kira ˡiri sai goˡo ana neˡe niaˡa ngwaefuta kira, osiˡana kiraˡa taˡifau alaˡa fuana ta ngwae matamata lala neˡe rokisia fatalada fuana. 24 Ma nia ka leka faˡasida ka angi, ma kaidaˡi nia saiana nia leˡa laˡu, nia ka oli maˡi. Nia ka ngalia sa Simion ma ka firiˡia ˡi maada.

Ngwaefuta sa Josef ki oli ˡuana ˡi Kenan

25 Goˡo sa Josef ka fata ˡuri fuana ngwae ni rao nia, “Mulu faˡafungua fanga ki saena ngwaˡi ngwaˡi toˡa neˡana ki. Kira folia fanga neˡana ki naˡa, bore ma mani neˡe ngwae neˡana ki taˡifau kira foli aniˡi, niˡi ke oli saena ngwaˡi kira ki faˡinia fanga kira. Ma kamu ka kwatea fanga fuada fuana ˡanilana sulia tala.” Ma ngwae ni rao nia ki ka sasi naˡa ˡunaˡeri. 26 ˡUnaˡeri ng-

waefuta nia ki kira ka alua na ngwaˈi ni fanga ki fafona dongki kira ki, ma kira ka leka naˈa. 27 Ana rodo kaidaˈi kira mamalo, ta taˈi ada ka ˈifingia ngwaˈi nia ka kwatea fanga fuana dongki nia, goˈo nia ka tona ˈania mani nia neˈe teo goˈo ˈani saena ngwaˈi faˈinia fanga ki. 28 Ma nia ka fata ˈuri fuada, “Ei reala kwa! Kira olitaˈinia goˈo mani nau ki! Niˈi teo goˈo ˈani faˈinia fanga ki saena ngwaˈi nau.” Manataˈanga kira ki taˈa liu naˈa, sulia kira maˈu liu. Sui kira ka saefilo ˈuri ada talada, “Tae naˈa niniˈa God sasia akulu re?”

29 Ma kaidaˈi kira oli laˈu maˈi siana maˈa kira ˈi Kenan, kira ka faˈarongoa ˈani ru ki taˈifau neˈe dao toˈoda. 30 Kira fata ˈuri, “Ngwae loˈoko lia sulia tuaˈa ˈi Ejipt, nia fata balubaluˈa liu naˈa fuaimili. Nia fia fasi kaimili leka lala fuana irolana fanoa nia. 31 Ma kaimili ka fata ˈuri fuana, ‘Kaimili noaˈa ˈiri leka laˈu maˈi fuana irolana fanoa ˈoe. Kaimili leka lala maˈi fuana foli fangaˈa. 32 Kaimili niniˈa ngela ana taˈi maˈa goˈo. Etaeta kaimili akwala ma ro ngela, bore ma ta taˈi ngwaefuta aimili nia noˈana, ma susu buri kaimili nia tua goˈo maˈi faˈinia maˈa kami ˈi Kenan.’” 33 Goˈo ngwae neˈeri nia ka ˈuri, “ˈIrai taˈi ru neˈe nai faˈamamana fatalaumulu faˈinia nama ka noaˈa. Taˈi aumulu nia ke baˈa tua faˈinau ˈi neˈe. Ma kaumulu ti ai kamu ka oli faˈinia fanga fuana ngela kamu ki neˈe kira fiolo maˈi fanoa. 34 Bore ma kamu ke ngalia nama maˈi na ngwaefuta ˈisiˈisi ba kamu ˈi neˈe fasi ˈiri nai lisia. Ru ˈunaˈeri neˈe nau ku saiana kaumulu noaˈa laˈu ngwae iro fanoa ki, ma fatalaumulu ka mamana. ˈUnaˈeri mala, nau ku fiˈi alaˈania ngwaefuta kamu ka oli ka tua faˈi kamu, ma kamu ke baˈa leka goˈo amuˈa ana ta kula ana fanoa neˈe, neˈe kamu oga.”

35 Ma kaidaˈi kira kisitaˈinia ngwaˈi kira ki, kiraˈa taˈifau kira lisia ngwaˈi mani kira ki teo goˈo faˈinia fanga ki. Ma kaidaˈi kira lisia mani neˈeri ki, kira maˈu liu, ma maˈa kira bore ka maˈu liu logo. 36 Ma nia ka fata ˈuri ada, “Faˈuta, ˈuri ma kaumulu oga nai koloa naˈa ˈaku na ngela neˈe nau ki niniˈa? Sa Josef noˈana naˈa! Ma sa Simion ka noˈana laˈu, ma kaidaˈi neˈe kaumulu oga laˈu ngalilana sa Benjamin? Ru neˈe ki taˈifau leka naˈa maˈi fuana faˈalilaku goˈo.”

37 ˈUnaˈeri sa Ruben ka fata ˈuri fuana maˈa nia, “Maˈasi kwa! Ru leˈa goˈo neˈe ˈoke alua sa Benjamin saena limaku, ma nai baˈa olitaˈinia logo maˈi fuamu. Si diˈia nau noaˈa kusi olitaˈinia maˈi, ˈirai ˈoke baˈa saungia naˈa amu ro ngela ngwane loˈoko nau ki.” 38 Bore ma maˈa kira ka fata ˈuri fuada, “Noaˈa nia ˈato liu naˈa fuaku neˈe nai alaˈania ngela nau ka leka faˈi kamu. Na ngwaefuta leˈa nia mae naˈa ma nia taˈifilia goˈo neˈe tua neˈe nia futa ana ˈafe nau ˈi Rachel. Sali ta ru taˈa kata fiˈi dao laˈu toˈona sulia tala. Nau ku ngwaro liu naˈa, ma si diˈia ˈoko sasia ta ru taˈa ka dao toˈona, nai baˈa mae goˈo ana kwaimanatai ˈanga.”

Sa Benjamin leka ˈi Ejipt faˈinia ngwaefuta nia ki

43 Ma kaidaˈi ˈato fuana toˈonga ana fanga nia lilisu naˈa ˈi Kenan, 2 ma kaidaˈi sa Jakob faˈinia ngwaˈi ngela nia kira faˈasuia naˈa fanga neˈe ngela nia kira ki kira folia maˈi Ejipt nia ka fata laˈu ˈuri fuada, “Kamu ke oli laˈu ˈi Ejipt muke folia laˈu ti fanga fuakulu.”

3 Bore ma sa Juda nia fata ˈuri ana, “Maˈasi kwa! Ngwae ˈaˈana loˈoko ˈi Ejipt nia alaˈa ngasingasiˈa fuaimili, nia saea diˈia kaimili oli laˈu ˈi buri ma ngwaefuta neˈe kami noaˈa kasi leka faˈi kaimili, nia noaˈa liu kasi oga naˈa lisilana maˈamili laˈu. 4 Si diˈia ˈoko alaˈania ngwaefuta neˈe kaimili ka leka faˈi kaimili, ˈirai kaimili saiana mike baˈa leka foli fanga. 5 Bore ma si diˈia noaˈa ˈoe kosi alaˈania, ˈirai noaˈa kaimili saiana mi kasi leka, osiˈana ngwae loˈoko fata ˈuri, ˈi buri diˈia kaumulu leka maˈi ma diˈia ngwaefuta kamu noaˈa kasi leka maˈi faˈi kaumulu, nau noaˈa kusi oga lisilana maa mulu ˈi neˈe.” 6 ˈUnaˈeri sa Jakob ka fata ˈuri, “Faˈuta neˈe kaumulu ka saea fuana ngwae neˈana neˈe kaumulu toˈo ana ta ngwaefuta laˈu? Kaumulu sasia naˈa foli bareˈa ˈoro fuaku.”

7 Bore ma kira ka fata ˈuri, “Niaˈa naˈa neˈe saefiloa lidiˈa ˈoro aimili ˈuana kaimili faˈinia luˈuluˈua neˈe kaimili. Nia saefilo ˈuri, ‘Maˈa kamu nia tua ˈua? Kaumulu toˈo laˈu ana ta ngwaefuta?’ Kaimili ka olisia goˈo na lidiˈa nari nia ki. Kaimili ke sai faˈuta ana neˈe nia ke baˈa saefilo kaimili fuana ngalilana ngwaefuta neˈe kami fuana lekaˈa fuana?”

8 Sui sa Juda ka fata ˈuri ana, “ˈOke alua ˈalako neˈe saena limaku, fuana kaimili ke leka naˈa kaidaˈi neˈe, fasi ˈiri ta ai akulu noaˈa kasi baˈa mae ana fioloˈanga. 9 Nau ku alangaˈi nai baˈa lia leˈa sulia, ma ˈoˈogaˈa nai naˈa fuana olitaˈilana maˈi neˈe. Ma si diˈia nia noaˈa kasi oli maˈi fuamu, nauˈa naˈa neˈe nai baˈa ngalia kwaˈikwaˈinga firi ana ru neˈe leleka nau ku mae. 10 Alaˈanga neˈe ki nini dau kaimili liu naˈa, sali diˈia kaimili kasi manisuiˈa ana kaidaˈi ˈoro ˈuri ki, sali kaimili leka ro ru naˈa ˈuana fanga ki.” 11 Ma maˈa kira ka fata ˈuri, “Nia leˈa. Diˈia nia ˈirai, kamu ke toˈongia ru leˈa ˈi neˈe ki saena ngwaˈi kaumulu ki, fasi ˈiri kaumulu ke kwate na kwatea fuana ngwae ˈaˈana neˈana. Kaumulu ke ngalia ta kala insens, faˈinia ta kala ngingidua ma faˈinia raˈi ru fuana alulana ana fanga neˈe kwatea fanga ˈanilana ka rukufa ma fuana pistasio faˈinia ti fuaˈi amon. 12 Ma kaumulu ka olitaˈinia mani ba ana eta lekaˈa kaumulu, faˈinia ta mani laˈu ana lekaˈa neˈe. Kaidaˈi ba sui, kira olitaˈinia mani kaumulu ki saena ngwaˈi kaumulu ki, sali ta taˈi roraˈa kira goˈo. 13 Mulu ngalia ngwaefuta kamu muka leka naˈa niniˈari fuana ngwae loˈoko. 14 God toˈo ana ngasingasi ˈanga ki taˈifau, alaˈania nia ke kwatea ngwae neˈana ke kwaima aumulu, nia ke baˈa alaˈania fuaumulu muke ngalia ta ngwaefuta amuˈa faˈinia sa Benjamin, fasi ˈiri kera ke oli maˈi faˈi kaumulu. Noaˈa naisi saea naˈa ta ru. Diˈia nau ku koloa naˈa ro ngela neˈe nau ki, leˈa goˈo ˈana, alu ke ˈunaˈeri naˈa ˈana.”

15 ˈUnaˈeri ngwaˈi ngwaefuta neˈeri kira ka ngalia ru neˈeri ki, faˈinia mani ana lekaˈa ba sui, ma ti mani laˈu, ma kira ka ngalia susu buri neˈeri sa Benjamin faˈi kira ma kira ka leka naˈa. Kaidaˈi kira dao ˈi Ejipt, kira ka leka uu laˈu ˈi naˈona sa Josef. 16 Ma kaidaˈi nia lisia neˈe

susu buri neˡeri leka maˡi faˡinida, nia ka fata ˡuri ˡana ngwae rao ˡoˡo neˡe ˡaˡana ana ru saena luma nia, “ˡOke baˡea kwau ngwaˡi toˡa neˡe saena luma nau, kike baˡa fanga faˡi nau ana tufungana asoa. Ma kaidaˡi ˡoko leka ˡoke saungia taˡi buluka, ma ko salisali ana fanga fuaimili.” 17 Ma ngwae ˡoˡo neˡeri ka sasi diˡia naˡa neˡe sa Josef saea ma nia ka baˡeda ˡuana luma sa Josef. 18 Bore ma kaidaˡi nia baˡeda kwau kira maˡu liu, ma kira ka fata ˡuri, “Kira baˡe kulu ˡuana luma neˡe fafia mani ba kira aluˡi saena ngwaˡi kulu, ki kaidaˡi ba sui. Kike baˡa dau kulu naˡa ma kira ka ngalia na dongki kulu ki, ma kira ke sasia kulu ke rao ˡoˡo fuada.” 19 Ma kaidaˡi kira leka dao ana sinamaa ana luma sa Josef, kira ka fata ˡuri ana ngwae rao ˡoˡo neˡeri, 20 “Ngwae ˡaˡana, kaimili toˡo ana taˡi ru fuana saelana fuamu. Kaimili leka maˡi ana fanoa neˡe ˡi naˡo fuana foli fangaˡa. 21-22 Ma kaidaˡi kami oli, kami ka mango sulia tala mika maliu ana rodo, ma kaimili ka ˡifingia ngwaˡi kaimili ki, ma kaimili taˡifau ka lisia mani kaimili ki teo faˡinia fanga saena ngwaˡi kaimili ki. Kaimili ˡiri saiana, sa tai neˡe alua mani ki ka oli saena ngwaˡi kami ki. Niˡi teo goˡo ˡani, nia ne kaimili olitaˡiniˡi maˡi mika kwateˡe fuamu. Ma kaimili ka ngalia laˡu maˡi ti mani fuana folilana fanga ana lekaˡa neˡe kami maˡi.”

23 Bore ma ngwae rao ˡoˡo neˡeri ka fata ˡuri, “Kaumulu noaˡa mu kasi manata ˡabera, ma noaˡa mu kasi maˡu. Na mani ba ˡi naˡo ki, nau ku ngaliˡi ka sui naˡa ba. God kamu ana kwalafa sa Eba neˡe God maˡa kamu, nia nena alua mani saena ngwaˡi kamu ki.” Goˡo ngwae rao ˡoˡo neˡeri ka baˡea maˡi sa Simion siada laˡu. 24 Ma nia ka ngalida saena luma sa Josef, ma ka ngalia maˡi kafo fuana taufilana ˡaeda, ma nia ka kwatea fanga fuana dongki kira ki. 25 Kira rongoa naˡa neˡe kike baˡa fanga faˡinia sa Josef ana tufungana asoa, ma kira leka ma kika ngalia maˡi na kwateˡa neˡe kira ngaliˡi maˡi ki, ma kira ka salisali ani fuana kwatelani fuana kaidaˡi nia ke dao ˡi luma.

26 Ma tufungana asoa, kaidaˡi sa Josef leka maˡi luma, kira leka ma kira ka ngalia maˡi kwatea ki ma kira ka leka maˡi saena luma. Ma kira ka bobo uruuru ˡi naˡona fuana faˡadoelana leleka maada ka toˡo ˡi ana, ma kira ka kwatea na kwateˡa neˡeri fuana. 27 Sui nia ka saefilo ˡuri ada, “Faˡuta kaumulu leˡa goˡo ˡaumulu? Ma kaidaˡi ba sui kaumulu faˡarongo nau ˡania maˡa kamu, faˡuta nia leˡa goˡo ˡana?” 28 Ma kira ka fata ˡuri, “Ngwae ˡaˡana ˡae, maˡa kaimili manata doe amu, nia tua leˡa goˡo ˡana, ma nia ngasingasiˡa ua.” Ma kira ka bobo uruuru laˡu fuana faˡadoelana.

29 Ma kaidaˡi sa Josef lisia ngwaefuta leˡa nia sa Benjamin neˡe kera futa ana taˡi teˡa, nia ka saefilo ˡuri, “O sali na ngwaefuta ˡisiˡisi ba kamu taka nama neˡe kamu saea fuaku kaidaˡi ba sui?” Sui nia ka fata ˡuri ana sa Benjamin, “Ngela nau ˡae, alaˡani God ka kwatea mauriˡa leˡa fuamu.” 30 ˡAliˡali goˡo sa Josef ka tataˡe ka ruˡu saena maˡe luma nia ka angi, sulia kaidaˡi nia lisia ngwaefuta nia, nia saeleˡa liu. 31 Buira neˡe nia taufia maana, nia ka kwatea manatana ka aroaro, nia ka leka laˡu maˡi maa, nia ka ri ˡuana ngwae rao saena luma nia kira ka ngalia maˡi fanga. 32 Nia tua ana ta tatafe ni fanga, ma ngwaefuta nia ki kira ka tua ana ta tatafe ni fanga, ma ngwaˡi toˡa ˡaˡana ana fanoa neˡeri neˡe kira fanga faˡinia kira tua logo ana ta tatafe ni fanga, sulia nia abu kira ka fanga faˡinia kwalafa sa Eba. 33 ˡUnaˡeri ngwae rao neˡeri ka kwatea ngwaefuta neˡeri kira ka tua ana tatafe neˡe kira taˡifau kira faˡi naˡo kwau ˡuana sa Josef. Nia talaˡae ana ai eta futa ana tatafe kira ka tua tatalaˡa diˡia neˡe kira futa ˡani, leleka ai futa ˡisi ka tua naˡa ˡi ˡisilana tatafe ni fanga neˡeri. Ma kaidaˡi kira lisia neˡe ngwae neˡeri sasia kira ka tua tatalaˡa ˡunaˡeri, kira ka ˡarefo liu, ma kira ka lia fuada talada kwailiu. 34 Ma ngwae saena luma ki kira ka ngalia fanga faˡasia tatafe ni fanga sa Josef ma ka kwateˡe fuada. Ma fanga neˡe kira ngaliˡi fuana susu buri neˡeri, nia bolo mala faˡinia fanga fuana lima ngwae ki. Ma falafala neˡeri neˡe kwatea ma kira ka fanga faˡinia sa Josef, ma kika kwaˡu leleka kira ka abusu lui naˡa.

Titiu ni kwau sa Josef nia noˡana

44 Sui sa Josef ka fata ˡuri ana ngwae rao ˡoˡo nia neˡe ˡaˡana ana ru ki saena luma nia, “ˡOke faˡafungua fanga saena ngwaˡi ngwae neˡana ki, leleka ka fungu leˡa mala. Ma ˡoko alua mani kira ki ka oli taˡifau saena ngwaˡi kira ki laˡu faˡinia fanga ki. 2 Ma ˡoko ngalia titiu ni kwau ngwasinasina ba nau ˡoko alua ˡi saena ngwaˡi susu buri kira faˡinia mani nia ki neˡe nia foli fanga aniˡi.” Goˡo ngwae neˡeri ka sasi naˡa diˡia neˡe sa Josef nia saea fuana.

3 Sui ruana asoa ˡofodangi goˡo ˡua, na ngwae rao ˡoˡo sa Josef ki kira ka ˡafia sa Juda faˡinia ngwaefuta nia ki fuana alulana ngwaˡi ki fafona dongki kira ki, ma kira ka leka naˡa. 4 ˡIu kaidaˡi noaˡa kira ˡiri leka tau ˡua, sa Josef ka fata ˡuri ana ngwae rao ˡoˡo nia, “Aia, ˡaliˡali ko lalili ˡi buira toˡa baera kaidaˡi ˡoko dao toˡoda, ˡoke fata ˡuri fuada, ‘Ngwae ˡaˡana nau nia sasia ru leˡa liu fuaumulu! Faˡuta kaumulu ka sasia ru taˡa neˡe ana? 5 Faˡuta neˡe kaumulu ka bilia titiu ni kwau ngwasinasina nia? Titiu neˡe naˡa neˡe nia ˡidufaˡi kwaˡu ana ma nia ka rao logo ˡani fuana daoˡa toˡona fadalana maliu boleˡa ki. Falafala nini kamu sasia nia taˡa liu mala.’”

6 Ma kaidaˡi ngwae rao ˡoˡo neˡe dao fafida, nia saea alaˡanga fuada. 7 Bore ma kiraˡa taˡifau kika fata ˡuri, “Ngwae ˡaˡana ˡae, kaimili noaˡa ˡiri sai naˡa ana sasilana ta ru ˡuira. Nia noaˡa ˡiri leˡa fuamu neˡe ˡoke suˡumani alaˡanga neˡana maˡi aimili. 8 ˡOko sai naˡa ana na mani nini kaimili lisia saena ngwaˡi kaimili ki, kaidaˡi ba sui, kaidaˡi kami faˡasia ˡi Kenan, kaimili olitaˡiniˡi maˡi fuamu ba. Kaimili ke bili faˡuta laˡu ana gol nama silva saena luma ngwae ˡaˡana ˡoe? 9 ˡOke ili lulu ˡuana! Si diˡia ˡoko dao toˡona titiu neˡana ana taˡi aimili, nia leˡa ˡirai nia ke mae nama. Ma kaimili ti ai, kaimili ke baˡa rao ˡoˡo naˡa fuana ngwae ˡaˡana ˡoe.”

10 Goˡo ngwae neˡeri ka fata ˡuri, “Leˡa goˡo ˡana, nia ke baˡa ˡuira naˡa. Bore ma ngwae neˡe bilia titiu ni kwau neˡeri, nia ke baˡa rao ˡoˡo fuana ngwae ˡaˡana nau, bore ma kaumulu ti ai, kamu saiana muke leka

aloge.” 11 Ma ˈaliˈali goˈo kira ka ngalia kwau na ngwaˈi
fanga ana dongki kira ki, kira ka faˈakosoˈi ma kira ka
ˈifingiˈi. 12 Ma ngwae rao ˈoˈo ka lia ˈi saena ngwaˈi kira
ki, nia eta ana ngwaˈi ngwae eta futa leleka ka dao ana
ngwaˈi ngwae futa ˈisiˈisi. Ma na ngwaˈi ngwae ˈisiˈisi
nia ka dao toˈona titiu ni kwaˈu ˈi saena. 13 Ma bara ng-
waˈi asina neˈeri ka taˈa liu mala ada ma kira ka gasia
toˈongi kira ki. Kira ka alua laˈu ngwaˈi neˈeri ki fafona
dongki ki, ma kira ka oli laˈu ˈi fanoa doe. 14 Ma kaidaˈi
kira dao laˈu ˈi luma sa Josef, ma nia tua goˈo ˈana ˈi
neˈeri, ma kira ka bobo uruuru ˈi naˈona leleka maada
ka toˈo ˈi ano. 15 Ma nia ka fata ˈuri ada, “Faˈuta neˈe
kaumulu ka fulia ru taˈa ˈuri? Kaumulu noaˈa mu kasi
sai laˈu ana nau ngwae ˈaˈana ˈuri saiana nai lia saiana
maˈe toto ki ma fadalana maliu boleˈa ki logo? Nau ku
sai goˈo ˈaku ana tae neˈe kaumulu sasia.”

16 ˈUnaˈeri sa Juda ka fata ˈuri, “Ngwae ˈaˈana ta tae
laˈu neˈe kaimili ke baˈa saea. Kaimili rora ka sui naˈa.
God faˈataˈinia naˈa neˈe kaimili rora. Nia leˈa neˈe ng-
wae kamu dao toˈona titiu ni kwau saena ngwaˈi nia,
nia neˈe ke rao ˈoˈo fuamu, bore ˈana ma kaimili taˈifau
naˈa.”

17 Bore ma sa Josef nia ka fata ˈuri, “Noaˈa, nauˈa
noaˈa kusi sasia ru ˈuira. Ngwae neˈe bili goˈo titiu ni
kwaˈu neˈe ke baˈa rao ˈoˈo fuaku. Kaumuluˈa ti ai,
muke oli goˈo siana maˈa kamu.”

Sa Juda lidi fuana sa Benjamin

18 Buri ˈana sa Juda ka ˈidu karangia sa Josef ma ka
fata ˈuri, “Ngwae ˈaˈana, rongoa basi kala alaˈanga
nau. Nau ku saiana ˈaeˈo ngwae ˈaˈana mamana, ma
ˈoko bolo faˈinia tatalafaˈa ana fanoa neˈe, bore ma ng-
wadela ˈoe kosi oga taˈa fuaku. 19 Kaidaˈi sui, ˈoko sae-
filo ˈuri aimili, ‘Faˈuta ˈuri ma maˈa kamu tua ˈua? Kau-
mulu toˈo ana ta ngwaefuta laˈu tua ˈua?’ 20 Ma kaimili
ka ˈuri, ‘ˈIu, maˈa kami tua goˈo ˈana, bore ma nia ng-
waro naˈa. Ma susu buri kami tua goˈo ˈana, nia futa
kaidaˈi maˈa kami nia ngwaro naˈa. Na teˈa susu buri
neˈeri nia alua goˈo ro ngela ki, bore ma ai eta futa nia
noˈana naˈa, ma susu buri goˈo neˈe tua. Ma maˈa ka-
mi nia kwaima liu ˈana.’ 21 Ma ˈaeˈo ba ˈoko fata ˈuri
fuaimili, ‘Nia leˈa mulu leka ngalia maˈi siaku ˈiri nai
lisia.’ 22 Bore ma kaimili fata ˈuri, ‘Ngwae ˈaˈana ˈae,
ngela neˈeri noaˈa kasi faˈasia naˈa maˈa kami. Diˈia nia
faˈasia maˈa kami. Maˈa ke baˈa mae naˈa.’ 23 Ma ˈaeˈo
ba ˈoko fata ˈuri, ‘Leˈa goˈo ˈana, si diˈia ngwaefuta ne-
na kamu noaˈa kasi leka maˈi faˈi kamu, nau noaˈa kusi
oga lisilana maa mulu laˈu ˈi neˈe.’”

24 “Ma kaidaˈi kami oli siana maˈa kami, kaimili saea
alaˈa lamu fuana. 25 Ma buri ˈana kaidaˈi maˈa kami fa-
ta ˈuri fuaimili, ‘Leˈa, mulu koso laˈu toli ˈi Ejipt, ma mu-
ka folia ta kala fanga laˈu ˈakulu.’ 26 Bore ma kaimili ka
fata ˈuri, ‘Kaimili noaˈa kasi leka.’ Ngwae loˈoko nia
saea naˈa fuaimili ka ˈuri, ‘Si diˈia ngwaefuta ˈisiˈisi ka-
mu noaˈa kasi leka maˈi faˈi kamu. Nau noaˈa kusi oga
naˈa lisilana maa mulu laˈu. ˈIu nia ke leka nama faˈi
kaimili. Tala neˈe fuaimili neˈe ˈunaˈeri naˈa. Diˈia noaˈa,
kaimili kasi leka naˈa.’ 27 Goˈo maˈa kami ka fata ˈuri,
‘Kaumulu saiana neˈe teˈa nia alua goˈo ro ngela ng-
wane ki. 28 Ta taˈi ai adaroˈo nia noˈana naˈa faˈasi nau.
Sali ti ru ˈaeˈaela kwasi taka neˈe ˈania, sulia kaidaˈi nia
leka faˈasi nau, nau ku ˈiri lisia naˈa, leleka ka dao ˈi
taˈena. 29 Nau ku ngwaro liu naˈa. Diˈia kamu ngalia
laˈu kwau ai neˈe, sali ta ru taˈa ke baˈa sasia laˈu ˈi loˈo-
ba, ˈirai nai kwai kwaimanatai ka dao ana kaidaˈi nai
mae.’”

30-31 ˈUnaˈeri sa Juda ka fata laˈu ˈuri, “Ngwae ˈaˈana
ˈae, diˈia kaimili oli siana maˈa kamu, ma susu buri
neˈe noaˈa kasi leka faˈi kaimili, ma maˈa kami noaˈa
kasi lisia, nia ke baˈa mae goˈo. ˈUri ma ˈoko manata
faˈuta ana tae neˈe ke baˈa fuli diˈia kaimili dao ˈi fanoa,
ma maˈa kami noaˈa kasi lisia faˈi kami? Nia ne mango-
na maˈa kami naˈa ne, ma si diˈia noaˈa nia kasi lisia
faˈi kaimili, ˈirai kaimili naˈa neˈe kwatea nia ke mae.
32 Ma nau ku fata alangaˈi naˈa fuana, ku ˈuri, ‘Nai lia
sulia susu buri neˈe.’ Nau ku fata ˈuri fuana, ‘Maˈasi,
diˈia noaˈa nia kasi oli maˈi siana, nauˈa naˈa neˈe nai
baˈa ngalia kwaˈi kwaˈinga ana ru neˈe leleka nau ku
mae.’ 33 Ngwae ˈaˈana, nau ku kwaimaˈa kwali goˈo
ˈaku fuana tuaˈa ˈi neˈe fuana ngalilana fuila, fasi ˈiri
nai rao ˈoˈo fuamu. Bore ma ngwade ˈae, alaˈania nia
ke oli faˈinia ngwaefuta nini nau ki. 34 Si diˈia nau ku oli
bore ma nia noaˈa kasi oli faˈinau, nau noaˈa kusi oga
naˈa lisilana ˈatoˈanga doe neˈe ke dao toˈona maˈa
nau.”

Sa Josef fulani niaˈa fuana ngwaefuta nia ki

45 Sa Josef noaˈa kasi sofongaˈinia naˈa abulaˈanga
nia, ma nia ka saiana neˈe nia ke baˈa angi ˈi
maana ngwae rao ˈoˈo nia ki goˈo nia ka saea kira ka
leka ˈi maa. Kaidaˈi ngwaefuta nia ki goˈo neˈe tua
faˈinia, nia ka fiˈi talingaˈinia fuada sa tai neˈe niaˈa.
2 Ma nia ka angi doe liu, ma ngwaˈi toˈa ˈi Ejipt neˈe kira
tua maˈi maa kira ka rongoa, ma kira ka leka ma kika
faˈarongoa ˈania ngwaˈi toˈa neˈe kira tua ana luma
tatalafaˈa. 3 Sui sa Josef ka fata ˈuri fuana ngwaefuta
nia ki, “Nauˈa sa Josef goˈo niniˈa. ˈUri ma nia mamana
neˈe maˈa nau nia mauri ˈua?” Bore ma kaidaˈi kira ron-
goa alaˈanga neˈeri, kira ka maˈu liu, ma kira kasi saea
naˈa ta ru. 4 ˈUnaˈeri nia ka fata ˈuri fuada, “Ngwadela
kina mulu ˈidu karangi maˈi.” Ma kira ka ˈidu karangia
maˈi ana, ma nia ka fata laˈu ˈuri, “Nauˈa sa Josef naˈa
niniˈa. Nauˈa naˈa niniˈa ngwaefuta kamu ba kamu
ˈoifoli ˈania ˈi naˈo, diˈia ta ngwae rao ˈoˈo ka leka maˈi
neˈe. 5 Bore ma noaˈa kamu kasi manata ˈabera nama
muka oga taˈa fuamuˈa talamuˈa sulia kamu ˈoifoli ˈani
nau maˈi neˈe. Ru neˈe noaˈa laˈu naiˈi ru ˈanga kamu,
na naiˈi ruˈa God lala, neˈe nia eta kwate nau maˈi au-
mulu ˈi neˈe, fasi ˈiri nai faˈamauria mangoˈi ngwae ki.
6 Na ruana faˈi ngali goˈo ana ˈatoˈanga neˈe noaˈa ta
fanga kasi bulao ˈi neˈe, na ngwae ki noaˈa kasi baˈa
oˈolia oˈola ma kika kasi ngalia ta fanga ana oˈola.
7 God neˈe sasia ma nau ku eta leka maˈi aumulu ˈi
neˈe fasi ˈiri nai faˈamauri kaumulu ˈania falafala niniˈa
kulu taˈifau ˈarefo liu ana, fasi ˈiri nai sasia tala fuana
toˈa neˈe kira ke baˈa futa maˈi buri mulu noaˈa kira

kasi noˈana bore ma kike tua leˈa. 8 Nia noaˈa laˈu kaumulu neˈe kwate nau maˈi neˈe. God lala neˈe kwate nau maˈi. Nia lafu nau ta ngwae ˈaˈana ana tatalafaˈa, ma nau ku gwaungaˈi ana ru ana luma nia ki logo, ma nau ku lia logo sulia fanoa ki taˈifau ana tuaˈa neˈe.
9 “Mulu ˈaliˈali muka oli fuana maˈa kulu, ma kaumulu ka faˈarongo ˈani fata laku fuana, muke ˈuri, ‘Nauˈa ngela ˈoe sa Josef. God kwate nau ku lia sulia fanoa ki taˈifau ana tuaˈa nini ˈi Ejipt. Nia leˈa fuamu ˈoke faˈasia fanoa ˈoe ma ˈoko leka maˈi ko tua faˈinau. 10 ˈOke baˈa tua ˈi Gosen, fasi ˈiri ˈoke tua karangi nau. Ma ˈaeˈo faˈinia ngwaefuta nau ki, ma faˈinia kala koˈo ˈoe ke, faˈinia ru ˈaeˈaela kamu ki, ma ti ru neˈe ˈoko toˈo ani ki, kaumulu saiana muke tua taˈifau ˈi neˈe. 11 Diˈia kaumulu leka maˈi muka tua ˈi Goshen, nau ku saiana nai lia leˈa suliˈo. Na ˈatoˈanga nini ana fioloˈa nia ke leka laˈu sulia lima faˈi ngali ki, ma nau noaˈa kusi oga ˈaeˈo faˈinia ngwaefuta nau ki ma ru ˈaeˈaela kamu ki neˈe kike baˈa mae ana fioloˈanga.’”
12 Ma nia ka fata ˈuri fuada, “ˈIu, kaumulu niniˈa faˈinia ˈaeˈo sa Benjamin, kaumulu taˈifau sai leˈa ana neˈe nauˈa sa Josef mamana naˈa niniˈa. 13 Kaumulu ke saea fuana maˈa kia neˈe tatalafaˈa kwatea ngasingasiˈanga ki taˈifau ana fanoa neˈe saena limaku ma kaumulu ka saea ru neˈe ki taˈifau fuana neˈe kaumulu lisiˈi ˈi neˈe. Mulu ˈaliˈali naˈa muka baˈea maˈi siaku.”
14 Ma nia ka daua ngwaefuta nari nia ma ka talaˈae ana angia. Ma ngwaefuta nia ka lolofafia. Ma nia ka angi logo. 15 Ma nia leka ma ka lolofafia logo ti ngwaefuta ana, ma ka nonoˈida ma nia ka angi. Buri ˈana ngwaefuta nia ki kira fiˈi alaˈa naˈa faˈinia.
16 ˈUnaˈeri kaidaˈi na tatalafaˈa faˈinia gwaungaˈi nia ki ˈi luma nia, kira rongoa neˈe ngwaefuta sa Josef ki kira dao, kira ka saeleˈa liu. 17 ˈUnaˈeri tatalafaˈa leka maˈi ma ka fata ˈuri fuana sa Josef, “Nau ku saeleˈa liu. ˈOke saea fuana ngwaefuta ˈoe ki, ko ˈuri, ‘Kira ke ngalia ngwaˈi kira ki fuana dongki kira ki, ma kira ka oli laˈu ˈi Kenan, 18 ma kira ka baˈea maˈi maˈa kamu faˈinia ngela kira ki, ma kika oli laˈu maˈi siaku ana kula neˈe. Nai baˈa kwatea afu ano leˈa ˈi Ejipt fuada, ma kira ke baˈa ˈania fanga leˈa neˈe kulu toˈo ani ˈi neˈe.
19 Ma ˈoko saea nama logo fuada neˈe kira ke ngalia nama ti kati ˈi neˈe Ejipt, fuana ngalilana maˈi ˈafe kira ki, faˈinia ngela tiˈitiˈi ki. Ma kira ka ngali nama maˈi maˈa kamu logo. 20 ˈOke saea fuada kira kasi ˈabera fuana ngalilana maˈi ru kira ki taˈifau, osiˈana ru ˈoro leˈa nini kulu toˈo ani ki ˈi Ejipt kuke baˈa kwateˈe fuada.’”
21 ˈUnaˈeri ngwaefuta sa Josef ki kira ka sasi diˈia neˈe nia saea nama. Sa Josef ka kwatea kati doe liu ki fuada diˈia nama neˈe nia saea ma nia ka kwatea fanga fuada fuana ˈanilana sulia tala, 22 ma nia ka kwatea toro faolu ki logo fuada. Bore ma ngwaefuta leˈa nari nia, nia kwatea mala lima toro faolu ki fuana, faˈinia uulu talangaˈi mani ana mani ngwasinasina ki. 23 Ma nia ka kwatea akwala dongki ka leka siana maˈa nia neˈe ngalia ru leˈa liu ki faˈasia ˈi Ejipt, ma ta akwala dongki laˈu neˈe kira ngalia witi ma beret ma ti fanga fuana ˈanilana sulia tala kaidaˈi kira ke leka maˈi, 24 ma nia ka kwatea kira ka leka, ma kaidaˈi kira salisali fuana lekaˈa, nia ka fata ˈuri fuadulu, “Kaidaˈi kaumulu leka, kaumulu kasi fuˈali kamu talamuˈa.”
25 ˈUnaˈeri ngwaˈi ngwaefuta neˈeri kira ka faˈasia ˈi Ejipt, ma kira ka oli siana maˈa kira ˈi Kenan. 26 Kaidaˈi kira dao ˈi fanoa, kira ka fata ˈuri fuana, “Maˈasi! Sa Josef noaˈa ˈiri mae! Nia mauri goˈo ˈana, ma kaidaˈi neˈe nia naˈa neˈe lia sulia fanoa ki taˈifau ˈi Ejipt.” ˈUnaˈeri maˈa kira ka lebe liu ˈani alaˈanga neˈeri, bore ˈana nia noaˈa kasi faˈamamanada.
27 Bore ma kaidaˈi kira saea ru ki taˈifau neˈe sa Josef saea fuada, ma nia ka lisia na kati ki neˈe nia kwateˈe maˈi fuana ngalilana ˈuana ˈi Ejipt, na manatana ka fiˈi leˈa laˈu. 28 Goˈo nia ka fata ˈuri, “ˈIu, nia mamana naˈa ngela nau nia mauri ˈua! Nai leka lisia nama sui nau ku fiˈi mae.”

Sa Jakob faˈinia ngwaˈi ngela nia kira leka tua ˈi Ejipt

46 ˈUnaˈeri sa Jakob ka salisali naˈa ana ru nia ki taˈifau, nia ka talaˈae naˈa ana lekaˈa nia ˈuana ˈi Ejipt. Kaidaˈi nia leka maˈi ka dao ˈi Bereseba, nia ka sasia kula ni foˈosi fuana foˈosilana Iawe neˈe God maˈa nia sa Aesak. 2 Saena rodo neˈeri goˈo, Iawe ka fata ˈuri fuana ana taˈi maliu boleˈa, “Jakob, Jakob kwa!” Ma nia ka olisi ˈuri ana, “ˈIu, nauˈa niniˈa.”
3 Ma God ka fata laˈu ˈuri fuana, “Nauˈa naˈa neˈe Iawe, God maˈa ˈoe. ˈOe kosi maˈungia lekaˈa ˈuana ˈi Ejipt sulia fanoa neˈeri neˈe nai baˈa kwatea ngela neˈe kike baˈa futa maˈi burimu ki kike ˈoro liu. 4 Nai baˈa leka faˈiniˈo, ma buri ˈana nai baˈa lafua ai neˈe ke futa maˈi burimu ki, kike oli laˈu maˈi ˈuana ˈi Kenan. Ma ana kaidaˈi ˈoke baˈa mae, sa Josef talana naˈa neˈe ke tua faˈiniˈo fuana bokotalana maamu.”
5 Buri ˈana sa Jakob ka faˈasia ˈi Bereseba ka leka naˈa ˈuana ˈi Ejipt. Na ngela nia ki kira ka alu nia faˈinia ngela tiˈitiˈi kira ki ma ˈafe kira ki, kika tua saena na kati ki ba tatalafaˈa ˈi Ejipt nia kwateˈe maˈi. 6-7 Ma kira ka ngalia logo na ru ˈaeˈaela kira ki ma ti ru laˈu neˈe kira toˈo ani kaidaˈi kira tua ˈi Kenan, ma kira ka leka faˈiniˈi ˈi Ejipt. Ma nia ka ngalia kwalafa nia taˈifau: ngela ngwane nia ki, faˈinia ngwaˈi ngela kini nia, ma ngela ngwane kira ki faˈinia ngela kini kira ki, kira leka ma kika tua naˈa ˈi Ejipt.

Ngwaˈi ngela sa Jakob neˈe kira leka tua ˈi Ejipt

8 Nia ne ngwaˈi ngela sa Jakob neˈe kira leka ˈuana ˈi Ejipt. Ngela ˈi naˈo nia neˈe sa Ruben, 9 faˈinia ngela nia ki neˈe satada sa Hanok, sa Palu, sa Hesron, sa Kami.
10 Ma tai neˈe sa Simion faˈinia ngela nia ki neˈe satada sa Jemuel, sa Jamin, sa Ohad, sa Jakin, sa Soha, ma sa Siaol neˈe nia ngelana ta kini ˈi Kenan.
11 Ma tai neˈe sa Lifae faˈinia ngela nia ki, neˈe satada sa Gerson, sa Kohat, sa Merari.
12 Ma tai neˈe sa Juda faˈinia ngela nia ki neˈe satada sa Sela, sa Peres, sa Sera. Ta ro ngela ana neˈe satadaroˈo sa Era, ma sa Onan kera mae naˈa ˈi Kenan.

Ro ngela sa Peres ki, satadaroˡo sa Hesron ma sa Hamul.
13 Ma tai neˡe sa Isakar faˡinia ngela nia ki neˡe satada sa Tola, sa Pua, sa Jasub, sa Simron.
14 Ma tai neˡe sa Sebulun faˡinia ngela nia ki neˡe satada sa Sered, sa Elon, sa Jaliel.
15 Nia ne ngela ngwane futa ana sa Jakob ma ˡi Lia faˡinia kala koˡo keraˡa ki, kaidaˡi kira tua ˡua ˡi Mesopotemia. Ma kera ka toˡo goˡo ana tai ngela kini logo, ma satana neˡe ˡi Daena. Kiraˡa neˡeriˡa ˡorolada dao ana uulu akwala ma uulu ngwae.
16 Ma tai neˡe sa Gad faˡinia ngela nia ki, neˡe satada sa Sefon, sa Hagi, sa Suni, sa Esbon, sa Eri, sa Arodi, sa Areli.
17 Ma tai neˡe sa Asa faˡinia ngela nia ki neˡe satada sa Imna, sa Isva, sa Isvi, sa Beria faˡinia ngwaingwaena kira ˡi Sera. Ro ngela sa Beria ki satadaroˡo neˡe sa Heba ma sa Malkiel.
18 Nia ne ngela futa ana sa Jakob ki ma ˡi Silpa faˡinia koˡo tiˡitiˡi keraˡa ki. ˡI Silpa nia kini rao ˡoˡo neˡe sa Laban kwatea fuana kini nia ˡi Lia kira ˡorolada dao ana taˡi akwala ma ono ngwae.
19 Sui sa Jakob faˡinia ˡafe nia ˡi Rachel kera alua ro ngela ngwane ki satadaroˡo neˡe sa Josef ma sa Benjamin.
20 ˡI Ejipt sa Josef nia korea ngela kini taˡi ngwae ˡi Heliopolis neˡe satana sa Potifera, nia na fata abu ˡi Heliopolis. Kini neˡeri satana ˡi Asenat, ma kera ka alua ro ngela ngwane ki, satadaroˡo neˡe sa Manase ma sa Ifrem.
21 Ma ngela sa Benjamin ki, satada neˡe sa Bela, sa Bekere, sa Asbel, sa Gera, sa Naman, sa Ehi, sa Ros, sa Mupim, sa Hupim, ma sa Ada.
22 Nia ne ngela neˡe futa ana sa Jakob ma ˡi Rachel faˡinia koˡo tiˡitiˡi keraˡa ki. Kiraˡa ˡorolada dao ana akwala, ma fai ngwae.
23 Ta ngela ana neˡe sa Dan faˡinia ngela nia neˡe satana sa Husim.
24 Ma tai neˡe sa Naftali faˡinia ngela nia ki, neˡe satada sa Jasiel, sa Guni, sa Jesa, sa Silem.
25 Nia ne ngela neˡe futa ana sa Jakob ma ˡi Bilha faˡinia koˡo keraˡa ki. ˡI Bilha nia kini rao neˡe sa Laban kwatea fuana ngela kini nia ˡi Rachel. Na ˡorolada dao ana fiu ngwae ki.
26 Ngwaˡi ngela neˡe kira futa ˡi buira sa Jakob ma gwaˡi toˡa neˡe kira leka faˡinia ˡi Ejipt kira ˡoro ka dao ana ono akwala ma ono ngwae, kira ˡiri toˡoa goˡo ˡafe kira ki na ngela nia ki. 27 Sa Jakob faˡinia afutana ngela nia ki neˡe kira leka tua ˡi Ejipt, faˡinia sa Josef ma ro ngela nia ki neˡe futa ana fanoa neˡeri, kiraˡa taˡifau fiu akwala ki.

Sa Jakob faˡinia ngela nia ki dao ˡi Ejipt

28 ˡUnaˡeri sa Jakob kwatea sa Juda ka leka etaeta ˡi naˡo fasi ˡiri ke leka lisia sa Josef ka saea fuana ke leka saka fuana ˡi Gosen. Ma kaidaˡi sa Jakob faˡi kira dao ˡi Gosen, 29 sa Josef leka ˡania kati nia neˡe hos nia tara, ka leka maˡi ka saka fuana maˡa nia. Kaidaˡi kera saka fuadaroˡo, sa Josef alua limama ka lolo ˡi buira luana maˡa nia, nia ka lolofafia, nia ka angi sulia kaidaˡi tau. 30 ˡUnaˡeri maˡa nia ka fata ˡuri fuana, “Ngela nau ˡae, kaidaˡi neˡe diˡia nau ku mae, nia taˡa goˡo, sulia nau ku lisia naˡa maamu, ma nau ku sai leˡa ana neˡe ˡoko mauri ˡua.”
31 Ma sa Josef ka fata ˡuri fuana ngwaefuta nia ki faˡinia ngela kira ki, “Nai leka saea fuana tatalafaˡa neˡe kaumulu naˡa ˡi neˡe. Nai baˡa fata ˡuri fuana, na ngwaefuta nau ki faˡinia ngela kira ki, neˡe kira tua ˡi Kenan, kaidaˡi neˡe kiraˡa taˡifau kira dao naˡa maˡi fuana tuaˡa faˡi nau. 32 Kiraˡa ngwaˡi toˡa fuana liaˡa sulia sipsip ki, kira toˡo ana sipsip ki, ma nanigot ki, ma buluka ki faˡinia ti ru laˡu ada neˡe kira ngaliˡi maˡi. Ma kike baˡa lia sulia goˡo ru ˡaeˡaela kira ki ˡi neˡe. 33 Ma diˡia tatalafaˡa ri ˡuamulu fuana lisilana, ma nia ka saefilo ˡuri aumulu, ‘Raoˡa faˡuta ki neˡe kaumulu saiana sasilani?’ 34 Kamu ka alaˡa leˡa fuana neˡe eta maˡi naˡo, kaumulu ngwaˡi toˡa fuana liaˡa sulia ru ˡaeˡaela ki goˡo diˡia koˡo kia ki ˡi naˡo. Ka ˡunaˡeri neˡe nia saiana ke baˡa alaˡani kaumulu ka saungaˡi nia fanoa kamu ˡi neˡe. Nia ka fata ˡuri sulia falafala kira ngwaˡi toˡa ˡi Ejipt ki, kira noaˡa kasi oga tua fikuˡa faˡinia ngwae lia sulia sipsip ki.”

47 ˡUnaˡeri sa Josef ka ngalia lima ngwaefuta nia ki, kira ka leka lisia tatalafaˡa. Kaidaˡi kira dao ˡi luma tatalafaˡa, sa Josef ka fata ˡuri fuana, “Maˡa nau faˡinia ngwaefuta nau kira dao naˡa. Kira ngalia sipsip ki, ma nanigot ki ma buluka kira ki faˡinia ti ru laˡu ada, ma kira ka faˡasia ˡi Kenan, ma kira ka dao naˡa ana fanoa neˡe. Ma kaidaˡi neˡe kira tua naˡa ˡi Gosen.” 2 Ma nia ka saea satada ngwaefuta nia ki fuana tatalafaˡa.
3 Goˡo tatalafaˡa ka saefilo ˡuri ada, “Raoˡa faˡuta ki neˡe kaumulu saiana sasilana?” Ma kira ka fata ˡuri, “Tatalafaˡa kaimili niniˡa ngwae goˡo fuana liaˡa sulia sipsip ki, diˡia nama koˡo kami ki maˡi ˡi naˡo. 4 Kaimili leka maˡi neˡe sulia ˡi Kenan, kaidaˡi ˡato ana fioloˡa nia ngasingasiˡa liu, ma ru ˡaeˡaela kami ki noaˡa kira kasi toˡo naˡa ana ta fanga. ˡOke alaˡani kaimili mike sasia fanoa kaimili ana fanoa ˡaˡana nini ˡoe, ana ano nini ˡi Gosen.”
5 Ma tatalafaˡa ka fata ˡuri fuana sa Josef, “Kaidaˡi neˡe maˡa ˡoe faˡinia ngwaefuta ˡoe ki kira leka naˡa maˡi siamu, 6 na fanoa neˡe ˡifi fuada. Nia leˡa fuana ˡoke alaˡanida kike saungaˡinia fanoa kira ˡi Gosen, ana ano leˡa ˡi neˡe ki. Ma diˡia ti ai ada kira leˡa fuana liaˡa sulia ru ˡaeˡaela ki, nia leˡa fuamu ˡoke aluda fuana kike lia sulia ru ˡaeˡaela nau ki.”
7 Buri ˡana sa Josef ka ngalia maˡa nia ka dao siana tatalafaˡa. Ma sa Jakob ka faˡaleˡa tatalafaˡa. 8 Sui tatalafaˡa ka saefilo ˡuri ana, “Kwala araˡi kwa, ta fita faˡi ngali naˡa neˡe ˡoko tua sulia?”
9 Ma nia ka fata ˡuri, “Nauˡa niniˡa taˡi talangaˡi ma uulu akwala faˡi ngali ki goˡo niniˡa, ma kaidaˡi ˡoro ana maurilaku, nau ku tua ˡiduˡidu ana kula ki. Maurilaku noaˡa ˡiri diˡia koˡo nau faˡida ˡi naˡo neˡe kira tua tau ma kira ka leka ana kula ki taˡifau. Maurilaku nia ngwaraˡu goˡo ma nau ku dao toˡona kaidaˡi ˡato ki.”

10 Ma nia ka faʹaleʹa tatalafaʹa neʹeri, ma nia ka fata ni olioliʹa ana, ma nia ka ruʹu naʹa ʹi maa.
11 Sui sa Josef ka saungaʹinia fanoa maʹa nia faʹinia ngwaefuta nia ki, ana fanoa ʹaʹana neʹeri. Ma nia ka ngalida kira ka tua karangia ʹi Rameses fanoa doe, ma nia ka kwatea ano leʹa ki ana kula neʹeri fuada, diʹia tatalafaʹa ba saea nama. 12 Ma nia ka kwatea fanga fuada neʹe bolo faʹinia ʹorolada.

ʹAto ʹanga fuana toʹonga ana fanga nia nama ana ʹua

13 ʹUnaʹeri ʹatoʹanga ana daoʹa toʹona fanga nia ka lilisu laʹu, ma noaʹa naʹa ta fanga saena oʹola ki. Ma na fioloʹa neʹeri ka taʹa liu mala ana ngwaʹi toʹa ʹi Ejipt ma ngwaʹi toʹa ʹi Kenan logo. 14 Ma kaidaʹi ʹoro, kaidaʹi ngwae ki kira foli fanga ana sa Josef, nia ka dau fafia mani neʹeri ki ma ka goniʹi saena luma tatalafaʹa.
15 Ana ta kaidaʹi buri, ngwae ʹi Ejipt ki ma ʹi Kenan ki, noaʹa kira kasi toʹo naʹa ana ta mani goʹo ngwae ʹi Ejipt ki kira leka maʹi fuana lisilana sa Josef, ma kira ka fata ʹuri fuana, “ʹOke kwatea nama fanga fuaimili! Na mani kami ki sui dangalu naʹa. Ma si diʹia ʹoko ʹiri dao naʹa toʹona ta kula fuaimili, kami ke baʹa mae naʹa.”
16 Ma nia ka fata ʹuri fuada, “Nia leʹa diʹia mani kamu ki sui, kaumulu ke ngalia maʹi ru ʹaeʹaela kamu ki, ma nai baʹa olisia kwau ʹania fanga fuamuʹa.” 17 Ma kira ka ngalia kwau na ru ʹaeʹaela kira ki siana, ma nia ka kwatea kira ka rao ʹania fuana foli fangaʹa fuada. Ana faʹi ngali neʹeri kira ka ngalia maʹi hos ki, ma sipsip ki, ma nanigot ki, ma buluka ki, ma dongki kira ki fuana, ma nia ka alaʹani kira ka foli fanga ada ʹania ru ʹaeʹaela neʹeri ki. 18 Bore ma faʹi ngali ʹi buri laʹu, kira leka maʹi ma kira ka fata laʹu ʹuri fuana, “Araʹi ʹaʹana ʹae, mani kami ki sui naʹa, ma ru ʹaeʹaela kaimili ki ka sui naʹa maʹi fuamu. Kaimili ʹiri toʹo naʹa ana ti ru laʹu neʹe kaimili ke kwate fuamu. Kaimili ngwae ki goʹo neʹe tua, faʹinia ano kaimili ki. 19 ʹIu kaimili amasi ʹoe, ʹoe kosi alaʹani kami fuana maeʹa! ʹOke dao toʹona ta kula fuamiʹa. ʹOe kosi alaʹani ano kami ki ka gwaʹu laʹu. Si diʹia ʹoko kwatea fanga fuamiʹa, na fanga neʹeri naʹa neʹe ke foli kami faʹinia ano kaimili ki, ma ano neʹeri ki ru tatalafaʹa naʹa, ma kaimili ke baʹa rao ʹoʹo naʹa fuana. Bore ma kaimili oga ʹoke kwatea fanga fuaimili, fasi ʹiri noaʹa kami kasi mae, ma ʹoko kwatea maʹi magana witi fuaimili, fasi ʹiri kami ke fasiʹi ʹania oʹola kaimili ki.”
20 Ma ka ʹunaʹeri, nia ka folia ano ngwaʹi toʹa ʹi Ejipt ki ka alua naʹa ano tatalafaʹa. Na kaidaʹi ʹato neʹe raʹe maʹi ka lilisu liu fafida nia kwatea ma kira taʹifau kika ʹoifoli ʹania ano kira ki ʹuana fanga, ma ano ana fanoa neʹe taʹifau ano tatalafaʹa naʹa. 21 Ka ʹunaʹeri, kwatea ngwaʹi toʹa ʹi Ejipt kira ka rao ʹoʹo naʹa fuana tatalafaʹa.
22 Nia foli musia naʹa ano ngwae ki fuana tatalafaʹa, bore ma ano na fata abu ki goʹo neʹe niaʹa kasi foliʹi, osiʹana kaidaʹi ki tatalafaʹa nia kwatea kala mani ki fuana fata abu ki fasi ʹiri kike foli fanga ʹada aniʹi. Ma kaidaʹi ʹato neʹeri noaʹa kasi sasia neʹe kira ka ʹoifoli ʹani ano kira ki. 23 Sui nia ka fata ʹuri fuana ngwae ki, “Kamu ke sai nama ana neʹe nau ku foli kamu ka sui naʹa ne, faʹinia ano kamu ki logo. Kaidaʹi neʹe ano ki taʹifau ru tatalafaʹa ki naʹa, ma kaumulu niniʹa ngwae rao ʹoʹo nia ki logo. Bore ma kaumulu saiana muke oʹolia oʹola ki ana ano neʹe ki, na magana witi tua goʹo ʹana fuana muke leka fasia. 24 Bore ma kaidaʹi neʹe diʹia kamu ngalia fanga neʹana ki, kamu ke baʹa darolʹia ʹania lima kabu ru ki, ta taʹi kabu ru tatalafaʹa, ma fai kabu ki neʹe fuamuʹa faʹinia ngela kamu ki fuana ʹanilana, ma fasilana laʹu ana oʹola kamu ki.”
25 ʹUnaʹeri kira ka fata ʹuri fuana, “Ngwae ʹaʹana ʹae, ʹoko faʹamauria mango mia. ʹOko leʹa aimili. Kaimili saeleʹa goʹo ʹaimili neʹe mike rao ʹoʹo fuana tatalafaʹa!”
26 ʹUnaʹeri nia ka alua taʹi taki ʹi Ejipt neʹe nia ʹuri, ana faʹi ngali ki taʹifau na ngwae ki taʹifau kike darolʹia fanga neʹe kira ngaliʹi maʹi ana oʹola lima kabu ru ki, ma ta taʹi kabu kike kwatea fuana tatalafaʹa. Ma taki neʹeri nia teo ʹua leleka ka dao ʹi taʹena. Na ano fata abu ki goʹo neʹe noaʹa laʹu ano tatalafaʹa ana kaidaʹi neʹeri.

Ru ʹisi neʹe sa Jakob nia oga

27 ʹUnaʹeri sa Jakob faʹinia kwalafaʹa nia kira tua ʹi Ejipt ana kula kira saea ʹani Gosen, ma kira ka toʹoru liu, ma kira ka toʹo logo ana ngela ʹoro. 28 Sa Jakob tua ana kula neʹeri fuana akwala ma fiu faʹi ngali, leleka ka dao ana taʹi talangaʹi ma fai akwala ma fiu faʹi ngali ki ana. 29 Ma kaidaʹi nia saiana nia karangia naʹa kaidaʹi nia fuana maeʹa, nia ka saea ngela nia sa Josef ka leka maʹi ka lisia. Ma nia ka fata ʹuri fuana, “Leka maʹi, diʹia ʹoko kwaima liu aku, ʹoke alua maʹi limamu ʹi olofana sasafaku, ma ʹoko fata alangaʹi fuaku neʹe ʹoe kosi baʹa kwaiato nau ʹi neʹe ʹi Ejipt. 30 Ana kaidaʹi nai mae, ʹoke ngali nau nama faʹasia ʹi neʹe, ma ʹoko aka nau ko leka kwaiato nau ana kula ba kira kwaiatoa koʹo nau faʹida ana.”
Then Josef said, “I will do what you say to me.”
31 Bore ma nia ka fata laʹu ʹuri, “ʹOke alangaʹi ʹania satana God neʹe ʹoke baʹa sasi ʹunaʹeri.” Ma sa Josef alangaʹi nia ke baʹa sasia ru neʹeri. Ma ana kaidaʹi neʹeri, maʹa nia ka bobo uruuru saena ʹifitaʹi nia, ma ka baʹatangoa God.

Sa Jakob nia faʹaleʹa sa Efrem ma sa Manase

48 Ana ta kaidaʹi buri, sa Josef nia rongoa neʹe maʹa nia mataʹi liu. Goʹo nia ka ngalia ro ngela nia ki sa Manase ma sa Ifrem kira ka leka lisia. 2 Ana kaidaʹi sa Jakob rongoa neʹe ngela nia leka maʹi fuana lisilana, sui bore ʹana nia ka teo ana ʹifitaʹi, nia suʹute ka tataʹe ka tua nama saena ʹifitaʹi. 3 ʹUnaʹeri nia ka fata ʹuri ʹana sa Josef, “God neʹe toʹo ana ngasingasiʹanga ki, nia dao siaku ʹi Lus ana fanoa ʹaʹana ʹi Kenan ma nia ka faʹaleʹa nau. 4 Nia fata ʹuri fuaku, ‘Nai baʹa kwatea ngela ʹoro fuamu, ma ana ngela neʹe kike baʹa futa maʹi burimu ki, kike baʹa ʹoro liu. Ano neʹe nai baʹa kwatea naʹa fuada, ma ano kira fuana kaidaʹi firi naʹa.’”
5 Ma nia ka fata laʹu ʹuri, “Josef, ro ngela nini ʹoe ki neʹe kera eta futa ʹi neʹe kaidaʹi noaʹa nau kusi leka ʹua maʹi neʹe, keraʹa ro ngela nau ki naʹa. Nau ku lisia sa

Ifrem faˈinia sa Manase, kera diˈia naˈa ro ngela nau ki naˈa, diˈia ro ngela nau ki sa Ruben ma sa Simion. 6 Si diˈia ˈoko alua laˈu ti ngela, kiraˈa neˈe na ngela ˈoe ki talamu, ma kike baˈa toˈo ana ano nini nau ku kwatea fuana sa Efrem ma sa Manase. 7 Nau ku sasi ˈunaˈeri ana ro ngela ngwane neˈe ˈoe ki sulia nau ku kwaimanatai liu ana teˈa ˈoe ˈi Rachel neˈe nia mae maˈi Kenan ana kaidaˈi nau ku oli maˈi faˈasia ˈi Mesopotemia ma nau ku kwaiatoa ˈi ninimana tala neˈe leka ˈuana fanoa doe kira saea ˈani Efrat.” Kaidaˈi neˈe kira saea ˈi Eprat ˈani ˈi Betlehem naˈa.

8 Ma kaidaˈi nia lisia ro ngela nini sa Josef ki, nia ka saefilo ˈuri ana, “Sa tai faˈida niniˈa ro ngela ngwane neˈe ki?”

9 Ma sa Josef ka fata ˈuri, “Na ro ngela ngwane nau ki niniˈa, neˈe God kwateda fuaku kaidaˈi nau ku tua ˈi neˈe.”

Sui sa Jakob ka fata ˈuri, “ˈOke baˈedaroˈo maˈi karangi nau, fasi ˈiri nai faˈaleˈadaroˈo.” 10 Kaidaˈi neˈe sa Israel nia ngwaro liu naˈa, ma maana ka taˈa naˈa, ma nia noaˈa kasi lia madako naˈa. Sa Josef ka baˈea maˈi ro ngela neˈe ki siana, ma nia ka ofi keraˈa ma ka nonoˈidaroˈo, 11 ma nia ka fata ˈuri ana sa Josef, “ˈI naˈo nau ku fia fasi naisi baˈa lisiˈo laˈu, bore ma niniˈari God nia alaˈani nau fuana lisilana ro ngela neˈe ˈoe ki.” 12 Ma kera ka tua ˈi fafona ˈaena fasi ˈiri nia ke faˈataˈinia neˈe nia lisidaroˈo ka diˈia ro ngela mamana nia ki. Sui sa Josef ka lafudaroˈo laˈu, ma nia ka bobo uruuru ˈi naˈona maˈa nia, leleka maana ka toˈo ˈi ano.

13 ˈUnaˈeri sa Josef ka alua sa Ifrem ana bali mauli ana maˈa nia, ma ka alua sa Manase ana bali ˈoloˈolo nia. 14 Bore ma maˈa nia ka alu kwairokisi ana limana, ma sui bore ˈana sa Ifrem na ruana ngwae, nia alua lima ˈoloˈolo nia ˈi gwauna, ma nia ka alua lima mauli nia ana gwauna sa Manase na ai eta futa. 15 ˈUnaˈeri nia ka faˈaleˈa sa Josef ana satana God, na God sa Abraham ma sa Aesak. Nia fata ˈuri, “Na God koˈo nau, nia God maˈa nau, ma nia God nau, kaidaˈi ˈoro nia talaˈi nau leleka ka dao ˈi taˈena, 16 ma ˈainsel nia ka faˈamauri nau faˈasia ru ke faˈali nau ki. Alaˈani nia ke faˈaleˈa ro ngela ngwane neˈe ki. Alaˈani sataku, ma satana maˈa nau, ma satana koˈo nau ke kwatea ngasingasiˈanga talau fuana ro ngela neˈe ki. Ma kera ke manata toˈona sataˈi ru neˈe firi. Alaˈani kera ke baˈa toˈo ana ngela ˈoro ki, ma ngela ˈoro ki laˈu ke baˈa futa ˈi buridaroˈo.”

17 Ma kaidaˈi sa Josef lisia ma nia neˈe alu lima ˈoloˈolo nia ˈi gwauna sa Ifrem, nia ka kwaimanatai ˈuana ngela nia. Ma nia ka dau ana limana maˈa nia ka ˈidua faˈasia gwauna sa Ifrem ma ka alua ˈi gwauna sa Manase. 18 Ma nia ka fata ˈuri, “Maˈasi ˈae, noaˈa ˈoe kosi sasi laˈu ˈuri, sa Manase naˈa neˈe eta futa, ˈoke alua nama lima ˈoloˈolo ˈoe ˈi gwauna.” 19 Bore ma maˈa nia ka fata ˈuri, “Ngela nau, nau ku saiana, bore ma nau kusi sasi ˈuira. Ngela neˈe kike baˈa futa maˈi buira sa Manase kira na fuuˈi ngwae ngasingasiˈa. Bore ma ruana ai neˈe ke baˈa ngasingasiˈa liufia niaˈa, ma ngela neˈe kike baˈa futa maˈi burina ki kike baˈa ˈoro liu.”

20 Nia faˈaleˈa kera ana asoa neˈeri, ma nia ka fata ˈuri, “Ro ngwane, ngela neˈe kike futa maˈi buriku ki, kike baˈa rao ˈani satamuroˈo fuana faˈaleˈalana ti ngwae. Kike baˈa fata ˈuri, ‘Alaˈani God ke faˈaleˈa ˈoe diˈia nia faˈaleˈa sa Ifrem ma sa Manase.’” Ka ˈunaˈeri neˈe nia ka alua sa Ifrem ka etaeta, ma sa Manase ˈi buira.

21 Ma nia ka fata ˈuri ana sa Josef, “Ngela nau ˈae. Karangi nau ku mae naˈa. Bore ma God ke baˈa tua faˈi kaumulu, ma nia ke baˈa ngali kaumulu ka oli ˈuana kula koˈo kamu ki. 22 Na ano nini ˈi Sekem nia leˈa liu mala, ma nau ku kwatea naˈa fuamu. Nau ku ngalia kula neˈe faˈasia kwalafaˈa sa Amoro ana fuˈanga. Nau noaˈa kusi kwatea ano neˈe fuana ngwaefuta ˈoe, nau ku oga nai kwatea fuamu talamu, ma ru ˈoe naˈa.”

Alaˈanga ˈisi sa Jakob ki

49 ˈUnaˈeri sa Jakob ka saea ngwaˈi ngela nia ka leka maˈi siana, ma nia ka fata ˈuri fuada, “Mulu leka karangi nau maˈi fasi ˈiri nai saea fuamuˈa ru neˈe ke baˈa dao toˈomulu ki. 2 Kaumulu ngela nauˈa sa Jakob ki, mulu leka karangi nau maˈi, muka fafarongo leˈa maˈi aku sa Israel. Nauˈa naˈa neˈe maˈa kamu.

3 “Ruben, ˈaeˈo ngela eta futa nau, ˈaeˈo naˈa neˈe ngasingasiˈanga nau. Kaidaˈi nau ku araˈi ma ku ngasingasiˈa ˈua, ˈaeˈo naˈa neˈe ngela eta futa nau. Satamu nia dufaˈa liu, ma ˈoko ngasingasiˈa liufia ti ngwaefuta amu. 4 ˈOko diˈia ta kafo afe doe ma noaˈa ta ngwae kasi fonea. Bore ma eta ˈi taˈena, satamu noaˈa kasi lafua liufia ngwaefuta ˈoe ki, sulia ˈoko sai goˈo ˈamu ana neˈe nauˈa na maˈa ˈoe, bore ma ˈoko faˈa ˈeke nau liu, kaidaˈi ˈoko teo faˈinia kini rao ˈoˈo nau neˈe nia ta ˈafe logo aku.

5 “Sa Simion ma sa Lifae, koroˈo taˈi ngwae ngwaefuta ki goˈo. Koroˈo rao ˈania ru ni fuˈanga koroˈo ki fuana faˈalilana ti ngwae. 6 Nau noaˈa kusi ˈado faˈinia alaˈanga ago koroˈo ki. Kaidaˈi koroˈo oga taˈa, koroˈo ke saungia ti ngwae ka mae. Ma koroˈo ka leka tufua lololi ˈi burina ˈaena buluka ki ma moro ka gaˈa gaˈa goˈo amuroˈo ˈanida. 7 Alaˈani God ke nangasi koroˈo faˈinia oga taˈangaˈa kamuroˈo ki neˈe ngasingasiˈa ma falafala koroˈo ki fuana faˈalagalana laˈu liu ngwae ki. Nai baˈa daroˈia ngwaˈi ngela neˈe kike futa maˈi burimu roˈo ma kike tua kwailiu safitana ti ngwae neˈe kira ke baˈa futa maˈi buriku.

8 “Juda ngwaefuta ˈoe ki kira ke baˈa baˈatafe ˈoe, ˈoke baˈa faˈakosoa malimae ˈoe ki, leleka kira ka tua goˈo ˈi olofana ngasingasilamu. Ngwaefuta ˈoe ki kike bobo uruuru fuana faˈa ˈaˈana lamu. 9 ˈOko diˈia ta lion ba leka fuana saungilana ta ru ˈaeˈaela fuana ˈanilana. Kaidaˈi nia oli maˈi saena kilu nia, nia teo ka ˈoˈolosia na noina, ma ngwae ki taˈifau kika maˈungia, ma noaˈa ta ngwae saiana neˈe ke leka faˈa ada. 10 Ta taˈi ai ada neˈe ke baˈa futa maˈi burimu, nia ke baˈa tatalafaˈa, ma ai neˈe kike baˈa futa maˈi buri ana, kike baˈa dau firi fafia ngasingasiˈanga ana tatalafaˈa ˈanga. Ma kiraˈa goˈo neˈe kike baˈa tatalafaˈa, leleka ngasingasiˈanga ka leka ana ngwae neˈe toˈo ana sagaˈa fuana daulana ngasingasiˈanga neˈeri, ma ngwae ki taˈi-

fau kike kwairoˡoi ana. 11 Ngwae neˡeri ke baˡa firiˡia na
dongki nia ana ˡai grep, ma ka firiˡia dongki fiˡi doe nia
ana rara ˡai leˡa mala ana ˡai grep, sulia ˡai grep ki ˡoro
liu ma nia kasi ˡabera goˡo si diˡia dongki neˡeri ˡania
rauna ˡai grep neˡeri. Ana kaidaˡi neˡeri, kula neˡeri ke
baˡa fungu ana grep fuana sasilana ˡania waen leˡa.
12 Tatalafaˡa neˡeri maana ke baˡa meo liu osiˡana nia
kwaˡufia waen ˡoro, ma lifana ke baˡa kwao liu sulia nia
kwau liua susu ˡoro.
13 “Sebulun, ˡoke baˡa saungaˡinia fanoa ˡoe karangia
asi. Fanoa ˡoe ke baˡa kula fuana agoˡa neˡe faka ki
kike ago ana, ma ano ˡoe ke baˡa leka daofaˡi liu leleka
ka dao ˡi Saedon.
14 “Isakar, ˡoko diˡia dongki rao ki neˡe nia saeleˡa
goˡo fuana tagalana ˡaena ma nia ka maliu safitana ro
ngwaˡi nia ngaliˡi ki. 15 Kaidaˡi nia lisia kula neˡe nia tua
ana neˡe leˡa, ma ano nia tua ana leˡa, nia fiˡi saeleˡa
laˡu fuana ngalilana ru kulu ki, ma nia ta ngwae rao
ˡoˡo.
16 “Dan, ˡaeˡo ˡoke baˡa kwaitalaˡi ngasingasiˡa. Ma
ˡoke baˡa lia leˡa sulia ngwae neˡe kike futa maˡi
burimu ki, ka diˡia logo ai neˡe kike baˡa futa maˡi buri
ana ngwaefuta ˡoe ki. 17 Bore ma ngwae ki taˡifau neˡe
kike baˡa futa maˡi burimu, kike baˡa lialia liu diˡia faˡi
loi ki neˡe boboro ˡi ninimana tala, kike baˡa diˡia fai
baˡeko tolo neˡe toˡo ana io saena kwakwana, ana
kaidaˡi nia ˡalea ˡaena hos, hos neˡeri ka uu ˡani ro ˡae
nia ki, ma ngwae neˡe ka tua ˡi fafona ka ˡasia, ma ka
fotongaˡinia ngwaˡi nia ana ano. 18 Aofia Iawe, nau ku
masiˡo naˡa fasi ˡiri ˡoke faˡamauri nau.
19 “Gad, na ngwae bili ki kike baˡa leka maˡi fuana
fuˡanga faˡi ˡoe, bore ma ˡoke baˡa liufida, ma ˡoke baˡa
lalida logo.
20 “Asa, ano ˡoe ke baˡa toˡo ana fanga leˡa ki, ma fan-
ga neˡe ˡoko sasiˡi ki, tatalafaˡa bore saiana ke aniˡi
goˡo ˡana.
21 “Naftali, ˡoke baˡa diˡia taˡi kirio neˡe nia aloge fua-
na siu kwailiu ˡanga saena asi, ma ngela nia ki lisilada
ka leˡa liu.
22 “Josef, ˡoko diˡia taˡi ˡai grep neˡe nia bulao karangi
ana, mae kafo busu, ma nia ka toˡo ana fuaˡi ru ˡoro
ana, ma rarana ka doe ma ka tatara toli fafona sulu-
faua. 23 Na malimae ˡoe ki, kira ke leka maˡi fuana
fuˡalilamu, ma kike fanasiˡo ˡani basi ma sima kira ki.
24 Bore ma God nauˡa sa Jakob, nia ngasingasiˡa liu.
God nauˡa sa Israel, nia ke baˡa lia leˡa sulia ai neˡe
kike baˡa futa maˡi burimu, diˡia ba ta ngwae lia leˡa
sulia amuˡi sipsip nia, ma ka tagi sulida. Ma nia ke baˡa
lia leˡa suliˡo, ma nia ke baˡa faˡangasingasiˡo ma lima-
mu neˡe ˡoko dau fafia ˡania basi noaˡa kasi baˡa
lebelebe. 25 Ngela nau ˡae, God neˡe toˡo ana ngasin-
gasiˡanga ki taˡifau, ma niaˡa God nau, nia ke baˡa ˡafi
ˡoe, ma ka faˡa leˡa ˡoe. Ma nia ke baˡa faˡakosoa maˡi
uta ka ˡasia maˡi fafiˡo, ma ke baˡa kwatea kafo fuamu
neˡe raˡe alaˡa maˡi faˡasia na kafo busu maˡi ano. Ma
nia ke baˡa kwatea ngela ˡoro fuamu, ma ngela neˡeri
ki kike doe leˡa, ma kika ngasingasiˡa. Ma ru ˡaeˡaela
ˡoe ki kike baˡa toˡo ana ngela ˡoro logo. 26 Faˡi ua doe
neˡe ki niniˡa teo ˡua naˡa maˡi naˡo, niˡi ke baˡa tua tari
naˡa ma noaˡa kasi sui, ma ru leˡa ki neˡe saka maˡi
faˡasida niˡi ˡoro liu, bore ma nauˡa maˡa ˡoe, ma ru
leˡa niniˡa nau ku saea fuana faˡaleˡa lamu, niˡi leˡa ka
liufia laˡu ru leˡa neˡeri ki. Ma ˡaeˡo sa Josef, ˡoko leˡa ka
tasa ana ngwaefuta nini ˡoe ki. Ma alaˡania ru leˡa ki
niˡi ke tua amu.
27 “Benjamin, ˡoke diˡia kui kwasi neˡe ˡafaˡafa ma ka
ˡafaˡafa, neˡe ˡofodangi ma na rodo nia saumaelia ru
ki, ma ka ˡanida.”
28 Kira naˡa ne akwala ma ro ngwaefuta neˡe kira koˡo
ana akwala ma ro kwalafa sa Israel, neˡe sata etaeta
nia sa Jakob. Ma nia ne na alaˡanga araˡi ngwaro neˡe
kwatea fuana ngwaˡi ngela nia ma ka saea alaˡanga ˡisi
nia ma ka kwatea ngwangwane ˡanga nia fuada taˡifau
neˡe bolo faˡinida. 29-30 Ma sa Jakob ka alaˡa totongaˡi
ˡuri fuada, “Nau ku karangi mae naˡa. Bore ma kaumu-
lu ke kwaiato nau nama ana faoda ba kira kwaiatoa
maˡa nau faˡida ˡi naˡo ana. Kamu ke baˡa ngalia non-
iku ka oli ˡuana ˡi Kenan ana kula neˡe kira saea ˡani ˡi
Makpela, ninimana ˡi Mamre bali fanelana sina. Ano
neˡeri ˡi naˡo nia ru taˡi ngwae ana kwalafa sa Het, neˡe
satana sa Efron, ma nia toˡo ana taˡi faoda saena fau.
Afu ano neˡeri koˡo nau neˡe folia fuana kwaiatoˡanga.
31 Faoda neˡe naˡa neˡe kira kwaiatoa nonina ro koˡo
nau ki sa Abraham, ma ˡi Sera. Ma ana kula neˡeri logo
kira kwaiato nonina maˡa nau ma teˡa nau, ma nau ku
kwaiatoa logo ˡi Lia ana. 32 Maˡa kulu nia foli musia
naˡa ano neˡe ana kwalafa sa Het. Ma na afu ano neˡe
faˡinia faoda nini ana fau ru kulu ki. Kaumulu muke
kwaiato nau ana kula neˡeri.” 33 Kaidaˡi nia faˡasuia
alaˡanga neˡeri ki fuana ngela nia ki goˡo, nia ka teo
kwau saena ˡifitaˡi ma ka maˡe naˡa.

Kira kwaiato sa Jakob

50 ˡUnaˡeri sa Josef ka ego kwau ana maˡa nia, ma
ka daua maˡa nia, ma ka angi doe liu ˡuana, ma
nia ka nonoˡia maana. 2 Ma nia ka ri ˡuana ngwaˡi toˡa
ˡi Ejipt neˡe kira rao fuana kira ka leka maˡi, ma nia ka
saea fuada neˡe kira sai leˡa ana falafala fuana sasilana
nonina ngwae mae neˡe noaˡa kasi ngwaˡa, fasi ˡiri kira
ke sasi logo ˡunaˡeri ana nonina maˡa nia. 3 Raoˡa
neˡeri kira ke rao ana sulia fai akwala asoa ki. Ma fai
akwala asoa neˡeri ki naˡa neˡe kaidaˡi leˡa fuana sasi-
lana raoˡa neˡeri. Ma ngwaˡi toˡa ˡi Ejipt kira ka
kwaimanatai ˡuana sulia fiu akwala asoa ki.
4 Ma kaidaˡi fuana kwaimanatai ˡanga nia sui, sa Josef
ka fata ˡuri ana ngwae ˡaˡana tatalafaˡa ki, “Ngwadela
kina, mulu leka saea fatalaku fuana tatalafaˡa. 5 Kaidaˡi
maˡa nau karangi mae, nia kwatea nau ku fata alangaˡi
ˡani satana God neˡe nai baˡa olitaˡinia nama nonina
fuana kwaiatolana ˡi Kenan, ana taˡi faodaˡi fau neˡe
nia salisalia naˡa ana. ˡOke alaˡani nau nai leka fuana
kwaiatolana maˡa nau, ma buri ˡana nai baˡa oli laˡu
maˡi.” 6 Sui na tatalafaˡa ka olitaˡinia maˡi alaˡanga ka
ˡuri, “Nia leˡa goˡo ˡana. ˡOko saiana ˡoke leka kwaiatoa
maˡa ˡoe diˡia nama neˡe ˡoko fata alangaˡi fuana ka
sui naˡa fuana sasilana.”

7 ˈUnaˈeri sa Josef leka ka kwaiatoa naˈa maˈa nia. Na
ngwae ˈaˈana tatalafaˈa ki, faˈinia ti ngwae laˈu fuana
ˈafilana, ma gwaungaˈi ki taˈifau ˈi Ejipt kira leka faˈinia.
8 Ma ngela nia ki logo, faˈinia ngwaefuta nia ki, ma ti
ngwae laˈu ana fuuˈi ngwae kira, kira leka taˈifau. Kira
ngela tiˈitiˈi ki faˈinia ru ˈaeˈaela kira ki goˈo neˈe tua ˈi
Gosen. 9 Ngwaˈi toˈa neˈe leka ˈi buri ˈana, ti ai ada leka
saena kati neˈe hos tara, ma ti ai ada ka tua fafona
hos, ma kira ka leka ˈoroˈa liu.
10 Ana kaidaˈi kira dao ˈi Atad ta bali ana kafo ˈi Jodan
bali fanelana sina, kira ka angi sulia kaidaˈi tau. Kula
neˈeri kula fuana ˈefolana witi ana, bore ma kula neˈeri
sa Josef nia tua sulia fiu asoa, ma nia ka angi ˈuana
maˈa nia. 11 Kaidaˈi ngwaˈi toˈa ˈi Kenan kira lisia neˈe
ngwaˈi toˈa neˈe kira angi liu naˈa, kira ka fata ˈuri, “Re-
ala, ngwaˈi toˈa ˈi Ejipt kira angi liu naˈa ˈuana maˈa ki-
ra.” Kula neˈeri ˈi naˈo kira saea ˈani ˈi Atad, kira ka saea
laˈu ˈania ˈi Abelmisraem neˈe fadalana ˈuri,
“Kwaimanatai ˈanga ngwae ˈi Ejipt ki.” 12 Ka ˈunaˈeri
neˈe ngwaˈi ngela sa Jakob kira ka sasi naˈa diˈia maˈa
kira nia saea. 13 Kira ngalia nonina ka oli ˈuana ˈi Kenan
ˈi Makpela ana bali loˈoko ana ˈi Mamre bali fanelana
sina, ma kira ka kwaiatoa saena faodaˈi fau, ana afu
ano neˈeri etaeta kula sa Efron ngwae ana kwalafa sa
Het, bore ma sa Abraham nia folia ana, ma nia ano
naˈa fuana kwaiato ˈanga kira. 14 Ma kaidaˈi sa Josef
kwaiatoa ka sui naˈa, nia faˈinia ngwaefuta nia ki, ma ti
ngwae laˈu kira faˈasia kula neˈeri, ma kira ka oli laˈu
maˈi ˈuana ˈi Ejipt.

Sa Josef faˈatolia laˈu manata ngwaefuta nia ki

15 Kaidaˈi ngwaefuta sa Josef ki lisia neˈe maˈa kira
mae naˈa, kira ka alaˈa ˈuri fuada talada, “Faˈuta, diˈia
sa Josef nia manata nama ˈana toˈona ru taˈa ba kulu
sasiˈi ana ˈi naˈo, ma nia ka oga ke duˈua laˈu ru taˈa ba
kulu sasiˈi ana ˈi naˈo ki akulu, kuke baˈa faˈuta naˈa
niniˈa?” 16 Ma kira ka kwatea alaˈanga ka leka ˈuana ma
kika fata ˈuri, “ˈI naˈo kaidaˈi maˈa kulu tua ˈua, 17 nia
saea taˈi alaˈanga fuaimili fasi ˈiri kaimili ke saea fua-
mu. Nia fata ˈuri ba, ‘ˈI naˈo ba ngwaefuta ˈoe ki kira
sasia ru rora liu ki amu, ma kira ka fulia taˈangaˈa. Nau
ku amasiˈo ˈoke rufuanata ada.’ ˈIu, kaimiliˈa ngwae
rao God maˈa kulu logo niniˈa. ˈOke rufuanata aimili
faˈinia taˈangaˈa nini kami ki.” Ma kaidaˈi sasina ki kira
fafarongoa ˈania alaˈanga neˈeri, nia ka angi. 18 Goˈo
ngwaefuta nia ki kira ka leka ma kira ka bobo uruuru ˈi
naˈona kika faˈadoea, ma kira ka fata ˈuri, “Kaimili ng-
wae rao ˈoˈo ˈoe ki naˈa ne.”
19 Bore ma nia ka fata lala ˈuri fuada, “Noaˈa kamu
kasi maˈu laˈu. Nau noaˈa kusi sasia tae neˈe God goˈo
neˈe saiana sasilana. 20 Kaumulu neˈe naia sasilana ru
taˈa ki aku, bore ma God bulasia naiˈi ru ˈanga kamu,
ma ka sasia ka leˈa. Nia rao ˈania naiˈi ru ˈanga kaumu-
lu fuana faˈamaurilana ngwae ˈoro. Kira mauri ka dao
ˈi taˈena, osiˈana ru taˈa neˈeri ki neˈe kaumulu sasiˈi.
21 Nia ne noaˈa mu kasi maˈu. Nai baˈa tagi suli kamu
faˈinia ngela kamu ki.” Ru ˈunaˈeri neˈe nia ka alaˈa leˈa
fuada, ma nia ka sasia kira ka manata leˈa laˈu.

Maelana sa Josef

22-23 Sui sa Josef faˈinia luˈuluˈua maˈa nia kira tua ˈi
Ejipt. Sa Josef tua ˈua kaidaˈi sa Ifrem toˈo ana ngela
nia ki ma kala koˈo nia ki logo. Ma nia ka lisia kala koˈo
sa Manase ki logo ana ngela nia sa Makiri neˈe faˈafu-
taˈi, ma nia ka saea ngela sa Makiri ki, neˈe nia lisida ka
diˈia na ngela leˈa nia ki. Ma kaidaˈi nia mae, nia dao
ana taˈi talangaˈi ma akwala faˈi ngali ana. 24 Ma na
alaˈanga ˈisi nia fata ˈuri ana ngwaefuta nia ki, “Nau ku
karangi mae naˈa, bore ma God ke baˈa lia suli kamu,
ma nia ke baˈa lafu kamu faˈasia ˈi neˈe. Ma nia ke baˈa
ngali kamu ka olifaˈi kamu laˈu ˈuana fanoa ba nia
alangaˈinia ana maˈa kulu ki sa Abraham, sa Aesak, sa
Jakob ka ˈuri, nia ke baˈa kwatea fuakulu.” 25 Sui nia ka
kwatea kira ka sasia fata alangaˈinga ngasi ngasiˈa fua-
na. Nia fata ˈuri, “Kaumulu ke fata alangaˈi ˈania satana
God, kaidaˈi nia ke baˈa ngali kaumulu faˈasia ˈi neˈe,
ma kamu ka oli laˈu ˈuana ˈi Kenan, kaumulu ke baˈa
ngalia na suliku ki faˈi kaumulu logo.” Ma kira ka fata
alangaˈi ˈunaˈeri neˈe kira baˈa sasi nama ˈunaˈeri.
26 Buri ˈana goˈo sa Josef ka mae, kaidaˈi nia dao ana
taˈi talangaˈi ma akwala faˈi ngali. Ma kira ka sasia na
nonina noaˈa kasi ngwaˈa, ma kira ka alu leˈa ana sae-
na faˈi kisi kaidaˈi kira tua ˈua ˈi Ejipt.

Matthew

Sa Matthew ta ngwae ana akwala ma ro ngwae fafarongo ba sa Jesus ki. Sa Matthew keresia buka neˡe fuana fuuˡi ngwae nia ˡi Jiu. ˡIta ana kaidaˡi na profet ki saena Fau Alangaˡinga ˡUa, kira alaˡa sulia God ke baˡa kwatea maˡi taˡi ngwae faˡamauri neˡe kira saea ˡania na Christ nama na Mesaea. Na Jiu ki kira kwaimaˡa kwali naˡa ana niaˡa. Sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, kaidaˡi sa Jesus dao naˡa maˡi kira manata ˡuri, “Nia noaˡa laˡu na Christ neˡeri. Nia noaˡa laˡu na Mesaea.” Na Farasi ki, ma na Sadusi ki, ma na gwaungaˡi ngwae Jiu ki, kira ˡaila ˡani sa Jesus. Na ngwae Jiu ki fia fasi na Christ ke dao ˡani ngasingasiˡanga doe, ma ka tatalafaˡa fafia ngwae ki taˡifau. Kira kasi fia nia totolia fuana na Christ ka mae ana ˡai rara folo. ˡIu sa Matthew keresia buka neˡe fuana ˡafilada ˡiri kika lia saiana neˡe sa Jesus na Christ mamana, ma nia tatalafaˡa mamana kira. Kaidaˡi ˡoro sa Matthew nia faˡataˡinia alaˡanga saena Kerekereˡa Abu neˡe kira alaˡa sulia na Christ. Ma nia ka faˡataˡinia neˡe alaˡanga ki niˡi dao mamana, kaidaˡi sa Jesus dao maˡi ka tua saena magalia.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Futalana maˡi sa Jesus & 1:1—2:23
ˡI naˡona neˡe sa Jesus tatabula na raoˡa nia & 3:1—4:11
Sa Jesus talaˡae ana raoˡa nia ˡi Galili & 4:12—18:35
Sa Jesus talaˡae ana raoˡa nia ˡi Judea & 19:1—20:34
Na asoa ˡisiˡisi ki sa Jesus nia tua ˡi Jerusalem & 21:1—25:64
Sa Jesus mae ma ka mauri laˡu & 26:1—28:20

Isufutaˡanga sulia sa Jesus na Christ
(Luke 3:23-38)

1 Isufutaˡanga sulia sa Jesus na Christ. Nia futa maˡi ana sa David na ngwae tatalafaˡa neˡe nia futa maˡi ana kwalafa sa Abraham.
2 Ma na isufutaˡanga neˡe, nia talaˡae maˡi ana sa Abraham.
Na ngela sa Abraham neˡe sa Aesak,
sa Aesak alua sa Jakob,
ma sa Jakob ka alua sa Juda faˡinia ngwaefuta nia ki.
3 Ma na ngela sa Juda ki neˡe sa Peres faˡinia sa Sera. (Teˡa kera satana ˡi Tama.)
Ma na ngela sa Peres neˡe sa Hesron,
sa Hesron neˡe alua sa Ram.
4 Sa Ram ka alua sa Aminadab,
sa Aminadab ka alua sa Nason,
sa Nason ka alua sa Salmon.
5 Sa Salmon ka alua sa Boas, ma teˡa nia satana ˡi Rahab.
Sa Boas ka alua sa Obed, ma teˡa nia satana ˡi Rut.
Sa Obed ka alua sa Jesi.
6 Sa Jesi neˡe alua sa David na ngwae tatalafaˡa Israel.
Sa David ka alua sa Solomon, ma teˡa nia neˡe ˡuruna sa Iuraea.
7 Sa Solomon ka alua sa Rihoboam,
sa Rihoboam ka alua sa Abaeja,
sa Abaeja ka alua sa Asa.
8 Sa Asa ka alua sa Jehosafat,
sa Jehosafat ka alua sa Joram,
sa Joram ka alua sa Iusaea.
9 Sa Iusaea ka alua sa Jotam,
sa Jotam ka alua sa Ehas,
sa Ehas ka alua sa Hesikaea.
10 Sa Hesikaea ka alua sa Manase,
sa Manase ka alua sa Emon,
sa Emon ka alua sa Josaea.
11 Sa Josaea ka alua sa Jekonaea faˡinia na ai burina ki.
Kira futa ka sui mala na malimae kira ki ka fiˡi ngalia ngwae ˡi Israel ki ˡuana fanoa ˡaˡana ˡi Babilon.
12 ˡI buri ana na malimae kira ki ka ngalia ngwae ˡi Israel ki ˡuana ˡi Babilon,
sa Jekonaea ka fiˡi alua sa Sialtiel.
Ma sa Sialtiel ka alua sa Serababel.
13 Sa Serababel ka alua sa Abaeud,
sa Abaeud ka alua sa Elaeakim,
sa Elaeakim ka alua sa Aso.
14 Sa Aso ka alua sa Sadok,
sa Sadok ka alua sa Akim,
sa Akim ka alua sa Eliud.
15 Sa Eliud ka alua sa Elaesa,
sa Elaesa ka alua sa Matan,
sa Matan ka alua sa Jakob.
16 Sa Jakob ka alua sa Josef araˡi ˡi Mary teˡa sa Jesus neˡe kira saea logo ˡani na Christ, osiˡana niaˡa neˡe na ngwae God nia filia fuana tatalafaˡa ˡanga.

17 Ma talaˡae maˡi ana sa Abraham leleka ka dao ana sa David na ngwae tatalafaˡa, akwala ma fai unitaˡi ngwae. Sui ka talaˡae maˡi ana sa David na ngwae tatalafaˡa leleka maˡi ka dao ana kaidaˡi ba malimae kira ki ngalia ngwae ˡi Israel ki ˡuana ˡi Babilon, taˡi akwala ma fai unitaˡi ngwae. Ma ka talaˡae ana kaidaˡi ngwae Israel ki kira leka ˡuana ˡi Babilon leleka maˡi ka dao

ana kaidaˡi sa Jesus na Christ nia futa, taˡi akwala ma fai unitaˡi ngwae laˡu.

Na futalana maˡi sa Jesus na Christ
(Luke 2:1-7)

18 Na futalana maˡi sa Jesus na Christ nia ˡuri: Kaidaˡi
kira alu fafia ˡi Mary na teˡa sa Jesus fuana sa Josef, ma
noaˡa kera kasi tua fiku ˡua, ˡi Mary ka saiana nia kulu-
faˡa naˡa sulia na Anoˡi ru Abu. 19 Ma sa Josef, na ng-
wae neˡe kira alu fafia fuana, nia ka manata ˡuana ka
ilangaˡinia, osiˡana niaˡa na ngwae saga. Bore ma nia
ˡaila ˡani faˡaˡekelana ˡi maana ngwae ki, ma ka mana-
ta ˡuana ka ilangaˡi ago ana. 20 Bore ma kaidaˡi nia ka
manata goˡo ˡana ˡua sulia na ru neˡeri ki, na ˡainsel
God ka faˡataˡi fuana ˡi saena maliu boleˡa ka ˡuri,
“Josef ˡae, ˡaeˡo ngwae ana kwalafa sa David, ˡoe kosi
maˡu ˡani korelana ˡi Mary fuana na ˡafe ˡoe. Duˡun-
gana nia kulufaˡa lala sulia na Anoˡi ru Abu. 21 Ma nia
ke baˡa faˡafuta taˡi ngela ngwane, ma ˡoke saea ˡani
sa Jesus (neˡe fadalana ‘Faˡamauri’), sulia nia ke baˡa
faˡamauria na ngwae nia ki faˡasia na abula taˡangaˡa
kira ki.”
22 Ma na ru neˡe ki ka fuli fasi ˡiri ka faˡamamana ru
ba God nia faˡarongo maˡi ˡani, ana kaidaˡi ba profet
nia fata ˡuri, 23 “Taˡi sariˡi abugani ke baˡa ina ma ka
faˡafuta taˡi ngela ngwane, ma kira ke saea ˡani sa
Emanuel.” † Ma fadalana sata neˡeri: “God nia tua faˡi
kia.”
24 Ma kaidaˡi sa Josef ada naˡa, nia ka sasi naˡa sulia
ru neˡeri ki neˡe ˡainsel God saeˡe fuana. Ma nia ka ko-
rea naˡa ˡi Mary. 25 Bore ma noaˡa kera ˡiri tua fiku ˡua
leleka ka dao ana kaidaˡi ˡi Mary nia faˡafuta na ngela
ngwane. Ma sa Josef ka faˡasata ˡani sa Jesus.

Na ngwae neˡe kira saiana na bulubulu ki

2 Ana kaidaˡi neˡe sa Herod tatalafaˡa naˡa, sa Jesus
nia futa ˡi Betlehem, na fanoa ˡi saena na abaˡi ku-
la ˡi Judea. Ma noaˡa kasi tau goˡo ˡi buri ˡana, ti ngwae
faˡasia ˡi fanelana sina neˡe kira saiana na bulubulu ki,
kira ka dao maˡi ˡi saena na fanoa doe ˡi Jerusalem.
2 Ma kira ka saefiloa ngwae ki ma kika ˡuri, “ˡUri ma na
ngela ba ke baˡa tatalafaˡa fuana Jiu ki, nia futa ˡi faˡi?
Kami saiana nia futa ˡi neˡe, osiˡana kaidaˡi kaimili tua
ˡua maˡi ˡi fanelana sina, kami lisia naˡa faˡi bulubulu
neˡe faˡataˡinia futalana maˡi, ma kami ka leka maˡi ˡiri
mika bobo uruuru, ma mika faˡa aofia.”
3 Ma na manatana sa Herod na ngwae tatalafaˡa nia
manata ˡabera liu kaidaˡi nia rongo sulia na ru neˡeri,
ma na ngwae ˡi Jerusalem ki logo. 4 Ma nia ka ri ˡuana
na fata abu doe ki, ma na ngwae faˡamanata ana taki
ki, fuana kira ka fiku maˡi, ma nia ka saefilo ˡuri ada,
“ˡUri ma ˡi faˡi neˡe na Christ baera ke baˡa futa maˡi
ana?”
5 Ma kira olisia kira ka fata ˡuri, “ˡI Betlehem ba, na
fanoa saena abaˡi kula ˡi Judea. Osiˡana na kerekereˡa
profet ba fata ˡuri,
6 ‘Betlehem ˡae, na fanoa saena abaˡi kula ˡi Judea,
noaˡa ˡoe kosi tiˡitiˡi ˡi safitana fanoa ˡinotoˡa ki ˡi Judea,
osiˡana taˡi ngwae ˡinotoˡa ke baˡa leka maˡi faˡasi ˡoe,
fasi ˡiri ke talaˡia na ngwae nau ki ˡi Israel.’” ††
7 Ma sa Herod ka ri ago maˡi ˡuana na ngwae neˡe
dao maˡi ki faˡasia fanelana sina fuana alaˡanga agoˡa,
ˡiri nia ke dao toˡona kaidaˡi tae neˡe kira eta lisia na
faˡi bulubulu baera. 8 Ma nia ka baˡe kira kwau ˡuana ˡi
Betlehem, ka fata ˡuri, “Muke leka, muka lulu ngangata
ˡuana na ngela neˡeri. Ma diˡia kamu ka dao toˡona,
muke faˡarongo nau maˡi, fasi ˡiri nauˡa bore nau kui
leka fuana faˡa aofialana.”
9-10 Ma ˡi buri ˡana sa Herod nia fata ˡunaˡeri ka sui, ki-
ra ka leka naˡa ˡada. Ma ana kaidaˡi kira dao naˡa kwau
sulia na tala, kira ka lisia laˡu faˡi bulubulu ba kira eta
lilisia logo maˡi ˡi fanelana sina. Kira ka saeleˡa liu ana
kaidaˡi kira lisia laˡu. Ma faˡi bulubulu neˡeri ka etaeta ˡi
naˡo ada leleka ka daudau bolo faˡinia na kula ba sa Je-
sus nia teo ana. 11 Kira ruˡu ˡi luma, ma kira ka lisia na
ngela faˡinia teˡa nia ˡi Mary. Kira ka bobo uruuru kika
faˡa aofia na ngela neˡeri, ma kira ka ˡifingia na ngwaˡi
kira ki, ma kira ka kwatea naˡa kwateˡa liulani doe ki
fuana: gol, ma na ru neˡe sasuna moko leˡa, ma na ng-
waingwai moko leˡa ki. ‡
12 Sui kira ka oli naˡa ˡada sulia ta tala matamata ˡua-
na fanoa kira, osiˡana God nia lui totongaˡi ada saena
maliu boleˡa, ma ka saea noaˡa kira kasi oli laˡu siana
sa Herod.

Na tafiˡa ˡuana ˡi Ejipt

13 Ma ˡi buri ˡana na ngwae neˡeri ki kira oli naˡa ˡada
ˡuana fanoa kira, na ˡainsel God ka faˡataˡi fuana sa
Josef ˡi saena na maliu boleˡa, ma ka fata ˡuri, “Josef
ˡae, ˡoke tataˡe, ko ngalia na ngela neˡe faˡinia teˡa nia,
muka tafi ˡuana ˡi Ejipt, ma kamu ka tua maˡi ˡi neˡeri
leleka ka dao ana kaidaˡi nau kui saea muke oli laˡu
maˡi. Osiˡana sa Herod nia lulu ˡuana na ngela neˡe fasi
ˡiri ke saungia.”
14 Ma sa Josef ka tataˡe, ma ka ngalia na ngela faˡinia
teˡa nia ˡi Mary, ma kira ka leka saena rodo neˡeri ˡua-
na maˡe fanoa ˡi Ejipt. 15 Ma kira tua ˡi neˡeri leleka sa
Herod ka mae. Ma na ru neˡeri ka faˡamamana naˡa
tae ba God saea fuana na profet ba keresia ka ˡuri,
“Nau ku ri maˡi ˡuana na ngela nau faˡasia ˡi Ejipt.” ‡†
16 Ma kaidaˡi sa Herod na ngwae tatalafaˡa ka saiana
neˡe ngwae neˡeri ki kira leka maˡi faˡasia fanelana
sina kira ˡosoa niaˡa, na liana ka saetaˡa liu. Ma nia ka
kwatea fatalana fuana ngwae fuani oro nia ki fasi ˡiri
kike saungia taˡifau kaela ngela ngwane ki ˡi Betlehem
ma ana maˡe fanoa kalikalia ki taˡifau. Nia falamaada
ˡiri kike saungia kaela ngela ngwane neˡe noaˡa kasi
dao ˡua ana ro faˡi ngaliˡa, diˡia na alaˡanga ba na ng-
wae baera ki sulia kaidaˡi ba faˡi bulubulu baera nia eta
faˡataˡi ana.
17 ˡUnaˡeri na ngwae neˡe kira tua saena ˡi Betlehem,
kira ka angi ˡuana ngela kira ki neˡe mae naˡa. Kira an-

† *1:23 Aesea 7:14*

†† *2:6 Maeka 5:2* ‡ *gold, incense, ma myrrh* ‡† *2:15 Hosea 11:1*

gi ˈunaˈeri, diˈia ba sa Jeremaea na profet nia saea naˈa maˈi ˈi naˈo,
18 “Kira rongoa lingaˈi angiˈa neˈeri leka maˈi faˈasia na
fanoa ˈi Rama neˈe lingaˈi oˈomaeˈa doe.
ˈI Rachel ka angisia ngela tiˈitiˈi nia ki.
Kaidaˈi nia angi, noaˈa ta ngwae kasi gwaˈoa niaˈa, sulia neˈe ngela nia ki kira mae taˈifau.” †

Na oliˈa maˈi faˈasia ˈi Ejipt

19 Ma ˈi buri ˈana sa Herod ka mae naˈa, na ˈainsel
God ka faˈataˈi laˈu ˈi saena maliu boleˈa fuana sa Josef
ˈi Ejipt, 20 ma ka fata ˈuri, “Josef ˈae, tataˈe, ˈoke ngalia
naˈa ngela faˈinia teˈa nia ˈi Mary, muka oli naˈa ˈuana ˈi
Israel, osiˈana ngwae ba kira sasi ˈuana saungilana na
ngela neˈe, kira mae naˈa.”
21 Ma sa Josef ka tataˈe, ma ka ngalia naˈa ngela
faˈinia teˈa nia ˈi Mary, ma kira ka oli naˈa ˈuana ˈi Is-
rael. 22 Bore ma kaidaˈi sa Josef nia rongoa sa Akilas nia
tatalafaˈa didifulia maˈa nia sa Herod ˈi Judea, nia ka
maˈu ˈani tuaˈa ˈi neˈeri. Ma na ˈainsel ka saea laˈu fua-
na ˈi saena na maliu boleˈa, fasi ˈiri kike leka ˈuana na
abaˈi kula ˈi Galili. 23 Nia neˈe kira ka tua ana fanoa ˈi
Nasaret ˈi saena abaˈi kula ˈi Galili. Ma ka faˈamamana
naˈa tae ba na profet ki kira alaˈa ˈuri ana, “Kira ke baˈa
saea ˈani na ngwae faˈasia ˈi Nasaret.”

Sa John saea ngwae ki kike sasi akaˈu fuana daoˈa toˈona na Christ

(Mark 1:1-8; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

3 Ma bara faˈi ngali ˈi burina, kaidaˈi sa Jesus nia
ˈaˈana naˈa, sa John ngwae ni Siuabu ka dao maˈi,
ma ka etangia naˈa faˈamanataˈanga saena na abaˈi
kula kwasi ˈi Judea, ka fata ˈuri, 2 “Muke kakari alifaˈi
faˈasia na abulaˈanga taˈa kamu ki, sulia kaidaˈi neˈe
God ke gwaungaˈi fafia na ngwae nia ki karangi dao
naˈa.”
3 Sa John na ngwae ba na profet Aesea nia fata maˈi
sulia, ma ka ˈuri,
“Taˈi ngwae ka ri ˈi saena na abaˈi kula kwasi neˈe
noaˈa kasi bolo faˈinia ta ngwae ka tua ana.
Ma nia ka ˈuri, ‘Na Aofia nia ke dao maˈi!
Muke faˈasaga na tala fuana!’” ††

4 Sa John ruˈufia na ifi ˈani ifuna kamel, ma ka nikia
na foˈosae nia ˈi liˈitana ana na ˈuˈuila buluka. Ma na
fanga nia neˈe siko ki ma na ngingidua kwasi. ‡5 Ma na
ngwae ˈoro ki kira ka leka maˈi siana faˈasia na fanoa
ba ˈi Jerusalem, ma na fanoa ki taˈifau ˈi saena abaˈi ku-
la ˈi Judea, ma faˈasia na fanoa ki taˈifau karangia na
kafo ˈi Jodan. 6 Ma kira ka fulangaˈinia taˈangaˈa kira ki,
ma nia ka siuabu kira ˈi saena kafo ˈi Jodan.
7 Ma kaidaˈi sa John ka lisia na ngwae ˈoro ana Farasi
ki ma na Sadusi ki kira leka logo maˈi siana fasi ˈiri nia
ka siuabu kira, nia ka fata ˈuri fuada, “Kamu diˈia goˈo
ˈamuˈa kaela baˈeko tolo ki! Noaˈa nau ku ˈiri saea laˈu
fuamuˈa neˈe na siuabuˈanga ke faˈatafi kamu faˈasia
na kwaˈikwaˈinga God, sui bore ˈana noaˈa kamu kasi
kakari alifaˈi. 8 Muke sasia lala ru neˈe nia faˈataˈinia
kamu kakari alifaˈi naˈa faˈasia na abula taˈangaˈa ka-
mu ki. 9 Ma noaˈa kamu kasi manata ˈuri ˈi saena lia-
muˈa, ‘Kamiˈa na ngwae neˈe kami futa naˈa maˈi ana
kwalafa sa Abraham. ˈAfitaˈi ta kwaˈikwaˈinga faˈasia
God ka dao amiˈa.’ Ma nau ku sae saga ana fuamuˈa,
nia talangwaraˈu goˈo ˈana fuana God ka ngalia ti
gwaˈi fau ana fau neˈe ki, ma ka saungaˈinia ˈani
kwalafa sa Abraham ki! 10 Ana kaidaˈi neˈe, God sasi
akaˈu naˈa ana kwaˈikwaˈinga, diˈia ta ngwae ba nia
dau ana kwaˈikwaˈi, ma ka sasi akaˈu fuana na tufulana
ˈai ki. Ma na ˈai ki taˈifau neˈe noaˈa kasi fungu ˈani ta
fuaˈi ai leˈa ki, nia ke tufuda ma ka toˈosida ˈi saena
mafula.
11 “Nau ku siuabu kamu ˈani kafo fasi ˈiri ka faˈataˈinia
neˈe kamu kakari alifaˈi naˈa faˈasia na abulaˈanga taˈa
kamu ki. Bore ma taˈi ngwae neˈe ke leka maˈi buriku,
nia ke baˈa siuabu kamu ˈani na Anoˈi ru Abu ma na
mafula. Ma nia talingaˈi ka liufi nau, ma nau noaˈa
naisi leˈa ka bolo faˈinia naˈa ngalilana na taˈe butu nia
ki. 12 Ma nia sasi akaˈu naˈa fuana matalangaˈilana ng-
wae ki taˈifau, ka diˈia ta ngwae ba nia efoa na maga
ru leˈa ki faˈasia na taˈetaˈeru ki. Ma nia ka fikua na
maga ru leˈa ki ˈi saena luma ni goniruˈa. Ma nia ka
doˈofia naˈa taˈetaˈeru ki ˈi saena na mafula neˈe
duˈaduˈa kasi mae.”

Na siuabuˈanga sa Jesus

(Mark 1:9-11; Luke 3:21-22)

13 Ana kaidaˈi neˈeri, sa Jesus ka leka maˈi faˈasia abaˈi
kula ˈi Galili ˈuana kafo ˈi Jodan siana sa John fasi ˈiri sa
John ke siuabu nia. 14 Bore ma sa John ka ili ˈuana na
rokisilana na manatana sa Jesus, ka ˈuri, “Nia bolo
faˈinia ˈaeˈo neˈe ˈoke siuabu nau, ma ˈoko leka lala
maˈi siaku fuana nau kui siuabu ˈoe.”
15 Ma sa Jesus ka olisia ka fata ˈuri, “Sui bore ˈana ka
ˈunaˈeri, ˈoke sasi naˈa maˈi ˈamu ta ru fuaku, osiˈana
sasilana na ru neˈe, koro sasi naˈa ru ki taˈifau neˈe
God nia oga.” Ma sa John ka ala naˈa fafia.
16 Ma ana kaidaˈi sa Jesus siuabu ka sui naˈa, nia ka
tataˈe maˈi faˈasia kafo. Ma ˈi langi ka ˈifi fuana, ma nia
ka lisia na Anoˈi ru Abu God ka koso maˈi diˈia ta bola,
ma ka toˈo ˈi fafona. 17 Ma taˈi lingalinga ˈi ru nia talo
maˈi faˈasia ˈi langi ma ka ˈuri, “Nia naˈa neˈe ngela mu-
taˈi nau neˈe nau ku alafe liu ana, ma nau ku saeleˈa liu
faˈinia.”

Sa Saetan ilitoˈona sa Jesus

(Mark 1:12-13; Luke 4:1-13)

4 Ma ˈi buri ˈana na ru neˈe, na Anoˈi ru Abu ka ta-
laˈia sa Jesus ˈuana abaˈi kula kwasi fasi ˈiri sa Sae-
tan ke ilitoˈona. 2 Ma sa Jesus ka abu fanga sulia fai ak-
wala faˈi asoa ki, ma fai akwala faˈi rodo ki, ma nia ka
fiolo liu naˈa. 3 ˈUnaˈeri, sa Saetan ka leka maˈi siana,

† *2:18 Jeremaea 31:15* †† *3:3 Aesea 40:3* ‡ *Na toro ma na fanga neˈe nia talangwaraˈu fuana daoˈa toˈona saena abaˈi kula kwasi. Sa Elaeja na profet ruˈufia ifi neˈe. 2 Kings 1:8; Matthew 17:11-13.*

ka fata ˈuri, “Osiˈana neˈe ˈaeˈo na Ngela God, ˈoke fata fuana gwaˈi fau neˈe ki ˈiri ke alua ta beret.”
4 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Na Kerekereˈa Abu ba saea, ‘Na ngwae noaˈa kasi mauri goˈo ana fanga taˈifilia. Bore ma, nia mauri naˈa ˈani alaˈanga ki taˈifau neˈe saka maˈi faˈasia God.’” †
5 Sui sa Saetan ka talaˈi laˈu sa Jesus ˈuana na fanoa abu ˈi Jerusalem, ma nia ka faˈauua ana taˈi kula neˈe nia raˈe liu ˈi langi, fafona na Luma Abu God. 6 Ma ka fata ˈuri fuana, “Osiˈana ˈaeˈo na Ngela God, ˈoke lofo toli ˈi ano faˈasia ˈi neˈe, sulia na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, ‘God ke kwatea maˈi na ˈainsel nia ki fuamu, ma kike sakuˈu, fasi ˈiri na ˈaemu bore kasi foto ana ta gwaˈi fau.’” ††
7 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Ma na Kerekereˈa Abu ba fata logo ˈuri, ‘Noaˈa ˈoe kosi ilitoˈona God ˈoe.’” ‡
8 Sui sa Saetan ka talaˈia laˈu sa Jesus ˈuana gwauna totoloa fane liu neˈeri, ma ka faˈataˈinia na ˈinotoˈanga ki taˈifau ana magalia ma na kwangaˈa kira ki fuana sa Jesus. 9 Ma sa Saetan ka fata ˈuri, “Na ru neˈe ki taˈifau goˈo nau ku kwateda fuamu, diˈia ˈoko bobo uruuru ˈi maana ˈaeku, ma ˈoko faˈa aofia nau.”
10 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Saetan ˈae, ˈoke leka tau kwau faˈasi nau! Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea, ‘Taˈifilia God ˈoe goˈo neˈe ˈoke faˈa aofia, ma ˈoko rao fuana.’” ‡‡
11 Sui ana kaidaˈi neˈeri, sa Saetan ka leka naˈa faˈasia sa Jesus. Ma na ˈainsel ki kira ka leka maˈi, ma kika kwaiˈafi naˈa ana niaˈa.

Sa Jesus etangia naˈa raoˈa nia
(Mark 1:14-15; Luke 4:14-15)

12 Kaidaˈi sa Jesus rongoa neˈe kira alua naˈa sa John saena na luma ni lokafo, nia ka oli ˈuana abaˈi kula ˈi Galili. 13 Ma nia kasi tua saena fanoa nia ˈi Nasaret. Nia ka leka, ka tua lala ˈana ˈi Kapaneam, na fanoa ˈi ninimana na ˈosi ˈi Galili, ana na abaˈi kula ˈi Sebulun ma ˈi Naftali. 14 Nia sasi ˈunaˈeri fasi ˈiri ka faˈamamana na fatalana profet Aesea ba ˈuri,
15 “Na fanoa ˈi Sebulun ma na fanoa ˈi Naftali, kira tua saena abaˈi kula ˈi Galili, ma kira tua sulia tala ˈuana ˈosi doe, ma ka tua taˈi bali ana kafo ˈi Jodan, kula neˈe ngwae noaˈa laˈu Jiu ki kira tua ana.
16 Na ngwae neˈeri ki, kira tua saena na maˈerodo, kike baˈa lisia madakoˈanga doe.
Ma sa tai faˈida neˈe kira tua saena fanoa rorodoˈa ana maeˈa neˈe, madakoˈanga ka tala ˈafi kira.” ‡‡

17 ˈIta ana kaidaˈi neˈeri, sa Jesus ka faˈarongo ˈani faˈarongoˈa nia ka ˈuri, “Muke kakari alifaˈi faˈasia na abulaˈanga taˈa kamu ki, sulia kaidaˈi God ke gwaungaˈi fafia ngwae nia ki nia dao karangi kamu naˈa!”

Sa Jesus laefia fai ngwae dee ki
(Mark 1:16-20; Luke 5:1-11)

18 Ana kaidaˈi sa Jesus liu sulia na ˈosi ˈi Galili, nia ka lisia sa Simon (neˈe nia saea logo ˈani sa Peter) faˈinia sa Andrew na ngwaefuta nia. Keroˈa ro ngwae dee ki. Keroˈa dee adaroˈo ˈani furai kera saena ˈosi ˈi Galili.
19 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuadaroˈo, “Moro leka maˈi faˈinau, koroˈo ro ngwae dee iˈa ki, bore ma nai baˈa faˈamanata koroˈo ˈani ngali ngwaeˈa maˈi fuaku.”
20 Ma kaidaˈi neˈeri nama goˈo, kera ka faˈasia naˈa na furai keroˈa ki, ma kera ka leka naˈa faˈinia.
21 Sui sa Jesus ka leka laˈu kwau, ma ka lisia laˈu ta ro ngwae, sa James ma sa John na ro ngela sa Sebedi ki. Kera tua adaroˈo ˈi saena na gwaˈi baru faˈinia maˈa kera sa Sebedi, ma kira subungia furai kira ki. Sa Jesus ka saedaroˈo. 22 Ma ana kaidaˈi neˈeri goˈo, kera ka faˈasia naˈa adaroˈo na gwaˈi baru faˈinia na maˈa kera, ma kera ka leka naˈa faˈinia sa Jesus.

Sa Jesus leka kwailiu faˈinia raoˈa nia
(Luke 6:17-19)

23 Sa Jesus ka liufia naˈa fanoa ki ˈi saena abaˈi kula ˈi Galili, ma ka faˈamanata na ngwae ki saena na luma fuana foˈongaˈa Jiu ki. Ma nia ka faˈarongo ˈani na Faˈarongoˈa Leˈa sulia na Gwaungaˈi ˈanga God, ma ka gura na ngwae neˈe kira mataˈi ˈani mataˈinga matamata ki taˈifau neˈe saungida. 24 Ma na alaˈanga ki sulia sa Jesus ka talofia fanoa ki taˈifau ˈi saena abaˈi kula ˈi Siria. Ma ngwae ˈoro ki neˈe kira mataˈi ˈani mataˈinga matamata ˈoro ki, kira ka ngalida maˈi siana. Na ngwae neˈe nonida fii liu, ma ngwae neˈe anoˈi ru taˈa ki ka kwaiˈida, ma na ngwae neˈe baˈasi saungida ki, ma ngwae neˈe ˈaeda ka mae, kira leka maˈi siana. Ma sa Jesus ka gurada taˈifau. 25 Ma na ngwae ˈoro liu ki logo, kira ka leka sulia sa Jesus ana kaidaˈi neˈeri. Ngwae faˈasia abaˈi kula ˈi Galili, ma fanoa ˈi Jerusalem, ma ti fanoa laˈu saena abaˈi kula ˈi Judea, ma ana abaˈi kula ˈi Dekapolis, ma faˈasia na bali kafo ˈi Jodan raˈe lana sina.

Na faˈamanataˈanga sa Jesus
(Luke 6:20-23)

5 Ma ana kaidaˈi neˈe sa Jesus nia lisia naˈa fikuˈa doe neˈeri, nia ka raˈe ˈi gwauna na kula neˈe taˈi fane, ma ka tua ˈi ano. Ma na fafarongo nia ki kira ka fiku kalia, 2 ma nia ka talaˈae naˈa ana faˈamanatalada, ka ˈuri,
3 “Saesaeleˈanga fuada ngwae neˈe kira saiana kira dalaˈa ˈi maana God, osiˈana neˈe kira ka toˈo naˈa ana ru leˈa ki, kaidaˈi God ka gwaungaˈi fafi kira.
4 Saesaeleˈanga fuada ngwae neˈe kira kwaimanatai ki, osiˈana God ke baˈa gwaleda.
5 Saesaeleˈanga fuada ngwae neˈe kira faˈatiˈitiˈi kira talada ki, osiˈana God ke baˈa kwatea na magalia neˈe fuada.

† *4:4 Diutronomi 8:4* †† *4:6 Sam 91:11* ‡ *4:7 Diutronomi 6:16* ‡† *4:10 Diutronomi 6:13* ‡‡ *4:16 Aesea 9:1, 2*

6 Saesaeleˡanga fuada ngwae neˡe kira oga liua sasilana ru ˡoloˡolo ki, osiˡana God ke baˡa faˡatolia maurilada.
7 Saesaeleˡanga fuada ngwae neˡe manatada ofia ngwae matamata ki, osiˡana God ke baˡa ofida logo.
8 Saesaeleˡanga fuada ngwae neˡe liada sakadola fuana God, osiˡana kira ke baˡa lisia God.
9 Saesaeleˡanga fuada ngwae neˡe kira rao fuana na aroaroˡa ˡi safitana ngwae ki, osiˡana God ke baˡa sae kira ˡani na ngela nia ki.
10 Saesaeleˡanga fuada ngwae neˡe kira faˡakaisida duˡungana sasilana ru saga ki, osiˡana neˡe kira toˡo naˡa ana ru leˡa ki, kaidaˡi God ka gwaungaˡi fafi kira.

11 “Saesaeleˡanga fuamuˡa kaidaˡi neˡe ngwae ki kira ka fata buri amuˡa, ma kira ka faˡakaisi kamu, ma kira ka saea ru taˡa ˡoro ki amuˡa osiˡana kamuˡa naˡa neˡe fafarongo nau ki. 12 Nau ku saea ru neˡeri osiˡana kike baˡa sasia logo ru taˡa ki fuamuˡa neˡe ngwae ki kira sasi ana profet ki maˡi ˡi naˡo. Muke saeleˡa amuˡa, osiˡana God ke baˡa kwatea kwaiaraˡanga doe neˡe nia gonia fuamuˡa ˡi langi.”

Fiki asi faˡinia na unu
(Mark 9:50; Luke 14:34-35)

13 Sa Jesus inaˡu ana fatalana ka ˡuri, “Na fiki asi neˡe faˡaleˡa na fanga fuamuˡa. Ma kamu logo muke diˡia na fiki asi fuana faˡaleˡalana na ngwae ki taˡifau. Bore ma diˡia neˡe asilalana nia leka faˡasia, nia ˡafitaˡi liu ˡoko faˡa asila laˡu. Ma noaˡa kasi leˡa naˡa fuana sasilana laˡu ˡani ta ru, ma nia leˡa fuana muke ˡui naˡa amuˡa ˡani ˡi maa, fasi ˡiri na ngwae ki kike uria naˡa ˡada.
14 “Kaumulu diˡia logo na faˡi unu fuana na ngwae ki taˡifau saena magalia. Na luma neˡe kira saungaˡinia ˡi gwauna faˡi ua nia ˡafitaˡi ka ago. 15 Ma noaˡa ta ngwae kasi faˡaduˡa na faˡi unu, sui ka alua ˡana ˡi olofana na dako. Kaidaˡi nia faˡaduˡa faˡi unu ka sui mala, nia ka ngalia, ka dauraˡinia ana kula ˡi langi, fasi ˡiri ka rara fuana na ngwae ki taˡifau ˡi saena na luma. 16 Ma ka ˡunaˡeri logo, na faˡi unu kamu ka sina kwau ˡi naˡo ana ngwae ki taˡifau, fasi ˡiri ana kaidaˡi kira lisia na ru leˡa neˡe kamu sasiˡi ki, kika fiˡi baˡatafea na Maˡa kamu neˡe nia tua maˡi ˡi langi.

Faˡamanataˡanga sulia taki sa Moses

17 “Noaˡa kamu kasi fia fasi nau ku leka maˡi fuana na faˡasuilana na taki sa Moses ki ma na faˡamanataˡanga na profet ki. Nau kusi leka laˡu maˡi fuana na faˡasuilada, bore ma nau ku leka lala maˡi fuana na faˡa aliˡafulana na faˡamanataˡanga kira ki. 18 Nau ku saea ru mamana fuamuˡa, ana kaidaˡi neˡe ˡi langi ma na magalia kira teo ˡua, noaˡa ta ru tiˡitiˡi ana na taki ki kasi sui leleka ka dao ana ta kaidaˡi neˡe ru ki taˡifau ana na taki ki ke dao mamana. 19 Nia neˡe, sa tai bore ˡana neˡe noaˡa kasi roˡosulia ta taki tiˡitiˡi, ma ka faˡamanata ti ngwae fuana ˡaila ˡanga ana ta taki tiˡitiˡi logo, God ke baˡa alu nia ka ˡisiˡisi ana na ˡInotoˡanga nia. Bore ma sa tai neˡe ka roˡosulia na taki ki ma ka faˡamanata ti ngwae fuana roˡosulilana diˡia niaˡa, God ke baˡa alu nia ke ˡaˡana ˡi saena na ˡInotoˡanga nia. 20 Nau ku saea fuamuˡa, diˡia noaˡa kamu kasi sasi leˡa ka liufia na ngwae faˡamanata ana taki ki, ma na Farasi ki ana sasiˡa sulia ru neˡe God nia oga, nia ˡafitaˡi liu muke tua faˡinia ngwae neˡe God ke gwaungaˡi fafida ki.

Faˡamanataˡanga sulia saetaˡanga

21 “Kaumulu rongoa taˡifau naˡa na fataˡa totongaˡi neˡe kira saea fuana koˡo bora kia ki ˡi naˡo ba ˡuri, ‘Noaˡa ˡoe kosi sau ngwae. Diˡia sa tai bore ˡana neˡe ka sau ngwae, kike baˡa ngali nia ˡi naˡona na ngwae kwaigiosi ki.’ †22 Bore ma kaidaˡi neˡe, nau ku saea fuamuˡa, sa tai neˡe ka saetaˡa fuana na ngwaefuta nia, kike baˡa ngali nia ˡi naˡona na ngwae ni kwaigiosi ki. Ma sa tai neˡe ka saea fuana na ngwaefuta nia, ‘ˡAeˡo na ru ˡoˡo goˡo ˡana,’ kike baˡa ngalia ˡi naˡona na ngwae ni kwaigiosi ki. Ma sa tai neˡe ka saea na ngwaefuta nia ˡani, ‘Na ru bolebeleˡa,’ nia ke baˡa leka saena tala ˡuana na mafula neˡe duˡaduˡa noaˡa kasi mae. 23 Ta neˡe, diˡia ˡoko sasi akaˡu naˡa ana kwai suˡusiˡanga ˡoe fuana God fafona na fuli fuˡa, ma ˡoko manata toˡona noaˡa kasi madako ˡua ˡi safitamuroˡo toˡolamu sulia na roraˡa ˡoe, 24 ˡoke faˡasia basi kwai suˡusiˡa ˡoe ˡi maana fuli fuˡa, sui ˡoko oli, ma ˡoko fata kwaima basi faˡinia. Sui ˡi buri, ˡoko oli maˡi, ma ko fiˡi kwate na kwai suˡusiˡanga ˡoe fuana God.
25 “Ma diˡia ta ngwae ka ngali ˡoe fuana kwai matalangaˡinga, ˡoko fata kwaima basi faˡinia, kaidaˡi noaˡa koroˡo kasi dao ˡua. Si diˡia koroˡo dao naˡa, nia ke baˡa kwate ˡoe naˡa fuana na ngwae kwaigiosi, ma ˡi buri ˡana nia ka matalangaˡi ˡoe, nia ka fiˡi kwate ˡoe laˡu fuana ngwae firi ngwae ki, ma na ngwae firi ngwae ki ka fiˡi alu ˡoe laˡu saena lokafo. 26 Nau ku saea fuamu, diˡia nia ˡunaˡeri, nia ˡafitaˡi ˡoko ruˡu faˡasia na lokafo leleka ˡoko kwatea nama na mani ˡisi ˡoe neˡe nia bolo faˡinia kwaˡikwaˡinga ˡoe.

Faˡamanataˡanga sulia araˡinga

27 “Kamu rongoa taˡifau naˡa na fataˡa totongaˡi ki kira saea, ‘Noaˡa ˡoe kosi kakabara.’ ††28 Ma kaidaˡi neˡe, nau ku saea fuamuˡa, sa tai bore ˡana neˡe bubungia ta kini ˡani lia ˡi ngwae ni kakabaraˡanga, nia kakabara ka sui naˡa ˡani liana. 29 Nia neˡe, diˡia ˡoko oga ˡoke fulia ta ru taˡa ˡani bali maa ˡoloˡolo ˡoe, ˡoko lafua, ma ˡoko ˡui ˡania faˡasi ˡoe. Nia taˡi leˡa goˡo ˡana fuamu diˡia ˡoko ˡui ˡania ta bali ana na nonimu, ˡasu ˡubani God ka fiˡi ˡui ˡania na nonimu taˡifau ˡi saena na mafula ana kula ni maeˡa. 30 Ma diˡia ˡoko oga ˡoke fulia ta ru taˡa ˡani bali lima ˡoloˡolo ˡoe, ˡoke siki muusia ma ˡoko ˡui ˡania faˡasi ˡoe. Nia taˡi leˡa goˡo ˡana diˡia ˡoko ˡui ˡania ta bali ana nonimu, ˡasu ˡubani God ka fiˡi ˡui ˡania na nonimu taˡifau ˡi saena na mafula ana kula ni maeˡa.

---

† *5:21 Eksodas 20:13; Diutronomi 5:17* †† *5:27 Eksodas 20:14; Diutronomi 5:18*

Faʻamanataʻanga sulia kwai ilangaʻi ʻanga
(Matthew 19:9; Mark 10:11-12; Luke 16:18)

31 “Kamu rongoa taʻifau naʻa na fataʻa totongaʻi ki kira saea, ‘Sa tai bore ʻana neʻe ilangani na ʻafe nia, nia ka kwatea kerekereʻa ana kwai ilangaʻinga fuana.’
†32 Bore ma kaidaʻi neʻe, nau ku saea fuamuʻa, noaʻa ta ngwae kasi ilangani na ʻafe nia. Diʻia ngwae ilangani ʻafe nia, niaʻa neʻe kwatea ʻafe nia ka kakabara. Ma diʻia ta ngwae ka korea laʻu na kini neʻeri, na ngwae neʻeri nia kakabara logo ʻi naʻona God. Taʻi ru goʻo neʻe ngwae saiana ka ilangaʻinia na ʻafe nia duʻungana, diʻia nia kakabara ana ta ngwae matamata.
33 “Kamu rongoa logo na fataʻa totongaʻi ki kira saea fuana na ngwae ki ʻi naʻo ʻua naʻa maʻi, ‘Diʻia ʻoko faʻangasingasia alangaʻinga ʻoe ʻani satana God, tama noaʻa ʻoe kosi ʻoia naʻa alangaʻinga ʻoe.’ ††34 Ma kaidaʻi neʻe, nau ku saea fuamuʻa, noaʻa ʻoe kosi faʻangasia alangaʻinga ʻoe ʻani ta ru. Ma noaʻa ʻoe kosi faʻangasia alangaʻinga ʻoe ʻani ʻi langi, osiʻana God nia gwaungaʻi neʻeri. 35 Ma ʻoe kosi faʻangasia alangaʻinga ʻoe ʻani magalia, osiʻana God nia gwaungaʻi logo ʻi neʻeri. Ma ʻoe kosi faʻangasia alangaʻinga ʻoe ʻani ʻi Jerusalem, sulia nia neʻe fanoa na ngwae tatalafaʻa doe ka tasa.
36 Ma noaʻa ʻoe kosi faʻangasia alangaʻinga ʻoe ʻani gwaumu, sulia nia ʻafitaʻi ʻoko saungaʻinia taʻi ifu ʻi gwaumu ka kwao nama ka goa. 37 Diʻia ʻoko alangaʻi, saea goʻo, ‘ʻIu.’ Nama diʻia ʻoe kosi alangaʻi, saea goʻo ‘Noaʻa.’ Ma diʻia ʻoko saea laʻu ta ru, na ru neʻeri nia leka naʻa maʻi faʻasia sa Saetan na ngwae taʻa.”

Faʻamanataʻanga sulia kwaiduʻui ʻanga
(Luke 6:29-30)

38 Sa Jesus alaʻa laʻu ka fata ʻuri, “Kamu rongoa taʻifau naʻa na fataʻa totongaʻi ki fata ʻuri, ‘Diʻia ta ngwae ka faʻalia na maana ta ngwae, kike faʻalia logo maana ngwae neʻeri. Ma gwaʻi lifa logo fuana duʻulana ta gwaʻi lifa.’ ‡39 Bore ma kaidaʻi neʻe, nau ku saea fuamuʻa, noaʻa ʻoe kosi duʻua ta ru neʻe ta ngwae sasia ka taʻa fuamu. Diʻia ta ngwae ka fidalia na bali sate ʻoloʻolo ʻoe, ʻoko alaʻania nia ka fidalia laʻu ta bali sate mauli amu. 40 Ma diʻia ta ngwae ka ngali ʻoe ʻuana na matalangaʻinga fuana ngalilana na toʻongi fafo doe ʻoe, ʻoke alaʻania nia ke ngalia logo na toʻongi sae ʻoe fuana. 41 Ma diʻia ta ngwae ka suʻumaʻinia ʻoko ngalia na ʻoko ru nia sulia taʻi kadi tala, ʻoko ngalia laʻu sulia ruana kadi tala. 42 Ma ʻoke kwatea fuana ta ngwae neʻe nia ke ganiа ta ru amu. Ma kaidaʻi ta ngwae ka oga na ngali langalana ta ru amu, ʻoko kwatelanga ana fuana.

Muke alafe fuana ngwae ki ka diʻia logo God alafe fuana ngwae ki
(Luke 6:27-28, 32-36)

43 “Kamu rongoa taʻifau naʻa na fataʻa totongaʻi ki fata ʻuri, ‘Muke alafe ʻamuʻa fuana na ngwae kwaima kamu ki, ‡† ma muke suulangaʻinia na malimae kamu ki.’
44 Bore ma kaidaʻi neʻe, nau ku saea fuamuʻa, muke alafe fuada na malimae kamu ki, ma muke foʻo fuada sa tai neʻe kira faʻakaisi kamu. 45 Diʻia kamu sasi ʻunaʻeri, muke alu naʻa na ngela na Maʻa kamu maʻi ʻi langi. Sulia nia saungaʻinia na sina, ma ka rara ʻafia na ngwae taʻa ki, ma na ngwae leʻa ki taʻifau goʻo, ma ka kwatea na uta fuada sa tai faʻida neʻe kira fulia ru leʻa ki, ma fuana sa tai faʻida neʻe kira fulia ru taʻa ki.
46 Diʻia muke alafe goʻo amuʻa fuana na ngwae neʻe kira alafe fuamuʻa, God noaʻa kasi kwaiara kamu goʻo. Osiʻana na ngwae ʻaurafu ni goni maniʻa ana takisi bore, kira sasia logo ru neʻeri! 47 Ma diʻia kamu fata leʻa goʻo ʻamuʻa faʻinia na kwaima kamu ki, noaʻa kamu kasi matamata goʻo faʻasia na ngwae ki taʻifau. Sulia na ngwae kira kina God ki bore, kira sasia logo ru neʻeri! 48 Muke saga taʻifau naʻa, diʻia na Maʻa kamu ʻi langi ba saga taʻifau.”

Faʻamanataʻanga sulia sasilana na ru leʻa ki

6 Ma sa Jesus ka fata laʻu ʻuri, “Muke madafi kamu, ʻasu ʻubani muke sasia goʻo amuʻa na ru leʻa kamu ki, fasi ʻiri ngwae ki kike lisia, ma kika auraʻe kamu faʻiniʻi. Diʻia kamu sasi ʻunaʻeri, noaʻa kamu kasi ngalia ta kwaiaraʻa faʻasia na Maʻa kamu maʻi langi. 2 Diʻia ʻoko kwatea na kwateʻa fuana ʻafilana ngwae dalaʻa ki, noaʻa ʻoe kosi faʻafulangaʻinia fuana ngwae ki fasi ʻiri kike baʻatafe ʻoe fafiʻi. Sulia na falafala neʻeri, ngwae kwalabasa ki kira sasi. Kira kwaiʻafi ana ngwae dalaʻa ki saena luma fuana foʻongaʻa ki ma sulia na tala doe ki logo, fasi ʻiri ngwae ki taʻifau kira ka baʻatafeda. Ma nau ku saea fuamuʻa, God noaʻa kasi kwatea ta kwaiaraʻa fuada, sulia kira ngalia naʻa na kwaiaraʻa kira ki.
3 Ma kaidaʻi ʻoko kwatea ta ru fuana kwaiʻafiʻanga, noaʻa ʻoe kosi faʻataʻinia fuana ta ngwae, fasi ʻiri ta kwaima amu bore noaʻa kasi saiana. 4 Kaidaʻi ʻoko kwatea ta ru fuana ta ngwae, ʻoke sofongaʻinia faʻasia ta ngwae bore ʻana noaʻa kasi lisia nama ka saiana. Sui bore ʻana ʻoko kwate ago ana, na Maʻa ʻoe neʻe nia tua maʻi langi, nia ka lisia tae ki neʻe ʻoko sasia, ma nia ka kwatea kwaiaraʻa fuamu.”

Faʻamanataʻanga sulia na foʻongaʻa
(Luke 11:2-4)

5 Sa Jesus ka fata laʻu ʻuri, “Kaidaʻi kamu foʻo, noaʻa kamu kasi diʻia ngwae kwalabasa neʻe kira foʻo goʻo ʻada fasi ʻiri neʻe ngwae ki ka lisida. Sulia ana kaidaʻi kira foʻo, kira oga liu uuʻa saena luma fuana foʻongaʻa ki, nama sulia tala doe ki, fasi ʻiri neʻe ngwae ki kira ka lisida, ma kika auraʻeda. Ma nau ku saea fuamuʻa, kira ngalia naʻa na kwaiaraʻa kira ki faʻasia na ngwae neʻe kira auraʻeda ki. 6 Ma ana kaidaʻi ʻoko foʻo, ʻoke leka ana ta kula neʻe tua banitaʻi, ma ʻoko tua ʻi neʻeri, ma ʻoko foʻosia God, ma noaʻa ta ngwae kasi lisia. Sui bore ʻana noaʻa ta ngwae kasi lisi ʻoe ana kaidaʻi ʻoko foʻo, Maʻa ʻoe neʻe tua maʻi ʻi langi neʻe ke baʻa lisiʻo. Ma nia logo neʻe ke baʻa kwaiara ʻoe fuana tae ki neʻe ʻoko sasiʻi.

† *5:31 Diutronomi 24:1* †† *5:33 Nambas 30:2* ‡ *5:38 Eksodas 21:24; Diutronomi 19:19; Levitikus 24:20* ‡† *5:43 Levitikus 19:18*

7 “Ana kaidaˈi kamu foˈo, noaˈa kamu kasi diˈia laˈu
ngwae neˈe kina God ki. Sulia ana kaidaˈi kira foˈo, kira
fata keta liu, ma noaˈa kira kasi sai madako ana na tae
ki neˈe kira saeˈe. Manatada fia diˈia kira foˈo keta ˈu-
naˈeri, God ke baˈa rongoda. 8 Ma noaˈa kamu kasi sasi
laˈu diˈida, sulia Maˈa kamu maˈi ˈi langi nia saiana taˈi-
fau naˈa tae ki neˈe kamu boˈoboˈo ˈuana, sui mala ka-
mu fiˈi gania.
9 “ˈIu, ana kaidaˈi kamu foˈo, muke fata ˈuri,
‘Maˈa kami ˈi langi ˈae,
Kami oga ngwae ki taˈifau kike faˈadoea satamu, os-
iˈana nia abu liu.
10 Dao maˈi ˈani gwaungaˈi ˈanga ˈoe fafia maurilana
ngwae ki taˈifau.
Ma na kwaiogaiˈanga ˈoe kike sasia naˈa ˈi ano diˈia lo-
go ˈi langi.
11 ˈOke kwatea maˈi fuamiˈa na fanga neˈe bolo fuana
asoa neˈe.
12 ˈOke rufuanata ana taˈangaˈa kami ki, diˈia logo
neˈe kami rufuanata ana taˈangaˈa ngwae ki taˈifau
neˈe kira fulia ru taˈa ki amiˈa.
13 ˈOe kosi danga ˈani kami fuana ilitoˈonga ka liufi ka-
mi.
Ma ˈoko olitaˈi kami faˈasia sa Saetan.’

14 “Aia, ma diˈia kamu rufuanata ana sa tai neˈe fulia
ru taˈa amuˈa, Maˈa kamu maˈi ˈi langi nia ka rufuanata
logo ana taˈangaˈa kamu ki. 15 Ma diˈia kamu kasi ru-
fuanata ana sa tai neˈe nia fulia ru taˈa amuˈa, Maˈa ka-
mu maˈi ˈi langi bore noaˈa kasi rufuanata logo amuˈa.”

Faˈamanataˈanga sulia abu fangaˈa

16 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Ana kaidaˈi kamu abu
fanga fuana foˈongaˈa ngasingasiˈa, noaˈa kamu kasi
diˈia ngwae kwalabasa ki. Sulia ana kaidaˈi kira abu
fanga, kira lia diˈia ngwae kira kwaimanatai fasi ˈiri
neˈe ngwae ki ka lisi neˈe kira abu fanga, ma kika fa-
taleˈa ada. Aia, ma nau ku saea fuamuˈa, na ngwae
neˈe ki ˈafitaˈi kira ka ngalia ta kwaiaraˈa laˈu, sulia ng-
wae ki kira kwatea naˈa na kwaiaraˈa kira ˈani tafelada.
Ma God noaˈa kasi kwatea naˈa ta kwaiaraˈa fuada.
17 Bore ma ana kaidaˈi ˈoke abu fanga, ˈoke siu ˈamu,
ma ˈoko salaifu ˈamu diˈia ˈoko sasia sulia asoa ki,
18 fasi ˈiri ta ngwae kasi lia saiamu neˈe ˈoko abu fanga.
Ma sui bore ˈana ta ngwae kasi lia saiamu, Maˈa ˈoe ˈi
langi ka lisi ˈoe, ma nia ka kwatea na kwaiaraˈa fuamu
osiˈana na tae ki neˈe ˈoko sasiˈi. Nia saiana ka lisiˈo su-
lia asoa ki, sui bore ˈana noaˈa ˈoe kosi lisia.”

Faˈamanataˈanga sulia toˈoruˈa

(Luke 12:33-36)

19 Sui, sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Kamu kasi gonia na
toˈoruˈa kamu ki ˈi neˈe saena magalia ana na kula
neˈe sufusufu ma na furaˈa ke faˈalia, ma na ngwae bili
ki ka bilia. 20 Muke gonia na toˈoruˈa kamu ki ˈi langi,
kula sufusufu ma na furaˈa kasi faˈalia, ma na ngwae
bili noaˈa kasi bilia. 21 Osiˈana kaidaˈi na toˈoruˈa kamu
nia teo ˈi langi, na maurilamuˈa ka agwaˈi taˈifau naˈa
ˈuana ˈi langi. Ma kaidaˈi na toˈoruˈa kamu nia teo sae-
na magalia, na maurilamuˈa ka agwaˈi taˈifau naˈa ˈua-
na ru saena na magalia ki.
22 “Si diˈia maamu leˈa, ˈoko tua saena na madakolaˈa
ana faˈamanata ˈanga God, osiˈana na maamu neˈe
dau talaˈia maˈi madakolaˈa saena nonimu. 23 Diˈia
noaˈa ˈoe kosi lisia na madakolaˈa neˈe, maamu neˈe
taˈa, ma ˈoko tua goˈo ˈamu saena maˈerodo. Muke
madafi kamu, si diˈia kamu ilangani na madakolaˈa
God, saena maurilamuˈa nia rodoˈa liu mala.”

Sa Jesus faˈamanata sulia God faˈinia toˈoruˈa

(Luke 16:13; 12:22-31)

24 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “ˈAfitaˈi ta ngwae ka rao
fuana ta ro ngwae ˈaˈana matamata. Diˈia nia ˈunaˈeri,
nia ke baˈa malimaeˈa ana ta ngwae ˈaˈana, ma ka
kwaima ana ta ngwae ˈaˈana. Ma nia ka rao leˈa fuana
ta ngwae, ma ka danga faˈiburi ˈani ta ngwae. Nia
neˈe, ka ˈafitaˈi liu diˈia neˈe muke rao fuana God ma
na mani laˈu ana taˈi kaidaˈi.
25 “Ta neˈe nau ku saea fuamuˈa, noaˈa kamu kasi
manata ˈabera sulia tae neˈe kamu ke ˈania, ma muka
kwaˈufia, ma tae neˈe kamu ke toro ˈani fafia non-
imuˈa. Osiˈana na mauriˈa neˈe, nia leˈa ka tasa liufia
na fanga, ma na noni neˈe, nia leˈa ka tasa liufia na
toro. 26 Lisia na faˈi noˈo ki saena mamanga, noaˈa kira
kasi ˈabera goˈo sulia raoˈa ana ta oˈola. Ma noaˈa kira
kasi loia goˈo ta fanga, ma kira kasi saungaˈinia goˈo ta
babala fuana alu fangaˈa. Bore ma Maˈa kamu ˈi langi
sareda goˈo ˈana. Aia, God nia lia doe liu amuˈa ka liu-
fia mala faˈi noˈo ki. Nia neˈe, God ka sare kamu goˈo
ˈana. 27 Sui bore ˈana kamu ka manata ˈabera sulia
mauriˈa kamu ki, nia ˈafitaˈi liu kamu ka sasi maurila-
muˈa ka taˈi tau tiˈitiˈi laˈu.
28 “Ma faˈuta mo neˈe muka manata ˈabera sulia na
toro ki? Muke lisia basi na takana ˈai neˈe kira afola ki.
Noaˈa kira kasi rao goˈo, ma noaˈa kira kasi saun-
gaˈinia goˈo ta toro fuada. 29 Ma nau ku saea fuamuˈa,
kira lia kwanga ka tasa liufia toro neˈe sa Solomon na
tatalafaˈa nia ruˈufiˈi ki. 30 Ma na takana ˈai ki, kira teo
goˈo ˈada sulia kala kaidaˈi dokodoko, ma kira ka ˈui lo-
go ˈanida saena mafula. Sui ka ˈunaˈeri bore ˈana, God
nia faˈaruˈufida ˈani ru leˈa ki. ˈUri ma kamu fitala fasi
God noaˈa kasi faˈatoro kamu logo? Na fitoˈonga kamu
ki nia tiˈitiˈi.
31 “Ta neˈe, noaˈa kamu kasi manata ˈabera ˈuri, ‘Na
fanga, ma na ru ni kwaˈufilana, nama na toro nau ki ke
baˈa leka maˈi faˈasia ˈi faˈi?’ 32 ˈIu, na ngwae tua kwaiki-
nai ana God ki, kira saiana manata ˈaberaˈa sulia ru
neˈeri ki. Ma kamuˈa, Maˈa kamu ˈi langi nia saiana ka
sui naˈa neˈe kamu boˈoboˈo ˈuana ru neˈeri ki. 33 Muke
oga liu lala ˈamuˈa na mauriˈa neˈe God nia gwaungaˈi
fafia ka tasa faˈinia sasilana na ru saga ki. Muke oga liu
ˈamuˈa ru neˈe ki ka liufia na ru matamata ki taˈifau,
ma nia ke baˈa kwatea fuamuˈa na ru ki taˈifau neˈe ka-
mu boˈoboˈo ˈuana ki. 34 Nia neˈe, noaˈa kamu kasi
manata ˈabera sulia boˈoboˈo ˈanga fuana rorodo. Teo
naˈa ˈana fuana rorodo. Noaˈa kasi bolo fuana muke

fikua na ˈabera ˈanga rorodo ki faˈinia na ˈabera ˈanga ki ana asoa taˈena logo. Osiˈana asoa taˈena toˈo ana ˈaberaˈanga bolo faˈinia taˈena.”

Faˈamanataˈanga sulia matalangaˈilana ta ngwae
(Luke 6:37-38, 41-42)

7 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Noaˈa kamu kasi matalangani ta ngwae matamata, ˈasu ˈubani God ka matalangaˈi kamu logo. 2 Diˈia kamu matalangani ta ngwae, God ke matalangaˈi ˈunaˈeri logo amuˈa. Ma taki tae neˈe kamu matalangaˈinia ˈani ta ngwae, na taki neˈeri logo neˈe God ke baˈa matalangaˈi kamu ˈani.
3 ˈOko toˈo ana taˈangaˈa doe ki, bore ma ˈoko balufia goˈo ˈamu ta ngwae neˈe nia toˈo ana taˈangaˈa tiˈitiˈi. ˈOko diˈia taˈi ngwae neˈe nia lisia na gegeo ˈi saena na maana sa toˈolana, bore ma nia kasi lisia goˈo ta buli ano doe neˈe nia saena maana talana. 4 Ma ˈoko fata ˈuri fuana na ngwae matamata, ‘ˈOko fulia ta ru neˈe nia taˈa, alaˈania nai faˈasaga maurilamu.’ Bore ma ˈoe kosi manata ˈabera goˈo sulia taˈangaˈa doe neˈe ˈoko sasiˈi ki. 5 ˈAeˈo ngwae kwalabasa. ˈOke faˈasia basi na taˈangaˈa ˈoe ki. Sui, ˈoko fiˈi bolo fuana kwaiˈafiˈanga kwau ana ta ngwae matamata fuana na taˈangaˈa nia ki.
6 “Ma noaˈa kamu kasi kwatea ru abu ki fuana kui ki, sulia kira ke abula, ma kike baˈa ˈale kamu. Ma noaˈa kamu kasi kwatea na laungi kamu ki fuana gwata ki, ˈasu ˈubani kira kata uria goˈo ˈada.” †

Faˈamanataˈanga sulia tae neˈe God sasia ana kaidaˈi kulu gania
(Luke 11:9-13)

7 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Kamu ke gani ana God ˈiri muke ngalia ru neˈe kamu gani ˈuana. Kamu ke lulua ru kamu boˈoboˈo ˈuani ki ana God, ma nia ka ˈafi kamu, ˈiri muke lisia. Kamu ke faˈafo ana sinamaa, ma God ke ˈifi fuamuˈa. 8 Osiˈana na ngwae ki taˈifau neˈe kira gani ana God, kira ngalia naˈa ru neˈe kira gania. Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira lulua ru kira boˈoboˈo ˈuani ki ana God, kira ka lisia. Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈafo ana sinamaa, ma God ke ˈifi fuada.
9 “ˈUri ma, sa tai aumulu ana maˈa ki, neˈe diˈia na ngela ˈoe nia ganiˈo ˈuana fanga, ˈoke kwatea lala na fau fuana? 10 Ma diˈia na ngela ˈoe nia gani ˈuana ta iˈa, ˈoke kwatea lala faˈi loi fuana? Noaˈa liu! 11 Sui bore ˈana kamuˈa taˈifau ngwae taˈa ki, kaumulu saiana kwatelana na ru leˈa ki fuana ngela kaumulu ki. Bore ma na Maˈa kamu neˈe nia ˈi langi, nia leˈa ka tasa liufi kamu. ˈUnaˈeri neˈe nia ka kwatea na ru leˈa ki fuana ngwae ki neˈe kira gani nia ˈuana.
12 “Ta tae neˈe kamu oga ana ngwae matamata ki kike sasia fuamuˈa, muke sasia logo fuada. Sulia nia neˈe na fadalana na faˈamanataˈanga ana taki sa Moses ki, ma na profet ki taˈifau.”

† *Jesus fata ˈuri ka faˈataˈinia neˈe FaˈarongoˈaLeˈa noaˈa ˈiri totolia ngwae aburongo neˈe ˈidufaˈi ˈaila ˈani.*

Na tala ˈuana mauriˈa ma ˈuana maeˈa
(Luke 13:24)

13 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Muke ruˈu kwau ana sinamaa neˈe susukuru, sulia na tala ma na sinamaa neˈe doe ma ka reba, nia leka ˈuana na maeˈa firi. Ma na lekaˈa sulia ka talangwaraˈu goˈo ˈana, ma na ngwae ˈoro liu ki neˈe kira leka sulia na tala neˈeri. 14 Aia, na tala ma na sinamaa neˈe susukuru nia leka ˈuana na mauriˈa firi, ma na lekaˈa sulia ka ˈafitaˈi, ma bara ngwae goˈo neˈe kira leka sulia.”

Sulia na profet ˈosoˈoso ki
(Luke 6:43-44)

15 Sa Jesus ka alaˈa laˈu ka fata ˈuri, “Muke madafi kamu faˈasia na profet ˈosoˈoso ki. Muke madafi kamu sulia kira lia diˈia ngwae leˈa ki, bore ma na manatalada neˈe diˈia kui kwasi ki neˈe kira oga faˈali lamuˈa.
16 Ma muke baˈa lia sai goˈo ˈamuˈa ana na profet ˈosoˈoso neˈeri ki ˈani ru taˈa neˈe kira sasiˈi ki. Kulu saiana ˈai ki taˈifau nia leˈa nama ka taˈa, osiˈana fufuaˈi ru kira ki neˈe kira fungu ˈani. Ma nia ˈafitaˈi ta ngwae ka fisua na fufuana ˈai leˈa faˈasia na kwalongarangaraˈa. 17 Ma na ˈai leˈa nia fungu nama ˈani fuaˈi ru leˈa ki, ma na ˈai taˈa ki ka fungu logo ˈani fuaˈi ru taˈa ki. 18 ˈAi leˈa ˈafitaˈi ka fungu ˈani fuaˈi ru taˈa, ma na ˈai taˈa ˈafitaˈi ka fungu ˈani fuaˈi ru leˈa. 19 Na ˈai ki taˈifau goˈo neˈe noaˈa kasi fungu ˈania ta fuaˈi ru leˈa, kira ka tufuda, ma kika ˈui ˈanida ˈi saena mafula. 20 Nia neˈe, nau ku saea fuamuˈa, muke baˈa lia saiana na profet ˈosoˈoso ki ˈani ru neˈe kira sasiˈi ki.”

Faˈi asoa ana kwai matalangaˈinga
(Luke 13:25-27; 6:47-49)

21 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Noaˈa laˈu na ngwae ki taˈifau neˈe kira fata ˈuri aku, ‘Aofia ˈae! Aofia ˈae!’ kira ke tua faˈinia ngwae neˈe God ke gwaungaˈi fafida ki. Ma sa tai faˈida neˈe kira sasi sulia na kwaiogaiˈanga Maˈa nau ˈi langi goˈo neˈe, kike tua faˈinia ngwae neˈe God ke baˈa gwaungaˈi fafida ki. 22 Ma na ngwae ˈoro ki kike baˈa fata ˈuri fuaku ana faˈi asoa ana matalangaˈinga neˈeri, ‘Aofia ˈae, kaimili faˈatalo naˈa sulia fatalana God ˈani na satamu, ma kami ka ifulani na anoˈi ru taˈa ki ˈani na satamu, ma kami ka sasia ru ˈoro ni ˈarefoˈanga ki ˈani satamu.’ 23 Bore ma nai baˈa fata madako ˈuri fuada, ‘Nau noaˈa kusi sai aumulu. Kaumulu na ngwae taˈa ki. Muke leka tau kwau faˈasi nau!’
24 “Nia neˈe, na ngwae ki taˈifau neˈe kira rongoa alaˈanga nau ki, ma kira ka sasi sulia, kira diˈia na ngwae liatoˈo neˈe nia saungaˈinia na luma nia ˈi fafona na diro ˈai ki neˈe nia ˈilia ka koso lalo. 25 Na uta doe ka toˈo, ma na kafo ki ka igo, ma na iru doe ka kwaiˈia na luma neˈeri, bore ma na luma neˈeri kasi ˈasia goˈo, sulia nia uu ngasi ˈi fafona na diro ˈai ngasi ki.
26 “Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira rongoa na alaˈanga nau ki, ma noaˈa kasi sasi sulia, kira diˈia na ngwae bolebeleˈa neˈe saungaˈinia na luma nia ˈi fafona one, ma noaˈa nia kasi ˈilia diro ˈai ki kasi koso lalo goˈo.

27 Na uta doe ka toˈo, ma na kafo ki ka igo, ma na iru
doe ka kwaiˈia na luma neˈeri, ma na luma neˈeri ka ˈa-
sia, ma ka mangisi taˈifau naˈa.”
28 Ana kaidaˈi sa Jesus faˈamanata na ngwae ki ˈani
na ru ki taˈifau ka sui, kira ka ˈarefo liu, 29 sulia kira sai
leˈa ana neˈe sa Jesus nia faˈamanata ˈani ngasin-
gasiˈanga ma na mamanaˈanga maˈi ana God. Noaˈa
nia kasi donga laˈu sai ˈi ruˈanga ngwae faˈamanata
ana taki sa Moses ki, osiˈana kira faˈamanata lala ˈani
ngasingasiˈanga kira ki talada.

Sa Jesus gura ngwae mataˈi
(Mark 1:40-45; Luke 5:12-16)

8 Kaidaˈi sa Jesus nia koso naˈa maˈi ˈana faˈasia ˈi
gwauna faˈi ua neˈeri, na fikuˈa doe liu kira ka leka
maˈi sulia. 2 Ma taˈi ngwae neˈe kuu saungia nonina ka
leka maˈi, ma ka bobo uruuru naˈona sa Jesus, ma ka
fata ˈuri, “Araˈi kwa, diˈia ˈoko maˈudi, ˈoko saiana ˈoke
gura nau goˈo ˈamu kwa.”
3 Sui sa Jesus ka taga kwau na limana, ma ka sama
toˈona nonina, ma ka fata ˈuri, “ˈIu, nau ku maˈudi.
ˈOko mafo naˈa.” Ma ˈaliˈali ˈi buri ˈana alaˈanga neˈeri
ki sa Jesus saea goˈo, na kuu neˈeri ka siki naˈa faˈasia
ngwae neˈeri. 4 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Noaˈa ˈoe
kosi faˈarongoa laˈu ta ngwae ˈani ru neˈe nau ku sasia
fuamu. Bore ma ˈoke leka basi, ma ˈoko faˈataˈinia naˈa
nonimu fuana na fata abu God, ˈoko alaˈania fata abu
God ka iroˈo. Sui ma ˈoko kwatea na kwaisuˈusiˈanga
ˈoe diˈia ba sa Moses nia saea fuana kwatelana, fasi ˈiri
ke kwatea faˈamamanaˈanga fuana na ngwae ki taˈifau
neˈe nonimu nia mafo naˈa.” Ma sa Jesus ka kwatea
ngwae neˈeri ka leka naˈa ˈana.

Sa Jesus nia gura taˈi ngwae
(Luke 7:1-10)

5 Ma ana kaidaˈi sa Jesus nia dao naˈa ana fanoa ˈi Ka-
paneam, taˈi ngwae faˈinaˈonaˈo ana ngwae ni fuˈa ki
faˈasia ˈi Rom, nia ka leka maˈi siana sa Jesus, ma ka
gania fuana ke ˈafia 6 ma ka ˈuri, “Aofia ˈae, na ngwae
ni rao nau, nia mataˈi liu, ma ka teo goˈo ˈana, ma ka
kina faˈitaˈilana nonina, ma na nonina ka fii liu.”
7 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Leˈa goˈo ˈana, nau kui
baˈa leka maˈi ˈuana ˈi luma ˈoe fuana guralana.”
8 Ma ngwae faˈinaˈonaˈo neˈe ka fata laˈu ˈuri fuana
sa Jesus, “Kwala Aofia kwa, noaˈa nau kusi totolia fasi
ˈiri nau ku kwalo ˈoe ˈi saena luma nau. ˈOke saea goˈo
maˈi ta alaˈanga, si diˈia ˈoko saea bore ˈamu maˈi ta
alaˈanga, na ngwae rao nau nia ke baˈa ˈakwa naˈa.
9 Nau ku saiana ˈoko bolo goˈo ˈamu fuana sasilana ru
neˈeri, duˈungana nauˈa talaku na ngwae nau ku rao ˈi
olofana na ngwae doe ki, ma nau ku toˈo ana ngwae ni
fuˈa ki neˈe kira rao ˈi olofana na gwaungaˈinga nau.
Ma diˈia nau ku fata ˈuri fuana ta ngwae, ‘ˈOke leka,’
ma nia ka leka naˈa. Ma diˈia nau ku fata ˈuri fuana ta
ngwae, ‘ˈOke leka maˈi,’ nia ka leka logo maˈi. Ma diˈia
nau ku saea ta ngwae rao nau ma nau ku ˈuri, ‘ˈOke sa-
sia nama ru neˈe,’ nia ka sasia naˈa.”
10 Ma kaidaˈi sa Jesus rongo na ru neˈe, nia ka ˈarefo
liu. Ma nia ka abula fuana ngwae neˈe kira leka sulia ki,
ma ka fata ˈuri fuada, “Nau ku saea fuamuˈa, naisi lisia
ˈua ta ngwae neˈe nia faˈamamana ka ˈuri, sui bore
ˈana saena ˈi Israel. 11 Ma nau ku saea fuamuˈa, ngwae
ˈoro neˈe noaˈa laˈu Jiu ki kike leka maˈi faˈasia fanoa
ˈoro ki saena magalia fuana ˈadoˈa faˈinia na koˈo bora
kia ki sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob ana maoma
ana saeleˈanga ˈi langi. 12 Ma ˈorolada Jiu ki neˈe fuila
kira ka ˈado ana ru leˈa ki ana ˈi langi, God ke baˈa lali-
da ˈuana kula rorodoˈa. Ma kaidaˈi kira tua ana kula
neˈeri, kike baˈa angi, ma kike ˈala girigiri ˈani lifada,
osiˈana kira nonifii.”
13 Ma sa Jesus ka kakari abula laˈu fuana ngwae doe
neˈeri, ka fata ˈuri fuana, “ˈOko oli kwau. Nau ku sasia
naˈa ru neˈe ˈoko gania, osiˈana ˈoko faˈamamana ana
nauˈa.” Ma ana kaidaˈi neˈeri nama goˈo, na ngwae rao
ba nia ka ˈakwa naˈa.

Kaidaˈi sa Jesus gura ngwae mataˈi ˈoro
(Mark 1:29-34; Luke 4:38-41)

14 Ma ana taˈi asoa, sa Jesus ka leka maˈi ˈi luma sa
Peter. Kaidaˈi sa Jesus ruˈu ˈi luma, nia ka lisia funga ki-
ni sa Peter nia teo goˈo ˈana, neˈe nia mataˈi ana
ˈakoˈakoˈa doe. 15 Ma sa Jesus ka sama toˈona limana
na kini neˈe. Ma ana kaidaˈi neˈeri goˈo, na ˈakoˈakoˈan-
ga neˈe ka sui naˈa faˈasia. Nia ka ˈakwa naˈa, ma ka
tataˈe ka sasi fanga naˈa ˈana fuana sa Jesus.
16 Ma kaidaˈi nia saˈulafi naˈa, ngwae ana fanoa neˈeri
kira ka ngalia maˈi ngwae ˈoro ki siana neˈe anoˈi ru
taˈa ki kira ruˈufida. Ma sa Jesus ka ifulani anoˈi ru taˈa
neˈeri ki faˈasida ˈani fatalana goˈo. Ma nia ka gura lo-
go ngwae mataˈi ki taˈifau. 17 Kaidaˈi nia sasia na ru
neˈeri ki, nia faˈamamana na fatalana na profet Aesea
ba keresia ka fata ˈuri, “Niaˈa neˈe faˈamauri kia faˈasia
na mataˈinga kia ki.” †

Dongalana sa Jesus neˈe ˈuri mala
(Luke 9:57-62)

18 Ma kaidaˈi sa Jesus nia lisia ngwae ˈoro kira fiku
maˈi kalikalia, nia ka fata ˈuri fuana fafarongo nia ki,
“Kulu toˈofolo ˈuana bali ˈosi loˈoko.” 19 Ana kaidaˈi
neˈeri logo, taˈi ngwae faˈamanata ana taki ki ka leka
maˈi siana sa Jesus ka fata ˈuri, “Ngwae Faˈamanata
ˈae, nau ku oga nai leka faˈi ˈoe ˈi faˈi bore ˈana neˈe
ˈoke leka ˈuana.”
20 Kaidaˈi sa Jesus rongoa na ru neˈe, nia ka fata ˈuri,
“Noaˈa nia kasi talangwaraˈu. Na kui kwasi ki kira toˈo
ana na kula kira ki fuana teoˈa, ma na noˈo ki logo kira
ka toˈo ana na nuˈi kira ki. Bore ma nauˈa, na Ngela
Ngwae, noaˈa nau kusi toˈo ana ta luma ˈaku talaku
fuana maliuˈa ana.”
21 Ma taˈi ngwae ana fafarongo nia ki, ka fata fuana
sa Jesus ka ˈuri, “Araˈi kwa, ˈoke alaˈani nau ˈiri nau kui
leka, ku tua basi faˈinia maˈa nau, leleka nia ka mae
mala, nau ku kwaiatoa ka sui, nau ku fiˈi dongaˈo.”

† *8:17 Aesea 53:4*

22 Sa Jesus olisia ka fata ˈuri, “Noaˈa. ˈOke leka naˈa
maˈi faˈinau ana kaidaˈi neˈe. Alaˈania na ngwae neˈe
noaˈa kira kasi toˈo ana mauriˈa ana God ki, kike kwaia-
toa naˈa ˈada na ngwae mae kira ki.”

Kaidaˈi sa Jesus nia balufia na iru ma na nafo
(Mark 4:35-41; Luke 8:22-25)

23 Ma sa Jesus ka taˈe saena gwaˈi baru faˈinia fa-
farongo nia ki. 24 Ma ana kaidaˈi kira ˈidu tau naˈa
kwau, maˈe kauburu ka dao ˈaliˈali maˈi, ma na asi ka
lualuaˈa, ma ka magara naˈa maˈi fafia na gwaˈi baru
neˈeri. Ma na gwaˈi baru neˈeri ka karangi kuru naˈa.
Bore ma sa Jesus nia ka maliu goˈo ˈana saena gwaˈi
baru neˈeri. 25 Na fafarongo nia ki kira ka faˈa ada, kira
ka fata ˈuri, “Aofia kwa! ˈOke faˈamauri kulu! Kulu
karangi mae naˈa.”
26 Ana kaidaˈi neˈeri sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Faˈu-
ta neˈe kamu ka maˈu? Nau ku lisia na faˈamamana
ˈanga kamu aku noaˈa ˈiri doe.” Sa Jesus ka fata ˈu-
naˈeri fuada taˈifau ka sui, nia ka tataˈe, ma ka fata
ngasingasiˈa fuana iru ma na nafo, fasi ˈiri kira ka tua
aroaro. Ma ana kaidaˈi neˈeri goˈo, na iru ma na nafo ki
kera ka tua aroaro naˈa, ma ka folaˈa naˈa.
27 Ma na fafarongo nia ki kira ka ˈarefo liu, ma kika
fata ˈuri, “Ngwae faˈuta naˈa niniˈa re? Na iru ma na
nafo ki bore kira roˈo naˈa sulia!”

Sa Jesus ifulani anoˈi ru taˈa ki faˈasia ro ngwae ki
(Mark 5:1-20; Luke 8:26-39)

28 Ma kaidaˈi kira dao naˈa ana ta bali ˈosi ana maˈe
fanoa ˈi Gadara, sa Jesus ka dao toˈona ro ngwae neˈe
anoˈi ru taˈa ki tua adaroˈo. Ro ngwae neˈe ki kera tua
maˈi saena maˈe faoda ana alu ngwae maeˈa saena.
Ma osiˈana keroˈa balubaluˈa liu, neˈe kwate ma noaˈa
ta ngwae kasi dao karangia goˈo kula neˈe kera tua
ana. 29 Ana kaidaˈi anoˈi ru ki neˈe tua ana ro ngwae
neˈeri ki, kira lisia sa Jesus, kira ka ri ˈuri, “Ngela God
ˈae, tae neˈe ˈoko oga ˈoke sasia aimili? Faˈuta ˈoko leka
maˈi fuana faˈakaisi laimili ˈi naˈona mala na kaidaˈi
neˈe faˈakaisi ˈanga ke dao?”
30 Ana kaidaˈi neˈeri, na gwata ˈoro ki kira fanga
karangia ˈi neˈeri. 31 Na anoˈi ru neˈeri ki kira ˈengo ana
sa Jesus kika ˈuri, “Diˈia ˈoko ifulani kaimili, ˈoke lali
kaimili ˈuana saena gwata loˈoko ki.”
32 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana anoˈi ru neˈeri ki,
“Mulu leka naˈa!” Ma kira ka faˈusaka, ma kira ka leka
naˈa ˈuana saena gwata neˈeri ki. Ma gwata neˈeri ki
taˈifau kira leka toli naˈa sulia ninimana faulifu neˈeri
ˈuana saena ˈosi baera. Ma kira ka mae taˈifau ˈi neˈeri.
33 Ma na ngwae neˈe kira lia sulia gwata neˈeri ki, kira
ka lalili ˈuana fanoa kira. Ma kira ka alaˈa sulia ru neˈe
sa Jesus sasia, ma na tae neˈe nia fuli fuana na ro ng-
wae baera ki faˈinia na anoˈi ru ba kiri. 34 Ma na ngwae
ki taˈifau ana maˈe fanoa neˈeri kira ka leka taˈifau maˈi
fuana lisilana sa Jesus. Ana kaidaˈi kira dao siana, kira
ka ˈengoa niaˈa fasi ˈiri nia leka faˈasia fanoa kira.

Sa Jesus gura taˈi ngwae nonina mae
(Mark 2:1-12; Luke 5:17-26)

9 Aia, sa Jesus faˈinia na fafarongo nia ki, kira raˈe ˈi
saena gwaˈi baru, ma kira ka toˈofolo laˈu ana
gwaˈi ˈosi doe neˈeri ˈi Galili. Ma kaidaˈi kira dao naˈa
ana fanoa nia ˈi Kapaneam, 2 ti ngwae kira ka ngalia
maˈi taˈi ngwae neˈe nonina mae ˈi fafona ˈifitaˈi siana
sa Jesus, ˈiri nia ka gura. Ma kaidaˈi sa Jesus ka lisia
naˈa faˈamamanaˈanga kira, nia ka fata ˈuri fuana ng-
wae nonina mae neˈeri, “Noaˈa ˈoe kosi maˈu laˈu ng-
wade, nau ku rufuanata naˈa ana taˈangaˈa ˈoe ki taˈi-
fau neˈe ˈoko sasiˈi.”
3 Ana kaidaˈi neˈeri, ti ngwae faˈamanata ana taki ki
kira ka manata ˈuri, “Talitoˈona goˈo God neˈe saiana
rufuanatalana taˈangaˈa ki. Nia ka faˈabolotaˈinia naˈa
faˈinia God.”
4 Ma sa Jesus nia sai logo ana manataˈanga kira ki
saena liada, ma nia ka fata ˈuri fuada, “Kamu kasi man-
ata taˈa laˈu ˈunaˈeri.”
Ma sa Jesus saiana logo neˈe kira faˈamamana tali-
toˈona goˈo God neˈe ke gura ngwae ki. 5 Goˈo ˈunaˈeri
nia ka fata ˈuri, “Diˈia nau ku fata ˈuri fuana ngwae
nonina taˈu neˈe ku ˈuri, ‘Taˈangaˈa ˈoe ki, nau ku rufua-
nata naˈa ani,’ kaumulu kasi lisia goˈo neˈe nia fuli.
Bore ma diˈia nau ku fata ˈuri, ‘Tataˈe ma ˈoko fali,’ ˈi
neˈeri kamu ka fiˈi lisia neˈe ngasingasiˈanga nia aku
fuana guraˈa. 6 Kaidaˈi nai baˈa gura ngwae neˈe, nai
faˈataˈinia fuamuˈa neˈe nauˈa, Ngela Ngwae, nau ku
toˈo ana ngasingasiˈanga fuana rufuanatalana ana
taˈangaˈa ki.”
Sui sa Jesus ka fata ˈuri fuana ngwae nonina taˈu
neˈeri, “ˈOke tataˈe naˈa, ngalia ˈifitaˈi ˈoe, ma ˈoko leka
naˈa ˈi fanoa ˈoe.”
7 Ana kaidaˈi neˈeri goˈo, ngwae neˈeri ka tataˈe, ma
ka oli naˈa ˈuana fanoa nia. 8 Ana kaidaˈi neˈe ngwae ki
kira lisia tae neˈe sa Jesus nia fulia, kira ˈarefo, ma kika
maˈu. Ma kira ka baˈatafea God sulia nia kwatea na
ngasingasiˈanga ˈunaˈeri fuana na ngwae ki.

Sa Jesus ri ˈuana sa Matthew
(Mark 2:13-17; Luke 5:27-32)

9 Ma ana kaidaˈi sa Jesus nia leka naˈa faˈasia kula
neˈeri, nia ka lisia sa Matthew. Nia tua goˈo ˈana ana
kula fuana gonilana mani ana takisi, si neˈe nia rao ˈi
neˈeri. Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “ˈOke leka maˈi
faˈinau.” Ma sa Matthew ka tataˈe, ma ka leka naˈa ˈana
faˈinia.
10 Ma ˈi buri ˈana neˈe sa Jesus nia baˈea sa Matthew
fuana fafarongo nia, nia ka leka fanga naˈa ˈi luma nia.
Ma na ngwaˈi toˈa goni mani ana na takisi ki tua logo ˈi
neˈeri. Ma ti ‘ngwae aburongo’ logo, kira fanga logo
faˈinia sa Jesus ma na fafarongo nia ki. 11 Ma kaidaˈi
neˈe Farasi ki kira lisia ru neˈe, kira ka fata fuana na fa-
farongo nia ki kika ˈuri, “Nia bolo faˈinia nia kasi fanga
laˈu faˈinia ‘ngwae aburongo ki’.”
12 Sa Jesus ka rongoa ru neˈeri, ma ka fata ˈuri, “Ng-
wae neˈe noaˈa kira kasi mataˈi ki, kira kasi oga goˈo ta

ngwae kwaigurai, bore ma ngwae neˡe kira mataˡi ki tari, kira ka boˡoboˡo ˡuana ngwae kwaigurai. 13 Muke manata basi sulia fadalana Kerekereˡa Abu ba ˡuri, ‘Nau ku oga kamu ke kwaimanatai fuana ngwae ki, ma noaˡa laˡu na kwaisuˡusiˡanga kamu ki.’ † Nau ku ˡiri leka laˡu maˡi fuana laefilana ngwae ˡoloˡolo ki ˡiri kike kakari alifaˡi, bore ma na ngwae neˡe abulalada taˡa ki lala tari neˡe nau ku leka maˡi fuana laefilada ˡuana rokisi manataˡanga.”

Aofia dao naˡa, kwaimanataiˡanga ke noaˡa, muke sae saeleˡa

(Mark 2:18-22; Luke 5:33-39)

14 Buri ˡana ru neˡeri ki, na fafarongo sa John ngwae ni Siuabu ki, kira ka leka maˡi siana sa Jesus, kika fata ˡuri, “Kaimili faˡinia na Farasi ki, kami saiana mika abu fanga. Ma faˡuta mo neˡe fafarongo ˡoe ki noaˡa kasi sasi ˡunaˡeri?”

15 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Nia kasi bolo faˡinia toˡa neˡe kira tua ana fafangaˡa ana ara araˡinga neˡe kika kwaimanatai. Duˡungana neˡe, kaidaˡi araˡi faolu nia goˡo ˡana ˡua faˡinida ngwae ki, kira saeleˡa. Bore ma kaidaˡi ke dao maˡi aigaˡi neˡe kike baˡea na araˡi faolu faˡasida. ˡUnaˡeri mala, kira fiˡi abu fanga laˡu, osiˡana neˡe kira kwaimanatai. Nia neˡe noaˡa kasi bolo faˡinia na fafarongo nau ki neˡe kike abu fanga kaidaˡi nau ku tua ˡua goˡo ˡaku faˡinida.”

16 Sui sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Noaˡa ta ngwae kasi subungia ta toro neˡe nia muu naˡa ˡani ta ngisingisi toro faolu. Si diˡia nia sasia ˡunaˡeri, na ngisingisi toro faolu neˡeri ka gasia na toro ˡua neˡeri duˡungana toro faolu nia lukuluku ˡi buri ˡana saˡulana, ma nia ka sasi na maˡekwakwa neˡe ka doe liu.

17 “Ma muke sai logo ana, neˡe noaˡa kasi bolo fuana ta ngwae ka alua naˡa waen faolu ˡi saena ngwaˡi ˡua ana ˡuˡuila nanigot, duˡungana ngwaˡi ru ˡua neˡeri kasi baˡu. Si diˡia nia sasia ˡunaˡeri, kaidaˡi na waen neˡeri ke totoro goˡo maˡi, nia ka foga naˡa ngwaˡi ru ˡua neˡeri, ma na waen neˡeri ka kisitaˡi, ma na ngwaˡi ru neˡeri ka taˡa naˡa. Nia neˡe ngwae ke alua nama waen faolu ˡi saena na ngwaˡi ru faolu neˡe nia saiana ke baˡu fasi ˡiri ro ru neˡeri ki noaˡa kasi taˡa.”

Sa Jesus nia gura ro kini ki

(Mark 5:21-43; Luke 8:40-56)

18 Kaidaˡi sa Jesus nia alaˡa ˡua, taˡi ngwae faˡinaˡonaˡo ana ngwae Jiu ki ka leka maˡi. Ma nia ka bobo uruuru ˡi naˡona sa Jesus, ma ka fata ˡuri, “Na sariˡi nau fiˡi maemae goˡo. Nau ku oga ˡoko leka maˡi ˡiri ˡoke alua limamu fafia ˡiri nia ka mauri laˡu ˡana.”

19 Ma sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira ka leka faˡinia ngwae neˡeri. 20 Ma ana kaidaˡi kira leka ˡua goˡo ˡada, taˡi ˡafe neˡe gwaˡi ˡabu tafangia, ma nia ka mataˡi ˡani sulia akwala ma ro faˡi ngali ki, nia ka leka maˡi burina sa Jesus, ma ka sama toˡona mumuduˡana ifi keta nia. 21 Osiˡana na kini neˡe nia manata ka ˡuri, “Sui bore ˡana diˡia nau ku sama toˡona na mumuduˡana ifi sa Jesus, nau ku ˡakwa naˡa.”

22 Kaidaˡi nia sama toˡona na mumuduˡana ifi nia, sa Jesus ka alifaˡi, ma ka lisia naˡa kini neˡeri, ma ka fata ˡuri fuana, “ˡOe kosi manata ˡabera laˡu. ˡOko ˡakwa naˡa, sulia ˡoko faˡamamana ana nauˡa.” Ma ana kaidaˡi neˡeri nama goˡo, na mataˡinga neˡeri ka sui naˡa faˡasia.

23 Ma kaidaˡi sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira dao, kika ruˡu ˡi luma ngwae faˡinaˡonaˡo neˡeri, kira ka lisia na ngwae ki kira ufia naˡa ˡau ana maeˡa, ma na ngwae ˡoro ki laˡu goˡo kira fiku ˡi neˡeri, ma kira ka angi. 24 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana ngwae neˡeri ki, “Kaumulu taˡifau goˡo muke ruˡu ˡi maa. Ngela kini neˡe noaˡa kasi mae goˡo, bore ma nia maliu goˡo ˡana.” Kaidaˡi kira rongoa sa Jesus nia fata ˡunaˡeri, kira ka gaˡasia lala niaˡa. 25 Ma ˡi buri ˡana na ngwae ki kira ka leka faˡasia, sa Jesus ka ruˡu kwau saena mae luma neˡeri, ma ka sama ˡi maana na limana sariˡi neˡeri, ma nia ka mataˡe. 26 Buri ˡana ru neˡe sa Jesus nia sasia, na alaˡanga sulia fiˡi talofia na abaˡi kula neˡeri taˡifau.

Sa Jesus gura ro ngwae maada rodo ki

27 Buri ˡana sa Jesus nia leka kwau faˡasia kula neˡeri, na ro ngwae maada rodo ki kira donga sa Jesus, kera ka ri, ma keka fata ˡuri, “Ngwae neˡe futa ana kwalafa sa David na ngwae tatalafaˡa ˡae, ˡoke manatai keroˡo!”

28 Ma ana kaidaˡi sa Jesus nia ruˡu ˡi saena taˡi luma, ro ngwae maada rodo neˡeri ki kera ka ruˡu logo ˡi burina. Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuadaroˡo, “ˡUri ma koroˡo faˡamamana ana nauˡa fasi nau ku bolo fuana guralana na maamuroˡo?”

Ma kera ka olisia keka fata ˡuri, “ˡIu, Aofia.”

29 Ma sa Jesus ka sama toˡona na maadaroˡo, ka fata ˡuri, “Osiˡana neˡe koroˡo faˡamamana, ru neˡeri ka fuli mamana naˡa fuamuroˡo.” 30 Ma na maada ka lia naˡa, ma sa Jesus ka fata ngasingasiˡa fuadaroˡo noaˡa kera kasi faˡarongo ˡani ta ngwae.

31 Ma sui ana kaidaˡi kera ruˡu naˡa kwau, kera fiˡi alaˡa naˡa adaroˡo sulia sa Jesus siana sa tai faˡida neˡe kera dao toˡona saena bali abaˡi kula neˡeri.

Sa Jesus gura taˡi ngwae kwakwana kulu

32 Aia, ma kaidaˡi ro ngwae ba kiri kera ruˡu kwau, ti ngwae kira ngalia laˡu maˡi taˡi ngwae siana sa Jesus. Na kwakwana ngwae neˡeri nonoto, sulia taˡi anoˡi ru taˡa neˡe ruˡufia. 33 Ma sa Jesus ka ifulani anoˡi ru taˡa neˡeri faˡasia ngwae neˡeri. Sui, na ngwae neˡe ka fata logo ˡana. Ma na ngwae neˡe kira fiku ana kaidaˡi neˡeri, kira ka ˡarefo liu ana, ma kira ka fata ˡuri, “Noaˡa kulu kasi lilisia ˡua maˡi ta ru ˡuri ˡi fanoa kia ˡi Israel!”

34 Bore ma na Farasi ki, kira ka fata ˡeˡe ana sa Jesus kika ˡuri ˡada, “Ngwae gwaungaˡi ana anoˡi ru taˡa ki neˡe kwatea ngasingasiˡanga fuana ngwae neˡe ka ifulani ˡana anoˡi ru taˡa ki.”

† *9:13 Hosea 6:6*

Sa Jesus nia kwaimanatai fuana Jiu ki

35 Ma kaidaˡi sa Jesus nia liliu ˡana ana fanoa doe ki
ma na maˡe fanoa ki, nia ka faˡamanata saena luma
fuana foˡongaˡa kira ki, ma ka fulangaˡinia na Faˡaron-
goˡa Leˡa sulia ˡInotoˡanga God, ma ka gura ngwae
neˡe kira mataˡi ˡani mataˡinga matamata toˡotoˡo ki
taˡifau. 36 Ma sa Jesus nia lisia na ngwae neˡe ki, ma ka
kwaimanatai liu fuada sulia kira ngwataˡutaˡu, ma kira
kasi totolia ˡafilada talada. Kira diˡia sipsip ki neˡe
noaˡa ta ngwae fuana liaˡa sulida. 37 Ma nia neˡe sa Je-
sus ka fata ˡuri fuana fafarongo nia ki, “Na ngwae neˡe
ki diˡia na unitaˡi ˡai nia maua naˡa saena oˡola ma niˡi
ka ˡoro liu. Bore ma na ngwae rao ki neˡe noaˡa kasi
ˡoro ˡiri kike talaˡida ˡuana God. 38 Aia, ˡunaˡeri kamu ke
foˡo, ma muke gania God neˡe ˡaˡana ana raoˡa fasi ˡiri
ke kwatea maˡi ngwae ni rao ki kike talaˡida ˡuana
God.”

Sa Jesus nia filia na akwala ma ro lifurongo ki

(Mark 3:13-19; Luke 6:12-16)

10 Sa Jesus ka saea naˡa maˡi akwala ma ro ngwae
ni fafarongo nia ki siana, ma ka kwatea naˡa
ngasingasiˡanga fuada fuana ifulangaˡilana na anoˡi ru
taˡa ki, ma fuana na guralana na mataˡinga matamata
ˡoro toˡotoˡo ki taˡifau. 2 Ma na satana na akwala ma ro
ngwae lifurongo nia ki neˡe ˡuri: etana, sa Simon (neˡe
nia saea logo ˡani sa Peter), ma na ngwaefuta nia sa
Andrew, ma sa James ma sa John, ro ngela sa Sebedi
ki. 3 Ma sa Filip, ma sa Batolomiu, ma sa Tomas, ma sa
Matthew, na ngwae ba fuana gonilana mani ana takisi,
ma sa James na ngela sa Alfeas, ma sa Tadeas, 4 ma sa
Simon, ta ngwae ana ngwaˡi toˡa Jiu neˡe kira oga
lalilana na ngwaˡi toˡa ˡi Rom faˡasia ˡi Israel, ma sa Ju-
das Iskariot na ngwae ba nia ke baˡa ˡolosaea sa Jesus
fuana malimae nia ki.

Sa Jesus asungaˡinia na akwala ma ro ngwae lifurongo ki

(Mark 6:7-13; Luke 9:1-6)

5 Ma sa Jesus ka asungaˡinia na akwala ma ro ngwae
neˡeri ki, ka ˡuri, “Noaˡa kamu kasi leka ˡi safitada ng-
wae noaˡa laˡu Jiu ki, ma kamu kasi ruˡu ˡi saena ti
fanoa ana ngwae ˡi Samaria ki. 6 Muke leka lala ˡaumu-
lu fuada na ngwae ˡi Israel ki, neˡe kira diˡia na sipsip ki
neˡe kira oˡosi naˡa ˡada. 7 Ma ana kaidaˡi kamu leka,
kamu ka fulangaˡinia ˡuri, ‘Kaidaˡi God ke gwaungaˡi
fafia ngwae nia ki, nia dao karangi kamu naˡa!’ 8 Ma ka-
mu ke gura ngwae mataˡi ki, ma kamu ke taˡea ngwae
mae ki, ma kamu ke gura na ngwae neˡe kuu nia faˡali-
da ki, ma kamu ke ifulani na anoˡi ru taˡa ki. Kaumulu
ngali sakongaˡi ana, ˡunaˡeri neˡe muke kwate ˡoˡo lo-
go. 9-10 Na ngwae ni rao, nia bolo faˡinia na ngwae ki ka
lia sulia. Nia neˡe ana kaidaˡi kaumulu leka, noaˡa ka-
mu kasi manata ˡabera ˡuana dauˡa fafia ta mani.
Noaˡa kamu kasi ngalia ta ngwaˡi. Ma noaˡa kamu kasi
ngalia ta ro toˡongi nama ta taˡe butu, nama ta faˡi ku-
ba bore.

11 “Ma diˡia kamu dao ana ta fanoa, muke lia ˡuana ta
ngwae neˡe oga ke kwalo kamu ˡuana ˡi saena luma
nia. Ma muke tua faˡinia ngwae neˡeri leleka ka dao
ana kaidaˡi muke leka faˡasia maˡe fanoa neˡeri. 12 Ma
ana kaidaˡi kamu ruˡu ˡi saena ta luma, muke fata ˡuri
fuana ngwae neˡe kira tua neˡeri ki, ‘God ke faˡaleˡa ka-
mu, ma na aroaroˡanga nia ka tua faˡi kamu ˡi saena
na luma neˡe.’ 13 Diˡia neˡe ngwae saena luma neˡeri ki-
ra ka kwaima faˡi kamu, na faˡaleˡanga kamu ke baˡa
tua logo faˡi kira. Ma diˡia noaˡa, na faˡaleˡanga neˡeri
ka oli logo maˡi fuamuˡa. 14 Aia, ma diˡia kamu dao ana
ta fanoa, ma noaˡa ta luma nama noaˡa ta ngwae kasi
maˡudi goˡo fuana kwalo lamuˡa, nama kira ka ˡaila ˡa-
nia rongolana fatalamuˡa, muke leka faˡasia na kula
neˡeri. Ma ana kaidaˡi kamu leka faˡasia, muke kwaˡi
tafula ano faˡasia ˡaemuˡa diˡia na faˡabasuˡanga naˡa
fuada neˡe God ke baˡa matalangaˡi kira, duˡungana ki-
ra ˡaila ˡania rongolana fatalana God. 15 Ma nau ku
saea ru mamana fuaumulu, ana faˡi asoa neˡe God ke
baˡa matalangani na magalia, na kwaˡikwaˡinga neˡe
nia ke baˡa kwatea fuana ngwae neˡeri ki ka doe ka
tasa liufia matalangaˡinga neˡe God ke baˡa kwatea
fuana ngwae taˡa ba kiri saena ro maˡe fanoa ba ˡi
Sodom ma ˡi Gomora ki.”

Sulia na faˡakaisi ˡanga

(Mark 13:9-13; Luke 21:12-17)

16 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Muke fafarongo leˡa,
nau ku baˡe kamu kwau ˡuana na ˡafitaˡiˡanga, osiˡana
kamu leka naˡa diˡia sipsip ki siana ngwae taˡa ki neˡe
kira diˡia naˡa kui kwasi ki neˡe kira oga faˡalilamuˡa.
Nia neˡe, muke lialia leˡa, ma noaˡa kamu kasi sasi ta
ru rora neˡe kika fafi kamu ˡani. 17 Muke lia suli kamu,
osiˡana ti ngwae kira ke baˡa dau kamu, ma kira ka ta-
laˡi kamu siana ngwae kwaigiosi ki, ma kika ulasi kamu
saena luma ni foˡongaˡa kira ki. 18 Duˡungana neˡe ka-
mu leka suli nau, kike baˡa tara kamu siana ngwae faˡi-
naˡonaˡo ma na tatalafaˡa kira ki fuana matalangaˡila-
muˡa. Ma ana kaidaˡi kira sasi naˡa ˡunaˡeri, muke
faˡarongo ˡani na Faˡarongoˡa Leˡa fuada ma fuana ng-
wae noaˡa laˡu Jiu ki. 19 Kaidaˡi kira ngali kamu ˡi naˡona
ngwae ni kwaigiosi ki, noaˡa kamu kasi manata ˡabera
ˡuana ta tae neˡe muke saea ma muke baˡa fata faˡuta
ˡani, osiˡana God naˡa neˡe ke baˡa kwatea alaˡanga ki
fuamuˡa fuana saelani ana kaidaˡi neˡeri. 20 Noaˡa ka-
mu kasi baˡa alaˡa taˡifili kamu naˡa. Na Anoˡi ru God
na Maˡa kamu maˡi langi neˡe ke baˡa faˡafata kamu.

21 “Ngwae ˡoro ki, kike baˡa ngalia ngwae asina kira ki
neˡe kira faˡamamana aku fuana ngwae ki ˡiri kika
saungida. Ma ngwae ˡoro ki logo, kike baˡa sasi logo
ˡunaˡeri ana ngela kira ki neˡe kira faˡamamana aku.
Ma ngela ˡoro ki logo, kike baˡa malimae naˡa ana
maˡa ma teˡa kira ki, ma kika ngalida siana ngwae ki
fuana saungilada. 22 Na ngwae ˡoro ki, kika ila ˡani ka-
mu sulia kamu na fafarongo nau ki. Ma diˡia sa tai
bore ˡana neˡe ka faˡamamana ngasi, leleka ka dao

ana na ˈisilana kaidaˈi ana ˈafitaˈi ˈanga, God ke baˈa faˈamauri nia. 23 Diˈia ngwae ana taˈi fanoa kira faˈakaisi kamu, muke tafi, muke leka faˈasia maˈe fanoa neˈeri ˈaliˈali, ma kamu ka leka laˈu ˈaumulu ˈuana ta fanoa matamata. Nau ku saea fuamuˈa, ˈafitaˈi kamu ka faˈasuia goˈo na raoˈa kamu ana maˈe fanoa Israel ki, ˈi naˈo ana nauˈa, na Ngela Ngwae, nai baˈa dao maˈi.

24 "Aia, na ngwae neˈe nia saesaeˈi ru goˈo ˈana, nia ˈafitaˈi ka doe liufia na ngwae neˈe faˈamanata nia. Ma na ngwae ni rao noaˈa kasi doe liufia na araˈi gwaungaˈi nia. 25 Nia ka leˈa fuana ngwae saesaeˈi ru ke baˈa usulia na ngwae faˈamanata nia. Ma na ru neˈe kira sasia ana ngwae gwaungaˈi, ke baˈa sasia logo ana ngwae rao nia ki. Ma diˈia nauˈa, na ngwae gwaungaˈi kamu, kira sae nau ˈania sa Saetan † neˈe ngwae gwaungaˈi ana anoˈi ru taˈa ki, ˈirai ma kamuˈa bore, kike baˈa sae kamu ˈania ta sata neˈe taˈa ka tasa."

Muke maˈungia God
(Luke 12:2-9)

26 Sa Jesus ka fata laˈu fuana na fafarongo nia ki ka ˈuri, "Noaˈa kamu kasi maˈu ˈani na ngwae ki. Ru ki taˈifau neˈe ngwae ki kira sofongaˈinia, God ke baˈa faˈataˈinia. Ma na ru ago ki taˈifau, God ke baˈa fata sulia. 27 Ma na ru neˈe nau ku saea fuamuˈa ˈi saena na rodo, muke saea laˈu goˈo ana ˈataˈata asoa. Ma ru neˈe nau ku kwaroro ana fuamuˈa, muke fata abitako fuada na ngwae ki taˈifau. 28 Ma noaˈa kamu kasi maˈungia na ngwae ki neˈe kira saungia na nonimuˈa ka mae, bore ma nia ˈafitaˈi fuana na saungilana na mangoˈi ru. Muke maˈungia lala God, osiˈana niaˈa neˈe bolo faˈinia naˈa malangisilana na mango ˈi ru ma na noni ru saena na kula neˈe mafula duˈaduˈa kasi mae. 29 Ma na noˈo tiˈitiˈi ki bore neˈe miga, nia ˈafitaˈi fuana kala taˈi noˈo ada ka ˈasia ˈi ano diˈia na Maˈa kamu ˈi langi noaˈa kasi alaˈania. 30 Aia, ma kamuˈa bore, na ifu ana gwaumuˈa ki, God nia saiani taˈifau goˈo. 31 Nia neˈe noaˈa kamu kasi maˈu, osiˈana God nia manata doe ana ngwae ki ka liufia na faˈi suba miga ˈoro neˈe ki!

32 "Ma sa tai neˈe ka fulangaˈinia fuana na ngwae ki fasi nia ka faˈamamana nau, nau ku fulangaˈinia ˈunaˈeri logo fuana na Maˈa nau ˈi langi. 33 Ma sa tai bore ˈana neˈe ka tofe nau ˈi maana ngwae ki, nai baˈa tofe logo fafia fuana na Maˈa nau ˈi langi."

Barangisiˈa osiˈana faˈamamanalana sa Jesus
(Luke 12:51-53; 14:26-27)

34 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, "Noaˈa kamu kasi fia laˈu fasi nau ku leka maˈi faˈinia na aroaroˈa fuana magalia. Noaˈa nau kusi ngalia goˈo maˈi aroaroˈa. Nau ku leka maˈi fasi ˈiri sa tai neˈe noaˈa kasi faˈamamana aku, kira ke baˈa fuˈa faˈinia na ngwae nau ki. 35-36 Na malimae ngwae, niaˈa neˈe ta ngwae goˈo ana kwalafa nia. Sulia ngwae ˈalako ki, kike baˈa fuˈa faˈinia maˈa kira ki. Ma na kini sariˈi ki, kike baˈa fuˈa faˈinia teˈa kira ki. Aia, na kini neˈe ˈafe maˈi ki bore, kike baˈa fuˈa faˈinia funga kini kira ki.

37 "Ma sa tai bore ˈana neˈe ka alafe ana na maˈa nia nama na teˈa nia ka liufi nau, nia noaˈa kasi totolia ka donga nau. Ma sa tai bore ˈana neˈe ka alafe fuana na ngela nia ki ka liufi nau, nia noaˈa kasi totolia ka donga nau. 38 Ma nia ˈafitaˈi fuana ta ngwae ka diˈia ta fafarongo aku, si diˈia nia noaˈa kasi maˈudi fuana donga laku, sui bore ˈana kaidaˈi nia ke nonifii, ma ke mae ana ˈai rara folo. 39 Ma sa tai bore ˈana neˈe ˈaila kasi donga nau duˈungana ni oga ka sasi ˈana sulia kwaiogaiˈanga nia ki talana, nia ke baˈa talafia na mauriˈa firi. Bore ma diˈia sa tai bore ˈana neˈe noaˈa nia kasi sasi sulia kwaiogaiˈanga nia ki talana, ma nia maˈudi ke mae osiˈana nia donga nau, nia ka toˈo ana mauriˈa firi.

Kwaiaraˈa ki
(Mark 9:41)

40 "Ma sa tai bore ˈana neˈe nia kwalo kamu, nia kwalo nau logo. Ma sa tai bore ˈana neˈe ka kwalo nau, nia kwaloa logo God neˈe nia asungaˈi nau maˈi. 41 Ma sa tai bore ˈana neˈe ka kwaloa na profet, osiˈana neˈe ngwae neˈeri nia rao fuana God, nia ke baˈa ngalia naˈa kwaiaraˈa diˈia logo na kwaiaraˈa neˈe God kwatea fuana na profet. Ma sa tai bore ˈana neˈe ka kwaloa na ngwae saga, sulia na ngwae neˈeri nia saga, nia ke baˈa ngalia naˈa kwaiaraˈa diˈia naˈa ngwae saga. 42 Ma nau ku saea ru mamana fuamuˈa, diˈia ta ngwae ka kwatea ta maˈe kafo gwari fuana ta taˈi ngwae ana na fafarongo neˈe nau ki, sulia neˈe niaˈa na fafarongo nau, nia ke baˈa ngalia logo ta kwaiaraˈa."

Sulia sa John ngwae ni Siuabu
(Luke 7:18-35)

11 Kaidaˈi sa Jesus nia alaˈa fuana na akwala ma ro fafarongo nia ki ka sui, nia ka leka laˈu fuana faˈatalongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa faˈinia faˈamanatalana ngwae ana maˈe fanoa ki kalikalia ˈi Galili.

2 Ana kaidaˈi neˈeri sa John ngwae ni Siuabu nia tua ˈi saena na luma ni lokafo, nia ka rongoa na raoˈa neˈe sa Jesus Christ nia sasiˈi ki, ma nia ka kwatea ti ngwae ana fafarongo nia ki kira ka leka siana sa Jesus. 3 Ma kira saefiloa, kira ka fata ˈuri, "ˈOke faˈarongo kami maˈi. ˈUri ma ˈaeˈo naˈa neˈe na Christ neˈe sa John saea ke baˈa dao maˈi, nama kami ke masia laˈu ˈaimili ta ngwae matamata?"

4 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, "Kamu ke oli, ma muka faˈarongoa sa John ˈani na ru neˈe kamu rongoˈi ma kamu ka lisiˈi ki. 5 Na ngwae neˈe maada rodo ki, kira ka lia laˈu. Ma na ngwae neˈe ˈaeda mae ki, kira ka fali laˈu. Ma na ngwae neˈe kuu faˈalida ki, na nonida ka mafo naˈa. Ma na ngwae neˈe alingada bani ki, kira ka rongo laˈu. Ma na ngwae neˈe kira mae naˈa ki, kira ka mauri laˈu. †† Ma na Faˈarongoˈanga Leˈa baera, ba nau ku fata naˈa sulia fuana ngwae dalaˈa ki. ‡6 Ma ˈoilakiˈa fuana sa tai neˈe noaˈa kasi manata ruarua ana nauˈa."

† *Bielsebul nia ta sata logo ana sa Saetan.*

†† *11:5 Aesea 35:5-6* ‡ *11:5 Aesea 61:1*

7 Kaidaˡi neˡe na fafarongo sa John ki kira oli naˡa, sa
Jesus ka fata sulia sa John fuana na fikuˡa neˡeri, ka
ˡuri, “Ana kaidaˡi kamu leka siana sa John saena abaˡi
kula kwasi, sa tai nini kamu leka fuana lisilana ˡi neˡeri?
Ta ngwae neˡe manata ruarua ka diˡia goˡo ˡana ta
gwango rade neˡe nia saola ana iru? Noaˡa! Sa John nia
noaˡa laˡu ngwae ˡunaˡeri. 8 ˡUri ma, tae neˡe kamu le-
ka fuana lisilana? Ta ngwae neˡe nia toro ˡania ifi neˡe
folilana doe? Noaˡa! Osiˡana ngwae neˡe kira toro ˡu-
naˡeri ki, kira tua ˡi saena luma ngwae tatalafaˡa ki.
9 Kamu ke faˡarongo nau maˡi. Tae neˡe kamu leka
kwau fuana lisilana? Ta profet? ˡIu! Nia ta profet ma-
mana logo! Ma nia liufia mala na profet ˡi naˡo ki taˡi-
fau. 10 Sa John naˡa ba kira kerekere sulia saena Kerek-
ereˡa Abu ana kaidaˡi God nia fata fuana na Christ ka
ˡuri, ‘Lia basi, nai baˡa kwatea kwau na ngwae ni ngali
alaˡanga nau ˡi naˡo amu, fasi ˡiri nia ke sasi akaˡu ana
ngwae ki fuamu.’
11 “Nau ku saea ru mamana fuamuˡa, sa John nia
talingaˡi ka liufia na ngwae ki taˡifau neˡe kira futa maˡi
ˡi saena magalia neˡe. Sui ka ˡunaˡeri bore ana, na ng-
wae neˡe kira tiˡitiˡi ki saena na Gwaungaˡi ˡanga God,
kira talingaˡi ka tasa ka liu ana sa John. †12 Aia, talaˡae
maˡi ana kaidaˡi sa John nia etangia faˡarongoˡa ˡani
Faˡarongoˡa Leˡa leka ka dao taˡena, na ngwae taˡa ki
kira ka fuˡalia Gwaungaˡi ˡanga God, ma kira sasi ˡuana
laulana Gwaungaˡi ˡanga God. 13 Na taki sa Moses ki,
ma na profet ki taˡifau leleka ka dao ana kaidaˡi sa
John, kira fata faˡatalo maˡi sulia daolana maˡi na
Christ. 14 Kira saea sa Elaeja na profet ke baˡa oli laˡu
maˡi ˡi naˡona na Christ. Ma nia leˡa fuana kamu ka
faˡamamana neˡe sa John naˡa neˡe sa Elaeja baera.
15 Muke fafarongo leˡa ana alaˡanga neˡe nau ki.”
16 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri fuada, “Nau kui
faˡabolotaˡinia fuamuˡa na tua lamuˡa ngwae ana taˡe-
na, kamuˡa diˡia na kaela ngela neˡe kira fiku ˡi maana
usiˡa ˡani ro fikuˡa ki. Ma kira ka ri kwailiu fuada,
17 ‘Kaimili ufi ˡau, ma kamu kasi ngwaˡe goˡo sulia. Ma
kaimili ka ngulia na faˡi ngu sulia maeˡa fuaumulu, ma
kamu kasi kwaimanatai goˡo.’ 18 Kaidaˡi sa John ngwae
ni Siuabu nia dao maˡi, nia abu fanga, ma noaˡa kasi
kwaˡufia ta waen, ma kira ka saea fasi nia toˡo ana
anoˡi ru taˡa. 19 Sui, kaidaˡi nauˡa, na Ngela Ngwae, nau
ku dao maˡi, nau ku fanga fiku, ma nau ku kwaˡu
faˡinia ngwae ki, ma kamu ka fata logo ˡuri, ‘Kamu lisia!
Nia fanga doe, ma ka kwaˡu doe ana waen, ma nia ka
kwaima faˡinia ngwae neˡe kira goni mani ana takisi ki
ma ngwae abulalada taˡa ki logo.’ Bore ma, ngwae
neˡe kira roˡosulia na liatoˡo God ki, kira faˡataˡinia neˡe
God nia mamana.”

Fanoa doe ki noaˡa kasi faˡamamana sa Jesus
(Luke 10:13-15)

20 Buri ˡana sa Jesus fata ˡunaˡeri ka sui, nia ka talaˡae
ka fata dalea naˡa maˡe fanoa ba nia sasia maˡi na
faˡanadaˡa ˡoro ki ana, sulia ngwae ana maˡe fanoa
neˡeri ki kira kina kakari alifaˡi ˡanga faˡasia taˡangaˡa
kira ki. 21 Sa Jesus nia fata ˡuri, “Nia taˡa lilisu naˡa fua-
muˡa neˡe kamu tua ˡi Koresin. Ma kamuˡa neˡe kamu
tua ˡi Betsaeda ka ˡunaˡeri logo. Osiˡana kamu ˡiri faˡa-
mamana na faˡanadaˡa ˡoro ba nau ku sasia fuamuˡa
ki. Diˡia kira sasi faˡanadaˡa neˡeri ki ˡi Taea ma ˡi Sae-
don †† ˡi naˡo, na ngwae ˡi neˡeri ki kira ka tua ˡi ano,
ma kira ka ruˡufia toro biliˡa ki, ma kira ka rafua nonida
ana fuˡa, fasi ˡiri ka faˡataˡinia neˡe kira kakari alifaˡi
taˡifau naˡa faˡasia abula taˡangaˡa kira ki. 22 Ru ma-
mana neˡe nau ku saea fuamuˡa, ana faˡi asoa God ke
baˡa matalangaˡinia ngwae ana magalia neˡe, na
kwaˡikwaˡinga kamu ke baˡa tasa ka liufia na ngwae ˡi
Taea faˡinia Saedon ki.
23 “Aia, kamuˡa na tuaˡa ˡi Kapaneam, kamu fia God
ke baˡa lafu kamu ˡuana ˡi langi. Bore ma, nia ke baˡa
ˡui lala ˡani kamu ˡi saena kilu ana nonifiiˡa. Sulia na
faˡanadaˡa ba nau ku sasiˡi ˡi maˡe fanoa kamu ki, si
diˡia nau ku sasia maˡi ˡunaˡeri ˡi Sodom, ˡirai ngwae ˡi
Sodom ki kira ka kakari alifaˡi naˡa, ma God noaˡa kasi
malangisia fanoa kira ki. 24 Nia neˡe, nau ku saea fua-
muˡa, ana faˡi asoa neˡe God ke baˡa matalangani na
ngwae ana magalia, na kwaˡikwaˡinga kamu ke baˡa
tasa ka liufia na ngwae ˡi Sodom ki.”

Leka maˡi muka mamalo
(Luke 10:21-22)

25 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Jesus ka foˡo ka fata ˡuri,
“Maˡasi, ˡaeˡo neˡe ˡoko gwaungaˡi fafia ru ki taˡifau ˡi
langi ma ˡi ano logo. Nau ku baˡatafe ˡoe, duˡungana
neˡe ˡoko faˡataˡinia Gwaungaˡi ˡanga ˡoe fuana ngwae
neˡe kira diˡia ngela tiˡitiˡi ki, ma ˡoko sofongaˡinia ru
neˡe ki faˡasia ngwae neˡe kira auraˡeda duˡungana ki-
ra liatoˡo, ma kika lia saiana ru ˡoro ki. 26 ˡIu Maˡasi, na
ru neˡeri ki nia ˡunaˡeri naˡa sulia na kwaiogaiˡanga ˡoe
ˡua naˡa maˡi ˡi naˡo.”
27 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana na fikuˡa neˡeri,
“Maˡa nau nia kwatea ru ki taˡifau naˡa fuaku. Ma taˡi-
filia na Maˡa goˡo neˡe nia saiaku na Ngela nia. Ma taˡi-
filia logo na Ngela talana neˡe nia saiana Maˡa nia, ma
taˡifili goˡo ngwae neˡe na Ngela nia filida fuana
faˡataˡilana fuada ki, neˡe kira saiana na Maˡa.
28 “Na fataˡa totongaˡi neˡe na ngwae faˡamanata ana
taki sa Moses ki kira alua fuamuˡa ki, niˡi kwate ma ka-
mu ka laeorooro naˡa olofaniˡi. Mulu leka maˡi siaka,
ma nai baˡa lafutaˡinia faˡasi kamu. 29 Ma muke
kwairoˡoi aku, ma nai baˡa faˡamanata kamu, sulia na
falafala nau ki enoeno ma ka aroaro, ma muke dao
toˡona na mamaloˡanga fuana na mangomuˡa. 30 Os-
iˡana na kwai talaˡi ˡanga nau fuamu, nia talangwaraˡu
fuana dongalana.”

Sa Jesus naˡa neˡe ngwae ˡinotoˡa ana asoa Sabat
(Mark 2:23-28; Luke 6:1-5)

12 Ma ana kaidaˡi neˡeri, ana taˡi Sabat asoa ana
mamaloˡanga, sa Jesus faˡinia na fafarongo nia

† *Sa Jesus saea ru neˡe osiˡana noaˡa ta raoˡa ˡiri talingaˡi ka liufia talongaˡilana neˡe na Christ ke baˡa dao likotaˡi maˡi. Na raoˡa neˡe ba sa John sasia.*

†† *Na ro fanoa doe neˡe ki, kira talo faˡinia taˡangaˡa kira ki.*

ki kira leka, ma kira ka liu toˡo folo ana taˡi oˡola ana witi, na ru kira saungani fuana beret. Ma ana kaidaˡi neˡeri, na fafarongo nia ki kira fiolo, ma kira ka fisua fingi ru ki, ma kira ka ˡania. 2 Ma ti ngwae ana Farasi ki kira lisida. Ma kira ka balufia sa Jesus kira ka ˡuri, “ˡOko lisia! Na ru neˡe fafarongo ˡoe ki kira sasia, nia ˡoia na taki sa Moses ki, duˡungana kamu loia witi neˡe ana Sabat, asoa ana mamaloˡa!”

3 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Nau ku saiana kaumulu toˡomaˡi sulia saena Buka Abu na ru ba sa David na tatalafaˡa nia sasi ˡi naˡo. Ana kaidaˡi neˡeri, sa David faˡinia ngwae nia ki kira fiolo liu, 4 nia ka leka ˡi saena na luma God, ma na ˡingataˡi fata abu ka kwatea fuana sa David na beret neˡe kira ˡau abua fuana God. Ma sa David ka ˡania naˡa beret neˡeri, ma ka kwatea logo fuana ngwae nia ki, ma kira ka ˡania. Bore ma na taki kulu alaˡani fuana talitoˡona goˡo na fata abu God ki neˡe kira saiana ˡanilana. Ma noaˡa kulu kasi lisia saena Buka Abu neˡe God nia saetaˡa fuana sa David.” †

5 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Nau ku saiana kaumulu toˡomaˡi sulia saena Buka Abu, na taki ki sulia fata abu ki ba kira rao saena Luma Abu God ana Sabat, asoa ana mamaloˡanga. Kira ka rao bore ˡada ˡunaˡeri noaˡa God kasi matalangaˡinida goˡo. 6 Aia, nau ku saea fuamuˡa, na raoˡa nau ku sasi neˡe doe ka tasa liufia na Luma Abu God, ma nauˡa niniˡa naˡa faˡi kamu. 7 ˡIu, God nia fata ˡuri, ‘Nau ku oga kamu ke kwaimanatai fuana ngwae ki, ma noaˡa laˡu na kwaisuˡusiˡanga kamu ki.’ †† Ma diˡia kamu ka saiana fadalana na ru neˡe, nia ˡafitaˡi fuana muka matalangani na ngwae nau ki, osiˡana neˡe noaˡa kira kasi rora goˡo. 8 Duˡungana neˡe nauˡa, na Ngela Ngwae, nau ku toˡo ana na ngasingasiˡanga fuana saelana ru ki fuana ngwae ki kira saiana kike sasia goˡo ˡada ana asoa ana mamaloˡanga.”

Sa Jesus nia gura taˡi ngwae
(Mark 3:1-6; Luke 6:6-11)

9 Ma kaidaˡi sa Jesus nia leka faˡasia na kula neˡe, nia ka leka saena taˡi luma fuana foˡongaˡa. 10 Ma taˡi ngwae limana mae tua logo saena luma fuana foˡongaˡa neˡeri. Ma ti ngwae kira saefiloa sa Jesus kika ˡuri, “ˡUri ma nia bolo goˡo ˡana fuana guralana ngwae mataˡi ki ana Sabat, na asoa ana mamaloˡanga kwa?” Kira saefiloa ˡunaˡeri fasi ˡiri kira ka dao toˡona ta ru fuana fata maanalana sa Jesus ana ˡoilana taki God ana guraˡa, ru neˡeri kira manata sulia nia diˡia raoˡa. 11 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Jesus ka saefilo kira laˡu ka ˡuri, “Muke faˡarongo nau basi, diˡia ta ngwae amuˡa, na sipsip nia ˡasia saena ta kilu ana Sabat, ˡuri ma nia kasi leka ma ka lafua laˡu faˡasia na kilu ana faˡi asoa neˡeri? 12 Kaumulu saiana, God lisia ngwae neˡe talingaˡi ka liufia na sipsip. Aia, sulia ngwae neˡe nia talingaˡi ˡunaˡeri, noaˡa nia kasi rora goˡo fuana sasilana ta ru leˡa fuana ma ˡafilana ta ngwae ana Sabat asoa ana mamaloˡanga.”

13 Ana kaidaˡi neˡeri nama goˡo, sa Jesus ka fata ˡuri fuana ngwae neˡe limana mae, “ˡOke taga maˡi limamu.” Ma ngwae neˡeri ka taga na limana. Ma ana kaidaˡi neˡeri nama goˡo, na limana ba mae ka leˡa logo ˡana diˡia ruana ta bali lima. 14 Ma ana kaidaˡi na Farasi ki kira lisia na ru neˡe, kira ka ruˡu taˡifau ˡi maa. Ma kira ka fiku lokoˡi ru naˡa fuana saungilana sa Jesus.

15 Kaidaˡi sa Jesus nia rongoa goˡo ˡana neˡe kira fiku lokoˡi ru fasi ˡiri kika saungia, nia ka leka naˡa faˡasia fanoa neˡeri. Ma na ngwae ˡoro ki, kira ka leka sulia sa Jesus, ma nia ka gura ngwae ˡoro neˡe kira mataˡi ki, ma kira ka ˡakwa taˡifau naˡa. 16 Ma sa Jesus ka fata luida noaˡa kira kasi alaˡa suli nia siana ta ngwae laˡu. 17 Nia sasi ˡunaˡeri fasi ˡiri ka faˡamamana na fatalana God ba profet Aesea nia saea ka ˡuri,

18 “Na ngwae rao nau niniˡa, nau ku filia fasi ˡiri ka sasia raoˡa nau.
Nau ku alafe liu fuana, ma nau ku saeleˡa liu sulia.
Nai baˡa kwatea kwau na Anoˡi ru nau fasi ˡiri ka tua faˡinia.
Aia, na ngwae neˡe nia ka kwatea logo kwai matalangaˡinga ˡoloˡolo fuada ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki.
19 Noaˡa nia kasi tua ˡani kwaingilongiloi ˡanga, ma noaˡa kasi ri kwaa, ma noaˡa nia kasi fata auraˡea maana fanoa ki.
20 Noaˡa nia kasi baˡa danga faˡiburi ˡani na ngwae dalaˡa ma ngwae ngwataˡutaˡu ki.
Ma nia ke baˡa kwatea kwai matalangaˡinga ˡoloˡolo fuana na ngwae ki.
21 ˡAni na ngwae neˡe, ngwae ˡoro faˡasia na fanoa ki taˡifau, kira ke baˡa fitoˡo ana.” ‡

Ngasingasiˡanga sa Jesus nia tasa liu ana sa Saetan
(Mark 3:20-30; Luke 11:14-23)

22 Sui buri ˡana, ti ngwae kira ngalia maˡi taˡi ngwae siana sa Jesus fuana guralana. Ngwae neˡe, anoˡi ru taˡa nia sura ana, ma na maana ka rodo, ma kwakwana ka noto. Ma sa Jesus ka gura na ngwae neˡeri, ma nia ka lia ma ka fata naˡa laˡu. 23 Na fikuˡa neˡeri ka ˡarefo liu, ma kira ka saefilo kira kwailiu kika ˡuri, “ˡUri ma na ngwae neˡe nia neˡe ngwae ba God nia filia, ma ke baˡa futa maˡi ana kwalafa sa David na ngwae tatalafaˡa taka niniˡa?”

24 Ma kaidaˡi ti Farasi kira rongoa na ru neˡeri ki, kira ka fata ˡuri, “Noaˡa laˡu niaˡa niniˡa. Sa Jesus nia ifulani naˡa anoˡi ru taˡa ki ˡani ngasingasiˡanga sa Saetan ‡† na ˡingataˡi anoˡi ru taˡa.”

25 Ma osiˡana neˡe sa Jesus nia sai goˡo ana na manatalada, nia ka fata ˡuri fuada, “Diˡia ngwaˡi toˡa saena ta fanoa doe kira fuˡali kira talada, ˡirai na fanoa doe neˡeri ke takalo naˡa. Ma diˡia ta fanoa, nama na ngwae ma na ˡafe ma na ngela nia ki, kira fuˡa faˡi kira talada, nia ˡafitaˡi fuana kira ka tua fiku. 26 Ma na ˡinotoˡanga sa Saetan neˡe ˡunaˡeri logo. Diˡia sa Saetan ke

† *12:4 1 Samuel 21:1-6; Levitikus 24:9* †† *12:7 Hosea 6:6*

‡ *12:21 Aesea 42:1-4* ‡† *Ta sata logo ana sa Saetan neˡe sa Bielsebul.*

fuˡa faˡinia toˡa neˡe kira leka sulia, ˡirai kira ke takalo kwailiu goˡo.
27 “ˡIu, ma kaumulu saea nau ku ifulani anoˡi ru taˡa ki ˡani ngasingasiˡanga sa Saetan. ˡIrai ma ngasingasiˡanga sa tai mo niniˡa ti fafarongo aumulu ifulani anoˡi ru taˡa ki ˡani? Sa Saetan? Noaˡa liu! Duˡungana ru neˡeri ki, nia faˡataˡinia neˡe kaumulu rora.
28 “Nau ku ifulani anoˡi ru taˡa ki ˡani ngasingasiˡanga God. Ma nia ka faˡataˡinia naˡa fuamuˡa neˡe na ˡInotoˡanga God fafia ngwae ki dao karangi naˡa maˡi siamuˡa.
29 “Aia, diˡia ta ngwae goˡo ˡana oga ka ifulani ta anoˡi ru taˡa, ngwae neˡeri ke ngasingasiˡa ka liufia sa Saetan. Ka diˡia logo ta ngwae neˡe oga ke ruˡu saena luma na ngwae ngasingasiˡa fuana ngalilana ru nia ki. Nia ke ngasingasiˡa ka liufia mala ngwae neˡeri, fasi ˡiri ke talangwaraˡu fuana firiˡilana ngwae ngasingasiˡa neˡeri, sui mala nia ka fiˡi ngali ru nia ki.
30 “Aia, sa tai neˡe noaˡa nia kasi leka maˡi buriku, nia na malimae nau. Ma sa tai neˡe noaˡa kasi kwaiˡafi aku fuana fikulana maˡi ngwae ki siana God, nia ka takalongaˡi kira naˡa faˡasia God. 31-32 Sulia nia ˡunaˡeri, nau ku saea fuamuˡa, God saiana ke baˡa rufuanata ana ru taˡa ki taˡifau goˡo neˡe ngwae nia sasia ma na ru taˡa nia ka saea. Ma diˡia ta ngwae ka fata taˡa aku na Ngela Ngwae, God saiana ka rufuanata ana. Bore ma diˡia ta ngwae ka fata faˡalia na raoˡa Anoˡi ru Abu, noaˡa liu God ka rufuanata ngwae neˡeri, sui bore ˡana kaidaˡi neˡe, nama ta kaidaˡi neˡe nia maˡi ˡua.”

Taˡi ˡai faˡinia na fuaˡi ru
(Luke 6:43-45)

33 Sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Kaumulu saiana diˡia kamu toˡo ana ˡai leˡa, na fuaˡi ru bore ka leˡa logo. Ma diˡia kamu toˡo ana ˡai taˡa, na fuaˡi ru bore ka taˡa naˡa logo. ˡUnaˡeri logo ana ngwae. Sulia ru leˡa ki leka maˡi faˡasia na ngwae leˡa, ma ru taˡa ki ka leka maˡi faˡasia na ngwae taˡa. 34 Ma kamu diˡia goˡo amuˡa kaela na baˡeko tolo ki! Ma ˡafitaˡi liu kamu ka saea ta ru ka leˡa, sulia na manataˡanga kamu ki niˡi taˡa. Tae neˡe nia tua saena manataˡanga ngwae, nia neˡe ka sakatafa maˡi neˡe ngwae ka alaˡa ˡani. 35 Na ngwae neˡe leˡa, na fatalana bore ke baˡa leˡa logo. Ma na ngwae neˡe taˡa, na fatalana bore ke taˡa logo.
36 “Nau ku saea fuamuˡa, kaidaˡi ana kwaˡikwaˡinga, God ke baˡa matalangaˡinia ngwae ki taˡifau saena magalia fuana alaˡanga taˡa kira saeˡe ki. 37 Ma God ke baˡa matalangaˡi ngwae ˡani fatalada talada. Diˡia alaˡanga ta ngwae ka leˡa, God ke baˡa fulangani ngwae neˡe ni ˡoloˡolo. Ma diˡia alaˡanga ta ngwae ka taˡa, God ke baˡa fulangani na ngwae neˡe ni rora.”

Na Farasi ki kira gania sa Jesus fasi ˡiri nia ke fulia ta faˡanadaˡa
(Mark 8:11-12; Luke 11:29-32)

38 Sui ti ngwae faˡamanata ana taki ki ma ti Farasi, kira leka maˡi siana sa Jesus, kira ka fata ˡuri fuana, “Faˡamanata ˡae, kaimili oga liu ˡoko sasia ta faˡanadaˡa, fasi ˡiri ke faˡataˡinia mamanaˡanga God neˡe kwateˡo maˡi.”
39 Sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Kamu ngwae ana taˡena, kamu ngwae taˡa ki. Duˡungana kamu oga lisilana ta faˡanadaˡa neˡe ke faˡataˡinia ngasingasiˡanga God, bore ma nia ˡafitaˡi fuamuˡa fuana lisilana. Kamu ke baˡa lisia goˡo amuˡa na faˡanadaˡa diˡia na ru ba nia fuli fuana sa Jona na profet ˡi naˡo. 40 Sa Jona ba tua saena ogana gwaˡa sasu sulia uulu faˡi asoa ma uulu faˡi rodo ki. Aia, ma nauˡa, na Ngela Ngwae, nai baˡa ˡunaˡeri logo. Nai baˡa tua saena ano sulia uulu faˡi asoa ma uulu faˡi rodo ki. 41 Ma ana kaidaˡi God ka matalangaˡinia ngwae ki, na ngwae neˡe kira tua ˡi Ninifa, kira tataˡe fasi ˡiri kira ka alaˡa sulia na roraˡa kamu ki. Kira sasi ˡunaˡeri, sulia kira kakari alifaˡi naˡa faˡasia na taˡangaˡa kira ki, ana kaidaˡi sa Jona fulangaˡinia fuada. Ma taˡi ngwae nia talingaˡi ka liufia sa Jona nia tua naˡa faˡi kamu. Sui ka ˡunaˡeri bore, noaˡa kamu kasi kakari alifaˡi goˡo faˡasia na taˡangaˡa kamu ki. 42 Ma ana kaidaˡi God ke matalangaˡinia na ngwae ki, na gwaungaˡi kini ˡi Siba, nia ka tataˡe logo fuana alaˡanga sulia na roraˡa kamu. Na kini neˡe nia sasi ˡunaˡeri, sulia nia leka maˡi faˡasia fanoa nia neˡe tau liu mala fuana na rongolana liatoˡonga sa Solomon na ngwae tatalafaˡa. Ma taˡi ngwae talingaˡi ka liufia sa Solomon nia tua goˡo ˡana faˡi kamu. Sui ka ˡunaˡeri bore ˡana, noaˡa kamu kasi oga goˡo na rongolana.”

Olilana maˡi anoˡi ru taˡa
(Luke 11:24-26)

43 Sa Jesus ka fata ˡuri laˡu, “Kaidaˡi kira ifulaˡinia anoˡi ru taˡa nia leka faˡasia ta ngwae, nia ka liliu saena kula kwasilaˡa, ma ka lulu ˡuana ta kula fasi ˡiri nia ke tua laˡu ana. Ma diˡia nia lulu ma ka noaˡa naˡa, 44 nia ke manata ˡuri, ‘Nai oli ˡuana na ngwae ba nau ku tuatua maˡi ana ˡi naˡo, ma nau ku leka maˡi faˡasia.’ Ana kaidaˡi nia oli maˡi ka dao, nia ka lisia ngwae baera nia faˡasikasika ma ka faˡasaga naˡa maurilana taˡifau.
45 Kaidaˡi nia lisia neˡe nia ˡunaˡeri, nia ka oli ma ka talaˡia laˡu maˡi ta fiu anoˡi ru neˡe taˡa ka tasa liufia niaˡa, kira ka leka maˡi, ma kira ka tua naˡa ˡi saena ngwae baera. Ana kaidaˡi neˡeri, na tualana ngwae neˡeri ka fiˡi taˡa ka liufia naˡa ˡi naˡo. Ma nia ka ˡunaˡeri logo fuamuˡa ngwae ana taˡena, kamu ngwae taˡa ki, ma tualamuˡa ka fiˡi taˡa ka liufia naˡa ˡi naˡo, osiˡana kamu ˡaila ˡani nau.”

Tuaˡa mamana sa Jesus, kira ngwae neˡe roˡosulia God
(Mark 3:31-35; Luke 8:19-21)

46 Ana kaidaˡi sa Jesus nia alaˡa ˡua fuana ngwae ki, teˡa nia faˡinia ngwaefuta nia ki kira ka dao maˡi. Ma kira ka uu goˡo ˡada ˡi maa, ma kira ka fata maˡi ˡuana fasi ˡiri kira ka alaˡa faˡinia. 47 Ma taˡi ngwae ana ngwae neˡeri ki ka fata ˡuri fuana sa Jesus, “Teˡa ˡoe faˡinia ngwaefuta ˡoe ki, kira uu goˡo maˡi ˡada ˡi maa, ma kira ka oga kike alaˡa faˡi ˡoe.”
48 Sa Jesus olisia ka ˡuri, “Nau ku saea sa tai faˡida neˡe teˡa nau ma na ngwaefuta nau ki.” 49 Ana kaidaˡi

neˡeri, sa Jesus ka faˡataˡinia na fafarongo nia ki, ma ka fata ˡuri, “Muke lisia basi. Kira neˡe kira diˡia naˡa teˡa nau ki ma na ngwaefuta ki. 50 Sulia sa tai neˡe sasi sulia na kwaiogaiˡanga Maˡa nau maˡi langi, nia neˡe ngwaefuta nau, ma na ngwaingwaena nau, ma na teˡa nau.”

Na tarifulaˡa sulia na ngwae neˡe fasia na maga ru ki

(Mark 4:1-9; Luke 8:4-8)

13 Ana faˡi asoa neˡeri logo, sa Jesus ka ruˡu kwau faˡasia luma neˡeri, ma ka leka ˡi ninimana na ˡosi, ma ka tua ˡi ano fuana faˡamanataˡanga. 2 Ma sulia na fikuˡa doe liu kira fiku kalia, nia ka raˡe saena taˡi gwaˡi baru, ma ka tua ˡi saena, ma na ngwae ki kira ka uu kwau ˡi ˡaˡe one. 3 Sui nia ka faˡarongo kira ˡani ru ˡoro ki ˡani alaˡanga tarifulaˡa ki, ka ˡuri, “Taˡi ngwae nia leka ka tasalia maga witi ki ˡi saena oˡola nia. 4 Ma kaidaˡi nia tasalia maga witi neˡeri ki, ti maga witi kira ˡasia sulia na talalinga, ma na noˡo ki kira ka lofo maˡi, ma kira ka ˡanida taˡifau. 5 Ma ti maga witi kira ka ˡasida ana kula faula ki, kula neˡe ano kasi doe. Ma kira ka bulao ˡaliˡali sulia neˡe ano nia kasi ˡoro. 6 Ma ana kaidaˡi neˡe sina nia taˡe maˡi, nia ka sinafia na witi neˡe masubu ki, ma kira ka kuku logo, sulia neˡe lali ru ki kasi koso lalo. 7 Ma ti maga witi kira ˡasida ˡi safitana na kwalo ˡabui ki, ma kwalo neˡeri ka nuku fafia na witi ki. 8 Ma ti maga witi laˡu niˡi ˡasida ˡi saena na ano leˡa, ma kaidaˡi kira taˡe maˡi, kira ka fungu ana fuaˡi ru ˡoro ki. Ma ti witi kira ka fungu ˡania taˡi talangaˡi faˡiruˡa, ma ti witi kira ka fungu ˡania ono akwala faˡiruˡa, ma ti witi laˡu kira ka fungu ˡania uulu akwala faˡiruˡa.”

9 Ma sa Jesus ka faˡasuia fatalana ka ˡuri, “Diˡia ta ngwae oga ka sai leˡa ana ru neˡe ki, ni ka sailinga leˡa mala.”

Sa Jesus ka alaˡa ˡani tarifulaˡanga ki fuana ngwae ˡoro, bore ma nia faˡamadakola ru ki taˡifau fuana fafarongo nia ki

(Mark 4:10-12; Luke 8:9-10)

10 Na fafarongo nia ki leka maˡi siana, ma kira ka saefilo ˡuri ana, “Faˡuta neˡe ˡoko fata fuana na ngwae ki ˡani alaˡanga ana tarifulaˡanga ki kwa?”

11 Sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Kaidaˡi sui ki, God noaˡa kasi faˡamadakola ˡua faˡuta neˡe nia ke baˡa gwaungaˡi fafia ngwae nia ki. Bore ma taˡena, na madakolaˡa niniˡa dao naˡa fuamuˡa. Ma na ngwae neˡe noaˡa laˡu fafarongo nau ki, noaˡa naisi faˡamadakola fuada. 12 Sa tai bore ˡana neˡe ka toˡo ana ta madakolaˡa tiˡitiˡi sulia ˡInotoˡanga God, God ke baˡa luda gwauna fuana, fasi ˡiri nia ka toˡo ana madakolaˡa ˡoro ka aliˡafu goˡo. Bore ma sa tai neˡe noaˡa kasi roˡosulia faˡamanata ˡanga neˡe ki, ta madakolaˡanga tiˡitiˡi bore ˡana neˡe nia toˡo ana sulia ˡinotoˡanga God, God ke ngali olitaˡinia faˡasia. 13 Aia, nau ku fata fuada ˡani alaˡanga tarifulaˡa ki, osiˡana ngwae neˡe ki lisia naˡa ru nau ku sasiˡi ki, bore ma noaˡa kira kasi lia saiana. Kira rongoa alaˡanga laku, bore ma noaˡa kira kasi malinganiˡi.

14 Nia ˡuri ˡiri ka faˡamamana na alaˡanga ba sa Aesea na profet nia saea ˡi naˡo ba ˡuri,

‘Kira ke fafarongo ma kike fafarongo, bore ma noaˡa kira kasi saiana faˡarongoˡa God.
Ma kira ke lia ma kira ke lia, bore ma noaˡa kira kasi lisia tae neˡe God ka sasi fuada.
15 Osiˡana neˡe manatada ka oˡeoˡela, ma kike bania na alingada, ma kike bokota logo na maada.
ˡAsu ˡubani maada kata lisia, nama alingada kata rongoa, ma na manatada ka malingaˡinia fatalana God, ma kika faˡitaˡi maˡi ˡuaku ma nau ku gurada.’” †

16 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “ˡOilakiˡa liu fuaumulu, sulia neˡe maamulu lisia naˡa raoˡa nau ku sasiˡi ki, ma na alingamuˡa ka rongoa faˡamanataˡanga nau ki. 17 Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, na profet ˡoro ki, ma na ngwae saga ki ˡi naˡo, kira oga lisilana ru neˡe kamu lisiˡi ki, bore ma noaˡa kira kasi lisia. Ma kira oga naˡa rongolana na ru neˡe kamu rongoˡi ki, ma noaˡa kira kasi rongoa.

Sa Jesus fada tarifulaˡanga sulia na ngwae ba nia tasali maga ru

(Mark 4:13-20; Luke 8:11-15)

18 “Muke fafarongo naˡa ˡuana na fadalana alaˡanga tarifulaˡanga neˡe sulia na ngwae neˡe tasali maga witi. 19 Ti ngwae neˡe kira rongoa na faˡarongoˡanga sulia na ˡInotoˡanga God, ma noaˡa kira kasi malingani, ˡunaˡeri sa Saetan ka leka maˡi, ma ka laua naˡa fatalana God faˡasida neˡe kira rongoa. Kira diˡia na maga witi neˡe kira ˡasida sulia na talalinga, ma na noˡo ki kira ka ˡania. 20 Ma na maga witi neˡe kira ˡasiˡi ˡi fafona ano neˡe nia faula, nia diˡia na ngwae neˡe kira rongoa fatalana God, ma kira ka ngalia faˡinia na saeleˡanga. 21 Bore ma fatalana God noaˡa kasi lalisusu goˡo saena maurilada. Kira ka faˡamamana goˡo sulia kaidaˡi tiˡitiˡi. Bore ma kaidaˡi ilitoˡonga ma faˡakaisiˡanga nia dao goˡo maˡi duˡungana kira faˡamamana ana fatalana God, ma kira kasi faˡamamana naˡa. 22 Ma ti ngwae neˡe kira diˡia maga witi neˡe kira ˡasida ˡi safitana na kwalo ˡabui ki. Kira rongoa na fatalana God, bore ma kira manata ˡabera ˡada sulia ru ki ana mauriˡa kira, ma kira ka manata doe ana na mani. Ma ru neˡeri ki, nia diˡia na kwalo ˡabui ki nia nuku fafia na fatalana God saena maurilada. Noaˡa kira kasi rokisi goˡo saena maurilada ka diˡia na witi neˡe noaˡa kasi fungu goˡo ˡani ta fuaˡi ru. 23 Ma ti ngwae laˡu neˡe kira diˡia na maga witi neˡe kira ˡasida ˡi saena ta ano leˡa. Kira rongoa fatalana God, ma kira ka malingani, ma kika faˡataˡinia tuaˡa ˡoloˡolo ka diˡia witi neˡe nia fungu ˡani fuaˡi ru ki. Ti witi neˡe taˡi talangaˡi fuaˡi ruˡanga, ma ti witi neˡe ono akwala fuaˡi ruˡanga, ma ti witi uulu akwala fuaˡi ruˡanga.”

Tarifulaˡanga sulia na laua taˡa ki

24 Sa Jesus ka saea laˡu taˡi tarifulaˡanga fuada, ka ˡuri, “Na ˡInotoˡanga God diˡia na ngwae neˡe ka fasia

† *13:15 Aesea 6:9-10*

na maga ru ki saena na oˡola nia. 25 Ma ana taˡi rodo,
kaidaˡi neˡe ngwae ki kira maliu ˡada, na malimae ka
leka maˡi ma ka fasia ti maga laua taˡa ˡi safitana na
maga ru leˡa ki. Sui nia ka leka naˡa ˡana. 26 Ma kaidaˡi
neˡe maga ru leˡa ki kira bulao maˡi, ma kira ka talaˡae
fungu, na maga laua taˡa ba kiri kira ka bulao logo.
27 Na ngwae ni rao nia ki, kira ka leka maˡi siana, ma ki-
ka saefiloa ˡuri, ‘Araˡi kwa, ˡoko fasia na maga ru leˡa ki
ba. Ma na laua loˡoko ki niˡi leka maˡi faˡasia ˡi fai?’
28 Ma nia ka olisida ka ˡuri, ‘Ta malimae naˡa neˡana nia
sasia na ru neˡeri.’ Ma na ngwae ni rao nia ki, kira ka
saefiloa ˡuri, ‘ˡOko oga mike leka ma kami ka failia na
laua taˡa neˡe ki?’ 29 Nia ka olisida ka ˡuri, ‘Noaˡa, ˡasu
ˡubani ana kaidaˡi kamu failia na laua loˡoko ki, kamu
kata faˡalia logo ti ˡai leˡa faˡinia. 30 Muke alu kera ke
taˡe fiku naˡa adaroˡo leleka ka dao ana kaidaˡi ni go-
niruˡa. Ma ana kaidaˡi neˡeri, nai baˡa saea fuana na
ngwae neˡe kira gonia na ru nau ki, ku ˡuri: Muke lafua
na laua ki ˡi naˡo, ma kamu ka firi fikuda, ma kamu ka
duˡafia. Sui kamu ka fiˡi lafua na ru leˡa ki, ma kamu ka
ngalia maˡi ˡuana saena babala ni tainga ˡiˡanga nau.’”

ˡInotoˡanga God etangilana tiˡitiˡi bore ma nia ka doe ana aliˡafulana

(Mark 4:30-32; Luke 13:18-21)

31 Sui sa Jesus ka saea laˡu taˡi tarifulaˡanga ka ˡuri,
“Na ˡInotoˡanga God nia ˡuri: Taˡi ngwae nia ngalia ma-
ga ˡai tiˡitiˡi liu neˡe kira saea ˡani mastad, ma ka fasia ˡi
saena na oˡola nia. 32 Ma sui bore ˡana na maga ru
neˡeri ka tiˡitiˡi liu ana na maga ru ki taˡifau, kaidaˡi nia
taˡe maˡi, nia ka alua naˡa na ˡai neˡe doe ka liufia naˡa
na ˡai ki taˡifau ˡi saena na oˡola neˡeri. Ma kaidaˡi na ˡai
neˡe doe ka ulubono, na noˡo ki kira ka saungaˡinia na
nuˡi kira ki ana na rarana ˡai neˡeri.”
33 Sui sa Jesus ka fata laˡu ˡani ta tarifulaˡanga ka ˡuri,
“Na ˡInotoˡanga God nia diˡia na isi tiˡitiˡi fuana faˡa
ubulana na beret, neˡe ta kini nia ngalia, ma ka dola
faˡinia flaoa ˡoro, leleka ka nongalia na kaˡakaˡa neˡeri
ka ubu, ma ka fane.”
34 Sa Jesus ˡidufaˡi alaˡa sulia na ru neˡe ki taˡifau goˡo
ˡani na tarifulaˡanga ki fuana na fikuˡa neˡeri. 35 Nia
sasi ˡunaˡeri fasi ˡiri ka faˡamamana na alaˡanga God
neˡe profet nia keresia ka ˡuri,

“Nau kui baˡa fata ˡani tarifulaˡanga ki fuana ngwae
ki.
Ma nai baˡa fada na ru neˡe ago ki ˡita naˡa maˡi ana
kaidaˡi nau ku saungaˡinia naˡa na magalia.” †

Sa Jesus fada tarifulaˡanga sulia na laua taˡa ki

36 Sui sa Jesus ka faˡasia naˡa fikuˡa neˡeri ma ka ruˡu
saena luma. Ma na fafarongo nia ki kira ka dao maˡi
siana, ma kira ka fata ˡuri, “ˡOke fada basi fuamiˡa na
tarifulaˡanga ba sulia na laua neˡeri ki saena na oˡola.”
37 Nia ka olisida ka ˡuri, “Na ngwae neˡe nia fasia na
maga ru leˡa ki, naˡa neˡe nauˡa, na Ngela Ngwae.
38 Ma na oˡola naˡa neˡe magalia, ma na maga ru leˡa ki
naˡa neˡe na ngwae God ki olofana ˡInotoˡanga nia. Ma
na laua neˡeri ki neˡe na ngwae roˡosulia sa Saetan ki.
39 Ma na malimae neˡe nia fasia na laua ki, naˡa neˡe sa
Saetan. Ma kaidaˡi ana goniruˡa naˡa neˡe ˡisilana na
magalia, ma na ngwae neˡe kira goniru naˡa neˡe na
ˡainsel ki. 40 Kaidaˡi neˡe ngwae ni rao ki kira gonia na
laua ki, ma kira ka duˡafia ˡi saena na mafula, nia ka
diˡia logo ana ˡisilana na magalia. 41 Nai baˡa kwatea
ˡainsel ki, ma kira ka gonia ngwae ki taˡifau neˡe kira
sasia ru taˡa ki, ma na ngwae neˡe kira faˡarora naˡa
ngwae ki, ma na ˡainsel ki kira ka lafuda faˡasia na ˡino-
toˡanga nau. 42 Ma kira ka ˡui ˡani kira ˡi saena mafula,
kula neˡe kira ke baˡa angi, ma kira ka ˡala girigiria na
lifada. 43 Aia, na ngwae saga ki, kira ka sina diˡia na
madaˡafi saena na ˡinotoˡanga na Maˡa kira. Muke
manata leˡa sulia na ru neˡeri.”

Na tarifulaˡanga ki

44 Sa Jesus ka fata logo ˡuri fuana na fafarongo nia ki,
“Na ˡInotoˡanga God nia diˡia na mani doe neˡe kira so-
fongani saena na oˡola. Ma kaidaˡi taˡi ngwae lisia, nia
ka sofongaˡinia logo ˡana. Ma nia ka saeleˡa liu, ma nia
leka ma ka ˡoifoli ˡani na ru nia ki taˡifau, ma ka folia
naˡa oˡola neˡeri, fasi ˡiri ka ngali ˡana mani doe neˡeri.
45 “Ma na ˡInotoˡanga God nia diˡia logo na ngwae
ˡoifoli neˡe nia lulu ˡuana na fau ngwairoiro leˡa ki neˡe
folilani doe liu. 46 Kaidaˡi nia dao toˡona kala taˡi fau
ngwairoiro neˡe liulana doe liu, nia ka leka, ka ˡoifoli
ˡani na ru nia ki taˡifau, ma ka fiˡi folia.
47 “Na ˡInotoˡanga God nia diˡia logo na furai neˡe ki-
ra dee ˡani ˡi saena na asi, ma kira ka deea ˡani
kwalukaela iˡa matamata ki taˡifau. 48 Ma kaidaˡi nia
fungu, na ngwae neˡe kira dee ki kira olongaˡinia ˡi
sara, ma kira ka tua ˡi ano. Sui kira ka gonia naˡa iˡa
leˡa ki saena kukudu ki, ma kira ka ˡui ˡania na iˡa taˡa
ki. 49 Nia ka ˡunaˡeri logo ana ˡisilana na magalia. Na
ˡainsel ki kike leka maˡi, ma kira ka daroˡia na ngwae
taˡa ki faˡasia na ngwae leˡa ki. 50 Ma na ngwae taˡa ki,
kira ka ˡui ˡanida ˡi saena na mafula, ma ˡi neˡeri kira ka
angi, ma kira ka ˡala girigiri ˡani lifada.”
51 Sui sa Jesus ka saefiloda ka fata ˡuri, “Kaumulu sa-
iana ru neˡeri ki?” Ma kika olisia kira ka ˡuri, “ˡIu.”
52 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Kamuˡa na ngwae
neˡe nau ku faˡamanata kamu naˡa. ˡUnaˡeri kamu ka
faˡamanata ˡania alaˡanga sulia ˡInotoˡanga God. Ka-
mu sai leˡa ana na Kerekereˡa Abu saena Fau Alan-
gaˡinga ˡUa ma na fataˡa faolu neˡe nau ki.”

Na ngwae ˡi Nasaret ki kira ˡaila ˡania sa Jesus

(Mark 6:1-6; Luke 4:16-30)

53 Ana kaidaˡi sa Jesus nia alaˡa ˡani tarifulaˡanga
neˡeri ki ka sui, nia ka leka naˡa faˡasia maˡe fanoa
neˡeri. 54 Ma nia ka oli laˡu maˡi ana maˡe fanoa nia ˡi
Nasaret. Ma nia ka leka ˡi saena luma fuana foˡongaˡa
fuana faˡamanatalana ngwae ki. Ma ana kaidaˡi ngwae
ki kira rongoa, kira ka ˡarefo liu, ma kira ka fata ˡuri,
“Na ngasingasiˡanga ana sa tai niniˡa kwate nia ka faˡa-
manata ˡania fatalana God ˡuri, ma faˡinia sasilana na

† *13:35 Sam 78:2*

faˈanadaˈa ki? 55 Kulu sai goˈo akulu ana neˈe ngwae neˈe, niaˈa na ngela sa Josef goˈo niniˈa, na ngwae ni saiana saungaˈilana ru ki ˈani ˈai ki, ma teˈa nia ˈi Mary. Na ngwaefuta nia ki neˈe sa James, sa Josef, sa Simon, ma sa Judas goˈo. 56 Ma na ngwaingwaena nia ki, kira tua goˈo ˈada faˈi kulu ˈi neˈe. Faˈuta neˈe nia ka liatoˈo liu ˈuri?" 57 Ma ana kaidaˈi neˈeri, kira ka ˈaila ˈani sa Jesus.

Sui sa Jesus ka fata ˈuri fuada, "Na profet nia ˈafitaˈi fuana ngwae futa nia ki faˈinia na ngwae ana maˈe fanoa nia ki, kira ka fuˈusi doe ana niaˈa."

58 Ma sa Jesus noaˈa kasi sasia na ru faˈanadaˈa ˈoro ki ana maˈe fanoa nia, sulia na ngwae neˈeri ki, kira ˈaila kasi faˈamamana ana.

Kaidaˈi kira saungia sa John ngwae ni Siuabu

(Mark 6:14-29; Luke 9:7-9)

14 Ma ana kaidaˈi neˈeri, sa Herod Antipas neˈe ngwae tatalafaˈa ˈi Galili, nia ka rongoa faˈarongoˈa sulia sa Jesus, 2 ma nia ka fata ˈuri fuana ngwae neˈe kira rao faˈinia ki, "Ngwae neˈe, niaˈa sa John ngwae ni siuabu nia mauri laˈu! Nia niniˈa ke sasia laˈu na ru ni ˈarefoˈa ki."

3-4 Ana kaidaˈi sa John nia mauri ˈua, sa Herod neˈe korea ˈi Herodias na ˈafe ngwaefuta nia sa Filip. Ma sa John ka balufia sa Herod ka ˈuri, "Na taki God noaˈa kasi alafafia neˈe ˈoke korea ˈafe ngwaefuta ˈoe." Nia neˈe sa Herod ka kwatea ti ngwae fasi ˈiri kika daua sa John, ma kira ka firiˈia, ma kira ka alua saena luma ni lokafo. Sa Herod nia sasia ru neˈe sulia na ˈafe nia ˈi Herodias neˈe oga.

5 Ana kaidaˈi sa John tua saena luma ni lokafo, sa Herod ka oga liu saungilana, bore ma nia maˈu ˈani ngwae ki, sulia kira saea sa John niaˈa ta ngwae ana profet ki.

6 Sui ana taˈi asoa, sa Herod ka saungaˈinia taˈi fangaˈa doe fuana manataˈanga toˈona faˈi asoa nia futa ana. Ana fangaˈa neˈeri, na sariˈi ˈi Herodias nia leka maˈi ka ngwaˈe fuana sa Herod faˈinia kwaima nia ki fasi ˈiri kira ka ada ana. Kaidaˈi sa Herod ka lisia sariˈi neˈe nia ngwaˈe, nia ka saeleˈa liu faˈinia. 7 Ma nia ka eta fataˈa naˈa fuana sariˈi neˈeri ka ˈuri, "Nai baˈa kwatea ta tae goˈo ˈana neˈe ˈoko gani nau ˈuana."

8 Aia, teˈa na sariˈi neˈe ka alaˈa fuana sariˈi, nia ka fata ˈuri, "ˈOke gani, ˈoko fata ˈuri, 'Nau ku oga ˈoke kwatea maˈi gwauna sa John ngwae ni Siuabu fuaku ana kaidaˈi neˈe naˈa. ˈOko alua maˈi fafona ta taˈe ru.'" Ma na sariˈi neˈe ka sasi ˈunaˈeri.

9 Ma kaidaˈi sa Herod ka rongoa ru neˈe, nia ka kwaimanatai liu. Sui bore ˈana, nia ka sasia naˈa ˈana, sulia nia eta fataˈa naˈa, ma na kwaima nia ki kira ka rongoa taˈifau naˈa. 10 Ma nia ka kwatea ngwae rao nia ki ka leka kika siki musia maˈi gwauna sa John ngwae ni Siuabu saena luma ni lokafo. 11 Ma kira ka ngalia maˈi gwauna sa John fafona taˈe ru, ma kira ka kwatea naˈa fuana sariˈi ˈi Herodias. Ma na sariˈi neˈe ka ngalia ka kwatea naˈa fuana teˈa nia. 12 Kaidaˈi na fafarongo sa John ki kira rongoa na ru neˈe, kira leka maˈi, kira ka ngalia nonina, kika kwaiatoa naˈa saena na kilu gwaˈu. Sui, kika leka kika faˈarongoa sa Jesus ˈani.

Sa Jesus nia sarea na lima toˈoni ngwae ki

(Mark 6:30-44; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

13 Ana kaidaˈi sa Jesus nia rongo sulia na ru neˈeri nia fuli fuana sa John, nia ka faˈasia naˈa kula neˈeri, ma ka leka taˈifili nia saena gwaˈi baru ˈuana kula neˈe noaˈa ta ngwae kasi tua ana. Na ngwae ki kira rongoa ru neˈe sa Jesus sasia, ma kira ka faˈasia na fanoa kira ki, ma kika donga buri ˈana sulia tala. 14 Ma kaidaˈi sa Jesus koso ma ka lisia na fikuˈa doe, nia ka kwaimanatai fuada, ma ka gura na ngwae neˈe kira mataˈi ki.

15 Ma ana saˈulafi neˈeri, na fafarongo nia ki kira leka maˈi siana, ma kira ka fata ˈuri, "Kula neˈe noaˈa kasi tua karangia ta fanoa, ma nia karangi ka rodo naˈa. ˈOke kwatea na fikuˈa neˈe kika leka naˈa ˈada, fasi ˈiri kira ka leka ˈuana na maˈe fanoa ki ˈiri neˈe kike foli fanga ˈada."

16 Sa Jesus ka olisida ka ˈuri, "Noaˈa kira kasi leka. Kaumulu neˈe muke kwatea ta fanga fuada fuana ˈanilana."

17 Ma kira olisia kika ˈuri, "Kaimili toˈo goˈo ana lima afu beret ki ma ro gwaˈi iˈa ki."

18 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, "Muke ngaliˈi maˈi ˈi neˈe siaku." 19 Ma nia ka kwatea na ngwae ki kira ka tua ˈi ano ˈi saena na karasi. Sui nia ka ngalia na lima afu beret ba kiri ma ro gwaˈi iˈa neˈeri ki. Ma ka lia ˈalaˈa ˈuana ˈi langi, ma ka baˈatafea God. Sui nia ka ngiia afu beret neˈeri ki, ma ka kwatea fuada na fafarongo nia ki, ma kira ka daroˈia fuada na ngwae neˈeri ki. 20 Na ngwae neˈeri ki taˈifau, kira ka fanga leleka kira ka abusu naˈa. Sui na fafarongo nia ki kira ka gonia na fanga neˈe ore ki ˈi saena taˈi akwala ma ro kukudu, leleka niˈi ka fungu taˈifau. 21 Ma na ngwae ba kira fanga ki bolo faˈinia lima toˈoni ngwane, ma noaˈa kira kasi toˈomani goˈo na kini ki ma na ngela ki.

Sa Jesus nia leka ˈi fafona na kafo

(Mark 6:45-52; John 6:15-21)

22 Ma ˈi buri ˈana ru neˈeri, sa Jesus nia asungaˈinia na fafarongo nia ki kira ka etaeta ˈuana ta bali ana ˈosi neˈeri saena na baru. Ma nia ka tua buri fasi ˈiri ke saea fuana na fikuˈa neˈeri kira ka leka naˈa ˈada. 23 Ma buri ˈana neˈe ngwae ki kira oli naˈa, nia ka raˈe taˈifili nia gwauna taˈi kula fane ˈiri nia ka foˈo. Ma ana faˈi rodo neˈeri, nia ka tua ˈana taˈifili nia ˈi neˈeri. 24 Ma kaidaˈi neˈeri, neˈe gwaˈi baru baera ka tau naˈa faˈasia ˈi sara, ma na nafo ki ka kwaiˈia sulia nia naˈofia na iru.

25 Ma ana kadi rodo ˈi ˈofodangi, sa Jesus ka fali naˈa maˈi ˈi fafona na kafo, ma ka leka naˈa maˈi fuada. 26 Ma ana kaidaˈi kira lisi nia ka fali maˈi ˈi fafona na kafo, kira ka maˈu liu. Ma kira ka ri ˈuri, "Na anoano ru!" Ma kira ka fai araarai.

27 Ma ˈaliˈali goˈo sa Jesus ka fata fuada ka ˈuri, "Noaˈa kamu kasi maˈu laˈu! Nauˈa goˈo niniˈa."

28 Ma sa Peter ka olisia ka ˈuri, “Aofia ˈae, diˈia ˈaeˈo
mamana naˈa neˈana, ˈoke fata maˈi ˈuaku ˈiri nau kui
leka kwau ˈuamu ˈi fafona na kafo neˈe.”
29 Sa Jesus ka fata ˈuri, “ˈIu, leka maˈi.”
Sui sa Peter ka koso faˈasia na gwaˈi baru, ma ka ta-
laˈae fali ˈi fafona na kafo ˈuana sa Jesus. 30 Sui ana
kaidaˈi nia ka lisia na iru doe, nia ka maˈu ma ka talaˈae
ka kuru naˈa ˈi saena na kafo. Ma nia ka ri ka ˈuri,
“Aofia ˈae, ˈoke faˈamauri nau!”
31 Ma ka ˈaliˈali goˈo sa Jesus ka kwate lima kwau ˈua-
na, ka dau ana niaˈa, ma ka fata ˈuri, “Na fitoˈonga ˈoe
nia tiˈitiˈi liu. Faˈuta neˈe ˈoko manata ruarua ana
nauˈa?”
32 Ma ana kaidaˈi kera raˈe naˈa ˈi saena na gwaˈi
baru, na iru ka aroaro naˈa. 33 ˈUnaˈeri goˈo na ngwae
neˈe kira tua ˈi saena na gwaˈi baru ki, kira ka faˈa aofia
kika ˈuri, “ˈAeˈo naˈa neˈe Ngela God mamana naˈa.”

Kaidaˈi sa Jesus nia gura ngwae mataˈi ki
(Mark 15:1-9)

34 Ma kaidaˈi kira toˈofolo saena ˈosi, kira ka koso
naˈa ana taˈi maˈe fanoa kira saea ˈani Genesaret. 35 Ma
na ngwae ana maˈe fanoa neˈeri ki, kira ka lia saiana sa
Jesus. Ma kira ka kwate alaˈanga fuana ti maˈe fanoa
laˈu sulia sa Jesus, fasi ˈiri ngwae neˈeri ki, kira ka baˈea
maˈi ngwae mataˈi kira ki ka leka maˈi siana. Ma kira ka
ngalia maˈi ngwae mataˈi ˈoro ki siana. 36 Ma na ngwae
ki ka gania sa Jesus fasi ˈiri ka alaˈania na ngwae mataˈi
neˈeri ki kira ka sama ˈada toˈona ˈaena na ifi nia. Ma
sa tai faˈida neˈe kira sama toˈona ifi nia, kira ka ˈakwa
naˈa.

Sulia na faˈamanataˈanga na koˈo kira ki
(Mark 7:1-13)

15 Sui ti Farasi ma na faˈamanata ana taki ki, kira
ka leka maˈi faˈasia ˈi Jerusalem siana sa Jesus
fuana saefilolana. 2 Kira ka fata ˈuri, “Faˈuta neˈe fa-
farongo ˈoe ki kasi roˈosulia na faˈamanataˈanga neˈe
koˈo bora kia ki alua naˈa maˈi fuaka, osiˈana noaˈa kira
kasi taufia goˈo na limada ˈi naˈo, ma kira fiˈi fanga?”
3 Sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Kamuˈa logo, faˈuta neˈe
kamu ka sasi amuˈa sulia faˈamanataˈanga kamu ki ta-
lamuˈa, ma noaˈa kamu kasi sasi sulia taki God ki?
4 God fata ˈuri, ‘ˈOke faˈadoea na maˈa ˈoe ma na teˈa
ˈoe.’ Ma ‘Diˈia sa tai neˈe nia taofia maˈa nia nama teˈa
nia, kira ke saungia ka mae.’ †5 Bore ma, kamu faˈa-
manata rora lala ˈuri, diˈia ta ngwae nia toˈo ana ti ru
neˈe nia saiana ke ˈafia ˈani maˈa nia nama teˈa nia, ma
ka fata lala ˈuri, ‘Nai baˈa kwatea naˈa ru baera ki fuana
God.’ 6 Kamu saea, nia leˈa goˈo ˈana fuana neˈe nia
kasi ˈafia naˈa maˈa nia ma na teˈa nia ˈani ru baera ki
ba nia eta fataˈa ˈani fuana God. Ma diˈia nia ˈunaˈeri,
na faˈamanataˈanga neˈe kamu alua, nia ka kware
teˈeteˈe naˈa ana fatalana God. 7 Ma kaumulu ka saea
kamu roˈosulia God, ma noaˈa nia kasi mamana goˈo.
Sa Aesea nia fata mamana kaidaˈi ba nia alaˈa suli ka-
mu, diˈia ba nia keresia neˈe God fata ˈuri,

8 ‘Na ngwaˈi toˈa neˈe ki kira faˈadoe nau goˈo ˈada
ˈani alaˈanga kira ki, bore ma na manatada nia tau liu
faˈasi nau.
9 Kira foˈosi nau ˈoˈo goˈo ˈada, duˈungana kira faˈa-
manata goˈo ˈada sulia taki kira ki talada, ma kira ka
saea fasi taki God ki naˈa neˈeriˈa!’” ††

Sulia na fanga
(Mark 7:14-23)

10 Ma sa Jesus ka saea maˈi na ngwae ˈoro ki siana,
ma ka fata ˈuri fuada, “Mulu fafarongo maˈi fuaku, ma
muke saiana. 11 Noaˈa laˈu ta ru neˈe ta ngwae nia ke
ˈania, neˈe nia kwatea na suaˈa fuana. Noaˈa! Na
alaˈanga neˈe ruˈu maˈi faˈasia kwakwana ngwae lala
neˈe nia faˈasua na maurilana ngwae.”
12 Sui na fafarongo sa Jesus ki, kira ka leka maˈi siana,
kira ka fata ˈuri fuana, “Na ru ba ˈoko saeˈe ki, na Farasi
ki rongoa, ma na manatada noaˈa kasi leˈa sulia.”
13 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “God ke baˈa faˈalia
na faˈamanataˈanga rora ki, osiˈana neˈe noaˈa kasi le-
ka maˈi faˈasi nia, diˈia ta ngwae neˈe nia failia na ru
taˈa neˈe kira bulao maˈi karangia ru neˈe nia fasiˈi ki.
14 Noaˈa kamu kasi manata ˈabera ˈani Farasi neˈeri ki.
Sulia kira diˈia goˈo ˈada na ngwae maa rodo neˈe nia
talaˈia logo ta ngwae maa rodo. Ma kamu ka sai logo
ana, diˈia ta ngwae neˈe maana rodo ma ka talaˈia logo
ta ngwae neˈe maana rodo, keraˈa ka ˈasidaroˈo taˈifau
goˈo ˈi saena mae kilu.”
15 Ma sa Peter ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “ˈIOke fada
basi maˈi na fadalana alaˈanga ba ˈoko fiˈi saeˈe goˈo
maˈi fuaimili ki.”
16 Sa Jesus ka olisia ka fata ˈuri, “Kaumulu fafarongo
nau ki naˈa, bore ma noaˈa kamu kasi kwaˈatafa ˈua lo-
go diˈia kiraˈa. 17 Faˈuta neˈe noaˈa kamu kasi saiana ru
neˈe ki? ˈIu, na ru neˈe ta ngwae ˈania ke baˈa leka dao-
faˈi liu naˈa ˈana ˈi saena ogana, ma ˈi buri nia ke baˈa
ruˈu laˈu goˈo maˈi ˈana faˈasia saena nonina. 18 Bore
ma ta alaˈanga taˈa neˈe nia ruˈu maˈi faˈasia kwak-
wana ngwae, nia ˈita maˈi faˈasia saena manatana ng-
wae. Na ru neˈeri lala neˈe ke faˈasua na maurilana ng-
wae. 19 Ma ru taˈa neˈe ka ruˈu maˈi faˈasia saena man-
atalana ngwae ki neˈe ˈuri: saungwaeˈa, kakabaraˈan-
ga, sasi taˈangaˈa faˈinia ta ngwae, sokeˈa fafia ta ng-
wae, bililana na ru ta ngwae, faˈinia na alaˈanga taˈa
sulia ta ngwae. 20 Aia, ru neˈeri ki saiana ka faˈasua
maurilana ngwae ˈi naˈona God. Bore ma na tau li-
maˈanga ˈi naˈona fanga, diˈia na falafala neˈe koˈo bo-
ra kia ki kira faˈamanata kia maˈi ˈani, sui bore ˈana ta
ngwae noaˈa kasi sasia sulia, na maurilana kasi taˈa
goˈo.”

Sa Jesus nia gura taˈi kini noaˈa laˈu Jiu
(Mark 7:24-30)

21 Sa Jesus ka leka naˈa faˈasia na kula neˈeri, ma ka
leka naˈa ˈuana na abaˈi kula ˈi Taea ma ˈi Saedon.
22 Ma taˈi kini neˈe noaˈa laˈu Jiu saena tuaˈa ˈi Kenan ka
leka maˈi siana, ma ka ri ˈuri, “Aofia ˈae, ˈoe na ˈalako

† *15:4 Eksodas 20:12; Diutronomi 5:16*

†† *15:9 Aesea 29:13*

ana kwalafa sa David, ˈoke manatai nau maˈi! Na anoˈi ru taˈa neˈe nia ruˈufia na defo nau, ma ka nonifii liu.”
23 Sa Jesus noaˈa kasi olisia goˈo ˈani ta alaˈanga. Ma na fafarongo nia ki kira ka leka maˈi siana sa Jesus, ma kira ka ˈuri, “ˈIOke baˈea nia ka leka kwau ˈana, sulia nia donga kulu goˈo ˈana, ma nia ka isi liu naˈa.”
24 Sa Jesus ka fata fuana kini neˈeri ka ˈuri, “God kwate nau goˈo maˈi fuana na ngwae Jiu ki neˈe kira diˈia na sipsip neˈe kira oˈosi naˈa ˈada ki.”
25 Sui na kini neˈeri ka leka maˈi, ma ka bobo uruuru naˈa ˈana ˈi naˈona ˈaena ka ˈuri, “Aofia kwa, ˈoke kwaiˈafi maˈi aku!”
26 Sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Noaˈa kasi saga fuana ngalilana na fanga ngela ki, ma ka ˈui ˈania fuana na kui ki.”
27 Na kini neˈeri ka ˈuri, “ˈIu. Bore ma na kui ki saiana kika ˈania goˈo ˈada na ngisingisi fanga neˈe ˈasia faˈasia na tatafe na ngwae neˈe kira sareda ki.”
28 Sui sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Kini neˈe ˈae, na faˈamamanaˈanga ˈoe nia doe liu! Ma na ru neˈe ˈoko gania, nai kwatea fuamu.” Ma na defo nia ka ˈakwa naˈa ana kaidaˈi neˈeri nama goˈo.

Sa Jesus gura ngwae mataˈi ˈoro ki

29 Kaidaˈi sa Jesus nia leka maˈi faˈasia maˈe fanoa neˈeri, nia ka oli maˈi sulia tala neˈe liu ninimani ˈosi doe ˈi Galili. Ma nia ka raˈe gwauna taˈi ua, ma ka tua ˈi neˈeri. 30 Ma ana kaidaˈi neˈeri, ngwae ˈoro liu ki kira ka leka maˈi siana. Ma kira ka ngalia logo maˈi ngwae ˈoro mataˈi ki, ti ngwae ˈaeda ka mae ma na limada ka mae, ti ngwae maada ka rodo, ma ti ngwae kwakwada ka nonoto. Kira aluda ˈi naˈona ˈaena sa Jesus, ma nia ka gurada, ma kira ka ˈakwa taˈifau. 31 Ma na ngwae neˈeri ki neˈe kira fiku fuana bubuˈa, kira ka ˈarefo liu ana kaidaˈi kira lisia ngwae neˈe kwakwada nonoto ki, ma kira ka alaˈa laˈu. Ma ngwae neˈe ˈaeda mae ma na limada mae ki kira ka leˈa laˈu. Ma sa tai neˈe noaˈa kira kasi fali leˈa, kira ka fali leˈa naˈa. Ma na ngwae neˈe maada ka rodo, kira ka lia laˈu. Ma sulia neˈe kira lisia ru neˈeri ki, kira fiˈi auraˈea God ˈi Israel.

Sa Jesus faˈa ˈoroa fanga tiˈitiˈi
(Mark 8:1-10)

32 Sui sa Jesus ka saea maˈi na fafarongo nia ki siana, ka ˈuri fuada, “Nau ku kwaimanatai liu fuana ngwae neˈe ki, osiˈana kira tua faˈi kulu sulia uulu asoa ki ka sui naˈa, ma na fanga kira ki ka sui naˈa. Ma noaˈa nau kusi oga olitaˈilada ˈuana fanoa kira ki ana kaidaˈi kira fiolo ˈuri, ˈasu ˈubani ta ngwae ˈada kata ngwataˈutaˈu, ma ka maefelo sulia tala.”
33 Na fafarongoa nia ki olisia kira ka fata ˈuri fuana, “Saena fanoa gwaˈu ˈuri kulu ke baˈa dao toˈona na fanga ˈi faˈi ˈiri ka bolo faˈinia ngwae ˈoro ˈuri kwa?”
34 Ma sa Jesus ka saefilo kira ka ˈuri, “Fita afu beret ki neˈe kamu toˈo ana?”
Fafarongo nia ki olisia kira ka fata ˈuri fuana, “Fiu afu ru ki goˈo, faˈinia bara gwaˈi iˈa goˈo neˈe kami toˈo ana.”
35 Ana kaidaˈi neˈeri, sa Jesus ka saea ngwae ki kira ka tua ˈi ano. 36 Sui, nia ka ngalia fiu afu beret ki faˈinia gwaˈi iˈa neˈeri ki, ka baˈatafea God. Sui nia ka ngiia, ma ka kwatea fuana fafarongo nia ki, ˈiri kira ka daroˈia fuana ngwae neˈeri ki. 37 Ma ngwae neˈeri ki, kira fanga taˈifau, ma kira ka abusu. Buri ˈana kira fanga ka sui, na fafarongo ki kira ka faˈafungua fiu kukudu ki ˈani orengana fanga neˈe ore. 38 Ngwae neˈe kira ˈania fanga neˈeri, kira fai toˈoni ngwane ki. Noaˈa kira kasi toˈomani goˈo na kini ma na ngela ki.
39 Aia, ma buri ˈana kira fanga ka sui naˈa, sa Jesus ka fiˈi olitaˈinida ˈuana ˈi fanoa kira ki. Ma nia faˈinia na fafarongo nia ki, kira ka koso, ma kika raˈe saena taˈi gwaˈi baru, kira ka leka ˈuana maˈe fanoa kira saea ˈani Magadan.

Na ngwae ki ilitoˈona sa Jesus
(Mark 8:11-13; Luke 12:54-56)

16 Aia, ti Farasi faˈinia ti Sadusi, kira ka leka maˈi siana sa Jesus ˈiri kika ilitoˈona goˈo ˈada, ma kira ka saefiloa fasi ˈiri nia ka fulia ta faˈanadaˈa ˈiri ka faˈataˈinia God neˈe asungaˈi nia ka leka maˈi. 2 Sa Jesus ka olisida ka fata ˈuri fuada, “Ana kaidaˈi neˈe sina ka suu, diˈia kamu lisia neˈe gwaˈi salo ki niˈi meo, kamu saiana uta noaˈa kasi toˈo rorodo. 3 ˈIu, ma ˈi ˈofodangi, diˈia kamu lisia neˈe gwaˈi salo ki niˈi meo ma ka goa, kamu ke saiana logo neˈe uta ke baˈa toˈo. Kamu saiana lisilana mamanga, bore ma noaˈa kamu kasi lia saiana ru neˈe God fulia ana kaidaˈi neˈe ki. 4 Kamu ngwae taˈena neˈe kamu sasia ru taˈa ˈoro ki, ma noaˈa kamu kasi faˈamamana goˈo ana God. Kamu ka oga lisilana faˈataˈinga ki. Bore ma nau noaˈa kusi baˈa sasi goˈo ta faˈanadaˈa fuamuˈa. Na faˈanadaˈa neˈe nau ku sasia fuana kamu ka lisia goˈo neˈe na faˈanadaˈa neˈe nia fuli fuana na profet sa Jona ˈi naˈo.”
Buri ˈana sa Jesus nia fata ˈunaˈeri ka sui, nia ka leka naˈa ˈana faˈasi kira.

Sulia na Farasi ki ma na Sadusi ki
(Mark 8:14-21)

5 Ana kaidaˈi sa Jesus faˈinia na fafarongo nia ki kira toˈofolo ˈuana na bali ˈosi loˈoko, na fafarongo nia ki noaˈa kasi toˈo ana ta beret, osiˈana neˈe kira manata bura ˈani ngalilana faˈi kira. 6 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Kamu ke lia leˈa suli kamu faˈasia na isi fuana beret ana Farasi ki ma na Sadusi ki logo.”
7 Ma ana kaidaˈi neˈe fafarongo nia ki kira rongoa na alaˈanga neˈeri ki, kira ka fata naˈa ˈada sulia ˈi safitana kira taˈifilida, ma sulia kira fia fasi sa Jesus nia ka fata sulia beret mamana, ma kira ka ˈuri, “Sali sa Jesus nia fata ˈunaˈeri, osiˈana neˈe noaˈa kulu ˈiri ngalia maˈi ta beret taka niniˈa!”
8 Ma osiˈana sa Jesus nia sai goˈo ana manatalana na fafarongo nia ki, nia ka fata ˈuri, “Faˈuta neˈe kamu ka manata ˈabera liu sulia neˈe kamu kasi ngalia maˈi ta beret? Na faˈamamanaˈanga kaumulu ki tiˈitiˈi liu!
9 Noaˈa kamu kasi malingaˈinia ˈua na manatai ngwae saena na ru nini nau ku saea fuamuˈa? Ma kamu man-

ata bura naˡa ˡani lima afu beret ba nau ku sarea ˡani lima toˡoni ngwae ki, ma kamu ka faˡafungua kukudu ˡoro ˡani fanga ba ore ki. 10 Sali bore kamu manata bura naˡa logo ˡani fiu afu beret ki goˡo ba nau ku sarea ˡani fai toˡoni ngwae ki, ma kamu ka faˡafungua kukudu ˡoro ba kiri ˡani fanga neˡe ore ki. 11 Faˡuta neˡe noaˡa kamu kasi saiana tae neˡe nau ku fata sulia? Noaˡa laˡu na beret neˡe nau ku fata sulia. Tae neˡe nau ku saea naˡa neˡe kamu ke madafi kamu faˡasia na isi neˡe ke faˡa ubua na beret na Farasi ki ma na Sadusi ki.” 12 Buri ˡana nia fata ˡunaˡeri ka sui, na fafarongo ki kira fiˡi saiana tae neˡe sa Jesus nia fata sulia. Nia fata lala sulia na faˡamanataˡanga Farasi ki ma na Sadusi ki.

Na faˡamamanaˡanga sa Peter

(Mark 8:27-30; Luke 9:18-21)

13 Kaidaˡi sa Jesus nia dao ana na abaˡi kula ˡi Sesarea Filipae, nia ka saefiloa na fafarongo nia ki ka ˡuri, “ˡUri ma ngwae ki kira sae nau, Ngela Ngwae, ˡani sa tai?”

14 Kira olisia kika ˡuri, “Ti ngwae kira saeˡo ˡani sa John ngwae ni Siuabu neˡe nia mauri laˡu, ma ti ngwae kira saeˡo ˡani sa Elaeja neˡe nia mauri laˡu. Ma ti ngwae laˡu kira ka saeˡo ˡania sa Jeremaea nama ta ngwae ana profet ki neˡe nia mauri laˡu.”

15 Sui sa Jesus ka saefiloda ka ˡuri, “ˡIrai ma kaumulu mo, kamu sae nau mo ˡani sa tai?”

16 Ma sa Simon Peter ka olisia ka ˡuri, “ˡAeˡo naˡa neˡe na Christ, na ngwae God nia filia fuana faˡamaurilana ngwae nia ki, na Ngela God neˡe mauri firi.”

17 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, “Simon na ngela sa John ˡae, nia ˡoilakiˡa fuamu. Sulia ta ngwae kasi faˡataˡinia ru neˡe fuamu. Bore ma na maˡa nau ˡi langi neˡe nia faˡataˡinia fuamu. 18 Ma nau ku saea fuamu, ˡoe sa Peter, neˡe fadalana ba na fau, ka diˡia na fau neˡe kira saungaˡinia na luma fafona. Nai alu ˡaeˡo ta ngwae lalifu neˡe ˡoke faˡangasingasia ngwae neˡe kira ke baˡa faˡamamana aku ki. Ma na ngasingasilana maeˡa noaˡa kasi bolo faˡinia liufilada. 19 Ma nau ku kwatea ngasingasiˡanga fuamu neˡe nia diˡia na kii ana sina maa ana Gwaungaˡi ˡanga God. Fuana ta tae neˡe ˡoko luia ngwae ki noaˡa kasi sasia saena magalia, God ka alafafia logo fatalamu ˡi langi. Ma ta tae neˡe ˡoko alaˡania ngwae ki ka sasi ˡi saena magalia, God ka alaˡania logo maˡi ˡi langi.”

20 Sui sa Jesus ka fata totongaˡi fuana na fafarongo nia ki, ˡiri noaˡa kira kasi faˡarongoa ta ngwae fasi niaˡa neˡe na Christ.

Sa Jesus nia fata sulia na maelana

(Mark 8:31—9:1; Luke 9:22-27)

21 ˡIta ana kaidaˡi neˡeri ka leka, sa Jesus ka talaˡae ana fata faˡamadakolana fuana na fafarongo nia ki ka ˡuri, “Nai leka nama ˡuana ˡi Jerusalem. Ma na ngwae faˡinaˡonaˡo ki, ma na fata abu doe ki, ma na ngwae faˡamanata ana taki ki, kike baˡa faˡafii nau, ma kike saungi nau. Ma ana uulu faˡi asoa, God ke baˡa taˡe nau laˡu ˡuana na mauriˡa.”

22 Ma sa Peter ka talaˡia kwau, ma ka balufia ka ˡuri, “Aofia ˡae, God luia! Na ru neˡe ki, noaˡa kasi fuli fuamu!”

23 Ma sa Jesus ka kakari abula, ma ka fata ˡuri fuana sa Peter, “Saetan ˡae, leka tau kwau ˡamu faˡasi nau! ˡOko uu sauli nau. Sulia neˡe manatalamu ˡita maˡi faˡasia na ngwae ki goˡo ˡana, ma noaˡa laˡu faˡasia God.”

24 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana na fafarongo nia ki, “Sa tai bore ˡana neˡe oga ke donga nau, noaˡa nia kasi manata ˡabera sulia ru nia ogaˡi ki goˡo ˡana talana. Nia ke donga nau lala ˡana, ana kaidaˡi nia ke nonifii, ma ke mae ana ˡai rara folo. 25 Sa tai bore ˡana neˡe ˡaila kasi donga nau duˡungana nia oga ke sasi ˡana sulia kwaiogaiˡanga nia ki talana, nia ke baˡa talafia na mauriˡa firi. Bore ma diˡia sa tai bore ˡana neˡe ke mae fuaku, nia ke toˡo ana mauriˡa firi. 26 Diˡia neˡe ta ngwae ka toˡo ana ru ˡoro saena magalia neˡe, ma nia ka mae, ma nia ka tua tau faˡasia God, ru neˡeri kasi fulia goˡo ta leˡangaˡa fuana. Noaˡa ta ngwae kasi totolia folilana na mauriˡa firi ˡani ta mani. 27 Nau ku saea ru neˡe osiˡana nauˡa, na Ngela Ngwae, nai baˡa leka maˡi faˡinia na ˡainsel nau ki, ana ˡInotoˡanga na Maˡa nau, ma nai baˡa kwatea na kwaiaraˡa nama na kwaˡikwaˡinga fuana na ngwae ki taˡifau, osiˡana na ru neˡe kira sasia. 28 Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, ti ngwae aumulu noaˡa kira kasi mae leleka kira ka lisia nau ku dao maˡi, ma nau ku gwaungaˡi.”

Sa Jesus nia faˡataˡinia na ngasingasiˡanga nia faˡinia raraˡa nia

(Mark 9:2-13; Luke 9:28-36)

17 Na ono faˡi asoa ki ˡi buri, sa Jesus ka talaˡia sa Peter, ma na ro ngwae asina ki sa James ma sa John taˡifilida ˡuana ˡi gwauna taˡi faˡi ua neˡe fane.
2 Ma kaidaˡi kira lia kwau, kira ka lisia naˡa maana sa Jesus nia rokisi. Na maana ka ngwasinasina diˡia na sina, ma na ifi nia ki ka kwao liu. 3 Ma na uulu ngwae fafarongo neˡe ki, kira ka lisia sa Moses faˡinia sa Elaeja kera alaˡa adaroˡo faˡinia sa Jesus. 4 Ma sa Peter ka fata ˡuri kwau fuana sa Jesus, “Aofia ˡae, nia leˡa liu neˡe kulu ka tua naˡa akulu ˡi neˡe. Diˡia ˡoko oga, nai saungaˡinia ta uulu babala, ta ai fuamu, ta ai fuana sa Moses, ma ta ai fuana sa Elaeja.”

5 Ma ana kaidaˡi sa Peter nia fata goˡo ˡana ˡua ˡunaˡeri, taˡi gwaˡi salo neˡe ngwasinasina liu uku maˡi, ma nunufilana ka buta fafida, ma kira ka rongoa naˡa lingalinga ˡi ru nia fata maˡi ˡuri faˡasia saena na gwaˡi salo neˡeri, “Na ngela mutaˡi nau niniˡa neˡe nau ku alafe liu naˡa ana. Nau ku saeleˡa faˡinia. Kamu ke rongo sulia niaˡa!” 6 Ma kaidaˡi neˡe fafarongo nia ki kira rongoa naˡa lingalinga ˡi ru neˡe, kira ka maˡu liu, ma kira ka teo naˡa ˡada fafia na maada ˡi ano.

7 Ma sa Jesus ka dao maˡi siada, ma ka sama toˡoda, ka fata ˡuri, “Muke tataˡe. Noaˡa kamu kasi maˡu.” 8 Ma ana kaidaˡi kira lia kwau, noaˡa kira kasi lisia naˡa ta ngwae, bore ma taˡifilia sa Jesus goˡo.

9 Ma ana kaidaˡi kira koso maˡi faˡasia ˡi gwauna faˡi
ua neˡeri, sa Jesus ka fata totongaˡi fuada ka ˡuri,
“Noaˡa kamu kasi faˡarongoa ta ngwae ana ru niniˡa
kamu lisiˡi ki, leleka ka dao ana kaidaˡi God ke taˡe nau,
na Ngela Ngwae, faˡasia na maeˡa.”
10 Uulu fafarongo nia ki saefiloa kira ka ˡuri, “Faˡuta
neˡe faˡamanata ana taki ki kira saea sa Elaeja ke baˡa
oli laˡu maˡi, sui mala na ngwae ba God filia ka fiˡi leka
maˡi?”
11 Sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Nia mamana. Sa Elaeja
neˡe ke eta oli naˡa maˡi, ˡiri ka ˡafia ngwae ki fuana na
sasi akaˡu ˡanga. 12 Ma nau ku saea laˡu fuamuˡa, sa
Elaeja nia dao maˡi ka sui naˡa. Bore ma na ngwae ki
noaˡa kasi lia sai goˡo ana. Nia neˡe, kira ka sasia goˡo
ˡada ru taˡa ki ana niaˡa sulia na kwaiogaiˡanga kira ki.
Ma kike baˡa sasi ˡunaˡeri logo ana nauˡa.”
13 Ana kaidaˡi uulu fafarongo neˡeri ki kira rongoa, ki-
ra fiˡi saiana neˡe sa Jesus alaˡa fuada sulia sa John ng-
wae ni Siuabu.

Sa Jesus nia ifulani na anoˡi ru taˡa
(Mark 9:14-29; Luke 9:37-43)

14 Kaidaˡi sa Jesus faˡinia uulu fafarongo nia ki kira
koso maˡi ˡuana ˡaena ua neˡeri, na ngwae ˡoro ki kira
fiku naˡa, ma taˡi ngwae ka leka maˡi, ka bobo uruuru ˡi
naˡona ˡaena sa Jesus, ma ka fata ˡuri, 15 “Aofia ˡae, ˡoke
manataia maˡi na ngela ngwane nau, osiˡana neˡe na
noˡomae nia saungia. Na mataˡinga neˡe sasi ma nia
ka bolebole ˡa, ma ana kaidaˡi ˡoro nia ˡui ˡani niaˡa naˡa
saena mafula, ma ˡi saena kafo logo. 16 Nau ku ngalia
maˡi fuana fafarongo ˡoe ki. Bore ma nia ˡafitaˡi liu fua-
da fuana guralana.”
17 Sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Kamuˡa manatamuˡa
ngasi liu, ma ngwae taˡa ki! Noaˡa kamu kasi faˡama-
mana nau ˡua! Nau ku noni maruku naˡa ˡani abu fi-
toˡonga nini kamu. Nau ku tua faˡi kamu ka dao naˡa
ˡuri, fuila kaumulu ka faˡamamana nau naˡa.” Sui nia
ka fata ˡuri fuana ngwae neˡeri, “ˡOke ngalia maˡi na
ngela ˡoe ˡi neˡe.”
18 Ma sa Jesus ka fata totongaˡi fuana na anoˡi ru taˡa
neˡeri, ma nia ka leka faˡasia ngela neˡeri. Ma na ngela
neˡeri ka ˡakwa naˡa ana kaidaˡi neˡeri nama goˡo.
19 Sui, kaidaˡi kira tua taˡifilida, na fafarongo ki leka
maˡi siana sa Jesus, ma kira ka saefiloa kika ˡuri, “Faˡu-
ta neˡe nia ˡafitaˡi fuaimili fuana ifulangaˡilana na anoˡi
ru taˡa baera kwa?”
20-21 Ma sa Jesus olisida ka fata ˡuri, “Nia ˡunaˡeri, os-
iˡana neˡe faˡamamanaˡanga kaumulu nia olidoko liu.
Ma nau ku saea fuamuˡa, diˡia na faˡamamanaˡanga
kaumulu ana God doe ka diˡia bore ˡana na maga ˡai
tiˡitiˡi neˡe kira saea ˡani mastad, kaumulu saiana muke
sasia goˡo ˡaumulu na tae neˡe nia ka ˡafitaˡi. Diˡia nia
ˡunaˡeri, faˡi ua loˡoko bore, kamu ka ˡidua faˡasia fuila
ˡani fatalaumulu. Ma diˡia kamu faˡamamana ana
ngasingasiˡanga ana God, noaˡa ta ru kasi ˡafitaˡi fua-
na muke sasia.” †

Ruana kaidaˡi sa Jesus nia fata sulia maelana
(Mark 9:30-32; Luke 9:43-45)

22 Ma ana kaidaˡi fafarongo nia ki kira fiku maˡi ˡi
Galili, sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Nauˡa, na Ngela Ng-
wae, kike baˡa kwate nau fuana malimae nau ki, 23 ˡiri
kira ka saungi nau. Bore ma ana uulu faˡi asoa, God ke
baˡa taˡe nau laˡu ˡuana mauriˡa.” Ma kaidaˡi fafarongo
ki kira rongoa sa Jesus nia fata ˡunaˡeri, kira ka
kwaimanatai liu.

Kaidaˡi sa Jesus folia takisi fuana Luma Abu God

24 Ana kaidaˡi sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira
leka maˡi ˡuana fanoa ˡi Kapaneam, na ngwae kira goni
mani ana takisi fuana Luma Abu God ki, kira leka maˡi
siana sa Peter, ma kira ka saefiloa, “ˡUri ma ngwae
faˡamanata kaumulu saiana ka kwatea logo mani neˡe
kami liu fuana gonilana fuana Luma Abu God?”
25 Ma sa Peter olisida ka ˡuri, “ˡIu, nia saiana ka kwa-
tea.”
Ma kaidaˡi sa Peter ka ruˡu saena luma, sa Jesus eta
saefiloa basi ka ˡuri, “Simon ˡae, ˡoko manata faˡuta?
Tai naˡa neˡe tatalafaˡa ana magalia saiana ka ngalia
mani faˡasida? Na ngela kira ki talada, nama faˡasia
ngwae kwaita ki?”
26 Sa Peter olisia ka ˡuri, “Faˡasia ngwae kwaita ki.”
Ma sa Jesus ka ˡuri, “Nia ˡunaˡeri, na ngela kira ki
noaˡa kasi kwatea goˡo na takisi neˡe. Nia neˡe, diˡia
nau noaˡa kusi kwatea bore na takisi fuana Luma Abu
na Maˡa nau, nia leˡa goˡo ˡana. 27 Ma sui bore ˡana ka
ˡunaˡeri, noaˡa kasi leˡa kulu ka faˡalia na manataˡanga
kira ki fuakulu. ˡOke leka ˡi saena ˡosi, ˡoko aˡoa maˡi.
Na gwaˡi iˡa neˡe ˡoko eta lafua, ˡoko ˡifingia kwak-
wana, ˡoke baˡa lisia mani neˡe bolo faˡi koro fuana fo-
lilana takisi fuana taˡi faˡi ngali. Ngalia mani neˡeri, ma
ˡoko kwatea fuada.”

Sa tai neˡe doe?
(Mark 9:33-37; Luke 9:46-48)

18 Ana kaidaˡi neˡeri, na fafarongo sa Jesus ki kira
leka maˡi siana, ma kira ka saefiloa kira ka ˡuri,
“ˡUri ma? Kaidaˡi God ke baˡa gwaungaˡi, sa tai ana
kaimili neˡe ke ˡinotoˡa ka tasa kwa?”
2 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Jesus ka saea maˡi taˡi kala
ngela siana, ma ka faˡauua ˡi safitada. 3 Ma nia ka fata
ˡuri, “Ru mamana nau ku saea fuaumulu, diˡia kamu ka
olisia na abulaˡanga kamu, ma kamu ka faˡatiˡitiˡi kau-
mulu talamuˡa diˡia kala ngela ki, kamu totolia fuana
God ka gwaungaˡi fafi kamu. 4 Ma sa tai neˡe ka faˡatiˡi-
tiˡi nia ˡi talana diˡia kala ngela neˡe, nia ke ˡinotoˡa
kaidaˡi God ke gwaungaˡi. 5 Diˡia sa tai neˡe ˡoko
kwaloa ta ngela ˡuri duˡungana neˡe nia faˡamamana
nau, ˡoko kwalo nau laˡu goˡo.

† *Ti kerekereˡa ˡua ana sa Matthew, kira ˡadoa laˡu verse 21, “Taˡi-
filia foˡongaˡa faˡinia abu fangaˡa goˡo neˡe nia bolo faˡinia ifulangaˡi-
lana na ano ˡi ru taˡa ˡuri ki, ma noaˡa laˡu ta ru.”*

Sa Jesus faˈabasua ngwae kiˈani taˈangaˈa
(Mark 9:42-48; Luke 17:1-2)

6 “Diˈia ta ngwae ka kwatea ngwae niniˈa kira enoeno
ki ka ˈasi faˈasia fitoˈonga kira aku, nia leˈa fuana kike
firiˈia ta fau doe ˈi luana, ma kika ˈui ˈania ˈi saena na
ˈatako. 7 Kwaimanatai fuana ngwae ˈi saena magalia
sulia ru ˈoro fuana faˈaroralada niˈi ke baˈa leka talau.
Ma kwaimanatai liu fuana ngwae neˈe ke baˈa sasia ru
neˈeri ki fasi ˈiri ka kwatea ngwae ki ka ˈasi faˈasia fi-
toˈonga kira aku.
8 “Ma diˈia limamu nama ˈaemu kwate ˈoko ˈasi faˈa-
sia fitoˈonga ˈoe aku, ˈoke siki muusia faˈasiˈo. Nia taˈi
leˈa goˈo ˈana fuamu diˈia ˈoko tua tau ˈamu saena
mauriˈa ˈi langi faˈinia na ngurunguru lima nama ngu-
runguru ˈae, ˈasu ˈubani ˈoko fiˈi koso ˈi saena kula ana
kwaˈikwaˈinga faˈinia ro lima ki nama ro ˈae ki, kula
neˈe mafula nia duˈaduˈa kasi mae. 9 Ma diˈia maamu
kwate ˈoko ˈasi faˈasia fitoˈonga ˈoe aku, ˈoke lafua ˈa-
mu faˈasiˈo, ma ˈoke toˈosia. Nia taˈi leˈa goˈo ˈana fua-
mu diˈia ˈoko ruˈu ˈi saena mauri ˈi langi faˈinia taˈi bali
maa, ˈasu ˈubani ˈoko fiˈi koso ˈi saena kula ana mafula
neˈe noaˈa kasi mae faˈinia ro bali maa ki.”

Na sipsip ba nia oˈosi
(Luke 15:3-7)

10-11 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Noaˈa kamu kasi
silolongaˈinia na kala ngela neˈe ki. Sulia neˈe ˈainsel
kira ki faˈarongoa ˈani God na Maˈa nau ˈi langi, sulia
tae neˈe kamu sasi ada.
12 “Ma diˈia ta ngwae ka toˈo ana taˈi talangaˈi sipsip,
ma taˈi ai ada ka oˈosi naˈa, ma tae neˈe ngwae neˈe ke
baˈa sasia? Ngwae neˈe ke baˈa faˈasia siko akwala ma
siko sipsip ki ana kula kira fanga ana, ma ka leka ka lu-
lu ˈuana taˈi sipsip neˈe nia oˈosi ma ka noˈana.
13 Kaidaˈi nia dao naˈa toˈona, nia saeleˈa ka tasa liufia
naˈa saeleˈanga nia faˈinia na sipsip neˈe kira tua goˈo
ˈada faˈinia. 14 Na Maˈa kamu maˈi langi, nia ka manata
logo ˈunaˈeri, sulia noaˈa nia kasi oga fuana ta kala
ngela ana neˈe ka funu sulia na abula taˈangaˈa nia ki.”

Roraˈa ta ngwae

15 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana na fafarongo nia ki,
“Diˈia neˈe toˈolamu sasia ta ru ka rora fuamu, ˈoke le-
ka siana, ˈoko faˈarongoa ˈani na roraˈa nia ˈi safita-
muroˈo taˈifili koroˈo. Ma diˈia nia ka fafarongo fuamu,
moro ka kwaima laˈu. 16 Ma diˈia nia kasi fafarongo
fuamu, ˈoko talaˈia ta taˈi ngwae nama ta ro ngwae
laˈu faˈi ˈoe, ˈiri kera ka faˈamamana ru ki taˈifau neˈe
ˈoko saea, fasi ˈiri ˈoko sasi sulia na Kerekereˈa Abu ba
saea, ‘Na ro ngwae nama ta uulu ngwae fasi ˈiri kira ka
faˈamamana na alaˈanga neˈe nia saea.’ 17 Ma diˈia
noaˈa nia kasi ala goˈo fafia fata faˈamamana ˈanga ki-
ra, ˈoko faˈarongoa ˈani na fikutaˈi ngwae God ki. Ma
diˈia neˈe fikutaˈi ngwae God ki bore, nia kasi fafaron-
go goˈo fuada, ˈoko alua ˈi maa faˈasia fiku taˈi ngwae
kamu ka diˈia na ngwae kira kina God, nama ta ngwae
taˈa neˈe nia gonia na mani ana takisi.
18 “Ru mamana nau ku saea fuamuˈa, ta tae neˈe ka-
mu luia ngwae ki noaˈa kasi sasi saena magalia, God
alafafia logo ˈi langi. Ma ta tae neˈe kamu alaˈania ng-
wae ki ka sasi ˈi saena magalia, God alaˈania logo maˈi
ˈi langi.
19 “Nau ku saea laˈu fuaumulu, diˈia ta ro ngwae ana
kaumulu kera ka alafafia ta ru ˈi saena magalia, ma
kera ka foˈo ˈuana, na Maˈa nau ˈi langi nia ke baˈa
kwatea fuadaroˈo. 20 Sulia diˈia ta ro ngwae nama ta
uulu ngwae kira fiku ana ta kula, osiˈana kira faˈama-
mana nau, nau ku tua logo ˈi neˈeri faˈi kira.”

Sulia na rufuanataˈanga ana taˈangaˈa

21 Sa Peter dao siana sa Jesus, ma ka saefiloa ka ˈuri,
“Aofia ˈae, ta fita kaidaˈi neˈe nau ku saiana nai rufua-
nata ana toˈolaku, kaidaˈi nia ka sasia ta ru ka taˈa
fuaku? Nia leleka ka dao ana fiu kaidaˈi ki?”
22 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Nau ku saea fuamu,
noaˈa laˈu fiu kaidaˈi ki, bore ma ana kaidaˈi ki taˈifau
goˈo neˈe ˈoke rufuanata ana. 23 Nau ku saea ˈunaˈeri
osiˈana gwaungaˈi ˈanga God diˈia ta ngwae tatalafaˈa
neˈe nia oga na faˈasagalana na ngali langaˈanga ki
faˈinia na ngwae rao nia ki. 24 Aia, na etana ngwae ni
rao ka dao maˈi neˈe nia ngali langa ana moleˈe mani.
25 Ma na ngwae ni rao neˈeri noaˈa kasi bolo naˈa
faˈinia na duˈulana na ngali langaˈanga nia, ma na ng-
wae tatalafaˈa neˈe asungaˈinia fasi ˈiri kira ka ˈoifoli
ˈani niaˈa, faˈinia na ˈafe nia, ma na ngela nia ki, ma na
ru nia ki taˈifau fuana na duˈulana na ngali langaˈanga
nia.
26 “Ma na ngwae rao neˈeri leka maˈi ka bobo uruuru
ˈi naˈo ana na ngwae tatalafaˈa neˈe, ma ka amasia ka
ˈuri, ‘ˈOke mabetau basi faˈi nau, ˈiri nai baˈa duˈua na
ru ˈoe ki taˈifau.’ 27 Ma na ngwae tatalafaˈa neˈeri ka
kwaimanatai fuana, ma nia ka rufuanata naˈa ana
ngali langaˈa nia ˈiri nia kasi duˈua naˈa, ma nia ka
alaˈania ka leka naˈa ˈana.
28 “Aia, ma kaidaˈi neˈe ngwae neˈeri ka ruˈu kwau ˈi
maa, nia ka saka fuana taˈi ngwae ana na ngwae rao ki
neˈe nia ngali langa ana kala bara mani siana. Nia ka
daua, ma ka talaˈae naˈa ˈinilana kukuna, ma ka fata
ˈuri, ‘ˈOke duˈua naˈa ru ba ˈoko ngali langa ani siaku
ki!’
29 “Ma ngwae rao neˈeri ka bobo uruuru, ma ka ama-
sia ka ˈuri, ‘ˈOke mabetau basi faˈi nau, ma nai baˈa
duˈu fuamu.’
30 “Bore ma nia ka ˈaila, ma ka ngali nia, ma ka alu
nia saena na luma ni lokafo, leleka nia ka duˈua nama
na ngali langaˈa neˈeri. 31 Ma kaidaˈi ti ngwae rao kira
lisia na ru neˈeri, manatalada ka kwaimanatai liu. Ma
kira ka leka siana na ngwae tatalafaˈa neˈeri, ma kira
ka faˈarongoa ˈani na ru ki taˈifau.
32 “Ma na ngwae tatalafaˈa neˈeri ka saea maˈi na ng-
wae rao etaeta neˈeri, ma ka fata ˈuri fuana, ‘ˈAeˈo na
ngwae taˈa liu! Nau ku rufuanata naˈa ana ngali lan-
gaˈa ba ˈoe ki taˈifau, sulia ˈoko amasi nau ˈuana.

33 Fuila ˈoke kwaimanatai goˈo fuana na ngwae rao
neˈeri, diˈia ba nau ku sasia logo fuamu.’ 34 Ma na ng-
wae tatalafaˈa neˈeri ka saetaˈa liu, ma ka kwatea fua-
na na kwaˈilana saena na luma ni lokafo, leleka nia ka
duˈua nama na ru ki taˈifau neˈe nia ngali langa ani.”
35 Ma sa Jesus ka faˈasuia na tarifulaˈa neˈeri ka ˈuri,
“Ma na ru neˈeri logo neˈe na Maˈa nau ˈi langi ke baˈa
sasia fuamuˈa, diˈia noaˈa kamu kasi rufuanata ma-
mana goˈo ana toˈolamuˈa faˈida.”

Sulia na ilangaˈilana na ˈafe
(Mark 10:1-12)

19 Kaidaˈi sa Jesus alaˈa ka sui naˈa, nia ka leka
faˈasia abaˈi kula neˈeri ˈi Galili. Ma nia ka leka
toˈofolo ana kafo ˈi Jodan, ma ka dao ana ta bali ana
abaˈi kula ˈi Judea. 2 Ma na ngwae ˈoro liu kira leka su-
lia. Ma na ngwae neˈe kira mataˈi ki, sa Jesus ka gurada
ma kira ka ˈakwa.
3 Ma ti Farasi kira leka logo maˈi fuana na ilitoˈolana
goˈo ˈada sa Jesus. Ma kira saefiloa, kika ˈuri, “ˈIUri ma
ana na taki sa Moses, nia leˈa goˈo ˈana fuana ngwae
ka ilangaˈinia na ˈafe nia ˈuana ta ru bore ˈana neˈe nia
oga?”
4 Sa Jesus olisida ka ˈuri, “ˈIUri ma noaˈa kamu kasi
manata leˈa sulia ru neˈe kaumulu toˈomaˈiniˈi saena
Kerekereˈa Abu? Na Kerekereˈa Abu fata ˈuri, ‘Ana
etangilana maˈi, God nia saungaˈinia ngwae ki ˈania
ngwangwane ma na kini.’ 5 Ma na Kerekereˈa Abu ka
fata logo ˈuri, ‘DuˈungaNa ru neˈeri, ngwae ka faˈasia
na maˈa nia faˈinia teˈa nia, ma ka tua ratai faˈinia na
ˈafe nia, ma kera ke alua naˈa taˈi manataˈanga diˈia
taˈi ngwae goˈo.’ 6 Noaˈa laˈu ta ro ngwae toˈotoˈo,
bore ma diˈia taˈi ngwae naˈa. ˈUnaˈeri ru neˈe God firi
fikua ka sui naˈa, noaˈa kasi leˈa fuana ta ngwae ke lo-
gea laˈu.”
7 Ma na Farasi ki kira saefiloa laˈu kira ka fata ˈuri,
“Ma taˈi taki sa Moses fata ˈuri, ‘Sa Moses nia alaˈania
neˈe ngwae ke keresia ta ˈaba ru ana kwai ilangaˈinga,
ma ka kwatea fuana na ˈafe nia ˈiri nia ka ilangaˈinia
naˈa.’ Ma faˈuta neˈe sa Moses ka alaˈania fuana ngwae
ki kika sasi ˈunaˈeri?”
8 Sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Sa Moses nia alaˈania
fuamuˈa Jiu ki fuana ilangaˈilana ˈafe kamu ki, osiˈana
nia ˈafitaˈi fuana faˈamanata lamuˈa, osiˈana neˈe man-
atamuˈa ngasi liu. Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, ˈi naˈo maˈi
ana kaidaˈi God nia saungaˈinia na ngwae ma na kini,
noaˈa nia kasi ˈunaˈeri. 9 Ma nau ku saea fuamuˈa, diˈia
ˈafe ta ngwae noaˈa kasi kakabara goˈo ˈana, ma na
araˈi nia ka ˈaila ˈania ma ka korea lala ta kini laˈu, na
ngwae neˈe nia rora naˈa ˈania kakabaraˈanga.”
10 Buri ˈana sa Jesus ka fata ˈunaˈeri fuada taˈifau, fa-
farongo nia ki kira ka fata ˈuri fuana, “Ma diˈia nia ˈafi-
taˈi liu fuana ngwae ka ilangani na ˈafe nia ˈunaˈeri, ni
leˈa fuana ngwae noaˈa kasi araˈi goˈo.”
11 Ma sa Jesus ka ˈuri fuada, “Ngwae ˈoro ki noaˈa ˈiri
sai leˈa ana ru mamana sulia araˈinga. Bore ma bara
ngwae goˈo neˈe God kwatea liatoˈo fuada ˈiri kike ma-
lingaˈinia faˈamanataˈanga neˈe. 12 Nau ku saea ru neˈe
osiˈana ti ngwae noaˈa kasi araˈi, sulia talaˈae ana
kaidaˈi kira futa maˈi ana noaˈa ta ru ˈiri ˈoloˈolo saena
na nonida, nia neˈe sasia noaˈa kira kasi bolo fuana
araˈinga. Ma ti ngwae noaˈa kasi araˈi sulia na ngwae
ki kira saungaˈinia na nonida neˈe sasia ma noaˈa kira
kasi bolo naˈa fuana araˈinga. Ma ti ngwae noaˈa kira
kasi araˈi ˈiri kika rao tatai naˈa fuana God. Ma na ng-
wae neˈe kira totolia kika araˈi, alaˈani kika leka sulia
na faˈamanataˈanga niniˈa sulia araˈinga neˈe.”

Sa Jesus faˈaleˈa kaela ngela ki
(Mark 10:13-16; Luke 18:15-17)

13 Ma ˈi buri ˈana ru neˈe, ti ngwae kira ngalia maˈi na
kaela ngela ki siana sa Jesus, fasi ˈiri nia alua limana
fafida, ma ka foˈo fafida. Ma na fafarongo nia ki ka
balufida. 14 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Muke alaˈa-
nia na kala ngela ki ka leka maˈi siaku, noaˈa kamu kasi
luida laˈu. Sulia God nia gwaungaˈi fafia ngwae neˈe
enoeno ka diˈia kala ngela neˈe ki.” 15 Sui sa Jesus ka
alua naˈa limana ˈi fafona kala ngela neˈeri ki, ma ka
faˈaleˈa kira. Sui, nia ka leka naˈa ˈana.

Sulia na toˈoruˈa
(Mark 10:17-31; Luke 18:18-30)

16 Ana taˈi kaidaˈi, taˈi ngwae ˈalako nia leka maˈi
siana sa Jesus, ma ka saefilo ˈuri, “Faˈamanata ˈae, na
ru leˈa tae ki neˈe nau ku sasi ˈiri nau ku toˈo ana na
mauriˈa firi?”
17 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Faˈuta neˈe ˈoko saefilo
nau sulia na ru leˈa ki kwa? Taˈi God goˈo neˈe nia leˈa.
Diˈia ˈoko oga ˈoke toˈo ana mauriˈa firi faˈinia God,
ˈoke roˈo sulia na taki nia ki neˈe nia saeˈe.”
18 Ma na ngwae neˈeri ka saefiloa laˈu sa Jesus ka ˈuri,
“Taki tae ki kwa?”
Sa Jesus ka olisi ˈuri ana, “ˈIOe kosi sau ngwae, ˈoe
kosi kakabara, ˈoe kosi bilia ta ru, ˈoe kosi soke fafia ta
ngwae. 19 Ma ˈoko fuˈusi doe ana maˈa ˈoe ma teˈa ˈoe.
Ma ˈoke alafe fuana ngwae ki taˈifau ka diˈia logo neˈe
ˈoko alafe fuamu talamu.”
20 Sui ngwae ˈalako neˈe ka fata ˈuri fuana sa Jesus,
“Ru neˈeri ki, nau ku sasi naˈa maˈi suliˈi. ˈUri ma tae
laˈu neˈe nai sasia laˈu kwa?”
21 Ma sa Jesus olisia ka ˈuri fuana, “Diˈia ˈoko oga ˈoe
tua leˈa taˈifau, leka ˈoko ˈoifoli ˈani ru ˈoe ki taˈifau,
ngalia mani neˈeri, ˈoko kwatea fuana ngwae dalaˈa ki,
ma ˈoke baˈa toˈo ana toˈoruˈa ˈi langi. Sui ˈoko fiˈi leka
maˈi suli nau.”
22 Ma ana kaidaˈi ngwae ˈalako neˈeri ka rongoa na ru
neˈeri ki, na liana ka kwaimanatai liu naˈa, ma nia ka
leka naˈa ˈana, sulia nia na ngwae toˈoru liu.
23 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana na fafarongo nia ki,
“Nau ku saea fuamuˈa, nia ˈafitaˈi liu naˈa fuana na ng-
wae toˈoru ki kike ruˈu saena mauriˈa neˈe God ke
gwaungaˈi fafia. 24 Ma nau ku saea logo fuamuˈa, nia
ˈafitaˈi liu fuana ta kamel ke ruˈu sulia na maˈe kwakwa
tiˈitiˈi ˈi ˈaena sugila. Nia ˈafitaˈi ka liu laˈu fuana ta ng-
wae toˈoru neˈe God ke gwaungaˈi fafia maurilana.”

25 Aia, ma ana kaidaˈi fafarongo nia ki kira rongoa
naˈa ru neˈeri ki, kira ka ˈarefo liu, ma kika fata ˈuri,
“Ma diˈia nia ˈafitaˈi fuana ngwae toˈoru ki ˈunaˈeri, sa
tai mo neˈe ka bolo fuana mauriˈa firi?”
26 Ma ana kaidaˈi sa Jesus alaˈa, nia ka lia saga kwau
fuana fafarongo nia ki, ma ka fata ˈuri, “Nia ˈafitaˈi liu
fuana na ngwae ki ke toda mauriˈa firi, bore ma fuana
God noaˈa nia kasi ˈafitaˈi goˈo. Na ru ki taˈifau nia ta-
langwaraˈu goˈo ˈana fuana God.”
27 Ana kaidaˈi neˈeri, sa Peter ka saefiloa sa Jesus ka
ˈuri, “Ma kaimili faˈuta mo? Osiˈana kami faˈasia naˈa
toˈoruˈa kaimili ki taˈifau, ma kami ka leka naˈa suliˈo.
Ma tae neˈe God ke kwatea fuaimili?”
28 Ma sa Jesus ka olisia fuada ka ˈuri, “Nau ku saea
fuamuˈa, ana kaidaˈi God ke baˈa alua na magalia
faolu, nauˈa, na Ngela Ngwae, nai baˈa tua ana fuli tu-
aˈa nau fuana na matalangaˈilana ngwae ki taˈifau.
Ana kaidaˈi neˈeri, kaumulu akwala ma ro ngwae fa-
farongo nau ki, kamu ke baˈa tua faˈi nau ana kula ana
ˈinotoˈanga fuana matalangaˈilana ngwae ki ana ak-
wala ma ro kwalafa ana Israel ki. 29 Ma sa tai neˈe ka
faˈasia luma nia, ma na ngwaefuta nia ki, ma na ng-
waingwaena nia ki, ma na maˈa faˈinia teˈa nia, ma
ngela nia ki, nama ta ano bore ˈana, sulia nia leka suli
nau, na ngwae neˈeri nia ke baˈa ngalia ru leˈa ˈoro ki
liufia ru ba nia toˈo ana ˈi naˈo ki. Ma God ke baˈa kwa-
tea logo mauriˈa firi fuana. 30 Ma ngwae ˈoro neˈe kira
ˈaˈana ana kaidaˈi neˈeri, kike baˈa tiˈitiˈi. Ma ngwae
ˈoro neˈe kira faˈatiˈitiˈi kira ana kaidaˈi neˈe, kike baˈa
ˈaˈana.”

Na tarifulaˈanga sulia na ngwae rao ki

20 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri fuana na fafarongo nia
ki, “Na ˈInotoˈanga God nia ˈuri: Nia diˈia na ng-
wae neˈe toˈo ana ano, ma ka leka ˈi ˈofodangi fuana
na laefilana ngwae ki fuana raoˈa ˈi saena oˈola nia.
2 Ma nia ka alafafia na folilada ˈani mani neˈe bolo fua-
na taˈi asoa, ma ka baˈeda naˈa fuana raoˈa saena na
oˈola nia.
3 “Ma ana sikona kadi sina ˈi ˈofodangi, nia ka leka
laˈu, ma ka lisia ti ngwae neˈe kira uu ˈoˈo goˈo ˈada ˈi
saena usiˈa, ma noaˈa kira kasi sasia goˈo ta ru. 4 Ma
nia ka ˈuri fuada, ‘Kaumulu ke leka logo maˈi, ˈiri kuke
rao ˈi saena na oˈola nau, ma nau kui baˈa foli kaumulu
ˈani ru neˈe totolia.’ 5 Ma kira ka leka naˈa.
“Ma tofongana asoa, ma ana uula kadi sina asoa, nia
ka leka laˈu, ma ka sasi logo ˈunaˈeri. 6 Ma saˈulafi naˈa,
nia ka leka ma ka dao toˈona ti ngwae neˈe kira uu ˈoˈo
goˈo ˈada maana fuli usiˈa. Ma nia ka saefiloda ka ˈuri,
‘Faˈuta neˈe kamu ka uu ˈoˈo goˈo aumulu ˈi neˈe sulia
asoa laˈulaˈu neˈe, ma noaˈa kamu kasi sasia goˈo ta
ru?’
7 “Ma kira olisia kika ˈuri, ‘Noaˈa ta ngwae kasi sae
kaimili goˈo.’
“Ma nia ka fata ˈuri fuada, ‘Kaumulu ke leka logo
maˈi, ˈiri kuke rao ˈi saena na oˈola nau.’
8 “Ma kaidaˈi neˈe sina ka suu naˈa, ngwae neˈe toˈo
ana oˈola, ka fata ˈuri fuana na ngwae ˈaˈana ana na
raoˈa nia, ‘ˈOke saea maˈi na ngwae rao ki, ma ˈoko foli
kira ˈani na mani kira ki. ˈOke talaˈae ana na ngwae ba
nau ku saeda ˈisi, leleka ka dao ana na ngwae ba nau
ku eta saeda ki.’
9 “Na ngwae rao ba nia saeda ˈi buri ˈi saˈulafi ki, kira
dao maˈi, ma nia ka folida ˈani mani neˈe totolia taˈi
asoa fuana taˈi ngwae. 10 Ma kaidaˈi neˈe ngwae ba nia
saeda maˈi ˈi naˈo kira dao maˈi, kira fia fasi nia ke baˈa
foli kira ka taˈi doe. Bore ma kira taˈifau kira ngalia
goˈo mani neˈe totolia taˈi asoa fuana taˈi ngwaeˈa.
11 Ma kaidaˈi kira ngalia naˈa, kira ka ngunungunu buri
fuana na ngwae neˈe toˈo ana na oˈola, kira ka fata
ˈuri, 12 ‘Na ngwae nini ˈoko saeda maˈi buri, kira rao
goˈo sulia kaidaˈi tiˈitiˈi, ma ˈoko folida ka bolo logo faˈi
kaimili neˈe kami ngali kuluˈa naˈa ana na raoˈa sulia
faˈi asoa laˈulaˈu neˈe, ma na sina ka sina fifi liu naˈa
aimili.’
13 “Ma nia ka olisia taˈi ngwae ada ka ˈuri, ‘Kwala ng-
wade ˈae, nau kusi ˈaurafu ˈoe goˈo. ˈOko alafafia na
raoˈa fuana taˈi mani goˈo ba. 14 Ngalia naˈa fofoliˈa
ˈoe, ma ˈoko leka naˈa kwau ˈamu. Nau ku oga nai kwa-
tea fuana ngwae neˈe nau ku laefia ˈisiˈisi ka diˈia logo
neˈe nau ku kwate fuamu. 15 Ma nau ku toˈo ana
ngasingasiˈanga fuana sasilana tae neˈe nau ku oga
kui sasia ˈania na mani nau talaku. Faˈuta ˈoko ˈuga,
osiˈana nau ku kwate ru doe fuana ngwae matamata
loˈoko ki?’”
16 Ma ˈisilana sa Jesus ka fata ˈuri, “Nia neˈe, na ng-
wae neˈe ˈisiˈisi niniˈari, ke baˈa etaeta laˈu. Ma na ng-
wae neˈe kira etaeta niniˈari, kike baˈa ˈisiˈisi laˈu.”

Uula kaidaˈi sa Jesus nia fata sulia maelana

(Mark 10:32-34; Luke 18:31-34)

17 Kaidaˈi sa Jesus nia leka ˈuana ˈi Jerusalem, nia ka
talaˈia na fafarongo nia ki kira ka leka karangi nia taˈi-
filida, ma nia ka alaˈa fuada taˈifilida ka ˈuri, 18 “Kamu
ke fafarongo leˈa maˈi fuaku. Kulu leka kwau ˈuana ˈi
Jerusalem. Ma taˈi ngwae ke baˈa kwate nau, na Ngela
Ngwae, fuana fata abu doe ki, ma na faˈamanata ana
taki ki, fasi ˈiri kira ka matalangaˈi taˈa aku fuana na
saungilaku. 19 Ma kike baˈa kwate nau fuana ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, ma kike baˈa ˈoidorole ˈani nau,
ma kika ulasi nau. Sui kike baˈa fotoˈi nau ana ˈai rara
folo fuana saungilaku. Aia, ma ana uula asoa, God ke
baˈa taˈe nau laˈu fuana mauri.”

Na teˈa ro fafarongo ki gania sa Jesus ˈuana kwaiˈado-mi ˈanga

(Mark 10:35-45)

20 Buri ˈana ru neˈeri, ˈafe sa Sebedi faˈinia na ro
ngela nia ki, sa James ma sa John, kira ka dao maˈi fua-
na lisilana sa Jesus. Na kini neˈeri ka leka maˈi, ka bobo
uruuru ˈi naˈona sa Jesus, ma ka gania ˈuana sasilana
ta ru fuana ro ngela nia ki. 21 Ma sa Jesus ka saefiloa ki-
ni neˈe ka ˈuri, “Tae neˈe ˈoko oga?”
Nia ka fata ˈuri, “Nau ku oga ˈoke eta fataˈa fuaku
ˈoko alaˈania ro ngela neˈe nau ki, kera ka tua karangi
ˈoe, ta ngwae ka tua ˈi bali ˈoloˈolo amu, ma ta ngwae

ˡi bali mauli ˡamu, kaidaˡi ˡoke tatalafaˡa ˡi saena ˡInotoˡanga ˡoe.”

22 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Jesus ka fata ˡuri fuana ngela neˡeri ki, “Ru neˡe koroˡo gania, koroˡo noaˡa ˡiri sai goˡo ana na fadalana. Koroˡo totolia goˡo ˡamuroˡo nonifiiˡanga diˡia neˡe nai baˡa nonifii ˡania?”

Ma kera ka fata ˡuri, “ˡIu, keroˡo totolia goˡo ˡamiroˡo.”

23 Sa Jesus ka fata ˡuri laˡu fuadaroˡo, “Nia mamana na nonifiiˡanga neˡe ke baˡa dao ana koroˡo. Bore ma fuana ta ngwae neˡe ka tua bali ˡoloˡolo aku, ma ta ngwae bali mauli aku diˡia neˡe koroˡo oga, noaˡa laˡu nauˡa neˡe nai filia. Taˡifilia Maˡa nau maˡi langi goˡo ˡana neˡe saiana kwatelana fuana sa tai faˡida neˡe nia filida fuana ka sui naˡa.”

24 Kaidaˡi neˡe akwala fafarongo neˡeri ki kira rongoa ru neˡe, kira ka saetaˡa fuana ro ngwae asina neˡeri ki. 25 Nia neˡe, sa Jesus ka sae kira taˡifau goˡo maˡi siana, ka fata ˡuri, “Kaumulu saiana na ngwae gwaungaˡi ki neˡe kira gwaungaˡi fuana ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kira toˡo ana ngasingasiˡanga, ma kira sai liu ana usungaˡilana ngwae ki fuana sasilana ru kira ogaˡi ki. 26 Sui bore ˡana, noaˡa nia kasi ˡunaˡeri laˡu ˡi safitamuˡa. Diˡia ta ngwae aumulu nia oga ka faˡinaˡonaˡo, nia ke saiana nia ngwae rao kaumulu. 27 Ma diˡia sa tai aumulu neˡe nia oga ka ˡinotoˡa, nia ke rao ˡoˡo fuana ngwae ki. 28 Nia ka sasi diˡia nauˡa, na Ngela Ngwae. Duˡungana nau noaˡa kusi leka maˡi ˡiri neˡe ngwae ki kira ka rao fuaku. Ma nau ku leka lala maˡi ˡiri nai rao fuana ngwae ki taˡifau, ma nau ku kwatea naˡa maurilaku fuana faˡamaurilana na ngwae ˡoro ki faˡasi taˡangaˡa kira ki.”

Sa Jesus gura ro ngwae maada rodo ki

(Mark 10:46-52; Luke 18:35-43)

29 Ma ana kaidaˡi sa Jesus faˡinia fafarongo nia ki kira leka kwau ˡuana ˡi Jerusalem, kira ka liufia naˡa kwau maˡe fanoa ˡi Jeriko. Ma kaidaˡi kira ka leka faˡasia na fanoa neˡeri, na ngwae ˡoro liu kira leka maˡi sulida. 30 Ma na ro ngwae maada rodo ki kera tua ninimana tala. Ma kaidaˡi kera rongoa sa Jesus leka maˡi sulia tala, kera ka ri naˡa, kera ka ˡuri, “ˡAeˡo na ˡalako ana kwalafa sa David, ˡoke manatai keroˡo maˡi.”

31 Ma kaidaˡi neˡe ngwae ki kira rongo kera, kira ka balufi kera, ma kika ˡuri, “Moke tua aroaro!” Bore ma kaidaˡi kira fata ˡunaˡeri, kera fiˡi ri doe ka tasa laˡu ˡuri, “ˡAeˡo na ˡalako ana kwalafa sa David, ˡoke manatai keroˡo maˡi.”

32 Ma kaidaˡi sa Jesus rongo kera ri maˡi ˡunaˡeri, nia ka uutoˡo, ma ka saeda maˡi, ma ka saefiloda ka ˡuri, “Tae neˡe koroˡo oga nai sasia fuamuroˡo?”

33 Kera olisia, keka ˡuri fuana, “Keroˡo oga ˡoke ˡifingia maamiroˡo fasi ˡiri keroˡo ke lia laˡu.”

34 ˡUnaˡeri, sa Jesus ka kwaimanatai liu fuadaroˡo, ma nia ka sama toˡona maadaroˡo. Ma ana kaidaˡi neˡeri nama goˡo, na maadaroˡo ka lia naˡa, ma kera ka leka naˡa faˡinia sa Jesus.

Ngwae ˡoro ki baˡatafea sa Jesus

(Mark 11:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

21 Ma sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira dao karangia naˡa ˡi Jerusalem, ana fanoa ˡi Betfeis, ˡi gwauna faˡi ua ˡi Olif. ˡI neˡeri, sa Jesus ka kwatea ta ro ngwae ana na fafarongo nia ki, kera ka etaeta ˡi naˡo, 2 ma nia ka fata ˡuri fuadaroˡo, “Moke leka ˡuana fanoa loˡoko neˡana koroˡo leka kwau ˡuana, ma koroˡo ke baˡa dao toˡona taˡi dongki, kira firiˡia ˡi neˡeri faˡinia na bibina. Koroˡo ka logedaroˡo, ma moro ka ngalida maˡi siaku. 3 Ma diˡia ta ngwae ka saefilo koroˡo, koroˡo ka saea fuana moka ˡuri, ‘Na Aofia neˡe ogaˡi.’ Ma ˡunaˡeri nia ke baˡa alaˡanida fuamuroˡo.”

4 Ru neˡe nia fuli fasi ˡiri ka faˡamamana tae ba na profet nia saea ka ˡuri,

5 “Muke saea fuana ngwae ki ˡi Jerusalem muka ˡuri,
‘Lisia basi.
Na ngwae tatalafaˡa kamu, nia leka naˡa maˡi siaumulu.
Nia ka faˡatiˡitiˡi nia, ma ka leka maˡi ˡi fafona na dongki.
Nia ka leka maˡi ˡi fafona na kala dongki.’” †

6 Ma na ro ngwae ana na fafarongo nia ki, kera ka etaeta naˡa ˡi naˡo, ma kera ka sasia naˡa ru neˡe sa Jesus saea fuadaroˡo ki. 7 Kera talaˡia maˡi na dongki neˡeri faˡinia na bibina, ma kira ka safataˡinia na ifi kira ki ˡi fafona ilina bibina, ma sa Jesus ka tua ˡi fafona. 8 Ma na ngwae ˡoro liu ki kira safataˡinia na ifi kira ki sulia na tala, ma ti ngwae kira ka tufua na uila niniu ki, ma kira ka safataˡinia sulia na tala fuana faˡaˡinotoˡalana sa Jesus. 9 Na fikuˡa doe neˡe kira etaeta ˡi naˡo ana sa Jesus, ma kira ka ˡisi kwau ˡi burina, kira ako ma kika ˡuri,

“Auraˡe ˡanga fuana ngela ana kwalafa sa David na tatalafaˡa!
Ma God ˡoko ˡoilakitaˡinia na ngwae neˡe nia leka maˡi ˡani na ngasingasiˡanga ˡoe! ††
Kulu baˡatafea God!”

10 Ma kaidaˡi sa Jesus nia dao ˡi Jerusalem, na fanoa ka ngalu liu naˡa, ma ti ngwae kira saefiloda kira ka ˡuri, “Sa tai niniˡa?”

11 Ma na fikuˡa neˡeri kira ka ˡuri, “Niaˡa sa Jesus na profet, na ngwae faˡasia na fanoa ˡi Nasaret ˡi saena na abaˡi kula ˡi Galili.”

Sa Jesus balufia ngwae neˡe kira faˡalia Luma Abu God ki

(Mark 11:15-19; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

12 Kaidaˡi sa Jesus leka maˡi ka dao saena Luma Abu God, nia ka lalia na ngwae neˡe kira usi ˡada ˡi neˡeri ki. Ma nia ka giosia na tatafe ana ngwae neˡe kira rokisi mani neˡeri ki, ma ka gilosia na ru fuana tuaˡa na ngwae neˡe kira ˡoifoli ˡani na faˡi fao ki. 13 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana ngwae neˡeri ki, “Na Fatalana God sae-

† *21:5 Sekaraea 9:9* †† *21:9 Sam 118:26*

na Kerekereˡa Abu nia fata ˡuri, ‘Na Luma nau, na luma ni foˡo.’ Bore ma kamu faˡitaˡinia ka alua lala kula fuana bililana ru ngwae ki.”

14 Ana kaidaˡi neˡeri, ti ngwae maada rodo, ma ti ngwae ˡaeda mae, kira leka logo maˡi siana sa Jesus saena Luma Abu God, ma nia ka gurada taˡifau. 15 Aia, ma na fata abu doe ki, ma na faˡamanata ana taki ki, kira ka saetaˡa liu kaidaˡi kira lisia ru leˡa ki neˡe sa Jesus nia sasiˡi, ma kira ka rongoa kala ngela ki kira ri kika ˡuri, “Auraˡe ˡanga fuana ngela ana kwalafa sa David na tatalafaˡa!” 16 Ma na fata abu doe ki faˡinia na faˡamanata ki, kira ka fata ˡuri fuana sa Jesus, “ˡOko rongoa tae neˡe kira saea! Faˡuta neˡe noaˡa ˡoe kosi luida kwa?”

Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “ˡIu, nau ku rongoa. Noaˡa kamu ˡiri toˡomani goˡo alaˡanga ba saena Kerekereˡa Abu? Nia fata ˡuri, ‘ˡOko faˡamanata na kaela ngela ki fasi ˡiri kira ka baˡatafe ˡoe talamu.’” †

17 Sui ˡi buri ˡana, sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki, kira ka leka naˡa faˡasia ˡi Jerusalem, ma kira ka leka ˡuana ˡi Betani. Ma kaidaˡi nia rodo naˡa, kira ka teo ˡi neˡeri.

Sa Jesus agia na ˡai figi
(Mark 11:12-14, 20-24)

18 ˡOfodangi ana ruana asoa, kaidaˡi sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira oli maˡi ˡuana ˡi Jerusalem, ma sa Jesus ka fiolo. 19 Ma nia ka lisia taˡi ˡai figi neˡe uu ˡi ninimana tala, ma ka leka ˡi ˡaena, bore ma noaˡa nia kasi lisia goˡo ta fuaˡi ru ana, ma na rauna goˡo neˡe ulubono. Ma nia ka fata ˡuri fuana ˡai figi neˡeri, “Osiˡana noaˡa ˡoe kosi alua goˡo ta fuaˡi ru, ˡira ˡita ana kaidaˡi neˡe noaˡa ˡoe kosi fungu laˡu!” Ma ana kaidaˡi neˡeri nama goˡo, na ˡai neˡeri ka kuku naˡa.

20 Kaidaˡi fafarongo ki kira lisia ru neˡeri, kira ka ˡarefo liu. Ma kira ka saefiloa ˡuri, “Tae neˡe sasi ma na ˡai neˡe ka mae ˡaliˡali goˡo ˡana ˡuri kwa?”

21 Ma sa Jesus olisida ka ˡuri, “Nau ku saea fuamuˡa, diˡia kamu faˡamamana ma noaˡa kamu kasi manata ruarua, kaumulu saiana muke sasia goˡo ˡaumulu ru doe ki liufia ru neˡe nau ku sasia ana ˡai figi neˡe. Diˡia kamu saea fuana faˡi ua neˡe, ‘ˡOke leka, ˡoko tua saena asi,’ ˡira nia ke baˡa leka goˡo ˡana. 22 Diˡia kamu foˡosia God, ma kamu ka faˡamamana neˡe God ke sasi ru neˡe kamu gania, nia ke sasi goˡo ˡana.”

Na ngasingasiˡanga sa Jesus
(Mark 11:27-33; Luke 20:1-8)

23 Aia, ana kaidaˡi sa Jesus nia oli laˡu saena Luma Abu God fuana faˡamanatalana ngwae ki, na fata abu doe ki, ma ti ngwae faˡinaˡonaˡo ana Jiu ki, kira ka leka maˡi siana. Ma kira ka saefiloa ˡuri, “Na ngasingasiˡanga tae neˡe ˡoko toˡo ana fuana na sasilana ru neˡe ki kwa? Ma sa tai mo neˡe nia kwatea na mamanaˡanga neˡe fuamu?”

24 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “ˡIu, nau ku saefilo kaumulu basi ˡuana taˡi ru. Diˡia kamu olisia, nau ku fiˡi faˡarongo kaumulu ana na mamanaˡanga neˡe nau ku toˡo ana fuana sasilana ru neˡe ki. 25 ˡIu, kamu ke saea basi fuaku, na mamanaˡanga neˡe sa John nia toˡo ana fuana na siuabuˡanga, nia ˡita maˡi faˡasia ˡi fai? Nia ˡita maˡi ana God, nama nia ˡita maˡi ana na ngwae ki goˡo?”

Ma kira ka talaˡae ana olisuˡusuˡunga ˡi safitada kwailiu kira ka ˡuri, “Tae neˡe kulu ke saea? Diˡia kulu olisia ma kulu ka ˡuri, ‘Faˡasia maˡi God,’ nia ke baˡa fata ˡuri, ‘ˡIrai ma faˡuta mo neˡe kamu kasi faˡamamana sa John?’ 26 Ma diˡia kulu fata ˡuri, ‘Ngwae goˡo ˡana neˡe kwatea ngasingasiˡanga fuana sa John ka siuabu ana ngwae ki, noaˡa laˡu God,’ ngwae ki kira ke baˡa saetaˡa fuakulu.” Kira maˡu, sulia na ngwae ki kira saea sa John niaˡa neˡe na profet.

27 Nia neˡe kira ka olisia ˡuri goˡo ˡada ana fuana sa Jesus, “Kaimili kina goˡo sa tai neˡe saea fuana sa John ka siuabua ngwae ki.”

Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “ˡIu, diˡia nia ˡunaˡeri, noaˡa nau kusi saea logo fuamuˡa sa tai neˡe kwatea na ngasingasiˡanga neˡe fuaku.”

Tarifulaˡanga sulia na ro ˡalako ki

28 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri fuada, “Kamu manata faˡuta sulia ru neˡe? Taˡi ngwae nia toˡo ana ro ngela ngwane ki. Ma nia ka leka siana na ngela ˡi naˡo, ma ka fata ˡuri fuana, ‘ˡAlako nau ˡae, taˡena ˡoke leka, ma ˡoke rao ˡi saena na oˡola ba kulu.’

29 “Ma nia ka olisia ka ˡuri, ‘Nau ku ˡaila goˡo kwa.’ Ma sui ˡi buri, nia ka rokisia na manataˡanga neˡeri, ma ka leka naˡa ˡi saena na oˡola. 30 Ma ˡi buri, na maˡa ka leka laˡu siana na ruana ngela ana, ma ka saea logo taˡi alaˡanga neˡeri. Ma na ngela neˡe ka olisia ka ˡuri, ‘Nia leˡa goˡo ˡana nai baˡa leka.’ Bore ma noaˡa nia kasi leka goˡo.

31 “ˡUri ma sa tai adaroˡo naˡa neˡe sasia ru ba na maˡa kera nia oga?”

Ma kira olisia kika ˡuri, “Na ngela ba ˡi naˡo.”

Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, na ngwae taˡa ki neˡe kira gonia na mani ana na takisi, ma na kini sesele ki, kike baˡa eta ruˡu ˡi saena na mauriˡa neˡe God nia gwaungaˡi fafia ˡi naˡo ana kamuˡa. 32 Sa John ngwae ni Siuabu ba dao naˡa maˡi siaumulu fuana na faˡataˡilana na tuaˡa neˡe God nia oga fuamuˡa muke tua sulia, ma noaˡa kamu kasi faˡamamana goˡo ana niaˡa. Bore ma, na ngwae ˡaurafu ki neˡe kira gonia mani ana na takisi, ma na kini sesele ki, kira ka faˡamamana ana niaˡa. Ma sui bore ˡana muka lisia na ru neˡeri ki, noaˡa kamu kasi faˡamamana goˡo ana sa John, ma noaˡa kamu kasi rokisia goˡo manatamuˡa.”

Na tarifulaˡanga sulia na ngwae rao taˡa ki
(Mark 12:1-12; Luke 20:9-19)

33 Sa Jesus ka fata laˡu fuada ka ˡuri, “Muke rongoa basi taˡi tarifulaˡanga neˡe laˡu. Taˡi ngwae nia fasia na oˡola. Ma nia ka saungaˡinia sakali kalikalia, ma ka ˡilia taˡi kilu fuana na ngisilana na fuaˡi ˡai ki fuana saun-

† *21:16 Sam 8:2*

gaˡilana waen, ma ka saungaˡinia taˡi luma fuana na foloˡa. Ma nia ka alua na oˡola nia saena limana ngwae ki neˡe kira rao ˡi saena. ˡUnaˡeri, nia ka leka naˡa ˡana ˡuana ta maˡe fanoa. 34 Ma kaidaˡi neˡe oˡola neˡeri nia maua, nia ka kwatea na ngwae ni rao nia ki fuana na ngwae neˡe kira lia sulia na oˡola nia, fasi ˡiri kira ke kwatea maˡi ta bali ana fuaˡi ru neˡe kira loiˡi ki.

35 “Ma na ngwae neˡe lia sulia na oˡola ki, kira daua na ngwae rao nia ki, ma kira ka ulasia taˡi ngwae, ma ruana ngwae kira ka saungia ka mae naˡa, ma uula ngwae kira ka ˡuia naˡa ˡani fau fuana saungilana. 36 Sui nia ka kwatea laˡu ti ngwae rao ˡoro laˡu fuada ka liufia ˡi naˡo. Ma na ngwae neˡe kira lia sulia na oˡola neˡeri, kira ka sasi ˡunaˡeri logo ada. 37 Ma ˡisilana, nia ka kwatea naˡa ngela mutaˡi nia fuada. Ma nia ka manata ˡuri, ‘Kike baˡa fuˡusi doe goˡo ˡada ana na ngela nau.’

38 “Sui ma ana kaidaˡi neˡe ngwae neˡeri ki kira lisia naˡa ngela nia, kira ka saea kwailiu naˡa fuada kira ka ˡuri, ‘Nia naˡa neˡe ngela na ngwae neˡe toˡo ana na oˡola neˡe. Kulu saungia ka mae, fasi ˡiri kuke ngalia ˡakulu na ru neˡe nia ki taˡifau.’ 39 Ma kira daua, ma kika ˡui ˡania ˡi maa faˡasia na oˡola neˡeri, ma kira ka saungia ka mae.

40 “ˡUnaˡeri ma kaidaˡi neˡe ngwae neˡe toˡo ana na oˡola ka dao maˡi, tae neˡe nia ke baˡa sasia fuana na ngwae neˡe kira lia sulia na oˡola ki?”

41 Ma kira olisia kika ˡuri, “Nia ke baˡa saungia na ngwae taˡa neˡeri ki ka mae, ma nia ka kwatea laˡu na oˡola nia fuana ti ngwae matamata neˡe kike baˡa kwatea ta bali fuana ana kaidaˡi ˡana goniruˡa.”

42 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Nia mamana kamu toˡomani na Kerekereˡa Abu ba nia fata ˡuri,

‘Na fau neˡe na ngwae saungaˡi luma ki kira ˡaila ˡania, nia neˡe na fau neˡe talingaˡi ka liufia na fau ki taˡifau ana ˡodoa.

God neˡe fulingani ru neˡeri, ma na lisilana ka leˡa liu.’ †

43 “Ma nia neˡe nau ku saea fuamuˡa, na ngwanganeˡanga ana gwaungaˡinga God ke baˡa lafua faˡasi kamu, ma ka kwatea ˡana fuada na ngwae neˡe kira roˡosulia ki. 44 Ma diˡia sa tai neˡe nia ˡasia fafona fau neˡeri, nia ke mangisia naˡa. Ma diˡia sa tai neˡe fau neˡeri ka ˡasia fafia, na nonina ka meme taˡifau naˡa.”

45 Ma kaidaˡi neˡe fata abu doe ki ma na Farasi ki, kira rongoa tarifulaˡa neˡeri, kira lia saiana sa Jesus nia fata sulida. 46 Ta neˡe kira oga kira ka daua. Bore ma kira maˡu, osiˡana neˡe ngwae ˡoro ki kira fiku ana kaidaˡi neˡeri, kira faˡamamana ana sa Jesus neˡe niaˡa na profet.

Sa Jesus faˡabolotaˡinia niaˡa faˡinia na tatalafaˡa

(Luke 14:15-24)

22 Sa Jesus ka fata laˡu ˡani tarifulaˡanga fuada na ngwae ki ka ˡuri, 2 “Na ˡInotoˡanga God nia ˡuri: Taˡi ngwae tatalafaˡa nia saungaˡinia na fafangaˡa ana araˡinga fuana na ˡalako nia neˡe ke araˡi. 3 Ma nia ka kwatea na ngwae rao nia ki fuada na ngwae ki neˡe nia laefida maˡi ki fuana na fafangaˡa neˡeri, fasi ˡiri kira ka leka maˡi. Bore ma kira ka ˡaila lala ˡani lekaˡa maˡi.

4 “Sui nia ka kwatea laˡu ti ngwae rao, ka fata ˡuri fuada, ‘Kamu ke faˡarongoa na ngwae neˡe nau ku laefida ki, na fangaˡa nau kwaibobori naˡa. Nau ku saungia taˡifau naˡa na buluka doe nau ki ma na kala buluka leˡa nau ki, ma na ru ki taˡifau ka kwaibobori naˡa. Muke leka naˡa maˡi ana na fafangaˡa nau.’

5 “Bore ma noaˡa kira kasi oga goˡo roˡongaˡa sulia, ma kira ka leka matamata lala ˡada. Ta ngwae ka leka naˡa ˡana saena oˡola nia, ma ta ngwae ka leka naˡa ˡana saena na sitoa nia. 6 Ma ti ngwae kira daua naˡa ngwae rao neˡeri ki, kira ka kwaiˡida, ma kira ka saungida. 7 Ma na ngwae tatalafaˡa neˡe ka saetaˡa liu, ma nia ka kwatea naˡa ngwae fuani oro nia ki, ma kira ka saungia naˡa ngwae neˡeri ki neˡe kira saungia naˡa ngwae rao nia ki. Ma kira ka duˡafia naˡa fanoa doe kira.

8 “Sui nia ka fata ˡuri fuana na ngwae rao nia ki, ‘Na fangaˡa kwaibobori naˡa, bore ma na ngwae ba nau ku laefida ki, kira kasi totolia lekaˡa maˡi ana na fafanga faˡi kaimili. 9 Kamu ke leka sulia na tala ki, ma kamu ka saea maˡi na ngwae ki taˡifau neˡe kamu dao toˡoda, kira ka leka maˡi ana fangaˡa neˡe.’ 10 Ma na ngwae rao ki kira ka leka sulia na tala ki, ma kika fikua maˡi na ngwae ki taˡifau neˡe kira dao toˡoda. Ma na fangaˡa ana na araˡinga neˡeri ka fungu ˡani ngwae leˡa ki ma na ngwae taˡa ki.

11 “Sui kaidaˡi neˡe ngwae tatalafaˡa ka dao maˡi fuana lisilana na ngwae neˡe kira dao ki, nia ka lisia taˡi ngwae neˡe noaˡa kasi toro goˡo ˡani na toro ana na araˡinga. 12 Ma na ngwae tatalafaˡa ka fata ka ˡuri, ‘Noaˡa ˡoko ˡiri toro goˡo ˡani na toro fuana fangaˡa ana araˡinga, ˡunaˡeri noaˡa ˡiri leˡa fuana ˡoe tua ˡi neˡe.’ Ma na ngwae neˡeri noaˡa kasi saea naˡa ta ru.

13 “Sui na ngwae tatalafaˡa ka saea fuana na ngwae rao nia ki ka ˡuri, ‘Kamu ke firi fafia na limana ma na ˡaena ngwae neˡe, ma kamu ka ˡui ˡani niaˡa saena na kula rorodoˡa neˡe ˡi maa, ana kula neˡe ngwae ke angi ma ka ˡala girigiri ana lifada, osiˡana kira nonifii.’” 14 Sui sa Jesus ka fata naˡa ˡuri, “Na ngwae ˡoro ki mala neˡe God laefida, bore ma bara ngwae goˡo neˡe nia filida.”

Sa Jesus olisia na saefiloˡa sulia na takisi

(Mark 12:13-17; Luke 20:20-26)

15 Na ngwae Farasi ki kira leka, ma kira ka lokoˡi ru fuana na faˡaroralana sa Jesus ˡani ru neˡe nia saeˡe ki. 16 Ma kira ka kwatea fafarongo kira ki faˡinia ti ngwae neˡe oga kwalafa sa Herod ka tatalafaˡa siana sa Jesus. Ma kira ka fata ˡuri, “Ngwae Faˡamanata ˡae, kaimili saiana ru ˡoko saeˡe ki, ru mamana ki taˡifau goˡo. ˡOko faˡamanata goˡo ˡamu sulia mamanaˡanga ma kwaiogaiˡanga God fuana na ngwae ki. Ma ˡoe kosi ˡado goˡo faˡinia ta ngwae ˡani ta tae neˡe kira manata sulia. Ma noaˡa ˡoe kosi manata goˡo ˡuana na ˡinotoˡalana na ngwae. 17 ˡIu, ˡoke saea basi fuaimili! ˡUri ma na taki kia, nia luia na kwatelana na mani ana takisi fuana na

† *21:42 Sam 118:22-23*

ngwae gwaungaˡi ana ˡafutana ˡi Rom? ˡUri ma nia bolo faˡinia kaimili ke kwatea takisi baera, nama noaˡa?”
18 Ma sa Jesus ka sai naˡa ana na manataˡanga taˡa kira, ma ka fata ˡuri, “Kaumulu na ngwae kwalabasa ki, faˡuta neˡe kamu ka sasi ˡuana na faˡaroralaku?
19 Muke faˡataˡinia basi na mani neˡe kamu folia ˡani na takisi.” Ma kira ka ngalia maˡi taˡi selene, kira ka faˡataˡinia fuana. 20 Ma nia ka saefilo kira ka ˡuri, “Na nununa sa tai niniˡa? Ma na satana sa tai mo niniˡa?”
21 Ma kira olisia, kira ka ˡuri, “Na nununa ma na satana na tatalafaˡa ˡi Rom.”
Ma sa Jesus ka fata ˡuri, “Kamu ke kwatea fuana na tatalafaˡa ˡi Rom na ru nia ki, ma kamu ka kwatea logo ru God ki fuana God.”
22 Ma kaidaˡi kira rongoa naˡa na olisiˡanga neˡeri ka leˡa ˡunaˡeri, kira ka ˡarefo liu, ma kira ka leka naˡa ˡada faˡasia.

Sulia na tataˡe oliˡa faˡasia maeˡa
(Mark 12:18-27; Luke 20:27-40)

23 Ma ana faˡi asoa neˡeri logo, ti Sadusi kira leka maˡi siana sa Jesus. Na Sadusi ki kira saea fasi na ngwae ki noaˡa kira kasi tataˡe laˡu faˡasia na maeˡa. 24 Ma kira ka saefiloa sa Jesus, kira ka fata ˡuri, “Ngwae Faˡamanata kwa, sa Moses nia keresia na taki fuaka ka alangaˡi ˡuri, ‘Diˡia ta ngwae nia mae, ma na ˡafe nia ka mauri ˡua, bore ma noaˡa nia kasi toˡo ana ta ngela, na ngwaefuta nia ka korea laˡu na gwaˡi ˡuru neˡeri, fasi ˡiri kera ka toˡo ana ta ngela fuana ka talafuila na ngwae neˡe nia mae naˡa.’ 25 Ma taˡi kwalafa ana kuluˡa Jiu ki, kira toˡo ana fiu ngwae asina ki. Ma na ngwae etaeta ka korea taˡi sariˡi. Aia, ma ana kaidaˡi kera kasi toˡo ˡua ana ta ngela, ngwae neˡeri ka mae naˡa ˡana. 26 Na ruana ngwae ka korea laˡu na kini neˡeri. Aia, ma noaˡa kera kasi toˡo ˡua ana ta ngela logo, ma nia ka mae logo ˡana. Uula ngwae ka korea laˡu, ma ka mae logo. Nia ˡunaˡeri leleka fiu ngwae asina neˡeri ki, kira maemae ka sui. 27 Buri ˡana bara ngwae asina neˡe kira mae, kini neˡe bore ka mae naˡa logo. 28 Aia, ma na kini neˡe nia ˡafe ˡafe maˡi fuana fiu ngwae asina neˡe ki. Diˡia ˡunaˡeri, kaidaˡi ngwae ki kira tataˡe faˡasia maeˡa, sa tai ana fiu ngwae asina neˡeri ki neˡe araˡi mamana nia?”
29 Sa Jesus ka olisi kira ka ˡuri, “Kaumulu rora naˡa, sulia kamu kasi sai goˡo ana na Kerekereˡa Abu ki ma na ngasingasiˡanga God. 30 Sulia, kaidaˡi neˡe ngwae mae ki kike tataˡe laˡu fuana na mauriˡa, kira diˡia naˡa ˡada na ˡainsel ki ˡi langi neˡe noaˡa kira kasi kore kini naˡa.
31 “ˡIu, nau ku faˡamanata kamu sulia na tataˡenga faˡasia na maeˡa. Nau ku saiana kamu toˡomani sulia ba God saea ˡua naˡa maˡi ka ˡuri, 32 ‘Nauˡa na God sa Abraham, ma na God sa Aesak, ma na God sa Jakob.’ Na fadalana neˡe ˡuri, ngwae neˡeri ki neˡe kira mae naˡa, God nia saea neˡe nia God kira ˡua, osiˡana kira mauri naˡa faˡinia.”
33 Ma ana kaidaˡi neˡe ngwae ˡoro ki kira fiku kalia sa Jesus, kira rongoa na ru neˡeri ki, kira ka ˡarefo liu ana faˡamanataˡanga nia.

Na taki talingaˡi ka tasa
(Mark 12:28-34; Luke 10:25-28)

34 Ana kaidaˡi neˡe Farasi ki kira rongoa sa Jesus neˡe faˡanotoa naˡa Sadusi ki ˡani na olisiˡanga nia, kika fiku maˡi siana. 35 Ma taˡi ngwae ada neˡe faˡamanata ˡani taki ki, nia ka iliili ˡuana ka faˡarora sa Jesus ˡani na saefiloˡa ka ˡuri, 36 “Ngwae faˡamanata ˡae, na taki tae neˡe talingaˡi ka liufia taki kia ki taˡifau kwa?”
37 Ma sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “‘ˡOke alafe ana God ˡoe, ˡania manatamu taˡifau, ma ˡani mangomu taˡifau, ma ˡani liamu taˡifau.’ 38 Niaˡa naˡa neˡe taki etaeta ma ka talingaˡi ka tasa. 39 Ma ruana taki ka diˡia logo ka ˡuri, ‘ˡOke alafe fuana toˡolamu ka diˡia logo neˡe ˡoko alafe fuamu talamu.’ 40 Ma na taki faˡasia sa Moses ki taˡifau, ma na faˡamanataˡanga na profet ki kira fiku taˡifau goˡo ana ro taki neˡe ki.”

Sa Jesus niaˡa ˡalako ana kwalafa sa David ma na Aofia nia logo
(Mark 12:35-37; Luke 20:41-44)

41 Ana kaidaˡi ti Farasi kira fiku kalia sa Jesus, nia saefiloda ka ˡuri, 42 “Na Christ, ngwae neˡe God nia filia fuana faˡamaurilana ngwae ki, kaumulu saea nia futa maˡi ana sa tai niniˡa?”
Kira ka olisi ˡuri ana, “Na Christ ke baˡa futa maˡi ana kwalafa sa David na tatalafaˡa.”
43 Sui sa Jesus ka saefilo kira laˡu, “Diˡia nia ka futa goˡo ˡana ana kwalafa sa David na ngwae tatalafaˡa, faˡuta mo neˡe na Anoˡi ru Abu ba nia faˡafata sa David ka ˡuri,
44 ‘God nia fata ˡuri fuana Aofia nau:
ˡOko tua bali ˡoloˡolo aku, ma ˡoko gwaungaˡi faˡinau, masia kaidaˡi nau kui alua malimae ˡoe ki ke roˡosuliˡo.’ †

45 “Sa David ˡana talana neˡe nia saea na Christ ˡani na ‘Aofia.’ Nia neˡe, na Christ nia noaˡa laˡu ˡalako ana kwalafa sa David goˡo ˡana. Niaˡa Aofia nia logo.”
46 Ma ana kaidaˡi neˡeri, noaˡa ta ngwae ada kasi bolo naˡa fuana olisilana ˡani ta ru. Ma kira ka ˡeke naˡa ˡada fuana saefilolana laˡu sa Jesus.

Sulia na Farasi ki faˡinia na ngwae faˡamanata ana taki ki
(Mark 12:38-39; Luke 11:43, 46; 20:45-46)

23 ˡI buri ˡana ru neˡeri, sa Jesus ka fata fuana na ngwae neˡe kira fiku maˡi ki, ma na fafarongo nia ki ka ˡuri, 2 “Na ngwae faˡamanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kira toˡo ana ngasingasiˡanga fuana na faˡamanataˡanga ˡani taki sa Moses ki. 3 Nia neˡe, kamu ka roˡosulida, ma kamu ka sasia na ru ki taˡifau neˡe kira saea fuamuˡa. Bore ma noaˡa kamu kasi sasi laˡu sulia na ru neˡe kira sasiˡi ki, osiˡana noaˡa kira kasi

† *22:44 Sam 110:1*

sasi goˡo sulia na ru neˡe kira fata sulia. 4 Kira alua laˡu
ti taki ˡoro neˡe ˡafitaˡi fuana na ngwae ki ka roˡo sulia,
bore ma noaˡa kira kasi maˡudi goˡo fuana kwaiˡafiˡanga ana ngwae ki fuana sasiˡa sulia na taki neˡeri ki.
5 “Ma kira sasi naˡa ru ki taˡifau fasi ˡiri na ngwae ki
ka lisida ma ka fia fasi kira ngwae leˡa ki. Ma na ru ˡuri
ki neˡe kira sasiˡi. Kira ka firiˡia ˡi maana darada ma ˡi limada na reba ru doe ki neˡe kira keresia na Kerekereˡa
Abu ki ana. Ma kira taia na namunamuna ifi kira ki ka
keta. 6 Ma kira ka oga liu na tuaˡa ana kula ˡinotoˡa ana
na fangaˡa ki, ma kula ˡinotoˡa ki fuana tuaˡa saena
luma fuana foˡongaˡa ki. 7 Ma kira ka oga liu na faˡadoelada ˡi maana usiˡa ki, ma kira oga ngwae ki ka fata
ˡuri ada, ‘Ngwae Faˡamanata nau, neˡe nau ku roˡo sulia fatalamu.’
8 “Bore ma noaˡa kasi leˡa fuana ta ngwae goˡo ˡana
neˡe ka fata ˡuri amuˡa, ‘Ngwae Faˡamanata nau, neˡe
nau ku roˡo sulia fatalamu,’ osiˡana nauˡa goˡo neˡe taˡi
ngwae faˡamanata kamu, ma kaumulu na barangwai
asina saena fikuˡa faˡamamanaˡanga. 9 Ma noaˡa kamu
kasi faˡaˡinotoˡa ta ngwae faˡamanata saena magalia
neˡe ˡani alaˡanga ˡuri, ‘Maˡa kami,’ osiˡana kaumulu ke
faˡaˡinotoˡa goˡo taˡi Maˡa kamu neˡe nia tua maˡi langi. 10 Ma noaˡa kasi leˡa fuana ta ngwae goˡo ˡana neˡe
ka fata ˡuri amuˡa, ‘Ngwae ˡaˡana,’ osiˡana kaumulu
toˡo goˡo ana taˡi ngwae ˡaˡana, ma niaˡa naˡa neˡe
nauˡa, na Christ, na ngwae neˡe God nia filia fuana
faˡamaurilana ngwae ki. 11 Diˡia ta ngwae neˡe oga ka
ˡaˡana ˡi safitamuˡa, nia ka diˡia naˡa ngwae rao. 12 Ma
ta ngwae neˡe ka faˡadoea nia ˡana talana, God ke baˡa
faˡatiˡitiˡia niaˡa. Ma ta ngwae bore ˡana neˡe ka faˡatiˡitiˡi nia ˡana talana, God ke baˡa fuˡusi doe ana.”

Sa Jesus foneda faˡasia taˡangaˡa gwaungaˡi ngwae Jiu ki

(Mark 12:40; Luke 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13-14 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Nia taˡa liu fuamuˡa
na faˡamanata ana taki ki ma kamuˡa na Farasi ki, kamu ngwae kwalabasa ki! God ke baˡa kwaˡi kamu, osiˡana neˡe kamu fono ˡusia na sinamaa ana ˡInotoˡanga
God faˡasia na ngwae ki. Kamuˡa logo noaˡa kamu kasi
oga goˡo neˡe muka ruˡu saena ˡInotoˡanga God, ma
kamu ka fonea ngwae neˡe kira faˡisuˡusuˡu ˡuana
ruˡungaˡa. †
15 “Nia taˡa fuamuˡa na faˡamanata ana taki ki ma kamu na Farasi ki na ngwae kwalabasa neˡe kamu ˡoi
ˡana ngwae ki, fasi ˡiri kira ka saea kamu ˡani na ngwae
leˡa ki. Aia, God ke baˡa kwaˡi kamu, sulia kamu laga
ulafu liu ˡani galilana kula ki taˡifau, saena asi ma saena tolo, ˡuana daoˡa toˡona ta ngwae, fasi ˡiri ka leka
sulia na taki sa Moses ki. Aia, ma ana kaidaˡi ngwae
neˡe ka leka goˡo suli kaumulu, kamu fiˡi sasi akaˡu
goˡo ana niaˡa fuana lekaˡa ˡuana kula ana maeˡa. Ma
na kwaˡikwaˡinga nia ke baˡa tasa ka liufia kaumulu sulia na abulalana taˡa ka liufi kaumulu taˡifau naˡa.
16 “Nia taˡa fuamuˡa, ma kaumulu diˡia naˡa ngwae
maa rodo ki neˡe kira talaˡia na ngwae ki. Nia neˡe,
God ke kwaˡi kamu liu, sulia kamu faˡamanata ˡuri ana
ngwae ki, ‘Sui bore ˡana sa tai neˡe ka faˡangasia alangaˡinga nia ˡani na Luma Abu God, nia leˡa goˡo ˡana
diˡia noaˡa nia kasi sasi tae neˡe nia alangaˡi fuana.
Bore ma diˡia nia ka faˡangasia alangaˡinga nia ˡani na
gol ba saena Luma Abu God, nia neˡe ka abu liu fuana
ˡoilana alangaˡi ˡanga nia.’ 17 Kamu maa rodo, ma muka bolebeleˡa liu. Tae neˡe doe, na gol nama na Luma
Abu God neˡe sasia gol neˡe ka abu? Na Luma Abu God
neˡe doe ka liufia na gol! 18 Ma muke faˡamanata logo
na ngwae ki ˡuri, ‘Sui bore ˡana sa tai neˡe ka faˡangasia alangaˡinga nia ˡani na fuli fuˡa, nia leˡa goˡo ˡana
diˡia noaˡa nia kasi sasia tae neˡe nia alangaˡi ˡani. Ma
diˡia nia ka faˡangasia alangaˡinga nia ˡani na
kwaisuˡusiˡanga neˡe tua fafona fuli fuˡa, nia neˡe abu
ka tasa fuana ˡoilana alangaˡi ˡanga ba nia.’ 19 Kamu
maa rodo. Tae neˡe doe, kwaisuˡusiˡanga nama na fuli
fuˡa neˡe nia kwatea kwaisuˡusiˡanga neˡe ka abu? Na
fuli fuˡa neˡe ˡinotoˡa ka liufia na kwaisuˡusiˡanga.
20 Duˡungana na fuli fuˡa neˡe ˡinotoˡa ka liufia na
kwaisuˡusiˡanga, ma sa tai neˡe nia faˡangasia alangaˡinga nia ˡani na fuli fuˡa, tama nia alangaˡi ˡani na
fuli fuˡa loˡoko faˡinia kwaisuˡusiˡa ki taˡifau neˡe kira
tua ˡi fafona fuli fuˡa neˡeri. 21 Ma sa tai bore ˡana neˡe
ka faˡangasia alangaˡinga nia ˡani Luma Abu God, ˡunaˡeri tama nia alangaˡi naˡa ˡani God neˡe nia tua saena Luma Abu neˡeri. 22 Ma diˡia ta ngwae ka faˡangasia
alangaˡinga nia ˡani ˡi langi, tama nia alangaˡi ˡani fuli
tuaˡa God neˡeriˡa, ma God neˡe tua logo ˡi langi.
23 “Nia taˡa fuamuˡa na ngwae faˡamanata ana taki ki
ma kamuˡa na Farasi ki, kamu ngwae kwalabasa ki.
God ke baˡa kwaˡi kamu. Kamu kwatea tangafula ana
ru ki fuana God ˡani kala ru neˡe kamu fasiˡi saena oˡola kamu ki fuana faˡa rakufa lana fanga kamu ki, †† ma
noaˡa kamu kasi manata ˡabera goˡo fuana roˡongaˡa
sulia faˡamanataˡanga doe ana taki ki. Na faˡamanataˡanga doe ana taki ki fata ˡuri, ‘Ngwae ka sasia
naˡa ru ki taˡifau neˡe ˡoloˡolo fuana ngwae ki. Nia ka
kwaimanatai fuana ngwae ma ka saea ru mamana ki.’
Muke sasia naˡa ru neˡeri ki, faˡinia na ru tiˡitiˡi ki saena
taki ki logo. 24 Kamu diˡia na ngwae maa rodo neˡe talaˡia na ngwae ki. Kamu saiana goˡo amuˡa manata
ˡabera ˡuana lekaˡa sulia kala ru saena taki ki. Ma
noaˡa kamu kasi manata ˡabera goˡo ˡani ru doe ki saena taki ki. Kaidaˡi kamu sasi ˡunaˡeri, ru neˡe nia lia
diˡia kamu lafua goˡo ˡaumulu na langa faˡasia tae neˡe
kamu kwaˡufia, bore ma muke onomia goˡo ˡaumulu
na kamel doe.
25 “Nia taˡa fuamuˡa na faˡamanata ana taki ki ma kamu na Farasi ki neˡe kamu saiana sasilana ru ki fasi ˡiri
ngwae ki kira ka saeleˡa ˡani kamu. Aia, God ke baˡa

† *verse 14 noaˡa kasi tua saena ˡorolana kerekereˡa ˡua sa Matthew, “Nia taˡa fuamuˡa na faˡamanata ana taki ki ma kamuˡa na Farasi ki neˡe mulu sasia na ru ki fasi ˡiri ngwae ki kira ka sae kamu na ngwae leˡa ki. Bore ma God ka baˡa kwaˡi kamu, sulia mulu mala taˡa ana gwaˡi ˡuru ki ma muke laua na luma kira ki fuamuˡa. Sui bore ˡana kamu ka ˡunaˡeri, kamu ka sasia foˡongaˡa keta ki, fasi ˡiri na ngwae ki kira ka saea kamu na ngwae God ki. Sulia mulu sasi ˡunaˡeri, na kwaˡikwaˡinga kamu ki ka baˡa doe ka tasa.”*

†† *Mint, Dill, ma Cummin*

kwaˡi kamu, osiˡana kamu madafia liu saˡulana nonina na titiu fuana fanga ki, bore ma kamu faˡafunguˡi ˡani na fanga neˡe kamu ngali ˡani suulangaˡi lana ngwae ki sulia guguta ˡanga. 26 Kamu na Farasi ki neˡe diˡia maamuˡa nia rodo! Mulu rokisia naˡa manataˡanga kamu ki ka sikasika. Diˡia neˡe manataˡanga kamu ki sikasika, na abulaˡanga kamu ki bore ka sikasika logo. ˡUnaˡeri, na maurilamuˡa diˡia na titiu ki neˡe sikasika ˡi nonina ma saena logo.

27 “Nia taˡa fuamuˡa na faˡamanata ana taki ki ma kamu na Farasi ki, kamu kwatea ngwae ki kira ka saea kamu na ngwae leˡa ki. Bore ma God ke baˡa kwaˡi kamu, sulia kaumulu diˡia kilu gwaˡu ki neˡe kira rafua lisilana ka leˡa ˡi maa, bore ma ˡi saena nia fungu ˡani suli faˡinia na nonina ngwae neˡe kira mae, ma kira ka ngwaˡa naˡa ki. 28 Ru neˡe nia mamana ˡani kamu, sulia tae ki neˡe kamu sasia nia lia leˡa liu maana ngwae ki. Bore ma na manataˡanga kamu ki taˡa liu, ma kamu ka saiana na sokelana ngwae.

29-30 “Nia taˡa fuamuˡa na faˡamanata ana taki ki, ma kamuˡa logo na Farasi ki, kamu saiana sasilana na ru ki fuana ngwae ki kira ka saea kamu ngwae leˡa liu. Bore ma God ke baˡa kwaˡi kamu, sulia kamu saea diˡia kamu tuatua ana kaidaˡi ˡi naˡo, noaˡa kamu kasi ˡafia goˡo na koˡo bora kamu ki fuana saungilana na profet ki. Ma ˡi taˡena muka alua naˡa fau leˡa fafona kilu gwaˡu na profet neˡeri ki ma na ngwae leˡa ki ˡi naˡo fuana faˡakwangalana. 31 Kaidaˡi kamu saea kira na koˡo kamu ki, nia faˡataˡinia kamu futa olitana naˡa na kwalafa koˡo taˡa kamu ki neˡe kira saungia na profet ki ˡi naˡo. 32 Aia, ma diˡia ˡunaˡeri, faˡasuia naˡa amuˡa na raoˡa neˡe koˡo kamu ki etangia maˡi ˡi naˡo! 33 Kamuˡa naˡa neˡe abulaˡanga kamu ki diˡia na faˡi loi ki. Ka ˡafitaˡi liu fasi kamu ka tafi faˡasia kwaˡikwaˡinga ˡani mafula ana kula ni maeˡa. 34 Duˡungana ru neˡeri ki, nau ku saea ru neˡe fuamuˡa, nai baˡa kwatea ti profet ma ti ngwae sae ˡi ru ma ti faˡamanata siaumulu. Ma ti ai ada muke baˡa saungida ma muke fotoˡida ana ˡai rara folo. Ma ti ai ada muke baˡa dauda ma muke ulasida saena luma fuana foˡongaˡa kamu ki, ma muke lali kwailiu ada faˡasia saena fanoa kamu ki. 35 Nia neˡe kwatea God ke baˡa kwaˡi kamu fafia na saungilana na ngwae leˡa taˡifau, talaˡae maˡi ana maelana sa Abel, na ngwae saga, leleka maˡi ka dao ana maelana sa Sekaraea, na ngela sa Barakaea neˡe kamu saungia ka mae karangia na fuli foˡosi saena Luma Abu God. †36 Nau ku saea fuamuˡa neˡe matalangaˡinga fuana maelana ngwae neˡeri ki taˡifau ke baˡa tua fafomuˡa ngwae ana kaidaˡi neˡe.”

Sa Jesus nia kwaimanatai fuana ngwae ana ˡi Jerusalem

(Luke 13:34-35)

37 Ma sa Jesus ka lia kwau fuana fanoa ˡi Jerusalem, ma ka fata ˡuri, “Ngwae ana Jerusalem ˡae! Kamu ba ˡuilaˡi fau ana na profet ba God nia asungaˡinida maˡi fuamuˡa ki, ma muka saungida. Ana kaidaˡi ˡoro nau ku oga muke leka maˡi siaku ˡiri nau ku lia suli kamu diˡia ta karai nia ofia na bibina ˡi olofana ˡabaˡabana. Bore ma noaˡa kamu kasi oga goˡo. 38 Ma ana kaidaˡi neˡe naˡa, God ke baˡa leka faˡasi kamu, ma ka danga faˡiburi naˡa ˡani fanoa kamu. 39 Ma nau ku saea fuamuˡa, noaˡa kamu kasi lisi nau laˡu, leleka ka dao ana na kaidaˡi neˡe muke fata ˡuri, ‘God, ˡoko ˡoilakitaˡinia na ngwae neˡe nia leka maˡi ˡani na ngasingasiˡanga ˡoe!’” ††

Sa Jesus saea na malimae ki ke malangisia na Luma Abu God

(Mark 13:1-27; Luke 21:5-28)

24 Ma ˡi buri ˡana neˡe sa Jesus fata ˡunaˡeri ka sui, nia ka leka faˡasia Luma Abu God. Ma ana kaidaˡi sa Jesus ka leka kwau, na fafarongo nia ki kira ka leka maˡi siana, ma kira ka fata ˡuri, “ˡOko lisia basi ˡamu na Luma Abu leˡa neˡe ki.”

2 Sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “ˡIu, ˡoko lisia na luma doe neˡe ki. Noaˡa ta taˡi gwaˡi fau ˡi neˡe ana Luma Abu God ke baˡa teo laˡu ˡi fuila. Kira taˡifau kike baˡa takalo ˡi ano.”

3 Buri ˡana, sa Jesus ka raˡe gwauna faˡi ua ˡi Olif, ma ana kaidaˡi nia tua ˡana, na fafarongo nia ki kira leka maˡi siana, ma kira ka tua taˡifili kira. Ma kira ka saefiloa sa Jesus kika ˡuri, “Kaidaˡi tae neˡe na ru nini ˡoko saea fuaimili ki ke baˡa dao maˡi? Aia, ma tae neˡe ke baˡa dao maˡi fasi ˡiri ke faˡataˡinia kaidaˡi ˡoe fuana oliˡa maˡi faˡinia kaidaˡi neˡe magalia ke baˡa sui ana?”

4-5 Sa Jesus ka olisi kira ka ˡuri fuada, “Muke lia suli kamu, sulia ngwae ˡoro ki neˡe kike baˡa leka maˡi ˡi nunufana sataku, ma kike soke kamu, kike fata ˡuri, ‘Nauˡa na Christ, na ngwae ba God filia.’ Ma ana kaidaˡi kira sasia naˡa ru neˡeri ki, na ngwae ˡoro ki kike baˡa faˡamamana ana sokeˡa nari kira ki. Aia, ma kamu ke lia suli kamu, ˡasu ˡubani ta ngwae ada kata soke kamu, ma muke faˡamamana ana sokeˡa kira ki. 6 Ma taˡi ru laˡu, muke baˡa rongoa lingana fuˡanga ana fanoa karangi ki, ma na alaˡanga ki sulia fuˡanga ki ana ti fanoa tau logo maˡi. Ka ˡunaˡeri bore ˡana, noaˡa kamu kasi manata ˡabera sulida. Ru ˡunaˡeri ki ke baˡa dao nama maˡi, bore ma noaˡa kasi faˡataˡinia laˡu ˡisilana magalia neˡeriˡa. 7 Na maˡe fanoa ki kike baˡa fuˡalida kwailiu, ma na ˡinotoˡanga ki kike fuˡalida kwailiu. Ma na unifioloˡa ma tikitiki ki ke liu ana kula ki taˡifau. 8 Ma ru neˡeri ki niˡi neˡe etangilana nonifiiˡa, diˡia goˡo ˡana na kini faˡafuta ba nia talaˡae ka ngela fii.

9 “Ana kaidaˡi neˡeri logo, na ngwae ana maˡe fanoa matamata kwailiu saena magalia neˡe ki, noaˡa kira kasi oga kamu, sulia kamuˡa na ngwae nau ki. Ma ti ngwae ada kike baˡa dau kamu, ma kike kwate kamu fuana malimae kamu ki fuana kwaˡilamuˡa ma fuana saungilamuˡa. 10 Ma ngwae ˡoro ki neˡe kira faˡamamana ana nauˡa, noaˡa kira kasi ngangata ana faˡamamanaˡanga. Ma ngwae ki kike baˡa malimaeˡa ana ki-

† *Sa Abel na ngwae ˡoloˡolo etaeta neˡe kira saungia saena Fau Alangaˡinga ˡUa. Ma sa Sekaraea na ngwae ˡoloˡolo ˡisiˡisi neˡe kira saungia logo saena na Fau Alangaˡinga ˡUa.*

†† *23:39 Sam 118:26*

raˡa kwailiu. Ma kira ke kwatea na ngwae God ki fuana malimae kira ki. 11 Ma ana kaidaˡi neˡeri, profet ˡosoˡoso ˡoro kira ke dao maˡi, ma kira ke talaˡia, ma kike sokea ngwae ˡoro ki, ma kike leka sulia na faˡamanataˡanga rora kira ki. 12 Ma kike baˡa sasia ru rora ˡoro liu ki. Ma sulia ru neˡe, na alafeˡanga ngwae ˡoro ki ke baˡa ngwataˡutaˡu. 13 Sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, diˡia sa tai neˡe nia ngangata fuana lekaˡa sulia God leleka ka dao ˡisilana kaidaˡi neˡeri, nia neˡe God ke baˡa faˡamauria. 14 Ma Faˡarongoˡanga Leˡa neˡe sulia ˡInotoˡanga God, kike baˡa faˡarongo ˡani saena magalia fuana ngwae ki taˡifau. Buri ˡana naˡa, ˡisilana magalia fiˡi dao maˡi.

15 “Ma kaumulu ke baˡa lisia na Ru Sua ke tataˡe maˡi ana kula abu. Na ru taˡa neˡeri ke faˡasua na Luma Abu God, ma ke sasi ˡiri God ke malangisia. Aia, ru neˡe profet Daniel eta fata naˡa maˡi sulia ˡi naˡo.” (Na alaˡanga fuana na ngwae neˡe nia toˡomaˡi nia ˡuri: ˡOko malingaˡi leˡa ana na fadalana ru neˡe.) 16 “Kaidaˡi muke lisia na ru neˡe ki ka dao maˡi, na ngwae ki neˡe kira tua ana na abaˡi kula ˡi Judea, kike tafi ˡuana gwauna faˡi ua ki. 17 Ana kaidaˡi neˡeri, diˡia ta ngwae ka tua maˡi ˡi maa ana luma nia, nia ka tafi ˡaliˡali, ma noaˡa nia kasi manata laˡu ˡuana ruˡungaˡa saena luma nia ˡuana ngalilana ta ru ˡana. 18 Ma sa tai neˡe ka tua maˡi ˡana saena oˡola, noaˡa nia kasi oli laˡu maˡi luma ˡuana ta toro ˡana. 19 Kwaimanataiˡanga doe liu fuada bara kini neˡe kira ina ki, ma kira ka faˡasusufia kala ngela tiˡitiˡi ki ana kaidaˡi neˡeri, sulia nia ˡafitaˡi liu kira ka tafi ˡaliˡali. 20 ˡIu, muke foˡo ma muka gania God, fasi ˡiri ru neˡe noaˡa kasi fuli laˡu ana ma kamu ka tafi ana kaidaˡi ana gwariˡa, nama na Sabat, asoa ana mamaloˡa. 21 Duˡungana na nonifiiˡanga ana faˡi asoa neˡeri ki, nia ke baˡa taˡa ka liufia na nonifiiˡanga neˡe ngwae saena magalia ki kira saiana, ˡita ˡua maˡi ana safalilana kaidaˡi God nia saungaˡinia na magalia ka dao ana kaidaˡi neˡe. Ma noaˡa naˡa ta ru ˡunaˡeri neˡe ke fuli maˡi ˡi buri. 22 Ma diˡia God kasi faˡadokodokoa kaidaˡi ana nonifiiˡanga, nia ˡafitaˡi neˡe ta ngwae ke mauri. Ma nia faˡadokodokoa kaidaˡi neˡeri fuana leˡalana ngwae neˡe nia filida ki.

23 “ˡIu, diˡia ta ngwae ka fata ˡuri fuaumulu, ‘Lisia basi, nia naˡa ne na Christ,’ nama ka fata ˡuri, ‘Lisia basi, nia naˡa ˡi loˡoko,’ noaˡa kamu kasi faˡamamana nia. 24 Sulia na ngwae ˡosoˡoso ki ke baˡa dao maˡi, ma kike fata ˡuri, ‘Nauˡa na Christ,’ faˡinia na ngwae ˡosoˡoso ki kike fata ˡuri, ‘Nauˡa ta profet.’ Ma kike fulia faˡanadaˡa doe ki fasi ˡiri ke talaˡi rora ana na ngwae neˡe God nia filida ki bore ma nia ˡafitaˡi liu fuada. 25 Nia neˡe, sui bore ˡana ru neˡe ki noaˡa kira kasi dao ˡua maˡi, nau ku saea naˡa fuamuˡa ˡi naˡo, fasi ˡiri muke saiana.

26-27 “Ana kaidaˡi nau, na Ngela Ngwae, nau ku oli maˡi, ngwae ki taˡifau kike baˡa lisi nau. Diˡia logo neˡe kamu saiana lisilana meamea kaidaˡi nia mea maˡi ana bali tataˡelana sina leka ka dao maˡi bali sulana sina saena mamanga. Aia, diˡia ti ngwae kira fata ˡuri fuamuˡa, ‘Na Christ tua saena abaˡi kula kwasi,’ noaˡa kamu kasi leka ˡuana kula neˡeri. Diˡia ti ngwae kira fata ˡuri fuamuˡa, ‘Christ ba ago ˡi neˡe,’ noaˡa kamu kasi faˡamamana ana alaˡanga ˡunaˡeri ki.

28 “Na olilaku maˡi noaˡa ta ngwae kasi talafia, ka diˡia logo neˡe na afa noaˡa kasi talafia ta ru mae.

Sa Jesus fata sulia olilana maˡi

(Mark 13:24-31; Luke 21:25-33)

29 “ˡI buri ˡana kaidaˡi neˡe nonifiiˡanga neˡeri ki ka sui mala,

‘God ke fonea na madaˡafi, ma na madamo, ma noaˡa keroˡa kasi sina.

Ma God ke kwate na bulubulu ki kike baˡa ˡasida faˡasia mamanga.

Ma God ke sasi na ru ˡi langi ki, kike leka rora faˡasia fulida.’ †

30 “Buri ˡana ru neˡe ki, na maˡetoto ana olilaku maˡi fiˡi faˡataˡi maˡi saena mamanga. †† Ma ana kaidaˡi neˡeri goˡo, na ngwae ki taˡifau saena magalia, kike angi sulia kira ka lisi nau ku oli maˡi fafona gwaˡi salo saena mamanga, ma nai baˡa leka maˡi faˡinia ngasingasiˡanga nau faˡinia na madakoˡanga doe nau. 31 Ma na ˡainsel ke ufia na bungu ke baˡa angi doe fuana fikulana na ngwae nau ki neˡe nau ku filida taˡifau naˡa. Ana kaidaˡi neˡeri, nau ku kwatea maˡi ˡainsel nau ki, ˡiri kike baˡa ukua maˡi ngwae nau ki taˡifau faˡasia na fanoa ki taˡifau saena magalia.”

32 Goˡo, sa Jesus ka fata sulia tarifulaˡa ka ˡuri, “Kamu ke manata basi sulia na ˡai figi ki. Kaidaˡi kamu lisia na rauna nia ngosa, muke saiana na kaidaˡi fuana unitaˡi ˡakoˡakoˡa nia dao karangi naˡa. 33 Ka ˡunaˡeri logo, kaidaˡi kamu lisia na nonifiiˡanga neˡeri ki taˡifau ke baˡa dao maˡi, muke saiana na olilaku maˡi nia karangi naˡa. 34 Ru mamana neˡe nau ku saea fuamuˡa, ngwae ki taˡifau neˡe kira mauri ana kaidaˡi neˡe, kira kasi mae ˡi naˡona ru neˡeri ki taˡifau ke baˡa dao maˡi. ‡35 Na ru ki taˡifau maˡi langi ma saena magalia kike baˡa sui. Bore ma na fatalaku goˡo neˡe tuatua noaˡa kasi sui.

Noaˡa ta ngwae kasi saiana asoa nama kaidaˡi neˡeri

(Mark 13:32-37; Luke 17:26-30, 34-36)

36 “Noaˡa ta ngwae kasi saiana kaidaˡi nai baˡa oli maˡi ana. Na ˡainsel ki bore noaˡa kasi sai logo ana, ma nauˡa, na Ngela bore, nau kusi sai logo ana. God na Maˡa taˡifilia goˡo neˡe nia saiana. 37 Na olilaku maˡi ke baˡa diˡia ru ba fuli ana kaidaˡi ba sa Noa. 38 Ana faˡi asoa ba ˡi naˡo ki, ana na igo doe baera, na ngwae ki kira fanga ma kira ka kwaˡu ˡada, ma na ngwae ki ma na kini ki kira ka araˡi ˡada ma kira ka kwate kini ˡada kwailiu, leleka ka dao goˡo ana faˡi asoa ba sa Noa nia raˡe saena na faka doe ba nia. 39 Bore ˡana, kira kina ˡua na tae neˡe ka dao maˡi, leleka ka dao ana kaidaˡi neˡe igo doe baera dao maˡi, ma ka lauda naˡa ˡana.

---

† *24:29 Aesea 13:10; 34:4; Esikiel 13:7; Joel 2:10, 31; 3:15*

†† *24:30 1 Tesalonika 4:16* ‡ *nama Ru mamana neˡe nau ku saea fuamuˡa, magalia neˡe noaˡa kasi mango ˡi naˡona ru neˡeri ki taˡifau ke baˡa dao maˡi.*

Ma nia ke baˡa dao logo maˡi ˡuri ana kaidaˡi nai baˡa dao maˡi ana. 40 Ana kaidaˡi neˡeri, ro ngwae ki kera rao saena na oˡola. Ma nau ku ngalia ta taˡi ngwae faˡi nau, ma ta taˡi ngwae nau ku faˡasia. 41 Ma ro kini ki logo kera ka rao adaroˡo ana fanga ki, ma ta taˡi ai nau ku ngalia, ma ruana nau ku faˡasia. 42 Muke lialia leˡa, sulia kamu kina faˡi asoa tae neˡe nau, na Aofia kamu, nai dao maˡi ana. 43 Muke manata toˡona ru neˡe, diˡia na ngwae ana luma ka sai goˡo ˡana ana kaidaˡi neˡe ngwae bili ke baˡa dao maˡi ana, nia ka lialia leˡa ma noaˡa kasi alaˡania na ngwae bili neˡeri ka ruˡu maˡi saena luma nia. 44 Nia neˡe, muke kwaimasi logo, sulia nai baˡa dao maˡi ana kaidaˡi neˡe noaˡa kamu kasi saiana.”

Tarifulaˡa sulia ro ngwae rao ki

(Luke 12:41-48)

45 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri fuana na fafarongo ki, “Kamu diˡia na ngwae rao neˡe nia liatoˡo ma nia ka rao saga. Ma na araˡi ˡaˡana ke alua nia ka lia sulia na ngwae rao ki, ma ka kwatea na fanga fuada ana kaidaˡi fuana kwate fangaˡa. 46 Ma ˡoilakiˡa fuana na ngwae rao neˡeri neˡe ngwae ˡaˡana nia dao toˡona ma nia sasi ru neˡeri ki, ana kaidaˡi neˡe nia dao maˡi ana ˡi luma nia! 47 Nau ku saea na ru mamana fuamuˡa, na ngwae ˡaˡana alu nia ka lia sulia ru nia ki taˡifau.

48 “Bore ma, diˡia nia na ngwae rao taˡa, nia ka manata ˡuri, ‘Na ngwae ˡaˡana nau, daolana maˡi nia tau ˡua.’ 49 Ma nia ka talaˡae fuana kwaˡilana na ngwae rao ki, ma nia ka tua ni fanga naˡa ˡana ma ka kwaˡu lilinga naˡa ˡana faˡinia ngwae kwaˡu lilinga ki. 50 Sui ma na ngwae ˡaˡana ka dao maˡi ana ta asoa neˡe nia noaˡa kasi kwaimaˡakwali ana, ma ana kaidaˡi neˡe nia kina goˡo ˡana. 51 Na ngwae ˡaˡana ke kwatea na kwaˡikwaˡinga ˡafae fuana niaˡa, ma ka alua niaˡa faˡinia ngwae kwalabasa ki neˡe sokeˡe roˡo sulia God. Ma kaidaˡi nia ka tua ana kula neˡeri, nia ka angi angi goˡo ˡana faˡinia na ˡala girigiri ˡanga, osiˡana nia ka nonifii liu.”

Tarifulaˡanga sulia taˡi akwala kini sariˡi

25 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Ana kaidaˡi neˡe nau ku oli laˡu maˡi, na ˡInotoˡanga God ke baˡa diˡia na akwala kini sariˡi neˡe kira ngalia naˡa faˡi unu kira ki, ma kira ka kwaimaˡakwali ana na araˡi faolu neˡe ke leka maˡi ka ngalida ˡuana saena na fafangaˡa ana ara araˡinga. 2 Ma ta lima kini sariˡi ada kira taˡi bolebole ˡa, ma ta lima ai ada kira ka manataˡa. 3 Na kini sariˡi bolebole ˡa neˡeri ki kira ngalia naˡa faˡi unu kira ki, bore ma noaˡa kira kasi ngalia goˡo ta suliˡi ru neˡe ka bolo fuana faˡaduˡalana unu kira ki faˡinida. 4 Ma na ai neˡe manataˡa ki kira ngalia na biˡi suliˡi ru doe fuana faˡaduˡalana unu faˡinia na faˡi unu kira ki. 5 Ma na araˡi faolu neˡeri noaˡa kasi dao ˡaliˡali, ma na kini sariˡi neˡeri ki maada ka mamaliuˡa taˡifau, ma kira ka maliu naˡa ˡada.

6 “Ma saena tofongana rodo, na ngwae ki kira ri kika ˡuri, ‘Na araˡi faolu nia dao naˡa maˡi! Muke leka, ma muke saka fuana.’ 7 Na akwala kini sariˡi neˡeri kira ka tataˡe, ma kira ka faˡaduˡa na faˡi unu kira ki. 8 Ma na kini sariˡi bolebole ˡa neˡeri ki kira ka fata ˡuri fuana na kini sariˡi manataˡa neˡeri ki, ‘Muke kwatea ta suliˡi ru fuana duˡangaˡa ˡaimili, sulia neˡe suliˡi ru kaimili ki fuana duˡangaˡa karangi ka sui naˡa.’

9 “Sui kira olisida kika ˡuri, ‘Noaˡa goˡo, osiˡana noaˡa nia kasi bolo naˡa faˡi kulu taˡifau. Muke leka ˡaumulu ana ta luma, ˡiri muke folia ta suliˡi ru fuana duˡangaˡa ˡaumulu.’ 10 Ma kaidaˡi kira leka fuana foliˡa, na araˡi faolu neˡeri ka dao maˡi. Ma na sariˡi neˡeri ki neˡe kira sasi akaˡu, kira ka leka naˡa ˡada faˡinia ˡuana na fangaˡa ana araˡinga. Ma kira ka fono naˡa ˡusia na sinamaa.

11 “Ma ˡi buri ˡana na kini sariˡi ba kiri, kira ka dao logo maˡi, kira ka ˡuri, ‘Araˡi ˡae! ˡOke ˡifingia kwau na sinamaa fuamiˡa!’ 12 Ma na araˡi faolu neˡeri ka olisida ka ˡuri, ‘Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, nau ku kina kaumulu.’”

13 Ma sa Jesus ka faˡasuia naˡa tarifulaˡanga neˡe ka ˡuri, “Ta neˡe, kamu ke lialia leˡa, sulia kamu kina faˡi asoa nama kaidaˡi neˡe nai baˡa dao laˡu maˡi ana.”

Na tarifulaˡanga sulia olilana maˡi ngwae ˡinotoˡa

(Luke 19:11-27)

14 Sui sa Jesus ka saea laˡu na tarifulaˡanga neˡe fuana na fafarongo nia ki ka ˡuri, “Ana kaidaˡi nai baˡa oli maˡi, na ˡInotoˡanga God nia diˡia taˡi ngwae ba nia leka ana ta kula tau, ma ka saea naˡa ngwae rao nia ki, ma ka kwate kira ka lia sulia na toˡoruˡa nia ki. 15 Ma nia ka kwatea lima toˡoni selene ki fuana taˡi ngwae. Ma fuana ta ngwae laˡu, nia ka kwatea ro toˡoni selene ki. Ma fuana ta ngwae laˡu, nia ka kwatea taˡi toˡoni selene. Nia ka kwatea ka bolo naˡa faˡinia na sai ˡi ruˡanga kira ki. Sui nia ka leka naˡa ˡana ana lekaˡa nia. 16 Ma na ngwae neˡe ngalia naˡa lima toˡoni selene ki, nia ka rao ˡani, ma ka toˡo laˡu ana ta lima toˡoni selene. 17 Ma na ngwae ba ngalia naˡa ro toˡoni selene ki, nia ka rao logo ˡani, ma ka toda ta ro toˡoni selene laˡu. 18 Bore ma na ngwae ba ngalia taˡi toˡoni selene, nia ka leka, ma ka ˡilia taˡi kilu saena na ano, ma ka sofongaˡinia ˡana selene ba na araˡi ˡaˡana nia kwatea fuana.

19 “Ma buri ˡana kala kaidaˡi tau, na araˡi ˡaˡana ba kira ka oli maˡi, ma nia oga ka saiana selene ba nia ki faˡinida. 20 Ma na ngwae ba ngalia lima toˡoni selene ki, ka ngalia laˡu maˡi ta lima toˡoni selene, ma ka fata ˡuri, ‘Araˡi ˡaˡana ˡae, ˡoko kwatea lima toˡoni selene ki fuaku ba. ˡOke lisia basi, nau ku toda laˡu ta lima toˡoni selene fafia.’

21 “Ma na araˡi ˡaˡana nia ka olisia ka ˡuri, ‘ˡOe ngwae ni rao leˡa nau. Nau ku saiana, nau ku manata fitoˡamu! ˡOko rao leˡa ˡani ru tiˡitiˡi ki, nia neˡe nau ku alu ˡoe, ˡoko doe fafia naˡa ru ˡoro ki. ˡOke leka maˡi, ma ˡoko saeleˡa ˡamu faˡi nau.’

22 “Ma na ngwae neˡe ngalia ro toˡoni selene ki ka dao logo maˡi. Ma ka fata ˡuri, ‘Araˡi ˡaˡana ˡae, ˡoko kwatea goˡo ro toˡoni selene ki fuaku ba. ˡOke lisia basi, nau ku toda laˡu ta ro toˡoni selene fafia.’

23 “Ma na araˈi ˈaˈana nia ka olisia ka ˈuri, ‘ˈOe ngwae
ni rao leˈa nau, nau ku saiana nau ku fitoˈamu! ˈOko
rao leˈa ˈani ru tiˈitiˈi ki. Nia neˈe nai baˈa alu ˈoe, ˈoke
doe fafia na ru ˈoro ki. ˈOke leka maˈi, ma ˈoko saeleˈa
ˈamu faˈi nau.’
24 “Sui na ngwae ba ngalia taˈi toˈoni selene, ka dao
maˈi. Ma nia ka fofoni ru goˈo ˈana ka fata ˈuri, ‘AraˈI
ˈaˈana ˈae, nau ku saiana ˈaeˈo na ngwae neˈe fatalamu
ˈinikere. ˈOko loia naˈa ru ki goˈo ˈamu ana kula neˈe
noaˈa ˈoe kosi fasia, ma ˈoko ngalia goˈo ˈamu ru ng-
wae matamata ki. 25 Nia neˈe nau ku maˈu, ma nau ku
leka sofongaˈinia naˈa selene ba ˈoe saena na ano.
ˈOko lisia mani ba ˈoe nama goˈo niniˈa.’
26 “Ma na araˈi ˈaˈana nia ka olisia ka ˈuri, ‘ˈAeˈo na ng-
wae rao taˈa, ma ˈoko ˈaila busu. ˈOko sai goˈo ˈamu
ana neˈe nau ku loia ru ana kula neˈe noaˈa kusi fasia,
ma ku ngalia goˈo ˈaku ru ngwae matamata ki. 27 DiˈIa
ˈoko manata ˈunaˈeri, faˈuta neˈe noaˈa ˈoe kosi alua ˈa-
mu na selene nau ki saena kula ni alu maniˈa fasi ˈiri
ka ˈoro, ma ka dao ana kaidaˈi nau ku oli maˈi ana, nau
ku ngalia naˈa selene neˈeri ma na selene tarenga ki
faˈinia.’
28 “Sui na araˈi ˈaˈana neˈeri ka fata ˈuri fuana na ng-
wae ni rao nia ki laˈu, ‘Muke ngalia naˈa selene neˈe ki
faˈasia, ma kamu ka kwatea fuana na ngwae neˈe toˈo
ana taˈi akwala toˈoni selene. 29 Sulia na ngwae ki taˈi-
fau neˈe kira toˈo ana ru ˈoro ki, nai baˈa kwatea laˈu ti
ru fuada, fasi ˈiri kira ka toˈo ana ru ki ka tatakolaˈa. Ma
sa tai bore ˈana neˈe noaˈa kasi toˈo ana ta ru, ma nia
ka toˈo ana ta ru tiˈitiˈi bore ˈana, nai baˈa lafua faˈasi
nia. 30 Ma na ngwae ni rao neˈe, muke ˈui ˈania ˈi maa
saena na maˈe rodo, kula neˈe ngwae ki ka angi angi
goˈo ˈada faˈinia na ˈala girigiri ˈanga, osiˈana nia non-
ifii liu.’”
31 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri fuana na fafarongo nia ki,
“Kaidaˈi nauˈa, na Ngela Ngwae, nai baˈa oli laˈu maˈi
ˈuana na tatalafaˈanga faˈinia na ˈainsel ki, nai baˈa tua
ana fuli gwauruˈa na ngwae tatalafaˈa. 32 Ma na ngwae
ki taˈifau faˈasia fanoa ki taˈifau kike baˈa fiku maˈi ˈi
naˈoku. Ma nai baˈa daroˈia na ngwae ki taˈifau, diˈia ta
ngwae ba nia lia sulia na sipsip ki ka daroˈia na sipsip
ki faˈasia na nanigot ki. 33 Ma nau ku alua naˈa ngwae
saga ki ˈi bali ˈoloˈolo aku, ma na ngwae taˈa ki ˈi bali
mauli aku.
34 “Sui nau ku fata ˈuri fuana ngwae neˈe kira tua ˈi
bali ˈoloˈolo aku, ‘Kaumulu naˈa ngwae neˈe MaˈA nau
faˈasaeleˈa kamu ki. Muke ruˈu maˈi ˈi saena ˈInotoˈan-
ga neˈe nia sasi akaˈu ana fuamuˈa ˈita naˈa maˈi ana
etangilana naˈa maˈi na magalia. 35 Sulia kaidaˈi nau ku
fiolo ana, kamu kwatea fanga fuaku. Ma kaidaˈi nau ku
silikwaˈu ana, kamu kwatea kafo fuaku. Ma bore ˈana
nau na ngwae dao faˈasia ta fanoa matamata, kamu
kwalo nau ˈuana saena luma kamu ki. 36 Ma kaidaˈi ka
noaˈa ˈaku ta toro, kamu kwate toro fuaku. Ma kaidaˈi
nau ku mataˈi, kamu lia sulia nau. Ma kaidaˈi nau ku
tua ˈi saena luma ni lokafo, kamu maa toˈoku.’
37 “Sui naˈa ngwae saga ki kira ka olisia kika ˈuri,
‘Aofia kwa, kaidaˈi tae neˈe kami lisia ˈoko fiolo, ma ka-
mi ka sareˈo? Kaidaˈi tae neˈe ˈoko silikwaˈu, ma kami
ka kwatea kafo fuamu? 38 Ma kaidaˈi tae neˈe ˈoe na
ngwae dao faˈasia na fanoa matamata, ma kami ka
kwalo ˈoe ˈi luma, nama kaidaˈi tae neˈe noaˈa ˈamu ta
toro, ma kami ka kwate toro fuamu? 39 Ma kaidaˈi tae
neˈe kami lisia neˈe ˈoko mataˈi ana, nama ˈoko tua
saena na luma ni lokafo, ma kami ka leka maa toˈo-
mu?’
40 “Ma nau ku olisida nau ku ˈuri, ‘Ru mamana nau ku
saea fuamuˈa, kaidaˈi kamu sasia ta ru ˈunaˈeri fuana
ta ngwae bore ˈana neˈe noaˈa kira kasi lia doe ana, ka-
mu sasia naˈa fuaku.’
41 “Sui nai baˈa fata ˈuri fuada na ngwae neˈe kira tua
ˈi bali mauli aku, ‘Kamu ke leka tau kwau faˈasi nau.
God ke baˈa kwaˈi kamu. Ma kamu ke leka saena na
mafula neˈe tuatua firi, neˈe God nia sasi akaˈu ana
fuana sa Saetan ma na ˈainsel taˈa nia ki. 42 Sulia nau
ku fiolo, ma kamu kasi kwatea goˈo ta fanga fuaku. Ma
kaidaˈi nau ku silikwaˈu, noaˈa kamu kasi kwatea goˈo
ta kafo fuaku. 43 Ma kaidaˈi nau ku dao maˈi, kamu kasi
kwalo nau goˈo fuana luma kamu ki. Ma kaidaˈi ka
noaˈa ˈaku ta toro, noaˈa kamu kasi kwate toro goˈo
fuaku. Ma kaidaˈi nau ku mataˈi ma ku tua ˈi saena na
luma ni lokafo, noaˈa kamu kasi lia goˈo suli nau.’
44 “Ma kira ka olisia kira ka ˈuri, ‘Aofia kwa, kaidaˈi tae
neˈe kami lisiˈo, ˈoko fiolo, nama ˈoko silikwaˈu, nama
ˈoe na ngwae dao, nama ka noaˈa ˈamu ta toro, nama
ˈoko mataˈi nama ˈoko tua ˈi saena na luma ni lokafo,
ma noaˈa kami kasi ˈafiˈo goˈo?’
45 “Ma nau ku olisida ku ˈuri, ‘Ru mamana nau ku
saea fuamuˈa, kaidaˈi kamu kasi kwaiˈafi ana ta ngwae
bore ana neˈe noaˈa kira kasi lia doe ana, kamu sasia
naˈa fuaku.’
46 “Sui kira ka leka naˈa ˈada ˈuana na kwaˈikwaˈinga
neˈe tuatua firi, ma na ngwae saga ki kira ka leka naˈa
ˈuana na mauriˈa firi.”

Ngwae faˈinaˈonaˈo Jiu ki lokoa saungilana sa Jesus

(Mark 14:1-2; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

26 Kaidaˈi sa Jesus nia faˈamanata ˈani ru neˈe ki ka
sui, nia ka fata ˈuri fuana na fafarongo nia ki,
2 “Kaumulu saiana ka sui naˈa, FangaˈA ana DaofaˈI Li-
uˈa ke baˈa fuli fafonai. Ma ana kaidaˈi neˈeri, kike baˈa
kwate nau, na Ngela Ngwae, fuana malimae nau ki, ˈiri
kike foto fafi nau ana ˈai rara folo.”
3 Ma ana taˈi kaidaˈi neˈeri logo, na fata abu doe ki,
ma na ngwae faˈinaˈonaˈo Jiu ki, kira ka fiku saena
luma doe na ˈingataˈi fata abu neˈe satana sa Kaeafas.
4 Ma kira ka lokoa, fasi ˈiri kike dao toˈona ta kaidaˈi
fuana kike dau ago ana sa Jesus, ma kira ka saungia.
5 Ma kira ka fata kwailiu ˈuri, “Noaˈa kulu kasi daua ana
faˈi asoa ana fangaˈa, ˈasu ˈubani ngwae ki kira kata
fuˈali kulu.”

Taʼi kini nia kisitani ngwaingwai moko leʼa fafona gwauna sa Jesus

(Mark 14:3-9; John 12:1-8)

6 Ma sa Jesus faʼinia na fafarongo nia ki, kira leka
kwau ʼuana ʼi Betani, kira ka tua saena luma sa Simon,
na ngwae ba na kuu saungia ʼi naʼo. 7 Ana kaidaʼi sa Je-
sus nia fanga, taʼi kini leka maʼi siana faʼinia na biʼi nu-
ra neʼe kwanga liu, † ma nia fungu ʼani na ngwaingwai
neʼe moko ufiufi leʼa, ma na folilana ka doe liu. Nia le-
ka maʼi, ma ka kisitani ʼi fafona gwauna sa Jesus. 8 Ma
ana kaidaʼi neʼe fafarongo nia ki kira lisia, kira ka sae-
taʼa, ma kika fata ʼada talada ʼuri, “Faʼuta neʼe kini neʼe
ka faʼalia ngwaingwai leʼa neʼe? 9 Ngwaingwai neʼe,
diʼia kulu foli ʼani, mani doe neʼe kulu ke baʼa ngalia
ʼuana. Ma kulu ka ngalia na mani neʼeri fuana ʼafilana
ngwae dalaʼa ki!”

10 Ma sulia sa Jesus nia sai goʼo ʼana ana tae neʼe kira
fata sulia, nia ka fata ʼuri fuada, “Faʼuta neʼe kamu ka
fata ʼunaʼeri, ma kamu ka faʼaʼekea kini neʼe? Ru leʼa
liu neʼe nia sasia naʼa fuaku. 11 Na ngwae dalaʼa ki kira
tua goʼo ʼada faʼi kamu sulia asoa ki. Bore ma nauʼa,
kaidaʼi dokodoko goʼo ʼana neʼe nai baʼa tua faʼi kamu.
12 Ma ana kaidaʼi na kini neʼe nia kisitani na ngwaing-
wai neʼe ana na noniku, nia sasi akaʼu ana nauʼa masia
kwaiatolaku saena kilu gwaʼu ana faʼi asoa ana mae-
laku. 13 Ma nau ku saea fuamuʼa, ana fanoa ki taʼifau
saena magalia neʼe na Faʼarongoʼanga Leʼa kira ke fa-
tataloʼania sulia, tae neʼe kini neʼe nia sasia fuaku, kike
baʼa rongoa naʼa logo fuana na manataʼanga toʼona.”

Sa Judas nia alafafia ke foli ʼani sa Jesus fuana malimae ki

(Mark 14:10-11; Luke 22:3-6)

14 Buri ʼana ru neʼe ki sui, taʼi ngwae ana akwala ma
ro fafarongo sa Jesus ki, satana sa Judas Iskariot ka le-
ka siana na fata abu doe ki. 15 Ma ka saefilo kira ka ʼuri,
“Diʼia nau ku kwatea sa Jesus fuaumulu, tae neʼe kamu
ke baʼa kwatea fuaku?” Ma kira ka toʼomani uulu ak-
wala selene ki, ma kira ka kwatea fuana. 16 Talaʼae ana
kaidaʼi neʼeri, sa Judas ka lialia naʼa ʼuana ta kaidaʼi
neʼe bolo fuana kwatelana sa Jesus fuada.

Sa Jesus ʼania naʼa Fangaʼa ana Daofaʼi Liuʼa

(Mark 14:12-21; Luke 22:7-13, 21-23; John 13:21-30)

17 Ma ana etana asoa ana fangaʼa neʼe kira saea ʼani,
“Beret neʼe noaʼa ta Isi ana,” na fafarongo ki kira leka
maʼi siana sa Jesus, ma kira ka saefilo ʼuri ana, “ʼI fai
neʼe ʼoko oga kami ka sasi akaʼu ana Fangaʼa ana Dao-
faʼi Liuʼa fuamu?”

18 Ma sa Jesus ka fata ʼuri fuada, “Kamu ke leka kwau
ʼuana ʼi Jerusalem. Ana kaidaʼi kamu dao siana taʼi ng-
wae neʼe nau ku filia, kamu ka fata ʼuri fuana, ‘Ngwae
faʼamanata kaimili, nia saea kaidaʼi nia dao karangi
naʼa. Nia faʼinia na fafarongo nia ki kike ʼania na Fan-
gaʼa ana Daofaʼi Liuʼa ʼi luma ʼoe.’”

19 Ana kaidaʼi neʼe, fafarongo ki kira leka, ma kika
alaʼa faʼinia na ngwae neʼeri diʼia ba sa Jesus saea naʼa
fuada, ma kira ka sasi akaʼu naʼa ana fangaʼa neʼeri.

20 Ma ʼi saʼulafi, sa Jesus ka tua ʼi neʼeri ʼiri ka fanga
faʼinia na akwala ma ro fafarongo nia ki. 21 Ma kaidaʼi
kira fanga naʼa, sa Jesus ka fata ʼuri fuada, “Ru ma-
mana nau ku saea fuamuʼa, taʼi ngwae ana kaumulu
ke kwate nau fuana malimae nau ki.”

22 Kaidaʼi na fafarongo ki kira rongoa ru neʼe, kira ka
kwaimanatai liu. Ma taʼi taʼi ngwaeʼa ada kira fiʼi ta-
laʼae ana saefilolana sa Jesus kika ʼuri, “Aofia kwa, ʼuri
ma ʼoko fata ʼani nauʼa neʼeriʼa?” Ma kiraʼa taʼifau goʼo
neʼe kira fata ʼunaʼeri.

23 Sui sa Jesus ka ʼuri, “Taʼi ngwae aumulu, neʼe nia ke
tongani afu beret nia ʼi saena na dako faʼi nau, nia
neʼe ke baʼa kwate nau fuana malimae nau ki. 24 Nauʼa,
na Ngela Ngwae, nai baʼa mae diʼia na Kerekereʼa Abu
ba saea ka sui naʼa maʼi naʼo. Ma kwaimanatai liu fua-
na na ngwae neʼe ke baʼa kwate nau fuana malimae
nau ki. Nia leʼa fuana na ngwae neʼeri diʼia nia kasi
futafuta goʼo.”

25 Ana kaidaʼi neʼeri, sa Judas ba, na ngwae neʼe ke
baʼa kwatea sa Jesus fuana malimae nia ki, nia ka fata
ʼuri, “Ngwae faʼamanata kwa. ʼUri ma ʼoko saea ʼani
nauʼa neʼeriʼa kwa?”

Ma sa Jesus ka fata ʼuri fuana, “ʼAeʼo talamu neʼe
ʼoko saea naʼa.”

Na fangaʼa na Aofia

(Mark 14:22-26; Luke 22:14-20; 1 Korint 11:23-25)

26 Ma ana kaidaʼi kira fanga, sa Jesus ka ngalia afu
beret, ma nia ka baʼatafea God, sui ka ngiia, ma ka
kwatea fuana na fafarongo nia ki, ma ka fata ʼuri,
“Muke ngalia, ma muka ʼania, nia naʼa neʼe noniku.”

27 Sui nia ka ngalia na titiu ni kwaʼunga, ma ka
baʼatafea God, sui ka kwatea fuada, ma ka fata ʼuri,
“Kaumulu taʼifau, muke kwaʼufia. 28 Nia naʼa neʼe
ʼabuku neʼe God faʼangasia ʼani na fau alangaʼinga
faolu, sulia neʼe ʼabuku ke baʼa igo fuana ngwae ʼoro
ki, fasi ʼiri God ka rufuanata naʼa ana taʼangaʼa ki. 29 Ru
mamana nau ku saea fuaumulu, nau kusi kwaʼufia laʼu
na waen neʼe leleka ka dao ana faʼi asoa nau ku kwaʼu-
fia naʼa waen faolu faʼi kaumulu ʼi saena na ʼInotoʼan-
ga Maʼa nau.”

30 Sui kira ka ngulia faʼi ngu, ma kira ka leka ʼuana faʼi
ua neʼe kira saea ʼani Olif.

Sa Jesus eta fataʼa ʼani sa Peter ke baʼa tofea

(Mark 14:27-31; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

31 Ma sa Jesus ka fata ʼuri fuada, “Ana faʼi rodo neʼe,
kaumulu taʼifau goʼo muke tafi faʼasi nau. Sulia na
Kerekereʼa Abu ba fata ʼuri, ‘God ke saungia ngwae
neʼe nia lia sulia na sipsip ki, ma na sipsip ki taʼifau ki-
ka takalo.’ ††32 Ka ʼunaʼeri bore ana, ʼi buri ʼana nau kui
tataʼe laʼu ʼuana mauriʼa, nau kui etaeta ʼi naʼo aumulu
ʼuana ʼi Galili.”

† *Na kufikufi ru neʼe kwanga liu neʼe kira saea ʼani alabaster, na fau neʼe madumadu liu.*

†† *26:31 Sekaraea 13:7*

33 Ma sa Peter ka olisia ka ˈuri, “Nauˈa ˈafitaˈi nau ku
leka faˈasi ˈoe, sui bore ˈana ngwae neˈe ki kira ka leka
faˈasiˈo!”
34 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana sa Peter, “Nau ku
saea fuamu, ˈi naˈona neˈe karai ke angi ˈi saena faˈi ro-
do taˈena, ˈoke baˈa sae uulufau ana neˈe ˈoko kina
nau.”
35 Ma sa Peter ka olisia ka ˈuri, “Sui bore ˈana nau ku
mae faˈi ˈoe, nia ˈafitaˈi nau ku saea fasi nau ku kinaˈo!”
Ma na fafarongo ki taˈifau goˈo, kira ka fata logo ˈu-
naˈeri.

Sa Jesus foˈosia God ana kula kira saea ˈani ˈi Getse-mani

(Mark 14:32-42; Luke 22:39-46)

36 Sui sa Jesus ka leka faˈinia na fafarongo nia ki ana
taˈi kula kira saea ˈani ˈi Getsemani, ma nia ka fata ˈuri
fuada, “Kamu ke tua ˈaumulu ˈi neˈe ana kaidaˈi nau ku
leka kwau ˈi loˈoko ˈiri nai foˈo.” 37 Ma nia ka talaˈia sa
Peter, ma na ro ngela sa Sebedi ki faˈinia. Ma nia ka fiˈi
eta ˈaena kwaimanatai ˈanga doe liu faˈinia liadilaˈa.
38 Ma nia ka fata ˈuri fuada, “Na liaku nia figwanu ka
doe liu, ma nia bolo faˈinia naˈa saungilaku. Muke tua
ˈi neˈe, kamu ke ada, ma muke lialia faˈi nau.”
39 Sui nia ka ˈidu tiˈitiˈi laˈu faˈasi kira, ma ka bobo
uruuru leleka na maana darana ka toˈo naˈa ˈi ano, ma
ka foˈo ka ˈuri, “Maˈasi ˈae, diˈia nia talangwaraˈu goˈo
ˈana, ˈoko lafua ˈamu na nonifiiˈanga neˈe faˈasi nau.
Sui bore ˈana, noaˈa laˈu na kwaiogaiˈanga nau, bore
ma sulia na kwaiogai ˈanga ˈoe lala niniˈa.”
40 Sui sa Jesus ka oli siana na uulu fafarongo nia ki,
ma ka lisia kira maliu naˈa, ma nia ka fata ˈuri fuana sa
Peter, “Kwala Peter kwa, faˈuta neˈe kamu kasi ada faˈi
nau sulia ta taˈi kaidaˈi? 41 Kamu ke ada, muke lialia
ˈani foˈongaˈa sasi na ilitoˈonga kata liufi kamu. Sulia
kaumulu oga sasilana ru leˈa ki, bore ma nonimuˈa nia
ngwataˈutaˈu liu.”
42 Sa Jesus ka leka laˈu, ma ka foˈo ana ruana kaidaˈi
ka ˈuri, “Maˈasi ˈae, diˈia noaˈa kasi bolo fuana ˈoke
fonea na nonifiiˈanga neˈe faˈasi nau, leˈa goˈo ˈana,
nau ku roˈo naˈa ˈaku sulia na kwaiogai ˈanga ˈoe.”
43 Ma kaidaˈi nia oli maˈi siada na fafarongo nia ki, nia
ka lisia kira maliu laˈu, sulia na maada mamaliuˈa liu
naˈa.
44 Ma sa Jesus ka leka laˈu faˈasida, ma ka foˈo laˈu
ana uula kaidaˈi, ka saea logo na alaˈanga ba kiri. 45 Sui
nia ka leka laˈu siada na uulu fafarongo nia ki, ma ka
fata ˈuri fuada, “Kaumulu maliu ˈua niniˈa? Ma kamu ka
mamalo ˈua niniˈa? Lia basi, kira ke kwate nauˈa naˈa,
na Ngela Ngwae, saena limana na ngwae taˈa ki. Na
kaidaˈi baera nia dao naˈa maˈi! 46 Mulu tataˈe, kulu ka
leka naˈa. Kamu lisia na ngwae ba ke kwate nau fuana
na malimae nau ki, nia dao naˈa maˈi.”

Kira daua sa Jesus

(Mark 14:43-50; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

47 Ma ana kaidaˈi sa Jesus ka alaˈa ˈua, sa Judas, taˈi
ngwae ana akwala ma ro fafarongo ba nia ki, ka dao
naˈa maˈi. Taˈi fikuˈa doe leka maˈi faˈinia faˈasia na fata
abu doe ki, ma na faˈinaˈonaˈo ki. Ma kira ka ngalia
maˈi na sele ni ofoˈa ki, ma na subi ki. 48 Aia, sa Judas
kwatea ka sui naˈa maˈetoto fuada ka ˈuri, “Na ngwae
neˈe nau ku nonoˈia, niaˈa naˈa neˈe na ngwae neˈe ka-
mu oga.” †
49 Ma ˈaliˈali nia ka leka saga naˈa siana sa Jesus ma
ka fata ˈuri, “Ngwae faˈamanata kwa, aroaroˈa tua faˈi
ˈoe.” Sui nia ka nonoˈia.
50 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Kwala ngwade, sa-
sia naˈa ru neˈe ˈaliˈali.”
Sui kira ka ˈidu karangi maˈi ana, ma kira ka daua sa
Jesus, ma kira ka dau ngasi naˈa fafia. 51 Ma taˈi ngwae
ana fafarongo sa Jesus ki ka lafua naˈa nini ni ofoˈa nia,
ma ka kwaiˈia naˈa ngwae rao na ˈingataˈi fata abu, ma
ka kwaˈi tafia naˈa na bali alinga ˈoloˈolo nia. 52 Ma sa
Jesus ka fata ˈuri fuana, “ˈIOke alua ˈamu na sele ni
ofoˈa ˈoe fuila, sulia sa tai faˈida neˈe kira fuˈa ˈani sele
ni ofoˈa, kira ke baˈa mae logo ˈani sele ni ofoˈa. 53 Nau
ku oga ˈoke saiana, diˈia nau ku gania Maˈa nau, nia fiˈi
kwatea maˈi na ˈainsel ˈoro ki liufia akwala ma ro fuani
oro ki! 54 Ma diˈia nau ku saea na ˈainsel ki ka ˈafi nau
ˈunaˈeri, noaˈa naisi faˈamamana na ru neˈe na Kerek-
ereˈa Abu saea sulia na Christ ka nonifii ˈani ki.”
55 Sui sa Jesus ka fata ˈuri fuana ngwae ki, “ˈIUri ma,
kaumulu fia nauˈa ta ngwae bili niniˈa? Nia nini muka
dao naˈa maˈi faˈinia na sele ki, ma na subi ki fuana
daulaku? Tau naˈa maˈi, nau ku faˈamanata kamu ˈi
saena na Luma Abu God, bore ma kamu kasi dau nau
goˈo. 56 Na ru neˈe ki taˈifau ka fuli ˈunaˈeri fasi ˈiri ka
faˈamamana na kerekereˈa na profet ki ana Kerekereˈa
Abu.”
Sui na fafarongo nia ki taˈifau goˈo kira ka danga
faˈiburi naˈa ˈani, ma kira ka tafi naˈa ˈada.

Kira matalangaˈinia sa Jesus

(Mark 14:53-65; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

57 Ma na ngwae neˈe kira daua sa Jesus ki, kira ka ta-
laˈi nia ˈuana saena luma sa Kaeafas, na ˈingataˈi fata
abu. Ma na ngwae faˈamanata ana taki ki, faˈinia na
ngwae faˈinaˈonaˈo ki logo, kira fiku ˈi neˈeri. 58 Ma sa
Peter nia ˈisi buri tau naˈa kwau, ma ka dao logo ˈi sae-
na na labata ana na luma ˈingataˈi fata abu, ma ka ruˈu
kwau saena labata, ma ka tua siana ngwae folo ki, fasi
ˈiri nia ka lisia tae neˈe kira ke sasia ana sa Jesus. 59 Ma
na fata abu doe ki, faˈinia na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru
taˈifau, kira sasi ˈuana dao toˈona ti alaˈanga ˈosoˈoso
sulia sa Jesus, neˈe bolo faˈinia kika saungia duˈun-
gana. 60 Sui bore ˈana ngwae ˈoro fata ˈosoˈoso ki kira
leka logo maˈi, noaˈa kira kasi dao goˈo toˈona ta ru.
Sui ˈi buri, ta ro ngwae ˈosoˈoso kera taˈe maˈi, kera ka
fata ˈuri, 61 “Na ngwae neˈe nia fata ˈuri, ‘Nau ku saiana
nai osia na Luma Abu God, ma nau ku saungaˈi faolu
logo ˈaku ana saena uulu faˈi asoa ki.’”

---

† *Diˈia na falafala ana Jiu ki, na kwainonoˈianga faˈataˈinia kwaimaˈanga ma fuˈusi doeˈa fuana na faˈamanata faˈasia na fafarongo nia.*

62 Sui na ˈingataˈi fata abu ka tataˈe, ka fata ˈuri fuana
sa Jesus, “ˈUri ma, noaˈa ˈoe kosi olisia goˈo ta ru, ana
ru taˈa neˈe kera saea amu ki?” 63 Bore ma, sa Jesus ka
noto goˈo ˈana. Ma na ˈingataˈi fata abu ka fata laˈu
ˈuri, “Nau ku saefilo ˈoe ˈiri ˈoke talitali ˈani satana God
neˈe mauri, ma ˈoko saea fuamiˈa fasi ˈaeˈo neˈe na
Christ, na Ngela God, nama noaˈa?”
64 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Nia neˈana ˈoko saea
naˈa. Ru mamana nau ku saea fuamuˈa, ˈita ana kaidaˈi
neˈe ka oli ˈalaˈa, muke lisi nau, na Ngela Ngwae, nau
ku tua ˈi bali ˈoloˈolo ana God neˈe ngasingasiˈa ka
tasa, ma nau ku leka maˈi ˈi fafona gwaˈi salo ki ˈi lan-
gi.”
65 Goˈo na ˈingataˈi fata abu neˈeri, nia ka gasia na
toro keta nia talana ka faˈataˈinia na saetaˈanga nia,
ma ka fata ˈuri, “Kulu kasi oga laˈu ta ngwae ni fata
faˈamamana! Kulu rongoa taˈifau naˈa nia
faˈabolotaˈinia naˈa faˈinia God. 66 Kamu manata faˈu-
ta?”
Ma kira olisia kika ˈuri, “Nia totolia nia ke mae naˈa.”
67 Sui kira ka ngisulia maana, ma kira ka kwaiˈia. Ma ti
ngwae kika fidalia, kira ka ˈuri, 68 “Christ ˈae, diˈia ˈaeˈo
naˈa ta profet, ˈoko saea maˈi, sa tai neˈe fidali ˈoe
ˈuri?”

Sa Peter nia tofea sa Jesus

(Mark 14:66-72; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

69 Ma sa Peter ka tua saena labata, ma taˈi kini sariˈi
rao ka leka maˈi siana ka fata ˈuri, “ˈOko tua logo
faˈinia sa Jesus, na ngwae niniˈa faˈasia ˈi Galili.”
70 Sui sa Peter ka tofe ˈi naˈoda ka ˈuri, “Nau ku ˈiri sa-
iana ru neˈe ˈoko saea.”
71 Sui, sa Peter leka ka tua karangia ana maˈe tafaa,
ma taˈi kini sariˈi rao laˈu ka lisia, ma ka fata ˈuri fuana
ngwae neˈe kira tua neˈeri ki, “Na ngwae neˈe tuatua
logo faˈinia sa Jesus, na ngwae neˈe faˈasia ˈi Nasaret.”
72 Ma sa Peter ka tofe laˈu, ma nia talitali ka ˈuri, “Nau
ku ˈiri saiana na ngwae neˈana.”
73 Ma noaˈa kasi tau goˈo ˈi buri ˈana, na ngwae neˈe
kira uu ˈi neˈeri ki, kira leka siana sa Peter, ma kira ka
fata ˈuri fuana, “ˈAeˈo logo ta ngwae ada mamana
naˈa, sulia na lingana fatalamu neˈe faˈataˈi ˈoe.”
74 Kaidaˈi neˈeri nia ka talitali laˈu ka ˈuri, “Diˈia nau ku
soke, God ke baˈa kwaˈi nau. Noaˈa nau ku ˈiri saiana
na ngwae neˈana.”
Ma ˈunaˈeri goˈo, karai ka angi naˈa. 75 Ma sa Peter
nia manata toˈona alaˈanga ba sa Jesus saea, “ˈI naˈo
ana na karai ka angi saena faˈi rodo neˈe taˈena, ˈoko
saea uulufau ana neˈe ˈoko kina nau.” Kaidaˈi sa Peter
ka manata toˈona ru neˈeri, nia ka ruˈu kwau ˈi maa,
ma ka angi ikaika naˈa ˈania liadilaˈanga doe liu.

Kira ngalia sa Jesus siana sa Paelat

(Mark 15:1; Luke 23:1-2; John 18:28-32)

27 Ana ˈofodangi laˈa bilabila, na fata abu doe ki
taˈifau faˈinia na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, kira ka
lokoˈi ru naˈa fuana saungilana sa Jesus. 2 Sui kika fir-
iˈia, ma kira ka talaˈia naˈa siana sa Paelat, na ngwae
gwaungaˈi faˈasia ˈi Rom.

Sa Judas nia mae

(Acts 1:18-19)

3 Ma sa Judas, na ngwae ba kwatea sa Jesus fuana
malimae nia ki, ana kaidaˈi nia saiana kira matalangani
naˈa sa Jesus fuana na maelana, nia ka manata oli, ma
ka oli faˈinia na uulu akwala selene baera ki fuada na
fata abu doe ki ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, ma ka fa-
ta ˈuri, 4 “Nau ku abula taˈa naˈa, sulia nau ku kwatea
naˈa ngwae saga fuana saungilana.”
Sui kira olisia kika ˈuri, “Ma noaˈa laˈu ˈaberaˈanga
kaimili neˈana. Sulia bali neˈeri na bali ˈoe lala ˈamu
neˈana.”
5 Ma sa Judas ka ˈui ˈania na selene neˈeri ki ˈi saena
na Luma Abu God, ma ka leka naˈa ˈana. Nia ka leka
kwau ˈi maa, ma ka liˈo naˈa ˈana talana.
6 Ma na fata abu doe ki, kira ka ngalia na selene
neˈeri ki, ma kira ka fata ˈuri, “Noaˈa kasi bolo ana taki
kulu fuana kulu ka alua naˈa selene neˈe ki faˈinia na
mani ana na Luma Abu God, osiˈana selene neˈe na
mani ana sau ngwaeˈa naˈa.” 7 Ma kira ka alaˈa ka sui
naˈa, kira ka alafafia ma kika folia ˈani taˈi afu ano, na
ano taˈi ngwae neˈe saungaˈi titiu. Ma kira ka rokisia
ano neˈe ˈani kula fuana alulana ngwae mae ki ana, na
ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki saena. 8 Duˈungana neˈe
nia folia na ano neˈeri ˈani na mani neˈe nia ngalia fua-
na saungilana na ngwae, kira ka saea ano neˈe ˈani,
“Ano ana ˈAbu” leleka ka dao ˈi taˈena.
9 ˈUnaˈeri, kira ka faˈamamana alaˈanga na profet Je-
remaea ba fata ˈuri, “Kira ngalia naˈa uulu akwala se-
lene baera ki, na mani ba na ngwae ˈi Israel ki kira folia
ˈani na ngwae, 10 ma kira ka kwatea ˈuana folilana na
ano na ngwae neˈe saungaˈinia titiu ki, diˈia ba God nia
saea fuaku.”

Sa Paelat nia matalangani sa Jesus

(Mark 15:2-15; Luke 23:3-5, 13-25; John 18:33—19:16)

11 Ma sa Jesus ka uu ˈi naˈona sa Paelat, na ngwae
gwaungaˈi faˈasia ˈi Rom. Ma sa Paelat ka saefiloa ka
ˈuri, “ˈOe na ngwae tatalafaˈa Jiu ki niniˈa?”
Sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Nia neˈana ˈoko saea naˈa.”
12 Kaidaˈi neˈe fata abu doe ki, ma na faˈinaˈonaˈo ki,
kira fai fafia sa Jesus, noaˈa nia kasi olisida ˈani ta
alaˈanga.
13 Sui sa Paelat ka fata ˈuri fuana, “ˈOe kosi rongo
goˈo na ru taˈa ˈoro niniˈa kira fai fafiˈo ˈani ki?”
14 Ma sa Jesus noaˈa kasi olisida goˈo ˈani ta alaˈanga.
Nia neˈe sa Paelat ka ˈarefo liu ana.
15 ˈIu, ana na Fangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa, ngwae
gwaungaˈi faˈasia ˈi Rom, nia ˈidufaˈi logea taˈi ngwae
neˈe Jiu ki kira oga faˈasia na lokafo. 16 Ma ana kaidaˈi
neˈeri, taˈi ngwae ka tua logo saena luma ni lokafo
neˈe satana sa Barabas, na ngwae ki taˈifau kira sa-
iana. 17 Nia neˈe, kaidaˈi neˈe ngwae ki kira fiku maˈi, sa
Paelat ka saefiloda ka ˈuri, “Sa tai neˈe kaumulu oga
nai logea fuamuˈa, sa Barabas, nama sa Jesus neˈe kira

saea ˈani na Christ?” 18 Nia ka fata ˈunaˈeri, sulia nia saiana neˈe ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki, kira kwatea sa Jesus fuana sulia kira ogalaˈa goˈo niaˈa.

19 Ma kaidaˈi sa Paelat nia tua ana kula ni matalangaˈinga, na ˈafe nia ka kwatea ta alaˈanga fuana ka ˈuri, “Noaˈa ˈoe kosi sasi ta ru ana na ngwae ˈoloˈolo neˈana. Sulia nau ku maliu bole, ma ku figwanu liu sulia niaˈa saena faˈi rodo ba sui.”

20 Ma na fata abu doe ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, kira fata liana na ngwae ki, fasi ˈiri kira ka gania sa Paelat fuana logelana sa Barabas, ma ka alua sa Jesus fuana maeˈa. 21 Ma sa Paelat ka saefiloda na fikuˈa neˈeri laˈu ka ˈuri, “Sa tai ana keroˈa neˈe kamu oga ˈiri nai logea?”

Ma kira olisia kira ka ˈuri, “Sa Barabas.”

22 Sa Paelat ka fata ˈuri, “Ma tae neˈe nai baˈa sasia ana sa Jesus, neˈe kira saea ˈani na Christ?”

Kira taˈifau kira ka fata ˈuri, “ˈIOke foto fafia ana ˈai rara folo.”

23 Ma sa Paelat ka fata ˈuri laˈu, “Osiˈana ta tae taˈa neˈe nia sasia?”

Sui kira ka ako doe kika ˈuri, “Fotoˈia ana ˈai rara folo.”

24 Ma kaidaˈi sa Paelat lisia nia ˈafitaˈi ka sasia naˈa ta ru, ma na fuˈanga ka karangi talaˈae, nia ka ngalia kafo, ma ka taufia naˈa limana ˈi naˈo ˈada taˈifau, ka fata ˈuri, “Noaˈa nau kusi oga na maelana na ngwae neˈe. Bali kaumulu naˈa neˈeriˈa.”

25 Na fikuˈa taˈifau kira olisia, kika ˈuri, “Na maelana ke teo fafi kaimili, ma fafia na ngela kami ki.”

26 Aia, sa Paelat ka logea kwau sa Barabas fuada, ma ka kwatea na ngwae fuani oro nia ki kira ka ulasia sa Jesus. Sui nia ka kwatea fuada ˈiri kika fotoˈia ana na ˈai rara folo.

Na ngwae ana ofoˈa ki kira ngongoa sa Jesus

(Mark 15:16-20; John 19:2-3)

27 Ma na ngwae fuani oro sa Paelat ki, kira talaˈia sa Jesus saena na luma sa Paelat, ma na fuani oro neˈeri ki taˈifau, kira ka fiku maˈi kalia sa Jesus. 28 Ma kira ka kanusua naˈa ifi nia, ma kira ka faˈaruˈufia ˈani ifi meo boraboraˈa. 29 Sui kira ka ngalia na ˈeregwau ana kwalo ngarangaraˈa, ma kira ka alua fafona gwauna, ma kira ka kwatea taˈi rara ˈai fasi ˈiri ka dau ana ˈani bali lima ˈoloˈolo nia, diˈia niaˈa ta ngwae tatalafaˈa. Ma kira ka bobo uruuru fuana, ma kira ka ˈoidorole ˈani, kira ka ˈuri, “ˈIOke mauri tau ˈamu, na ngwae tatalafaˈa Jiu ki.” 30 Ma kira ka ngisulia, ma kira ka ngalia na rara ˈai baera, ma kira ka kwaiˈia na gwauna. 31 Kaidaˈi kira ˈoidorole ana ka sui, kira ka kanusua laˈu na ifi baera, ma kira ka faˈaruˈufia laˈu ˈani ifi nia ki, sui kira ka talaˈia kwau fuana na fotoˈilana ana ˈai rara folo.

Kira foto fafia sa Jesus ana ˈai rara folo

(Mark 15:21-32; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

32 Ma kaidaˈi kira leka naˈa kwau, kira ka lisia taˈi ngwae faˈasia ˈi Saeren, neˈe satana sa Simon. Ma na ngwae fuani oro ki, kira ka kwatea fasi ˈiri nia ngalia na ˈai rara folo sa Jesus. 33 Sui kira dao ana kula kira saea ˈani ˈi Golgota. (Na fadalana alaˈanga Golgota, “Na kula ana lasi ngwae”.) 34 ˈI neˈeri, kira kwatea na waen neˈe kira dola ˈani ˈai ˈafae † fuana sa Jesus. Ma sa Jesus ka kwaˈu toˈona, ma noaˈa nia kasi kwaˈufia goˈo.

35 Sui kira ka foto fafia ana na ˈai rara folo, ma kira ka masa ˈani na ru diˈia daisi fuana kika daroˈia na ifi nia ki. 36 Sui kira ka tua ˈi ano, ma kika lialia ˈafia goˈo ˈada. 37 Ma ˈi gwauna na ˈai rara folo kira alua na kerekereˈa ˈuri, *“Na ngwae neˈe sa Jesus, na Ngwae Tatalafaˈa na Jiu ki.”* 38 Sui, kira ka fotoˈia logo ro ngwae bili ki ana na ˈai rara folo ki faˈinia, ta ngwae bali ˈoloˈolo ana, ma ta ngwae ana bali mauli.

39 Ma na ngwae neˈe kira liu ki, kira ka nanga nangataˈinia gwauda, ma kira ka fata buri tolingaˈi kwau fuana sa Jesus, ma kira ka fata ˈuri, 40 “ˈIOko saea ˈoko osia naˈa Luma Abu God, ma ˈoko saungaˈi faolu laˈu ana sulia uulu faˈi asoa ki goˈo. Aia, diˈia ˈaeˈo na Ngela God, ˈoko faˈamauri ˈoe basi talamu, ma ˈoko koso maˈi faˈasia na ˈai rara folo neˈana.”

41 Ma na fata abu doe ki kira ka ˈoidorole logo ˈani ˈunaˈeri, faˈinia na ngwae faˈamanata ana taki ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, kira ka ˈuri, 42 “Nia ba faˈamauria na ngwae matamata ki, ma noaˈa nia kasi faˈamauria goˈo niaˈa talana. Diˈia nia na ngwae tatalafaˈa kia ngwae Jiu ki, nia ka koso maˈi faˈasia na ˈai rara folo, fasi ˈiri kulu ka faˈamamana ana niaˈa. 43 Nia fitoˈo ana God, ma ka fata ˈuri, ‘Nauˈa neˈe na Ngela God.’ Kulu lialia basi ˈiri kuke lisia neˈe God ke baˈa faˈamauria nama noaˈa.”

44 Ma na ro ngwae taˈa neˈe kira fotoˈida faˈinia ki, kera fata buri tolingaˈi logo ˈunaˈeri ana niaˈa.

Maelana sa Jesus

(Mark 15:33-41; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

45 Ka ˈita ana tofongana asoa, leleka ka dao ana uula kadi sina, na maˈe rodo ka buta fafia na fanoa ki taˈifau ˈi neˈeri. 46 Ma saˈulafi, sa Jesus ka ako doe ka ˈuri, *“ˈIlae, ˈIlae, lema sabaktani.”* Na fadalana neˈe ˈuri, “God nau ˈae, God nau ˈae, faˈuta neˈe ˈoko danga faˈi buri ˈani nau?”

47 Ma ti ngwae neˈe tua karangi ana, kira rongoa, ma kira ka fata ˈuri, “Nia ri ˈuana sa Elaeja.” 48 Ma taˈi ngwae ada ka lalili ka ngalia maˈi taˈi lumulumu asi, ma ka faˈafungua ˈani na waen ˈafae, ma ka usuiˈa ana maˈe ˈai, ma ka kwatea fuana fasi ˈiri nia ka kwaˈufia.

49 Ma ti ngwae laˈu kira ka ˈuri, “Mango basi, kulu ka lisia diˈia sa Elaeja nia dao maˈi fuana faˈamaurilana nama noaˈa.”

50 Sui, sa Jesus ka ako doe laˈu, ma ka mae naˈa.

51 Ma ifi doe neˈe bokota naˈa kula abu saena Luma Abu God ka gaa ˈania ro baliˈi ru, ka ˈita maˈi ˈi gwauna leleka ka dao ˈi ano. Ma na tikitiki ka liu, ma na fau ki ka foga, 52 ma ti faoda gwaˈu kira ka ˈifi, ma na ngwae ˈoro ana ngwae God ki neˈe kira mae naˈa, kira ka mauri laˈu. 53 Ma kira ka ruˈu faˈasia faoda kira ki. Ma

† *ˈai ˈafae: nia ta kuinini neˈe kira dola faˈinia waen fuana faˈagwarilana fiiˈa.*

buri ˈana sa Jesus ka tataˈe oli logo, kira ka ruˈu saena fanoa abu ˈi Jerusalem. Ma na ngwae ˈoro ki kira ka lisida.

54 Ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ana fuani oro neˈe kira saungia sa Jesus, faˈinia na fuani oro nia ki, ana kaidaˈi kira lisia na tikitiki, ma na ru matamata ki taˈifau logo neˈe fuli, kira ka maˈu liu ma kira ka fata ˈuri, “Nia mamana liu naˈa, niaˈa na Ngela God.”

55 Ma ti kini ˈoro logo neˈe kira leka ˈi buri ˈana sa Jesus ˈita maˈi ˈi Galili ma kira ˈafia, kira tua logo ˈi neˈeri, ma kira ka lialia tau logo maˈi ˈada. 56 Ta ai ada neˈe ˈi Mary faˈasia ˈi Magdala, ma ˈi Mary na teˈa sa James ma sa Josef, ma ˈafe sa Sebedi, ma ti kini laˈu.

Kira kwaiatoa sa Jesus

(Mark 15:42-47; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

57 Ana kaidaˈi nia saˈulafi naˈa ma ka karangia rodo, taˈi ngwae toˈoru nia leka maˈi. Niaˈa taˈi ngwae faˈasia fanoa ˈi Arimetea, ma na satana sa Josef. Ma nia taˈi ngwae fafarongo sa Jesus logo. 58 Ma nia ka leka siana sa Paelat, ma ka gania na nonina sa Jesus. Ma sa Paelat ka saea kira ka kwatea fuana. 59 Ma sa Josef ka ngalia naˈa nonina sa Jesus, ma ka buta ˈani ˈaba ifi kwao faolu. 60 Sui nia ka alua saena na faoda gwaˈu faolu nia, neˈe kira saruˈia ˈi saena na fau doe. Sui nia ka bokota naˈa maana na faoda neˈeri ˈani na babaˈi fau doe, sui ka leka naˈa ˈana. 61 ˈI Mary faˈasia Magdala, ma ta Mary laˈu, kera tua tua ˈi maa ana na faoda neˈeri.

62 Ma ana faˈi asoa ˈi buri ˈana, na Sabat asoa ana mamaloˈanga, na fata abu doe ki, ma na Farasi ki, kira fiku fuana lokoˈi ru ˈanga faˈinia sa Paelat. 63 Ma kira ka fata ˈuri fuana, “Ngwae ˈaˈana ˈae, kaimili manata toˈona kaidaˈi ngwae ˈosoˈoso neˈe nia mauri ˈua, nia fata ˈuri, ‘Nai baˈa mauri laˈu ana uula asoa!’ 64 Ma ˈoko faˈarongoa ngwae ˈoe ki kika leka, ma kika folo ˈafia na faodaˈi ngwae mae leleka ka dao ana uula asoa. Noaˈa kasi leˈa neˈe na fafarongo nia ki kira ka ngalia ˈada na nonina, ma kira ka sofongaˈinia, ma kira ka sokea ngwae ki, kira ka saea fasi sa Jesus nia mauri laˈu. Ma ˈoko saiana fasi diˈia kira soke ˈunaˈeri, nia ke baˈa taˈa ka liufia naˈa sokeˈa ba nia eta sokea maˈi ˈani ngwae ki.”

65 Ma sa Paelat ka ˈuri fuada, “Aia, diˈia ˈunaˈeri, kaumulu neˈe kamu ka filia ti ngwae ana fuani oro nau ki, fasi ˈiri kira ka leka folo, ma kira ka folo leˈa ˈafia na faoda neˈeri.”

66 Ma ana kaidaˈi fata abu doe ki, ma na Farasi ki kira rongoa ru neˈeri, kira ka sasi akaˈu naˈa, ma kira ka leka naˈa ˈuana na faoda neˈeri. Ma kaidaˈi kira dao ana faoda neˈeri, kira ka alua naˈa maˈetoto ana faoda neˈeri, ˈiri diˈia ta ngwae ka ˈidua bore na sinamaa ana faoda, kira ka saiana. Ana kaidaˈi neˈeri logo, kira ka alua naˈa ngwae folo ki.

Sa Jesus nia mauri laˈu

(Mark 16:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

28 ˈI buri ˈana na Sabat, faˈi asoa ana mamaloˈanga, kaidaˈi nia laˈa bilabila ˈua ana na Sande ˈi ˈofodangi, ˈi Mary faˈasia ˈi Magdala, ma ta Mary laˈu, kera ka leka ˈuana na faoda baera ˈiri kera ka lisia. 2 Ma ngwano ma na tikitiki doe nia ˈiginia, ma taˈi ˈainsel God ka koso maˈi faˈasia ˈi langi, ma ka gilosia naˈa babaˈi fau baera faˈasia maana na faoda, ma ka tua ˈi fafona. 3 Na lisilana diˈia naˈa meamea ma na ifi nia ki ka kwao liu. 4 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae folo ki kira lisia, kira ka maˈu liu, ma kira ka ˈasida, ma kira ka lebelebe, ma kika diˈia naˈa ˈada na ngwae mae ki.

5 Ma na ˈainsel neˈeri ka fata ˈuri fuadaroˈo, “Noaˈa moro kasi maˈu. Nau ku saiana koroˈo lulu ˈuana sa Jesus ba kira saungia ana ˈai rara folo. 6 Noaˈa nia kasi tua naˈa ˈi neˈe. Nia mauri naˈa diˈia ba nia saea fuamuˈa. Moro leka maˈi ˈi neˈe, ma moro ka lisia amuroˈo kula ba nia teo teo ana. 7 Aia, moro ka leka ˈaliˈali naˈa, ma moro ka faˈarongo ˈuri ana fafarongo nia ki, ‘Sa Jesus nia mauri naˈa, ma nia ka leka ˈi naˈo mulu ˈuana ˈi Galili, ma kamu ke baˈa lisia naˈa ˈi neˈeri.’ Ma moro ka manata toˈona ru neˈeri nau ku saea fuamuroˈo ki.”

8 ˈUnaˈeri goˈo, kera ka leka ˈaliˈali naˈa faˈasia faoda ˈani maˈungaˈa. Ma sui bore ˈana, kera ka saeleˈa liu. Ma kera ka lalili ˈiri kike faˈarongoa na fafarongo nia ki.

9 Ma ana kaidaˈi neˈeri, sa Jesus ka saka fuadaroˈo, ka fata ˈuri, “Na aroaroˈa ka tua faˈi koroˈo.” Ma kera ka leka maˈi siana, ma kera ka bobo uruuru fuana, ma kera ka dau kwau ˈi ˈaena, ma kera ka faˈa aofia. 10 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuadaroˈo, “Noaˈa moro kasi maˈu. Moro leka, ma moro ka faˈarongoa na ngwaefuta nau ki, fasi ˈiri kike leka ˈuana ˈi Galili. Ma kike baˈa lisi nau naˈa ˈi neˈeri.”

Na sokeˈa ngwae faˈinaˈonaˈo ki

11 Ana kaidaˈi ro kini neˈe ki kira oli kwau sulia na tala, ti ngwae ana ngwae folo neˈeri ki, kira leka naˈa faˈasia faoda gwaˈu sa Jesus, ma kira ka oli naˈa ˈuana ˈi Jerusalem. Kaidaˈi kira dao ana maˈe fanoa doe neˈeri, kira ka alaˈa naˈa sulia ru ki taˈifau neˈe kira lisia siana fata abu doe ki. 12 Ma kaidaˈi neˈe fata abu doe ki, ma ti ngwae faˈinaˈonaˈo laˈu ana Jiu ki, kira ka alaˈa fiku ka sui naˈa, kira ka kwatea mani doe fuana ngwae ni folo ki. 13 Kaidaˈi kira kwatea mani neˈe fuada ngwae folo ki, kira ka fata ˈuri, “Kamu ke soke ˈuri fuana ngwae ki taˈifau, ‘Kaidaˈi kami maliu saena rodo, na fafarongo sa Jesus ki kira leka maˈi, ma kira ka bilia na nonina.’”

14 Ma na ngwae faˈinaˈonaˈo neˈe ki, kira fata logo ˈuri, “Diˈia sa Paelat nia rongoa na ru neˈe, noaˈa kamu kasi manata ˈabera laˈu, sulia kaimili neˈe kami ke baˈa faˈasaga fuana, ˈiri noaˈa nia kasi saetaˈa fuaumulu.”

15 Ma kaidaˈi ngwae folo neˈe ki kira ngalia mani neˈeri ka sui naˈa, kira ka leka, ma kira ka sasi naˈa ˈada ru neˈe fata abu doe ki ma na ngwae faˈinaˈonaˈo Jiu ki, kira saea fuada. Ma na alaˈanga neˈeri ana sokeˈa ka talofia taˈifau naˈa Jiu ki, leleka dao ˈi taˈena.

Sa Jesus dao tafangaˈi fuana fafarongo nia ki
(Mark 16:14-18; Luke 24:36-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

16 Na akwala ma taˈi ngwae fafarongo nia ki kira leka
naˈa ˈuana ˈi Galili, ˈuana taˈi faˈi ua neˈe sa Jesus saea
fuada fasi ˈiri kira ka leka ˈuana. 17 Ma kaidaˈi kira lisia
naˈa sa Jesus, kira ka faˈa aofia, ˈunaˈeri bore ˈana ti
ngwae ada kira ka manata ruarua ˈua. 18 Ma sa Jesus
ka dao maˈi siada, ka fata ˈuri, “God nia kwate dangalu
naˈa ana ngasingasi ˈanga ki taˈifau ˈi langi ma saena
magalia fuaku. 19 Nia neˈe, kamu ke leka, ma kamu ke
faˈamanata na ngwae ki taˈifau ana fanoa ki taˈifau, ˈiri
kira na ngwae fafarongo nau ki logo. Ma kamu ke
siuabuda ˈani satana na Maˈa, ma na Ngela, ma na
Anoˈi ru Abu. 20 Ma kamu ke faˈamanatada fasi ˈiri kira
ka roˈosulia na ru ki taˈifau neˈe nau ku faˈamanata ka-
mu naˈa ˈani. Ma nai tua faˈi kamu leleka ka dao ana
na suilana na magalia.”

Mark

Sa Mark noaˡa laˡu ta lifurongo ana sa Jesus, bore ma nia rao fiku faˡinia sa Peter (1 Peter 5:13). ˡUnaˡeri nia sai leˡa ana na Faˡarongoˡa Leˡa faˡasia sa Peter. Sa Mark keresia buka neˡe fuana ngwae noaˡa laˡu Jiu ki neˡe kira tua ˡi Rom.
Buka neˡe fata goˡo sulia na tualana sa Jesus ma na faˡamanata ˡanga nia ki. Sa Mark inaˡu ana saelana na faˡanadaˡa neˡe sa Jesus nia sasiˡi ki, osiˡana na faˡanadaˡa neˡe ki faˡataˡinia neˡe nia fuliˡi nama ˡani na ngasingasiˡanga ana God, ma ka faˡataˡinia logo neˡe niaˡa ngela God neˡe leka maˡi fuana faˡamaurilana ngwae ki. Na taˡi faˡanadaˡa ngasingasiˡa neˡe sa Jesus faˡataˡinia ˡania maelana ma na tataˡe olilana. Bore ma Jiu ki taˡifau kira fia kaidaˡi na Christ dao maˡi, nia ka tatalafaˡa firi naˡa saena ˡinotoˡanga nia fuada, ma nia ka fuˡalia ˡinotoˡanga ˡi Rom. Na Farasi ki, ma na Sadusi ki, ma na gwaungaˡi ngwae Jiu ki, kira ˡaila ˡani sa Jesus si neˡe noaˡa kira ˡiri faˡamamana neˡe sa Jesus leka maˡi faˡasia God.
Sa Mark keresia na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe ana kaidaˡi neˡe ngwae gwaungaˡi ˡi Rom kira faˡakaisia na ngwae faˡamamana ki. Sa Mark oga ka radua sa tai neˡe ke toˡomani na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe, nia ke fitoˡo ana na ngasingasiˡanga sa Jesus neˡe ke ˡafida faˡasia mataˡinga ki, ma anoˡi ru taˡa ki, ma na maeˡa. Sa Mark oga logo ka faˡamanata oli adaˡa neˡe na mauriˡa faolu sulia na fitoˡo ˡanga noaˡa ˡiri talangwaraˡu.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

ˡI naˡona neˡe sa Jesus talaˡae ana raoˡa nia 1:1-13
Sa Jesus sasi na raoˡa nia ˡi Galili 1:14—9:50
Lekalana sa Jesus faˡasi ˡi Galili ˡuana ˡi Jerusalem 10:1-52
Wiki ˡisiˡisi neˡe sa Jesus nia tua ˡi Jerusalem 11:1—13:37
Sa Jesus mae ma ka tataˡe oli laˡu 14:1—16:20

Sa John saea ngwae ki kike sasi akaˡu fuana daoˡa toˡona na Christ †

(Matthew 3:1-12; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

1 Na etangilana maˡi na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe sulia sa Jesus Christ na Ngela God neˡe ˡuri: 2 Nia talaˡae diˡia maˡi sa Aesea na profet ba nia keresia ru neˡe God nia saea fuana na Christ neˡe ˡuri,

“Nai baˡa kwatea kwau na ngwae ni ngali alaˡanga nau ˡi naˡomu, fasi ˡiri nia ke sasi akaˡu ana ngwae ki fuamu.

3 Taˡi ngwae nia ri fuana ngwae ki saena na abaˡi kula kwasi.

Ma nia ka ˡuri, ‘Na Aofia nia ke dao maˡi!
Kamu ke faˡasaga na tala fuana!’” ††

4-6 ˡUnaˡeri sa John nia ka dao naˡa maˡi saena abaˡi kula kwasi neˡe noaˡa kasi bolo faˡinia ta ngwae ka tua ana. Nia ruˡufia na ifi ˡania ifuna kamel, ma nia ka nikia na foˡosae nia ana na ˡuˡuila buluka. Ma nia ka ˡania na siko ki ma na ngingidua kwasi. ‡

Ma nia siuabua ngwae ki, ma ka alaˡa fuana ngwae ki, ka fata ˡuri, “Muke kakari alifaˡi faˡasia taˡangaˡa kamu ki, ma muke siuabu ˡiri God ke rufuanata ana taˡangaˡa kamu ki.” Ma na ngwae ˡoro ki faˡasia na abaˡi kula ˡi Judea, ma na fanoa ˡi Jerusalem, kira ka leka maˡi fuana rongolana na fatalana sa John. Kira ka fulangaˡinia taˡangaˡa kira ki, ma nia ka siuabuda saena kafo ˡi Jodan.

7 Ma sa John ka fata ˡuri fuana ngwae ki, “Taˡi ngwae ke baˡa leka maˡi ˡi buriku, nia talingaˡi ka liufi nau, ma nau kusi bolo faˡinia neˡe nai orooro, ma ku logea na taˡe butu nia ki. 8 Ma nau ku siufi kamu goˡo ˡaku ˡani kafo, bore ma nia neˡe ke baˡa siuabu kamu ˡani na Anoˡi ru Abu.”

Na siuabulana ma na ilitoˡolana sa Jesus

(Matthew 3:13—4:11; Luke 3:21-22; 4:1-13)

9 Noaˡa nia kasi tau goˡo ˡi buri ˡana ru neˡeri ki, sa Jesus ka dao naˡa maˡi faˡasia na fanoa ˡi Nasaret saena na abaˡi kula ˡi Galili. Nia ka dao naˡa maˡi siana sa John ˡiri ke siuabu. Ma sa John ka ngalia ka lolomani nia saena na kafo ˡi Jodan. 10 Ma kaidaˡi sa Jesus nia tataˡe maˡi faˡasia saena kafo, nia ka lisia na lofana salo nia ˡifi, ma na Anoˡi ru Abu ka koso maˡi fafia diˡia ta bola. 11 Ma taˡi lingalingaˡi ru nia talo maˡi faˡasia ˡi langi ma ka ˡuri, “ˡAeˡo naˡa neˡe ngela mutaˡi nau neˡe nau ku alafe liu amu, ma nau ku saeleˡa liu faˡiniˡo.”

12 Ma ana kaidaˡi neˡeri goˡo, na Anoˡi ru Abu ka talaˡia sa Jesus ˡuana saena abaˡi kula kwasi. 13 Ma nia ka tua ˡi neˡeri sulia fai akwala asoa ki, ma sa Saetan ka ilitoˡona. Na ru ˡaeˡaela kwasi ki, kira tua logo ˡi neˡeri,

† *Christ na sata ˡi ru fuana ngwae neˡe God filia ka leka maˡi fuana faˡamaurilana ngwae God ki. Kira saea logo ˡani na Mesaea.* †† *1:3 Malaki 3:1; Aesea 40:3* ‡ *Na toro ma na fanga neˡe, nia talangwaraˡu fuana daoˡa toˡona saena abaˡi kula kwasi. Sa Elaeja na profet ruˡufia ifi ˡuri. 2 Kings 1:8; Matthew 17:11-13.*

bore ma na ˈainsel ki kira ka leka maˈi, ma kika kwaiˈafi ana.

Sa Jesus nia filia fai ngwae ki fuana fafarongo nia ki
(Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

14 ˈI buri ˈana neˈe kira alua naˈa sa John saena na lokafo, sa Jesus ka leka ˈi Galili ma ka faˈarongo ˈani na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe leka maˈi faˈasia God. 15 Nia ka fata ˈuri, “Kaidaˈi nia karangi naˈa maˈi fuana neˈe God ke ˈinotoˈa fafia na ngwae nia ki. Muke kakari alifaˈi faˈasia na taˈangaˈa kamu ki, ma muke faˈamamana na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe.”

16 Ma ana kaidaˈi sa Jesus nia leka sulia na ˈosi ˈi Galili, nia ka lisia sa Simon faˈinia ngwaefuta nia sa Andrew. Keroˈa ro ngwae dee ki. Keroˈa dee adaroˈo ana furai kera saena na ˈosi neˈeri. 17 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuadaroˈo, “Moro leka maˈi faˈinau, koroˈo ro ngwae dee iˈa ki, bore ma nai baˈa faˈamanata koroˈo ˈani ngali ngwaeˈa maˈi fuaku.” 18 Ma kaidaˈi neˈeri nama goˈo, kera ka faˈasia naˈa na furai keroˈa ki, ma kera ka leka naˈa faˈinia.

19 Ma sa Jesus ka leka tiˈitiˈi laˈu kwau, nia ka lisia sa James faˈinia sa John, na ro ngela sa Sebedi ki. Kera tua adaroˈo ˈi saena na gwaˈi baru, ma kera ke subungia furai keroˈa. 20 Ma kaidaˈi sa Jesus nia lisidaroˈo goˈo, nia ka sae keroˈa naˈa, ma kera ka faˈasia naˈa maˈa kera sa Sebedi ˈi saena na gwaˈi baru faˈinia na ngwae ni rao ki, ma kera ka leka naˈa faˈinia sa Jesus.

Sa Jesus toˈo ana ngasingasiˈanga fuana ifulangaˈilana ano ˈi ru taˈa ki
(Luke 4:31-37)

21 Sa Jesus faˈinia fafarongo nia ki, kira dao ana fanoa ˈi Kapaneam. Ma ana na Sabat, asoa ana mamaloˈanga, sa Jesus ka ruˈu ˈi saena na luma fuana foˈongaˈa, ma ka faˈamanata ngwae ˈoro ki. 22 Kaidaˈi kira rongoa, kira ka ˈarefo liu ana na faˈamanataˈanga nia, sulia kira sai leˈa ana neˈe sa Jesus nia faˈamanata ˈani ngasingasiˈanga ma na mamanaˈanga maˈi ana God. Noaˈa nia kasi donga laˈu sai ˈi ruˈanga ngwae faˈamanata ana taki sa Moses ki, osiˈana neˈe kira faˈamanata lala ˈani ngasingasiˈanga kira talada.

23 Ma ana kaidaˈi neˈeri logo, taˈi ngwae neˈe ano ˈi ru taˈa nia ruˈufia, nia ka ako ma ka ˈuri, 24 “Jesus ˈae! ˈAeˈo na ngwae ˈi Nasaret! Tae niniˈa ˈoke sasia aimili? Sali ˈoke leka maˈi fuana malangisi laimili taka niniˈa! Nau ku sai goˈo ˈaku amu, ˈaeˈo neˈana Ngwae Abu God!”

25 Ma sa Jesus ka balufia na ano ˈi ru taˈa neˈeri ka ˈuri, “ˈOke noto amu kwa, ma ˈoko ruˈu maˈi ˈi maa faˈasia na ngwae neˈana!”

26 Ma na ano ˈi ru taˈa neˈeri, nia ka ako doe, ma ka lebesia na ngwae neˈeri, ma ka ruˈu tafa naˈa maˈi faˈasia. 27 Ma na toˈa neˈe kira fiku ˈi neˈeri ki, kira ka ˈarefo liu, ma kira ka lidi kwailiu ada ma kika ˈuri, “Na tae naˈa neˈe ˈuri re? Ta faˈamanataˈanga faolu taka niniˈa? Ngwae neˈe nia fata ˈani na ngasingasiˈanga. Nia baˈea ano ˈi ru taˈa ki, ma kira ka roˈosulia na fatalana.”

28 ˈI neˈeri goˈo, ˈaliˈali goˈo alaˈanga sulia sa Jesus ka talo naˈa saena abaˈi kula kalikali ana ˈi Galili.

Sa Jesus nia gura na toˈa ˈoro neˈe kira mataˈi ki
(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)

29 Kaidaˈi sa Jesus faˈinia sa James, ma sa John, kira leka naˈa kwau faˈasia na luma fuana foˈongaˈa neˈeri, kira ka leka ˈuana luma sa Simon ma sa Andrew. 30 Kaidaˈi sa Jesus nia dao saena luma neˈeri, kira faˈarongoa neˈe na funga kini sa Simon nia mataˈi ˈani ˈakoˈakoˈanga, ma nia ka maliu goˈo ˈana saena na ˈifitaˈi nia. 31 Ma sa Jesus nia ka leka siana kini neˈeri, ma ka dau ˈi limana, ma ka taˈea. Ma na ˈakoˈakoˈanga neˈeri ka sui naˈa faˈasia, ma kini neˈeri ka kwatea fanga fuada.

32 Ma ana faˈi saˈulafi neˈeri, kaidaˈi sina nia suu, ma ana asoa Jiu ki fuana mamaloˈanga nia sui naˈa, na ngwae ki ka ngalia maˈi ngwae mataˈi ki, ma toˈa ano ˈi ru taˈa ruˈufida ki logo siana sa Jesus. 33 Ma toˈa ana fanoa neˈeri kira ka fiku taˈifau maˈi ˈi maana luma neˈeri. 34 Ma sa Jesus ka gura naˈa ngwae ˈoro ki neˈe kira mataˈi ana na mataˈinga ˈoro toˈotoˈo ki. Ma nia ka ifulangaˈinia logo na ano ˈi ru taˈa ˈoro ki. Ma nia kasi alaˈania neˈe ano ˈi ru taˈa neˈeri ki kike fata, sulia kira sai sui goˈo ana neˈe niaˈa Ngela God.

Sa Jesus nia faˈatalo saena abaˈi kula ˈi Galili
(Luke 4:42-44)

35 Ma ˈofodangi goˈo, kaidaˈi nia rorodoˈa ˈua, sa Jesus nia ada ka tataˈe, ma ka ruˈu kwau ˈi maa faˈasia na luma neˈeri. Ma nia ka leka foˈo ˈana ana kula neˈe nia aroaro. 36 Ma sa Simon faˈinia na ngwae kwaima nia ki kika lulu ˈuana. 37 Ma kaidaˈi kira dao toˈona, kira ka fata ˈuri fuana, “Ngwae ki taˈifau kira lulu ˈuamu.”

38 Ma sa Jesus ka olisida ma ka ˈuri, “Nau ku saiana, bore ma kulu leka kwau ana ti maˈe fanoa karangi logo, fasi ˈiri nau kui faˈamanatada logo, duˈungana ru neˈeri na raoˈa nau ku leka naˈa maˈi fuana.”

39 ˈUnaˈeri goˈo, sa Jesus nia ka leka saena maˈe fanoa ki taˈifau saena abaˈi kula ˈi Galili, ma ka fulangaˈinia fatalana God ˈi saena Luma fuana foˈongaˈa kira ki, ma ka ifulangaˈinia ano ˈi ru taˈa ki faˈasia na ngwae ki.

Na faˈanadaˈa sa Jesus fulia neˈe fikua maˈi ngwae ki siana
(Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16)

40 ˈUnaˈeri laˈu, taˈi ngwae kuuˈa nia leka maˈi siana sa Jesus, ma ka bobo uruuru ˈi ˈaena, ma ka amasia ka ˈuri, “Diˈia ˈoko maˈudi, ˈoke gura nau kwa.”

41 Ma sa Jesus ka kwaimanatai liu ana, ma ka taga naˈa limana kwau, ma ka sama toˈona na ngwae neˈeri, ka fata ˈuri, “Nau ku maˈudi kwa. Na nonimu neˈe ke mafo naˈa!” 42 Ma ˈaliˈali goˈo na kuu neˈeri ka siki naˈa faˈasia, ma na nonina ka mafo taˈifau naˈa.

43 Sa Jesus ka fata totongaˈi fuana ngwae neˈeri ka ˈuri, 44 “Noaˈa ˈoe kosi faˈarongoa laˈu ta ngwae ana ru neˈe nau ku sasia fuamu. Bore ma ˈoke leka basi, ma

ˈoko faˈataˈinia naˈa nonimu fuana na fata abu God, ˈoko alaˈania fata abu God ka iroˈo. Sui ma ˈoko kwatea na kwaisuˈusiˈanga ˈoe diˈia ba sa Moses nia saea fuana kwatelana, fasi ˈiri ke kwatea faˈamamanaˈanga fuana na ngwae ki taˈifau neˈe nonimu nia mafo naˈa.” Ma sa Jesus ka kwatea ngwae neˈeri ka leka naˈa ˈana.

45 Bore ma, na ngwae neˈeri nia leka, ma ka alaˈa kwailiu ana saena fanoa ki taˈifau sulia tae neˈe sa Jesus nia sasia ana nonina ka leˈa naˈa. Osiˈana faˈarongoˈanga neˈeri talofida naˈa neˈe, ngwae ˈoro ki kira ka fiku fafia sa Jesus fuana rongolana. ˈUnaˈeri ma nia ka ˈafitaˈi naˈa fuana sa Jesus neˈe ke leka tafangaˈi maˈi saena fanoa kira ki, ma nia ka tua nene goˈo ˈana ana kula aroaro ki. Ka ˈunaˈeri bore ˈana, na ngwae saena fanoa ki taˈifau kira leka goˈo maˈi ˈada siana sa Jesus.

Sa Jesus toˈo ana ngasingasiˈanga fuana rufuanatalana ˈani taˈangaˈa

(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

2 Ma ˈi buri ˈana bara faˈi asoa sui, sa Jesus ka oli laˈu maˈi ˈuana ˈi Kapaneam. Ma kira ka faˈarongo kwailiu ˈani neˈe nia tua goˈo ˈana saena luma ba nia ˈidufaˈi dao dao ana saena fanoa neˈeri. 2 ˈUnaˈeri na ngwae ˈoro ki kira ka fiku naˈa maˈi siana sa Jesus, leleka na luma neˈeri kira ka tuafia ka fungu liu naˈa, ma ka noaˈa naˈa ta kula ni tuaˈa ˈi saena luma neˈeri. Ma ˈi maa bore, ngwae ˈoro ki kira fiku logo ana. Ma sa Jesus ka fulangaˈinia fatalana God fuada. 3 Ma ana kaidaˈi neˈeri logo, na fai ngwae ki kira leka maˈi, kira ka ngalia maˈi taˈi ngwae neˈe nonina mae. 4 Ma osiˈana neˈe fikuˈa doe neˈeri, nia ka ˈafitaˈi naˈa fuada ngalilana kwau siana sa Jesus. ˈUnaˈeri goˈo, kira ka raˈe ˈi fafona luma faˈinia na ngwae neˈeri. Ma kira ka tafangia taˈi maˈekwakwa doe ˈi fafona luma bolo faˈinia kula neˈe sa Jesus nia tua ana, ma kira ka faˈakosoa na ngwae neˈeri ˈi fafona ˈifitaˈi nia siana sa Jesus. 5 Ma kaidaˈi sa Jesus nia lia saiana faˈamamanaˈanga kira, nia ka fata ˈuri fuana na ngwae nonina mae neˈeri, “ˈAlako ˈae, nau ku rufuanata naˈa ana na taˈangaˈa ˈoe ki faˈasiˈo.”

6 Ma kaidaˈi neˈeri, ti ngwae faˈamanata ana taki ki kira tua logo ˈi neˈeri, ma kira ka manata ˈada ˈuri talada, 7 “Reala kwa! Noaˈa nia kasi bolo faˈinia neˈe nia ka fata ˈunaˈeri. Ngwae ki noaˈa kasi saiana rufuanatalana taˈangaˈa ki. Talitoˈona goˈo God neˈe saiana rufuanatalana taˈangaˈa ki. Nia faˈabolotaˈinia naˈa faˈinia God.”

8 Bore ma sa Jesus ka saiana manatalada, ma ka fata ˈuri fuada, “Kamu kasi manata laˈu ˈunaˈeri.” Ma sa Jesus saiana logo neˈe kira faˈamamana talitoˈona goˈo God neˈe ke gura ngwae ki. Goˈo ˈunaˈeri nia ka fata ˈuri, 9 “Diˈia nau ku fata ˈuri fuana ngwae nonina mae neˈe, ‘Taˈangaˈa ˈoe ki rufuanata naˈa,’ kaumulu kasi lisia goˈo neˈe nia fuli. Bore ma diˈia nau ku fata ˈuri, ‘Tataˈe, ngalia ˈifitaˈi ˈoe, ma ˈoko fali,’ ˈi neˈeri kamu ka fiˈi lisia neˈe ngasingasiˈanga nia aku fuana guraˈa. 10 Kaidaˈi nai gura ngwae neˈe, nai faˈataˈinia fuamuˈa neˈe nauˈa, Ngela Ngwae, nau ku toˈo ana ngasingasiˈanga fuana rufuanatalana na taˈangaˈa ki.” ˈUnaˈeri nia ka fata ˈuri fuana na ngwae neˈeri neˈe nonina mae, 11 “Nau ku saea fuamu, ˈoke tataˈe, ngalia naˈa ˈifitaˈi ˈoe, ma ˈoko leka naˈa ˈi luma ˈoe.”

12 Ma ngwae neˈeri tataˈe, ka ngalia naˈa ˈifitaˈi nia, ma ka leka naˈa. ˈUnaˈeri, kira taˈifau kira lisia, ma kika ˈarefo liu. Kaidaˈi neˈeri, kira ka tafea God, ma kira ka fata ˈuri, “Noaˈa kulu kasi lilisia ˈua ta ru ˈuri!”

Na Farasi ki noaˈa kira kasi oga sa Jesus neˈe ka dola ngwae aburongo ki

(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

13 Ta kaidaˈi logo, sa Jesus nia oli laˈu ninimana ˈosi ˈi Galili. Ma fikuˈa doe kira ka leka maˈi siana, ma nia ka talaˈae ka faˈamanata kira. 14 Ma ana kaidaˈi nia liu kwau sulia ˈosi neˈeri, nia ka lisia sa Lifae, na ngela sa Alfeas. Nia tua goˈo ˈana ana kula fuana ngalilana mani ana takisi, osiˈana neˈe nia rao ˈi neˈeri. Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “ˈOke leka maˈi faˈinau.” Ma sa Lifae ka tataˈe, ma ka leka naˈa ˈana faˈinia.

15 Ma ˈi buri ˈana neˈe sa Jesus nia baˈea sa Lifae fuana fafarongo nia, nia ka leka fanga naˈa ˈi luma nia. Ma na ngwaˈi toˈa ngali mani ana na takisi ki tua logo ˈi neˈeri, ma ti “ngwae aburongo” † logo, kira fanga faˈinia sa Jesus ma na fafarongo nia ki. Na ngwae ˈoro ˈunaˈeri ki, kira leka faˈinia sa Jesus. 16 Ti Farasi †† neˈe kira faˈamanata ˈani taki sa Moses ki, kira lisia neˈe sa Jesus nia fanga faˈinia “ngwaˈi toˈa aburongo ki” ma na ngwaˈi toˈa kira ngali mani ana takisi ki. Goˈo Farasi ki kira ka fata ˈuri fuana fafarongo sa Jesus ki, “Nia bolo faˈinia nia kasi fanga laˈu faˈinia ngwae ˈufuni ki.”

17 Ma kaidaˈi sa Jesus nia rongoa ru neˈeri, nia ka fata ˈuri fuada, “Kamu saiana, noaˈa laˈu na ngwae ˈakwa ki neˈe kira oga na ngwae kwaigurai. Ngwae mataˈi ki tari, kira ka oga na ngwae kwaigurai fasi ˈiri ke gurada. Nau ku ˈiri leka laˈu maˈi fuana na ngwae tualada ˈoloˈolo naˈa ki ˈi naˈona God, bore ma nau ku leka lala maˈi fuana ngwae abula taˈa ki.”

Aofia dao naˈa, kwaimanataiˈanga ke noaˈa, muke sae saeleˈa

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

18 Ana taˈi kaidaˈi, ti fafarongo ana sa John ngwae ni siuabu, ma na fafarongo Farasi ki, kira abu fanga fuana foˈongaˈa. Ma ti ngwae kira ka leka maˈi, ma kira ka fata fuana sa Jesus kika ˈuri, “Fafarongo sa John ki, ma na fafarongo na Farasi ki, kira abu fanga. Nia ˈiri leˈa fuana na fafarongo ˈoe ki neˈe noaˈa kira kasi abu fanga.”

19 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Nia kasi bolo faˈinia toˈa neˈe kira tua ana fafangaˈa ana ara araˈinga, kika abu fanga. Duˈungana neˈe, kaidaˈi araˈi faolu nia goˈo ˈana ˈua faˈinida ngwae ki, kira saeleˈa. Noaˈa daofaˈi liu kira ka abu fanga, osiˈana kira tua ana fafangaˈa.

† *ngwae aburongo Na Farasi saea ta ngwae ka aburongo sulia nia aburongo ana taki Farasi ki.* †† *Taˈi fikutaˈi ngwae ana Jiu ki neˈe kira manata doe sulia roˈongaˈa sulia taki sa Moses nia keresia faˈinia logo faˈamanataˈanga kira ki talada.*

20 Bore ma kaidaˡi ke dao maˡi aigaˡi neˡe kira ke baˡea
na araˡi faolu faˡasida. ˡUnaˡeri mala, kira fiˡi abu fanga
laˡu, osiˡana neˡe kira kwaimanatai. Nia neˡe noaˡa kasi
bolo faˡinia na fafarongo nau ki neˡe kira ke abu fanga
kaidaˡi nau ku tua ˡua goˡo aku faˡi kira.”
21 Sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Noaˡa ta ngwae kasi sub-
ungia ta toro neˡe nia muu naˡa ana ta ngisingisi toro
neˡe nia faolu. Si diˡia nia sasia na ru neˡeri, na
ngisingisi toro faolu neˡeri ka gasia na toro ˡua neˡeri,
duˡungana toro faolu nia lukuluku ˡi buri ˡana saˡulana,
ma nia ka sasi na maˡekwakwa neˡe doe. 22 Ma muke
saiana logo, noaˡa nia kasi bolo fuana ta ngwae ka
alua naˡa waen faolu ˡi saena ngwaˡi ˡua ana ˡuˡuila
nanigot, duˡungana ngwaˡi ru ˡua neˡeri kasi baˡu. Si
diˡia nia sasia ru ˡunaˡeri, kaidaˡi na waen neˡeri ke to-
toro goˡo maˡi, nia ka foga naˡa ngwaˡi ru ˡua neˡeri,
ma na waen neˡeri ka kisitaˡi, ma na ngwaˡi ru neˡeri ka
taˡa naˡa. Nia neˡe ngwae ke alua nama waen faolu ˡi
saena na ngwaˡi ru faolu neˡe nia saiana ke baˡu.”

Sa Jesus toˡo ana ngasingasiˡanga fafia asoa ana mamaloˡanga

(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)

23 Ana taˡi Sabat, asoa ana mamaloˡanga, sa Jesus ma
na fafarongo nia ki, kira leka sulia na tala neˡe nia liu ˡi
saena oˡola witi, na ru kira saungani fuana beret. Ma
kaidaˡi kira liu ana, na fafarongo nia ki kira ka loia fingi
witi ki, ma kira ka ˡania. 24 Ma na Farasi ki kira lisia, ma
kira ka fata ˡuri fuana sa Jesus, “Lisia basi kwa! Ru neˡe
kaumulu sasia nia ˡoia na taki sa Moses, osiˡana kamu
loia witi neˡe ana Sabat, asoa ana mamaloˡanga.”
25-26 Ma sa Jesus ka olisida ma ka ˡuri, “Nau ku saiana
kaumulu toˡomaˡi saena Buka Abu sulia ru ba sa David
nia sasia, kaidaˡi ba sa Abiata nia ˡingataˡi fata abuˡa.
Kaidaˡi baera, sa David faˡinia ngwae nia ki kira fiolo
liu, sulia noaˡa naˡa ta fanga fuada. Ma nia ka leka ˡi
saena na luma God, ma na ˡingataˡi fata abu kwatea
fuana sa David na beret neˡe kira ˡau abua fuana God.
Ma sa David ka ˡania naˡa beret neˡeri, ma ka kwatea
logo fuana ngwae nia ki, ma kira ka ˡania. Bore ma na
taki kulu alaˡani fuana taˡifilia goˡo na fata abu God ki
neˡe kira saiana ˡanilana. Ma noaˡa kulu kasi lisia saena
Buka Abu neˡe God ni saetaˡa fuana sa David.” †
27 Sui goˡo sa Jesus ka fata ˡuri fuana na Farasi ki,
“God nia saungaˡinia asoa ana mamaloˡanga fuana
ˡafilana ngwae ki. Ma noaˡa nia kasi saungaˡinia laˡu
asoa ana mamalo ˡanga fuana ngwae neˡe ke lae roro-
to olofana. 28 Duˡungana neˡe nauˡa, na Ngela Ngwae,
nau ku toˡo ana na ngasingasiˡanga fuana saelana ru
ki fuana ngwae ki kira saiana kike sasia goˡo ˡada ana
asoa ana mamaloˡanga.”

Ngwae ki manata ˡuana saungilana sa Jesus

(Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

3 Ta kaidaˡi logo, sa Jesus nia ka leka laˡu saena na
luma fuana foˡongaˡa, ma taˡi ngwae neˡe limana
mae, nia tua ˡi neˡeri. 2 Ma ti Farasi ˡi neˡeri, kira ka
lialia diˡia sa Jesus ke gura ngwae neˡeri ana asoa ana
mamaloˡanga ana Sabat. Diˡia ˡunaˡeri, kira ka fata
maana sa Jesus ana ˡoilana taki God ana guraˡa, ru
neˡeri kira manata sulia neˡe diˡia raoˡa. 3 Ma sa Jesus
ka fata ˡuri fuana na ngwae neˡe limana mae, “Tataˡe
maˡi ˡi neˡe, ko uu ˡi naˡo ana ngwae ki taˡifau.” 4 Goˡo,
sa Jesus ka lidia na Farasi ki ka ˡuri, “Tae neˡe taki kulu
nia alaˡania fasi ˡiri kulu ka sasia ana asoa ana ma-
maloˡanga? Nia alaˡania sasilana ru leˡa ki, nama sasi-
lana ru taˡa ki? Nia alaˡania na faˡamaurilana ta ngwae,
nama saungilana ta ngwae?”
Bore ma kira kasi saea goˡo ta ru. 5 Sa Jesus nia lia
kalikalida, ma nia ka lia saetaˡa, osiˡana neˡe kira noaˡa
kasi kwaimanatai naˡa ana ngwae mataˡi neˡeri, ma nia
ka kwaimanatai logo fuada sulia manatada ngasi liu
naˡa. Sui goˡo, ma nia ka fata ˡuri fuana na ngwae
neˡeri, “Taga maˡi na limamu.” Ma nia ka taga naˡa li-
mana, goˡo ma na limana ka leˡa naˡa. 6 ˡUnaˡeri goˡo
Farasi ki kira ka ruˡu kwau ˡi maa, ma kira ka alaˡa fiku
faˡinia ti ngwae ana ngwaˡi toˡa sa Herod †† ki, ma kira
ka manata ˡuana saungilana sa Jesus.

Na fiku taˡi ngwae ˡoro ki leka maˡi siana sa Jesus

7-8 Sa Jesus faˡinia fafarongo nia ki, kira ka faˡasia ng-
waˡi toˡa neˡeri, ma kira ka leka ˡuana na ˡosi ˡi Galili.
Na ngwae ˡoro kira ka leka logo ˡi buri ˡada. Kira leka
maˡi faˡasia na abaˡi kula ˡi Galili, ˡi Judea ma ˡi Idumea
ki. Ma ti ngwae logo faˡasia ˡingataˡi fanoa ˡi Jerusalem,
ma faˡasia na bali fanoa ana raˡelana sina ana kafo ˡi
Jodan. Ma ti ngwae kira ka leka maˡi faˡasia na fanoa ki
kalikalia ˡi Taea ma ˡi Saedon. Na fikuˡa doe neˡeri, kira
leka maˡi siana sa Jesus, sulia kira rongoa ru doe ki
neˡe nia sasiˡi. 9 Sulia na fikuˡa neˡeri doe liu, sa Jesus
ka saea fuana fafarongo nia ki fasi ˡiri kike sasi akaˡu
ana na gwaˡi baru, ˡasu ˡubani na ngwaˡi toˡa kira kata
kwaibekesi. 10 Nia gura ngwae ˡoro ki ka sui naˡa, nia
neˡe ngwae ˡoro mataˡi ki ka suˡumaˡi kira kwau, fasi
ˡiri kike sama toˡona nama sa Jesus ˡiri kike ˡakwa.
11 Ma kaidaˡi na ngwaˡi toˡa ano ˡi ru taˡa ki nia ruˡufida
kira lisia, kira ka bobo uruuru ˡi naˡona, ma kira ka ri
ma kika ˡuri, “ˡAeˡo naˡa neˡe, na Ngela mamana God!”
12 Bore ma sa Jesus fata ka luia liu na ano ˡi ru taˡa
neˡeri ki, fasi ˡiri kira kasi faˡarongoa laˡu ta ngwae ˡani
niaˡa.

Sa Jesus nia filia na akwala ma ro lifurongo ki

(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

13 ˡUnaˡeri goˡo sa Jesus ka raˡe ˡalaˡa ˡi gwauna taˡi
faˡi ua, ma ka baˡea maˡi ngwae ki fuana raoˡa faˡinia.
Goˡo kira ka leka maˡi siana, 14 ma nia ka filia na akwala
ma ro ngwae, ma ka faˡasata kira ˡani lifurongo ki. Ma
nia ka fata ˡuri fuada, “Nau ku fili kamu fasi ˡiri muke
tua tari faˡinau, ma nau ku baˡe kamu logo fuana faˡa-
manataˡanga sulia fatalana God fuana ngwae ki. 15 Ma
kamu ka toˡo ana na ngasingasiˡanga fuana na ifulan-
gaˡilana na ano ˡi ru taˡa ki.”

† *2:25-26 1 Samuel 21:1-6; Levitikus 24:9*

†† *Fiku taˡi ngwae sa Herod nia ti ngwaˡi toˡa Jiu ki neˡe kira oga sa Herod faˡinia ngwae nia kira ke ˡaˡana fuada.*

16 ꞌIu, na satana na akwala ma ro ngwae neꞌe nia filida ki: sa Simon, neꞌe sa Jesus nia faꞌasata logo ꞌani sa Peter, 17 ma sa James faꞌinia sa John na ro ngela sa Sebedi ki, neꞌe sa Jesus nia faꞌasata kera ꞌani “Boneges,” na fadalana neꞌe ngwae neꞌe saetaꞌa ladaroꞌo ꞌaliꞌali diꞌia na kwangakwanga. 18 Ma sa Andrew, ma sa Filip, ma sa Batolomiu, ma sa Matthew, ma sa Tomas, ma sa James, ngela sa Alfeas, ma sa Tadeas, ma sa Simon, ta ngwae ana ngwaꞌi toꞌa Jiu neꞌe kira oga lalilana na ngwaꞌi toꞌa ꞌi Rom faꞌasia Israel. 19 Ma sa Judas Iskariot na ngwae nia ke baꞌa ꞌolosaea sa Jesus fuana malimae nia ki.

Ngasingasiꞌanga sa Jesus nia tasa liu ana sa Saetan

(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

20 ꞌUnaꞌeri, sa Jesus ka oli logo saena luma ba nia ꞌidufaꞌi dao dao ana. Ma na ngwae ꞌoro ki, kira ka inaꞌu naꞌa maꞌi ana fikuꞌa. ꞌUnaꞌeri noaꞌa naꞌa ta kaidaꞌi fuana sa Jesus ma na fafarongo nia ki fuana sasilana ta ru ma na fangaꞌa bore. 21 Ma kaidaꞌi neꞌe ngwaefuta nia ki kira rongoa ru neꞌeri, kira ka leka siana fuana olitaꞌilana ꞌuana ꞌi fanoa, sulia kira fata ꞌuri, “Nia boleboleꞌa liu naꞌa.”

22 Ma ti ngwae faꞌamanata ana taki sa Moses neꞌe kira leka maꞌi faꞌasia ꞌi Jerusalem, kira ka fata ꞌuri, “Sa Jesus nia ifulani naꞌa ano ꞌi ru taꞌa ki ꞌani ngasingasiꞌanga sa Saetan, na ꞌingataꞌi ano ꞌi ru taꞌa.” †

23 Nia neꞌe, sa Jesus ka saea maꞌi ngwae ki ka fata ꞌuri fuada ꞌania tarifulaꞌa ki ka ꞌuri, “Sa Saetan nia ꞌafitaꞌi ka ifulani ano ꞌi ru taꞌa ki faꞌasia ngwae nia ki. 24 Diꞌia ngwaꞌi toꞌa saena ta fanoa doe kira fuꞌali kira talada, ꞌirai na fanoa doe neꞌeri ke angosi, ma ka takalo naꞌa. 25 Ma diꞌia neꞌe ngwae, ma na ꞌafe, ma na ngela nia ki, kira fuꞌa faꞌi kira talada, nia ꞌafitaꞌi fuana kira ka tua fiku. 26 Ma na ꞌinotoꞌanga sa Saetan neꞌe ꞌunaꞌeri logo. Diꞌia sa Saetan ke fuꞌa faꞌinia toꞌa neꞌe kira leka sulia, ꞌirai kira ke takalo kwailiu goꞌo, ma ngasingasiꞌanga nia fafida ka dao ana ꞌisilana.”

27 ꞌI buri ꞌana, sa Jesus ka saea laꞌu taꞌi tarifulaꞌa, ka fata ꞌuri, “Diꞌia ta ngwae goꞌo ꞌana oga ka ifulani ta ano ꞌi ru taꞌa, ngwae neꞌeri ke ngasingasiꞌa ka liufia sa Saetan. Ka diꞌia logo ta ngwae neꞌe oga ke ruꞌu saena luma na ngwae ngasingasiꞌa fuana ngalilana ru nia ki. Nia ke ngasingasiꞌa ka liufia mala ngwae neꞌeri, fasi ꞌiri ke talangwaraꞌu fuana firiꞌilana ngwae ngasingasiꞌa neꞌeri sui mala nia ka fiꞌi ngali ru nia ki. ††

28 “Ru mamana nau ku saea fuamuꞌa, na abula taꞌangaꞌa ki, ma na fata faꞌalilana God neꞌe ngwae ki kira sasi, God nia rufuanata goꞌo ꞌana. 29 Bore ma, diꞌia ta ngwae ke inaꞌo ana fata faꞌalilana na Anoꞌi ru Abu, God noaꞌa kasi rufuanata, sulia taꞌangaꞌa neꞌeri nia teoteo firi.” 30 Sa Jesus nia fata ꞌunaꞌeri sulia na ngwae faꞌamanata ana taki ki, kira saea nia toꞌo ana na ano ꞌi ru taꞌa.

† *Ta sata logo ana sa Saetan neꞌe sa Bielsebul.* †† *3:27 Aesea 49:24-26*

Tuaꞌa mamana sa Jesus neꞌe ngwae neꞌe kira roꞌosulia God

(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

31 Ma ꞌi buri ꞌana ru neꞌeri ki, teꞌa sa Jesus ma na ngwaefuta nia ki, kira ka dao naꞌa. Ma kira ka uu goꞌo ꞌada ꞌi maana luma, ma kira ka kwate alaꞌanga kwau fuana sa Jesus, ma kira ka lidi ꞌuana. 32 Na ngwaꞌi toꞌa ꞌoro liu ki neꞌe kira tua kalikalia sa Jesus, ma kira ka faꞌarongoa kika ꞌuri, “Teꞌa ꞌoe, ma na ngwaefuta ꞌoe ki, kira uu maꞌi ꞌi maa, kira oga lisilamu.”

33 Ma sa Jesus ka olisida ka ꞌuri, “Nai saea fuamuꞌa ꞌi tai neꞌe teꞌa mamana nau, ma ngwaefuta nau ki!” 34 Goꞌo kaidaꞌi nia ka lia kwau fuana na ngwaꞌi toꞌa ꞌoro neꞌe kira tua kalikalia, nia ka fata ꞌuri, “Nia naꞌa neꞌe ngwaꞌi toꞌa kira diꞌia naꞌa teꞌa nau ki, ma na ngwaefuta nau ki! 35 Sulia sa tai goꞌo ꞌana neꞌe nia sasia ru neꞌe God nia ogaꞌi ki, nia naꞌa neꞌe ngwaefuta nau, ma na ngwaingwaena nau, ma teꞌa nau.”

Na tarifulaꞌa sulia na ngwae neꞌe nia tasali maga ru ki saena oꞌola nia

(Matthew 13:1-9; Luke 8:19-21)

4 Ana taꞌi kaidaꞌi laꞌu, sa Jesus nia faꞌamanata ꞌi ninimana ꞌosi ꞌi Galili. Ma na fikuꞌa doe liu kira ka fiku kalikalia, ma nia ka raꞌe saena taꞌi gwaꞌi baru, ma ka tua ꞌi saena, ma nia ka ꞌidu tiꞌitiꞌi laꞌu folo saena ꞌosi. Ma na fikuꞌa neꞌeri, kira ka uu kwau ꞌi ninimana ꞌosi. 2 Ma sa Jesus ka faꞌamanata ꞌani ru ꞌoro ki fuada ana tarifulaꞌa ki ma ka ꞌuri, 3 “Mulu fafarongo basi! Taꞌi ngwae nia leka ka tasalia na maga witi ki ꞌi saena oꞌola nia. 4 Ma kaidaꞌi nia tasalia na maga witi neꞌeri ki, ti maga witi kira ꞌasia sulia na talalinga, ma na noꞌo ki kira ka lofo maꞌi, ma kira ka ꞌanida taꞌifau. 5 Ma ti maga witi kira ka ꞌasida ana kula faula ki, kula neꞌe ano kasi doe. Ma kira ka bulao ꞌaliꞌali, sulia neꞌe ano nia kasi ꞌoro. 6 Ma ana ta kaidaꞌi neꞌe sina nia taꞌe maꞌi, nia ka sinafia na witi neꞌe masubu ki, ma kira ka kuku logo, sulia neꞌe lali ru ki noaꞌa kasi koso lalo. 7 Ma ti maga witi kira ꞌasida ꞌi safitana na kwalo ꞌabui ki, ma kwalo neꞌeri ka nuku fafia na witi ki, ma witi neꞌeri ki noaꞌa kasi fungu goꞌo. 8 Ma ti maga witi laꞌu, kira ꞌasida ꞌi saena na ano neꞌe nia leꞌa, ma kaidaꞌi kira taꞌe maꞌi, kira ka fungu ana fuaꞌi ru ꞌoro ki. Ma ti witi kira ka fungu ana uulu akwala faꞌiruꞌa, ma ti witi kira ka fungu ana ono akwala faꞌiruꞌa, ma ti witi laꞌu kira ka fungu ana taꞌi talangaꞌi faꞌiruꞌa.”

9 Ma sa Jesus ka faꞌasuia fatalana ka ꞌuri, “Diꞌia ta ngwae oga ka sai leꞌa ana ru neꞌe ki, nia ka sailinga leꞌa mala.”

Sa Jesus ka alaꞌa ꞌani tarifulaꞌanga ki fuana ngwae ꞌoro, bore ma nia faꞌamadakola ru ki taꞌifau fuana fafarongo nia ki

(Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

10 Kaidaꞌi sa Jesus nia tua ꞌana taꞌifilia, na akwala ma ro fafarongo ba nia ki, faꞌinia ta bali ana ngwae neꞌe kira rongoa na fatalana, kira ka leka maꞌi siana. Ma kira

ka lidia fasi ˈiri nia ke fada madakola ana fadalana tarifulaˈa neˈeri ki. 11 Ma nia ka olisida ka ˈuri, “Kaidaˈi sui ki, God noaˈa kasi faˈamadakola ˈua faˈuta neˈe nia ke baˈa gwaungaˈi fafia ngwae nia ki. Bore ma taˈena, na madakolaˈa niniˈa dao naˈa fuamuˈa. Ngwae neˈe noaˈa kira kasi oga fafarongo aku, nau ku fata ˈani tarifulaˈa ki, ma noaˈa naisi faˈamadakola 12 fasi ˈiri,

‘Kira ke lia, ma kira ke lia, bore ma noaˈa kira kasi lisia tae neˈe God nia sasi fuada.

Ma kira ke fafarongo, ma kike fafarongo, bore ma noaˈa kira kasi saiana faˈarongoˈa God.

Sulia diˈia kira lia saiana, ma kira ka rongo saiana, ˈirai kira ke abula maˈi fuana God, ma nia ke rufuanata ana taˈangaˈa kira ki.’” †

Sa Jesus nia fada tarifulaˈanga fuana fafarongo nia ki

(Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

13 ˈUnaˈeri sa Jesus ka saefilo ˈuri ada, “ˈUri ma noaˈa kamu kasi sai goˈo ana tarifulaˈa neˈe? Diˈia noaˈa kamu kasi saiana tarifulaˈa neˈe, kamu ke fiˈi sai mo faˈuta ana tarifulaˈa ki? 14 Na ngwae ba nia tasali maga witi, nia tasalia na fatalana God ba. 15 Ma ngwae neˈe kira rongoa na fatalana God, kira diˈia na maga witi neˈe nia ˈasia sulia na talalinga. Ma kaidaˈi kira rongoa, sa Saetan nia leka maˈi, ma ka lafua logo ˈana fatalana God faˈasida. 16 Ma ti ngwae laˈu kira diˈia na maga witi neˈe kira ˈasida ana kula faula. Kaidaˈi kira rongoa na fatalana God, kira ngalia, ma kira ka saesaeleˈa liu. 17 Bore ma fatalana God noaˈa kasi lalisusu goˈo saena maurilada. Nia neˈe fitoˈonga kira ki ka mauri goˈo sulia kala kaidaˈi tiˈitiˈi. Ma kaidaˈi neˈe kira dao toˈona ˈafitaˈiˈanga, ma na nonifiiˈanga ki duˈungana faˈarongoˈa leˈa neˈe, kira ka danga ˈania goˈo na fatalana God. 18 Ma ti ngwae neˈe kira diˈia maga witi neˈe kira ˈasida ˈi safitana na kwalo ˈabui ki. Kira rongoa na fatalana God, 19 bore ma kira manata ˈabera ˈada sulia ru ki ana mauriˈa kira, ma kira ka manata doe ana na mani. Ma ru neˈeri ki, nia diˈia na kwalo ˈabui ki nia nuku fafia na fatalana God saena maurilada. Noaˈa kira kasi rokisi goˈo saena maurilada, ka diˈia na witi neˈe noaˈa kasi fungu goˈo ˈani ta fuaˈi ru. 20 Ma ti ngwae laˈu neˈe kira diˈia na maga witi neˈe kira ˈasida ˈi saena ta ano leˈa. Kira rongoa fatalana God, ma kira ka roˈosulia, ma kira faˈataˈinia tuaˈa ˈoloˈolo, ka diˈia witi neˈe nia fungu ana fuaˈi ru ki. Ti witi neˈe uulu akwala fuaˈi ruˈanga, ma ti witi neˈe ono akwala fuaˈi ruˈanga, ma ti ai neˈe taˈi talangaˈi fuaˈi ruˈanga.”

Sa Jesus faˈabasua na ngwaˈi toˈa ka sailinga leˈa mala

(Luke 8:16-18)

21 ˈUnaˈeri goˈo sa Jesus ka saefilo laˈu ˈuri ada, “Nia faˈuta? ˈUri ma diˈia ta ngwae ngalia maˈi na unu, nia ke alua goˈo ˈana ˈi olofana ta dako nama ta ˈifitaˈi? Noaˈa goˈo! Nia ke alua nama ˈi fuila ˈi lifua! 22 Ta ru ngwae ki noaˈa ˈiri sai sai ana ˈi naˈo, kike baˈa saiana. 23 Diˈia ta ngwae neˈe oga ka sai leˈa ana ru neˈe ki, nia ka sailinga leˈa mala.”

† *4:12 Aesea 6:9-10*

24 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri fuada, “Muke manata leˈa sulia ru neˈe kamu rongoˈi ki. God ke baˈa kwate tatakolaˈa ana liatoˈo ˈanga fuamuˈa, si diˈia kamu roˈosulia na faˈamanataˈanga nau ki. 25 Sa tai bore ˈana neˈe toˈo ana ta madakolaˈa ˈanga tiˈitiˈi sulia ˈinotoˈanga God, God ke baˈa luda gwauna fuana. Bore ma sa tai neˈe noaˈa kasi roˈosulia faˈamanata ˈanga neˈe ki, ta madakolaˈanga tiˈitiˈi bore ˈana neˈe nia toˈo ana sulia ˈinotoˈanga God, God ke ngali olitaˈinia faˈasia.”

Taˈifilia God goˈo neˈe faˈa uua na ˈinotoˈanga nia

26 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri fuada, “Na ˈInotoˈanga God nia diˈia na ngwae neˈe nia fasia ta maga ru ˈi saena na oˈola nia. 27 Nia ada, ka liliu ˈana asoa ki, ma ka maliu ˈana saena rodo ki. ˈUnaˈeri bore ˈana, kaidaˈi neˈe maga ru ki nia bulao, ma ka tataˈe naˈa, noaˈa laˈu ˈaberaˈanga nia. Osiˈana ngwae neˈe noaˈa kasi sai logo ˈana ana ru neˈe nia sasia maga ru ka bulao. 28 Na ano talana naˈa neˈe nia faˈamauria maga ru neˈeri ki niˈi ka doe, ma ka fungu ˈani fuaˈi ru ki. Na ˈingataˈi ˈai nia raˈe maˈi ˈi naˈo, sui na fingi ru ki, ˈi buri na maga ru ki fiˈi raˈe maˈi. 29 Ma kaidaˈi neˈe maga ru neˈeri ki nia maua, na ngwae neˈeri ka talaˈae fuana sikililana naˈa fingi ru ki, sulia nia dao naˈa ana kaidaˈi fuana loi ruˈa.”

ˈInotoˈanga God etangilana tiˈitiˈi, bore ma nia ka doe ana aliˈafulana

(Matthew 13:31-32, 34; Luke 13:18-19)

30 Sa Jesus nia fata laˈu ka ˈuri, “Nai fata laˈu kwau sulia ta ˈaˈemae neˈe ke faˈataˈinia na ru neˈe bolo faˈinia ˈinotoˈanga God fafia ngwae nia ki. 31 Nia ka ˈuri: Taˈi ngwae nia ngalia na magana ˈai neˈe kira saea ˈani mastad, nia tiˈitiˈi ka liufia magana ˈai ki taˈifau, ma nia ka fasia saena ano. 32 Ma ˈi buri ˈana neˈe nia fasia ka sui, na maga ru baera ka taˈe, ma ka alua naˈa ˈai. ˈAi neˈeri doe ka liufia naˈa ˈai ˈoro ki. Ma nia ka toˈo ana na rara ˈai doe ki, ma na noˈo ki kira ka lofo maˈi, ma kira ka saungaˈinia na nuˈi kira ki ana.”

33 ˈUnaˈeri neˈe, sa Jesus ka fata fuana na ngwae ki ana tarifulaˈa neˈeri ki, ma nia ka saea ru neˈe nia bolo faˈinia kike saiana ki. 34 Ma nia ka fata fuada ˈania tarifulaˈa ki. Bore ma, kaidaˈi neˈe nia tua ˈana taˈifilia faˈinia na fafarongo nia ki, nia ka fiˈi faˈamadakola ru ki taˈifau fuada.

Sa Jesus nia toˈo ana ngasingasiˈanga fafia kauburu

(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)

35 Nia saˈulafi naˈa ana asoa neˈeri, sa Jesus nia ka fata ˈuri fuana fafarongo nia ki, “Kulu toˈofolo basi ˈuana bali ˈosi loˈoba.” 36 Ma kika faˈasia naˈa fikuˈa neˈeri, ma kira ka leka faˈinia sa Jesus ˈi saena baru neˈeri neˈe nia ka tua ˈi saena. Ma ti baru logo teo ˈi neˈeri. 37 Ma na iru doe nia taˈe maˈi, ma na nafo ka magara naˈa maˈi saena na baru neˈeri, ma ka karangi kuru naˈa. 38 Ma sa Jesus nia maliu ˈana ˈi burina na baru, ma ka alu gwau ana bogwau nia. Ma na fafarongo nia ki kira ka

faˈaada, ma kira ka fata ˈuri, “Aofia kwa, kulu karangi kuke mae naˈa! ˈOe kosi manata ˈabera goˈo niniˈa?”

39 Ma sa Jesus ka tataˈe, ma ka balufia na iru neˈeri ka ˈuri, “ˈOke aroaro naˈa!” Ma nia ka fata logo fuana na nafo neˈeri ka ˈuri, “Kamu ke tua nene naˈa!” ˈUnaˈeri goˈo, na iru baera ka aroaro naˈa, ma ˈosi ka folaˈa naˈa. 40 Ma nia ka fata ˈuri fuana fafarongo nia ki, “Faˈuta neˈe kamu ka maˈu? Nau ku lisia na faˈamamana ˈanga kamu aku noaˈa ˈiri doe.”

41 Ma kira ka maˈu kika felo naˈa, ma kira ka lidi kwailiu ada kira ka ˈuri, “Ngwae faˈuta naˈa niniˈa re? Na iru ma na nafo bore kika roˈo naˈa sulia!”

Sa Jesus nia gura taˈi ngwae neˈe ano ˈi ru taˈa nia ruˈufia

(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)

5 Sa Jesus faˈinia na fafarongo nia ki, kira toˈofolo ˈuana bali ˈosi ˈi Galili, ma kira ka dao ana bali ˈosi neˈe ana abaˈi kula ˈi Gerasa. 2 Ma kaidaˈi sa Jesus nia koso faˈasia na baru, taˈi ngwae neˈe ano ˈi ru taˈa nia ruˈufia ka leka maˈi faˈasia na faoda fuana kwaiatoˈa ki, ma nia ka leka maˈi siana sa Jesus. 3 Na ngwae neˈeri tualana saena faoda ˈunaˈeri ki, ma noaˈa ta ngwae kasi bolo faˈinia firiˈilana ˈani ta sene. 4 Sulia kaidaˈi ˈoro ki, kira firi fafia na limana ma na ˈaena ˈani sene ki, sui nia ka muusia goˈo na sene neˈeri ki, ma ka ˈoia goˈo ˈana na sene neˈeri ki ˈi ˈaena. Ma noaˈa ta ngwae kasi ngasingasiˈa kasi bolo faˈinia na daulana. 5 Ma na rodo ki ma na asoa ki, nia tua ˈi safitana na faoda ana kwaiatoˈa ki, ma nia ka raˈe saena faˈi ua ki, ma nia ka ako, ma ka afasia talana ˈani naki ki.

6 Kaidaˈi nia tua tau maˈi, nia ka lisia sa Jesus, ma ka lalili maˈi, ma ka bobo uruuru ˈi naˈona. 7-8 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Ano ˈi ru taˈa neˈe, ˈoke ruˈu maˈi ˈi maa faˈasia na ngwae neˈe.”

Ma nia ka ako doe ka ˈuri, “Jesus! ˈAeˈo, na Ngela God neˈe nia ngasingasiˈa liu. Na tae neˈe ˈoko oga ˈoke sasia aku? Nau ku amasiˈo ˈania satana God, ˈoe kosi kwatea ta kwaˈikwaˈinga fuaku!”

9 Sui sa Jesus ka saefiloa ka ˈuri, “Satamu sa tai kwa?”

Ma nia ka olisia ka ˈuri, “Na sataku sa Fuani Oro, sulia kaimili ˈoro liu.” 10 Ma nia ka amasia sa Jesus fasi ˈiri noaˈa nia kasi baˈeda laˈu faˈasia na bali fanoa neˈeri.

11 Ma na ngwaˈi gwata ˈoro liu kira fanga goˈo ada logo ˈi babaraˈo ana ua neˈeri. 12 Ma na ano ˈi ru taˈa neˈeri ki, kira amasia sa Jesus kira ka ˈuri, “ˈOke kwate kaimili fuana na gwata loˈoko ki, fasi ˈiri kaimili ke ruˈu ˈaimili ˈi saeda.” 13 Ma sa Jesus ka alaˈanida, ma na ano ˈi ru taˈa neˈeri ki kira ka ruˈu maˈi faˈasia ngwae neˈe, ma kira ka leka, kika ruˈu ˈi saena na gwata neˈeri ki. Ma na ngwaˈi gwata neˈeri nia bolo faˈinia na ro toˈoni gwata ki, ma kira ka lalili saena kwata ˈato neˈeri, ma kira ka ˈasia ˈi saena na ˈosi neˈeri, ma kira ka kwaˈu kika mae taˈifau naˈa.

14 Ma ngwae neˈe kira lia sulia na gwata neˈeri ki, kira ka tafi, ma kira ka faˈarongo ˈani ru neˈe nia fuli ana gwata ki ˈi saena fanoa neˈeri, ma na fanoa tiˈitiˈi kalikalida ki. Ma na ngwae ˈoro ki kira ka leka fuana lisilana ru neˈe nia fuli. 15 Ma ana kaidaˈi kira dao siana sa Jesus, kira ka lisia naˈa ngwae baera neˈe ano ˈi ru taˈa ˈoro ki kira ruˈufia, nia tua naˈa ˈana ˈi neˈeri, ma nia ka toro naˈa, ma nia ka manata saga naˈa. Ma na ngwae ki kira ka maˈu, kira ka ˈarefo liu. 16 Ma na ngwae neˈe kira lisia ru neˈeri nia fuli, kira ka alaˈa fuana ngwae ki sulia na ngwae ano ˈi ru taˈa ki tuatua ana, ma kira ka alaˈa logo sulia na gwata neˈeri ki.

17 Ma buri ˈana, ngwaˈi toˈa neˈeri kika ˈengoa sa Jesus ka leka faˈasia na bali fanoa kira.

18 Ma kaidaˈi sa Jesus nia raˈe naˈa saena na baru, na ngwae ba na ano ˈi ru taˈa ki kira ruˈufia ˈi naˈo, nia ka ˈengoa sa Jesus ˈiri ke leka faˈinia. 19 Bore ma sa Jesus kasi alaˈania, ma ka fata ˈuri fuana, “ˈOke oli ˈi fanoa siana na ngwae ˈoe ki, ma ˈoko faˈarongoda ˈani ru leˈa ki taˈifau neˈe God nia sasia fuamu, ma na kwaimanataiˈanga nia fuamu.”

20 Ma na ngwae neˈeri nia leka, ma ka faˈarongoa naˈa ngwae ki ana abaˈi kula ˈi Dekapolis ana ru ki taˈifau neˈe sa Jesus nia sasia fuana. Ma na ngwae ki taˈifau kira ka ˈarefo liu.

Sa Jesus toˈo ana ngasingasiˈanga fafia mataˈinga ki ma na maeˈa

(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

21 Sa Jesus nia toˈofolo laˈu kwau ˈuana ta bali ˈosi. Ma ana kaidaˈi nia ka dao naˈa ana ta bali, ngwae ˈoro ki kira ka fiku kalikalia. 22 Ma taˈi ngwae ada neˈe ngwae fai naˈonaˈo saena na Luma fuana foˈongaˈa ana fanoa neˈeri, satana sa Jaeras, ka leka maˈi. Ma kaidaˈi nia lisia sa Jesus, nia ka bobo uruuru ˈi maana ˈaena, 23 ma nia ka amasia ma ka ˈuri, “Kala defo nau nia teo naˈa fuana maelana. ˈOke leka maˈi, ˈiri ˈoke alua na limamu ˈi fafona, fasi ˈiri nia ke ˈakwa ma ka mauri.”

24 Ma sa Jesus ka leka naˈa faˈinia. Ma na fikuˈa doe kika leka ˈi burina, ma kira ka kwaibekesi naˈa.

25 Ma taˈi ˈafe neˈe na gwaˈi ˈabu tafangia sulia taˈi akwala ma ro faˈi ngali sui naˈa, nia tua logo ˈi neˈeri. 26 Ma nia ka nonifii liu naˈa. Ma nia ka faˈalia naˈa mani ˈoro nia ki fuana na ngwae kwaigurai ˈoro ki, bore ma tualana kasi leˈa goˈo. Nia fiˈi taˈa ka tasa liu mo. 27 Ma kaidaˈi neˈe nia rongoa alaˈanga sulia sa Jesus, nia ka kwako maˈi ˈi burina ˈi safitana na fikuˈa neˈeri, nia ka sama toˈona na ifi keta sa Jesus. 28 Sulia nia manata ˈuri, “Diˈia nau ku sama toˈona bore aku na mumuduˈana ifi nia, nai leˈa naˈa.”

29 Ma kaidaˈi neˈe nia sama toˈona goˈo ifi sa Jesus, ˈaliˈali naˈa ˈabu neˈe tafangia nia ka langa naˈa, ma nia ka saiana na nonina nia ˈakwa naˈa faˈasia na mataˈinga nia. 30 Ma ana kaidaˈi neˈeri goˈo, sa Jesus nia saiana neˈe ngasingasiˈanga nia gura ta ngwae. Ma nia ka abula ˈi safitana na fikuˈa neˈeri, ma ka lidida ka ˈuri, “Sa tai naˈa niniˈa sama toˈona kwau na ifi nau?”

31 Ma na fafarongo nia ki, kira ka olisia kika ˈuri, “ˈOko lisia goˈo ˈamu na ngwaˈi toˈa ˈoro neˈe nini kira bekesiˈo naˈa. Faˈuta neˈe ˈoko lidi ˈuana fasi ta ngwae nia sama toˈomu?”

32 Bore ma sa Jesus ka lia kwailiu fasi ˈiri ke lisia sa tai neˈe nia sasia ru neˈe. 33 Ma na ˈafe neˈe nia saiana ru neˈe fuli fuana, ma nia ka leka lebelebe maˈi ˈani maˈungaˈa, ma ka bobo uruuru ˈi maana ˈaena sa Jesus. Ma nia ka faˈarongoa mamana ana ru neˈe nia sasiˈi ki. 34 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “ˈIAfe neˈe ˈae, God nia guraˈo naˈa sulia neˈe ˈoko faˈamamana nau. ˈOke leka naˈa ˈamu, ma ˈoe kosi manata ˈabera, ma ˈoko ˈakwa naˈa faˈasia na mataˈinga ˈoe.”

35 Ma kaidaˈi sa Jesus nia alaˈa goˈo ˈana ˈua, ti ngwae kira ka dao maˈi faˈasia na luma sa Jaeras, ma kira ka fata ˈuri fuana sa Jaeras, “Kala defo ba ˈoe nia mae naˈa. ˈOe kosi faˈa ˈabera laˈu na ngwae faˈamanata.”

36 Ma sa Jesus kasi ˈabera goˈo sulia ru neˈe kira saea, ma ka fata naˈa ˈuri fuana sa Jaeras, “Noaˈa ˈoe kosi fitala laˈu. ˈOke faˈamamana nau lala ˈamu.” 37 Ma nia kasi alaˈania ta ngwae ke leka faˈinia, taˈifilia goˈo sa Peter, ma sa James, ma sa John na ngwaefuta nia sa James. 38 Ma kaidaˈi kira dao ˈi luma sa Jaeras, sa Jesus ka rongoa na isiˈa faˈinia na angiˈa ma na oˈomaeˈanga nia doe liu. 39 Ma nia ka ruˈu kwau, ma ka fata ˈuri fuada, “Faˈuta neˈe kamu angi, ma muka oˈomae ka ˈuri naˈa? Ngela neˈe noaˈa kasi mae, nia maliu goˈo ˈana ne.”

40 Bore ma, kira ka fiˈi gaˈasia lala sa Jesus. Ma nia ka baˈeda kwau ˈi maa, ma ka talaˈia na maˈa nia, ma teˈa ngela neˈeri, ma na fafarongo nia ki neˈe kira tua faˈinia, ma kira ka ruˈu saena maˈe luma neˈe ngela neˈeri nia teo ana.

41 Ma nia ka dau ana na limana na ngela neˈeri, ma ka fata ˈuri fuana, *“Talita kom!”* Na fadalana nia ˈuri, “Kala defo ˈae, nau ku saea fuamu ˈoke tataˈe!”

42 Ma nia ka tataˈe, ma ka uu, ma ka fali. Na ngela neˈeri taˈi akwala ma ro faˈi ngali goˈo neˈe sui fafia futalana. Ma kira ka ˈarefo liu ana ru neˈeri. 43 Bore ma sa Jesus fata ka luida, fasi ˈiri noaˈa kira kasi faˈarongoa laˈu ta ngwae ˈani ru neˈeri. Ma nia ka saea kira ka kwatea fanga fuana na ngela neˈeri ˈiri nia ke ˈania.

Na ngwae ˈi Nasaret ki kira ˈaila ˈania sa Jesus
(Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

6 Sa Jesus faˈinia na fafarongo nia ki, kira faˈasia na kula neˈeri, ma kira ka oli ˈuana fanoa neˈe nia doe maˈi saena ˈi Nasaret. 2 Ma ana Sabat, na asoa ana mamaloˈanga, nia ka faˈamanata ˈi saena na luma fuana foˈongaˈa. Ma toˈa ˈoro ki kira rongoa, ma kira ka ˈarefo liu. Ma kira ka saefiloda kwailiu ma kika ˈuri, “Na ngasingasiˈanga ana sa tai niniˈa kwate nia ka faˈamanata ˈania fatalana God ˈuri, ma faˈinia sasilana na faˈanadaˈa ki? 3 Na ngwae neˈe kulu sai leˈa goˈo ana. Nia ngwae saungaˈi luma niniˈa. Teˈa nia ba ˈi Mary goˈo. Ti ngwaefuta ana ba sa James, ma sa Josef, ma sa Judas, ma sa Simon. Ma na ngwaingwaena nia ki kira tua goˈo ˈada ˈi neˈe.” ˈUnaˈeri, kira ka ˈaila ˈani niaˈa.

4 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Na ngwae ana fanoa ki kira saiana kira ke faˈadoea na profet. Bore ma ngwae ana fanoa nia ˈi talana, ma na ngwaefuta nia ki, ˈafitaˈi kira ka faˈadoea.”

5 Ma nia kasi bolo naˈa faˈinia sasilana laˈu faˈanadaˈa ˈoro ki ˈi neˈeri. Ma nia ka alua na limana fafia bara ngwae mataˈi ma ka gurada. 6 Ma nia ka ˈarefo liu, osiˈana na ngwae ki noaˈa kasi faˈamamana.

Sa Jesus nia asungani kwau na ngwae lifurongo ki
(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

ˈUnaˈeri sa Jesus nia leka ana maˈe fanoa ki kalikalia ˈi neˈeri, ma ka faˈamanata na ngwae ki. 7 Nia ka ri ˈuana na akwala ma ro ngwae ana fafarongo nia ki siana, ma nia ka kwatea naˈa ngasingasiˈanga fuada fuana ifulangaˈilana na ano ˈi ru taˈa ki, ma ka baˈeda maˈi taˈifau, ma ka alu na ro ngwaeˈa kera ka leka fiku. 8 Ma sa Jesus ka fata totongaˈi fuada ka ˈuri, “Noaˈa kamu kasi ngalia ta ru fuana lekaˈa neˈe, taˈifilia faˈi kuba goˈo neˈe kamu ke ngalia. Ma noaˈa kamu kasi ngalia fanga, ma ta ngwaˈi, ma ta mani. 9 Kamu ke ruˈufia na taˈe butu ki, bore ma kamu kasi ngalia laˈu ruana ˈaba toro rengorengo. 10 Ma kaidaˈi ta ngwae nia kwalo kamu, kamu ke tua faˈinia, leleka ka dao ana kaidaˈi kamu ke leka faˈasia na fanoa neˈeri. 11 Ma diˈia kamu dao ana na fanoa, ma na ngwae ki ˈi neˈeri noaˈa kasi kwalo kamu, ma kira kasi oga goˈo rongolamuˈa, kamu ka leka amuˈa faˈasida. Ma kamu ke tafula fulafulana ano faˈasia na ˈaemuˈa ˈuana na faˈabasuˈanga naˈa fuada neˈe God ke baˈa matalangaˈi kira, duˈungana kira ˈaila ˈania rongolana fatalana God.”

12 Ma kira ka leka, ma kira ka fulangaˈinia fuana ngwae ki ˈiri kike rokisi faˈasia na abula taˈangaˈa kira ki. 13 Ma kira ka ifulani naˈa ano ˈi ru taˈa ˈoro ki, ma kira ka ngwaia naˈa ngwae mataˈi ˈoro ki, ma kira ka guradaˈa laˈu goˈo.

Na maelana sa John ngwae ni Siuabu
(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

14 ˈIu, sa Herod na tatalafaˈa nia rongoa ru neˈe ki sulia sa Jesus neˈe nia faˈamanata ma ka gura ngwae ki. Ma satana sa Jesus ka talofia naˈa fanoa ki taˈifau. Ma ti ngwae kira ka ˈuri, “Sa John ngwae ni siuabu nia mauri laˈu! Nia niniˈa ke sasia laˈu na ru ni ˈarefoˈa ki.”

15 Ma ti ngwae laˈu kira ka fata ˈuri, “Niaˈa sa Elaeja.”

Ma ti ngwae kira ka fata ˈuri, “Niaˈa ta profet, diˈia na profet ba ˈi naˈo ki maˈi.”

16 Ana kaidaˈi sa Herod nia rongoa ru neˈeri ki neˈe na ngwae ki fata ˈunaˈeri sulia sa Jesus, nia ka fata ˈuri, “Sa John na ngwae ba nau ku kwatea fuana siki musilana gwauna, nia mataˈe laˈu faˈasia na maeˈa niniˈa.”

17-20 Sa Herod nia korea logo ˈi Herodias, na ˈafe ngwaefuta nia sa Filip. Ma sa John ka fata fata ˈuri fuana sa Herod, “Na taki God nia luia ˈoe kosi korea ˈafe ngwaefuta ˈoe.” ˈUnaˈeri, liana ˈi Herodias ka taˈa liu naˈa fuana sa John, ma nia ka oga saungilana, bore ma ka ˈafitaˈi liu fuana, duˈungana sa Herod nia saiana sa John nia na ngwae saga, ma na ngwae nia abu. Sa Herod nia maˈungia sa John, ma nia ka gonia sa John. Sa Herod talana neˈe nia udua ngwae ki fuana daulana sa John, ma kira ka alua ˈi saena lokafo faˈasia ˈi Herodias. ˈIu, sa Herod nia oga liua naˈa rongolana sa John,

bore ˈana nia ka manata ˈabera kaidaˈi neˈe nia rongoa.
21 Goˈo ma ˈi Herodias ka dao toˈona taˈi kaidaˈi leˈa
nia fuana saungilana sa John. Ana faˈi asoa neˈe sa
Herod nia faˈadoea asoa neˈe nia futa ana, nia ka
saungaˈinia taˈi fangaˈa fuana na ngwae doe nia ki, ma
na ngwae doe nia ki fuana fuˈanga, ma na faˈinaˈonaˈo
ki neˈe kira tua ˈi saena abaˈi kula ˈi Galili. 22 Ma kaidaˈi
neˈe, sariˈi ˈi Herodias nia ruˈu maˈi ma ka ngwaˈe, sa
Herod faˈinia na ngwae nia ki neˈe kira fanga faˈinia, kika saeleˈa liu faˈinia. Ma sa Herod ka fata ˈuri fuana na
sariˈi neˈeri, “ˈOke gani nau maˈi ˈuana ta ru neˈe ˈoko
oga, nau kui kwatea fuamu.” 23 Ma nia ka fata alangaˈi
ana alafuˈa fuana ka ˈuri, “Ta tae neˈe ˈoko gania aku,
nau kui kwatea fuamu, sui bore ˈana ta bali ana na
ˈinotoˈanga nau.”
24 Ma na sariˈi neˈeri ka ruˈu kwau ˈi maa ka leka naˈa
siana teˈa nia, ma ka saefilo ˈuri, “Ta tae neˈe nai baˈa
gania?”
Ma teˈa nia ka olisia ka ˈuri, “Na gwauna sa John ngwae ni siuabu.”
25 Ma na sariˈi neˈeri ka oli ˈaliˈali siana sa Herod, ma
ka gani ka ˈuri, “Nau ku oga ˈoke kwatea maˈi na gwauna sa John Siuabu fuaku ˈi fafona ta taˈe ru ana kaidaˈi
neˈe naˈa.”
26 Ma sa Herod ka kwaimanatai liu duˈungana ru
neˈeri. Sui bore ˈana, sulia na fata alangaˈinga neˈe nia
sasia ˈi naˈona na ngwae ki neˈe kira fanga faˈinia, nia
kasi luia naˈa faˈasia. 27 Ma nia ka kwatea taˈi ngwae ni
ofo fuana ngalilana maˈi na gwauna sa John. Ma na
ngwae neˈeri ka leka ˈi saena na lokafo, ma ka siki
muusia na luana sa John, 28 ma ka ngalia maˈi na
gwauna ˈi fafona na taˈe ru dakodakoˈa, ma ka kwatea
fuana sariˈi neˈeri, ma nia ka kwatea fuana teˈa nia.
29 Ma kaidaˈi neˈe fafarongo sa John ki kira rongoa ru
neˈeri, kira leka maˈi, ma kira ka ngalia naˈa nonina,
ma kira ka kwaiatoa naˈa.

Sa Jesus nia sarea na lima toˈoni ngwae ki

(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

30 Na ngwae lifurongo ki kira oli naˈa maˈi, ma kira ka
fiku taˈifau maˈi siana sa Jesus, ma kira ka faˈarongoa
ˈani ru neˈe kira sasiˈi, ma kira faˈamanata suliˈi ki. 31 Sa
Jesus faˈinia na fafarongo nia ki, kira ˈabera liu, sulia
neˈe ngwae ˈoro ki kira dao faˈi oli ana kula neˈe kira
tua ana. Ma sa Jesus faˈinia na fafarongo nia ki, kira
noaˈa kasi toˈo naˈa ana ta kaidaˈi fuana fangaˈa bore.
Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Mulu leka maˈi faˈinau
ˈuana ta kula buringaˈi, fasi ˈiri kuke mamalo basi ˈakulu.” 32 Ma kira ka leka taˈifilida ˈania baru ˈuana kula
neˈe aroaro.
33 Ka ˈunaˈeri bore ˈana, na ngwae ˈoro ki faˈasia na
fanoa ki taˈifau kira lia saiada, ma kira ka lalili ˈi naˈoda,
ma kira ka eta dao ada ˈi neˈeri. 34 Ma kaidaˈi sa Jesus
nia koso faˈasia na baru, nia ka lisia na fikuˈa doe
neˈeri, ma nia ka kwaimanatai liu ada, sulia kira diˈia
naˈa sipsip ki neˈe noaˈa ta ngwae fuana liaˈa sulida.
Ma nia ka faˈamanata kira ˈani ru ˈoro ki.
35 Ma kaidaˈi neˈe na sina nia ego folo naˈa, fafarongo
nia ki kira ka leka maˈi siana, ma kira ka fata ˈuri, “Kula
neˈe noaˈa ta ngwae ˈiri tua ana, ma na sina ka ego folo naˈa. 36 ˈOke baˈea na ngwaˈi toˈa neˈe ki kira ka leka
naˈa ˈada, ˈiri kira ka leka ana maˈe fanoa neˈe kalikalida ki, ˈiri kike foli fanga.”
37 Bore ma nia olisida ka ˈuri, “Kaumulu, muke kwatea fanga fuada.”
Ma kira ka saefilo ˈuri ana, “ˈUri ma ˈoko oga kaimili
ke kwatea maˈi mani ˈoro ki † fuana folilana beret ˈiri ke
bolo faˈinia sarelana fikuˈa neˈe?”
38 Ma sa Jesus ka lidi kira ka fata ˈuri, “Ta fita afu
beret neˈe kamu toˈo ana? Leka muke lia maˈi ˈuani.”
Ma kaidaˈi kira dao toˈona, kira ka fata ˈuri, “Lima afu
beret ki goˈo faˈinia na ro gwaˈi iˈa ki.”
39 ˈUnaˈeri sa Jesus ka saea fuana fafarongo nia ki ˈiri
kika saea fuana ngwae ki kira ke tua ˈi ano ˈani gwaˈi
tuaˈa ki ˈi fafona na karasi faka marako. 40 Ma kira ka
tua ˈi ano ˈani talangaˈi ngwae ˈanga, ma ti gwaˈi tuaˈa
na lima akwala ngwaeˈa. 41 Ma sa Jesus ka ngalia na lima afu beret neˈeri ki ma na ro gwaˈi iˈa neˈeri ki, ma
ka lia ˈalaˈa ˈuana ˈi langi, ma ka baˈatafea God. Ma nia
ka ngiia afu beret neˈe ki, ma ka kwatea fuana fafarongo nia ki, fasi ˈiri kira ka daroˈia fuana ngwaˈi toˈa
neˈeri. Ma nia ka daroˈia logo na ro gwaˈi iˈa neˈeri ki
fuada. 42 Ma na ngwae ˈoro neˈeri ki kira ka fanga, ma
kira ka abusu taˈifau naˈa. 43 Goˈo, na fafarongo nia ki
kira ka gonia naˈa orengana na beret ma na iˈa neˈeri
ki, ma kira ka faˈafungua taˈi akwala ma ro kokofi ki.
44 Na lima toˈoni ngwae ki neˈe kira fanga. ††

Sa Jesus nia leka ˈi fafona na ˈosi

(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)

45 Ma ˈi buri ˈana ru neˈeri, sa Jesus nia asungaˈinia
na fafarongo nia ki kira ka etaeta ˈuana ta bali ana ˈosi
neˈeri saena na baru ˈuana fanoa ˈi Betsaeda. Ma nia
ka tua buri fasi ˈiri ke saea fuana na fikuˈa neˈeri kira
ka leka naˈa ˈada. 46 Ma ˈi buri ˈana neˈe nia olioli ana
ngwae ˈoro neˈeri ki, nia ka leka ˈi gwauna taˈi faˈi ua
fasi ke foˈo ˈana. 47 Ma kaidaˈi nia talaˈae ka rodo naˈa
maˈi, na baru baera nia naˈa saena tofongana ˈosi, ma
sa Jesus tua goˈo ˈana ˈua taˈifilia ˈi sara. 48 Ma nia ka
lisia na fafarongo nia ki, kira laga ulafu liu naˈa ana falutaˈanga, duˈungana kira naˈofia naˈa iru. Ma ana agi
rodo ˈofodangi, sa Jesus ka leka ˈi fafona na kafo, ma
ka leka maˈi fuada. Ma nia ka karangi liufida naˈa.
49 Ma ana kaidaˈi kira lisia neˈe nia leka ˈi fafona na
kafo, kira ka fia fasi nia na anoano ru. Ma kira ka fai
araarai, 50 duˈungana kira maˈu liu naˈa, ana kaidaˈi kira lisia nia leka fafona kafo.
Ma sa Jesus nia ka ˈaliˈali ma ka fata kwau fuada ka
ˈuri, “Nauˈa goˈo niniˈa! Noaˈa kamu kasi maˈu laˈu.”
51 ˈUnaˈeri goˈo, nia ka taˈe ˈi saena na baru faˈinida,
ma na iru ka aroaro naˈa. Ma kira ka ˈarefo liu,
52 duˈungana noaˈa kira kasi saiana na malingaˈilana

† *mani ˈoro Na ˈorolana mani neˈe nia bolo faˈinia folifoliˈa taˈi ngwae fuana kwalu madamo ki.* †† *Kira kasi toˈoa goˈo ˈafe ki faˈinia ngela ki neˈe kira fanga logo saena fikuˈa neˈe.*

ngasingasiˈanga sa Jesus toˈo ana fuana sarelana lima toˈoni ngwae baera ki ˈani lima afu beret ki goˈo. Sulia manata ˈanga kira ki dole liu fuana malingaˈilana na ru neˈe kira lisia.

Sa Jesus nia gura na ngwae mataˈi ki
(Matthew 14:34-36)

53 Kira toˈofolo ana ˈosi neˈeri, ma kira ka koso ana
bali fanoa ˈi Genesaret, ma kira ka gwalua na baru ˈi
neˈeri. 54 Ma kaidaˈi kira faˈasia na baru, na ngwae ˈi
neˈeri ki, kira ˈaliˈali kira ka lia saiana sa Jesus. 55 Ma na
ngwae ki kira ka lalili saena ˈafutana bali fanoa neˈeri,
ma kira ka ngalia maˈi na ngwae mataˈi ki ˈi fafona na
tatafe ki ˈuana kula ki neˈe kira rongoa sa Jesus nia tua
ana. 56 Ma kula ki taˈifau neˈe sa Jesus nia leka ana, na
ngwae ki kira ngalia maˈi na ngwae mataˈi ki ˈuana foli
usiˈa ki, ma kira ka gania sa Jesus fuana na ngwae
mataˈi ki ˈiri kira ka sama toˈona namunamuna ifi keta
nia. Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira sama toˈona, ma
kira ka ˈakwa naˈa.

Na falafala ngwae Farasi ki
(Matthew 15:1-9)

7 Na Farasi ki ma ti ngwae faˈamanata ana na taki
ki, kira leka maˈi faˈasia ˈi Jerusalem, ma kira ka
fiku kalia sa Jesus. 2 Ma kira ka lisia ti ngwae ana fa-
farongo nia ki noaˈa kasi taufia goˈo limada ˈi naˈo, ma
kira fiˈi fanga. Noaˈa kira kasi taufia limada diˈia na
falafala neˈe Farasi ki kira saea fuana na ngwaˈi toˈa Jiu
ki kira ke sasi sulia. †
3 Aia, na Jiu ki ma tasa naˈa na Farasi ki logo, kira sasi
sulia falafala neˈe koˈo bora kira ki kira faˈamanata na-
ma maˈi ˈania. Nia ˈafitaˈi kira ka fanga diˈia noaˈa kira
kasi taufia limada diˈia na falafala ana tau limaˈanga.
4 Ma kaidaˈi kira oli maˈi faˈasia na usiˈa, nia ˈafitaˈi kira
kasi fanga, diˈia noaˈa kira kasi tau lima basi sulia na
falafala kira naˈa. ˈUnaˈeri kira ka roˈo sulia na falafala
ˈoro kira ki, diˈia na taufilana titiu ki, ma na faˈi tini ki,
ma na dako ki.
5 ˈUnaˈeri na Farasi ki, ma na ngwae faˈamanata ana
taki ki, kira ka lidia sa Jesus ma kira ka ˈuri, “Faˈuta neˈe
fafarongo ˈoe ki noaˈa kasi roˈosulia na faˈamanataˈan-
ga neˈe koˈo bora kia ki kira alua naˈa maˈi fuaka, os-
iˈana noaˈa kira kasi taufia goˈo na limada ˈi naˈo basi,
ma kira fiˈi fanga?”
6 Ma nia ka olisida ma ka ˈuri, “Sa Aesea nia fata ma-
mana kaidaˈi ba nia alaˈa suli kamu. Kamuˈa na ngwae
ˈosoˈoso ki, diˈia ba nia keresia ka ˈuri,
‘God nia saea, na ngwaˈi toˈa neˈe ki, kira faˈadoe nau
goˈo ˈada ˈani alaˈanga kira ki, bore ma na manatada
nia tau liu faˈasi nau.
7 Kira foˈosi nau ˈoˈo goˈo ˈada, duˈungana kira faˈa-
manata goˈo ˈada sulia taki kira ki talada, ma kira ka
saea fasi taki God ki naˈa neˈeriˈa!’ ††

8 “Kamu aburongo ana taki God ki, ma muka roˈosu-
lia amuˈa lala na faˈamanataˈanga na ngwae ki.”
9 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri fuada, “Kamu sai liu
naˈa ana ilangaˈilana ma rokisilana taki God ki, ma mu-
ka roˈosulia lala amuˈa sulia na falafala kamu ki tala-
muˈa. 10 Sulia sa Moses ba nia fata ka ˈuri, ‘ˈOke faˈa-
doea na maˈa ˈoe, ma na teˈa ˈoe.’ Ma ‘Diˈia sa tai neˈe
nia taofia maˈa nia nama teˈa nia, kira ke saungia ka
mae.’ 11 Bore ma, kamu faˈamanata rora ˈuri, diˈia ta
ngwae nia toˈo ana ti ru neˈe nia saiana ke ˈafia ˈani
maˈa nia nama teˈa nia, ma ka fata lala ˈuri, ‘Nai baˈa
kwatea naˈa ru baera ki fuana God.’ 12 Kamu saea, nia
leˈa goˈo ˈana fuana neˈe nia noaˈa kasi ˈafia naˈa maˈa
nia ma na teˈa nia ˈani ru baera ki ba nia eta fataˈa ˈani
fuana God. 13 Ma diˈia nia ˈunaˈeri, na faˈamanataˈanga
neˈe kamu alua, nia ka kware teˈeteˈe naˈa ana fata-
lana God. Ma ru ˈoro taˈa ˈunaˈeri ki neˈe kamu sasiˈi.”

Ru ki neˈe ke faˈasua na ngwae
(Matthew 15:10-20)

14 ˈUnaˈeri sa Jesus nia ka ri laˈu maˈi ˈuana na fikuˈa
doe neˈeri siana, ma ka fata ˈuri fuada, “Mulu fafaron-
go maˈi fuaku, ma muke saiana. 15-16 Noaˈa ta ru neˈe ta
ngwae nia ke ˈania neˈe nia kwatea na suaˈa fuana. Na
ru neˈe sasia taˈangaˈa ki, nia ˈita maˈi faˈasia na lia na
ngwae lala, nia neˈe ka kwatea ngwae ka sua.”
17 Ma kaidaˈi sa Jesus nia faˈasia naˈa fikuˈa neˈeri, nia
ka ruˈu saena luma, ma na fafarongo nia ki kira ka lidia
fasi ˈiri nia ka fada na alaˈanga neˈeri ki. 18 Ma sa Jesus
ka fata ˈuri fuada, “ˈUri ma noaˈa kaumulu kasi sai goˈo
ana ru neˈe ki niniˈa? Na ru neˈe ngwae nia ˈania noaˈa
kasi faˈasua na ngwae ˈi naˈona God, 19 duˈungana fan-
ga noaˈa nia kasi leka ˈi saena na lia na ngwae. Nia le-
ka goˈo ˈana saena na ogana, ma ka sakatafa logo ˈana
ˈi maa faˈasia na nonina.” Ana alaˈanga sa Jesus naˈa
neˈe, nia saea na fanga ki taˈifau, nia leˈa goˈo ˈana
fuana ˈanilaniˈi.
20 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Ta ru neˈe ta ngwae
nia fulia ka taˈa ma ka saea ka rora, nia neˈe faˈasua ˈi
naˈona God. 21 Osiˈana na manataˈanga taˈa ki nia saka
maˈi faˈasia saena na liana ngwae, nia ka sasia ru taˈa
ki, ma nia ka bili, ma nia ka sau ngwae, 22 ma nia ka
kakabara, ma nia ka guguta, ma nia ka sasia ru taˈa
ˈoro ki, ma ka sokea na ngwae ki, ma ka kwaimamago-
lai, ma ka alaˈa ˈosoˈoso ˈana sulia ta ngwae, ma nia ka
manata lafua talana, ma nia ka boleboleˈa. 23 Ma
duˈungana ru ˈoro taˈa neˈeri ki taˈifau nia ruˈu maˈi
faˈasia na manatalana, nia ka faˈasua na ngwae ˈi
naˈona God.”

Mamanalana raoˈa sa Jesus nia eta ˈafia basi ngwae Jiu ki
(Matthew 15:21-28)

24 Sui goˈo, sa Jesus ka leka naˈa faˈasia na kula
neˈeri, ma ka leka ˈuana na bali fanoa ˈi Taea. Ma nia
ka ruˈu ˈi saena taˈi luma, sulia noaˈa nia kasi oga ta
ngwae ke saiana neˈe nia tua ˈi neˈeri, sui bore ˈana nia
ˈafitaˈi fuana nia ka ago. 25 Ma taˈi kini ka rongo sulia

† *Ngwae Jiu ki toˈona taki ki neˈe kira ka eta taufia basi na limana sui mala kira fiˈi fanga.* †† *7:7 Aesea 29:13*

neˡe sa Jesus nia dao, ma nia ka leka ˡaliˡali maˡi, ma ka bobo uruuru ˡi maana ˡaena sa Jesus. 26 Ma na kini neˡeri, nia neˡe kini kwaita faˡasia ˡi Fonisia saena tuaˡa ˡi Siria, ma nia noaˡa laˡu kini Jiu, ma na sariˡi nia na ano ˡi ru taˡa nia ruˡufia. ˡUnaˡeri, nia ka amasia sa Jesus fasi ˡiri ke ifulani na ano ˡi ru taˡa neˡeri faˡasia na sariˡi nia. 27 Ma sa Jesus ka fata sulia na Jiu ki neˡe diˡia na ngela ki ka ˡuri, † "Mike sarea basi amiˡa na ngela ki ˡi naˡo. Noaˡa nia kasi leˡa fuamiˡa ka eta ˡui ˡania basi na fanga ngela ki fuana na kui ki."

28 Ma na kini neˡeri nia olisia ma ka ˡuri, "Aofia ˡae, na kui ki bore, kira saiana kira ka ˡania logo orengana fanga neˡe nia ˡasia ˡi olofana tatafe ni fangaˡa na ngela ki."

29 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana, "ˡOke oli ˡamu ˡi fanoa ˡoe. Na ano ˡi ru taˡa baera, nia leka naˡa faˡasia na sariˡi ˡoe. Osiˡana olisiˡanga neˡeri nia faˡataˡinia ˡoko faˡamamana." 30 Ma nia ka oli ˡi fanoa, ma ka lisia na sariˡi ba nia maliu goˡo ˡana ˡi saena na ˡifitaˡi. Ma na ano ˡi ru taˡa baera ka leka mamana naˡa faˡasia.

Sa Jesus nia gura taˡi ngwae neˡe alingana bani ma na kwakwana ka kulu

31 Sui sa Jesus nia faˡasia naˡa bali fanoa ˡi Taea, ma ka daofaˡi liu faˡasia ˡi Saedon, ma bali fanoa ˡi Dekapolis, ma ka koso naˡa kwau fafona na ˡosi ˡi Galili. 32 Ma ngwae ki ˡi neˡeri, kira ka ngalia maˡi taˡi ngwae neˡe alingana bani ma na kwakwana ka kulu siana sa Jesus, ma kira ka amasia sa Jesus fasi ˡiri nia ke alua na limana ˡi fafona na ngwae neˡe. 33 Ma sa Jesus ka talaˡia ˡuana taˡi kula taˡifilidaroˡo faˡasia na fikuˡa neˡeri, ma nia ka ruˡungaˡinia na ˡuˡuna ˡi saena na alingana ngwae neˡeri. Ma nia ka ngisu ana na ˡuˡuna, ma ka sama toˡona na meana na ngwae neˡe. 34 Goˡo, nia ka lia ˡalaˡa ˡuana ˡi langi, ma ka mango doe, ma ka fata ˡuri fuana ˡani fatalana, *"Efata!"* na fadalana neˡe ˡuri, "ˡIfi naˡa!"

35 Ma ana kaidaˡi neˡeri, na alingana na ngwae neˡeri ka ˡifi, ma nia ka rongo naˡa, ma na kwakwana ka sasala naˡa, ma nia ka talaˡae ka fata madakola naˡa. 36 ˡUnaˡeri, sa Jesus ka luia na ngwae ki noaˡa kasi faˡarongoa laˡu ti ngwae. Sui bore ˡana nia ka lui totongaˡi ana, na ngwae ki kira ka donga alaˡa sulia sa Jesus neˡe nia gura na ngwae neˡeri ka leleka naˡa ˡana. 37 Ma na ngwae ki neˡe kira rongoa, kira ka ˡarefo liu naˡa, ma kira ka fata ˡuri, "Reala! Nia sasia ru ki taˡifau ka leˡa liu! Nia saungaˡinia na ngwae neˡe alingana bani ma ka rongo naˡa, ma na ngwae neˡe kwakwana nia nonoto bore, ka fata naˡa."

Sa Jesus nia sarea na fai toˡoni ngwae ki

(Matthew 15:32-39)

8 Noaˡa kasi tau goˡo ˡi buri ˡana ru neˡeri ki, taˡi fikuˡa doe ka fiku maˡi. Ma kaidaˡi neˡeri noaˡa naˡa ta fanga ada, sa Jesus ka saea maˡi fafarongo nia ki, ma ka fata ˡuri, 2 "Nau ku kwaimanatai naˡa ana ngwaˡi toˡa neˡe, sulia kira tua faˡinau sulia uulu asoa ki, ma ka noaˡa naˡa ta fanga ada taˡena. 3 Ma diˡia niniˡa kira fiolo, ma nau ku olitaˡinida ˡi fanoa, kira ke baˡa ˡasida sulia tala, sulia ta bali ada neˡe fanoa kira ki tua tau."

4 Ma na fafarongo nia ki kira ka saefilo ˡuri, "ˡI faˡi neˡe kuke dao toˡona ta fanga neˡe ke bolo faˡinia na sarelana ngwaˡi toˡa ˡoro ˡuri ki saena na abaˡi kula kwasi neˡe kasi bolo faˡinia ta ngwae ka tua ana ˡuri?"

5 Ma sa Jesus ka lidida ma ka ˡuri, "Ta fita afu beret neˡe kamu toˡo ana?"

Ma kira ka olisia kika ˡuri, "Fiu afu beret ki."

6 Ma sa Jesus ka saea fuana na fikuˡa neˡeri kira ka tua ˡi ano. Goˡo, nia ka ngalia na fiu afu beret neˡeri ki, ma ka baˡatafea God, sui ka ngiia ma ka kwatea fuana fafarongo nia ki, ma kira ka daroˡia ana na fikuˡa neˡeri. 7 Ma kira toˡo logo ana bara gwaˡi iˡa tiˡitiˡi. Ma sa Jesus nia ka kwatea logo baˡatafea fuana God, ma ka saea fuana fafarongo nia ki kira ka daroˡia logo ana na ngwaˡi toˡa neˡeri. 8 Ma kira ka fanga leleka kira ka abusu taˡifau. Ma ˡi buri, na fafarongo nia ki kira ka gonia naˡa ngisingisi fanga neˡe nia ore ˡi saena fiu kokofi ki leleka ka fungu. 9 Ma na fikuˡa neˡeri, nia bolo faˡinia na fai toˡoni ngwae ki. Sui sa Jesus ka olitaˡinida naˡa ˡuana fanoa kira, 10 ma niaˡa faˡinia na fafarongo nia ki, kira ˡaliˡali kira ka raˡe ˡi saena gwaˡi baru, ma kira ka leka ˡuana na bali fanoa ˡi Dalmanuta.

Na Farasi ki kira gania sa Jesus fasi ˡiri nia ke fulia ta faˡanadaˡa

(Matthew 16:1-4)

11 Ma ti Farasi kira leka maˡi, ma kira ka olisuˡusuˡu faˡinia sa Jesus, ma kira oga fasi ˡiri kike ilitoˡona. Nia neˡe kira ka gania fasi ˡiri nia ke fulia ta faˡanadaˡa, fasi ˡiri ke faˡataˡinia mamanaˡanga God neˡe kwate maˡi niaˡa. 12 ˡUnaˡeri sa Jesus nia ka mango doe, ma ka fata ˡuri, "Faˡuta neˡe ngwae ki ana talaˡi ngwae neˡe kira ka gania faˡanadaˡa ki re? Nau ku saea na ru mamana fuamuˡa, nau noaˡa kusi faˡataˡinia goˡo ta faˡanadaˡa fuana na talaˡi ngwae neˡe."

Na Farasi ki ma sa Herod noaˡa kasi faˡamamana sa Jesus neˡe na Christ

(Matthew 16:5-12)

13 Ma nia ka faˡasida, ma ka raˡe logo ˡana ˡi saena gwaˡi baru, ma ka toˡofolo ˡuana ta bali ˡosi. 14 Kaidaˡi kira saena ˡosi naˡa, na fafarongo nia ki kira manata bura ana ngalilana maˡi ti afu beret, bore ma taˡi afu beret goˡo neˡe kira toˡo ana saena na gwaˡi baru. 15 Ma sa Jesus ka faˡabasuda ma ka ˡuri, "Kamu ke lia leˡa suli kamu faˡasia na isi fuana beret ana Farasi ki ma sa Herod logo."

16 Ma kira ka alaˡa ˡi safitada kwailiu, ma kira ka ˡuri, "Nia fata ˡunaˡeri sulia neˡe noaˡa kulu ˡisi ngalia maˡi ta afu beret."

17 Ma kaidaˡi sa Jesus nia saiana neˡe kira kina neˡe nia fata sulia na faˡamanataˡanga taˡa Farasi ki ma sa Herod, nia ka fata ˡuri fuada, "Faˡuta neˡe kamu ka

† *Sa Jesus nia alaˡa ˡani tarifulaˡa ˡi neˡe sulia mamanalana raoˡa nia neˡe nia eta ˡafia basi ngwae Jiu ki.*

alaʼa sulia neʼe noaʼa kamu ʼisi ngalia maʼi ti afu beret? Noaʼa kamu ʼisi malingaʼi ru ʼua ana manatai ngwae saena na ru nini nau ku saea fuamuʼa? Nau ku lisia manatamuʼa dole liu fuana kamu ka faʼamamana.
18 Kamu lisia ma muka rongoa na ru ʼoro nau ku sasiʼi ki, bore ma noaʼa kaumulu kasi malingaʼiniʼi goʼo. Noaʼa kamu ʼisi manata goʼo toʼona, 19 kaidaʼi ba nau ku ngiia na lima afu beret baera ki fuana na lima toʼoni ngwane baera ki? Ma ta fita kokofi ba kamu gonia naʼa ngisingisi fanga baera ʼi saena leleka ka fungu?”

Ma kira ka olisia kira ka ʼuri, “Na taʼi akwala ma ro kokofi.”

20 Ma sa Jesus nia lidi laʼu ka ʼuri, “Ma kaidaʼi ba nau ku ngiia fiu afu beret ki fuana fai toʼoni ngwae ki, na fita kokofi ki ba kamu gonia ngisingisina fanga ʼi saena leka ka fungu?”

Ma kira ka olisia ma kira ka ʼuri, “Na fiu kokofi ki.”

21 Ma nia ka saefilo ʼuri ada, “Faʼuta neʼe noaʼa kamu kasi saiana tae neʼe nau ku fata sulia?”

Sa Jesus nia gura taʼi ngwae maana rodo

22 Kira dao ana na fanoa ʼi Betsaeda, ma ngwae ki kira ka ngali maʼi taʼi ngwae neʼe maana nia rodo, ma kira ka gania sa Jesus fasi ʼiri nia ke sama toʼona. 23 Ma sa Jesus ka dau ʼi limana na ngwae neʼeri, ma ka talaʼia ʼuana ʼi maa faʼasia na fanoa neʼeri. Ma sa Jesus ka ngisu ʼi saena na maana na ngwae neʼeri, ma nia ka alua na limana fafia. Sui, nia lidia ka ʼuri, “ʼOko lisia ta ru?”

24 Goʼo, na ngwae baera nia ka lia ʼalaʼa, ma ka fata ʼuri, “Nau ku lisia na ngwae ki, kira diʼia ʼai ki, ma kira fali.”

25 ʼUnaʼeri sa Jesus ka alua laʼu na limana fafia na maana na ngwae neʼeri. Ma na ngwae neʼeri ka lia mamana naʼa, ma ka lia madako naʼa ana ru ki taʼifau.
26 Ma sa Jesus ka baʼea naʼa ʼuana na luma nia, ma ka fata ʼuri fuana, “Noaʼa ʼoe kosi leka ʼua ʼuana fanoa neʼeri.”

Sa Peter nia fulangaʼinia sa Jesus neʼe na Christ

(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

27 Sui sa Jesus ma na fafarongo nia ki, kira ka leka ʼuana fanoa ki kalikalia na fanoa ʼi Sesarea Filipae. Ma ana kaidaʼi kira leka ʼada, nia ka lidia fafarongo nia ki ka ʼuri, “ʼUri ma ngwae ki kira sae nau ʼani sa tai niniʼa re?”

28 Ma kira ka olisia kira ka ʼuri, “Ti ngwae ki kira saea ʼaeʼo ʼania sa John ngwae ni siuabu neʼe nia mauri laʼu, ma ti ngwae kira ka saea ʼaeʼo ʼania sa Elaeja neʼe nia mauri laʼu, ma ti ngwae laʼu kira ka saea ʼaeʼo ʼania ta ngwae ana profet baera ki neʼe nia mauri laʼu.”

29 Ma sa Jesus lidida laʼu ka ʼuri, “Ma kamuʼa, kamu sae nau mo ʼani sa tai?”

Ma sa Peter ka olisia ma ka ʼuri, “ʼAeʼo na Christ, ngwae God nia filia fuana ʼafilana ngwae nia ki.”

30 Ma sa Jesus ka fata totongaʼi fuada ka ʼuri, “Noaʼa kamu kasi faʼarongo laʼu ʼani nau fuana ta ngwae.”

Sa Jesus nia fata sulia na maelana

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

31 Ma sa Jesus ka talaʼae fuana faʼamanatalana fafarongo nia ki ka ʼuri, “Nauʼa, na Ngela Ngwae, nai baʼa nonifii ana ru ʼoro ki. Ma na faʼinaʼonaʼo ki, ma na fata abu doe ki, ma na ngwae faʼamanata ana na taki ki, kike baʼa ilangaʼi nau. Ma kike baʼa saungi nau, ma ana uula faʼi asoa, nau kui tataʼe faʼasia maeʼa.” 32 Ma nia ka fata madako sulia ru neʼeri. Ma sa Peter ka talaʼia tiʼitiʼi kwau, ma ka balufia. 33 Bore ma sa Jesus nia abula, ma ka lia fuana fafarongo nia ki, ma ka balufia sa Peter ka ʼuri, “Saetan leka tau kwau fasi nau kwa. Na manataʼanga ʼoe ki neʼe manataʼanga ngwae ki goʼo, nia noaʼa laʼu na manataʼanga God.”

34 Goʼo ʼunaʼeri, sa Jesus ka saea maʼi na fikuʼa neʼeri ma na fafarongo nia ki siana, ma ka fata ʼuri, “Sa tai bore ʼana neʼe oga ke donga nau, noaʼa nia kasi manata ʼabera sulia ru nia ogaʼi ki goʼo ʼana talana. Nia ke maʼudi fuana dongalaku, sui bore ʼana kaidaʼi nia ke nonifii, ma ke mae ana ʼai rara folo. 35 Sa tai bore ʼana neʼe ʼaila kasi donga nau, duʼungana nia oga ke sasi ʼana sulia kwaiogaiʼanga nia ki talana, nia ke baʼa talafia na mauriʼa firi. Bore ma diʼia sa tai bore ʼana neʼe ke mae fuaku ma fuana na Faʼarongoʼa Leʼa neʼe, nia ka toʼo ana mauriʼa firi. 36 Diʼia neʼe na ngwae ka toʼo ana ru ki taʼifau saena magalia, ma nia mae, ma nia tua tau faʼasia God, ru neʼeri kasi fulia goʼo ta leʼangaʼa fuana. 37 Noaʼa ta ngwae kasi totolia folilana na mauri firi ʼani ta mani. 38 Ma diʼia ta ngwae nia ʼeke ʼani nau faʼinia fatalaku ʼi saena asoa taʼa ki, neʼe ngwae ki noaʼa kasi foʼosia God, ʼirai ana kaidaʼi nau kui dao maʼi faʼinia na ngwasinasinaʼanga Maʼa nau ma na ʼainsel abu ki, Nauʼa, na Ngela Ngwae, nai baʼa ʼeke logo ʼania.”

9 Goʼo sa Jesus ka fata laʼu ka ʼuri, “Nau ku saea naʼa fuamuʼa, ti ngwae aumulu ʼi neʼe logo, kira noaʼa kasi mae leleka kike lisia God ke gwaungaʼi fafia ngwae nia ki ʼania ngasingasiʼanga.”

Sa Jesus nia faʼataʼinia na ngasingasiʼanga nia faʼinia raraʼa nia

(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

2 ʼI buri ʼana ono asoa ki, sa Jesus ka talaʼia sa Peter, ma sa James, ma sa John, ma kira raʼe ʼuana gwauna taʼi faʼi ua neʼe fane, ma kira ka tua taʼifili ʼada ʼi neʼeri. Ma ana kaidaʼi kira lia, kira ka lisia sa Jesus nia rokisi ʼi naʼoda, 3 ma na ifi nia ka ngwasinasina, ma ka kwao liu. Ma nia kwao ka liufia mala ta ifi kwao neʼe ta ngwae saena fanoa neʼe ʼi ano neʼe ke taufia. 4 Ma na uulu fafarongo neʼeri ki kira ka lisia sa Elaeja ma sa Moses, kera dao tafangaʼi maʼi siada, ma kera ka alaʼa faʼinia sa Jesus. 5 Ma sa Peter ka fata ʼuri fuana sa Jesus, “Aofia kwa, nia leʼa liu fuakulu kuke tua ʼakulu ʼi neʼe. Alu kaimili ke saungaʼinia uulu babala ki, ta ai fuamu, ta ai fuana sa Moses, ma ta ai fuana sa Elaeja.”
6 Sa Peter nia fata ʼunaʼeri, sulia noaʼa nia kasi saiana

naˡa ta ru neˡe nia ke saea, duˡungana kira maˡu liu naˡa.
7 Ma taˡi gwaˡi salo ka dao maˡi ma na nunufilana ka
buta fafida. Ma taˡi lingaˡi ru nia talo maˡi faˡasia na
gwaˡi salo neˡeri ma ka ˡuri, “Na ngela mutaˡi nau neˡe
nau ku alafe liu naˡa ana. Muke rongo sulia niaˡa!” 8 Ma
kira ka lia ˡaliˡali kalikalida, ma kira kasi lisia naˡa ta ng-
wae faˡinida, taˡifilia goˡo sa Jesus.
9 Kaidaˡi kira koso naˡa maˡi faˡasia faˡi ua neˡeri, sa
Jesus ka fata luida ka ˡuri, “Noaˡa kamu kasi faˡarongoa
ta ngwae ana ru niniˡa kamu lisia, leleka ka dao ana
kaidaˡi neˡe nauˡa, na Ngela Ngwae, nai tataˡe faˡasia
na maeˡa.”
10 Ma kira ka roˡosulia na fatalana, ma kira ka fata ˡi
safitada kwailiu, ma kira ka ˡuri, “Na manataˡi ngwae
faˡuta niniˡa nia saea, ‘Nai tataˡe faˡasia na maeˡa re?’”
11 Ma kira ka lidia, kira ka ˡuri, “Faˡuta neˡe ngwae faˡa-
manata ana taki kira ka saea sa Elaeja neˡe ke baˡa eta
dao maˡi?” †
12 Ma sa Jesus ka olisida ma ka ˡuri, “Sa Elaeja eta dao
mamana maˡi ˡi naˡo, fasi ˡiri nia ke sasi akaˡu ana ru ki
taˡifau. Bore ma kamu ˡisi rorongoa ba na Kerekereˡa
Abu ba saea neˡe, Ngela Ngwae ke baˡa nonifii liu na-
ma ma na ngwae ki kira ke ilangaˡinia. 13 Nau ku saea
fuamuˡa, sa Elaeja nia eta dao naˡa, ma na ngwae ki ki-
ka sasia naˡa ru taˡa neˡe kira oga kike sasi ana, diˡia
Kerekereˡa Abu ba nia fata naˡa maˡi sulia.” ††

Sa Jesus nia gura taˡi ngela neˡe ano ˡi ru taˡa nia ruˡufia

(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43)

14 Ma kaidaˡi kira dao maˡi fuana ˡafutana fafarongo
ki, kira ka lisia taˡi fikuˡa doe kira fiku kalida. Ma ti ng-
wae faˡamanata ana taki ki kira olisuˡusuˡu faˡinida.
15 Ma kaidaˡi neˡe ngwae ki kira lisia sa Jesus, kira ka
ˡarefo liu, ma kira lalili kwau, ma kira ka kwalo sae-
saeleˡa ana. 16 Ma sa Jesus ka lidia fafarongo nia ki ka
ˡuri, “Ru faˡuta niniˡa kamu olisuˡusuˡu faˡinida fani?”
17 Ma taˡi ngwae ˡi saena na fikuˡa neˡeri, nia olisia ka
ˡuri, “Faˡamanata ˡae, nau ku ngalia maˡi kala ˡalako nai
fuamu. Na ano ˡi ru taˡa nia ruˡufia, ma noaˡa nia kasi
fata naˡa. 18 Ma kaidaˡi na ano ˡi ru taˡa neˡeri nia dao
ana, nia ke ˡui ˡania ˡi ano. Ma na kwakwana ka
ngisungisuˡa, nia ke ˡala girigiri, ma na nonina ka
gagaˡai taˡifau. Ma nau ku amasia na fafarongo ˡoe ki
fasi ˡiri kira ka lalia na ano ˡi ru taˡa neˡe, bore ma nia
ˡafitaˡi liu fuada.”
19 Ma sa Jesus ka saea fuada ka ˡuri, “Kamu noaˡa mu
kasi faˡamamana nauˡa ˡua! Nau ku noni maruku naˡa
ˡani abu fitoˡonga nini kamu. Nau ku tua faˡi kamu ka
dao naˡa ˡuri, fuila kaumulu ka faˡamamana nau naˡa.
Ngalia maˡi na ngela neˡeri fuaku.” 20 Ma kira ka ngalia
maˡi na ngela neˡeri fuana sa Jesus.
Ma kaidaˡi neˡe ano ˡi ru taˡa neˡeri nia lisia sa Jesus,
nia ka ˡui ˡania na ngela neˡeri ˡi ano, ma ka failadusu,
ma na kwakwana ka ngisungisuˡa taˡifau naˡa. 21 Ma sa
Jesus ka lidia na maˡa ngela neˡeri ka ˡuri, “ˡI angita
mala neˡe nia talaˡae ˡuri kwa?”
Ma nia ka olisia ka ˡuri, “Nia ˡita naˡa maˡi ˡua ana
kaidaˡi nia tiˡitiˡi. 22 Ma kaidaˡi ˡoro neˡe nia ˡui ˡania
saena na mafula ma ˡi saena na kafo, fasi ˡiri ke saun-
gia ke mae. Ma diˡia nia bolo goˡo ˡana fuamu, ˡoke
manatai keroˡo maˡi, ma ˡoko kwaiˡafi amiroˡo.”
23 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, “ˡIu, ˡoke faˡamamana nau!
Na ru ki taˡifau nia talangwaraˡu goˡo ˡana fuana sa tai
neˡe nia faˡamamana nau.”
24 Ma ˡaliˡali goˡo maˡa ngela neˡeri ka ako ka ˡuri,
“Nau ku faˡamamana! Bore ˡana ˡafi nau maˡi, fasi ˡiri
neˡe faˡamamanaˡanga nau ke ngasingasiˡa ma ka lali-
fu!”
25 Ma kaidaˡi sa Jesus lisia na fikuˡa neˡeri kira lalili
maˡi ˡuana kula neˡeri, nia ka fata ˡuri fuana na ano ˡi
ru taˡa neˡeri, “ˡAeˡo na ano ˡi ru nini ˡoko faˡabania
alingana ngela neˡe, ma ˡoko faˡanotoa na kwakwana
ngela neˡe, nau ku baeˡo ˡoke ruˡu maˡi ˡi maa, ma ˡoe
kosi oli kosi ruˡufia laˡu na ngela neˡe.”
26 Ma na ano ˡi ru taˡa neˡe ka ri, ma ka lebesia na
ngela neˡeri, ma ka ruˡu naˡa maˡi ˡi maa faˡasia. Ma na
ngela neˡeri na lisilana ka diˡia naˡa neˡe nia mae. Ma
na ngwae ˡoro kira ka fata ˡuri, “Nia mae naˡa.” 27 Bore
ma, sa Jesus ka dau ana limana na ngela neˡeri, ma ka
taˡea, ma nia ka tataˡe.
28 Ma kaidaˡi sa Jesus nia ruˡu saena luma, na fa-
farongo nia ki kira ka lidia kaidaˡi kira tua taˡifilida ma
kira ka ˡuri, “Faˡuta neˡe nia ˡafitaˡi fuaimili fuana ifu-
langaˡilana na ano ˡi ru taˡa baera kwa?” 29 Ma sa Jesus
ka olisida ka ˡuri, “Taˡifilia foˡongaˡa goˡo neˡe nia bolo
faˡinia ifulangaˡilana na ano ˡi ru taˡa ˡuri ki, ma noaˡa
laˡu ta ru.”

Sa Jesus nia fata laˡu sulia na maelana

(Matthew 17:22-23; Luke 9:43-45)

30 Kaidaˡi neˡeri, sa Jesus ma na fafarongo nia ki kira
faˡasia kula neˡeri, ma kira ka leka liu naˡa ˡuana bali
fanoa ˡi Galili. Ma sa Jesus ka ˡiri oga neˡe ta ngwae ke
saiana kula neˡe kira tua ana, 31 duˡungana nia faˡa-
manata fafarongo nia ki ka ˡuri, “Nau, na Ngela Ng-
wae, kike baˡa kwate nau fuana malimae nau ki, ma
kike saungi nau. Ma uulu asoa ki ˡi buri, nai baˡa tataˡe
oli laˡu faˡasia maeˡa.”
32 Bore ma fafarongo sa Jesus ki noaˡa kasi saiana na
tae neˡe nia saea, ma kira ka maˡu ˡania lidilana.

Noaˡa kamu kasi olisuˡusuˡu sulia gwaungaˡinga bore ma muke rao fuamuˡa kwailiu

(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

33 Ma kaidaˡi kira dao ana fanoa ˡi Kapaneam, ma kira
ka ruˡu ˡi saena luma, sa Jesus ka lidia na fafarongo nia
ki ka ˡuri, “Na tae ba kamu olisuˡusuˡu maˡi faˡinia sulia
na tala?”
34 Bore ma kira kasi saea ta ru, duˡungana kira
olisuˡusuˡu maˡi faˡinia sa tai adulu neˡe ka doe ka
gwaungaˡi fafida taˡifau. 35 Ma sa Jesus ka tua ˡi ano,
ma ka saea maˡi na akwala ma ro fafarongo ba nia ki

† *9:11 Malaki 4:5* †† *9:13 Mark 1:1-8*

siana, ma ka fata ˈuri, “Diˈia sa tai neˈe nia oga ke faˈinaˈonaˈo, nia ke alu niaˈa ka ˈisi, ma nia na ngwae ni rao fuana ngwae ki taˈifau.”

36 Sui sa Jesus ka talaˈia maˈi taˈi ngela, ma ka faˈauua ˈi safitada. Nia ka ofia na ngela neˈeri, ma ka fata ˈuri fuada, 37 “Diˈia sa tai neˈe ke kwaloa ta ngela tiˈitiˈi ˈuri ana sataku, nia kwalo nau logo. Ma diˈia sa tai neˈe nia kwalo nau, noaˈa nia kasi kwalo nau laˈu taˈifili nau, bore ma nia kwaloa logo God neˈe nia asungaˈi nau maˈi.”

Sa tai neˈe kasi uu bokota kamu, nia tua faˈi kamu

(Luke 9:49-50)

38 Sa John nia fata ˈuri fuana sa Jesus, “Ngwae Faˈamanata kwa, kaimili lisia taˈi ngwae nia ifulani na ano ˈi ru taˈa ki ana satamu. Ma kaimili ka luia nia noaˈa kasi sasia ru neˈeri, sulia nia noaˈa laˈu ta ngwae ana fikuˈa kulu.”

39 Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “Noaˈa kamu kasi luia laˈu, sulia sa tai neˈe nia sasia ta faˈanadaˈa ana sataku, nia ˈafitaˈi neˈe nia ke saea laˈu ta ru taˈa aku. 40 Diˈia ta ngwae neˈe noaˈa nia kasi malimae akulu, nia ngwae kulu neˈana. 41 Nau ku saea ru mamana fuaumulu, diˈia ta ngwae neˈe nia kwatea ta maˈe kafo fuaumulu, sulia kaumulu na ngwae nau ki, nia ke baˈa ngali mamana naˈa ana kwaiaraˈanga nia.

Sa Jesus faˈabasua ngwae ki ˈani taˈangaˈa

(Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2)

42 “Diˈia ta ngwae ka kwatea ngwae niniˈa kira enoeno ki ka ˈasi faˈasia fitoˈonga kira aku, nia leˈa fuana kira ke firiˈia ta fau doe ˈi luana, ma kira ka ˈui ˈania ˈi saena na ˈatako. 43-44 Ma diˈia ˈoko oga ˈoe sasi ta ru taˈa ˈani limamu, ˈoke siki muusia faˈasiˈo. Nia taˈi leˈa goˈo ˈana fuamu diˈia ˈoko tua tau ˈamu saena mauriˈa ˈi langi faˈinia na ngurunguru lima, ˈasu ˈubani ˈoko fiˈi koso ˈi saena kula ana kwaˈikwaˈinga faˈinia ro lima ki, kula neˈe mafula nia duˈaduˈa kasi mae. 45-46 Ma diˈia ˈoko oga ˈoe sasi ta ru taˈa ˈani ˈaemu, ˈoke siki muusia faˈasiˈo. Nia taˈi leˈa goˈo ˈana fuamu diˈia ˈoko tua tau ˈamu saena mauriˈa ˈi langi faˈinia na ngurunguru ˈae, ˈasu ˈubani ˈoko fiˈi koso ˈi saena kula ana kwaˈikwaˈinga faˈinia na ro ˈae ki. 47 Ma diˈia ˈoko oga ˈoe sasia ta ru taˈa ˈani maamu, ˈoke lafua ˈamu faˈasiˈo. Nia taˈi leˈa goˈo ˈana fuamu diˈia ˈoko ruˈu ˈi saena na ˈInotoˈanga God faˈinia taˈi bali maa, ˈasu ˈubani ˈoko fiˈi koso ˈi saena kula ana kwaˈikwaˈinga faˈinia ro bali maa ki. 48 Na kula neˈeri, na ngwangwa ki neˈe kira ˈania na ngwae ki, ma noaˈa kira kasi mae, ma na mafula neˈe nia duˈafia ngwae ki nia duˈaduˈa firi.

49 “Sulia kira alua na mafula ˈi fafona ngwae ki taˈifau, diˈia neˈe meme asi kira takalongaˈinia saena ta fanga.

50 “Ma na fiki asi nia leˈa mo, bore ma si diˈia neˈe asilalana nia noaˈa naˈa faˈasia, nia ˈafitaˈi liu kira ka sasia ˈani ta ru ˈiri ka asila laˈu.

“ˈUnaˈeri logo, muke faˈasaeleˈa ngwae ki diˈia logo na meme asi neˈe faˈaleˈa na fanga. Ma muke tua ˈani aroaroˈanga ˈi safitamuˈa kwailiu.”

Sa Jesus nia faˈamanata sulia ilangaˈilana ˈafe

(Matthew 19:1-12; Luke 16:18)

10 Sui ma sa Jesus ka faˈasia ˈi Kapaneam, ma ka leka ˈuana na bali fanoa ˈi Judea, ma ka toˈofolo ana kafo ˈi Jodan. Ma ngwae ˈoro ki kira ka fiku maˈi siana, ma nia ka faˈamanata kira, diˈia ba nia ˈita ka faˈamanata naˈa maˈi.

2 Ma ti Farasi kira ke leka siana sa Jesus, ma kira ka iliili ˈuana faˈaroralana faˈasia na taki sa Moses, ma kira ka ˈuri, “ˈUri ma, na taki sa Moses nia alaˈania goˈo ˈana neˈe ngwae ke ilangaˈinia na ˈafe nia kwa?”

3 Ma sa Jesus ka olisida ma ka ˈuri, “Na tae ba sa Moses nia fata totongaˈi fuamuˈa ˈania sulia ru neˈe?”

4 Ma kira ka fata ˈuri, “Sa Moses nia alaˈania neˈe ngwae ke keresia ta ˈaba ru ana kwai ilangaˈinga, ma ka kwatea fuana na ˈafe nia, fasi ˈiri nia ka logea naˈa.”

5 Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “Sa Moses nia keresia na taki neˈe fuamuˈa sulia nia ˈafitaˈi fuana faˈamanata lamuˈa. 6 Bore ma, ˈita nama maˈi ana kaidaˈi God nia saungaˈinia na ru ki taˈifau, na Kerekereˈa Abu nia saea, ‘Nia saungaˈinia ngwae ki ˈani ngwangwane ma kini. 7 Duˈungana ru neˈeri, ngwae ka faˈasia na maˈa nia faˈinia teˈa nia, ma ka tua ratai faˈinia na ˈafe nia, 8 ma kera ke alua taˈi manataˈanga diˈia taˈi ngwae goˈo.’ Nia noaˈa laˈu ta ro ngwae toˈotoˈo, bore ma diˈia taˈi ngwae naˈa. 9 Nia neˈe, ru God nia firi fikua ka sui naˈa ˈunaˈeri, noaˈa nia kasi leˈa fuana ta ngwae ke logea laˈu.”

10 Ma kaidaˈi sa Jesus faˈinia na fafarongo nia ki kira oli ˈi luma, kira ka lidia ˈuana malutana ru neˈeri. 11 Ma nia ka olisida ka ˈuri, “Ta ngwae bore ˈana neˈe nia ilangaˈinia na ˈafe nia, ma ka korea lala ta ˈafe matamata, nia kakabara naˈa fafia na ˈafe nia. 12 Ma nia ˈunaˈeri logo, diˈia ta ˈafe nia ilangaˈinia na araˈi nia, ma ka ˈafe laˈu fuana ta ngwae matamata, nia kakabara naˈa fafia na araˈi nia.”

Sa Jesus nia faˈaleˈa na ngela tiˈitiˈi ki

(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)

13 Ti ngwae kira ngalia maˈi na kaela ngela tiˈitiˈi siana sa Jesus, fasi ˈiri nia ka sama toˈoda ma ka faˈaleˈada, bore ma fafarongo nia ki kira ka balufida. 14 Ma kaidaˈi sa Jesus nia lisia ru neˈeri, nia ka saetaˈa, ma ka fata ˈuri fuada, “Muke alaˈania na kaela ngela tiˈitiˈi kira ke leka maˈi siaku, ma noaˈa kamu kasi foneda laˈu. Duˈungana sa tai neˈe nia manata mamana ka diˈia ngela tiˈitiˈi ki, nia bolo fuana tuaˈa olofana ˈInotoˈanga God. 15 Nau ku saea ru mamana fuamuˈa, diˈia ta ngwae neˈe noaˈa nia kasi faˈamamana diˈia ta ngela tiˈitiˈi, nia ˈafitaˈi liu nia ka ruˈu ˈi saena na ˈInotoˈanga God.” 16 Ma nia ka ofia na ngela tiˈitiˈi neˈeri ki, ma ka alua na limana ada, ma ka faˈaleˈada.

Na ngwae toˈoru

(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

17 Kaidaˈi sa Jesus nia talaˈae ka leka laˈu kwau sulia taˈi tala, taˈi ngwae nia lalili maˈi, ma ka bobo uruuru ˈi

naˡona. Ma nia ka lidia ka ˡuri, “Ngwae faˡamanata leˡa ˡae, ta tae leˡa neˡe nau kui sasia ˡiri nai toˡo ana na mauriˡa firi?”

18 Ma sa Jesus olisia ka ˡuri, “Faˡuta neˡe ˡoko sae nau ˡani ngwae leˡa? Noaˡa ta ngwae ˡiri leˡa goˡo, taˡifilia God goˡo neˡe nia leˡa. 19 Nia leˡa ˡoko saiana alaˡanga totongaˡi God ki ba ˡuri, ‘ˡOe kosi sau ngwae, ma ˡoe kosi ˡusu, ma ˡoe kosi bili, ma ˡoe kosi soke fafia ta ngwae, ma ˡoe kosi ˡosoa ta ngwae, ma ˡoko fuˡusi doe ana maˡa ˡoe ma teˡa ˡoe.’” †

20 Ma nia ka fata ˡuri, “Ngwae Faˡamanata kwa, nia ˡita nama maˡi ana kaidaˡi nau ku tiˡitiˡi, nau ku roˡosulia na taki neˡeri ki taˡifau.”

21 Goˡo, sa Jesus ka lia kwau fuana ˡania alafeˡanga, ma ka fata ˡuri fuana, “Taˡi ru goˡo neˡe nia noaˡa ˡua. ˡOke leka kwau, ma ˡoko ˡoifoli ˡania na ru ba ˡoe ki taˡifau, ma ˡoko ngalia mani neˡeri ki, ma ˡoko kwatea fuana na ngwae dalaˡa ki, ma ˡoko fiˡi toˡo ana na toˡoruˡa ˡi langi. ˡUnaˡeri goˡo, ˡoko leka maˡi suli nau.” 22 Ma kaidaˡi neˡe ngwae neˡeri nia rongoa goˡo ru neˡeri ki, na maana ka ˡaruˡaru naˡa. Ma nia ka leka naˡa ˡana faˡinia na kwaimanataiˡanga, duˡungana neˡe niaˡa ngwae toˡoru liu.

23 Sui ma sa Jesus ka lia fuana na fafarongo nia ki, ma ka fata ˡuri, “Nia ˡafitaˡi liu naˡa fuana na ngwae toˡoru ki kike ruˡu saena ˡInotoˡanga God.”

24 Ma na fafarongo nia ki kira ka ˡarefo liu naˡa ana alaˡanga neˡeri ki. Sui sa Jesus ka fata laˡu ˡuri fuada, “Ngela nau kina, nia ˡafitaˡi liu naˡa fuana na ruˡungaˡa saena ˡInotoˡanga God. 25 Nia ˡafitaˡi liu neˡe ta kamel ke ruˡu sulia na maˡe kwakwa tiˡitiˡi ˡi ˡaena sugila. Nia ˡafitaˡi ka liufia laˡu fuana ta ngwae toˡoru ke ruˡu ˡi saena na ˡInotoˡanga God.”

26 Ma na fafarongo nia ki kira ka ˡarefo liu, osiˡana kira fia fasi na toˡoruˡanga neˡe na faˡaleˡanga maˡi faˡasia God. Ma kira saefilo kwailiu ada, kira ka ˡuri, “ˡIrai ma noaˡa ta ngwae goˡo neˡe ke toda mauriˡa firi reala?”

27 Ma sa Jesus ka lia funufunu fuada ma ka fata ˡuri, “Nia ˡafitaˡi fuana na ngwae ki ke toda mauriˡa firi, bore ma fuana God noaˡa nia kasi ˡafitaˡi goˡo. Na ru ki taˡifau nia talangwaraˡu goˡo ˡana fuana God.”

28 Ma sa Peter ka fata ˡuri fuana, “Kaimili faˡasia naˡa ru ki taˡifau ˡiri mika donga ˡoe naˡa!”

29 Ma sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “ˡIu, nau ku saea fuamuˡa, diˡia ta ngwae neˡe ke faˡasia na luma nia, nama na ngwaefuta nia ki, nama na ngwaingwaena nia ki, nama na maˡa nia, nama teˡa nia, nama na ngela nia ki, nama na ano nia, duˡungaku faˡinia na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe, 30 nia ke baˡa ngalia laˡu ru neˡeri ki ka ˡoro ka liufia kaidaˡi neˡe. Nia ke baˡa ngalia ru ˡoro ana na luma ki, ma na ngwaefuta ki, ma na ngwaingwaena ki, ma teˡa ki, ma na ngela ki, ma na ano. Ma nia ke baˡa toda logo nonifiiˡa ki. Ma ana kaidaˡi neˡe ke baˡa dao maˡi, nia ke baˡa toˡo ana mauriˡa firi. 31 Bore ˡana na ngwae ˡoro neˡe kira etaeta ˡi naˡo ki, kike baˡa ˡisiburi, ma na ngwae ˡoro neˡe kira ˡisiburi ki, kike baˡa etaeta ˡi naˡo.”

Na uula kaidaˡi neˡe sa Jesus nia fata sulia na maelana

(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

32 Sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki, kira leka sulia na tala ˡuana ˡi Jerusalem, ma sa Jesus ka etaeta ada. Ma fafarongo nia ki kira ka ˡarefo liu, ma ti ngwae logo neˡe kira leka kwau ˡi burida, kira ka maˡu liu. Ma sa Jesus ka talaˡia na akwala ma ro fafarongo nia ki ka taˡi ˡidu tau laˡu kwau faˡasia ngwae ki. Ma nia ka fiˡi faˡarongoda ˡani na ru ki neˡe ke baˡa fuli fuana. 33 Ma nia ka fata ˡuri, “Mulu fafarongo! Kulu raˡe ˡalaˡa ˡuana ˡi Jerusalem, ma kira ke baˡa ˡolosae nau, na Ngela Ngwae, fuana na fata abu doe ki faˡinia na ngwae faˡamanata ki ana taki. Ma kike baˡa matalangaˡi nau fuana maelaku, ma kike kwate nau fuana na ngwae kwaita ki. 34 Ma na ngwae neˡeri ki kike baˡa ˡoidorole ˡani nau, ma kike ngisuli nau, ma kike kwaiˡi nau, ma kike saungi nau. Ma ana uula asoa, nai baˡa tataˡe laˡu faˡasia na maeˡa.”

Sa James faˡinia sa John kera gania sa Jesus

(Matthew 20:20-28)

35 ˡUnaˡeri goˡo, sa James ma sa John, ro ngela sa Sebedi ki, kera ka leka maˡi siana sa Jesus, ma kera ka fata ˡuri, “Ngwae Faˡamanata kwa, keroˡo oga ˡoke kwatea taˡi ru neˡe keroˡo gania amu.”

36 Ma sa Jesus ka lidi ˡuri adaroˡo, “Tae neˡe koroˡo oga nai sasia fuamuroˡo?”

37 Ma kera ka olisia kera ka ˡuri, “Kaidaˡi neˡe ˡoke baˡa ˡinotoˡa fafia magalia faˡinia ru ki taˡifau, ˡoke alaˡania ta ngwae amiroˡo ke tua ˡi bali ˡoloˡolo amu, ma ta ngwae ana bali mauli amu fuana gwaungaˡinga fafia ngwae ki.”

38 Bore ma sa Jesus ka fata ˡuri fuadaroˡo, “Koroˡo kina goˡo ru neˡe koroˡo gania. Koroˡo bolo goˡo amuroˡo faˡinia nonifiiˡanga nini nai baˡa nonifii ˡania?”

39 Ma kera ka olisia kera ka ˡuri, “Keroˡo bolo goˡo amiroˡo fuana sasilana.”

Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuadaroˡo, “ˡIu, nia leˡa koroˡo ke baˡa nonifii logo diˡia nauˡa. 40 Bore ma noaˡa nau kusi filia sa tai neˡe ke tua ˡi bali ˡoloˡolo aku ma neˡe ˡi bali mauli aku. Talitoˡona God goˡo neˡe ke kwatea kula ˡunaˡeri ki fuana sa tai faˡida neˡe nia ka sasi akaˡu ada masida.”

41 Ma kaidaˡi na akwala fafarongo neˡeri ki kira rongoa ru neˡeri, kira ka saetaˡa fuana sa James ma sa John. 42 Ma sa Jesus nia fikuda ma ka fata ˡuri fuada, “Kaumulu saiana na ngwae gwaungaˡi ki neˡe kira gwaungaˡi fuana ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kira toˡo ana ngasingasiˡanga, ma kira sai liu ana usungaˡilana ngwae fuana sasilana ru kira ogaˡi ki. 43 Sui bore ˡana, noaˡa nia kasi ˡunaˡeri laˡu ˡi safitamuˡa. Diˡia ta ngwae aumulu nia oga ka faˡinaˡonaˡo, nia ke saiana nia ngwae rao kaumulu. 44 Ma diˡia sa tai aumulu neˡe nia oga ka ˡinotoˡa, nia ke rao ˡoˡo fuana ngwae ki taˡifau. 45 Osiˡana nauˡa, na Ngela Ngwae, nau noaˡa kusi leka

† *10:19 Eksodas 20:12-20; Diutronomi 5:16-20*

maˡi fasi ˡiri na ngwae ki kike rao fuaku. Bore ma nau ku leka lala maˡi fasi ˡiri nau kui rao fuana na ngwae ki taˡifau, ma nau ku kwatea na maurilaku fuana faˡamaurilana na ngwae ˡoro ki."

Sa Jesus nia gura taˡi ngwae maana rodo
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)

46 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira dao naˡa maˡi ana fanoa ˡi Jeriko. Ma kaidaˡi kira faˡasia naˡa fanoa neˡeri faˡinia na fikuˡa doe neˡeri, taˡi ngwae neˡe maana rodo nia tua goˡo ˡana ˡi ninimana na tala fuana na ganiˡa. Na satana sa Batimeas, na ngela sa Timeas. 47 Ma kaidaˡi nia rongoa sa Jesus, na ngwae ˡi Nasaret, nia ka leka maˡi, nia ka ako ka ˡuri, "Jesus ˡaeˡo na ˡalako ana kwalafa sa David, ˡoke manatai nau maˡi."
48 Ma na ngwae ki kira ka kwaifone ana, ma kira ka saea fuana fasi ˡiri nia tua aroaro. Bore ma nia fiˡi ako ka tasa liu mala ka ˡuri, "ˡAlako ana kwalafa sa David ˡae, ˡoke manatai nau maˡi!"
49 Ma sa Jesus ka uutoˡo ma ka fata ˡuri, "Mulu saea maˡi."
Ma kika ri ˡuana sa Batimeas, kira ka ˡuri, "ˡOke saeleˡa naˡa amu! Tataˡe naˡa, sa Jesus nia saeˡo naˡa."
50 Goˡo nia ka toˡosia ifi fafo doe nia, ma ka tataˡe ˡaliˡali, ma ka leka siana sa Jesus.
51 Ma sa Jesus ka lidia ka ˡuri, "Tae neˡe ˡoko oga nai sasia fuamu kwa?"
Ma na ngwae maana rodo neˡeri olisia sa Jesus ka ˡuri, "Faˡamanata ˡae, nau ku oga nai lia logo kwa."
52 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, "Leka naˡa kwau amu. Lia naˡa duˡungana neˡe ˡoko faˡamamana nau."
Ma ˡaliˡali na maana ka lia naˡa, ma nia ka donga naˡa sa Jesus sulia na tala.

Sa Jesus nia ruˡu ˡi saena na fanoa ˡi Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

11 Kaidaˡi sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira dao karangia na fanoa ˡi Jerusalem, kira dao ana fanoa ˡi Betfeis ma ˡi Betani, gwauna faˡi ua kira saea ˡani ˡi Olif. Goˡo, nia ka kwatea ta ro ngwae ana fafarongo nia ki, kera ka etaeta ˡi naˡo. 2 Ma nia ka fata ˡuri fuadaroˡo, "Moro leka ana fanoa loˡoko koroˡo naˡofia kwau. Ma kaidaˡi koroˡo dao ˡi neˡeri, koroˡo ke lisia taˡi dongki. Kira firiˡia goˡo ˡada dongki neˡeri, ma noaˡa ta ngwae kasi raˡeraˡe ˡua fafona. Koroˡo ke logea, ma moro ka talaˡia maˡi ˡi neˡe. 3 Ma diˡia ta ngwae nia lidi koroˡo, 'Faˡuta neˡe koroˡo ka logea na dongki neˡe re?' Moro ke saea fuana, 'Na Aofia nia boˡoboˡo ˡuana, ma nia ke baˡa olitaˡi ˡaliˡali logo maˡi ana ˡi neˡe.'"
4 Ma kera ka leka, ma kera ka lisia taˡi kala dongki kira firiˡia goˡo ˡada ˡi ninimana na tala ˡi maana taˡi luma. Ma kaidaˡi kera logea naˡa, 5 ti ngwae neˡe kira uu ˡi neˡeri, kira ka lidia keroˡa ka ˡuri, "Tae neˡe koroˡo logea na kala dongki neˡe fuana?"
6 Ma kera ka olisida diˡia ba sa Jesus nia saea fuadaroˡo, ma na ngwae neˡeri ki kira ka alaˡania fuadaroˡo. 7 Ma kera ka talaˡia maˡi na kala dongki neˡeri siana sa Jesus, ma kera ka safataˡinia na ˡaba ifi kera ki ˡi fafona, ma sa Jesus ka raˡe fafona. 8 Na ngwae ˡoro ki kira ka safataˡinia na ˡaba ifi keta kira ki ˡi sulia na tala, ma ti ngwae kira ka tufua na uila niniu ki, ma kira ka safataˡinia sulia na tala. Kira sasia ru neˡeri fuana faˡadoelana sa Jesus. 9 Ma ngwae ki taˡifau neˡe leka faˡinia, ti ngwae kira ka etaeta ˡi naˡo, faˡinia ti ngwae neˡe kira ˡisi, kira ako ma kira ka ˡuri,

"Auraˡea God!
Ma God ˡoke ˡoilakitaˡinia na ngwae neˡe nia leka maˡi ˡani na ngasingasiˡanga ˡoe!
10 Ma God ˡoke ˡoilakitaˡinia maˡi daolana na ˡinotoˡanga neˡe nia diˡia na ˡinotoˡanga sa David koˡo bora kia!
Auraˡea God nia tua ˡi langi!"

11 Sa Jesus nia ruˡu ˡi saena na fanoa ˡi Jerusalem, ma ka leka ˡi saena na Luma Abu God. ˡUnaˡeri, nia ka lia kwailiu, ma ka lisia ru ki taˡifau. Bore ma sulia nia karangi rodo naˡa, nia ka leka naˡa ˡuana ˡi Betani faˡinia na akwala ma ro fafarongo nia ki.

Sa Jesus nia agia na ˡai kira saea ˡani na figi
(Matthew 21:18-19)

12 Ma ana faˡi asoa ˡi buri, kaidaˡi sa Jesus ma na fafarongo nia ki kira oli naˡa maˡi faˡasia ˡi Betani, sa Jesus ka fiolo. 13 Ma nia ka lia kwau, ma ka lisia taˡi ˡai uluuluˡa neˡe kira saea ˡani na figi. Ma nia ka leka karangia fasi ˡiri ke lisia ta fuaˡi ru ana. Bore ma kaidaˡi nia dao ˡi ˡaena, nia ka lisia goˡo ana na raˡi ru ki, sulia kaidaˡi neˡeri na ˡai figi ki kira lua ˡao. 14 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana na ˡai figi neˡeri, "Ta ngwae kata ˡani ˡania laˡu ta fuaˡi ru amu!" Ma na fafarongo nia ki kira ka rongoa ru neˡeri.

Sa Jesus nia leka ˡi saena na Luma Abu God
(Matthew 21:12-17; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

15 Ma kaidaˡi kira dao naˡa ˡi Jerusalem, sa Jesus ka leka ˡi saena na Luma Abu God. ˡUnaˡeri, nia ka lalia na ngwae ki taˡifau neˡe kira foli ma kira ka ˡoifoli ana ru fuana kwaisuˡusiˡanga ki, ma kira ka obosia ngwae ki ˡi neˡeri. Ma nia ka giosia na tatafe ana ngwae neˡeri ki neˡe kira rokisi mani ki, ma ka giosia na ru fuana tuaˡa ana ngwae ki neˡe kira ˡoifoli ana na faˡi fao ki. 16 Ma noaˡa nia kasi alaˡania ta ngwae ke ngalia ta ru ˡi saena na ana Luma Abu God. 17 Ma nia ka faˡamanata na ngwae ki, ka fata ˡuri, "God nia saea ˡi saena na Kerekereˡa Abu ka ˡuri, 'Na luma nau, kira saea ˡani na luma fuana foˡongaˡa fuana na ngwae ana magalia ki taˡifau.' Bore ma kamu faˡitaˡinia ka alua lala kula fuana bililana ngwae ki."
18 Ana kaidaˡi, na fata abu doe ki faˡinia na ngwae faˡamanata ana na taki ki, kira rongoa ru neˡeri, ma kira ka talaˡae kika lulu ˡuana ta ru kike sasia fuana saungilana sa Jesus. Ma kira ka maˡungia, sulia neˡe

fikuˡa neˡeri taˡifau, kira ˡarefo liu ana na faˡamanataˡanga nia.
19 Nia saˡulafi naˡa, sa Jesus ma na fafarongo nia ki, kira ka leka naˡa faˡasia ˡi Jerusalem.

Faˡataˡinga ana ˡai figi
(Matthew 21:20-22)

20 Ana ˡofodangi ana faˡi asoa ˡi buri, sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira ka leka kwau sulia na tala. Kira lisia na ˡai figi baera nia kuku taˡifau naˡa leka ka koso naˡa sulia na lalina. 21 Ma sa Peter ka manata toˡona ru ba sa Jesus nia sasia ana ˡai neˡeri, ma ka fata ˡuri fuana, “Ngwae faˡamanata ˡae, lisia basi na ˡai figi ba ˡoko agia, nia mae naˡa!”
22 Ma sa Jesus nia olisia ka ˡuri, “Kamu ka manata mamana naˡa ana God. 23 Nau ku saea fuamuˡa, diˡia kamu ke fata ˡuri fuana faˡi ua neˡe, ‘ˡOke tataˡe, ma ˡoko ˡui ˡaniˡo talamu saena na asi,’ ma noaˡa kamu kasi manata ruarua ˡi saena na liamuˡa, ma kamu ka manata mamana ana ru neˡe kamu saea nia ke fuli, ru neˡeri ke fuli goˡo ana fuamuˡa. 24 Ta neˡe, nau ku saea fuamuˡa ˡuri, kaidaˡi kamu foˡo, ma muke gani ˡuana ta ru, kamu ke manata mamana diˡia neˡe kamu ngalia naˡa, ma God ke baˡa kwatea goˡo ˡana ru neˡe kamu gani ˡuana. 25-26 ˡIu, kaidaˡi kamu foˡo, muke rufuanata ana taˡangaˡa neˡe ta ngwae nia sasia amuˡa, ˡiri neˡe Maˡa kamu neˡe nia tua maˡi ˡi langi ke rufuanata logo ana taˡangaˡa kamu ki.”

Gwaungaˡi ngwae Jiu ki kira kwaingilongiloi sulia gwaungaˡinga sa Jesus
(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

27 Sa Jesus faˡinia fafarongo nia ki, kira oli laˡu maˡi ˡuana ˡi Jerusalem. Ma kaidaˡi sa Jesus leka kwau ˡi saena Luma Abu God, na fata abu doe ki, ma na ngwae faˡamanata ana na taki ki, ma na ngwae faˡinaˡonaˡo ki, kira ka leka maˡi siana. 28 Ma kira ka lidi ˡuri ana, “Na mamanaˡanga tae neˡe ˡoko toˡo ana fuana na sasilana ru neˡe ki kwa? Ma sa tai mo neˡe nia kwatea na mamanaˡanga neˡe fuamu?”
29 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “ˡIu, nau ku lidi kaumulu basi ˡuana taˡi ru. Diˡia kamu olisia, nau ku fiˡi faˡarongo kaumulu ana na mamanaˡanga neˡe nau ku toˡo ana fuana sasilana ru neˡe ki. 30 ˡIu, kamu ke saea basi fuaku, na mamanaˡanga neˡe sa John nia toˡo ana fuana na siuabuˡanga nia ˡita maˡi faˡasia ˡi fai? Nia ˡita maˡi ana God, nama nia ˡita maˡi ana na ngwae ki goˡo?”
31 Ma kira ka talaˡae ana olisuˡusuˡunga ˡi safitada kwailiu kira ka ˡuri, “Tae neˡe kulu ke saea? Diˡia kulu olisia ma kulu ka ˡuri, ‘Faˡasia maˡi God,’ nia ke baˡa fata ˡuri, ‘ˡIrai ma faˡuta mo neˡe noaˡa kamu kasi faˡamamana sa John?’ 32 Ma noaˡa nia kasi leˡa logo fuana neˡe kulu ka fata ˡuri, ‘Nia ˡita goˡo maˡi ana na ngwae ki.’” Kira sasi ˡuri osiˡana kira maˡungia na ngwae ki, duˡungana na ngwae ki taˡifau kira saiana sa John nia na profet mamana. 33 Nia neˡe, kira olisia sa Jesus ma kira ka ˡuri, “Kaimili kina goˡo.”

Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Nauˡa bore naisi faˡarongo kamu logo ana na mamanaˡanga faˡuta neˡe nau ku sasia ˡani ru neˡe ki.”

Na tarifulaˡa sulia na ngwae ni rao ˡi saena oˡola
(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)

12 Sui, sa Jesus nia alaˡa fuana gwaungaˡi ngwae Jiu baera ki ˡani tarifulaˡa ka ˡuri, “Taˡi ngwae nia fasia na oˡola. Ma nia ka saungaˡinia sakali kalia, ma ka ˡilia taˡi kilu fuana na ngisilana na fuaˡi ˡai ki fuana saungaˡilana waen, ma ka saungaˡinia taˡi luma fuana na foloˡa. Ma nia ka alua na oˡola nia saena limana ngwae ki neˡe kira rao ˡi saena. ˡUnaˡeri, nia ka leka naˡa ˡana ˡuana ta maˡe fanoa. 2 Ma kaidaˡi neˡe oˡola neˡeri nia maua, nia ka kwatea na ngwae ni rao nia fuana na ngwae neˡe kira rao ˡi saena oˡola nia, fasi ˡiri kike kwatea maˡi ta bali ana fuaˡi ru neˡe kira loiˡi ki. 3 Bore ma ngwae ni rao neˡeri ki kira firi ngasi ana, ma kira ka ulasia, ma kira ka olitaˡi ˡoˡo goˡo ˡada ana. 4 Goˡo, na ngwae ba nia toˡo ana na oˡola neˡeri ka kwatea laˡu ta ngwae ni rao. Ma na ngwae ni rao ˡi saena oˡola, kira ka kwaiˡia gwauna, ma kira ka mala taˡa liu naˡa ana. 5 ˡUnaˡeri na ngwae ba toˡo ana na oˡola, nia ka kwatea laˡu ta ngwae ni rao, ma kira ka saungia ka mae naˡa. Ma kira ka sasi logo ˡunaˡeri ana na ngwae ˡoro neˡe nia baˡeda ˡi buri ki. Kira ulasia ti ngwae, ma kira ka saungia ti ngwae ka mae. 6 ˡIu, ma taˡi ngwae naˡa neˡe nia toˡo ana fuana baˡelana, taˡi ngela mutaˡi nia naˡa neˡe ngwae neˡeri. Ma nia ka baˡea kwau, ma ka manata ˡuri, ‘Kira ke baˡa fuˡusi doe ana ngela nau.’ 7 Bore ma, ngwae neˡe kira rao ˡi saena oˡola, kira fata fuada kwailiu ma kira ka ˡuri, ‘Nia naˡa neˡe na ngela na ngwae ba nia toˡo ana na oˡola. Leka maˡi kuke saungia, fasi ˡiri kulu ka toˡo ˡakulu ana ru nia ki taˡifau.’ 8 Ma kira ka ngalia na ngela neˡeri, kira ka saungia ka mae, goˡo kira ka ˡui ˡania naˡa nonina ˡi maa faˡasia saena na oˡola neˡeri.”
9 Ma sa Jesus ka saefiloda ka ˡuri, “Tae neˡe na ngwae neˡe nia toˡo ana na oˡola neˡeri ke baˡa sasia? Nia ke baˡa dao maˡi, ka saumusia na ngwae neˡeri ki. Sui nia ka kwatea naˡa oˡola nia fuana ngwae matamata ki.
10 Nia mamana kamu toˡomani na Kerekereˡa Abu ba nia fata ˡuri,

‘Na fau neˡe na ngwae saungaˡi luma ki kira ˡaila ˡania, nia neˡe na fau neˡe talingaˡi ka liufia na fau ki taˡifau ana ˡodoa.
11 God neˡe faˡafulingani ru neˡeri, ma na lisilana ka leˡa liu.’” †

12 Na faˡinaˡonaˡo Jiu ki, kira oga kike daua sa Jesus, osiˡana kira saiana neˡe sa Jesus nia fata sulia tarifulaˡa neˡeri fuana giosilada. Bore ma, kira maˡu ˡani fikuˡa neˡe, ma kira ka faˡasia, ma kira ka leka naˡa ˡada.

---

† *12:11 Sam 118:22-23*

Na kwatelana na mani ana na takisi fuana na tatalafaˡa ˡi Rom

(Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26)

13 Ti faˡinaˡonaˡo, kira kwatea ti Farasi ma ti ngwae
ana ngwae sa Herod ki fuana saefilolana sa Jesus fasi
ˡiri kike faˡarora niaˡa. 14 ˡIu, kira dao naˡa siana, ma ki-
ka fata ˡuri, “Ngwae Faˡamanata ˡae, kaimili saiana ru
ˡoko saeˡe ki, ru mamana ki taˡifau goˡo. ˡOko faˡa-
manata goˡo ˡamu sulia mamanaˡanga ma kwaio-
gaiˡanga God fuana na ngwae ki. Ma ˡoe kosi ˡado goˡo
faˡinia ta ngwae ˡani ta tae neˡe kira manata sulia. Ma
noaˡa ˡoe kosi manata goˡo ˡuana na ˡinotoˡalana na
ngwae. ˡIu, ˡoke saea basi fuaimili! Nia faˡuta? Na taki
kia, nia luia na kwatelana na mani ana takisi fuana na
ngwae gwaungaˡi ana ˡafutana ˡi Rom? Nia faˡuta? Nia
bolo faˡinia kaimili ke kwatea takisi baera, nama
noaˡa?”

15 Bore ma, sa Jesus nia sai goˡo ana sokeˡa kira, ma
nia ka olisia ka ˡuri, “Faˡuta neˡe kamu ka sasi ˡuana na
faˡaroralaku? Mulu ngalia maˡi ta selene. Nai lisia basi.”

16 Ma kira ka ngalia maˡi taˡi selene, ma nia ka sae-
filoda ka ˡuri, “Na nununa sa tai niniˡa? Ma na satana
sa tai mo niniˡa?”

Ma kira olisia, kira ka ˡuri, “Na nununa ma na satana
na tatalafaˡa ˡi Rom.”

17 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, “Kamu ka kwatea fuana na
tatalafaˡa ˡi Rom na ru nia ki, ma kamu ka kwatea logo
ru God ki fuana God.”

Ma kira ka ˡarefo liu ˡania.

Tarifulaˡa sulia na tataˡenga faˡasia na maeˡa

(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

18 Sui, ti Sadusi kira leka maˡi siana sa Jesus. Na
Sadusi ki kira saea fasi na ngwae ki noaˡa kira kasi
tataˡe laˡu faˡasia na maeˡa. 19 Ma kira ka saefiloa sa Je-
sus kira ka fata ˡuri, “Ngwae Faˡamanata kwa, sa
Moses nia keresia na taki fuaka ka alangaˡi ˡuri, ‘Diˡia
ta ngwae nia mae, ma na ˡafe nia ka mauri ˡua, bore
ma noaˡa nia kasi toˡo ana ta ngela, na ngwaefuta nia
ka korea laˡu na gwaˡi ˡuru neˡeri, fasi ˡiri kera ka toˡo
ana ta ngela fuana ka talafuila na ngwae neˡe nia mae
naˡa.’ 20 ˡIu, ma ana taˡi kaidaˡi, fiu ngwae asina ki kira
tua. Ma na ngwae ˡi naˡo ka korea ta kini, ma ka noaˡa
kasi alua goˡo ta ngela, ma ngwae neˡeri ka mae naˡa
ana. 21 Sui ma, ruana ngwae ka korea laˡu na kini
baera, ma noaˡa nia kasi alua logo ta ngela, ma ka
mae logo ˡana. Sui ma uula ngwae ka ˡunaˡeri logo.
22 Ma ka ˡunaˡeri logo fuana ai burina ki taˡifau. Na fiu
ngwae asina neˡeri ki taˡifau goˡo neˡe kira korea kini
neˡeri, ma ka noaˡa kira kasi toˡo goˡo ana ta ngela, ma
kira ka mae taˡifau naˡa. Ma ˡisilana, kini neˡeri ka mae
logo. 23 ˡUri ma, ana asoa neˡe God ke taˡea ngwae
mae ki taˡifau faˡasia maeˡa, sa tai ada neˡe na ˡafe nia?
Sulia na fiu ngwae asina neˡeri ki ba kira korekorea na
kini neˡeri taˡifau.”

24 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Kaumulu rora liu
naˡa, sulia kamu kasi sai goˡo ana na Kerekereˡa Abu
ki, ma na ngasingasiˡanga God. 25 Sulia, kaidaˡi neˡe
ngwae mae ki kira ke tataˡe laˡu fuana na mauriˡa, kira
diˡia naˡa ˡada na ˡainsel ki ˡi langi neˡe noaˡa kira kasi
kore kini naˡa. 26 ˡIu, nau ku faˡamanata kamu sulia na
tataˡenga faˡasia na maeˡa. Nau ku saiana kamu toˡo-
mani naˡa ˡi saena na kerekereˡa sa Moses ana kula ba
sulia na mafula nia duˡafia na busuˡi ˡai baera. God ka
fata fuana sa Moses ka ˡuri, ‘Nauˡa na God sa Abra-
ham, ma na God sa Aesak, ma na God sa Jakob.’ 27 Na
fadalana neˡe ˡuri, ngwae neˡeri ki neˡe kira mae naˡa,
God nia saea neˡe nia God kira ˡua, osiˡana kira mauri
ˡua faˡinia. Kaumulu rora liu naˡa!”

Na fata totongaˡinga neˡe ˡinotoˡa

(Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28)

28 Ma taˡi ngwae faˡamanata ana taki sa Moses, nia
ka rongoa alaˡanga neˡeri ki. Ma nia ka saiana na
olisiˡanga leˡa neˡe sa Jesus sasia fuana ngwae Sadusi
ki. Ma nia ka leka maˡi, ka saefiloa sa Jesus ka ˡuri, “Na
taki faˡuta neˡe nia doe ka liufia na taki sa Moses ki
taˡifau kwa?”

29 Ma sa Jesus nia olisia ka ˡuri, “Na taki doe ka liufia
taki ki taˡifau neˡe nia ˡuri, ‘Ngwae Jiu ki, muke fafaron-
go basi! Na God kia, nia taˡi God goˡo. 30 ˡOke kwaima
ana God ˡoe ˡani manatamu taˡifau, ma ˡani mangomu
taˡifau, ma ˡani liamu taˡifau, ma ˡani ngasingasi
lamuˡa taˡifau.’ 31 Ma na ruana taki ka ˡuri, ‘ˡOke alafe
fuana ngwae ki taˡifau ka diˡia logo neˡe ˡoko alafe fua-
mu talamu.’ Noaˡa naˡa ta taki laˡu neˡe nia doe ka liu-
fia na ro taki neˡeri ki.”

32 Ma na ngwae faˡamanata ana taki sa Moses ka fata
ˡuri fuana sa Jesus, “Ngwae faˡamanata ˡae, na olisiˡan-
ga ˡoe nia leˡa liu. Nia ka mamana, taˡifilia na Aofia
goˡo ˡana neˡe God, ma noaˡa naˡa ta god matamata
laˡu. 33 Ma ngwae ki kira ke alafe nama ana God ˡania
mangoda taˡifau, ma ˡania na liada taˡifau, ma ˡania na
ngasingasilada taˡifau. Ma kira ka alafe fuana ngwae ki
taˡifau ka diˡia logo neˡe kira ke alafe fuada talada. Ng-
wae neˡe roˡosulia ro taki neˡeri ki, kira sasi ru talingaˡi
ka liufia kwatelana na kwaisuˡusiˡanga fuana God.”

34 Ma sa Jesus ka lia saiana na liatoˡongaˡa nia, ma ka
fata ˡuri fuana, “ˡOko karangi naˡa fuana God ke
gwaungaˡi fafia maurilamu.”

Ma buri ˡana naˡa, noaˡa ta ngwae kasi noniraˡa naˡa
fuana saefilolana sa Jesus laˡu.

Sa Jesus nia ˡalako ana kwalafa sa David ma na Aofia nia logo

(Matthew 22:41-46; Luke 20:41-44)

35 ˡUnaˡeri sa Jesus ka faˡamanata saena na Luma
Abu God, nia ka saefilo ˡuri, “Nia faˡuta neˡe ngwae
faˡamanata ana na taki sa Moses ki, kira saea na Christ
neˡe ngwae ana na kwalafa sa David? 36 Na Anoˡi ru
Abu ba nia faˡafata sa David ka ˡuri,

‘God nia fata ˡuri fuana Aofia nau:
ˡOko tua bali ˡoloˡolo aku, ma ˡoko gwaungaˡi faˡinau,
masia kaidaˡi nau kui alua malimae ˡoe ki ka roˡosuliˡo.’
†

37 “Sa David ana talana neˡe nia saea na Christ ˡani na
‘Aofia.’ Nia neˡe, na Christ nia noaˡa laˡu ˡalako ana
kwalafa sa David goˡo ˡana. Niaˡa Aofia nia logo.”
Na fikuˡa doe neˡeri, kira saeleˡa liu kaidaˡi kira fa-
farongoa sa Jesus.

Sa Jesus nia faˡamaˡu ˡania faˡamanataˡanga ana ngwae faˡamanata ana taki ki

(Matthew 23:1-36; Luke 20:45-47)

38 Ma sa Jesus ka faˡamanatada ka ˡuri, “Muke madafi
kamu faˡasia na faˡamanata ana taki sa Moses ki, sulia
kira oga liuˡa faˡinia toro rengorengo keta ki. Ma kira
ka oga liu logo fasi na ngwae ki kike faˡaˡinotoˡada, ma
ke fata leˡaleˡa fuada ˡi maana usiˡa ki. 39 Ma kira ka
oga tuaˡa ˡi naˡo ana kula ˡinotoˡa ni tuaˡa ki saena
luma fuana foˡongaˡa ki, ma ana kula leˡa ki kaidaˡi ana
fangaˡa ki. 40 Sui bore ˡana, ngwae neˡe ki kira bilia na
luma ma na ru gwaˡi ˡuru ki toˡo ani. Ma kira ka foˡo
keta fasi ˡiri na ngwae ki ke tangoda. ˡIu, na ngwae
faˡamanata ana taki sa Moses ki neˡe kwaˡikwaˡinga ki-
ra ke baˡa taˡa liu fuada!”

Na kwateˡa na gwaˡi ˡuru

(Luke 21:1-4)

41 Sa Jesus nia tua saena na Luma Abu God karangia
na kufikufi ru fuana alu maniˡa ˡi saena. Nia ka lisia ng-
wae neˡe kira kwatea mani kira ki. Ma na ngwae ˡoro
neˡe kira toˡoru ki kira ka kwatea mani ˡoro. 42 Sui, nia
ka lisia taˡi gwaˡi ˡuru dalaˡa liu. Nia leka maˡi, ma ka
kwatea logo ro maga mani tiˡitiˡi ki. 43 Ma sa Jesus ka
saea maˡi na fafarongo nia ki, ma ka fata ˡuri fuada,
“Ru mamana nau ku saea fuaumulu, tae neˡe na gwaˡi
ˡuru dalaˡa neˡe nia kwateˡa, nia doe ka liufia ngwae ki
taˡifau neˡe kira kwate mani doe. 44 Osiˡana ngwae neˡe
kira toˡoru ki, kira kwatea goˡo ˡada kala bali tiˡitiˡi ana
toˡoruˡa kira ki. Bore ma, gwaˡi ˡuru dalaˡa neˡe, nia
kwate taˡifau naˡa ana ru ki neˡe nia toˡo ani fuana tu-
alana.”

Kaidaˡi ana ˡafitaˡiˡanga

(Matthew 24:1-14; Luke 21:5-19)

13 Kaidaˡi sa Jesus nia faˡasia na Luma Abu God,
taˡi ngwae ana fafarongo nia ki ka fata ˡuri fua-
na, “Ngwae faˡamanata kwa, lisia basi na fau doe neˡe
ki, ma na luma leˡa neˡe ki ana Luma Abu God!”
2 Ma sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “ˡIu, ˡoko oga na luma
doe neˡe ki ana Luma Abu God taka, ne baˡa! Noaˡa ta
taˡi gwaˡi fau ˡi neˡe ana Luma Abu God ke baˡa teo laˡu
ˡi fuila. Kira taˡifau kike baˡa takalo ˡi ano.”
3 Ma kaidaˡi sa Jesus nia tua gwauna faˡi ua ˡi Olif
neˡe nia tua bolo faˡinia na Luma Abu God, sa Peter,
ma sa James, ma sa John, ma sa Andrew taˡifilida, kira
leka maˡi siana, ma kira ka saefilo ˡuri ana, 4 “ˡOke saea
basi fuaimili, ˡi angita neˡe ru neˡe ki ke baˡa dao maˡi?
Ma ta tae neˡe ke baˡa fuli, fasi ˡiri ke faˡataˡinia kaidaˡi
fuana ru neˡe ki taˡifau ke fuli, ma ka dao ˡani?”

† *12:36 Sam 110:1*

5 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Kamu ke lialia leˡa,
ma noaˡa kamu kasi alaˡania ta ngwae ka talaˡi rora
amuˡa. 6 Sulia neˡe ngwae ˡoro ki kira ke baˡa dao maˡi
ˡani sataku, ma kike fata ˡuri, ‘Nauˡa naˡa neˡe na
Christ!’ Ma kike talaˡi rora ana ngwae ˡoro ki. 7 Ma
kaidaˡi kamu rongoa fuˡanga ki, ma na alaˡanga sulia
na fuˡanga ki, noaˡa kamu kasi figwanu. Ru ˡunaˡeri ki
ke baˡa dao maˡi, bore ˡana na ˡisilana ru ki taˡifau
noaˡa ˡua. 8 Na maˡe fanoa ki kira ke fuˡalida kwailiu,
ma na ˡinotoˡanga ki kira ke fuˡalida kwailiu. Ma na tiki-
tiki ki ke liu ana kula ki taˡifau, ma na unifioloˡa ki ke
liu. Ma ru neˡeri ki kira neˡe etangilana nonifiiˡa, diˡia
goˡo ˡana na kini faˡafuta ba nia talaˡae ka ngelafii.
9 “Ma kaumulu ke lialia leˡa. Ti ngwae ki ke baˡa dau
kaumulu, ma kira ke ngali kaumulu fuana na matalan-
gaˡi lamuˡa. Kike baˡa nangasi kamu ˡi saena na luma
fuana foˡongaˡa ki. Sulia kamu faˡamamana nau, kike
kwate kamu ke uu ˡi naˡofana na gwaungaˡi ki ma na
ngwae ˡinotoˡa ki. Kaidaˡi neˡeri kamu ke faˡarongoda
ˡani nauˡa. 10 Ma kamu ke fata sulia na Faˡarongoˡa
Leˡa fuana ngwae ki taˡifau saena magalia. 11 Ma
kaidaˡi kira ke dau kaumulu, ma kira ka ngali kamu
ˡuana na matalangaˡilamuˡa, noaˡa kamu kasi manata
ˡabera ˡuana ta alaˡanga faˡuta neˡe kamu ke saea. Ka-
mu ke saea goˡo amuˡa ta alaˡanga neˡe Anoˡi ru Abu
nia kwatea fuaumulu ana kaidaˡi neˡeri. Sulia alaˡanga
ki neˡe kamu ke baˡa saea, nia noaˡa laˡu na fatalaumu-
lu talamuˡa. Na alaˡanga neˡeri ki, nia ka leka maˡi faˡa-
sia na Anoˡi ru Abu. 12 Ma na ngwae ki, kike kwatea na
ngwaefuta kira ki talada fuana saungilada. Ma na maˡa
ki, kira ke sasi ˡunaˡeri logo ana ngela kira ki. Ma na
ngela ki, kira ke olisuˡusuˡu ma kike baˡa kwatea na
maˡa ma teˡa kira ki fuana saungilada. 13 Ma na ngwae
ki taˡifau, kira ke baˡa suulangaˡi kaumulu, osiˡana kau-
mulu na ngwae nau ki. ˡIu, ma diˡia sa tai neˡe nia
manata mamana aku ka dao ana faˡi asoa isi, God ke
baˡa faˡamauria.

Osilana Luma Abu God

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

14 “Ma kaumulu ke baˡa lisia na Ru Sua ke tataˡe maˡi
ana kula abu neˡe fuila noaˡa nia kasi uu ana. Na ru
taˡa neˡeri ke faˡasua na Luma Abu God, ma ke sasi ˡiri
God ke malangisia.” (Na alaˡanga fuana na ngwae neˡe
nia toˡomaˡi nia ˡuri: ˡOko malingaˡi leˡa ana na
fadalana ru neˡe.) “Kaidaˡi muke lisia na ru neˡe ki ke
dao maˡi, na ngwae ki neˡe kira tua ana na abaˡi kula ˡi
Judea, kira ke tafi ˡuana gwauna faˡi ua ki. 15 Ma ta ng-
wae neˡe ˡoko tua ˡi gwaofana luma, tafi naˡa, noaˡa
ˡoe kosi koso laˡu maˡi ˡuana saena na luma ˡoe fuana
ngalilana ta ru. 16 Ma na ngwae neˡe ˡoko tua ˡi saena
na oˡola ˡoe, tafi naˡa, noaˡa ˡoe kosi oli laˡu ˡi fanoa
ˡuana na toro keta ˡoe. 17 Ma ana faˡi asoa neˡeri ki, nia
ke baˡa taˡa fuana na ˡafe ina ki, osiˡana neˡe nia ˡafitaˡi
fuada neˡe kike tafi, ma ka taˡa logo fuana na ˡafe ki
neˡe kira toˡo ana na ngela tiˡitiˡi ki. 18 Kamu ke foˡo
fuana God fasi ˡiri ru neˡeri ki noaˡa kasi dao laˡu maˡi
ana kaidaˡi ana unuˡi gwariˡa. 19 Duˡungana na nonifi-

iˡanga ana faˡi asoa neˡeri ki, nia ke baˡa taˡa ka liufia na nonifiiˡanga neˡe ngwae saena magalia ki kira saiana, ˡita ˡua maˡi ana safalilana kaidaˡi God nia saungaˡinia na magalia ka dao ana kaidaˡi neˡe. Ma nia noaˡa naˡa ta ru ˡunaˡeri neˡe ke fuli maˡi ˡi buri. 20 Ma diˡia God kasi faˡadokodokoa kaidaˡi ana nonifiiˡanga, nia ˡafitaˡi neˡe ta ngwae ke mauri. Ma nia faˡadokodokoa kaidaˡi neˡeri fuana leˡalana ngwae neˡe nia filida ki.

21 “ˡIu, diˡia ta ngwae fata ˡuri fuaumulu, ‘Lisia basi, nia naˡa neˡe na Christ,’ nama ka fata ˡuri, ‘Lisia basi, nia naˡa ˡi loˡoko,’ noaˡa kamu kasi faˡamamana nia. 22 Sulia na ngwae ˡosoˡoso ki ke baˡa dao maˡi, kira ke fata ˡuri, ‘NauˡaNa Christ,’ faˡinia na ngwae ˡosoˡoso ki kira ke fata ˡuri, ‘NauˡaNa profet.’ Ma kira ke sasia faˡanadaˡa ki fasi ˡiri ke talaˡi rora ana na ngwae neˡe God nia filida ki, bore ma nia ˡafitaˡi liu fuada. 23 Kamu ke lialia leˡa! Nau ku faˡarongo kaumulu naˡa ˡi naˡo, sui mala ru neˡe ki ka fiˡi dao maˡi.

Na daolana maˡi na Ngela Ngwae

(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

24 “Ma kaidaˡi neˡe nonifiiˡanga neˡeri ke sui,
‘God ke fonea na madaˡafi, ma na madamo, ma noaˡa keroˡa kasi sina.
25 Ma God ke sasi na bulubulu ki, kira ke baˡa ˡasida faˡasia mamanga.
Ma God ke sasi na ru ˡi langi ki, kira ke leka rora faˡasia fulida.’ †

26 “ˡUnaˡeri mala, nauˡa na Ngela Ngwae, nau ku fiˡi dao tafa maˡi. Nau kui dao maˡi faˡinia na ngasingasiˡanga doe, ma na ngwasinasinaˡanga doe ˡi fafona na gwaˡi salo ki. 27 Ma nau kui baˡa kwatea na ˡainsel nau ki saena magalia taˡifau, fasi ˡiri kira ke ukua maˡi na ngwae neˡe God filida ki.”

Ru neˡeri ki taˡifau neˡe Jesus saea fuada ke baˡa dao mamana

28 Goˡo, sa Jesus ka fata sulia tarifulaˡa ka ˡuri, “Kamu ke manata basi sulia na ˡai figi ki. Kaidaˡi kamu lisia na rauna nia ngosa, muke saiana na kaidaˡi fuana unitaˡi ˡakoˡakoˡa nia dao karangi naˡa. 29 Ka ˡunaˡeri logo, kaidaˡi kamu lisia na nonifiiˡanga neˡeri ki ke baˡa dao maˡi, muke saiana na olilaku maˡi nia karangi naˡa. 30 Ru mamana neˡe nau ku saea fuamuˡa, ngwae ki taˡifau neˡe kira mauri ana kaidaˡi neˡe, noaˡa kira kasi mae ˡi naˡona ru neˡeri ki taˡifau ke baˡa dao maˡi. ††31 ˡI langi ma na magalia neˡe ke baˡa sui, bore ma fatalaku noaˡa kasi sui.

Noaˡa ta ngwae kasi saiana asoa nama kaidaˡi neˡeri

(Matthew 24:36-44)

32 “Noaˡa ta ngwae kasi saiana kaidaˡi mamana neˡe nau kui oli maˡi ana. Na ˡainsel ki ˡi langi bore noaˡa kasi saiana, ma nauˡa na Ngela bore, noaˡa naisi sai logo ana. God na Maˡa taˡifilia goˡo neˡe nia saiana. 33 Kamu ke lialia leˡa, ma muke kwaimasi, sulia kamu kina ˡi angita neˡe kaidaˡi neˡeri ke dao maˡi ana. 34 Na olilaku maˡi neˡe ke diˡia ta ngwae neˡe nia leka ana fanoa tau, ma ka alua na luma nia saena limana na ngwae ni rao nia ki. Nia kwatea raoˡa ki fuada toˡotoˡo. Ma nia ka saea fuana na ngwae neˡe nia lia sulia sinamaa fasi ˡiri ke lialia leˡa masia daolana. 35 Nia neˡe, kamu ke lialia leˡa, sulia nia noaˡa kamu kasi saiana na kaidaˡi neˡe nai baˡa dao maˡi, diˡia ngwae ˡaˡana ana luma. Nia ke dao maˡi saˡulafi taka, nama saena tofongana na rodo, nama kalokaloˡa, nama ˡofodangi kaidaˡi sina fiˡi raˡe maˡi. 36 Ma diˡia nia dao ˡaliˡali goˡo maˡi, nia ka taˡa liu fuamuˡa, diˡia nia dao toˡomulu kaidaˡi neˡe kamu maliu. 37 Ma ta ru neˡe nau ku saea fuaumulu, na ru ba nau ku saea logo fuana na ngwae ki taˡifau nia ˡuri: Kamu ke lialia leˡa!”

Na fata abu doe ki kira saungaˡinia manataˡanga ago fuana sa Jesus

(Matthew 26:1-5; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

14 Ro faˡi asoa ki ˡi naˡona na FangaˡaDaofaˡi Liuˡa, ‡ ma na fangaˡa neˡe Jiu ki kira saiana ˡanilana na beret neˡe nia noaˡa ta isi ˡi saena. Na fata abu doe ki, ma na ngwae faˡamanata ana taki ki, kira ka fiku lokoˡi ru fuana dau agolana ma saungilana sa Jesus. 2 Kira fata ˡuri, “Noaˡa kulu kasi sasia ana kaidaˡi ana FangaˡaFangaˡa, ˡasu ˡubani na ngwae ki kira ka fiˡi fuˡalikulu.”

Taˡi kini nia ngwaia sa Jesus ana fanoa ˡi Betani

(Matthew 26:6-13; John 12:1-8)

3 Ana kaidaˡi sa Jesus nia tua ˡi saena maˡe fanoa ˡi Betani, nia ka fanga ˡi saena luma sa Simon na ngwae neˡe kuu nia saungia ˡi naˡo. Ma taˡi kini ka leka maˡi siana faˡinia na biˡi nura neˡe kwanga liu, ‡‡ ma nia fungu ˡani na ngwaingwai neˡe moko ufiufi leˡa, ‡‡ ma na folilana ka doe liu. Nia ˡifingia na maana biˡi nura neˡeri, ma ka kisitani naˡa ngwaingwai moko leˡa neˡeri fafona gwauna sa Jesus. 4 Ma ti ngwae neˡe kira tua ˡi neˡeri, kira ka saetaˡa, ma kira ka fata fuada kwailiu kira ka ˡuri, “Fuila noaˡa nia kasi faˡalia na ngwaingwai moko leˡa neˡe re! 5 Fuila nia ka ˡoifoli ˡani ˡuana ti mani ˡoro, ‡‡† fasi ˡiri nia ke ngalia mani neˡeri, ma ka kwatea fuana na ngwae dalaˡa ki.” Ma kira ka balufia kini neˡeri.

6 ˡUnaˡeri sa Jesus nia ka rongoa, ma ka fata ˡuri, “Mulu alua nia tua ˡana! Noaˡa kamu kasi fata faˡalia laˡu. Nia sasia raoˡa leˡa liu fuaku. 7 Na ngwae dalaˡa ki kira tua tari goˡo ˡada faˡi kamu. Ma diˡia kamu oga, kamu ke ˡafida goˡo amuˡa ana ta kaidaˡi. Bore ma nau noaˡa kusi tua tau goˡo faˡi kamu. 8 Nia sasia ru neˡe

† *13:25 Aesea 13:10; 34:4; Esikiel 13:7; Joel 2:10, 31; 3:15* †† *nama Ru mamana neˡe nau ku saea fuamuˡa, magalia neˡe noaˡa kasi mango ˡi naˡona ru neˡeri ki taˡifau ke baˡa dao maˡi.*

‡ *FangaˡaDaofaˡi LiuˡaFangaˡa neˡe Jiu ki sasi fuana manataˡanga toˡona kaidaˡi koˡo bora kira ki leka faˡasia Ejipt.* ‡† *Na kukfikufi ru neˡe kwanga liu neˡe kira saea ˡani alabaster na fau neˡe madumadu liu.* ‡‡ *Na ngwaingwai neˡe moko ufiufi leˡa neˡe kira saea ˡani nad.* ‡‡† *mani ˡoro Faˡafoliˡaniˡuana mani bolo faˡinia folifoliˡa ana taˡi faˡi ngali.*

nia bolo faˡinia sasilana. Nia kisitaˡinia na ngwaingwai moko leˡa neˡe ˡi noniku ˡi naˡo ana maelaku fuana sasi akaˡu ˡanga fuana kwaiatolaku. 9 Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, ana kula ki taˡifau saena magalia neˡe kira ke alaˡa sulia na FaˡarongoˡaLeˡa neˡe, kira ke baˡa alaˡa logo sulia ru neˡe nia sasia aku fuana manataˡanga toˡona.”

Sa Judas nia alafafia na kwatelana sa Jesus fuana na malimae nia ki

(Matthew 26:14-16; Luke 22:3-6)

10 Sui sa Judas Iskariot, taˡi ngwae ana na akwala ma ro fafarongo nia ki, nia leka fuana na fata abu doe ki, ka faˡarongoda ˡuri, “Nai baˡa kwatea sa Jesus fuaumulu.” 11 Ma kira ka saeleˡa liu sulia ru neˡe nia saea, ma kira ka alangaˡi fuana kwatelana selene fuana. Ma sa Judas ka talaˡae naˡa fuana liaˡa ˡuana ta kaidaˡi leˡa fuana kwatelana sa Jesus fuada.

Na FangaˡaanaDaofaˡi LiuˡaNa FangaˡaanaDaofaˡi Liuˡa

(Matthew 26:17-25; Luke 22:7-14, 21-23; John 13:21-30)

12 Ana etana faˡi asoa ana Fangaˡaanaberetneˡenianoaˡata isi ˡi saena, faˡi asoa neˡeri neˡe kira saungia kala sipsip fuana na FangaˡaanaDaofaˡi Liuˡa. KaidaˡineˡeriNa FangaˡaanaDaofaˡi Liuˡa fuamu?”

13 Ma sa Jesus ka fata fuana ta ro ngwae ada ka ˡuri, “Moro ruˡu saena ˡi Jerusalem, ma taˡi ngwae neˡe nia ngalia na faˡi kafo, nia ke baˡa saka fuamuroˡo. Moke leka ˡi burina 14 ˡuana ta luma ˡi neˡeri neˡe nia ruˡu ˡi saena. Moro ke saefilo ˡuri ana na ngwae neˡe nia toˡo ana na luma neˡana, ‘Na ngwae Faˡamanatanianeaneˡemaˡeluma ˡi faˡi neˡe nia ke ˡania na FangaˡaanaDaofaˡi Liuˡa faˡinia na fafarongo nia ki?’ 15 Ma nia ke baˡa faˡataˡinia taˡi maˡe luma doe neˡe nia tua ˡi lifua. ˡI neˡeri na ru ki taˡifau nia kwaimaˡakwali naˡa. Ma moro ka sasi akaˡu ana na ru ki taˡifau fuakulu ˡi neˡeri.”

16 ˡUnaˡeri ma, na ro fafarongo neˡeri ki kera leka, ma kera ka ruˡu naˡa ˡi Jerusalem, ma kera ka lisia na ru ki taˡifau nia diˡia nama neˡe sa Jesus nia saea fuadaroˡo. Ma kera ka sasi akaˡu ana ru ki taˡifau fuana FangaˡaanaDaofaˡi Liuˡa.

17 Ma nia saˡulafi naˡa, sa Jesus ka dao maˡi faˡinia na akwala ma ro fafarongo nia ki. 18 Ma kaidaˡi kira fanga, sa Jesus ka fata ˡuri, “Na ru mamana nau ku saea fuaumulu, taˡi ngwae aumulu ke baˡa kwate nau fuana na malimae nau ki. Taˡi ngwae aumulu neˡe nia fanga goˡo ˡana faˡinau ana kaidaˡi neˡe.”

19 Ma na fafarongo nia ki, kira ka talaˡae naˡa ana liadilaˡanga, ma kira ka saefiloa sa Jesus, taˡi taˡi ngwaeˡa, ma kira ka ˡuri, “Noaˡa naisi kwateˡo fuana malimae ˡoe ki kwa!”

20 Ma sa Jesus nia olisida ka ˡuri, “Nia neˡe taˡi naˡa aumulu na akwala ma ro fafarongo nau ki, ma nia ta ngwae neˡe ke alua afu beret nia ˡi saena na dako faˡinau. 21 Ma nau, na Ngela Ngwae, nai baˡa mae diˡia na Kerekereˡa Abu ki ba fata suli nau. ˡUnaˡeri bore ana, kwaimanatai liu fuana na ngwae neˡe ke baˡa kwate nau fuana na malimae nau ki! Nia leˡa fuana na ngwae neˡeri diˡia nia noaˡa kasi futafuta goˡo.”

Na fangaˡa Aofia saˡulafi

(Matthew 26:26-30; Luke 22:14-20; 1 Korint 11:23-25)

22 Ma kaidaˡi kira fanga naˡa, sa Jesus nia ngalia taˡi afu beret, ma ka baˡatafea God, sui ka ngiia. Nia ka kwatea fuana na fafarongo nia ki, ka fata ˡuri, “Ngalia muke ˡania. Nia naˡa neˡe noniku.”

23 Sui nia ka ngalia na titiu ˡi waen, ma ka baˡatafea God, sui ka kwatea fuada. Ma kira taˡifau kika kwaˡu ana. 24 Ma nia ka fata ˡuri, “Nia naˡa neˡe ˡabuku neˡe nia igo fuana ngwae ˡoro ki fuana faˡangasilana na fau alangaˡinga faolu God. †25 Ru mamana nau ku saea fuaumulu, nau noaˡa kusi kwaˡufia naˡa na waen neˡe leleka ka dao ana faˡi asoa nau kui kwaˡufia laˡu na waen neˡe, kaidaˡi God ke gwaungaˡi fafia ngwae ki taˡifau.”

26 Buri ˡana kira ka ngulia faˡi ngu, sui kira ka leka ˡuana na ua ˡi Olif. ††

Sa Jesus eta fataˡa ˡani sa Peter ke baˡa tofea niaˡa

(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

27 Sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Kaumulu taˡifau goˡo neˡe kamu ke baˡa tafi faˡasi nau. Sulia na Kerekereˡa Abu nia fata ˡuri,

‘God ke saungia ngwae neˡe nia lia sulia na sipsip ki,
ma na sipsip ki taˡifau kira ka takalo.’ ‡

28 “Ka ˡunaˡeri bore ˡana, ˡi buri ˡana nau kui tataˡe laˡu ˡuana mauriˡa, nau kui etaeta ˡi naˡo aumulu ˡuana ˡi Galili.”

29 Ma sa Peter nia olisia ka ˡuri, “Nia ˡafitaˡi liu neˡe nau kui leka faˡasiˡo, sui bore ˡana ngwae ki taˡifau kira ke leka faˡasiˡo!”

30 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana sa Peter, “Nau ku saea fuamu. Naˡonanakaraikeangiroruseanarodoneˡeˡi taˡena, ˡoke tofe uulufau ˡoko kina nau.”

31 Ma sa Peter nia olisi ngasingasiˡa ana ka ˡuri, “Sui bore ˡana nau ku mae faˡi ˡoe, nia ˡafitaˡi nau ku saea fasi nau ku kina ˡoe!”

Ma na fafarongo ki taˡifau goˡo neˡe, kira saea logo taˡi ru neˡeri.

Sa Jesus nia foˡo ˡi GetsemaniSa Jesus nia foˡo ˡi Getsemani

(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

32 Sui sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki, kira ka leka ˡuana taˡi kula kira saea ˡani ˡi Getsemani. KaidaˡikiradaonaˡasaJesuskafataˡuri fuada, “Kamu ke tua ˡaumulu ˡi neˡe kaidaˡi nau kui foˡo ˡaku.” 33 Sui nia ka talaˡia sa Peter, ma sa James, ma sa John faˡinia. Ma nia ka kwaimanatai liu ma ka liadila. 34 Ma nia ka fata ˡuri fuada, “Na liaku nia figwanu ka doe liu, ma nia bolo

---

† *14:24 Jeremaea 31:31* †† *ua ˡi Olif Na ua neˡe, na ˡai neˡe kira saea ˡani Olif ki ˡoro liu ana.* ‡ *14:27 Sekaraea 13:7*

faˈinia naˈa saungilaku. Muke tua ˈi neˈe, kamu ka ada, ma muke lialia faˈinau.”

35 Ma nia ka ˈidu tiˈitiˈi kwau, ma ka bobo uruuru ˈi ano. Ma nia ka foˈo fasi ˈiri diˈia nia talangwaraˈu goˈo ˈana, kwate noaˈa nia kasi liu saena kaidaˈi ana nonifiiˈanga. 36 Ma nia ka foˈo ka ˈuri, “Maˈa ˈae, na ru ki taˈifau nia talangwaraˈu goˈo ˈana fuamu. ˈOke lafua ˈamu na nonifiiˈanga neˈe faˈasi nau. Sui bore ˈana, nia noaˈa laˈu na kwaiogaiˈanga nau, bore ma sulia kwaiogaiˈanga ˈoe lala.”

37 Sui sa Jesus ka oli maˈi, ma ka dao toˈona na uulu fafarongo nia ki, kira maliu goˈo ˈada. Ma nia ka fata ˈuri fuana sa Peter, “Simon ˈae, faˈuta neˈe ˈoko maliu kwa? Fuila ˈoke ada faˈinau sulia ta taˈi agi rodo tiˈitiˈi bore ˈana.” 38 Ma nia ka fata ˈuri fuada, “Kamu ke ada, muke lialia ˈani foˈongaˈa sasi na ilitoˈonga kata liufi kamu. Sulia kaumulu oga sasilana ru leˈa ki, bore ma nonimuˈa nia ngwataˈutaˈu liu.”

39 Ma sa Jesus ka leka laˈu faˈasida, ma ka foˈo, ma ka saea logo taˈi alaˈanga ba kiri. 40 Sui nia ka oli laˈu maˈi fuada, ma ka dao toˈoda kira maliu laˈu, sulia neˈe maada mamaliuˈa liu. Ma noaˈa kira kasi sai naˈa ana na ru neˈe kira ke saea fuana.

41 Ma kaidaˈi nia oli laˈu maˈi ana uula kaidaˈi, nia ka fata ˈuri fuada, “Kaumulu maliu ˈua niniˈa? Nia leˈa naˈa! Lia basi, kira ke kwate nau naˈa, na Ngela Ngwae, saena limana na ngwae taˈa ki. Na kaidaˈi baera nia dao naˈa maˈi! 42 Tataˈe, kulu leka naˈa. Lia basi, na ngwae ba nia kwate nau fuana na malimae nau ki, nia dao naˈa maˈi!”

Na daulana sa Jesus

(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

43 Ana kaidaˈi sa Jesus nia alaˈa goˈo ˈana, sa Judas, taˈi ngwae ana na akwala ma ro fafarongo nia ki, ka dao naˈa maˈi. Taˈi fikuˈa doe leka maˈi faˈinia faˈasia na fata abu doe ki, ma na faˈinaˈonaˈo ki, ma na ngwae faˈamanata ana taki ki. Ma kira ka ngalia maˈi na sele ni ofoˈa ki ma na subi ki. 44 Ma sa Judas, na ngwae neˈe ke kwate sa Jesus fuada, nia ka kwatea na maˈetoto fuana fikuˈa neˈeri ka ˈuri, “Na ngwae neˈe nau kui nonoˈia, † na ngwae neˈe kamu oga. Kamu ke daua, ma kamu ke talaˈia kwau.”

45 ˈUnaˈeri, sa Judas nia dao, nia ka leka naˈa kwau siana sa Jesus, ma ka fata ˈuri, “Ngwae Faˈamanata ˈae!” Goˈo, nia ka nonoˈia naˈa. 46 Ma kira ka daua naˈa sa Jesus, ma kira ka loba. 47 ˈIu, ma ana kaidaˈi neˈeri, taˈi ngwae neˈe nia tataˈe karangi goˈo ana, nia lafua naˈa sele nia, ma ka kwaˈi muusia na alingana na ngwae rao ˈingataˈi fata abu.

48 Ma sa Jesus ka saefilo ˈuri ada, “ˈUri ma kaumulu fia nauˈa ta ngwae bili niniˈa? Nia niniˈa muka dao naˈa maˈi faˈinia na sele ki, ma na subi ki fuana daulaku? 49 Tau naˈa maˈi, nau ku faˈamanata kamu ˈi saena na Luma Abu God, bore ma noaˈa kamu kasi dau nau goˈo. Ma na ru niniˈa kamu sasia, nia faˈamamana na Kerekereˈa Abu.”

50 ˈUnaˈeri goˈo, fafarongo nia ki taˈifau kira ka faˈasia, ma kira ka tafi naˈa ˈada.

51 Ma taˈi ngwae fiˈi doe neˈe nia toro goˈo ana na toro folo, nia leka maˈi buri ˈana sa Jesus. Ana kaidaˈi kira daua naˈa ngwae fiˈi doe neˈe, 52 na toro nia ka angosi naˈa faˈasia, ma nia ka tafi dadara naˈa ˈana.

Sa Jesus nia uu ˈi naˈona faˈinaˈonaˈo ki

(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

53 ˈUnaˈeri, kira ka talaˈia sa Jesus ˈuana luma ˈingataˈi fata abu. Ma na fata abu doe ki, ma na faˈinaˈonaˈo ki, ma na ngwae faˈamanata ana na taki ki, kira fiku ˈi neˈeri. 54 Ma sa Peter nia ˈisi buri tau naˈa kwau, ma ka ruˈu logo saena na faˈi labu ana luma na ˈingataˈi fata abu. Nia ka tua ˈana ˈi neˈeri faˈinia na ngwae folo ki, ma nia ka rara ˈana ˈi ninimana na mafula. 55 Goˈo, na fata abu doe ki, ma na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru taˈifau, kira ka sasi ˈuana daoˈa toˈona ta ru taˈa fuana fafilana ana sa Jesus fasi ˈiri kira ke saungia, bore ma kira kasi dao toˈona goˈo ta ru ana niaˈa. 56 Ma na ngwae ˈoro ki, kira ka soke fafia sa Jesus, bore ma alaˈanga kira ki noaˈa kasi alu taˈi ru.

57 Ma ti ngwae kira tataˈe logo, ma kira ka soke fuana sa Jesus kira ka ˈuri, 58 “Kaimili rongoa nia fata ˈuri, ‘Nau kui baˈa osia na Luma Abu God neˈe ngwae ki kira saungaˈinia, ma ˈi saena uulu faˈi asoa ki, nau kui saungaˈinia laˈu ta Luma Abu neˈe noaˈa laˈu na ngwae ki neˈe kira saungaˈinia.’” 59 Ma kiraˈa bore, na alaˈanga kira ki noaˈa kasi alu taˈi ru.

60 Ma na ˈingataˈi fata abu nia uu ˈi naˈoda, ma nia ka lidia sa Jesus ka ˈuri, “ˈUri ma, noaˈa ˈoe kosi toˈo goˈo ana ta alaˈanga fuana olisilana alaˈanga neˈe ki, neˈe ngwae neˈe ki kira fai fafiˈo ˈania?” 61 Bore ma sa Jesus noto goˈo ˈana, ma ka noaˈa kasi olisia goˈo. Ma na ˈingataˈi fata abu nia saefiloa laˈu ka ˈuri, “ˈUri ma, ˈaeˈo neˈe na Christ baera, na Ngela God?”

62 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “ˈIu, nauˈa neˈe niaˈa. Ma ˈoke baˈa lisia nauˈa, na Ngela Ngwae, ke tua ˈi bali lima ˈoloˈolo ana na God ngasingasiˈa. Nai baˈa gwaungaˈi faˈinia, ma nau kui oli maˈi faˈasia ˈi langi fafona na gwaˈi salo ki.”

63 Goˈo na ˈingataˈi fata abu neˈeri nia ka gasia na toro keta nia talana ka faˈataˈinia na saetaˈanga nia, ma ka fata ˈuri, “Kulu kasi oga laˈu ta ngwae ni fata faˈamamana! 64 Kaumulu tala rongoa naˈa nia faˈabolotaˈinia faˈinia God! Kamu manata faˈuta ana?”

Ma kira taˈifau goˈo, kira ka saea fasi nia rora naˈa, ma nia bolo faˈinia kira ke saungia naˈa.

65 Ma ti ngwae ada kira ka talaˈae fuana ngisulilana sa Jesus, ma kira ka firi bokota na maana, ma kira ka kumua. Ma kira ka fata ˈuri, “Saea basi sa tai neˈe nia kumuˈu?” Ma na ngwae folo ki kira ka talaˈia, ma kira ka suulangani kwai liu ana.

† *Diˈia na falafala ana Jiu ki, na kwainonoˈianga faˈataˈinia kwaimaˈanga ma fuˈusi doeˈa fuana na faˈamanata faˈasia na fafarongo nia. Nia bolo faˈinia na fafarongo ka fata leˈaleˈa na faˈamanata nia ˈani nonoˈilana limana.*

Sa Peter nia tofe fafia sa Jesus
(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

66 Sa Peter nia tua ˈua goˈo ˈana ˈi saena faˈi labu,
kaidaˈi kira matalangani sa Jesus. Taˈi kini sariˈi rao fua-
na ˈingataˈi fata abu nia dao maˈi. 67 Ma kaidaˈi nia lisia
sa Peter neˈe nia rara ˈana, nia ka lia saga kwau fuana,
ma ka fata ˈuri, “ˈIOko tua logo faˈinia sa Jesus, na ng-
wae ba faˈasia na maˈe fanoa ˈi Nasaret.”
68 Ma sa Peter nia tofe ka ˈuri, “Nau ku kina, nau kusi
saiana ru neˈe ˈoke fata sulia.” Ma nia ka ruˈu kwau
ana maˈe taˈelo. Ma ana kaidaˈi neˈe goˈo, na karai ka
angi naˈa.
69 Ma na kini sariˈi rao baera nia lisia laˈu ˈi neˈeri, ma
ka fata ˈuri fuana ngwae ki neˈe kira uu kalikalia ˈi
neˈeri, “Nia ta ngwae logo ada ne!” 70 Ma sa Peter ka
tofea logo.
Ma kaidaˈi tiˈitiˈi ˈi buri ˈana, na ngwae ki neˈe kira uu
karangi, kira ka fata ˈuri laˈu fuana sa Peter, “Nia ˈafitaˈi
liu ˈoko tofea fasi ˈaeˈo noaˈa laˈu ta ngwae ada, sulia
ˈaeˈo logo neˈe ˈoko leka maˈi faˈasia na abaˈi kulu ˈi
Galili.”
71 Sui sa Peter ka talitali ka ˈuri, “Alu God ke kwatea
na kwaˈikwaˈinga fuaku, diˈia nau kusi fata mamana!
Nau noaˈa kusi saiana na ngwae neˈe kamu fata sulia!”
72 Ma ana kaidaˈi neˈeri goˈo, na karai ka ruana fai
angiˈa naˈa. Ma sa Peter ka manata toˈona na alaˈanga
ba sa Jesus nia saea fuana ba nia ˈuri, “ˈI naˈona na
karai ka angi ro fau, ˈoko sae uulu fau ana, ˈoko kina
nau.” Ma kaidaˈi sa Peter nia manata toˈona ru neˈeri,
nia ka angi ikaika naˈa.

Kira talaˈia sa Jesus siana sa Paelat
(Matthew 27:1-2, 11-16; Luke 23:1-5, 13-25; John 18:28—19:16)

15 Ana ˈofodangi laˈa bilabila, na fikutaˈi ngwae
lokoˈi ru kira fiku ˈaliˈali maˈi. Goˈo na fata abu
doe ki, ma na faˈinaˈonaˈo ki, ma na ngwae faˈamanata
ana taki sa Moses ki, kira ˈi saena fikutaˈi ngwae neˈe.
Kira fiku lokoˈi ru fuana tae neˈe kira ke sasi ana sa Je-
sus. Sui kira ka firiˈia sa Jesus ˈani sene, ma kira ka ta-
laˈia kwau fuana kwatelana fuana sa Paelat, na ngwae
doe faˈasia ˈi Rom. 2 Ma sa Paelat ka saefiloa ka ˈuri,
“ˈIUri ma ˈaeˈo neˈe tatalafaˈa ngwae ˈi Jiu ki kwa?”
Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Nia neˈana ˈoko saea
naˈa.”
3 Na fata abu doe ki kira ka fai fafia ana ru rora ˈoro
ki. 4 Ma sa Paelat ka saefiloa laˈu ka ˈuri, “ˈIOke rongoa
basi na ru ˈoro ki neˈe kira fai fafiˈo naˈa ˈani! ˈUri ma
ˈoe kosi olisida laˈu kwa?” 5 Bore ma sa Jesus noaˈa kasi
saea goˈo ta alaˈanga, ma sa Paelat ka ˈarefo liu.
6 ˈIu, ana na Fangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa, sa Paelat nia
ˈidufaˈi logea taˈi ngwae faˈasia na lokafo neˈe ngwae
ki kira gani ˈuana. 7 Ma ana kaidaˈi neˈeri, taˈi ngwae
neˈe satana sa Barabas nia tua logo ˈi saena lokafo, os-
iˈana nia logo neˈe taˈi ana ngwae taˈa neˈe kira sau
ngwae ana fuˈanga faˈinia ngwae Rom ki. 8 ˈUnaˈeri na
fikuˈa ki kira fiku maˈi, kira ka gania sa Paelat fuana ke
logea taˈi ngwae faˈasia na lokafo sulia falafala neˈe
nia ˈidufaˈi sasia maˈi ana kaidaˈi ˈunaˈeri ki. 9 Ma nia ka
saefilo kira ma ka ˈuri, “ˈIUri ma kaumulu oga nau kui
logea na tatalafaˈa Jiu ki fuamuˈa?” 10 Sulia sa Paelat sa-
iana naˈa neˈe fata abu doe ki kira kwatea maˈi sa Jesus
siana, duˈungana manataˈi ngwae ogalaˈa kira goˈo.
11 Bore ma, na fata abu doe ki kira fataliana na fikuˈa
neˈeri, fasi ˈiri kike gania sa Paelat fuana logelana maˈi
sa Barabas fuada. 12 Ma sa Paelat ka saefilo laˈu ˈuri
ana na fikuˈa neˈeri, “ˈIrai ma ta tae neˈe nau kui sasia
ana na ngwae neˈe kamu saea ˈani tatalafaˈa Jiu ki?”
13 Ma kira ka ako kira ka ˈuri, “ˈIOke fotofafia ana ˈai
rara folo!”
14 Ma sa Paelat nia saefiloda ka ˈuri, “Ta roraˈa tae
neˈe nia sasia?”
Ma kira ka ako doe liu laˈu, kira ka ˈuri, “Fotofafia ana
ˈai rara folo!”
15 Ma sa Paelat ka logea kwau sa Barabas fuada, sulia
nia oga ke faˈasaeleˈa na manatalana na fikuˈa neˈeri.
Sui, nia ka kwatea sa Jesus fuana na nangasilana, ma
ka kwatea fuana fotoˈilana ˈi tufungana na ˈai rara folo.

Na ngwae ana ofoˈa ki kira ngongoa sa Jesus
(Matthew 27:27-31; John 19:2-3)

16 Na ngwae ana ofoˈa ki, kira ka talaˈia naˈa kwau sa
Jesus ˈi saena na faˈi labu ana luma doe sa Paelat, ma
kira ka karumia maˈi na ngwae ana ofoˈa ki taˈifau.
17 Ma kira ka faˈaruˈufia ˈani taˈi ifi boraboraˈa keta, ma
kira ka ˈerea na taˈi ˈeregwau ana kwalo ngarangaraˈa,
ma kira ka duˈua ˈani gwauna diˈia ta tatalafaˈa. 18 Sui
kira ka ilifaˈinia na faˈadoelana ma kira ka fata ˈuri, “Na
tatalafaˈa Jiu ki, ˈoke mauri tau amu!” 19 Sui kira ka
kwaiˈia gwauna ˈani afu ˈai, ma kira ka ngisulia, ma kira
ka bobo uruuru ˈi naˈona, diˈia neˈe kira faˈadoea. 20 Ma
kaidaˈi neˈe kira ngongoa ka sui naˈa, kira ka kanusua
na ifi boraboraˈa keta nia faˈasia. Sui kira ka faˈaruˈufia
laˈu ˈani ifi nia talana. ˈUnaˈeri kira ka talaˈia naˈa fuana
na fotoˈilana ana ˈai rara folo.

Kira fotofafia sa Jesus ana ˈai rara folo
(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

21 Ma ana kaidaˈi kira leka kwau sulia na tala, kira dao
toˈona taˈi ngwae satana sa Simon, maˈa sa Aleksanda,
faˈinia sa Rufus. Niaˈa na ngwae faˈasia na fanoa ˈi
Saeren. Nia leka maˈi ma ka ruˈu saena ˈi Jerusalem
faˈasia taˈi kula maˈi ˈi maa. Ma na ngwae ana ofoˈa ki,
kira ka suˈumaˈinia fasi ˈiri nia ngalia na ˈai rara folo sa
Jesus.
22 Ma kira ka talaˈia kwau sa Jesus ˈuana taˈi kula neˈe
kira saea ˈani ˈi Golgota. Ma fadalana neˈe ˈuri, “Na Lasi
Ngwae.”
23 Ma kira ka kwatea na waen neˈe kira dola faˈinia ru
neˈe kira saea ˈani Mira, taˈi suluˈi ru fuana faˈama-
belana fiiˈa, bore ma sa Jesus noaˈa kasi kwaˈufia goˈo.
24 Ma kira ka fotofafia ˈi tufungana ˈai rara folo. Ma kira
ka daroˈia na ifi nia ki ˈi safitada kwailiu. Kira ka masa
diˈia daisiˈanga fasi ˈiri kira ke dao toˈona sa tai ada
neˈe ke ngalia ta ifi. 25 Ana na sikona kadi sina ˈofodan-
gi, kira fotofafia ana ˈai rara folo. 26 Ma kira ka alua ˈi

gwauna ˈai rara folo taˈi kerekereˈa ana kwaigiosi ˈanga. Kira keresia ka ˈuri, *“NA NGWAE TATALAFAˈA JIU KI.”*[27-28] Ma kira ka fotofafia logo ro ngwae bili ki ˈi tufungana na ro ˈai rara folo ki faˈinia sa Jesus. Ta ngwae ˈi bali ˈoloˈolo ana, ma ta ngwae ˈi bali mauli ana.

[29] Ma na ngwae ki kira liu, kira ka nanga nangataˈinia gwauda, ma kira ka fata buri tolingaˈi kwau ana sa Jesus, ma kira ka fata ˈuri, “Kwaraˈae! ˈOko saea ˈoke osia na Luma Abu God, ma ˈoko saungaˈinia goˈo sulia uulu asoa ki bani kwa! [30] ˈOke faˈamauriˈo talamu! Koso maˈi faˈasia na ˈai rara folo neˈana!”

[31] Ma na fata abu doe ki, ma na ngwae faˈamanata ana taki ki, kira ka fata logo ˈunaˈeri. Ma kira ka fata ˈoidorole ana sa Jesus, ma kira ka fata ˈuri fuada kwailiu, “Nia faˈamauria ngwae matamata ki, bore ma noaˈa nia kasi faˈamauria niaˈa talana! [32] Kulu lia basi diˈia niaˈa na Christ, na tatalafaˈa Jiu ki. Nia ke baˈa koso goˈo maˈi faˈasia na ˈai rara folo loeri, ˈiri kulu ke faˈamamana niaˈa!”

Ma na ro ngwae neˈe kira fotoˈida ana ˈai rara folo ki faˈinia sa Jesus, kera bore, kera fata buri tolingaˈi logo ana sa Jesus.

Na maelana sa Jesus
(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

[33] ˈIta ana tofongana asoa, na ˈafutana abaˈi kula neˈe nia rodoˈa, leleka ka dao ana sina nia egofolo.

[34] Ma ana uula kadi sina saˈulafi, sa Jesus nia ako doe ma ka ˈuri, *“Eloi, Eloi, lama sabaktani?”* Na fadalana alaˈanga neˈeri ki nia ˈuri kwau, “God nau ˈae, God nau ˈae, faˈuta naˈa neˈe ˈoko faˈasi dangalu naˈa aku?”

[35] Ma ti ngwae neˈe kira tua ˈi neˈeri, kira ka rongoa, ma kira ka fia fasi nia ri ˈuana sa Elaeja. [36] Ma taˈi ngwae ˈada lalili kwau, ma ka tongani taˈi lumulumu ˈasi saena waen ˈafae, ma ka alua ˈi maana taˈi maˈe ˈai, ma ka kwatea kwau ˈi maana ngiduna sa Jesus, fasi ˈiri nia ka kwaˈufia, ma nia ka fata ˈuri, “Kulu lia basi, sali sa Elaeja ka leka maˈi ma ka lafua maˈi ˈi ano faˈasia na ˈai rara folo!”

[37] Ma sa Jesus ka ako doe, sui nia ka mae naˈa.

[38] Ma na ifi doe neˈe nia bokota na kula abu ˈi saena na Luma Abu God nia ka gaa ˈita maˈi ˈi gwauna leleka ka dao ˈi ˈaena. [39] Ma na ngwae ˈaˈana ana ngwae ni ofoˈa ki, neˈe nia uu ˈi neˈeri ˈi ˈaena na ˈai rara folo, nia rongoa na rilana, ma ka lisia na maelana, nia ka fata ˈuri, “Nia mamana liu, na ngwae neˈe na Ngela God naˈa!”

[40] Ma ti kini kira tua logo ˈi neˈeri, ma kira ka lialia tau naˈa kwau. ˈI Mary kini ˈi Magdala, ma ˈi Mary neˈe teˈa sa James na ngela ˈi buri sa Joses, ma ˈi Salome. [41] Kira leka logo ˈi burina sa Jesus ana kaidaˈi nia tua ˈua ˈi Galili, ma kira ka kwaiˈafi ana. Ma na kini ˈoro ki logo neˈe kira leka maˈi faˈinia ˈuana ˈi Jerusalem, kira tua logo ˈi neˈeri.

Na alulana sa Jesus
(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

[42-43] Ma nia ka saˈulafi naˈa, sa Josef na ngwae faˈasia fanoa ˈi Arimetea, nia ka leka maˈi. Nia taˈi ngwae talingaˈi ana na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru neˈe nia lia kwaimasi logo ˈuana lisilana kaidaˈi God ke gwaungaˈi fafia ngwae nia ki. Nia noniraˈa, ma ka leka maˈi siana sa Paelat. Ma nia ka gani ˈuana na nonina sa Jesus, sulia faˈi asoa neˈeri na asoa ana na sasi akaˈu ˈanga masia na Sabat, na asoa ana mamaloˈanga. [44] Ma sa Paelat ka ˈarefo neˈe nia rongoa sa Jesus nia mae naˈa. Ma nia ka ri ˈuana ngwae ˈaˈana ana ngwae ni ofoˈa ki, ma ka saefiloa diˈia sa Jesus mae naˈa. [45] Ma ˈi buri ˈana neˈe sa Paelat nia rongoa ngwae ˈaˈana neˈeri nia saea neˈe nia mae naˈa, sa Paelat fiˈi alaˈania sa Josef ka ngalia nonina sa Jesus. [46] ˈUnaˈeri, sa Josef ka folia taˈi ˈaba ifi kwao, ma ka kanusua nonina sa Jesus ˈi ano, ma ka buta ana ifi neˈeri, ma ka alua ˈi saena na faoda gwaˈu neˈe kira ˈilia ˈi saena na fau. Sui ka gilosia taˈi babaˈi fau doe, ma ka bokota naˈa maana na faoda gwaˈu neˈeri. [47] Ma ˈi Mary na kini ˈi Magdala, ma ˈi Mary neˈe teˈa sa Joses, kera lisia naˈa kula neˈe kira kwaiatoa sa Jesus ana.

Na tataˈelana sa Jesus faˈasia maeˈa
(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

16 Ma ˈi buri ˈana na Sabat, na asoa ana mamaloˈanga nia sui naˈa, ˈi Mary kini ˈi Magdala, ma ˈi Mary na teˈa sa James, ma ˈi Salome, kira folia maˈi na ru moko leˈa ki fuana na ngwailana ana nonina sa Jesus. [2] Ana ˈofodangi makalokaloˈa ˈua ana Sande, kaidaˈi sina ni raˈe naˈa, kira ka leka maˈi ˈuana na faodaˈi ngwae mae. [3] Kaidaˈi kira leka, kira ka saefiloda kwailiu, kira ka ˈuri, “Sa tai neˈe ke baˈa gilosia na babaˈi fau baera faˈasia maana faoda baera?” Sulia fau neˈeri nia doe liu. [4] Sui, kaidaˈi kira dao ana, kira ka lisia na babaˈi fau baera abuli naˈa. [5] Ma kaidaˈi kira ruˈu kwau ˈi saena na faoda, kira ka lisia taˈi ngwae fiˈi doe nia ruˈufia ifi kwao, ma ka tua ana bali ˈoloˈolo saena faoda neˈeri. Ma kira ka maˈu liu.

[6] Ma nia ka fata ˈuri, “Noaˈa kamu kasi maˈu. Nau ku saiana kamu lulu ˈuana sa Jesus, na ngwae ˈi Nasaret neˈe kira saungia ˈi tufungana na ˈai rara folo. Noaˈa nia kasi tua naˈa ˈi neˈe. Sulia nia tataˈe naˈa faˈasia maeˈa! Mulu lisia na kula ba kira kwaiatoa ana! [7] Muke leka kwau siana fafarongo nia ki faˈinia sa Peter, ma kamu ka faˈarongo ˈuri ada naˈa, ‘Sa Jesus leka naˈa ˈi naˈo maˈakwali kaumulu ˈi Galili, kamu ke baˈa lisia ˈi neˈeri, diˈia ba nia saea naˈa fuamuˈa.’”

[8] Ma na kini neˈeri ki kira ka ruˈu naˈa kwau ˈi maa, ma kira ka lalili naˈa faˈasia na faoda neˈeri, sulia kira maˈu, ma kira ka lebelebe liu. Noaˈa kira kasi saea naˈa ta ru fuana ta ngwae, sulia kira maˈu liu.

Sa Jesus nia daotafa fuana ˈi Mary kini ˈi Magdala
(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)

9 Ana ˈofodangi laˈa bilabila ana Sande, sa Jesus nia
mauri laˈu, ma ka daotafa fuana ˈi Mary kini ˈi Mag-
dala, na kini ba sa Jesus nia ifulangaˈinia na fiu ano ˈi
ru taˈa baera ki faˈasia. 10 Ma ˈi Mary ka leka siana na
fafarongo nia ki. Kira kwaimanatai, ma kira ka angi liu
naˈa. Ma ˈi Mary ka faˈarongoda. 11 Ma ana kaidaˈi neˈe
kira rongoa neˈe sa Jesus nia mauri, ma ˈi Mary ka lisia
naˈa, kira noaˈa kasi faˈamamana goˈo ˈi Mary.

Sa Jesus nia faˈataˈi fuana ro fafarongo nia ki
(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

12 Ma ˈi buri laˈu, sa Jesus ka dao tafa logo fuana ta ro
fafarongo ana, kaidaˈi kera leka naˈa sulia na tala faˈa-
sia ˈi Jerusalem. 13 Ma kera ka oli maˈi, ma kera ka
faˈarongoa laˈu ti fafarongo ada, bore ma kira kasi
faˈamamana goˈo.

Sa Jesus nia daotafa fuana fafarongo nia ki

14 Ma ˈi buri ˈana naˈa, sa Jesus ka daotafa fuana na
akwala ma taˈi ngwae ana fafarongo nia ki, kaidaˈi kira
fanga ˈada. Ma nia ka balufi kira sulia kira kasi faˈama-
mana, ma sulia manatada ngasi liu fuana na faˈama-
manalana ngwae ki neˈe kira lisia naˈa ˈi buri ˈana neˈe
nia tataˈe faˈasia maeˈa. 15 Ma nia ka fata ˈuri fuada,
“Muke leka ˈi saena ˈafutana na magalia, ma muke
faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa fuana na ngwae ki taˈi-
fau. 16 Ma sa tai neˈe nia faˈamamana na Faˈarongoˈa
Leˈa, ma ka siuabu, nia ke baˈa mauri firi faˈinia God.
Ma sa tai neˈe noaˈa nia kasi faˈamamana, God ke baˈa
matalangaˈinia. 17 Ma na ngwae ki neˈe kira faˈama-
mana, kira ke toˈo ana ngasingasiˈanga fuana sasilana
faˈanadaˈa ˈuri ki: Kike ifulani ano ˈi ru taˈa ki ˈani na sa-
taku, ma kira ka fata ˈani na alaˈanga matamata ki neˈe
kira ˈiri saisaiana. 18 Ma diˈia kira daua ta baˈeko tolo
nama kira ka kwaˈufia bore ti kafo ni maelilani noaˈa
nia kasi faˈalida goˈo. Ma diˈia kira alu lima ˈi fafona na
ngwae mataˈi ki, kira ka ˈakwa naˈa.”

Sa Jesus nia fane naˈa ˈuana ˈi langi
(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)

19 ˈI buri ˈana neˈe na Aofia sa Jesus nia alaˈa faˈi kira,
nia ka fane naˈa ˈuana ˈi langi, ma ka tua ˈi bali ˈoloˈolo
ana God ka gwaungaˈi faˈinia. 20 Ma na fafarongo nia ki
kira ka leka, ma kira ka lifurongo ˈani fatalana God ana
kula ki taˈifau. Ma na Aofia ka rao faˈinida, ma ka kwa-
tea na ngasingasiˈanga fuada fuana sasilana
faˈanadaˈa ki, fasi ˈiri ke faˈataˈinia na faˈamanataˈanga
kira nia mamana.

Luke

Sa Luke taˡi ngwae kwaigurai neˡe nia sai liu ana keresilana buka leˡa ki. Sa Luke noaˡa laˡu na fafarongo sa Jesus Christ kaidaˡi sa Jesus mauri, ma niaˡa ka noaˡa logo ta Jiu, ma na alaˡanga nia neˡe Grik. ˡI naˡo ma nia fiˡi keresia na buka neˡe, kaidaˡi ˡoro ki nia tua faˡinia sa Paul na lifurongo. Ana ti kaidaˡi logo, nia leka ˡi Jerusalem fuana lisilana kula neˡe ru ki fuli ana kaidaˡi ana sa Jesus. ˡI buri mala, nia ka fiˡi keresia buka neˡe. Nia ka keresia laˡu ta buka sulia tae neˡe lifurongo ki sasia, neˡe kira saea ˡani Acts.
Sa Luke keresia buka neˡe fuana ngwae ˡaˡana sa Tiofilas. Sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, nia keresia logo fuana ngwae ˡoro neˡe kira noaˡa laˡu ngwae Jiu ki, ˡiri kike saiana toˡomaˡilana. Sa Luke keresia buka neˡe logo fuana faˡataˡilana na Faˡarongoˡa Leˡa sulia sa Jesus nia ru mamana liu. Ma nia oga ke faˡataˡi madako ana neˡe sa Jesus leka maˡi fuana faˡamaurilana ngwae ki taˡifau saena magalia. Ti ru neˡe sa Luke nia kerekere suliˡi ki neˡe sa Jesus nia fuˡusi doe ana kini ki, ma nia ka maˡudi liu fuana kwaiˡafilana ngwae taˡa ki, ma ngwae dalaˡa ki.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Futalana ma doelana sa Jesus, ma sa John Siuabu & 1:5—2:52
ˡI naˡo ana sa Jesus ka fiˡi talaˡae ana raoˡa nia & 3:1—4:13
Sa Jesus fulia raoˡa nia ˡi Galili & 4:14—9:50
Sa Jesus leka ka dao ˡi Jerusalem & 9:51—19:27
Wiki ˡisi sa Jesus tua ˡi Jerusalem & 19:28—21:38
Sa Jesus mae ma ka mauri faolu laˡu & 22:1-24

1 Kwala Tiofilas kwa, na ngwae ˡoro ki kira kerekere sulia ru ki taˡifau neˡe sa Jesus nia fuliˡi safitamiˡa.
2 Kira keresia ru neˡe kami rongoa faˡasia na ngwae neˡe kira lia talitali ana ru neˡeri ki. Ma ngwae neˡe kira lisia ru neˡeri ki neˡe fuli, kira ka fata logo sulia na Faˡarongoˡa Leˡa neˡeri fuamiˡa. 3 Nia neˡe ngwae ˡinotoˡa sa Tiofilas, nau ku manata sulia nia leˡa nau kui kerekere sulia ru neˡe ki fuamu, osiˡana nau ku sai leˡa ana ru ki taˡifau, nia ˡita nama maˡi ana etangilana alaˡanga neˡe. 4 Ma nau ku kere sulia ru neˡe ki fasi ˡiri ˡoke saiana na mamanalana taˡifau ru neˡe kira faˡamanata ˡani fuamu.

Kaidaˡi na ˡainsel faˡarongo ˡani futalana sa John Siuabu

5 Ana na kaidaˡi sa Herod nia gwaungaˡi fafia abaˡi kula ˡi Judea, taˡi fata abu neˡe satana sa Sekaraea nia tua logo ana kaidaˡi neˡeri, ma niaˡa ana fiku taˡi fata abu fuana foˡongaˡa sulia sa Abaeja. Na ˡafe nia ˡi Elisabet nia saka logo maˡi ana na kwalafa fata abu ki neˡe kira ˡita maˡi ana sa Aaron, ngwaefuta sa Moses. 6 Na abula ladaroˡo taˡifau nia saga, ma ka ˡoloˡolo ˡi naˡona God, sulia kera roˡo leˡa liu sulia na taki God ki faˡinia na alaˡanga totongaˡi nia ki taˡifau. 7 Bore ma taˡi ru goˡo, neˡe noaˡa kera kasi toˡo ana ta ngela, osiˡana ˡi Elisabet nia ˡabaraˡa. Ma niaˡa faˡinia araˡi nia sa Sekaraea bore, keroˡa ngwaro logo naˡa.
8 Taˡi asoa sa Sekaraea nia leka saena Luma Abu God, osiˡana kaidaˡi neˡeri na kaidaˡi na fiku taˡi fata abu sa Sekaraea ˡiri ke sasia na raoˡa fata abu ki. 9 Na falafala ana fata abu ki fuana fililana taˡi fata abu laˡu fuana doˡofilana ˡai moko leˡa, neˡe nia ˡuri: Kira ka ˡui ˡania ru diˡia daisi fuana fililana sa tai laˡu neˡe ka sasia raoˡa fata abu fuana doˡofilana ˡai moko leˡa ˡi fafona fulifuˡa saena Luma Abu God. Ana kaidaˡi neˡeri, kira ka filia sa Sekaraea, ma nia ka ruˡu ˡi saena Luma Abu, 10 ma na ngwae ˡoro neˡe kira ka tua ˡi maa ki, kira ka foˡo ana kaidaˡi neˡe nia doˡofia na ˡai moko leˡa neˡeri.
11 Ma taˡi ˡainsel God ka faˡataˡi fuana, nia uu ˡi bali ˡoloˡolo ana fulifuˡa neˡeri. 12 Kaidaˡi sa Sekaraea nia lisia na ˡainsel neˡeri, nia ka lebe ma ka maˡu liu.
13 Bore ma, na ˡainsel neˡeri ka fata ˡuri fuana,
“Sekaraea, noaˡa ˡoe kosi maˡu laˡu! God nia rongoa na lingana foˡongaˡa ˡoe, ma na ˡafe ˡoe ˡi Elisabet ke baˡa faˡafuta taˡi ngela ngwane. Ma ˡoke saea ˡani sa John.
14 ˡOke baˡa saeleˡa liu, ma na ngwae ˡoro ki logo, kira ka saeleˡa ana kaidaˡi neˡe nia ke futa maˡi ana! 15 Osiˡana niaˡa na ngwae talingaˡi ˡi naˡona God. Noaˡa nia kasi kwaˡufia ta waen nama ta ru ni kwaˡufilana ngasingasiˡa neˡe lilinga. Ma ana kaidaˡi nia fiˡi futa maˡi, na Anoˡi ru Abu ka tua naˡa faˡinia. 16 Nia ke baˡa olitaˡinia maˡi na ngwae ˡoro ki ˡi Israel fuana God kira.
17 Ma nia ke baˡa etaeta naˡa maˡi ˡi naˡo ana na Aofia, ma ke baˡa ngasingasiˡa diˡia sa Elaeja na profet. Sa tai faˡida neˡe kira olisuˡusuˡu, nia ke fikuda laˡu, fasi ˡiri na maˡa ki, ma na ngela kira ki, kira ke alafe fuada kwailiu. Ma nia ke baˡa rokisia manatana na ngwae aburongo ki, ˡiri kira ka manata saga. Ma nia ke baˡa sasi akaˡu ana na ngwae ki fuana na Aofia, ˡiri kira ke masia na daolana maˡi.”
18 Sui, sa Sekaraea ka fata ˡuri fuana ˡainsel neˡeri,
“Nau kui baˡa sai faˡuta ana mamanalana ru neˡeri? Sulia nauˡa faˡinia ˡafe nau, keroˡo ngwaro taˡifau naˡa.”

19 Ma na ˈainsel nia olisia ka fata ˈuri: “Nauˈa sa Gebriel neˈe nau ku tua faˈinia God sulia asoa ki taˈifau. Ma God naˈa niniˈa asungaˈi nau maˈi, ˈiri nai alaˈa faˈiniˈo, ma nau ku faˈarongo ˈoe ˈani na faˈarongoˈa leˈa neˈe. 20 Ma diˈia ˈoe kosi faˈamamana goˈo ana faˈarongoˈanga neˈe nau, ˈoke lisia na mamanalana ana kaidaˈi neˈe God nia ˈolea fuana ru neˈe ka fuli ana. Ma osiˈana ˈoe kosi faˈamamana ana fatalaku, na kwakwamu ke kulu, ma noaˈa ˈoe kosi alaˈa tafa leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe ru neˈe nau ku eta fata ˈani ˈi naˈo fuamu ka mamana.”

21 Ana kaidaˈi neˈeri na ngwae neˈe kira tua masia sa Sekaraea ki, kira ka ˈarefo liu, sulia nia tua tau maˈi ˈi saena Luma Abu. 22 Ma kaidaˈi sa Sekaraea nia leka maˈi ˈi maa siana ngwae neˈeri ki, na kwakwana ka kulu naˈa, ma noaˈa nia kasi alaˈa naˈa faˈinia na ngwae neˈeri ki. ˈUnaˈeri goˈo na ngwae ki taˈifau, kira ka manata naˈa ˈuri: “Mamana liu, sali nia lisia ta faˈataˈinga ˈi saena Luma Abu.” Si neˈe kwakwana nia kulu naˈa, ma nia ka alaˈa goˈo ˈani limana fuana ngwae ki.

23 Ma na kaidaˈi nia ki fuana raoˈa saena Luma Abu God nia sui naˈa, sa Sekaraea fiˈi oli laˈu ˈuana luma nia. 24 Ma noaˈa nia kasi tau goˈo ˈi buri ˈana, na ˈafe nia ˈi Elisabet ka ina naˈa, ma sulia lima madamo ki, nia kasi liliu naˈa ˈi maa faˈasia luma kera, 25 ma nia ka fata ˈuri, “Kaidaˈi neˈe, God nia ˈafi nau naˈa, ma ka lafu nau naˈa faˈasia ˈekeˈa ba nau ku tua maˈi saena ˈani ˈabaraˈanga ˈi maana ngwae ˈoro ki.”

Kaidaˈi na ˈainsel nia faˈarongo ˈani futalana sa Jesus

26 Kaidaˈi ˈi Elisabet nia ina ka tua naˈa sulia ono madamo ki, God ka kwatea maˈi ˈainsel Gebriel ˈuana taˈi fanoa saena abaˈi kula ˈi Galili neˈe kira saea ˈani ˈi Nasaret. 27 Nia ngalia maˈi taˈi faˈarongoa fuana taˈi sariˈi neˈe kira alu fafia fuana ngwae neˈe satana sa Josef fasi ˈiri ka korea. Sa Josef nia futa maˈi olitana na kwalafa sa David na tatalafaˈa. Na satana sariˈi neˈeri ˈi Mary. 28 Na ˈainsel nia leka maˈi, ka fata ˈuri fuana, “Asoa leˈa kwau! God nia tua faˈi ˈoe, ma ka faˈaleˈa ˈoe, ma na kwaiˈofeˈa nia fuamu ka lilisu!”

29 Kaidaˈi ˈi Mary nia rongoa na fatalana ˈainsel neˈeri, nia ka manata ˈabera, ma ka lulu ˈuana na fadalana na alaˈanga neˈeri neˈe ˈainsel nia saea fuana. 30 Sui na ˈainsel ka fata laˈu ˈuri fuana, “Mary kwa, noaˈa ˈoe kosi maˈu laˈu, duˈungana God nia ˈofeˈo. 31 Duˈungana nia fili ˈoe, ˈoke baˈa ina, ma ˈoke faˈafuta taˈi ngela ngwane, ma ˈoko faˈasata ˈani sa Jesus. 32 Ma nia ke baˈa ˈinotoˈa liu, ma kira ka saea ˈani Ngela God. God kwatea nia ke gwaungaˈi, diˈia koˈo bora nia sa David. 33 Ma nia ka gwaungaˈi fuana Jiu ki neˈe fuuˈi ngwae ana sa Jakob tuatua firi, ma na ˈInotoˈanga noaˈa nia kasi sui!”

34 Ma ˈi Mary ka fata ˈuri fuana ˈainsel neˈeri, “Nau ku abungaˈi nau ˈua goˈo ˈaku kwa. ˈUri ma alaˈanga ˈoko saea fuaku ke baˈa mamana faˈuta?”

35 Ma na ˈainsel neˈeri nia olisia ka ˈuri, “Na Anoˈi ru Abu ke baˈa koso maˈi fafiˈo, ma na ngasingasiˈanga God ka tua faˈiniˈo. Osiˈana niniˈa na Ngela Abu neˈeri, kira ke saea ˈani na Ngela God. 36 ˈOko saiana toˈolamu ˈi Elisabet. Na ngwae ki taˈifau kira saea nia ˈafitaˈi naˈa fuana nia ka toˈo ana ta ngela. Sui bore ˈana nia ka ngwaro, ma taˈena nia ina ka tua naˈa sulia ono madamo ki. 37 Osiˈana noaˈa ta ru kasi ˈafitaˈi goˈo fuana God.”

38 Ma ˈi Mary ka fata ˈuri, “Nau ku oga ru niniˈa ˈoko saea fuaku ki ke fuli mamana naˈa maˈi fuaku, osiˈana nau na kini rao God.” Kaidaˈi ˈi Mary nia fata goˈo ˈunaˈeri, na ˈainsel ka leka naˈa ˈana faˈasia.

ˈI Mary nia leka siana ˈi Elisabet

39 Ana kaidaˈi neˈeri nama goˈo, ˈi Mary ka sasi akaˈu, ma ka leka ˈaliˈali naˈa ˈuana kala fanoa ˈi tolo ana bali abaˈi kula ˈi Judea. 40 Kaidaˈi nia dao, nia ka ruˈu ˈi luma sa Sekaraea, ma ka fata leˈa leˈa fuana ˈi Elisabet. 41 Ma kaidaˈi ˈi Elisabet nia rongoa na fatalana ˈi Mary, na ngela neˈe nia ina ˈani lebe ka saola saena sirana. Ma na Anoˈi ru Abu ka sura ana ˈi Elisabet, 42 ma nia ka fata doe ma ka ˈuri, “Na ˈoilakiˈa fuamu liufia na kini ki taˈifau, ma na ˈoilakiˈa logo fuana na ngela neˈe ˈoko ina ˈani. 43 Noaˈa nau ku ˈiri totolia neˈe ru doe neˈe ka fuli fuaku, sulia na teˈa Aofia nau ka leka maˈi fuana na lisilaku! 44 Duˈungana kaidaˈi nau ku rongoa goˈo na alaˈanga ˈoe ki, na ngela niniˈa nau ku ina ˈani ka leotaˈi naˈa saena siraku, osiˈana nia saeleˈa liu. 45 Na ˈoilakiˈanga fuamu osiˈana ˈoko faˈamamana ana fatalana God fuamu ke fuli.”

ˈI Mary nia tafea God

46 Ma ˈi Mary ka fata ˈuri,

“Na manatalaku tafea God, 47 ma na mangoku nia saeleˈa sulia God neˈe nia faˈamauri nau.

48 Nau ku ngu tafea aku, sulia nia manata toˈo aku, nau na kini ku enoeno goˈo aku, ma ku tua goˈo aku fuana na raoˈa fuana.

Nia ˈita ˈi taˈena ka oli alaˈa, na ngwae ki taˈifau kira ka saea nau ku tua ˈani ˈoilakiˈa doe, 49 sulia na ru doe ki neˈe God nia sasiˈi fuaku ˈani ngasingasilana taˈifau.

Ma na satana God abu.

50 Nia ˈita ka leka naˈa maˈi sulia na unitaˈi ngwae ki taˈifau, nia faˈataˈinia kwaimanataiˈanga nia fuana ngwae ki taˈifau neˈe kira fuˈusi doe ana.

51 Nia taga na limana neˈe nia ngasingasiˈa liu, ma ka takalongaˈinia na ngwae neˈe kira fataleˈa ada ˈi talada ki.

52 Nia faˈakosoa na tatalafaˈa ngasingasiˈa ki faˈasia na ˈinotoˈanga kira ki, ma ka faˈaˈinotoˈa ngwae kira enoeno ki.

53 Na ngwae kira fiolo ki, nia sare kira ˈani ru leˈa ki, ma nia ka sasi ngwae toˈoruˈa ki ka dalaˈa.

54-55 Nia manata toˈona na fata alangaˈinga nia † sasia fuana koˈo bora kia ki, ma ka kwaiˈafi aka na ngwae rao nia ki ˈi Israel.

---

† *fata alangaˈinga God eta fataˈa fuana sa Abraham saena Genesis 17:7.*

Noaˡa nia kasi manata bura ana faˡataˡilana
kwaimanataiˡanga nia eta fataˡa ˡani fuana sa Abra-
ham, ma fuaka logo na kwalafa nia ki tuatua firi!”
56 ˡI Mary nia tua faˡinia ˡi Elisabet sulia uulu madamo
ki, sui nia ka fiˡi oli ˡuana fanoa nia.

Na futalana sa John Siuabu

57 Kaidaˡi fuana ˡi Elisabet ka faˡafuta nia dao naˡa,
nia ka faˡafuta taˡi ngela ngwane. 58 Na ngwae kwaima
nia ki, ma na ngwae goˡo ana kwalafa nia ki, kira ron-
goa na ru leˡa neˡe God nia sasia fuana, ma kira ka
saeleˡa liu fafia.
59 Fiu asoa ki sui buri ˡana futalana ngela neˡeri, kira
ka roˡosulia na falafala Jiu ki fuana ˡolo faˡataˡinia. Ma
kira ka oga kike faˡasata nia ˡani maˡa nia sa Sekaraea.
60 Bore ma teˡa nia olisida ka ˡuri, “Noaˡa kamu kasi
saea ˡani sata neˡana! Na satana sa John lala.”
61 Ma na ngwae ki taˡifau kira olisia kira ka ˡuri,
“Noaˡa ta ngwae ana kwalafa koroˡo ˡiri toˡo ana sata
neˡeri.”
62 Sui kira ka alaˡa ˡani limada, kira ka kwatea maˡeto-
to fuana maˡa nia sa Sekaraea, ma kira ka saefilo ˡuana
sata tae neˡe nia oga kira ke faˡasata ˡani ngela neˡe.
63 Ma sa Sekaraea ka kwaikarui, ma ka gania ˡuana
taˡi ˡaba ru fuana kerekereˡa, ma nia ka kerekere ka
ˡuri, “Na satana ngela neˡe sa John.” Ma ngwae ki taˡi-
fau kira ka ˡarefo liu. 64 Ma ana kaidaˡi neˡeri logo, na
ngiduna sa Sekaraea ka fata tafa, ma nia ka tafea God.
65 Ma na ngwae ki taˡifau goˡo neˡe kira fiku maˡi ˡi
neˡeri, kira ka ˡarefo liu, ma na faˡarongoˡanga sulia na
ru neˡeri ki ka talofia naˡa ngwae kira tua ˡi tolo ki, sae-
na ˡafutana abaˡi kula ˡi Judea. 66 Ma na ngwae ki taˡi-
fau goˡo neˡe kira rongoa ru neˡeri ki, kira ka manata
kalida, ma kira ka fata ˡuri, “Na ngela neˡe ke baˡa alua
ta ngwae faˡuta niniˡa?” Kira fata ˡunaˡeri, sulia kira sa-
iana na ngasingasiˡanga God nia tua faˡinia ngela
neˡeri.

Sa Sekaraea nia tafea God

67 Ma na Anoˡi ru Abu ka tua naˡa faˡinia sa Sekaraea
maˡa sa John, ma sa Sekaraea ka fatataloˡania na
faˡarongoˡanga God ka fata ˡuri,
68 “Kuke tafea God neˡe niaˡa God ana ngwae Jiu ki.
Nia leka maˡi fuana ˡafilaka na ngwae nia ki, ma fuana
na faˡamaurilaka.
69 Nia ke kwatea maˡi fuaka taˡi ngwae Kwaifaˡamauri
neˡe nia toˡo ana ngasingasiˡanga doe, neˡe nia leka
maˡi faˡasia kwalafa sa David na tatalafaˡa, na ngwae
rao na Aofia.
70 Nia fata alangaˡinia maˡi fuaka ru neˡe ki, ana fata-
lana profet abu ki ˡi naˡo, 71 fasi ˡiri nia ke faˡamauri kia
faˡasia na malimae kia ki ma faˡasia na ngasingasiˡan-
ga ana ngwae neˡe kira ogalaˡa fuaka ki.
72 Nia ka alangaˡi maˡi nia ke faˡataˡinia na
kwaimanataiˡanga nia fuana koˡo bora kia ki, ma nia
ka manata toˡona na fau alangaˡinga abu nia 73 neˡe
nia sasia fuana koˡo bora kia sa Abraham, ma nia ke
baˡa lafu kia faˡasia na malimae kia ki, 74 fasi ˡiri kuke
rao fuana ma noaˡa kulu kasi maˡu, 75 ma fasi ˡiri kuke
tua saga ˡi maana sulia asoa ki taˡifau.”

76 Ma sa Sekaraea ka fata ˡuri fuana ngela nia sa
John,
“Ngela nau ˡae, kira ke saeˡo ˡani profet God neˡe ˡino-
toˡa fafia ru ki taˡifau.
Ma ˡoke etaeta ˡi naˡo ana na Aofia, fasi ˡiri ˡoko saea
ngwae ki kira ka sasi akaˡu ana maurilada maˡakwalia
niaˡa.
77 Ma ˡoke faˡarongoa na ngwae nia ki, neˡe kira ke
toˡo ana mauriˡa kaidaˡi God ke rufuanata ana taˡan-
gaˡa kira ki.
78 Sulia God kia, nia kwaimanatai liu fuaka.
Diˡia na sina neˡe raˡe maˡi faˡinia madakolaˡa, 79 na
ngwae Faˡamauri kia nia dao maˡi faˡasia God faˡinia
madakolaˡanga fuana ai neˡe kira tua saena maˡe rodo
ana maeˡa.
Ma nia kwaiˡafi aka ˡiri ke talaˡi kia ˡuana na
aroaroˡanga faˡinia God.”

80 Ma ngela neˡeri sa John ka doe ana noni, ma na
manatana taˡifau ka ngasingasiˡa. Ma kaidaˡi nia doe,
nia ka tua saena abaˡi kula kwasi, leleka ka dao ana
asoa nia sakatafangaˡi fuana ngwae ˡi Israel ki.

Sa Jesus nia futa
(Matthew 1:18-25)

2 Ana kaidaˡi neˡeri ana teˡeteˡelana sa John, na ng-
wae gwaungaˡi ana fanoa doe ˡi Rom neˡe satana
sa Ogastas, nia alua taˡi taki fuana ngwae ana fanoa ki
taˡifau olofana ˡinotoˡanga nia, fasi ˡiri kike leka ˡi
fanoa koˡo bora kira ki fuana na keresilana satada.
2 Ma nia na etana kerekereˡa neˡe kira sasia kaidaˡi sa
Kwirinias nia ˡinotoˡa fafia profins ˡi Siria. 3 Ma na ng-
wae ki taˡifau, kira ka leka fuana na keresilana satada,
taˡi taˡi ngwaeˡa ke oli ˡuana fanoa nia.
4 Ma sa Josef ka leka logo maˡi faˡasia na fanoa nia ˡi
Nasaret ana abaˡi kula ˡi Galili, ma ka leka ˡuana abaˡi
kula ˡi Judea ˡuana na maˡe fanoa sa David na tata-
lafaˡa neˡe kira saea ˡani ˡi Betlehem, osiˡana sa Josef
nia na ngwae ana kwalafa sa David. 5 Sa Josef nia leka
fuana ka keresia na satana faˡinia ˡi Mary, na kini ba ki-
ra alu fafia fuana. Ma ana kaidaˡi neˡeri, ˡi Mary nia ina
naˡa. 6 Ma ana kaidaˡi kera tua ˡi Betlehem, nia ngela fii
naˡa fuana faˡafutaˡanga. 7 Ma nia ka faˡafuta na ngela
etaeta nia, ma ka ˡafua ˡani ifi ki, ma ka faˡateoa ˡi sae-
na kula ni sare bulukaˡanga, osiˡana noaˡa naˡa ta
luma fuana kera ka folia kera ka tua ana.

ˡAinsel ki faˡarongo ˡania futalana sa Jesus

8 Ma na ngwaˡi toˡa kira lia sulia sipsip ki, kira tua
karangia logo na fanoa neˡeri, ma kira ka lia sulia na
sipsip kira ki ˡi saena rodo. 9 Ma na ˡainsel God ka
faˡataˡi fuada, ma na madakolana God ka rara ˡafida,
ma kira ka maˡu liu. 10 Ma na ˡainsel neˡeri ka fata ˡuri
fuada, “Noaˡa kamu kasi maˡu laˡu, osiˡana nau ku

ngalia maˈi faˈarongoˈanga leˈa neˈe nia faˈasaeleˈa ngwae ki taˈifau. 11 ˈI taˈena na Faˈamauri kamu nia futa ˈi saena maˈe fanoa sa David ˈi Betlehem, ma nia neˈe na Christ na Aofia. 12 Ma na maˈetoto fuamuˈa nia ˈuri: Muke baˈa lisia taˈi ngela tiˈitiˈi neˈe kira ˈafua ˈani ifi ki, ma nia teo ana kula fuana sarelana buluka ki.”

13 ˈAsu bore ma moleˈe ˈainsel faˈasia ˈi langi kira ka fiku faˈataˈi laˈu faˈinia ˈainsel baera, ma kira ka tafea God kira ka ˈuri,

14 “Fuˈusi ˈinotoˈa ana God ˈi langi.
Ma na aroaroˈa fuana ngwae ki ˈi ano neˈe God nia saeleˈa faˈinida.”

15 ˈI buri ˈana neˈe ˈainsel ki kira oli naˈa ˈuana ˈi langi, na ngwae lia sulia sipsip neˈeri ki kira ka alaˈa kwailiu fuada kira ka ˈuri, “Kulu leka basi ˈuana ˈi Betlehem fasi ˈiri kulu ke lisia na ru niniˈa God nia fata sulia fuakulu.”

16 Ma kira ka leka ˈaliˈali, ma kira ka dao toˈona ˈi Mary faˈinia sa Josef, ma kira ka lisia na ngela tiˈitiˈi neˈe nia teo ana kula fuana sare bulukaˈanga. 17 Ma kaidaˈi kira lisia, kira ka fata sulia na ru neˈe na ˈainsel ki kira saea fuada sulia na ngela neˈeri. 18 Ma na ngwae ki kira ka rongoa, ma kira ka ˈarefo liu ana alaˈanga neˈe kira faˈarongo ˈani. 19 Ma ˈi Mary nia manata toˈona ru neˈeri ki, ma ka goniˈi saena maurilana ka tau. 20 Ma na ngwae folo ˈusia sipsip ki kira ka oli, ma kira ka baˈatafea God fafia ru ki taˈifau neˈe kira rongoa, ma kira ka lisia logo neˈe nia mamana ka diˈia nama neˈe ˈainsel saea fuada.

21 Ma ana wiki ˈi buri, kaidaˈi neˈe kira ˈolo faˈataˈinia ana ngela neˈeri, kera ka faˈasata ˈani sa Jesus, na sata ba na ˈainsel nia saea fuana ˈi Mary, kaidaˈi nia kasi ina ua.

Kira ngalia sa Jesus ˈuana saena Luma Abu

22 Ma na kaidaˈi nia dao naˈa fuana sa Josef faˈinia ˈi Mary kera ka faˈasikasika naˈa diˈia na taki ba sa Moses † nia saea ˈi burina faˈafutaˈanga. ˈUnaˈeri goˈo, kera ka ngalia na ngela neˈeri ˈuana saena Luma Abu God ˈi Jerusalem ˈiri kera ka kwatea fuana God, 23 diˈia ba kira keresia ka sui naˈa ˈi saena taki God ki kira ˈuri, “Na ngela ngwane etaeta, kira ke kwatea nama fuana God.” 24 Kera ke kwatea logo na kwaisuˈusiˈanga ˈani ro faˈi fao ki, nama ta ro faˈi bola, diˈia na taki God nia oga fuana faˈasikasika lana ˈi Mary.

25 Ma ana kaidaˈi neˈeri, taˈi ngwae satana sa Simion nia tua ˈi Jerusalem. Niaˈa na ngwae leˈa, ma ka dangiˈi foˈosia God, ma ka tua ni kwaimasi ˈuana kaidaˈi God ke faˈamauria na ngwae Israel ki. Ma na Anoˈi ru Abu nia ka tua ana, 26 ma ka saea nia ke mauri leleka ka dao ana kaidaˈi nia ke lisia na Christ neˈe God nia fata alangaˈi ˈani fuana lafulana ngwae nia ki. 27 Na Anoˈi ru Abu nia talaˈia sa Simion ka leka ˈuana Luma Abu God, ma nia ka dao toˈona sa Josef faˈinia ˈi Mary, kaidaˈi kera ngalia maˈi na ngela tiˈitiˈi neˈeri sa Jesus, ˈiri kera ka sasia na ru ki neˈe taki nia saea fuana sasilana.

28 ˈUnaˈeri goˈo, sa Simion ka toˈia naˈa ngela neˈeri ˈani limana, ma ka baˈatafea God ka ˈuri,

29 “God ˈae, kaidaˈi neˈe fata alangaˈinga ba ˈoe nia mamana naˈa.
Nia neˈe, nauˈa na ngwae raˈo ˈoe, nau ku fiˈi bolo naˈa fuana maeˈa, ma nau ku saeleˈa liu.

30 Duˈungana kaidaˈi neˈeri, nau ku lisia naˈa ˈania maaku talaku na ngwae neˈe ˈoko kwatea maˈi ˈiri ke faˈamauria na ngwae ki.

31 Nia na ngwae neˈe ˈoko sasi akaˈu ana, fasi ˈiri ngwae ki taˈifau kira ke lisia.

32 Ngwae ni Faˈamauri neˈe, nia diˈia na unu, osiˈana nia ke faˈataˈinia na kwaiogaiˈanga ˈoe fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.
Ma nia ka faˈa ˈinotoˈa kami ngwae Jiu ki neˈe ngwae ˈoe ki.”

33 Ma na maˈa nia ma na teˈa nia, kera ka ˈarefo liu kaidaˈi kera rongoa ru neˈeri ki sa Simion nia alaˈa sulia na ngela neˈe. 34 Ma sa Simion ka faˈaleˈa kera. Sui, nia ka fata ˈuri fuana ˈi Mary, na teˈa nia, “Na ngela neˈe na ngela God nia filia ˈua naˈa maˈi, na ngwae ˈoro ki ˈi Israel kira ke toˈo ana mauriˈa ana niaˈa, ma na ˈorolana logo ngwae ki ˈi Israel maurilada mae osiˈana kira ˈiri saiana niaˈa. Niaˈa neˈe na maˈetoto ke faˈataˈinia God fuana ngwae ki, ma ˈorolana ngwae ki kira ˈaila ˈania, 35 ˈunaˈeri nia ke faˈataˈinia na manata ago ˈanga kira ki. Ma na kwaimanataiˈanga doe ke baˈa dao amu, ka diˈia ta naifi neˈe ke toˈo mala ana nonimu ka fii liu.”

36 Ma na taˈi gwaˈi ˈuru kini nia tua logo ana kaidaˈi neˈeri, na satana ˈi Ana, ma nia taˈi profet logo, ma nia ka ngwaro naˈa. Nia na ngela kini sa Faniuel ana kwalafa sa Asa. Ana kaidaˈi nia sariˈi, nia ˈafe ma ka tua faˈinia araˈi nia sulia fiu faˈi ngali ki goˈo, 37 ma ˈi burina araˈi nia mae, nia ˈuru ka tua naˈa sulia kwalu akwala ma fai faˈi ngali. Nia tua goˈo ˈana, ma ka ˈidufaˈi leka saena Luma Abu God fuana abu fangaˈa ma na foˈosilana God sulia asoa ma rodo. 38 Ana kaidaˈi neˈeri logo, nia dao toˈona sa Josef faˈinia ˈi Mary, ma ka baˈatafea God, ma ka alaˈa sulia na ngela neˈeri fuana ngwae ki taˈifau neˈe kira tua goˈo ˈada masia kaidaˈi God ke faˈamauria ngwae Jerusalem ki.

39 Kaidaˈi sa Josef faˈinia ˈi Mary kera faˈasuia na ru ki taˈifau neˈe taki God nia saea, kera ka oli naˈa ˈuana fanoa kera ˈi Nasaret, fanoa neˈe saena abaˈi kula ˈi Galili. 40 Na ngela neˈeri nia doe maˈi, ma ka ngasingasiˈa, ma ka toˈo ana liatoˈo. Ma kwaiˈofeˈanga God ka tua faˈinia.

Sa Jesus nia tua saena na Luma Abu God

41 Ana faˈi ngali ki taˈifau, na maˈa sa Jesus ma teˈa nia kera leka ˈuana fanoa doe ˈi Jerusalem fuana faˈi asoa doe ana Fangaˈa Daofaˈi Liuˈa. 42 Ma kaidaˈi sa Jesus nia dao ana akwala ma ro faˈi ngali, kira ka leka ana fangaˈa neˈeri sulia na falafala kira. 43 ˈI buri ˈana

† *Levitikus 12:6-8 ˈI burina ˈafe Jiu nia faˈafuta na ngela ngwane, kira saea ni sua. ˈUnaˈeri neˈe nia tua ˈi luma sulia uulu akwala ma uulu asoa ki burina ˈolo faˈataˈinia ka sui mala, nia ka fiˈi kwatea kwai suˈusi ˈanga fuana na Aofia.*

fangaˡa neˡeri nia sui, na maˡa nia ma teˡa nia kera ka oli naˡa adaroˡo, ma sa Jesus ka tua goˡo ˡana ˡi Jerusalem, ma kera kasi saiana. 44 Kera fia fasi nia leka naˡa faˡinia na fikuˡa neˡeri, ma kera ka leka naˡa adaroˡo sulia faˡi asoa laˡulaˡu neˡeri. Sui, kera ka fiˡi talaˡae ˡuana lululana ˡi safitana na ngwaefuta kera ki, ma na ngwae kwaima kera ki. 45 Ma kaidaˡi kera lulu, ma kera kasi lisia, kera ka oli, kera ka lulu laˡu maˡi ˡi Jerusalem. 46 Ma na uula faˡi asoa, kera fiˡi dao toˡona saena Luma Abu God. Nia tua ˡana faˡinia ngwae faˡamanata ana Jiu ki, ma nia ka fafarongoda, ma ka saefiloda sulia ru kira faˡamanata ˡani. 47 Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira rongo nia, kira ka ˡarefo liu ana sai ˡi ruˡanga nia ma ana olisiˡanga nia ki. 48 Ma kaidaˡi sa Josef ma ˡi Mary kera lisia, kera ka ˡarefo liu. Ma teˡa nia ka fata ˡuri fuana, “Ngela nau ˡae, ˡoko sasi faˡuta amiroˡo niniˡa? Na maˡa ˡoe ma nauˡa, keroˡo lulu maˡi ˡuamu, ma keroˡo ka manata ˡabera liu.”

49 Ma sa Jesus ka olisi kera ka ˡuri, “Faˡuta neˡe koroˡo ka lulu maˡi ˡuaku ana kula ki dalafa? Fuila koroˡo ka sai goˡo ana neˡe nau ku tua goˡo aku ˡi neˡe saena luma Maˡa nau.” 50 ˡUnaˡeri ma kera kasi sai goˡo ana na fadalana na alaˡanga neˡe nia saea fuadaroˡo.

51 Sui, sa Jesus ka oli faˡi kera ˡuana ˡi Nasaret, ma ka roˡo naˡa ˡana sulidaroˡo. Ma teˡa nia ka manata naˡa sulia ru neˡeri ki taˡifau sulia kaidaˡi tau. 52 Ma sa Jesus ka doe maˡi ana noni, ma na liatoˡo ˡanga nia ka doe logo, ma God faˡinia ngwae ki kika saeleˡa logo faˡinia.

Sa John saea ngwae ki kike sasi akaˡu fuana daoˡa toˡona na Christ

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; John 1:19-28)

3 Ana kaidaˡi neˡeri, nia dao naˡa ana akwala ma lima faˡi ngali neˡe sa Taebirias nia ˡinotoˡa ana fanoa doe ˡi Rom, ma sa Pontias Paelat ka ˡinotoˡa fafia ˡi Judea, ma sa Herod nia ngwae ˡinotoˡa fafia ˡi Galili, ma sa Filip na ngwaefuta nia ka lia sulia ˡi Iturea ma ˡi Trakonaetis, ma sa Lisanias ka lia sulia abaˡi kula ˡi Abilin. 2 Kaidaˡi neˡeri logo, sa Anas ma sa Kaeafas keroˡa ro ˡingataˡi fata abu ki ana fanoa ˡi Jerusalem. Ma ana kaidaˡi neˡeri, na fatalana God ka dao maˡi siana sa John na ngela sa Sekaraea, kaidaˡi nia tua naˡa ˡi saena abaˡi kula kwasi. 3 Ma sa John ka leka ana abaˡi kula kalikalia kafo ˡi Jodan. Ma nia ka fata ˡuri fuana ngwae ki, “Muke kakari alifaˡi faˡasia taˡangaˡa kamu ki, ma muke siuabu, ˡiri God ke rufuanata ana taˡangaˡa kamu ki.” 4 Nia diˡia nama ba sa Aesea na profet nia keresia † ka ˡuri,

“Taˡi ngwae nia ke baˡa ri ˡi saena abaˡi kula kwasi ka ˡuri,

‘Na Aofia nia ke dao maˡi!
Kamu ke faˡasaga na tala fuana!
5 Ma muke faˡafungua na oteotea ki, ma muke faˡaotea na laˡebusua ki ma faˡi ua ki.
Ma muke faˡasaga na tala eˡeoˡa ki, ma muke faˡadada na tala kilukiluˡa ki.

6 Ma ngwae ki taˡifau kike baˡa lisia neˡe God ke faˡamaurida.’”

7 Ma ngwae ˡoro ki kira leka maˡi siana sa John fasi ˡiri nia ke siuabuda. Ma sa John ka fata ˡuri fuada, “Kamu diˡia goˡo amuˡa kaela na baˡeko tolo ki! Noaˡa nau ku ˡiri saea laˡu fuamuˡa neˡe na siuabuˡanga ke faˡatafi kamu faˡasia na kwaˡikwaˡinga God sui bore ˡana noaˡa kamu kasi kakari alifaˡi. 8 Muke sasia lala ru ki neˡe nia faˡataˡinia kamu kakari alifaˡi naˡa faˡasia na abula taˡangaˡa kamu ki! Ma noaˡa kamu kasi manata ˡuri ˡi saena liamuˡa, ‘Kami na ngwae kami futa maˡi ana kwalafa sa Abraham naˡa. ˡAfitaˡi ta kwaˡikwaˡinga faˡasia God ka dao amiˡa.’ Ma nau ku sae saga ana fuamuˡa, nia talangwaraˡu goˡo ana fuana God ka ngalia ta gwaˡi fau ana fau ki, ma ka saungaˡinia ˡani kwalafa sa Abraham ki! 9 Ana kaidaˡi neˡe, God nia sasi akaˡu naˡa ana kwaˡikwaˡinga, diˡia ta ngwae ba nia dau ana ta kwaˡikwaˡi, ma ka sasi akaˡu fuana tufulana ˡai ki. Ma na ˡai ki taˡifau neˡe noaˡa kasi fungu ˡani ta fuaˡi ai leˡa ki, nia ke tufuda, ma ka toˡosida ˡi saena mafula.”

10 Sui, na ngwae ki kira ka saefiloa sa John kira ka ˡuri, “Ta tae neˡe kami ke sasia ka faˡataˡinia neˡe kami kakari alifaˡi kwa?”

11 Ma nia ka olisida ka ˡuri, “Diˡia sa tai neˡe nia toˡo ana ro ifi ki, nia ka kwatea na ruana ifi fuana ta ngwae neˡe noaˡa nia kasi toˡo ana ta ifi. Ma diˡia ta ngwae neˡe nia toˡo ana fanga ki, nia ka daroˡia.”

12 Ma ti ngwae kwalabasa ana gonilana mani fuana takisi, kira dao logo maˡi fuana siuabuˡanga, ma kira saefilo kira ka ˡuri, “Ngwae faˡamanata kwa, ta tae mo neˡe kami ke sasi ka faˡataˡinia neˡe kami kakari alifaˡi kwa?”

13 Ma sa John nia olisida ka ˡuri, “Muke fikua goˡo mani neˡe nia bolo faˡinia mani neˡe taki nia saea. Noaˡa kamu kasi gani liufia na mani neˡeri.”

14 Ma ti ngwae ni ofoˡa kira ka saefiloa logo kira ka ˡuri, “Ma kaimili niniˡa, ta tae neˡe kami ke sasi ka faˡataˡinia neˡe kami kakari alifaˡi kwa?”

Ma nia ka fata ˡuri fuada, “Kamu kasi tuaraˡinia ta ngwae fuana kwatelana mani fuaumulu. Ma noaˡa kamu kasi gaurafua ta ngwae. Ma muke saeleˡa goˡo amuˡa fafia na mani neˡe kira foli kaumulu ˡania.”

15 Ngwae ki kira kwaimamani ana daolana maˡi na Christ, na ngwae neˡe God filia ka lafua ngwae nia ki, ˡunaˡeri ma kira fia ˡuri, “Sali sa John naˡa neˡe na Christ.” 16 Bore ma sa John ka fata lala ˡuri fuada, “Nau ku siufi kamu goˡo ˡaku ˡani kafo, bore ma ngwae neˡe ke baˡa dao maˡi nia talingaˡi ka liufi nau. Ma nau noaˡa kusi bolo faˡinia neˡe nai logea na taˡe butu nia ki ˡi ˡaena. Ma nia ke baˡa siuabu kamu ˡani Anoˡi ru Abu ma ˡani mafula. 17 Ma nia sasi akaˡu naˡa fuana matalangaˡilana ngwae ki taˡifau, ka diˡia ta ngwae ba nia efoa na maga ru leˡa ki faˡasia na taˡetaˡeru ki. Ma nia ka fikua na maga ru leˡa ki ˡi saena na luma ni goniruˡa, ma ka duˡafia naˡa taˡetaˡeru ki saena na mafula neˡe noaˡa nia kasi mae.”

† *3:4 Aesea 40:3-5*

18 Ma sa John ka fata sulia na Faˈarongoˈa Leˈa fuada
ˈani alaˈanga ˈoro ˈuri ki, ma nia ka iribobo ada fasi ˈiri
kira ke rokisia falafala kira ki. 19 Ma ana kaidaˈi neˈeri
logo, sa John ka fata ngasingasiˈa liu fuana sa Herod,
na ngwae neˈe nia gwaungaˈi fafia abaˈi kula neˈeri,
duˈungana sa Herod nia korea ˈi Herodias, na ˈafe ng-
waefuta nia sa Filip, ma nia ka sasia naˈa ru taˈa ˈoro ki
logo. 20 Ma ta ru laˈu neˈe taˈa ka tasa naˈa neˈe sa
Herod nia sasia neˈe, nia ngalia sa John, ma ka alua
saena lokafo.

Na siuabuˈanga sa Jesus
(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

21 Ma ˈi naˈona kaidaˈi sa John nia tua saena lokafo,
nia siuabua naˈa ngwae ˈoro ki. Sa Jesus nia leka maˈi,
ma sa John ka siuabua logo. Ma ana kaidaˈi nia foˈo, na
lofana salo ka ˈifi, 22 ma na Anoˈi ru Abu nia koso maˈi
fafia diˈia ta bola. Ma taˈi lingaˈi fataˈa nia talo maˈi
faˈasia ˈi langi ka ˈuri, “ˈAeˈo naˈa neˈe ngela nau neˈe
nau ku alafe liu amu. Nau ku saeleˈa liu faˈiniˈo.”

Na kwalafa ana ˈaˈebaralana maˈi sa Jesus
(Matthew 1:1-17)

23 Ana kaidaˈi sa Jesus nia bolo faˈinia uulu akwala faˈi
ngali burina futa lana, nia ka talaˈae ka leka liliu naˈa
fuana faˈamanataˈanga. Ma na ngwae ki taˈifau, kira
manata fasi sa Jesus nia na ngela sa Josef goˈo. Bore
ma
Sa Josef neˈeri neˈe nia futa maˈi ana sa Hilae.
24 Sa Hilae nia futa ana sa Matat,
sa Matat ka futa ana sa Lifae,
sa Lifae ka futa ana sa Melkae,
sa Melkae ka futa ana sa Janae,
sa Janae ka futa ana sa Josef.
25 Sa Josef na ngela sa Matataeas,
sa Matataeas ka futa ana sa Emos,
sa Emos ka futa ana sa Neham,
sa Neham ka futa ana sa Eslae,
sa Eslae ka futa ana sa Nagae.
26 Sa Nagae neˈe ngela sa Meata,
sa Meata ka futa ana sa Matataeas,
sa Matataeas ka futa ana sa Semein,
sa Semein ka futa ana sa Josek,
sa Josek ka futa ana sa Joda.
27 Sa Joda na ngela sa Joanan,
sa Joanan ka futa ana sa Risa,
sa Risa ka futa ana sa Serababel,
sa Serababel ka futa ana sa Sialtiel,
sa Sialtiel ka futa ana sa Nirae.
28 Sa Nirae na ngela sa Melkae,
sa Melkae ka futa ana sa Adae,
sa Adae ka futa ana sa Kosam,
sa Kosam ka futa ana sa Elmadam,
sa Elmadam ka futa ana sa Ere.
29 Sa Ere na ngela sa Josua,
sa Josua ka futa ana sa Eliesa,
sa Eliesa ka futa ana sa Jorim,
sa Jorim ka futa ana sa Matat,
sa Matat ka futa ana sa Lifae.
30 Sa Lifae na ngela sa Simion,
sa Simion ka futa ana sa Juda,
sa Juda ka futa ana sa Josef,
sa Josef ka futa ana sa Jonam,
sa Jonam ka futa ana sa Elaeakim.
31 Sa Elaeakim na ngela sa Milia,
sa Milia ka futa ana sa Mena,
sa Mena ka futa ana sa Matata,
sa Matata ka futa ana sa Netan,
sa Netan ka futa ana sa David na tatalafaˈa.
32 Sa David na ngela sa Jesi,
sa Jesi ka futa ana sa Obed,
sa Obed ka futa ana sa Boas,
sa Boas ka futa ana sa Salmon,
sa Salmon ka futa ana sa Nason.
33 Sa Nason na ngela sa Aminadab,
sa Aminadab ka futa ana sa Admin,
sa Admin ka futa ana sa Anae,
sa Anae ka futa ana sa Hesron,
sa Hesron ka futa ana sa Peres,
sa Peres ka futa ana sa Juda.
34 Sa Juda na ngela sa Jakob,
sa Jakob ka futa ana sa Aesak,
sa Aesak ka futa ana sa Abraham,
sa Abraham ka futa ana sa Tera,
sa Tera ka futa ana sa Neho.
35 Sa Neho na ngela sa Sirag,
sa Sirag ka futa ana sa Riu,
sa Riu ka futa ana sa Pileg,
sa Pileg ka futa ana sa Eba,
sa Eba ka futa ana sa Sela.
36 Sa Sela na ngela sa Keinan,
sa Keinan ka futa ana sa Afaksad,
sa Afaksad ka futa ana sa Siem,
sa Siem ka futa ana sa Noa,
sa Noa ka futa ana sa Lamek.
37 Sa Lamek na ngela sa Metusala,
sa Metusala ka futa ana sa Enok,
sa Enok ka futa ana sa Jered,
sa Jered ka futa ana sa Mahelalel,
sa Mahelalel ka futa ana sa Kenan.
38 Sa Kenan na ngela sa Enos,
sa Enos ka futa ana sa Set,
sa Set ka futa ana sa Adam na ngela God.

Sa Saetan nia ilitoˈona sa Jesus
(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

4 Na Anoˈi ru Abu nia sura ana sa Jesus, ma sa Je-
sus ka oli maˈi faˈasia na kafo ˈi Jodan, ma na Anoˈi
ru Abu ka talaˈia ˈuana saena abaˈi kula kwasi. 2 Ma sa
Saetan ka ilitoˈona ˈi neˈeri sulia fai akwala faˈi asoa ki.
Ma sulia asoa neˈeri ki, sa Jesus kasi ˈania goˈo ta fan-
ga, ma nia ka fiolo liu naˈa.
3 Ma sa Saetan ka fata ˈuri fuana, “Osiˈana neˈe ˈaeˈo
na Ngela God, ˈoke fata fuana gwaˈi fau neˈe ˈiri ke
alua ta afu beret.”

4 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Na Kerekereˈa Abu † nia saea, ‘Na ngwae noaˈa kasi mauri goˈo ˈani fanga taˈifilia.’”
5 Sui sa Saetan ka talaˈia ˈuana gwauna totoloa neˈe fane liu, ma ana kaidaˈi tiˈitiˈi goˈo, nia ka faˈataˈinia naˈa fuana na ˈinotoˈanga ki taˈifau ana magalia. 6 Ma nia ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “Nai baˈa kwatea na ˈinotoˈanga neˈe ki taˈifau, ma na ru leˈa ki taˈifau fuamu. Osiˈana na ru neˈe ki, na ru nau ki goˈo taˈifau, ma nau ku saiana nai kwateˈe taˈifau goˈo fuana ta ngwae goˈo ˈana neˈe nau ku filia. 7 Ma diˈia ˈoko bobo uruuru, ma ˈoko foˈosi nau, nau kui kwatea na ˈinotoˈanga neˈe taˈifau goˈo fuamu.”
8 Ma sa Jesus nia olisia ka ˈuri, “Na Kerekereˈa Abu †† nia saea, ‘Taˈifilia God ˈoe goˈo neˈe ˈoke foˈosia, ma ˈoke rao fuana.’”
9 Sui, sa Saetan ka talaˈi laˈu ˈuana na fanoa doe ba ˈi Jerusalem, ma nia ka faˈauua ana taˈi kula neˈe nia raˈe liu ˈi langi fafona na Luma Abu God. Ma nia ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “Diˈia ˈaeˈo na Ngela God, ˈoke lofo toli ˈi ano faˈasia ˈi neˈe. 10 Sulia na Kerekereˈa Abu ‡ nia saea,
‘God ke baˈa kwatea maˈi na ˈainsel nia ki, ˈiri kira ka tagi suliˈo.
11 Ma kira ka sakua ˈaeˈo, fasi ˈiri na ˈaemu bore kasi foto ana ta gwaˈi fau.’”
12 Ma sa Jesus nia olisia ka ˈuri, “Na Kerekereˈa Abu ‡† nia fata logo ˈuri, ‘Noaˈa ˈoe kosi ilitoˈona God ˈoe.’”
13 ˈI buri ˈana sa Saetan nia ilitoˈona sa Jesus ˈani ru neˈeri ki taˈifau, nia ka leka naˈa faˈasia sa Jesus, ma ka maˈasia ta kaidaˈi leˈa ka oli.

Sa Jesus ka talaˈae ana raoˈa nia
(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

14 Ma na ngasingasiˈanga ana na Anoˈi ru Abu nia tua faˈinia sa Jesus, ma nia ka oli naˈa ˈuana na abaˈi kula ˈi Galili. Ma na alaˈanga sulia ka talofia saena na bali abaˈi kula neˈeri taˈifau. 15 Ma nia ka faˈamanata saena na luma fuana foˈongaˈa kira ki, ma na ngwae ki taˈifau kira ka auraˈea niaˈa.

Na ngwae ˈi Nasaret ki kira ˈaila ˈania sa Jesus
(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

16 Sui sa Jesus ka leka ˈuana ˈi Nasaret, fanoa ba nia doe maˈi saena. Ma ana Sabat, na asoa ana mamaloˈanga, nia ka leka ˈi saena na luma fuana foˈongaˈa sulia na falafala nia. Ma nia ka tataˈe fuana na toˈomaˈilana na Kerekereˈa Abu, 17 ma kira ka kwatea fuana na kerekereˈa na profet Aesea nia keresia. Ma nia ka ˈifingia, ma ka dao toˈona kula neˈe sa Aesea nia keresia ‡‡ ka fata ˈuri,
18 “Na Anoˈi ru God nia sura naˈa aku, osiˈana nia fili nau ˈiri nai fata sulia na Faˈarongoˈa Leˈa fuana ngwae dalaˈa ki.
Ma nia ka kwate nau maˈi ˈiri nai faˈatalo ˈania fuana ngwae ki neˈe kira tua ˈi saena lokafo, kira ke baˈa aloge.
Ma nai baˈa gura na ngwae neˈe maada rodo ki.
Ma nai baˈa logea na ngwae ki neˈe kira mala taˈa ada ki.
19 Ma nai faˈarongo ˈania kaidaˈi nia dao naˈa maˈi fuana na Aofia ka faˈamauria na ngwae nia ki.”

20 Kaidaˈi sa Jesus nia toˈomani ka sui, nia ka laˈu naˈa fafia na kerekereˈa neˈeri, ma ka olitaˈinia fuana ngwae neˈe nia lia sulia luma fuana foˈongaˈa, ma ka tua ˈi ano ka faˈamanata. Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira tua ˈi saena na luma fuana foˈongaˈa neˈeri, kira ka bubu totongaˈi naˈa fuana. 21 Ma nia talaˈae ka alaˈa fuada ka ˈuri, “Kerekereˈa Abu neˈe, nia fuli mamana naˈa ˈi taˈena, ana kaidaˈi neˈe kamu rongoa nau ku toˈomani kwau fuamuˈa.”
22 Ma na ngwae ki taˈifau kira ka fataleˈa leˈa ana, ma kira ka ˈarefo liu duˈungana alaˈalana leˈa. Ma kira ka fata ˈuri, “ˈUri ma noaˈa laˈu na ngela ba sa Josef goˈo niniˈa re? Ma nia saea neˈe nia faˈamamana na Kerekereˈa Abu neˈe.”
23 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Nau ku saiana kamu ke fata ˈuri fuaku, ‘Ngwae kwaigurai ˈae, ˈoke gura ˈoe basi talamu.’ Ma kamu ke fata logo ˈuri fuaku, ‘ˈOke sasia basi saena fanoa ˈoe na ru ba kami rongoa ˈoko sasiˈi ki maˈi ana fanoa ˈi Kapaneam.’”
24 Sui sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Nau ku saea na ru mamana fuamuˈa, nia ˈafitaˈi fuana kira ka kwaloa na profet ˈi saena fanoa nia talana. 25 Nau ku saea laˈu fuamuˈa, na kini ˈoro Jiu ki neˈe kira ˈuru, kira tua ˈi Israel ana kaidaˈi sa Elaeja nia tua ana. Ma kaidaˈi baera na uta noaˈa kasi toˈo sulia uulu faˈi ngali ma ono madamo ki, ma na fioloˈa doe ka liu logo ana fanoa kia ki taˈifau. 26 Ma God noaˈa kasi kwatea laˈu sa Elaeja siana gwaˈi ˈuru neˈe kira ˈi Israel ki. Bore ma nia kwatea lala sa Elaeja siana taˈi gwaˈi ˈuru neˈe noaˈa laˈu kini Jiu neˈe nia tua ˈi Serefat, fanoa saena abaˈi kula ˈi Saedon. 27 Ma na ngwae ˈoro Jiu ki ˈi Israel na kuu nia saungida, ana kaidaˈi sa Elaesa nia profet. Ma nia noaˈa kasi gura goˈo ta ngwae ada. Taˈifilia goˈo sa Neman na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu neˈe leka maˈi faˈasia fanoa ˈi Siria goˈo neˈe sa Elaesa nia gura.”
28 Ma kaidaˈi kira rongoa ru neˈeri, na ngwae ki taˈifau saena na luma fuana foˈongaˈa, kira ka saetaˈa. Kira saetaˈa duˈungana neˈe sa Jesus saea God ke baˈa ˈafia lala na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, ma kira ka noaˈa. 29 Ma kira ka tataˈe, ma kira ka lalia sa Jesus faˈasia na fanoa neˈeri. Ma kira ka tori kwailiu ana sa Jesus ˈuana gwauna faˈi ua neˈe kira saungaˈinia na fanoa kira ˈi fafona, fasi ˈiri kira ka ˈui ˈania sa Jesus ˈi ano, ˈiri nia ke mae. 30 Bore ma, nia dola goˈo ˈana ˈi safitana na fikuˈa neˈeri, ma ka leka naˈa ˈana faˈasida.

† *4:4 Diutronomi 8:3* †† *4:8 Diutronomi 6:13* ‡ *4:10 Sam 91:11, 12* ‡† *4:12 Diutronomi 6:16* ‡‡ *4:17 Aesea 61:1-2*

Na ngwae neˡe anoˡi ru taˡa nia saungia
(Mark 1:21-28)

31 Sui, sa Jesus ka leka ˡuana ˡi Kapaneam, taˡi fanoa
ana abaˡi kula ˡi Galili. Ma ana taˡi Sabat, na asoa ana
mamaloˡanga, nia ka faˡamanata ngwae ki ˡi neˡeri.
32 Ma na ngwae neˡe kira fiku maˡi siana ˡi saena luma
fuana foˡongaˡa, kira ˡarefo liu ana faˡamanataˡanga
nia ki, osiˡana sa Jesus nia alaˡa ˡani ngasingasiˡanga
ma na mamanaˡanga maˡi ana God. 33 Ma taˡi ngwae
neˡe anoˡi ru taˡa ruˡufia, nia tua logo ˡi neˡeri. Goˡo nia
ka ako ka ˡuri, 34 “Sa Jesus ngwae ˡi Nasaret ˡae, nau ku
saiamu ˡaeˡo na Ngwae Abu God. Tae nini ˡoko oga
ˡoke sasi aimili? Sali ˡoko leka maˡi fuana malangisi
laimili taka niniˡa?”
35 Sa Jesus ka balufia na anoˡi ru taˡa neˡeri, ka ˡuri,
“ˡOke noto ˡamu, ma ˡoko ruˡu maˡi ˡi maa faˡasia ng-
wae neˡana!” Ma na anoˡi ru taˡa neˡeri ka ˡui ˡania ng-
wae neˡeri ˡi ano ˡi naˡona fikuˡa neˡeri, ma ka fiˡi ruˡu
tafa naˡa maˡi faˡasia. Ma na ngwae neˡeri noaˡa kasi
maala goˡo.
36 Na ngwae neˡe kira fiku ˡi neˡeri ki, kira ˡarefo liu,
ma kira ka saefilo kwailiu ada, ma kira ka ˡuri, “Na faˡa-
manataˡanga tae naˡa neˡe ˡuri re? Ngwae neˡe nia ifu-
langani na anoˡi ru taˡa ki ˡani mamanaˡanga faˡinia
ngasingasiˡanga, ma kira ka sakatafa taˡifau maˡi ˡi
maa!” 37 Ma na alaˡanga sulia sa Jesus ka talo ana
fanoa ki taˡifau kalikalia abaˡi kula neˡeri.

Sa Jesus nia gura na ngwae ˡoro ki
(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

38 Sui sa Jesus nia ka leka faˡasia na luma fuana
foˡongaˡa, ma ka leka ˡi luma sa Simon. ˡUnaˡeri ma na
funga kini sa Simon, nia mataˡi ˡania ˡakoˡakoˡanga
doe ana kaidaˡi neˡeri. Ma kira ka gania sa Jesus fasi ˡiri
ke gura. 39 ˡUnaˡeri goˡo sa Jesus leka ka uu ˡi ninimana
ˡifitaˡi kini neˡeri, ma nia ka fiˡi balufia na ˡakoˡakoˡanga
neˡeri faˡasia. Ma na ˡafe neˡeri ka ˡakwa naˡa, ma nia
tataˡe ka duˡuru, ma ka kwatea naˡa fanga fuada.
40 Ana kaidaˡi neˡe sina nia suu naˡa, ma ana asoa Jiu
ki fuana mamaloˡanga ni sui naˡa, ngwae ˡoro ki kira
ngalia maˡi na ngwae kwaima kira ki neˡe mataˡinga
toˡotoˡo ki saungida siana sa Jesus. Ma sa Jesus ka alua
limana ˡi fafida, ma ka gurada taˡifau. 41 Ka ˡunaˡeri
laˡu, anoˡi ru taˡa ˡoro ki kira tafi faˡasia ngwae ki, ma
kira ka ako ˡuri, “ˡAeˡo na Ngela God!”
Ma sa Jesus ka lui totongaˡi ana anoˡi ru taˡa neˡeri ki
noaˡa kira kasi alaˡa, osiˡana kira saiana ka sui naˡa
neˡe niaˡa na Christ, na ngwae God nia filia fuana lafu-
lana ngwae nia ki.

Sa Jesus nia faˡatalo saena abaˡi kula ki ˡi Israel
(Mark 1:35-39)

42 ˡOfodangi kaidaˡi nia laˡa naˡa, sa Jesus nia leka
faˡasia fanoa ˡi Kapaneam, ka leka ˡuana taˡi kula neˡe
aroaro. Ma na ngwae ki kira ka talaˡae kika lulu ˡuana,
ma kaidaˡi kira dao toˡona, kira ka fata ˡuri fuana, “ˡOe
kasi leka faˡasia na fanoa neˡeri.” 43 Bore ma sa Jesus
ka fata ˡuri fuada, “God nia kwate nau maˡi fuana faˡat-
aloˡanga ˡania na Faˡarongoˡa Leˡa, ˡunaˡeri neˡe nai le-
ka nama kwau saena ti fanoa matamata logo, ˡiri nai
talongaˡinia neˡe God ke gwaungaˡi fafia ngwae nia ki.”
44 Ma sa Jesus ka faˡarongo ˡani Faˡarongoˡa Leˡa sae-
na luma fuana foˡongaˡa ki ana abaˡi kula ki ˡi Israel.

Sa Jesus nia filia na fafarongo etaeta nia ki
(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

5 Ana taˡi asoa, sa Jesus nia uu ka faˡamanata ˡi nin-
imana ˡosi doe ˡi Galili, ma na ngwae ˡoro ki kira
faisuˡusuˡu maˡi siana fuana rongolana na fatalana
God. 2 Ma nia ka lisia na ro gwaˡi baru na ngwae dee ki
kira faˡasiˡi ka teo goˡo ˡani ˡi malitako, ma kira ka tau-
fia na furai kira ki. 3 Ma sa Jesus nia ka raˡe ˡi saena
gwaˡi baru sa Simon, ma ka saea fuana nia ke usungaˡi
tiˡitiˡi kwau ana faˡasia ˡi sara. Ma sa Jesus ka tua ˡi sae-
na na gwaˡi baru neˡeri, ma ka inaˡu ana faˡamanata-
lana na ngwae ki.
4 Ma kaidaˡi nia faˡamanata na ngwae ki ka sui naˡa,
nia ka fata ˡuri fuana sa Simon, “Mulu usungaˡinia laˡu
kwau na gwaˡi baru neˡe ˡuana kula ˡato, sui kamu ka
ala ˡania na furai kamu ki fuana deelana maˡi na iˡa ki.”
5 Ma sa Simon ka olisia ma ka ˡuri, “Faˡamanata ˡae,
kaimili rao laga ulafu naˡa maˡi sulia rodo laˡulaˡu neˡe,
bore ma noaˡa kami kasi deea goˡo ta iˡa. Bore ma su-
lia fatalamu, nau kui ala naˡa aku ˡani furai neˡe ki.”
6 Ma kaidaˡi kira ala ˡani na furai neˡeri ki, kira ka deea
naˡa iˡa ˡoro liu ki, ma na furai ki karangi ka muu naˡa.
7 Sui kira ka karumia maˡi na ngwae kwaima kira ki ˡi
saena ta gwaˡi baru laˡu, fasi ˡiri kira ke leka maˡi, kira
ke kwaiˡafi ada. ˡUnaˡeri kira ka dao maˡi, ma kira ka
faˡafungua ro gwaˡi baru neˡeri ki ˡani iˡa leleka karan-
gi kira ka kuru goˡo. 8 Ma kaidaˡi sa Simon Peter nia
lisia na ru neˡeri, nia leka maˡi ka bobo uruuru ˡi
naˡona sa Jesus, ma ka fata ˡuri, “Aofia ˡae, leka kwau
ˡamu faˡasi nau! Nauˡa na ngwae taˡa liu!”
9 Sa Simon faˡinia na ngwae neˡe kira tua ˡi neˡeri ki,
kira ka ˡarefo liu ana iˡa ˡoro neˡe kira deea. 10 Ma na ro
ngwae neˡe kera rao faˡinia sa Simon, neˡe satada sa
James ma sa John, na ro ngela sa Sebedi ki, kera ka
ˡarefo liu logo. Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana sa Simon,
“Noaˡa ˡoe kosi maˡu laˡu. ˡI naˡo ba ˡoko deea iˡa ki,
bore ma ˡita ˡi taˡena ka oli ˡalaˡa, ˡoke deea lala na ng-
wae ki ˡiri kira ke faˡamamana ana God.”
11 Ma kaidaˡi kira dao naˡa ˡi sara, kira ka faˡasia naˡa
gwaˡi baru ki sulia one, ma kira ka faˡasia ru ki taˡifau,
ma kira ka leka naˡa faˡinia sa Jesus.

Sa Jesus gura taˡi ngwae kuuˡa
(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

12 Ana taˡi asoa, sa Jesus nia tua ˡi saena taˡi fanoa,
ma taˡi ngwae neˡe kuu nia saungia, nia tua logo ˡi
neˡeri. Kaidaˡi nia lisia sa Jesus, nia leka maˡi siana, ka
bobo uruuru ˡi naˡona, ma ka gania ka fata ˡuri, “Araˡi
kwa, diˡia ˡoko maˡudi, ˡoko saiana ˡoke gura nau goˡo
ˡamu kwa.”

13 Sui sa Jesus ka taga kwau na limana, ma ka sama toˡona nonina, ma ka fata ˡuri, “ˡIu, nau ku maˡudi. ˡOke mafo naˡa.” Ma ˡaliˡali ˡi buri ˡana alaˡanga neˡeri ki sa Jesus saea goˡo, na kuu neˡeri ka siki naˡa faˡasia ngwae neˡeri. 14 Sui sa Jesus ka olitani kwau na ngwae neˡeri ka fata ˡuri fuana, “Noaˡa ˡoe kosi faˡarongoa laˡu ˡani ta ngwae ana ru neˡe ki. Bore ma ˡoke leka basi ˡamu siana na fata abu, ma ˡoke faˡataˡinia na nonimu fuana, ˡiri nia ke saiana neˡe ˡoko ˡakwa naˡa. Sui ˡoko kwatea na kwaisuˡusiˡanga sa Moses nia saea ˡiri ngwae ki taˡifau kira ka faˡamamana neˡe na kuu neˡe teoteo ˡi nonimu nia siki naˡa.”

15 Nia ka ˡunaˡeri bore ˡana, na faˡarongoˡanga sulia ru neˡe sa Jesus fuliˡi ki, nia talofia naˡa kula ˡoro ki, ma na ngwae ˡoro ki kira ka leka maˡi siana fuana rongolana faˡamanataˡanga nia ki, ma fasi ˡiri sa Jesus ka gurada logo faˡasia na mataˡinga kira ki. 16 Ma kaidaˡi ˡoro, sa Jesus nia leka nama faˡasia ngwae ki ˡuana kula aroaro ki fuana foˡongaˡa.

Sa Jesus gura na ngwae neˡe nonina taˡu

(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

17 Taˡi asoa, kaidaˡi sa Jesus nia faˡamanata saena taˡi luma, ti Farasi faˡinia ngwae faˡamanata ana taki ki, kira tua logo ˡi neˡeri. Kira leka maˡi faˡasia fanoa ˡoro ki ana abaˡi kula ˡi Galili faˡinia ˡi Judea, ma ˡi Jerusalem. Ma na ngasingasiˡanga God ka tua faˡinia sa Jesus, ˡiri nia ka gura ngwae neˡe kira mataˡi ki. 18 Ma ti ngwae ngalia maˡi taˡi ngwae neˡe nonina taˡu, kira ngalia maˡi ˡi fafona ˡifitaˡi. Kira ka sasi ngangata ˡuana ruˡungaˡa ˡi luma faˡinia, fasi ˡiri kira ka alua ˡi naˡona sa Jesus, fuana nia ka gura. 19 Bore ma osiˡana na fikuˡa neˡeri doe liu, ngwae kwaima ana ngwae neˡe kasi bolo naˡa fuana ruˡungaˡa kwau ˡi luma siana sa Jesus. ˡUnaˡeri kira ka ngalia ngwae neˡeri, kira ka raˡe faˡinia ˡi fafona luma, ma kira ka tafangia taˡi maˡe kwakwa doe, kira ka faˡakosoa maˡi na ngwae neˡeri ˡi fafona ˡifitaˡi siana sa Jesus. 20 Ma kaidaˡi sa Jesus nia lisia na faˡamamanaˡanga kira, nia ka fata ˡuri fuana ngwae neˡe nonina taˡu, “Ngwade ˡae, nau ku rufuanata naˡa ana taˡangaˡa ˡoe ki.”

21 Ma na ngwae faˡamanata ana taki ki faˡinia Farasi ki, kira ka ngunungunu buri fuada kwailiu ma kira ka fata ˡuri, “Reala kwa! Nia saea niaˡa ta ngwae faˡuta mala niniˡa? Nia faˡabolotaˡinia naˡa faˡinia God. Ngwae ki noaˡa kasi rufuanata ana taˡangaˡa ki. Talitoˡona goˡo God neˡe saiana rufuanatalana taˡangaˡa ki.”

22 Sa Jesus nia sai logo ana manataˡanga kira ki saena liada, ma nia ka fata ˡuri fuada, “Kamu kasi manata laˡu ˡunaˡeri.”

Ma sa Jesus sai logo ana neˡe kira faˡamamana talitoˡona goˡo God neˡe ke gura ngwae ki. 23 Goˡo ˡunaˡeri nia ka fata ˡuri, “Diˡia nau ku fata ˡuri fuana ngwae nonina taˡu neˡe ku ˡuri, ‘Taˡangaˡa ˡoe ki, nau ku rufuanata naˡa ani,’ kaumulu kasi lisia goˡo neˡe nia fuli. Bore ma diˡia nau ku fata ˡuri, ‘Mataˡe, ma ˡoko fali,’ ˡi neˡeri kamu ka fiˡi lisia neˡe ngasingasiˡanga nia aku fuana guraˡa. 24 Kaidaˡi nai gura ngwae neˡe, nai faˡataˡinia fuamuˡa neˡe nauˡa, Ngela Ngwae, nau ku toˡo ana ngasingasiˡanga fuana nai rufuanata ana taˡangaˡa ki.”

Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana ngwae nonina taˡu neˡeri, “Nau ku saea fuamu, ˡoke mataˡe naˡa, ngalia ˡifitaˡi ˡoe, ma ˡoko leka naˡa ˡi fanoa ˡoe.”

25 Ma na ngwae neˡeri, ˡaliˡali nia ka mataˡe naˡa ˡi naˡoda, goˡo nia ka ngalia ˡifitaˡi neˡe nia teo ˡi fafona, ma ka oli ˡi fanoa faˡinia baˡatafeˡanga doe fuana God. 26 Ma kira taˡifau kira ka ˡarefo liu naˡa, ma kira ka baˡatafea God. Ru neˡe kira lisia kira ˡarefo liu, kika ˡuri, “ˡIu, ru ni ˡarefoˡa doe liu niniˡa kulu lisia ˡi taˡena.”

Sa Jesus nia ri ˡuana sa Lifae

(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

27 Buri ˡana ru neˡeri, sa Jesus nia leka kwau ˡi maa, ma ka lisia sa Lifae, na ngwae ni gonilana mani ana takisi, nia tua ana kula neˡe nia rao ana. Sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOke leka maˡi faˡinau.” 28 Sa Lifae ka mataˡe, ma ka faˡasi buri ana ru nia ki taˡifau, ma ka leka faˡinia sa Jesus.

29 Sui sa Lifae ka sasia taˡi fangaˡa doe fuana sa Jesus ˡi luma nia. Ma ana kaidaˡi neˡeri logo, na ngwae ˡoro neˡe kira gonia mani ˡani takisi ki faˡinia ti ngwae laˡu, kira fanga faˡinia sa Jesus. 30 Ti Farasi ma ngwae faˡamanata ana taki ki kira ka saetaˡa, ma kira ka fata ˡuri fuana fafarongo sa Jesus ki, “Nia bolo faˡinia nia kasi fanga ma ka kwaˡu laˡu faˡinia ngwae goni mani ana takisi ma ngwae taˡa ˡufuni ki.”

31 Sa Jesus nia olisida ka fata ˡuri, “Ngwae neˡe noaˡa kira kasi mataˡi ki, kira kasi oga goˡo ta ngwae kwaigurai, bore ma ngwae neˡe kira mataˡi ki tari, kira ka boˡoboˡo ˡuana ngwae kwaigurai. 32 Nau ˡiri leka laˡu maˡi fuana laefilana ngwae ˡoloˡolo ki ˡiri kira ke kakari alifaˡi, bore ma na ngwae neˡe abulalada taˡa ki lala tari, nau ku leka maˡi fuana laefilada ˡuana rokisi manataˡanga.”

Aofia dao naˡa, kwaimanataiˡanga ke noaˡa, muke sae saeleˡa

(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

33 Ti ngwae kira fata ˡuri fuana sa Jesus, “Ana kaidaˡi ˡoro ki, na fafarongo sa John ki kira abu fanga fuana foˡongaˡa, ma na fafarongo Farasi ki kira ka ˡunaˡeri logo. Bore ma na fafarongo ˡoe ki, kira fanga ma kira ka kwaˡu goˡo ˡada.”

34 Sa Jesus olisida ka fata ˡuri, “Nia kasi bolo faˡinia toˡa neˡe kira tua ana fafangaˡa ana ara araˡinga neˡe kira ka abu fanga. Duˡungana neˡe, kaidaˡi araˡi faolu nia goˡo ˡana ˡua faˡinida ngwae ki, kira saeleˡa. 35 Bore ma kaidaˡi ke dao maˡi aigaˡi neˡe kira ke baˡea na araˡi faolu faˡasida. ˡUnaˡeri mala, kira fiˡi abu fanga laˡu, osiˡana neˡe kira kwaimanatai. Ta neˡe noaˡa ˡiri bolo fuana na fafarongo nau ki kira ka abu fanga goˡo ˡada kaidaˡi nau ku tua faˡinida.”

36 Sui sa Jesus ka fata ˡani tarifulaˡa fuada logo ˡuri, “Nia kasi bolo fuana muke ngali ta ngisingisi toro faolu fuana subungilana ta toro neˡe nia ˡua. Si diˡia ta ng-

wae sasia na ru neˡeri, na ngisingisi toro faolu neˡeri ka gasia na toro ˡua neˡeri, duˡungana toro faolu nia lukuluku ˡi buri ˡana ngwasilana, ma na toro faolu kasi lia leˡa goˡo faˡinia na toro ˡua. 37 Ma muke sai logo ana, noaˡa nia kasi bolo fuana ta ngwae ka alua naˡa waen faolu ˡi saena ngwaˡi ˡua ana ˡuˡuila nanigot, duˡungana ngwaˡi ru ˡua neˡeri noaˡa kasi baˡu. Si diˡia nia sasia ru ˡunaˡeri, kaidaˡi na waen neˡeri ke totoro goˡo maˡi, nia ka foga naˡa ngwaˡi ru ˡua neˡeri, ma na waen neˡeri ka kisitaˡi, ma na ngwaˡi ru neˡeri ka taˡa naˡa. 38 Nia neˡe ngwae ke alua nama waen faolu ˡi saena na ngwaˡi ru faolu neˡe nia saiana ke baˡu.

39 “Ta ngwae neˡe ˡidufaˡi kwaˡufia goˡo ana waen ˡua, noaˡa nia kasi oga na waen faolu. Osiˡana nia fata ˡuri, ‘Na waen ˡua neˡe kwaˡufilana mamasiˡa ka leˡa kwa.’”

Sa Jesus nia ˡaˡana fuana Sabat

(Matthew 12:1-14; Mark 2:23—3:6)

6 Taˡi Sabat, asoa ana mamaloˡanga, sa Jesus faˡinia fafarongo nia ki kira leleka, ma kira ka liu toˡo folo ana taˡi oˡolaˡi witi, na ru kira saungani fuana beret. Ma kaidaˡi kira liu ana, na fafarongo nia ki kira ka loia ti fingi ru, ma kira ka ˡasaˡasanga saena limada, ma kira ka ˡania. 2 Ma kaidaˡi ngwae ana Farasi ki kira lisia, kira ka fata ˡuri, “Ru neˡe kaumulu sasia nia ˡoia na taki sa Moses, osiˡana kamu loia witi neˡe ana Sabat, asoa ana mamaloˡa.”

3 Sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Nau ku saiana kaumulu toˡomaˡi sulia saena Buka Abu na ru ba sa David na tatalafaˡa nia sasia ˡi naˡo. Ana kaidaˡi neˡeri, sa David faˡinia ngwae nia ki kira fiolo liu, 4 nia ka leka ˡi saena na luma God, ma na ˡingataˡi fata abu ka kwatea fuana sa David na beret neˡe kira ˡau abua fuana God. Ma sa David ka ˡania naˡa beret neˡeri, ma ka kwatea logo fuana ngwae nia ki, ma kira ka ˡania. Bore ma na taki kulu alaˡani fuana talitoˡona goˡo na fata abu God ki neˡe kira saiana ˡanilana. Ma noaˡa kulu kasi lisia saena Buka Abu neˡe God nia saetaˡa fuana sa David.” †5 Sui sa Jesus ka fata naˡa ˡuri, “Nau, na Ngela Ngwae, nau ku toˡo ana na ngasingasiˡanga fuana saelana ru ki fuana ngwae ki kira saiana kike sasia goˡo ˡada ana asoa ana mamaloˡanga.”

6 Ma ana ta asoa ana Sabat logo, sa Jesus ka leka saena luma fuana foˡongaˡa ma ka faˡamanata. Ma taˡi ngwae nia tua logo ˡi neˡeri neˡe lima ˡoloˡolo ana nia mae. 7 Ma ti ngwae faˡamanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kira ka tua logo ˡi neˡeri, ma kira ka lialia ˡuana diˡia sa Jesus ke gura ngwae neˡeri ana Sabat, asoa ana mamaloˡa. Diˡia ˡunaˡeri, kira ka fata maana sa Jesus ana ˡoilana taki God ana guraˡa, ru neˡeri kira manata sulia ma nia diˡia raoˡa. 8 Ma sa Jesus nia saiana goˡo ˡana manatada, ma nia ka fata ˡuri fuana ngwae neˡe limana mae, “Tataˡe maˡi, ˡoko uu maˡi ˡi naˡona ngwae ki taˡifau.” Ma ngwae neˡeri ka tataˡe, ma ka leka maˡi siana sa Jesus. 9 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana Farasi ki, ma na ngwae faˡamanata ana taki ki, “Nau ku saefilo kamu basi. Tae neˡe taki kulu nia alaˡania fasi ˡiri kulu ka sasia ana asoa ana mamaloˡanga? Nia alaˡania sasilana ru leˡa ki, nama sasilana ru taˡa ki? Nia alaˡania na faˡamaurilana ta ngwae, nama saungilana ta ngwae?” 10 Sa Jesus nia fata ˡunaˡeri ka sui, nia ka lia kwailiu fuada, goˡo nia ka fata ˡuri fuana ngwae neˡe limana nia mae, “Taga maˡi limamu.” Ma nia ka taga, ma na limana ka leˡa naˡa. 11 Ana kaidaˡi kira lisia, kira ka saetaˡa liu, ma kira ka alaˡa fiku ma kira ka manata ˡoi ru ˡuana tae neˡe kike sasia ana sa Jesus.

† *6:4 1 Samuel 21:1-6; Levitikus 24:9*

Sa Jesus filia na lifurongo nia ki

(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

12 Ana ta kaidaˡi logo, sa Jesus ka raˡe ˡuana gwauna faˡi ua ˡiri nia ka foˡo. Ma saena rodo laˡulaˡu neˡeri, nia ka foˡosia God. 13 Kaidaˡi nia ˡofodangi naˡa, nia ka saea maˡi fafarongo nia ki siana, ma ka filia akwala ma ro ngwae, ma ka saeda ˡani lifurongo ki. 14 Na satada: sa Simon neˡe sa Jesus faˡasata ˡani sa Peter, ma sa Andrew na ngwaefuta nia, ma sa James, ma sa John, ma sa Filip, ma sa Batolomiu, 15 ma sa Matthew, ma sa Tomas, ma sa James na ngela sa Alfeas, ma sa Simon ta ngwae ana ngwae Jiu ki ba kira oga lalilana ngwae ˡi Rom ki faˡasia ˡi Israel, 16 ma sa Judas na ngela sa James, ma sa Judas Iskariot na ngwae neˡe nia ke baˡa ˡolosaea sa Jesus fuana malimae nia ki.

Sa Jesus nia faˡamanata ma ka gura na ngwae ki

(Matthew 4:23-25)

17 Sa Jesus nia koso maˡi faˡasia ˡi gwauna ua neˡeri faˡinia na akwala ma ro lifurongo nia ki, ma ka uu ana kula ote faˡinia na fikuˡa doe neˡeri neˡe ti ngwae laˡu ana fafarongo nia ki. Ma ti ngwae ˡoro laˡu neˡe kira leka maˡi faˡasia abaˡi kula ˡi Judea, ma faˡinia fanoa doe ˡi Jerusalem, ma na fanoa ki ˡi Taea ma ˡi Saedon neˡe kira tua ˡi sulia asi, kira tua logo ˡi neˡeri. 18 Kira leka maˡi fuana rongolana sa Jesus, ma ˡiri sa Jesus ke gurada faˡasia na mataˡinga kira ki. Ma na ngwae neˡe kira toˡo ana anoˡi ru taˡa ki, kira leka logo maˡi, ma sa Jesus ka gurada. 19 Na ngwae ki taˡifau kira iliili ˡuana samaˡa toˡona sa Jesus, osiˡana na ngasingasiˡanga nia leka kwau faˡasia fuana guralana na ngwae ki taˡifau.

Saesaeleˡanga ma kwaimanataiˡanga

(Matthew 5:1-12)

20 Sa Jesus ka lia kwau fuana fafarongo nia ki ma ka fata ˡuri,

“Saesaeleˡanga fuamuˡa ngwae neˡe kamu dalaˡa ki, osiˡana neˡe God ka gwaungaˡi fafi kamu.

21 Saesaeleˡanga fuamuˡa ngwae neˡe kamu fiolo ana kaidaˡi neˡe ki, osiˡana kamu ke baˡa abusu.

Saesaeleˡanga fuamuˡa ngwae neˡe kamu angi ana kaidaˡi neˡe ki, osiˡana kamu ke baˡa gaˡa.

22 Saesaeleˡanga fuamuˡa kaidaˡi na ngwae ki kira ke silolongaˡi kamu, ma kike ifulangaˡi kamu, ma kira ka fata faˡali kamu, ma fuˡusi taˡa amuˡa, osiˡana kamu roˡosuli nau na Ngela Ngwae.

23 Kamu ke saesaeleˡa, ma muke ngwaˡe sakasaka ˡani saeleˡanga doe kaidaˡi neˡe ngwae ki kike sasi ˡu-

naˡeri amuˡa, osiˡana na kwaiaraˡa doe nia maˡakwali kamu ˡi langi. Nau ku saea ru neˡeri osiˡana kira ke baˡa sasia logo ru taˡa fuamuˡa neˡe koˡo bora kira ki sasia ana profet ki maˡi ˡi naˡo.
24 Bore ma, nia ke taˡa ka lilisu fuamuˡa na ngwae neˡe kamu toˡo ana toˡoruˡa ki ana kaidaˡi neˡe, osiˡana ngwangwaneˡanga ki kamu toˡo ani ka sui naˡa.
25 Nia ke taˡa ka lilisu fuamuˡa na ngwae neˡe kamu fanga abusu ki ana kaidaˡi neˡe, osiˡana kamu ke baˡa fiolo.
Nia ke taˡa ka lilisu fuamuˡa na ngwae neˡe kamu gaˡa ki ana kaidaˡi neˡe, osiˡana kamu ke baˡa oˡomae, ma muke angi.
26 Nia taˡa ka lilisu fuamuˡa kaidaˡi neˡe ngwae ki kira fataleˡa amuˡa, osiˡana na koˡo bora kira ki, kira sasia logo ru neˡeri ki fuana na profet ˡosoˡoso ki.”

Alafeˡanga fuana malimae
(Matthew 5:38-48; 7:12)

27 Sa Jesus nia faˡamanata logo ka ˡuri, “Nau ku saea fuamuˡa na ngwae neˡe kamu rongo sulia fatalaku, muke kwaima ana na malimae kamu ki, ma muke sasi leˡa fuana ngwae neˡe kira silolongaˡi kamu ki. 28 Ma muke foˡosia God, ˡiri nia ke faˡaleˡa ngwae neˡe kira agia kamuˡa, ma muke foˡo fuana na ngwae neˡe kira sasia ru taˡa ki amuˡa. 29 Ma diˡia ta ngwae ka fidalia na satemu, ˡoke alaˡania nia ka fidalia laˡu ta bali sate. Ma diˡia ta ngwae ka ngalia na toˡongi fafo doe ˡoe, ˡoke alaˡania nia ke ngalia logo na toˡongi sae ˡoe fuana.
30 Ma ˡoke kwatea fuana ta ngwae bore ˡana neˡe nia ke gania ta ru amuˡa. Ma diˡia ta ngwae nia ngalia ta ru ana ru ˡoe ki, noaˡa ˡoe kosi gania laˡu fuana olitaˡilana fuamu. 31 Ta tae neˡe kamu oga na ngwae matamata ki kira ke sasia fuamuˡa, kamu ke sasia logo fuada.
32 “Ma diˡia kamu kwaima goˡo amuˡa ana ngwae neˡe kira kwaima amuˡa ki, noaˡa kamu kasi ngalia goˡo ta kwaiaraˡanga. Osiˡana na ngwae taˡa ki bore, kira kwaima logo ana ngwae neˡe kira kwaima ada ki.
33 Ma diˡia kamu sasi leˡa goˡo ˡamuˡa fuana ngwae neˡe kira sasi leˡa fuamuˡa ki, noaˡa kamu kasi ngalia goˡo ta kwaiaraˡanga. Osiˡana neˡe ngwae abula taˡa ki bore, kira sasi logo ˡunaˡeri. 34 Ma diˡia kamu kwate ru goˡo ˡamuˡa fuana ngwae neˡe kira saiana kike duˡua fuamuˡa, noaˡa kamu kasi ngalia goˡo ta kwaiaraˡanga. Osiˡana neˡe ngwae abula taˡa ki bore, kira sasi logo ˡunaˡeri fuana ngwae abula taˡa ki, fasi ˡiri kira ka duˡua nama fuada. 35 Bore ma kamu ke kwaima nama ana malimae kamu ki, ma muke sasi leˡa fuada, ma kamu ke kwate ru ma noaˡa kamu kasi masia laˡu na duˡulana. Diˡia kamu sasi ˡunaˡeri, kamu ke baˡa ngalia na kwaiaraˡanga doe, ma na abulalamuˡa neˡe ke diˡia God na maˡa kamu neˡe nia ˡinotoˡa ka tasa. Osiˡana God nia sasi leˡa fuana ngwae taˡa ki ma ngwae neˡe noaˡa kira kasi saeleˡa faˡinia tae neˡe God sasia fuada.
36 Muke kwaimanatai ana ngwae ki, ka diˡia logo na Maˡa kamu neˡe nia kwaimanatai amuˡa.

Faˡamanataˡanga sulia matalangaˡilana ta ngwae
(Matthew 7:1-5)

37 “Noaˡa kamu kasi matalangaˡinia ta ngwae matamata, ˡasu ˡubani God kata matalangaˡi kamu logo. Ma noaˡa kamu kasi saea na kwaˡikwaˡinga fuana ti ngwae matamata, ma God noaˡa kasi kwatea logo na kwaˡikwaˡinga fuamuˡa. Muke rufuanata nama ana ngwae ki, ma God ke rufuanata kamu logo. 38 Muke kwate nama ru ki fuana ngwae ki, ma God ke kwate ru logo fuamuˡa. Ma God ke baˡa kwatea na kwateˡa neˡe nia diˡia ta ngwae ba nia faˡafungua ta ngwaˡi ru neˡe nia nekea, leleka nia ka fungufungu ma ka ˡalasaka naˡa. Ma God ke baˡa kwate fuamuˡa, diˡia logo neˡe kamu kwatea fuana na ngwae matamata ki.”

Na tualana fafarongo ki

39 Sa Jesus nia fata logo sulia tarifulaˡa fuada ka ˡuri, “Ta ngwae neˡe maana nia rodo, nia ˡafitaˡi ka talaˡia laˡu ta ngwae neˡe maana rodo. Diˡia nia sasi ˡunaˡeri, keroˡa taˡifau goˡo neˡe kera ke ˡasia saena kilu. 40 Aia, na ngwae neˡe nia saesaeˡi ru goˡo ˡana, nia ˡafitaˡi ka liufia na ngwae neˡe faˡamanata nia. Ma diˡia na ngwae saesaeˡi ru nia ngali taˡifau ru neˡe ngwae faˡamanata nia kwate fuana ki, nia diˡia naˡa na ngwae faˡamanata nia.
41 “ˡOko toˡo ana taˡangaˡa doe ki, bore ma ˡoko balufia naˡa ˡamu ta ngwae neˡe nia toˡo ana taˡangaˡa tiˡitiˡi. ˡOko diˡia taˡi ngwae neˡe nia lisia na gegeo ˡi saena na maana toˡolana, bore ma nia kasi lisia goˡo ta buli ano doe neˡe nia saena maana talana. 42 Ma ˡoko fata ˡuri fuana na ngwae matamata, ‘ˡOe kosi sasia ta ru neˡe nia taˡa.’ Bore ma ˡoe kosi manata ˡabera goˡo ana taˡangaˡa doe neˡe ˡoko sasiˡi ki. ˡAeˡo ngwae kwalabasa. ˡOke faˡasia basi na taˡangaˡa ˡoe ki. Sui, ˡoko fiˡi bolo fuana kwaiˡafiˡanga kwau ana ta ngwae matamata fuana na taˡangaˡa nia ki.”

Na ˡai faˡinia na fufuaˡi ru
(Matthew 7:16-20; 12:33-35)

43 Sa Jesus ka fata logo ˡania taˡi tarifulaˡa fuada ka ˡuri, “Na ˡai neˡe nia bulao ka leˡa, nia ˡafitaˡi ka fungu ˡani fuaˡi ru taˡa ki. Ka diˡia logo, na ˡai neˡe nia bulao ka taˡa, nia ˡafitaˡi ka fungu ˡani na fuaˡi ru leˡa ki. 44 Kulu saiana ˡai ki taˡifau, osiˡana fufuaˡi ru kira ki neˡe kira fungu ˡani. Ma nia ˡafitaˡi ta ngwae ka fisua na fufuana ˡai leˡa faˡasia na kwalongarangaraˡa. 45 Ma na ngwae leˡa nia sasia logo na ru leˡa ki sulia na manataˡi ngwae raola nia. Ma na ngwae taˡa nia sasia logo na ru taˡa ki sulia na manataˡi ngwae bulibuli nia. Na ru neˡe nia tua ˡi saena na manatalana ngwae, nia neˡe ka ruˡu maˡi ˡi maa ˡani fatalana.”

Fafarongo mamana
(Matthew 7:24-27)

46 Ma sa Jesus ka alaˡa laˡu ˡuri, “Faˡuta neˡe, ana kaidaˡi kamu alaˡa faˡinau, kamu ka saea nau ˡani

Aofia, bore ma noaˡa kamu kasi sasi goˡo sulia na ru neˡe nau ku saeˡe fuamuˡa ki? 47 Sa tai bore ana neˡe
nia leka maˡi siaku, ma ka rongo sulia na fatalaku, ma
ka sasi sulia, nai faˡataˡinia fuamuˡa na fitoˡonga nia,
ma na tualana. 48 Nia diˡia na ngwae neˡe nia saun-
gaˡinia luma nia, ma nia ka ˡilia na diro ˡai ki ka koso la-
lo. Aia, ma ana kaidaˡi na uta ka toˡo, ma na kafo nia
afetafa maˡi, nia ˡafitaˡi ka malangisia, osiˡana nia
saungaˡinia luma nia ˡi fafona na diro ˡai ki neˡe nia ˡilia
ka koso lalo. 49 Ma na ngwae neˡe nia rongoa na fata-
laku, ma noaˡa kasi sasi sulia, nia diˡia ngwae neˡe nia
saungaˡinia luma nia fafona one, noaˡa nia kasi ˡilia
diro ˡai kasi koso lalo goˡo. Kaidaˡi kafo nia afetafa
maˡi, ma ka foto ana luma neˡeri, luma neˡeri ka ˡasia,
ma ka takalo taˡifau naˡa.”

Sa Jesus gura taˡi ngwae rao

(Matthew 8:5-13)

7 Kaidaˡi sa Jesus nia faˡasuia naˡa fatalana fuana
ngwae ki, nia ka leka naˡa ˡuana fanoa ˡi Ka-
paneam. 2 Ma taˡi ngwae ˡi neˡeri, nia mataˡi ka doe ma
ka karangi mae naˡa. Na ngwae neˡeri, niaˡa na ngwae
rao ana taˡi gwaungaˡi ngwae ramo ana fuˡanga ki
faˡasia na fanoa doe ˡi Rom. Ma gwaungaˡi ngwae
ramo neˡeri, nia lia doe liu ana na ngwae rao nia. 3 Ma
kaidaˡi neˡe gwaungaˡi ngwae ramo neˡeri nia rongoa
neˡe sa Jesus nia dao maˡi, nia ka kwatea ti ngwae faˡi-
naˡonaˡo ana Jiu ki, fasi ˡiri kira ka saea sa Jesus ke leka
maˡi, ˡiri ke gura na ngwae rao nia. 4 Kaidaˡi kira dao
siana sa Jesus, kira ka amasia, kira ka ˡuri, “Na gwaun-
gaˡi ngwae ramo neˡe nia bolo faˡinia ˡoke kwaiˡafi ana
na ngwae rao nia, 5 osiˡana gwaungaˡi ngwae ramo
neˡeri nia kwaima liu fuamiˡa Jiu ki, ma nia ka saun-
gaˡinia taˡi luma fuana foˡongaˡa fuamiˡa ˡi neˡe.”
6 ˡUnaˡeri sa Jesus ka leka naˡa faˡinida. Ma kaidaˡi nia
dao karangia naˡa kwau na luma, na ngwae gwaungaˡi
neˡeri ˡi Rom ka kwatea laˡu kwau na ngwae kwaima
nia ki, ˡiri kira ke fata ˡuri fuana, “Araˡi ˡaˡana neˡe kwa,
ˡoe kosi ˡabera laˡu. Nau noaˡa kusi totolia neˡe ˡoke le-
ka maˡi ˡi saena luma nau. 7 Ma nau bore kusi bolo lo-
go fuana lekaˡa kwau fuamu talaku. ˡOke fata goˡo
maˡi ˡamu, ma na ngwae ni rao nau ka ˡakwa naˡa.
8 Nau ku saiana ˡoko bolo goˡo ˡamu fuana sasilana ru
neˡeri, duˡungana nauˡa talaku na ngwae nau ku rao ˡi
olofana na ngwae doe ki, ma nau ku toˡo ana ngwae ni
fuˡa ki neˡe kira rao ˡi olofana na gwaungaˡinga nau.
Ma diˡia nau ku saea ta ngwae ku ˡuri, ‘ˡOke leka,’ ma
nia ka leka. Ma diˡia nau ku saea ta ngwae ku ˡuri,
‘ˡOke leka maˡi,’ nia ka leka maˡi. Ma diˡia nau ku saea
ta ngwae rao ulafu ma nau ku ˡuri, ‘ˡOke sasia nama ru
neˡe,’ nia ka sasia naˡa.”
9 Ana kaidaˡi sa Jesus nia rongoa ru neˡeri, nia ka
ˡarefo liu. Ma nia ka abula, ma ka fata ˡuri fuana na ng-
wae neˡe kira leka ˡi burina ki, “Nau ku saea fuamuˡa,
nau noaˡa kusi lisia ˡua ta ngwae neˡe nia faˡamamana
ka ˡuri, sui bore ˡana saena ˡi Israel.”
10 Ma na ngwae ngali alaˡanga neˡeri ki, kira ka oli
ˡuana ˡi luma na gwaungaˡi ngwae ramo baera, ma ki-
ra ka lisia na ngwae mataˡi baera nia ˡakwa naˡa.

Sa Jesus faˡamauria na ngwae neˡe nia mae naˡa

11 Ma noaˡa nia kasi tau goˡo ˡi buri ˡana ru neˡeri ki,
sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki, ma ngwae ˡoro ki
logo, kira leka ˡuana taˡi fanoa neˡe kira saea ˡani ˡi
Nen. 12 Ma kaidaˡi nia dao karangia maana na
sakasakaˡa ana na fanoa neˡeri, taˡi fikuˡa kira ngalia
maˡi taˡi ngwae mae, ma kira ka leka naˡa maˡi ˡi maa.
Na ngwae mae neˡeri, niaˡa na ˡalako mutaˡi taˡi gwaˡi
ˡuru. Ma na fikuˡa doe kira ka leka maˡi faˡinia fuana
kwaiatolana. 13 Ma kaidaˡi sa Jesus, na Aofia, nia lisia
na gwaˡi ˡuru neˡeri, nia ka kwaimanatai liu ana, ma ka
fata ˡuri fuana, “ˡOe kosi angi laˡu.” 14 Sui nia ka leka
kwau, ma ka sama toˡona na tatafe neˡe ngwae mae
neˡeri nia teo saena, ma na ngwae neˡe kira ngalia ng-
wae mae neˡeri ki, kira ka uu toˡo. Goˡo sa Jesus ka fata
ˡuri, “Ngwae ˡalako neˡe kwa, nau ku saea fuamu, ˡoke
mataˡe!” 15 Ma na ngwae ˡalako baera ka mataˡe naˡa, ma
ka talaˡae ka alaˡa. Ma sa Jesus ka kwatea naˡa kwau
fuana teˡa nia.
16 Ma na ngwae neˡe kira lisia ru neˡeri ki, kira ka ˡare-
fo liu, ma kira ka baˡatafea God, kika ˡuri, “Taˡi profet
ˡinotoˡa nia sakatafa naˡa maˡi ˡi safitakulu. God nia
dao naˡa maˡi fuana ˡafilakulu na ngwae nia ki.”
17 Ma na alaˡanga sulia sa Jesus, ka talo naˡa ˡi saena
ˡafutana abaˡi kula ˡi Israel, ma na bali ana fanoa ki ka-
likalia logo.

Sa John ngwae ni Siuabu nia kwatea ro fafarongo nia ki siana sa Jesus

(Matthew 11:2-19)

18 Ana kaidaˡi neˡe fafarongo sa John ki kira faˡarongo
nia ˡania na raolana sa Jesus, sa John ka saea maˡi ro
fafarongo nia ki siana, 19 ma ka baˡe keroˡa ka leka
kwau siana sa Jesus, na Aofia, ˡuana saefilolana kika
ˡuri, “ˡUri ma ˡaeˡo naˡa neˡe na Christ, ngwae neˡe ke
baˡa dao maˡi niniˡa, nama mike masia laˡu ta ngwae
matamata?”
20 Ma ana kaidaˡi kera dao siana sa Jesus, kera ka
saefiloa ˡuri ana, “Sa John ngwae ni Siuabu nia baˡe
keroˡo maˡi fuana saefilolamu, ˡUri ma ˡaeˡo naˡa neˡe
na Christ, ngwae neˡe ke baˡa dao maˡi, nama mike
masia laˡu ta ngwae matamata?”
21 Ma ana kaidaˡi neˡeri logo, sa Jesus nia gura ngwae
mataˡi ˡoro ki, ma nia ka ifulangaˡinia na anoˡi ru taˡa ki
faˡasia na ngwae ki, ma ka gura na ngwae neˡe maada
rodo ki. 22 Nia neˡe sa Jesus ka fata ˡuri fuadaroˡo, “Mo-
ro oli kwau, moro ka faˡarongoa sa John ˡania ru ki
neˡe koroˡo lisiˡi ki, ma moro ka rongoˡi ki ˡi taˡena. Ng-
wae maada rodo ki, kira lia naˡa. Ma ngwae ˡaeda mae
ki, kira ka fali naˡa. Ma na ngwae neˡe kuu nia saungi-
da ki, kira ka mafo naˡa. Ma ngwae neˡe alingada bani
ki, kira ka rongo naˡa. Ma ngwae neˡe kira mae ki, kira
ka mauri laˡu. Aia, ma na Faˡarongoˡa Leˡa, nau ku
faˡatalo naˡa ˡani fuana ngwae dalaˡa ki. 23 God ke

ˈoilakitaˈinia na ngwae ki taˈifau neˈe noaˈa kira kasi ilangaˈi nau, osiˈana na ru nau ku sasiˈi ki.”

24 ˈI buri ˈana na ro fafarongo sa John ki kera oli naˈa, sa Jesus nia talaˈae ka alaˈa sulia sa John fuana ngwae neˈe kira fiku ˈi neˈeri ki ka ˈuri, “Ana kaidaˈi kamu leka siana sa John saena abaˈi kula kwasi, ta tae niniˈa kamu leka fuana lisilana ˈi neˈeri? Ta ngwae neˈe noaˈa kasi faˈamamana ka diˈia goˈo ˈana ta gwango rade neˈe nia saola ana iru? Noaˈa! Sa John nia noaˈa laˈu ngwae ˈunaˈeri. 25 ˈUri ma, tae neˈe kamu leka fuana lisilana? Ta ngwae neˈe nia toro ˈania ifi neˈe folilana doe? Noaˈa! Osiˈana ngwae neˈe kira toro ˈunaˈeri ki, kira toˈoru, ma kira ka tua ˈi saena luma leˈa liu ki. 26 Kamu ke faˈarongo nau maˈi. Tae neˈe kamu leka kwau fuana lisilana? Na profet? ˈIu! Nia na profet mamana! Ma nia liufia mala na profet ˈi naˈo ki taˈifau. 27 Sa John naˈa ba kira kerekere sulia saena Kerekereˈa Abu ana kaidaˈi God nia fata ˈuri, ‘Lia basi, nai baˈa kwatea kwau na ngwae ni ngali alaˈanga nau ˈi naˈo amu, fasi ˈiri nia ke sasi akaˈu ana ngwae ki fuamu.’” 28 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Nau ku saea fuamuˈa, sa John nia talingaˈi ka liufia na ngwae ki taˈifau neˈe kira futa maˈi ˈi saena magalia neˈe. Sui ka ˈunaˈeri bore ˈana, na ngwae neˈe kira faˈatiˈitiˈi ada ki saena na ˈInotoˈanga God, kira doe ka tasa ka liu ana sa John.” †

29 Ngwae ki taˈifau neˈe kira rongoa fatalana, ma na ngwae goni mani ana takisi ki bore, kaidaˈi kira rongo sulia fatalana sa Jesus, kira ka saiana taˈi tala God nia saga ma ka mamana, osiˈana kira kakari alifaˈi, ma sa John ka siuabu kira taˈifau. 30 Ma na Farasi ki faˈinia ngwae faˈamanata ana taki ki, osiˈana neˈe kira ˈaila ˈania kakari alifaˈi ˈanga ma na siuabuˈanga ana sa John, kira noaˈa kasi oga goˈo na roˈongaˈa sulia na kwaiogaiˈanga God neˈe nia sasi akaˈu ana fuada.

31 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri fuada, “Nau kui faˈabolotaˈinia fuamuˈa na tua lamuˈa ngwae ana ˈi taˈena, kamuˈa diˈia na kaela ngela 32 neˈe kira fiku ˈi maana usiˈa ˈani ro fikuˈa ki. Ma kira ka ri kwailiu fuada, ‘Kaimili ufi ˈau, ma kamu kasi ngwaˈe goˈo sulia. Ma kaimili ka ngulia na faˈi ngu sulia maeˈa fuaumulu, ma kamu kasi kwaimanatai goˈo.’ 33 Kaidaˈi sa John Siuabu nia dao maˈi, nia abu fanga, ma noaˈa kasi kwaˈufia ta waen, ma kamu ka saea fasi nia toˈo ana anoˈi ru taˈa. 34 Sui, kaidaˈi nauˈa, na Ngela Ngwae, nau ku dao maˈi, nau ku fanga fiku, ma nau ku kwaˈu faˈinia ngwae ki, ma kamu ka fata logo ˈuri, ‘Kamu lisia! Nia fanga doe, ma ka kwaˈu doe ana waen, ma nia ka kwaima faˈinia ngwae neˈe kira goni mani ana takisi ki ma ngwae abulalada taˈa ki logo.’ 35 Bore ma, ngwae neˈe kira roˈosulia na liatoˈo God ki, kira faˈataˈinia neˈe God nia mamana.”

Sa Jesus nia saena luma sa Simon na Farasi

36 Taˈi ngwae ana Farasi ki neˈe satana sa Simon, nia laefia sa Jesus fasi ˈiri ke fanga faˈinia. Ma sa Jesus ka leka ˈi luma nia, ma ka tua egoego, ma ka fanga faˈinia. 37 Ma taˈi kini neˈe abulalana taˈa nia tua logo ˈi saena na fanoa neˈeri. Ana kaidaˈi neˈe kini neˈeri nia saiana sa Jesus nia fanga ˈi saena luma na Farasi neˈeri, nia ka ngalia maˈi taˈi biˈi nura leˈa neˈe nia fungu ˈania ngwaingwai neˈe nia moko leˈa liu. 38 Ma nia ka ruˈu saena luma, ka uu maˈi ˈi buri ˈana sa Jesus talaˈana ˈaena, ma nia ka angi, ma ka faˈaisila na ˈaena sa Jesus ˈani na kafo ana maana. Sui, nia ka ongoa ˈaena sa Jesus ˈani ifuna, ma ka nonoˈia. Sui nia ka kisitaˈinia na ngwaingwai moko leˈa neˈeri ˈi fafona ˈaena sa Jesus.

39 Ma kaidaˈi neˈe Farasi ba nia laefia sa Jesus, nia lisia na ru neˈeri, nia ka manata ˈana ˈuri, “Diˈia na ngwae neˈe niaˈa na profet, nia ke saiana abulalana kini neˈe nia taˈa liu.”

40 Ma sa Jesus ka saiana na manataˈanga na Farasi neˈeri, ma nia ka fata ˈuri fuana, “Simon kwa! Taˈi ru neˈe nau ku oga nai saea fuamu.”

Ma sa Simon ka ˈuri, “Faˈamanata ˈae, ˈoke saea maˈi fuaku kwa.”

41 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Ro ngwae ki kera ngali langa ana mani faˈasia taˈi ngwae neˈe nia alaˈania ngwae ki kira ka ngali langa ana mani nia ki. Taˈi ngwae nia ngali langa ana lima talangaˈi mani ki, ma taˈi ngwae ka ngali langa ana lima akwala mani ki. 42 Ma kera taˈifau goˈo noaˈa kera kasi bolo faˈinia duˈulana mani neˈeri ki, ma na ngwae neˈe nia alaˈania ngali langaˈa fuadaroˈo ka rufuanata na ngali langaˈa kera ki taˈifau. ˈUri ma sa taˈi adaroˈo neˈe nia saeleˈa ka tasa fuana, ana ro ngwae neˈe nia kwatea mani neˈeri ki fuadaroˈo?”

43 Ma sa Simon nia olisia ka ˈuri, “Nau ku fia fasi na ngwae neˈe nia ngalia mani ˈoro.”

Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “ˈOko olisi saga ana.” 44 Sui sa Jesus ka abula fuana na kini neˈeri, ma ka fata ˈuri fuana sa Simon, “ˈOke lisia basi na kini neˈe. Kaidaˈi nau ku ruˈu maˈi saena luma ˈoe, ˈoko ˈiri kwatea goˈo kafo fuaku fuana taufilana ˈaeku. †† Bore ma, nia taufia ˈaeku ˈani na kafo ana maana, ma ka ongoa ˈani na ifuna gwauna. 45 Ma ˈoko ˈiri kwalo nau goˈo ˈani na nonoˈilaku. Bore ma kini neˈe, nia ˈita ana kaidaˈi ba nau ku ruˈu maˈi luma, nia ka inaˈu naˈa ana nonoˈilana ˈaeku. 46 Ma ˈoko ˈiri ngwaia goˈo na gwauku ˈani ta ngwaingwai. Ma kini neˈe, nia kisitaˈinia na ngwaingwai moko leˈa neˈe ana ˈaeku. 47 Nia neˈe, nau ku saea fuamu, na alafeˈanga doe nia, nia faˈataˈinia neˈe na roraˈa ˈoro nia ki kira aloge taˈifau naˈa. Bore ma, sa tai neˈe roraˈa nia neˈe kira rufuanata ka tiˈitiˈi, na alafeˈanga nia tiˈitiˈi logo.”

† *Sa Jesus saea ru neˈe osiˈana noaˈa ta raoˈa ˈiri talingaˈi ka liufia talongaˈilana neˈe na Christ ke baˈa dao likotaˈi maˈi. Na raoˈa neˈe ba sa John sasia.*

†† *Ana asoa ˈinotoˈa ki, na ngwae Jiu ki ˈidufaˈi sasi sulia na falafala ana ngwae Grik ki, ma na ngwae Rom ki, fuana teo ego egoˈa ˈani bali mauli, kira ka riri ˈani suˈusuˈuna lima mauli, ma kira ka fanga ˈani lima ˈoloˈolo. ˈUnaˈeri neˈe ka talangwaraˈu fuana na kini neˈe ka saˈua ˈaena. Kaidaˈi kira ruˈu maˈi ˈi luma, kira kwatea kafo fuana ngwae dao ki ˈiri kira taufia ˈaeda, osiˈana ngwae kira ka ruˈufia taˈe butu garagara neˈe kwate ma ˈaeda ka rafurafuˈa liu. Kwalolana ngwae dao ki bore, kira nonoˈia babalilida, ma asoa ˈinotoˈa ki na biˈi nura ana olif moko leˈa ki ka kisitani fafona gwauda.*

48 Sui sa Jesus ka fata ˈuri fuana na kini neˈeri, “Nau
ku rufuanata naˈa ana na taˈangaˈa ˈoe ki.”
49 Ma ti ngwae neˈe kira tua ˈi neˈeri, kira ka saetaˈa
fuana sa Jesus, ma kira ka fata ˈuri ˈi safitada kwailiu,
“Na ngwae faˈuta niniˈa neˈe ka rufuanata mala na
taˈangaˈa ki ˈuri re?”
50 Sui sa Jesus ka fata ˈuri laˈu fuana na kini neˈeri,
“ˈIOke leka naˈa, ma noaˈa ˈoe kosi manata ˈabera naˈa.
God nia faˈamauriˈo, osiˈana ˈoko faˈamamana.”

Ti kini kira leka faˈinia sa Jesus

8 Ma ˈi buri ˈana ru neˈeri ki, sa Jesus ka leka
daraninia naˈa na fanoa tiˈitiˈi ki, ma na fanoa doe
ki, ma nia ka faˈarongo ˈani na Faˈarongoˈa Leˈa sulia
neˈe God ke baˈa gwaungaˈi fafia ngwae nia ki. Ma na
akwala ma ro fafarongo nia ki, kira leka logo faˈinia,
2 ma ti kini logo neˈe sa Jesus ifulangaˈinia na anoˈi ru
taˈa ki ma na mataˈinga ki logo faˈasida. Ma kiraˈa neˈe:
ˈi Mary, kini ˈi Magdala ba sa Jesus nia ifulangaˈinia na
fiu anoˈi ru taˈa ki faˈasia, 3 ma ˈi Joana, na ˈafe sa Kusa
na ngwae ˈaˈana ana ngwae neˈe kira rao ˈi saena na
luma sa Herod na tatalafaˈa ki, ma ˈi Susana, ma ti kini
ˈoro laˈu. Na kini neˈeri ki neˈe kira foli ru ˈani mani kira
ki fuana ˈafilana sa Jesus faˈinia fafarongo nia ki.

Tarifulaˈa sulia ngwae takalongaˈi maga ˈai

(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

4 Na ngwae ˈoro ki kira fiku maˈi siana sa Jesus. Kira
leka maˈi faˈasia fanoa matamata kwailiu ki taˈifau. Sa
Jesus fata ˈani tarifulaˈa fuada ka ˈuri, 5 “Taˈi ngwae nia
leka ka takaloa maga ˈai ki saena oˈola witi nia. Ma ana
kaidaˈi nia takaloa maga ˈai ki, ti maga ru niˈi ˈasiˈi sulia
na talalinga. Ma na ngwae ki kira liu, ma kira ka urida,
ma na noˈo ki kira ka ˈaniˈi logo. 6 Aia, ti maga ru ka
ˈasiˈi fafona ano faula. Ma ana kaidaˈi kira bulao maˈi,
nia ˈaliˈali goˈo kira ka kuku naˈa, sulia na ano neˈeri
noaˈa nia kasi ngwangakwaˈa. 7 Ma ti maga ru ka ˈasi
logo ˈi safitana na kwalo ˈabui ki. Ma na kwalo ˈabui ki
kira ka bulao maˈi faˈinia na maga ru leˈa ki, ma ka
nuku fafia na witi neˈeri ki. 8 Ma ti maga ru ka ˈasiˈi lo-
go ˈi fafona ano leˈa, ma kira ka bulao, ma kira ka fun-
gu ˈani fuaˈi ru ˈoro liu ki.”
Ma sa Jesus ka faˈasuia fatalana ka ˈuri, “Diˈia ta ng-
wae oga ka sai leˈa ana ru neˈe ki, nia ka sailinga leˈa
mala.”

Sa Jesus ka alaˈa ˈani tarifulaˈanga ki fuana ngwae ˈoro, bore ma nia faˈamadakola ru ki taˈifau fuana fafaron-go nia ki

(Matthew 13:10-17; Mark 4:10-12)

9 Sui na fafarongo sa Jesus ki kira ka saefiloa ˈuana
na fadalana tarifulaˈa neˈeri, 10 ma nia ka olisida ka ˈuri,
“Kaidaˈi sui ki, God noaˈa kasi faˈamadakola ˈua faˈuta
neˈe nia ke baˈa gwaungaˈi fafia ngwae nia ki. Bore ma
taˈena, na madakolaˈa niniˈa dao naˈa fuamuˈa. Fuana
ta ngwae laˈu, nau ku fata ˈani tarifulaˈa ki, ma noaˈa
naisi faˈamadakola, fasi ˈiri,

‘Kira ke fafarongo, ma kike fafarongo, bore ma noaˈa
kira kasi saiana faˈarongoˈa God.
Ma kira ke lia, ma kira ke lia, bore ma noaˈa kira kasi
lisia tae neˈe God sasia fuada.’”

Fadalana na tarifulaˈa ba sulia na ngwae takaloa maga ˈai

(Matthew 13:18-23; Mark 4:13-20)

11 ˈUnaˈeri, sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Na fadalana na
tarifulaˈa neˈeri: Na maga ru, nia diˈia na fatalana God.
12 Na maga ru neˈe kira ˈasida sulia na talalinga ki, kira
diˈia ngwae neˈe kira rongoa fatalana God, ma sa Sae-
tan ka leka maˈi ka lafua alaˈanga neˈeri faˈasi kira. Nia
neˈe nia kwate noaˈa kira kasi faˈamamana fuana mau-
rilada. 13 Ma na maga ˈai neˈe kira ˈasiˈi ˈi fafona ano
neˈe nia faula, nia diˈia na ngwae neˈe kira rongoa fa-
talana God, ma kira ka ngalia faˈinia na saeleˈanga.
Bore ma, fatalana God noaˈa kasi lalisusu goˈo saena
maurilada. Kira ka faˈamamana goˈo sulia kaidaˈi tiˈitiˈi.
Bore ma kaidaˈi ilitoˈonga nia dao goˈo maˈi, noaˈa kira
kasi faˈamamana naˈa. 14 Maga ˈai neˈe kira ˈasida ˈi
safitana na kwalo ˈabui ki, nia diˈia ngwae neˈe kira
rongo, bore ma kira ka manata ˈabera ˈada sulia ru
matamata ki, diˈia na toˈoruˈa ki, ma na saeleˈanga ˈoˈo
saena magalia neˈe nia suˈusida. Nia neˈe nia sasia kira
ka doe ˈidiˈa. 15 Na maga ru neˈe kira ˈasida ˈi fafona na
ano neˈe nia leˈa, nia diˈia ngwae neˈe kira rongoa fata-
lana God ma kira ka gonia saena manataˈi ngwae
ˈoloˈolo ma ka leˈa. Ma kira ka suˈute ˈani fitoˈonga fua-
na sasilana raoˈa ˈoro leˈa ki.”

Kamu ke rongoa ma muke kwairoˈoi ana fatalana God

(Mark 4:21-25)

16 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Noaˈa ta ngwae kasi
faˈaduˈa na faˈi unu, ma ka alua goˈo ˈana ˈi olofana ta
dako nama ta ˈifitaˈi. Bore ma nia ke alua nama ˈi fuila,
fasi ˈiri na ngwae neˈe nia ruˈu maˈi ˈi luma nia ke lisia.
17 “Nia ka ˈunaˈeri logo ana na ta ru neˈe nia tua ago
ana kaidaˈi neˈe, ta asoa niˈi ke baˈa sakatafa taˈifau
maˈi. Ma ti alaˈanga neˈe kira suu fafia, nia ke baˈa raˈe
tafa taˈifau maˈi ˈi maa.
18 “Nia neˈe muke sailinga leˈa, osiˈana God ke baˈa
kwate tatakolaˈa ana liatoˈo ˈanga fuamuˈa, si diˈia ka-
mu roˈosulia na faˈamanataˈanga nau ki. Sa tai bore
ˈana neˈe nia toˈo ana ta madakolaˈanga tiˈitiˈi sulia
ˈinotoˈanga God, God ke baˈa luda gwauna fuana. Bore
ma sa tai neˈe noaˈa kasi roˈosulia faˈamanataˈanga
neˈe ki, ta madakolaˈanga tiˈitiˈi bore ˈana neˈe nia fia
fasi nia toˈo ana sulia ˈinotoˈanga God, God ke oli-
taˈinia faˈasia.”

Tuaˈa mamana sa Jesus neˈe ngwae neˈe kira roˈosulia God

(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

19 ˈI buri ˈana, teˈa sa Jesus faˈinia na ngwaefuta nia
ki, kira dao maˈi, ma kira ka oga lisilana, bore ma nia
ˈafitaˈi fuada fuana ˈidu karangilana, sulia na ngwae
ˈoro ki kira fiku kalia sa Jesus ana kaidaˈi neˈeri. 20 Ma

taˡi ngwae ˡi saena fikuˡa neˡeri ka fata ˡuri fuana sa Jesus, “Teˡa ˡoe faˡinia na ngwaefuta ˡoe ki, kira uu goˡo maˡi ˡada ˡi maa, ma kira oga lisilamu.”

21 Sa Jesus ka fata ˡuri fuada taˡifau, “Sa tai faˡida neˡe kira rongo, ma kira ka roˡosulia fatalana God, kira naˡa neˡe teˡa nau ki, ma na ngwaefuta nau ki.”

Sa Jesus nia toˡo ana ngasingasiˡanga fuana fonelana iru faˡinia nafo

(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

22 Taˡi kaidaˡi, sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki, kira taˡe ˡi saena taˡi gwaˡi baru, ma nia ka fata ˡuri fuada, “Kulu toˡofolo basi ˡuana bali ˡosi loˡoba.” Ma kira ka talaˡae, kira ka toˡofolo naˡa. 23 Ma ana kaidaˡi kira leka naˡa kwau, sa Jesus ka maliu ˡana. Ana kaidaˡi neˡeri goˡo, na iru doe nia taˡe maˡi, ma na nafo ki ka magara naˡa maˡi saena na baru neˡeri, ma na baru neˡeri karangi ka kuru naˡa. 24 Fafarongo nia ki kira ka faˡaada sa Jesus kira ka ˡuri, “Araˡi kwa! Kulu karangi kuru naˡa!”

Sui sa Jesus ka tataˡe ka balufia na iru ma na nafo neˡe magara naˡa, ma kira ka roˡosulia, ma na ˡosi ka fola naˡa. 25 Sui sa Jesus ka balufia fafarongo nia ki ka ˡuri, “Faˡuta neˡe kamu kasi faˡamamana nau?”

Ma kira ka ˡarefo, ma kira ka maˡu, ma kira ka saefilo kira kwailiu kika ˡuri, “Ngwae faˡuta naˡa niniˡa re? Nia fata totongaˡi goˡo, ma na iru faˡinia nafo doe ki bore, kera ka roˡo naˡa sulia.”

Sa Jesus gura taˡi ngwae neˡe toˡo ana anoˡi ru taˡa

(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)

26 Sui sa Jesus faˡinia fafarongo nia ki, kira ka toˡofolo saena ˡosi neˡe leleka ka dao ana abaˡi kula ˡi Gerasa, ana bali ˡosi neˡe teo kwai toˡoi faˡasia abaˡi kula ˡi Galili. 27 Ana kaidaˡi sa Jesus nia koso kwau ˡi sara faˡasia gwaˡi baru, nia ka dao toˡona taˡi ngwae faˡasia kula neˡeri. Na ngwae neˡeri, na anoˡi ru taˡa ki kira tua faˡinia, ma nia ka dadara goˡo ˡana sulia kaidaˡi tau naˡa maˡi, ma noaˡa nia kasi tua logo ˡi saena ta luma. Bore ma nia tua goˡo ˡana ˡi saena na faoda fuana kwaiatolana ngwae mae ki. 28-29 Ana kaidaˡi ˡoro sui naˡa maˡi ki, kira firi fafia ro ˡae nia ki ma limana logo, ma kira ka alua ngwae fuana foloˡa ˡusia. Bore ma, nia ka muusia goˡo ˡana na sene neˡeri ki, ma na anoˡi ru taˡa neˡeri ki kira ka lalia naˡa kwau ˡuana saena abaˡi kula kwasi.

Ma kaidaˡi nia lisia goˡo sa Jesus, nia ka ako doe, ma ka bobo uruuru naˡa ˡi maana ˡaena sa Jesus. Sa Jesus nia fata ˡuri fuana, “Anoˡi ru taˡa neˡe, ˡoke ruˡu maˡi ˡi maa faˡasia na ngwae neˡe.”

Ma ngwae neˡeri ka ri ˡuri, “Jesus kwa, ˡAeˡo Ngela God neˡe ngasingasiˡa liu! Tae neˡe ˡoko oga ˡoke sasi aku? Nau ku ganiˡo ˡoe kosi kwatea ta kwaˡikwaˡinga fuaku.”

30 Sa Jesus ka saefiloa, “Satamu sa tai kwa?”

Ma nia ka olisia ka ˡuri, “Sataku sa Fuani oro.” Nia fata ˡunaˡeri sulia na anoˡi ru taˡa ˡoro liu ki neˡe kira ruˡufia. 31 Na anoˡi ru taˡa neˡeri ki kira ka ˡengoa sa Jesus fasi ˡiri nia kasi baˡeda fuana saena kula gwagwa lingalinga fuana kwaˡikwaˡinga.

32 Ma na gwata ˡoro ki, kira fanga ˡada ˡi babaraˡoa ana faˡi ua neˡe karangi logo ana kula neˡeri. Ma na anoˡi ru taˡa neˡeri ki, kira ka gania sa Jesus fasi ˡiri kira ke ruˡufia ˡada na gwata neˡeri ki. Ma sa Jesus ka alaˡanida. 33 Kira sakatafa naˡa maˡi faˡasia na ngwae baera, ma kira ka ruˡufia naˡa na ngwaˡi gwata baera ki taˡifau. Na ngwaˡi gwata baera ki taˡifau, kira ka lalili saena kwata ˡato neˡeri ˡuana saena ˡosi, ma kira ka kwaˡu, ma kira ka mae taˡifau naˡa.

34 Ana kaidaˡi ngwae neˡe kira lia sulia ngwaˡi gwata neˡeri kira lisia ru neˡeri, kira ka tafi, ma kira ka faˡarongo ˡani saena fanoa neˡeri ma na fanoa tiˡitiˡi kalikalia ki logo. 35 Na ngwae ki neˡe kira rongoa, kira ka leka maˡi fuana lisilana ru neˡe nia fuli. Ma ana kaidaˡi kira dao maˡi siana sa Jesus, kira ka lisia na ngwae neˡeri neˡe anoˡi ru taˡa nia leka naˡa faˡasia, ma nia ka tua naˡa ˡana ˡi maana ˡaena sa Jesus, ma nia ka toro naˡa, ma nia ka manata saga naˡa. Ma kira taˡifau kira ka maˡu. 36 Ma ngwae neˡe kira lisia kaidaˡi neˡe sa Jesus nia ifulangaˡinia naˡa anoˡi ru taˡa neˡeri ki faˡasia na ngwae neˡeri, kira ka alaˡa naˡa sulia fuana ngwae neˡe fiku maˡi ki. 37 Sui ngwae ki taˡifau neˡe kira tua ana abaˡi kula neˡeri, kira saea fuana sa Jesus ˡiri ke leka faˡasida, osiˡana kira maˡu liu. Sui sa Jesus ka raˡe naˡa ˡi saena gwaˡi baru ka salisali fuana lekaˡa. 38 Na ngwae ba na anoˡi ru taˡa nia leka faˡasia, nia ˡengo ana sa Jesus ka ˡuri, “ˡOke alaˡani nau ˡiri nai leka faˡiniˡo.”

Bore ma sa Jesus ka baˡea kwau, ka fata ˡuri fuana, 39 “ˡOke oli ˡamu ˡi fanoa ˡoe, ma ˡoko faˡarongo ˡani ru neˡe God nia fulia fuamu ki.” Sui, na ngwae neˡeri ka oli naˡa ˡuana fanoa nia, ma ka alaˡa naˡa sulia ru neˡe sa Jesus nia fulia fuana ki.

Sa Jesus gura ro kini ki

(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)

40 Sui, ana kaidaˡi sa Jesus nia oli laˡu maˡi faˡasia bali ˡosi loˡoba, ngwae ki kira maˡakwalia, ma kira ka saeleˡa liu fuana lisilana. 41 Ma taˡi ngwae neˡe satana sa Jaeras ka dao maˡi. Na ngwae neˡeri nia ta ngwae faˡinaˡonaˡo ˡi saena luma fuana foˡongaˡa. Nia leka maˡi ka bobo uruuru ˡi ˡaena sa Jesus, ma ka ˡengoa naˡa sa Jesus ˡiri nia ke leka faˡinia ˡuana luma nia. 42 Osiˡana taˡi kala defo mutaˡi nia neˡe nia mataˡi, ma ka karangi mae naˡa. Taˡi akwala ma ro faˡi ngali goˡo neˡe nia doe maˡi sulia.

Ma ana kaidaˡi sa Jesus nia leka faˡinia, na ngwae ˡoro kira fiku kalia logo. 43 Ma taˡi kini neˡe gwaˡi ˡabu nia tafangia tua logo ˡi neˡeri. Na mataˡinga taˡa neˡeri nia saungia naˡa sulia akwala ma ro faˡi ngali ki. Ma nia ka faˡalia naˡa toˡoruˡa nia taˡifau fuana ngwae kwaigura ki, bore ma noaˡa ta ngwae kasi gura goˡo. 44 Ma na kini neˡeri ka kwako maˡi ˡi burina sa Jesus, ma ka sama toˡona ˡaena ifi sa Jesus, ma na gwaˡi ˡabu neˡeri ka langa naˡa faˡasia ana kaidaˡi neˡeri nama.

45 Sa Jesus ka saefilo ka ˈuri, “Sa tai niniˈa sama toˈoku?”

Ana kaidaˈi neˈeri, na fikuˈa neˈeri taˈifau kira ka tofe goˈo ˈada.

Ma sa Peter ka fata ˈuri, “AraˈI kwa, ngwaˈi toˈa ˈoro niniˈa kira bekesiˈo naˈa.”

46 Bore ma sa Jesus ka fata ˈuri, “TaˈI ngwae nia sama toˈoku, osiˈana nau ku saiana kaidaˈi neˈe na ngasingasiˈanga nau nia gura ta ngwae.” 47 ˈIu, na kini neˈeri nia saiana sa Jesus nia sai filoa naˈa, ma nia ka faˈli maˈi, ma ka lebelebe, ma ka maˈu, ma nia ka bobo uruuru ˈi naˈona ˈaena sa Jesus. Ma kaidaˈi ngwaˈi toˈa ˈoro neˈeri kira liafunufunu fuana, nia ka faˈarongo kira taˈifau duˈungana tae neˈe nia sama toˈona sa Jesus, ma ka kwatea neˈe nia ka ˈakwa ˈaliˈali naˈa. 48 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Kini neˈe ˈae, God nia gura ˈoe naˈa, osiˈana neˈe ˈoko faˈamamana nau. Leka naˈa kwau amu, ma noaˈa ˈoe kosi manata ˈabera naˈa.”

49 Kaidaˈi sa Jesus nia alaˈa goˈo ana ˈua, taˈi ngwae nia dao naˈa maˈi faˈasia luma sa Jaeras, ka faˈarongoa sa Jaeras ka ˈuri, “Na kala defo ba ˈoe, nia mae naˈa. Noaˈa ˈoe kosi faˈa ˈabera laˈu na ngwae faˈamanata.”

50 Ma sa Jesus ka rongoa, ma ka fata ˈuri fuana sa Jaeras, “Noaˈa ˈoe kosi maˈu. DiˈIa ˈoko faˈamamana nau, na kala defo ˈoe ke leˈa logo.”

51 Ana kaidaˈi kira dao kwau ˈi luma, sa Jesus ka talaˈia sa Peter, faˈinia sa John, ma sa James faˈinia maˈa ma teˈa ngela neˈeri goˈo, kira ka ruˈu ˈi luma. Sa Jesus ka luia ta ngwae laˈu noaˈa kasi leka faˈinida ˈi luma. 52 Ma na fikuˈa neˈeri ki taˈifau, kira oˈomae, ma kira ka angisia na ngela neˈeri. Sui sa Jesus ka fata ˈuri, “Kamu kasi angi laˈu. Na ngela neˈe noaˈa nia kasi mae, bore ma nia maliu goˈo ˈana.”

53 Ma kira ka gaˈasia lala sa Jesus, osiˈana kira saiana neˈe ngela neˈe nia mae mamana naˈa. 54 Sui sa Jesus ka dau ˈi limana na ngela neˈeri, ma ka ri ka ˈuri, “Ngela neˈe ˈae, tataˈe naˈa!” 55 Ma na mangona ka oli laˈu maˈi, ma nia ka tataˈe. Ma sa Jesus ka saea fuada ˈiri kira ke kwatea ta fanga fuana. 56 Na teˈa nia faˈinia na maˈa ngela neˈeri, kira ka ˈarefo liu ana ru neˈeri. Sui sa Jesus ka luida noaˈa kira kasi alaˈa laˈu sulia ru neˈeri ki fuana ta ngwae.

Sa Jesus asungaˈinia na lifurongo nia ki fuana raoˈa

(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

9 Sa Jesus nia saea maˈi na akwala ma ro fafarongo nia ki siana. Ma nia ka kwatea na ngasingasiˈanga ma na gwaungaˈi ˈanga fuana guralana mataˈinga ki, ma na ifulangaˈilana anoˈi ru taˈa ki. 2 Nia ka asungaˈinida kwau fuana faˈafulangaˈilana na ˈInotoˈanga God, ma guralana ngwae mataˈi ki. 3 Ma nia ka fata fuada ka ˈuri, “Noaˈa kamu kasi dau fafia ta ru fuana lekaˈa kamu. Kamu kasi ngalia ta faˈi kuba, ma ta ngwaˈi, ma ta fanga, ma ta mani, ma ta ro toro fuana rokisiˈanga. 4 Ma ti ngwae ana ta luma neˈe kira kwalo kamu, muke tua babatoˈo ˈi saena luma neˈeri, leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe kamu ke leka ana. 5 DiˈIa ta ngwae ana ta fanoa neˈe noaˈa kira kasi kwalo kamu, muke leka ˈamuˈa faˈasida, ma kamu ke tafula fulafulana ano faˈasia na ˈaemuˈa diˈIa na faˈabasuˈanga naˈa fuada neˈe God ke baˈa matalangaˈi kira, duˈungana kira ˈaila ˈania rongolana fatalana God.”

6 Ma na fafarongo ki kira ka leka, ma kira ka liu naˈa ana fanoa ki taˈifau fuana alaˈanga sulia FaˈarongoˈA LeˈA sulia God, ma faˈinia guralana ngwae ki ana kula ki taˈifau.

Kaidaˈi sa Herod nia rongoa alaˈanga ki sulia sa Jesus

(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

7 Ma ana kaidaˈi neˈeri logo, sa Herod Antipas na tatalafaˈa ˈi Galili, nia rongoa na alaˈanga ki sulia ru neˈe sa Jesus nia sasiˈi ki. Ma na manatana ka bulia musia kula naˈa sulia ti ngwae kira saea sa John Siuabu neˈe nia mauri laˈu, 8 ma ti ngwae laˈu kira ka saea niaˈa ˈani sa Elaeja na profet, ma ti ngwae laˈu kira ka saea niaˈa ta profet ˈua maˈi ˈi naˈo neˈe nia tataˈe laˈu faˈasia na maeˈa. 9 GoˈO ma sa Herod ka fata ˈuri, “Sa John ba nau ku kwatea na ngwae ni ofoˈa ki ka siki muusia naˈa gwauna! Ma na ngwae faˈuta niniˈa kira alaˈa sulia ˈuri?” ˈUnaˈeri, ka talaˈae ana kaidaˈi neˈeri, sa Herod oga liua lisilana sa Jesus.

Sa Jesus nia sarea na lima toˈoni ngwane ki

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)

10 Ma ana kaidaˈi neˈe akwala ma ro lifurongo sa Jesus ki kira oli naˈa maˈi faˈasia faˈafulangaˈilana na ˈInotoˈanga God ma na guralana ngwae mataˈi ki, kira ka alaˈa sulia ru neˈe kira sasiˈi ki. Sui, sa Jesus faˈinia fafarongo nia ki, kira ka leka taˈifilida ˈuana fanoa ˈi Betsaeda. 11 Bore ma ana kaidaˈi neˈe, ngwae ki kira rongoa naˈa sa Jesus nia liu, kira ka leka logo sulia. Ma sa Jesus ka kwaloda, ma ka fata sulia na ˈInotoˈanga God fuada, ma ka faˈamauria naˈa ngwae neˈe kira mataˈi ki.

12 Ma ˈi saˈulafi naˈa, kaidaˈi sina karangi suu, na akwala ma ro fafarongo nia ki kira ka leka maˈi siana, ma kira ka fata ˈuri, “ˈOke olitaˈinia na fikuˈa neˈe, ˈiri kira ke leka ˈada ana fanoa ki, ma kira ke dao toˈona ta fanga faˈinia ta kula fuana teoˈa, osiˈana neˈe kula neˈe noaˈa ta ngwae kasi tua goˈo ana.”

13 Sui sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Kamu ke kwatea lala fanga fuada fuana ˈanilana.”

Ma kira ka olisia kika ˈuri, “Kaimili toˈo goˈo ana lima afu beret ki, ma na ro gwaˈi iˈa ki. ˈUri ma ˈoko oga kaimili ke leka folia maˈi fanga fuana fikuˈa doe neˈe?” 14 Na fikuˈa neˈe nia bolo faˈinia na lima toˈoni ngwae ki neˈe kira tua ˈi neˈe. †

Sa Jesus ka fata ˈuri fuana na fafarongo nia ki, “Muke saea fuada kira ke tua ˈi ano ˈani ti gwaˈi tuaˈa ana lima akwala ngwaeˈa.”

15 Buri ˈana neˈe fafarongo ki kira sasi ˈunaˈeri ka sui, na ngwae ki taˈifau kira ka tua ˈi ano naˈa. 16 Sui sa Jesus ka ngalia na lima afu beret neˈeri ki, ma na ro gwaˈi iˈa neˈeri ki, ma nia ka lia ˈalaˈa ˈuana ˈi langi, ma

† *Kira kasi toˈoa goˈo ˈafe ki faˈinia ngela ki neˈe kira fanga logo saena fikuˈa neˈe.*

ka baˡatafea God. Sui nia ka ngiia na afu beret ki, ma na iˡa ki, ma ka kwatea fuana na fafarongo nia ki, ˡiri kira ka daroˡia ana ngwae ki. 17 Ma kira taˡifau kira ka fanga, ma kira ka abusu liu. Ma na fafarongo nia ki, kira ka gonia na orengana fanga neˡe nia ore ˡi saena akwala ma ro kokofi ki leleka ka fungu.

Sa Peter faˡinia sa Jesus
(Matthew 16:13-19; Mark 8:27-29)

18 Taˡi kaidaˡi sa Jesus nia foˡo ana taˡifilia, ma na fafarongo nia ki kira ka leka maˡi siana, ma nia ka saefiloda ka ˡuri, “Ngwae ki kira saea nau ˡania sa tai?”
19 Ma kira olisia kika ˡuri, “Ti ngwae kira saea fasi ˡaeˡo sa John Siuabu neˡe nia mauri laˡu. Ma ti ngwae laˡu kira saea fasi ˡaeˡo sa Elaeja neˡe nia mauri laˡu. Ma ti ngwae laˡu kira saea fasi ˡaeˡo ta ngwae ana na profet ba ˡi naˡo ki maˡi neˡe nia mauri laˡu.”
20 Ma sa Jesus ka lidi kira ka ˡuri, “Ma kaumulu sae nau mo ˡania sa tai?”
Sa Peter nia olisia ka ˡuri, “ˡAeˡo neˡe na Christ, na ngwae neˡe God nia filia fuana ˡafilana ngwae nia ki.”

Sa Jesus nia fata sulia na maelana
(Matthew 16:20-28; Mark 8:30—9:1)

21 Sui sa Jesus ka fata totongaˡi fuada fasi ˡiri noaˡa kira kasi faˡarongoa laˡu ta ngwae ana ru neˡeri. 22 Ma nia ka fata logo ˡuri, “Nauˡa, na Ngela Ngwae, nai baˡa nonifii ka doe liu ˡani ru ˡoro ki. Ma na ngwae faˡinaˡonaˡo ki, ma na fata abu doe ki, ma na ngwae faˡamanata ˡani na taki ki, kira ke ilangaˡi nau. Ma kira ke saungi nau, sui ana uula asoa, God ke baˡa taˡe nau fuana mauriˡa.”
23 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri fuada taˡifau, “Sa tai bore ˡana neˡe oga ke donga nau, noaˡa nia kasi manata ˡabera sulia ru nia oga ki goˡo ˡana talana. Asoa ki taˡifau nia ke maˡudi fuana dongalaku, sui bore ˡana kaidaˡi nia ke nonifii, ma ke mae ana ˡai rara folo. 24 Sa tai bore ˡana neˡe ˡaila kasi donga nau duˡungana nia oga ke sasi ˡana sulia kwaiogaiˡanga nia ki talana, nia ke baˡa talafia na mauriˡa firi. Bore ma diˡia sa tai bore ˡana neˡe noaˡa nia kasi manata ˡabera sulia ru nia oga ki goˡo ˡana talana, ma nia maˡudi ke mae fuaku, nia ka toˡo ana mauriˡa firi. 25 Diˡia neˡe na ngwae toˡo ana ru ki taˡifau saena magalia, kaidaˡi nia mae, ma nia ke tua tau faˡasia God, ru neˡeri kasi fulia goˡo ta leˡangaˡa fuana. 26 Ma diˡia ta ngwae nia ˡeke ˡani nau faˡinia fatalaku, ˡirai Nauˡa, na Ngela Ngwae, nai baˡa ˡeke logo ˡania, ana kaidaˡi nai dao maˡi faˡinia na ngwasinasinaˡanga nau, ma na ngwasinasinaˡanga Maˡa nau, ma na ngwasinasinaˡanga ˡainsel abu ki laˡu. 27 Nau ku saea naˡa fuamuˡa, ti ngwae aumulu ˡi neˡe logo, noaˡa kira kasi mae leleka kira ka lisia God ke gwaungaˡi fafia ngwae nia ki.”

Sa Jesus nia faˡataˡinia raralana ma na ngasingasiˡanga nia
(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

28 Bolo faˡinia kwalu asoa ki ˡi buri ˡana neˡe sa Jesus saea ru neˡeri ki, nia ka talaˡia sa Peter, ma sa John, ma sa James, ma kira ka raˡe ˡi gwauna taˡi faˡi ua fuana foˡongaˡa. 29 Ma kaidaˡi sa Jesus nia foˡo ana, na maana ka rokisi ka ngwasinasina, ma na ifi nia ki ka kwao ma ka ngwasinasina liu. 30 Ma ˡaliˡali goˡo ro ngwae ki kera tua logo ˡi neˡeri, ma kera ka alaˡa faˡinia sa Jesus. Keraˡa neˡe sa Moses ma sa Elaeja. 31 Ma kera ka sakatafa maˡi ˡi saena na ngwasinasinaˡanga ˡi langi, ma kera ka alaˡa faˡinia sa Jesus sulia na maelana ma lekalana faˡasia na magalia ˡuana ˡi langi neˡe nia ke faˡa aliˡafua ˡi Jerusalem. 32 Bore ma sa Peter ma na ro kwaima nia ki, kira ka maliu naˡa ˡada. Sui ana kaidaˡi kira ada naˡa, kira ka lisia na ngwasinasinalana sa Jesus ma na ro ngwae neˡe kera uu faˡinia ki. 33 Ma ana kaidaˡi neˡe ro ngwae neˡeri ki kera sasi fuana lekaˡa faˡasia sa Jesus, sa Peter ka fata ˡuri fuana, “Araˡi kwa, nia leˡa liu neˡe kulu ka tua naˡa akulu ˡi neˡe. Alu kaimili ke saungaˡinia uulu babala ki, ta ai fuamu, ma ta ai fuana sa Moses, ma ta ai fuana sa Elaeja.” (Nia kina logo ˡana ru neˡe nia saea.)
34 Ma kaidaˡi sa Peter nia alaˡa goˡo ana ˡua, taˡi gwaˡi salo nia dao ma nunufilana ka buta fafida. Ma na uulu fafarongo ki, kira ka maˡu ana kaidaˡi neˡe gwaˡi salo neˡeri nia leka maˡi ka dau fafida. 35 Ma taˡi lingaˡi fataˡa saka maˡi faˡasia ˡi saena na gwaˡi salo neˡeri ma ka ˡuri, “Niaˡa neˡe na ngela nau. Nau nau ku filia naˡa. Muke rongo sulia!”
36 Ma kaidaˡi lingaˡi fataˡa neˡeri nia sui naˡa, taˡi sa Jesus naˡa ˡana neˡe nia tua faˡinia na uulu fafarongo nia ki ˡi neˡeri. Ma kira ka noto fafia na ru neˡeri, ma ana kaidaˡi neˡeri noaˡa kira kasi faˡarongoa naˡa ta ngwae ana ru neˡe kira lisia.

Sa Jesus nia ifulangani anoˡi ru taˡa faˡasia na ngwae fii doe
(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)

37 Sui faˡi asoa ˡi buri ˡana ru neˡeri ki, sa Jesus faˡinia uulu fafarongo nia ki, kira ka koso maˡi faˡasia gwauna faˡi ua neˡe sa Jesus nia rokisi ana, ma na ngwae ˡoro ki kira ka saka toˡona sa Jesus. 38 Ma taˡi ngwae faˡasia na fikuˡa neˡe nia ri ka fata ˡuri, “Faˡamanata kwa, nau ku gani ˡoe, ˡoke ifulani kwau anoˡi ru taˡa neˡe faˡasia na ngela nau, sulia nia neˡe taˡi ngela mutaˡi nau naˡa.
39 Na anoˡi ru taˡa nia olofia ˡaliˡali goˡo, ma nia ka ako doe, ma ka ˡui ˡania ˡi ano ma ka lebesia, ma na kwakwana ka ngisungisuˡa. Kaidaˡi nia saungia, nia ka ˡafitaˡi liu fuana suiˡa faˡasia, ma ka faˡakaisia liu naˡa.
40 Nau ku gania fafarongo ˡoe ki fuana ifulangaˡilana faˡasia, ma ka ˡafitaˡi liu fuada fuana sasilana.”
41 Sa Jesus ka fata ˡuri, “Kamuˡa manatamuˡa ngasi liu, ma ngwae taˡa ki! Kamu noaˡa kasi faˡamamana nau ˡua! Nau ku noni maruku naˡa ˡani abu fitoˡonga nini kamu. Nau ku tua faˡi kamu ka dao naˡa ˡuri, fuila

kaumulu ka faˈamamana nau naˈa.” Sui nia ka fata ˈuri fuana ngwae neˈeri, “ˈIOke ngalia maˈi na ngela ˈoe ˈi neˈe.”
42 Ana kaidaˈi neˈe ngela neˈeri nia dao maˈi ana kula neˈe sa Jesus nia uu ana, na anoˈi ru taˈa neˈeri nia ka fiˈi ˈui ˈania ngela neˈeri ˈi ano, ma ka lebesia. Ma sa Jesus ka balufia na anoˈi ru taˈa neˈeri, ma nia ka fiˈi saka faˈasia ngela neˈeri, ma na tualana ngela neˈeri fiˈi leˈa, ma sa Jesus ka kwatea ngela neˈeri fuana maˈa nia.
43 Ma na ngwae neˈe kira fiku ki, kira ka ˈarefo liu ana ngasingasiˈanga God.

Na ruana kaidaˈi sa Jesus nia alaˈa sulia na maelana
(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)

Ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira ˈarefo goˈo ˈada ˈua ana ru neˈe sa Jesus nia fulia ki, nia ka fata ˈuri fuana fafarongo nia ki, 44 “Noaˈa kamu kasi manata bura ˈani na ru neˈe nau ku saea fuamuˈa ki. Nauˈa, na Ngela Ngwae, kira ke kwate nau saena limana malimae nau ki.” 45 Bore ma fafarongo nia ki kira kasi saiana ta tae neˈe nia fada ˈani alaˈanga neˈe nia saea. God nia sofongaˈinia na fadalana alaˈanga neˈe faˈasida. Ma kira maˈu logo fuana saefilo lana fadalana alaˈanga neˈeri.

Sa tai neˈe nia doe ka tasa
(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)

46 Ma na olisuˈusuˈunga ka leka ˈi safitana na fafarongo sa Jesus ki, sulia sa tai ada neˈe ke doe ka gwaungaˈi fafida taˈifau. 47 Ma sulia neˈe sa Jesus nia saiana manatalada, nia ka ngalia taˈi ngela, ma ka faˈauua ˈi safitada, 48 ma ka fata ˈuri fuada, “Diˈia sa tai neˈe ˈoko kwaloa ta ngela ˈuri duˈungana neˈe ˈoko faˈamamana nau, ˈoko kwalo nau laˈu goˈo. Ma diˈia sa tai neˈe ˈoko kwalo nau, ˈoko kwaloa logo God neˈe nia asungaˈi nau maˈi. Duˈungana sa tai neˈe ˈoko faˈatiˈitiˈi ˈoe talamu ˈi safitamuˈa, ˈaeˈo neˈe ngwae doe ka gwaungaˈi fafi kamu taˈifau.”

Sa tai neˈe kasi uu bokota kamu, nia tua faˈi kamu
(Mark 9:38-40)

49 Sui sa John ka fata ˈuri, “Araˈi kwa, kaimili lisia taˈi ngwae nia ifulani na anoˈi ru taˈa ki ˈani ngasingasiˈanga ˈoe, ma kaimili ka fonea faˈasia sasilana, osiˈana noaˈa nia kasi ˈado faˈi kulu.”
50 Sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Noaˈa kamu kasi fonea laˈu, osiˈana sa tai neˈe noaˈa kasi uu bokota kulu, nia na ngwae faˈi kulu.”

Na ngwaˈe ˈi Samaria ki kira ˈaila liu ˈania sa Jesus

51 Kaidaˈi nia dao karangi naˈa fuana sa Jesus ke fane naˈa ˈi langi, nia ka manata doe ana lekaˈa ˈuana ˈi Jerusalem. 52 Ma nia ka kwatea ngwae ki kira ka etaeta ˈi naˈo ana. Kira leka, ma kira ka dao ana taˈi fanoa ana na abaˈi kula ˈi Samaria ˈiri kira ke sasi akaˈu ana ru ki taˈifau maˈakwalia. 53 Bore ana na ngwae ki ˈi neˈeri noaˈa kira kasi oga goˈo kwalolana, sulia nia na ngwae Jiu lala neˈe nia leka ˈuana ˈi Jerusalem. 54 Ma kaidaˈi na ro ngwae ana fafarongo nia ki sa James ma sa John, kera lisia ru neˈeri, kera ka fata ˈuri fuana, “Aofia kwa, nia faˈuta? ˈUri ma ˈoko oga keroˈo ke gani ˈuana ta mafula faˈasia maˈi ˈi langi ˈiri ke doˈofida taˈifau kwa?”
55 Sui sa Jesus ka abula ma ka balufidaroˈo. 56 Ma kira ka leka naˈa ˈada ˈuana ta fanoa matamata.

Dongalana sa Jesus neˈe ˈuri mala
(Matthew 8:19-22)

57 Ma ana kaidaˈi kira leka naˈa sulia na taˈi tala, taˈi ngwae ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “Nau ku oga nai leka faˈi ˈoe ˈi faˈi bore ˈana neˈe ˈoke leka ˈuana.”
58 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Noaˈa nia kasi talangwaraˈu. Na kui kwasi ki kira toˈo ana na kula kira ki fuana teoˈa, ma na noˈo ki logo kira ka toˈo ana na nuˈi kira ki. Bore ma nauˈa, na Ngela Ngwae, nau noaˈa kusi toˈo ana ta luma fuana maliuˈa ana.”
59 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana ta ngwae laˈu, “ˈIOke leka maˈi faˈi nau.”
Bore ma na ngwae neˈeri ka fata lala ˈuri, “Araˈi kwa, ˈoke alaˈani nau ˈiri nau kui leka, ku tua basi faˈinia maˈa nau, leleka nia ka mae mala, nau ku kwaiatoa ka sui, nau ku fiˈi dongaˈo.”
60 Ma sa Jesus ka olisia ma ka ˈuri fuana, “Alaˈania na ngwae neˈe noaˈa kira kasi toˈo ana mauriˈa ana God ki, kira ka kwaiatoa naˈa ˈada na ngwae mae kira ki. ˈAeˈo niniˈa, ˈoke leka, ma ˈoko fata sulia na ˈInotoˈanga God.”
61 Ma ta ngwae laˈu ka fata ˈuri, “Araˈi kwa, nau kui leka mo ˈi burimu. Bore ma, ˈoke alaˈani nau ˈiri nai leka ma ku olioli basi ana ngwae nau ki ˈi fanoa.”
62 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Ta ngwae neˈe nia oga ke leka faˈi nau, ma nia ka manata doe sulia na ru neˈe nia faˈasiˈi ki, noaˈa nia kasi bolo faˈinia God ka ˈinotoˈa fafia maurilana.”

Sa Jesus nia kwatea fiu akwala ma ro fafarongo nia ki

10 ˈI buri ˈana na ru neˈeri ki, na Aofia sa Jesus ka filia fiu akwala ma ro ngwae ki, ma ka kwatea kira ka leka ro ngwaeˈa fasi ˈiri kira ke leka ˈi naˈona ˈuana fanoa ki taˈifau goˈo neˈe nia manata fuana lekaˈa ˈuani. 2 Ma nia ka fata ˈuri fuada, “Na ngwae neˈe kira sasi akaˈu naˈa fuana faˈamamanaˈanga ana God ki, kira diˈia na ru ˈoro ki ˈi saena oˈola fuana fikulani. Bore ma, ngwae fuana fikulana na ru neˈeri ki, kira kasi ˈoro. Nia neˈe, muke foˈosia God ˈiri nia ke kwatea maˈi ngwae ni rao ki faˈi kamu. 3 Muke leka naˈa. Nau ku asungaˈi kamu diˈia na kala sipsip ki ˈi safitana na kui kwasi ki, sulia ngwae ˈoro ki kira oga kike faˈali kamu. 4 Noaˈa kamu kasi ngalia ta mani, ma noaˈa ta ngwaˈi ni ru fuana alu maniˈa ˈi saena, ma noaˈa ta taˈe butu. Ma noaˈa kamu kasi ˈabera ˈani alaˈanga faˈinia ta ngwae sulia tala. 5 Ma kaidaˈi kamu ruˈu ana ta luma, muke fata ˈuri, ‘God ke faˈaleˈa kamu, ma na aroaroˈanga nia ka tua faˈi kamu ˈi saena na luma neˈe.’ 6 Ma diˈia na ngwae neˈe nia tua ˈi neˈeri nia kwalo kamu ˈania aroaroˈa, na faˈaleˈanga kamu ke tua logo faˈinia na ngwae neˈeri. Ma diˈia ka noaˈa, na faˈaleˈanga neˈeri

ka oli logo maˈi fuamuˈa. 7 Muke tua ˈi saena na luma neˈeri, ma muke ˈania, ma muke kwaˈufia ta ru neˈe kira kwatea fuamuˈa. Osiˈana na ngwae neˈe nia rao, nia ke ngalia nama ˈana na folifoliˈa nia. Kamu ke tua toˈo, ma noaˈa kamu kasi lae luma kwailiu.

8 “Ma kaidaˈi kamu dao ana ta fanoa, ma kira ka kwalo kamu, muke ˈania fanga tae neˈe kira kwatea fuamuˈa. 9 Ma muke gura na ngwae mataˈi ki ˈi saena na fanoa neˈeri, ma muke fata ˈuri fuana na ngwae ˈi neˈeri ki, ‘Kaidaˈi God ke gwaungaˈi fafia ngwae nia ki, nia dao karangi kamu naˈa.’ 10 Ma diˈia kamu dao ana ta fanoa, ma noaˈa kira kasi kwalo kamu, muke leka sulia na tala ˈi saena fanoa neˈeri, ma kamu fata ka ˈuri, 11 ‘Na fulafulana ano ana fanoa neˈe kamu niniˈa ratai olofana ˈaemili, kami tafula naˈa kwau ˈusi kamu. Niniˈa na faˈabasuˈanga naˈa fuamuˈa neˈe God ke baˈa matalangaˈi kamu duˈungana kamu ˈaila ˈania rongolana fatalana God. Kamu ke manata toˈona ru neˈe: ˈInotoˈanga God nia dao karangi kamu naˈa.’ 12 Nau ku saea fuamuˈa, na asoa ana kwaˈikwaˈinga neˈe ke dao maˈi, God ke kwatea na matalangaˈinga fuana na ngwae ana fanoa taˈa ba ˈi Sodom. Bore ma nia ke baˈa kwatea na matalangaˈinga doe ka tasa fuana ngwae ana fanoa neˈe ka liufia ngwae ana fanoa ba ˈi Sodom!”

Fanoa doe ki noaˈa kira kasi faˈamamana sa Jesus

(Matthew 11:20-24)

13 Sa Jesus nia fata ˈuri, “Nia taˈa lilisu naˈa fuamuˈa neˈe kamu tua ˈi Koresin. Ma kamuˈa neˈe kamu tua ˈi Betsaeda ka ˈunaˈeri logo. Osiˈana kamu ˈiri faˈamamana na faˈanadaˈa ˈoro ba nau ku sasia fuamuˈa ki. Diˈia kira sasi faˈanadaˈa neˈeri ki ˈi Taea ma ˈi Saedon † ˈi naˈo, na ngwae ˈi neˈeri ki kira ka tua ˈi ano, ma kira ka ruˈufia toro biliˈa ki, ma kira ka rafua nonida ana fuˈa, fasi ˈiri ka faˈataˈinia neˈe kira kakari alifaˈi taˈifau naˈa faˈasia abula taˈangaˈa kira ki. 14 Aia, ana faˈi asoa God ke baˈa matalangaˈinia ngwae ana magalia neˈe, na kwaˈikwaˈinga kamu ke baˈa tasa ka liufia na ngwae ˈi Taea faˈinia Saedon ki. 15 ˈIu, kamuˈa na tuaˈa ˈi Kapaneam, kamu fia God ke baˈa lafu kamu ˈuana ˈi langi. Bore ma, nia ke baˈa ˈui ˈani kamu ˈi saena kilu ana nonifiiˈa.”

16 Sui sa Jesus ka fata ˈuri fuana fafarongo nia ki, “Diˈia sa tai neˈe nia rongo suli kamu, nia rongo logo suli nau. Ma diˈia sa tai neˈe nia ˈaila ˈani kamu, nia ˈaila logo ˈani nau. Ma diˈia sa tai neˈe nia ˈaila ˈani nau, nia ˈaila logo ˈania God neˈe nia asungaˈi nau maˈi.”

17 Ma na fiu akwala ma ro ngwae baera kira ka leka naˈa. Ma ana kaidaˈi kira oli maˈi, kira ka saeleˈa liu, ma kira ka fata ˈuri, “Aofia kwa, na anoˈi ru taˈa ki bore kira roˈosuli kaimili kaidaˈi kami ifulangaˈinida ˈani ngasingasiˈanga ˈoe!”

18 Sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Nau ku lisia na ngasingasiˈanga sa Saetan karasu faˈasia ma ka ˈasi ka inasisi maˈi ka diˈia na meamea faˈasia ˈi langi. 19 Mulu rongo basi! Nau ku kwatea naˈa na ngasingasiˈanga fuamuˈa fasi ˈiri muke liu bore ana baˈeko tolo ki ma na farifari ki, ma noaˈa kira kasi ˈala fifi amuˈa. Nau ku kwatea naˈa fuamuˈa na ngasingasiˈanga neˈe doe ka liufia sa Saetan na malimae kia. Noaˈa ta ru ana sa Saetan kasi faˈafii kamu naˈa. 20 Kamu ka saeleˈa ˈamuˈa duˈungana na anoˈi ru taˈa ki kira roˈosuli kamu. Bore ma muke saeleˈa liu mala ˈamuˈa duˈungana God nia keresia naˈa na satamuˈa ˈi langi.”

Sa Jesus nia saeleˈa ma ka baˈatafea God

(Matthew 11:25-27; 13:16-17)

21 Ma ana kaidaˈi neˈeri, Anoˈi ru Abu ka faˈasaeleˈa sa Jesus, ma nia ka fata ˈuri, “Maˈasi, ˈaeˈo neˈe ˈoko gwaungaˈi fafia ru ki taˈifau ˈi langi ma ˈi ano logo. Nau ku baˈatafe ˈoe, duˈungana neˈe ˈoko faˈataˈinia na ru neˈe ki fuana ngwae neˈe kira diˈia ngela tiˈitiˈi ki, ma ˈoko sofongaˈinia ru neˈe ki faˈasia ngwae neˈe kira auraˈeda duˈungana kira liatoˈo, ma kira lia saiana ru ˈoro ki. ˈIu Maˈasi, na ru neˈeri ki nia ˈunaˈeri naˈa sulia na kwaiogaiˈanga ˈoe ˈua naˈa maˈi ˈi naˈo.”

22 Sui sa Jesus ka fata ˈuri, “Maˈa nau nia kwatea ru ki taˈifau naˈa fuaku. Ma taˈifilia na Maˈa goˈo neˈe nia saiaku na ngela nia. Ma taˈifilia logo na Ngela talana neˈe nia saiana Maˈa nia, ma taˈifili goˈo ngwae neˈe na Ngela nia filida fuana faˈataˈilana fuada ki, neˈe kira saiana na Maˈa.”

23 Sui sa Jesus ka abula fuana fafarongo nia ki taˈifilida, ka fata ˈuri fuada, “ˈOilakiˈa fuamuˈa, osiˈana kamu lisia na ru ni ˈarefoˈa neˈe ki ˈi taˈena. 24 Nau ku saea fuamuˈa, na profet ˈoro ki ma na tatalafaˈa ˈoro ˈi naˈo ki, kira oga logo lisilana na ru neˈe kamu lisia ˈi taˈena ki, bore ma nia ˈafitaˈi liu fuada. Ma kira ka oga liua logo rongolana na ru neˈe kamu rongoa ˈi taˈena ki, bore ma nia ˈafitaˈi logo fuada.”

Na tarifulaˈa sulia na ngwae leˈa ˈi Samaria

25 Taˈi ngwae faˈamanata ana na taki ki, nia leka maˈi siana sa Jesus. Nia oga ke ilitoˈona, ma ka fata ˈuri, “Ngwae faˈamanata kwa, ta tae neˈe nai baˈa sasia ˈiri nai toˈo ana na mauriˈa firi?”

26 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri fuana, “Tae neˈe na Kerekereˈa Abu ki saea? ˈUri ma ˈoko malingaˈi faˈuta ˈani?”

27 Ma na ngwae neˈeri nia olisia ka alaˈa ˈuri, “ˈOke alafe ana God ˈoe, ˈania manatamu taˈifau, ma ˈani mangomu taˈifau, ma ˈani ngasingasilamu taˈifau, ma ˈani liamu taˈifau. Ma ˈoke alafe fuana toˈolamu ka diˈia logo neˈe ˈoko alafe fuamu talamu.”

28 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Na olisiˈanga ˈoe nia saga. ˈOke sasi ˈunaˈeri, ma ˈoke mauri.”

29 Bore ma na ngwae faˈamanata neˈeri, nia oga ke faˈataˈinia neˈe na tualana saga goˈo ˈana, ma nia ka saefiloa laˈu sa Jesus ka ˈuri, “Sa tai mo neˈe na toˈolaku neˈe nai alafe fuada?”

30 Ma sa Jesus saiana ngwae Jiu ki ˈaila ˈania ngwae ˈi Samaria ma nia ka olisia ka ˈuri, “Taˈi ngwae Jiu nia tuatua maˈi ˈi Jerusalem ma ka leka ˈuana ˈi Jeriko. Ma kaidaˈi nia leka goˈo ˈana sulia na tala, na ngwae fofolo

† *ˈi Taea ma ˈi Saedon Na ro fanoa doe neˈe ki, kira talo faˈinia taˈangaˈa kira ki.*

bili ki kira ka saungia, ma kira ka ngalia na ru nia ki taˡifau faˡinia na toro nia ki. Ma kira ka kwaiˡia leleka nia ka maefelo naˡa, ma kira ka faidanga ˡania, ma kira ka leka naˡa ˡada faˡasia. 31 Ma ana kaidaˡi neˡeri, taˡi fata abu ana na Luma Abu God nia leka logo sulia na tala neˡeri, ma kaidaˡi nia lisia na ngwae baera, nia ka rafi logo ˡana sulia ta bali tala, ma ka leka ˡana. 32 Sui, taˡi ngwae rao kwaiˡafi saena na Luma Abu God nia ka leka logo maˡi sulia na tala neˡeri. Ma kaidaˡi nia dao ˡi neˡeri, nia ka lisia na ngwae baera. Bore ma nia rafi logo ˡana faˡasia ana ta bali tala, ma ka leka logo ˡana faˡasia naˡa. 33 Sui taˡi ngwae faˡasia na abaˡi kula kwaita ˡi Samaria nia leka logo maˡi sulia na tala neˡeri. Kaidaˡi nia lisia na ngwae baera, nia ka kwaimanatai liu fuana. 34 Ma nia ka leka maˡi siana, ma ka taufia na maala nia ki ˡani na ngwaingwai ma na waen, ma ka ˡafua. Sui nia ka lafua ˡi fafona na dongki nia, ma ka ngalia naˡa ˡuana taˡi luma fuana folilana fuana tuaˡa ˡi saena, ma nia ka lia sulia ˡi neˡeri. 35 Ma ana ruana faˡi asoa, nia ka lafua ro ngisingisi mani ki neˡe bolo faˡinia folifoliˡa fuana ro asoa ki, ma ka kwatea fuana na ngwae neˡe nia lia sulia na luma neˡeri, ma ka fata ˡuri fuana, ‘ˡOke lia sulia na ngwae neˡe, ma ana kaidaˡi neˡe nai oli laˡu maˡi, nai duˡua taˡifau na mani neˡe ˡoko ˡafia ˡania ki.’”

36 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOko manata faˡuta? Sa tai ana uulu ngwae neˡeri ki kira saea ˡani toˡolana fuana na ngwae ba na ngwae fofolo bili ki kira kwaiˡia?”

37 Ma na ngwae faˡamanata ana taki ki ka fata ˡuri, “Na ngwae neˡe nia kwaimanatai fuana.”

Ma sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “ˡOke leka, ma ˡoko sasi logo ˡunaˡeri.”

ˡI Mata faˡinia ˡi Mary

38 Kaidaˡi sa Jesus ma na fafarongo nia ki kira leka, kira ka dao ana taˡi fanoa, ma taˡi kini neˡe satana ˡi Mata ka kwaloa sa Jesus ˡuana ˡi luma nia. 39 Ma na kini futa nia ˡi Mary ka tua karangia na ˡaena na Aofia sa Jesus, ma ka fafarongo ˡana fuana na faˡamanataˡanga sa Jesus ki. 40 Ma na manatalana ˡi Mata ka ˡabera sulia nia goˡo neˡe nia sasia na raoˡa ki taˡifau ˡi luma. Ma nia ka leka maˡi siana sa Jesus, ka fata ˡuri fuana, “Aofia kwa, ˡUri ma, ˡoko ˡiri manata ˡabera goˡo sulia na sasiku neˡe nia faˡasi nau goˡo ˡana, ma nau ku sasia goˡo ˡaku na raoˡa neˡe ki taˡifau taˡifili nau kwa? ˡOke saea fuana ˡiri nia ke leka maˡi ke kwaiˡafi logo aku!”

41 Ma na Aofia olisia ka ˡuri, “Mata kwa, ˡoko matafiru ma na manatalamu ka ˡabera naˡa sulia ru ˡoro ki. 42 Bore ma taˡi ru goˡo neˡe nia talingaˡi. ˡI Mary nia filia na ru talingaˡi, ma nia ˡafitaˡi ta ngwae ka lafua naˡa faˡasia.”

Sa Jesus faˡamanata sulia na foˡongaˡa

(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

11 Ana taˡi asoa, sa Jesus nia foˡo ˡana, ana taˡi kula. Ma kaidaˡi nia foˡo ka sui goˡo, taˡi ngwae ana fafarongo nia ki ka fata ˡuri fuana, “Aofia kwa, ˡoke faˡamanata kami ˡani foˡongaˡa, diˡia ba sa John nia faˡamanata logo na fafarongo nia ki ˡani foˡongaˡa.”

2 Sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Kaidaˡi kamu foˡo, kamu ke fata ˡuri,

‘Maˡasi,

Kami oga ngwae ki taˡifau kike faˡadoea na satamu, osiˡana nia abu liu.

Dao maˡi ˡani gwaungaˡi ˡanga ˡoe fafia maurilana ngwae ki taˡifau.

3 Ma ˡoke kwatea maˡi fuamiˡa na fanga neˡe nia bolo fuamiˡa sulia asoa ki.

4 Ma ˡoke rufuanata na taˡangaˡa kami ki, diˡia logo neˡe kami rufuanata ana taˡangaˡa ngwae ki taˡifau neˡe kira sasia ru taˡa ki fuamiˡa.

Ma ˡoe kosi danga ˡani kami fuana ilitoˡonga ka liufi kami.’”

5 Ma sa Jesus ka fata ˡani taˡi tarifulaˡa ˡuri fuana na fafarongo nia ki, “Diˡia ta ngwae ana kaumulu leka siana na ngwae kwaima nia ˡi luma nia saena tofongana rodo, ma ka fata ˡuri fuana, ‘Ngwade kwa, ˡoe kwatea basi maˡi ta uulu afu beret fuaku, 6 osiˡana taˡi ngwae kwaima nau logo, nia tua tua maˡi ana fanoa tau, ma nia ka dao maˡi siaku. Bore ma noaˡa nau kusi toˡo ana ta fanga neˡe nai kwatea fuana.’ 7 Ma na ngwae kwaima neˡeri nia saena luma ka fata ˡuri, ‘Noaˡa ˡoe kosi faˡa ˡabera nau laˡu! Na sinamaa nia fono naˡa, ma na ngela nau ki kaimili ka maliu taˡifau naˡa. Nia ˡafitaˡi nau ku tataˡe laˡu fuana kwatelana ta ru fuamu.’ 8 Aia, nau ku saea fuaumulu, bore ˡana diˡia noaˡa nia kasi oga sasilana ta ru, diˡia na ngwae neˡeri nia gani, ma ka inaˡu ana ganiˡa, na ngwae neˡe ˡi saena luma, nia ke tataˡe ma ka kwatea goˡo na ru ki taˡifau neˡe nia ogaˡi. Ma nia noaˡa kasi sasia laˡu duˡungana na ngwae neˡeri neˡe na ngwae kwaima nia, bore ma osiˡana sulia neˡe nia inaˡu naˡa ana ganiˡa. 9 Nia neˡe nau ku saea fuaumulu. Kamu ke gani ana God ˡiri muke ngalia ru neˡe kamu gani ˡuana. Kamu ke lulua ru kamu boˡoboˡo ˡuani ki ana God, ma nia ka ˡafi kamu ˡiri muke lisia. Kamu ke faˡafo ana sinamaa, ma God ke ˡifi fuamuˡa. 10 Osiˡana na ngwae ki taˡifau neˡe kira gani ana God, kira ka ngalia naˡa ru neˡe kira gania. Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira lulua ru kira boˡoboˡo ˡuani ki ana God, kira ka lisia. Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡafo ana sinamaa, ma God ke ˡifi fuada.

11 “ˡUri ma, sa tai aumulu na maˡa ki, neˡe diˡia na ngela ˡoe nia ganiaˡa, ˡoke kwatea lala na faˡi loi fuana? 12 Ma diˡia na ngela ˡoe nia gani ˡuana ta fakaleˡe karai, ˡoke kwatea lala ta farifari fuana? Noaˡa liu! 13 Sui bore ˡana kamuˡa taˡifau ngwae taˡa ki, kaumulu saiana kwatelana na ru leˡa ki fuana ngela kaumulu ki. Bore ma na Maˡa kamu neˡe nia ˡi langi, nia leˡa ka tasa liufi kamu. ˡUnaˡeri neˡe nia ka kwatea na Anoˡi ru Abu fuana ngwae ki neˡe kira gani nia ˡuana!”

Sa Jesus ma sa Saetan
(Matthew 12:2-30; Mark 3:20-27)

14 Ana taˡi kaidaˡi, sa Jesus nia ifulani taˡi anoˡi ru taˡa faˡasia taˡi ngwae neˡe kwakwana nia ˡato ˡani fataˡa. Ma kaidaˡi anoˡi ru taˡa neˡe nia tafi faˡasia, nia ka fata laˡu. Ma na ngwaˡi toˡa ˡoro neˡe kira fiku ˡi neˡeri, kira ka ˡarefo. 15 Ma ti ngwae ada kira ka fata ˡuri, “Sa Jesus ifulani naˡa anoˡi ru taˡa ki ˡani ngasingasiˡanga sa Saetan, na ˡingataˡi anoˡi ru taˡa.” †
16 Ma ti ngwae ada, kira oga kike ilitoˡona sa Jesus. Ma kira ka gania fasi ˡiri nia ke fulia ta faˡanadaˡa, fasi ˡiri ke faˡataˡinia neˡe nia toˡo ana na ngasingasiˡanga faˡasia God. 17 Ma osiˡana neˡe sa Jesus nia sai goˡo ana na manatalada, nia ka fata ˡuri fuada, “Diˡia ngwaˡi toˡa saena ta fanoa doe kira fuˡali kira talada, ˡirai na fanoa doe neˡeri ke takalo naˡa. Ma diˡia neˡe ngwae, ma na ˡafe, ma na ngela nia ki, kira fuˡa faˡi kira talada, nia ˡafitaˡi fuana kira ka tua fiku. 18 Ma na ˡinotoˡanga sa Saetan neˡe ˡunaˡeri logo. Diˡia sa Saetan ke fuˡa faˡinia toˡa neˡe kira leka sulia, ˡirai kira ke takalo kwailiu goˡo. Nau ku saea ru neˡeri ki, duˡungana kamu saea nau ku ifulani anoˡi ru taˡa ki ˡania ngasingasiˡanga sa Saetan. 19 Aia, ma kaumulu saea nau ku ifulani anoˡi ru taˡa ki ˡani ngasingasiˡanga sa Saetan. ˡIrai ma ngasingasiˡanga sa tai mo niniˡa ti fafarongo aumulu ifulani anoˡi ru taˡa ki ˡani? Sa Saetan? Noaˡa liu! Duˡungana ru neˡeri ki, nia faˡataˡinia neˡe kaumulu rora. 20 Nau ku ifulani anoˡi ru taˡa ki ˡani ngasingasiˡanga God. Ma nia ka faˡataˡinia naˡa fuamuˡa neˡe na gwaungaˡinga God fafia ngwae ki dao karangi naˡa maˡi siamuˡa.”
21 Sa Jesus ka fata laˡu sulia taˡi tarifulaˡa ka ˡuri, “Diˡia ta ngwae ramo nia sasi akaˡu ana raˡunga nia ki fuana fuˡanga, ma ka folo leˡa ˡusia luma nia, nia ˡafitaˡi ta ngwae ka bilia na ru nia ki ˡi saena luma nia. 22 Ma diˡia ta ngwae neˡe nia ngasingasiˡa ka tasa mala ana niaˡa, nia leka maˡi, ma ka fuˡa faˡinia, ma ka liufia nia, na ngwae neˡeri ka ngali taˡifau naˡa ˡana na ru ni fuˡanga nia ki neˡe nia fitoˡo ˡani, ma ka daroˡia taˡifau naˡa ru nia ki taˡifau fuana ngwae kwaima nia ki.
23 “Ma sa tai neˡe noaˡa nia kasi leka maˡi buriku, nia na malimae nau. Ma sa tai neˡe noaˡa kasi kwaiˡafi aku fuana fikulana maˡi ngwae ki siana God, nia takalongaˡi kira naˡa faˡasia God.”

Olilana maˡi anoˡi ru taˡa
(Matthew 12:43-45)

24 Sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Kaidaˡi kira ifulaˡinia anoˡi ru taˡa nia leka faˡasia ta ngwae, nia ka liliu saena kula kwasilaˡa, ma ka lulu ˡuana ta kula fasi ˡiri nia ke tua laˡu ana. Ma diˡia nia lulu ma ka noaˡa naˡa, nia ke manata ˡuri, ‘Nai oli ˡuana na ngwae ba nau ku tuatua maˡi ana ˡi naˡo, ma nau ku leka maˡi faˡasia.’ 25 Ana kaidaˡi nia oli maˡi ka dao, nia ka lisia ngwae baera nia faˡasikasika ma ka faˡasaga naˡa maurilana taˡifau. 26 Kaidaˡi nia lisia neˡe nia ˡunaˡeri, nia ka oli, ma ka talaˡia laˡu maˡi ta fiu anoˡi ru neˡe taˡa ka tasa liufia niaˡa, kira ka leka maˡi, ma kira ka tua naˡa ˡi saena ngwae baera. Ana kaidaˡi neˡeri, na tualana ngwae neˡeri ka fiˡi taˡa ka liufia naˡa ˡi naˡo.”

Na saeleˡanga mamana

27 Kaidaˡi sa Jesus nia saea ru neˡeri ki fuada taˡifau, taˡi ˡafe ˡi saena fikuˡa neˡeri ka ako ˡuri, “Na kini neˡe nia faˡafutaˡo ma ka faˡasusufiˡo mo neˡe nia saeleˡa ka tasa.”
28 Bore ma sa Jesus nia olisia ka fata ˡuri, “Mamana liu. Bore ma ngwae neˡe kira rongoa fatalana God, ma kira ka roˡo sulia, kira lala neˡe kira saesaeleˡa ka tasa.”

Ngwae ki kira oga sa Jesus ke fulia ti faˡanadaˡa
(Matthew 12:38-42)

29 Ma kaidaˡi neˡe ngwaˡi toˡa ˡoro kira fiku kalikalia maˡi sa Jesus, nia ka fata ˡuri fuada, “Kamu na unitaˡi ngwae neˡe, kamu na unitaˡi ngwae taˡa. Duˡungana kamu oga lisilana ta faˡanadaˡa neˡe ke faˡataˡinia ngasingasiˡanga God, bore ma nia ka ˡafitaˡi fuamuˡa fuana lisilana. Kamu ke baˡa lisia goˡo ˡamuˡa na faˡanadaˡa diˡia na ru ba nia fuli fuana sa Jona na profet. ††30 Na ru neˡe fuli fuana sa Jona, nia diˡia ta maˡetoto neˡe faˡataˡinia fuana ngwaˡi toˡa ˡi Ninifa ki neˡe nia leka maˡi faˡasia God. Na ru neˡe fuli fuaku nia diˡia ta maˡetoto neˡe faˡataˡinia logo neˡe God kwate nau maˡi, na Ngela Ngwae, fuana ngwae ki ana kaidaˡi neˡe. 31 Ma ana asoa neˡe God ke matalangaˡinia ngwae ki, na ˡafe ba nia gwaungaˡi ana fanoa ˡi Siba, nia ke baˡa tataˡe, ma ka faˡataˡinia na taˡangaˡa kamu ki ngwaˡi toˡa ana unitaˡi ngwae neˡe ki, osiˡana neˡe abulaˡanga kamu ki nia rora liu naˡa. Nia leka tau maˡi faˡasia ˡisilana fanoa neˡe ˡi ano fuana rongolana liatoˡonga sa Solomon. Bore ma, nauˡa, taˡi ngwae neˡe nau ku talingaˡi ka tasa liufia sa Solomon, nau ku tua ˡi neˡe ˡi taˡena, ma kamu kasi rongo goˡo suli nau. 32 Ka diˡia logo ana asoa God ke baˡa matalangaˡinia ngwae ki, na ngwae ˡi Ninifa ki kira ke baˡa faˡataˡinia na taˡangaˡa kamu ki, sulia kira kakari alifaˡi taˡifau naˡa faˡasia roraˡa kira ki, kaidaˡi kira rongoa na faˡataloˡanga sa Jona fuada. Bore ma nau taˡi ngwae talingaˡi ka tasa liufia sa Jona, nau ku tua naˡa ˡi neˡe ˡi taˡena, bore ma noaˡa kamu kasi kakari alifaˡi goˡo.”

Faˡamanataˡanga sa Jesus diˡia na unu
(Matthew 5:15; 6:22-23)

33 Sa Jesus ka fata ˡuri, “Noaˡa ta ngwae kasi faˡaduˡa na faˡi unu, ma nia ka sofongaˡinia nama ka alua ˡana olofana ta dako. Kaidaˡi nia faˡaduˡa faˡi unu ka sui mala, nia ka alua naˡa ana kula fuana dauraˡi unuˡa, fasi ˡiri sa tai neˡe nia ruˡu maˡi saena luma, nia saiana ka lisia madakolana. 34 Diˡia noaˡa ˡoe kosi lisia na madakolaˡa neˡe, maamu neˡe taˡa, ma ˡoko tua goˡo ˡamu saena maˡerodo. Si diˡia maamu leˡa ma ˡoko tua saena na madakolaˡa neˡe, osiˡana na maamu neˡe dau talaˡia maˡi madakolaˡa saena nonimu. 35 Muke

† *Ta sata logo ana sa Saetan neˡe sa Bielsebul.*

†† *Lisia Matthew 12:40*

madafi kamu si diˈia kamu ilangani na madakolaˈa nau, ma saena maurilamuˈa nia rodoˈa. 36 Diˈia kamu fungu ˈani madakolaˈa, noaˈa naˈa ta kula laˈu ana nonimuˈa neˈe ka suˈusia na madakolaˈa, ˈunaˈeri neˈe nia ka diˈia neˈe kamu tua ana kula neˈe unu nia duˈa ana."

Sa Jesus balufia na Farasi ki ma na faˈamanata ki
(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

37 Ana kaidaˈi sa Jesus nia alaˈa ka sui naˈa, taˈi ngwae ana Farasi ki ka laefia fuana fangaˈa ˈi luma nia. Sa Jesus ka leka faˈinia, ma ka fanga faˈinia. 38 Ma na Farasi neˈe ka ˈarefo liu, osiˈana nia lisia sa Jesus noaˈa nia kasi taufia goˈo na limana ˈi naˈona na fangaˈa. 39 Ma na Aofia sa Jesus ka fata ˈuri fuana, "Kamu Farasi ki, kamu manata ˈabera liu fuana taufilana na ru ki ana bali ˈi maa ana titiu ni kwaˈu ki, ma na ru ni fanga kamu ki. Bore ma ˈi saena na maurilamuˈa kira fungu ˈani ru taˈa ki taˈifau. 40 Kaumulu bolebeleˈa liu! God nia saungaˈinia na bali ˈi maa ana ru ki taˈifau, nia logo neˈe saungaˈinia saena ru ki. 41 Aia, muke kwatea tae ki neˈe nia saena titiu ni kwaˈu kamu ki faˈinia tae ki neˈe nia ˈi saena ru ni fanga kamu ki fuana ngwae dalaˈa ki, fasi ˈiri na ru kamu ki taˈifau ke sikasika ˈi maana God.

42 "Taˈangaˈa fuamuˈa Farasi ki, duˈungana kamu kwatea goˈo ˈamuˈa fuana God ta bali ana tangafulana ngisingisi fanga kamu ki neˈe kamu fasia ˈi saena oˈola kamu ki. Bore ma noaˈa kamu kasi manata ˈabera goˈo fuana faˈasagalana tuaˈa kamu ki faˈinia toˈolamuˈa faˈida, ma na alafeˈanga kamu ki fuana God. Nia leˈa neˈe muke sasia kala ru ana kwatelana tangafulana ngisingisi fanga kamu ki fuana God, ma muke manata toˈona logo na ru doe ana alafeˈanga ana God, ma ngwae ana fanoa kamu ki taˈifau.

43 "Taˈangaˈa fuamuˈa Farasi ki, duˈungana kaidaˈi kamu leka saena luma fuana foˈongaˈa, kamu oga tuaˈa ana fuli tuaˈa fuana ngwae talingaˈi ki. Ma kaidaˈi kamu leka ˈi maana usiˈa ki, kamu oga ngwae ki kira ke faˈaˈinotoˈa kamu. 44 Taˈangaˈa fuamuˈa Farasi ki, duˈungana kamu diˈia na kilu gwaˈu ki neˈe noaˈa kira kasi ˈuia ta sulufaua ˈi fafona, ma kaidaˈi ngwae ki kira liu ˈi fafona, noaˈa kira kasi lia saiana na ru moko ngwaˈa neˈe nia ˈi saena."

45 Sui taˈi ngwae faˈamanata ana taki ki ka fata ˈuri, "Faˈamanata kwa, kaidaˈi ˈoko fata ˈunaˈeri, ˈoko fata faˈali kaimili logo."

46 Ma sa Jesus ka fata ˈuri, "Taˈangaˈa fuamuˈa faˈamanata ana taki ki, duˈungana kamu saungaˈinia taki ˈafitaˈi ˈoro ki fuana ngwae ki, ma ka ˈafitaˈi liu fuada fuana roˈosulilani, ma noaˈa kamu kasi kwaiˈafi ada. 47 Taˈangaˈa logo fuamuˈa, duˈungana kamu faˈakwanga fafona kilu gwau profet ki ka lia leˈa liu, na profet ba koˈo bora kamu ki kira saungida. 48 Duˈungana ru neˈeri ki, neˈe nia faˈataˈinia neˈe kamu alafafia sasiˈa taˈa neˈe koˈo bora kamu ki kira sasi ada. Duˈungana kira saungida, ma kamu ka saungaˈinia kilu gwaˈu kira ki. 49 Ma duˈungana ru neˈeri, God ana liatoˈongaˈa nia, nia ka fata ˈuri, 'Nai baˈa kwatea kwau na profet, ma na ngwae ni lifurongo ki fuada, bore ma kira ka saungia ti ai ada, ma kira ka faˈakaisia logo ti ai ada.' 50 Duˈungana nia ˈunaˈeri, na ngwae ki ana unitaˈi ngwae neˈe, God ke baˈa matalangaˈi kira fafia na saungilana profet ki taˈifau, ˈita naˈa maˈi ana etangilana fanoa neˈe ˈi ano, 51 talaˈae maˈi ana maelana sa Abel leleka ka dao ana maelana sa Sekaraea † na ngwae ba kira saungia saena Luma Abu God ˈi safitana fuli fuˈa ma na kula abu. Ru mamana neˈe nau ku saea fuamuˈa, na ngwae ki ana unitaˈi ngwae neˈe, God ke matalangaˈi kira fafia maelana ngwae neˈeri ki.

52 "Taˈangaˈa fuamuˈa faˈamanata ana taki ki, duˈungana kamu sofongaˈinia na mamanaˈanga God, fasi ˈiri na ngwae ki noaˈa kasi sai laˈu ana. Noaˈa kamu kasi faˈamamana logo ana, ma kamu ka fonea na ngwae ki faˈasia saiˈa ana."

53 Ma ana kaidaˈi sa Jesus nia leka naˈa faˈasia fanoa neˈeri, na ngwae faˈamanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kira ka talaˈae fuana ngengelana, ma kira ka saefiloa naˈa ru ˈoro ki. 54 Ma kira ka ili ˈuana sokelana sa Jesus fuana daoˈa toˈona ta tae neˈe nia saea ka rora.

Faˈamanataˈanga sulia kwalabasaˈanga
(Matthew 10:26-27)

12 Ana kaidaˈi neˈeri logo, raˈi ngwane uria, nia bolo faˈinia mole ana toˈoni ngwae, kira fiku maˈi fuana rongolana sa Jesus. Raˈi ngwane uria neˈeri doe liu neˈe kika urida kwailiu naˈa. ˈI naˈona sa Jesus nia alaˈa fuana raˈi ngwane uria neˈeri, nia eta fata ˈuri fuana fafarongo nia ki, "Muke madafi kamu faˈasia roˈongaˈa sulia manataˈi ngwae taˈa Farasi ki, osiˈana kira ngwae kwalabasa ki. 2 Ta tae neˈe ngwae kwalabasa nia sofongaˈinia, God ke baˈa faˈasakalangani. Ma na ru ago ki, kike sai logo ana. 3 Ma ta tae neˈe kamu saea ˈi saena maˈe rodo, kira ke rongoa saena dangi dadara. Ma ta tae neˈe kamu kwaroro ˈani saena alingana ta ngwae ana ta kula banitaˈi taˈifili ˈamuroˈo, kira ke faˈarongoa ˈani ngwae ki taˈifau ˈiri kika rongo abitako ana."

God taˈifilia goˈo neˈe kamu ke maˈungia
(Matthew 10:28-33; 12:32; 10:19-20)

4 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, "Nau ku saea fuamuˈa ngwae kwaima nau kina, noaˈa kamu kasi maˈungia sa tai neˈe ke saungia na nonimuˈa, ma ˈi buri ˈana noaˈa kira kasi sasia goˈo ta ru taˈa laˈu ana mangomuˈa. 5 Bore ma nau ku faˈataˈinia fuamuˈa ngwae neˈe muke maˈungia, muke maˈungia God. Osiˈana niaˈa naˈa neˈe nia saiana ke saungia nonimuˈa, ma nia ka toˈo logo ana ngasingasiˈanga fuana toˈosilana mangomuˈa saena kula ni faˈakaisi ˈanga. ˈIu, nau ku saea laˈu fuamuˈa, God taˈifilia goˈo neˈe muke maˈungia.

6 "Na lima faˈi suba ki, kira folida goˈo ˈani kala ro mangisiˈi mani tiˈitiˈi ki. Faˈi suba ki kira ka miga bore ˈada, God noaˈa kasi takadalafa goˈo ˈana taˈi ai ada.

† *Sa Abel na ngwae ˈoloˈolo etaeta neˈe kira saungia saena Fau alangaˈinga ˈUa. Ma sa Sekaraea na ngwae ˈoloˈolo ˈisiˈisi neˈe kira saungia logo saena na Fau alangaˈinga ˈUa.*

7 Na ifu ana gwaumuˡa ki bore, God sai goˡo ani taˡifau. Nia neˡe noaˡa kamu kasi maˡu, osiˡana God nia manata doe ana ngwae ki ka liufia na faˡi suba miga ˡoro neˡe ki.”
8 Sui sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Nau ku saea fuamuˡa, diˡia ta ngwae nia fulangaˡinia ˡi naˡona ngwae ki neˡe nia na fafarongo nau, ˡirai nauˡa, na Ngela Ngwae bore, nai baˡa fulangaˡinia logo ˡi naˡona ˡainsel God ki.
9 Ma diˡia ta ngwae ke tofe fafi nau ˡi maana ngwae ki, nai baˡa tofe logo fafia ngwae neˡeri ˡi naˡona ˡainsel God ki.
10 “Ma diˡia ta ngwae ka fata faˡali nau, God saiana ka rufuanata goˡo ˡana ana. Bore ma diˡia ta ngwae ka fata faˡalia na raoˡa Anoˡi ru Abu, noaˡa liu God kasi rufuanata ana ngwae neˡeri.
11 “Ma kira ke baˡa ngali kamu ˡuana matalangaˡilamuˡa ˡi saena luma fuana foˡongaˡa nama ˡi naˡona ngwae ˡinotoˡa ki. Ana kaidaˡi neˡeri, noaˡa kamu kasi maˡu, ma noaˡa kamu kasi manata ˡabera ˡuana ta alaˡanga faˡuta neˡe muke baˡa saea, ma muke olisi kira ˡani. 12 Sulia kaidaˡi neˡeri, na Anoˡi ru Abu nia ke baˡa faˡamanata kamu ˡani ru neˡe muke baˡa saeˡe ki.”

Na tarifulaˡa sulia na ngwae toˡoru gwaubaliˡa

13 Taˡi ngwae ˡi saena na fikuˡa neˡeri, nia fata ˡuri fuana sa Jesus, “Faˡamanata kwa, ˡoke saea fuana ai naˡo ku ke daroˡia na toˡoruˡa keroˡo ki neˡe maˡa keroˡo nia faˡasia fuamiroˡo.”
14 Ma sa Jesus olisia ka ˡuri, “Kwala ngwade kwa, sa tai neˡe nia kwatea na ngasingasiˡanga fuaku fuana matalangaˡilana ma fuana daroˡilana na ru ˡuri ki ˡi safitamuroˡo?” 15 Ma nia ka fata ˡuri fuada taˡifau, “Muke manata leˡa, ˡasu ˡubani kamu kata fiˡi guguta ru. Osiˡana na mauriˡa mamana ngwae noaˡa laˡu ana mani nama toˡoruˡa nia ki.”
16 ˡUnaˡeri sa Jesus ka fata ˡania tarifulaˡa fuada ka ˡuri, “Taˡi ngwae toˡoru nia toˡo ana taˡi ano leˡa neˡe nia fasi ru ˡi saena, ma ka loia na ru leˡa ˡoro ki neˡe nia fasiˡi ˡi saena. 17 Ma nia ka tua ka manata ˡana sulia niaˡa talana ma ka ˡuri, ‘Tae neˡe nai baˡa sasia naˡa? Osiˡana noaˡa nau kusi toˡo naˡa ana ta kula fuana na taingaˡilana na ru nau ki. 18 ˡIu, nau kui baˡa sasi ˡuri, nau kui osia na babala nini nau ku fiku ru ˡi saena ka sui, nau ku saungaˡinia laˡu ti babala faolu neˡe doe mala. Ma nau ku fiˡi gonia maˡi na fuaˡi ru nau ki ma ti ru laˡu ˡi neˡe. 19 Sui nau ku fii fata laˡu ˡuri fuaku talaku, ˡOilakiˡa liu fuamu! ˡOko toˡo naˡa ana ru leˡa ˡoro ki neˡe ˡoko ogaˡi fuana faˡi ngali ˡoro ki. ˡOke tua ko kakaruˡae naˡa ˡamu! ˡOko fanga leˡa ˡamu, ma ˡoko kwaˡu naˡa amu, ma ˡoko sasi naˡa ru neˡe fuana ke faˡasaeleˡa maurilamu.’ 20 Bore ma God nia fata ˡuri fuana, ‘ˡOko gwaubaliˡa liu! Saena faˡi rodo neˡe taˡena nama neˡe ˡoke mae, ma ˡoke ˡiri saiana sa tai neˡe ke baˡa toˡo ana na ru neˡe ˡoko goniˡi fuamu talamu ki.’”
21 Ma sa Jesus ka faˡasuia naˡa faˡamanataˡanga neˡeri ka ˡuri, “Nia ke baˡa fuli ˡunaˡeri logo fuana na ngwae neˡe kira goni ru taˡifau fuada talada ki, bore ma ˡi naˡona God kira dalaˡa liu.”

Fitoˡo ana God
(Matthew 6:25-34)

22 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana fafarongo nia ki, “Nau ku saea fuamuˡa, noaˡa kamu kasi manata ˡabera sulia tae neˡe kamu ke ˡania, ma tae neˡe kamu ke toro ˡani fafia nonimuˡa. 23 Osiˡana na mauriˡa neˡe, nia leˡa ka tasa liufia na fanga, ma na noni neˡe nia leˡa ka tasa liufia na toro. 24 Lisia na faˡi noˡo ki, noaˡa kira kasi ˡabera goˡo sulia raoˡa ana ta oˡola. Ma noaˡa kira kasi loia goˡo ta fanga, ma kira kasi saungaˡinia goˡo ta babala fuana alu fangaˡa. Bore ma God sareda goˡo ˡana. Ma God nia lia doe liu amuˡa ka liufia mala faˡi noˡo ki. Nia neˡe, God ke sare kamu goˡo ˡana.
25 “Sui bore ˡana kamu ka manata ˡabera ˡania mauriˡa kamu ki, nia ˡafitaˡi liu kamu ka sasia maurilamuˡa ka tau tiˡitiˡi laˡu. 26 Ma diˡia noaˡa kamu kasi bolo goˡo faˡinia sasilana kala ru fuana faˡataulana maurilamuˡa, faˡuta neˡe muke manata ˡabera lala ana ru matamata ki?
27 “Muke lisia basi na takana ˡai neˡe kira taka afola ki. Noaˡa kira kasi rao goˡo, ma noaˡa kira kasi saungaˡinia goˡo ta toro fuada. Ma nau ku saea fuamuˡa, kira lia kwanga ka tasa liufia toro neˡe sa Solomon na tatalafaˡa nia ruˡufiˡi ki. 28 Ma na takana ˡai ki kira tua goˡo ˡada sulia kala kaidaˡi dokodoko, ma kira ka ˡui logo ˡanida saena mafula. Sui ka ˡunaˡeri bore ana, God nia faˡaruˡufida ˡani ru leˡa ki. ˡUri ma kamu fitala fasi God noaˡa kasi faˡatoro kamu logo? Na fitoˡonga kamu ki nia tiˡitiˡi.
29 “Ma noaˡa kamu kasi manata ˡabera liu sulia tae neˡe muke ˡania, ma tae neˡe muke kwaˡufia. 30 Osiˡana na ngwae tua kwaikinai ana God ki neˡe kira saiana kike manata ˡaberaˡa sulia ru neˡeri ki. Ma kamuˡa, Maˡa kamu nia saiana ka sui naˡa neˡe kaumulu boˡoboˡo ˡuana ru neˡeri ki. 31 Muke manata nama sulia na mauriˡa neˡe God nia gwaungaˡi fafia, ˡiri nia ke kwatea fuamuˡa na ru neˡe kamu ogaˡi ki.”

Faˡamanataˡanga sulia toˡoruˡa ˡi langi
(Matthew 6:19-21)

32 Sui sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Kamuˡa ngwae nau ki, sui bore ˡana kamu ka diˡia na ngwaˡi sipsip tiˡitiˡi, noaˡa kamu kasi maˡu, duˡungana God na Maˡa kamu, nia saeleˡa liu fuana kwatelana ˡinotoˡanga nia fuamuˡa. 33 Muke ˡoifoli ˡani ru kamu ki, ma muke kwatea mani fuana ngwae dalaˡa ki. Diˡia kamu ke sasi ˡunaˡeri, muke baˡa toˡo ana suˡukela fuana goni maniˡa ki ˡi langi neˡe nia ˡafitaˡi ka fura. Kamu ke gonia na toˡoruˡa kamu ki ˡi langi, ana kula neˡe nia ˡafitaˡi kira ka faˡasuia, ma na kula neˡe ngwae bili ki noaˡa kasi dao ana, ma noaˡa ta sufusufu kasi faˡalida. 34 Osiˡana kaidaˡi na toˡoruˡa kamu nia teo ˡi langi, na maurilamuˡa nia agwaˡi taˡifau naˡa ˡuana ˡi langi. Ma kaidaˡi na toˡoruˡa kamu nia teo saena magalia, na maurilamuˡa ka agwaˡi taˡifau naˡa ˡuana ru saena na magalia ki.

Ngwae rao ki muke lialia

35 “Kamu ke tua ni lialia masia ta tae neˡe ke baˡa dao maˡi. Ma muke ruˡufia na toro kamu ki, ma muke faˡaduˡa na unu kamu ki, 36 diˡia nama ngwae rao ki neˡe kira masia na ngwae ˡinotoˡa kira neˡe ke oli maˡi faˡasia ta fafangaˡa ana araˡinga. Kaidaˡi nia dao maˡi ma ka faˡafo, kira ˡaliˡali goˡo kika ˡifingia naˡa sinamaa fuana. 37 ˡOilakiˡa fuana na ngwae rao neˡeri ki neˡe ngwae ˡinotoˡa kira nia dao toˡoda, ma kira ada goˡo ˡada ˡua, ma kira masia ana kaidaˡi nia oli maˡi ana. Nau ku saea na ru mamana fuamuˡa, nia ka sasi akaˡu, ma ka faˡatuada taˡifau, ma ka sareda. 38 ˡOilakiˡa fuada diˡia nia dao toˡoda kira kwaimasi, diˡia nia ke dao maˡi saena tofongana rodo, nama agi rodo ˡi ˡofodangi!

39 “Ma muke manata toˡona ru neˡe, diˡia na ngwae ana luma nia saiana na kaidaˡi neˡe ngwae bili ke dao maˡi ana, nia ˡafitaˡi na ngwae bili ka ruˡu saena luma nia. 40 Kamuˡa logo, muke tua ni kwaimasi aku, na Ngela Ngwae. Nau kui baˡa dao maˡi ana na kaidaˡi neˡe kamu fia noaˡa naisi dao maˡi ana.”

Tarifulaˡa sulia ro ngwae rao ki

(Matthew 24:45-51)

41 Sa Peter ka fata ˡuri, “Aofia kwa. ˡUri ma ˡoko saea na tarifulaˡa neˡe fuaimili goˡo niniˡa, nama fuana na ngwae ki taˡifau?”

42 Na Aofia nia olisia ka ˡuri, “Kamu ke diˡia na ngwae rao neˡe nia liatoˡo ma nia ka rao saga. Ma na araˡi ˡaˡana ke alua nia ka lia sulia na ngwae rao ki, ma ka kwatea na fanga fuada ana kaidaˡi fuana kwate fangaˡa. 43 Ma ˡoilakiˡa fuana na ngwae rao neˡeri neˡe ngwae ˡaˡana nia dao toˡona, ma nia sasia ru neˡeri ki ana kaidaˡi neˡe nia dao maˡi ˡi luma nia! 44 Nau ku saea na ru mamana fuamuˡa, na ngwae ˡaˡana ka alua nia ka lia sulia ru nia ki taˡifau. 45 Bore ma, ka taˡa liu diˡia na ngwae rao neˡeri ka manata ˡuri, ‘Na ngwae ˡaˡana nau, daolana maˡi nia tau ˡua,’ ma nia ka talaˡae fuana kwaˡilana na ngwae rao ki, ma na kini rao ki, ma nia ka tua ni fanga naˡa ˡana ma ka kwaˡu lilinga naˡa ˡana leleka gwauna ka lilinga naˡa. 46 Sui ma na ngwae ˡaˡana ka dao maˡi ana ta asoa neˡe nia noaˡa kasi kwaimaˡakwali ana, ma ana kaidaˡi neˡe nia kina goˡo ˡana. Na ngwae ˡaˡana ke kwatea na kwaˡikwaˡinga ˡafae fuana niaˡa, ma ka alua ana na kula fuana ngwae neˡe noaˡa kasi faˡamamana ki.

47 “Ma na ngwae rao neˡe nia saiana tae neˡe na ngwae ˡaˡana nia oga nia ka sasia, bore ma nia noaˡa kasi sasi akaˡu ma kasi sasia goˡo na ru neˡe na ngwae ˡaˡana nia oga, kike baˡa kwatea kwaˡikwaˡinga doe fuana. 48 Bore ma na ngwae ni rao neˡe noaˡa nia kasi saiana na ru neˡe ngwae ˡaˡana nia oga, ma nia ka sasia ru neˡe bolo faˡinia kika nangasia faˡinia, kira ke baˡa kwatea kwaˡikwaˡinga tiˡitiˡi goˡo fuana.

“Diˡia God nia kwate tatakolaˡa ana ru ki fuana ta ngwae, God nia oga ngwae neˡeri ka olitaˡi tatakolaˡa logo ana ru ki fuana. Ma diˡia God nia kwatea ru ˡoro liu ki mala fuana ta ngwae, nia ka oga logo ru ˡoro liu ki mala faˡasia ngwae neˡeri.”

Barangisiˡa osiˡana faˡamamanalana sa Jesus

(Matthew 10:34-36)

49 Sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Nau ku leka maˡi fuana doˡofilana na magalia, ma nau ku oga na mafula neˡeri ke talaˡae ke duˡa naˡa! 50 Nai baˡa ruˡu saena fiiˡa doe liu neˡe nia diˡia kaidaˡi neˡe ngwae nia lolomo saena kafo ana siuabuˡa. Ma nau ku manata mu naˡa fuana leleka na siuabuˡanga ana fiiˡa doe neˡeri ka aliˡafu nama! 51 ˡUri ma kamu fia fasi nau ku dao maˡi faˡinia aroaroˡa saena magalia? Noaˡa liu! Bore ma nau ku dao logo maˡi faˡinia barangisiˡa. 52 Nia eta ana kaidaˡi neˡe ka oli ˡalaˡa, na luma neˡe lima ngwae ki kira tua ˡi saena, kira ke takalo osiˡana nauˡa. Uulu ngwae ki ana ta bali, ma ro ngwae ki ana ta bali. 53 Na maˡa ki kira ke olisuˡusuˡu faˡinia na ˡalako kira ki, ma na ngwae ˡalako ki kira ke olisuˡusuˡu faˡinia na maˡa kira ki. Ma na teˡa ki kira ke olisuˡusuˡu faˡinia na sariˡi kira ki, ma na sariˡi ki kira ke olisuˡusuˡu faˡinia na teˡa kira ki. Ma na funga kini ki kira ke olisuˡusuˡu faˡinia na kini folia kira ki, ma na kini folia ki kira ka olisuˡusuˡu faˡinia na funga kini kira ki.”

Ngwae ki kina mamanalana raoˡa sa Jesus ki

(Matthew 16:2-3)

54 Sa Jesus ka fata laˡu fuana raˡi ngwane uria ka ˡuri, “Diˡia kamu lisia gwaˡi salo ki kira raˡe maˡi faˡasia sulana sina, muke saiana na uta ke baˡa toˡo. Ma nia ke toˡo mamana naˡa. 55 Ma diˡia na iru nia raˡe alaˡa maˡi, muke saiana logo nia ke baˡa ˡakoˡako. Ma nia ke baˡa ˡakoˡako mamana naˡa. 56 Kamu ngwae kwalabasa ki! Osiˡana kamu saiana lisilana mamanga faˡinia na magalia, bore ma noaˡa kamu kasi lia saiana ru neˡe God fulia ana kaidaˡi neˡe ki.”

ˡOke faˡasagaˡo faˡinia God

(Matthew 5:25-26)

57 Sa Jesus nia alaˡa laˡu ka fata ˡuri, “Faˡuta neˡe noaˡa kamu kasi filia ˡaumulu ru ˡoloˡolo ki fuana sasilana? 58 Diˡia ta ngwae ke ngaliˡo fuana kwai matalangaˡinga, ˡi naˡona neˡe koroˡo ka alaˡa saena kwai matalangaˡinga, ˡoke iliili ˡuana faˡasagalana ru ki ˡi safitamuroˡo. Si diˡia noaˡa ˡoe kosi sasi ˡunaˡeri, ma nia ka ngaliˡo siana ngwae kwaigiosi, ma ˡi buri ˡana nia ka matalangaˡi ˡoe, nia ka fiˡi kwate ˡoe laˡu fuana ngwae firi ngwae ki, ma na ngwae firi ngwae ki fiˡi alu ˡoe laˡu saena lokafo. 59 Ma nau ku saea fuamuˡa, diˡia nia ˡunaˡeri, nia ˡafitaˡi liu fuana ˡoko ruˡu faˡasia na lokafo, leleka ˡoke kwatea na mani ˡisi ˡoe neˡe nia bolo faˡinia kwaˡikwaˡinga ˡoe.”

Kakari alifaˡi faˡasia taˡangaˡa nama ˡoke mae

13 Ma ana kaidaˡi neˡeri logo, ti ngwae neˡe kira tua ˡi neˡeri, kira faˡarongoa sa Jesus ˡania na ngwae faˡasia ˡi Galili ki neˡe sa Paelat nia saungida ka

mae, kaidaˡi kira foˡosi ana God. 2 Ma sa Jesus ka fata
ˡuri, “Faˡuta? Duˡungana neˡe kira saungia ngwaˡi toˡa
neˡeri, kira ka mae naˡa ˡunaˡeri, kamu fia fasi kira na
ngwaˡi toˡa neˡe taˡangaˡa kira ki nia doe ka liufia na
ngwae Galili ki taˡifau neˡeriˡa? 3 Noaˡa liu! Ma nau ku
saea fuamuˡa, diˡia noaˡa kamu kasi kakari alifaˡi faˡa-
sia na taˡangaˡa kamu ki, kamuˡa taˡifau goˡo neˡe
muke baˡa mae logo diˡida. 4 Kamu manata faˡuta sulia
na akwala ma kwalu ngwae ba kiri saena fanoa ˡi
Saelom neˡe luma doe nia ˡasia fafida, ma kira ka mae
taˡifau? ˡUri ma, kamu fia fasi ru neˡeri nia faˡataˡinia
neˡe kira naˡa neˡe ngwae taˡa ki, ka liufia na ngwae
neˡe kira tua ˡi saena fanoa ˡi Jerusalem ki? 5 Noaˡa!
Nau ku saea fuamuˡa, diˡia noaˡa kamu kasi kakari ali-
faˡi faˡasia na taˡangaˡa kamu ki, kamuˡa taˡifau muke
baˡa mae logo diˡida.”

Na tarifulaˡa sulia na ˡai figi neˡe lua ˡao

6 Sui sa Jesus ka alaˡa fuada ˡania tarifulaˡa neˡe ka
ˡuri, “Taˡi ngwae nia fasia taˡi ˡai neˡe kira saea ˡani na
figi ˡi saena na oˡola nia. Ana taˡi kaidaˡi, nia leka ma ka
lulu ˡuana ti fuaˡi ru ˡi gwauna ˡai neˡeri, ma noaˡa nia
kasi lisia goˡo ta fuaˡi ru ana. 7 Ma nia ka fata ˡuri fuana
na ngwae neˡe rao ˡi saena na oˡola nia, ‘Lisia basi, uu-
lu faˡi ngali ki nau ku lialia maˡi ˡuana na fuaˡi ru ki, ma
noaˡa nau kusi lisia goˡo ta fuaˡi ru ana. ˡUri ˡoke tufua
naˡa ˡamu! Faˡuta neˡe nia ka tua goˡo ˡana fuana
suˡusilana na ano fuana raoˡa?’ 8 Bore ma na ngwae ni
rao neˡeri nia olisia ka fata ˡuri, ‘Araˡi kwa, ˡoke alaˡania
na ˡai neˡe ka teo basi ˡana sulia laˡu ta taˡi faˡi ngali.
Nai baˡa ˡilia ta kakaloa kalikalia, ma nau kui alua tafu
ki ˡi ˡaena, fasi ˡiri ke faˡaleˡa na ano neˡe. 9 Ma diˡia na
ˡai neˡe ka fungu ˡani fuaˡi ru ki ana faˡi ngali loeri maˡi,
nia leˡa. Ma diˡia ka noaˡa, ˡoke tufua naˡa ˡamu.’”

Sa Jesus nia gura taˡi ˡafe ana Sabat asoa ana ma-maloˡanga

10 Ana taˡi Sabat asoa ana mamaloˡa, sa Jesus nia
faˡamanata ˡi saena taˡi luma fuana foˡongaˡa. 11 Ma
taˡi kini nia tua ˡi neˡeri neˡe na anoˡi ru taˡa neˡe nia
dosia na sulina ka baˡu, ma nia ka mataˡi sulia akwala
ma kwalu faˡi ngali ki, ma noaˡa nia kasi totolia neˡe
nia uu saga. 12 Ma kaidaˡi sa Jesus nia lisia, nia saea
maˡi siana ka fata ˡuri fuana, “ˡOke ˡakwa naˡa faˡasia
na mataˡinga niniˡa saungiˡo.” 13 Ma nia ka alua limana
ˡi fafona sulina, ma ana kaidaˡi neˡeri goˡo, na kini
neˡeri ka tataˡe saga, ma ka baˡatafea God.
14 Ma kaidaˡi faˡinaˡonaˡo ana luma fuana foˡongaˡa
neˡeri nia lisia sa Jesus sasi ru neˡeri ana kini neˡe ana
Sabat na asoa ana mamaloˡanga, nia oli ma ka saetaˡa
liu, ma nia ka fata ˡuri fuana ngwae neˡeri ki, “Ono
asoa ki neˡe fuana sasilana raoˡa kamu ki. Ma ana asoa
neˡeri ki logo neˡe, muke leka maˡi fuana guraˡa. Noaˡa
kamu kasi leka maˡi fuana guraˡa ana Sabat asoa ana
mamaloˡanga.”
15 Ma na Aofia sa Jesus nia olisia ka fata ˡuri, “Kamu
ngwae kwalabasa ki! Osiˡana kamu ˡidufaˡi sasia goˡo
raoˡa ki kaidaˡi kamu logea na buluka ma dongki kamu
ki, ma muke talaˡida ˡuana kafo fuana faˡakwaˡufilada
ana Sabat asoa ana mamaloˡa. 16 Ma na kini neˡe, nia
neˡe ana kwalafa koˡo bora kia sa Abraham logo, ma
sa Saetan ka firi maˡi fafia ˡani mataˡinga sulia akwala
ma kwalu faˡi ngali ki. Ma nia leˡa fuana nai gura na
mataˡinga neˡe faˡasia ana asoa ana Sabat.” 17 Kaidaˡi
sa Jesus nia fata ˡunaˡeri, na malimae nia ki kira ka ˡeke
liu, ma na ngwae ki kira fiˡi saeleˡa lala, osiˡana ru ni
ˡarefoˡa ki neˡe sa Jesus nia sasiˡi.

ˡInotoˡanga God etangilana tiˡitiˡi, bore ma nia ka doe ana aliˡafulana

(Matthew 13:31-33; Mark 4:30-32)

18 Sa Jesus alaˡa laˡu ka fata ˡuri, “Nai alaˡa laˡu kwau
sulia ta ˡaˡemae neˡe ke faˡataˡinia na ru neˡe bolo
faˡinia ˡinotoˡanga God fafia ngwae nia ki. 19 Nia ka ˡuri:
Taˡi ngwae nia ngalia na magana ˡai tiˡitiˡi neˡe kira
saea ˡani mastad, ma nia ka fasia saena oˡola nia. Sui
nia ka bulao maˡi, ma ka alua na ˡai doe, ma na noˡo ki
kira ka leka maˡi, ma kira ka tua, ma kira ka saun-
gaˡinia na nuˡi kira ki ana rarana ˡai neˡeri.”
20 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Nai alaˡa laˡu kwau
sulia ta ˡaˡemae neˡe ke faˡataˡinia na ru neˡe ka bolo
faˡinia ˡinotoˡanga God fafia ngwae nia ki. 21 Nia diˡia
na isi tiˡitiˡi fuana faˡa ubulana na beret neˡe ta kini nia
ngalia, ma ka dola faˡinia flaoa ˡoro, leleka ka nongalia
na kaˡakaˡa neˡeri ka ubu ma ka fane.”

Ngwae ˡoro noaˡa kira kasi mauri

(Matthew 7:13-14, 21-23)

22 Kaidaˡi sa Jesus leka ˡuana ˡi Jerusalem, nia ka liu
daraninia naˡa maˡe fanoa doe ki, ma na maˡe fanoa
tiˡitiˡi ki, ma ka faˡamanata ngwae ˡoro ki. 23 Ma taˡi ng-
wae nia saefiloa ma ka ˡuri, “Araˡi ˡae. ˡUri ma ta bara
ngwae goˡo neˡe God ke faˡamaurida?”
Sa Jesus nia olisia ma ka ˡuri, 24 “Nau ku saea fua-
muˡa, muke fai suˡusuˡu, fasi ˡiri muke ruˡu ana sina-
maa neˡe nia susukuru neˡe leka ˡuana ˡi langi. Duˡun-
gana na ngwae ˡoro kike sasi ˡuana na ruˡungaˡa, ma
nia ˡafitaˡi liu fuada duˡungana na sinamaa ke baˡa
fono ˡusida. 25 Kaidaˡi ngwae ˡaˡana ana luma ˡi langi
nia ka tataˡe, ma ka fono ˡusia na sina maa, kamu ke
uu maˡi ˡi maa, ma muke faˡafo ana maa, ma muke fa-
ta ˡuri, ‘Araˡi ˡae, ˡoe ˡifi kwau fuamiˡa.’ Bore ma nia ka
olisia ma ka ˡuri, ‘Noaˡa nau kusi sai amuˡa, ma noaˡa
nau kusi saiana kula neˡe kamu leka maˡi faˡasia.’ 26 Sui
kamu ke olisi ˡuri ana, ‘Kami fangafanga faˡi ˡoe, ma
mika kwaˡu kwaˡu logo faˡi ˡoe, ma ˡoko faˡamanata
naˡa ˡi saena na fanoa kami ki.’ 27 Bore ma nia ka fata
ˡuri, ‘Kamu na ngwae taˡa ki, muke leka tau kwau faˡasi
nau. Nau kusi sai amuˡa, ma noaˡa nau kusi saiana ku-
la neˡe kamu leka maˡi faˡasia.’
28 “Ma kaidaˡi kamu lisia sa Abraham, ma sa Aesak,
ma sa Jakob, ma profet ki taˡifau ˡi saena ˡInotoˡanga
God, God ke toˡosi kamu ˡi maa, muke baˡa
kwaimanatai, muke angi, ma muke saetaˡa faˡinia ˡala
girigiriˡa ˡani lifamuˡa! 29 Ma na ngwae ki kike baˡa dao

maˡi faˡasia fanelana sina, ma ˡi sulana sina, ma faˡasia gwauna fanoa, ma ˡi ˡaena fanoa, ma kira ka fiku ana fangaˡa loˡoko ˡi saena ˡInotoˡanga God. 30 Sulia na ngwae neˡe kira ˡisiˡisi ana kaidaˡi neˡe ki, kira ke baˡa etaeta ˡi naˡo. Ma na ngwae neˡe kira etaeta ˡi naˡo ana kaidaˡi neˡe ki, kira ke baˡa ˡisiˡisi."

Alafeˡanga sa Jesus fuana ˡi Jerusalem
(Matthew 23:37-39)

31 Ana kaidaˡi neˡeri, ti Farasi kira leka maˡi siana sa Jesus, ma kira ka fata ˡuri fuana, "ˡOke leka faˡasia ˡi neˡe ˡuana ta fanoa matamata, osiˡana sa Herod na tatalafaˡa nia oga liu saungilamu."

32 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, "Sa Herod nia diˡia na kui kwasi, duˡungana nia ˡosoˡoso liu. Muke leka saea fuana, taˡena faˡinia rorodo, nai sasia nama ˡaku na raoˡa nai ana ifulangaˡilana anoˡi ru taˡa ki, ma guralana ngwae mataˡi ki. Ma ana uula asoa, nau ku fiˡi faˡasuia na raoˡa nau. 33 Sui ka ˡunaˡeri bore ˡana, nau ku daofaˡi liu nama ˡaku ˡuana ˡi Jerusalem ˡi taˡena, ma ˡi rorodo, ma saena asoa loeri ki laˡu. Osiˡana noaˡa kasi bolo fuana kira ke saungia na profet ana ta fanoa matamata, bore ma saena ˡi Jerusalem goˡo."

34 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, "Ngwae ana ˡi Jerusalem ˡae! Kamu ba ˡuilaˡi fau ana na profet ba God nia asungaˡinida maˡi fuamuˡa ki, ma muka saungida. Ana kaidaˡi ˡoro nau ku oga muke leka maˡi siaku, fasi ˡiri nai lia suli kamu diˡia ta karai nia ofia na bibina ˡi olofana ˡabaˡabana. Bore ma noaˡa kamu kasi oga goˡo. 35 Ma ana kaidaˡi neˡe naˡa, God ke baˡa leka faˡasi kamu, ma ka danga faˡiburi naˡa ˡani fanoa kamu. Ma nau ku saea fuamuˡa, noaˡa kamu kasi lisi nau laˡu, leleka ka dao ana na kaidaˡi neˡe kamu ke fata ˡuri, 'God ˡoke ˡoilakitaˡinia na ngwae neˡe nia leka maˡi ˡani na ngasingasiˡanga ˡoe!'" †

Sa Jesus nia gura taˡi ngwae ana asoa ana Sabat

14 Ana taˡi Sabat asoa ana mamaloˡanga, sa Jesus leka ka fanga ana luma taˡi ngwae faˡinaˡonaˡo ana Farasi ki. Ma ana kaidaˡi neˡeri, na ngwae ki kira ka lialia ˡuana lisilana ta tae neˡe nia ke baˡa sasia. 2 Ma taˡi ngwae neˡe ro lima nia ki ma na ro ˡaa nia ki kira ubu liu, nia leka maˡi siana sa Jesus. 3 Ma sa Jesus ka saefiloa na Farasi ki ma na faˡamanata ana taki ki ka ˡuri, "Na taki kia ki alaˡania kulu ka gura ta ngwae mataˡi ana Sabat, nama noaˡa?"

4 Bore ma noaˡa kira kasi taˡi olisia nama. Sui sa Jesus ka sama toˡona ngwae mataˡi neˡeri, ma nia ka ˡakwa naˡa, ma sa Jesus ka alaˡania ka leka naˡa ˡana. 5 Sui sa Jesus ka saefiloda ka ˡuri, "ˡUri ma diˡia ta ngela amu nama ta buluka amu, nia ˡasia ˡi saena ta kilu ana na Sabat asoa ana mamaloˡanga, ˡoko saiana ˡoke leka lafua goˡo ˡamu?"

6 Ma ana kaidaˡi sa Jesus nia saefilo ˡunaˡeri, noaˡa ta ngwae kasi taˡi olisia nama.

7 Ma kaidaˡi sa Jesus nia lisia na ngwae ki neˡe kira dao maˡi fuana fangaˡa, ma kira ka filia ˡada kula ˡinotoˡa ki fuana tuaˡa, nia ka fata ˡani tarifulaˡa neˡe fuada ka ˡuri, 8 "Kaidaˡi ta ngwae nia laefiˡo fuana ta fangaˡa ana araˡinga, noaˡa ˡoe kosi tua ana fuli tuaˡa fuana ngwae faˡinaˡonaˡo ki, ˡasu ˡubani kira kata fiˡi laefia logo ta ngwae neˡe nia talingaˡi ka tasa amu. 9 Ma na ngwae neˡe nia laefi koroˡo maˡi ka dao, ma ka fata ˡuri fuamu, 'ˡOke tataˡe basi, ˡiri ngwae neˡe ke tua ˡi neˡana.' ˡUnaˡeri ˡoko fiˡi ˡeke liu lala, osiˡana kira ˡiduˡu ˡoko tua naˡa ana kula ˡi ano fuana na ngwae dalaˡa ki. 10 Aia, kaidaˡi ta ngwae nia laefiˡo, tua lala ˡamu ana ta kula ˡi ano, ma kaidaˡi na ngwae neˡe nia laefiˡo maˡi nia dao, nia ka fata ˡuri fuamu, 'Kwala ngwade, ˡoe ˡidu maˡi ˡuana ta kula leˡa mala.' ˡUnaˡeri, nia ka faˡadoe ˡoe ˡi naˡoda na ngwae neˡe kamu fiku ˡi neˡeri ki. 11 Osiˡana na ngwae neˡe nia faˡadoe nia talana, God ke faˡatiˡitiˡi nia. Ma na ngwae neˡe nia faˡatiˡitiˡi nia ˡi talana, God ke faˡadoea."

12 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana na ngwae neˡe nia saungaˡinia na fangaˡa neˡeri, "Kaidaˡi ˡoko saungaˡinia ta fangaˡa, noaˡa ˡoe kosi laefia goˡo ˡamu maˡi na kwaima ˡoe ki, ma na futaˡa ˡoe ki, nama na ngwae toˡoru ki neˡe kira tua karangiˡo. Duˡungana kira saiana kira ke baˡa saungaˡinia ta fangaˡa ˡunaˡeri, ma kira ke laefiˡo logo fuana duˡulana logo na ru neˡe ˡoko sasi fuada. 13 Bore ma kaidaˡi ˡoko saungaˡinia ta fangaˡa, ˡoke laefia maˡi na ngwae dalaˡa ki, ma na ngwae neˡe ˡaeda nama limada mae ki, ma na ngwae neˡe maada rodo ki. 14 Diˡia ˡoko sasi ˡunaˡeri, nia ˡoilakiˡa fuamu. Sui bore ˡana noaˡa kira kasi duˡu fuamu, God ke baˡa duˡua fuamu, ana kaidaˡi neˡe ngwae saga ki kira tataˡe laˡu faˡasia na maeˡa."

Ta tarifulaˡa sulia na fafangaˡa ˡi langi
(Matthew 22:1-10)

15 Ma ana kaidaˡi neˡeri, taˡi ngwae ana ngwaˡi toˡa neˡe kira tua fuana fangaˡa, nia rongoa tae neˡe sa Jesus nia saea, nia ka fata ˡuri, "Na ˡoilakiˡanga fuana ngwae neˡe kira ke baˡa fanga ana fafangaˡa ˡi saena ˡInotoˡanga God."

16 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, "Ana taˡi kaidaˡi, taˡi ngwae nia saungaˡinia taˡi fafangaˡa doe, ma ka laefia maˡi ngwae ˡoro ki fuana fangaˡa. 17 Ma ana kaidaˡi ru ki taˡifau nia kwaimaˡakwali naˡa, nia ka kwatea ngwae rao nia ka leka fuana baˡelana maˡi ngwae neˡe nia saeda fuana kika leka maˡi. Nia fata ˡuri, 'Kamu ke leka naˡa maˡi sulia na ru ki nia kwaimaˡakwali taˡifau naˡa.' 18 Bore ma kira ka talaˡae kira ka fofoni ru, kira ka saea ru ki nia suˡusida neˡe noaˡa kira kasi leka maˡi. Taˡi ngwae nia fata ˡuri, 'Nau ku folia taˡi afu ano, ma nau ku oga nai leka lisia basi. ˡOe faˡarongoa, nau ku kwaimanatai liu.' 19 Ma ruana ngwae ka fata ˡuri, 'Nau ku folia akwala buluka ana kaidaˡi neˡe, ma nau ku oga nai leka ilida basi, sali kira rao leˡa nama noaˡa. ˡOke faˡarongoa nau ku kwaimanatai liu noaˡa naisi leka goˡo kwau.' 20 Ma uula ngwae ka fata ˡuri, 'Nau ku fiˡi araˡi goˡo, ma nia ka ˡafitaˡi liu fuaku fuana lekaˡa

† *13:35 Sam 118:26*

kwau. ʻOe faʻarongoa nau ku kwaimanatai.’ 21 Kaidaʻi
neʻe ngwae rao nia oli maʻi, ma ka faʻarongoa ngwae
ʻaʻana nia ʻani ru neʻeri ki, ngwae ʻaʻana neʻe nia sae-
taʻa liu, ma ka fata ʻuri fuana ngwae rao nia, ‘ʻOke leka
ʻaliʻali sulia tala doe ki, ma sulia tala tiʻitiʻi ki, ʻoko baʻea
maʻi na ngwae dalaʻa ki, ma na ngwae neʻe ʻaeda na-
ma limada mae ki, ma na ngwae neʻe maada rodo ki,
ma faʻinia ti ngwae logo neʻe nonida taʻu.’ 22 Kaidaʻi
ngwae rao neʻeri nia oli maʻi, nia ka fata ʻuri fuana ng-
wae ʻaʻana nia, ‘Araʻi ʻae, ru ba ʻoko saeʻe fuaku ki, nau
ku sasiʻi taʻifau naʻa, ma kula ni tuaʻa ana fangaʻa ʻoe
noaʻa nia kasi fungu ʻua ana ngwae ki.’ 23 Ngwae ʻaʻana
neʻe ka fata laʻu ʻuri, ‘ʻOe leka laʻu sulia kala tala ki neʻe
kira tua tau, ʻoko laefida, ma ʻoko ʻengoa laʻu maʻi ti
ngwae fasi ʻiri na luma nau ke fungu. 24 Ma nau ku
saea fuamu, nia ʻafitaʻi liu fuana ta ngwae ana ngwae
ba nau ku laefida maʻi ʻi naʻo ki, kira ke fanga ana
fafangaʻa nau.’”

Na ʻatoʻanga neʻe ngwae ke dao toʻona duʻungana raoʻa neʻe

(Matthew 10:37-38)

25 Ana taʻi kaidaʻi, na fikuʻa doe kira leka faʻinia sa Je-
sus. Ma nia ka abula ka fata ʻuri fuada, 26 “Ta ngwae
neʻe nia oga ke donga nau, nia ke alafe fuaku ka liufia
na maʻa nia, ma na teʻa nia, ma na ʻafe nia, ma na
ngela nia ki, ma na ngwaefuta nia ki, ma na ngwaing-
waena nia ki, ma niaʻa talana logo. 27 Nia ʻafitaʻi fuana
ta ngwae ka diʻia ta fafarongo aku, si diʻia nia kasi
maʻudi fuana dongalaku, sui bore ʻana kaidaʻi nia ke
nonifii, ma ke mae ana ʻai rara folo.
28 “Diʻia ta ngwae amuʻa nia oga ke saungaʻinia ta
luma doe, nia ke tua, ma ka manata basi sulia ta fita
mani neʻe nia toʻo ana fasi ʻiri ke bolo faʻinia faʻa-
suilana na luma neʻeri. 29 Diʻia nia kasi sasi ʻunaʻeri, ma
nia ka alua naʻa na faʻangasilana na luma neʻeri taʻi-
fau, ma na ngwae ki kira lisia noaʻa nia kasi toʻo ana
mani neʻe nia bolo fuana na faʻasuilana, kira ke ʻoido-
role ʻania, ma kira ka fata ʻuri, 30 ‘Na ngwae neʻe nia ta-
laʻae naʻa ana faʻa uulana na luma neʻe, bore ma nia
noaʻa kasi totolia nia ka faʻasuia.’
31 “Ma diʻia ta tatalafaʻa neʻe nia leka faʻinia taʻi ak-
wala toʻoni ngwae nia ki fuana na fuʻanga faʻinia ta
tatalafaʻa mo neʻe nia leka maʻi faʻinia na ro akwala
toʻoni ngwae nia ki fuana fuʻanga, nia ke tua basi ʻi
ano ka manata ʻana sulia ʻasu ʻubani noaʻa nia kasi
ngasingasiʻa kasi bolo goʻo fuana na fuʻalilana na mae
faʻinia na tatalafaʻa neʻeri. 32 Ma diʻia nia noaʻa goʻo,
nia ka kwatea ta ngwae ana, ʻiri ke leka, ma ka gani
ʻuana na aroaroʻanga ʻi safitadaroʻo, ana kaidaʻi kira
tua tau ʻua maʻi. 33 Ka ʻunaʻeri logo, kamu ka eta mana-
ta leʻa basi sulia na fiiʻa neʻe kamu ke dao toʻona
kaidaʻi neʻe kamu ke donga nau, diʻia ta ngwae amuʻa
neʻe noaʻa nia kasi danga faʻiburi ʻani ru nia ki taʻifau,
nia ʻafitaʻi liu nia ke donga nau.”

Fiki asi dalakwai

(Matthew 5:13; Mark 9:50)

34 Sa Jesus ka fata laʻu ʻuri, “Na fiki asi nia na ru leʻa.
ʻUnaʻeri bore ʻana, diʻia neʻe asila lana nia dalakwai
naʻa faʻasia, nia ʻafitaʻi liu ʻoko kwate nia ka asila laʻu.
35 Ma noaʻa nia kasi leʻa naʻa fuana sasilana ʻani ta ru.
Noaʻa nia kasi leʻa naʻa fuana ano ma fuana ʻafilana ta
ru. Ma nia bolo faʻinia kira ka toʻosia goʻo ʻada. Kamu
ke sailinga leʻa sulia na alaʻanga neʻe ki.”

Na sipsip neʻe oʻosi

(Matthew 18:12-14)

15 Ana taʻi kaidaʻi, na ngwae ʻoro neʻe kira rao ana
gonilana na mani ana na takisi, ma na ngwae
neʻe kira fia fasi kira ngwae taʻa ʻufuni ki logo, kira dao
fuana na fafarongolana sa Jesus. 2 Na Farasi ki ma na
ngwae faʻamanata ana taki ki, kira etangia ngunun-
gunuʻanga kira ka ʻuri, “Na ngwae neʻe nia kwaloa na
ngwae taʻa ki ma ka fanga goʻo ʻana faʻinida!”
3 Nia neʻe sa Jesus ka alaʻa ʻani na tarifulaʻa ki fuada
ka ʻuri, 4 “Diʻia ta ngwae amuʻa nia toʻo ana taʻi talan-
gaʻi sipsip, ma taʻi ai ada ka noʻana, tae neʻe ngwae
neʻeri ke sasi? Nia ke faʻasia na siko akwala ma siko
sipsip neʻeri ki, ma nia ka leka ka lulu ʻuana taʻi ai neʻe
nia noʻana, leleka nia ka dao nama toʻona. 5 Ma kaidaʻi
neʻe nia dao toʻona, nia ka saeleʻa liu, ma ka ngalia ʻi
gwauna ʻabaʻabana, 6 ma ka ngalia maʻi ʻi fanoa. Sui
nia ka ri maʻi ʻuana ngwae kwaima nia ki, ma na ng-
wae ana fanoa nia ki, fasi ʻiri kika fiku maʻi, ma nia ka
fata ʻuri fuada, ‘Nau ku saeleʻa liu, osiʻana nau ku dao
naʻa toʻona na sipsip ba nau ba nia noʻana. Ta neʻe
muke saeleʻa faʻinau!’” 7 Ma sa Jesus ka fata laʻu ʻuri,
“Nau ku saea fuamuʻa, na saeleʻanga doe ʻunaʻeri logo
ʻi langi fafia taʻi ngwae neʻe taʻa ma nia ka kakari ali-
faʻi. Na saeleʻanga faʻinia ka liufia na saeleʻanga fafia
siko akwala ma siko ngwae neʻe kira saga goʻo ʻada
ki.”
8 Ma sa Jesus ka alaʻa laʻu ʻania tarifulaʻa ka ʻuri,
“Diʻia ta kini neʻe nia toʻo ana ta akwala selene, ma ta
taʻi selene ka noʻana, tae neʻe nia ke sasia? Nia ke
faʻaduʻa ta unu, ma ka salofia na luma nia, ma ka lulu
ana kula ki taʻifau leleka nia ka dao nama toʻona. 9 Ma
kaidaʻi nia dao naʻa toʻona, nia ka ri naʻa ʻuana ngwae
kwaima nia ki, ma na ngwae ana fanoa nia ki kira ka
fiku maʻi siana, ma nia ka fata ʻuri fuada, ‘Nau ku
saeleʻa liu, osiʻana nau ku dao naʻa toʻona na selene
ba nau ba noʻana. Nia neʻe muke saeleʻa amuʻa faʻin-
au!’” 10 Ma sa Jesus ka fata laʻu ʻuri, “Nau ku saea fua-
muʻa, ru neʻeri ka ʻunaʻeri logo ʻi langi. Na ʻainsel God
ki faʻinia God, kira saeleʻa liu fafia taʻi ngwae neʻe nia
abula taʻa, ma nia ka kakari alifaʻi maʻi.”

Na ngela aʻabasa

11 Ma sa Jesus ka alaʻa laʻu ʻani ta tarifulaʻa ka ʻuri,
“Taʻi ngwae nia toʻo ana ro ngela ngwane ki. 12 Na
ngela ʻi buri nia fata ʻuri fuana na maʻa nia, ‘Maʻasi,

ˈoke kwatea naˈa maˈi bali nau ana na toˈoruˈa kulu.’
ˈUnaˈeri goˈo, na ngwae neˈeri ka daroˈia naˈa na
toˈoruˈa kira ˈi safitana na ro ˈalako nia ki. 13 Ma ˈi buri
ˈana bara faˈi asoa sui, na ˈalako ba ˈi buri ka ˈoifoli
naˈa ˈani na bali nia ana toˈoruˈa kira, ma ka leka naˈa
ˈana faˈinia mani nia. Ma nia ka leka naˈa ˈana ˈuana na
fanoa tau, ma ka faˈalia taˈifau naˈa ˈana na mani nia ki
ana na tuaˈa taˈa. 14 Ma ˈi buri ˈana neˈe nia faˈasuia
naˈa na mani nia ki, na fioloˈa doe ka liu ana na bali
fanoa neˈeri, ma noaˈa nia kasi toˈo naˈa ana ta ru.
15 Ma nia ka leka siana taˈi ngwae ana fanoa neˈeri ka
saefilo ˈuana ta raoˈa, ma na ngwae neˈeri ka kwate
fuana na raoˈa bulibuli ana liaˈa sulia na gwata nia ki.
16 Ma nia ka oga fasi ke ˈania ti ngisingisi fanga ana na
fanga gwata ki, duˈungana ta ngwae ˈi neˈeri kasi kwa-
tea goˈo ta fanga fuana. 17 Bore ma kaidaˈi nia manata
leˈa, nia ka fata ˈuri fuana talana, ‘Na ngwae ni rao
maˈa nau ki, kira fanga leˈa taˈifau goˈo ˈada niniˈari,
ma kira ka abusu, ma nau niniˈa nau ku fiolo goˈo ˈaku
fuana na maelaku! 18 Nia leˈa fuana nau kui oli siana
maˈa nau, ma nau ku fata ˈuri fuana, Maˈasi kwa, nau
ku rora liu naˈa ˈi maana God, ma ˈi maamu logo.
19 Nau noaˈa kusi totolia naˈa neˈe ˈoke sae nau laˈu
ˈani na ngela ˈoe. ˈOke alaˈani nau kui rao naˈa ˈaku
fuamu diˈia ta ngwae ni rao ˈoe.’ 20 Ma nia ka tataˈe, ma
ka oli siana maˈa nia.

“Ma kaidaˈi nia dao tau ˈua kwau faˈasia ˈi fanoa, na
maˈa nia ka lia kwau, ma ka lisia. Ma nia ka
kwaimanatai liu ana na ngela nia. Ma nia ka lalili kwau,
ma ka ofia maˈi na ngela nia, ma ka nonoˈia. 21 Ma na
ngela neˈeri ka fata ˈuri fuana, ‘Maˈasi, nau ku rora liu
naˈa ˈi maana God ma ˈi maamu logo. Nau noaˈa kusi
totolia naˈa neˈe ˈoko sae nau laˈu ˈani na ngela ˈoe.’
22 Bore ma na maˈa nia ka ri ˈuana na ngwae rao nia ki
ka ˈuri, ‘Mulu ˈaliˈali! Muka ngalia maˈi na toro keta
neˈe kwanga ka tasa, ma muka faˈaruˈufi ˈania. Ma ka-
mu ka alua faˈi kome ana limana, ma kamu ka alua na
taˈe butu ki ˈi ˈaena. 23 Sui, kamu ka leka, muka saungia
maˈi na kala buluka kubu baera fasi ˈiri kulu ke saun-
gaˈinia na fangaˈa ma kulu ka saeleˈa ˈakulu. 24 Duˈun-
gana na ngela nau, nia diˈia neˈe nia maemae naˈa,
bore ma nia ka mauri laˈu. Ma nia ka diˈia neˈe nia
noˈana, bore ma nau ku lisia laˈu naˈa.’ Ma na fangaˈa
neˈeri ka talaˈae naˈa.

25 “Ma ana kaidaˈi neˈeri, na ngela ˈi naˈo baera nia
tua ˈua maˈi ˈana ˈi saena na oˈola. Ma kaidaˈi neˈe nia
oli maˈi ma nia ka dao karangia naˈa maˈi na luma, nia
ka rongoa na lingana na masaˈa ma na ngwaˈengaˈa.
26 Ma nia ka karumia maˈi taˈi ngwae ana ngwae rao ki,
ma ka saefiloa ˈuana na tae funiˈa kira ngwaˈe faˈinia.
27 Ma na ngwae ni rao neˈeri nia olisia ka ˈuri, ‘Na ai
burimu ba nia oli naˈa maˈi ˈi fanoa, ma na maˈa ˈoe ka
saungia naˈa na kala buluka kubu baera, osiˈana na ai
burimu nia mauri, ma ka oli maˈi ka dao naˈa.’ 28 Ma na
ngela ˈi naˈo ka saetaˈa liu, noaˈa nia kasi ruˈu naˈa
kwau saena luma. Ma na maˈa nia ka ruˈu maˈi ˈi maa,
ma ka ˈengoa ˈiri nia ruˈu kwau saena luma. 29 Ma nia
ka olisia na maˈa nia ma ka fata ˈuri, ‘Lisia basi, nau ku
rao fuamu diˈia na ngwae rao ˈoˈo ˈoe sulia faˈi ngali
ˈoro neˈe ki, ma nau ku roˈosulia na fatalamu. Sui bore
ˈana, ˈoe kosi kwatea goˈo ta kala nanigot fuaku, fasi
ˈiri nau ku sasi ˈaku ta fangaˈa faˈinia na ngwae
kwaima nau ki! 30 Bore ma na ngela nini ˈoe, nia faˈalia
naˈa toˈoruˈa ˈoe ana na kini sesele ki, ma kaidaˈi nia oli
maˈi ka dao ˈi fanoa, ˈoko saungia mala na kala buluka
kubu doe leˈa baera fuana!’ 31 Ma na maˈa nia ka olisia
ka ˈuri, ‘Ngela nau ˈae, ˈoko tua tari naˈa faˈi nau, ma
na ru nau ki taˈifau, neˈe ru ˈoe ki logo. 32 Sui bore ˈana,
kulu ke sasi naˈa ˈakulu na fangaˈa neˈe, ma kulu ka
saeleˈa ˈakulu, osiˈana na ai burimu lisilana diˈia nia
maemae naˈa, bore ma nia ka mauri laˈu naˈa. Ma nia
ka nonoˈana naˈa, bore ma kaidaˈi neˈe kulu ka lisia
laˈu.’”

Na ngwae rao abu ˈoloˈolo

16 Sa Jesus ka fata laˈu ˈani tarifulaˈanga fuana fa-
farongo nia ki ka ˈuri, “Taˈi ngwae toˈoru nia toˈo
ana taˈi ngwae ni rao neˈe nia alua ka ˈaˈana fuana
toˈoruˈa nia ki. Ma na ngwae ki kira ka saea fuana na
ngwae toˈoru neˈeri neˈe na ngwae rao nia, nia ˈaura-
fu, ma ka faˈalia goˈo ˈana na toˈoruˈa nia ki. 2 Ma na
ngwae toˈoru neˈeri ka saea maˈi ngwae rao nia ma ka
saefiloa ka ˈuri, ‘Na tae neˈe nau ku rongoa amu kwa?
ˈOe keresia na fita mani nau ki taˈifau neˈe ˈoko rao
ˈani, osiˈana neˈe noaˈa ˈoe kosi ˈaˈana naˈa ana
toˈoruˈa nau ki.’

3 “Ma na ngwae rao ˈaurafu neˈeri ka manata ˈuri, ‘Na
ngwae ˈaˈana nau nia ke faˈasui nau naˈa faˈasia na
raoˈa nau. ˈUri ma ta tae naˈa neˈe nau kui sasia ˈiri nai
toˈo ana ta raoˈa faolu? Nau kusi ngasingasiˈa naˈa fua-
na ˈililana na kilu ki, ma nau ku ˈeke liu logo ˈani
ganiˈa. 4 Nau ku saiana ru neˈe nai baˈa sasia ˈiri kaidaˈi
nau ku sui faˈasia na raoˈa nau, na ngwae ki kira ke
kwalo nau goˈo ˈada saena luma kira ki.’

5 “Ma nia ka ri maˈi ˈuana na ngwae neˈe kira ngali
langa faˈasia na ngwae ˈaˈana nia, ma nia ka fata ˈuri
fuana na etana ngwae, ‘Fita ru neˈe ˈoko ngali langa
ana faˈasia na ngwae ˈaˈana nau?’ 6 Nia ka olisia ka ˈuri,
‘Taˈi talangaˈi biˈi † ngwaingwai.’ Ma na ngwae rao ˈau-
rafu neˈeri ka fata ˈuri fuana, ‘Na ˈaba ru ana na ngali
langaˈa ˈoe niniˈa, ˈoe tua, ma ˈoko keresia lima akwala
ru ki.’ 7 Ma nia ka fata ˈuri fuana na ruana ngwae, ‘Ma
ˈaeˈo ta fita ru neˈe ˈoko ngali langa ana?’ Ma nia ka
olisia ka ˈuri, ‘Na taˈi talangaˈi ngwaˈi flaoa.’ Ma na ng-
wae rao ˈaurafu neˈeri ka fata ˈuri fuana, ‘Na aba ru
ana na ngali langaˈa ˈoe ne, ˈoke keresia kwalu akwala
ru ki.’ 8 Ma na ngwae ˈaˈana nia ka baˈatafea na ngwae
rao ˈaurafu neˈeri fuana liatoˈongaˈa neˈe nia sasia. Si
neˈe na ngwae neˈe ki saena magalia kira liatoˈo ka
tasa ana ru saena na magalia neˈe ka liufia na ngwae
ana na madakolaˈa ki.

9 “Nau ku saea fuamuˈa, muke kwatea na toˈoruˈa ka-
mu ki fuana ˈafilana ngwae matamata ki. Ma kaidaˈi na
mani kamu nia sui, God ke baˈa kwalo kamu ˈi langi.

† *Taˈi biˈi ngwaingwai diˈia 40 lita.*

10 “Diˈia sa tai neˈe nia rao leˈa ana toˈoruˈa tiˈitiˈi ki,
nia ka rao leˈa logo ana toˈoruˈa doe ki. Ma diˈia sa tai
neˈe nia rao ˈaila ana toˈoruˈa tiˈitiˈi ki, nia ka rao ˈaila
logo ana toˈoruˈa doe ki. 11 Ka ˈunaˈeri logo, diˈia noaˈa
kamu kasi rao leˈa ana na toˈoruˈa ki saena magalia,
God noaˈa kasi faˈamamana kamu logo faˈinia na
toˈoruˈa mamana. 12 Ma diˈia kamu kasi rao leˈa ana ru
ta ngwae matamata, God noaˈa kasi kwatea logo ru ki
fuamuˈa ˈi langi.
13 “Noaˈa ta ngwae rao kasi rao fuana ta ro ngwae
ˈaˈana matamata. Diˈia nia ˈunaˈeri mo, nia ke baˈa
malimaeˈa ana ta ngwae ˈaˈana, ma ka kwaima ana ta
ngwae ˈaˈana. Ma nia ka rao leˈa fuana ta ngwae, ma
ka danga faˈiburi ˈani ta ngwae. Ta neˈe, nia ˈafitaˈi liu
diˈia neˈe muke rao laˈu fuana God, ma na mani laˈu
ana taˈi kaidaˈi.”
14 Ma kaidaˈi Farasi ki kira rongoa ru neˈeri, kira ka
ˈoidorole ˈani sa Jesus, duˈungana kira ngwae oga
guguta liu ana mani ki. 15 Sa Jesus ka fata ˈuri fuada,
“Kamu sasia ru leˈa ki ˈi naˈo ana ngwae ki, fasi ˈiri kira
ke baˈatafe kamu. Bore ma God nia sai goˈo ana man-
gomuˈa. Osiˈana ta tae neˈe na ngwae nia manata doe
ana, God noaˈa kasi manata doe goˈo ana.”

Faˈamanataˈanga sulia taki sa Moses ki

(Matthew 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12)

16 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Na taki sa Moses ki, ma
na kerekereˈa ana na profet ki, nia rao ka talaˈi kamu
maˈi leleka ka dao ana kaidaˈi sa John ngwae ni Siuabu
nia dao ana. Ma nia ka talaˈae maˈi ana sa John nia
faˈatalo ˈani na FaˈarongoˈaLeˈa sulia God neˈe ke
gwaungaˈi fafia ngwae nia ki, na ngwae ˈoro ki kira
saeleˈa fuana ruˈungaˈa ˈi saena na mauriˈa neˈe God
ke gwaungaˈi fafia. 17 Bore ma noaˈa ˈiri fada laˈu neˈe
na ngasingasiˈanga ana taki nia sui, bore ana nia ka
tiˈitiˈi. Na salo ma na magalia ke baˈa sui, bore ma na
ngasingasilana na taki ki ka teo tari noaˈa kasi sui.
18 “Diˈia ta ngwae ke ilangaˈinia na ˈafe nia ma ka ko-
rea laˈu ta kini matamata, nia ˈusu naˈa. Ma diˈia ta ng-
wae ka korea na ˈafe neˈe kira ilangaˈinia, nia ˈusu lo-
go.”

Ngwae toˈoru faˈinia sa Lasaros

19 Sa Jesus ka alaˈa laˈu ma ka ˈuri, “Taˈiˈngwaetoˈoruneˈe nia toro ˈani na toro leˈa ki neˈe folilani doe, nia ka
tua ˈani tuaˈa leˈa sulia asoa ki taˈifau. 20 Ma taˈi ngwae
dalaˈa neˈe duˈa sufusufu liu ana nonina, neˈe satana
sa Lasaros, nia tua ˈi ano ˈaena na maa ana luma na
ngwae toˈoru neˈeri. 21 Ma sa Lasaros oga ka ˈania
orengana na fanga neˈe ˈasia faˈasia na tatafe ni fanga
na ngwae toˈoru neˈeri. Ma kaidaˈi sa Lasaros nia tua ˈi
ano, na kui ki bore, kira dao maˈi, ma kira ka milia na
duˈaduˈa nia ki. 22 Sa Lasaros ka mae, ma na ˈainsel ki
kira ka ngalia ˈalaˈa siana sa Abraham ˈuana na fan-
gaˈa doe ˈi langi. Ma na ngwae toˈoru neˈeri ka mae lo-
go, ma kira ka kwaiatoa naˈa. 23 Ma nia ka tua saena
kula fuana ngwae mae ki ˈani na nonifiiˈa doe. Ma nia
ka lia kwau ˈalaˈa, ma ka lisia kwau sa Abraham ma sa
Lasaros tua ˈana faˈinia. 24 Ma nia ka ako kwau fuana
sa Abraham ma ka ˈuri, ‘KoˈosiAbraham ˈae, ˈoke man-
atai nau maˈi. Kwatea maˈi sa Lasaros, fasi ˈiri ka kutu-
mani maˈi na ˈuˈuna saena kafo, ma ka faˈagwaria na
meaku, osiˈana nau ku tua naˈa ˈani na nonifiiˈa ˈi sae-
na na mafula neˈe.’ 25 Bore ma sa Abraham ka fata ˈuri
fuana, ‘Ngela nau ˈae, ˈoke manata toˈona basi ˈamu
kaidaˈi ba ˈoko mauri, ˈoko toˈo ana na ru leˈa ˈoro ki,
ma sa Lasaros ka toˈo goˈo ˈana ana ru taˈa ki. Bore ma
ana kaidaˈi neˈe, nia ka tua naˈa saena saeleˈanga ˈi
neˈe, ana kaidaˈi neˈe ˈoko tua ˈamu saena na nonifi-
iˈanga. 26 Ma ta ru laˈu, God nia alua taˈi lagasinasina
doe ˈi safitakulu, ma noaˈa kasi bolo faˈinia ta ngwae
ke toˈofolo kwau ˈuana bali neˈana. Ma ka noaˈa kasi
bolo logo fuana neˈe ta ngwae ka toˈofolo maˈi siaim-
ili.’
27 “Ma nia ka olisia ka ˈuri, ‘Koˈosiˈnauˈkuamasiˈo
kwau fasi ˈiri ˈoke kwatea sa Lasaros ˈuana luma maˈa
nau, 28 fasi ˈiri nia ka faˈabasua na lima ngwaefuta nau
ki, ˈasu ˈubani kira kata leka logo maˈi ana kula ni non-
ifiiˈanga neˈe.’ 29 Ma sa Abraham nia olisia ka fata ˈuri,
‘Na kerekereˈa sa Moses, ma na profet ki niˈi teo taˈifau
goˈo ˈani faˈinida. Nia bolo fuana kira ka roˈosuliˈi.’
30 Ma nia ka fata ˈuri, ‘KoˈosiAbraham ˈae, noaˈa goˈo.
Diˈia ta ngwae neˈe nia maemae ma ka mauri laˈu, ma
nia leka siada tari, kira ka kakari alifaˈi faˈasia na abu-
laˈanga taˈa kira ki.’ 31 Ma sa Abraham ka fata ˈuri fua-
na, ‘Diˈia noaˈa kira kasi roˈosulia na kerekereˈa sa
Moses ma na profet ki, nia ˈafitaˈi goˈo fuana kira ka
faˈamamana, sui bore ˈana diˈia ta ngwae ka tataˈe laˈu
faˈasia na maeˈa.’”

TaˈangaˈaTaˈangaˈa

(Matthew 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)

17 Sa Jesus fata ˈuri fuana fafarongo nia ki, “Na ru
neˈe kwate ma ngwae ki kira ka abula taˈa ki
neˈe, niˈi ke fuli nama. Bore ma nia ke baˈa taˈa liu fua-
na ngwae neˈe nia kwatea ma ru neˈeri ki ka fuli! 2 Diˈia
ta ngwae ka kwatea ngwae niniˈa kira enoeno ki ka ˈasi
faˈasia fitoˈonga kira aku, nia leˈa fuana kira ke firiˈia ta
fau doe ˈi luana, ma kira ka ˈui ˈania ˈi saena na ˈatako.
3 Muke madafi kamu!
“Diˈia na toˈolamu nia abula taˈa, ˈoke balufia. Diˈia
nia kakari alifaˈi, ˈoke rufuanata ana taˈangaˈa nia. 4 Ma
diˈia na abulalana nia taˈa fuamu ana fiu kaidaˈi ki sae-
na taˈi asoa, ma nia ka leka logo maˈi fuamu burina fiu
kaidaˈi neˈeri ki, ma ka fata ˈuri, ‘Nau ku kakari alifaˈi
naˈa,’ ˈoke rufuanata naˈa ana niaˈa.”
5 Na lifurongo nia ki kira ka fata ˈuri fuana na Aofia sa
Jesus, “ˈOke faˈangasingasia na fitoˈonga kami ki.”
6 Ma sa Jesus olisida ka ˈuri, “Diˈia kamu toˈo ana fi-
toˈonga tiˈitiˈi bore ˈana ka diˈia ta maga mastad neˈe
nia tiˈitiˈi liu, kamu saiana muke saea goˈo ˈamuˈa fua-
na ta ˈai doe, ‘Lafu faˈi lalimu, ma ˈoko uu kwau ˈi sae-
na na asi.’ Ma nia ke baˈa roˈo goˈo ˈana sulia na fatala-
muˈa.
7 “Diˈia ta ngwae amuˈa nia ka toˈo ana ta ngwae ni
rao neˈe nia ˈilia na ano, nama ka lia sulia na sipsip ki,

ma kaidaˡi nia oli maˡi faˡasia na oˡola, na tae neˡe ˡoke saea fuana? ˡOke saea fuana nia ke leka ˡaliˡali maˡi, ma ka fanga basi? 8 Noaˡa! ˡOke fata lala ˡuri fuana, ‘ˡOke doˡofia basi maˡi na fanga nau ki, sui ˡoko toro faolu mala, ˡoko ngali fanga maˡi, nai nguta ma ku kwaˡu ka sui mala, ˡi buri, ˡoko fiˡi nguta, ma ˡoko fiˡi kwaˡu ˡamu.’ 9 Ma na ngwae gwaungaˡi neˡe noaˡa kasi fata leˡa goˡo ana na ngwae rao nia, duˡungana nia sasi nama sulia na ru nia saea fuana. 10 Ka ˡunaˡeri logo fuamuˡa. Kaidaˡi kamu sasia na ru ki taˡifau ka sui neˡe God nia laefi kamu fuani, muke fata ˡuri, ‘Kami na ngwae rao ki goˡo niniˡa, kami sasi goˡo ˡamiˡa na raoˡa neˡe ˡoga kami ki.’”

Sa Jesus nia gura na akwala ngwae

11 Sa Jesus nia leka ˡuana ˡi Jerusalem, ma ka liu safitana abaˡi kula ˡi Samaria ma ˡi Galili ki. 12 Ma kaidaˡi nia dao ana taˡi maˡe fanoa, nia ka dao toˡona taˡi akwala ngwae neˡe kuu nia saungida. Kira uu tau maˡi, 13 ma kira ka ako doe maˡi kika ˡuri, “Jesus na ngwae ˡaˡana kwa, ˡoke manatai kami maˡi!”

14 Ma kaidaˡi sa Jesus nia lisida, nia ka fata ˡuri fuada, “Kamu ke leka, muka faˡataˡinia nonimuˡa fuana na fata abu God ki, fasi ˡiri kira ke faˡamamana neˡe na nonimuˡa mafo naˡa.” Ma kaidaˡi kira leka naˡa, na nonida ka mafo taˡifau naˡa. 15 Kaidaˡi taˡi ngwae ada nia lisia neˡe nonina nia mafo naˡa, nia ka oli maˡi, ma ka ako doe, ma ka baˡatafea God. 16 Ma nia ka ˡasi ka lafafi maana ˡi ˡaena sa Jesus ma ka baˡatafea. Niaˡa neˡeriˡa noaˡa laˡu na ngwae Jiu, niaˡa lala faˡasia ˡi Samaria.

17 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, “Na akwala ngwae mala ba nau ku gurada ma na nonida ka mafo naˡa. Ma ta siko ngwae laˡu, kira mo ˡi faˡi? 18 Faˡuta neˡe ngwae baera ki taˡifau noaˡa kasi oli maˡi fuana na baˡatafelana God, ma taˡifilia goˡo na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu niniˡa?” 19 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Tataˡe, ˡoko leka naˡa ˡamu. God nia guraˡo naˡa duˡungana ˡoko faˡamamana nau.”

Daolana maˡi Ngwae filia God
(Matthew 24:23-28, 37-41)

20 Ti Farasi kira saefiloa sa Jesus kika ˡuri, “Kaidaˡi faˡuta neˡe God ke baˡa gwaungaˡi fafia magalia kwa?”

Ma sa Jesus nia olisida ka ˡuri, “Na kaidaˡi neˡe God ke gwaungaˡi fafia ngwae nia ki, noaˡa kamu kasi lisia ˡani ta maˡetoto doe. 21 Ma noaˡa ta ngwae kasi fata ˡuri, ‘Lisia basi, gwaungaˡinga God nia ˡi neˡe!’ Nama ka ˡuri, ‘Nia naˡa ˡi loˡoko!’ Duˡungana na kula neˡe God nia gwaungaˡi ana nia lala ˡi saena maurilana ngwae ki.”

22 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana fafarongo nia ki, “Na kaidaˡi ke baˡa dao maˡi, kaidaˡi muke oga lisilana na asoa nau, na Ngela Ngwae. Bore ma noaˡa kamu kasi lisia. 23 Ma ti ngwae kike baˡa fata ˡuri fuamuˡa, ‘Lia basi, na Christ nia naˡa ˡi loˡoko!’ Nama kike ˡuri, ‘Lia basi, nia naˡa ˡi neˡe!’ ˡUnaˡeri bore, noaˡa kamu kasi leka fuana liaˡa ˡuana. 24 Duˡungana na olilaku maˡi, na Ngela Ngwae, nia ke baˡa diˡia na meamea neˡe nia madako ˡi lofana mamanga, ma na madakolana ke rara saena mamanga taˡifau, ma ngwae ki taˡifau ka lisia. 25 Bore ma ˡi naˡona olilaku maˡi, nai baˡa nonifii, ma na ngwae ki kike baˡa ˡaila ˡani nau. 26 Kaidaˡi nau kui baˡa oli maˡi ana, nia ke diˡia logo kaidaˡi ana sa Noa. 27 Kaidaˡi sa Noa, na ngwae ki kira nguta, ma kira ka kwaˡu, ma ngwae ki faˡinia kini ki kira ka ˡafe ma kira ka araˡi. Goˡo kira ka lebe naˡa sulia faˡi asoa sa Noa nia raˡe saena faka doe, ma na kafo ka fungu maˡi, ma ka kuruda taˡifau naˡa. 28 Ma kaidaˡi nai baˡa oli maˡi ana, nia diˡia logo na asoa ba sa Lot, duˡungana ngwae ki kira nguta, ma kira ka kwaˡu, ma kira ka foli, ma kira ka ˡoifoliˡa, kira ka fasi fanga, ma kira ka saungaˡi luma. 29 Ana asoa neˡe sa Lot nia leka faˡasia ˡi Sodom, kira lebe, ma na mafula ma na fau ˡakoˡako ki ka ˡasi naˡa maˡi faˡasia ˡi langi ma ka duˡafida taˡifau. 30 Nia ke ˡunaˡeri logo ana faˡi asoa nau kui oli maˡi ana.

31 “Ma ana faˡi asoa neˡeri, na ngwae neˡe nia tua tua ˡi maa ana luma nia, noaˡa nia kasi oli laˡu maˡi saena fuana ngalilana ru nia ki. Ka ˡunaˡeri logo fuana ngwae neˡe nia saena oˡola, noaˡa nia kasi oli laˡu maˡi ˡi luma. 32 Muke manata toˡona ru neˡe fuli fuana ˡafe sa Lot. †33 Diˡia sa tai neˡe nia oga ke dau fafia na maurilana fuana talana, nia ke baˡa mae. Ma diˡia sa tai neˡe ka danga ˡani na maurilana osiˡana nia donga nau, nia ke mauri mamana naˡa. 34 Nau ku saea fuamuˡa, ana faˡi rodo neˡeri, ro ngwae neˡe kira maliu saena taˡi ˡifitaˡi, taˡi ngwae God ke ngalia, ma taˡi ngwae ke ore. 35-36 Ro kini ki kera sasi fanga fiku, taˡi kini God ke ngalia, ma ta taˡi kini ke ore.”

37 Ma na fafarongo nia ki ka saefiloa kika ˡuri, “Aofia kwa, ˡi faˡi mo neˡe na ru neˡeri ki niˡi ke fuli ana kwa?”

Ma sa Jesus olisida ka ˡuri, “Na olilaku maˡi noaˡa ta ngwae kasi talafia ka diˡia logo neˡe na afa kasi talafia ta ru mae.”

Na gwaˡi ˡuru faˡinia ngwae kwai matalangaˡi

18 Sa Jesus nia alaˡa fuana fafarongo nia ki ˡania tarifulaˡa neˡe, fasi ˡiri ke faˡataˡinia fuada neˡe kira ke foˡo sulia asoa ki taˡifau, ma noaˡa kira kasi fitala. 2 Nia ka fata ˡuri, “Taˡi ngwae ni kwai matalangaˡi, nia tua ana taˡi fanoa, ma noaˡa nia kasi faˡadufa God, ma noaˡa nia kasi fuˡusi doe goˡo ana ta ngwae. 3 Ma taˡi gwaˡi ˡuru ˡi saena na fanoa neˡeri, nia leka maˡi sulia asoa ki siana fuana ˡengolana ma ka fata ˡuri, ‘Nau ku oga ˡoke kwatea kwai matalangaˡi ˡanga ˡoloˡolo fuaku fonea na malimae nau ki.’ 4 Ma sulia kala kaidaˡi tau naˡa, na ngwae ni kwai matalangaˡi neˡeri kasi ala goˡo fafia. Sui ˡi buri nia ka manata ˡuri fuana niaˡa talana, ‘Sui bore ˡana noaˡa nau kusi faˡadufa goˡo God, ma noaˡa nau kusi fuˡusi doe goˡo ana ta ngwae, 5 nai kwate naˡa ˡaku kwai matalangaˡi ˡanga saga fuana na gwaˡi ˡuru neˡe, nia faˡa ˡabera liu nau ˡani lekaˡa maˡi siaku, ˡasu nia kata fiˡi faˡalaga nau ˡani ˡidufaˡi lekaˡa maˡi siaku!’”

---

† *Nia akaˡu ana lia faˡi buriˡa ˡuana ˡi Sodom ma God ka kwaiˡia nia ka mae. Genesis 19:26*

6 Ma na Aofia sa Jesus ka fata ˈuri, “Mulu rongoa basi
na ru neˈe ngwae kwai matalangaˈi taˈa neˈeri nia
saea. 7 ˈUnaˈeri bore nia kwatea na matalangaˈi ˈanga
ˈoloˈolo fuana, nia neˈe noaˈa kamu kasi manata ru-
arua ana God neˈe ka kwatea ˈoloˈoloˈa fuana ngwae
nia ki, neˈe kira angisia sulia rodo ma dangi. God noaˈa
kasi dole fuana ˈafilada. 8 Nau ku saea fuamuˈa, God ka
kwate likotaˈi ana na ˈoloˈoloˈanga fuada. Ma kaidaˈi
nauˈa, na Ngela Ngwae, nau kui oli maˈi saena maga-
lia, ˈuri ma nai baˈa dao toˈona ngwae ˈoro ki neˈe kira
faˈamamana nau, nama ta bara ngwae goˈo?”

Na ro ngwae ki leka foˈo saena Luma Abu God

9 Sa Jesus nia alaˈa ˈania tarifulaˈa fuana ti ngwae
neˈe kira faˈamamana kira talada fasi kira saga ma kira
ka sisikoˈa ˈani ti ngwae mo, ka ˈuri, 10 “Ro ngwae ki ki-
ra leka ˈi saena na Luma Abu God ˈiri keroˈa ka foˈo.
Taˈi ngwae neˈe Farasi, ma taˈi ngwae neˈe nia rao ana
gonilana mani ana takisi. 11 Na Farasi neˈeri nia uu taˈi-
filia, ma ka foˈo ˈuri, ‘God ˈae, nau ku baˈatafeˈo osiˈana
noaˈa nau kusi diˈia na ngwae matamata ki taˈifau. Su-
lia kira bili, ma kira ka sasia ru taˈa ki, ma kira ka kak-
abara. Noaˈa nau kusi diˈia na ngwae taˈa loˈoko neˈe
nia gonia na mani ana takisi. 12 Nau ku abu fanga ana
ro asoa ˈi saena taˈi wiki, ma nau ku kwatea na tanga-
fulana na toˈoruˈa nau ki fuamu.’
13 “Bore ma na ngwae neˈe nia gonia na mani ana
takisi, nia uu tau maˈi ˈana. Ma nia kasi taˈea goˈo
maana ˈuana ˈi langi, osiˈana nia ˈeke liu naˈa. Ma nia
ka faˈataˈinia na olidokoˈa nia ˈani fidalilana na fuˈu-
fuˈuna, ma ka fata ˈuri, ‘God ˈae, manatai nau maˈi, nau
na ngwae abula taˈa!’”
14 Ma sa Jesus ka fata logo ˈuri, “Nau ku saea fua-
muˈa, na ngwae neˈe nia olidokoˈa naˈa neˈe, God nia
faˈa ˈoloˈoloa ana kaidaˈi nia ruˈu kwau ˈi maa, ma
noaˈa laˈu na Farasi. Osiˈana na ngwae ki neˈe kira faˈa-
doe kira talada, God ke baˈa faˈatiˈitiˈi kira. Ma na ng-
wae neˈe kira faˈatiˈitiˈi kira talada ki, God ke baˈa faˈa-
doe kira.”

Sa Jesus nia faˈaleˈa kaela ngela ki
(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)

15 Ti ngwae kira ngalia maˈi na kaela ngela tiˈitiˈi
siana sa Jesus, fasi ˈiri nia ka sama toˈoda ma ka
faˈaleˈada. Ma kaidaˈi fafarongo nia ki kira lisia, kira ka
balufida. 16 Bore ma sa Jesus ka saea maˈi kaela ngela
neˈeri ki siana, ma ka fata ˈuri fuada, “Muke alaˈania na
kaela ngela tiˈitiˈi kira ke leka maˈi siaku, ma noaˈa ka-
mu kasi foneda laˈu. Duˈungana sa tai neˈe nia manata
mamana ka diˈia ngela tiˈitiˈi ki, nia bolo fuana tuaˈa
olofana ˈInotoˈanga God. 17 Nau ku saea ru mamana
fuamuˈa, diˈia ta ngwae neˈe noaˈa kasi faˈamamana
diˈia ta ngela tiˈitiˈi, nia ˈafitaˈi liu fuana God ka gwaun-
gaˈi fafia maurilana.”

Faˈamanataˈanga sulia ngwae toˈoru
(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)

18 Taˈi ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki, nia saefiloa sa Je-
sus ka fata ˈuri, “Ngwae faˈamanata leˈa neˈe kwa, ta
tae leˈa neˈe nau kui sasia ˈiri nai toˈo ana na mauriˈa
firi?”
19 Ma sa Jesus olisia ka ˈuri, “Faˈuta neˈe ˈoko sae nau
ˈani ngwae leˈa? Noaˈa ta ngwae ˈiri leˈa goˈo, taˈifilia
God goˈo neˈe nia leˈa. 20 Nia leˈa ˈoko saiana alaˈanga
totongaˈi God ki ba ˈuri, ‘ˈOe kosi sau ngwae, ma ˈoe
kosi ˈusu, ma ˈoe kosi bili, ma ˈoe kosi soke fafia ta ng-
wae, ma ˈoko fuˈusi doe ana maˈa ˈoe ma teˈa ˈoe.’”
21 Ngwae neˈeri nia olisia ka fata ˈuri, “Nia ˈita nama
maˈi ana kaidaˈi nau ku tiˈitiˈi, nau ku roˈosulia na taki
neˈeri ki taˈifau † leleka ka dao ˈi taˈena.”
22 Ma kaidaˈi sa Jesus nia rongoa ru neˈeri, nia ka fata
ˈuri fuana, “Taˈi ru goˈo neˈe nia noaˈa ˈua. ˈOke ˈoifoli
ˈania na ru ba ˈoe ki taˈifau, ma ˈoko ngalia mani neˈeri
ki, ma ˈoko kwatea fuana na ngwae dalaˈa ki, ma ˈoko
fiˈi toˈo ana na toˈoruˈa ˈi langi. ˈUnaˈeri goˈo, ˈoko leka
maˈi suli nau.” 23 Ma kaidaˈi ngwae neˈeri nia rongoa ru
neˈeri, na liana ka dila liu, sulia nia na ngwae toˈoru.
24 Ma kaidaˈi sa Jesus nia lisia ngwae neˈeri na liana
nia dila, nia ka fata ˈuri, “Nia ˈafitaˈi liu naˈa fuana na
ngwae toˈoru ki kike ruˈu saena mauriˈa neˈe God ke
gwaungaˈi fafia. 25 Nia ˈafitaˈi liu fuana ta kamel ke ruˈu
sulia na maˈe kwakwa tiˈitiˈi ˈi ˈaena sugila. Nia ˈafitaˈi
ka liu laˈu fuana ta ngwae toˈoru neˈe God ke gwaun-
gaˈi fafia maurilana.”
26 Aia, kaidaˈi ngwae ki kira rongoa na alaˈanga
neˈeri, kira ka saefiloa ˈuri, “ˈIrai ma noaˈa ta ngwae
kasi toda goˈo mauriˈa firi kwa?”
27 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Na ru neˈeri nia ˈafitaˈi
liu fuana ngwae, bore ma fuana God noaˈa nia kasi
ˈafitaˈi goˈo.”
28 Ma sa Peter ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “Kaimili
faˈasia naˈa toˈoruˈa kami ki taˈifau, ˈiri mika dongaˈo
naˈa!”
29 Sa Jesus ka fata ˈuri, “ˈIu. Nau ku saea fuamuˈa,
diˈia sa tai neˈe nia faˈasia na luma nia, ma na ˈafe nia,
ma na bara ngwaefuta nia ki, ma maˈa nia ma na teˈa
nia, ma na ngela nia ki, osiˈana ˈInotoˈanga God, 30 nia
ke baˈa toda ru ˈoro ki saena magalia neˈe liufia ru ba
nia faˈasiˈi ki. Ma ana mauriˈa faolu neˈe nia leka maˈi,
ngwae neˈeri ke toˈo naˈa ana mauriˈa firi.”

Uula kaidaˈi sa Jesus nia fata sulia maelana
(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)

31 Ma kaidaˈi sa Jesus nia leka faˈinia fafarongo nia ki
taˈifili kira, nia ka fata ˈuri fuada, “Kulu leka kwau ˈi
Jerusalem fasi ˈiri kira ke faˈa aliˈafua na ru ba na pro-
fet ki kira keresia sulia nauˈa, na Ngela Ngwae, ana.
32 Kike baˈa kwate nau saena limana ngwae neˈe noaˈa
laˈu Jiu ki, fasi ˈiri kira ke ˈoinonga ˈani nau, ma kira ka
fata buri tolingaˈi aku, ma kira ka ngisuli nau. Kira ka

† *Lisia ana buka Eksodas 20:12-16 logo ana buka Diutronomi 5:16-20.*

ulasi nau, ma kira ke saungi nau. 33 Ma ana uula faˡi
asoa, nai baˡa mauri laˡu.”
34 Bore ˡana fafarongo ki noaˡa kira kasi sai goˡo ana
alaˡanga neˡeri ki neˡe sa Jesus nia saea fuada, osiˡana
manatalada ngasi liu fuana malingaˡilana na ru neˡe sa
Jesus fata sulia. Nia neˡe kwate ma noaˡa kira kasi sa-
iana tae neˡe sa Jesus nia fata sulia.

Sa Jesus gura na ngwae maana rodo

(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

35 Kaidaˡi sa Jesus nia dao karangia maˡe fanoa ˡi
Jeriko, taˡi ngwae maana rodo nia tua ˡi ninimana tala.
Ana asoa ki nia gani mani ana ngwae ki. 36 Ma kaidaˡi
nia rongoa ngwae ˡoro ki kira liu, nia ka saefilo kira ka
fata ˡuri, “Tae neˡe ˡuri?”
37 Ma kira olisia kira ka fata ˡuri, “Sa Jesus na ngwae
ba ˡi Nasaret niniˡa nia leka maˡi.”
38 Ma ngwae maana rodo neˡeri ka ako ma ka fata
ˡuri, “Jesus ˡaeˡo na ˡalako ana kwalafa sa David, ˡoke
manatai nau maˡi!”
39 Ma ngwae neˡe kira etaeta ˡi naˡona kira ka balufia,
ma kira ka saea nia ke tua nene. Bore ma nia fiˡi ako
doe mo, ma ka fata ˡuri, “ˡAeˡo na ngela ana kwalafa sa
David, ˡoke manataˡi nau maˡi!”
40 Ma sa Jesus ka mango ma ka saea fuada ˡiri kira ka
talaˡia maˡi siana. Ma kaidaˡi nia dao karangi, sa Jesus
ka saefiloa, 41 “Tae neˡe ˡoko oga nai sasi fuamu kwa?”
Ma ngwae maana rodo neˡeri ka fata ˡuri, “Aofia kwa,
nau ku oga fasi ˡiri maaku ke lia.”
42 Sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOko lia naˡa. God nia
guraˡo naˡa, duˡungana ˡoko faˡamamana nau.”
43 Ma ˡunaˡeri goˡo nia ka lia naˡa, ma nia ka leka naˡa
faˡinia sa Jesus, ma nia ka baˡatafea God. Ma kaidaˡi
ngwae ki kira lisia, kira ka baˡatafea logo God.

Sa Sakias

19 Sa Jesus nia dao ˡi Jeriko, ma ka liu kwau ˡi sae-
na. 2 Ma taˡi faˡinaˡonaˡo ana ngwae goni mani
ana takisi, neˡe satana sa Sakias, nia ngwae toˡoru liu.
3 Ma nia ka sasi liu ˡuana lisilana sa Jesus. Bore ma ka
ˡafitaˡi, duˡungana nia ngwae dokodoko liu, ma noaˡa
nia kasi lisia sa Jesus, osiˡana na fikuˡa neˡeri fonea.
4 Ma nia ka lalili kwau ˡi naˡo ana fikuˡa neˡeri, ma ka
raˡe ˡi gwauna taˡi ˡai neˡe kira saea ˡania Sikamo, fasi
ˡiri ke lisia sa Jesus neˡe nia leka maˡi sulia na tala.
5 Kaidaˡi sa Jesus nia dao ana kula neˡeri, nia ka lia
kwau ˡalaˡa ˡi gwauna, ma ka lisia sa Sakias, ma ka fata
ˡuri fuana, “Sakias kwa, koso ˡaliˡali maˡi, osiˡana nai
baˡa tua ˡi luma ˡoe taˡena.” 6 Sa Sakias ka saeleˡa liu,
ma ka koso ˡaliˡali maˡi, ma ka kwaloa naˡa sa Jesus
saena luma nia.
7 Na ngwae ki taˡifau kira lisia ru neˡeri, ma kira ka
ngunungunu buri ana, kika ˡuri, “Sa Jesus nia leka naˡa
fuana ka tua faˡinia na ngwae taˡa ˡuri reala.”
8 Ma sa Sakias tataˡe, ma ka fata ˡuri fuana na Aofia
sa Jesus, “Aofia kwa, nai baˡa kwatea ta bali ana na
toˡoruˡa nai fuana na ngwae dalaˡa ki. Ma diˡia nau ku
ngali liua ti ru ana ngwae ki, nai baˡa duˡu fai ru ana
fuana.”
9 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Taˡena God nia faˡa-
mauria naˡa na tuaˡa neˡe, osiˡana ngwae neˡe nia faˡa-
mamana God diˡia faˡamamanaˡanga ba na koˡo bora
kia sa Abraham. 10 Nauˡa, na Ngela Ngwae, nau ku leka
maˡi fuana lululana na ngwae neˡe kira leka rora ki,
fasi ˡiri nai faˡamaurida logo.”

Na tarifulaˡanga sulia olilana maˡi ngwae ˡinotoˡa

(Matthew 25:14-30)

11 Na fikuˡa doe neˡe kira sailinga ru ki taˡifau neˡe sa
Jesus saea. Osiˡana nia dao karangia naˡa ˡi Jerusalem,
nia saea na tarifulaˡa neˡe ˡiri ke faˡasaga manatada, si
kira fia fasi ˡInotoˡanga God ke fuli ˡaliˡali goˡo. 12 Nia
neˡe kwate sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Taˡi ngwae ana
tuaˡa ˡinotoˡa, nia sasi akaˡu fuana ka leka siana taˡi
tatalafaˡa doe neˡe nia tua tau maˡi, fasi ˡiri nia ke ga-
nia ˡuana na gwaungaˡinga ma na ˡinotoˡanga fasi ˡiri
ana kaidaˡi nia ka oli maˡi, nia ke tatalafaˡa fuana fanoa
nia. 13 Ma ˡi naˡona neˡe nia leka, nia saea maˡi akwala
ngwae rao nia ki siana, ka kwatea na mani doe fuada,
ka fata ˡuri, ‘Muke rao ˡani mani neˡe ki, fasi ˡiri muke
ngalia laˡu ti mani maana maˡakwali nau.’ 14 Bore ma
na ngwae ana ngwae ˡinotoˡa neˡeri, kira ogalaˡa fua-
na, ma kira ka kwatea ti ngwae fasi ˡiri kira ke alaˡa
faˡinia tatalafaˡa doe neˡeri, osiˡana noaˡa kira kasi oga
goˡo neˡe na ngwae neˡeri ka tatalafaˡa fuada.
15 “Ka ˡunaˡeri bore ˡana, na tatalafaˡa doe nia alua
ngwae neˡeri ka tatalafaˡa naˡa fuada, ma ana kaidaˡi
nia oli maˡi, nia ka saea fuana ngwae ni rao ba nia ki
ba nia kwate mani fuada, fasi ˡiri ka dao toˡona ta fita
mani laˡu neˡe kira toda maana na mani ba nia kwatea
fuada ki. 16 Na etana ngwae rao nia leka maˡi, ka fata
ˡuri, ‘Araˡi kwa, nau ku toda ta akwala mani laˡu faˡinia
mani ba ˡoko kwatea fuaku ki.’ 17 Ma ngwae ˡinotoˡa
neˡeri ka fata ˡuri fuana, ‘ˡAeˡo ngwae rao leˡa. Duˡun-
gana nau ku saiana nau ku fitoˡo amu ana ru tiˡitiˡi ki,
ˡunaˡeri nau ku alua ˡoke lia sulia akwala maˡe fanoa
ki.’ 18 ˡUnaˡeri ma ruana ngwae ni rao leka maˡi ma ka
fata ˡuri, ‘Araˡi kwa, nau ku toda laˡu ta lima mani
faˡinia na mani ba ˡoko kwateˡe fuaku ki.’ 19 Ma ngwae
ˡinotoˡa neˡeri ka fata ˡuri fuana, ‘ˡOke baˡa lia sulia li-
ma maˡe fanoa ki.’ 20 Buri ˡana, uula ngwae ni rao ka le-
ka laˡu maˡi, ka fata ˡuri, ‘Araˡi kwa, mani ˡoe ki ba nau
ku ngaliˡi, nau ku buta ngiringiri fafia ˡani ˡaba ifi. 21 Su-
lia nau ku maˡu ˡani ˡaeˡo ngwae ˡinikere. ˡOko diˡia ta
ngwae neˡe saiana ka ngalia goˡo ˡamu ru ngwae
matamata ki, ma ˡoko saiana ˡoe ngalia logo fanga
faˡasia oˡola ngwae ki.’ 22 Sui ngwae ˡinotoˡa neˡeri ka
fata ˡuri fuana, ‘ˡAeˡo ngwae raolamu taˡa. Nau kui
matalangaˡi ˡoe ˡani alaˡanga ˡoe ki talamu. ˡOko saea
fasi nau ngwae ˡinikere, ma nau ku diˡia ta ngwae neˡe
ngalia ru neˡe noaˡa laˡu ru nau ki, ma nau ku ngalia
fanga faˡasia oˡola ti ngwae ki. 23 Diˡia ˡoko manata ˡu-
naˡeri, faˡuta neˡe noaˡa ˡoe kosi ngalia na mani nau,
ma ˡoko alua ˡamu saena kula ni alu maniˡa, fasi ˡiri
ana kaidaˡi nau ku oli maˡi, nau ku ngalia ti selene

tarenga ˈi maana?’ 24 ˈUnaˈeri goˈo ngwae ˈinotoˈa nia
ka fata ˈuri fuana ngwae neˈe kira uu ˈi neˈeri, ‘Muke
ngalia mani neˈe faˈasia, ma muka kwatea fuana ng-
wae neˈe nia toˈo ana akwala mani.’ 25 Kira ka fata ˈuri,
‘Aofia kwa, nia toˈo naˈa ana akwala mani kwa.’ 26 Ma
ngwae ˈinotoˈa neˈeri olisia ka ˈuri, ‘Nau ku saea fua-
muˈa diˈia sa tai neˈe nia rao leˈa ˈani ru neˈe nau ku
kwatea fuana, nau ku saiana nai kwatea laˈu ti ru ˈoro
fuana. Bore ma diˈia sa tai neˈe noaˈa kasi rao leˈa ˈani
ta tae neˈe nau ku kwatea fuana, sui bore ˈana ta ru
tiˈitiˈi neˈe nia toˈo ana, nau ku saiana nai lafua faˈasia.
27 Bore ma fuana malimae nau ki ba kira ˈaila ˈani neˈe
nai tatalafaˈa fuada, talaˈida maˈi, muke saungida ˈi
neˈe ˈi naˈoku.’”

Kaidaˈi ngwae ki kira manata doe ana sa Jesus

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)

28 Buri ˈana sa Jesus nia fata ˈunaˈeri ka sui, nia ka le-
ka kwau naˈa ˈi naˈoda ˈuana ˈi Jerusalem. 29 Ma kaidaˈi
nia dao karangia fanoa ˈi Betfeis ma ˈi Betani siana
gwaˈi ua kira saea ˈania ˈi Olif, nia ka kwatea ro fa-
farongo nia ki ˈi naˈo, ka fata ˈuri, 30 “Moro leka ana
fanoa loˈoko moro leka kwau ˈuana. Ma kaidaˈi koroˈo
dao ˈi neˈeri, koroˈo ke lisia taˈi dongki. Kira firiˈia goˈo
ˈada dongki neˈeri, ma noaˈa ta ngwae kasi raˈeraˈe ˈua
fafona. Koroˈo ke logea, ma moro ka talaˈia maˈi ˈi
neˈe. 31 Ma diˈia ta ngwae nia saefilo koroˈo, ‘Faˈuta
neˈe koroˈo ka logea na dongki neˈe re?’ Moro ke saea
fuana, ‘Na Aofia nia boˈoboˈo ˈuana.’”

32 Aia, ro ngwae neˈeri ki kera leka, ma kera ka dao
toˈona, diˈia nama ba sa Jesus nia saea. 33 Kaidaˈi kera
logea na dongki neˈeri, na ngwae neˈe toˈo ana dongki
neˈe kira ka fata ˈuri, “Tae neˈe koroˈo logea na kala
dongki neˈe fuana?”

34 Kera ka fata ˈuri, “Na Aofia nia boˈoboˈo ˈuana.”
35 Ma kera ka talaˈia naˈa maˈi siana sa Jesus, ma kera
ka alua ifi kera ki ˈi fafona ilina na dongki neˈeri, ma ki-
ra ka ˈafia sa Jesus ˈiri ka tua ˈi fafona. 36 Ma kaidaˈi sa
Jesus nia leka kwau sulia tala, ngwae ki kira ka safa-
taˈinia ifi kira ki sulia tala, fasi ˈiri nia ka fali ˈi fafoni.

37 Ma ana kaidaˈi nia dao karangia ˈi Jerusalem ana
kula neˈe tala nia koso toli ˈuana faˈi ua ˈi Olif, neˈe ng-
wae ˈoro ana fafarongo nia ki kira tua ˈi neˈeri, ma kira
ka talaˈae fuana baˈatafelana God ˈani taˈi akoˈa doe,
fafia faˈanadaˈa doe ki neˈe kira lisiˈi. 38 Ma kira ka fata
ˈuri,

“God ˈoke ˈoilakitaˈinia na tatalafaˈa neˈe nia leka maˈi
ˈani na ngasingasiˈanga ˈoe! †
Ma na aroaroˈanga faˈinia God.
Kuke baˈatafea God neˈe gwaungaˈi ˈanga nia tasa!” ††

39 Ma ti Farasi kira logo ˈi neˈeri, ma kira ka fata ˈuri
fuana sa Jesus, “Faˈamanata kwa, ˈoke saea fuana fa-
farongo ˈoe ki, kira ke tua nene.”

40 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Nau ku saea fua-
muˈa, diˈia kira tua nene, na fau neˈe ki kike baˈa inaˈu
ana baˈatafelana God.”

† *19:38 Sam 118:26* †† *19:38 Sam 148:1*

Sa Jesus nia angi fafia ˈi Jerusalem

41 Ma ana kaidaˈi sa Jesus nia dao karangia ˈi
Jerusalem, nia ka lia kwau, ma ka lisia na maˈe fanoa
neˈeri, ma nia ka angi, duˈungana na liana nia
kwaimanatai fuana ngwae neˈe kira tua ˈi neˈeri ki.
42 Ma ka fata ˈuri, “Nia leˈa diˈia kamu ka saiana ˈi taˈe-
na na ru neˈe nia talaˈia ngwae ˈuana aroaroˈanga.
Bore ma taˈena neˈe kamu kina goˈo. 43 Na kaidaˈi ke
baˈa dao maˈi, fasi ˈiri na malimae kamu ki, kira ka leka
maˈi, kira ka fuˈali kamu, ma kira ka fone kamu, ma ka
ˈafitaˈi muke ruˈu ˈi maˈa. 44 Ma kira ke takalongaˈinia
fanoa kamu ma na ngwae ki taˈifau ˈi saena. Ma ta taˈi
gwaˈi fau bore kasi teo naˈa ana kula neˈe kira teo teo
ana ˈi naˈo ana fanoa kamu. Kira ke faˈalia fanoa kamu,
osiˈana noaˈa kamu kasi saiana na kaidaˈi God leka
naˈa maˈi ana fuana faˈamaurilamuˈa.” ‡

Sa Jesus nia ruˈu ˈi saena Luma Abu God

(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)

45 Kaidaˈi sa Jesus nia ruˈu kwau saena na Luma Abu
God, nia ka lalia na ngwae neˈe kira ˈoifoli ki. 46 Ma nia
ka fata ˈuri fuada, “Ana kerekere ˈua maˈi saena Kerek-
ereˈa Abu, God nia fata ˈuri, ‘Na luma nau, na luma ni
foˈo.’ Bore ma kamu faˈitaˈinia ka alua lala kula fuana
bililana ru ngwae ki.”

47 Ma ana asoa ki taˈifau, sa Jesus nia faˈamanata ˈi
saena Luma Abu God. Ma na fata abu doe ki, ma ng-
wae faˈamanata ana taki ki, ma ti faˈinaˈonaˈo ana Jiu
ki, kira sasi ˈuana saungilana sa Jesus. 48 Bore ma kira
ka ˈiri dao toˈona ta masikwaˈa, osiˈana ngwae ki kira
tua faˈinia sulia asoa ki fuana rongolana faˈa-
manataˈanga nia.

Saefiloˈa sulia mamanaˈanga sa Jesus

(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

20 Ana taˈi asoa, sa Jesus nia faˈamanata ngwae ki
ˈi saena Luma Abu God. Ma nia ka faˈarongo lo-
go ˈania Faˈarongoˈa Leˈa. Ma ana kaidaˈi neˈeri, na fa-
ta abu doe ki, ma ngwae faˈamanata ana taki ki, ma ti
faˈinaˈonaˈo logo, kira leka maˈi siana sa Jesus. 2 Ma ki-
ra ka saefilo ˈuri ana, “Na ngasingasiˈanga tae neˈe
ˈoko toˈo ana fuana na sasilana ru neˈe ki kwa? Ma sa
tai mo neˈe nia kwatea na ngasingasiˈanga neˈe fua-
mu?”

3 ˈI neˈeri, sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “ˈIu, nau ku sae-
filo kaumulu basi ˈuana taˈi ru. 4 ˈIu, kamu ke saea basi
fuaku, na ngasingasiˈanga neˈe sa John toˈo ana fuana
na siuabuˈanga, nia ˈita maˈi faˈasia ˈi faˈi? Nia ˈita maˈi
ana God, nama nia ˈita maˈi ana na ngwae ki goˈo?”

5 Ma kira ka saefilo ˈi safitada kwailiu kira ka ˈuri, “Tae
neˈe kulu ke saea? Diˈia kulu olisia ma kulu ka ˈuri,
‘Faˈasia maˈi God,’ nia ke baˈa fata ˈuri, ‘ˈIrai ma faˈuta
mo neˈe noaˈa kamu kasi faˈamamana sa John?’ 6 Ma

‡ *kaidaˈi God leka naˈa maˈi ana fuana faˈamaurilamuˈa Na ng-
wae Jiu ki kira kwaimasia na kaidaˈi God ke leka maˈi fuana faˈamau-
rida faˈasia malimae kira ki. Bore ma kaidaˈi sa Jesus dao, ˈorolana
ngwae Jiu ˈaila ˈani nia.*

noaˡa nia kasi leˡa logo fuana neˡe kulu ka fata ˡuri,
‘Nia ˡita goˡo maˡi ana na ngwae ki,’ sulia na ngwae ki
kira ke baˡa ˡuilaˡi fau akulu, ma kira ke saungi kulu,
osiˡana kira faˡamamana ana sa John nia ta profet lo-
go.” 7 ˡI neˡeri, kira ka olisia sa Jesus ma kira ka ˡuri,
“Kaimili noaˡa kasi sai goˡo ana.”
8 Ma sa Jesus ka fata ˡuri laˡu fuada, “Nauˡa bore
noaˡa kusi faˡarongo kamu goˡo ˡani na ngasingasiˡan-
ga faˡuta neˡe nau ku sasia ˡani ru neˡe ki.”

Tarifulaˡa sulia na ngwae rao neˡe tualada taˡa ki
(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)

9 ˡI buri ˡana, sa Jesus ka faˡarongo kira laˡu ˡani ta
tarifulaˡanga ka ˡuri, “Taˡi kaidaˡi, taˡi ngwae nia fasia
taˡi oˡolaˡi grep, ma nia ka alua ti ngwae rao kira ka lia
sulia oˡola neˡeri. Ma ngwae ˡaˡana ana na oˡola neˡe
ka leka ana taˡi fanoa tau, ma noaˡa kasi oli ˡaliˡali maˡi.
10 Leleka ka dao naˡa ana kaidaˡi neˡe oˡola neˡeri
maua, ngwae ˡaˡana neˡeri ka kwatea taˡi ngwae ni rao
nia, fasi ˡiri ka ngalia maˡi ti fuaˡi grep ana ˡai neˡe nia
fasia saena oˡola neˡeri. Bore ma kaidaˡi ngwae ni rao
neˡeri nia dao saena oˡola neˡeri, na ngwae rao neˡe lia
sulia oˡola neˡeri ki, kira ka kwaiˡia, sui kira ka olitaˡi
ˡoˡo ana siana ngwae ˡaˡana nia. 11 Ma na ngwae ˡaˡana
neˡeri ka kwatea laˡu ruana ngwae ni rao. Bore ma ng-
wae rao neˡe lia sulia oˡola neˡeri ki, kira ka kwaiˡia lo-
go, ma kira ka fata taˡa naˡa ana, ma kira ka olitaˡi ˡoˡo
logo ana. 12 ˡUnaˡeri, ngwae ˡaˡana neˡeri ka kwatea
laˡu uula ngwae ni rao nia, ma kira ka kwaˡi maala logo
ana, ma kira ka ˡui ˡania faˡasia kula neˡeri. 13 ˡI buri
ˡana, na ngwae ˡaˡana neˡeri ka manata ˡuri, ‘Ta tae laˡu
neˡe nai baˡa sasi? Bore nai kwatea naˡa ˡaku na ngela
ngwane nau neˡe nau ku alafe liu naˡa ana. Ma niaˡa
naˡa neˡe ngwae rao neˡe lia sulia oˡola ki ke baˡa fuˡusi
doe ana.’ 14 Goˡo kaidaˡi ngwae neˡe kira rao ana oˡola
neˡeri, kira lisia na ngwae neˡeri, kira ka fata ˡuri ˡi safi-
tada kwailiu, ‘Nia ngela mamana ana ngwae ˡaˡana
baera naˡa niniˡa, neˡe nia ke baˡa ngali oˡola neˡe. Ku-
lu saungia ke mae fasi ˡiri kulu ke ngalia naˡa ˡakulu na
oˡola neˡe fuakulu.’ 15 ˡUnaˡeri goˡo kira ka kwaˡi laelae
sulia ngwae neˡeri ˡi maa faˡasia saena oˡola baera, ma
kira ka saungia ka mae naˡa.”
Ma sa Jesus ka saefiloda ka ˡuri, 16 “Tae neˡe na ng-
wae ˡaˡana ana na oˡola neˡeri ke baˡa sasia? Nia ke
baˡa dao maˡi, ka saungia na ngwae neˡeri ki. Sui nia
ka kwatea naˡa oˡola nia fuana ngwae matamata ki.”
Kaidaˡi ngwae ki kira rongoa na alaˡanga neˡe sa Je-
sus, kira ka fata naˡa ˡuri, “Noaˡa liu, nia ˡafitaˡi ka ˡu-
naˡeri!”
17 Sui sa Jesus ka lia ngasingasiˡa fuada, ka fata ˡuri,
“Diˡia noaˡa nia kasi ˡunaˡeri, tae neˡe fadalana alaˡan-
ga ba saena Kerekereˡa Abu † ba nia fata ˡuri,
‘Na fau neˡe na ngwae saungaˡi luma ki kira ˡaila ˡa-
nia,
niaˡa neˡe na fau neˡe talingaˡi ka liufia na fau ki taˡi-
fau ana ˡodoa.’
18 “Ma diˡia sa tai neˡe nia ˡasia fafona fau neˡeri, nia
ke mangisia naˡa. Ma diˡia sa tai neˡe fau neˡeri ka ˡasia
fafia, na nonina ka meme taˡifau naˡa.”
19 Ana kaidaˡi neˡeri, na fata abu doe ki faˡinia na ng-
wae faˡamanata ana taki ki, kira fiˡi lia saiana alaˡanga
sa Jesus nia alaˡa suli kiraˡa, ma kira ka oga kike daua
ana kaidaˡi neˡeri. Bore ma kira ka maˡu logo ˡada ˡani
ngwae ki.

Na saefiloˡanga sulia takisi
(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)

20 Ma na faˡinaˡonaˡo ki kira ka iliili ˡuana daoˡa
toˡona ta masikwaˡa fuana daulana sa Jesus. Ma kira
ka folia ti ngwae fasi ˡiri kira ka soke ˡani saefilolana sa
Jesus. Osiˡana kira oga kira ke fai fafia ˡani ta ru neˡe
noaˡa kasi saga, fasi ˡiri neˡe ka bolo faˡinia kwatelana
kwau fuana ngwae gwaungaˡi ˡi Rom neˡe lia sulia ˡi
Judea. 21 Kira dao siana, ma kira ka fata ˡuri, “Ngwae
faˡamanata kwa, kaimili saiana ˡoko faˡamanata, ma
ˡoko saea na ru mamana ki. Ma ˡoe kosi ˡado goˡo
faˡinia ta ngwae ˡani ta tae neˡe kira manata sulia. ˡOko
faˡamanata goˡo ˡamu sulia mamanaˡanga ma kwaio-
gaiˡanga God fuana na ngwae ki. 22 Saea maˡi fuaimili,
ˡUri ma nia bolo goˡo ˡana fuakulu fuana kwatelana
mani ana takisi fuana tatalafaˡa ˡi Rom nama noaˡa?”
23 Ma sa Jesus ka lia saiana na ˡosoˡa kira, ma nia ka
fata ˡuri, 24 “Faˡataˡinia basi maˡi taˡi selene fuaku.” Ma
kaidaˡi kira ngalia maˡi taˡi selene fuana, nia saefiloda
ka ˡuri, “ˡUri ma, nununa sa tai niniˡa ˡi fafona selene
neˡe? Ma na satana sa tai niniˡa?”
Ma kira olisia kira ka ˡuri, “Na ngwae tatalafaˡa ˡi
Rom.”
25 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Diˡia ˡunaˡeri, kamu
ka kwatea fuana na tatalafaˡa ˡi Rom na ru nia ki, ma
kamu ka kwatea logo ru God ki fuana God.” 26 Ma kira
ka tua aroaro, osiˡana kira ˡarefo liu ana olisiˡanga sa
Jesus. Ma noaˡa kira kasi bolo naˡa fuana neˡe kira ka
dao toˡona ta sokeˡa laˡu fuana sa Jesus ˡi maana ng-
wae ki.

Na saefiloˡa ˡuana na tataˡe ˡanga faˡasia maeˡa
(Matthew 22:23-33; Mark 12:18-27)

27 Sui, ti Sadusi kira leka maˡi siana sa Jesus. Na
Sadusi ki neˡe kira saea fasi na ngwae ki noaˡa kira kasi
tataˡe laˡu faˡasia na maeˡa. Ma kira ka saefiloa sa Je-
sus kira ka fata ˡuri, 28 “Ngwae Faˡamanata kwa, sa
Moses nia keresia na taki fuaka ka alangaˡi ˡuri, ‘Diˡia
ta ngwae nia mae, ma na ˡafe nia ka mauri ˡua, bore
ma noaˡa nia kasi toˡo ana ta ngela, na ngwaefuta nia
ka korea laˡu na gwaˡi ˡuru neˡeri, fasi ˡiri kera ka toˡo
ana ta ngela fuana ka talafuila na ngwae neˡe nia mae
naˡa.’
29 “ˡIu ma, ana taˡi kaidaˡi, fiu ngwae asina ki kira tua.
Ma na ngwae ˡi naˡo korea kini, ma noaˡa kasi alua
goˡo ta ngela, ma ngwae neˡeri ka mae naˡa ˡana.
30 “Ma na ruana ngwae ka korea laˡu na gwaˡi ˡuru
neˡeri, ma nia ka mae logo. 31 Sui uula ngwae ka ˡu-
naˡeri logo. Ma ka ˡunaˡeri logo fuana ai burina ki taˡi-

† *20:17 Sam 118:22*

fau. Na fiu ngwae asina neˡeri ki taˡifau goˡo, kira korekorea kini neˡeri, ma noaˡa kira kasi toˡo goˡo ana ta ngela, ma kira ka mae taˡifau naˡa. 32 Ma ˡisilana, kini neˡeri ka mae logo. 33 ˡUri ma, ana asoa neˡe God ke taˡea ngwae mae ki taˡifau faˡasia maeˡa, sa tai ada neˡe na ˡafe nia? Osiˡana na fiu ngwae asina neˡeri ki taˡifau goˡo ba kira korekorea kini neˡeri."

34 Ma sa Jesus nia olisida ka ˡuri, "Kaidaˡi neˡe, na ngwae ki ma na kini ki, kira araˡi ma kira ka ˡafe. 35 Bore ma ana kaidaˡi neˡe nia maˡi ˡua, na ngwae ki ma na kini ki neˡe kira bolo faˡinia na tataˡenga faˡasia na maeˡa, ma kira ka toˡo naˡa ana na mauriˡa firi ˡi langi, noaˡa kira kasi araˡi ma kira kasi ˡafe naˡa, 36 duˡungana kira diˡia naˡa ˡada na ˡainsel ki, ma noaˡa kira kasi mae naˡa. Kiraˡa na ngela God ki naˡa, osiˡana kira tataˡe naˡa faˡasia na maeˡa.

37 "ˡUnaˡeri, ma na kerekereˡa sa Moses nia faˡamadakola naˡa fuaka neˡe na ngwae mae ki, kira ka mauri laˡu. Osiˡana kaidaˡi ba God nia faˡataˡinia fuana sa Moses ana mafula ba duˡafia ˡai tiˡitiˡi baera, sa Moses nia saea God ˡania, 'God sa Abraham, ma God sa Aesak, ma God sa Jakob.' †38 Na fadalana ˡuri: Ti ngwae neˡe kira mae naˡa, kira foˡosia goˡo ˡada God, osiˡana kira mauri naˡa faˡinia."

39 Ma ti ngwae adulu na ngwae faˡamanata ana taki ki, kira ka fata ˡuri, "Ngwae faˡamanata kwa, na olisiˡanga ˡoe nia leˡa liu!" 40 Ma kira ka maˡu naˡa fuana saefiloˡanga laˡu.

Sa Jesus nia ˡalako ana kwalafa sa David ma na Aofia nia logo

(Matthew 22:41—23:36; Mark 12:35-40)

41 Sui sa Jesus ka saefilo ˡuri ada, "Nia faˡuta, neˡe kira saea na Christ neˡe ngwae ana na kwalafa sa David? 42 Sa David ba fata ˡuri ana ˡi saena Kerekereˡa Sam ki, ††

'God nia fata ˡuri fuana Aofia nau:
ˡOko tua bali ˡoloˡolo aku, ma ˡoko gwaungaˡi faˡinau,
43 masia kaidaˡi nau kui alua malimae ˡoe ki ka roˡosuliˡo.'

44 "Sa David ˡana talana neˡe nia saea na Christ ˡani na 'Aofia.' Nia neˡe, na Christ nia noaˡa laˡu ˡalako ana kwalafa sa David goˡo ˡana. Niaˡa Aofia nia logo."

45 Kaidaˡi ngwae ˡoro ki kira sailinga, sa Jesus ka fata ˡuri fuana na fafarongo nia ki, 46 "Muke madafi kamu faˡasia na ngwae faˡamanata ana taki sa Moses ki, sulia kira oga leka liliu faˡinia toro rengorengo keta ki. Ma kira ka oga liu logo fasi na ngwae ki kira ke faˡaˡinotoˡada, ma ke fata leˡaleˡa fuada ˡi maana usiˡa ki. Ma kira ka oga tuaˡa ˡi naˡona kula ˡinotoˡa ni tuaˡa ki saena luma fuana foˡongaˡa ki, ma ana kula leˡa ki kaidaˡi ana fangaˡa ki. 47 Sui bore ˡana, ngwae neˡe ki kira bilia na luma ma na ru gwaˡi ˡuru ki toˡo ani. Ma kira ka foˡo keta, fasi ˡiri na ngwae ki ke fata leˡa sulida. ˡIu, na ngwae faˡamanata ana taki sa Moses ki, kwaˡikwaˡinga kira ke baˡa taˡa liu fuada!"

Sa Jesus tafea na kwateˡa taˡi gwaˡi ˡuru dalaˡa

(Mark 12:41-44)

21 Kaidaˡi sa Jesus nia tua ˡua saena Luma Abu God, nia ka lialia, ma ka lisia ngwae toˡoru ki kira leka maˡi fuana kwate maniˡa saena na kufikufi ru fuana alu maniˡa ˡi saena. 2 Ma nia ka lisia logo taˡi gwaˡi ˡuru neˡe nia dalaˡa liu. Nia leka maˡi, ma ka kwatea ro mangisiˡi mani tiˡitiˡi ki. 3 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, "Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, na kwateˡa neˡe gwaˡi ˡuru dalaˡa neˡe nia kwate, nia doe ka tasa liufia ngwae neˡe kira kwate mani doe ki. 4 Osiˡana ngwae toˡoru ki, kira kwatea goˡo ˡada ta bali tiˡitiˡi ana toˡoruˡa kira ki. Bore ma gwaˡi ˡuru dalaˡa neˡe, nia kwate taˡifau naˡa ana ru ki neˡe nia toˡo ana fuana tualana."

Sa Jesus fata sulia malangisilana na Luma Abu God

(Matthew 24:1-21; Mark 13:1-19)

5 Ma ti fafarongo ana sa Jesus, kira ka tafea na Luma Abu God, sulia neˡe lisilana nia kwanga leˡa liu ana gwaˡi fau leˡa neˡe kira laungia ˡani ki ma ana kwateˡa ki logo neˡe kira kwatea fuana God. Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuada, 6 "Ru neˡe ki taˡifau niniˡa kamu lisiˡi naˡa, na asoa nia ke dao maˡi neˡe noaˡa ta taˡi gwaˡi fau kasi teo ˡi fuila, bore ma kike takalo taˡifau ˡi ano!"

7 Ma kira ka saefiloa kira ka ˡuri, "Ngwae faˡamanata kwa, angita neˡe ru neˡeri ki ke dao maˡi ana? Ma ta tae neˡe ke baˡa fuli fasi ˡiri ke faˡataˡinia kaidaˡi fuana ru neˡe ki taˡifau ke fuli ma ka dao ana?"

8 Ma sa Jesus nia olisida ka ˡuri, "Kaumulu ke lialia leˡa, ma noaˡa kamu kasi alaˡania ta ngwae ka talaˡi rora amuˡa. Osiˡana na ngwae ˡoro ki kike baˡa dao maˡi ˡania sataku, ma kira ke fata ˡuri, 'Nauˡa naˡa neˡe na Christ!' Ma kira ke fata logo ˡuri, 'Na kaidaˡi ˡolea nia dao naˡa!' Noaˡa kamu kasi leka sulida. 9 Ma noaˡa kamu kasi maˡu ana kaidaˡi kamu rongoa na fuˡanga ki, ma na alaˡanga sulia na fuˡanga ki, duˡungana ru neˡeri ki ke fuli basi ˡi naˡo. Sui bore ˡana ru neˡeri ki ka fuli, na ˡisilana kaidaˡi noaˡa kasi karangi ˡua."

10 Sui sa Jesus ka fata laˡu fuana fafarongoa nia ki ka ˡuri, "Na maˡe fanoa ki kira ke fuˡalida kwailiu, ma na ˡinotoˡanga ki kira ke fuˡalida kwailiu. 11 Ma na tikitiki doe ki ka dao, ma na fioloˡa ki, ma na unuˡi mataˡinga doe liu ki ke liu ana fanoa ki taˡifau, ma ru doe matamata fuana maˡungilana ki, ma na maˡetoto ka sakatafa maˡi faˡasia saena lofana mamanga.

12 "Ma ˡi naˡona ru neˡeri ki ka fuli, kike baˡa fulia ru taˡa ki amuˡa, osiˡana kamu roˡosuli nau. Kike baˡa firiˡi kamu, ma kira ke faˡanonifii kamu, ma kira ke kwate kamu saena na luma fuana foˡongaˡa ki fuana na iliˡtoˡolamuˡa, ma kira ke alu kamu ˡi saena na lokafo, ma kira ke ngali kamu ˡi naˡona faˡinaˡonaˡo ki fuana matalangaˡi lamuˡa. 13 Ka ˡunaˡeri ma na kaidaˡi neˡe leˡa naˡa fuamuˡa fuana fataˡa sulia na Faˡarongoˡa Leˡa God neˡeriˡa. 14 Ma kamu kasi manata ˡabera laˡu ˡuana ta tae neˡe muke olisida ˡania. 15 Osiˡana nai baˡa kwatea taˡifau naˡa fuamuˡa na alaˡanga ana na liatoˡonga, ma noaˡa ta malimae amuˡa neˡe ke fata sauli kamu,

† *20:37 Eksodas 3:6* †† *20:42 Sam 110:1*

nama ka fata dalea ru neˡe kamu saeˡe ki. 16 Ma na
maˡa kamu ki, ma teˡa kamu ki, ma na ai burimuˡa ki,
ma na ngwaefuta kamu ki, ma na kwaima kamu ki,
kike baˡa kwate kamu fuana na faˡinaˡonaˡo ki. Ma ti
ngwae amuˡa kike baˡa saungida. 17 Na ngwae ki taˡi-
fau kike baˡa sulangaˡi kamu duˡungaku. 18 Ka ˡunaˡeri
bore ˡana, ˡafitaˡi ta taˡi ifu tiˡitiˡi ana gwaumuˡa ka
noˡana. 19 Muke uu ngasi ˡani faˡamamanaˡanga kamu
ki, ma muke mauri firi.”
20 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri fuada, “Kaidaˡi kamu
lisia na ngwae ni fuˡa ki, kira ala kalia ˡi Jerusalem,
muke saiana kike baˡa takalongaˡinia na fanoa doe
neˡe. 21 Ma ana kaidaˡi neˡeri, ngwae neˡe kira tua ˡi
Judea, kira ke tafi taˡifau ˡuana gwauna faˡi ua ki. Ma
ngwae neˡe kira tuatua saena maˡe fanoa doe neˡe, ki-
ra ke tafi fasia. Ma na ngwae neˡe kira tua kalikalia
maˡi noaˡa kira kasi oli laˡu maˡi ˡuana fanoa doe neˡe.
22 Duˡungana kaidaˡi naˡa ana matalangaˡinga niniˡa,
fasi ˡiri na tae ki ba kira kerekere sulia ˡi saena Kerek-
ereˡa Abu ke dao mamana nama maˡi. 23 Ana kaidaˡi
neˡeri, kwaimanatai ˡanga doe fuana kini ki neˡe kira
ina, ma na kini neˡe kira faˡasusufia kala ngela ki, os-
iˡana neˡe nia ˡafitaˡi fuada neˡe kike tafi. Ma na
kwaimanatai ˡanga doe logo ke baˡa toˡea ngwae ana
fanoa neˡe, duˡungana God ke kwaiˡia na ngwae ˡi
neˡeri ki. 24 Ti ngwae ada kira ke saungida ˡani sele ni
ofoˡa. Ma ti ngwae ada kira ke dauda, ma kike firi fafi-
da, ma kira ka ngalida ˡuana fanoa matamata ki. Ma
na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kike faˡalia fanoa doe ˡi
Jerusalem leleka ka dao ana ˡisilana kaidaˡi kira ki.

Sa Jesus fata sulia olilana maˡi
(Matthew 24:29-35; Mark 13:24-31)

25 “Ru matamata ki ke fuli fuana na sina, ma na
madamo, ma na bulubulu ki. Ma na ngwae ana na
maˡe fanoa doe ki taˡifau ˡi saena na magalia, kira ke
fitala, ma kira ka maˡu ˡania na ngalulana ma na raˡe-
lana asi, ma na rurulana faˡi nafo ki. 26 Ma na ngwae ki
kira ke maefelo sulia kira maˡu liu, kaidaˡi kira masia
na daolana maˡi ru neˡe fafia na magalia neˡe taˡifau.
Osiˡana na ru ˡi lofana mamanga ki, kira ke leka rora.
27 ˡUnaˡeri mala, nauˡa, na Ngela Ngwae, nau ku fiˡi
dao sakatafa maˡi. Nau kui dao maˡi faˡinia na ngasin-
gasiˡanga doe, ma na madakoˡanga doe ˡi fafona na
gwaˡi salo ki. 28 Ma kaidaˡi na ru neˡeri ki nia talaˡae ke
fuli, muke uu, ma muke lia alaˡa, osiˡana kaidaˡi God ke
faˡamauri kamu, nia dao karangi naˡa maˡi.”
29 Sui sa Jesus ka fata sulia na tarifulaˡa neˡe fuada ka
ˡuri, “Muke manata basi sulia ˡai neˡe kira saea ˡania fi-
gi faˡinia ˡai ki taˡifau laˡu ˡi neˡe. 30 Kaidaˡi kamu lisia na
rauna nia ngosa, muke saiana na kaidaˡi fuana unitaˡi
ˡakoˡakoˡa nia karangi naˡa. 31 Ka ˡunaˡeri logo, ana
kaidaˡi kamu lisia ru neˡeri ki nia fuli, muke sai naˡa
ana kaidaˡi fuana God ke gwaungaˡi, nia dao karangi
naˡa. 32 Ru mamana liu nau ku saea fuamuˡa, ru neˡeri
ki taˡifau ke dao maˡi sui mala ngwae neˡe kira mauri
ana kaidaˡi neˡe ki, kike fiˡi mae. †33 Na mamanga ma
na magalia neˡe kike baˡa sui, bore ma fatalaku tutua
noaˡa kasi sui.
34 “Muke lia lia leˡa. Noaˡa kamu kasi roˡo ana fangaˡa
doe ki, ma na kwaˡu lilingaˡanga ki, ma na manata
ˡaberaˡanga ki ana na mauriˡa neˡe saena magalia.
Diˡia kamu sasi ˡunaˡeri, faˡi asoa neˡeri ka dao faˡa-
tona kamu diˡia ta ˡaisiki. 35 Sulia asoa neˡeri ka dao
maˡi fafia na ngwae ki taˡifau, ana kula ki taˡifau ˡi sae-
na magalia neˡe. 36 Muke lialia leˡa, ma muke foˡo ana
kaidaˡi ki taˡifau, fasi ˡiri muke toˡo ana na ngasin-
gasiˡanga fuana na mauriˡa ˡi saena ru neˡeri ki neˡe ke
fuli. Ma fasi ˡiri kamu kasi ˡeke laˡu kaidaˡi kamu ke uu
ˡi naˡoku, na Ngela Ngwae.”
37 Ana asoa ki taˡifau, sa Jesus nia faˡamanata ngwae
ki saena Luma Abu God. Ma saˡulafi ki nia ka leka ˡua-
na gwauna faˡi ua ˡi Olif. 38 Ma ana ˡofodangi
makalokaloˡa ki taˡifau, ngwae ˡoro ki kira ka leka maˡi
saena Luma Abu God fuana rongolana fatalana sa Je-
sus.

Na lokoˡi ruˡanga ngwae ki fuana saungilana sa Jesus
(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

22 Na kaidaˡi fuana Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa Jiu ki,
nia karangi naˡa. Ana fangaˡa neˡe, kira saiana
ˡanilana beret neˡe noaˡa ta isi ana. 2 Ma na fata abu
doe ki, ma na ngwae faˡamanata ana taki ki, kira ka
manata ˡuana sau ago lana sa Jesus, osiˡana kira
maˡungia na ngwae ki.

Sa Judas nia alafafia na kwatelana sa Jesus fuana mali-mae nia ki
(Matthew 26:14-16; Mark 14:10-11)

3 Ma sa Saetan ka dao maˡi ˡi saena manatana sa Ju-
das Iskariot, ta ngwae ana akwala ma na ro fafaron-
goa ba sa Jesus ki. 4 Nia neˡe sa Judas ka leka kwau
siana fata abu doe ki, ma na faˡinaˡonaˡo ki ana ngwae
neˡe kira lia sulia Luma Abu God, ma ka saea fuada nia
saiana ke kwaiˡafi naˡa fuana daulana sa Jesus. 5 Ma ki-
ra ka saeleˡa liu, ma kira ke kwate mani fuana. 6 Sa Ju-
das ka alafafia, ma ka talaˡae ka lia ˡuana ta kaidaˡi
neˡe noaˡa ta ngwae kasi tua faˡinia sa Jesus, fasi ˡiri
nia ka ˡolosaea sa Jesus fuada.

Sa Jesus sasi akaˡu fuana faˡi asoa ana Fangaˡa Daofaˡi Liuˡa
(Matthew 26:17-25; Mark 14:12-21; John 13:21-30)

7 ˡUnaˡeri, na asoa neˡe na ngwae Jiu ki fuana ˡani-
lana beret neˡe noaˡa ta isi ˡi saena, nia dao naˡa. Asoa
neˡeri, kira saungia logo kala sipsip ki, ma kira ka sasi
akaˡu ana fanga fuana na Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa.
8 Ma sa Jesus ka kwatea sa Peter faˡinia sa John ka fata
ˡuri fuadaroˡo, “Moro leka sasi akaˡu ana fanga fuakulu
fuana ˡanilana na Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa.”
9 Kera ka saefilo ˡuri ana sa Jesus, “ˡI faˡi neˡe ˡoko
oga keroˡo ke sasi akaˡu ana kula fuana fangaˡa?”

† *nama Ru mamana neˡe nau ku saea fuamuˡa, magalia neˡe noaˡa kasi mango ˡi naˡona ru neˡeri ki taˡifau ke baˡa dao maˡi.*

10 Sa Jesus olisi kera ka fata ˈuri, “Kaidaˈi koroˈo dao
kwau ana fanoa, moke dao toˈona taˈi ngwae nia
ngalia na faˈi ru fuana ngali kafoˈa. Moke leka sulia
ˈuana luma neˈe nia leka ˈuana. 11 Moke fata ˈuri fuana
ngwae neˈe luma nia, ‘Na ngwae faˈamanata nia fata
maˈi ˈuri fuamu: ˈI faˈi neˈe maˈe luma fuana nau kui ˈa-
nia na Fangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa faˈinia fafarongo nau
ki?’ 12 Ma na ngwae neˈeri ke faˈataˈinia maˈe luma doe
ana luma neˈeri nia tua ˈi lifua, kula neˈe ru ki kira sasi
akaˈu naˈa ani, ma ˈi neˈeri moro ke sasi akaˈu ana fan-
ga ki.”

13 ˈUnaˈeri, kera ka leka naˈa, ma kera ka dao toˈona
ru ki taˈifau diˈia nama ba sa Jesus nia saea fuadaroˈo.
Ma kera ka sasi akaˈu naˈa ana fanga ˈi neˈeri.

Na fangaˈa na Aofia

(Matthew 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Korint 11:23-25)

14 Nia dao naˈa ana kaidaˈi fuana ˈanilana na Fangaˈa
ana Daofaˈi Liuˈa, ma sa Jesus faˈinia na lifurongo nia
ki, kira ka tua naˈa ana kula ni fangaˈa. 15 Ma nia ka fa-
ta ˈuri fuada, “Nau ku oga liu naˈa ˈanilana na Fangaˈa
ana Daofaˈi Liuˈa faˈi kaumulu, sui mala nau ku fiˈi non-
ifii ˈaku. 16 Ma nau ku saea fuaumulu, nia ˈafitaˈi nau ku
ˈania laˈu na Fangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa faˈi kamu, leleka
ka dao ana kaidaˈi ana faˈamamanalana ana kaidaˈi
God ke gwaungaˈi.” 17 Sui sa Jesus ka ngalia na titiu,
ma ka baˈatafea God. Sui nia ka fata ˈuri fuada, “Muke
ngalia, ma muke ˈado ana ˈi safitamulu. 18 Nau ku saea
fuaumulu, ˈita ˈi taˈena ka oli alaˈa, nau kusi kwaˈufia
laˈu na waen neˈe, leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe God
ke gwaungaˈi ana ke dao maˈi.”

19 Sui sa Jesus ka ngalia na beret, ma ka baˈatafea
God, sui nia ka ngiia, ma ka kwatea fuada. Ma ka fata
ˈuri, “Na noniku neˈe nau ku kwatea olisi kamu niniˈa.
Muke ˈani funifaraˈa ana ru neˈe fuana manataˈanga
toˈoku.” 20 ˈI buri ˈana na fangaˈa, nia ngalia logo na
titiu, ka fata ˈuri, “Nia naˈa neˈe ˈabuku neˈe nia afe ka
foˈosi ˈani olisi kamu. ˈAni ˈabuku, God ka faˈangasia
na fau alangaˈinga faolu.

21 “Lisia basi! Na ngwae neˈe ke baˈa kwate nau fuana
malimae nau ki, nia tua goˈo ˈana faˈi nau ˈi neˈe ana
kula ni fangaˈa. 22 Duˈungana nauˈa, na Ngela Ngwae,
nai baˈa mae diˈia nama God nia oga fuaku. Bore ma
nia taˈa liu fuana na ngwae neˈe nia kwate nau fuana
malimae nau ki!”

23 Ma kira ka talaˈae fuana saefilo kwailiuˈanga ˈi safi-
tada ˈuana sa tai ada neˈe ke baˈa sasi ru neˈeri.

Na olisuˈusuˈunga sulia na ˈinotoˈanga

(Matthew 20:25-26; Mark 10:42-43)

24 Ma na fafarongo nia ki kira ka olisuˈusuˈu ˈi safita-
da kwailiu fuana sa tai ada neˈe nia talingaˈi ka tasa.
25 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Kaumulu saiana na
ngwae gwaungaˈi ki neˈe kira gwaungaˈi fuana ngwae
noaˈa laˈu Jiu ki, kira toˈo ana ngasingasiˈanga, ma kira
sai liu ana usungaˈilana ngwae fuana sasilana ru kira
ogaˈi ki. Ma kira ka oga na ngwae ki kira ka saeda ˈani
na ngwae talingaˈi ki. 26 Sui bore ˈana, noaˈa kamu kasi
sasi laˈu ˈunaˈeri ˈi safitamuˈa. Ma sa tai aumulu neˈe
nia kwaitalaˈi, nia ke diˈia na ngwae neˈe nia enoeno.
Ma na ngwae neˈe nia talingaˈi, nia ke diˈia na ngwae
ni rao. 27 ˈUri ma sa tai neˈe kira saea neˈe nia ngwae
talingaˈi, na ngwae neˈe nia tua fuana na fangaˈa, na-
ma na ngwae neˈe nia rao fuana? Na ngwae neˈe nia
tua fuana fangaˈa neˈe nia talangaˈi. Bore ma nau ku
tua ˈi safitamuˈa diˈia na ngwae neˈe nia rao.

28 “Kamu tua naˈa faˈi nau ˈi saena na ilitoˈonga nau ki
taˈifau. 29 Diˈia na Maˈa nau nia kwatea taˈifau naˈa
gwaungaˈi ˈanga fuaku, nauˈa bore nau ku kwatea lo-
go na gwaungaˈi ˈanga fuamuˈa, 30 fasi ˈiri muke fanga
faˈi nau, ma muke kwaˈu faˈi nau ˈi saena ˈInotoˈanga
nau. Ma kamu ke tua ana kula ni tuaˈa ana na gwaun-
gaˈi ˈanga ki, ma muke gwaungaˈi fafia na akwala ma
ro fuuˈi ngwae ba ˈi Israel ki.”

Sa Jesus eta fataˈa ˈani sa Peter ke tofea niaˈa

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)

31 Sui sa Jesus ka fata ˈuri fuana sa Peter, “Simon Pe-
ter kwa! ˈOke fafarongo basi. God nia alaˈania naˈa sa
Saetan, fasi ˈiri ke ili ˈuana ke takalongaˈi kamu taˈifau
faˈasi nau, diˈia ngwae neˈe nia rao ˈi saena oˈola fuana
efolana maga ru leˈa ki faˈasia na taˈetaˈe ru taˈa ki.
32 Ka ˈunaˈeri bore ana kwala Simon, nau ku foˈo fua-
mu, fasi ˈiri neˈe noaˈa ˈoe kosi oli faˈi buri ˈani na fi-
toˈonga ˈoe. Ma ana ta kaidaˈi neˈe ˈoke manata oli laˈu
maˈi ˈuaku, ˈoko faˈangasingasia naˈa ngwae neˈe kira
faˈamamana nau ki.”

33 Ma sa Peter nia olisia ka ˈuri, “Aofia ˈae, nau ku
kwaimaˈakwali goˈo ˈaku fuana lekaˈa faˈi ˈoe ˈi saena
lokafo ma fuana maeˈa faˈi ˈoe!”

34 Ma sa Jesus nia olisia ka ˈuri, “Peter kwa, nau ku
saea fuamu, ˈi taˈena saena faˈi rodo neˈe, ˈi naˈona na
karai nia ke baˈa angi, ˈoke tofe uulu fau aku fasi ˈoko
kina nau.”

35 Sui sa Jesus ka saefilo ˈuri ana fafarongo nia ki,
“ˈUri ma kaidaˈi ba nau ku asungaˈi kamu kwau, ma
noaˈa kamu kasi toˈo ana ta mani, nama ta ngwaˈi, na-
ma ta taˈe butu, ˈuri ma kamu olidoko ana ta ru ba?”

Ma kira olisia kira ka ˈuri, “Noaˈa goˈo.”

36 Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “Bore ma ana kaidaˈi neˈe,
diˈia sa tai neˈe nia toˈo ana ta mani nama ta ngwaˈi,
nia ka ngalia nama ˈana. Ma sa tai neˈe noaˈa kasi toˈo
ana ta sele ni ofoˈa, nia ke ˈoifoli ˈani na toro ˈi sae doe
nia, ma ka folia ta sele ˈana. †37 Nau ku saea ru neˈe
fuamuˈa, osiˈana neˈe Kerekereˈa Abu ba fata suli nau
ˈuri, ‘Kira fikua faˈinia na ngwae taˈa ki.’ †† Ru neˈeri ke
baˈa fuli naˈa fuaku, duˈungana na kerekereˈa ki taˈifau
goˈo suli nau ke baˈa fuli mamana naˈa.”

38 Ma na fafarongo nia ki kira ka fata ˈuri, “Aofia kwa,
lisia basi, kulu toˈo naˈa ana ro sele ni ofoˈa ki ˈi neˈe!”

Ma nia ka olisida ka ˈuri, “Nia leˈa naˈa. Mango naˈa ˈi-
ra.”

---

† *Sa Jesus saea ru neˈe fuana ka faˈabasua fafarongo nia ki ˈiri kike sasi akaˈu si neˈe kike baˈa dao toˈona malimae ki neˈe ke faˈakaisida.* †† *22:37 Aesea 53:12*

Sa Jesus nia foˡo gwauna ua ˡi Olif
(Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)

39 Sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki, kira faˡasia naˡa
fanoa doe neˡeri, ma kira ka leka naˡa ˡuana faˡi ua kira
saea ˡani Olif, diˡia ba kira ˡidu faˡi leka leka ana kaidaˡi
ki. 40 Ma kaidaˡi kira dao ana kula neˡeri, nia ka fata ˡuri
fuada, “Muke foˡo, ˡasu ˡubani na ilitoˡonga ki kata liufi
kamu.”
41 Sui sa Jesus nia leka tiˡitiˡi laˡu kwau faˡasida ka bo-
lo faˡinia ˡuiˡa ˡania na fau, ma ka bobo uruuru ˡi ano,
ma ka foˡo. 42 Nia ka fata ˡuri, “Maˡasi ˡae, diˡia ˡoko
maˡudi, ˡoke lafua ˡamu na nonifiiˡanga neˡe faˡasi nau.
Sui bore ˡana, noaˡa laˡu na kwaiogaiˡanga nau, bore
ma sulia kwaiogaiˡanga ˡoe lala.” 43 Ma taˡi ˡainsel faˡa-
sia ˡi langi nia dao maˡi, ma ka faˡangasingasia niaˡa.
44 Ma kaidaˡi neˡe liana nia fii liu, nia ka foˡo ngasin-
gasiˡa laˡu. Ma na ˡidaˡida neˡe ˡi nonina udu ka ˡasi ˡi
ano diˡia ta giragira ˡabu.
45 Ma kaidaˡi nia tataˡe faˡasia na foˡongaˡa, nia ka oli
siana na fafarongo nia ki. Kira maliu ˡada, duˡungana
kira esela liu duˡungana liadilaˡanga. 46 Ma sa Jesus ka
fata ˡuri fuada, “Faˡuta neˡe kamu ka maliu re? Mulu
tataˡe, ma muke foˡo, ˡasu ˡubani na ilitoˡonga ki kata
liufi kamu.”

Kira daua sa Jesus
(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:3-11)

47 Kaidaˡi sa Jesus nia fata ˡua goˡo ˡana faˡinida, taˡi
fikuˡa doe kira ka dao naˡa maˡi. Ma taˡi ngwae ana na
fafarongo ba nia ki, neˡe satana sa Judas, nia talaˡida
maˡi. Ma nia ka dao maˡi siana sa Jesus, ma ka nonoˡia.
†48 Bore ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Judas kwa, ˡoko
kwate nau, na Ngela Ngwae, fuana na malimae nau
ˡani nonoˡilaku!”
49 Ma kaidaˡi na fafarongo ki kira tua faˡinia sa Jesus,
kira ka lisia ru neˡe, kira ka fata ˡuri, “Aofia kwa! ˡUri ma
kaimili ke kumulida ˡani sele ni ofoˡa neˡe kami ki?”
50 Ma taˡi ngwae ada, ka kwaiˡia taˡi ngwae ni rao na
ˡingataˡi fata abu, ma ka kwaˡi tafia naˡa na bali alinga
ˡoloˡolo ana.
51 Goˡo sa Jesus ka fata ˡuri, “Mango naˡa ˡira!” Ma nia
ka sama toˡona na alingana na ngwae neˡeri, ma ka
gura nia naˡa.
52 Sui sa Jesus ka fata fuana na fata abu doe ki, ma na
ngwae neˡe kira folo ˡusia na Luma Abu God, ma na
ngwae ˡaˡana ki neˡe kira leka maˡi neˡeri fuana na
daulana, nia ka ˡuri, “ˡUri ma, nauˡa ta ngwae bili
niniˡa, ˡiri kamu ke dao maˡi ˡuaku faˡinia na sele ki ma
na subi ki re? 53 Nau ku tua goˡo ˡaku siaumulu ˡi saena
na Luma Abu God sulia asoa ki, bore ma noaˡa kamu
kasi sasi goˡo ˡuana daulaku. Bore ma kaidaˡi kamu
naˡa niniˡa, ˡiri kamu ke rao naˡa ˡani na ngasingasiˡan-
ga sa Saetan, na ngwae neˡe gwaungaˡi fafia maˡe ro-
do.”

Sa Peter nia tofe fafia sa Jesus
(Matthew 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; John 18:12-18, 25-27)

54 Sui kira ka daua naˡa sa Jesus, ma kira ka talaˡia
naˡa ˡi saena na luma na ˡingataˡi fata abu. Ma sa Peter
ka leka daudau naˡa maˡi burida ana ta agi tala neˡe
tau logo faˡasida. 55 Ma taˡi mafula kira kedea ˡi tofon-
gana kula abitako saena faˡi labu ana luma, ma sa Pe-
ter ka tua naˡa faˡinia na ngwae neˡe kira tua kalikalia
na mafula neˡeri ki. 56 Ma kaidaˡi taˡi kini sariˡi ni rao
nia lisia sa Peter neˡe tua ˡi neˡeri karangia na mafula,
nia ka lia filoa mala ma ka fata ˡuri, “Na ngwae neˡe nia
tua logo faˡinia sa Jesus.”
57 Bore ma sa Peter ka tofe ka ˡuri, “Kini neˡe kwa,
nau ku ˡiri saiana na ngwae neˡana!”
58 Ma noaˡa kasi tau logo ˡi buri ˡana, taˡi ngwae ka
lisia sa Peter ma ka fata ˡuri, “ˡOe ta ngwae logo ada
niniˡa!”
Bore ma sa Peter nia olisia ka ˡuri, “Kwaraˡae, nau ku
noaˡa kwa.”
59 Ma fulingana kala kadi kaidaˡi tiˡitiˡi laˡu ˡi buri ˡana,
taˡi ngwae laˡu ka fata ngasingasiˡa ka ˡuri, “Nia ma-
mana. Na ngwae neˡe nia tua logo faˡinia sa Jesus,
duˡungana niaˡa logo na ngwae faˡasia ˡi Galili!”
60 Bore ma sa Peter nia olisia ka ˡuri, “Se ngwae neˡe
kwa, nau ku kina na ru neˡe ˡoko fata sulia kwa!”
Ma kaidaˡi nia fata goˡo ˡana ˡunaˡeri, na karai ka an-
gi naˡa. 61 Ma na Aofia ka abula, ma ka lia saga kwau
fuana sa Peter. Ma sa Peter ka manata naˡa toˡona
alaˡanga ba na Aofia nia saea fuana ba ˡuri, “ˡI naˡona
karai ka angi, ˡoke tofe uulu fau aku fasi ˡoko kina
nau.” 62 Ma sa Peter ka ruˡu kwau ˡi maa, ma ka angi
ikaika naˡa ˡania liadilaˡanga doe liu.

Kira nangasia sa Jesus
(Matthew 26:59-68; Mark 14:55-65; John 18:19-24)

63 Ma na ngwae ni ofoˡa ki neˡe kira folo kalia sa Je-
sus, kira ˡoidorole ˡania, ma kira ka nangasia. 64 Ma kira
ka firi bokota na maana, ma kira ka saefiloa kira ka
ˡuri, “ˡOke saea basi sa tai niniˡa nangasiˡo?” 65 Ma kira
ka saea alaˡanga taˡa ˡoro ki logo ana.
66 Ma ˡofodangi kaidaˡi nia laˡa naˡa, na ngwae kwai
talaˡi Jiu ki, ma na fata abu doe ki, ma na ngwae faˡa-
manata ana na taki ki, kira alaˡa fiku, ma kira ka talaˡia
maˡi sa Jesus fuada. 67 Ma kira ka fata ˡuri fuana, “ˡOke
saea fuaimili. ˡUri ma ˡaeˡo neˡe na Christ, na ngwae
neˡe God nia filia fuana faˡamaurilamiˡa?”
Ma nia olisida ka ˡuri, “Diˡia nau ku saea fuamuˡa, nia
ˡafitaˡi muka faˡamamana nau. 68 Ma diˡia nau ku saefi-
lo kamu ˡuana taˡi ru, nia ˡafitaˡi muka olisia. 69 Bore
ma nia ˡita ana kaidaˡi neˡe ka oli alaˡa, nauˡa, na Ngela
Ngwae, nai baˡa tua ˡi bali lima ˡoloˡolo ana God neˡe
nia ngasingasiˡa ka tasa, ma nau ku gwaungaˡi faˡinia.”
70 Ma kira taˡifau goˡo kira saefiloa kira ka ˡuri, “ˡUri
ma ˡaeˡo naˡa neˡe na Ngela God?”

† *nonoˡia Diˡia na falafala ana Jiu ki, na kwainonoˡi ˡanga faˡataˡinia kwaimaˡanga ma fuˡusi doeˡa fuana na faˡamanata faˡasia na fafarongo nia. Nia bolo faˡinia na fafarongo ka fata leˡaleˡa na faˡamanata nia ˡani nonoˡilana limana.*

Ma nia olisida ka ˈuri, “Nia neˈana kamu tala saea naˈa.”
71 Ma kira ka fata ˈuri, “Noaˈa kulu kasi oga naˈa ta fata faˈamamanaˈanga laˈu. Osiˈana kulu tala rongoa taˈifau naˈa ana fatalana neˈe nia saea niaˈa Ngela God!”

Sa Jesus nia uu ˈi naˈona sa Paelat
(Matthew 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)

23 Ma na fikuˈa ana ngwae faˈinaˈonaˈo neˈeri taˈifau, kira tataˈe, ma kira ka talaˈia sa Jesus siana sa Paelat fuana na matangaˈilana. 2 Ma kira ka talaˈae fuana fai fafilana ˈania ru rora ki, ma kira ka ˈuri, “Kaimili dao toˈona na ngwae neˈe nia fata alingana na ngwae kami ki. Ma ka saea fuada fasi noaˈa kira kasi kwatea laˈu na mani ana na takisi fuana na tatalafaˈa ˈi Rom, ma nia ka saea fasi nia naˈa neˈe na Christ, na ngwae neˈe God nia filia fuana tatalafaˈanga.”
3 Ma sa Paelat ka saefiloa ka ˈuri, “ˈUri ma ˈaeˈo neˈe tatalafaˈa ngwae Jiu ki kwa?”
Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Nia neˈana ˈoko saea naˈa.”
4 Sui sa Paelat ka fata ˈuri fuana na fata abu doe ki, ma na fikuˈa neˈeri, “Nau ku ˈiri dao toˈona goˈo ta roraˈa ana na ngwae neˈe fuana saungilana.”
5 Ma kira ka fata ngasingasiˈa ma kira ka ˈuri, “Bore ma saena abaˈi kula taˈifau ˈi Judea, na ngwae neˈe nia faˈalia naˈa ngwaˈi toˈa ˈania faˈamanataˈanga nia. Nia ˈita nama maˈi ˈi Galili leleka ka dao naˈa ˈi neˈe logo.”
6 Ma kaidaˈi sa Paelat nia rongoa ru neˈeri, nia ka saefiloda ka ˈuri, “ˈUri ma na ngwae neˈe nia leka maˈi faˈasia ˈi Galili niniˈa?” 7 Ma kaidaˈi nia saiana neˈe sa Jesus nia leka maˈi faˈasia na kula neˈe sa Herod nia gwaungaˈi fafia, nia ka kwate kwau sa Jesus siana sa Herod. Osiˈana sa Herod nia tua logo ˈi Jerusalem ana kaidaˈi neˈeri. 8 Ma kaidaˈi sa Herod nia lisia sa Jesus, nia ka saeleˈa liu, osiˈana nia rongoa na alaˈanga sulia, ma ka kwaimasi ana ka tau naˈa maˈi fuana na lisilana. Ma nia oga lisilana sa Jesus fuana sasilana ta ru ni ˈarefoˈanga ana. 9 Sa Herod nia saefiloa ru ˈoro ki ana, bore ma sa Jesus noaˈa kasi olisia goˈo ˈani ta ru. 10 Ma na fata abu doe ki, ma na ngwae faˈamanata ana na taki ki, kira uu logo ˈi neˈeri, ma kira ka alaˈa ngangata fuana giosilana sa Jesus. 11 Ma sa Herod faˈinia na ngwae ni fuˈanga nia ki, kira ka ˈoidorole ˈada ˈani sa Jesus, ma kira ka fata taˈa ana. Ma kira ka faˈaruˈufia ˈani taˈi ifi keta leˈa, ma kira ka oli laˈu faˈinia siana sa Paelat. 12 Ma nia ˈita ana faˈi asoa neˈeri, sa Herod ma sa Paelat kera fiˈi fiku kwaima laˈu. ˈI naˈo keroˈa na ro malimae ki.

Kira matalangani sa Jesus fuana maeˈa
(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:39—19:16)

13 Sa Paelat ka fikua naˈa fata abu doe ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, ma na ngwae ki. 14 Ma ka fata ˈuri fuada, “Kamu kwatea naˈa maˈi na ngwae neˈe siaku, muka saea fasi nia tala ˈi rora ana ngwae ki faˈasia na dongalana gwaungaˈi ˈi Rom. Ma lia basi, nau ku saefiloa ˈi maamulu, ma noaˈa nau ku ˈiri dao goˈo toˈona ta roraˈa ana faˈinia ru neˈe kamu giosia faˈinia ki.
15 Ma sa Herod bore kasi dao goˈo toˈona ta roraˈa ana, nia neˈe nia ka olitaˈinia logo maˈi ˈana. Na ngwae neˈe noaˈa kasi sasia goˈo ta ru neˈe nia rora fasi ˈiri nia ka mae. 16 Nia neˈe, nau ku kwatea goˈo kwau ˈiri kira ke kwaiˈia. Sui nau ku kwatea ka leka naˈa ˈana.”
17 Ana na Fangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa, sa Paelat ka logea taˈi ngwae neˈe nia tua ˈi saena lokafo fuana na Jiu ki, osiˈana na falafala kira neˈe ˈunaˈeri naˈa. 18 Bore ma kira taˈifau goˈo neˈe kira ako kira ka ˈuri, “Mulu saungia ngwae neˈe ke mae! Ma mulu logea lala maˈi ˈamulu sa Barabas fuaimili!” 19 Sa Barabas kira alua saena na lokafo, osiˈana nia etangia na fuˈanga doe ˈi saena na fanoa doe neˈeri, ma niaˈa na ngwae sau ngwae.
20 Sa Paelat nia oga ke logea sa Jesus, ma nia ka saefiloa laˈu kwau na fikuˈa neˈeri. 21 Bore ma kira ka inaˈu ana akoˈa ma kira ka ˈuri, “Mulu saungia ke mae! Muka fotoˈia ana na ˈai rara folo!”
22 Ma sa Paelat ka fata ˈuri laˈu fuada ana uula kaidaˈi, “Bore ma ta roraˈa tae neˈe nia sasia? Noaˈa naisi dao goˈo toˈona ta ru neˈe nia sasi fasi ˈiri nia ke mae. Nia neˈe nai kwatea kwau ˈiri kike kwaiˈia goˈo, sui nai logea, ma nia ke leka naˈa ˈana.”
23 Bore ma kira ka ako ma ka inaˈu ana ma kira ka suˈusuˈu faˈinia fuana fotoˈilana sa Jesus ana ˈai rara folo. Ma na akoˈa kira ka liufia naˈa. 24 Ma sa Paelat ka kwatea na kwaˈikwaˈinga neˈe kira suˈusuˈu faˈinia osiˈana ganiˈa kira. 25 Ma nia ka logea sa Barabas na ngwae ba kira oga, na ngwae ba kira alua ˈi saena lokafo fuana etangilana na fuˈanga doe, ma na sau ngwaeˈa. Sui sa Paelat ka kwatea sa Jesus fuada, sulia na kwaiogaiˈanga kira.

Kira foto fafia sa Jesus ana na ˈai rara folo
(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)

26 Ma na ngwae ana ofoˈa ki, kira ka talaˈia naˈa sa Jesus fuana na maeˈa. Ma kaidaˈi kira leka kwau, kira ka saka toˈona taˈi ngwae neˈe satana sa Simon, faˈasia na fanoa ˈi Saeren. Kira daua sa Simon kaidaˈi nia leka maˈi ma ka ruˈu saena labu ˈi Jerusalem faˈasia taˈi kula maˈi ˈi maa. Ma kira ka alua naˈa ˈai rara folo ˈi gwauna ˈabaˈabana, ma kira ka suˈumaˈinia ˈiri nia ka ngalia ˈi burina sa Jesus.
27 Ma taˈi fikuˈa doe kira ka leka ˈi burina. Ma ti kini ˈi saena na fikuˈa neˈeri kira oˈomae, ma kira ka angisia.
28 Sa Jesus nia abula fuada ma ka fata ˈuri, “Kini ana ˈi Jerusalem ˈae! Noaˈa kamu kasi angi laˈu ˈuaku. Muke angisi kamu lala talamuˈa, ma na ngela kamu ki. 29 Osiˈana nia ke baˈa dao ana faˈi asoa neˈe ngwae ki kike fata ˈuri, ‘Na ˈoilakiˈa fuana na kini neˈe kira ˈabaraˈa ki, ma na kini neˈe noaˈa kasi faˈafuta ki, ma noaˈa kira kasi faˈasusu ki!’ 30 Ma kaidaˈi neˈeri na ngwae ki kike baˈa fata ˈuri fuana na faˈi ua ki, ‘Muke ˈasi maˈi fafi kami.’ Ma kira ka fata ˈuri fuana na totoloa ki, ‘Muke ofo maˈi fafi kami.’ 31 Osiˈana diˈia kira sasia ru ˈunaˈeri aku, na ngwae neˈe nau ku saga, kike baˈa sasia ru neˈe nia taˈa ka tasa amuˈa neˈe kamu toˈo ana na taˈangaˈa ki.”

32 Ma kira ka ngalia logo ro ngwae folofolo bili ki fuana na saungilada faˈinia sa Jesus. 33 Ma kaidaˈi kira dao ana kula neˈe kira saea ˈani “Na Lasi Ngwae,” kira ka fotoˈia sa Jesus ana na ˈai rara folo. Ma na ro ngwae folofolo bili ba kiri, kira ka fotoˈidaroˈo logo ana ro ˈai rara folo ki, taˈi ngwae ana bali ˈoloˈolo ana sa Jesus, ma ta ai ana bali mauli ana. 34 Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “Maˈasi, ˈoke rufuanata ada, osiˈana kira kina ru neˈe kira sasia.”

Ma na ngwae ni ofoˈa ki ka masa diˈia daisiˈanga, fasi ˈiri kira ke dao toˈona sa tai ada neˈe ke ngalia ta ifi ana sa Jesus.

35 Na ngwae neˈe kira uu ˈi neˈeri ki, kira ka ada goˈo ˈada ana, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki, kira ka ˈoidorole ˈani kira ka ˈuri, “Nia faˈamauria na ngwae matamata ki. Diˈia nia neˈe na Christ, na ngwae neˈe God nia filia, nia totolia nia ke faˈamauria niaˈa talana.”

36 Ma na ngwae ni ofoˈa ki, kira ka ˈoidorole logo ana, ma kira ka leka kwau siana, ma kira ka kwatea na waen ˈafae fuana. 37 Ma kira ka fata ˈuri, “Diˈia ˈaeˈo na tatalafaˈa ngwae Jiu ki, ˈoke faˈamauriˈo talamu!”

38 Ma kira ka keresia na alaˈanga ˈuri maˈi gwauna na ˈai rara folo, *“Niaˈa naˈa neˈe na ngwae tatalafaˈa Jiu ki.”*

39 Ma taˈi ngwae ana na ro ngwae ba kira fotoˈida faˈinia sa Jesus, nia ka fata buri tolingaˈi ana ka ˈuri, “ˈUri ma ˈaeˈo neˈe na Christ? ˈOke faˈamauriˈo talamu ma keroˈo logo!”

40 Bore ma na ruana ngwae ka balufia ka ˈuri, “ˈUri ma, ˈoe kosi maˈungia goˈo kwaˈikwaˈinga God kwa? Kulu bolo taˈifau goˈo, osiˈana kira kwatea goˈo taˈi kwaˈikwaˈinga fuakulu. 41 Ma koroˈa niniˈa, na kwaˈikwaˈinga neˈe nia saga goˈo ˈana, osiˈana koro ngalia naˈa ˈi maana ru taˈa neˈe koro sasiˈi ki. Bore ma noaˈa nia kasi sasia goˈo ta ru rora.” 42 Ma nia ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “Jesus ˈae, ˈoke manata toˈoku, kaidaˈi ˈoke oli maˈi ˈani gwaungaˈinga ˈoe.”

43 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Nau ku saea na ru mamana fuamu, ˈi taˈena ˈoke tua faˈi nau ˈi langi.”

Na maelana sa Jesus

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

44 Nia ˈita ˈi tofongana na asoa, na sina ka bulumae, ma abaˈi kula neˈeri taˈifau ka rodoˈa, leleka ka dao ana uula kadi sina saˈulafi. 45 Ma na ifi doe neˈe nia bokota na kula abu ˈi saena na Luma Abu God ka gaa ˈani ro baliˈi ru ki. 46 Ma sa Jesus nia ka ako doe ka ˈuri, “Maˈasi, nau ku kwatea naˈa kwau na mangoku fuamu.” Nia ka fata ˈunaˈeri ka sui goˈo, nia ka mae naˈa.

47 Ma na faˈinaˈonaˈo ana ngwae ni ofoˈa ki nia lisia ru neˈeri, ma nia ka baˈatafea God ka ˈuri, “Nia mamana, niaˈa na ngwae ˈoloˈolo!”

48 Ma kaidaˈi na ngwae neˈeri ki kira fiku, ma kika bubungia, kira lisia maelana sa Jesus ka sui, kira taˈifau oli naˈa ˈada ˈi fanoa kira ki. Ma kira ka fidalia fuˈufuˈuda fuana faˈataˈilana na liadilaˈanga kira ki. 49 Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira saiana sa Jesus, faˈinia na kini neˈe kira leka ˈi burina faˈasia ˈi Galili ki, kira uu tau goˈo ˈada, ma kira ka lisia ru neˈeri ki taˈifau.

Kira kwaiatoa sa Jesus

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

50-51 Ma taˈi ngwae faˈasia na fanoa ˈi Arimetea ˈi saena na abaˈi kula ˈi Judea, neˈe satana sa Josef, nia tua logo ˈi neˈeri. Ma nia na ngwae saga, ma na ngwae leˈa, ma nia ka kwaimasi logo fuana lisilana neˈe God ke gwaungaˈi fafia ngwae nia ki. Ma sui bore ˈana nia ta ngwae ana na fiku taˈi ngwae lokoˈi ru Jiu ki, nia kasi ala goˈo fafia ru neˈe kira saea, ma kira ka sasiˈi ana sa Jesus ki. 52 Nia ka leka siana sa Paelat, ma ka gani ˈuana na nonina sa Jesus. 53 Ma nia ka lafua naˈa nonina sa Jesus, ma ka buta ˈani na ˈaba ifi kwao. Ma nia ka alua ˈi saena na faoda faolu fuana kwaiatolana ngwae mae ki neˈe kira ˈilia ˈi saena na fau doe. 54 Ma faˈi asoa neˈeri na Farere. Ma na asoa fuana sasi akaˈu ˈanga na Sabat, na asoa ana mamaloˈanga, nia karangi talaˈae naˈa.

55 Na kini neˈe kira leka maˈi burina sa Jesus faˈasia ˈi Galili ki, kira leka logo faˈinia sa Josef. Ma kira ka lisia naˈa faoda neˈeri, ma kira ka lisia naˈa alulana sa Jesus ˈi saena. 56 Sui kira ka oli ˈi fanoa, ma kira ka sasi akaˈu ana ngwaingwai ki, ma na ru moko leˈa ki fuana na ongolana ˈania nonina sa Jesus. Bore ma ana asoa ana Sabat, kira ka mamalo naˈa, diˈia na taki nia saea.

Sa Jesus nia mauri laˈu

(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

24 Ma ana Sande ˈofodangi laˈa bilabila, na ngwaˈi kini baera kira ngalia na ngwaingwai moko leˈa ki neˈe kira sasi akaˈu ani, ma kira ka leka naˈa ˈi maana faoda neˈeri. 2 Ma kira ka lisia faoda neˈeri nia ˈifi naˈa, duˈungana na babaˈi fau noaˈa kasi teo naˈa ˈi maana na faoda. 3 Ma kira ka ruˈu kwau, bore ma noaˈa kira kasi lisia naˈa na nonina na Aofia sa Jesus. 4 Ma kaidaˈi kira manata goˈo ˈada ˈua sulia ru neˈeri, ro ˈainsel neˈe kira ruˈufia na ifi neˈe ngwasinasina liu ki, kera ka sakatafa maˈi, ma kira ka uu ˈi sulida. 5 Na kini neˈeri ki kira ka maˈu liu, ma kira ka gwautoli ˈi ano. Bore ma na ro ngwae neˈeri ki, kera ka fata ˈuri fuada, “Faˈuta neˈe kamu ka lulu ˈuana na ngwae neˈe nia mauri goˈo ˈana ˈi saena kula fuana na ngwae mae ki re? 6 Noaˈa nia kasi tua naˈa ˈi neˈe, nia mauri laˈu naˈa. Kamu manata toˈona basi, nia faˈarongo kaumulu taˈifau ana, kaidaˈi ba nia tua ˈua faˈi kamu ˈi Galili. Nia fata ˈuri ba, 7 ‘Kike baˈa kwate nau, na Ngela Ngwae, fuana na ngwae taˈa ki, ma kira ke saungi nau ana na ˈai rara folo, sui ana uula asoa, nau kui mauri laˈu.’” 8 Sui na kini neˈeri ki kira ka manata toˈona na fatalana. 9 Ma kira ka oli naˈa faˈasia na faoda, ma kira ka faˈarongoa na akwala ma taˈi ngwae ana fafarongo nia ki, ma ti ngwae laˈu neˈe kira dao toˈoda. 10 Na kini neˈe kira faˈarongoa na lifurongo nia ki, neˈe ˈi Mary faˈasia ˈi Magdala, ma ˈi Joana, ma ˈi Mary na teˈa sa James, ma ti kini laˈu.

11 Bore ma na lifurongo ki kira ka fia fasi na kini neˈeri ki kira alaˈa bani goˈo ˈada, ma noaˈa kira kasi faˈamamana goˈo fatalada. 12 Bore ma sa Peter nia

tataˈe, ma ka lalili ˈuana maana faoda. Ma nia orooro kwau, ma ka lisia goˈo na ifi kwao ki neˈe teo ˈi neˈeri. Sui nia ka oli, ma ka ˈarefo liu ana ru neˈe nia fuli.

Ro ngwae ki lisia sa Jesus nia mauri laˈu
(Mark 16:12-13)

13 Ana faˈi asoa neˈeri, ta ro ngwae ana fafarongo sa
Jesus ki, kera leka ˈuana na fanoa ˈi Emeas. Nia bolo
faˈinia taˈi akwala kadi tala † faˈasia ˈi Jerusalem. 14 Ma
kera ka alaˈa adaroˈo sulia ru neˈeri ki taˈifau neˈe nia
fuli. 15 Ma kaidaˈi kera alaˈa adaroˈo, sa Jesus nia leka
karangi kera maˈi, ma ka leka logo faˈi kera. 16 Kera ka
lisia goˈo adaroˈo, bore ma God noaˈa ˈiri alaˈani fuana
kera ka lia saiana. 17 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuadaroˈo,
“Tae niniˈa koroˈo alaˈa maˈi sulia kaidaˈi nini koroˈo le-
ka maˈi ana?”

Ma kera ka uu nene, ma manataladaroˈo ka dila.
18 Ma taˈi ngwae adaroˈo neˈe satana sa Kleopas, nia
fata ka ˈuri, “Nau ku fia sali ˈaeˈo goˈo neˈe ˈoko tua ˈi
Jerusalem, ma ˈoko kina goˈo ˈamu na ru neˈe fuli sae-
na asoa neˈe ki.”

19 Ma sa Jesus nia saefiloda ka ˈuri, “Ru faˈuta ki
neˈana re?”

Ma kera olisia, kera ka ˈuri, “Ru neˈe kira sasia ana sa
Jesus, na ngwae ba ˈi Nasaret. Na ngwae neˈeri, niaˈa
na profet, na ngwae fuana alaˈanga ˈania fatalana
God, duˈungana God ma na ngwae ki kira saiana na fa-
talana nia ngasingasiˈa, ma na raolana ka talingaˈi liu.
20 Na fata abu doe kami ki, ma na ngwae kwaitalaˈi ki,
kira kwatea fuana saungilana, ma kira ka fotoˈia ana
na ˈai rara folo. 21 Ma kaimili ka manata ˈaimili sulia fasi
nia naˈa neˈe ke baˈa logea ngwae ˈi Israel ki. Ma taˈe-
na na uula asoa naˈa ˈi buri ˈana ru neˈe ki niˈi fuli.
22 Ma kami ka ˈarefo liu, duˈungana ti kini ana fikuˈa
kaimili, kira leka dao ana na faoda. 23 Bore ma noaˈa ki-
ra kasi lisia na nonina. Ma kira ka oli maˈi, kira ka saea
neˈe kira lisia na ˈainsel ki neˈe faˈarongoda ˈani neˈe
nia mauri laˈu. 24 Ma ti ngwae laˈu ana fikuˈa kaimili, ki-
ra leka logo ana na faoda neˈeri, ma kira ka dao toˈona
nia mamana naˈa, diˈia nama ba kini neˈeri ki kira saea.
Bore ma kira ka ˈiri lisia naˈa nonina sa Jesus.”

25 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuadaroˈo, “Koroˈo bole-
boleˈa liu! Ma na manatamuroˈo kasi ˈaliˈali fuana na
faˈamamana lana ru ba na profet ki kira saea naˈa maˈi
ˈi naˈo. 26 Na Christ ke nonifii basi, sui nia ka fiˈi gwaun-
gaˈi ˈania ˈinotoˈanga doe.” 27 Ma sa Jesus ka faˈamana-
ta kera ˈani ru ba kira saea sulia na Christ ˈi saena na
Kerekereˈa Abu ki. Nia talaˈae ana na kerekereˈa sa
Moses ki ma na kerekereˈa na Profet ki.

28 Ma kaidaˈi kira dao karangia naˈa fanoa neˈe kira
leka ˈuana, sa Jesus ka sasi diˈia nia ke liu dao faˈi liu
adaroˈo. 29 Ma kera ka luia, ma kera ka fata ˈuri, “ˈOke
tua basi maˈi ˈamu faˈi keroˈo, osiˈana bali ana asoa nia
liu naˈa, ma karangi ka rodo naˈa.” Ma nia ka leka naˈa
ˈana faˈinidaroˈo. 30 Kaidaˈi nia tua naˈa fuana fangaˈa
faˈi kera, nia ka ngalia afu beret, ma ka baˈatafea God,
sui ka ngiia na beret neˈeri, ma ka kwatea fuadaroˈo.

† *11 kilomita*

31 Kaidaˈi kera lisia ru neˈeri, God ka alaˈanida kera ka
fiˈi lia saiana, ma nia ka noˈana naˈa faˈasidaroˈo. 32 Ma
kera ka alaˈa kwailiu fuadaroˈo, kera ka ˈuri, “Se! Kaidaˈi
ba nia alaˈa faˈi koro sulia maˈi tala, ma ka faˈamanata
koro ˈani na Kerekereˈa Abu ki, koro saeleˈa liu.”

33 Ma ana kaidaˈi neˈeri nama goˈo, kera tataˈe, kera
ka oli laˈu ˈuana ˈi Jerusalem. Ma kera ka dao toˈona na
akwala ma taˈi fafarongo neˈe kira fiku goˈo ˈada,
faˈinia ti ngwae laˈu. 34 Ma ngwae ki saena fikuˈa neˈeri
ka faˈarongodaroˈo ˈuri, “Na Aofia nia mauri laˈu, ma-
mana naˈa! Nia dao tafa fuana sa Simon!”

35 Ma kera ka alaˈa sulia na ru ba nia fuli sulia na tala,
ma sulia na kaidaˈi kera lia saiana kaidaˈi nia ngiia na
afu beret.

Sa Jesus faˈataˈinia talana fuana fafarongo nia ki
(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

36 Kaidaˈi ro ngwae neˈeri ki kera alaˈa goˈo ˈadaroˈo
fuada ˈua, sa Jesus nia daotafa, ma ka uu ˈi safitada,
ma ka fata ˈuri fuadulu, “Na aroaroˈanga ke tua faˈi ka-
mu.”

37 Ma kira ka lebe, ma kira ka maˈu liu, osiˈana kira fia
fasi kira lisia ta anoano ru. 38 Ma sa Jesus ka fata ˈuri,
“Tae neˈe sasia ma kamu ka maˈu? Noaˈa kamu kasi
manata ruarua! 39 Nauˈa goˈo niniˈa. Mulu lisia ro lima
nau ki faˈinia na ro ˈae nau ki. Mulu sama toˈona basi
maˈi na noniku, ˈiri muke saiana, duˈungana neˈe
anoano ru noaˈa kasi toˈo ana ta suli faˈinia ta fasiˈa,
diˈia niniˈa kamu lisia nau ku toˈo ana.”

40 Buri ˈana neˈe nia saea ru neˈeri ki ka sui, nia ka
faˈataˈinia naˈa fuila mala ana nila ki ana ro lima nia ki
ma na ro ˈae nia ki fuada. 41 Ma kira ka saeleˈa liu
faˈinia na ˈarefoˈanga. Sui bore ˈana, kira manata ru-
arua goˈo ˈada, duˈungana noaˈa kira kasi sai leˈa ˈua
ana. Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri fuada, “Mulu kwatea
ta fanga fuaku.” 42 Ma kira ka kwatea taˈi afu iˈa fuana.
43 Ma nia ka ngalia, ma ka ˈania ˈi naˈoda.

44 Sui nia ka fata laˈu ˈuri fuada, “Ru neˈe ki nau ku
saea naˈa maˈi ˈua fuamuˈa, kaidaˈi nau ku tua ˈua maˈi
faˈi kamu. Ru neˈe ki taˈifau ba kira keresiˈi suli nau
saena taki sa Moses ki, ma ˈi saena kerekereˈa Profet
ki, ma ˈi saena Sam ki, kike baˈa dao mamana naˈa
maˈi.”

Sa Jesus fane ˈuana ˈi langi
(Mark 16:19-20; Acts 1:9-11)

45 Sui sa Jesus ka ˈifingia manatalada ˈiri kike saiana
na Kerekereˈa Abu. 46 Nia ka fata ˈuri fuada, “Kira
kerekere suli nau, na Christ, nai baˈa nonifii, ma ana
uula asoa, nau kui tataˈe laˈu faˈasia na maeˈa. 47 Ma
nia ka ˈita maˈi ˈi Jerusalem leleka ka dao saena fanoa
ki taˈifau, muke fata sulia na kakari alifaˈi ˈanga ma na
rufuanataˈanga ana taˈangaˈa ki ˈani na sataku. 48 Ma
kamuˈa naˈa neˈe muke faˈarongo ˈania ru neˈe ki.
49 Ma nauˈa talaku, nai baˈa kwatea fuamuˈa na Anoˈi
ru Abu neˈe Maˈa nau nia eta fataˈa ˈani. Ma muke
kwaimasi ˈi Jerusalem, leleka na ngasingasiˈanga faˈa-
sia ˈi langi ka koso maˈi fafi kamu.”

50 Sui ma nia ka talaˈida naˈa faˈasia ˈi saena fanoa
doe neˈeri, leleka kira ka dao ana fanoa ˈi Betani, ma
nia ka taˈea naˈa limana ˈi langi, ma ka faˈaleˈa kira.
51 Ma kaidaˈi nia faˈaleˈa kira goˈo ˈana ˈua, nia ka faˈasi
kira, ma ka fane naˈa ana ˈuana ˈi langi. 52 Ma kira ka
faˈa aofia, sui kira ka oli naˈa ˈada ˈi Jerusalem faˈinia
na saeleˈanga doe. 53 Ma ana kaidaˈi ˈoro ki kira tua
goˈo ˈada ˈi saena na Luma Abu God fuana na baˈatafe-
lana God.

John

Sa John na ngwae fafarongo sa Jesus niniˈa keresia buka neˈe. Sa John saea neˈe si diˈia ta ngwae oga ke lisia God, nia ke lia leˈa ana abulalana sa Jesus. Sa John nia keresia buka neˈe fuana ˈafilana ngwae ki fuana fitoˈonga ana sa Jesus Christ na Ngela God fasi ˈiri kike toˈo ana na mauriˈa mamana neˈe noaˈa kasi sui.
Saena buka neˈe, sa Jesus saea nia talana ˈani, “NauˈaNiniˈa.” SataˈiruneˈeNiniˈa. God faˈataˈinia sata neˈe fuana sa Moses, kaidaˈi sa Moses nia lisia na mafula ba duˈa ana busu ˈai, bore ma na busu ˈai neˈeri noaˈa ta mafula ˈiri duˈafia. Ma kaidaˈi sa Jesus fata ˈuri, “NauˈaNiniˈa,” nia faˈataˈinia neˈe nia God.
Bali buka 2:1—12:50, sa John alaˈa sulia fiu faˈanadaˈa neˈe sa Jesus sasiˈi ki. Taˈitaˈifaˈanadaˈafaˈataˈifuakulu ru sulia sa Jesus nia na Ngela God. Na faˈanadaˈa neˈe ki faˈataˈiniˈi sa Jesus naˈa neˈe na Christ, na ngwae ba God nia filia fuana ˈafilana na ngwae ki, ma niaˈa naˈa neˈe na Ngela God. Ma faˈanadaˈa neˈe ki faˈataˈiniˈi sa Jesus kwate ma mauriˈa firi.

Na ru talingaˈi ki saena na buka neˈe:

ˈI naˈona neˈe sa Jesus talaˈae ana raoˈa nia & 1:1-51
Sa Jesus sasi na raoˈa nia & 2:1—12:50
Wiki ˈisi ˈisi sa Jesus tua ˈi Jerusalem & 13:1—17:26
Sa Jesus mae ma ka mauri laˈu & 18:1—21:25

Na Christ nia alua naˈa ngwae

1 ˈIta ˈua naˈa maˈi ˈi naˈona mala neˈe God nia saungaˈinia na magalia, na ru neˈe kira saea ˈani na Alaˈanganiatuanaˈaˈaˈimaˈi faˈinia God. Ma na AlaˈanganeˈeriˈniaˈaneˈeGod.
2 Ana etangilana, na Alaˈanganeˈenia tua naˈa maˈi faˈinia God. 3 Ma God ka saungaˈinia na ru ki taˈifau ˈani niaˈa. ˈIu, na ru ki taˈifau neˈe God nia saungaˈiniˈi, nia saungaˈiniˈi ˈani na AlaˈanganiaˈaniˈiMa na mauriˈa mamana ka ˈita maˈi faˈasia na AlaˈanganeˈeMa na mauriˈa mamana neˈeri neˈe na madakolaˈa mamana neˈe faˈamadakola ru mamana ki sulia God fuana ngwae ki. 5 Ma na madakolaˈa neˈeri ka rara ˈi saena na maˈerodo, ma na maˈerodo ka noaˈa kasi faˈamaea.
6 God ka kwatea maˈi taˈi ngwae neˈe satana sa John ngwae ni Siuabu, 7 ka leka maˈi fuana na faˈarongolana na ngwae ki ˈani na madakolaˈa neˈeNia ka leka maˈi ka faˈarongo kira ˈani, fasi ˈiri na ngwae ki taˈifau kira ka rongoa ma kika faˈamamana. 8 Ma sa John ˈana talana noaˈa laˈu na madakolaˈa, nia leka lala maˈi fasi ˈiri ka faˈarongo ˈani na madakolaˈa neˈeri. 9 Sui, na madakolaˈa mamana neˈeri fiˈi leka maˈi ˈi saena magalia, ma ka raraˈafia na ngwae ki taˈifau.
10 Ma Alaˈanganeˈenia tua naˈa ˈi saena magalia. God ka saungaˈinia naˈa magalia neˈe ˈani niaˈa, bore ma na ngwae ki noaˈa kira kasi lia sai goˈo ana. 11 Nia ka dao maˈi saena fanoa nia, bore ma na ngwae nia ki noaˈa kasi kwaloa goˈo. 12 Ma ti ngwae kira ka kwaloa, ma kira ka faˈamamana ana niaˈa, ma nia ka kwatea naˈa mamanaˈanga fuada ˈiri ka faˈitaˈinida ˈani na ngela God ki. 13 Kira futa faolu diˈia ngela God ki! FutaˈafaolueˈefulimaˈianaGod. Noaˈaniaˈirifulisulialiaˈingwae ana magalia, nama ka futa ana ngwae saena magalia.
14 Na Alaˈanganeˈekaalunaˈangwae, ma ka tua naˈa faˈi kia. Kami lisia naˈa naˈinotoˈanganianeˈenia toˈo ana, osiˈana nia neˈe ngela mutaˈi God na MaˈaNa leˈangaˈa ma na mamanaˈanga God ki taˈifau koso maˈi ˈuakulu ana niaˈa.
15 Sa John ngwae ni Siuabu ka faˈarongo sulia niaˈa, kaidaˈi ba nia ako ka fata ˈuri, “Nia naˈa na ngwae ba nau ku fata sulia ana kaidaˈi ba nau ku fata ˈuri, ‘Na ngwae neˈe nia leka maˈi ˈi buriku, nia talingaˈi ka tasa liufi nau, osiˈana nia tua ˈua naˈa maˈi ˈi naˈona mala neˈe nau ku futa.’”
16 Ma sulia na kwaiˈofeˈanga doe nia, Christ ka kwatea naˈa ru leˈa ki taˈifau fuaka sulia asoa ki. 17 God ka kwatea logo na taki nia ki fuaka ana sa Moses. Bore ma nia kwatea maˈi na kwaiˈofeˈanga nia ma na mamanaˈanga sulia niaˈa ˈani sa Jesus Christ. 18 Ma noaˈa ta ngwae kasi lisia God. TalitoˈonagoˈonaNgelaGod, neˈe nia bolo faˈinia God na MaˈaMa ka tua faˈinia, niaˈa neˈe ka faˈataˈinia God fuaka.

Sa John Siuabu saea fuana ngwae ki ke sasi akaˈu masia na Christ

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; Luke 3:1-18)

19 Na ngwae faˈinaˈonaˈo ki ana ngwae Jiu ki ˈi Jerusalem, kira ka kwatea naˈa fata abu ki, ma na ngwae kwaiˈafi ana fata abu ki, fasi ˈiri kira ka saefiloa sa John ˈuri, “ˈUri ma ˈaeˈo sa tai niniˈa?”
20 Ma sa John ka olisi madako ada ka ˈuri, “NauˈanoaˈalaˈunaChrist, na ngwae ba God filia fuana lafulana na ngwae ki.”
21 Ma kira ka saefiloa laˈu kika ˈuri, “Aia, ˈirai ma ˈaeˈo sa tai mo niniˈa kwa? ˈAeˈo sa Elaeja?”

Ma nia ka olisida laʼu ka ʼuri, “Noaʼa.”
Ma kira saefiloa laʼu kira ka ʼuri, “ʼUri ma ʼaeʼo neʼe na profet neʼe kami masia?”
Ma sa John ka olisida ka ʼuri, “Noaʼa.”
22 Ma kira ka saefilo ʼisi laʼu ana, kira ka ʼuri, “Aia, ʼunaʼeri ma ʼaeʼo sa tai lala niniʼa? ʼOke saea maʼi ta ru fuaimili, fasi ʼiri kami ka faʼarongoa ʼani na ngwae neʼe kira asungaʼi kaimili maʼi. Ta tae neʼe ʼoko saea maʼi suliʼo talamu?”
23 Ma sa John ka olisida ʼani alaʼanga ba sa profet Aesea nia keresia ka ʼuri, “Nauʼa na ngwae ba ri ʼi saena na abaʼi kula kwasi ka ʼuri, ‘Na Aofia ke dao naʼa maʼi! Muke faʼasaga na tala fuana.’” †
24 Ma na ngwae neʼe leka maʼi faʼasia na Farasi ki, kira saefiloa laʼu kira ka ʼuri, 25 “Ma faʼuta neʼe ʼoko siuabua na ngwae ki, si diʼia neʼe ʼaeʼo noaʼa laʼu na Christ, nama sa Elaeja, ma nama na profet baera?”
26 Ma sa John ka olisida ka ʼuri, “Nau ku siuabu goʼo ʼaku ʼani na kafo. Bore ma taʼi ngwae neʼe kamu kina, nia uu goʼo ʼana ʼi safitamuʼa. 27 Ma niaʼa neʼe na ngwae neʼe ka leka maʼi ʼi buriku, bore ma noaʼa nau kusi totolia neʼe nai orooro, ma ku logea na taʼe butu nia ki.”
28 Ma ru neʼe ki taʼifau ka fuli ʼi Betani, na fanoa ʼi bali ʼuana tataʼelana sina ana kafo ʼi Jodan, kula ba sa John nia siuabua ngwae ki ana.

Kala sipsip ni kwaisuʼusiʼanga God

29 Ana faʼi asoa ʼi buri, sa John ka lisia sa Jesus ka leka maʼi siana, ma ka saea fuana ngwae ki, “Muke lisia, niaʼa neʼe na ngwae neʼe nia diʼia na kala sipsip God neʼe ke lafua naʼa abula taʼangaʼa na ngwae ki ʼi saena na magalia. 30 Niaʼa naʼa neʼe ngwae ba nau ku fata sulia ana kaidaʼi ba nau ku fata ʼuri, ‘Taʼi ngwae ke baʼa leka maʼi ʼi buriku. Nia ka talingaʼi ka tasa liufi nau, osiʼana nia tua ʼua naʼa maʼi ʼi naʼona mala neʼe nau ku futa.’ 31 ʼI naʼo maʼi, noaʼa nau kusi lia sai ʼua ana ta ngwae faʼuta neʼe niaʼa, ʼunaʼeri bore ʼana nau ku leka maʼi, ma nau ku siuabu ʼani na kafo fasi ʼiri na ngwae ʼi Israel ki kira ka saiana.”
32 Ma sa John ka fata laʼu ʼuri, “Nau ku lisia na Anoʼi ru Abu ka koso maʼi faʼasia ʼi langi diʼia ta faʼi bola, ma ka toʼo ʼi fafona. 33 Noaʼa nau kusi lia sai ʼua ana. Bore ma God ba kwate nau maʼi fasi ʼiri nau ku siuabu ʼani na kafo, nia ka fata ʼuri fuaku, ‘ʼOke baʼa lisia na Anoʼi ru Abu ke koso maʼi, ma ke toʼo ʼi fafona taʼi ngwae. Niaʼa naʼa neʼe na ngwae neʼe ke baʼa siuabu ʼani na Anoʼi ru Abu.’” 34 Ma sa John ka fata laʼu ʼuri, “Nau ku lisia naʼa, ma nau ku saea fuamuʼa, nia naʼa neʼe Ngela God.”

Na fafarongo etaeta sa Jesus ki

35 Ma ana taʼi faʼi asoa laʼu ʼi buri, sa John ka uu logo ʼi neʼeri faʼinia ta ro ngwae ana fafarongo nia ki. 36 Ana kaidaʼi sa Jesus ka liu ʼana, sa John ka lisia, nia ka fata ʼuri, “Nia naʼa na Kala Sipsip God.”
37 Ma na ro ngwae fafarongo nia ki, kira rongoa ru neʼeri, ma keroʼa ka leka naʼa adaroʼo sulia sa Jesus.
38 Ma sa Jesus ka abula, ma ka lisidaroʼo kera leka suli nia, ma nia ka saefilo keroʼa ka ʼuri, “Na tae niniʼa koroʼo lulu ʼuana?”
Ma kera olisia kika ʼuri, “Rabae kwa, ʼoko tua ʼi faʼi?” Na fadalana rabae neʼe, “ngwae faʼamanata.”
39 Ma nia ka olisia keroʼa ka ʼuri, “Moro leka maʼi, ʼiri moro ka lisia.” Ma kera ka leka faʼinia, ma kera ka lisia na kula neʼe nia tua ana. Ma kera ka tua faʼinia sulia faʼi asoa neʼeri. Ma agi asoa neʼeri ka bolo naʼa faʼinia 4 kilokoʼi saʼulafi.
40 Ma taʼi ngwae adaroʼo neʼe sa Andrew, na ngwaefuta sa Simon Peter. 41 Ma sa Andrew fiʼi leka ma ka dao toʼona sa Simon na ngwaefuta nia, ma ka faʼarongo nia ka ʼuri, “Keroʼo dao naʼa toʼona na Mesaea.” Na fadalana alaʼanga neʼeri neʼe na “Christ,” na ngwae ba God nia filia fuana ʼafilana na ngwae ki.
42 ʼUnaʼeri ma nia ka talaʼia sa Simon siana sa Jesus.
Ma sa Jesus ka bubu totongaʼi fuana, ma ka fata ʼuri, “ʼAeʼo sa Simon, na ngela sa John, nau ku faʼasata ʼoe naʼa ʼani sa Sifas.” Na sata neʼeri neʼe kira saea logo ʼani sa Peter, ma na fadalana neʼe, “Na Fau.”

Sa Jesus saea sa Filip ma sa Nataniel fuana lekaʼa faʼinia

43 Sui ana ruana faʼi asoa, sa Jesus ka manata ʼuana lekaʼa ʼuana abaʼi kula ʼi Galili, ma nia ka dao toʼona sa Filip, ma ka fata ʼuri fuana, “ʼOke leka maʼi faʼi nau.”
44 Ma sa Filip niaʼa neʼe ngwae faʼasia ʼi Betsaeda, na maʼe fanoa sa Andrew ma sa Peter. 45 Aia, sa Filip ka dao toʼona sa Nataniel, ma ka faʼarongo nia ka ʼuri, “Kaimili dao naʼa toʼona na ngwae ba sa Moses kerekere sulia saena taki ki, ma na profet ki logo ba kira kerekere sulia. Niaʼa sa Jesus na ngela sa Josef faʼasia ʼi Nasaret.”
46 Ma sa Nataniel ka fata ʼuri, “ʼOko fia ta ru leʼa ka leka maʼi faʼasia ʼi Nasaret kwa?”
Ma sa Filip ka olisia ka fata ʼuri fuana, “Leka maʼi ko tala lisia ʼamu.”
47 Kaidaʼi sa Jesus nia lisia sa Nataniel nia leka maʼi siana, nia ka fata sulia ka ʼuri, “Na ngwae neʼe nia bolo liu naʼa fuana kira ka saea niaʼa ʼani ngwae Jiu mamana, osiʼana noaʼa naʼa ta sokeʼa ana niaʼa!”
48 Sa Nataniel ka olisia ka ʼuri, “ʼOko sai faʼuta aku kwa?”
Ma sa Jesus ka olisia ka fata ʼuri fuana, “Nau ku lisi ʼoe ʼi ʼaena ʼai figi ʼi naʼona neʼe sa Filip nia sae ʼoe.”
49 Ma kaidaʼi sa Nataniel ka rongoa na ru neʼe, nia ka fata ʼuri, “Faʼamanata ʼae, ʼaeʼo naʼa neʼe Ngela God! ʼAeʼo neʼe na ngwae tatalafaʼa ngwae Jiu ki!”
50 Sa Jesus ka ʼuri fuana, “ʼOko fiʼi faʼamamana goʼo neʼeriʼa, duʼungana ba nau ku saea nau ku lisi ʼoe ʼi ʼaena ʼai figi? Ma nau ku saea fuamu, ʼoke baʼa lisia ru doe ki liufia mala ru neʼe.” 51 Sui sa Jesus ka fata laʼu ʼuri fuada, “Ru mamana nau ku saea fuamuʼa, muke baʼa lisia ʼi langi ke ʼifi, ma muke baʼa lisia logo na ʼain-

† *1:23 Aesea 40:3*

sel God ki kike raˡe ˡalaˡa ˡuana ˡi langi, ma kike koso maˡi fafoku nauˡa, na Ngela Ngwae.”

Na araˡinga ˡi Kena

2 Buri ˡana ro asoa ki sui, taˡi ara araˡinga ka fuli
ana taˡi maˡe fanoa neˡe satana ˡi Kena ˡi saena
abaˡi kula ˡi Galili. Ma teˡa sa Jesus ka tua logo ˡi neˡeri
ana kaidaˡi neˡeri. 2 Ma kira ka laefia logo maˡi sa Jesus
faˡinia na fafarongo nia ki ˡuana na ara araˡinga neˡeri.
3 Ma kaidaˡi neˡe ngwae ki kira kwaˡu, ma na waen kira
ka sui, teˡa sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Noaˡa kira kasi
toˡo naˡa ana ta waen.”
4 Ma sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “Teˡa ˡae, noaˡa ˡoe kosi
sae nau laˡu fuana sasilana ta ru, osiˡana na kaidaˡi
nau noaˡa ˡua.”
5 Ma teˡa sa Jesus ka fata ˡuri fuana na ngwae rao ki,
“Muke sasi sulia ta ru neˡe nia ke saea fuaumulu.”
6 Ma na ono kufikufi ru doe ki fuana ngali kafoˡa neˡe
kira saungaˡinia ˡani fau niˡi teo ˡi neˡeri, fuana na tau
limaˡanga fuana na ngwae ki sulia na falafala Jiu ki. Taˡi
kufikufi ru nia bolo faˡinia ka ngalia 75 nama 115 lita
kafo. 7 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana na ngwae rao ki,
“Kamu ka ongia na faˡi kufikufi ru neˡe ki ˡani na kafo.”
Ma kira ka ongiˡi leleka ka fungu. 8 Sui nia ka fata ˡuri
fuada, “Kamu ke ongia na kafo, ma kamu ka kwatea
fuana na ngwae ˡaˡana ana na fangaˡa.”
Ma kira ka kwatea fuana, 9 ma nia ka kwaˡu toˡona na
kafo neˡeri, neˡe ka alu naˡa na waen. Ma noaˡa nia
kasi saiana na waen neˡe nia leka maˡi faˡasia ˡi faˡi.
Bore ma na ngwae rao neˡe kira ongia maˡi na kafo
neˡeri goˡo neˡe kira saiana taˡifau. ˡUnaˡeri na ngwae
ˡaˡana neˡe ka ri maˡi ˡuana na araˡi faolu neˡeri, 10 ma
ka fata ˡuri fuana, “Na ngwae ki taˡifau kira kwatea na
waen leˡa ˡi naˡo, ma ˡi buri ˡana na ngwae ki kira
kwaˡu ka sui naˡa, nia ka fiˡi kwatea naˡa waen neˡe
dalakwai. Ma ˡoko gonia na waen leˡa liu leleka ka dao
naˡa ana kaidaˡi neˡe!”
11 Nia naˡa neˡe etana ru faˡanadaˡa neˡe sa Jesus nia
sasi ˡi Galili, ˡi saena na fanoa ˡi Kena. Neˡeri nia ka
faˡataˡinia naˡa na ˡinotoˡanga nia, ma na fafarongo
nia ki kira ka faˡamamana ana.
12 Ma ˡi buri, sa Jesus faˡinia teˡa nia, ma na ngwaefu-
ta nia ki, ma na fafarongo nia ki, kira ka leka naˡa ˡua-
na na fanoa ˡi Kapaneam. Ma kira ka tua ˡi neˡeri sulia
bara faˡi asoa.

Sa Jesus lalia na ngwae ki faˡasia saena na Luma Abu God

(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)

13 Aia, ma karangia naˡa na Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa
na ngwae Jiu ki, sa Jesus ka leka ˡuana na fanoa doe ˡi
Jerusalem. 14 Ma ˡi neˡeri saena Luma Abu God, nia ka
lisia na ngwae neˡe kira ˡoifoliˡa ˡani na buluka ki, ma
na sipsip ki, ma na bola ki fuana kwaisuˡusiˡanga. Ma
nia ka lisia logo na ngwae neˡe kira rokisi ˡani na mani
ki, kira tua ˡada ˡi ninimana na tatafe kira ki. 15 Ma nia
ka saungaˡinia ru fuana kwaˡinga ˡani niliˡi kwalo ki,
ma ka lalia naˡa buluka ki, ma na sipsip ki, ma na ru ki
taˡifau faˡasia saena Luma Abu God. Ma nia ka gilosia
naˡa tatafe na ngwae neˡe kira rokisi ˡani na mani ki,
ma ka takalongaˡinia naˡa mani kira ki. 16 Ma nia ka
kwaˡi laelae sulia na ngwae neˡe kira ˡoifoliˡa ˡani na
bola ki ka ˡuri, “Kamu ke ngalia naˡa ru neˡe ki ˡi maa!
Noaˡa kamu kasi saungaˡinia na Luma Maˡa nau ˡani
kula ni usiˡa!”
17 Ma na fafarongo nia ki kira ka manata toˡona na
Kerekereˡa Abu ba nia fata ˡuri, “God ˡae, na alafeˡanga
nau fuana na Luma ˡoe, ka diˡia na mafula neˡe ˡako ˡi
saena mangoku.” †
18 Sui na ngwae gwaungaˡi Jiu ki kira ka saefiloa sa Je-
sus kira ka ˡuri, “Sa tai neˡe kwatea mamanaˡanga fua-
mu fuana sasilana ru neˡeri ki kwa? Diˡia God neˡe
kwatea mamanaˡanga fuamu, faˡataˡinia ta faˡanadaˡa
ˡiri neˡe kami ke faˡamamana amu!”
19 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Diˡia muke osia bore
na Luma Abu neˡe, nai baˡa faˡauua laˡu saena uulu faˡi
asoa ki.”
20 Ma kira saefilo nia laˡu kira ka ˡuri, “ˡUri ma ˡoke
faˡauua laˡu saena uulu faˡi asoa ki goˡo kwa? Na Luma
Abu God niniˡa, kira saungaˡinia mala sulia fai akwala
ma ono faˡi ngali ki!”
21 Bore ma na Luma Abu neˡe sa Jesus nia fata sulia
neˡe na nonina lala ˡana. 22 Ma ana kaidaˡi God ka taˡea
niaˡa faˡasia na maeˡa neˡe na fafarongo nia ki fiˡi man-
ata toˡona neˡe nia saea na ru neˡe, ma kika fiˡi faˡama-
mana ana na Kerekereˡa Abu ma na ru neˡe sa Jesus ka
saea.
23 Ma ana kaidaˡi sa Jesus nia tua ˡi Jerusalem ana na
Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa, na ngwae ˡoro ki kira faˡa-
mamana ana niaˡa, osiˡana kira lisia naˡa ru faˡanadaˡa
ki neˡe nia sasiˡi. 24 Sui ka ˡunaˡeri bore ˡana, sa Jesus
noaˡa kasi fitoˡoda goˡo, osiˡana nia sai taˡifau goˡo
ada. 25 Sui bore ˡana ta ngwae noaˡa kasi faˡarongo nia
ˡani ta ru sulia na ngwae, nia sai goˡo ˡana ana na ru ki
taˡifau saena manatalada.

Sa Jesus faˡinia sa Nikodimas

3 1-2 Ana taˡi kaidaˡi, taˡi ngwae ˡinotoˡa Jiu ki, nia le-
ka maˡi siana sa Jesus. Na ngwae neˡeri satana sa
Nikodimas, niaˡa ta ngwae ana Farasi ki. Nia leka maˡi
siana sa Jesus saena rodo, ma ka fata ˡuri fuana, “Faˡa-
manata ˡae, kami saiana ˡaeˡo na ngwae faˡamanata
neˡe God kwatea maˡi, osiˡana na ru faˡanadaˡa ki neˡe
ˡoko fuliˡi, ˡafitaˡi ta ngwae ka sasia diˡia God noaˡa kasi
tua faˡinia.”
3 Sa Jesus ka olisia ka fata ˡuri fuana, “Ru mamana
nau ku saea fuamu, ˡafitaˡi ta ngwae ka lisia na mau-
riˡa neˡe God gwaungaˡi fafia, diˡia noaˡa nia kasi futa
faolu laˡu.”
4 Ma sa Nikodimas ka saefiloa sa Jesus ka ˡuri, “Na
ngwae neˡe doe naˡa, nia ke futa laˡu maˡi faˡuta kwa?
ˡAfitaˡi liu fuana na ngwae neˡe ka oli laˡu saena sirana
teˡa nia, ma ka futa laˡu maˡi!”
5 Sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Ru mamana nau ku
saea fuamu. ˡAfitaˡi liu fuana ta ngwae ke ruˡu saena

† *2:17 Sam 69:9*

mauriˡa neˡe God ke gwaungaˡi fafia, diˡia noaˡa nia kasi futa ana kafo ma na Anoˡi ru Abu. 16 Kaidaˡi ngwae nia futa ana na maˡa nia faˡinia na teˡa nia, nia sau ana ngwae. Ma sa tai neˡe ka futa ana Anoˡi ru Abu God, nia futa faolu maˡi faˡasia ˡi langi. 7 Noaˡa ˡoe kosi ˡarefo, osiˡana nau ku saea fuamu kamu ke futa faolu nama laˡu. 8 Na Anoˡi ru Abu nia diˡia na iru. Sulia sui bore ˡoko rongoa na iru, noaˡa ˡoe kosi lisia goˡo neˡe nia leka maˡi faˡasia ˡi faˡi, nama ka leka ˡuana ˡi faˡi. Ma na Anoˡi ru Abu logo, noaˡa ˡoe kosi lisia nia ka rokisi faˡuta ana ngwae fuana ka alua na ngwae faolu.”

9 Sa Nikodimas ka saefiloa laˡu ka ˡuri, “ˡUri ma na ru neˡe ki ke mamana faˡuta kwa?”

10 Sa Jesus ka olisia ka ˡuri fuana, “ˡAeˡo neˡe na faˡamanata ˡinotoˡa Jiu ki naˡa. Ma faˡuta neˡe noaˡa ˡoe kosi sai goˡo ana na fadalana ru neˡe ki? 11 Ru mamana nau ku saea fuamu, kami faˡarongo ˡani na ru neˡe kami saiani ki, ma mika fata sulia na ru neˡe kami lisiˡi ki. Ma noaˡa ta ngwae amuˡa kasi faˡamamana goˡo. 12 Aia, ma diˡia noaˡa kamu kasi faˡamamana ana na ru neˡe nau ku faˡarongo kamu ˡani sulia ru ana magalia neˡe, kamu ka fiˡi faˡamamana mo faˡuta aku diˡia nau ku faˡarongo kamu ˡani na ru maˡi langi ki? 13 Ma nauˡa, na Ngela Ngwae, goˡo neˡe nau ku saiana na ru neˡe kira saungani maˡi ˡi langi, osiˡana nau ku koso maˡi faˡasia ˡi langi. Ma ka noaˡa ta ngwae laˡu neˡe ka leka maˡi faˡasia ˡi langi.

14 “Diˡia ana kaidaˡi ba ˡi naˡo, sa Moses nia saungaˡinia na faˡi loi ˡani na barasi baera ˡi saena na abaˡi kula kwasi, ma ka faˡauua ˡi langi ˡi gwauna na ˡai baera. Ma ka ˡunaˡeri logo, kira ke faˡauua na Ngela Ngwae ˡi langi gwauna na ˡai, 15 fasi ˡiri sa tai faˡida neˡe kira faˡamamana ana nauˡa, kira ke mauri firi. 16 God faˡataˡinia na alafeˡanga doe nia fuana na ngwae ki taˡifau saena magalia neˡe ˡuri, nia ka kwatea maˡi taˡi Ngela mutaˡi nia, fasi ˡiri sa tai neˡe kira faˡamamana ana niaˡa, noaˡa kira kasi funu, bore ma kira ke baˡa mauri firi. 17 God noaˡa kasi kwatea maˡi na Ngela nia saena magalia fuana na matalangaˡilana na ngwae ki, bore ma nia ka kwatea lala maˡi fuana faˡamaurilada.

18 “Ma sa tai bore ˡana neˡe faˡamamana ana na Ngela nia, noaˡa God kasi matalangaˡinia. Ma sa tai bore ˡana neˡe noaˡa kasi faˡamamana ana niaˡa, God matalangaˡinia ka sui naˡa, osiˡana nia noaˡa kasi faˡamamana ana taˡi ngela mutaˡi nia. 19 Na kwaˡikwaˡinga neˡe ˡuri, na ngwae neˡe diˡia na madakolaˡa, nia dao naˡa maˡi ˡi saena na magalia. Bore ma na ngwae ki, kira ka saeleˡa lala faˡinia na maˡerodo ka liufia lala na madakolaˡa, osiˡana na abulalada taˡa. 20 Duˡungana sa tai neˡe abulalana nia taˡa, nia ka ˡaila ˡani madakolaˡa, ma noaˡa nia kasi oga lekaˡa maˡi fuana madakolaˡa, osiˡana noaˡa nia kasi oga abula taˡangaˡa nia ki ka faˡataˡi. 21 Bore ma sa tai bore ˡana neˡe fulirulana ka saga, nia leka maˡi fuana madakolaˡa, fasi ˡiri na madakolaˡanga ka faˡataˡinia na ru neˡe nia sasiˡi ki niˡi leka sulia kwaiogaiˡanga God.”

† *Lisia Esikiel 36:25-26*

Sa John Siuabu faˡaˡinotoˡa sa Jesus

22 Ma buri ˡana, sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira leka ˡuana ˡi Judea, ma kira ka tua ˡi neˡeri. Ma kira ka siuabua na ngwae ki ˡi neˡeri. 23 Ma ana kaidaˡi neˡeri logo, sa John ka siuabua na ngwae ki ana maˡe fanoa ˡi Aenon karangia ˡi Salim. Sa John ka siuabuda ˡi neˡeri, osiˡana kula neˡe kafo nia ˡoro ana. Aia, ma ngwae ˡoro ki logo kira ka leka siana fuana siuabuˡanga. 24 (Ana kaidaˡi neˡeri, noaˡa kira kasi alua ˡua sa John saena luma ni lokafo.)

25 Ma ana kaidaˡi neˡeri, ti ngwae ana fafarongo sa John ki, kira olisuˡusuˡu faˡinia taˡi ngwae ana Jiu ki sulia na falafala Jiu ki sulia na taufilana nonida, fasi ˡiri kika sikasika ˡi naˡona God. 26 Ma fafarongo sa John ki kira leka siana sa John, ma kira ka saefiloa kira ka ˡuri, “Faˡamanata ˡae, ˡoko saiana na ngwae ba nia uu faˡi ˡoe bali loˡoba ana kafo ˡi Jodan, neˡe ˡoko saea ru leˡa ki sulia? Ana kaidaˡi neˡe, nia siuabua naˡa ngwae ki, ma na ngwae ˡoro ki, kira ka leka taˡifau naˡa siana!”

27 Ma sa John ka olisida ka ˡuri, “Na ngwae nia toˡo goˡo ana tae neˡe God kwatea fuana. 28 Kaumulu rongoa taˡifau naˡa ba nau ku saea fuamuˡa, nauˡa noaˡa laˡu na Christ, na ngwae neˡe God filia. Nauˡa ngwae nau ku leka maˡi ˡi naˡo fuana nai faˡatalo ˡani faˡarongoˡa sulia niaˡa. 29 Na Christ nia diˡia na ngwae ba nia araˡi faolu. Ma nau ku diˡia na ngwae kwaima ana araˡi faolu. Ma na ngwae kwaima ana araˡi faolu neˡeri, nia ka saeleˡa liu kaidaˡi neˡe ngwae araˡi faolu nia dao fuana araˡinga nia. Ma ka ˡunaˡeri logo ana nauˡa. Nau ku saeleˡa liu ana kaidaˡi neˡeri, osiˡana sa Jesus nia dao naˡa. 30 Kira ke baˡa faˡa ˡinotoˡa na Christ. Ma nauˡa, kira ke baˡa faˡatiˡitiˡi nau laˡu.

31 “ˡIu, ma na Christ leka maˡi faˡasia ˡi langi, nia talingaˡi ka tasa liufia ngwae ki taˡifau. Sa John Siuabu nia ngwae ana magalia goˡo. Ma nia ka saiana alaˡanga sulia ru neˡe fuli saena magalia ki goˡo. Ma nia mamana liu, na Christ leka maˡi faˡasia ˡi langi, nia talingaˡi ka tasa liufia ngwae ki taˡifau. 32 Nia alaˡa madako sulia tae neˡe nia lisia, ma ka rongoa faˡasia ˡi langi. Sui ka ˡunaˡeri bore ˡana, noaˡa ta ngwae kasi oga goˡo faˡamamanaˡanga ana tae ki neˡe nia saeˡe. 33 Ma na ngwae neˡe nia faˡamamana ana tae neˡe nia saea, na ngwae neˡeri nia faˡataˡinia ru neˡe God saea nia mamana. 34 Ma na Christ neˡe God kwatea maˡi faˡasia ˡi langi, nia ka faˡataloˡania fatalana God, osiˡana God kwatea taˡifau naˡa Anoˡi ru Abu nia fasi ˡiri ka ˡafia. 35 Ma God na Maˡa ka alafe liu naˡa fuana Ngela nia, ma ka alua nia ka gwaungaˡi fuana na ru ki taˡifau. 36 Ma sa tai bore ˡana neˡe ka faˡamamana ana na Ngela neˡe, nia ka mauri firi. Ma sa tai neˡe noaˡa kasi faˡamamana ana Ngela neˡe, nia ka funu, si neˡe nia tua tari naˡa olofana kwai matalangaˡi ˡanga God.”

Sa Jesus alaˡa faˡinia na kini ˡi Samaria

4 1-3 Sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki, kira ka leka faˡasia ˡi Judea, ma kira ka leka ˡuana ˡi Galili. Kira

leka, osiˈana sa Jesus nia saiana na Farasi ki kira rongoa fasi nia sasi na ngwae ˈoro liu ki kira ka leka sulia ka liufia sa John Siuabu, ma ka tasa laˈu faˈinia siuabulada. Sa Jesus noaˈa kasi siuabua goˈo ta ngwae. Bore ma na fafarongo nia ki lala neˈe kira sasi ˈunaˈeri. 4 Ma ana kaidaˈi kira leka kwau ˈuana ˈi Galili, kira ka liu nama ana abaˈi kula ˈi Samaria.

5 Ma kira ka dao ana taˈi maˈe fanoa neˈe satana ˈi Saeka ˈi saena na abaˈi kula ˈi Samaria, neˈe nia teo karangia na ano neˈe sa Jakob nia kwatea fuana sa Josef na ngela nia ˈi naˈo ˈua maˈi. 6 Ma na maˈe kafo ˈilia sa Jakob ka teo logo ˈi neˈeri. Ma sa Jesus ka noni maruku ana na lekaˈa, ma nia ka tua ˈana ninimana na kafo ˈilia neˈeri. Ma ana kaidaˈi neˈeri, nia bolo naˈa faˈinia na tofongana naˈa asoa.

7-8 Ma na fafarongo nia ki, kira ka leka ˈi fanoa neˈeri ˈiri kike foli fanga. Ma taˈi kini faˈasia ˈi Samaria ka leka maˈi fasi ˈiri ka ufi kafo. Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “ˈIOke kwatea maˈi ta kafo, nai kwaˈu basi kwa.”

9 Ma na kini neˈeri ka olisia ka ˈuri, “Se kwala araˈi kwa, ˈaeˈo na ngwae Jiu, ma nau na kini ˈi Samaria. Faˈuta neˈe ˈoko gani nau ˈuana kafo fuana kwaˈunga?” Nia fata ˈunaˈeri, osiˈana neˈe ngwae Jiu ki noaˈa kira kasi kwaima faˈinia na ngwae Samaria ki.

10 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Diˈia ˈoko saiana na tae neˈe God kwatea, ma ˈoko saiana sa tai neˈe ka gani ˈoe ˈuana kafo, sali ˈoko gani nau lala ˈamu, ma nau ku kwatea na kafo ana mauriˈa fuamu.”

11 Ma na kini neˈeri ka fata ˈuri fuana, “Kwala araˈi kwa, noaˈa ˈamu ta ru ni ufilana kafo, ma na kilu kafo neˈe bore ka koso ka ˈato liu logo. ˈOke baˈa dao mo toˈona na kafo ana mauriˈa neˈana ˈi faˈi kwa? 12 Na koˈo kia sa Jakob neˈe nia kwatea na mae kafo ˈilia neˈe fuaka. Ma nia, faˈinia na ngela nia ki, ma na ru ˈaeˈaela sareˈe nia ki, kira kwaˈu logo ana na maˈe kafo ˈilia neˈe. ˈUri ma ˈoko fia fasi neˈe ˈoko talingaˈi ka liufia sa Jakob kwa? Nama faˈuta?”

13 Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “Sa tai neˈe nia kwaˈufia na kafo neˈe, nia saiana ke baˈa silikwaˈu laˈu. 14 Bore ma sa tai bore ˈana neˈe ka kwaˈufia na kafo neˈe nau ku kwatea, noaˈa nia kasi silikwaˈu laˈu. Ma na kafo neˈe nau ku kwatea fuana ka alu naˈa na maˈe busu neˈe ka kwatea na mauriˈa firi fuana.”

15 Ma na kini neˈe ka fata ˈuri, “Kwala araˈi kwa, ˈoke kwatea naˈa kafo neˈana fuaku, fasi ˈiri noaˈa naisi silikwaˈu laˈu, ma ka noaˈa nau kusi leka laˈu maˈi ˈi neˈe fuana ngali kafoˈa.”

16 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “ˈIOe leka, ˈoko saea maˈi na araˈi ˈoe, ma moro ka oli maˈi ˈi neˈe.”

17 Ma na kini neˈe ka olisia ka ˈuri, “Noaˈa nau kusi toˈo ana ta araˈi.”

Sa Jesus ka fata ˈuri, “ˈIOko fata mamana ana kaidaˈi neˈe ˈoko saea noaˈa ˈoe kosi toˈo ana ta araˈi. 18 Osiˈana ˈoko toˈotoˈo ana na lima araˈi ki, ma na ngwae neˈana ˈoko tua faˈinia ana kaidaˈi neˈe, niaˈa noaˈa laˈu na araˈi mamana ˈoe. Na ru mamana neˈana ˈoko saea fuaku.”

19 Ma na kini neˈe ka olisia ka ˈuri, “Kwala araˈi kwa, nau ku saiana ˈaeˈo ta profet. 20 Na koˈo kami ki ˈi Samaria, kira foˈosia God ˈi gwauna faˈi ua neˈe. Ma kamu na ngwae ˈi Jiu ki, kamu saea kula fuana foˈosilana God neˈe ˈi Jerusalem naˈa. ˈUri ma ˈi faˈi ana ro kula neˈe ki neˈe mamana kwa?”

21 Ma sa Jesus ka fata fuana ka ˈuri, “Kwala kini neˈe ˈae, ˈoke faˈamamana nau, na kaidaˈi ke baˈa dao maˈi fuana na ngwae ki neˈe noaˈa kira kasi foˈosia naˈa na Maˈa ˈi gwauna faˈi ua neˈe nama ˈi Jerusalem bore. 22 Kamuˈa na ngwae ˈi Samaria ki, kamu kina goˈo ˈamuˈa sa tai neˈe kamu foˈosia. Bore ma kamiˈa na ngwae ˈi Jiu ki, kami saiana sa tai neˈe kami foˈosia, ma kami saiana faˈataloˈa sulia na tala neˈe God faˈamauria ngwae ki. 23-24 Bore ma ta kaidaˈi ke baˈa dao maˈi, ma nia talaˈae naˈa, kaidaˈi na Anoˈi ru ke faˈataˈinia Mamanaˈanga God, nia kwate ka talangwaraˈu ˈiri ngwae ki kike foˈosia God ana kula ki taˈifau. God neˈe na Anoˈi ru, ma na ngwae ki neˈe kike foˈosia, kira ke futa faolu nama ˈani na Anoˈi ru ana Mamanaˈanga. Na ngwae ˈunaˈeri ki neˈe saiana kike foˈosia na Maˈa.”

25 Ma na kini neˈeri ka fata ˈuri fuana, “Nau ku saiana na ngwae neˈe God nia filia neˈe kira saea ˈani na Christ ke baˈa dao maˈi. Ma ana kaidaˈi neˈe nia ke dao maˈi, nia ke baˈa faˈarongo kia ˈani na ru ki taˈifau.”

26 Sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Nauˈa niniˈa naˈa.”

27 Ma ana kaidaˈi neˈeri, na fafarongo nia ki kira ka dao naˈa maˈi, ma kira ka ˈarefo liu, osiˈana kira lisia sa Jesus nia alaˈa ˈana faˈinia na kini neˈe. Bore ma noaˈa ta ngwae adulu kasi saefiloa goˈo na kini neˈe, “Na tae neˈe ˈoko oga?” Ma noaˈa kira kasi saefiloa goˈo sa Jesus, “Faˈuta neˈe ˈoko alaˈa faˈinia na kini neˈe?”

28 Ma na kini baera ka fai danga naˈa ˈani na ru ni ngali kafoˈa nia, ma ka oli ˈi fanoa, ma ka fata ˈuri fuana na ngwae ki ˈi neˈeri. 29 “Muke leka maˈi, ˈiri muka lisia ˈaumulu na taˈi ngwae neˈe nia faˈarongo nau ˈani na ru ki taˈifau neˈe nau ku sasiˈi. Sali niaˈa na ngwae ba God filia taka niniˈa?” 30 Ma kika faˈasia na maˈe fanoa baera, ma kira ka leka maˈi siana sa Jesus.

31 Ma ana kaidaˈi neˈeri, na fafarongo nia ki kika saefiloa sa Jesus kira ka ˈuri, “Ngwae faˈamanata ˈae, ˈania basi ta fanga kwa!”

32 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Nau ku toˈo ana na fanga ni ˈanilana nau neˈe kamu kina.”

33 Ma na fafarongo nia ki, kira ka saefilo kira kwailiu kira ka ˈuri, “Sali ta ngwae ngali fanga maˈi fuana taka niniˈa?”

34 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Na fanga nau naˈa neˈe roˈongaˈa sulia na fatalana God neˈe nia kwate nau maˈi, ma na faˈasuilana na raoˈa nia ki neˈe nia kwatea fuaku fuana sasilana. 35 Aia, ma kamu toˈo ana na taˈi tarifulaˈanga ba nia ˈuri, ‘Fai madamo ki laˈu, sui mala na unuˈi loi ruˈanga.’ Ma nau ku saea fuamuˈa, muke lisia basi na ngwae ki neˈe kira leka maˈi. Kira ka diˈia na oˈola neˈe nia maua naˈa, ma ka kwaimasi naˈa fuana loilana. 36 God ke kwaiara nama na ngwae neˈe nia loiru saena oˈola. Ma nia ka fikua naˈa na alu ruˈa ˈuana na mauriˈa firi, fasi ˈiri na ngwae neˈe nia fasi ru,

ma na ngwae neˡe ka loi ru, kera ka saeleˡa taˡifau.
37 Ma na tarifulaˡanga ka mamana ana neˡe nia fata
ˡuri, ‘Taˡi ngwae nia fasi ru, ma ta ngwae ka loia.’ 38 Nau
ku baˡe kamu fuana na loilana ru ki saena oˡola neˡe
noaˡa kamu kasi rao ana. Osiˡana ti ngwae lala neˡe kira rao ana ma kamu ka ngali sakongaˡi naˡa ana
leˡalana raolada.”
39 Ma na ngwae ˡoro ki ˡi saena na fanoa neˡe ana na
abaˡi kula neˡe ˡi Samaria, kira faˡamamana ana sa Jesus, osiˡana na kini neˡe nia saea, “Nia faˡarongo nau
ˡani ru ki taˡifau neˡe nau ku sasiˡi.” 40 Ma ana kaidaˡi kira ka leka maˡi siana sa Jesus, kira ka ˡengoa fasi ˡiri nia
ka tua laˡu ˡana faˡinida. Ma sa Jesus ka tua laˡu ˡi
neˡeri sulia ro asoa ki.
41 Ma na ngwae ˡoro ki laˡu neˡe kira ka faˡamamana,
osiˡana na faˡarongoˡanga sa Jesus ki. 42 Ma kira ka
saea fuana na kini neˡe ma kira ka ˡuri, “Kami faˡamamana naˡa neˡeriˡa, ma noaˡa laˡu sulia na ru ba ˡoko
saeˡe fuamiˡa ki, bore ma duˡungana lala neˡe kami tala rongoa ˡamiˡa na fatalana logo. Ma mika saiana neˡe
niaˡa mamana naˡa neˡe Ngwae Faˡamauri mamana
fuana ngwae ki taˡifau.”
43 Buri ˡana sa Jesus faˡinia fafarongo nia ki kira tua
ana maˡe fanoa neˡe sulia ro asoa ki sui, kira ka fiˡi leka
ˡuana ˡi Galili. 44 Sa Jesus ˡana talana neˡe nia fata ˡuri,
“Na ngwae ki noaˡa kira kasi fuˡusi doe goˡo ana ta
profet saena fanoa nia ˡana talana.” 45 Ma kaidaˡi sa Jesus ka oli maˡi ˡuana ˡi Galili, na ngwae neˡeri ki kira
kwalo nia, sulia kira leka logo ˡi Jerusalem ana Fangaˡa
ana Daofaˡi Liuˡa, ma kira ka lisia na ru neˡe sa Jesus
nia fuliˡi ˡi neˡeri ki.

Sa Jesus nia gura na ngela taˡi ngwae ˡinotoˡa

46 Sui sa Jesus ka oli laˡu ˡuana ˡi Kena na fanoa ˡi
Galili, na kula ba nia rokisia na kafo ka alu naˡa na
waen. Ma ana kaidaˡi nia tua ˡana ˡi neˡeri, na ˡalako
taˡi ngwae ˡinotoˡa faˡasia ˡi Kapaneam, nia mataˡi ka
doe liu. 47 Ma ana kaidaˡi ngwae neˡe rongoa sa Jesus
nia leka naˡa faˡasia ˡi Judea ma ka oli laˡu maˡi ˡuana ˡi
Galili, nia ka leka maˡi siana sa Jesus, ˡiri ka ˡengo nia
fuana lekaˡa faˡinia ˡuana ˡi Kapaneam, ˡiri ke gura na
ˡalako nia, osiˡana nia mataˡi ka karangi mae naˡa.
48 Buri ˡana ngwae neˡe fata ˡunaˡeri ka sui, sa Jesus ka
fata ˡuri fuana, “Kamu oga goˡo ˡamuˡa lisilana ru ni
faˡanadaˡa ki ma na ru ni ˡarefoˡanga ˡani ki, sui mala
kamu fiˡi faˡamamana aku.”
49 Sui bore ˡana sa Jesus ka fata ˡunaˡeri, na ngwae
neˡe nia inaˡu goˡo ˡana ana fuana alaˡanga ˡuri fuana
sa Jesus, “Aofia kwa, ˡoke leka basi maˡi faˡi nau, ˡasu
ˡubani na ngela nau kata mae.”
50 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOke oli ˡamu, na
ˡalako ˡoe nia ˡakwa naˡa.”
Ma na ngwae neˡe ka leka, osiˡana nia faˡamamana
ana na fatalana sa Jesus. 51 Ma kaidaˡi nia ka leka kwau
ˡana sulia tala, na ngwae rao nia ki, kira ka lalili maˡi
fuana faˡarongolana, ma kira ka fata ˡuri, “Kwala araˡi
ˡae, na ngela ba ˡoe, nia ˡakwa naˡa, ma ka mauri naˡa!”
52 Ma na ngwae ˡinotoˡa neˡeri ka saefiloda, “Agi asoa
tae neˡe na ˡalako nau nia ˡakwa ana?”
Ma kira olisia kika fata ˡuri, “Na ˡakoˡakoˡanga sui
faˡasia ˡi roˡoki ana etana kadi sina ˡi asoa.” 53 Ma na
maˡa ngela neˡe ka saiana agi asoa ba sa Jesus saea
naˡa na alaˡanga ba kiri neˡeriˡa. Ma ˡi buri ˡana ru
neˡe, na ngwae ˡinotoˡa neˡe faˡinia na ngwae ki taˡifau
saena luma nia, kira ka faˡamamana ana sa Jesus.
54 Ma ru neˡeri na ruana ru faˡanadaˡa neˡe sa Jesus
ka fulia ana kaidaˡi nia oli maˡi faˡasia ˡi Judea ˡuana ˡi
Galili.

Sa Jesus gura taˡi ngwae ana Sabat asoa ana mamaloˡanga

5 ˡI buri ˡana ru neˡeri ki, sa Jesus ka leka ˡuana ˡi
Jerusalem, ana taˡi fafanga Jiu ki. 2 ˡI Jerusalem,
taˡi namo kafo nia teo karangia na kula neˡe kira saea
ˡani maˡe taˡelo ana sipsip. Aia, ma ˡani alaˡanga ngwae Jiu, kira saea na namo neˡeri ˡani ˡi Betsaeda. Ma
na lima taofa keta ki neˡe kira teo ˡi ninimana na gwaˡi
namo neˡeri. 3-4 Ngwae ˡoro liu ki neˡe kira teo saena
taofa neˡeri ki. Ngwae neˡe kira mataˡi ˡani kwalukaela
mataˡinga matamata ki kwailiu: ngwae maada ka rodo,
ngwae nonida taˡu ki, ma ngwae limada ma na ˡaeda
ka mae ki logo. †5 Ma taˡi ngwae ka teo faˡi kira ˡi neˡeri,
nia mataˡi naˡa sulia uulu akwala ma kwalu faˡi ngali ki.
6 Ma sa Jesus ka lisia nia teo goˡo ˡana ana kula neˡeri,
ma nia ka saiana neˡe nia mataˡi ka tau liu naˡa, ma nia
ka saefiloa na ngwae neˡeri ka ˡuri, “ˡUri ma ˡoko oga
ˡoke ˡakwa?”
7 Ma na ngwae mataˡi neˡeri ka olisia sa Jesus ka ˡuri,
“Araˡi kwa, noaˡa ta ngwae fuana neˡe ka ngali nau
kwau ˡuana saena namo, ana kaidaˡi neˡe kafo ka salongwetengwete. Ana kaidaˡi ki taˡifau, kaidaˡi nau ku
sasi faˡinia lekaˡa saena kafo neˡe, ta ngwae leka naˡa
ˡana ˡi naˡo faˡasi nau.”
8 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, “Tataˡe, ˡoko ngalia naˡa ˡifitaˡi ˡoe, ma ˡoko leka naˡa ˡamu.” 9 Ma ana kaidaˡi
neˡeri nama goˡo, na ngwae neˡeri ka leˡa naˡa, ma nia
ka tataˡe, ma ka ngalia naˡa ˡifitaˡi nia, ma ka leka naˡa
ˡana.
Ma na asoa neˡeri na Sabat asoa ana mamaloˡanga.
10 Nia neˡe na ngwae faˡinaˡonaˡo Jiu ki, kira ka fata ˡuri
fuana ngwae neˡe nia ˡakwa naˡa, “Taˡena na asoa
Sabat, ma ka abu liu ana taki kia ki fuana ˡoko ngalia
na ˡifitaˡi ˡoe.”
11 Ngwae neˡeri ka fata ˡuri fuada, “Na ngwae neˡe
nia gura nau neˡe nia saea nau ku ngalia ˡifitaˡi nau,
ma nau ku fali.”
12 Ma kira ka saefiloa laˡu kira ka ˡuri, “Ngwae tae
neˡe saea ˡoko sasia na ru neˡana kwa?”

† *3b-4. Ti kerekereˡa ˡua kira ˡadoa verse neˡe, “Ti ngwae kira masia ana kaidaˡi toˡoa ki kafo ka etangia saolaˡanga, 4 osiˡana kira fia goˡo neˡe na taˡi ˡainsel God koso maˡi ma ka salonga na kafo neˡeri. Ma sa tai neˡe eta koso saena kafo burina neˡe nia salongwetengwete nia ke ˡakwa, sui bore ˡana ta mataˡinga tae neˡe nia toˡo ana.”*

13 Bore ma na ngwae neˡe ka kina logo ˡana sa Jesus,
osiˡana na ngwae ˡoro liu ki neˡe kira tua ana kula
neˡeri. Ma sa Jesus ka leka naˡa ˡana ˡi safitada.
14 Ma ˡi buri ˡana naˡa, sa Jesus ka fiˡi dao toˡona sae-
na Luma Abu God, ma ka fata ˡuri fuana, “ˡOke fa-
farongo basi, ana kaidaˡi neˡe, ˡoko leˡa naˡa. Ma ˡoko
kakari alifaˡi faˡasia abula taˡangaˡa ˡoe ki, ˡasu ˡubani
ta ru taˡa liu kata fiˡi saungi ˡoe laˡu ˡi buri. Sulia ru
neˡeri ke baˡa taˡa ka tasa liufia ru neˡe eta saungiˡo ˡi
naˡo.”
15 Ana kaidaˡi ngwae neˡe nia ka ruˡu naˡa ˡi maa faˡa-
sia na Luma Abu God, nia ka leka siana ngwae faˡi-
naˡonaˡo Jiu ki, ma ka fata ˡuri fuada, “Sa Jesus ba nia
gura nau, ma nau ku ˡakwa laˡu.” 16 Ma ana kaidaˡi
neˡeri, kira ka talaˡae naˡa ana malimaeˡanga ana sa Je-
sus, osiˡana nia gura na ngwae neˡe ana Sabat asoa
ana mamaloˡanga.
17 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Diˡia nama neˡe
Maˡa nau nia rao sulia asoa ki, nauˡa bore nau ku rao
logo.”
18 Aia, ma osiˡana na alaˡanga neˡeri ki, nia sasia ng-
wae faˡinaˡonaˡo Jiu ki neˡe manatada ka ngasingasiˡa
liu fuana kike saungia sa Jesus ka mae. Kira ka oga
saungilana, osiˡana nia kasi manata doe ana falafala ki
sulia na Sabat, ma osiˡana logo neˡe nia saea God naˡa
neˡe Maˡa nia. Ma osiˡana neˡe nia ka ˡunaˡeri, nia ka
faˡataˡinia fasi nia ka bolo faˡinia God.
19 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Ru mamana nau ku
saea fuamuˡa. Nauˡa, na Ngela God, ka ˡafitaˡi nau ku
sasia ta ru talaku. Nau ku saiana nau ku sasia goˡo
ˡaku ru neˡe nau ku lisia ana Maˡa nau nia sasiˡi. Ma
tae neˡe Maˡa nau ka sasiˡi, nia logo neˡe nau ku sasiˡi.
20 Osiˡana Maˡa nau nia alafe fuaku, ma nia ka
faˡataˡinia fuaku na ru ki taˡifau neˡe nia ka sasiˡi. Ma
nia ke baˡa faˡataˡinia logo fuaku na raoˡa doe ki laˡu
neˡe liufia mala guralana na ngwae neˡe, ma muke
ˡarefo liu ana ru niniˡa nau ku sasiˡi. 21 Maˡa nau nia sa-
iana ka taˡea ngwae mae ki ma ka faˡamaurida. Ma ru
ˡunaˡeri logo neˡe nauˡa na Ngela nia, nai baˡa sasia lo-
go. Nau ku kwatea mauriˡa logo fuana sa tai faˡida
neˡe nau ku filida. 22 Maˡa nau taˡifilia noaˡa kasi mata-
langaˡinia ta ngwae, osiˡana nia kwatea naˡa na ma-
manaˡanga fuana kwai matalangaˡinga fuana na
Ngela nia. 23 Nia kwatea ru neˡe fuaku fasi ˡiri na ng-
wae ki taˡifau kira ka fuˡusi doe aku, diˡia logo neˡe kira
fuˡusi doe ana na Maˡa nau. Ma sa tai neˡe noaˡa kasi
fuˡusi doe ana nauˡa, nia noaˡa kasi fuˡusi doe logo ana
Maˡa nau neˡe nia asungaˡi nau maˡi.
24 “Ru mamana nau ku saea fuamuˡa. Diˡia sa tai neˡe
nia rongoa na fatalaku, ma ka faˡamamana ana God
neˡe nia asungaˡi nau maˡi, nia ka toˡo ana mauriˡa firi.
Noaˡa naisi matalangaˡinia naˡa. Ma nia daofaˡi liu naˡa
faˡasia maeˡa, ma ka ruˡu naˡa saena mauriˡa mamana.
25 Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, kaidaˡi ke baˡa
dao maˡi, ma nia ka dao naˡa maˡi, fuana sa tai neˡe ki-
ra mae naˡa ki, kira ke rongo nau, na Ngela God. Ma sa
tai neˡe kira roˡosuli nau, kira ke baˡa mauri. 26 Ka diˡia
na Maˡa neˡe na gwalona mauriˡa mamana, ma nia
kwate nauˡa, na Ngela nia, nai baˡa diˡia logo gwalona
mauriˡa mamana fuana ngwae ki. 27 Ma nia ka kwatea
naˡa mamanaˡanga fuaku, fasi ˡiri nau ku matalan-
gaˡinia na ngwae ki, duˡungana neˡe nauˡa na Ngela
Ngwae. 28 Noaˡa kamu kasi ˡarefo ana ru neˡe, kaidaˡi
ke baˡa dao maˡi fuana ngwae neˡe kira mae naˡa ki, ki-
ra ke baˡa rongo nau, 29 ma kira ka ruˡu maˡi faˡasia na
kilu gwau kira ki, fasi ˡiri sa tai neˡe kira sasia ru leˡa ki,
kira ka tataˡe maˡi, ma kira ka mauriˡa firi. Ma sa tai
neˡe kira sasia ru taˡa ki, kira ka tataˡe maˡi, ma kira ke
baˡa tua saena na kwai matalangaˡinga firi. 30 Noaˡa
nau kusi sasia ta ru sulia manataku talaku. Nau ku sa-
iana nau ku matalangaˡinia ngwae sulia tae neˡe nau
ku rongoa God nia saea fuaku. Na kwai matalangaˡi
ˡanga nau nia saga taˡifau, osiˡana God baˡe nau maˡi,
ma nau ku sasi sulia na tae ki neˡe nia oga, ma noaˡa
nau kusi sasi sulia na kwaiogaiˡanga nau talaku.
31 “Diˡia nau ku faˡarongo ˡania ru suli nauˡa talaku,
noaˡa ta ngwae kasi faˡamamana goˡo ana faˡaron-
goˡanga nau. 32 Bore ma taˡi ngwae neˡe nia tua goˡo
ˡana, nia lala neˡe ka faˡarongo ˡani tae neˡe nia saiana
suli nau. Ma nau ku saiana tae neˡe nia faˡarongo ˡani
suli nau nia mamana taˡifau. 33 Aia, ma kaumulu ba
kwatea kwau ngwae kamu ki siana sa John, ma nia
faˡarongo kamu ˡani ru mamana suli nau. 34 Noaˡa
naisi riri goˡo ana ta ngwae neˡe ka fata faˡamamana
leˡa suli nau, sui bore ˡana nau ku fata sulia fata faˡa-
mamana ˡanga sa John ˡiri ka ˡafi kamu ˡuana mauriˡa
faolu. 35 Ma sa John ka usulia ta faˡi unu neˡe sina leˡa.
Aia, ma sulia kaidaˡi tiˡitiˡi, kamu ka saeleˡa sulia tae ki
neˡe nia saeˡe. 36 Bore ma nau ku toˡo logo ana ru fua-
na fata faˡamamana ˡanga suli nau neˡe talingaˡi ka liu-
fia sa John: na faˡamanata ˡanga nau ki faˡinia na
faˡanadaˡa neˡe nau ku fuliˡi ki. Ma na ru neˡeri ki naˡa
neˡe na raoˡa neˡe nau ku sasiˡi sulia na Maˡa neˡe nia
kwateˡe fuaku nau ku sasiˡi. Na raoˡa neˡe nau ki faˡa-
mamana neˡe Maˡa nau neˡe asungaˡi nau maˡi. 37 Ma
na Maˡa ˡana talana logo neˡe fata faˡamamana ˡani
nau. Noaˡa kamu ˡiri rongoa lingana, nama noaˡa ka-
mu ˡiri lisia maana, 38 ma noaˡa kamu kasi kwaloa goˡo
fatalana saena maurilamuˡa, osiˡana neˡe noaˡa kamu
ˡiri faˡamamana nau neˡe nia asungaˡi nau maˡi. 39 Ka-
mu ˡidufaˡi toˡomani na Kerekereˡa Abu ki, osiˡana neˡe
kamu fia fasi kamu ke baˡa toˡo ana na mauriˡa firi su-
lia. Ma na Kerekereˡa Abu neˡeri ki nia faˡataˡinia ru
mamana ki taˡifau suli nau. 40 ˡIu ka ˡunaˡeri bore ˡana,
noaˡa kamu kasi oga goˡo lekaˡa maˡi siaku fuana nau
ku faˡamauri kamu.
41 “Ma nauˡa neˡe, noaˡa nau kusi lulu ˡuana ta ngwae
fuana ka fuˡusi doe aku. 42 Bore ma nau ku sai amuˡa
neˡe noaˡa kamu kasi toˡo goˡo ana ta alafeˡanga fuana
God. 43 Nau ku leka maˡi faˡinia na mamana ˡanga Maˡa
nau, bore ma noaˡa kamu kasi kwalo nau goˡo. Aia, ma
diˡia ta ngwae nia leka maˡi ˡana faˡinia mamana ˡanga
nia talana, kamu ka kwalo saesaeleˡa ana. 44 Nia ˡu-
naˡeri osiˡana neˡe kamu oga na ngwae ki kira ka tan-
go kamu. Bore ma noaˡa kamu kasi oga goˡo na sasi-
lana ru leˡa ki fasi ˡiri God ka tango kamu. Ma diˡia nia

ˈunaˈeri, nia ˈafitaˈi liu naˈa fuana kamu ka faˈamamana nau. 45 Noaˈa laˈu nauˈa neˈe nai giosi kamu ˈi naˈona Maˈa nau. Sa Moses ba nia keresia na taki ki neˈe kamu faˈamamana ana, niaˈa lala neˈe ke baˈa giosi kamu. 46 Diˈia kamu faˈamamana ana sa Moses naˈa, fuila kamu ke faˈamamana nau logo, osiˈana nia ba kerekere maˈi sulia nauˈa. 47 Aia, ma osiˈana noaˈa kamu kasi faˈamamana ana tae neˈe sa Moses nia keresia suli nau, nia ˈafitaˈi liu fuamuˈa muke faˈamamana ana tae ki neˈe nau ku saea fuamuˈa.”

Sa Jesus sarea na lima toˈoni ngwae ki
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

6 Ma ˈi buri, sa Jesus ka toˈofolo ana na ˈosi ˈi Galili neˈe kira saea laˈu ˈani ˈosi ˈi Taebirias. 2 Ma taˈi fikuˈa doe ka leka ˈi burina, osiˈana kira lisia na ru faˈanadaˈa ki neˈe nia sasiˈi ˈani na guralana na ngwae mataˈi ki. 3 Ma sa Jesus ka raˈe ˈi gwauna taˈi kula neˈe fane, ma ka tua ˈi ano faˈinia na fafarongo nia ki. 4 Ana kaidaˈi neˈeri, na Fangaˈa ana na Daofaˈi Liuˈa na Jiu ki nia karangi naˈa. 5 Sa Jesus ka lia kali nia, ma ka lisia na fikuˈa doe liu kira dao maˈi siana, ma ka fata ˈuri fuana sa Filip, “Iˈ faˈi neˈe kulu ke folia ta fanga neˈe ke bolo fuana kulu ka sarea ˈani na ngwae neˈe ki taˈifau?” 6 Nia ka fata ˈuri ˈani na ru neˈe fasi ˈiri ka ilitoˈona sa Filip, ˈunaˈeri bore ˈana nia ka sai naˈa ana ru neˈe nia ke baˈa sasia.

7 Ma sa Filip ka olisia ka ˈuri, “Ta ro talangaˈi mani † bore kasi bolo goˈo faˈinia na folilana na fanga fasi ˈiri diˈia kira ka fanga tiˈitiˈi bore ˈada ana.”

8 Ma taˈi ngwae ana fafarongo nia ki sa Andrew, na ngwaefuta sa Simon Peter, nia ka fata ˈuri, 9 “Taˈi ngela ngwane nia ˈi neˈe, ma nia toˈo goˈo ana kala lima afu beret ki faˈinia ro gwaˈi iˈa ki. Bore ma nia ˈafitaˈi ka bolo faˈinia na ngwae ˈoro neˈe ki.”

10 Ma sa Jesus ka saea fuada ka ˈuri, “Kamu ke saea fuana na ngwae ki, kira ka tua ˈi ano.” Iˈ neˈeri na karasi nia ˈoro liu ana. Ma na ngwae ki taˈifau kira ka tua ˈi ano, ma nia bolo faˈinia na lima toˈoni ngwane ki. 11 Ma sa Jesus ka ngalia afu beret neˈeri ki, ma ka baˈatafea God, ma ka daroˈia fuana na ngwae ki neˈe kira tua ˈi neˈeri. Ma nia ka sasi ˈunaˈeri logo ana gwaˈi iˈa neˈeri ki. Ma kira taˈifau, kira ngali ka bolo faˈinia neˈe kira oga taˈifau.

12 Ma kaidaˈi kira abusu naˈa, nia ka fata ˈuri fuana na fafarongo nia ki, “Muke gonia naˈa ngisingisina fanga neˈe ore, fasi ˈiri noaˈa kulu kasi faˈali ta ru.” 13 Ma kira ka goni taˈifau ana, ma kira ka faˈafungua taˈi akwala ma ro kokofi ki ˈani na ngisingisina fanga neˈe ore ana na lima afu beret ba kira ˈaniˈi ki.

14 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira lisia ru faˈanadaˈa neˈe sa Jesus nia sasia, kira ka fata ˈuri, “Na profet ba nia ke baˈa dao maˈi saena na magalia, mamana naˈa niniˈa!” 15 Ma sa Jesus ka leka naˈa kwau ˈana faˈasi kira ˈuana na kula neˈe fane taˈifilia, osiˈana nia ka saiana kira karangi leka naˈa maˈi fuana suˈungaˈilana fasi ˈiri nia ka uu taˈi ngwae tatalafaˈa fuada.

Sa Jesus leka fafona ˈosi ˈi Galili
(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)

16 Ma ˈi saˈulafi ana kaidaˈi na sina karangi ka suu naˈa, na fafarongo nia ki kira ka koso naˈa ˈada ninimani ˈosi neˈeri. 17 Ma na rodo ka rodo naˈa maˈi. Sa Jesus noaˈa kasi dao ˈua siada. Ma kira ka taˈelia saena taˈi gwaˈi baru, ma kira ka toˈo folo ana ˈosi neˈeri ˈuana na maˈe fanoa kira saea ˈani ˈi Kapaneam. 18 Ma ka dao ana kaidaˈi neˈeri neˈe iru ka dao maˈi, ma na nafo ka magara liu. 19 Ma ana kaidaˈi kira faluta ka dao ana fulingana ta uulu nama ta fai agi asi, †† kira lia kwau, ma kira ka lisia sa Jesus nia leka maˈi fafona ˈosi, ma ka leka karangia naˈa maˈi na gwaˈi baru. Ma na fafarongo nia ki kira ka fai araarai. 20 Ma sa Jesus ka fata ˈuri kwau fuada, “Noaˈa kamu kasi maˈu! Nau goˈo niniˈa!” 21 Ma ˈi buri ˈana na ru neˈe, nia ka raˈe faˈi kira saena baru, ma kira ka saeleˈa liu. Ma ˈasu bore ma, kira ka dao naˈa ana maˈe fanoa neˈe kira leka ˈuana.

22-23 Ma kaidaˈi nia dangi faolu naˈa maˈi, na ngwae ˈoro neˈe kira tua ˈua ana bali ˈosi loˈoko, kira lulu ˈuana sa Jesus ana kula ba sa Jesus baˈatafea God fafia na fanga ba kiri, ma ka fiˈi kwatea fuana ngwae ˈoro baera ki. Ma kira ka lia saiana taˈi gwaˈi baru goˈo ˈana neˈe teo ˈi neˈeri. Ma kira ka sai logo ana neˈe sa Jesus noaˈa kasi leka goˈo faˈinia na fafarongo nia ki saena na gwaˈi baru neˈeri. Ma kira ka sai logo ana neˈe fafarongo ki kira leka goˈo taˈifilida. Ma ti gwaˈi baru dao maˈi faˈasia ˈi Taebirias, kira leka maˈi, kira ka olo ˈi neˈeri. 24 Ma ana kaidaˈi neˈe fikuˈa neˈeri kasi lisia naˈa sa Jesus ma na fafarongo nia ki, kira taˈelia na gwaˈi baru ki, kira ka leka, kira ka lulu ˈuana sa Jesus ˈi Kapaneam.

Sa Jesus nia na beret ana mauriˈa

25 Ma kaidaˈi kira dao toˈona bali ˈosi neˈeri, kira ka saefilo ˈuri ana, “Ngwae faˈamanata kwa, kaidaˈi tae goˈo neˈe ˈoko leka logo maˈi ˈi neˈe kwa?”

26 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Ru mamana nau ku saea fuamuˈa, kaumulu lulu ˈuaku, osiˈana neˈe kamu ˈania afu beret baera ki ma muka abusu, ma ka noaˈa laˈu duˈungana neˈe kamu malingaˈinia na fadalana na ru faˈanadaˈa ba nau ku sasiˈi ki. 27 Noaˈa kamu kasi rao ulafu laˈu ˈuana na fanga neˈe ke baˈa funu goˈo ˈana. Muke rao lala ˈuana na fanga neˈe ka kwatea mauriˈa firi fuamuˈa. Nauˈa, na Ngela Ngwae neˈe, nai baˈa kwatea fuamuˈa na fanga ana mauriˈa firi neˈeri, osiˈana God na Maˈa nia faˈataˈinia neˈe niaˈa naˈa neˈe asungaˈi nau maˈi.”

28 Ta neˈe na ngwae ki kira ka saefilo nia kika ˈuri, “Na tae neˈe mike sasia fasi ˈiri kami ka sasia na raoˈa neˈe God nia oga fuaimili?”

† *ro talangaˈi mani Na ˈorolana mani neˈe nia bolo faˈinia folifoliˈa taˈi ngwae fuana kwalu madamo ki.*

†† *5 nama 6 kilomita*

29 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Na kwaiogaiˈanga
God nia ˈuri: Muke faˈamamana ana na ngwae neˈe nia
kwatea maˈi.”
30 Ma kira ka saefilo laˈu ˈuri ana, “Ta ru faˈanadaˈa
faˈuta neˈe ˈoke baˈa fulia, fasi ˈiri kami ka lisia ma ka-
mi ka faˈamamana amu? Ta tae neˈe ˈoko sasia? 31 Na
koˈo kia ki kira ˈania na beret ba kira saea ˈani ‘mana’ ˈi
saena na abaˈi kula kwasi, diˈia ba kira keresia naˈa
ˈuri, ‘Sa Moses nia kwatea na beret faˈasia ˈi langi fua-
da fuana ˈanilana.’”
32 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Ru mamana nau ku
saea fuamuˈa, sa Moses noaˈa laˈu ba kwatea na beret
faˈasia ˈi langi fuamuˈa. Na Maˈa nau lala neˈe kwatea
na beret mamana faˈasia ˈi langi fuamuˈa. 33 Na beret
mamana neˈe God nia kwatea, nia na ngwae neˈe ka
koso maˈi faˈasia ˈi langi, ma ka kwatea na mauriˈa fua-
na na ngwae ki taˈifau saena na magalia.”
34 Ma kira ka fata ˈuri fuana, “Kwala araˈi kwa, toˈo ˈi
taˈena ka oli ˈalaˈa, ˈoke kwatea naˈa beret neˈe
fuamiˈa.”
35 Sui sa Jesus ka fata ˈuri, “Nau naˈa neˈe beret ana
mauriˈa. Ma sa tai bore ˈana neˈe ka leka maˈi siaku,
nia ˈafitaˈi ka fiolo laˈu. Ma sa tai bore ˈana neˈe ka faˈa-
mamana nau, nia ˈafitaˈi ka silikwaˈu laˈu. 36 ˈIu, ma
nau ku saea fuamuˈa ka sui naˈa, sui bore ˈana neˈe
muka lisi nau, noaˈa kamu kasi faˈamamana nau.
37 Ngwae ki taˈifau goˈo neˈe Maˈa nau nia kwateda
fuaku, kira ke baˈa leka taˈifau goˈo maˈi siaku. Ma sui
bore ˈana sa tai neˈe nia oga lekaˈa maˈi siaku, noaˈa
nau kusi ˈaila ˈania. 38 Nia ˈunaˈeri, osiˈana nau ku koso
maˈi faˈasia ˈi langi, ka noaˈa laˈu fuana sasilana ru su-
lia kwaiogaiˈanga nau ki talaku. Nau ku leka maˈi fua-
na sasilana lala ru neˈe God asungaˈi nau maˈi neˈe nia
oga. 39 Tae neˈe God nia oga neˈe nau ku dau sulia na
ngwae ki taˈifau neˈe nia kwateda fuaku, ma taˈi ai
bore kasi noˈana, fasi ˈiri ana asoa ˈisi nau ku fiˈi taˈeda
ˈuana na mauriˈa firi. 40 God na Maˈa nau nia oga sa tai
faˈida neˈe kira lia saiaku, ma kira ka faˈamamana nau,
kira ka mauri firi. Ma nai baˈa taˈeda ˈuana mauriˈa ana
asoa ˈisi.”
41 Ma na ngwae ki kira ka talaˈae kika ngununguˈnu
buri naˈa ana niaˈa, duˈungana neˈe nia fata ˈuri,
“Nauˈa naˈa neˈe beret neˈe koso maˈi faˈasia ˈi langi.”
42 Ma kira ka fata ˈuri fuada kwailiu, “Na ngwae neˈe sa
Jesus na ngela sa Josef goˈo niniˈa, ma kulu sai goˈo
ˈakulu ana na maˈa nia, ma na teˈa nia. Ma ka faˈuta
neˈe nia ka saea fasi nia koso maˈi faˈasia ˈi langi?”
43 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Muke mango faˈasia
na ngununguˈnuˈanga ˈi safitamuˈa. 44 Maˈa nau neˈe
asungaˈi nau maˈi. Ma talitoˈona goˈo na ngwae neˈe
Maˈa nau talaˈida maˈi ˈuaku ki neˈe kike leka maˈi
siaku. Ma nai baˈa taˈeda ˈuana na mauriˈa ana faˈi
asoa ˈisi. 45 Na profet ki kira kerekere kira ka ˈuri, ‘God
nia faˈamanata na ngwae ki taˈifau goˈo.’ Ma sa tai
bore ˈana neˈe ka rongoa naˈa Maˈa ma ka ngalia naˈa
saiˈi ruˈa faˈasi nia, kira ka leka maˈi siaku. 46 Ma noaˈa
ta ngwae kasi lisia na Maˈa. Taˈifilia goˈo na ngwae
neˈe ˈita maˈi faˈasia God goˈo neˈe nia lisia na Maˈa.
47 Ru mamana nau ku saea fuamuˈa, sa tai neˈe nia
faˈamamana ana nauˈa, nia ka mauri firi. 48 Ma nauˈa
naˈa neˈe beret ana na mauriˈa. 49 Na koˈo kamu ki kira
ˈania na beret ba kira saea ˈani ‘mana’ saena abaˈi kula
kwasi, ma kira ka mae goˈo ˈada. 50 Bore ma na beret
neˈe koso maˈi faˈasia ˈi langi, ta ngwae bore ˈana neˈe
ka ˈania, ˈafitaˈi nia ka mae. 51 Ma nauˈa naˈa neˈe beret
ana na mauriˈa faˈasia ˈi langi. Diˈia ta ngwae ka ˈania
na beret neˈe, nia ka mauri firi. Ma na beret neˈeri naˈa
neˈe fasiˈaku, neˈe nau ku kwatea fasi ˈiri na ngwae ki
saena magalia kira ka mauri duˈungaku.”
52 Ma na ngwae ki kira ka talaˈae olisuˈusuˈu ˈi safita-
da kwailiu, ma kira ka fata ˈuri, “Na ngwae neˈe ke
kwate faˈuta ana na fasiˈana fuaka fuana ˈanilana
niniˈa?”
53 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Ru mamana nau ku
saea fuamuˈa, diˈia noaˈa kamu kasi ˈania na fasiˈaku,
ma noaˈa kamu kasi kwaˈufia na ˈabuku, nia ˈafitaˈi liu
muke mauri firi. 54 Ma sa tai neˈe ka ˈania na fasiˈaku,
ma ka kwaˈufia na ˈabuku, nia ka toˈo ana na mauriˈa
firi, ma nai baˈa taˈea ana faˈi asoa ˈisi. 55 Duˈungana na
fasiˈaku naˈa neˈe beret mamana, ma na ˈabuku naˈa
neˈe ru ni kwaˈufilana mamana. 56 Ma sa tai neˈe ka ˈa-
nia na fasiˈaku, ma ka kwaˈufia na ˈabuku, nia ka tua
tari aku, ma nau ku tua tari ana niaˈa. 57 God neˈe kwa-
tea mauriˈa, nia neˈe kwatea nau maˈi. Ma nau ku
mauri logo osiˈana niaˈa. Ka ˈunaˈeri logo sa tai neˈe ka
ˈani nau, nia ka mauri logo duˈungaku. 58 Ma nia naˈa
neˈe beret neˈe koso maˈi faˈasia ˈi langi. Ma nia noaˈa
kasi diˈia laˈu na beret ba na koˈo kia ki, kira ˈania, ma
kira ka mae naˈa. Bore ma sa tai bore ˈana neˈe ka ˈa-
nia na beret neˈe, nia ka mauri tua tua firi.”
59 Sa Jesus ka saea na ru neˈe ki kaidaˈi nia faˈamana-
ta saena na luma fuana foˈongaˈa ˈi Kapaneam.
60 Ma na fafarongo ˈoro nia ki neˈe kira rongoa na ru
neˈe sa Jesus nia saeˈe ki, ma kira ka fata ˈuri, “Na faˈa-
manataˈanga neˈe nia ˈafitaˈi liu. Sa tai neˈe ke baˈa
faˈamamana?”
61 Ma sa Jesus ka saiana na fafarongo nia ki kira ngu-
nungunu buri ana duˈungana ru neˈe, ma nia ka fata
ˈuri fuada, “ˈIuri ma na alaˈanga neˈeri nia faˈali kamu?
62 Nia faˈuta diˈia neˈe kamu lisia nauˈa, na Ngela Ng-
wae, nau ku oli ˈuana na kula ba nau ku tua tua maˈi
ana ˈi naˈo? 63 Na ru neˈe ka kwatea na mauriˈa neˈe na
Anoˈi ru Abu. Ma na ngasingasiˈanga ngwae, nia ru
ˈoˈo goˈo ˈana. Ma na alaˈanga neˈe nau ku saea fua-
muˈa ki neˈe kwate kamu ka toˈo ana na Anoˈi ru Abu
neˈe kwatea na mauriˈa. 64 Sui ka ˈunaˈeri bore ˈana, ti
ngwae aumulu noaˈa kasi faˈamamana goˈo.” Osiˈana
ˈita ˈua naˈa maˈi ˈi naˈo, sa Jesus ka saiana taˈifau naˈa
sa tai ada neˈe noaˈa kasi faˈamamana, ma sa tai neˈe
ke baˈa kwate nia fuana na malimae nia ki. 65 Ma nia ka
fata laˈu ˈuri osiˈana neˈe ti ngwae ada noaˈa kasi faˈa-
mamana, “Nia ba nau ku saea naˈa fuamuˈa neˈe noaˈa
ta ngwae kasi leka maˈi siaku, diˈia Maˈa nau noaˈa kasi
ngwaluda fuana.”

66 Ma ka ˈita ana kaidaˈi neˈeri, na fafarongo ˈoro nia
ki, kira abula matamata naˈa ˈada, ma noaˈa kira kasi
leka naˈa faˈinia.
67 Ma sa Jesus ka saefiloa na akwala ma ro ngwae fa-
farongo nia ki ka ˈuri, “ˈUri ma kaumulu oga muke leka
logo faˈasi nau?”
68 Ma sa Simon Peter ka olisia ka ˈuri, “Aofia kwa, ˈirai
ma sa tai laˈu neˈe kami ke leka siana? ˈAeˈo naˈa neˈe
ˈoko toˈo ana na alaˈanga ana na mauriˈa firi ki. 69 Ma
kaimili faˈamamana, ma kami ka saiana ˈaeˈo naˈa neˈe
Ngwae Abu neˈe ˈoko leka maˈi faˈasia God.”
70 Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “Nauˈa neˈe nau ku fili ka-
mu naˈa akwala ma ro ngwae ki. Ma sui bore ˈana ka
ˈunaˈeri, taˈi ngwae ana kamuˈa nia diˈia na ano ˈi ru
taˈa.” 71 Ana kaidaˈi sa Jesus nia fata ˈunaˈeri, nia ka sai
goˈo ˈana ana sa Judas neˈeriˈa, na ngela sa Simon
Iskariot. Sa Judas sui bore ˈana nia ta ngwae ana ak-
wala ma ro fafarongo nia ki, nia neˈe ke baˈa kwatea sa
Jesus fuana na malimae nia ki.

Sa Jesus faˈinia na ngwaefuta nia ki

7 Ma ˈi buri ˈana naˈa ru neˈe ki, sa Jesus ka liu kalia
goˈo ˈana maˈe fanoa ˈi Galili ki, osiˈana noaˈa nia
kasi oga ˈua lekaˈa ˈuana ˈi Judea, duˈungana na ngwae
faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki kira oga saungilana ˈi neˈeri.
2 Ma taˈi fangaˈa Jiu ki nia karangi naˈa. Ma na fangaˈa
neˈeri kira saea ˈania na “Babala ki.” 3 Aia, na ngwaefu-
ta sa Jesus ki, kira ka leka maˈi siana, ma kira ka fata
ˈuri fuana, “ˈOke leka ˈuana ˈi Judea, ˈiri ˈoke faˈataˈinia
laˈu ti ru faˈanadaˈa, ˈiri na fafarongo ˈoe ki kira ka lisia.
4 Osiˈana diˈia ta ngwae nia oga na ngwae ki kira ka
rongoa na satana ma kira ka saiana, noaˈa nia kasi sasi
sofongaˈi ana ta ru. Diˈia ˈoko sasia ru doe ˈoro ki, nia
leˈa fuana neˈe ˈoe leka ˈoko sasi tafangaˈi ana, ˈiri neˈe
na magalia taˈifau kira ka saiana.” 5 Na ngwaefuta nia
ki kira fata ˈunaˈeri fuana, osiˈana kiraˈa bore noaˈa ki-
ra kasi faˈamamana goˈo ana niaˈa.
6 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Noaˈa nia kasi dao
ˈua ana kaidaˈi fuana nai leka. Bore ma kamu saiana
muke leka goˈo ˈamuˈa ana ta kaidaˈi bore ˈana. Ma
kaidaˈi ki taˈifau bolo goˈo ˈana fuamuˈa. 7 Ngwae sae-
na magalia neˈe ki noaˈa kasi toˈo ana ta ru fuana kira
ka ˈaila ˈani kamu. Bore ma nauˈa neˈe, kira ˈaila ˈani
nau, osiˈana nau ku sae tafangaˈi ana tae ki neˈe kira
sasiˈi ka taˈa. 8 Kamu ke leka ˈaumulu ana fangaˈa. ˈIu,
ma noaˈa nau kusi leka goˈo, osiˈana noaˈa nia kasi
dao ˈua ana kaidaˈi nau.” 9 Nia fata ˈunaˈeri ka sui, ma
nia ka tua laˈu ˈana ˈi Galili.

Sa Jesus leka ana fangaˈa ana Babala ki

10 ˈI buri ˈana na ai burina sa Jesus ki kira leka naˈa ˈa-
da ana fangaˈa doe neˈeri ˈi Jerusalem, sa Jesus ka leka
ˈi burida. Ma nia ka leka ago goˈo ˈana, ˈasu ta ngwae
kata fiˈi saiana. 11 Ma na ngwae faˈinaˈonaˈo Jiu ki, kira
ka lulu ˈuana safitana na fangaˈa neˈeri, ma kira ka
saefiloda kira ka ˈuri, “Na ngwae baera nia naˈa ˈi faˈi?”
12 Ma ngwae ˈoro liu ki, kira ka kwaroro ago suli nia
kira ka ˈuri, “Na ngwae baera niaˈa na ngwae leˈa.”
Ma ti ngwae kira ka saea, “Nia talaˈia ngwae ˈoro liu
ki fuana lekaˈa sulia na sokeˈa nia ki.” 13 Sui bore ˈana
kira ka fata ˈunaˈeri, noaˈa ta ngwae ada kasi alaˈa tafa
goˈo ana manataˈanga kira ki sulia sa Jesus, osiˈana ki-
ra maˈu ˈani ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki.
14 Na fangaˈa neˈe nia leka naˈa sulia fai asoa ka sui
naˈa mala, sa Jesus ka fiˈi ruˈu kwau saena Luma Abu
God, ma ka fiˈi talaˈae ana faˈamanatalana na ngwae
ki. 15 Ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, kaidaˈi kira rongoa,
kira ka ˈarefo liu ana faˈamanataˈanga nia. Ma kira ka
ˈuri, “Ngwae neˈe noaˈa kasi saesaeˈi ru goˈo maˈi ana
ta fanoa. Ma ka faˈuta mo neˈe nia ka saiana na ru ki
taˈifau?”
16 Ana kaidaˈi sa Jesus ka rongo kira, nia ka olisi kira
ka fata ˈuri, “Faˈamanataˈanga nau noaˈa laˈu na ru
nau, na ru God ˈana neˈe nia asungaˈi nau maˈi. 17 Tai
neˈe oga ka sasia na kwaiogai ˈanga God, nia ke baˈa
saiana tae neˈe nau ku faˈamanata ˈani fuana ngwae
ki, diˈia nia ka leka maˈi faˈasia God, nama na man-
ataˈanga nau ki goˈo ˈaku talaku neˈe nau ku faˈarongo
ˈani. 18 Diˈia ngwae ka faˈarongo goˈo ˈana ˈani ru sulia
na manataˈanga nia ki talana, nia oga goˈo ˈana fuana
ngwae ki kira ka tangoa. Bore ma na ngwae neˈe nia
oga ngwae ki kira ka tangoa na ngwae neˈe nia asun-
gaˈinia maˈi niaˈa neˈe na ngwae mamana, ma noaˈa
nia kasi saiana sokeˈa.”
19 Sui sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Sa Moses ba kwatea
naˈa taki ki fuamuˈa. Ma noaˈa ta ngwae ana kamuˈa
kasi sasi goˈo sulia taki neˈeri ki. Ma faˈuta neˈe kamu
ka oga muke saungi nau nai mae?”
20 Ma na ngwae neˈe kira fiku ana kula neˈeri, kira ka
fata ˈuri, “ˈAeˈo neˈana na ano ˈi ru taˈa nia manu amu!
Sa tai neˈe oga ke saungiˈo kwa?”
21 Sa Jesus ka olisi kira ka ˈuri, “Nau ku gura taˈi ng-
wae ana Sabat asoa ana mamaloˈanga, ma kamu ka
ˈarefo liu ana. 22-23 Ma kamu saiana sa Moses kwatea
taˈi taki fuaumulu, fuana kala ngela ngwane kamu ki
ˈiri kira ka ˈolo faˈataˈinia. (Ma noaˈa laˈu sa Moses neˈe
etangia, bore ma na koˈo bora kamu ki lala maˈi ˈi
naˈo.) Si diˈia kaidaˈi leˈa fuana kamu ka ˈolo faˈataˈinia
ana ngela kamu ki nia fuli naˈa ana na Sabat, kamu ka
sasi nama, sui bore ˈana faˈi asoa ana mamaloˈanga
ana Sabat ˈiri neˈe kamu kasi ˈoia na taki sa Moses su-
lia ˈolo faˈataˈinia ˈanga. Diˈia nia leˈa fuana kamu ka
ˈolo faˈataˈinia ana Sabat, ma faˈuta mo neˈe kamu ka
saetaˈa fuaku kaidaˈi ba nau ku gura na ngwae baera
ana Sabat asoa ana mamaloˈanga? 24 Noaˈa kamu kasi
matalangani nau laˈu sulia na liaˈi ngwae ana ru kamu
lisia goˈo ˈamuˈa ˈi maa ki. Bore ma muke kwai mata-
langaˈi lala ˈani ˈoloˈoloˈa.”

Ti ngwae fia sa Jesus neˈe na Christ

25 Ma ti ngwae ˈi Jerusalem kira ka fata ˈuri, “Na ng-
wae neˈe goˈo ba na ngwae faˈinaˈonaˈo ki kira oga
saungilana! 26 Lia basi! Ngwae neˈe nia fata tafangaˈi
goˈo ˈana, ma noaˈa kira kasi saea goˈo ta ru olisia ni-

aˡa. Kira ka saiana taka neˡe niaˡa na Christ, na ngwae ba God filia fuana faˡamaurilana ngwae ki! 27 Bore ma kaidaˡi na Christ ke leka maˡi, noaˡa ta ngwae kasi saiana na kula neˡe nia leka maˡi faˡasia. Ma na ngwae neˡe, kulu sai goˡo ˡakulu ana kula neˡe nia leka maˡi faˡasia."

28 Aia, ma ana kaidaˡi neˡeri, sa Jesus ka faˡamanata na ngwae ki saena Luma Abu God. Ma nia ka fata doe ka ˡuri, "ˡUri ma kamu sai mamana aku, ma kamu ka saiana kula neˡe nau ku leka maˡi faˡasia? Bore ma noaˡa nau kusi leka maˡi ˡani na mamana ˡanga nau talaku! Ma na ngwae neˡe nia asungaˡi nau maˡi, nia saea ru mamana ki taˡifau, ma noaˡa kamu kasi sai goˡo ana niaˡa. 29 Bore ma nau ku saiana, osiˡana nia neˡe nia asungaˡi nau maˡi, ma nau ku leka maˡi faˡasia."

30 Ana kaidaˡi neˡeri, na ngwae faˡinaˡonaˡo ki kira ka oga daulana, bore ma ka ˡafitaˡi, osiˡana kaidaˡi nia noaˡa kasi dao ˡua fasi ˡiri kira ka sasi ˡunaˡeri ana. 31 Sui bore ˡana kira ka oga sasilana na ru neˡeri, ˡorolana ngwae ˡi saena fikuˡa neˡeri kira faˡamamana ana niaˡa. Ma kira ka fata ˡuri, "Talitoˡona na Christ goˡo neˡe saiana ka fulia na faˡanadaˡa nini nia fuliˡi ki."

32 Ma ana kaidaˡi neˡe Farasi ki kira rongoa ngwae ki kira kwaroro ˡada sulia sa Jesus ˡunaˡeri, kira faˡinia na fata abu doe ki, kira ka kwatea kwau ti ngwae folo neˡe kira folo ˡafia Luma Abu God, fasi ˡiri kira ka daua ana kaidaˡi neˡeri. 33 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, "Nai baˡa tua faˡi kamu goˡo ˡaku sulia kala kaidaˡi dokodoko, ma nai baˡa oli logo ˡaku siana na ngwae neˡe nia asungaˡi nau maˡi. 34 Sui kamu ke baˡa lulu nau, ma ke baˡa ˡafitaˡi kamu ka dao toˡoku. Osiˡana nia ˡafitaˡi kamu ka dao ana kula neˡe nai baˡa tua ana."

35 Ma na ngwae faˡinaˡonaˡo Jiu ki kira ka lokoˡi ru ˡada ˡi safitada kwailiu kika ˡuri, "Ngwae neˡe ke baˡa leka ˡuana ˡi faˡi neˡe noaˡa kulu kasi lisia? ˡUri ma nia ka leka ˡuana fanoa Grik ki, na kula neˡe ti ngwae akulu kira tua maˡi ana, fasi ˡiri ka faˡamanatada taˡifau? 36 Ma nia ka saea logo kulu ke baˡa lulu ˡuana, ma noaˡa kulu kasi lisia niaˡa, osiˡana noaˡa kulu kasi saiana daoˡa ana kula neˡe nia ke baˡa tua ana. Aia, ma na tae neˡe teo saena manatana ana kaidaˡi nia fata ˡunaˡeri?"

Na Anoˡi ru Abu nia diˡia na kafo mauri

37 Aia, ma ana faˡi asoa ˡisi ana fangaˡa neˡe, niaˡa faˡi asoa ˡinotoˡa ka tasa. Ma ana faˡi asoa neˡeri, sa Jesus ka tataˡe ka uu, ma ka fata doe ka ˡuri, "Sa tai bore ˡana neˡe nia silikwaˡu, nia ka leka maˡi siaku ka kwaˡu ˡana. 38 Ma sa tai bore ˡana neˡe ka faˡamamana nau, nia ke baˡa diˡia tae ba na Kerekereˡa Abu nia saea, 'Na kafo mauri ke baˡa igo maˡi faˡasia na maurilana.'" †39 Ma sa Jesus ka saea ru neˡe, osiˡana na Anoˡi ru Abu neˡe ke baˡa leka maˡi fuada sa tai neˡe kira faˡamamana ana. Aia ana kaidaˡi neˡeri, God noaˡa kasi kwatea ˡua maˡi na Anoˡi ru Abu siana sa tai neˡe kira faˡamamana, osiˡana sa Jesus noaˡa kasi fane ˡua fasi ˡiri ke oli ˡuana saena ˡinotoˡanga nia.

40 Ti ngwae ana fikuˡa neˡe, kira rongoa fatalana sa Jesus, kira ka ˡuri, "Ngwae neˡe nia na profet ˡinotoˡa neˡe kulu masia!"

41 Ma ti ngwae kira ka saea, "Nia na Christ, na ngwae ba God filia fuana faˡamaurilana ngwae ki!"

Aia, ma ti ngwae laˡu, kira ka saea, "Na ngwae filia noaˡa kasi leka laˡu maˡi faˡasia ˡi Galili! 42 Osiˡana na Kerekereˡa Abu nia saea na Christ ke baˡa futa maˡi ana kwalafa sa David na ngwae tatalafaˡa, ma ke futa ˡi Betlehem, maˡe fanoa neˡe sa David nia doe logo maˡi ana." 43 Ma na ngwae neˡe ki, noaˡa kira kasi alua goˡo taˡi manataˡanga sulia sa Jesus. 44 Ma bali ana ngwae kira oga liu kira ka daua sa Jesus, bore ma noaˡa ta ngwae kasi sasia goˡo ta ru ana.

45 Na ngwae folo baera ki noaˡa kira kasi daua goˡo sa Jesus, ma kira oli kwau siana na fata abu doe ki, ma na Farasi ki. Ma kaidaˡi kira dao naˡa, na fata abu doe ki, ma na Farasi ki, kira ka fata ˡuri, "Faˡuta neˡe noaˡa kamu kasi ngalia maˡi?"

46 Ma kira ka olisida ˡuri, "Kaimili ˡarefo liu ana niaˡa, osiˡana noaˡa ta ngwae kasi alaˡa ˡunaˡeri diˡia niaˡa."

47 Na Farasi ki kira ka fata ˡuri fuada, "Sali kaumulu faˡamamana logo ˡaumulu ana sokeˡa nia ki taka? 48 Noaˡa ta ngwae ana faˡinaˡonaˡo kulu ki nama ta Farasi, kira kasi faˡamamana goˡo ana! 49 Na fikuˡa neˡeri goˡo ˡana neˡe kira faˡamamana ana niaˡa. Ma noaˡa kira kasi sai goˡo ana na taki sa Moses ki. Nia ˡunaˡeri ma God ke baˡa kwaiˡida."

50 Aia, ma taˡi ngwae ana na Farasi ki satana sa Nikodimas ba nia leleka maˡi siana sa Jesus ˡi naˡo, nia ka fata ˡuri fuana na Farasi ki, 51 "Na taki kulu ki ba saea noaˡa kulu kasi matalangani ta ngwae si diˡia noaˡa kulu kasi rongo leˡa ana fatalana ka sui mala kulu fiˡi ngalia maˡi fuana na matalangaˡi lana."

52 Ma kira ka fata ˡuri fuana sa Nikodimas, "ˡIrai ma ˡaeˡo logo ta ngwae faˡasia ˡi Galili niniˡa? Diˡia ˡoko toˡomaˡi leˡa ana Kerekereˡa Abu, ˡoko lisia talamu. Na profet ˡinotoˡa neˡe kulu masia noaˡa kasi baˡa leka goˡo maˡi faˡasia ˡi Galili!"

Na kini kakabara

53 Aia, ngwae ki taˡifau kira oli naˡa ˡuana na luma kira ki,

8 bore ma sa Jesus ka raˡe ˡuana gwauna faˡi ua neˡe kira saea ˡani Olif. ††2 Ma ˡi ˡofodangi laˡa bilabila ana faˡi asoa ˡi buri, nia ka oli laˡu ˡuana saena Luma Abu God. Ma na fikuˡa doe liu, kira ka fiku kalia niaˡa, ma nia ka tua ˡi ano, ma ka faˡamanatada. 3 Ma na ngwae faˡamanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kira ka ngalia maˡi taˡi kini neˡe kira daua faˡinia na ˡusuˡa. Ma kira ka faˡa uua ˡi safitada. 4 Ma kira ka fata ˡuri fuana sa Jesus, "Ngwae faˡamanata ˡae, na kini neˡe kami daua faˡinia ˡusuˡa. 5 Aia, ma ˡi saena na taki neˡe sa Moses nia kwatea fuaka ki, nia saea fasi neˡe kini ˡuri, kika ˡuia ˡani na fau ˡiri nia ka mae. Ma na tae neˡe ˡoko

† *7:38 Esikiel 47:1; Sekaraea 14:8*

†† *Kira saea ˡani ua Olif, osiˡana neˡe ˡai olif ki ˡoro ˡi neˡeri.*

saea ana niaˈa kwa?” 6 Kira saea ru neˈe ˈiri kira ka ilitoˈona fuana kika dao toˈona ta ru, fasi ˈiri kira ka giosia ˈani sa Jesus.

Ma sa Jesus ka gwauru ˈana ˈi ano, ma ka kerekere ˈani ˈuˈuna ˈi fafona ano. 7 Ma kaidaˈi kira saefilo goˈo ˈada, nia ka tataˈe, ma ka fata ˈuri fuada, “Sa tai amuˈa neˈe noaˈa kasi sasia ta ru taˈa, nia ke eta ˈuia ˈani ta gwaˈi fau.” 8 Sui, nia ka gwauru laˈu, ma ka kerekere laˈu ˈi fafona ano. 9 Ma kaidaˈi kira rongoa ru neˈe, kira ka leka naˈa ˈada, taˈi taˈi ngwaeˈa, talaˈae ana na ngwae ngwaro ki. Ma kira ka faˈasia sa Jesus ka tua naˈa taˈifili nia faˈinia na kini baera neˈe nia uu goˈo ˈana ˈi neˈeri. 10 Ma nia ka tataˈe laˈu, ma ka fata ˈuri, “Kini neˈe ˈae, na ngwae baera ki, kira naˈa ˈi faˈi? Nia faˈuta? Noaˈa ta ngwae ada kasi ore naˈa fasi ˈiri nia matalangaˈi ˈoe kwa?”

11 Ma nia ka olisia ka ˈuri, “Ngwae ˈaˈana ˈae, noaˈa naˈa ta ngwae.”

Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “Ma nauˈa bore, noaˈa nau kusi matalangaˈi ˈoe logo. ˈOke leka naˈa ˈamu, ma talaˈae taˈena noaˈa ˈoe kosi sasia naˈa ta ru taˈa laˈu.”

Sa Jesus neˈe na madakolaˈanga

12 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri fuana Farasi ki, “Nauˈa neˈe, nau ku diˈia na madakolaˈanga fuana ngwae ki saena magalia neˈe. Ngwae neˈe nia leka maˈi suli nau, noaˈa nia kasi liu ˈi saena maˈerodo. Nia ka liu saena madakolaˈanga, ma nia ke baˈa mauri firi.”

13 Ma na Farasi ki kira ka fata ˈuri fuana, “ˈAeˈo ˈamu talamu neˈe ˈoko faˈarongo ˈaniˈo. Na fatalamu sulia ˈaeˈo talamu noaˈa kasi mamana.”

14 Sa Jesus ka fata ˈuri, “Noaˈa goˈo. Sui bore ˈana nau ku faˈarongo ˈani nau talaku, tae neˈe nau ku saeˈe ki niˈi mamana, osiˈana nau ku saiana kula neˈe nau ku leka maˈi faˈasia, ma ˈi faˈi neˈe nai baˈa leka ˈuana. Ma noaˈa kamu kasi sai goˈo ana kula neˈe nau ku leka maˈi faˈasia, ma kula neˈe nai baˈa leka ˈuana. 15 Kamu matalangani ru ki sulia manataˈanga ngwae saena magalia neˈe goˈo ˈana. Aia, ma noaˈa nau kusi matalangani ta ngwae. 16 Bore ma diˈia nau ku matalangani ta ngwae, nau ku matalangaˈi sulia manata ˈanga saga. Nau noaˈa kusi matalangani ta ngwae taˈifili nau, ma keroˈo taˈifau goˈo Maˈa neˈe nia asungaˈi nau maˈi neˈe rao faˈi nau. 17 Na taki kamu ki saea ka sui naˈa, diˈia ro ngwae ki kira alangaˈi sulia ta ru, tae neˈe kera saea nia mamana. 18 Nau ku faˈarongo ˈani nau talaku, ma na Maˈa neˈe nia asungaˈi nau maˈi, nia logo neˈe ka faˈarongo ˈani nau.”

19 Sui, kira ka saefiloa sa Jesus kika ˈuri, “ˈUri ma maˈa ˈoe nia ˈi faˈi kwa?”

Ma sa Jesus ka olisi kira ka ˈuri, “Noaˈa kamu kasi saiaku ma na Maˈa nau bore. Diˈia kamu saiaku, kamu ka sai logo ana Maˈa nau.” 20 Sa Jesus ka saea na ru neˈe ki ana kaidaˈi nia faˈamanata na ngwae ki ˈi saena Luma Abu God, ˈi saena agi luma neˈe kira alua kufikufi ru neˈe kira alua ˈani na kwatea kira ki ˈi saena. Aia, ma ana kaidaˈi neˈeri, noaˈa ta ngwae kasi daua goˈo, osiˈana noaˈa kasi dao ˈua ana kaidaˈi nia.

Nia ˈafitaˈi kamu ka leka ˈuana na kula neˈe nai baˈa leka ˈuana

21 Sa Jesus ka fata ˈuri laˈu fuada, “Nai baˈa leka, ma muke baˈa lulu nau. Ma muke baˈa mae, ma God noaˈa kasi rufuanata goˈo ana taˈangaˈa kamu ki. Ma nia ˈafitaˈi kamu ka leka ana kula neˈe nai baˈa leka ˈuana.”

22 Ma na ngwae faˈinaˈonaˈo Jiu ki kira ka fata ˈuri, “Nia saea ni ke baˈa ˈafitaˈi goˈo kulu ka leka ˈuana kula neˈe nia ke baˈa leka ˈuana. ˈUri ma nia ke baˈa saungi nia ˈana talana taka?”

23 Sa Jesus ka olisi kira ka fata ˈuri, “Kaumulu leka maˈi faˈasia na fanoa neˈe ˈi ano goˈo. Bore ma nau ku leka maˈi faˈasia ˈi langi. Kaumulu neˈe faˈasia na magalia neˈe. Ma nauˈa noaˈa laˈu faˈasia na magalia. 24 Nia neˈe, nau ku saea ka sui naˈa muke baˈa mae, ma God noaˈa kasi rufuanata ana taˈangaˈa kamu ki. Nia mamana naˈa, diˈia noaˈa kamu kasi faˈamamana neˈe Nauˈa Niniˈa, † God noaˈa kasi rufuanata ana taˈangaˈa kamu ki.”

25 Sui kira saefiloa kira ka ˈuri, “ˈUri ma ˈaeˈo sa tai niniˈa?”

Ma sa Jesus ka olisida ka fata ˈuri, “Nau niniˈa diˈia nama ba nau ku eta saea naˈa fuamuˈa saena faˈamanataˈanga nau ki. 26 Nau ku toˈo ana na ru ˈoro liu ki neˈe nau ku saiana nau ku alaˈa suli kamu fuana matalangaˈilamuˈa ˈani. Ngwae neˈe nia asungaˈi nau maˈi, nia neˈe na ngwae mamana. Aia, ma tae neˈe nia saea fuaku, nia neˈe nau ku saea fuana ngwae ki taˈifau.”

27 Ma noaˈa kira kasi sai goˈo ana neˈe sa Jesus nia fata sulia Maˈa nia maˈi ˈi langi. 28 Nia neˈe, nia ka fata ˈuri fuada, “Kaidaˈi muke alu nau, na Ngela Ngwae, fafona ˈai rara folo, muke saiaku neˈe Nau Niniˈa. Ma ana kaidaˈi neˈeri, muke baˈa saiana neˈe noaˈa nau kusi sasia ta ru sulia na manatalaku talaku. Bore ma nau ku saea goˈo ru neˈe Maˈa nia faˈamanata nau ˈani, nia neˈe nau ku saeˈe fuamuˈa. 29 ˈIu, ma Maˈa neˈe nia asungaˈi nau naˈa maˈi, nia ka tua faˈi nau sulia asoa ki. Noaˈa nia kasi danga ˈani nau, duˈungana nau ku sasia ru neˈe nia faˈasaeleˈa nia sulia asoa ki.”

30 Ma ngwae ˈoro ki kira ka faˈamamana ana sa Jesus, kaidaˈi kira rongoa nia saea na ru neˈeri ki.

Sa Jesus faˈinia sa Abraham

31 Sui sa Jesus ka fata ˈuri fuana ngwae neˈe kira faˈamamana ana niaˈa ki, “Diˈia muke sasi sulia na faˈamanataˈanga nau ki, kamu na ngwae fafarongo mamana nau ki naˈa. 32 Ma muke baˈa saiana ru mamana ki sulia God, ma na ru mamana sulia God ki neˈe kwate kamu ke tua aloge.”

33 Kira olisia sa Jesus, kira ka ˈuri, “Kami na ngwae ana kwalafa sa Abraham ki naˈa. Noaˈa kami ˈisi rao ˈoˈo laˈu fuana ta ngwae. Faˈuta neˈe ˈoko saea mike tua aloge?”

---

† *Na sata neˈe, “Nauˈa Niniˈa,” ba God saea ˈani niaˈa talana saena. Aesea 41:4, 43:10-13,25, 46:4, 48:12 ma Diutronomi 32:39*

34 Sa Jesus ka fata ˈuri laˈu fuada, “Ru mamana nau
ku saea fuamuˈa. Ngwae neˈe kira roˈosulia na falafala
taˈa ki, na falafala taˈa neˈeri ki neˈe gwaungaˈi fafida,
ma kira ka rao ˈoˈo naˈa ˈada ˈi olofana. 35 Na ngwae
neˈe nia tua aloge, nia neˈe na ngwae neˈe nia futa ana
kwalafa, ma ka toˈo ana mamanaˈanga fuana tuaˈa
saena luma maˈa nia. Ma na ngwae neˈe ka rao ˈoˈo
goˈo ˈana, nia noaˈa kasi tua mamana ana kwalafa.
36 Nia neˈe, diˈia nauˈa, na Ngela God, nau ku
faˈasakadola kamu, nia neˈe kamu fiˈi aloge mamana.
37 Nau ku saiana kamu na ngwae ana kwalafa sa Abra-
ham. Ka ˈunaˈeri bore ˈana ma, kamu ka oga saungi-
laku, osiˈana noaˈa kamu kasi oga goˈo sasiˈa sulia na
faˈamanataˈanga nau ki. 38 Nau ku fata sulia tae neˈe
Maˈa nau nia faˈataˈinia fuaku. Aia, ma kamu ka sasia
tae ki neˈe maˈa kamu nia saeˈe fuamuˈa.”
39 Kira olisia sa Jesus kira ka ˈuri, “Maˈa kami naˈa neˈe
sa Abraham!”
Sa Jesus ka ˈuri fuada, “Diˈia kamu na kwalafa sa
Abraham ki mamana, muke sasia logo na ru neˈe nia
saunganiˈi ki. 40 Aia, ma nau ku saea goˈo ˈaku na ru
mamana ki neˈe nau ku rongoa maˈi faˈasia God fua-
muˈa sulia asoa ki. Bore ma kamu ka oga goˈo ˈaumulu
saungilaku. Bore ma sa Abraham noaˈa kasi sasia goˈo
ta ru ˈunaˈeri. 41 Kamu sasia goˈo ˈamuˈa na ru neˈe
maˈa kamu nia sasiˈi ki.”
Kira ka fata ˈuri fuana, “Taˈifilia God goˈo neˈe Maˈa
kaimili, ma kaimili neˈe na ngela mamana nia ki.”
42 Sa Jesus olisida ka fata ˈuri, “Diˈia God neˈe maˈa
kamu mamana, muke alafe fuaku, osiˈana neˈe nau ku
leka maˈi faˈasia God, ma nau ku tua faˈi kamu ˈi neˈe.
Noaˈa nau kusi leka maˈi sulia na mamana ˈanga nau
talaku. God neˈe asungaˈi nau maˈi. 43 Faˈuta neˈe
noaˈa kamu kasi rongo saiana fatalaku re? Nia ˈunaˈeri
osiˈana noaˈa kamu kasi oga goˈo rongolana. 44 Aia, ma
kamuˈa neˈana, na maˈa kamu neˈe sa Saetan naˈa. Nia
neˈe, kamu ka oga sasilana na ru ki, diˈia logo neˈe nia
sasiˈi. Sa Saetan neˈe nia na ngwae fuana saungwaeˈa
naˈa, sulia nia ˈita ka sasia ˈua naˈa maˈi. Ma nia ka kina
na mamanaˈanga, osiˈana noaˈa nia kasi toˈo ana ta
tae neˈe ka mamana ana niaˈa. Kaidaˈi nia sokea ˈana
ta ngwae, na falafala nia naˈa neˈeriˈa, duˈungana nia
neˈe ngwae fuana sokeˈa naˈa, ma nia neˈe maˈa naˈa
fuana na ngwae soke ki taˈifau. 45 Ma ru mamana nau
ku saea fuamuˈa, ru neˈeri neˈe sasia noaˈa kamu kasi
oga goˈo faˈamamana laku. 46 Ma sa tai amuˈa neˈe sa-
iana ka faˈataˈinia na tae neˈe nau ku sasia ka taˈa ana?
Noaˈa! Aia, ma faˈuta neˈe noaˈa kamu kasi faˈama-
mana nau, kaidaˈi nau ku saea ru mamana ki fuamuˈa?
47 Aia, sa tai neˈe kira ˈita maˈi siana God, kira saiana ki-
ra ka rongo sulia na fatalana. Ma kamuˈa neˈe, noaˈa
kamu kasi ˈita maˈi ana God. Ma nia neˈe ka sasia
noaˈa kamu kasi sailinga.”
48 Sui, kira ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “Na ru ba kami
saea suliˈo nia mamana ba kami saea ˈaeˈo ngwae
faˈasia Samaria, ma ˈoko toˈo ana na ano ˈi ru taˈa.”
49 Sa Jesus olisida ka fata ˈuri, “Noaˈa goˈo, noaˈa nau
kusi toˈo ana ta anoˈi ru taˈa. Ma nau ku faˈaˈinotoˈa na
Maˈa nau, bore ma noaˈa kamu kasi faˈaˈinotoˈa goˈo
nauˈa. 50 Ma noaˈa nau kusi oga goˈo neˈe na ngwae ki
kira ka fuˈusi ˈinotoˈa aku. Maˈa nau lala neˈe nia oga
fuana ngwae ki kira ka fuˈusi ˈinotoˈa aku. Ma niaˈa lo-
go neˈe ke baˈa kwai matalangaˈi ˈani ˈoloˈoloˈa. 51 Ru
mamana nau ku saea fuamuˈa, sa tai neˈe nia sasi sulia
faˈamanataˈanga nau, noaˈa nia kasi mae.”
52 Sui kira olisia sa Jesus kira ka fata ˈuri, “Kaimili fiˈi
saiamu, neˈe ˈoko toˈo ana anoˈi ru taˈa! Sulia koˈo kia
sa Abraham nia mae naˈa, ma na profet ki logo kira ka
mae. Faˈuta neˈe ˈoko saea diˈia ngwae sasia sulia faˈa-
manataˈanga ˈoe, noaˈa nia kasi mae? 53 Koˈo kia sa
Abraham nia na ngwae ˈinotoˈa, bore ma nia mae naˈa.
Ma ˈaeˈo neˈe, ˈoko fia fasi ˈoko ˈinotoˈa ka liufia sa
Abraham kwa? Ma na profet ki logo ba kira mae naˈa.
ˈIrai ma ˈoko saeˈo mo ˈania sa tai?”
54 Sa Jesus ka olisi kira ka ˈuri, “Diˈia nauˈa goˈo ˈana
neˈe nau ku fuˈusi ˈinotoˈa ana nauˈa talaku, ˈirai ˈino-
toˈanga nau nia ru ˈoˈo goˈo ˈana. Aia, ma na ngwae
fuana neˈe ka fuˈusi ˈinotoˈa aku neˈe Maˈa nau neˈe
kamu saea nia neˈe God kamu. 55 Sui bore ˈana, noaˈa
kamu kasi saiana goˈo God. Ma nau ku saiana niaˈa.
Bore ma diˈia nau ku saea noaˈa nau kusi saiana, nau
ku diˈia logo kamuˈa neˈe kamu sai liu ana sokeˈa. Aia,
ma nau ku sai leˈa liu naˈa ana, ma nau ku sasi sulia fa-
talana. 56 Ma na koˈo kamu sa Abraham nia saeleˈa liu,
osiˈana nia lisia naˈa daolaku maˈi. Ma nia ka lisia naˈa,
ma ka saeleˈa liu sulia.”
57 Ma kira ka fata laˈu ˈuri fuana, “Kwaraˈae! Lima ak-
wala faˈi ngali ki kasi sui ˈua fafia futa lamu, ma ˈoko
saea ˈoko lisia sa Abraham kwa?”
58 Sa Jesus ka olisi kira ka fata ˈuri, “Ru mamana nau
ku saea fuamuˈa: Kaidaˈi sa Abraham noaˈa kasi futa
ˈua, Nau Niniˈa, nau ku tua naˈa.”
59 Ana kaidaˈi neˈeri, kira ka ngalia naˈa fau ki fuana
ˈuimaelana, duˈungana nia fata ˈunaˈeri. Sui, nia ka
ago naˈa faˈasi kira, ma ka leka naˈa faˈasia na Luma
Abu God.

Sa Jesus nia gura na ngwae maana rodo

9 Kaidaˈi sa Jesus nia liliu ˈana, nia ka lisia taˈi ng-
wae neˈe maana rodo ˈita naˈa maˈi ana kaidaˈi nia
futa ana. 2 Ma na fafarongo nia ki kira saefilo nia kira
ka ˈuri, “Ngwae faˈamanata ˈae, na taˈangaˈa sa tai
neˈe sasia na maana na ngwae neˈe ka rodo ˈita naˈa
maˈi ana futalana kwa? Na abula taˈangaˈa nia ˈana ta-
lana nama na abula taˈalana na maˈa nia ma na teˈa
nia?”
3 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Na maa rodo neˈe
saungia, noaˈa laˈu sulia na abula taˈangaˈa nia ˈana ta-
lana, ma noaˈa laˈu na abula taˈalana na maˈa nia na-
ma na teˈa nia. Na maana ka rodo fasi ˈiri muke lisia na
ngasingasiˈanga God neˈe rao ana niaˈa. 4 Ana kaidaˈi
nia dangi ˈua, kuke sasia nama na raoˈa God neˈe nia
kwate nau maˈi fuana. Sulia na rodo nia karangi naˈa,
kaidaˈi ba noaˈa ta ngwae kasi rao naˈa. 5 Kaidaˈi nau
ku tua ˈua ˈi saena magalia, nauˈa neˈe na madako-
laˈanga fuana na ngwae ana magalia.”

6 Ma ˈi buri ˈana sa Jesus nia saea ru neˈe, nia ka
ngisu saena ano, ma ka bunia moˈa ˈani ngisuna, ma
ka ongoa ˈani na maana na ngwae neˈeri. 7 Ma sa Jesus
ka fata ˈuri fuana, “ˈOe leka ˈoko taufia naˈa maamu ˈi
saena na namo ˈi Saelom.” (Sata neˈe, na fadalana
neˈe, “Alungaˈinia.”) Ma na ngwae neˈeri ka leka ka tau-
fia naˈa maana, ma nia ka lia naˈa.
8 Ma na ngwae ana fanoa nia, ma na ngwae neˈe kira
lisia ba nia gani gani ru goˈo ˈana ˈi naˈo, kira ka sae-
filoda kwailiu, “Nia na ngwae ba nia tua ma ka gani
gani ru goˈo ˈana niniˈa?”
9 Ma ti ngwae kika ˈuri, “Niaˈa naˈa niniˈa.”
Ma ti ngwae laˈu kira ka fata ˈuri, “Noaˈa laˈu niaˈa
niniˈa, bore ma lisilana diˈia na ngwae baera.”
Ma na ngwae neˈeri ˈana talana ka fata ˈuri, “Nauˈa
naˈa ngwae baera niniˈa.”
10 Ma kira ka saefiloa, “Faˈuta neˈe na maamu ka ˈifi
naˈa ˈira kwa?”
11 Ma nia ka olisida ka ˈuri, “Na ngwae neˈe satana sa
Jesus neˈe nia saungaˈinia moˈa, ma ka ongoa ˈani na
maaku. Ma nia ka saea fuaku nau ku leka, nau ku tau-
fia naˈa maaku ˈi saena na namo ˈi Saelom. Sui nau ku
leka, ma kaidaˈi nau ku taufia naˈa na maaku goˈo neˈe
maaku ka lia naˈa.”
12 Ma kira ka saefiloa laˈu ˈuri ana, “Ma nia naˈa ˈi faˈi
kwa?”
Ma nia ka olisida ka ˈuri, “Nau ku kina.”
13 Ma ˈi buri, kira ka talaˈia naˈa na ngwae baera siana
na Farasi ki. 14 Aia, ma faˈi asoa neˈeri sa Jesus saun-
gaˈinia na moˈa ma ka gura naˈa maana na ngwae
neˈeri, na faˈi asoa Sabat asoa ana mamaloˈanga. 15 Ma
na Farasi ki kika saefiloa laˈu na ngwae neˈeri, “Faˈuta
neˈe nia sasi ˈoko lia naˈa.” Ma nia ka saea ka ˈuri fua-
da, “Sa Jesus nia alua moˈa fafia na maaku. Sui nau ku
taufia naˈa maaku, ma na maaku ka lia naˈa.”
16 Ma ti ngwae ada neˈe Farasi ki kira ka fata ˈuri, “Na
ngwae neˈe nia sasia ru neˈe, noaˈa nia kasi leka laˈu
maˈi faˈasia God, osiˈana nia ˈoia na taki ana Sabat, ˈani
guralana na ngwae neˈe ana Sabat.”
Ma ti ngwae laˈu kira ka ˈuri, “Noaˈa, ma faˈuta mo
neˈe na ngwae abula taˈa ˈuri ka fulia na faˈanadaˈa
doe ˈunaˈeri ki?” Ma noaˈa kira kasi ˈado fiku goˈo os-
iˈana na ru neˈeri.
17 Sui na Farasi ki kira ka saefilo ˈuri laˈu ana na ng-
wae neˈeri, “ˈOko saea sa Jesus neˈe gura naˈa maamu,
na tae neˈe ˈoko saea ana?”
Ma nia ka ˈuri, “Niaˈa ta profet.”
18 Ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki, kira ka ˈaila
ˈani faˈamamanalana ana neˈe maana nia rodo naˈa
maˈi ˈi naˈo. Ma kira ka saea maˈi na maˈa nia faˈinia
teˈa nia. 19 Ma kira ka saefilo kera ˈuri, “Na ngela koroˈo
nama niniˈa? Koroˈo saea fasi na maana nia rodo naˈa,
ana kaidaˈi nia futa maˈi ana. Ma tae neˈe sasia nia ka
lia naˈa ana kaidaˈi neˈe?”
20 Ma na maˈa nia faˈinia teˈa nia kera olisida kira ka
ˈuri, “Keroˈo saiana nia na ngela keroˈo, ma keroˈo ka
saiana neˈe maana nia rodo ˈua naˈa maˈi ana kaidaˈi
nia futa ana. 21 Bore ma keroˈo kina logo tae neˈe
kwate ma nia ka lia naˈa, nama sa tai neˈe ka ˈifingia
maana. Kamu ke saefilo nia kwau, sulia nia ˈaˈana naˈa,
ma nia ka tala alaˈa naˈa ˈana talana!” 22 Na maˈa nia
faˈinia teˈa nia kera saea ru neˈe sulia kera maˈu ˈani na
ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki. Sulia kira alafafia ka sui
naˈa, fasi diˈia ta ngwae neˈe ka saea sa Jesus neˈe na
Christ, na ngwae ba God nia filia, noaˈa kira kasi alaˈa-
nia ka ruˈu saena luma fuana foˈongaˈa ki. 23 Nia neˈe
maˈa nia faˈinia teˈa nia kera ka saea, “Nia ˈaˈana naˈa.
Kamu ke saefiloa kwau!”
24 Sui kira ka saea laˈu maˈi na ngwae ba na maana
nia rodo ˈi naˈo, ma kira ka fata ˈuri fuana, “ˈOke fata
alangaˈi ˈi naˈona God neˈe ˈoko saea naˈa ru mamana
ki! Kaimili saiana na ngwae neˈe niaˈa na ngwae taˈa.”
25 Ma na ngwae neˈe ka olisida ka ˈuri, “Nau ku kina
niaˈa na ngwae taˈa nama noaˈa. Taˈi ru nau ku saiana
goˈo ˈaku neˈe ˈuri, na maaku nia rodo ˈi naˈo, bore ma
ana kaidaˈi neˈe nau ku lia naˈa.”
26 Ma kira ka saefilo laˈu ˈuri ana, “Na tae neˈe nia sa-
sia amu kwa? Ma nia ka gura faˈuta ana maamu?”
27 Ma na ngwae neˈe ka olisida ka ˈuri, “Nau ku saea
ka sui naˈa fuamuˈa ba, bore ma noaˈa kamu kasi ron-
goa goˈo. Faˈuta neˈe kamu ka oga laˈu rongolana? Sali
kaumulu oga kamu ka faˈamamana ma kamu ka leka
logo sulia niaˈa.”
28 Kira fata buri tolingaˈi fuana ma kira ka ˈuri, “ˈAeˈo
neˈe ngwae fafarongo nia kwa. Bore ma kaimili na ng-
wae fafarongo sa Moses ki lala. 29 Sulia kaimili saiana
God nia fata fuana sa Moses. Ma na ngwae neˈe, kami
kina nia leka maˈi faˈasia ˈi faˈi!”
30 Ma na ngwae neˈe ka olisida ka ˈuri, “Nau ku ˈarefo
liu naˈa ana kaumulu. Osiˈana nia ˈifingia naˈa maaku,
bore ma kamu ka saea neˈe noaˈa kamu kasi saiana
goˈo ˈaumulu ˈi faˈi neˈe nia leka maˈi faˈasia. 31 Kulu
taˈifau, kulu saiana God noaˈa kasi rongoa na ngwae
taˈa ki. Nia ka rongoa lala na ngwae neˈe kira fuˈusi
ˈinotoˈa ana ki, ma kira ka sasia na ru neˈe nia oga fua-
na kira ka sasiˈi. 32 Ka ˈita ˈua naˈa maˈi ana etangilana
na magalia, noaˈa kulu ˈiri rorongoa ˈua neˈe ta ngwae
ka ˈifingia maana ta ngwae neˈe rodo ˈita ana kaidaˈi
nia futa maˈi ana. 33 Ma diˈia na ngwae neˈe noaˈa kasi
leka maˈi faˈasia God, nia ˈafitaˈi nia ka sasia ta ru ˈu-
naˈeri.”
34 Ma kira ka saetaˈa liu, ma kira ka fata ˈuri fuana,
“ˈOko doe maˈi saena taˈangaˈa ˈita naˈa maˈi ana futa-
lamu! Faˈuta neˈe ˈoko oga ˈoke faˈamanata kaimili
lala?” Sui kira ka luia noaˈa nia kasi ruˈu ˈi saena na
luma fuana foˈongaˈa ki.
35 Sui sa Jesus ka rongoa neˈe kira sasi ˈunaˈeri ana
ngwae neˈeri. Ma nia ka dao toˈona ma ka fata ˈuri,
“ˈUri ma ˈoko faˈamamana ana na Ngela Ngwae?”
36 Ma na ngwae neˈe ka olisia ka ˈuri, “Araˈi ˈae, ˈoke
faˈarongo nau, sa tai niniˈa, fasi ˈiri nau ku faˈama-
mana ana niaˈa?”
37 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuana, “ˈOko lisia ka sui
naˈa, ma niaˈa naˈa neˈe ˈoko fata faˈinia ana kaidaˈi
neˈe.”

38 Ma na ngwae neˡe ka saea, “Aofia ˡae, nau ku faˡamamana naˡa amu.” Ma nia ka bobo uruuru ˡi ano ˡi naˡona ˡaena sa Jesus.
39 Sa Jesus ka fata ˡuri, “Nau ku leka maˡi ˡiri nai toˡolangaˡinia ngwae ana magalia ki ˡani ro fikutaˡi ngwae ki. Ta fikutaˡi ngwae diˡia ngwae maa rodo ki osiˡana noaˡa kira kasi saiana ru mamana sulia God. Ngwae neˡe ki, nau ku kwatea kike lia saiana ru mamana sulia God. Ta fikutaˡi ngwae kira fia fasi kira lia saiana ru mamana sulia God. Nau ku faˡataˡinia neˡe noaˡa kira ˡiri saiana ru mamana sulia God.”
40 Ma ti ngwae ada neˡe Farasi ki neˡe kira tua ˡi neˡeri faˡinia, kira rongoa nia saea ru neˡe, ma kira ka saefiloa, “ˡUri ma ˡoko saea fasi neˡe maamiˡa rodo logo niniˡa?”
41 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Diˡia maamuˡa nia rodo ˡira noaˡa God kasi matalangaˡi kamu, sui bore ˡana kamu ka abula taˡa. Bore ma kamu saea neˡe kamu lia saiana ru mamana. Nia neˡe kwate God ka matalangaˡi kamu.”

Sa Jesus neˡe na ngwae leˡa fuana liaˡa sulia na sipsip ki

10 Sa Jesus ka saea fuana na fafarongo nia ki ka ˡuri, “Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, na ngwae neˡe noaˡa kasi ruˡu ana na sinamaa ana na foka na sipsip ki, ma ka ruˡu goˡo maˡi ˡana ˡi burina na fokaˡi sipsip, niaˡa na ngwae bili. 2 Ma na ngwae neˡe nia ruˡu maˡi ana sinamaa, niaˡa naˡa neˡe na ngwae mamana neˡe ka lia sulia na sipsip ki. 3 Na ngwae folo ana sinamaa ka ˡifingia na sinamaa ana foka fuana, ma na sipsip ki kira ka rongo saiana na lingana, ma kira ka leka maˡi siana. Nia ka saea satana na sipsip nia ki, ma ka talaˡida ˡi maa. 4 Ma kaidaˡi nia ka talaˡia na sipsip nia ki taˡifau ˡi maa, nia ka etaeta ˡi naˡoda, ma kira ka leka ˡi burina, sulia kira rongo saiana na lingana. 5 Ma nia ˡafitaˡi kira ka leka ˡi burina ta ngwae matamata. Kira ka tafi faˡasia, osiˡana noaˡa ki kasi rongo saiana na lingana.”
6 Ana kaidaˡi sa Jesus ka alaˡa ˡani na tarifulaˡanga neˡe fuada, bore ma noaˡa kira kasi sai goˡo ana na fadalana. 7 Nia neˡe, sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, nauˡa neˡe na sinamaa fuana na sipsip ki ke ruˡu ana. 8 Na ngwae ba kira dao maˡi ˡi naˡo ana nauˡa ki, kira diˡia na ngwae bili ki, ma na sipsip ki noaˡa kasi roˡo goˡo suli kira. 9 Nau ku diˡia na sinamaa fuana ruˡungaˡa. Sa tai bore ˡana neˡe nia ruˡu maˡi ana nauˡa, nai baˡa faˡamauria. Nia ke baˡa ruˡu maˡi ma ka ruˡu kwau ma ka dao toˡona na ru leˡa ki. 10 Na ngwae bili nia dao goˡo maˡi ˡana fuana bili lana ru ki ma ka saungwae ma faˡinia faˡali ruˡanga. Bore ma nau ku dao maˡi fasi ˡiri muke toˡo ana na mauriˡa neˡe nia leˡa ka tasa.
11 “Nau ku diˡia logo na ngwae neˡe nia lia leˡa sulia sipsip ki. Ma nau ku maˡudi fuana maeˡa ˡusia na sipsip nau ki. 12 Ma na ngwae neˡe nia rao goˡo fuana na folifoliˡa, ma na sipsip ki noaˡa laˡu ru nia ki, kaidaˡi nia lisia na kui kwasi ka leka maˡi, nia ka faˡasia naˡa sipsip ki, ma ka tafi naˡa ˡana. Ma na kui kwasi ka leka maˡi ka saungia na sipsip ki, ma ka takalongaˡinia na sipsip ki. 13 Na ngwae neˡeri ka tafi naˡa ˡana sulia nia rao goˡo ˡana fuana folifoliˡa, ma noaˡa kasi gerea goˡo na sipsip ki. 14-15 Nau ku lia leˡa sulia na sipsip ki, ma nau ku maˡudi fuana maeˡa ˡusia na sipsip nau ki. Ma kira ka saiaku, ma nau ku saiada logo, diˡia logo neˡe Maˡa nia saiaku, ma nau ku sai logo ana. 16 Ma ti sipsip aku logo neˡe noaˡa kira kasi tua ˡua saena foka. Ma nai baˡa ngalida logo maˡi. Ma kira ka rongo saiana lingaku. Ma kira ke baˡa tua fiku saena taˡi amuˡi sipsip nau faˡinia na sipsip neˡe kira eta tua naˡa ˡi neˡe ki. Ma nai baˡa lia sulida taˡifau.
17 “Na Maˡa nia alafe fuaku, osiˡana nau ku maˡudi fuana nai mae, fasi ˡiri nau ku mauri laˡu. 18 Noaˡa ta ngwae kasi saungi nau, diˡia noaˡa nau kusi danga ˡania fuana. Ma nia naˡa neˡe kwaiogaiˡanga nau. Nau ku toˡo ana ngasingasiˡanga fuana kwatelana nauˡa talaku fuana maeˡa ma fuana mauriˡa logo. Na ru neˡe na Maˡa nau saea fuaku, nai sasia neˡeriˡa.”
19 Ma ana kaidaˡi neˡeri, ngwae Jiu ki noaˡa kira kasi alua naˡa taˡi manataˡanga sulia sa Jesus osiˡana na ru neˡe nia saeˡe ki. 20 ˡOrolada kira saea, “Ngwae neˡe nia bolebeleˡa, ma ka toˡo ana anoˡi ru taˡa. Noaˡa kamu kasi roˡosulia!”
21 Bore ma ti ngwae ada kira ka fata ˡuri, “Na ngwae neˡe nia toˡo ana anoˡi ru taˡa, nia ˡafitaˡi ka fata ˡuri re! Ma na ngwae neˡe toˡo ana anoˡi ru taˡa, nia ˡafitaˡi ka gura ngwae maada rodo ki, ma kira ka lia laˡu!”

Na ngwae ki kira ˡaila ˡania sa Jesus

22 Ana kaidaˡi ana uniˡi gwariˡa, na ngwae Jiu ki kira fiku ˡi Jerusalem fuana Fangaˡa ana Faˡa Abulana Luma Abu God. 23 Ma sa Jesus ka tua logo saena Luma Abu neˡeri, ma ka liliu goˡo ˡana saena taofa sa Solomon. 24 Aia, ma ana kaidaˡi ngwae ki kira lisia, kira ka fiku maˡi siana, ma kira ka saefiloa kira ka ˡuri, “Kami kwaimasi ka tau liu naˡa. ˡOke sae saga ana fuamiˡa! ˡUri ma ˡaeˡo neˡe na Christ, na ngwae ba God filia ˡiri ka ˡafia na ngwae ki, nama noaˡa?”
25 Sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Nau ku saea fuamuˡa ka sui naˡa, bore ma noaˡa kamu kasi oga goˡo faˡamamana laku. Na raoˡa neˡe nau ku sasiˡi ki, na Maˡa nau neˡe saea nau ku sasiˡi, ma kira ka faˡataˡinia nauˡa naˡa. 26 Bore ma kamu kasi oga goˡo faˡamamana ˡanga, osiˡana neˡe kamuˡa noaˡa laˡu na sipsip nau ki. 27 Na sipsip nau ki neˡe kira rongo saiana na lingana fatalaku, ma nau ku saiada, ma kira ka leka ˡi buriku. 28 Ma nau ku kwatea na mauriˡa firi fuada, ma noaˡa kira kasi mae. Ma ka ˡafitaˡi ta ngwae ka lauda faˡasi nau. 29 Na Maˡa nau neˡe kwatea na sipsip neˡe ki fuaku, nia ka ngasingasiˡa ka liufia naˡa ru ki taˡifau. Ma ka ˡafitaˡi ta ngwae ka laua na sipsip neˡe ki faˡasi nia. 30 Nauˡa faˡinia na Maˡa, keroˡo taˡi ru goˡo.”
31 Ma ana kaidaˡi neˡeri, na ngwae ki kira ka goe fau laˡu maˡi, fasi ˡiri kira ka ˡuia sa Jesus ka mae. 32 Ma sa Jesus ka saefilo kira ˡuri, “Kaumulu lisia ka sui naˡa na raoˡa leˡa ˡoro ki neˡe nau ku sasia faˡasia na Maˡa. ˡUri

ma na raoˡa faˡuta ana na raoˡa neˡe ki neˡe kamu oga saungilaku fafia?”
33 Ma kira olisia kika ˡuri, “Kaimili kasi ˡui ˡoe laˡu fafia
na raoˡa leˡa neˡe ˡoko sasiˡi ki. Kami oga mika ˡui ˡoe
lala fafia neˡe ˡoko fata buri tolingaˡi ana God. Osiˡana
ˡaeˡo na ngwae goˡo ˡana, ma ˡoko saea ˡaeˡo God!”
34 Sa Jesus ka olisi kira laˡu ka ˡuri, “Na alaˡanga ki niˡi
teo naˡa saena Kerekereˡa Abu kamu, God nia saea ka
ˡuri, ‘Kamuˡa na god ki.’ †35 Ma kulu saiana na ru ki taˡi-
fau saena Kerekereˡa Abu, nia mamana daofaˡi liu sulia
kaidaˡi ki. Ma God noaˡa kasi rora kaidaˡi nia fata fuana
koˡo kia ki, ma ka saeda naˡa ˡani god ki. 36 Ma nauˡa
na ngwae neˡe God nia fili nau, ma ka asungaˡi nau
naˡa maˡi saena na magalia neˡe. Ma ka faˡuta neˡe ka-
mu ka saea nau ku fata buri tolingaˡi ana God, kaidaˡi
nau ku saea nau ˡani Ngela nia? 37 Diˡia noaˡa nau kusi
sasia na raoˡa ki neˡe Maˡa nau oga nau ku sasiˡi, noaˡa
kamu kasi faˡamamana nau goˡo. 38 Bore ma si diˡia
nau ku sasia na raoˡa neˡe na Maˡa nia ogaˡi ki, kamu
ka faˡamamana ˡaumulu ana raoˡa neˡeri ki, sui bore
ˡana noaˡa kamu kasi faˡamamana ana na ru neˡe nau
ku saeˡe fuamuˡa ki. Diˡia kamu ka sasia na ru neˡe ki,
muke baˡa sai leˡa ana neˡe na Maˡa nia tua ratai aku,
ma nau ku tua ratai logo ana na Maˡa.”
39 Ma ana kaidaˡi neˡeri logo, kira oga kika daua sa Je-
sus, bore ma nia ka ago naˡa ˡana faˡasi kira.
40 Ma sa Jesus ka oli laˡu ana bali kafo ˡi Jodan, ma nia
ka tua ˡi neˡeri ana kula ba sa John nia siuabua na ng-
wae ki ˡi naˡo. 41 Ma na ngwae ˡoro liu ki kira leka maˡi
siana sa Jesus, ma kira ka fata fuada kwailiu kira ka
ˡuri, “Sa John noaˡa kasi sasia goˡo ti ru faˡanadaˡa,
bore ma na ru neˡe nia fata sulia ana ngwae neˡe, nia
mamana taˡifau goˡo.” 42 Ma na ngwae ˡoro ki ana kula
neˡe kira ka faˡamamana ana sa Jesus.

Maelana sa Lasaros

11 Taˡi ngwae satana sa Lasaros nia mataˡi. Ma nia
ka tua ana fanoa ˡi Betani faˡinia na ro ngwaing-
waena nia ki, ˡi Mary ma ˡi Mata. 2 ˡI Mary neˡeri ba nia
kisitani na ngwaingwai moko leˡa ana ˡaena sa Jesus
na Aofia, ma ka ongoa ˡani na ifuna. 3 Ma na ro kini
neˡe ki kira kwate alaˡanga ˡuana sa Jesus kira ka ˡuri,
“Aofia ˡae, na ngwae neˡe ˡoko kwaima liu ana nia
mataˡi.”
4 Ma kaidaˡi sa Jesus rongoa na ru neˡeri, nia ka fata
ˡuri fuana na fafarongo nia ki, “Sa Lasaros noaˡa kasi
mae ana mataˡinga neˡe. Na mataˡinga neˡe saungia
fasi ˡiri ka faˡataˡinia na ˡinotoˡanga God, ma fasi ˡiri
neˡe ngwae ki kira ke faˡa ˡinotoˡa nau, na Ngela God,
ana.”
5 Ma sa Jesus ka kwaima liu ana sa Lasaros, ma na ro
ngwaingwaena nia ki ˡi Mata ma ˡi Mary. 6 ˡUnaˡeri
bore ˡana, kaidaˡi sa Jesus nia rongoa sa Lasaros nia
mataˡi naˡa, nia ka tua laˡu ˡana ana kula neˡeri nia tua
ana, sulia ro asoa ki. 7 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana na
fafarongo nia ki, “Kulu oli laˡu ˡuana ˡi Judea.”

† *10:34 Sam 82:6*

8 Ma na fafarongo nia ki kira olisia kira ka ˡuri, “Faˡa-
manata ˡae, noaˡa nia kasi tau goˡo ba, na ngwae Jiu ki
kira oga naˡa saungilamu ˡani ˡuilaˡi fau lamu. Ma ˡoko
oga logo ˡoe oli laˡu ˡi neˡeri?”
9 Ma sa Jesus ka fata ˡuri, “Ana taˡi faˡi asoa na
madaˡafi ka sina ˡita ˡi ˡofodangi leleka ka dao ˡi saˡu-
lafi. Diˡia ta ngwae ka liu ana kaidaˡi neˡe madaˡafi ka
sina, ˡafitaˡi nia ka firute, sulia nia lisia na madakolana
na magalia neˡe. 10 Bore ma diˡia ta ngwae ka galo ˡi
saena rodo, nia ka firute, osiˡana noaˡa ta madakolaˡa
fuana.” 11 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri, “Na ngwae
kwaima ba kulu sa Lasaros, nia maliu naˡa, ma nai baˡa
leka, nau ku faˡaada.”
12 Ma na fafarongo nia ki kira olisia kira ka ˡuri, “Aofia
ˡae, diˡia neˡe nia maliu goˡo ˡana, nia ke baˡa leˡa
goˡo.”
13 Na fadalana na alaˡanga sa Jesus fasi sa Lasaros
nia mae naˡa. Bore ma kira fia fasi nia maliu mamana
goˡo ˡana. 14 Nia neˡe, sa Jesus ka faˡarongo madako
ana fuada ka ˡuri, “Sa Lasaros nia mae naˡa. 15 Bore ma
fuana na leˡangaˡa kamu, nau ku saeleˡa neˡe noaˡa
nau kusi tua faˡinia, fasi ˡiri kamu ka faˡamamana nau.
Aia, kulu leka siana.”
16 Sa Tomas (neˡe kira saea ˡani Na ˡIˡiu) ka fata ˡuri
fuana na fafarongo ki, “Kulu leka ˡakulu faˡinia na ng-
wae faˡamanata, fasi ˡiri kulu ke mae logo faˡinia!”
17 Ma kaidaˡi sa Jesus dao ana, fai asoa ki neˡe sui
naˡa ˡi buri ˡana neˡe kira kwaiatoa naˡa sa Lasaros.
18 Na fanoa ˡi Betani tua karangia ˡi Jerusalem, ka bolo
faˡinia uulu agi tala ki goˡo. 19 Ma ngwae ˡoro ˡi Judea ki
kira dao ˡuana na maa toˡolana ˡi Mata ma ˡi Mary, ˡua-
na na gwale ladaroˡo, osiˡana ai ngwane keroˡa nia
mae.
20 Ma kaidaˡi ˡi Mata ka rongoa sa Jesus nia dao maˡi,
nia ka leka ˡuana lisilana. Ma ˡi Mary ka tua goˡo ˡana ˡi
luma. 21 ˡI Mata ka fata ˡuri fuana sa Jesus, “Aofia ˡae,
diˡia ˡoko tua tua goˡo ˡamu ˡi neˡe, ˡirai na ai ngwane
nau kasi mae goˡo. 22 Bore ma nau ku saiana kaidaˡi
neˡe bore ˡana, God saiana ka kwatea goˡo ˡana ta tae
bore ˡana neˡe ˡoko gania ˡuana.”
23 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Na ai ngwane ˡoe
ke baˡa mauri laˡu.”
24 Ma nia ka fata fuana sa Jesus ka ˡuri, “Nau ku sa-
iana nia ke baˡa mauri laˡu ana faˡi asoa ˡisi.”
25 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Nau naˡa neˡe nai
taˡea na ngwae mae ki, ma ku kwatea laˡu na mauriˡa
fuada. Sa tai bore ˡana neˡe nia faˡamamana nau, nia
ke mauri laˡu, sui bore ˡana nia ka mae naˡa. 26 Ma sa
tai bore ˡana neˡe kira faˡamamana nau ki, kike baˡa
toˡo ana mauriˡa firi, ma noaˡa kira kasi mae. ˡUri ma
ˡoko faˡamamana ana ru neˡe kwa?”
27 Ma nia ka olisia ka ˡuri, “ˡIu Aofia. Nau ku faˡama-
mana ana ˡaeˡo naˡa neˡe na Christ, na Ngela God neˡe
nia leka maˡi saena magalia.”
28 Ma buri ˡana neˡe ˡi Mata saea ru neˡeri, nia ka oli,
ma ka kwaroro fuana na kini futa nia ˡi Mary, ma ka fa-
ta ˡuri fuana, “Na ngwae faˡamanata dao naˡa, ma nia
oga ka lisiˡo.” 29 Ma kaidaˡi ˡi Mary nia rongoa ru neˡe,

nia ka tataˡe, ma ka leka ˡaliˡali siana. 30 Ma sa Jesus kasi dao ˡua maˡi fanoa, bore ma nia tua ˡua goˡo ˡana maˡi ana kula ba ˡi Mata nia dao toˡona ana. 31 Ma na ngwae ki neˡe kira tua ˡi luma faˡinia ˡi Mary fuana na gwalelana na manatana, kira leka logo ˡi burina kaidaˡi kira lisia nia tataˡe ma ka leka ˡaliˡali kwau ˡi maa. Kira fia fasi neˡe nia ka leka ˡi maana na kilu gwaˡu ˡiri ka angi ˡi neˡeri.

32 Ma kaidaˡi ˡi Mary ka dao ana kula neˡe sa Jesus nia tua ana, nia ka lisia, ma ka bobo uruuru ˡi naˡona ˡaena, ma ka fata ˡuri, “Aofia ˡae, diˡia ˡoko tua tua goˡo ˡamu ˡi neˡe ˡirai, na ai ngwane nau noaˡa kasi mae goˡo.”

33 Ma sa Jesus ka lisia ˡi Mary nia angi, ma na ngwae ki neˡe kira leka maˡi faˡinia kira angi logo, ma nia ka kwaimanatai liu. 34 Ma sa Jesus ka saefilo kira ka ˡuri, “ˡI faˡi neˡe kamu alua ana?”

Kira ka olisi ˡuri ana, “Aofia ˡae, leka maˡi, ma ˡoko lisia ˡamu.”

35 Ma sa Jesus ka angi. 36 Ma na ngwae Jiu ki kira ka fata fuada kwailiu kika ˡuri, “Kamu lisia na alafeˡanga doe nia fuana sa Lasaros!”

37 Ma ti ngwae ada laˡu kira ka fata ˡuri, “Nia gura na ngwae maada rodo ki. ˡUri ma noaˡa nia kasi luia sa Lasaros faˡasia na maeˡa?”

38 Sa Jesus ka kwaimanatai liu laˡu, ma ka leka ˡi maana na kilu gwaˡu. Na kilu gwaˡu neˡeri, neˡe na faoda neˡe taˡi gwaˡi fau doe neˡe kira alua ˡi maana. 39 Ma sa Jesus ka fata totongaˡi fuada ka ˡuri, “Kamu ke lafua na fau neˡana!”

Ma ˡi Mata na ngwaingwaena na ngwae neˡe mae, ka olisia ka ˡuri, “Aofia ˡae, na fai asoa ki neˡe sui naˡa ˡi burina neˡe kira kwaiatoa. Dao ˡuri, sali nia moko ngwaˡa naˡa!”

40 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Nau ku saea ka sui naˡa fuamu ba diˡia ˡoko faˡamamana nau, ˡoke baˡa lisia na ˡinotoˡanga God.” 41 Ma kira ka lafua na fau neˡeri. Sui sa Jesus ka lia ˡalaˡa ˡi langi ma ka foˡo ˡuri, “Maˡasi ˡae, nau ku baˡatafe ˡoe sulia ˡoko fafarongo naˡa maˡi fuaku. 42 Nau ku saiana neˡe ˡoko rongo nau sulia asoa ki. Nau ku saea ru neˡe, fasi ˡiri neˡe ngwae neˡe ki kira ka faˡamamana ana neˡe ˡoko asungaˡi nau maˡi.” 43 Ma ˡi buri ˡana neˡe nia saea alaˡanga neˡeri, nia ka ri doe ka ˡuri, “Lasaros ˡae, ˡoke ruˡu maˡi ˡi maa!” 44 Ma na ngwae neˡe mae naˡa ka mauri laˡu, ma ka ruˡu naˡa maˡi ˡi maa. Ma na ro ˡae nia ki, ma na ro lima nia ki, kira buta ˡani na ifi fuana ˡafulana na ngwae mae ki, ma na maana kira buta logo. Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Muke logea naˡa ifi neˡe ki faˡasia, ma kamu ke alaˡani ka leka naˡa ana.”

Kira lokoa saungilana sa Jesus

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)

45 Ma na ngwae ˡoro Jiu ki neˡe kira dao maˡi siana ˡi Mary, kira lisia ru neˡe sa Jesus sasia, ma kira ka faˡamamana ana niaˡa. 46 Bore ma ti ngwae ada, kira oli siana Farasi ki, ma kira ka alaˡa suli ru neˡe sa Jesus nia sasia. 47 Ma na Farasi ki, ma na fata abu doe ki, kira ka fiku lokoˡi ru faˡinia na ngwae faˡinaˡonaˡo ki, ma kira ka fata ˡuri, “Tae neˡe kulu ke baˡa sasia ana ngwae neˡe? Sulia ru faˡanadaˡa ˡoro ki naˡa neˡe nia fuliˡi. 48 Ma diˡia kulu ka alaˡania ngwae neˡe ka sasi goˡo ˡana ˡuri, na ngwae ˡoro ki kira ka faˡamamana ana. Sui, na ngwae gwaungaˡi ki faˡasia ˡi Rom, kira ke baˡa saetaˡa naˡa fuakulu. Ma leleka ka ˡuri naˡa, ngwae Rom ki ke baˡa takalongaˡinia na Luma Abu God, ma kira ke faˡalia naˡa maˡe fanoa kia!”

49 Ma taˡi ngwae ada satana sa Kaeafas na ˡingataˡi fata abu ana kaidaˡi neˡeri ka fata ˡuri, “Noaˡa kaumulu ˡiri sai goˡo ana ta ru! 50 Fuila kaumulu ka saiana neˡe nia leˡa goˡo fuana taˡi ngwae neˡe ka mae, fasi ˡiri noaˡa kira kasi saungia ngwae ki taˡifau?” 51 Aia, ma na alaˡanga neˡe sa Kaeafas nia saea naˡa, noaˡa laˡu na ru ˡi manatana taˡifilia. Sulia nia neˡe ˡingataˡi fata abu ana kaidaˡi neˡeri, ma nia neˡe God ka alua na manataˡanga neˡeri ˡi liana. Ma alaˡanga neˡe nia saea sulia sa Jesus ke baˡa mae fuana ˡafilana na ngwae Jiu ki. 52 Ma noaˡa nia kasi mae fuana na ngwae Jiu ki goˡo ˡana taˡifilida. Nia mae fasi ˡiri na ngela God ki taˡifau neˡe kira tua ana fanoa ki taˡifau, kira ka fiku faˡinia na Jiu ki, fasi ˡiri ka alua taˡi fikuˡa.

53 Ma talaˡae ana faˡi asoa neˡe sa Kaeafas saea alaˡanga neˡeri ki, kira ka talaˡae naˡa lokolana manataˡi ngwae ˡoro ki fuana kira ka saungia sa Jesus. 54 Duˡungana ru neˡeri, sa Jesus noaˡa kasi liu tafangaˡi naˡa ana abaˡi kula ˡi Judea. Ana kaidaˡi neˡeri, nia ka leka faˡasia kula neˡeri, ma ka leka faˡinia na fafarongo nia ki kira ka leka, kira ka tua ana fanoa ˡi Ifrem neˡe karangia naˡa abaˡi kula kwasi.

55 Ana kaidaˡi neˡeri, nia karangia naˡa asoa ana Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa Jiu ki. Ma na ngwae ˡoro ki kira ka leka kwau ˡuana ˡi Jerusalem ˡi naˡona na Fangaˡa neˡe, fuana faˡasikasikalada fuana na fafangaˡa sulia na falafala kira ki. 56 Ma na ngwae ki kira ka lulu ˡuana sa Jesus. Ma ana kaidaˡi neˡeri, kira fiku taˡifau maˡi ˡi saena ana Luma Abu God, kira ka saefilo kira kwailiu kira ka ˡuri, “ˡUri ma kaumulu fia nia ke dao maˡi ana na Fangaˡa neˡe? Sali noaˡa goˡo taka!” 57 Kira fata ˡunaˡeri sulia na fata abu doe ki, ma na Farasi ki, kira alu alaˡanga siana ngwae ki ˡuri, “Diˡia ta ngwae ka saiana kula neˡe sa Jesus nia tua ana, nia ke faˡarongo kami ˡani fasi ˡiri mike daua.”

ˡI Mary nia kisitani ngwaingwai fafona ˡaena sa Jesus

(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

12 Ma ono asoa ki ˡi naˡona Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa, sa Jesus faˡinia na fafarongo nia ki kira oli laˡu ˡuana ˡi Betani, na maˡe fanoa sa Lasaros ba sa Jesus nia faˡamauria faˡasia na maeˡa. 2 Kira sasi akaˡu ana fanga ki fuana sa Jesus. Sa Lasaros ta ngwae logo ana na ngwae neˡe kira saea maˡi ˡuana fanga fikuˡa faˡinia sa Jesus. Ma ˡi Mata ka ngali fanga maˡi fuada. 3 Ma ˡi Mary ka ngalia maˡi taˡi biˡi † nura ni kwainuraˡa neˡe kira saea ˡani “nad” neˡe folilana ka doe liu. ˡI Mary ka ngalia maˡi ka kisitani ˡi fafona ˡaena sa Jesus

† *Na biˡi nura tiˡitiˡi neˡe kulufana diˡia 327 grams.*

fuana faˡa ˡinotoˡalana. Sui ˡi Mary ka ongoa ˡaena sa Jesus ˡani ifuna. Ma ana kaidaˡi neˡeri, na luma neˡe ka fungu ˡani mokofana na ngwaingwai moko leˡa neˡe.
4 Bore ma sa Judas Iskariot, na fafarongo ba ke baˡa kwatea sa Jesus fuana malimae nia ki, nia ka fata kwau ka ˡuri, 5 “Faˡuta noaˡa nia kasi ˡoifoli ˡani na ngwaingwai leˡa neˡe? Na ngwaingwai neˡe diˡia nia ˡoifoli ˡani, nia ke baˡa ngalia mani neˡe bolo faˡinia na folifoliˡa neˡe taˡi ngwae ka rao ˡuana sulia taˡi faˡi ngali. Ma mani neˡeri fuila ˡoko ngalia ˡoko kwatea fuana na ngwae dalaˡa ki.”
6 Sa Judas nia saea na ru neˡe, noaˡa laˡu osiˡana neˡe nia manata ˡuana ˡafilana ngwae neˡe kira dalaˡa ki, bore ma duˡungana lala neˡe niaˡa ta ngwae bili. Ma nia logo neˡe na ngwae fuana liaˡa sulia na ngwaˡi mani kira. Ma kaidaˡi ki taˡifau, nia saiana ka faˡalia goˡo ˡana mani neˡe fuana niaˡa talana.
7 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Jesus ka fata ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi fonea laˡu na kini neˡe! Ma nia ka gonia ˡana na ngwaingwai neˡe fuana ongolana ˡani noniku ana kaidaˡi ana kwaiatolaku. 8 Ma ngwae neˡe kira dalaˡa ki, kira tua goˡo ˡada faˡi kamu sulia asoa ki. Bore ma noaˡa nau kusi tua tau laˡu faˡi kamu.”

Kira lokoˡi ru fuana saungilana sa Lasaros

9 Ngwae ˡoro ki kira rongoa sa Jesus nia tua ˡi Betani, ma kira ka leka maˡi siana. Kira ˡiri leka laˡu osiˡana sa Jesus goˡo ˡana taˡifilia neˡe tua ˡi fanoa neˡeri. Ma kira leka logo maˡi fuana lisilana sa Lasaros ba sa Jesus nia faˡamauri nia faˡasia maeˡa. 10-11 Ma na ˡorolana ngwae Jiu ki, kira leka naˡa faˡasia na fata abu doe ki, ma kira ka faˡamamana naˡa ˡada ana sa Jesus osiˡana nia faˡamauria sa Lasaros faˡasia na maeˡa. Nia neˡe, na fata abu doe ki kira ka lokoa logo na saungilana sa Lasaros diˡia logo neˡe kira naia saungilana sa Jesus.

Sa Jesus ruˡu ˡi Jerusalem diˡia ta ngwae tatalafaˡa
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

12 Sui ana ruana asoa, ngwae ˡoro neˡe kira leka maˡi ˡana Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa, kira rongoa sa Jesus neˡe leka maˡi ˡuana ˡi Jerusalem. 13 Kira leka, kira ka ngalia maˡi uila niniu ki, ma kira ka leka maˡi ˡiri kika saka toˡona sa Jesus. Ma kira ka ri kira ka ˡuri,
“Baˡatafea God!
God ˡoko ˡoilakitaˡinia na ngwae neˡe nia leka maˡi ˡani na ngasingasiˡanga ˡoe! †
God ke faˡaleˡa na ngwae tatalafaˡa kia ˡi Israel.”

14 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Jesus ka ngalia taˡi dongki, ma ka raˡe maˡi ˡi fafona. Na ru neˡe nia faˡamamana goˡo maˡi na ru neˡe Kerekereˡa Abu ba saea ka ˡuri,
15 “Kamu ngwae ˡi Jerusalem ki, noaˡa kamu kasi maˡu! Mulu lisia na ngwae tatalafaˡa kamu neˡe nia leka maˡi ˡi fafona kala dongki.” ††
16 Ma ana kaidaˡi neˡeri, na fafarongo ki noaˡa kira kasi sai ˡua ana na ru neˡe. Sui ˡi burina neˡe sa Jesus nia mauri laˡu ma ka oli ˡuana ˡi langi, kira fiˡi manata toˡona na Kerekereˡa Abu sulia, ma na ru neˡe kira ka sasia ana.
17 Na ngwae neˡe kira tua faˡinia sa Jesus ana kaidaˡi nia saea maˡi sa Lasaros faˡasia saena faodaˡi ngwae mae ma ka kwatea nia ka mauri laˡu, kira faˡarongo ˡani ru neˡeri fuana ngwae ˡoro ki. 18 Nia neˡe sasi ma na ngwae ˡoro ki kira ka leka maˡi, ˡiri kike saka toˡona sa Jesus. Kira leka sulia kira rongoa taˡifau neˡe sa Jesus fulia na ru faˡanadaˡa neˡeri. 19 Ma ana kaidaˡi neˡeri, na Farasi ki kira ka fata ˡuri ˡada fuada kwailiu, “Kamu lisia! Sui bore ˡana kulu ka lokoˡi ru ˡani liaˡi ngwae ˡoro ki, nia ˡafitaˡi naˡa. Sulia ngwae ˡoro ki kira leka naˡa ˡada sulia na ngwae neˡe!”

Na ngwae ˡi Grik ki lulua sa Jesus

20 Ti ngwae faˡasia ˡi Grik, kira tua logo safitada na ngwae neˡe kira leka maˡi ˡuana ˡi Jerusalem fuana na foˡongaˡa ana Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa. 21 Kira leka siana sa Filip, na ngwae faˡasia ˡi Betsaeda saena na abaˡi kula ˡi Galili, ma kira ka fata ˡuri fuana, “Araˡi ˡae, kaimili oga mike lisia sa Jesus.”
22 Sui sa Filip ka leka, ma ka faˡarongoa sa Andrew, ma kera ka leka, ma kera ka faˡarongoa sa Jesus. 23 Ma sa Jesus ka olisida ka ˡuri, “Na kaidaˡi nau, na Ngela Ngwae, dao naˡa fasi ˡiri God ka faˡataˡinia naˡa na ˡinotoˡanga nau. 24 Ru mamana nau ku saea fuamuˡa. Diˡia ta taˡi maga witi noaˡa kasi ˡasia saena na ano ma noaˡa kasi mae, na maga witi neˡeri ka teo taˡifilia goˡo ˡana. Ma diˡia nia ka mae tari, nia fiˡi kalea naˡa maga witi ˡoro ki. 25 Ma diˡia ta ngwae ka lia doe ana na maurilana ˡana talana, nia ke baˡa mae goˡo ˡana. Bore ma diˡia ta ngwae noaˡa kasi lia doe ana maurilana saena na magalia neˡe, nia ke baˡa toˡo ana mauri firi. 26 Ma ta ngwae bore ˡana neˡe nia oga ka rao fuaku, nia ke leka suli nau, fasi ˡiri niaˡa ngwae rao mamana nau, ma ka tua ana na kula neˡe nau ku tua ana. Ma na Maˡa nau ka kwaiara na ngwae neˡe nia rao fuaku.
27 “Ma na kaidaˡi neˡe, na liaku nia figwanu, ma ta tae neˡe nai baˡa saea? Nai baˡa fata ˡuri, ‘Maˡasi ˡae, ˡoe kosi alaˡania kaidaˡi neˡe ka dao maˡi fafi nau.’ Noaˡa. Sulia nia naˡa neˡe na ru neˡe nau ku leka maˡi fuana, fasi ˡiri nau ku liu nama ana kaidaˡi neˡe ana na nonifiˡanga. 28 Maˡasi ˡae, ˡoko faˡaˡinotoˡa na satamu.”
Ma ana kaidaˡi neˡeri, taˡi lingalingaˡi ru ka fata maˡi faˡasia ˡi langi ka ˡuri, “Nau ku ngalia taˡifau naˡa maˡi na ˡinotoˡanga fuana na sataku, ma nai baˡa sasi laˡu.”
29 Ma na fikuˡa neˡe kira uu ˡi neˡeri, kira rongoa na lingalingaˡi ru neˡeri, ma ti ngwae ada kira ka saea fasi na kiri. Ma ti ngwae kira ka fata ˡuri, “Ta ˡainsel neˡana fata maˡi fuana!”
30 Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Na lingalingaˡi ru neˡe nia fata maˡi, noaˡa laˡu fuana na ˡafilaku, bore ma nia fata lala maˡi fuana na ˡafi lamuˡa. 31 Ma na kaidaˡi dao naˡa fuana God ka matalangani na ngwae ki saena magalia neˡe. Ma ana kaidaˡi neˡe, God ka lafua naˡa sa Saetan, na ngwae gwaungaˡi ana na magalia neˡe. 32 Ma ana kaidaˡi kira ke baˡa lafutaˡi nau ana

† *12:13 Sam 118:26* †† *12:15 Sekaraea 9:9*

ˈai rara folo, nai baˈa talaˈia maˈi na ngwae ki taˈifau siaku.”
33 (Ma ˈani na alaˈanga neˈe ki, nia ka faˈataˈinia goˈo ˈana na maeˈa faˈuta neˈe nia ke baˈa mae ˈani.)
34 Ma na ngwae ki kira ka fata ˈuri, “Na Kerekereˈa Abu kia nia saea neˈe na Christ ke baˈa mauri firi. ˈIrai ma faˈuta ˈoko saea kira ke baˈa lafutaˈinia na Ngela Ngwae ana ˈai rara folo? Ma sa tai naˈa neˈe na Ngela Ngwae neˈe kwa?”
35 Sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Nau ku diˈia na madakolaˈa doe. Ana kaidaˈi tiˈitiˈi neˈe nau ku tua ˈua faˈi kamu. Fuila kamu ke roˈosulia naˈa fatalaku ana kaidaˈi neˈe nau ku tua ˈua faˈi kamu, fasi ˈiri muke lia saiana na tala leˈa. Sulia sa tai neˈe nia leka saena maˈe rodo, nia ka kina ˈi faˈi neˈe nia leka ˈuana. 36 Kaidaˈi neˈe na madakolaˈa nia tua ˈua faˈi kamu, muke faˈamamana ana, fasi ˈiri kamuˈa na ngela ana madakolaˈa ki.”
Sa Jesus ka saea na ru neˈe ki, sui nia ka leka naˈa ˈana faˈasida, ma ka ago naˈa ˈana faˈasida.

Ngwae ki noaˈa kasi faˈamamana

37 Sui bore ˈana sa Jesus ka sasia ru faˈanadaˈa ˈoro ki ma kira ka lisia, noaˈa kira kasi faˈamamana goˈo ana niaˈa. 38 Na ru neˈe ki nia ˈunaˈeri, ˈiri ka faˈamamana na alaˈanga sa Aesea na profet ba nia saea naˈa maˈi ˈi naˈo, ba nia fata ˈuri,
“Aofia, noaˈa kira kasi faˈamamana goˈo ana alaˈanga neˈe kami faˈatalo ˈani ki.
Ma noaˈa kira kasi lia sai logo ana na ngasingasi ˈanga ˈoe neˈe ˈoko faˈataˈinia fuada.” †

39 Ma osiˈana kaidaˈi neˈe noaˈa kira kasi saiana faˈamamanaˈanga ˈana, na fatalana God neˈe sa Aesea na profet neˈe faˈarongo ˈua naˈa maˈi ˈani ˈi naˈo niniˈa fiˈi mamana. 40 Saena Kerekereˈa Abu, God nia fata ˈuri,
“Nau ku bokota naˈa na maada fasi ˈiri noaˈa kira kasi lisia tae neˈe nau ku sasi fuada.
Nau ku faˈangasia naˈa manatalada fasi ˈiri noaˈa kira kasi saiana tae neˈe nau ku sasi fuada.
Nau ku sasi ˈunaˈeri ˈada fasi ˈiri noaˈa kira kasi saiana kakari alifaˈi ˈanga laˈu maˈi ˈuaku ˈiri nau kui faˈamauri kira.” ††
41 Sa Aesea ka saea ru ki osiˈana nia lisia naˈa na ˈinotoˈanga sa Jesus, ma nia ka fata sulia.
42 Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, ngwae faˈinaˈonaˈo ˈoro ana Jiu ki neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus. Bore ma noaˈa kira kasi fata goˈo sulia fuana ngwae matamata ki, osiˈana kira maˈungia na Farasi ki, ˈasu ˈubani kira kata luida faˈasia ruˈungaˈa saena na luma fuana foˈongaˈa kira ki. 43 Kira manata ˈabera liu lala sulia sasilana ru fuana ngwae goˈo ˈana neˈe ka saeleˈa fafia. Bore ma noaˈa kira kasi manata ˈabera goˈo sulia sasilana ru fuana God ˈiri nia saeleˈa fafia.
44 Ma sa Jesus ka fata doe ma ka ˈuri, “Diˈia ta ngwae bore ˈana nia faˈamamana aku, nia faˈamamana logo God neˈe asungaˈi nau maˈi. 45 Ma diˈia ta ngwae nia lisi nau, nia lisia logo God neˈe nia asungaˈi nau maˈi.
46 Nau ku leka maˈi saena magalia neˈe diˈia madakolaˈanga fuana ngwae ki, fasi ˈiri sa tai neˈe faˈamamana nau, noaˈa kira kasi tua saena maˈerodo. 47 Ma sa tai bore ˈana neˈe ka rongoa fatalaku, ma noaˈa kasi sasi sulia, noaˈa nau kusi matalangaˈinia, duˈungana noaˈa nau kusi leka laˈu maˈi saena magalia neˈe fuana kwai matalangaˈi ˈanga. Ma nau ku leka lala maˈi fuana faˈamaurilana ngwae ki. 48 Ngwae noaˈa kasi oga nau, ma noaˈa kasi oga sasilana ru nau ku saeˈe ki, na ru nia teo naˈa fuana matalangaˈi lana na ngwae neˈeri. Na alaˈanga nau ki neˈe na ru neˈe ke baˈa matalangaˈinia ana asoa ˈisi. 49 Na ru neˈe nia mamana, sulia kaidaˈi nau ku fata ˈani, noaˈa nau kusi fata sulia na ru sulia manataku talaku. Bore ma Maˈa nau neˈe nia asungaˈi nau maˈi, nia saea fuaku na fataˈa totongaˈi ki fuana nau ku saea, ma nau ku fata suliˈi. 50 Ma nau ku saiana, na fata totongaˈi ˈanga Maˈa nau ki neˈe kwatea mauri firi fuana ngwae ki. Ma na tae neˈe nau ku saea, nia naˈa neˈe ru neˈe Maˈa nau nia saea fuaku, fasi ˈiri nau ku faˈatalo ˈania.”

Sa Jesus taufia naˈa ˈaeda na fafarongo nia ki

13 Taˈi faˈi asoa ˈi naˈo ana na Fangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa, sa Jesus ka sai naˈa ana kaidaˈi nia karangi dao naˈa fasi ˈiri nia ka leka naˈa faˈasia na magalia neˈe, ma ka leka siana na Maˈa nia. Ma nia alafe fuana na fafarongo nia ki neˈe kira tua naˈa saena na magalia neˈe, ma nia ka alafe fuada leleka ka dao ana kaidaˈi nia mae.
2 Ma sa Jesus faˈinia na fafarongo nia ki, kira fanga ˈada ˈi saˈulafi. Ma sa Saetan ka alua naˈa manataˈanga saena na liana sa Judas, na ngela sa Simon Iskariot, fasi ˈiri ka kwatea sa Jesus fuana malimae nia ki. 3 Ma sa Jesus ka saiana neˈe Maˈa nia kwatea ka sui naˈa na ngasingasiˈanga ki taˈifau fuana. Ma nia ka saiana logo, neˈe nia leka maˈi faˈasia God, ma nia ke baˈa oli logo siana God. 4 Nia neˈe sa Jesus ka tataˈe faˈasia na tatafe ana fangaˈa, ma ka kanusua na toˈongi fafo nia, ma ka nikia naˈa ˈaba lauˈua ni ongo noni ˈi liˈitana.
5 Sui nia ka kisitani na kafo ˈi saena na dako, ma ka taufia naˈa ˈaena na fafarongo nia ki, ma ka ongoˈi ˈani na ˈaba lauˈua neˈe nia nikia ˈi liˈitana. 6 Ma kaidaˈi nia dao ana sa Simon Peter, nia ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “Aofia kwa, ˈuri ma ˈoko taufia logo ˈaeku niniˈa?”
7 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Ana kaidaˈi neˈe, ˈoko kina ˈua na ru neˈe nau ku sasia amu, bore ma ˈoke baˈa saiana ˈi buri.”
8 Ma sa Peter ka fata ˈuri, “Nauˈa niniˈa, noaˈa liu ˈoe kosi taufia ˈaeku!”
Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Diˈia noaˈa nau kusi taufia naˈa ˈaemu, ˈaeˈo noaˈa laˈu na fafarongo nau.”
9 Ma sa Peter ka olisia ka ˈuri, “Aofia ˈae, noaˈa ˈoe kosi taufia laˈu ˈaeku taˈifilia goˈo. Bore ma ˈoke taufia logo na limaku, ma na gwauku!”
10 Sa Jesus ka fata ˈuri, “Sa tai neˈe siu ka sui naˈa, na nonina nia sikasika taˈifau naˈa, ma noaˈa nia kasi siufia laˈu na nonina taˈifau. Nia ka taufia goˈo na ˈaena. Kaumulu sikasika taˈifau naˈa, ma taˈi ngwae goˈo au-

† *12:38 Aesea 53:1* †† *12:40 Aesea 6:10*

mulu neˡe noaˡa kasi sikasika.” 11 Sa Jesus nia saiana ka sui naˡa sa tai neˡe ke baˡa ˡolosaea niaˡa fuana na malimae ki, ma nia neˡe nia ka fata ˡuri, “Kaumulu sikasika taˡifau naˡa, ma taˡi ngwae goˡo aumulu neˡe noaˡa kasi sikasika.”

12 Ana kaidaˡi sa Jesus nia taufia ˡaeda ka sui, nia ka ruˡufia laˡu na toˡongi fafo nia sui, nia ka oli ka tua faˡi kira. Ma nia ka saefiloda ka ˡuri, “ˡUri ma kaumulu saiana fadalana na ru niniˡa nau ku sasia fuaumulu? 13 Na fadalana nia ˡuri: Kaumulu sae nau ˡania ngwae Faˡamanata faˡinia na Aofia kamu, ma ka bolo liu fuana kamu ka sae nau ˡunaˡeri, osiˡana nauˡa neˡe na ngwae faˡamanata ma na Aofia kamu. 14 Ma sui bore ˡana nau na ngwae faˡamanata ma na Aofia kamu, nau ku fiˡi taufia goˡo na ˡaemuˡa. Ta neˡe kamu ke taufia nama ˡaemuˡa kwailiu logo. 15 Nau ku sasia ru neˡeri fuamuˡa fasi ˡiri kaumulu logo muke sasia logo diˡia niniˡa nau ku sasia amuˡa. 16 Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, na ngwae rao noaˡa nia kasi ˡinotoˡa ka liufia ngwae ˡaˡana nia. Ma na ngwae neˡe ka ngali faˡarongoa, noaˡa kasi ˡinotoˡa liufia na ngwae neˡe asungaˡinia. 17 Muke sai leˡa ana na ru niniˡa nau ku saea fuamuˡa ki. Ma diˡia muke sasi logo sulia, muke baˡa saeleˡa mamana.

18 “Nau ku saea na ru neˡe ki noaˡa laˡu fuamuˡa taˡifau. Nau ku sai goˡo ˡaku ana sa tai faˡida neˡe nau ku filida. Ma nau ku saiana taˡi ngwae aumulu ke baˡa ˡolosae nau fuana malimae nau ki, fasi ˡiri ke faˡamamana Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri, ‘Na ngwae neˡe keroˡo fanga fiku ana fanga nau, niaˡa logo neˡe na malimae nau.’ †19 Na ru neˡe noaˡa kasi dao ˡua maˡi, ma nia leˡa fuana nau ku saea fuamuˡa ana kaidaˡi neˡe, ˡiri diˡia ana kaidaˡi nia ke dao bore maˡi, muke baˡa faˡamamana neˡe Nauˡa Niniˡa. 20 Ru mamana nau ku saea fuamuˡa, sa tai bore ˡana neˡe ka kwaloa sa tai neˡe nau ku asungaˡinida kwau, nia ka kwalo nau logo. Ma sa tai bore ˡana neˡe ka kwalo nau, nia kwaloa logo God neˡe nia asungaˡi nau logo maˡi.”

Alaˡanga sulia sa Judas

(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

21 Buri ˡana sa Jesus nia fata ˡunaˡeri ka sui, nia ka kwaimanatai liu. Ma nia ka faˡarongo madako naˡa ˡani fuana na fafarongo nia ki ka ˡuri, “Ru mamana nau ku saea naˡa fuamuˡa. Taˡi ngwae aumulu nia ke baˡa ˡolosae nau fuana malimae nau ki.”

22 Ana kaidaˡi neˡeri, na fafarongo ki kira ka bubu kwailiu naˡa fuada, sulia noaˡa kira kasi saiana sa tai neˡe sa Jesus nia fata sulia. 23 Ma taˡi ngwae ana fafarongo nia ki ba sa Jesus nia alafe fuana, nia neˡe ka tua karangia sa Jesus. 24 Ma sa Simon Peter ka faˡataˡi ˡania na limana fuana fafarongo neˡeri, fasi ˡiri ka saefiloa sa Jesus ˡuana sa tai neˡe nia fata sulia. 25 Na fafarongo neˡe ka ˡidu karangia kwau sa Jesus, ma ka kwaroro fuana ka ˡuri, “Aofia kwa, sa tai neˡe na ngwae neˡana ˡoko fata sulia?”

26 Sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “Na ngwae neˡe nai baˡa taufia na beret saena na dakoˡi sulu, ma nau ku kwatea fuana. Ngwae neˡe nau ku sasia ru neˡeri fuana, nia naˡa neˡe na ngwae neˡeri.” Goˡo sa Jesus nia taufia na beret saena dakoˡi sulu, sui ka kwatea fuana sa Judas ngela sa Simon Iskariot. 27 Ana kaidaˡi neˡeri goˡo sa Judas ka ngalia naˡa na beret neˡeri, sa Saetan ka ruˡufia naˡa. Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOke ˡaliˡali faˡinia na ru neˡe ˡoke sasia.” 28 Ma na fafarongo ki neˡe kira tua kalia na tatafe ni fanga neˡeri, kira ka kina tae neˡe sa Jesus nia fata ˡunaˡeri ˡania fuana sa Judas. 29 Ma osiˡana sa Judas niaˡa na ngwae neˡe lia sulia na ngwaˡi mani kira, ti ai ana na fafarongo ki kira fia fasi sa Jesus nia saea fuana sa Judas, ˡiri nia leka ka folia maˡi ti fanga neˡe kira boˡoboˡo ˡuana fuana fangaˡa neˡeri, nama nia leka ka ngalia maˡi ti ru fasi ˡiri kira ke kwatea fuana ngwae dalaˡa ki.

30 Buri ˡana sa Judas ka ngalia naˡa fanga baera, nia ka ruˡu ˡaliˡali naˡa ˡi maa. Ma ana kaidaˡi neˡeri nia ka rodo naˡa.

Muke alafe fuamuˡa kwailiu

31 Kaidaˡi sa Judas nia leka naˡa, sa Jesus ka fata ˡuri, “Kaidaˡi fuana faˡa ˡinotoˡa laku, na Ngela Ngwae, nia dao naˡa. Ma God ke ngalia naˡa faˡa ˡinotoˡalana osiˡana ru niniˡa fuli fuaku ki. 32 Ma diˡia na faˡa ˡinotoˡa lana God ke faˡataˡi ana nauˡa, ˡunaˡeri God naˡa neˡe ke tala faˡataˡinia ˡaliˡali ana na faˡa ˡinotoˡa laku ˡani niaˡa talana. 33 Ngela nau kina ˡae, noaˡa nau kusi tua tau goˡo faˡi kamu. Kamu ke baˡa lulu ˡuaku, bore ma nau ku saea naˡa fuamuˡa na ru ba nau ku saea naˡa fuana ngwae faˡinaˡonaˡo ana Jiu ki ba ˡuri, ‘ˡAfitaˡi muke leka ana kula neˡe nau ku leka ana.’ 34 Ma na taki faolu nau ku kwatea fuamuˡa neˡe ˡuri: Muke alafe fuamuˡa kwailiu, diˡia logo neˡe nau ku alafe fuamuˡa. 35 Ma diˡia muke toˡo ana na alafeˡanga fuamuˡa kwailiu, na ngwae ki taˡifau kira ke baˡa saiana neˡe kamu na fafarongo nau ki.”

Sa Peter ke tofea sa Jesus

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

36 Sui sa Simon Peter ka saefiloa sa Jesus ka ˡuri, “Aofia kwa, ˡi faˡi neˡe ˡoke baˡa leka ˡuana?”

Sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “Kula neˡe nai baˡa leka ˡuana, noaˡa kamu kasi saiana lekaˡa faˡi nau ˡuana. Bore ma ta asoa, muke baˡa leka maˡi buriku.”

37 Sui sa Peter ka saefilo laˡu ka ˡuri, “Kwala Aofia kwa, tae neˡe ke kwate ma ka ˡafitaˡi fuaimili fuana lekaˡa faˡiniˡo ana kaidaˡi neˡe? Osiˡana nau ku sasi akaˡu naˡa fuana maeˡa ˡusiˡo.”

38 Sa Jesus olisia ka fata ˡuri fuana, “ˡUri ma ˡoko sasi akaˡu mamana fuana maeˡa ˡusi nau kwa? Ru mamana nau ku saea fuamu. ˡI naˡona mala neˡe na karai ka angi, ˡoke baˡa sae uulu fau ana neˡe ˡoko kina nau.”

† *13:18 Sam 41:9*

Sa Jesus na tala ˈuana lekaˈa siana God na Maˈa

14 Sa Jesus ka fata ˈuri fuana na fafarongo nia ki,
“Noaˈa kamu kasi manata ˈabera ma na manata-
lamuˈa kasi ˈasia. Muke faˈamamana ana God, ma
muke faˈamamana logo aku. 2 Osiˈana kula ˈoro ni tu-
aˈa ki ˈi saena na luma Maˈa nau. Aia, ma nau ku leka
ˈiri neˈe nai sasi akaˈu ana kula fuamuˈa. ˈAfitaˈi nau ku
saea na ru neˈe fuamuˈa, diˈia noaˈa nia kasi mamana.
3 Ma kaidaˈi neˈe nau ku leka, ma nau ku sasi akaˈu ana
kula fuamuˈa, ka sui nai baˈa oli maˈi ma nau ku talaˈi
kamu fuaku talaku, fasi ˈiri na kula neˈe nau ku tua
ana, kamu ke tua logo ana. 4 Ma kaumulu sai goˈo ˈa-
muˈa ana na tala neˈe leka ˈuana na kula neˈe nai leka
ˈuana.”
5 Ma sa Tomas ka fata ˈuri, “Aofia kwa, kaimili kina na
kula neˈe ˈoke leka ˈuana. ˈUri ma kami ke baˈa sai faˈu-
ta ana na tala neˈeri kwa?”
6 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Nauˈa naˈa neˈe na tala
fuana faˈataˈilana ru mamana sulia God, ma ka kwatea
na mauriˈa fuana ngwae ki. Noaˈa ta ngwae kasi leka
siana God na Maˈa diˈia nia noaˈa kasi leka suli nau.
7 Ma diˈia kamu ka sai mamana naˈa aku, tama muka
sai logo ana na Maˈa nau. ˈIta ana kaidaˈi neˈe ka oli
alaˈa, kaumulu sai naˈa ana Maˈa nau, ma muka lisia
naˈa.”
8 Ma sa Filip ka fata ˈuri, “Aofia ˈae, kami oga ˈoke
faˈataˈinia basi na Maˈa fuamiˈa kwa.”
9 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Kwala Filip kwa, nau
ku tua faˈi kamu ka tau naˈa, ma ˈoe kosi sai ˈua aku
niniˈa? Ma sa tai bore ˈana neˈe nia lisi nau, nia ka lisia
naˈa na Maˈa logo. Ma faˈuta neˈe ˈoko saea fasi nai
faˈataˈinia laˈu na Maˈa nau kwa? 10 ˈUri ma noaˈa ˈoe
kosi faˈamamana goˈo ana neˈe nau ku tua ana na
Maˈa, ma na Maˈa logo ka tua ana nauˈa? Alaˈanga
neˈe nau ku saea fuamuˈa ki, noaˈa laˈu na alaˈanga
nau ki talaku. Na Maˈa neˈe nia tua aku nia sasia na
raoˈa nia ki suli nau. 11 Muke faˈamamana ana ru neˈe,
nau ku tua ana na Maˈa, ma na Maˈa ka tua aku. Diˈia
noaˈa, muke faˈamamana ana ru neˈe sulia na raoˈa
neˈe nau ku sasiˈi ki. 12 Ru mamana nau ku saea fua-
muˈa, diˈia sa tai bore ˈana neˈe ka faˈamamana ana
nauˈa, nia sasia logo na raoˈa neˈe nau ku sasiˈi ki. Ma
nia ka sasia laˈu na raoˈa doe ki mala, sulia neˈe nau ku
leka siana na Maˈa. 13 Ma ta tae bore ˈana neˈe muke
gania na Maˈa osiˈana kamu fafarongo nau ki, nai baˈa
sasi, fasi ˈiri ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira ka lisia, kira
ka lia saiana na Maˈa neˈe talingaˈi ka tasa. 14 Ta tae
bore ˈana neˈe muke gani nia ˈuana sulia kamu ngwae
nau ki, nai baˈa sasia fuamuˈa.”

Alafeˈanga ma roˈongaˈa sulia sa Jesus

15 Sa Jesus ka fata laˈu ka ˈuri, “Diˈia kamu alafe
fuaku, muke roˈosulia na taki nau ki. 16 Nai baˈa gania
na Maˈa, ma nia ke baˈa kwatea maˈi na Ngwae ni
Kwaiˈafi fuamuˈa, ma nia ke baˈa tua tari faˈi kamu.
17 Niaˈa na Anoˈi ru Abu neˈe faˈataˈinia naˈa ma-
manaˈanga sulia God. Ma na ngwae neˈe kira kasi faˈa-
mamana ki, noaˈa kira kasi kwaloa goˈo, sulia noaˈa ki-
ra kasi lisia, ma noaˈa kira kasi sai goˈo ana. Bore ma
kamu sai naˈa ana, osiˈana nia tua faˈi kamu, ma nia ke
tua saena maurilamuˈa.
18 “Kaidaˈi nai baˈa leka, ˈafitaˈi nau ku faˈasi kamu
diˈia na ngela inamae ki. Nai baˈa oli logo maˈi siaumu-
lu. 19 Ana kaidaˈi tiˈitiˈi goˈo, na ngwae neˈe kira kasi
faˈamamana, noaˈa kira kasi baˈa lisi nau laˈu. Bore ma
kamuˈa niniˈa, muke baˈa lisi nau logo amuˈa. Ma os-
iˈana nau ku mauri, kamu ke mauri logo. 20 Ma ana
kaidaˈi neˈe nai baˈa mauri laˈu, muke baˈa saiana neˈe
nau ku tua ratai ana na Maˈa nau, ma kamu ke tua
ratai faˈi nau, ma nau ku tua ratai faˈi kamu.
21 “Ma sa tai bore ˈana neˈe roˈosulia na taki nau ki,
niaˈa neˈe na ngwae neˈe nia alafe fuaku. Ma sa tai
bore ˈana neˈe ka alafe fuaku, Maˈa nau ka alafe logo
fuana, ma nauˈa bore nau ku alafe logo fuana, ma nau
ku faˈataˈi nau talaku fuana.”
22 Sa Judas (noaˈa laˈu sa Iskariot) ka saefiloa ka ˈuri,
“Aofia kwa, faˈuta neˈe kaimili goˈo neˈe kami saiana
mike lisiˈo, ma na ngwae neˈe noaˈa kira kasi faˈama-
mana noaˈa kira kasi lisiˈo?”
23 Sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Diˈia ta ngwae neˈe alafe
aku, nia ke roˈosulia na faˈamanataˈanga nau ki. Ma na
Maˈa nau ke alafe fuana, ma na Maˈa nau, keroˈo ka le-
ka maˈi siana, ma keroˈo ka tua faˈinia. 24 Ma sa tai
bore ˈana neˈe noaˈa kasi alafe aku, nia kasi roˈosulia
na faˈamanataˈanga nau ki. Ma na faˈamanataˈanga
nau ki neˈe kamu rongoˈi, noaˈa laˈu na ru nau ki ta-
laku. Sulia nia ˈita maˈi faˈasia na Maˈa, neˈe nia asun-
gaˈi nau maˈi.
25 “Nau ku saea na ru neˈe ki fuamuˈa ana kaidaˈi nau
ku tua ˈua faˈi kamu. 26 Na Maˈa nau ke baˈa kwatea
maˈi na Anoˈi ru Abu ˈani sataku, fasi ˈiri nia ke ˈafi kau-
mulu. Nia ke baˈa faˈamanata kamu ˈani na ru ki taˈi-
fau, ma ka faˈamanata oli amuˈa ˈani na ru ki taˈifau
neˈe nau ku faˈarongo kamu naˈa ˈani ˈi naˈo.
27 “Nau ku faˈasia naˈa aroaroˈanga nau fuamuˈa. Na
aroaroˈanga nau neˈe nau ku kwatea fuamuˈa, noaˈa
nia kasi diˈia na aroaroˈanga saena na magalia. Nia
neˈe, noaˈa kamu kasi manata ˈabera, ma noaˈa kamu
kasi maˈu. 28 Kamu rongoa taˈifau naˈa na fatalaku ba
ˈuri, ‘Nai baˈa leka, ma nai baˈa oli logo maˈi siaumulu.’
Diˈia kamu ka alafe aku, muke saeleˈa sulia nau ku leka
siana Maˈa, sulia nia talingaˈi ka tasa liufi nau. 29 Nau
ku saea naˈa ru neˈe ki, sui mala niˈi ka fiˈi dao maˈi,
fasi ˈiri ana kaidaˈi niˈi ke dao maˈi ana, kamu ke fiˈi
faˈamamana. 30 Noaˈa nau kusi alaˈa tau laˈu faˈi kamu,
sulia sa Saetan na ngwae gwaungaˈi ana magalia neˈe,
nia karangi dao naˈa maˈi. Bore ma nia noaˈa kasi
gwaungaˈi fafi nau. 31 Ma nauˈa talaku, nau ku sasia ru
ki taˈifau sulia tae neˈe Maˈa nau nia saea fuaku fuana
na sasilana, fasi ˈiri na ngwae ana magalia neˈe, kira ka
saiana nau ku alafe fuana Maˈa nau.
“Aia, kulu mataˈe, kulu ke leka naˈa faˈasia kula neˈe.”

Sa Jesus nia diˈia na fuuˈi grep mamana

15 Sa Jesus ka fata ˈuri laˈu fuana na fafarongo nia
ki, “Nauˈa naˈa neˈe fuuˈi grep mamana, ma na
Maˈa nau neˈe ngwae rao ana na oˈola. 2 Ma nia saiana
ka tufua na rara ˈai ki faˈasi nau neˈe noaˈa kira kasi
fungu, ma ka lufusia na rara ˈai ki neˈe kira fungu, fasi
ˈiri kira ka fungu leˈa. 3 Ma kaumulu sikasika taˈifau
naˈa ˈani na faˈamanataˈanga nau ki fuamuˈa. 4 Muke
tua ratai faˈi nau, ˈiri nau ku tua ratai faˈi kamu. Na rara
ˈai nia ˈafitaˈi ka fungu ˈana talana, diˈia noaˈa nia kasi
tua ratai ana na fuuˈi ˈai. Ma ka ˈunaˈeri logo ana ka-
muˈa, ka ˈafitaˈi muke sasia na ru leˈa ki, diˈia noaˈa ka-
mu kasi tua ratai aku.

5 “Nauˈa naˈa neˈe fuuˈi grep, ma kamu naˈa neˈe rara
ˈai ki. Ma diˈia sa tai neˈe ka tua ratai aku, nau ku tua
ratai ana niaˈa, nia saiana ka fungu ˈani fuaˈi grep ˈoro
ki. Ma diˈia noaˈa kamu kasi tua ratai aku, nia ˈafitaˈi
muke sasia ta ru leˈa. 6 Ma diˈia sa tai neˈe noaˈa kasi
tua ratai aku, nia diˈia ta rara ˈai neˈe kira ˈui ˈania ma
ka mae. Ma na rara ˈai ˈunaˈeri ki, kira ka ngaliˈi, ma ki-
ka ˈui ˈaniˈi ˈi saena na mafula ka duˈafia ˈana. 7 Ma
diˈia muke tua ratai aku, ma na fatalaku ka tua tari
amuˈa, muke gania ta ru bore ˈana neˈe kamu oga, ma
nai baˈa kwatea fuamuˈa. 8 Ma na raoˈa leˈa ˈoro neˈe
kamu sasia, nia ka faˈataˈinia naˈa ˈinotoˈanga na Maˈa
nau. Ma nia ˈunaˈeri ka faˈataˈinia logo neˈe kamuˈa na
fafarongo nau ki. 9 Nau ku alafe fuamuˈa diˈia logo
Maˈa nau neˈe alafe fuaku. Nia neˈe, muke tua tari sae-
na na alafeˈanga nau. 10 Ma diˈia muke roˈosulia na taki
nau ki, muke tua tari saena na alafeˈanga nau, diˈia lo-
go neˈe nau ku roˈosulia na taki Maˈa nau ki, ma nau
ku tua tari logo saena na alafeˈanga nia. 11 Nau ku
saea muke roˈosulia na taki nau ki, muke tua tari sae-
na na alafeˈanga nau fasi ˈiri muke toˈo ana saeleˈanga
doe, diˈia logo na saeleˈanga nau, ma na saeleˈanga
kamu ke leka talau. 12 Ma na taki nau fuamuˈa, nia ˈuri:
Muke alafe fuamuˈa kwailiu, diˈia logo neˈe nau ku
alafe fuamuˈa. 13 Noaˈa ta alafeˈanga kasi liufia na
alafeˈanga neˈe ngwae ka kwatea na maurilana fuana
kwaima nia ki, fasi ˈiri ka faˈamaurida. 14 Ma kamu neˈe
na kwaima nau ki, diˈia kamu sasia na ru neˈe nau ku
asungaˈi kamu fuana. 15 Ma noaˈa nau kusi sae kamu
laˈu ˈani na ngwae rao ki, sulia neˈe ngwae rao noaˈa
kasi saiana ru neˈe na ngwae gwaungaˈi nia sasia. Nau
ku sae kamu ˈani na kwaima nau ki lala, sulia nau ku
faˈarongo kamu taˈifau naˈa ˈani na ru ki taˈifau neˈe
nau ku rongoa maˈi faˈasia na Maˈa nau. 16 Ma noaˈa
kamu kasi fili nau, nauˈa lala neˈe nau ku fili kamu, fasi
ˈiri muke sasia na ru leˈa ˈoro ki, diˈia na ˈai neˈe nia
fungu leˈa ˈani fuaˈi ru ka leka talau. Ma na Maˈa ke
baˈa kwatea ta ru bore ˈana neˈe muke gani ˈuana, os-
iˈana kamu fafarongo nau ki. 17 Ma na taki nau fua-
muˈa ka ˈuri: Muke alafe fuamuˈa kwailiu.

Ngwae ana magalia ke lia taˈafi kamu

18 “Diˈia na ngwae saena magalia neˈe kira ka lia taˈafi
kamu, muke manata toˈona neˈe kira eta lia taˈafi nau
logo ˈi naˈo. 19 Diˈia kamu ti ngwae taˈa logo saena na
magalia neˈe, kira ka alafe amuˈa, osiˈana kamu diˈia
logo kiraˈa. Bore ma nau ku fili kamu taˈifau naˈa, fasi
ˈiri muke matamata faˈasia ngwae taˈa ki saena maga-
lia. Noaˈa kamu kasi tua laˈu diˈia kiraˈa, ma nia neˈe
sasia noaˈa kira kasi oga kamu. 20 Muke manata toˈona
tae ki ba nau ku saeˈe ka sui naˈa fuamuˈa, ‘Na ngwae
rao nia noaˈa kasi talingaˈi ana ngwae gwaungaˈi nia.’
Ma osiˈana neˈe kira faˈakaisi nau, kira ke faˈakaisi ka-
mu logo. Ma ti ngwae kira roˈosulia na fatalaku, ma ˈu-
naˈeri ti ngwae ke baˈa roˈo logo sulia fatalamuˈa.
21 Ma kike baˈa faˈakaisi kamu, si neˈe kamuˈa na ng-
wae nau ki. Kira ke sasi ˈunaˈeri logo sulia kira noaˈa
kasi saiana God neˈe nia asungaˈi nau maˈi. 22 Ma diˈia
noaˈa nau kusi leka maˈi saena magalia, ma noaˈa nau
kusi faˈarongo kira ˈani ˈunaˈeri, noaˈa kira kasi ˈeke
ˈani sasia taˈangaˈa. Ma ana kaidaˈi neˈe, nia ka ˈafitaˈi
naˈa fuana sa tai neˈe ka saea nia noaˈa kasi rora, sulia
nau ku leka maˈi, ma nau ku saea ka sui naˈa fuada.
23 Ma sa tai neˈe ka ˈaila ˈani nau, nia ˈaila logo ˈani
Maˈa nau. 24 Nau ku fulia na ru neˈe noaˈa ta ngwae ˈiri
fulia ˈi naˈo. Kira lisia nau ku fulia na ru neˈe ki, ˈiri kike
ˈeke ˈani sasi taˈangaˈa kira ki, ma kira ka lia taˈafi nau
goˈo ˈada ma faˈinia Maˈa nau logo. 25 Ru neˈe nia dao
maˈi, fasi ˈiri na Kerekereˈa ana Taki kira ki ka mamana
ˈani alaˈanga ba nia ˈuri, ‘Kira ilangaˈi ˈoˈo goˈo ˈada
aku.’

26 “Na Anoˈi ru Abu ke baˈa leka maˈi ma ka ˈafi kamu.
Ma nia ke baˈa faˈataˈinia na ru mamana ki sulia God.
Nai baˈa kwatea maˈi siaumulu faˈasia na Maˈa nau.
Ana kaidaˈi nia leka maˈi, nia ka fata faˈamamana suli
nau fuamuˈa. 27 Ma kamu logo muke baˈa fata faˈama-
mana suli nau, sulia kulu tua fiku ˈita naˈa maˈi ana
kaidaˈi nau ku talaˈae ana raoˈa nau.”

16 Sa Jesus nia fata laˈu ka ˈuri, “Nau ku saea naˈa
ru neˈe ki fuamuˈa, fasi ˈiri neˈe faˈamamana ˈan-
ga kamu ke ngasi. 2 Kira ke baˈa fone kamu faˈasia
ruˈungaˈa saena na luma fuana foˈongaˈa kira ki. Ma
nia ke baˈa dao ana kaidaˈi neˈe, diˈia ta ngwae ke
saungi kamu ke mae, nia ka fia fasi nia sasia na ru neˈe
God nia oga. 3 Na ngwae neˈe ki, kira ke sasia ru neˈeri
ki amuˈa, osiˈana noaˈa kira kasi saiana na Maˈa nau,
ma noaˈa kira kasi sai logo aku. 4 Bore ma nau ku saea
naˈa ˈaku na ru neˈe ki fuamuˈa, fasi ˈiri ana kaidaˈi kira
talaˈae fuana sasilana ru neˈe ki amuˈa, muke baˈa
manata toˈona na alaˈanga ba nau ku saeˈe naˈa fua-
muˈa ki.”

Na ru neˈe Anoˈi ru Abu nia fulia

Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Noaˈa nau kusi saea maˈi
na ru neˈe ki fuamuˈa ˈi naˈo, osiˈana nau ku tua ˈua faˈi
kamu. 5 Bore ma ana kaidaˈi neˈe, nau ku karangi oli
naˈa siana God neˈe nia asungaˈi nau maˈi. Ka ˈunaˈeri

bore ˈana, noaˈa ta ngwae amuˈa kasi saefilo nau ˈua sulia ˈi faˈi neˈe nai baˈa leka ˈuana. 6 Ana kaidaˈi neˈe, na liamuˈa ka figwanu liu, sulia nau ku saea naˈa ru neˈe ki fuamuˈa. 7 Bore ma nau ku saea ru mamana fuamuˈa, nia leˈa liu fuamuˈa neˈe nai baˈa leka faˈasi kamu ˈunaˈeri. Osiˈana diˈia noaˈa nau kusi leka, na Anoˈi ru Abu neˈe ke baˈa leka maˈi fuana na ˈafilamuˈa, nia noaˈa kasi leka goˈo maˈi fuamuˈa. Bore ma kaidaˈi nai leka, nai baˈa asungaˈinia maˈi siaumulu. 8 Ma kaidaˈi nia ke dao maˈi, nia ke baˈa faˈataˈinia fuana ngwae saena magalia ki neˈe kira manata rora sulia na abula taˈangaˈa, ma sulia na ˈoloˈoloˈa, ma sulia na kwaˈikwaˈinga God. 9 Kira rora sulia na abula taˈangaˈa, osiˈana noaˈa kira kasi faˈamamana aku. 10 Ma kira rora sulia na ˈoloˈoloˈa, osiˈana nai baˈa oli siana na Maˈa ma noaˈa kamu kasi lisi nau laˈu. 11 Ma kira rora sulia na kwaˈikwaˈinga God, osiˈana God nia matalangaˈinia naˈa na ngwae taˈa neˈe nia gwaungaˈi fafia na magalia neˈe.

12 “Nau ku toˈo ˈana na ru ˈoro liu ki fuana saelani fuamuˈa, bore ma noaˈa kamu ˈiri totolia rongolaniˈi taˈifau naˈa ˈi niniˈari. 13 Bore ma ana kaidaˈi neˈe na Anoˈi ru Abu ke dao maˈi, nia ke faˈamanata kamu ˈania na mamanaˈanga, ma nia ke baˈa faˈataˈinia na ru ki taˈifau fuamuˈa. Ma nia noaˈa kasi fata ˈana talana, bore ma nia ke fata sulia na ru neˈe nia rongoˈi ki faˈasia God. Ma nia ke baˈa fata sulia na ru neˈe ke baˈa dao maˈi ki. 14 Nia ka faˈaˈinotoˈa nau, sulia nia ke baˈa ngalia na alaˈanga nau ki, ma ka faˈarongo kamu ˈani. 15 Ma na ru Maˈa nau ki taˈifau neˈe, na ru nau ki logo. Nia ba nau ku saea neˈe na Anoˈi ru Abu ke ngalia maˈi na alaˈanga nau ki ma ka faˈarongo kamu ˈani.”

Kwaimanataiˈanga ke rokisi ˈani saesaeleˈanga

16 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Ana kaidaˈi tiˈitiˈi, noaˈa kamu kasi baˈa lisi nau. Sui ana kala kaidaˈi tiˈitiˈi logo, muke baˈa lisi nau laˈu.”

17 Ma ti ngwae ana na fafarongo nia ki kira ka saefilo kira kwailiu, kira ka ˈuri, “Tae neˈe manataˈanga ana alaˈanga niniˈa nia saea, ‘Ana kaidaˈi tiˈitiˈi noaˈa kamu kasi baˈa lisi nau, ma ana kala kaidaˈi tiˈitiˈi logo, kamu ke baˈa lisi nau laˈu?’ Ma nia ka saea laˈu, ‘Noaˈa kamu kasi baˈa lisi nau sulia neˈe nau ku leka siana na Maˈa.’” 18 Ma na fafarongo nia ki kira ka saefilo kira kwailiu laˈu ˈuana, “Tae neˈe manataˈanga ana alaˈanga neˈe, ‘Ana kaidaˈi tiˈitiˈi?’ Kulu kina tae niniˈa nia fata sulia.”

19 Sui sa Jesus ka saiana kira oga kike saefiloa, ma nia ka fata ˈuri fuada, “Kamu manata sulia ru ba nau ku saea, ‘Ana kaidaˈi tiˈitiˈi, noaˈa kamu kasi lisi nau. Ma ana kala kaidaˈi tiˈitiˈi logo, muke baˈa lisi nau laˈu.’ ˈUri ma na ru neˈeri neˈe kamu saefilo kaumulu talamuˈa sulia? 20 Ru mamana nau ku saea fuaumulu. Ana kaidaˈi neˈeri, muke baˈa oˈomae ma muke nagu. Bore ma ngwae taˈa ana magalia ki, kira ke saeleˈa ˈada. Kamu ke baˈa kwaimanatai, sui ˈi buri ˈana na liadilaˈanga kamu ke sui, ma muke saeleˈa laˈu. 21 Kamu saiana kaidaˈi neˈe kini nia karangi faˈafuta, nia ka kwaimanatai, sulia nia dao naˈa ana kaidaˈi ana nonifiˈa. Bore ma kaidaˈi nia faˈafuta na ngela ka sui, nia ka manata bura naˈa ˈani nonifiiˈa baera, osiˈana nia saeleˈa naˈa ˈana sulia na ngela nia futa naˈa. 22 Kamu ˈunaˈeri logo. Ana kaidaˈi neˈe goˈo neˈe kamu kwaimanatai. Bore ma nai baˈa lisi kamu laˈu, ma saena maurilamuˈa muke baˈa saeleˈa liu. Ma na saeleˈa ˈanga neˈe noaˈa ta ngwae kasi totolia neˈe ke laua naˈa faˈasi kamu. 23 Ana kaidaˈi neˈeri, noaˈa kamu kasi gani nau naˈa ˈuana ta ru laˈu. Ru mamana nau ku saea fuamuˈa, diˈia ta ru bore ˈana neˈe muke gania siana na Maˈa osiˈana kamu fafarongo nau ki, nia ke baˈa kwatea fuamuˈa. 24 ˈIta ˈua maˈi leleka ka dao ˈi taˈena, noaˈa kamu kasi gania goˈo ta ru ana Maˈa nau sulia kamu fafarongo nau ki. Kamu ke gania Maˈa nau, nia ke baˈa kwatea fuamuˈa, fasi ˈiri muke saeleˈa liu.”

Sa Jesus nia liufia na ngasingasiˈanga ana magalia

25 Sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Nau ku saea na ru neˈe ki fuamuˈa ˈania na tarifulaˈa ki. Bore ma kaidaˈi ke baˈa dao maˈi neˈe noaˈa nau kusi fata laˈu ˈani na tarifulaˈa ki, bore ma nau ku fata abitako goˈo ˈaku sulia Maˈa fuamuˈa. 26 Ana kaidaˈi neˈeri, kamu ke tala gania God naˈa amuˈa osiˈana kamu fafarongo nau ki. Ma nau ku saea fuamuˈa neˈe noaˈa nau kusi baˈa gani naˈa ˈuana ta ru fuamuˈa. 27 Nia ke baˈa ˈunaˈeri naˈa sulia na Maˈa ˈana talana neˈe nia alafe fuamuˈa, osiˈana kamu alafe fuaku, duˈungana kamu faˈamamana ana neˈe niaˈa nama neˈe asungaˈi nau maˈi. 28 ˈI naˈo, nau ku leka maˈi faˈasia na Maˈa ˈuana saena na magalia neˈe. Ma ana kaidaˈi neˈe, nau ku leka naˈa faˈasia na magalia, ma nau ku oli laˈu siana na Maˈa nau.”

29 ˈUnaˈeri na fafarongo nia ki kira ka fata ˈuri fuana, “Ana kaidaˈi neˈe ˈoko fiˈi fata madako naˈa fuamiˈa, sulia noaˈa ˈoe kosi fata naˈa ˈania na tarifulaˈa ki. 30 Kaidaˈi neˈe, kami fiˈi saiana neˈe ˈoko saiana na ru ki taˈifau, diˈia ta ngwae noaˈa kasi saefilo ˈoe bore, ˈoko saiana tae neˈe nia ˈi saena manatana. Ma nia neˈe kwatea ma mika faˈamamana neˈe God nia asungaˈi ˈoe maˈi.”

31 Ma sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “ˈUri ma kaumulu faˈamamana ngasingasiˈa naˈa neˈeriˈa? 32 Na kaidaˈi nia dao naˈa neˈe kamu ke baˈa takalo taˈifau faˈasi nau. Ma kamu ke baˈa tafi ˈuana fanoa kamu ki, sulia ru neˈe kike baˈa sasi aku. Bore ma noaˈa nau kusi tua taˈifili nau, osiˈana na Maˈa neˈe nia tua faˈi nau. 33 Nau ku saea na ru neˈe ki fuamuˈa, fasi ˈiri muke toˈo ana aroaroˈanga saena maurilamuˈa, sulia neˈe kaumulu tua fiku faˈi nau. Sui bore ˈana muke tua saena magalia ma kira ke baˈa faˈakaisi kamu liu naˈa, noaˈa kamu kasi maˈu, sulia nau ku liufia na ngasingasiˈanga ana na magalia neˈe ka sui naˈa.”

Sa Jesus nia foˈo

17 Kaidaˈi sa Jesus nia fata ˈunaˈeri ka sui, nia ka lia ˈalaˈa ˈi langi, ma ka fata ˈuri, “Maˈasi ˈae, nia dao naˈa ana kaidaˈi fuana neˈe ˈoko faˈaˈinotoˈa nau, fasi ˈiri nau ku faˈaˈinotoˈa ˈoe. 2 Sulia ˈoko kwatea naˈa na

ngasingasiˈanga fuaku fafia na ngwae ki taˈifau, fasi ˈiri nau ku ˈafia na ngwae neˈe ˈoko kwateda fuaku ki ˈiri kike mauri firi. 3 Aia, ma na mauriˈa firi neˈe nia ˈuri: Diˈia na ngwae ki kira ka saiamu neˈe taˈi God mamana, ma kira ka saiaku, sa Jesus na Christ, neˈe ˈoko asungaˈi nau maˈi. 4 Nau ku faˈataˈinia naˈa ˈinotoˈanga ˈoe saena magalia, ma nau ku faˈasuia naˈa raoˈa ba ˈoko asungaˈi nau maˈi fuana sasilana. 5 Maˈasi ˈae, kaidaˈi neˈe, ˈoko faˈaˈinotoˈa nau laˈu ˈani ˈinotoˈanga neˈe nau ku toˈo maˈi ana faˈi ˈoe, ˈi naˈona mala maˈi saungaˈilana na magalia.

6 “Nau ku faˈamanata suli ˈoe fuana na ngwae ki neˈe ˈoko kwateda naˈa maˈi fuaku saena magalia neˈe. Kiraˈa neˈe ngwae ˈoe ki, ma ˈoko kwateda naˈa maˈi fuaku. Kira roˈo naˈa sulia na fatalamu. 7 Ma kaidaˈi neˈe, kira sai naˈa ana na ru ki taˈifau neˈe ˈoko kwateˈe fuaku, niˈi leka taˈifau maˈi faˈasi ˈoe. 8 Nau ku saea naˈa fuada na alaˈanga ki neˈe ˈoko kwatea fuaku, ma kira ka faˈamamana naˈa. Ma kira ka sai mamana naˈa ana neˈe nau ku leka maˈi faˈasi ˈoe, ma kira ka faˈamamana ana neˈe ˈoko asungaˈi nau maˈi.

9 “Ma nau ku foˈo fuada. Noaˈa nau kusi foˈo laˈu fuana na ngwae neˈe noaˈa laˈu ngwae ˈoe ki, bore ma nau ku foˈo lala ˈaku fuana na ngwae neˈe ˈoko kwateda maˈi fuaku, sulia kira na ngwae ˈoe ki. 10 Na ngwae nau ki taˈifau neˈe, kira na ngwae ˈoe ki laˈu goˈo. Ma ngwae ˈoe ki taˈifau, kira na ngwae nau ki laˈu goˈo. Ma kira ke faˈataˈinia naˈa na ˈinotoˈanga nau ˈania tualada. 11 Nau kusi tua tau naˈa saena magalia, nai baˈa leka naˈa kwau siamu. Bore ma kira goˈo neˈe kira ka tua ˈua saena magalia. Maˈasi Abu ˈae, tagi sulida ˈani na ngasingasi ˈanga ba ˈoko kwatea fuaku, fasi ˈiri kira ka alu naˈa taˈi ru, diˈia nama neˈe koro taˈi ru logo. 12 Ma kaidaˈi ba nau ku tua faˈinida, nau ku tagi sulida ˈani na ngasingasiˈanga ba ˈoko kwatea fuaku. Nau ku gonida, ma noaˈa ta ngwae ada kasi funu goˈo, taˈifilia goˈo na ngwae taˈa ba na Kerekereˈa Abu saea nia ke funu nama. 13 Nai baˈa leka kwau siamu, ma nau ku saea na ru neˈe ki ana kaidaˈi nau ku tua ˈua saena magalia, fasi ˈiri kira ka saeleˈa liu diˈia na saeleˈanga nau. 14 Ma nau ku kwatea naˈa na fatalamu fuada. Bore ma na ngwae saena magalia ki neˈe noaˈa laˈu ngwae ˈoe ki, kira liataˈafida, osiˈana kiraˈa neˈe ngwae ˈoe ki, diˈia logo neˈe nauˈa ngwae ˈoe. 15 Noaˈa nau kusi gani ˈoe fasi ˈiri ˈoko lafuda faˈasia saena magalia, bore ma nau ku gani ˈoe fasi ˈiri ˈoke tagi sulida faˈasia na Ngwae Taˈa. 16 Kiraˈa noaˈa laˈu ngwae saena fanoa neˈe ˈi ano, diˈia logo neˈe nauˈa noaˈa laˈu ngwae saena fanoa neˈe ˈi ano. 17 ˈOko faˈa abuda fuamu ˈani na mamanaˈanga. Na fatalamu naˈa neˈe mamanaˈanga. 18 Nau ku asungaˈi kira fuana faˈamanatalana na ngwae ki, diˈia logo neˈe ˈoko asungaˈi nau maˈi ˈuana saena magalia. 19 Ma fuana na leˈalada, nau ku abungaˈi nau talaku fuamu, fasi ˈiri kira logo kira ka abungaˈi mamana ada talada fuamu.

20 “Nau kusi foˈo goˈo fuada taˈifili kira. Bore ma nau ku foˈo logo fuana na ngwae neˈe kike baˈa faˈamamana ana nauˈa sulia na faˈarongoˈanga kira. 21 Ma nau ku foˈo fasi ˈiri kira ka alua taˈi ru goˈo. Maˈasi ˈae, kira ka tua ratai faˈi koro, diˈia logo neˈe ˈoko tua ratai aku, ma nau ku tua ratai amu. Kira ka alua naˈa taˈi ru, fasi ˈiri na ngwae neˈe saena magalia ki kira ka faˈamamana ana neˈe ˈoko asungaˈi nau maˈi. 22 Nau ku kwatea fuada na ˈinotoˈanga ba ˈoko kwatea logo fuaku, fasi ˈiri kira ka alua taˈi ru, diˈia logo neˈe koro taˈi ru goˈo. 23 Fadalana ru neˈe nia ˈuri: Nau ku tua ratai ana kiraˈa, ma ˈoko tua ratai aku, fasi ˈiri kira ka taˈi ru taˈifau, ma fasi ˈiri na ngwae ki saena magalia kira ka saiana neˈe ˈoko asungaˈi nau maˈi, ma ˈoko alafe fuada, diˈia logo neˈe ˈoko alafe fuaku.

24 “Maˈasi ˈae, nau ku oga na ngwae neˈe ˈoko kwateda fuaku, kira ka tua faˈi nau ana kula neˈe nau ku tua ana, fasi ˈiri kira ka lisia naˈa ˈinotoˈanga nau neˈe ˈoko kwatea fuaku. ˈOko kwatea ˈinotoˈanga neˈe fuaku, osiˈana neˈe ˈoko alafe fuaku ˈi naˈona mala na saungaˈilana na magalia. 25 Maˈasi ˈae, ˈaeˈo ngwae ana ˈoloˈoloˈa. Na ngwae taˈa ki saena na magalia neˈe noaˈa kira kasi saiamu, bore ma nau ku sai goˈo ˈaku amu, ma na ngwae fafarongo nau ki, kira saiana neˈe ˈoko asungaˈi nau maˈi. 26 Nau ku faˈarongo kira naˈa ˈaniˈo. Ma nau ku sasi funifaraˈa goˈo ˈaku ana, fasi ˈiri neˈe alafeˈanga ˈoe fuaku ka tua logo saena maurilada, ma nauˈa bore, nau ku tua neketaˈi logo faˈinida saena maurilada.”

Kaidaˈi kira daua sa Jesus

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

18 Buri ˈana sa Jesus nia foˈo ka sui naˈa, niaˈa faˈinia na fafarongo nia ki, kika leka kwau, ma kira ka toˈofolo ana dodo kira saea ˈani Kidron. Ma kira leka kwau ˈuana kula neˈe na oˈola ˈi ˈai ki nia ana. 2 Ma sa Judas, na ngwae neˈe ke baˈa ˈolosaea sa Jesus fuana malimae nia ki, nia sai naˈa ana na kula neˈeri. Sulia kaidaˈi ˈoro sa Jesus faˈinia na fafarongo nia ki, kira ˈidufaˈi leka leka ˈi neˈeri. 3 Nia neˈe sa Judas ka dautalaˈia kwau ngwae ana ofoˈa ki faˈasia Rom faˈinia na ngwae neˈe kira folo kalia na Luma Abu God. Na fata abu doe ki, ma na Farasi ki neˈe, kira asungaˈinida kwau. Aia, na ngwae neˈe kira leka maˈi ki, kira dau ana na unu ki, ma na raˈunga fuana fuˈanga ki. 4 Ma sulia sa Jesus nia saiana ka sui naˈa ru neˈe ke baˈa dao ana ki, nia ka fali kwau ˈusida, ma ka saefiloda ka ˈuri, “Tai neˈana kamu lulu ˈuana?”

5 Kira olisia kira ka ˈuri, “Kaimili lulu ˈuana sa Jesus, na ngwae ba faˈasia ˈi Nasaret.”

Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “Nau niniˈa naˈa.”

Aia, ma sa Judas na ngwae ba nia talaˈida kwau siana sa Jesus, nia ka uu logo ˈi neˈeri faˈinida. 6 Ana kaidaˈi sa Jesus nia fata ˈuri, “Nau niniˈa naˈa,” na ngwae neˈeri ki kira dudufaˈi buri, ma kira ka ˈasida ˈi ano. 7 Sui sa Jesus ka saefilo kira laˈu ka ˈuri, “Tai neˈe kamu lulu ˈuana?”

Ma kira ka ˈuri laˈu, “Kaimili lulu ˈuana sa Jesus, na ngwae ba faˈasia ˈi Nasaret.”

8 Sa Jesus ka fata ˈuri fuada, “Nau ku saea ka sui naˈa fuamuˈa, ‘Nauˈa niniˈa naˈa.’ Sulia nauˈa niniˈa naˈa

neˡe kamu lulu nau maˡi ˡunaˡeri, ˡirai kamu ke alaˡania na ngwae neˡe ki kike leka ˡada.” 9 Sa Jesus ka saea ru neˡeri ˡiri ka faˡamamana tae neˡe nia saea ka sui naˡa maˡi suli kira, ba nia fata ˡuri, “Maˡasi ˡae, noaˡa ta ngwae ana ngwae nau ki neˡe ˡoko kwateda fuaku ki kika funu.”

10 Ma sa Simon Peter ka toˡo ana taˡi sele ni ofoˡa, nia ka tara, ma ka kwaˡi ˡani, ma ka kwaˡi muusia alinga ˡoloˡolo ana na taˡi ngwae rao na ˡingataˡi fata abu. Na ngwae rao neˡeri satana sa Malakas. 11 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana sa Peter, “ˡOke olitaˡinia ˡamu na sele ni ofoˡa neˡana ˡi fuila! ˡUri ma ˡoko fia fasi noaˡa nau kusi ruˡu saena kaidaˡi ana nonifiiˡanga neˡe Maˡa nau kwatea fuaku?”

Kira talaˡia sa Jesus siana sa Anas

12 Sui na ngwae folo ki, ma na ngwae ana ofoˡa ki, faˡinia na ngwae faˡinaˡonaˡo ki, kira daua sa Jesus, ma kira ka firi fafia ro lima nia ki. 13 Ma kira ka eta talaˡia kwau sa Jesus siana sa Anas, sulia nia neˡe funga sa Kaeafas, na ˡingataˡi fata abu ana faˡi ngali neˡeri. 14 Ma sa Kaeafas ba saea fuana ngwae faˡinaˡonaˡo kira Jiu ki ˡuri, “Nia leˡa goˡo fuana taˡi ngwae ke mae, fasi ˡiri noaˡa kira kasi saungia ngwae ki taˡifau.”

Sa Peter tofea sa Jesus
(Matthew 26:69-70; Mark 14:66-68; Luke 22:55-57)

15 Sa Simon Peter faˡinia taˡi fafarongo laˡu, kera ka leka sulia sa Jesus. Ma na ruana fafarongo, na ˡingataˡi fata abu neˡeri nia sai leˡa ana. Ma na ruana fafarongo nia ka leka donga buri naˡa ana sa Jesus, leleka ka tua maˡi saena labata ana luma na ˡingataˡi fata abu. 16 Sa Peter nia uu goˡo ˡana maˡi ˡi maa. Sui na ruana fafarongo nia ka ruˡu kwau ˡi maa, ma ka fata fuana kini neˡe nia folo ˡafia na sinamaa, fasi ˡiri ka talaˡia maˡi sa Peter saena. 17 Ana kaidaˡi sa Peter ka ruˡu maˡi, na kini neˡe ka fata ˡuri fuana, “Sali ˡaeˡo ta ngwae logo ana fafarongo na ngwae neˡe kira ngalia maˡi taka niniˡa!”

Sa Peter ka olisia ka fata ˡuri, “Nauˡa noaˡa!”

18 Sulia kaidaˡi neˡeri kaidaˡi ana uniˡi gwariˡa, neˡe ngwae rao ki faˡinia na ngwae folo ki, kira ka ukua na mafula ˡi leleo, ma kira ka uu ˡada kalia, ma sa Peter ka uu logo faˡinida ˡi neˡeri, ma ka rara logo ˡana.

Na ˡingataˡi fata abu ka saefiloa sa Jesus
(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; Luke 22:66-71)

19 Na ˡingataˡi fata abu ka saefiloa sa Jesus ka ˡuri, “Tai faˡida neˡe na fafarongo ˡoe ki? Ma na tae ki neˡe ˡoko faˡamanatada ˡani?”

20 Ma sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “Nau ku alaˡa sulia ru ki taˡifau fuana na ngwae ki ˡiri kira ka rongoa taˡifau. Noaˡa nau kusi sofongaˡinia goˡo ta ru, kaidaˡi nau ku faˡamanata na ngwae ki. Nau ku sasia ru neˡeri ana asoa ki saena luma fuana foˡongaˡa ki, ma ˡi saena na Luma Abu God ˡi neˡe, fasi ˡiri ana kaidaˡi ngwae ki kira fiku maˡi, kira ka rongoa. Ma noaˡa nau kusi fata ago goˡo ˡani ta ru. 21 Faˡuta neˡe ˡoko saefilo nau ˡunaˡeri? ˡOke saefiloa lala ˡamu na ngwae neˡe kira rongoa na ru neˡe nau ku saea fuada ki. Kira neˡe saiana na ru neˡe nau ku saea fuada ki.”

22 Kaidaˡi sa Jesus ka fata goˡo ˡunaˡeri, taˡi ngwae ana ngwae folo ki ka leka maˡi, ma ka fidalia, ma ka fata ˡuri, “Faˡuta neˡe ˡoko fata ˡunaˡeri fuana ˡingataˡi fata abu kwa?”

23 Sa Jesus ka olisia kwau ka ˡuri, “Diˡia nau ku saea ta ru neˡe nia rora, ˡoke saea naˡa ru neˡe nau ku rora ana. Ma diˡia noaˡa nau kusi saea goˡo ta ru rora, faˡuta neˡe ˡoko fidali nau kwa?”

24 Buri ˡana na ru neˡe sa Anas ka kwatea naˡa kwau sa Jesus siana sa Kaeafas, na ˡingataˡi fata abu. Ma na limana kira firi ˡua fafia.

Sa Peter tofea laˡu sa Jesus
(Matthew 26:71-75; Mark 14:69-72; Luke 22:58-62)

25 Ma kaidaˡi sa Peter nia uu, ma ka rarangia ˡua ˡana nonina, na ngwae neˡe kira uu ˡi neˡeri faˡinia, kira ka fata ˡuri fuana, “ˡOe ta ngwae ana fafarongo na ngwae niniˡa kira matalangaˡinia niniˡa?”

Ma sa Peter nia tofe, ma ka fata ˡuri, “Noaˡa liu, nauˡa noaˡa!”

26 Ma taˡi ngwae ana ngwae rao ˡingataˡi fata abu ka tua logo ˡi neˡeri. Na ngwae neˡe niaˡa na ngwaefuta faˡinia na ngwae rao ba sa Peter nia kwaˡi muusia na alingana, ma nia ka fata ˡuri, “ˡIu! Kaidaˡi ba kira daua sa Jesus saena oˡola baera, nau ku lisiˡo faˡinia.”

27 Ma sa Peter ka fata ˡuri, “Noaˡa! Noaˡa laˡu nauˡa baniˡa.” Ana kaidaˡi neˡeri goˡo na karai ka angi naˡa.

Kira talaˡia kwau sa Jesus siana sa Paelat
(Matthew 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; Luke 23:1-5)

28 Ma ana laˡa bilabila ˡi ˡofodangi, kira ka talaˡia kwau sa Jesus faˡasia luma sa Kaeafas, kira ka talaˡia ˡuana saena luma sa Paelat, na ngwae gwaungaˡi ana kula neˡeri. Kaidaˡi neˡeri, ngwae faˡinaˡonaˡo Jiu ki kira uu goˡo ˡada kwau ˡi maa, sulia diˡia kira ruˡu saena luma ngwae neˡe nia noaˡa laˡu na ngwae Jiu, kira fia fasi kira ke baˡa sua ˡi naˡona God. Ana kaidaˡi neˡeri, kira oga kira ka tua sikasika masia ˡanilana na Fangaˡa ana Daofaˡi Liuˡa. 29 Ma sa Paelat ka ruˡu kwau fuada ˡi maa, ma ka saefilo ˡuri, “Ru faˡuta neˡe kamu giosia ˡani ngwae neˡe fuana matalangaˡilana?”

30 Kira olisia kira ka fata ˡuri, “Ngwae neˡe nia sasia na ru taˡa ki niniˡa kami ka talaˡia maˡi siamu. Diˡia noaˡa, nia ˡafitaˡi kami ka talaˡia maˡi siamu.”

31 Sa Paelat ka fata ˡuri fuada, “Diˡia ni ˡirai, mulu talaˡia kwau, kamu ka matalangaˡinia sulia na tae neˡe taki kamu ki saea.”

Kira ka fata ˡuri, “Na taki kamu ki ˡi Rom neˡe kami tua olofana, nia luia noaˡa kami kasi saungia ta ngwae.” 32 Nia ˡunaˡeri, fasi ˡiri ka faˡamamana tae ki ba sa Jesus nia saea ka sui naˡa sulia na maelana. Sulia na ngwae faˡasia ˡi Rom ki, kira saungia na ngwae ki ana na ˡai rara folo.

33 Sa Paelat ka oli laˡu ˡuana saena na luma nia, ma ka saea maˡi sa Jesus siana, ma ka saefiloa ka ˡuri, “ˡUri

ma ˈaeˈo neˈe na ngwae tatalafaˈa na ngwae Jiu ki kwa?”

34 Ma sa Jesus ka saefiloa kwau ka ˈuri, “ˈIUri ma na saefiloˈanga neˈe nia leka maˈi faˈasiˈo talamu, nama ti ngwae neˈe kira faˈarongo ˈoe suli nau?”

35 Ma sa Paelat ka fata laˈu ka ˈuri, “Nauˈaˈnoaˈaˈlaˈu na ngwae Jiu niniˈa! Na ngwae ˈoe ki, ma na fata abu doe ki neˈe talada niniˈa, kira talaˈi ˈoe maˈi siaku. Na tae taˈa neˈe ˈoko sasia?”

36 Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “Na ˈinotoˈanga nau noaˈa laˈu saena magalia neˈe. Ma diˈia na ˈinotoˈanga nau neˈe ru saena magalia, na ngwae nau ki kira ka fuˈa usi nau faˈasia na kwatelaku fuada na ngwae faˈinaˈonaˈo ˈi Jiu ki. Na ˈinotoˈanga nau, noaˈa laˈu na ru ˈi saena magalia neˈe goˈo.”

37 Ma sa Paelat ka saefiloa ka ˈuri, “ˈIUri ma ˈaeˈo ta ngwae tatalafaˈa niniˈa?”

Ma sa Jesus ka olisia ka ˈuri, “ˈIAeˈo neˈe ˈoko saea nauˈa na tatalafaˈa. Nau ku futa, ma nau ku dao maˈi saena na magalia neˈe fuana taˈi ru goˈo, fuana nai alaˈa sulia na ru mamana. Ma sa tai neˈe ka oga na ru mamana, nia roˈo suli nau.”

38 Sui sa Paelat ka saefiloa laˈu ka ˈuri, “ˈIUri ma na tae neˈe mamanaˈanga kwa?”

Kira matalangaˈinia sa Jesus fuana maeˈa

(Matthew 27:15-31; Mark 15:6-20; Luke 23:13-25)

Ma sa Paelat ka oli laˈu ˈi maa siana ngwae ki, ma ka fata ˈuri fuada, “Noaˈa nau kusi dao goˈo toˈona ta taˈangaˈa ana na ngwae neˈe. 39 Bore ma sulia na falafala kamu, nai baˈa logea taˈi ngwae fuamuˈa ana kaidaˈi ana Fangaˈa ana Daofaˈi LiuˈaˈUri ma kaumulu oga nai logea na ngwae tatalafaˈa Jiu ki fuamuˈa?”

40 Ma kira ka ˈada kokolada kira ka fata ˈuri, “Noaˈa! Na ngwae neˈe noaˈa ˈoe kosi logea! Kaimili oga ˈoke logea maˈi sa Barabas!” Aia, sa Barabas niaˈa na ngwae fofolo bili.

19 ˈUnaˈeri goˈo sa Paelat ka kwatea naˈa sa Jesus fuana na ngwae ana ofoˈa ki, ma ka saea kira ka ulasia. 2 Ma kira ka ˈerea na ˈeregwau ˈani na kwalo ngarangaraˈa, ma kira ka alua ana gwauna sa Jesus. Sui kira ka faˈaruˈufia ˈani na ifi meo boraboraˈa, diˈia ta ngwae tatalafaˈa. 3 Sui kira ka leka maˈi siana, ma kira ka ˈuri, “ˈIAeˈo neˈe na tatalafaˈa ngwae Jiu ki.” Ma kira ka fidalia.

4 Ma sa Paelat ka ruˈu laˈu kwau siana ngwae ˈoro neˈe kira fiku ki, ka fata ˈuri, “Nai baˈa ngalia maˈi na ngwae neˈe siaumulu, fasi ˈiri muke saiana neˈe noaˈa nau kusi lisia goˈo ta taˈangaˈa ana niaˈa.” 5 Sui, sa Jesus ka ruˈu maˈi ˈi maa, ma ka ruˈufia na ˈeregwau ana kwalo ngarangaraˈa, ma na ifi meo boraboraˈa. Ma sa Paelat ka fata ˈuri fuada “Lisia basi na ngwae neˈe!”

6 Ma ana kaidaˈi fata abu doe ki, ma na ngwae neˈe kira folo ˈusia na Luma Abu God, kira lisia, kira fiˈi ako doe laˈu, ma kira ka ˈuri, “ˈIOke saungia! Fotoˈia ana ˈai rara folo!”

Sa Paelat ka fata ˈuri, “Diˈia ˈunaˈeri, kamu ka ngalia, ma muke fotoˈia ana ˈai rara folo. Osiˈana noaˈa nau kusi dao goˈo toˈona ta taˈangaˈa ana niaˈa.”

7 Na ngwae ki kira ka fata ˈuri fuana sa Paelat, “Kaimili toˈo ana na taki fuana ngwae ˈuri nia ka mae, osiˈana nia saea niaˈa na Ngela God.”

8 Kaidaˈi sa Paelat nia rongoa ru neˈe, nia ka maˈu liu liufia naˈa ˈi naˈo. 9 Ma nia ka oli laˈu ˈi luma ka saefiloa sa Jesus ka ˈuri, “ˈIAeˈo ngwae faˈasia ˈi fai niniˈa kwa?”

Ma sa Jesus noaˈa kasi saea goˈo ta ru. 10 Sa Paelat ka fata laˈu ˈuri fuana, “ˈIUri ma noaˈa ˈoe kosi oga goˈo alaˈanga faˈi nau? Noaˈa ˈoe kosi sai goˈo ana neˈe, nau ku toˈo ana na ngasingasiˈanga fuana saelana kike logeˈo, nama diˈia noaˈa, kira ka saungiˈo ana ˈai rara folo?”

11 Sa Jesus ka olisia ka fata ˈuri, “Nia mamana ˈoko toˈo ana ngasingasiˈanga fuana ˈoke sasi ˈunaˈeri aku. Bore ma God goˈo neˈe nia kwatea na ngasingasiˈanga neˈeri fuamu. Nia neˈe na ngwae niniˈa nia kwate nau fuamu, nia sasia na ru neˈe taˈa ka tasa ka liufia na ru ˈoko sasia.”

12 Ana kaidaˈi sa Paelat nia rongoa fatalana sa Jesus, nia ka lulu ˈuana ta masikwaˈa neˈe nia ka sasia fasi ˈiri ke logea. Bore ma na Jiu ki, kira ako doe kira ka ˈuri, “Diˈia ˈoko logea ngwae neˈe, noaˈa ˈoe kosi bali faˈinia na tatalafaˈa ˈi Rom. Osiˈana diˈia ta ngwae saea nia neˈe na tatalafaˈa, nia suˈusia na ngwae tatalafaˈa ˈi Rom.”

13 Kaidaˈi sa Paelat nia rongoa na alaˈanga neˈeri ki sui, nia ka talaˈia kwau sa Jesus ˈi maa, ka tua ana kula ana kwai matalangaˈinga ˈi saena na maˈe luma neˈe kira saea ˈani “Tatafeˈe fau,” ma na alaˈanga Jiu neˈe “Gabata.” 14 Ma kaidaˈi neˈeri, na asoa ana sasi akaˈu ˈanga na faˈi asoa naˈona Fangaˈa ana Daofaˈi LiuˈaˈUma nia karangi tofongaˈi asoa naˈa. Ma sa Paelat ka fata ˈuri fuana na ngwae ki, “Lisia basi na ngwae tatalafaˈa kamu.”

15 Ma na ngwae ki kira ri, kika fata ˈuri, “Saungia! Saungia! Fotoˈia ˈana ˈai rara folo!”

Sa Paelat ka saefiloda laˈu ka ˈuri, “ˈIUri ma kamu oga nai fotoˈia na ngwae tatalafaˈa kamu ana ˈai rara folo?”

Ana kaidaˈi neˈeri, na fata abu doe ki olisia kika ˈuri, “Niaˈanoaˈaˈlaˈu na ngwae tatalafaˈa kami. Taˈi ngwae tatalafaˈa neˈe ˈi Rom goˈo neˈe na gwaungaˈi kami!”

16 Ma sa Paelat ka kwatea sa Jesus fuana na ngwae ana ofoˈa ki, fasi ˈiri kike fotoˈia ana ˈai rara folo.

Kira fotoˈia sa Jesus ana ˈai rara folo

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; Luke 23:26-43)

Ma kira ka talaˈia naˈa kwau sa Jesus. 17 Ma nia ka leka ka ngalia na ˈai rara folo nia talana ˈuana na kula neˈe kira saea ˈani ˈi Golgota ana alaˈanga ngwae Jiu. (Na fadalana satana kula neˈeri neˈe “Na Lasi Ngwae.”) 18 Ma ˈi neˈeri kira ka fotoˈia ana ˈai rara folo. Ma na ro ngwae ki logo neˈe kira fotoˈida ˈi neˈeri, taˈi ngwae ana bali mauli ma ta ngwae ana bali ˈoloˈolo, ma kira ka fotoˈia sa Jesus ana ˈai rara folo neˈe uu ˈi safitadaroˈo. 19 Ma sa Paelat ka keresia na alaˈanga, ma ki-

ra ka alua ˈi gwauna ˈai rara folo sa Jesus. Na alaˈanga neˈeri ki nia keresia ka ˈuri, *“Sa Jesus faˈasia ˈi Nasaret, na ngwae tatalafaˈa Jiu ki.”*20 Kula neˈe kira alua na ˈai rara folo neˈe kira fotoˈia sa Jesus ana, noaˈa kasi teo tau goˈo faˈasia ˈi Jerusalem. Ma na ngwae ˈoro ana Jiu ki kira toˈomani alaˈanga neˈe. Ma na alaˈanga neˈe kira ka keresia logo ˈani uulu alaˈanga matamata ki. Alaˈanga ngwae Jiu ki, alaˈanga ngwae Rom ki, ma na alaˈanga ngwae Grik ki logo. 21 Ma na fata abu doe ki, kira ka fata ˈuri fuana sa Paelat, “Noaˈa ˈoe kosi keresia laˈu na ‘Tatalafaˈa Jiu ki!’ Bore ma ˈoke keresia lala ˈuri, ‘Nia ˈana talana neˈe nia fata ˈuri, nauˈa na ngwae tatalafaˈa fuana ngwae Jiu ki.’”

22 Sui sa Paelat ka olisida ka fata ˈuri, “Tae neˈe nau ku keresia ka sui naˈa, nia ka teo naˈa ˈana ˈunaˈeri.” 23 Ma ˈi buri ˈana na ngwae ana ofoˈa ki kira fotoˈia sa Jesus ana ˈai rara folo ka sui, kira ka ngalia na ifi nia ki, ma kira ka daroˈia ˈani na fai baliˈi ru ki fuana na fai ngwae neˈeri ki. Ma na toˈongi fafo doe nia, neˈe noaˈa ta ladoˈa ana tailana, ma kira usu laˈulaˈu goˈo ˈada ana. 24 Ma na ngwae ni ofoˈa ki kira ka fata ˈuri fuada kwailiu, “Noaˈa kulu kasi gasia faˈalia laˈu na ifi neˈe. Kulu daisi ˈuana, diˈia sa tai neˈe daisi ka dao siana, nia neˈe ke ngalia.” Nia ka ˈunaˈeri fasi ˈiri ka faˈamamana na Kerekereˈa Abu ba nia ˈuri, “Kira daroˈia naˈa ifi nau ki fuada, ma kira ka daisi ˈuana toˈongi fafo doe nau.” Na ru neˈe ki na ngwae ni ofoˈa ki neˈe kira sasia.

25 Na teˈa sa Jesus, ma na ai kini futa teˈa sa Jesus, ma ˈi Mary ˈafe sa Klopas, faˈinia ˈi Mary kini faˈasia ˈi Magdala neˈe kira uu ˈi ˈaena na ˈai rara folo sa Jesus. 26 Ma na fafarongo ba sa Jesus nia alafe fuana, nia uu logo ˈi neˈeri faˈinia teˈa sa Jesus. Kaidaˈi sa Jesus nia lisia teˈa nia faˈinia na fafarongo neˈe nia alafe fuana kera uu karangia, nia ka fata ˈuri fuana teˈa nia, “Teˈasi ˈae, na ngela ˈoe neˈana naˈa.” 27 Sui, nia ka fata ˈuri laˈu fuana na fafarongo neˈeri, “Na teˈa ˈoe neˈana naˈa.” Ma ka talaˈae ana agi asoa neˈeri, na fafarongo neˈeri ka talaˈia naˈa teˈa sa Jesus ˈuana luma nia ˈiri nia ka tagi sulia.

Maelana sa Jesus

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; Luke 23:44-49)

28 ˈI buri ˈana ru neˈe ki sui, sa Jesus saiana neˈe na raoˈa nia ki, niˈi sui taˈifau naˈa. Ma nia ka fata ˈuri, “Nau ku silikwaˈu” ˈiri ka faˈamamana na alaˈanga saena Kerekereˈa Abu. †

29 Ma ana kula neˈeri, kira alua taˈi dako neˈe fungu ˈani waen ˈafae. Ma kira ngalia taˈi lumulumu asi, ma kira ka taufia saena dakoˈi waen neˈe, sui kira ka alua ˈi maana na maˈe ˈai kira saea ˈani “hisop,” sui kira ka kwatea ˈuana maana ngiduna sa Jesus. 30 Ana kaidaˈi sa Jesus nia kwaˈufia ka sui, nia ka fata ˈuri, “Nia sui naˈa.” Buri ˈana nia saea alaˈanga neˈeri ki ka sui goˈo, na gwauna ka gwautoli naˈa, ma nia ka mae naˈa.

Kira labua kakarona sa Jesus ˈani sua

31 Ma ˈi buri ˈana ru neˈe ki sui, ngwae faˈinaˈonaˈo Jiu ki kira leka maˈi, ma kira ka saefiloa sa Paelat ˈiri ke alaˈania fuana ngwae ni ofoˈa ki kike leka, ma kike ˈoia naˈa ˈaena na uulu ngwae neˈe kira fotoˈida ana ˈai rara folo ki, fasi ˈiri kike mae ˈaliˈali. Sulia kira oga kike lafua naˈa nonida faˈasia na ˈai rara folo ki ana faˈi asoa neˈeri. Sulia faˈi asoa neˈe na faˈi asoa fuana sasi akaˈu ˈanga Jiu ki masia asoa ana Sabat. Ma noaˈa kira kasi oga neˈe ngwae mae ki kira ka daukulukulu ana ˈai rara folo ana Sabat asoa ana mamaloˈanga. Sulia neˈe Sabat neˈeri nia na asoa ˈinotoˈa Jiu ki. 32 Ma na ngwae ana ofoˈa ki kira leka maˈi, kira ka ˈoia ˈaena ro ngwae ba kira fotoˈida ki ana ˈai rara folo. 33 Bore ma kaidaˈi kira dao ana sa Jesus, kira ka lisia nia mae ka sui naˈa. Nia neˈe, noaˈa kira kasi ˈoia laˈu na ˈaena sa Jesus. 34 Sui ka ˈunaˈeri bore ˈana, taˈi ngwae ada neˈe nia oga ka faˈamamana leˈa ana, nia ka ngalia na maˈe sua, ma ka labua ˈani ˈi kakarona sa Jesus. Ma kira ka lisia naˈa ˈabu ma na kafo ka afe maˈi. 35 Nau ku lisia ru neˈeri, ma nau ku alaˈa sulia, fasi ˈiri kamu taˈifau muke faˈamamana logo. Na ru neˈe nau ku saea nia mamana, ma nau ku saiana na fatalaku nia mamana logo. 36 Ma ru neˈeri ki ka ˈunaˈeri, fasi ˈiri ka faˈamamana Kerekereˈa Abu ba nia fata ˈuri, “Taˈi suli bore ana noaˈa ˈiri maˈoi goˈo.” ††37 Ma ta bali Kerekereˈa Abu logo nia ˈuri, “Na ngwae ki kike baˈa bubungia naˈa ngwae neˈe, kira labua na nonina.” ‡

Kira alua nonina sa Jesus saena kilu gwaˈu

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)

38 Ma ˈi buri ˈana ru neˈeri ki, sa Josef na ngwae faˈasia ˈi Arimetea, nia leka maˈi ka gania sa Paelat ˈuana nonina sa Jesus, fasi ˈiri kike ngalia. Sa Josef ba, nia ta ngwae ana fafarongo sa Jesus ki logo, bore ma nia ago naˈa, osiˈana nia maˈu ˈani na ngwae faˈinaˈonaˈo Jiu ki. ˈUnaˈeri sa Paelat ka alaˈania, ma nia ka leka maˈi ka ngalia. 39 Ma sa Nikodimas ba nia leleka maˈi siana sa Jesus saena rodo ˈi naˈo ba, nia ka leka faˈinia sa Josef, ma ka ngalia uulu akwala kilo ˈana ru moko leˈa ki fuana alulana faˈinia nonina ngwae mae. Na satana ru neˈe “Mira,” faˈinia “Alos.” 40 Ro ngwae neˈe ki, kera ka ngalia nonina sa Jesus, ma kera ka buta ˈani ˈaba ifi kwao leˈa faˈinia na ru moko leˈa neˈeri ki. Kira sasia ru neˈe sulia falafala Jiu ki ana sasi akaˈu ˈanga ana ngwae mae ki fuana alulana saena kilu gwaˈu. 41 Ma taˈi oˈola nia teo karangia kula neˈe kira saungia sa Jesus ana. Ma taˈi faoda fuana alulana nonina ngwae mae ki teo logo ana kula neˈeri. Ma na faoda neˈeri neˈe ru faolu goˈo ˈana, noaˈa kira kasi alua ˈua ta ngwae ˈi saena. 42 Ma ana kaidaˈi neˈeri faˈi asoa kira Jiu ki fuana sasi akaˈu ˈanga masia na Sabat asoa ana mamaloˈanga. Ma faˈi asoa Sabat nia karangi naˈa. Ma ro ngwae neˈeri ki, kera leka, kera ka alua nonina sa Jesus ˈi saena faoda neˈeri, sulia nia teo karangi goˈo ˈana.

† *19:28 Sam 69:21*

†† *19:36 Eksodas 12:46; Nambas 9:12; Sam 34:20* ‡ *19:37 Sekaraea 12:10*

Sa Jesus nia tataˡe faˡasia na maeˡa
(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

20 ˡI ˡofodangi ana na Sande kaidaˡi rodoˡa ˡua, ˡi Mary faˡasia ˡi Magdala ka leka ˡi maana na faoda, ma ka lisia na fau ba kira alua bokota na maana, nia abuli ka sui naˡa. 2 Ma nia ka lalili ˡaliˡali siana sa Simon Peter, ma na fafarongo ba sa Jesus nia alafe fuana, ma ka fata ˡuri fuadaroˡo, “Ti ngwae kira ngalia naˡa na nonina na Aofia faˡasia na faoda baera, ma kami ka kina naˡa ˡi faˡi neˡe kira alua ana.”

3 Sui sa Peter ma na fafarongo baera, kera ka leka naˡa ˡuana na faoda gwaˡu neˡeri. 4 Ma kera ka lalili taˡifau, ma na fafarongo neˡeri ka lalili ˡaliˡali ka liufia sa Peter, ma ka eta dao ˡi maana na faoda ˡi naˡo. 5 Ma nia ka oro oro, ma ka lisia na ifi kwao ba kiri taˡifau, ma noaˡa nia kasi ruˡu goˡo ˡi saena. 6 Ma sa Simon Peter ka dao maˡi ˡi buri, ma ka leka daofaˡi liu naˡa ˡuana ˡi saena na faoda neˡeri. Nia ka lisia na ifi kwao ba kiri niˡi teo goˡo ˡani ˡi neˡeri, 7 faˡinia na ˡaba ifi ba kira buta ˡani gwauna sa Jesus. Na ˡaba ifi neˡeri noaˡa kasi teo goˡo faˡinia na ˡaba ifi kwao neˡeri ki, bore ma nia boliboliˡa ˡana, ma nia ka teo naˡa ˡana taˡifilia. 8 ˡUnaˡeri mala na ngwae eta dao maana na faoda ka fiˡi ruˡu logo kwau ˡi saena. Nia ka lisia, ma ka faˡamamana ana. 9 Ma noaˡa keraˡa kasi sai ˡua ana na Kerekereˡa Abu ba saea fasi nia ke baˡa mauri laˡu faˡasia na maeˡa. 10 Ma ˡi buri ˡana ru neˡe, na ro fafarongo neˡeri ki, kera ka oli naˡa adaroˡo.

ˡI Mary faˡasia ˡi Magdala nia lisia sa Jesus
(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)

11 Ma ˡi Mary ka uu ˡua ˡi maana faoda, ma ka angi goˡo ˡana. Ma ana kaidaˡi nia angi ˡana, nia oro oro ka lia kwau saena faoda gwaˡu. 12 Ma nia ka lisia na ro ˡainsel ki, kera ruˡufia ifi kwao ki. Ma na ro ˡainsel neˡeri ki, kera tua ana kula neˡe nonina sa Jesus teo teo ana ˡi naˡo, ta ai ana kula neˡe gwauna teo ana, ma ta ai ana kula neˡe ˡaena teo ana. 13 Na ro ˡainsel neˡeri ki, kera ka saefilo ˡuri ana ˡi Mary, “Kini neˡe ˡae, ˡuri ma ˡoko angi ˡuana tae niniˡa kwa?”

Ma nia ka olisidaroˡo ka ˡuri, “Na nonina na Aofia nau neˡe kira ngalia faˡasia ˡi neˡe, ma nau ku kina ˡi faˡi laˡu neˡe kira alua ana.”

14 Ma ˡi buri ˡana nia fata ˡunaˡeri ka sui, nia ka kakari abula, ma ka lisia taˡi ngwae nia uu goˡo ˡana, ma noaˡa nia kasi lia saiana goˡo neˡe na ngwae neˡe niaˡa sa Jesus. 15 Ma sa Jesus ka saefiloa ka ˡuri, “Kini neˡe ˡae, faˡuta neˡe ˡoko angi kwa? Ma sa tai neˡe ˡoko lulu ˡuana?”

Ma ˡi Mary ka fia fasi niaˡa na ngwae neˡe lia sulia na oˡola neˡeri. Ma nia ka ˡuri fuana, “Araˡi kwa, diˡia ˡoko ngalia kwau na nonina Aofia nau, nau ku oga ˡoke faˡarongo nau ˡani ˡi faˡi neˡe ˡoko alua ana, fasi ˡiri nai leka ku ngalia.”

16 Sui, sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Mary ˡae!”

Ma ˡi Mary ka kakari abula, ma ka lia kwau, ma ka lia saiana, ma ka fata ˡuri fuana, “ˡOi Raboni ˡae!” Ma na fataˡa neˡe “Raboni” ana alaˡanga ngwae Jiu fadalana neˡe “Ngwae Faˡamanata.”

17 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “Noaˡa ˡoe kosi dau nau laˡu, osiˡana nau kusi oli ˡua siana na Maˡa ˡi langi. ˡOke oli siana na ngwaefuta nau ki, ma ˡoko faˡarongoda, nau ku leka naˡa siana Maˡa nau, ma na Maˡa kira. Nia neˡe na God nau, ma na God kira.”

18 Sui ˡi Mary faˡasia ˡi Magdala ka oli, ma ka faˡarongoa na fafarongo ki neˡe nia lisia na Aofia. Ma ˡi Mary ka alaˡa logo fuada sulia na ru neˡe sa Jesus nia saea fuana.

Na fafarongo ki lisia sa Jesus
(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)

19 Ma ˡi saˡulafi ana na Sande, na fafarongo ki kira fiku ˡi saena taˡi luma, ma kira ka fono ˡusia na sinamaa ki. Ma kira ka sakisia logo na sinamaa ki, sulia kira maˡu ˡani na ngwae faˡinaˡonaˡo ana ngwae ˡi Jiu ki. Ma sa Jesus ka sakatafa, ma ka uu ˡi safitada, ma nia ka fata ˡuri, “Na aroaro ˡanga ka tua faˡi kamu.” 20 Ma ˡi buri ˡana neˡe nia saea na alaˡanga neˡe, nia ka faˡataˡinia naˡa ro lima nia ki ma na kakarona fuada. Ma na fafarongo ki kira ka saeleˡa liu ana kaidaˡi kira lisia na Aofia. 21 Ma sa Jesus ka fata ˡuri laˡu fuada, “Na aroaro ˡanga ka tua faˡi kamu. Diˡia na Maˡa ba nia asungaˡi nau maˡi, nau ku asungaˡi kamu logo.” 22 Sa Jesus ka saea alaˡanga neˡe, sui ka mangofi kira, ma ka fata ˡuri, “Muke ngalia na Anoˡi ru Abu. 23 Diˡia kamu ke rufuanata ana taˡangaˡa na ngwae ki, God ke baˡa rufuanata logo ada, ma na taˡangaˡa kira ki ke aloge naˡa faˡasida. Ma diˡia noaˡa kamu kasi rufuanata ada, God bore noaˡa kasi rufuanata logo ada, ma na taˡangaˡa kira ki bore noaˡa kasi aloge logo faˡasida.”

Sa Tomas lisia sa Jesus

24 Ma taˡi ngwae ada na akwala ma ro fafarongo neˡeri ki neˡe satana sa Tomas neˡe kira saea logo ˡani na ˡIˡiu, noaˡa nia kasi tua faˡinida ana kaidaˡi neˡe sa Jesus dao ana. 25 Ma na fafarongo neˡe kira tua ki, kira ka fata ˡuri fuana sa Tomas, “Kaimili lisia naˡa na Aofia.”

Sui sa Tomas ka fata ˡuri fuada, “Diˡia nau ku lisia mala na sibasiba baera ki ˡi fuila na nila ki ˡi limana, ma nau ku sama toˡona na sibasiba neˡeri ki ˡania limaku, ma nau ku alua na limaku ˡi saena fuila na maˡe maala ba ˡi kakarona tari, nau ku fiˡi faˡamamana ana. Ma diˡia noaˡa nau kusi sasia goˡo ˡunaˡeri, noaˡa nau kusi faˡamamana goˡo ana.”

26 Ma ana fiuna faˡi asoa ˡi buri, na fafarongo ba kiri kira fiku logo ˡi saena na luma baera, ma sa Tomas ka tua naˡa faˡinida. Ma kira ka sakisi logo ˡusia na sinamaa ki. Sui sa Jesus ka sakatafa maˡi, ma ka uu ˡi safitada, ma ka fata ˡuri, “Aroaro ˡanga ka tua faˡi kamu.”

27 ˡUnaˡeri sa Jesus ka fata ˡuri fuana sa Tomas, “Tomas ˡae, ˡoke alua na ˡuˡumu ˡi neˡe saena limaku, ma ˡoko lisia logo na ro lima nau ki. Sui ˡoko taga maˡi na limamu, ma ˡoko alua limamu ˡi saena fuila maˡe

maala neˡe ˡi kakaroku. Noaˡa ˡoe kosi manata ruarua naˡa, bore ma ˡoko faˡamamana naˡa!”

28 Ma sa Tomas ka olisia ka ˡuri, “ˡOe na Aofia nau, ma na God nau.”

29 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOko faˡamamana goˡo ˡamu, osiˡana ˡoko lisi nau. Na ˡoilakiˡa fuana sa tai neˡe noaˡa kasi lisi nau, bore ma kira faˡamamana goˡo ˡada ana nauˡa.”

30 Na ru faˡanadaˡa ˡoro ki neˡe sa Jesus ka sasiˡi laˡu ˡi maana na fafarongo nia ki, bore ma noaˡa nau kusi keresiˡi goˡo ˡi saena buka neˡe. 31 Nau ku keresia naˡa ru neˡe ki, fasi ˡiri muke faˡamamana ana sa Jesus naˡa neˡe na Christ, na ngwae ba God nia filia fuana ˡafilana na ngwae ki, ma niaˡa naˡa neˡe na Ngela God. Ma sulia na faˡamamana ˡanga kamu ana sa Jesus, muke toˡo ana na mauriˡa firi.

Sa Jesus nia dao tafangaˡi laˡu

21 ˡI buri ˡana ru neˡe, sa Jesus ka faˡataˡi laˡu fuada na fafarongo nia ki ˡi ninimana na ˡosi ˡi Galili. † Ma ru neˡeri ka fuli ˡuri: 2 Sa Simon Peter, ma sa Tomas neˡe kira saea ˡani na ˡIˡiu, ma sa Nataniel na ngwae faˡasia ˡi Kena saena abaˡi kula ˡi Galili, ma na ro ngela sa Sebedi ki, ma ta ro fafarongo laˡu, kira fiku. 3 Ma sa Simon Peter ka fata ˡuri fuada na ngwae neˡeri ki, “Nai leka dee iˡa naˡa ˡaku.”

Ma kira saea fuana kira ka ˡuri, “Kaimili oga logo mike leka maˡi faˡi ˡoe.” Ma kira leka, kika taˡelia naˡa gwaˡi baru. Bore ma ana faˡi rodo neˡeri, noaˡa kira kasi deea goˡo ta taˡi gwaˡi iˡa.

4 Ma ˡofodangi kaidaˡi nia laˡa naˡa, sa Jesus ka uu naˡa ˡi ninimana na ˡosi. Ma na fafarongo nia ki, noaˡa kira kasi lia sai goˡo ana.

5 Sui sa Jesus ka fata kwau fuada ka ˡuri, “Kwaima nau kina ˡae, ˡuri ma kaumulu deea ta iˡa?”

Ma kira olisia kika ˡuri, “Noaˡa goˡo!”

6 Ma nia ka fata ˡuri, “Muke ˡui ˡania na furai kaumulu ˡi bali ˡoloˡolo ana na gwaˡi baru, ma kamu ke baˡa deea ti gwaˡi iˡa.” Ma kira ka ala ˡania na furai, ma ka ˡafitaˡi liu naˡa fuana lafulana maˡi, osiˡana na iˡa ki ˡoro liu.

7 Sui na fafarongo ba sa Jesus nia alafe fuana, ka fata ˡuri fuana sa Peter, “Na Aofia lokoniˡa!” Ma kaidaˡi sa Simon Peter nia rongoa na ru neˡe, nia ka toro ˡani na toro keta nia, osiˡana nia kanusua na toro nia, ma ka faˡasaka saena kafo, ma ka ˡaranga ˡuana ˡi sara. 8 Ma na fafarongo ki kira ka leka naˡa maˡi ˡi sara ˡani na gwaˡi baru. Ma kira ka tara naˡa maˡi na furai neˡe fungu ˡani iˡa, sulia kira noaˡa kasi tua tau goˡo faˡasia ˡi sara, ka bolo goˡo ˡana faˡinia taˡi talangaˡi faˡi faliˡa. 9 Ma kaidaˡi kira koso ˡi sara, kira ka lisia taˡi mafula nia nanaoˡa naˡa faˡinia na iˡa ki ˡi saena faˡinia afu beret ki logo. 10 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Kamu ke ngalia maˡi ti gwaˡi iˡa ana na iˡa neˡe kamu deeˡe ki.”

11 Sa Simon Peter ka leka kwau saena na gwaˡi baru, ma ka tara maˡi na furai neˡeri ˡi sara. Na furai neˡeri ka fungu ˡani na iˡa doe ki taˡifau goˡo, taˡi talangaˡi ma lima akwala ma uulu gwaˡi iˡa. Sui bore ˡana na iˡa ka ˡoro ˡunaˡeri ˡi saena na furai, na furai neˡeri noaˡa kasi foga goˡo. 12 Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuada, “Leka maˡi, muka fanga ˡaumulu.” Bore ma noaˡa ta ngwae ada kasi saefilo goˡo ˡuri, “ˡAeˡo sa tai niniˡa?” Osiˡana kira saiana goˡo ˡada neˡe niaˡa na Aofia. 13 Ma sa Jesus ka leka kwau ka ngalia na beret, ma ka kwatea fuana na fafarongo nia ki, ma ka sasi logo ˡunaˡeri ana gwaˡi iˡa ki.

14 Na uula kaidaˡi naˡa neˡe sa Jesus nia faˡataˡi fuana na fafarongo nia ki ˡi buri ˡana neˡe nia tataˡe faˡasia na maeˡa neˡeri.

Sa Jesus faˡinia sa Peter

15 Ma kaidaˡi kira fanga taˡifau ka sui naˡa, sa Jesus ka fata ˡuri fuana sa Simon Peter, “Simon na ngela sa John ˡae, ˡuri ma ˡoko alafe fuaku, ka liufia na fafarongo neˡe ki neˡe kira alafe fuaku?”

Ma nia ka olisia ka ˡuri, “ˡIu, Aofia. ˡOko sai goˡo ˡamu ana neˡe nau ku alafe fuamu.”

Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOke lia sulia na kala sipsip nau ki.” 16 Ma sa Jesus ka fata ˡuri laˡu fuana ruana kaidaˡi, “Simon na ngela sa John ˡae, ˡuri ma ˡoko alafe fuaku?”

Ma nia ka olisia ka ˡuri, “ˡIu, Aofia. ˡOko saiana goˡo ˡamu neˡe nau ku alafe fuamu.”

Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOke lia sulia na sipsip nau ki.” 17 Ma sa Jesus ka fata laˡu ˡuri ana uula kaidaˡi, “Simon na ngela sa John ˡae, ˡoko alafe fuaku?”

Ma sa Peter ka liadila naˡa, sulia sa Jesus nia saefilo uulu ru naˡa ana ka ˡuri, “ˡUri ma ˡoko alafe fuaku?” Ma sa Peter ka fata ˡuri fuana, “Aofia kwa, ˡoko sai naˡa ana ru ki taˡifau, ma ˡoko sai goˡo ˡamu ana neˡe nau ku alafe fuamu.”

Ma sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOke lia sulia na sipsip nau ki. 18 Ru mamana nau ku saea fuamu, kaidaˡi ˡoko ˡalako ana, ˡoko toro ˡamu talamu, ma ˡoko leka ˡamu talamu ana kula neˡe ˡoko oga lekaˡa ˡuana. Bore ma ana kaidaˡi ˡoke baˡa ngwaro, ˡoke taga naˡa limamu, ma ta ngwae matamata neˡe ka firi fafi ˡoe, ma ka talaˡi ˡoe kwau ˡuana kula neˡe noaˡa ˡoe kosi oga lekaˡa ˡuana.” 19 Sa Jesus ka saea ru neˡe, fasi ˡiri ka faˡataˡinia na maeˡa neˡe sa Peter ke baˡa mae ˡani, neˡe ke faˡaˡinotoˡa nama God ˡania. Sui sa Jesus ka fata ˡuri fuana, “ˡOke leka maˡi ˡi buriku.”

20 Ma sa Peter ka kakari abula, ma ka lisia na fafarongo ba sa Jesus nia alafe fuana. (Nia ngwae neˡe nia tua karangia sa Jesus ana kaidaˡi kira fanga, ma ka saefiloa ˡuri, “Aofia ˡae, sa tai neˡe ke baˡa ˡolosaeˡo, ma ka kwateˡo fuana na malimae ˡoe ki?”) 21 ˡUnaˡeri ana kaidaˡi sa Peter lisia, nia ka saefiloa sa Jesus ka ˡuri, “Aofia kwa, tae mo neˡe fuana na ngwae neˡe?”

22 Sa Jesus ka olisia ka ˡuri, “Si diˡia nau ku oga na ngwae neˡe ke mauri ˡana, leleka ka dao ana kaidaˡi nau ku oli maˡi, nia noaˡa laˡu na ˡabera ˡanga ˡoe neˡeriˡa. Ma ˡoko leka lala maˡi ˡamu suli nau.”

23 Aia, na alaˡanga ka talofia naˡa na fafarongo sa Jesus ki. Kira saea na fafarongo neˡeri noaˡa nia kasi

† *Taebirias neˡe ta sata logo fuana ˡosi ˡi Galili.*

mae. Bore ma sa Jesus noaˈa kasi saea laˈu neˈe na ngwae neˈe noaˈa kasi mae. Nia fata goˈo ˈana ˈuri ba, “Si diˈia nau ku oga na ngwae ke mauri ˈana, leleka ka dao ana kaidaˈi nau ku oli maˈi, nia noaˈa laˈu na ˈabera ˈanga ˈoe neˈeriˈa.”

Alaˈanga ˈisi ki

24 Ma na fafarongo neˈe sa Peter ka saefiloa sa Jesus sulia, niaˈa goˈo neˈe alaˈa sulia ru neˈe ki taˈifau, ma ka keresia. Ma kaimili saiana na ru neˈe nia fata sulia, nia mamana naˈa.

25 Sa Jesus sasia ru ˈoro liu ki laˈu. Ma diˈia kira kerekere suliˈi taˈifau, nau ku fia sali neˈe na magalia neˈe bore, noaˈa kasi bolo fuana dauˈa fafia na buka ki neˈe kira keresia ru neˈeri ki ˈi saena.

Acts

Sa Luke niniˈa keresia na buka neˈe sulia raoˈa na ngwae lifurongo ki. Nia keresia buka neˈe fuana taˈi ngwae neˈe satana sa Tiofilas. Nia keresia logo na buka neˈe kulu saea ˈania na Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus Christ neˈe sa Luke nia keresia.
Sa Luke kerekere sulia tae neˈe nia fuli ana fikutaˈi ngwae faˈamamana, burina neˈe sa Jesus nia oli naˈa ˈuana ˈi langi. Ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae faˈamamana ana God ki, kira taˈi ˈoro liu, ma kira ka talaˈae fuana liuˈa fuana sae kwailiulana Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus Christ ana kula ˈoro ki, leleka na ngwae ˈoro ki ka faˈamamana, ma na fikutaˈi ngwae ˈoro ki ka taˈe saena magalia.
Sa Luke ili ili ˈuana ke faˈataˈi madakola ana neˈe na ngwae faˈamamana ki, noaˈa kira kasi oga faˈalilana na gwaungaˈi ˈanga ˈi Rom, nama ti ngwae laˈu. Bore ma kira oga lala kiraˈa taˈifau fuana rongolana ma na faˈamamanalana Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus Christ.
Na ru talingaˈi ana na buka neˈe, na alaˈanga sulia raolana Anoˈi ru Abu ana asoa ana Pentekos. Anoˈi ru Abu leka maˈi ˈiri nia kwaitalaˈi, ma ka kwaiˈafi ana ngwae God ki ana kaidaˈi ki taˈifau, sui bore ˈana ta kula ˈi faˈi nia saea kike leka ˈuana. Ta ru laˈu neˈe sa Luke kerekere sulia ti fataˈa talingaˈi ana na lifurongo ki neˈe kira saea fuana ngwae ki. Ma nia kerekere suliˈi na ru neˈe fuli fuana ngwae faˈamamana ki ana kaidaˈi neˈeri. Nia faˈataˈi madako ana fuakulu neˈe God nia toˈo ana ngasingasiˈanga doe liu, ma noaˈa ta ru kasi fonea Faˈarongoˈa Leˈa.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Na Faˈarongoˈa Leˈa liu kwailiu saena ˈi Jerusalem 1:1—8:3
Faˈarongoˈa leˈa talofia ˈi Judea ma ˈi Samaria 8:4—12:25
Etana lekaˈa sa Paul fuana talongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa 13:1—14:28
Faˈinaˈonaˈo ana siosi, kira fiku ˈi Jerusalem 15:1-35
Ruana lekaˈa sa Paul fuana talongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa 15:36—18:22
Uula lekaˈa sa Paul fuana talongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa 18:23—21:16
Kira ngali sa Paul ˈuana ˈi Rom 21:17—28:31

Sa Luke kerekere laˈu fuana sa Tiofilas

1 Fuamu kwala Tiofilas ˈae, saena etana kerekereˈa ba nau, nau ku kerekere sulia ru ki taˈifau neˈe sa Jesus sasiˈi, ma ka faˈamanata ˈani, 2 leleka ka dao ana faˈi asoa ba God ngalia ˈuana ˈi langi. ˈI naˈona neˈe nia fane ˈuana ˈi langi, nia ka kwatea alaˈanga totongaˈi ki ˈani Anoˈi ru Abu fuana na ngwae neˈe nia filida fuana lifurongo nia ki. 3 Ma sulia fai akwala faˈi asoa ki laˈu buri ˈana na maelana, ana kaidaˈi ˈoro ki nia faˈataˈinia talana fuana na ngwae lifurongo ki, ma nia ka fulia ru ki, fasi ˈiri ka faˈamamana neˈe nia mauri. Kira ka lisia, ma nia ka alaˈa faˈinida sulia na falafala neˈe God ke baˈa gwaungaˈi ˈani fafia ngwae nia ki.
4 Ma ana ta kaidaˈi ana fikuˈa kira ki faˈinia sa Jesus, nia kwatea na taki neˈe fuada ka ˈuri, “Noaˈa kamu kasi leka faˈasia ˈi Jerusalem. Muke masia na kwateˈa ba Maˈa nau eta fataˈa ˈani. Kamu ba rongoa nau ku fata naˈa maˈi sulia ka ˈuri, 5 ‘Sa John nia siuabua goˈo ngwae ki ˈani kafo, ma noaˈa kasi tau, God ke baˈa siuabu kamu ˈani na Anoˈi ru Abu.’”

Sa Jesus fane ˈuana ˈi langi

6 Ma ana kaidaˈi neˈe lifurongo ki kira fiku laˈu faˈinia sa Jesus, kira saefilo kika fata ˈuri, “Aofia kwa, ˈuri ma, kaidaˈi neˈe naˈa neˈe ˈoke ˈui ˈania ˈinotoˈanga ˈi Rom, ma ˈoko olitaˈinia na ˈinotoˈanga baera fuamiˈa ngwae ˈi Israel ki?”
7 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Noaˈa laˈu ta ru fuana neˈe muke saiana faˈi asoa ki ma na kaidaˈi ˈunaˈeri ki, osiˈana Maˈa nau neˈe alua taˈifau naˈa kaidaˈi fuana ru neˈe ki ke dao maˈi. 8 Bore ma kamuˈa niniˈa, kaidaˈi neˈe Anoˈi ru Abu ke dao maˈi fafi kamu, muke baˈa toˈo naˈa ana ngasingasi ˈanga. Ma muke baˈa alaˈa suli nau neˈe ˈi Jerusalem, ma ana fanoa ki taˈifau ˈi Judea ma ˈi Samaria, ma ka dao ana fanoa ki taˈifau saena na magalia.”
9 Ma ˈi buri ˈana neˈe nia saea ru neˈe ki taˈifau, God ka ngalia naˈa ˈuana ˈi langi. Ma kaidaˈi kira bubu goˈo ˈada ˈua, taˈi gwaˈi salo ka fonea, ma noaˈa kira kasi lisia naˈa.
10 Ma kaidaˈi kira bubu totongaˈi ˈalaˈa goˈo ˈada ˈuana ˈi langi fuana lisilana, ana kaidaˈi neˈe nia fane naˈa, na ro ngwae kira toro ˈani ifi kwao ki ˈaliˈali maˈi, kera ka uu naˈa faˈinida. 11 Ma keroˈa ka saefiloda kika ˈuri,

“Kamu ngwae ˈi Galili ki, faˈuta neˈe kamu uu goˈo ˈamuˈa ˈi neˈe, ma muka lialia ˈalaˈa goˈo amuˈa ˈuana saena mamanga? Sa Jesus ba God ngalia faˈasi kamu ˈuana ˈi langi, nia ke baˈa oli logo maˈi, diˈia ba kamu lisia nia fane ˈuana ˈi langi.”

Na ngwae fuana didifulilana sa Judas

12 Sui na ngwae ni lifurongo ki, kira ka oli ˈuana ˈi Jerusalem faˈasia gwauna faˈi ua neˈe kira saea ˈani Olif, neˈe bolo faˈinia taˈi kadi tala † faˈasia ˈi Jerusalem. 13 Ma kaidaˈi kira dao naˈa ˈi Jerusalem, kira ka raˈe ˈuana na maˈe luma neˈe kira tua ana ˈi lifua. Ma na satana na ngwae neˈeri ki neˈe: sa Peter, ma sa John, ma sa James, ma sa Andrew, ma sa Filip, ma sa Tomas, ma sa Batolomiu, ma sa Matthew, ma sa James na ngela sa Alfeas, ma sa Simon ta ngwae ana na ngwae ba kira oga lalilana na ngwae ˈi Rom ki faˈasia ˈi Israel, ma sa Judas na ngela sa James. 14 Ma kira ˈidufaˈi fiku ˈunaˈeri sulia taˈi liaˈi ngwae fuana foˈongaˈa faˈinia ti kini logo, ma ˈi Mary na teˈa sa Jesus, faˈinia na ngwaefuta sa Jesus ki.

15 Ma ana taˈi kaidaˈi kira fiku ˈi neˈeri, taˈi talangaˈi ngwae ma ro akwala ngwae faˈamamana ki neˈe kira fiku maˈi. Ma sa Peter ka tataˈe ka fata ˈuri fuada,
16-17 “Ngwaefuta nau kina, na Kerekereˈa Abu sulia sa Judas fuli mamana naˈa, osiˈana na Anoˈi ru Abu ba fata ˈani sa David sulia sa Judas. Sa Jesus ba filia logo sa Judas ˈiri niaˈa ta taˈi ngwae akulu fuana sasilana na raoˈa neˈe fuana lifurongo ˈanga, bore ma sa Judas ba dau talaˈia na ngwae ki fuana daulana sa Jesus.”

18 (ˈUnaˈeri sa Judas ka ngalia mani ba kira folia ˈania ˈiri nia ke ˈolosaea sa Jesus, ma ka folia ˈani na afu ano. Ma saena ano neˈeri, nia ˈasi, ma sirana ka foga, ma na ogana ka busu tafa naˈa ˈi maa. 19 Ma na ngwae neˈe kira tua ˈi Jerusalem, kira ka rongoa na ru neˈe fuli fuana sa Judas, ma kira ka saea na ano neˈeri ˈani alaˈanga kira “Akeldama.” Ma fadalana na alaˈanga neˈeri na “Ano Ana ˈAbu.”)

20 Ma sa Peter ka alaˈa laˈu ka ˈuri, “Ru neˈe ka fuli nama diˈia ba kira keresia saena buka Sam ki nia ˈuri, ‘Na luma nia ka gwaˈu, ma noaˈa ta ngwae kasi tua ˈi saena.’ †† Ma taˈi kerekereˈa logo ba nia ˈuri, ‘Nia leˈa fuana ta ngwae laˈu neˈe ke didifulia fasi ˈiri ke ngalia raoˈa ba nia.’ ‡
21-22 “Ta neˈe nia leˈa fuana kuke filia laˈu ta ngwae ˈiri ke rao fiku nama faˈi kaimili na lifurongo ki fuana alaˈanga sulia na tataˈelana na Aofia sa Jesus faˈasia na maeˈa. Na ngwae neˈe kuke filia, niaˈa ta ngwae nama ana fikutaˈi ngwae ba kira leka leka fiku faˈi kulu ana kaidaˈi ba sa Jesus nia tua ˈua faˈi kulu, talaˈae maˈi ana kaidaˈi ba sa John siuabu ana sa Jesus, leleka maˈi ka dao ana faˈi asoa ba God ngalia naˈa sa Jesus faˈasi kulu ˈuana ˈi langi.”

23 Ma kira ka filia ro ngwae ki. Ma satana ta ngwae neˈe sa Josef, neˈe kira saea ˈani sa Barsabas, ma kira ka saea logo ˈani sa Justus. Ma satana na ruana ngwae neˈe sa Mataeas. 24 ˈUnaˈeri kira foˈo kira ka ˈuri, “Aofia ˈae, ˈaeˈo neˈe ˈoko saiana manatalana ngwae ki taˈifau. Aia, ˈoke faˈataˈinia maˈi fuamiˈa ana kaidaˈi neˈe sa tai ana ro ngwae neˈe ki neˈe ˈoko filia, 25 ˈiri ke ngalia na raoˈa neˈe ana lifurongoˈa neˈe sa Judas ba faidanga ˈania ma ka leka naˈa ˈana ˈuana na kula neˈe bolo faˈinia nia ke tua ana.” 26 Ma ˈi buri ˈana neˈe kira foˈo taˈifau, kira ka masa ˈani ru diˈia daisi, fasi ˈiri kike dao toˈona sa tai ana ro ngwae neˈe ki neˈe God filia, ma kira ka filia sa Mataeas ˈiri ka rao faˈinia akwala ma taˈi ngwae ni lifurongo neˈeri.

† *Taˈi kilomita* †† *1:20 Sam 69:25* ‡ *1:20 Sam 109:8*

Daolana maˈi na Anoˈi ru Abu

2 Ma na faˈi asoa doe Jiu ki neˈe kira saea ˈani Pentekos nia dao naˈa maˈi, ma na ngwae neˈe kira faˈamamana ki, kira fiku ana taˈi kula saena fanoa doe ˈi Jerusalem. 2 Ma ˈasu bore ma taˈi lingalingaˈi ru diˈia na iru doe, nia dao maˈi faˈasia ˈi langi, ma ka longasia naˈa na luma neˈe kira tua ana. 3 Ma kira ka lisia na ru diˈia na meamea ana mafula ki, ma na ru neˈeri ka takalo ma ka dau ˈi fafona ngwae ki taˈifau neˈe kira tua ˈi neˈeri. 4 Ma na Anoˈi ru Abu ka sura adaˈa taˈifau, ma kira ka etangia fataˈa ˈani na alaˈanga matamata ki, diˈia neˈe Anoˈi ru Abu faˈafata kira ˈani.

5 Ma ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae ˈi Jiu ki neˈe kira foˈosia God, kira tua logo ˈi Jerusalem. Kira leka maˈi faˈasia na maˈe fanoa toˈotoˈo doe ki saena magalia. 6 Ma kaidaˈi kira rongoa na lingalingaˈi ru neˈeri, ngwae ˈoro ki kira ka fiku. Ma kira ka ˈarefo liu, duˈungana neˈe ngwae faˈamamana ki, kira fata ˈani na alaˈanga kira ki taˈifau. 7 Ma osiˈana kira ˈarefo liu, kira ka fata ˈuri fuada talada, “Na ngwae niniˈa kira fata ˈuri ki, kira ngwae ˈi Galili ki taˈifau goˈo. 8 Ma faˈuta neˈe mika rongo kira ka fata ˈani alaˈanga kami ki? 9 Osiˈana kami leka maˈi faˈasia fanoa ˈi Partia, ma ˈi Media, ma ˈi Elam, ma ˈi Mesopotemia, ma ˈi Judea, ma ˈi Kapadosia, ma ˈi Pontus, ma ˈi Asia, 10 ma faˈasia ˈi Frigia, ma ˈi Pamfilia, ma ˈi Ejipt, ma faˈasia fanoa ki ˈi Libia karangia ˈi Saeren, ma ti ngwae kami leka maˈi faˈasia ˈi Rom. (Aia, ma ti ai aimili kiraˈa ngwae Jiu ki, ma ti ai aimili laˈu kira fiˈi ruˈu goˈo maˈi ˈi Jiu ˈi buri.) 11 Ma ti ngwae kira leka maˈi faˈasia ˈi Krit, ma faˈasia ˈi Arabia, ma kulu ka rongoa neˈe ngwae neˈe ki kira fata sulia na ru ni ˈarefoˈanga ani ki neˈe God nia sasiˈi, ma kulu ka rongo saiana alaˈanga kira ki neˈe alaˈanga mamana kia goˈo talaka!” 12 Kira ka ˈarefo liu, ma kira kina na ru neˈe kira lisia. Ma kira ka saefilo kira talada kika ˈuri, “Tae naˈa neˈe ˈuri re?”

13 Ma ti ngwae ada ka fata ˈoidorole ˈani kira ka ˈuri, “Sali ˈuri bore kira kwaˈufia liua naˈa waen taka niniˈa, ma gwauda ka rora.”

Na faˈataloˈanga sa Peter

14 Sui sa Peter ka uu faˈinia akwala ma taˈi ngwae ni lifurongo neˈeri ki, ma ka alaˈa doe fuana fikuˈa neˈeri ka ˈuri, “Kamu na sasiku kina ngwae ˈi Jiu ki, ma kamu na ngwae ki taˈifau neˈe kamu tua ˈi Jerusalem, muke fafarongo basi maˈi fuaku, ˈiri nau ku faˈarongo kamu

ˈani fadalana ru neˈe. 15 Na ngwae neˈe ki noaˈa kira ˈiri
bolebeleˈa laˈu ˈani kwaˈufilana waen niniˈa, diˈia neˈe
kamu manata toˈona. Osiˈana nia fiˈi dao goˈo ana
sikona agi sina ˈi ˈofodangi. 16 Aia, ma na ru neˈe ba sa
Joel na profet fata naˈa maˈi sulia ˈua ba ˈuri,
17 ‘God ka fata ˈuri,
Ana asoa ˈisi ki, nai baˈa kwate dangalu ana na Anoˈi
ru Abu nau fuana ngwae nau ki taˈifau.
Ma na ˈalako kamu ki, ma na sariˈi kamu ki, kike baˈa
faˈarongo ˈani fatalaku.
Ma na ngwae ˈalako kamu ki kike baˈa lisia na faˈataˈi
ˈanga ki, ma na ngwae ngwaro kamu ki kike baˈa lisia
ru ki ˈani maliu boleˈa kira ki.
18 Ana kaidaˈi neˈeri ki, nau ku baˈa kwatea logo na
Anoˈi ru Abu nau fuana ngwae nau ki neˈe kira rao ˈoˈo
ma kika faˈamamana, ˈiri kira logo kike faˈarongo ˈani
fatalaku.
19 Ma nai baˈa fulia na ru ni ˈarefoˈanga ani ki saena
mamanga ˈi langi, ma nau ku sasia na faˈanadaˈa ki ˈi
ano saena magalia.
Saena magalia na ngwae ki kike baˈa lisia na ngwae ki
kike mae, ma na mafula, ma na gwaˈi sasu ki.
20 Ma ˈi langi na ngwae ki kike lisia na sina ke baˈa
rodoˈa, ma na madamo ke baˈa meo diˈia ta ˈabu.
ˈUnaˈeri ka sui mala faˈi asoa ˈinotoˈa liu neˈeri ka fiˈi
dao maˈi, neˈe God ke baˈa matalangaˈinia na ngwae ki
taˈifau.
21 Sa tai bore ˈana neˈe ka gani ˈuana kwaiˈafiˈanga
ana Aofia, nia ke baˈa mauri.’” †

22 Ma sa Peter ka fata laˈu ˈuri, “Kamu ngwae ˈi Israel
ki, muke fafarongoa na alaˈanga neˈe ki! Sa Jesus ng-
wae faˈasia ˈi Nasaret, nia na ngwae neˈe God asun-
gaˈinia. God ka faˈataˈinia fuamuˈa ˈani faˈanadaˈa, ma
na ru ni ˈarefoˈanga ki neˈe God ka sasiˈi maˈi ˈani ni-
aˈa. Kamu talamuˈa muke saiana taˈifau na ru neˈe ki
neˈe fuli ˈi safitamuˈa. 23 Aia, ma God ka saiana, ma nia
ka naia naˈa sa Judas neˈe ke ˈolosaea sa Jesus, ma ka
kwatea fuamuˈa, ma muka saungia, osiˈana kamu
alaˈania fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira ka fo-
toˈia ana ˈai rara folo. 24 Bore ma God taˈea laˈu faˈasia
na maeˈa, ma ka logea faˈasia na ngasingasiˈanga ana
maeˈa, osiˈana nia ˈafitaˈi fuana na maeˈa ka dau fafia
sa Jesus. 25 ˈI naˈo maˈi sa David ba fata ˈuri suli niaˈa,
‘Nau ku lisia God ana kaidaˈi ki taˈifau neˈe nia tua faˈi
nau, ma noaˈa naisi maˈu, osiˈana nia tua karangi aku.
26 Ma osiˈana ru neˈe, nau ku saeleˈa liu, ma na fata-
laku ka fungu ˈani saeleˈa ˈanga.
Nau kui fitoˈo ana God, 27 osiˈana noaˈa ˈoe kosi
alaˈani nau ˈuana na kula ana maeˈa, ma noaˈa ˈoe kosi
lugataˈi nau, na Ngwae Abu ˈoe ka fura saena kilu
gwaˈu.
28 Ma ˈoko faˈataˈinia fuaku neˈe nai baˈa mauri laˈu.
Ma ana tualamu faˈi nau, ˈoke baˈa faˈafungu nau ˈani
saeleˈanga.’” ††

29 Ma sa Peter nia fata noniraˈa laˈu ka ˈuri, “Ng-
waefuta nau kina ˈae, nau ku alaˈa madako fuaumulu
sulia na koˈo bora kia sa David na tatalafaˈa. Nia mae,
ma kira ka alua naˈa. Ma na kilu gwaˈu nia ka tua
karangi kulu goˈo ˈana ˈi neˈe ˈi taˈena. 30 Sa David
noaˈa ˈiri alaˈa laˈu sulia niaˈa talana kaidaˈi nia saea ru
neˈe. Niaˈa ta profet, ma nia ka sai goˈo ˈana ana na fa-
ta alangaˈinga God fuana. God fata alangaˈi fuana nia
ke baˈa alua ta ngwae ana kwalafa sa David na tata-
lafaˈa, nia ke baˈa gwaungaˈi diˈia niaˈa. 31 Sa David ka
lisia taˈifau naˈa tae neˈe God ke baˈa sasia, ma sa
David ka fata sulia na tataˈelana na Christ, na ngwae
filia God, faˈasia na maeˈa, ma God noaˈa kasi danga
ˈania saena kula ana maeˈa, ma na nonina noaˈa kasi
ngwaˈa. 32 Sa Jesus ba, God taˈea faˈasia na maeˈa, ma
kaimili taˈifau goˈo neˈe kami lisia, ma mika fata faˈa-
mamana sulia ˈunaˈeri. 33 God nia faˈa ˈinotoˈa sa Jesus
ˈani faˈagwaurulana ˈiri nia ka gwaungaˈi faˈinia, ma
God ka kwatea na Anoˈi ru Abu fuana, diˈia ba nia eta
fataˈa ˈani. Aia, ma na ru neˈe kamu lisia, ma kamu ka
rongoa taˈena naˈa neˈe sa Jesus ke kwate dangalu
maˈi ana na Anoˈi ru Abu fuamiˈa. 34 Osiˈana noaˈa laˈu
sa David neˈe fane ˈuana ˈi langi. Bore ma sa David ka
fata lala ˈuri,
‘God nia fata ˈuri fuana Aofia nau:
ˈOko tua bali ˈoloˈolo aku, ma ˈoko gwaungaˈi faˈinau,
35 masia kaidaˈi nau kui alua malimae ˈoe ki ka roˈo-
suliˈo.’ ‡

36 “Ta neˈe kamuˈa, ngwae ˈi Israel ki, nau ku oga
muke sai leˈa ana sa Jesus neˈe nau ku fata sulia, ba
kamu fotoˈia ana na ˈai rara folo, ma God ka alua sa Je-
sus, na Christ neˈe ngwae filia nia, ma nia ka alua sa Je-
sus ka gwaungaˈi!”
37 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira rongoa ru neˈe,
kira ˈeke, ma mangoda ka ˈaruˈaru. Ma kira ka fata ˈuri
fuana sa Peter faˈinia na ngwae ni lifurongo ki, “Ng-
waefuta kina ˈae, tae neˈe kami ke baˈa sasi ˈiri God ke
rufuanata amiˈa?”
38 Sa Peter olisida ka ˈuri, “Kamuˈa taˈifau, muke
kakari alifaˈi faˈasia na taˈangaˈa kamu ki, ma kami ke
siuabu kamu, osiˈana kamu faˈamamana sa Jesus
Christ ˈiri God ka rufuanata ana taˈangaˈa kamu ki, ma
God ka kwatea na Anoˈi ru Abu nia fuamuˈa. 39 God kia
nia eta fataˈa ke kwatea na Anoˈi ru Abu fuana ngwae
neˈe nia laefida fuana niaˈa talana ki. Na eta fata ˈanga
neˈe nia ˈafutaˈi kamu naˈa faˈinia ngelamuˈa, ma na
ngwae neˈe kira tua tau ki logo.”
40 Sa Peter ka saea na ru neˈe ki fuada faˈinia alaˈan-
ga ni kwairaduˈanga ˈoro ki laˈu ka ˈuri, “Muke tagi leˈa
suli kamu talamuˈa faˈasia na kwaˈikwaˈinga neˈe ke le-
ka maˈi fuana na ngwae taˈa ki!” 41 Ma na ngwae ˈoro
ki, kira ka faˈamamana ana na fatalana, ma kira ka
siuabu. Ma ana faˈi asoa neˈeri, bolo faˈinia na uulu
toˈoni ngwae ki neˈe kira ruˈu laˈu maˈi ˈi saena na fiku-
taˈi ngwae faˈamamana neˈeri. 42 Ma ana asoa ki taˈi-
fau, kira ka fafarongoa na faˈamanataˈanga na ngwae

† *2:21 Joel 2:28-32* †† *2:28 Sam 16:8-11*

‡ *2:35 Sam 110:1*

lifurongo ki, ma kira ˈidufaˈi tua fiku, ma kira ka fanga kwaima fiku, ma kira ka foˈo fiku.
43 Ma na ngwae lifurongo ki, kira fulia ru faˈanadaˈa ˈoro ki ma na ru ni ˈarefoˈanga ˈani ki, ma na ngwae ki taˈifau kira ka ˈarefo. 44 Ma na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus ki, kira ka ˈado faˈinia na fikuˈa kwaima, ma kira ka daroˈia safitada kwailiu toˈo ruˈa kira ki. 45 Ma ti kaidaˈi kira ka ˈoifoliˈa logo ˈani na aluruˈanga kira ki, ma na ano kira ki, ma kira ka daroˈia na mani kira ngaliˈi ki ˈi safitada kwailiu, ka bolo faˈinia boˈoboˈo ˈanga ana taˈi taˈi ngwaeˈa adulu neˈe oga. 46 Ma kira ka fiku ana asoa ki taˈifau saena faˈi labu ana Luma Abu God. Ma kira ka fanga fiku kwaima saena luma kira ki, ma kaidaˈi kira fiku ˈunaˈeri, kira ka saeleˈa liu faˈinia na enoenoˈanga saena maurilada. 47 Ma kira ka fata leˈa ana God, ma na ngwae ki taˈifau ˈi Jerusalem ka saeleˈa faˈinida. Ma ana asoa ki taˈifau, na Aofia ka faˈamauria ti ngwae laˈu, ma kira ka ruˈu maˈi saena fikutaˈi ngwae faˈamamana neˈe.

Sa Peter faˈinia sa John gura na ngwae ˈaena mae

3 Ana taˈi asoa, sa Peter faˈinia sa John, kera ka leka ˈuana Luma Abu God ana uula kadi sina ˈi saˈulafi, osiˈana kadi sina neˈeri, kaidaˈi Jiu ki nama fuana foˈongaˈa. 2 Ana asoa ki taˈifau, ngwae ki kira ˈidufaˈi ngalia maˈi taˈi ngwae ˈaena mae talaˈae maˈi ana kaidaˈi ana futalana. Ma kira ka alua ˈi ˈaena sina maa ana Luma Abu God. (Na tafa neˈeri, kira saea ˈani “Mae Taˈelo Kwanga.”) Ana asoa ki taˈifau, nia tua ˈi neˈeri, ˈiri ka gani mani ana ngwae neˈe kira ruˈu kwau saena Luma Abu God. 3 Ma ana kaidaˈi nia lisia sa Peter faˈinia sa John kera ruˈu kwau, nia ka gani kera ˈiri kera ka kwatea ta ru fuana. 4 Ma keroˈa ka bubu totongaˈi fuana, ma sa Peter ka fata ˈuri fuana, “Lia maˈi fuamiroˈo.” 5 Ma nia ka bubungi kera, ka manata ˈana fasi keroˈa kata kwatea ta ru fuana. 6 Ma sa Peter ka fata ˈuri fuana, “Noaˈa nau kusi toˈo goˈo ana ta mani. Bore ma nai kwatea fuamu na ru neˈe nau ku toˈo ana. Nau ku saea ˈoe tataˈe, ma ˈoko fali, osiˈana sa Jesus Christ na ngwae faˈasia ˈi Nasaret kwatea ngasingasi ˈanga fuaku.” 7 Goˈo sa Peter ka dau ana na lima ˈoloˈolo nia, ma ka taˈea. Ma ˈaliˈali goˈo ˈaena taˈifau ka ngasingasiˈa naˈa, 8 ma nia ka faˈasaka, ma ka uu ˈani ro ˈaa nia ki, ma nia ka fiˈi talaˈae ka fali kwailiu. Ma nia ka ruˈu kwau faˈi keroˈa ˈuana saena faˈi labu ana Luma Abu God, ka fali, ma ka ngwaˈe sakasaka faˈinia na fata leˈa ˈanga ana God. 9 Ma kaidaˈi na ngwae neˈeri ki, kira lisia nia fali, ma ka auraˈea God, 10 kira lia saiana neˈe niaˈa na ngwae gani gani ba leka ruˈu ka tuatua ˈi ˈaena sina maa ana Luma Abu God. Ma kira ka ˈarefo liu ana na ru neˈe fuli fuana ngwae neˈeri.

Alaˈanga sa Peter saea saena Luma Abu God

11 Kaidaˈi neˈeri, ngwae neˈe ka daubibi liu naˈa ana sa Peter ma sa John, na ngwae ˈoro ki kira ka ˈarefo liu, ma kira ka lalili siada saena kula ana Luma Abu God neˈe kira saea ˈani “Taofa sa Solomon.” 12 Kaidaˈi sa Peter lisia naˈa ngwae neˈeri ki, nia ka fata ˈuri fuada, “Kamu ngwae Israel ki, faˈuta neˈe kamu ka ˈarefo ana ru neˈe, ma kamu ka bubungi keroˈo naˈa ˈaumulu ˈuira? Sali kaumulu fia fasi na ngasingasiˈanga keroˈo talamiroˈo, ma na tuaˈa abu keroˈo niniˈa keroˈo gura ˈani na ngwae neˈe ma ka fali? 13 God neˈe sa Abraham, ma sa Aesak, ma sa Jakob kira foˈosia, God ba koˈo kia ki, nia tala faˈa ˈinotoˈa na ngwae rao nia sa Jesus. Bore ma kamu ka kwatea lala sa Jesus fuana na faˈinaˈonaˈo ki. Ma kaidaˈi sa Paelat nia matalangani, kamu ˈaila ˈania niaˈa, ma kamu ka sae taˈa liu lala ana kaidaˈi ba sa Paelat saea ke logea. 14 Sa Jesus neˈe na ngwae abu, ma ka ˈoloˈolo ba God filia fuana faˈamaurilana ngwae nia ki, bore ma kamu ka ˈaila ˈania, ma kamu ka ˈengoa lala sa Paelat fuana logelana na ngwae neˈe sau ngwae. 15 Ma kamu ka saungia sa Jesus na ngwae neˈe gwalona na mauriˈa. Bore ma God ka taˈea faˈasia na maeˈa, ma keroˈo ka lisia mamanalana ru neˈe. 16 Kamu lisia na ngwae neˈe, ma kamu ka lia saiana. Nia faˈamamana na ngasingasiˈanga sa Jesus neˈe ka faˈamauria. Fitoˈonga ana sa Jesus neˈe kwate ngwae neˈe ka tatakila neˈe kamu ka lisia taˈifau naˈa.
17 “ˈUnaˈeri ngwaefuta nau kina ˈae, nau ku saiana kaumulu faˈinia na faˈinaˈonaˈo ki kamu sasi ˈunaˈeri ana sa Jesus, osiˈana kamu kinaˈi ru. 18 Bore ma God saea naˈa maˈi ˈua ˈi naˈo ˈani na profet ki taˈifau fasi na ngwae filia nia ke baˈa nonifii. Ma nia ˈunaˈeri fuana ka faˈamamana nama na fatalana God. 19 ˈUnaˈeri muke kakari alifaˈi naˈa, ma kamu ke faˈitaˈi ˈuana God, ˈiri nia ke rufuanata na abula taˈangaˈa kamu ki, ma ˈiri God ke baˈa faˈasaeleˈa na maurilamuˈa, 20 ma nia ke baˈa kwatea maˈi sa Jesus na Christ na ngwae ba nia filia naˈa fuamuˈa. 21 Nia tua maˈi ˈana ˈi langi leleka ka dao ana kaidaˈi God ke faˈafaolua na ru ki taˈifau, diˈia ba nia saea naˈa maˈi ˈua ˈani na profet abu nia ki. 22 Osiˈana sa Moses fata sulia na Aofia ka ˈuri, ‘God kamu ke baˈa kwatea kwau taˈi profet siaumulu, diˈia logo neˈe nia baˈe nau maˈi. Niaˈa ta ngwae nama amuˈa ngwae Jiu ki. Kamu ke roˈosulia na tae ki neˈe nia saea fuamuˈa. 23 Sa tai bore ˈana neˈe noaˈa kasi roˈosulia na tae neˈe na profet neˈeri saea, God ke baˈa daroˈia nia ka tua matali faˈasia ngwae nia ki ma ka malangisia.’ †24 Sa Samuel, ma na profet ki taˈifau neˈe kira leka maˈi ˈi buri, kira toˈo ana na faˈarongoˈanga neˈe faˈasia God, kira ka faˈatalo logo ˈania tae neˈe niˈi fuli naˈa maˈi ana kaidaˈi neˈe. 25 Na fata alangaˈinga God ki fuamuˈa niˈi dao maˈi ˈani na profet nia ki. Ma kamu ˈado logo ana faˈinia na koˈo kamu ki ˈani fau alangaˈinga God fuada, diˈia nia saea fuana sa Abraham ka ˈuri, ‘Nau kui baˈa faˈaleˈa na ngwae ki taˈifau saena magalia, sulia na ngwae neˈe futa olitamu.’ ††26 Nia neˈe, God ka filia maˈi ma ka kwatea maˈi na ngwae rao nia sa Jesus siaumulu, fasi ˈiri nia ka faˈaleˈa kamu, ana kaidaˈi kamu kakari alifaˈi faˈasia na taˈangaˈa kamu ki.”

† *3:23 Diutronomi 18:15, 18* †† *3:25 Jenesis 22:18*

Kira matalangani sa Peter ma sa John

4 Ana kaidaˡi sa Peter faˡinia sa John kera alaˡa ˡua
fuana ngwae ki, ti fata abu, ma ti Sadusi, ma na
faˡinaˡonaˡo ana ngwae neˡe kira folo ˡusia Luma Abu
God, kira ka dao maˡi siadaroˡo. 2 Kira oga taˡa, osiˡana
na ro ngwae lifurongo neˡe ki kera faˡamanata na ng-
wae ki neˡe sa Jesus nia tataˡe naˡa faˡasia na maeˡa,
ma ka faˡataˡinia neˡe na ngwae neˡe kira mae ki bore
kira ke tataˡe logo faˡasia na maeˡa. 3 Nia neˡe kwatea
kira ka daudaroˡo, ma kira ka aludaroˡo saena luma ni
lokafo, kera ka tua ˡi neˡeri masia ruana asoa, duˡun-
gana nia saˡulafi naˡa. 4 Ma na ngwae ˡoro neˡe kira
rongoa alaˡanga kera, kira ka faˡamamana. Ma na ng-
wae neˡe kira faˡamamana na faˡarongoˡa leˡa kaidaˡi
neˡeri, nia bolo faˡinia lima toˡoni ngwane ki. †
5 Ana na asoa ˡi buri, na ˡingataˡi fata abu fikua maˡi
na fata abu doe ki, na ngwae faˡamanata ana taki ki,
faˡinia ti ngwae ana fikutaˡi ngwae ni lokoˡi ru, ma kika
fiku ana taˡi kula ˡi Jerusalem. 6 Kira fiku faˡinia sa Anas
na ˡingataˡi fata abu, ma sa Kaeafas, ma sa John, ma sa
Aleksanda faˡinia ti ngwae laˡu ana kwalafa ana ˡin-
gataˡi fata abu. 7 Sui kira ka faˡauua sa Peter faˡinia sa
John ˡi naˡoda taˡifau, ma kira ka saefilodaroˡo kika ˡuri,
“Koroˡo gura faˡuta ana na ngwae taˡu neˡe? Na ma-
manaˡanga tae neˡe koroˡo toˡo ana, ma na ngasin-
gasiˡanga ana sa tai niniˡa koroˡo gura ˡani?”
8 Ma na Anoˡi ru Abu ka sura ana sa Peter nia fata
ˡuri fuada, “Kamuˡa ngwae faˡinaˡonaˡo ki, ma na
gwaungaˡi ngwae ki, 9 kamu saefilo keroˡo taˡena sulia
na ru leˡa neˡe keroˡo sasia fuana ngwae ˡaena taˡu,
ma tae niniˡa kwate nia ka leˡa. 10 Keroˡo oga kamuˡa
faˡinia na ngwae ki taˡifau ˡi Israel muke saiana ru neˡe,
na ngwae neˡe kamu lisia, nia ˡakwa, ma ka uu naˡa faˡi
kamu, nia ˡakwa ˡani na ngasingasiˡanga sa Jesus
Christ na ngwae faˡasia ˡi Nasaret ba kamu saungia
ana ˡai rara folo ma God ka taˡea faˡasia na maeˡa. 11 Sa
Jesus ba na Kerekereˡa Abu fata sulia ka ˡuri,
‘Niaˡa na fau neˡe kamu na ngwae saungaˡi luma ki,
kamu ˡaila ˡania.
Nia neˡe na fau neˡe talingaˡi ka liufia na fau ki taˡifau
ana ˡodoa.’
12 Taˡifilia niaˡa goˡo neˡe saiana ka faˡamauria na ng-
wae ki, noaˡa naˡa ta ngwae laˡu saena magalia, neˡe
God kwatea fasi ˡiri ka faˡamauri kia ˡani.”
13 Ma na gwaungaˡi ngwae ki, kira ka ˡarefo liu ana sa
Peter ma sa John, osiˡana noaˡa kera kasi maˡu ˡani fa-
ta noniraˡanga. Ma kira ka ˡarefo logo ana saiˡi ruˡanga
keraˡa, ro ngwae neˡe ki noaˡa keroˡa kasi saesaeˡe ru
goˡo. Ma kira saiana keroˡa ro ngwae dee iˡa ki goˡo.
Ma kira ka sai logo ana keroˡa ro ngwae neˡe ki ba liliu
fiku faˡinia sa Jesus. 14 Ma kira ka kina naˡa saelana laˡu
ta ru, osiˡana na ngwae ba kera gura nia uu logo faˡi
kera. 15 ˡUnaˡeri neˡe kira ka kwatea sa Peter, ma sa
John, faˡinia na ngwae neˡeri, kira ka ruˡu kwau ˡi maa
faˡasia kula ni fikuˡa neˡeri. Sui, kira ka fata basi ˡada
sulia tae neˡe kike baˡa sasia ana sa Peter ma sa John.
16 Ma kira ka fata ˡuri, “Tae neˡe kulu ke baˡa sasia ana
ro ngwae neˡe ki? Osiˡana na ngwae ki taˡifau neˡe kira
tua ˡi Jerusalem, kira sai goˡo ana taˡifau na ru
faˡanadaˡa neˡe kera sasia, ma noaˡa kulu kasi bolo
fuana tofelana. 17 Bore ma fuana ru neˡe noaˡa kasi
talo fuana ti ngwae laˡu, kulu saea fuada noaˡa kera
kasi fata laˡu sulia sa Jesus fuana ti ngwae laˡu.”
18 Sui kira ka ri laˡu maˡi ˡuana sa Peter ma sa John,
kira ka fata totongaˡi ˡuri fuadaroˡo, “Noaˡa koroˡo kasi
fata laˡu ˡani ma noaˡa koroˡo kasi faˡamanata naˡa su-
lia sa Jesus.”
19 Ma sa Peter faˡinia sa John olisida kera ka ˡuri, “Ka-
mu ke manata basi na tae neˡe saga ˡi maana God, ana
roˡongaˡa suli kamu, nama roˡongaˡa sulia God?
20 Noaˡa keroˡo kasi mango naˡa faˡasia alaˡanga sulia
tae neˡe keroˡo tala lisia, ma keroˡo ka rongoa, osiˡana
keroˡo roˡo sulia God.”
21 Ma na fikuˡa neˡe ana ngwae lokoˡi ru ki, kira ka fa-
ta ngasingasiˡa laˡu fuadaroˡo. Sui kira ka logedaroˡo,
ˡasu ˡubani ngwae ki kata fuˡalida fafia kwaˡi ladaroˡo,
duˡungana na ngwae ki taˡifau, kira baˡatafea liu God
fafia tae neˡe kera fulia. 22 Osiˡana neˡe ngwae ki sa-
iana talitoˡona God goˡo neˡe saiana ke gura ngwae
niniˡa mataˡi naˡa sulia fai akwala faˡi ngali ma ka
tarenga ana maurilana.

Ngwae faˡamamana ki kira foˡo ˡuana noniraˡanga

23 Kaidaˡi kira logea goˡo sa Peter ma sa John, kera ka
oli laˡu siana fiku taˡi ngwae kira, ma kera ka faˡaron-
goda ˡania na ru neˡe fata abu doe ki ma na ngwae
faˡinaˡonaˡo ki kira saea. 24 Ana kaidaˡi kira rongoa, kira
ka foˡosia God kika ˡuri, “God ˡinotoˡa ˡae, ˡaeˡo neˡe
ˡoko saungaˡinia na mamanga, ma na magalia, ma na
asi, ma na ru mauri ki taˡifau ˡi neˡe. 25 Ma ˡoko kwatea
naˡa Anoˡi ru Abu ˡoe fuana koˡo kami sa David na ng-
wae rao ˡoe, fasi ˡiri ka fata ˡuri,
‘Na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kira saetaˡa fuaku,
ma kira ka tataˡe sauli nau sulia manataˡi ngwae bole-
boleˡa kira ki.
26 Na tatalafaˡa ki kira ka sasi akaˡu ˡada talada ma na
ngwae ˡinotoˡa ki kira ka fiku fuana fuˡanga faˡinia God
ma Christ na ngwae filia nia.’ ††
27 “Sulia ru neˡe fuli kaidaˡi sa Herod Antipas ma sa
Pontias Paelat, kera fiku saena fanoa neˡeri faˡinia ng-
wae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki ma na ngwae ˡi Israel ki logo.
Kira fiku fuana matalangaˡilana sa Jesus, na ngwae rao
abu ˡoe neˡe ˡoko filia naˡa. 28 Kira fiku fuana faˡama-
manalana ma sasilana na ru ki taˡifau, diˡia ba ˡoko na-
ia naˡa maˡi, sulia ˡani ngasingasiˡanga ˡoe, ma na
kwaiogaiˡanga ˡoe fuana ka fuli naˡa ˡunaˡeri. 29 Ma ana
kaidaˡi neˡe God ˡae, ˡoke lisia basi alaˡanga totongaˡi
kira ki, ma ˡoko kwatea maˡi na ngasingasiˡanga ˡoe
fuamiˡa na ngwae rao ˡoe ki, fasi ˡiri mike fata noniraˡa
ˡani fatalamu. 30 ˡOke faˡataˡinia maˡi na mamanaˡanga
ma ˡoko gura ngwae ki, fasi ˡiri kira ka lisia fulilana ru

† *Lima toˡoni ngwae neˡe noaˡa kira kasi toˡomani goˡo kini faˡinia na ngela ki neˡe kira faˡamamana logo na faˡarongoˡa leˡa.*

†† *4:26 Sam 2:1-2*

faˡanadaˡa ki, ma na ru ni ˡarefoˡanga ki, ˡani na ngasingasiˡanga ngwae rao abu ˡoe sa Jesus.”
31 Ma ana kaidaˡi kira foˡo ka sui goˡo, kula neˡe kira fiku ana ka ngwaˡigiˡigi naˡa. Ma na Anoˡi ru Abu ka sura adulu taˡifau, ma kira ka fata noniraˡa naˡa ˡani fatalana God.

Kira daroˡia na toˡoruˡa kira ki

32 Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡamamana, kira ka fiku ˡani taˡi manataˡanga faˡinia taˡi liaˡi ngwae. Ma noaˡa ta ngwae ˡiri toˡo ana ta ru neˡe nia ke saea ˡani ru nia talana, bore ma kira ka daroˡia ˡi safitada na ru kira ki taˡifau. 33 Ma na ngwae lifurongo ki ka faˡatalo noniraˡa sulia tataˡelana na Aofia sa Jesus faˡasia na maeˡa, ma God ka faˡaleˡa kira taˡifau goˡo. 34 Ma noaˡa ta ngwae saena fiku taˡi ngwae ana tuaˡa kira neˡe ka boˡoboˡo ˡuana ta ru, duˡungana ti kaidaˡi neˡe kira boˡoboˡo, ti ngwae ada neˡe kira toˡo ana ano nama ta luma, kira ka ˡoifoliˡa ˡaniˡi, sui ma kira ka ngalia maˡi mani neˡeri ki, 35 kira ka kwatea fuana ngwae lifurongo ki, kira ngalia, kika daroˡia fuada sulia boˡoboˡo ˡanga kira ki taˡifau.
36 Ma sa Josef taˡi ngwae ana kwalafa sa Lifae ba futa ˡi Saeprus ba na ngwae lifurongo ki kira saea ˡani sa Banabas (fadalana neˡe sa Kwairadui), 37 nia ka ˡoifoli ˡani taˡi afu ano nia, ka ngalia mani neˡeri, ka kwatea fuana na ngwae lifurongo ki.

Sa Ananias faˡinia ˡafe nia ˡi Safira

5 Bore ma taˡi ngwae neˡe satana sa Ananias, faˡinia ˡafe nia satana ˡi Safira, kera tua logo faˡinia na fiku taˡi ngwae faˡamamana neˡeri. Ma kera ka foli logo ˡani ta bali ana ano kera. 2 Ma sa Ananias ka alua ˡana ta bali ana mani neˡeri fuadaroˡo, ka ngalia goˡo maˡi ˡana ta bali ana mani neˡeri ka kwatea fuana ngwae lifurongo ki, ma nia ka saea fasi niˡi taˡifau naˡa neˡeriˡa. Ma na ˡafe nia bore ka ala logo fafia sokeˡa neˡeri. 3 ˡUnaˡeri sa Peter ka saefilo ˡuri ana, “Ananias kwa, faˡuta neˡe ˡoko alaˡania sa Saetan ka talaˡiˡo, ma ka sasi ˡoko sokea na Anoˡi ru Abu ˡani sofongaˡilana ta bali ana mani ba koroˡo ngalia kwa? 4 ˡI naˡona neˡe ˡoko foli ˡani na ano baera, niaˡa neˡe ru ˡoe. Ma buri ˡana ˡoko ˡoifoli ˡani, mani ˡoko ngalia ˡuana ru neˡana, ˡaeˡo neˡe ˡoko ˡaˡana fuana, ma ˡoko saiana ˡoe sasia ˡamu ˡani ta ru sulia na kwaiogaiˡanga ˡoe. ˡUri ma faˡuta neˡe ˡoko manata ˡunaˡeri saena manatalamu? Noaˡa ˡoko ˡiri sokea goˡo ngwae, ˡoko sokea logo God!”
5 Kaidaˡi sa Ananias rongoa ru neˡeri, nia ka ˡasi ˡi ano, ma ka mae naˡa. Ma na ngwae neˡe kira rongoa ru neˡeri, kira ka maˡu liu. 6 Na ngwae ˡalako ki kira ruˡu maˡi, kira ka buta nonina. Ma kira ka ngalia ˡi maa, ma kira ka kwaiatoa.
7 Nia bolo faˡinia ta uulu kadi sina ˡi buri ˡana, na ˡafe nia ka ruˡu maˡi saena luma ana kula neˡe sa Peter nia tua ana, ma noaˡa kasi sai logo ana tae neˡe fuli fuana na araˡi nia. 8 Ma sa Peter ka saefilo ˡuri ana, “Faˡarongo nau basi maˡi, ˡuri ma na mani baera taˡifau naˡa niniˡa neˡe araˡi ˡoe faˡiniˡo moro ngalia ˡuana na ano ba koroˡo ˡoifoli ˡani?”
Ma nia olisia ka ˡuri, “ˡIu, nia taˡifau naˡa niniˡa.”
9 Goˡo sa Peter ka saefilo laˡu ˡuri ana, “Faˡuta neˡe araˡi ˡoe faˡiniˡo, moro ka sokea na Anoˡi ru Abu God, ma koroˡo fia fasi nia kasi matalangaˡi koroˡo goˡo? Na ngwae ba kira kwaiatoa na araˡi ˡoe neˡana, kira uu goˡo ˡada ˡi ˡaena sinamaa ana kaidaˡi neˡe. Ma kira ke baˡa ngaliˡo logo ˡiri kika kwaiatoˡo.” 10 Ma ˡunaˡeri goˡo kini neˡe ka ˡasia logo ˡi ano ˡi naˡona ˡaena sa Peter, ma ka mae naˡa. Ma na ngwae ˡalako baera ki kira ruˡu maˡi, ma kira ka lisia nia mae naˡa, kira ka ngalia ˡi maa, ma kika leka kwaiatoa logo ˡi ninimana araˡi nia.
11 Na ngwae faˡamamana ki taˡifau, ma ngwae ki taˡifau logo neˡe kira rongoa ru neˡeri, kira ka maˡu liu logo.

Ru faˡanadaˡa ki

12 Na ngwae lifurongo ki, kira fulia ru ˡoro ni ˡarefoˡanga ani ki ma na faˡanadaˡa ki ˡi safitana na ngwae ki. Ma na ngwae faˡamamana ki taˡifau, kira ka fiku ˡi saena Luma Abu God ana kula neˡe kira saea ˡani Taofa sa Solomon. 13 Ma ta ngwae neˡe noaˡa kasi faˡamamana, noaˡa kasi noniraˡa fuana ka fiku faˡinida, sui bore ˡana na ngwae ki ka tafea na ngwae faˡamamana ki ma ka saea kira leˡa. 14 Bore ma na ngwae ˡoro ki, ma na kini ˡoro ki logo, kira ka faˡamamana ana na Aofia, ma kira ka fiku logo ˡi saena na fiku taˡi ngwae neˡeri. 15 Ma duˡungana na ru neˡe na ngwae lifurongo ki kira fuliˡi ki, na ngwae ˡi neˡeri ki kira ka ngalia naˡa ngwae mataˡi ki, ma kika aluda sulia na taˡi tala fafona na ˡifitaˡi kira ki, fasi ˡiri kaidaˡi sa Peter ka liu ana, nununa bore ka liu fafida, ma kira ka ˡakwa. 16 Ma na ngwae ˡoro ki kira ka leka maˡi faˡasia na fanoa ki kalia ˡi Jerusalem, kira ngalia maˡi na ngwae kira ki neˡe kira mataˡi faˡinia na ngwae neˡe anoˡi ru taˡa ki faˡafiida, ma na ngwae lifurongo ki kika gurada, ma kira taˡifau kika ˡakwa logo.

Kira faˡakaisia na ngwae lifurongo ki

17 Ma na ˡingataˡi fata abu, faˡinia na ngwae nia ki neˡe kira tua saena fiku taˡi ngwae ana Sadusi ki, kira ka ogalaˡa liu fuana na ngwae lifurongo ki. 18 Ma kira dauda, ma kira ka aluda saena luma ni lokafo. 19 Bore ma ana faˡi rodo neˡeri, na ˡainsel God dao maˡi, ma ka ˡifingia na sinamaa ki ana luma ni lokafo neˡeri, ma ka talaˡida ˡi maa, ma ka fata ˡuri fuada, 20 “Muke leka, muke uu saena Luma Abu God, kamu ke faˡarongoa ngwae ki sulia na mauriˡa faolu neˡe.” 21 Na ngwae lifurongo ki kira ka roˡo sulia na ˡainsel neˡeri, ma ˡi ˡofodangi laˡa bilabila, kira ka leka naˡa saena Luma Abu God, ma kira ka talaˡae naˡa ana faˡamanataˡanga.
Na ˡingataˡi fata abu faˡinia ngwae nia ki, kira ka ri maˡi ˡuana na ngwae faˡinaˡonaˡo ana Jiu ki fuana fikutaˡi ngwae lokoˡi ru, ˡiri kika filoa na ngwae lifurongo ki. Ma kira ka kwate alaˡanga fuana na ngwae ana

ofoˡa ki, kira ka talaˡia naˡa maˡi ngwae lifurongo ki faˡasia saena luma ni lokafo siada. 22 Bore ma kaidaˡi neˡe ngwae ana ofoˡa ki kira dao kwau, noaˡa kira kasi lisia naˡa ta taˡi ana ngwae lifurongo saena luma ni lokafo. Ma kira oli kika faˡarongoa na ngwae faˡinaˡonaˡo ki kika ˡuri, 23 “Kaidaˡi kami dao kwau saena luma ni lokafo, kami lisia neˡe ngwae folo ki kira fono ngasi liu mala ana sinamaa ki, ma kira ka folo goˡo ˡada maana sinamaa ki. Bore ma kaidaˡi kami ˡifi, kami ka lia kwau saena luma, ma noaˡa kami kasi lisia goˡo taˡi ana na ngwae lifurongo ki ˡi saena.” 24 Kaidaˡi neˡe fata abu doe ki, ma na ngwae faˡinaˡonaˡo ana na ngwae folo ki ana Luma Abu God, kira rongoa ru neˡe, kira ka filo kwailiu tae laˡu neˡe ke baˡa fuli.

25 ˡUnaˡeri taˡi ngwae ka ruˡu maˡi, ma ka fata ˡuri fuada, “Muke sailinga basi, na ngwae ba kamu aluda saena luma ni lokafo, kira uu naˡa ˡada saena Luma Abu God, ma kira ka faˡamanata naˡa ngwae ki!” 26 Ma na gwaungaˡi ngwae ana ngwae folo ki faˡinia na ngwae nia ki, kira leka, kira ka oli maˡi faˡinia na lifurongo ki. Noaˡa kira kasi kwaˡi laelae laˡu sulida fuana oliˡa maˡi, osiˡana kira maˡu ˡani ngwae ki, ˡasu kira kata ˡuilaˡi fauda lala.

27 Ma kaidaˡi kira talaˡia maˡi na ngwae lifurongo ki, ma kira ka faˡa uuda ˡi naˡona na fikutaˡi ngwae lokoˡi ru neˡe kira fiku maˡi, na ˡingataˡi fata abu ka fata fuada ka ˡuri, 28 “Kaimili lui totongaˡi ana noaˡa kaumulu kasi faˡamanata laˡu ˡani sa Jesus. Bore ma na faˡamanataˡanga kamu talofia naˡa saena fanoa ˡi Jerusalem. Ma kamu ka fafi kaimili fasi kaimili lala neˡe kami saungia sa Jesus ka mae!” 29 Sui sa Peter faˡinia na lifurongo ki ka olisida kika ˡuri, “Kami ka roˡo nama sulia God ma noaˡa laˡu ngwae ki. 30 Ma buri ˡana neˡe kamu saungia sa Jesus ana na ˡai rara folo ka mae, God ba koˡo kia ki neˡe taˡea faˡasia na maeˡa. 31 Ma God taˡea nia ka gwaungaˡi faˡinia fasi ˡiri nia ka kwaitalaˡi ma ka faˡamauri, fasi ˡiri ka kwatea kaidaˡi fuana ngwae Israel ki, ˡiri kike kakari alifaˡi, ma God ka rufuanata ana taˡangaˡa kira ki. 32 Kaimili lisia naˡa ru neˡe fuli fuana sa Jesus ki, ma kamiˡa faˡinia na Anoˡi ru Abu ka fata faˡamamana naˡa suliˡi. God kwatea maˡi na Anoˡi ru Abu fuana sa tai faˡida neˡe roˡosulia.”

33 Ma ana kaidaˡi neˡe ngwae saena fikutaˡi ngwae lokoˡi ru ki kira rongoa ru neˡe, kira ka saetaˡa liu, ma kira ka oga kike saungia na ngwae lifurongo neˡeri ki. 34 Bore ma taˡi ngwae ana fikutaˡi ngwae lokoˡi ru neˡeri, ma niaˡa tai ana fikutaˡi ngwae ana Farasi satana sa Gamaliel neˡe ngwae faˡamanata ˡani taki ki, ma nia neˡe ngwae ki kira fuˡusi doe liu ana, nia tataˡe ka saea kira ka olitaˡinia basi ˡada na ngwae lifurongo neˡe ki ˡi maa fuana kaidaˡi tiˡitiˡi. 35 Sui, nia ka fata ˡuri fuana na ngwae faˡinaˡonaˡo neˡeri ki, “Kaumulu ngwae ˡi Israel ki, kamu ke manata leˡa sulia na ru neˡe kamu ke baˡa sasia ana ngwae neˡe ki. 36 Osiˡana noaˡa ˡisi tau goˡo kwau, sa Tedas leka maˡi ka saea niaˡa ta ngwae ˡinotoˡa liu, ma ka bolo faˡinia fai talangaˡi ngwae ki neˡe kira leka sulia. Ma noaˡa kasi tau goˡo, na ngwae ki kika saungia, ma na fafarongo nia ki kira ka takalo taˡifau, ma na raoˡa ba nia sasia ka sui logo ˡana. 37 Sui buri ˡana sa Judas na ngwae ˡi Galili ka leka laˡu maˡi ana kaidaˡi kira keresia satana na ngwae ki taˡifau. Ma na ngwae ˡoro ki neˡe kira leka sulia ma kira ka ofolia ngwae ˡi Rom ki, bore ma ngwae ana ofoˡa ˡi Rom ki kira ka saungia logo. Ma na fafarongo nia ki, kira ka takalo logo ˡada. 38 Ma sulia na ru neˡe fafarongo sa Jesus ki kira sasi, nau ku saea fuaumulu, noaˡa kamu kasi sasia ta ru ada. Muke alaˡanida kika leka kwau ˡada ma muka leka faˡasida. Diˡia na manataˡanga ma na raoˡa neˡe kira sasia neˡe ru goˡo ana ngwae, nia ke baˡa funu logo ˡana. 39 Ma diˡia nia leka maˡi faˡasia God, nia ˡafitaˡi kamu ke tataˡe saulida, ma kamu ke dao toˡona neˡe kamu fuˡa saulia God.”

Ma na fikutaˡi ngwae lokoˡi ru neˡeri, kira ka roˡosulia fatalana sa Gamaliel. 40 Sui kira ka oli laˡu maˡi faˡinia na ngwae ni lifurongo ki, ma kira ka saea fuana ngwae folo ki kira ka ulasida. Ma kira ka luida noaˡa kira kasi fata laˡu sulia sa Jesus. Sui, kira ka kanusuda. 41 Ma ana kaidaˡi neˡe na ngwae lifurongo ki kira leka naˡa faˡasia na fikutaˡi ngwae lokoˡi ru neˡeri, kira ka saeleˡa liu, osiˡana God nia alafafida neˡe kira totolia nonifiiˡanga duˡungana sa Jesus. 42 Ma ana asoa ki taˡifau, na ngwae lifurongo ki kira ka liu ˡi saena Luma Abu God, ma ˡi saena na luma ngwae ki, ma kira ka faˡamanata, ma kika fatataloˡania na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe sa Jesus nia na Christ, na ngwae filia God.

Kira filia na fiu ngwae ki fuana kwaiˡafiˡanga ana ngwae lifurongo ki

6 Ma ana kaidaˡi neˡeri, na ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus ki, kira ˡoro naˡa. Ma na ˡugaˡa ka tataˡe safitana Jiu neˡe kira fata ˡani na alaˡanga ngwae Jiu faˡinia na Jiu neˡe kira fata ˡani na alaˡanga Grik. Ti ai ada neˡe kira fata ˡani alaˡanga Grik, kira ˡuga, osiˡana neˡe Jiu neˡe kira fata ˡani alaˡanga ngwae Jiu noaˡa kasi ˡafia goˡo na gwaˡi ˡuru kira ki ka bolo logo faˡinia ˡuru Jiu neˡe kira alaˡa ˡani alaˡanga ngwae Jiu ˡani na fanga, ma na mani neˡe kira daroˡia ana asoa ki. 2 Ma na akwala ma ro ngwae lifurongo neˡe ki, kira ka ri maˡi ˡuana ngwae faˡamamana ki taˡifau, kira ka fata ˡuri, “Noaˡa ˡiri leˡa neˡe kami ka ˡabera laˡu ˡani na daroˡilana na mani kulu ki, ma kami ka manata buru naˡa ˡaimili ˡani na faˡatalongaˡi lana fatalana God. 3 Nia ˡunaˡeri ngwaefuta nau kina ˡae, kamu ke filia ta fiu ngwae leˡa ˡi safitamuˡa neˡe kamu saiada neˡe na Anoˡi ru Abu nia sura ada, ma kira ka liatoˡo, fasi ˡiri kike lia sulia na raoˡa neˡe. 4 Ma kaimili ka rao taˡi bali naˡa ˡaimili ˡani foˡongaˡa ma na faˡatalongaˡi lana fatalana God.”

5 Ma na ngwae neˡeri ki, kira fiku, ma kika saeleˡa kaidaˡi kira rongoa ru neˡe, ma kira ka filia sa Stefen, na ngwae neˡe faˡamamanaˡanga nia ngasingasiˡa ma na Anoˡi ru Abu ka tua faˡinia. Ma kira ka filia logo sa Filip, sa Prokorus, sa Nikanor, sa Timon, sa Parmenas, ma sa Nikolaus na ngwae faˡasia ˡi Antiok neˡe nia dau sulia faˡamanataˡanga ngwae Jiu ki, bore ˡana nia noaˡa ˡiri futa laˡu maˡi ana ta ngwae Jiu. 6 Sui, na fiku-

taˡi ngwae faˡamamana neˡeri, kira ka talaˡia maˡi fiu ngwae neˡeri ki siana na lifurongo ki, ma na lifurongo neˡeri ki kira ka foˡo faˡi kira, ma kira ka alua limada fafia na gwauda.

7 Ma na fatalana God ka talofia taˡifau naˡa ˡafutana ˡi Jerusalem. Ma na ngwae ˡi Jerusalem ki neˡe kira faˡamamana, kira ka ˡoro liu maˡi, ma na fata abu ˡoro ki logo, kira ka faˡamamana.

Na daulana sa Stefen

8 Sa Stefen na ngwae neˡe God faˡaleˡa, ma ka toˡo ana na ngasingasiˡanga fuana sasilana ru faˡanadaˡa ˡoro ki ma na ru ni ˡarefoˡanga ani ki ˡi safitana ngwae ki. 9 Ma ti ngwae neˡe kira ˡaila ˡani sa Stefen, kira ka tua logo saena fiku taˡi ngwae kira saea ˡani “Na luma fuana foˡongaˡa ana ngwae kira tua sakadola ki.” Ti ngwae adaˡa kira Jiu neˡe leka maˡi faˡasia ˡi Saeren, ma ˡi Aleksandria. Kira faˡinia ti Jiu faˡasia abaˡi kula ˡi Silisia, ma ˡi Asia ki, kira ka etangia olisuˡusuˡunga faˡinia sa Stefen. 10 Ma na Anoˡi ru Abu ka kwatea na liatoˡo fuana sa Stefen, fasi ˡiri kaidaˡi nia ka fata ˡani, ˡafitaˡi liu ta ngwae ka olisia. 11 Sui kira ka foli ago ana ti ngwae ˡiri kira ka saea, “Kaimili rongoa nia fata buri tolingaˡi ana sa Moses faˡinia God.” 12 ˡUnaˡeri na ngwae neˡe ki kika radua na ngwae faˡinaˡonaˡo ki, ma na faˡamanata ana taki ki, kira ka saetaˡa liu, ma kira leka maˡi siana sa Stefen, ma kira ka daua, ma kira ka talaˡia maˡi siana na fiku taˡi ngwae lokoˡi ru. 13 Sui kira ka ri maˡi ˡuana ti ngwae ˡiri kira ka soke fafia. Kira fata ˡuri, “Sulia asoa ki, na ngwae neˡe fata buri tolingaˡi ˡana Luma Abu God, faˡinia na taki sa Moses ki. 14 Kami rongoa nia saea sa Jesus ngwae ˡi Nasaret nia ke baˡa osia na Luma Abu God, ma ke olisia logo na falafala kia ki neˡe sa Moses kwateˡe naˡa fuaka.” 15 Ma na ngwae neˡe kira tua saena fiku taˡi ngwae lokoˡi ru neˡe, kira ka alu naˡa maada ana sa Stefen, ma kira ka lisia neˡe maana ngwasinasina ka diˡia naˡa ta ˡainsel.

Sa Stefen suˡusia nia ˡi naˡona na fikutaˡi ngwae lokoˡi ru

7 ˡUnaˡeri na ˡingataˡi fata abu ka saefiloa sa Stefen ma ka fata ˡuri, “ˡUri ma na ru niniˡa kira fai fafiˡo ˡaniˡi ki, nia mamana niniˡa?”

2 Sa Stefen olisida ka ˡuri, “Ngwaefuta nau kina, ma maˡasi nau kina, muke fafarongo nau basi! God neˡe ˡinotoˡa ma ka ngasingasiˡa, nia faˡataˡi fuana koˡo bora kia sa Abraham kaidaˡi nia tua ˡua ˡi Mesopotemia, sui mala nia ka fiˡi leka tua ˡi Haran. 3 God fata ˡuri fuana, ‘ˡOke taˡe faˡasia na fuuˡi ngwae ˡoe, ma na fanoa ˡoe, ˡoke leka ˡuana na fanoa neˡe nau ku saea fuamu ˡoke baˡa leka ˡuana.’ † 4 Sui nia ka leka faˡasia abaˡi kula nia ˡi Kaldia, ma ka leka tua ˡi Haran. Ma buri ˡana na maˡa sa Abraham nia mae, God ka saea nia ka ˡidu maˡi ˡuana na fanoa neˡe kamu tua naˡa ana ˡi taˡena, neˡe kira saea ˡani ˡi Kenan ˡi naˡo. 5 Aia, God noaˡa kasi kwatea goˡo ta bali ana ano neˡe fuana sa Abraham, ta bali tiˡitiˡi bore ˡana fasi ˡiri sa Abraham ka toˡo ana bore ka noaˡa logo. Bore ma God nia eta fataˡa fuana nia ke baˡa kwatea na ano neˡeri ˡiri ano nia naˡa ˡana, faˡinia na olitana kwalafa nia. Ma kaidaˡi God nia eta fataˡa fuana, sa Abraham noaˡa nia kasi toˡo ˡua ana ta ngela. 6 ˡI buri God ka fata ˡuri fuana, ‘Na olitamu kike baˡa tua ana fanoa neˡe noaˡa laˡu na fanoa kira, ma ˡi neˡeri kira ke baˡa rao ˡoˡo. Ma na ngwae ki kike baˡa faˡakaisida sulia fai talangaˡi faˡi ngali ki. 7 Bore ma nau ku kwatea kwaˡikwaˡinga fuana ngwae neˡe kira rao fuada ki. Ma ˡi buri, na olitamu kike sakatafa maˡi faˡasia fanoa neˡeri, ma kike foˡosi nau saena kula neˡe.’ ††

8 “God eta fataˡa fuana sa Abraham ma ka saea fuana, diˡia na ngwae nia ki kira ˡolo faˡataˡinia, kira alafafia na fau alangaˡinga nia. ‡ Ta neˡe sa Abraham ka ˡolo faˡataˡinia ana sa Aesak, fiu asoa ki ˡi buri ˡana neˡe nia futa. ˡUnaˡeri logo, sa Aesak ka ˡolo faˡataˡinia ana ngela nia sa Jakob, ma sa Jakob ka ˡolo faˡataˡinia ana akwala ma ro ngela nia ki neˡe kiraˡa naˡa neˡe na koˡo kia ki.

9 “Sa Josef neˡe ta ngwae naˡa ana akwala ma ro ngela nari sa Jakob faˡafutada ki. Na ai naˡona ki taˡifau liada kwaimamagolai fuana, ma kira ka foli ˡani fuana na ngwae neˡe kira leka ˡuana ˡi Ejipt ki, fasi ˡiri nia ke baˡa rao ˡoˡo ˡi neˡeri. Bore ma God tua faˡinia, 10 ma ka tagi sulia saena ˡafitaˡiˡanga nia ki. Kaidaˡi sa Josef nia dao siana sa Fero, na tatalafaˡa ˡi Ejipt, God kwatea naˡa liatoˡo fuana, ma ka kwaiˡafi ana neˡe kwate ma sa Fero ka oga, ma sa Fero ka alua nia ka gwaungaˡi fafia tuaˡa ˡi Ejipt, ma ka alua nia ka lia logo sulia na toˡoruˡa nia ki taˡifau. 11 Ma kaidaˡi neˡeri logo neˡe na uniˡi fioloˡa doe ka liu saena fanoa ˡi Ejipt ma ˡi Kenan, ‡† neˡe ka kwatea naˡa ˡafitaˡiˡanga doe fuana na ngwae ki. Ma kaidaˡi neˡeri, nia ˡafitaˡi liu fuana sa Jakob faˡinia ngela nia ki ka dao toˡona ta fanga. 12 Ta neˡe ana kaidaˡi sa Jakob rongoa neˡe fanga ˡoro ˡi Ejipt, nia ka kwatea naˡa ngela nia ki (neˡe koˡo kia ki), kira ka eta leka dao ˡi neˡeri. 13 ˡUnaˡeri ana ruana kaidaˡi kira leka laˡu maˡi, sa Josef ka faˡatafalangaˡinia fuana ai naˡona ki kira ka fiˡi lia saiana. Ma sa Fero bore ka sai logo ana fuuˡi ngwae sa Josef neˡe kira tua ˡi Kenan. 14 Ma sa Josef ka kwate alaˡanga ˡuana na maˡa nia sa Jakob, ma ka saea niaˡa faˡinia na kwalafa nia ki taˡifau kika leka maˡi ˡuana ˡi Ejipt. Ma kiraˡa taˡifau naˡa neˡe kira fiu akwala ma lima ngwae ki. 15 Sa Jakob ka leka ˡuana ˡi Ejipt faˡinia na ngela nia ki, ma kira ka mae naˡa ˡi neˡeri. 16 Kira ka ngalia nonidaˡa kika kwaiatoda ˡi Sekem taˡi fanoa saena abaˡi kula ˡi Kenan, na ano ba sa Abraham folia faˡasia na kwalafa sa Hamor.

17 “Ma na kaidaˡi karangi naˡa fuana God ka faˡamamana na fata alangaˡinga neˡe nia sasi fuana sa Abraham, na ngwae kulu ki neˡe kira tua ˡi Ejipt, kira ˡoro liu naˡa. 18 Ana kaidaˡi neˡeri, na tatalafaˡa faolu, neˡe noaˡa kasi saiana ta falafala sulia sa Josef, nia talaˡae ka gwaungaˡi fafia ˡi Ejipt. 19 Nia ka ˡoiˡana na koˡo kia ki, ma ka faˡakaisida liu naˡa, ma ka fata totongaˡi fua-

† *7:3 Jenesis 12:1*

†† *7:7 Eksodas 3:12* ‡ *7:8 Jenesis 17:10-14* ‡† *ˡI Kenan na sata ˡua fuana abaˡi kula ˡi Israel. Lisia logo verse 4,5,7,11.*

da, ˈiri kira ka toˈosia ngela kira ki ˈi maa, ˈiri kika saumaelida. 20 Ma ana kaidaˈi neˈeri neˈe, sa Moses nia futa maˈi ana, na ngela ˈoloˈolo leˈa liu. Ma teˈa nia ka gonia goˈo sulia uulu madamo ki ˈi luma nia. 21 Ma kaidaˈi kira ngali kwau sa Moses faˈasia luma nia, na sariˈi sa Fero ngalia, ma ka sarea, ma ka gonia diˈia na ngela nia naˈa. 22 Ngwae ˈi Ejipt ki kira faˈamanata sa Moses ˈani na ru ˈoro neˈe ngwae ˈi Ejipt ki oga kika saiana. Ma nia ka ˈaˈana naˈa, ma niaˈa ta ngwae talingaˈi ˈani fatalana ma na abulalana.

23 “Ma ana kaidaˈi sa Moses doe maˈi ka dao ana fai akwala faˈi ngali ki, nia ka manata ˈuana ka dao toˈona ngwae nia ki ana kwalafa sa Israel. 24 Ma kaidaˈi nia dao, nia ka lisia taˈi ngwae Jiu neˈe ngwae Ejipt nia mala taˈa liu naˈa ana. Ma nia leka kwau ka kwaiˈafi ana, ma ka duˈua fuana, ma ka saungia naˈa na ngwae ˈi Ejipt neˈeri. 25 Nia ka fia fasi na ngwae nia ki fuila kira ka saiana neˈe God filia fuana talaˈilada faˈasia na faˈakaisiˈanga ˈi Ejipt, bore ma na ngwae ki taˈifau noaˈa ki kasi sai goˈo ana. 26 Ma ana taˈi asoa laˈu, nia ka lisia ro ngwae Jiu ki kera fuˈa, ma nia ka ili ˈuana kwatelana aroaroˈa ˈi safitadaroˈo ka fata ˈuri, ‘Moro rongo basi, koroˈo neˈana na ro ngwai asina ki goˈo. Fuila noaˈa koroˈo kasi fuˈa laˈu.’ 27 Ma taˈi ngwae ana keroˈa neˈe mala taˈa ana toˈolana ka suiˈia sa Moses, ka fata ˈuri, ‘Sa tai neˈe aluˈu ˈoko gwaungaˈi fuamiroˈo, ma ˈoko tua ni ngwae kwai matalangaˈi ˈi safitamiroˈo kwa? 28 ˈOko oga ˈoe saungi nau logo, diˈia ba ˈoko saungia na ngwae ba ˈi Ejipt ˈi roˈoki?’ 29 Kaidaˈi sa Moses nia rongoa ru neˈeri, nia ka tafi faˈasia ˈi Ejipt, ma ka leka tua naˈa ˈana ˈi Midia, ma nia ka araˈi naˈa ˈi neˈeri, ma na ˈafe nia ka faˈafuta ro ngela ngwane ki.

30 “Ma ˈi buri ˈana neˈe sa Moses nia tua naˈa ˈi neˈeri sulia fai akwala faˈi ngali ki, na ˈainsel ka faˈataˈi fuana saena meamea ana mafula neˈe kwasufia na ˈai neˈe uu karangia totoloa ˈi Saenae, ˈi saena abaˈi kula kwasi neˈe noaˈa kasi bolo faˈinia ta ngwae ka tua ana. 31 Sa Moses ka ˈarefo liu ana ru neˈe nia lisia, ma ka ˈidu karangia kwau na ˈai neˈeri, fasi ˈiri nia lia leˈa ana. Bore ma nia rongoa lala na lingana God 32 neˈe ˈuri, ‘NauˈaNa God koˈo bora ˈoe ki, God sa Abraham, ma sa Aesak, ma sa Jakob.’ † Ma sa Moses ka lebelebe, ma ka ˈaila lia naˈa kwau, osiˈana nia maˈu liu. 33 Ma God ka fata ˈuri fuana, ‘ˈOke kanusua na taˈe butu ˈoe ki faˈasia na ˈaemu, duˈungana kula niniˈa ˈoko uu ana, neˈe ano abu. 34 Nau ku lisia naˈa faˈakaisiˈanga taˈa liu niniˈa kira sasi ana ngwae nau ki neˈe kira tua ˈi Ejipt, ma nau ku rongoa naˈa lingana na angiˈa kira ki. Ta neˈe nau ku koso maˈi fuana nai lafuda faˈasia. ˈOke leka naˈa kwau ˈi Ejipt, osiˈana nau ku filiˈo naˈa.’

35 “Sa Moses na ngwae ba na ngwae ˈi Israel ki kira ˈaila ˈania, ma kira ka fata ˈuri fuana, ‘Tai neˈe aluˈu ˈoko gwaungaˈi fafi kami, ma ˈoko uu fuana kwai matalangaˈi lamiˈa?’ Nia ba God ka kwatea maˈi fasi ˈiri ka gwaungaˈi, ma ka logeda faˈinia kwaiˈafiˈanga faˈasia na ˈainsel ba nia faˈataˈi fuana ana ˈai ba na mafula duˈafia. 36 Ma sa Moses ka talaˈia ngwae Jiu ki faˈasia ˈi Ejipt, ma ka fulia faˈanadaˈa ki ma ru ni ˈarefoˈanga ani ki ˈi Ejipt, ma saena asi neˈe kira saea ‘Asi Meo,’ ma ˈi saena abaˈi kula kwasi sulia fai akwala faˈi ngali ki. 37 Sa Moses logo ba nia fata ˈuri fuana ngwae Israel ki, ‘God ke baˈa kwatea maˈi taˈi profet siaumulu, diˈia neˈe nia asungaˈi nau maˈi siaumulu, ma niaˈa neˈeriˈa ta ngwae goˈo ˈana, ana ngwae kamu ki.’ ††38 Ma sa Moses ka tua faˈinia ngwae ˈi Israel ana fikuˈa ba saena abaˈi kula kwasi, nia ka tua faˈinia na koˈo kia ki, ma faˈinia na ˈainsel neˈe alaˈa faˈinia ˈi gwauna totoloa ba ˈi Saenae. Ma nia ka ngalia naˈa faˈarongoˈanga sulia mauriˈa faˈasia God fasi ˈiri ke kwatea fuaka.

39 “Bore ma na koˈo kia ki, kira ka ˈaila liu ˈania roˈongaˈa sulia sa Moses. Ma kira ka abula ˈada faˈasia, ma kira oga liua oliˈa ˈuana ˈi Ejipt. 40 KaidaˈiSa Moses tua ˈua gwauna totoloa, kira ka fata ˈuri fuana sa Aaron, ‘ˈOke saungaˈinia maˈi ti nunuˈi ru neˈe diˈia ti god fuaimili, fasi ˈiri kira ke talaˈi kaimili. OsiˈanaSa kami kina naˈa tae neˈe sasi ma sa Moses, na ngwae ba talaˈi kaimili maˈi faˈasia ˈi Ejipt, ka dole maˈi gwauna totoloa loeri.’ 41 Ma kira ka saungaˈinia naˈa na nunuˈi ru lisilana diˈia na buluka fuada fuana foˈosilana, ma na sungilana na kwaisuˈusiˈanga ki fuana, ma kira ka sasia naˈa fangaˈa fuana faˈadoelana ru neˈe kira saungaˈinia ˈada talada. 42 DuˈungananeˈeSa kira sasi ˈunaˈeri, God ka abula faˈasida, ma ka faˈasida ˈiri kira ka foˈosia naˈa ˈada na madaˈafi, ma na madamo, ma na bulubulu ki ˈi langi, diˈia ba na profet ki kira keresia kika ˈuri,

‘Kamu ngwae Israel ki, noaˈa kamu ˈiri saungia laˈu ru mauri kamu ki, ma na kwaisuˈusiˈanga niniˈa kamu ka sasiˈi sulia fai akwala faˈi ngali neˈe ki saena abaˈi kula kwasi, noaˈa kamu ˈiri sasiˈi laˈu fuaku.

43 Na babala neˈe kamu ngalia faˈi kamu, ru fuana nunuˈi ru Molok.

Kamu ngalia logo faˈi kamu nunuˈi ru diˈia na bulubulu neˈe kira saea ˈani Refan, keraˈa neˈe nunuˈi ru kamu saungaˈinida ki goˈo fuana foˈosilada.

Ma osiˈana ru neˈeri ki, nau ku lali kamu kwau faˈasia ˈi Israel ka daofaˈi liu ana fanoa ˈi Babilon.’ ‡

44 “Na koˈo kia ki bore, kira ngalia logo na Babala Abu God faˈi kira saena abaˈi kula kwasi. Kira saungaˈinia na Babala Abu neˈe sulia tae neˈe God saea ma ka faˈataˈinia fuana sa Moses. 45 ˈI buri ˈana, na koˈo kia ki kira ngalia naˈa babala neˈe faˈasia na maˈa kira ki. Kaidaˈi kira leka faˈinia sa Josua, kira ngalia kwau na babala. Kaidaˈi neˈeri neˈe God lalia na ngwae ki faˈasia na ano kira, ma na ngwae Israel ki ka ngalia naˈa fuada. Ma na babala neˈeri ka tua ˈi neˈeri, leleka ka dao ana kaidaˈi sa David nia tatalafaˈa. 46 Ma God ka saeleˈa faˈinia sa David, ma nia ka gania God ka alaˈania ˈiri nia ka saungaˈinia ta luma fuana God neˈe sa Jakob foˈosia. 47 Bore ma sa Solomon lala neˈe ka saungaˈinia na luma fuana.

48 “Bore ma God neˈe ˈinotoˈa ka tasa, noaˈa kasi tua ˈi saena babala neˈe ngwae ki kira saungaˈiniˈi. DiˈianaSa

† *7:32 Eksodas 3:1-10*

†† *7:37 Diutronomi 18:15, 18* ‡ *7:43 Emos 5:25-27*

profet Aesea ba keresia fatalana God fuana ngwae Jiu ki ka ˈuri,
49 ‘Nauˈa neˈe nau ku gwaungaˈi maˈi ˈi langi fafia ru ki taˈifau, ma na magalia neˈe na kula fuana alulana ˈaeku ana.
Noaˈa kamu kasi totolia neˈe kamu ka saungaˈinia ta luma neˈe leˈa ka diˈia kula neˈe nau ku tua ana.
Ma noaˈa kamu kasi totolia neˈe kamu ka saungaˈinia ta luma neˈe doe ka bolo faˈinia neˈe nai tua ˈi saena.
50 Osiˈana nauˈa neˈe nau ku saungaˈinia na ru neˈe ki taˈifau ˈi langi ma saena magalia.’” †

51 Ma sa Stefen ka fata laˈu ka ˈuri, “Sui bore ˈana kamu na ngwae Jiu ki, na maurilamuˈa ngasi ka diˈia lala na ngwae neˈe noaˈa kasi oga roˈongaˈa sulia God, ma na maurilamuˈa ka rodoˈa. Nia neˈe kwatea ma noaˈa kamu kasi oga rongolana ma kwairoˈoi ˈanga ana fatalana God. Kamu diˈia naˈa koˈo kamu ki, duˈungana kamu iliili logo ˈuana suˈungengelana na Anoˈi ru Abu.
52 Na koˈo kamu ki kira faˈakaisia na profet ki taˈifau. Osiˈana ˈi naˈo maˈi ba kira saungia na ngwae ni faˈataloˈa God ki, neˈe kira faˈarongo ˈani lekalana maˈi na Christ, na ngwae ba God filia fuana faˈamaurilana ngwae nia ki. Ma ana kaidaˈi neˈeri, kamu ka kwatea niaˈa fuana na malimae nia ki, ma muka saungia ka mae.
53 ˈIu, ma kamuˈa ba ngalia naˈa taki God ki ba na ˈainsel ki kira kwateˈe maˈi fuamuˈa, bore ma noaˈa kamu kasi roˈo goˈo suliˈi!”

Kira saungia sa Stefen

54 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae faˈinaˈonaˈo ki saena fikuˈa neˈe kira rongoa sa Stefen, na manatalada ka ngeˈengeˈela liu, ma kira ka ˈala girigiri fuana, osiˈana kira saetaˈa liu fuana. 55 Ma osiˈana na Anoˈi ru Abu nia sura naˈa ana sa Stefen, nia lia ˈalaˈa ˈuana ˈi langi, ma ka lisia God ˈinotoˈa ma ka ngasingasiˈa, ma ka lisia logo sa Jesus nia uu ana bali lima ˈoloˈolo ana God ma ka gwaungaˈi faˈinia. 56 Ma sa Stefen ka fata ˈuri, “Lia basi! Nau ku lisia na fanoa ˈi langi nia ˈifi, ma na Ngela Ngwae ka uu ˈi bali lima ˈoloˈolo ana God!”
57 Ma kaidaˈi neˈe ngwae faˈinaˈonaˈo ki kira rongoa ru neˈe, kira ka bokota naˈa alingada, ma kira ka ri koko, ma kira ka afaˈiriˈiri naˈa fafia. 58 Ma kira ka suulangaˈinia ˈuana ˈi maa faˈasia ˈi saena na fanoa, ma kira ka talaˈae naˈa ana ˈuilana ˈani fau ki. Ma na ngwae neˈe kira ˈuia sa Stefen ˈani fau ki, kira ka kanusua na toˈongi kira ki, ma kira ka aluˈi ˈi ˈaena taˈi ngwae ˈalako neˈe satana sa Saul, ˈiri kira ka abitako fuana ˈuilana. 59 Ma kaidaˈi kira ˈuia, sa Stefen foˈo ka ˈuri, “Jesus Aofia nau ˈae, ˈoke ngalia naˈa mangoku.” 60 Ma nia ka bobo uruuru ˈi ano, ma ka fata doe ka ˈuri, “Aofia, ˈoke rufuanata ada fuana saungilaku!” Buri ˈana neˈe nia saea ru neˈe ki taˈifau, nia ka mae naˈa.

† *7:50 Aesea 66:1*

Sa Saul faˈakaisia na ngwae faˈamamana ki

8 1-2 Ma sa Saul ka alafafia maelana sa Stefen. Ma ti ngwae neˈe fitoˈonga kira ki ngasingasiˈa, kira ngalia nonina sa Stefen, ma kira ka kwaiatoa, ma kira ka angi liu faˈinia. Ma ana faˈi asoa neˈeri logo, na ngwae faˈamamana ki ˈi Jerusalem kira talaˈae kika ruˈu naˈa saena faˈakaisiˈanga, osiˈana neˈe faˈakaisiˈanga nia doe liu. Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana kira ka takalo taˈifau naˈa ˈuana fanoa ki saena abaˈi kula ˈi Judea ma ˈi Samaria, bore ma noaˈa laˈu na ngwae lifurongo ki.
3 Sa Saul ka sasi ngangata liu ˈuana malangisilana na ngwae faˈamamana ki. Ma nia ka ruˈu saena luma ki ˈuana daulana sa tai faˈida neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus, ngwae ki ma na kini ki logo, ma ka aluda saena luma ni lokafo.

Kira faˈatalo logo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa ˈi Samaria

4 Ma na ngwae neˈe kira faˈamamana, kira ka takalo ana fanoa ki taˈifau. Ma kaidaˈi kira liu kwau, kira ka faˈatalo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus. 5 Sa Filip ka leka ˈuana taˈi maˈe fanoa doe saena abaˈi kula ˈi Samaria, ma ka faˈarongo ˈani sa Jesus, na ngwae faˈamauri, fuana ngwae ki ˈi neˈeri. 6 Kaidaˈi ngwae ˈi neˈeri ki kira rongoa naˈa fatalana sa Filip, ma kira ka lisia logo na ru faˈanadaˈa ki neˈe nia fuliˈi, kira ka fafarongo mamana ana ru neˈe sa Filip nia saeˈe ki. 7 Osiˈana nia ka lalia anoˈi ru taˈa ki faˈasia ngwae ˈoro ki, ma kira ka ri koko, ana kaidaˈi kira ruˈu maˈi faˈasida. Ma na ngwae neˈe nonida ka taˈu, ma ngwae ˈaeda mae ki, nia ka gurada taˈifau. 8 Ma na ngwae ˈi Samaria ki, kira ka saeleˈa liu faˈinia.
9 Ma saena fanoa neˈeri, taˈi ngwae ka tua logo neˈe satana sa Simon, ma ka tau naˈa maˈi nia faˈa ˈarefoa na ngwae ˈi Samaria ki ˈani raoˈa neˈe nia sasi ˈania na lufina ngwai. Ma kira ka saea nia ta ngwae talingaˈi liu.
10 Ma na ngwae ki taˈifau ˈi fanoa neˈeri, na ngwae ˈaˈana ki, ma kaela ngela tiˈitiˈi ki logo, kira ka fafarongoa, ma kira ka saea nia na ngwae neˈe toˈo ana ngasingasiˈanga faˈasia God, ma kira ka saea ˈani “Ngasingasiˈanga Doe.” 11 Kira donga ka tau naˈa maˈi sulia nia ka sasia raoˈa neˈeri ki ˈani lufina ngwai.
12 Bore ma ana kaidaˈi kira rongoa sa Filip nia fata sulia na Faˈarongoˈa Leˈa sulia na ˈInotoˈanga God ma sa Jesus Christ, kira ka faˈamamana, ma kira ka siuabu ngwae ki ma na kini ki logo. 13 Sa Simon bore ka faˈamamana logo, ma ka siuabu. ˈI buri ˈana, nia ka leka naˈa faˈinia sa Filip ˈuana kula neˈe nia leka ˈuana. Ma kaidaˈi nia lisia sa Filip fulia naˈa ru faˈanadaˈa ki, ma na ru ni ˈarefoˈa ki, nia ka ˈarefo liu.
14 Na ngwae lifurongo ki neˈe kira tua ˈi Jerusalem, ana kaidaˈi neˈeri kira rongoa ngwae ˈi Samaria ki kira faˈamamana logo ana na fatalana God, goˈo kira ka kwatea sa Peter faˈinia sa John ka leka kwau siada.
15 Kaidaˈi kera dao, kera ka foˈo fuana ngwae neˈe kira faˈamamana ki, ˈiri kira ka toˈo ana na Anoˈi ru Abu.

16 Kira taˡifau kira siuabu naˡa kaidaˡi kira faˡamamana
naˡa ana sa Jesus, bore ma na Anoˡi ru Abu noaˡa kasi
koso ˡua fafia ta ngwae ada. 17 ˡUnaˡeri sa Peter ma sa
John, kera ka alua limada ˡi fafoda, mala kira ka fiˡi toˡo
naˡa ana Anoˡi ru Abu.
18 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Simon ka lisia na ngwae li-
furongo ki kera alua limada fafida, ma na Anoˡi ru Abu
ka sifolida naˡa, nia ka ngalia mani ka sasi ˡuana kwa-
telana fuana sa Peter ma sa John, 19 ka fata ˡuri, “Ko-
roˡo ke kwatea logo na ngasingasiˡanga neˡana fuaku,
ˡiri diˡia nau ku alua bore na limaku ˡi fafona ta ngwae,
nia ke baˡa toˡo logo ana Anoˡi ru Abu.”
20 Bore ma sa Peter ka olisia ka ˡuri, “Nia bolo faˡinia
mani ˡoe faˡiniˡo koroˡo ke funu, osiˡana ˡoko fia fasi
neˡe na kwateˡa God na ru lala fuana folilana ˡani
mani. 21 Noaˡa ˡoe kosi bolo goˡo fuana raoˡa faˡi kaim-
ili, osiˡana na manatalamu noaˡa kasi saga ˡi naˡona
God. 22 ˡOke kakari alifaˡi faˡasia manataˡanga taˡa neˡe
ˡoe ki, ma ˡoke foˡosia God fasi ˡiri nia ke manata lo-
geˡo faˡasia manataˡanga taˡa nini ˡoe ki. 23 Osiˡana nau
ku lisia neˡe ˡoko ˡuga ka taˡa liu, ma ˡoko tua ˡani
laeroroto ˡanga ˡi olofana taˡangaˡa.”
24 Sui sa Simon ka fata ˡuri fuana sa Peter ma sa John,
“Moro foˡosia God ka ˡafi nau, fasi ˡiri ta ru ana ru
niniˡa koroˡo saeˡe ki kasi toˡe nau.”
25 Ma ˡi buri ˡana, sa Peter faˡinia sa John kera alaˡa
sulia tae ki neˡe kera saiana sulia sa Jesus, ma kera ka
fata sulia fatalana na Aofia. Sui kera ka oli ˡuana ˡi
Jerusalem. Ma ana oliˡa kera, kera ka faˡarongo ˡani
Faˡarongoˡa Leˡa ana maˡe fanoa ˡoro ki ˡi Samaria.

Sa Filip faˡinia ngwae ˡinotoˡa ˡi Etiopia

26 Ma taˡi ˡainsel na Aofia ka alaˡa fuana sa Filip ka
ˡuri, “ˡOke sasi akaˡu, ˡoko leka ˡi bali ˡalaˡa sulia na tala
neˡe toˡo ˡi Jerusalem ka leka ˡuana ˡi Gasa sulia tala
neˡe liu saena kula ˡeˡerede.” 27-28 Ma sa Filip ka sasi
akaˡu ma ka leka. Ma na taˡi ngwae ˡinotoˡa faˡasia ˡi
Etiopia ka leka logo maˡi sulia tala neˡeri, ka oli ˡuana
fanoa nia. Na ngwae neˡe, nia † lia sulia na mani na
tatalafaˡa kini ˡi Etiopia. Nia tua maˡi ˡi Jerusalem fuana
foˡosilana God, sui nia ka oli naˡa ˡi fanoa saena ru ni
lekaˡa nia neˡe hos nia tara. Ma kaidaˡi nia leka ˡana,
nia tua ka toˡomani na buka sa Aesea na profet nia
keresia. 29 Goˡo na Anoˡi ru Abu ka fata ˡuri fuana sa Fil-
ip, “Leka, ˡoko leka karangia na ngwae loˡoko.” 30 Ma sa
Filip ka lalili kwau siana, ma ka rongoa nia toˡomani na
buka sa Aesea na profet, ma nia ka saefiloa ka fata
ˡuri, “ˡOko saiana na ru neˡana ˡoko toˡomani?”
31 Ma na ngwae ˡinotoˡa neˡeri ka olisia ka ˡuri, “ˡUri
ma nai sai faˡuta ana, diˡia noaˡa ta ngwae kasi faˡa-
manata nau ˡani?” Ma nia ka saea maˡi sa Filip, fasi ˡiri
ke raˡe kwau siana ma ka tua faˡinia. 32 Na Kerekereˡa
Abu neˡe nia toˡomani, nia ˡuri,
“Ngwae ki talaˡia fuana saungilana, ka diˡia neˡe ng-
wae ki talaˡia na sipsip fuana saungilana, ma noaˡa nia
kasi saea goˡo ta alaˡanga, ma ka diˡia naˡa kala sipsip
neˡe nia tua nene kaidaˡi kira sufia ifuna.
33 Ma kira ka ˡoidorole ˡani niaˡa, ma kira ka matalan-
gaˡinia ˡani sokeˡa ki.
Ma nia noaˡa kasi toˡo ana ta kwalafa, osiˡana kira
saungia ka mae.” ††

34 Goˡo na ngwae ˡinotoˡa neˡe ka fata ˡuri fuana sa
Filip, “Faˡarongo nau basi maˡi kwa, ˡuri ma sa tai niniˡa
na profet neˡe fata sulia? Suli niaˡa talana, nama sulia
ta ngwae matamata lala ˡana?” 35 Ma sa Filip ka talaˡae
ka alaˡa fuana sulia na Faˡarongoˡa Leˡa sulia sa Jesus,
nia talaˡae ana Kerekereˡa Abu neˡeri. 36-37 Ma ana
kaidaˡi kira leka sulia tala, kira ka liu bolo faˡinia taˡi
gwaˡi kafo. Ma na ngwae ˡinotoˡa neˡeri ka fata ˡuri
fuana sa Filip, “Na kafo niniˡa goˡo kwa, siuabu nau
naˡa.” ‡
38 Sui na ngwae ˡinotoˡa neˡe ka saea na hos nia ka
uu toˡo, ma sa Filip kera ka koso saena kafo, ma sa Fil-
ip ka siuabua naˡa. 39 Ana kaidaˡi kera raˡe maˡi faˡasia
saena kafo, na Anoˡi ru God fiˡi leka maˡi ka laua naˡa
sa Filip. Sui bore ˡana na ngwae ˡinotoˡa neˡeri noaˡa
kasi lisia naˡa laˡu sa Filip, nia ka leka naˡa kwau ˡana
faˡinia na saeleˡanga doe. 40 Bore ma sa Filip ka ng-
wano ma niaˡa lala naˡa ˡi Asotus, ma ka liu daraninia
naˡa maˡe fanoa neˡeri ki faˡinia faˡatalongaˡilana na
Faˡarongoˡa Leˡa ana fanoa neˡeri ki, leleka ka dao ana
fanoa ˡi Sesarea.

Sa Saul kakari alifaˡi ma ka faˡamamana

9 Ma ana kaidaˡi neˡeri logo, sa Saul ka ngangata
naˡa faˡinia na alaˡanga nia ki fuana na saungilana
fafarongo na Aofia ki. Ma nia ka leka siana na ˡingataˡi
fata abu, 2 ma ka gania ˡiri nia ka keresia ta alaˡanga
fuana na ngwae faˡinaˡonaˡo ki ana luma fuana foˡon-
gaˡa ki ˡi Damaskas, ˡiri kira ka alaˡania fuana nia lulua
ˡuana na ngwae neˡe kira faˡamamana ana na Aofia ki,
ma diˡia nia dao toˡona ta ngwae nama ta kini ˡunaˡeri,
nia ke dauda, ma ke oli maˡi faˡinida ˡuana ˡi Jerusalem.
3 Ma ana kaidaˡi nia leka ˡuana ˡi Damaskas, ma ka
dao karangia naˡa kwau na fanoa, tona ma na binabi-
na faˡasia saena mamanga rara naˡa ˡafia niaˡa. 4 Ma
nia ka ˡasi ˡi ano, ma nia ka rongoa taˡi lingalingaˡi
alaˡangai fata ˡuri fuana, “Saul, Saul! Faˡuta laˡu neˡe
ˡoko faˡakaisi nau kwa?”
5 Sui sa Saul ka olisia ka ˡuri, “Araˡi kwa, ˡaeˡo sa tai
niniˡa?”
Ma na lingalingaˡi alaˡanga neˡeri olisia ka ˡuri,
“Nauˡa sa Jesus, na ngwae neˡe ˡoko faˡakaisia. 6 ˡOke
tataˡe, ˡoko leka ˡi fanoa, ma kika faˡarongoˡo ˡani tae
neˡe ˡoke baˡa sasia.”
7 Ma na ngwae neˡe kira leka faˡinia sa Saul ki, kira ka
uu nene, ma noaˡa kira kasi saea naˡa ta alaˡanga, kira

† *Ngwae ˡinotoˡa faˡasia ˡi Etiopia, nia ta ‘eunuch.’ Na fadalana ana ‘eunuch’ neˡe ngwae falasia. Saena Fau Alangaˡinga ˡUa, ta ngwae ˡuri nia sua, ma noaˡa kasi leka saena Luma Abu God.*

†† *8:33 Aesea 53:7, 8* ‡ *Ti kerekereˡa ua ana Acts noaˡa kasi ˡadoa verse 37, Ma sa Filip ka fata ˡuri fuana, “ˡOko saiana ˡoe siuabu goˡo ˡamu, diˡia ˡoko faˡamamana ana sa Jesus ˡani maurilamu taˡi-fau.” Nia olisia ka ˡuri, “ˡIu, nau ku faˡamamana ana sa Jesus Christ niaˡa neˡe Ngela God.”*

rongoa na lingalingaˡi alaˡanga neˡeri, bore ma noaˡa ki kasi lisia goˡo ta ngwae. 8 Sui sa Saul ka tataˡe maˡi, ma ka kwadalani naˡa maana, bore ma noaˡa nia kasi lisia goˡo ta ru. Ma kira ka dau ana limana, kira ka talaˡia ˡuana ˡi Damaskas. 9 Ma sa Saul noaˡa kasi lisia naˡa ta taˡi ru, osiˡana maana rodo naˡa sulia uulu asoa ki. Ma sulia uulu asoa neˡeri ki logo, noaˡa nia kasi ˡania ta fanga, ma noaˡa kasi kwaˡufia logo ta kafo.

10 Ma na taˡi fafarongo sa Jesus logo neˡe satana sa Ananias, nia tua logo ˡi Damaskas, ma nia ka lisia na Aofia ana faˡataˡinga. Ma na Aofia ka fata ˡuri fuana, “Ananias kwa!”

Ma sa Ananias ka olisia ka ˡuri, “Aofia ˡae, nauˡa niniˡa.”

11 Na Aofia ka fata ˡuri fuana, “ˡOke sasi akaˡu, ko leka ˡuana na tala neˡe kira saea ˡani ‘Tala Saga,’ ma ˡoko leka ˡuana luma sa Judas, ˡoko saefiloa ˡuana taˡi ngwae faˡasia ˡi Tarsus neˡe satana sa Saul. Nia foˡo ˡana ˡi neˡeri, 12 ma nia ka lisiˡo ˡani faˡataˡinga neˡe ˡoko ruˡu maˡi siana, ma ˡoko alua naˡa limamu fafia, fasi ˡiri neˡe ro maana nia ki ka lia laˡu.”

13 Sui sa Ananias ka olisia ka ˡuri, “Aofia kwa, ngwae ˡoro ki kira faˡarongo nau sulia ngwae neˡe ma na ru taˡa ˡoro nia sasi fuana ngwae ˡoe ki ˡi Jerusalem. 14 Ma nia ka leka naˡa maˡi ˡi neˡe ˡi Damaskas, ˡiri nia ke daua sa tai faˡida neˡe kira foˡosi ˡoe, osiˡana na fata abu doe ki neˡe kira alaˡania fuana.”

15 Bore ma na Aofia olisia ka fata ˡuri fuana, “ˡOke leka ˡamu, osiˡana nau ku filia naˡa ˡiri nia ke rao fuaku, ma ke faˡatalo sulia nauˡa fuana ngwae neˡe noaˡa laˡu ngwae Jiu ki, ma na tatalafaˡa kira ki, ma fuana ngwae ˡi Israel ki logo. 16 Ma nauˡa talaku neˡe nau kui baˡa faˡataˡinia fuana tae ki neˡe nia ke baˡa nonifii ˡani ana kaidaˡi nia ke faˡatalo ˡani nau.”

17 ˡUnaˡeri sa Ananias ka leka, ka ruˡu saena luma neˡeri, ma ka alua limana fafona sa Saul, ma ka fata ˡuri, “Ngwaefuta nau Saul ˡae, sa Jesus na Aofia talana neˡe asungaˡi nau maˡi. Nia ba faˡataˡi fuamu sulia na tala, ana kaidaˡi ba ˡoko leka maˡi ˡi neˡe. Nia ka asungaˡi nau maˡi, fasi ˡiri ˡoko lia laˡu, ma ˡoko toˡo ana na Anoˡi ru Abu.” 18 Ma ˡaliˡali goˡo na ru diˡia na reforefo iˡa ki ka ˡasia faˡasia naˡa maana sa Saul, ma nia ka lia laˡu. Sui nia ka tataˡe, ma ka siuabu. 19 Ma buri ˡana nia fanga ka sui naˡa, nonina ka fiˡi ngasingasiˡa laˡu.

Sa Saul faˡarongo ˡani Faˡarongoˡa Leˡa ˡi Damaskas

Ma sa Saul ka tua faˡinia na fafarongo ki ˡi Damaskas sulia bara asoa. 20 Ma nia ka leka ˡaliˡali ˡuana luma fuana foˡongaˡa, ma ka talaˡae ana alaˡanga sulia sa Jesus ka ˡuri, “Niaˡa neˡe na Ngela God.”

21 Ma sa tai faˡida neˡe kira rongoa niaˡa, kira ka ˡarefo liu, ma kira ka saefilo kwailiu safitada kira ka ˡuri, “Se reala na ngwae neˡe ba tua tua ˡi Jerusalem, ma ka saungia ngwae neˡe kira foˡosia sa Jesus ki. Ma nia leka naˡa maˡi ˡi neˡe, ˡiri ke dauda, ma ke talaˡida siana na fata abu doe ki.”

22 God ka radua sa Saul, ma na fatalana ka ngasingasiˡa liu. Ma sa Saul ka faˡataˡinia sulia sa Jesus saena na Kerekereˡa Abu neˡe niaˡa na ngwae neˡe God filia. Ma ka ˡunaˡeri, ngwae Jiu ki neˡe kira tua ˡi Damaskas, kira ka kina naˡa olisilana ˡani ta ru.

23 Ma ˡi buri ˡana asoa ˡoro ki ka sui, † ngwae Jiu ki kira ka fiku fuana lokoˡi ru ˡanga fuana saungilana sa Saul. 24 Sulia asoa ma na rodo, kira ka folo ˡusia maana na sakasakaˡa ana fanoa neˡeri fasi ˡiri kira ke saungia. Bore ma sa Saul ka rongoa na manataˡanga kira ki. 25 Ma ana taˡi faˡi rodo, na fafarongo nia ki kira ngalia, kira ka faˡakosoa saena na kaibaru doe ˡuana ˡi maa sulia maˡe kwakwa tofongana sulufau neˡe kira ˡuia kalia ˡania na fanoa neˡeri.

Sa Saul tua ˡi Jerusalem

26 Ma sa Saul ka leka ˡi Jerusalem, ma ka iliili ˡuana leka fikuˡa faˡinia na ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus ki. Ma noaˡa kira kasi faˡamamana ana fasi niaˡa neˡe ta fafarongo logo ana sa Jesus, ma kira ka maˡu ˡani niaˡa. 27 Goˡo sa Banabas ka leka maˡi, ka talaˡia siana na ngwae lifurongo ki, ma ka faˡarongo kira ˡani neˡe sa Saul nia lisia na Aofia sulia tala, ma na Aofia ka alaˡa logo fuana. ˡUnaˡeri nia ka faˡarongo kira logo ˡani sa Saul neˡe nia fata falataliˡa sulia sa Jesus ˡi Damaskas. 28 Ma kira fiˡi faˡamamana, ma sa Saul ka fiˡi tua naˡa faˡinida, ma ka liu saena ˡafutana ˡi Jerusalem, ma ka fata noniraˡa sulia sa Jesus. 29 Ma nia ka fata ma ka olisuˡusuˡu faˡinia ngwae Jiu ki neˡe kira fata ˡani alaˡanga Grik, ma kira ka iliili ˡuana saungilana. 30 Ma ana kaidaˡi na ngwae neˡe kira faˡamamana ki kira rongoa ru neˡeri, kira ka talaˡia sa Saul ˡuana ˡi Sesarea, ma kira ka kwatea ˡuana ˡi Tarsus.

31 Ma na ngwae faˡamamana ki saena abaˡi kula ˡi Judea, ma ˡi Galili, ma ˡi Samaria ki, kira ka fiˡi tua naˡa ˡani aroaroˡanga ana kaidaˡi neˡeri. Ma na fikutaˡi ngwae faˡamamana neˡeri ka ngasingasiˡa, ma ka doe laˡu ˡani ngwae ˡoro ki neˡe kira faˡamamana. Nia ˡunaˡeri, osiˡana na Anoˡi ru Abu kwaiˡafi ada, ma kira ka faˡadufa na Aofia.

Sa Peter leka kwau ˡuana ˡi Lida ma ˡi Jopa

32 Ma sa Peter ka leka ana maˡe fanoa ˡoro ki, ma ana taˡi kaidaˡi nia ka leka ˡi Lida ˡiri nia ka maa toˡona na ngwae God ki neˡe kira tua ˡi saena maˡe fanoa neˡeri. 33 Ma ˡi neˡeri, nia ka dao toˡona taˡi ngwae satana sa Aeneas neˡe nonina taˡu ma noaˡa nia kasi tataˡe naˡa faˡasia na ˡifitaˡi nia sulia kwalu faˡi ngali ki. 34 Ma sa Peter ka fata ˡuri fuana, “Aeneas ˡae, sa Jesus Christ ka guraˡo naˡa ana kaidaˡi neˡe. ˡOke tataˡe, ko laˡumia na ˡifitaˡi ˡoe.” Ma ˡaliˡali goˡo sa Aeneas ka tataˡe. 35 Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira tua ˡi Lida ma ˡi Saron, kira lisia, ma kira ka faˡamamana ana na Aofia.

36 Ana fanoa ˡi Jopa, taˡi kini neˡe faˡamamana, nia tua logo ˡi neˡeri, neˡe satana ˡi Tabita. (Ana alaˡanga ˡi Grik niaˡa ˡi Dorkas.) Nia ka sasia ru leˡa ˡoro liu ki, ma ka kwaiˡafi liu logo ana ngwae neˡe kira dalaˡa ki. 37 Ma

† *Ti ngwae fia asoa ˡoro neˡe ki bolo faˡinia ta ro faˡi ngali nama uulu faˡi ngali ˡunaˡeri. Lisia Galesia 1:17,18*

ana kaidaˈi neˈeri, nia mataˈi, ma ka mae. Ma kika taufia nonina ka sui, kira ka ˈafua, ma kira ka ngalia ˈuana maˈe luma ˈi lifua, ma kira egola ˈi neˈeri. 38 Ma na fanoa ˈi Jopa noaˈa kasi tau goˈo faˈasia ˈi Lida, ma ana kaidaˈi neˈe ngwae neˈe kira faˈamamana ki kira rongoa sa Peter nia tua ˈi Lida, kira ka kwatea ro ngwae ki siana faˈinia na alaˈanga ˈuri, “ˈIOke leka ˈaliˈali maˈi siaimili.”

39 ˈUnaˈeri sa Peter ka leka faˈi kera. Ma kaidaˈi nia dao ana, kira ka talaˈia ˈuana maˈe luma neˈe ˈi lifua. Na gwaˈi ˈuru ki taˈifau goˈo neˈe, kira fiku siana sa Peter ˈi neˈeri, ma kira ka angi. Ma kira ka faˈataˈinia na toro ˈoro ki neˈe kini neˈeri nia taiˈi ana kaidaˈi nia mauri ˈua. 40 Sui sa Peter ka baˈe kira taˈifau, kira ka ruˈu ˈi maa faˈasia maˈe luma neˈeri, ma nia ka bobo uruuru, ka foˈo. Sui nia ka abula fuana noniˈi ru neˈeri, ka fata ˈuri fuana, “Tabita ˈae, ˈoke tataˈe.” Ma na kini neˈeri ka kwadalani maana, ma kaidaˈi nia lia kwau, nia ka lisia sa Peter, ma nia ka sula tataˈe ma ka gwauru. 41 Ma sa Peter ka dau ana na limana, ma ka ˈafia nia ka tataˈe ka uu. Sui nia ka ri maˈi ˈuana na gwaˈi ˈuru baera ki, faˈinia na ngwae neˈe kira faˈamamana ki, ma ka faˈataˈinia ˈi Dorkas neˈe nia mauri naˈa.

42 Na alaˈanga sulia na ru neˈe ka talofia ˈafutana naˈa fanoa ˈi Jopa taˈifau, ma na ngwae ˈoro ki kira ka faˈamamana naˈa ana na Aofia. 43 Ma sa Peter ka tua ˈi Jopa sulia asoa ˈoro ki faˈinia na ngwae neˈe satana sa Simon, na ngwae neˈe raoˈa nia fuana saungilana na ˈuˈuila ru ana buluka ki.

Sa Peter faˈinia sa Kornelius

10 Ma taˈi ngwae ˈi Sesarea neˈe satana sa Kornelius, na ngwae faˈinaˈonaˈo ana ngwae fuana ofoˈa ki ˈi Rom neˈe kira saea ˈani “Fikutaˈi ngwae ˈi Itali.” 2 Niaˈa na ngwae neˈe nia faˈaˈinotoˈa God, ma ka dangiˈi foˈosia logo. Niaˈa faˈinia na ngwae saena luma nia ki taˈifau neˈe kira foˈosia God, ma ka sasi ru ˈoro leˈa ki fuana ˈafilana ngwae dalaˈa Jiu ki logo. 3 Aia, ma ka bolo faˈinia uula kadi sina ˈi saˈulafi ana taˈi faˈi asoa, nia ka lisia taˈi faˈataˈinga neˈe faˈataˈi madako ana na ˈainsel God nia leka maˈi, ma ka fata ˈuri fuana, “Kornelius kwa!”

4 Ma nia ka alu naˈa maana ana ˈainsel neˈeri, ma ka maˈu, ma ka ˈuri, “Ngwae ˈaˈana nau ˈae, tae naˈa neˈe ˈoko oga?”

Ma na ˈainsel neˈeri ka olisia ka ˈuri, “God nia saeleˈa liu faˈiniˈo, ma ka alafafia na foˈongaˈa ˈoe ki faˈinia na raoˈa leˈa neˈe ˈoko sasiˈi fuana ˈafilana na ngwae dalaˈa ki, ma God ke kwaiaraˈo duˈunganiˈi. 5 Ana kaidaˈi neˈe naˈa, ˈoke kwatea ti ngwae ke leka ˈuana ˈi Jopa fasi ˈiri kike saea maˈi taˈi ngwae neˈe satana sa Simon Peter. 6 Nia tua saena luma taˈi ngwae rao ana ˈuˈuila ru ana buluka ki, satana sa Simon ba na luma nia tua sulia asi.” 7 Na ˈainsel neˈe ka alaˈa ˈunaˈeri fuana ka sui, nia ka leka naˈa ˈana. Ma sa Kornelius ka saea maˈi ro ngwae ki ana ngwae neˈe kira rao ˈi saena luma nia ki siana, faˈinia taˈi ngwae ana ofoˈa nia, na ngwae neˈe nia ka foˈosia logo God. 8 Ma nia ka faˈarongo kira ˈani na ru neˈe nia lisia ma ka rongoa. Sui nia ka asungaˈi kira kwau ˈuana ˈi Jopa.

9 Ana asoa ˈi buri, kaidaˈi ngwae neˈeri ki kira leka ˈua kwau, ma kira ka karangi dao naˈa ana maˈe fanoa ˈi Jopa, ma ana kaidaˈi neˈeri sa Peter raˈe ˈi fafona luma, ˈiri nia ka foˈo ˈi asoa. 10 Ma nia ka fiolo, ma nia ka oga ka fanga. Ma ana kaidaˈi kira sasi akaˈu ˈua ana fanga ki, nia ka lisia taˈi faˈataˈinga. 11 Nia ka lisia ˈi langi nia ˈifi, ma ka lisia na ru diˈia ˈaba ifi reba neˈe kira faˈakosoa maˈi ˈi ano saena magalia, ma lisilana diˈia ta ngwae neˈe dau ana ˈani fai suˈusuˈuˈi ru ki. 12 Ma saena ˈaba ifi neˈeri na ru mauri ki, ma ru ˈaeˈaela ki, ru angoango ki, ma na noˈo kwasi ki. Na ru neˈeri ki, taki sa Moses luia noaˈa ta ngwae kasi ˈaniˈi. 13 Sui nia ka rongoa taˈi lingalingaˈi ru ka fata ˈuri fuana, “Peter, tataˈe, ko saungida, ma ˈoko ˈanida.”

14 Ma sa Peter ka olisia ka fata ˈuri, “Aofia ˈae, noaˈa liu, osiˈana noaˈa nau kusi ˈaniˈania ta ru neˈe sua ma ka bulibuli.”

15 ˈUnaˈeri na lingalingaˈi ru neˈeri ka fata laˈu ˈuri fuana, “Noaˈa ˈoe kosi saea ta ru sua ma ka bulibuli ana ta tae neˈe God ka saea nia leˈa, ma ka sikasika fuana ˈanilana.” 16 Uulu kaidaˈi ki neˈe ru neˈeri nia faˈataˈi ˈunaˈeri ana ka sui, kira ka olitaˈinia logo ˈada na ˈaba ifi baera faˈinia na ru ki taˈifau ˈuana ˈi langi.

17 Ma sa Peter ka manata sulia fadalana faˈataˈinga neˈe nia lisia. Ma ana kaidaˈi neˈeri logo neˈe ngwae ba sa Kornelius asungaˈinida maˈi ki, kira ka saefilo ˈuana luma sa Simon, ma kira ka dao naˈa maana maˈe taˈelo. 18 Ma kira saefilo kira ka ˈuri, “ˈUri ma taˈi ngwae satana sa Simon Peter nia tua ˈi neˈe?”

19 Ma ana kaidaˈi neˈeri, sa Peter ka manata goˈo ˈana ˈua sulia na faˈataˈinga neˈe nia lisia, osiˈana nia oga ka saiana na fadalana. Ma na Anoˈi ru Abu ka fata ˈuri fuana, “Fafarongo basi, na uulu ngwae ki kira dao ˈi neˈe, ma kira ka lulu ˈuamu. 20 Tataˈe, ˈoko koso kwau siada, ma noaˈa ˈoe kosi manata naˈi oreore ˈuana lekaˈa faˈi kira, osiˈana nauˈa neˈe nau ku asungaˈinida maˈi.”

21 Sui sa Peter ka koso kwau siada, ka fata ˈuri, “Nauˈa naˈa ngwae baniˈa kamu lulu ˈuaku niniˈa. ˈUri ma kamu leka maˈi faˈuta niniˈa?”

22 Kira olisia kira ka fata ˈuri, “Sa Kornelius na ngwae faˈinaˈonaˈo ana ofoˈa neˈe asungaˈi kaimili maˈi. Niaˈa na ngwae leˈa, ma ka foˈosia logo God. Ma na ngwae ˈi Jiu ki taˈifau kira ka fuˈusi doe liu ana niaˈa. Ma taˈi ˈainsel God ka saea fuana fasi ˈiri nia ka saeˈo ˈuana luma nia, ma nia oga ka rongoa tae neˈe ˈoke baˈa saea.” 23 Ma sa Peter ka kwaloa kwau ngwae neˈeri ki ˈi luma neˈe nia tua ana, fasi ˈiri kike maliu basi faˈinia ana rodo neˈeri.

Sui ˈofodangi ana ruana asoa, sa Peter ka sasi akaˈu, ma ka leka faˈinida ma ti ngwae laˈu ˈi Jopa neˈe kira faˈamamana. 24 Ana faˈi asoa ˈi buri, kira ka dao naˈa ˈi Sesarea, na kula ba sa Kornelius maˈakwalia ana. Ma na ngwaefuta nia ki, ma na toˈolana faˈida, ma na ngwae kwaima nia ki neˈe nia laefida maˈi, kira ka masia logo sa Peter faˈinia sa Kornelius. 25 Ma kaidaˈi sa Peter fasi ke ruˈu goˈo kwau, sa Kornelius ka dao toˈona, ma

ka ꞌasia ꞌi naꞌona ꞌaena sa Peter, ma ka faꞌa aofia.
26 Bore ma sa Peter ka taꞌea ka fata ꞌuri, “ꞌIOke tataꞌe,
osiꞌana nauꞌa niniꞌa na ngwae diꞌia logo ꞌaeꞌo.” 27 Ma sa
Peter ka alaꞌa faꞌinia sa Kornelius, ma kera ka ruꞌu naꞌa
kwau saena luma. Ma nia ka lisia ngwae ꞌoro liu ki kira
fiku. 28 Ma nia ka fata ꞌuri fuada, “Kaumulu muke sai
leꞌa naꞌa ana taꞌifau goꞌo neꞌe na taki kaimili Jiu ki, nia
luia noaꞌa kami kasi ruꞌu saena luma kaumulu ki, ma
noaꞌa kami kasi rao fiku faꞌi kamu ngwae neꞌe noaꞌa
laꞌu Jiu ki. Bore ma God faꞌataꞌinia fuaku noaꞌa nau
kusi saea ta ngwae ꞌani ngwae bulibuli ma ka sua.
29 Nia neꞌe kwate ma nau ku leka maꞌi ana kaidaꞌi neꞌe
ꞌoko sae nau maꞌi, ma noaꞌa naisi leka maꞌi faꞌinia ta
manata ruaruaꞌanga. ꞌIrai nai saefilo kamu, faꞌuta neꞌe
kamu ka laefi nau maꞌi ꞌiri nai leka maꞌi?”
30 Sa Kornelius ka olisia ka ꞌuri, “ꞌI gwanulafi, nau ku
foꞌo ꞌaku ꞌi luma nau ana uula kadi sina ꞌi saꞌulafi ꞌu-
naꞌeri, ma ngwano ma taꞌi ngwae toro ꞌani ifi ngwasi-
nasina, nia uu naꞌa ꞌi naꞌoku, 31 ma ka fata ꞌuri, ‘Kor-
nelius ꞌae, God rongoa foꞌongaꞌa ꞌoe, ma ka lisia na
raoꞌa leꞌa ꞌoe ki ana ꞌafilana na ngwae dalaꞌa ki. 32 ꞌOke
kwatea ta ngwae ke leka ꞌi Jopa fasi ꞌiri ke saea maꞌi
taꞌi ngwae satana sa Simon Peter. Nia tua faꞌinia sa Si-
mon, na ngwae ba rao ana na ꞌuꞌuila buluka ki, ma na
luma nia teo ꞌi ꞌaꞌe one sulia asi.’ 33 Nia neꞌe, nau ku ꞌal-
iꞌali ku laefi ꞌoe maꞌi. Ma nia leꞌa liu neꞌe ꞌoko leka maꞌi.
ꞌIu, God tua faꞌi kulu taꞌifau, ma kami ka kwaimasi fua-
na rongolana ta tae neꞌe God oga ꞌoke saea.”

Na ngwae neꞌe noaꞌa laꞌu Jiu ki kira fiꞌi rongoa na Faꞌarongoꞌa Leꞌa

34 Sa Peter alaꞌa ma ka fata ka ꞌuri, “Nau ku sai leꞌa
ana neꞌe God nia lisia na ngwae ki taꞌifau ka bolo goꞌo,
ma noaꞌa kasi ꞌinifilifili ana ngwae ki. 35 Ma sa tai bore
ꞌana neꞌe nia fuꞌusi doe ana God, ma ka sasia ru saga
ki, niaꞌa naꞌa neꞌe na ngwae neꞌe God ka kwaloa, sui
bore ꞌana ta kwalafa tae neꞌe nia ka leka maꞌi faꞌasia.
36 Nau ku saiana kaumulu rongo naꞌa sulia na Faꞌaron-
goꞌa Leꞌa fuana Jiu ki neꞌe aroaroꞌanga faꞌinia God su-
lia sa Jesus Christ na ngwae neꞌe Aofia fuana ngwae ki
taꞌifau. 37 Kamu ka sai logo ana neꞌe na ru doe ki ba
fuli ꞌi Israel, talaꞌae maꞌi ꞌi Galili, buri ꞌana ba sa John
faꞌamanata ꞌiri neꞌe ngwae ki kike kakari alifaꞌi faꞌasia
taꞌangaꞌa kira ki ma kike siuabu. 38 Ma kamu ka sai lo-
go ana sa Jesus na ngwae ꞌi Nasaret, ma kamu ka sai
logo ana neꞌe God ka kwatea na Anoꞌi ru Abu ma na
ngasingasiꞌanga fuana. Sa Jesus ka leka ana kula ꞌoro
ki, ma ka sasia na ru leꞌa ki, ma ka gura na ngwae neꞌe
kira tua olofana ngasingasiꞌanga ana sa Saetan. Sa Je-
sus sasia ru neꞌeri ki, duꞌungana God tua faꞌinia. 39 Ka-
mi lisia na ru neꞌe sa Jesus nia fuliꞌi ki ꞌi Israel ma ꞌi
Jerusalem. Sui kira ka saungia ka mae ꞌani fotoꞌilana
ana ꞌai rara folo. 40 Bore ma, God ka taꞌea faꞌasia na
maeꞌa ana uula asoa, ma ka faꞌataꞌi nia fuaimili.
41 Noaꞌa nia ꞌiri faꞌataꞌi laꞌu fuana ngwae ki taꞌifau, bore
ma nia ka faꞌataꞌi goꞌo ꞌana fuaimili na ngwae neꞌe
God nia fili kami ka lisia, ma kami ka fata faꞌamamana
suliꞌi. Ma kaimili neꞌe kami fanga ma kami ka kwaꞌu
faꞌinia ꞌi buri ꞌana neꞌe nia taꞌaꞌe faꞌasia na maeꞌa.
42 Ma nia ka fata totongaꞌi ꞌani fuaimili, ꞌiri kami ke fata
faꞌamamana ma mike faꞌatalo ꞌania sa Jesus na ngwae
neꞌe God filia ꞌiri ke matalangani ngwae mauri ki
faꞌinia ngwae neꞌe mae naꞌa ki. 43 Ma na profet ki taꞌi-
fau neꞌe kira fata sulia na Christ, na ngwae neꞌe God
filia fuana faꞌamaurilana ngwae nia ki. Na profet ki ka
saea na ngwae neꞌe kira faꞌamamana ana niaꞌa, God
ke baꞌa rufuanata ana taꞌangaꞌa kira ki, osiꞌana na ru
neꞌe na Christ nia sasia fuada.”

Na ngwae neꞌe noaꞌa laꞌu Jiu ki kira toꞌo logo ana Anoꞌi ru Abu

44 Ma ana kaidaꞌi sa Peter ka alaꞌa goꞌo ꞌana ꞌua, na
Anoꞌi ru Abu ka koso fafia na ngwae neꞌe kira fafaron-
goa na fatalana. 45 Ma na ngwae Jiu neꞌe kira faꞌama-
mana ana sa Jesus, ma kira ka leka maꞌi faꞌasia ꞌi Jopa
faꞌinia sa Peter, kira ka ꞌarefo liu, osiꞌana God nia
kwate dangalu naꞌa ana na Anoꞌi ru Abu fafia na ng-
wae neꞌe noaꞌa laꞌu Jiu ki logo. 46 ꞌIu, kira rongoa ng-
wae neꞌe noaꞌa laꞌu Jiu ki, kira fata logo ꞌani alaꞌanga
matamata ki, ma kira ka faꞌa ꞌinotoꞌa God. Ma sa Peter
ka fata ꞌuri, 47 “Na ngwae neꞌe ki, kira toꞌo logo ana na
Anoꞌi ru Abu diꞌia logo kaimili. Ma noaꞌa ta ngwae kasi
totolia neꞌe ka luida faꞌasia siuabuꞌa ꞌani kafo.” 48 Ma sa
Peter ka saea kira ka siuabu naꞌa, osiꞌana kira faꞌama-
mana ana sa Jesus Christ. Sui kira ka gania ꞌiri nia ke
tua laꞌu faꞌinida sulia ta bara asoa.

Sa Peter faꞌarongoa na ngwae faꞌamamana ki ꞌi Jerusalem

11 Na ngwae lifurongo ki faꞌinia na ngwae neꞌe ki-
ra faꞌamamana ki neꞌe kira tua ꞌi Judea, kira ron-
goa na ngwae neꞌe noaꞌa laꞌu Jiu ki kira faꞌamamana
logo ana fatalana God. 2 Ma ana kaidaꞌi sa Peter faꞌinia
ono ngwae faꞌamamana ki kira dao ꞌi Jerusalem faꞌasia
ꞌi Sesarea, na ngwae Jiu ki neꞌe kira faꞌamamana ana
sa Jesus, kira ka balufia sa Peter, 3 kira ka fata ꞌuri, “Se!
ꞌOko ruꞌu saena luma ngwae neꞌe noaꞌa laꞌu Jiu ki neꞌe
noaꞌa kira kasi ꞌolo faꞌataꞌinia, ma ꞌoko fanga goꞌo ꞌa-
mu faꞌinida!”
4 Ma sa Peter ka alaꞌa fuada sulia na ru neꞌe fuli ki
taꞌifau ka ꞌuri, 5 “Ana kaidaꞌi nau ku tua ana fanoa ꞌi
Jopa, nau ku foꞌo, ma nau ku lisia taꞌi faꞌataꞌinga. Nau
ku lisia ru diꞌia ꞌaba ifi reba neꞌe kira faꞌakosoa maꞌi
faꞌasia ꞌi langi, diꞌia ti ngwae kira dau ana fai suꞌusuꞌuꞌi
ru ki, ma nia ka koso maꞌi siaku. 6 Ma nau ku lia saena,
ma nau ku lisia ru mauri ki saena ano, ru ꞌaeꞌaela ki, ru
angoango ki, ma na noꞌo kwasi ki. 7 ꞌUnaꞌeri, nau ku
rongoa na lingalingaꞌi ru ka fata ꞌuri, ‘Peter taꞌaꞌe, ꞌoko
saungida, ma ꞌoko ꞌanida!’ 8 Bore ma nau ku fata ꞌuri,
‘Aofia ꞌae, noaꞌa liu goꞌo, osiꞌana noaꞌa nau kusi ꞌaniꞌa-
nia ꞌua ta ru neꞌe sua ma ka bulibuli, na ru neꞌe ki taki
sa Moses luia noaꞌa ta ngwae kasi ꞌaniꞌi.’ 9 Sui na lin-
galingaꞌi ru neꞌe faꞌasia langi ka fata laꞌu ꞌuri, ‘Noaꞌa
ꞌoe kosi saea ta ru nia sua ma ka bulibuli ana ru neꞌe
God saea niꞌi sikasika naꞌa.’ 10 Na ru neꞌeri ka ꞌunaꞌeri

uulu fau sui, kira ka olitaʻinia logo ʻada ʻi langi. 11 Ana
kaidaʻi neʻeri, na uulu ngwae ki neʻe taʻi ngwae ka
asungaʻinida maʻi siaku faʻasia ʻi Sesarea, kira dao naʻa
ʻi maana luma neʻe nau ku tua ana. 12 Ma na Anoʻi ru
Abu ka saea fuaku, nai leka faʻinida, ma noaʻa nau kusi
manata naʻi oreore sulia kiraʻa ngwae noaʻa laʻu Jiu ki.
Ma na ono ngwae neʻe ki, neʻe kira faʻamamana ma ki-
ra tua ʻi Jopa, kira ka leka logo faʻinau ʻuana ʻi Sesarea,
ma kami ka ruʻu ʻi saena luma sa Kornelius. 13 Ma nia
ka faʻarongo kaimili ʻani neʻe nia lisia na ʻainsel nia uu
saena luma nia ma ka saea fuana, ‘ʻIOke asungaʻinia ta
ngwae ʻuana ʻi Jopa ʻiri ke saea maʻi na ngwae neʻe sa-
tana sa Simon Peter. 14 Nia ke baʻa saea na alaʻanga ki
fuamu, ʻiri ʻaeʻo faʻinia na kwalafa ʻoe kamu ke mauri
firi.’ 15 Ana kaidaʻi nau ku talaʻae ku alaʻa goʻo fuada,
na Anoʻi ru Abu ka koso naʻa maʻi fafida, diʻia logo ba
nia koso maʻi fafi kulu ana asoa ana Pentekos. 16 Ma
nau ku manata toʻona na ru ba Aofia nia saea ba ʻuri,
‘Sa John nia siuabua ngwae ki goʻo ʻani na kafo, bore
ma God ke baʻa siufi kamu ʻani na Anoʻi ru Abu.’ 17 God
ka kwatea logo na Anoʻi ru Abu fuana na ngwae neʻe
noaʻa laʻu Jiu ki, diʻia logo neʻe nia kwatea fuakulu, ana
kaidaʻi ba kulu faʻamamana ana na Aofia sa Jesus
Christ. ʻUnaʻeri neʻe noaʻa nau kusi totolia neʻe nai luia
God, kaidaʻi nia alafafia na ngwae neʻe ki!”
18 Ma ana kaidaʻi kira rongoa naʻa ru neʻeri, na ʻugaʻa
kira ki ka mango naʻa, ma kira ka baʻatafea naʻa God,
kira ka ʻuri, “God alaʻania logo na ngwae neʻe noaʻa
laʻu Jiu ki bore, ʻiri kira ke kakari alifaʻi faʻasia taʻangaʻa
kira ki, ma kira ke mauri firi!”

Na fiku taʻi ngwae faʻamamana ki ʻi Antiok

19 Ma osiʻana na kwai faʻakaisiʻanga ana kaidaʻi ba ki-
ra saungia sa Stefen nia silolo, neʻe kwate ma na ng-
wae neʻe kira faʻamamana ki kira ka takalo. Ma ti ai
ada kira leka ʻuana abaʻi kula ʻi Fonisia, ma ʻuana
bubunga ʻi Saeprus, ma fanoa doe ʻi Antiok, ma kira ka
faʻarongo ʻani Faʻarongoʻa Leʻa fuana ngwae ʻi Jiu ki
goʻo ti ʻada. 20 Ma ti ngwae neʻe kira faʻamamana ki
neʻe kira leka maʻi faʻasia bubunga ʻi Saeprus, ma taʻi
fanoa doe ʻi Saeren, kira ka leka logo ʻuana ʻi Antiok,
ma kira ka faʻarongo ʻani Faʻarongoʻa Leʻa sulia na
Aofia sa Jesus fuana ngwae neʻe noaʻa laʻu Jiu ki logo.
21 Ma na ngasingasiʻanga God ka tua faʻinia na ngwae
neʻe kira faʻamamana ki, ma na ngwae ʻoro ki, kira ka
faʻamamana logo, ma kira ka abula ʻuana na Aofia.
22 Na faʻarongoʻa sulia na ru neʻeri ki ka talofia naʻa
fiku taʻi ngwae faʻamamana ʻi Jerusalem ma na ngwae
faʻinaʻonaʻo kira ki, ma kika kwatea sa Banabas ʻuana ʻi
Antiok. 23 Ma ana kaidaʻi nia dao, nia ka lia saiana neʻe
God faʻaleʻa ngwae ʻi neʻeri ki, ma nia ka saeleʻa liu,
ma ka amasida taʻifau fasi ʻiri kira ka uu ngasi ʻani faʻa-
mamanaʻanga kira ki ana na Aofia. 24 Sa Banabas niaʻa
ngwae leʻa, ma na faʻamamanaʻanga nia ka ngasin-
gasiʻa, ma na Anoʻi ru Abu ka sura ana. Ma osiʻana sa
Banabas, ngwae ʻoro ki kira ka eta kika faʻamamana
naʻa ana na Aofia.
25 ʻUnaʻeri sa Banabas ka leka ʻuana ʻi Tarsus, ka lulu
ʻuana sa Saul. 26 Ma kaidaʻi nia dao toʻona, nia ka ta-
laʻia, kera ka leka ʻuana ʻi Antiok. Ma kera ka tua ʻi
neʻeri sulia taʻi faʻi ngali. Ma kera ka fiku faʻinia ngwae
ʻoro neʻe kira faʻamamana ʻi neʻeri ki, ma kera ka faʻa-
manatada. Ma ʻi Antiok neʻe ngwae ki kira etangia sae-
lana na ngwae neʻe kira faʻamamana ki ʻani na “Ngwae
sa Christ ki.”
27 Ma ana kaidaʻi neʻeri, ti profet kira leka faʻasia ʻi
Jerusalem, kira ka leka ʻuana ʻi Antiok. 28 Taʻi ngwae
ada neʻe satana sa Agabus, nia uu, ma ka fata ʻani
ngasingasiʻanga ana Anoʻi ru Abu, ka saea na uniʻi fi-
oloʻa doe ke baʻa liu saena magalia. Nia dao maʻi ana
kaidaʻi sa Kladius nia tatalafaʻa ʻi Rom. 29 Ma na fa-
farongo ki, kira ka manata ʻuana kwate maniʻa fuana
ʻafilana ngwae neʻe kira faʻamamana ma kika tua ʻi
Judea. Ma na ngwae ki taʻifau, kira ka kwatea tae neʻe
totolia kika kwatea. 30 Ma kira ka sasi ʻunaʻeri, ma kira
ka kwatea mani fuana sa Banabas ma sa Saul, ʻiri ker-
aʻa neʻe ka ngalia fuana ngwae faʻinaʻonaʻo ana ng-
wae faʻamamana ki ʻi neʻeri ʻi Jerusalem.

Kira faʻakaisia na ngwae faʻamamana ki ʻi Judea

12 Ma ana kaidaʻi neʻeri, sa Herod na tatalafaʻa nia
daua ti ngwae ana ngwae faʻamamana ki, ma
nia oga ka faʻakaisida. 2 Ma nia kwatea na ngwae ana
ofoʻa nia ki ʻiri kike saungia sa James, na ai naʻona sa
John, ʻani sele ni ofoʻa. 3 Ma kaidaʻi nia lisia neʻe na Jiu
ki kira saeleʻa liu faʻinia na ru neʻe nia sasia, nia ka
kwatea na ngwae ana ofoʻa nia ki, kira ka daua logo sa
Peter. Nia sasia na ru neʻe ana kaidaʻi ana Fangaʻa kira
saea ʻani “Fangaʻa ana Daofaʻi Liuʻa.” †4 Ma buri ʻana ki-
ra daua sa Peter ka sui naʻa, kira ka alua ʻi saena luma
ni lokafo, ma na fai fiku taʻi ngwae ana ofoʻa ki neʻe ki-
ra folo ʻusia, ma saena fiku taʻi ngwae neʻeri ki, kira
alua fai ngwaeʻa saena taʻi fiku taʻi ngwaeʻanga.
Duʻungana sa Herod manata ʻuana matalangaʻilana sa
Peter ʻi maana ngwae ki buri ʻana na Fangaʻa ana Dao-
faʻi Liuʻa. 5 Ma sa Peter ka tua goʻo ʻana saena luma ni
lokafo. Ma na ngwae faʻamamana ki, kira ka foʻo
ʻalataʻa liu fuana God fuana sa Peter.

Na ʻainsel talaʻia sa Peter faʻasia saena luma ni lokafo

6 Ma ana faʻi rodo ʻi naʻona neʻe sa Herod ke mata-
langani sa Peter ʻi maana ngwae ki, sa Peter nia maliu
ʻana safitana ro ngwae folo ki. Kira firiʻia ʻani ro sene
ki, ma na ngwae folo ki kira ka folo logo maʻi ʻi maana
sinamaa ana luma ni lokafo. 7 Ma ngwano bore ma na
ʻainsel na Aofia leka maʻi ka uu siana, ma na
madakoʻanga ka rara ʻafia saena maʻe luma ni lokafo
neʻe nia maliu ana. Ma na ʻainsel ka dau ana gwauna
ʻabaʻabana sa Peter ka faʻa ada, ka fata ʻuri, “ʻIOke
mataʻe ʻaliʻali!” Goʻo, na dadalo sene ba kira firiʻia ʻani li-
mana ki ka ʻasiʻi naʻa faʻasia na limana. 8 ʻUnaʻeri na
ʻainsel neʻeri ka fata ʻuri, “ʻIOke toro ʻani toro ʻoe, ma

† *Taʻi sata laʻu fuana “Fangaʻa ana Daofaʻi Liuʻa” kira saea ʻani “Beret neʻe noaʻa ta isi ʻi saena.”*

ˈoke alua taˈe butu ˈoe ki ˈaemu.” Ma sa Peter ka sasi sulia. Sui na ˈainsel ka fata laˈu ˈuri, “ˈIOke ruˈufia na toˈongi fafo doe ˈoe fafiˈo, ˈoko leka maˈi faˈi nau.” 9 Ma sa Peter ka leka sulia ˈi maa faˈasia saena luma ni lokafo. Ma noaˈa nia kasi saiana na ru neˈe ˈainsel neˈeri nia sasia ana, na ru mamana, osiˈana nia fia fasi nia lisia goˈo ˈana na faˈataˈinga. 10 Ma na ˈainsel neˈeri faˈinia sa Peter, kera ka leka, kera ka liufia naˈa etana ngwae folo, sui na ruana ngwae laˈu, sui kera ka fiˈi dao ana maa neˈe kira saungaˈinia ˈani na babalitaˈi kaˈikaˈi salo ki, neˈe nia leka kwau ˈuana saena fanoa. Ma na sinamaa neˈeri ka tala ˈifi goˈo ˈana fuadaroˈo, ma kera ka ruˈu kwau. Ma kaidaˈi kera leka kwau sulia tala doe, ˈunaˈeri goˈo na ˈainsel neˈeri ka leka naˈa ˈana faˈasia sa Peter.

11 Ma sa Peter ka fiˈi saiana na ru neˈe fuli fuana ma ka fata ˈuri, “ˈIu nau ku fiˈi saiana nia mamana liu. God nia tala kwatea maˈi na ˈainsel nia, ma ka ˈafi nau faˈasia sa Herod faˈinia na ngwae Jiu ki, ma noaˈa kira kasi saungi nau diˈia neˈe kira lokoˈi ru fuana sasilana.”

12 Kaidaˈi sa Peter nia sai naˈa ana ru neˈe, nia ka leka naˈa ˈuana luma ˈi Mary teˈa sa John Mark. Ma na ngwae ˈoro ki kira fiku saena luma neˈeri, ˈiri kika foˈo ˈada. 13 Kaidaˈi sa Peter dao maˈi, nia uu ˈi burina sinamaa, nia ka kidikidi. Ma taˈi sariˈi rao ˈi luma neˈeri neˈe satana ˈi Roda ka leka maˈi. 14 Ma kaidaˈi nia rongo saiana lingana sa Peter, nia ka saeleˈa liu, ma noaˈa nia kasi ˈifingia laˈu na maa. Bore ma nia lalili ka oli, ka faˈarongo basi ˈani neˈe sa Peter nia uu maˈi ˈi maa. 15 Noaˈa kira kasi faˈamamana ana, ma kira ka saea nia bolebole ˈa lala. Bore ma nia suˈusuˈu faˈinia ka fata ˈuri, “Nau ku fata mamana.”

ˈUnaˈeri kira ka olisia kika ˈuri, “Sali na ˈainsel nia taka neˈana.”

16 Ma ana kaidaˈi neˈeri logo, sa Peter ka inaˈu ana kidikidi ˈanga. Ma ana kaidaˈi kira ˈifingia naˈa sinamaa, kira ka lisia sa Peter, ma kira ka ˈarefo liu. 17 Ma nia ka kwaikarui ˈani limana fuada ˈiri kira ke tua aroaro. Ma nia ka faˈarongo kira ˈani neˈe God logea naˈa faˈasia saena luma ni lokafo. Ma nia ka fata ˈuri, “Kamu ke leka kwau, ma muke faˈarongo ˈani ru neˈe ki fuana sa James † faˈinia na barangwai asina neˈe kira faˈamamana ki.” ˈI buri ˈana nia ka saea na ru neˈeri ki taˈifau, nia ka leka naˈa kwau ˈana ˈuana ta kula matamata.

18 Ma ˈofodangi naˈa, na ngalungaluˈa doe ka tataˈe safitana na ngwae folo ki, osiˈana kira kina na tae neˈe fuli fuana sa Peter. 19 Ma sa Herod ka kwatea fatalana ˈiri kira ke lulu ˈuana sa Peter. Bore ma noaˈa kira kasi dao goˈo toˈona. Ma nia ka ri maˈi ˈuana na ngwae folo ki, ka saefiloda, ma noaˈa kira kasi saiana na tae neˈe fuli fuana sa Peter, goˈo nia ka kwatea na ngwae ana ofoˈa nia ki, kika saungida taˈifau.

Ma ˈi buri ˈana, sa Herod ka leka faˈasia ˈi Judea, ma ka leka tua basi ˈana ˈi Sesarea.

Na maelana sa Herod

20 Ma sa Herod ka saetaˈa liu fuana ngwae ana ˈi Taea ma ˈi Saedon ki. Ma kira fiku ˈada talada, ma kira ka leka siana sa Herod. Kira eta leka dao basi ˈada siana sa Blastas fasi ˈiri ka ˈafida, osiˈana niaˈa neˈe na ngwae doe saena luma sa Herod. Sui ˈunaˈeri mala kira fiˈi leka siana sa Herod, kira ka gania ˈuana aroaroˈanga. Kira gania ˈunaˈeri, osiˈana kira oga folilana fanga faˈasia na abaˈi kula neˈe sa Herod nia tatalafaˈa fafia.

21 Ma asoa neˈe sa Herod filia fuana nia ke alaˈa fuana ngwae ki, nia dao naˈa maˈi. ˈUnaˈeri nia ka ruˈufia na ifi kwanga nia ki, ma ka fiˈi tua ana kula ni tua na tatalafaˈa, ma nia ka alaˈa fuada. 22 Kaidaˈi nia alaˈa ka sui goˈo, na ngwae ki kira ka norea akoˈa kira ka ˈuri, “Noaˈa laˈu lingana na ngwae neˈeriˈa, bore ma na lingana god lala!” 23 Ma ˈunaˈeri goˈo na ˈainsel God ka leka maˈi ma ka kwaiˈia sa Herod, ma nia ka mataˈi, osiˈana noaˈa nia kasi faˈa ˈinotoˈa God. Ma na ngwangwa ki kira ka ˈania nonina, ma buri ˈana nia ka mae naˈa.

24 Ma na fatalana God ka takalo ana fanoa ˈoro ki, ma na ngwae ˈoro ki kira ka faˈamamana ana.

25 Ma sa Banabas ma sa Saul, kera tuatua ˈi Jerusalem sui kira ka oli naˈa ˈuana ˈi Antiok ˈi buri ˈana neˈe kera faˈasuia na raoˈa neˈe kira kwatea fuadaroˈo. Ma kera ka baˈea sa John Mark faˈi kera.

Kira filia sa Banabas ma sa Saul

13 Ma ti profet, ngwae neˈe kira talongaˈinia faˈarongoˈa leˈa, ma na ngwae faˈamanata ki neˈe kira faˈamanata na ngwae faˈamamana ki, kira tua logo ˈi Antiok, saena na fikutaˈi ngwae faˈamamana neˈeri, ma kiraˈa neˈe: sa Banabas, sa Simion ba kira saea ˈani “ngwae bulu,” sa Lusius faˈasia ˈi Saeren, sa Manaen ba kira gonia faˈinia sa Herod na tatalafaˈa, ma sa Saul. 2 Ana kaidaˈi neˈe ngwae neˈeri ki kira foˈosia God faˈinia na abu fangaˈa, na Anoˈi ru Abu ka fata ˈuri fuada, “Kamu ke filia sa Banabas ma sa Saul fuaku ˈiri kike sasia na raoˈa neˈe nau ku filidaroˈo fuana.”

3 Buri ˈana kira abu fanga ma kira foˈo, kira taˈifau kika alua naˈa limada fafia keraˈa, sui kira ka asungaˈinidaroˈo naˈa kwau.

Etana kaidaˈi sa Saul leka lifurongo

4 Ma osiˈana na Anoˈi ru Abu ba kwatea sa Banabas ma sa Saul, kera ka leka naˈa ˈuana ˈi Selusia faˈasia ˈi Antiok, kera ka toˈo folo ˈuana na bubunga ˈi Saeprus. 5 Kaidaˈi kera dao ana fanoa ˈi Salamis, kera ka faˈarongo ˈani fatalana God saena luma abu fuana foˈongaˈa Jiu ki. Ma sa John Mark ka leka logo faˈinida fuana ˈafiladaroˈo.

6 Ma kaidaˈi kira leka faˈasia ˈi Salamis, kira ka leka daofaˈi liu kika toˈofolo ana bubunga neˈeri ˈuana ˈi Pafos. Neˈeri, kira ka dao toˈona taˈi ngwae neˈe satana sa Barjesus neˈe nia rao ˈani talana na lufina ngwai. Ni-

† *James neˈe niaˈa ai burina sa Jesus. Ma nia na ngwae faˈinaˈonaˈo ana ngwae faˈamamana ˈi Jerusalem.*

aˡa na ngwae ˡi Jiu, ma kira saea niaˡa na profet ma
noaˡa ˡiri mamana goˡo. 7 Nia kwaima faˡinia na
gwaungaˡi ngwae ana bubunga neˡeri satana sa
Sergius Paulus, neˡe ngwae liatoˡo liu. Na gwaungaˡi
ngwae neˡeri ka ri ˡuana sa Banabas ma sa Saul siana,
osiˡana nia oga ka rongoa fatalana God. Ma keraˡa ka
dao kika alaˡa faˡinia. 8 Bore ma sa Barjesus neˡe rao
ˡani talana ˡilu, neˡe ta sata laˡu ana sa Elaemas ˡani
alaˡanga ˡi Grik, nia tataˡe saulida, nia ka iliili ˡuana fo-
lilana gwaungaˡi ngwae neˡeri ˡiri nia kasi faˡamamana
laˡu ana sa Jesus. 9 Ma na Anoˡi ru Abu ka sura ana sa
Saul neˡe kira saea logo ˡani sa Paul, nia ka alu naˡa
maana ana ngwae neˡe rao ˡani talana lufina ngwai,
10 ka fata ˡuri fuana, “ˡOko futa olitana na akalo! ˡOko
malimaeˡa ana ru leˡa ki taˡifau, ma ˡoko sai liu logo
ana na kwalukaela sokeˡa taˡa ki, ma ana asoa ki ˡoko
ili ˡuana rokisilana mamanaˡanga God ˡani sokea ki.
11 ˡOko saiana God ke baˡa kwatea naˡa kwaˡikwaˡinga
fuamu ana kaidaˡi neˡe naˡa. Na maamu ke rodo, ma
noaˡa ˡoe kosi lisia na madakola lana na madaˡafi sulia
taˡi kala kaidaˡi.”

Ma ana kaidaˡi neˡeri nama goˡo, maana sa Elaemas
ka rodo naˡa, ma ka fali galogalo naˡa ˡana ˡuana ta ng-
wae ˡiri ka dau ana limana ma ka talaˡia. 12 Ma na
gwaungaˡi ngwae neˡeri, kaidaˡi nia ka lisia na ru neˡeri
ki, nia ka faˡamamana naˡa ana sa Jesus, ma ka ˡarefo
liu ana faˡamanataˡanga kera sulia na Aofia.

Kira tua ˡi Antiok maˡe fanoa saena abaˡi kula ˡi Pisidia

13 Sui sa Paul ma ti ngwae neˡe kira leka faˡinia, kira
toˡo toˡofolo maˡi faˡasia ˡi Pafos, ma kira ka dao ana
fanoa ˡi Perga, saena abaˡi kula ˡi Pamfilia. Ma sa John
Mark ka leka faˡasidaroˡo ˡi neˡeri, ma ka oli ˡuana ˡi
Jerusalem. 14 Bore ma kira leka faˡasia ˡi Perga, kira ka
dao naˡa ˡi Antiok, maˡe fanoa saena abaˡi kula ˡi Pi-
sidia. Ma ana Sabat asoa ana mamaloˡanga, kira ka le-
ka saena luma fuana foˡongaˡa Jiu ki, ma kira ka tua
naˡa ˡi ano. 15 Buri ˡana naˡa toˡomaˡi ˡanga ki faˡasia na
Taki sa Moses ki ma na Kerekereˡa na Profet ki, na ng-
wae faˡinaˡonaˡo ana luma abu fuana foˡongaˡa ki neˡe
kira ka kwatea alaˡanga fuada kira ka ˡuri, “Ngwaefuta
kina ˡae, diˡia koroˡo toˡo ana ti alaˡanga ana
kwairaduˡanga fuana na ngwae neˡe ki, kaimili oga ko-
roˡo ka alaˡa fuada.”

16 ˡUnaˡeri, sa Paul ka tataˡe, ma ka kwaikaru ˡani li-
mana ˡiri kira ke aroaro, ma ka talaˡae alaˡa ka ˡuri,
“Ngwae ˡi Jiu ki, ma kamu ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki
neˡe kamu tua ˡi neˡe fuana foˡosilana God, muke fa-
farongo nau basi maˡi! 17 God kia ngwae Jiu ki, nia filia
koˡo kia ki ma ka kwate kira ka ˡoro liu ana kaidaˡi kira
tua ˡi Ejipt, ana kula neˡe noaˡa laˡu fanoa kira. Ma God
ka olitaˡi kira faˡasia ˡi Ejipt ˡania na ngasingasiˡanga
doe nia. 18 Ma sali karangi fai akwala faˡi ngali ki neˡe,
nia lia sulida saena abaˡi kula kwasi. 19 Nia ka
malangisia fiu fuuˡi ngwae ki ˡi Kenan, ma ka alua ng-
wae nia ki kira ka toˡo ana na ano neˡeri. 20 Nia ngalida
fuana kika leka tua ˡi Ejipt ka dao ana neˡe kira leka ˡi
Kenan, sulia bali ana fai talangaˡi ma lima akwala faˡi
ngali. ˡI buri ˡana, God ka kwatea na ngwae ni kwai
matalangaˡi ki fuada, leleka ka dao ana kaidaˡi ba sa
Samuel niaˡa na profet. 21 Ma ana kaidaˡi kira gani ˡua-
na ta tatalafaˡa, God ka filia sa Saul ka gwaungaˡi fua-
da. Sa Saul neˡe na ngela sa Kis, faˡasia na fuuˡi ngwae
sa Benjamin. Ma nia ka gwaungaˡi fuada sulia fai ak-
wala faˡi ngali ki. 22 Sui God ka lafua sa Saul, ma ka
alua sa David ka tatalafaˡa fuada. Ma God ka fata ˡuri
sulia sa David, ‘Sa David, na ngela sa Jesi, niaˡa neˡe na
ngwae neˡe nau ku saeleˡa liu faˡinia, nia na ngwae
neˡe saiana ka sasia ru neˡe nau ku oga nia ka sasiˡi ki.’
†23 Ana kwalafa ngwae neˡe sa David neˡe God filia sa
Jesus ka alu niaˡa na ngwae ni faˡamauriˡanga fuana
ngwae Israel ki, diˡia ba nia eta fata naˡa ˡani. 24 ˡI
naˡona neˡe sa Jesus nia talaˡae ana raoˡa nia, sa John
ba faˡataloˡania fuana ngwae ki taˡifau Israel, fasi ˡiri
kira ke kakari alifaˡi faˡasia taˡangaˡa kira ki, ma kira ke
siuabu. 25 Ma ana kaidaˡi sa John nia karangi ka faˡa-
suia naˡa raoˡa neˡe nia sasia, nia ka fata ˡuri fuana ng-
wae ki, ‘Sali kamu fia fasi nauˡa na ngwae ba God filia
naˡa niniˡa, bore ma noaˡa. Nauˡa noaˡa laˡu na ngwae
neˡe kamu kwaikwaimasi ana. Nia ke baˡa leka maˡi
buriku, ma noaˡa nau kusi totolia neˡe nai orooro, ma
ku logea na butu nia ki ˡi ˡaena.’ ††

26 “Ma kamu ngwaefuta nau kina ana kwalafa sa
Abraham, ma kamu ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki neˡe
kamu fiku ˡi neˡe fuana foˡosilana God, God nia kwatea
naˡa maˡi fuakulu na alaˡanga sulia sa Jesus neˡe faˡa-
mauri kulu. 27 Aia, ma na ngwae neˡe kira tua ˡi
Jerusalem, ma na ngwae faˡinaˡonaˡo kira ki, noaˡa kira
kasi saiana neˡe sa Jesus nia na ngwae faˡamauri. Ma
noaˡa kira kasi sai goˡo ana na fatalana profet ki, sui
bore ˡana kika toˡomani ana na Sabat asoa ana ma-
maloˡanga ki taˡifau. Kaidaˡi kira matalangaˡinia sa Je-
sus, kira faˡataˡinia neˡe fatalana na profet ki nia ma-
mana. 28 Sui bore ˡana noaˡa kira kasi dao toˡona goˡo
ta ru neˡe kira ke saungia duˡungana, kira ka gania sa
Paelat ˡiri ke saungia ka mae. 29 Ma ˡi buri ˡana kira sa-
sia ru ki taˡifau neˡe Kerekereˡa Abu nia alaˡa sulia, sui
kira ka lafua faˡasia na ˡai rara folo, ma kira ka alu nia
saena faoda gwaˡu. 30 Bore ma God ka taˡea faˡasia
maeˡa. 31 Ma sulia na asoa ˡoro ki, ngwae neˡe kira lele-
ka funifaraˡa faˡinia faˡasia ˡi Galili ˡuana ˡi Jerusalem,
kira ˡidufaˡi lisia goˡo ˡada logo. Ma kaidaˡi neˡe, kira ka
alaˡa naˡa sulia fuana ngwae ˡi Israel ki.

32 “Keroˡo leka maˡi ˡiri mike faˡarongo kamu ˡani na
Faˡarongoˡa Leˡa. Na ru neˡe God eta fataˡa ˡani fuana
koˡo kia ki, 33 kuluˡa naˡa na ngela kira ki neˡe God ka
faˡamamana eta fataˡanga neˡeri fuakulu ˡani taˡelana
sa Jesus ˡuana mauriˡa. Osiˡana God ba saea ˡani Sam ‡
ro ru ki ka ˡuri,

‘ˡAeˡo na Ngela nau.
Taˡena nauˡa neˡe Maˡa ˡoe naˡa.’ ‡†

† *13:22 1 Samuel 16:12* †† *13:25 Mark 1:7; Luke 3:16; John 1:27*
‡ *13:33 Sam 2:7* ‡† *13:33 Sam 2:7*

34 “Aia, God eta fata ˈani tataˈelana faˈasia na maeˈa,
ma nia ˈafitaˈi fuana nia ka mae laˈu. Ru neˈeri kira
keresia saena Kerekereˈa Abu ka ˈuri,
‘Nai baˈa kwatea fuamu na faˈaleˈanga abu ki neˈe
nau ku eta fataˈa ˈani fuana sa David.’ †
35 “Nia mamana liu, sulia nia saea logo saena taˈi
Kerekereˈa Abu ma ka ˈuri,
‘Noaˈa ˈoe kosi alaˈania ngwae rao abu ˈoe ka mae ma
ka ngwaˈa.’ ††
36 “Ana kaidaˈi neˈe sa David mauri ˈua, nia ka sasia
naˈa ru neˈe God ogaˈi ki. ˈUnaˈeri ma nia ka mae naˈa,
kira ka alua saena kilu gwaˈu ˈi ninimana koˈo nia ki,
ma na nonina ka ngwaˈa. 37 Bore ma sa Jesus na ng-
wae neˈe God nia taˈea faˈasia na maeˈa, na nonina
noaˈa kasi ngwaˈa. 38-39 Ngwaefuta kina, kamu ka sai
leˈa ana, neˈe kami faˈarongo ˈani siaumulu neˈe God
ke baˈa rufuanata ana taˈangaˈa kamu ki ˈani maelana
sa Jesus. Ngwae ki taˈifau neˈe kira fitoˈo ana sa Jesus,
kira aloge ma noaˈa kira kasi ˈeke naˈa, osiˈana God ka
fulangani nia ˈoloˈolo. RoˈongaˈaSulia taki sa Moses ki,
noaˈa kasi totolia neˈe ka sasia ngwae ka ˈoloˈolo.
40 Muke lia suli kamu, ˈiri na ru neˈe profet ki kira fata
sulia noaˈa kasi fuli fuamuˈa, 41 kira ka ˈuri,
‘Mulu sailinga, ngwae neˈe kamu ˈoinonga ˈania fata-
lana God ki.
God ke baˈa sasi raoˈa doe liu ana kaidaˈi kamu mauri
ˈua.
Noaˈa kamu kasi faˈamamana neˈe God sasia ru
neˈeri, sui bore ˈana diˈia ta ngwae nia faˈarongo kamu
sulia.
Mulu lisia! Kamu ke baˈa ˈarefo, ma muke mae.’” ‡

42 Ma kaidaˈi sa Paul ma sa Banabas, kera ruˈu naˈa
kwau ˈi maa faˈasia na luma abu fuana foˈongaˈa, na
ngwae ki kira ka ganida ˈiri kira ke oli laˈu maˈi ana
Sabat asoa ana mamaloˈanga ˈi buri, fasi ˈiri kira ke
faˈarongoda laˈu ˈani na ru neˈe ki. 43 ˈI buri ˈana neˈe
ngwae ki kira leka naˈa faˈasia na fikuˈa ana foˈongaˈa
neˈeri, ngwae ˈoro kira leka sulia sa Paul ma sa Ban-
abas. KiraˈaSulia ngwae Jiu ma ti ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu
ki logo neˈe kira ˈado naˈa faˈinia ngwae Jiu ki saena
abuˈa kira. Ma sa Paul faˈinia sa Banabas alaˈa fuada
faˈinia na radulada ˈuana uu ngasiˈa ana faˈama-
manaˈanga ana na kwaiˈofeˈanga God.
44 Ma ana Sabat asoa ana mamaloˈanga ˈi buri,
karangi na ngwae ki taˈifau saena na fanoa neˈe, kira
dao maˈi fuana rongolana na fatalana sa Paul ma sa
Banabas sulia na Aofia. 45 Ma kaidaˈi neˈe ngwae Jiu ki
kira lisia neˈe fikuˈa neˈeri doe, liada ka ogalaˈa liu. Ma
kira fata ngengea naˈa ru neˈe sa Paul nia saea, ma ki-
ra ka fata buri logo ana. 46 Bore ma sa Paul ma sa Ban-
abas kera ka fata noniraˈa mala, kera ka ˈuri, “Nia bolo
fuana keroˈo ka eta fata basi sulia na fatalana God fua-
muˈa Jiu ki ˈi naˈo. Bore ma duˈungana neˈe kamu ˈaila
ˈania, kamu faˈataˈinia fasi neˈe noaˈa kamu kasi totolia
goˈo ngalilana na mauriˈa firi. Nia neˈe keroˈo ka faˈasi
kamu, ma keroˈo ka leka naˈa ˈamiroˈo fuada na ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. 47 KeroˈoSleka siana ngwae neˈe
noaˈa laˈu Jiu ki, osiˈana God nia asungaˈi keroˈo ka
ˈuri,
‘Nau ku alu ˈoe ˈoko diˈia naˈa unu fuada na ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.
Nau ku asungaˈiniˈo ˈiri ˈoke faˈarongoa ngwae ki taˈi-
fau saena magalia ˈani tae neˈe nai sasi fuana faˈamau-
rilada.’” ‡‡

48 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki ki-
ra rongoa ru neˈe, kira ka saeleˈa liu, ma kira ka
baˈatafea na faˈarongoˈa na Aofia. Ma na ngwae neˈe
God ka filida fuana na mauriˈa firi, kira ka faˈamamana
naˈa.
49 Ma na fatalana God ka talo naˈa ana kula ki taˈifau,
ma na ngwae ˈoro ki ka rongoa naˈa fatalana God sae-
na ˈafutana abaˈi kula neˈeri. 50 Bore ma na ngwae Jiu
ki kira ka fata liana na ngwae faˈinaˈonaˈo ki saena na
fanoa doe neˈeri faˈinia na gwaungaˈi kini ki ana ng-
wae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira foˈosia God. Ma na
Jiu neˈeri ki, kira ka talaˈae naˈa ana faˈakaisilana sa
Paul ma sa Banabas, ma kira ka lalidaroˈo naˈa faˈasia
na bali fanoa neˈeri. 51 Ma kera ka kwaˈitafula na gegeo
ana ano ki faˈasia na ˈaedaroˈo diˈia na faˈabasuˈanga
naˈa fuada neˈe God ke baˈa matalangaˈi kira duˈun-
gana kira ˈaila ˈania rongolana fatalana God. Ma kera
ka leka naˈa adaroˈo ˈuana ˈi Ikonium. 52 Ma na ngwae
ˈi Antiok ki neˈe kira faˈamamana, kira ka saeleˈa liu,
ma na AnoˈiSru Abu ka sura ada.

ˈI Ikonium

14 Ma sa Paul faˈinia sa Banabas dao ˈi Ikonium,
kera ka leka laˈu saena na luma fuana foˈongaˈa
Jiu ki, diˈia ba kera ˈidufaˈi sasi. Ma kera ka fata ˈani
ngasingasi ˈanga neˈe na ngwae ˈoro Jiu ki, ma na ng-
wae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira ka faˈamamana ana sa
Jesus. 2 Bore ma na Jiu neˈe kira ˈaila faˈamamana, kira
ka fata liana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, ma kira ka
faˈalia na manatada kira ka mataˈe saulia na ngwae
neˈe kira faˈamamana ki. 3 Sa Paul ma sa Banabas,
kera ka tua laˈu ˈi neˈeri sulia kala kaidaˈi tau, kera ka
fata noniraˈa sulia na Aofia. Ma na Aofia ka faˈataˈinia
neˈe fataladaroˈo sulia sa Jesus nia mamana ˈani kwa-
telana na ngasingasiˈanga fuadaroˈo fuana sasilana ru
ni ˈarefoˈa ki ma na faˈanadaˈa ki. 4 Ma na ngwae ki
saena maˈe fanoa neˈeri, kira ka daro toˈotoˈo ma kika
takalo. Ti ngwae faˈinia Jiu ki, ma ti ngwae faˈinia na
ngwae lifurongo ki.
5 ˈUnaˈeri ti ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki faˈinia ti Jiu
ma na ngwae faˈinaˈonaˈo kira ki, kira ka lokoˈi ru fua-
na faˈakaisilana na ngwae lifurongo ki ma kike saungi-
da ˈani ˈuilada ˈani fau ˈiri kike mae goˈo. 6 Bore ma ana
kaidaˈi neˈe na ngwae lifurongo ki kera rongo sai ana,
kera ka tafi ˈuana fanoa ˈi Listra, ma fanoa ˈi Derbe
saena abaˈi kula ˈi Laekonia, ma ˈuana na maˈe fanoa
ki kalikalida. 7 Neˈeri, kera ka faˈatalo ˈania FaˈarongoˈaSLeˈa.

† *13:34 Aesea 55:3* †† *13:35 Sam 16:10* ‡ *13:41 Habakuk 1:5* ‡‡ *13:47 Aesea 42:6; 49:6*

ꞌI Listra ma ꞌi Derbe

8 Ma taꞌi ngwae nia tua ꞌi Listra neꞌe ꞌaena taꞌu. Na
ꞌaena mae talaꞌae mala maꞌi ana futalana, ma noaꞌa
nia kasi fali naꞌa. 9 Nia tua ꞌi ano, ma ka fafarongoa fa-
talana sa Paul. Ma sa Paul ka alu naꞌa maana ana, ma
ka saiana neꞌe nia faꞌamamana sa Jesus saiana ke gura
goꞌo ꞌana niaꞌa, 10 ma ka fata ꞌani lingaꞌi ngwae doe
fuana ka ꞌuri, “ꞌOke tataꞌe, ma ꞌoko uu saga ꞌani ꞌae-
mu!” Ma na ngwae neꞌe ka fafusaka, ma ka fali kwailiu
naꞌa ꞌi safitada. 11 Kaidaꞌi fikuꞌa neꞌe kira lisia ru neꞌe sa
Paul sasia, kira ka ri koko ꞌani alaꞌanga kira ngwae ꞌi
Laekonia, kira ka ꞌuri, “Na god ki kira ngwaeꞌa naꞌa, ma
kera ka koso naꞌa maꞌi siaka!” 12 Kira ka saea sa Ba-
nabas ꞌani na gwaungaꞌi god Sus, ma sa Paul kira ka
saea ꞌani sa Hermes na ngwae ngali alaꞌanga ana god
ki, osiꞌana nia ngwae neꞌe fata ꞌani keraꞌa.
13 Ma na luma ni foꞌongaꞌa ana god Sus ni taꞌi teo toli
ꞌi ili ana fanoa neꞌeri. Ma na fata abu fuana god Sus,
nia ka leka ma ka ngalia maꞌi buluka ki, ma na takana
ꞌai ki, ka alua maana tafa ana fanoa neꞌeri. Osiꞌana nia
faꞌinia na fikuꞌa neꞌeri, kira oga kwatelana na
kwaisuꞌusiꞌanga fuana na ngwae lifurongo ki.
14 Ana kaidaꞌi sa Banabas ma sa Paul kera rongoa
neꞌe kira sasi ꞌunaꞌeri, kera ka gasia na toꞌongi kera ki
fuana faꞌataꞌilana kera ꞌaila ꞌani, ma kera ka ꞌuri, 15 “Re-
ala kwa, faꞌuta neꞌe kamu ka oga sasilana ru neꞌe re?
Ma keroꞌo neꞌe ngwae ki goꞌo diꞌia logo kamuꞌa. Keroꞌo
leka maꞌi fuana faꞌatalongaꞌilana Faꞌarongoꞌa Leꞌa su-
lia taꞌi God mauri. Fuila muke foꞌosia lala niaꞌa. Ma
noaꞌa kamu kasi foꞌosia laꞌu na mala mala god neꞌe ki,
osiꞌana noaꞌa kira kasi ꞌafi kamu goꞌo. God saungaꞌinia
ꞌi langi, ma na magalia, ma na asi, ma na ru ki taꞌifau
neꞌe kira tua ꞌi saena ki. 16 Ana kaidaꞌi sui toli ki, nia
alaꞌania na ngwae ki taꞌifau kira ka leka ꞌada sulia
kwaiogaiꞌanga kira ki. 17 Ka ꞌunaꞌeri bore ꞌana, noaꞌa
nia kasi mutala faꞌasia kwatelana ru leꞌa ki fuana ng-
wae ki taꞌifau sulia asoa ki, ma nia ka faꞌataꞌinia niaꞌa
talana ꞌani ru leꞌa neꞌe nia sasiꞌi ki. Nia kwatea uta fua-
muꞌa faꞌasia saena mamanga, ma ka kwatea fuaꞌi ꞌai ki
ana kaidaꞌi kira ki, ma nia ka kwatea fanga fuamuꞌa,
ma ka kwatea maurilamuꞌa ka saeleꞌa.” 18 Sui bore ꞌana
na ngwae lifurongo ki kira ka fata ꞌunaꞌeri, na fikuꞌa
neꞌe, kira oga kika kwatea nama ꞌada na kwaisuꞌusiꞌan-
ga kira ki fuadaroꞌo.
19 Ma ti Jiu neꞌe kira leka maꞌi faꞌasia fanoa ꞌi Antiok
saena abaꞌi kula ꞌi Pisidia, ma fanoa ꞌi Ikonium, kira
dao maꞌi, kira ka kwate alaꞌanga fuana fikuꞌa neꞌe, ma
kira ka oga taꞌa fuana sa Paul ma sa Banabas. Ma kira
ka ꞌuia naꞌa sa Paul ꞌani fau ki, ma kira ka ꞌabalangaꞌi
nia ꞌi maa faꞌasia saena fanoa, ma kira ka dangalua,
osiꞌana kira fia fasi nia mae naꞌa. 20 Bore ma kaidaꞌi ng-
wae neꞌe kira faꞌamamana ki, kira leka maꞌi, ma kira ka
uu kalia sa Paul, nia ka tataꞌe, ka oli faꞌinida ꞌuana ꞌi
fanoa. Sui ana faꞌi asoa ꞌi buri, sa Paul ma sa Banabas
kera ka leka ꞌuana fanoa ꞌi Derbe.

Kera oli laꞌu maꞌi ꞌuana ꞌi Antiok

21 Sa Paul ma sa Banabas kera ka faꞌarongo ꞌani na
Faꞌarongoꞌa Leꞌa saena fanoa ꞌi Derbe, ma na ngwae
ꞌoro ki kira ka faꞌamamana ana sa Jesus. Sui kera ka oli
ꞌuana fanoa ꞌi Listra, ma fanoa ꞌi Ikonium, ma fanoa ꞌi
Antiok saena abaꞌi kula ꞌi Pisidia. 22 Ma kera ka faꞌan-
gasingasia na faꞌamamanaꞌanga na ngwae neꞌe kira
faꞌamamana ki, ma kera ka falangi ada ꞌiri na faꞌama-
manaꞌanga kira ki ka ngasi. Ma kera ka saea, “ꞌI naꞌona
neꞌe kuke ruꞌu saena mauriꞌa firi neꞌe God ke gwaun-
gaꞌi fafia, kulu ke dao taꞌifau nama toꞌona na ꞌafitaꞌi
ꞌanga.” 23 Ma ana fanoa neꞌeri ki taꞌifau, kera ka filia
naꞌa ngwae faꞌinaꞌonaꞌo ki fuana fikulana ngwae God
ki. ꞌAni foꞌongaꞌa ma abu fangaꞌa, kera ka kwatea naꞌa
na ngwae neꞌeri fuana na Aofia neꞌe kira faꞌamamana
ꞌana.
24 Sui kera ka leka faꞌasia abaꞌi kula ꞌi Pisidia, kera ka
dao ana abaꞌi kula ꞌi Pamfilia. 25 Ma kera ka faꞌarongo
ꞌani na Faꞌarongoꞌa Leꞌa saena fanoa ꞌi Perga, sui kera
ka leka ꞌuana fanoa ꞌi Atalia. 26 Sui kera ka leka ꞌani
gwaꞌi baru faꞌasia ꞌi neꞌeri, ma keraꞌa ka oli naꞌa ꞌuana
fanoa ꞌi Antiok. Na fanoa ba kira talaꞌae ana lekaꞌa
kera faꞌasia. Na fanoa ba ngwae faꞌamamana ki kira
kwatedaroꞌo saena kwaiꞌofeꞌanga God, ꞌiri ke ꞌafida
fuana na raoꞌa niniꞌa kera faꞌasuia naꞌa.
27 Ma ana kaidaꞌi kera dao naꞌa ꞌi Antiok, kera ka
fikua naꞌa ngwae faꞌamamana ki, ma kera ka faꞌaron-
goda ꞌani na ru ki taꞌifau neꞌe God sasia ꞌanidaroꞌo. Ma
kera ka faꞌarongo logo ꞌani neꞌe God ꞌafida na ngwae
neꞌe noaꞌa laꞌu Jiu ki bore kira ka faꞌamamana logo.
28 Ma kera ka taꞌi tua tau ꞌi neꞌeri faꞌinia na ngwae neꞌe
kira faꞌamamana ki.

Na fiku lokoꞌi ruꞌa ꞌi Jerusalem

15 Ti ngwae neꞌe kira leka maꞌi faꞌasia ꞌi Judea ꞌua-
na ꞌi Antiok, kika faꞌamanata na ngwae neꞌe faꞌa-
mamana naꞌa ki kira ka ꞌuri, “Nia ꞌafitaꞌi liu fuana God
ke lafu kamu faꞌasia taꞌangaꞌa kamu ki, diꞌia noaꞌa ka-
mu kasi ꞌolo faꞌataꞌinia diꞌia ba na taki sa Moses ki
saea.” 2 Ma sa Paul faꞌinia sa Banabas kera ka kwain-
genge liu faꞌi kira sulia ru neꞌe. Ma kira taꞌifau kira ka
filia sa Paul ma sa Banabas ma ti ngwae faꞌamamana ꞌi
Antiok, ꞌiri kira ke leka ꞌi Jerusalem fuana alaꞌanga
faꞌinia na ngwae lifurongo ki ma na ngwae faꞌinaꞌon-
aꞌo ki sulia ru neꞌe. 3 Ma na fikutaꞌi ngwae faꞌamamana
neꞌe ka asungaꞌinida naꞌa kwau. Ma kaidaꞌi kira leka
naꞌa, kira liu ana abaꞌi kula ꞌi Fonisia ma ꞌi Samaria ki,
kira ka faꞌarongoa ꞌani neꞌe na ngwae ba noaꞌa laꞌu Jiu
ki neꞌe kira abula naꞌa ꞌuana God. Ma kaidaꞌi na ngwae
neꞌe kira faꞌamamana ki rongoa naꞌa faꞌarongoꞌanga
neꞌeri, kira ka saeleꞌa liu.
4 Kaidaꞌi sa Paul ma sa Banabas kira dao naꞌa ꞌi
Jerusalem, na ngwae faꞌamamana ki, ma na ngwae li-
furongo ki faꞌinia na ngwae faꞌinaꞌonaꞌo ki, kira ka
kwaloda. Ma kira ka faꞌarongo ꞌani na ru neꞌe God ka
sasiꞌi ꞌanida ꞌi safitana ngwae neꞌe noaꞌa laꞌu Jiu ki.

5 Bore ma ti ngwae ana ngwae neˡe kira faˡamamana
ma kira ana fikutaˡi ngwae Farasi ki, kira tataˡe kira ka
fata ˡuri, “Na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, diˡia kira faˡa-
mamana ana sa Jesus, kike ˡolo faˡataˡinia nama, ma
kulu saea fuada kika roˡo logo sulia na taki sa Moses ki
diˡia nama kiaˡa na ngwae Jiu ki.”
6 Ma na ngwae lifurongo ki faˡinia na ngwae faˡi-
naˡonaˡo ki, kira ka fiku fuana lokoˡi ru ˡanga sulia ru
neˡe. 7 Ma buri ˡana na alaˡanga keta neˡe kira sasia ka
sui, sa Peter ka tataˡe, ka fata ˡuri, “Ngwaefuta nau ki-
na ˡae, kaumulu saiana, tau naˡa maˡi God nia fili nau
safitamuˡa ˡiri nai faˡarongo ˡani FaˡarongoˡaLeˡa neˡe
fuana ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, ˡiri kira ke rongoa
logo ˡada ma kira ke faˡamamana. 8 Ma God neˡe nia
saiana manatalana ngwae ki taˡifau, nia ka faˡataˡinia
kwalolana na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki ˡani kwate-
lana AnoˡiruAbu fuada, diˡia logo neˡe nia kwatea
fuakulu. 9 Ma ka noaˡa ta ˡinifilifiliˡanga safitakulu ma
faˡinia kiraˡa. Nia ka rufuanata ana taˡangaˡa kira ki,
duˡungana kira faˡamamana ana sa Jesus. 10 Ma God
faˡataˡinia fuaka ka sui naˡa, noaˡa nia kasi oga neˡe ka-
mu ke kwatea laˡu ta ˡafitaˡiˡanga fuada ˡani taki ki, os-
iˡana neˡe koˡo kia ki ma kiaˡa bore, noaˡa kulu kasi sai
goˡo ana roˡongaˡa sulia. Aia, ma diˡia kaumulu kwatea
naˡa ta ˡafitaˡiˡanga ˡunaˡeri fuana ngwae neˡe kira
faˡamamana ana sa Jesus ki, God ke baˡa saetaˡa fua-
muˡa. 11 Kulu faˡamamana neˡe God faˡamauri kulu
faˡasia taˡangaˡa kulu ki ˡani tae neˡe sa Jesus sasia
fuakulu ˡani leˡangaˡa nia fuaka. God faˡamauri logo
ˡunaˡeri ana ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki.”
12 Ma na fikuˡa neˡe, kira ka tua aroaro kaidaˡi kira
rongoa sa Banabas ma sa Paul kera faˡarongo ˡani ru
ni ˡarefoˡanga ki ma na ru faˡanadaˡa ki neˡe God ka
sasiˡi ˡani keraˡa fuada ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki.
13 Ma ˡi buri ˡana kera alaˡa ka sui, sa James ka fata ˡuri,
“Ngwaefuta nau kina ˡae, muke fafarongo nau basi.
14 Sa Peter ba fata ka fiˡi sui goˡo kwau sulia ba God eta
faˡataˡinia naˡa alafeˡanga nia fuana ngwae neˡe noaˡa
laˡu Jiu ki ˡani kwalolada faˡasia ˡi safitana ngwae ki ˡiri
kira ka roˡosulia. 15 Ma na profet ki kira ka fata logo ˡu-
naˡeri, diˡia naˡa ba na Kerekereˡa Abu saea,
16 ‘God ka fata ˡuri, Ta asoa ˡana, nai baˡa oli maˡi, ma
nai baˡa taˡea na gwaungaˡinga sa David neˡe nia ˡasia
naˡa.
Nai baˡa taˡea oretana ru ana, ma nai faˡa uua laˡu.
17 Ma na ngwae matamata ki, kira ke baˡa leka maˡi
siaku.
Ma na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, nau ku saeda naˡa
ˡani ngwae nau ki.
18 God neˡe saea, ba nia faˡarongo ˡua naˡa maˡi ˡani
ru neˡe ˡi naˡo.’” †

19 Aia, ma sa James ka alaˡa laˡu ka fata ˡuri, “Nau ku
manata ˡuri, noaˡa kulu kasi kwatea laˡu ta ˡafitaˡiˡanga
fuana ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki neˡe kira abula taˡi-
fau naˡa ˡuana God. 20 Nia leˡa kulu ke kerekere fuada,
kulu ka faˡarongo kira ˡani neˡe noaˡa kira kasi ˡania ta
fanga neˡe kira foˡosi ˡani fuana malamala god ki, ma
kira ka lia sulida faˡasia na kakabaraˡanga, ma noaˡa
kira kasi ˡania logo ta ru mauri neˡe kira liˡoa, ma noaˡa
kira kasi ˡania logo ta ˡabu. 21 OsiˡanaTaki niniˡa sa
Moses ki, kira toˡomani ˡua naˡa maˡi ˡi saena luma fua-
na foˡongaˡa kira ki ana asoa ana Sabat ki taˡifau, ma
na fatalada ka faˡatalo naˡa ˡania saena fanoa kira ki
taˡifau.”

Kerekereˡa fuana ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki

22 ˡUnaˡeri na ngwae lifurongo ki, ma na ngwae faˡi-
naˡonaˡo ki, ma na fikutaˡi ngwae faˡamamana ki taˡi-
fau, kira ka filia ti ngwae ada ˡiri kira ka asungaˡinida
kwau ˡuana Antiok faˡinia sa Paul ma sa Banabas. Kira
filia sa Judas neˡe kira saea logo ˡani sa Barsabas, ma
sa Silas, osiˡana keroˡa ro ngwae faˡinaˡonaˡo ki ana
fikutaˡi ngwae kira. 23 Ma na kerekereˡa ˡuri neˡe kira
kwatea faˡinida,
“Kaimili na ngwae lifurongo ki, ma na ngwae faˡinaˡon-
aˡo ki neˡe na ngwaefuta kamu ki ana na Aofia, kami
kwatea kwau alaˡanga leˡa leˡa kami ki fuamuˡa na
bara ngwai asina na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, neˡe
kamu tua ˡi Antiok, ma ˡi Siria, ma ˡi Silisia. 24 Kaimili
rongoa fasi ti ngwae ana kaimili neˡe kira leka kwau,
ma kira ka kwatea naˡa manata buli musikulaˡanga
fuamuˡa ˡani fatalada. Ma noaˡa kami kasi asungaˡini-
da fuana sasilana ru neˡeri. 25 Ta neˡe kami ka fiku
alafafia ru neˡe ˡi safitamiˡa, ma kami filia ti ngwae
ngali alaˡanga, ma kami ka asungaˡinida kwau siaumu-
lu. Kira ke baˡa leka kwau faˡinia kwaima leˡa kia ki sa
Paul ma sa Banabas. 26 Kera ro ngwae neˡe kera kwate
dangalu ana na mauri ladaroˡo fuana na raoˡa madu-
madu fuana na Aofia kia sa Jesus Christ. 27 ˡUnaˡeri
niniˡa kami ka kwatea logo kwau sa Judas ma sa Silas
ˡiri kera ke tala fata adaroˡo sulia na ru neˡe kami kere-
sia kwau. 28 OsiˡanaAnoˡi ru Abu faˡi kaimili, kami
alafafia, noaˡa kami kasi alua laˡu ta ˡafitaˡiˡanga ˡi fafi
kamu. Ru neˡe ki goˡo neˡe muke roˡo nama suliˡi:
29 Noaˡa kamu kasi ˡania ta fanga neˡe kira foˡosi ˡani
fuana na malamala god ki, ma noaˡa kamu kasi ˡania
ta ˡabu. Ma noaˡa kamu kasi ˡania ta ru mauri neˡe kira
liˡoa. Ma muke tua faˡasia na kakabaraˡanga. Ma diˡia
neˡe kamu tua faˡasia na ru neˡeri ki, nia leˡa liu.”

30 Ma kira ka kwatea na ngwae neˡeri ki neˡe kira
ngali faˡarongoˡanga, kira ka leka ˡuana ˡi Antiok. Ma
kika fikua naˡa ngwae neˡe kira faˡamamana ki taˡifau,
ma kira ka kwatea naˡa ru neˡe kira keresia fuada.
31 Ana kaidaˡi neˡe ngwae ki kira toˡomani taˡifau naˡa,
kira ka saeleˡa liu, osiˡana neˡe alaˡanga neˡeri ki
gwalea naˡa manatalada. 32 Ma sa Judas ma sa Silas,
kera ka alaˡa fuada ka tau liu naˡa, ma kera ka kwatea
ramoˡalaˡalaˡanga ma na ngasingasiˡanga fuada, os-
iˡana keraˡa ro profet ki. 33-34 Ma ˡi buri ˡana keraˡa tua ˡi
neˡeri sulia bara asoa ka sui, na bara ngwai asina
neˡeri ka asungaˡinidaroˡo ˡani na aroaroˡanga, ma
kera ka oli naˡa ˡi Jerusalem. ††

† *15:18 Emos 9:11-12*

35 Ma sa Paul ma sa Banabas keraˡa ka tua laˡu ˡi Antiok. Ma keroˡa faˡinia na ngwae ˡoro ki kira ka faˡamanata, ma kika faˡatalo ˡani fatalana na Aofia.

Sa Paul ma sa Banabas kera tua matali naˡa

36 Buri ˡana bara madamo ka sui naˡa, sa Paul ka fata ˡuri fuana sa Banabas, “Koro oli laˡu fasi ˡiri koro ke maa toˡona na ngwaefuta koro ki ana maˡe fanoa ba koro faˡarongo maˡi ˡani na fatalana na Aofia, fasi ˡiri koro ke saiana na tualada faˡuta naˡa niniˡa.” 37 Ma sa Banabas ka oga liua fasi sa John Mark ka leka faˡinidaroˡo. 38 Bore ma sa Paul neˡe manatana sulia noaˡa kasi leˡa fuana sa John Mark neˡe ka leka faˡi keroˡa, osiˡana nia oli logo faˡasidaroˡo ˡi Pamfilia, ma noaˡa kasi leka naˡa faˡi keraˡa fuana na faˡasuilana na raoˡa. 39 Ma sa Paul faˡinia sa Banabas kera ka kwaingilongiloi ˡi safitadaroˡo, ma kera ka takalongaˡinidaroˡo naˡa kwailiu. ˡUnaˡeri sa Banabas ka baˡea naˡa sa Mark, kera ka toˡofolo ˡuana bubunga ˡi Saeprus. 40 Ma sa Paul ka filia naˡa sa Silas, ˡiri kera ke leka. Ma ti ngwae neˡe kira faˡamamana ki kira ka asungaˡinidaroˡo naˡa, buri ˡana neˡe kira kwateda naˡa fuana na Aofia fasi ˡiri ke lia suli kera. 41 Ma kera ka leka, ma kera ka liu saena abaˡi kula ˡi Siria ma ˡi Silisia ki. Ma kera ka faˡangasingasia na faˡamamanaˡanga na ngwae neˡe kira faˡamamana ki.

Sa Timoti leka faˡinia sa Paul ma sa Silas

16 Ma sa Paul ka leka ma ka dao ana fanoa ˡi Derbe ma ˡi Listra ki. Ma taˡi ngwae fafarongo neˡe satana sa Timoti nia tua ˡi neˡeri. Ma teˡa nia neˡe kini Jiu ma nia faˡamamana logo, bore ma na maˡa nia goˡo neˡe ngwae ˡi Grik. 2 Ma na bara ngwai asina ana Aofia ki ˡi Listra ma ˡi Ikonium ki, kira ka saeleˡa liu faˡinia sa Timoti. 3 Ma osiˡana neˡe sa Paul oga sa Timoti ka leka faˡinia, nia ka ˡolo faˡataˡinia nama ana ˡiri ke faˡa ogaleˡa ngwae Jiu ki. Nia sasia ru neˡeri, osiˡana neˡe Jiu ki taˡifau neˡe kira tua ana fanoa neˡeri ki, kira sai logo ana neˡe na maˡa sa Timoti nia na ngwae Grik neˡe sasi ma noaˡa nia kasi ˡolo faˡataˡinia ˡua sa Timoti. 4 Ma ana kaidaˡi kira leka ma kira ka liu ana fanoa ki, kira ka kwatea na taki ki fuana ngwae neˡe kira faˡamamana ki. Na taki neˡeri ki, na ngwae lifurongo ki ma na ngwae faˡinaˡonaˡo ki neˡe kira keresia ˡi Jerusalem. Ma kira ka saea nama fuana ngwae ki ˡiri kira ke roˡosulia. 5 Ma kira ka faˡangasingasia na fikutaˡi ngwae faˡamamana saena fanoa neˡeri ki, ma ana asoa ki taˡifau ˡi burina, ngwae faolu ˡoro ki logo kira ka faˡamamana.

Kaidaˡi sa Paul lisia na faˡataˡinga

6 Ma sa Paul faˡinia na ngwae kwaima nia ki, kira leka liu saena abaˡi kula ˡi Frigia ma ˡi Galesia ki, osiˡana neˡe Anoˡi ru Abu luia noaˡa kira kasi faˡarongo ˡani Faˡarongoˡa Leˡa ana abaˡi kula ˡi Asia. 7 Kaidaˡi kira dao bolo faˡinia abaˡi kula ˡi Misia, kira ka ili ˡuana lekaˡa ˡuana ˡi Bitinia. Bore ma na Anoˡi ru Abu noaˡa kasi alaˡanida. 8 ˡUnaˡeri neˡe, kira ka daofaˡi liu naˡa adulu faˡasia ˡi Misia, ma kira ka leka ˡuana fanoa ˡi Troas. 9 Ma ana rodo neˡe kira teo ˡi neˡeri, sa Paul ka lisia na faˡataˡinga. Nia lisia taˡi ngwae ana abaˡi kula ˡi Masedonia uu, ma ka kwaiamasi ka ˡuri, “ˡOke leka maˡi ˡi Masedonia ˡiri ˡoke kwaiˡafi aimili!” 10 Ma kaidaˡi sa Paul nia lisia naˡa faˡataˡinga neˡeri, kami ka sasi akaˡu naˡa fuana lekaˡa ˡuana abaˡi kula ˡi Masedonia, † duˡungana kami saiana God oga kaimili ke leka faˡarongo ˡani Faˡarongoˡa Leˡa logo fuana ngwae ki ˡi neˡeri.

ˡI Lidia nia faˡamamana ana sa Jesus

11 Sui kami ka leka faˡasia fanoa ˡi Troas ˡani faka, kami ka toˡofolo ˡuana bubunga ˡi Samotres, ma faˡi asoa buri ˡana, kami ka leka ˡuana fanoa ˡi Neapolis. 12 Kami taˡe faˡasia ˡi neˡeri, kami ka leka sulia tala ˡi tolo ˡuana fanoa ˡi Filipae, na maˡe fanoa ˡinotoˡa saena abaˡi kula ˡi Masedonia, maˡe fanoa neˡeri ngwae ˡi Rom ki neˡe kira gwaungaˡi ana. Kami ka tua saena maˡe fanoa neˡeri sulia kala bara asoa. 13 Ma ana Sabat, na asoa ana mamaloˡanga kami leka faˡasia fanoa neˡeri, kami ka leka ˡuana ninimana taˡi kafo, osiˡana neˡe kami fia fasi kula fuana foˡongaˡa Jiu ki nia ˡi neˡeri. Ma kami ka tua ˡi ano, mika alaˡa fuana kini ki neˡe kira fiku ˡi neˡeri. 14 Taˡi kini adulu ˡi neˡeri neˡe kira rongo kaimili neˡe ˡi Lidia, faˡasia fanoa doe ˡi Taeataera, nia saungani ma ka ˡoifoli ˡani toro neˡe niˡi meo boraboraˡa ki. Niaˡa bore foˡosia logo God, ma God ka ˡifingia naˡa manatana ˡiri nia ka fafarongoa sa Paul, ma ka faˡamamana ana na ru neˡe nia saeˡe ki. 15 ˡUnaˡeri niaˡa faˡinia na ngwae saena luma nia ki, kira ka siuabu taˡifau. Ma nia ka sae kaimili ka ˡuri, “Osiˡana neˡe kamu alafafia neˡe nau ku faˡamamana naˡa ana na Aofia, nau ku oga muke leka maˡi ma muka tua ˡi luma nau.” Ma kaimili ka tua ˡi luma nia sulia naˡa fatalana.

Saena luma ni lokafo ˡi Filipae

16 Ana taˡi asoa, kaidaˡi kami leka ˡuana kula ni foˡongaˡa, kami ka dao toˡona taˡi sariˡi neˡe anoˡi ru taˡa sura ana. Na sariˡi neˡeri nia rao ˡoˡo ana ti ngwae saena fanoa neˡeri. Osiˡana neˡe anoˡi ru neˡeri, nia saiana ka saea fuana ngwae ki ˡani na tae ki neˡe ke baˡa dao maˡi fuada. Ma nia ka ngalia naˡa mani ˡoro fuana ngwae neˡe lia sulia ki ˡani raoˡa neˡeri. 17 Ma na sariˡi neˡe ka leka sulia sa Paul faˡi kaimili, ma nia ka ri koko ka ˡuri, “Na ngwae neˡe ki, kiraˡa na ngwae kira rao fuana God neˡe ˡinotoˡa liu. Kira faˡarongo kamu ˡani na tae neˡe God sasia fuana faˡamauri lamuˡa.”

18 Nia sasia ru neˡe sulia asoa ˡoro ki, leleka sa Paul ka toˡetoˡela liu, ma ka abula fuana ka fata ˡuri fuana anoˡi ru taˡa neˡeri, “ˡAni satana sa Jesus Christ, nau ku baˡe ˡoe, ˡoke ruˡu maˡi faˡasia na sariˡi neˡana!” Ma na

†† *ˡOrolana kerekereˡa ˡua noaˡa kasi ˡadoa verse 34, “Bore ma sa Silas ka manata ˡakoˡako liu fasi ˡiri ka tua goˡo ˡana ˡi neˡeri ˡi Antiok.”*

† *Sa Paul faˡinia kwaima nia ki dao toˡona sa Luke ana fanoa ˡi Troas.*

anoˡi ru taˡa neˡeri ka ruˡu naˡa ˡi maa ana kaidaˡi neˡeri. 19 Ma kaidaˡi na ngwae ˡaˡana ana na sariˡi neˡeri kira saiana neˡe na raoˡa nia ˡani talana anoˡi ru taˡa ka sui naˡa, ma noaˡa kira kasi baˡa ngali mani naˡa faˡasia, kira ka daua sa Paul ma sa Silas, ma kira ka ˡabalangaˡi kera siana na ngwae faˡinaˡonaˡo ki maana usiˡa. 20 Kira ka talaˡidaroˡo maˡi siana ngwae faˡinaˡonaˡo ki faˡasia ˡi Rom, ma kira ka fata ˡuri, “Na ro ngwae neˡe ki, kera ro ngwae Jiu ki, ma kera ka kwatea na firuteˡanga saena fanoa neˡe kulu. 21 Kera ka faˡamanata ˡani na falafala neˡe noaˡa ˡiri bolo faˡinia na taki kulu ki. Osiˡana kuluˡa ngwae Rom ki lala, ma ka ˡafitaˡi liu fuana kulu ka sasi sulia na falafala kera ki!” 22 Aia, na ngwae ˡoro neˡe kira fiku ˡi neˡeri, kira ka fiku fai fafidaroˡo logo. Ma na ngwae faˡinaˡonaˡo ki ka fata totongaˡi fuana ngwae ni ofoˡa ki ˡiri kira gasia naˡa toro sa Paul ma sa Silas ki, ma kika ulasi keroˡa. 23 Buri ˡana kira ulasidaroˡo ka totonge naˡa, kira ka aludaroˡo saena luma ni lokafo, ma kira ka saea fuana ngwae neˡe folo ˡusia na luma ni lokafo neˡeri ˡiri ka fono ngasi ˡusidaroˡo. 24 Ma na ngwae folo neˡeri, kaidaˡi nia rongoa naˡa alaˡanga neˡeri ki, nia ka ngali kera, ka alu kera ana maˡe luma ˡi saena, sui ka firi fafia naˡa ˡaedaroˡo ˡi safitana ro reba ˡai kulu ki.

25 Aia, kaidaˡi bolo faˡinia tofongana na rodo, sa Paul ma sa Silas kera foˡo, ma kera ka ngulia naˡa ngu ki fuana God. Ma na ngwae neˡe kira tua logo saena luma ni lokafo neˡeri, kira ka fafarongoa keroˡa. 26 Ma ngwano bore ma na tikitiki doe nia ˡasua naˡa luma ni lokafo neˡeri, ma na babatoˡolana luma neˡeri bore ka saola naˡa logo. Ma na babalita ki ana luma neˡeri ka ˡifi taˡifau, ma na kwalo ana lali salo neˡe kira firi fafia ˡani ngwae neˡeri ki saena luma ka aloge taˡifau naˡa faˡasida. 27 Ma na ngwae folo neˡeri ka lebe maˡi faˡasia maliuˡa, ma ka lisia neˡe na babalita ki ˡifi taˡifau naˡa, ma ka fia fasi neˡe ngwae baera ki neˡe kira firi fafida, kira tafi taˡifau naˡa. Ma nia ka lafua na sele ni ofoˡa nia fasi ˡiri ke saungi nia naˡa ˡana talana, osiˡana nia saiana neˡe na ngwae faˡinaˡonaˡo nia ki, kira ke baˡa saungia diˡia neˡe ngwae neˡeri ki kira tafi. 28 Bore ma sa Paul ka ri koko ka ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi sasi laˡu ta ru ˡira ana ˡaeˡo talamu! Kaimili niniˡa tua taˡifau goˡo ˡaimili!”

29 Ma na ngwae folo neˡe ka saefilo ˡuana faˡi unu ki, ma ka ruˡu likotaˡi maˡi faˡinia na lebelebeˡa, ma ka bobo uruuru ˡi ˡaena sa Paul ma sa Silas. 30 Sui nia ka talaˡidaroˡo ˡi maa, ka saefilo kera ka ˡuri, “Ro ngwae ˡaˡana neˡe ki ˡae, tae neˡe nai baˡa sasia ˡiri God ke faˡamauri nau?”

31 Kera olisia kera ka ˡuri, “ˡOke faˡamamana ana na Aofia sa Jesus ˡiri God ke faˡamauri ˡoe, ˡaeˡo faˡinia na tuaˡa ˡoe.” 32 Ma kera ka faˡarongo ˡani fatalana na Aofia fuana, ma fuana na ngwae neˡe kira tua logo saena luma nia ki, ma kira ka faˡamamana naˡa. 33 Ana agi rodo neˡeri nama goˡo, na ngwae folo neˡeri ka talaˡi keroˡa, ka taufia naˡa maˡe maala ki ˡi nonida, ka sui niaˡa faˡinia na tuaˡa nia, kira ka ˡaliˡali kira ka siuabu naˡa. 34 Sui nia ka talaˡia sa Paul ma sa Silas, kira ka leka ˡuana luma nia, ma nia ka saredaroˡo. Ma nia faˡinia na tuaˡa nia, kira ka saeleˡa liu, sulia kira faˡamamana naˡa ana God.

35 Sui ˡi ˡofodangi, na ngwae faˡinaˡonaˡo ˡi Rom ki, kira kwatea fatalada fuana ti ngwae ˡaˡana ana ofoˡa kira ka ˡuri, “Muke leka, muka faˡarongoa naˡa ngwae folo baera ˡiri ka talaˡia ro ngwae ba kiri ˡi maa faˡasia saena luma ni lokafo baera.”

36 ˡUnaˡeri goˡo na ngwae folo neˡeri ka leka ka faˡarongoa sa Paul ka ˡuri, “Na ngwae faˡinaˡonaˡo ki kira saea maˡi fuaku ˡaeˡo faˡinia sa Silas, moro ka leka naˡa ˡamuroˡo ˡi maa. Koroˡo ke leka aroaro naˡa ˡamuroˡo ana kaidaˡi neˡe.”

37 Bore ma sa Paul olisia ka fata ˡuri fuana ngwae ˡaˡana kira ki, “Na ngwae faˡinaˡonaˡo ˡi Rom ki noaˡa ˡiri matalangaˡi keroˡo ˡua, bore ma kira ulasi keroˡo ˡi maana ngwae ˡoro ki. ˡUnaˡeri ma kira ka alu keroˡo saena luma ni lokafo. Ma na ru neˡeri noaˡa ˡiri saga, osiˡana keroˡo na ngwae Rom ki logo niniˡa! Ma kaidaˡi neˡe, kira oga kika olitaˡi ago laˡu ana keroˡo. Noaˡa liu goˡo! Keroˡo oga na ngwae faˡinaˡonaˡo ˡi Rom ki nama neˡe kike leka maˡi ˡi neˡe, ˡiri kike loge keroˡo!”

38 Ma na ngwae ˡaˡana kira ki ana ofoˡa kira leka, kira ka faˡarongo ˡani na alaˡanga neˡeri ki siana ngwae faˡinaˡonaˡo ˡi Rom ki. Ma ana kaidaˡi kira rongoa neˡe sa Paul ma sa Silas kera ro ngwae ˡi Rom ki logo, kira ka maˡu liu. 39 Ma kira ka leka maˡi siadaroˡo, ma kira ka kwaimanatai fuadaroˡo. Sui kira ka talaˡi keroˡa ˡi maa faˡasia saena luma ni lokafo, ma kira ka kwaiamasi ana keroˡa, fasi ˡiri kera ke leka naˡa adaroˡo faˡasia fanoa neˡeri. 40 Kaidaˡi sa Paul ma sa Silas kera ruˡu faˡasia luma ni lokafo, kera ka leka saena luma ˡi Lidia. ˡI neˡeri kera ka dao toˡona na ngwae neˡe kira faˡamamana ki, ma kera ka kwatea naˡa alaˡanga ana kwairaduˡanga fuada, sui kera ka fiˡi leka naˡa adaroˡo faˡasia ˡi Filipae.

ˡI Tesalonika

17 ˡUnaˡeri sa Paul faˡinia sa Silas, kera leka, kera ka liu ana fanoa ˡi Amfipolis, ma ˡi Apolonia ki, sui kera ka dao ana fanoa ˡi Tesalonika, kula ba na luma fuana foˡongaˡa Jiu ki nia teo ana. 2 Ma ˡi neˡeri, sa Paul leka saena luma fuana foˡongaˡa Jiu ki sulia na falafala neˡe nia ˡidufaˡi sasia ana fanoa ki. Ma ana uulu asoa ana Sabat kwalokwalo ki, nia ka alaˡa faˡinia na ngwae ki, ma ka fata sulia na Kerekereˡa Abu fuada. 3 Nia ka fada ma ka toˡomani na Kerekereˡa Abu fuana faˡataˡilana neˡe na Christ na ngwae God filia, nia ka nonifii nama nia ka mae, sui ka fiˡi tataˡe faˡasia maeˡa. Sa Paul ka fata ˡuri, “Sa Jesus nini nau ku faˡataloˡania fuaumulu neˡe, niaˡa naˡa neˡe na Christ na ngwae neˡe God filia.” 4 Ma ti ai ana ngwae Jiu ki kira ka faˡamamana, ma kira ka ˡado faˡinia sa Paul ma Silas, ma ti kini faˡinaˡonaˡo ˡoro logo faˡasia saena maˡe fanoa neˡeri faˡinia ti ngwae ˡoro faˡasia ˡi Grik neˡe kira auraˡea God.

5 Bore ma ti ngwae Jiu noaˡa kira kasi saeleˡa neˡe na ngwae ˡoro ki leka sulia sa Paul ma sa Silas, ma kira ka

fikua ngwae taˡa ki neˡe kira liliu ˡoˡo goˡo ˡada maana usiˡa, ˡiri kira ke fiku faˡinia taˡi fikutaˡi ngwae saetaˡa ki. Ma kira ka faˡangalungalua liu naˡa na fanoa neˡeri, ma kira ka alasia na luma sa Jason, osiˡana kira oga kika daua sa Paul ma sa Silas, ˡiri kike talaˡi kera siana na ngwae ki. 6 Bore ma kaidaˡi noaˡa kira kasi dao toˡo adaroˡo, kira ka daua lala sa Jason faˡinia ti ngwae neˡe kira faˡamamana, ma kira ka ˡabalangaˡi kira siana ngwae faˡinaˡonaˡo ki saena fanoa, ma kira ka fai fafida, kira ka rikoko kika ˡuri, “Ngwae neˡe ki, kira sasia ru taˡa liu ki saena fanoa ˡoro ki! Ma kira ka leka laˡu maˡi saena maˡe fanoa nini kulu, 7 ma sa Jason ka gonida saena luma nia. Kiraˡa taˡifau goˡo kira ˡoia na taki na tatalafaˡa ˡinotoˡa kulu ˡi Rom, osiˡana kira saea fasi ta taˡi tatalafaˡa laˡu neˡe satana sa Jesus.” 8 Ma na alaˡanga neˡeri ki, ka kwatea naˡa ngalungaluˡa doe fuana na fikuˡa neˡeri faˡinia na ngwae faˡinaˡonaˡo ki. 9 Ma na ngwae faˡinaˡonaˡo ki kira ka silolongaˡinia sa Jason faˡinia ti ngwae laˡu, ˡiri kira ka kwate mani fuana logelada. Na mani neˡeri diˡia na eta fataˡanga neˡe sa Paul ma sa Silas noaˡa keraˡa kasi fulia laˡu ta ngaluˡa saena na fanoa neˡeri. ˡUnaˡeri kira ka fiˡi logeda naˡa kwau.

ˡI Berea

10 Ana kaidaˡi neˡeri nama ma nia ka rodo naˡa maˡi, na ngwae neˡe kira faˡamamana ki kira ka kwatea sa Paul ma sa Silas ˡuana fanoa ˡi Berea. Kaidaˡi kera dao kwau ana, kera ka leka saena luma fuana foˡongaˡa Jiu ki. 11 Na ngwae ˡi neˡeri ki kira toˡo ana falafala neˡe leˡa ka liufia mala na ngwae ana ˡi Tesalonika, osiˡana kira oga liua rongolana tae neˡe sa Paul nia saea. Ma ana asoa ki taˡifau goˡo, kira toˡomani na Kerekereˡa Abu fasi ˡiri kira ka saiana tae neˡe sa Paul saea nia mamana. 12 Ma na ngwae ˡoro ˡi Jiu ki, kira ka faˡamamana, ma na kini faˡinaˡonaˡo ˡoro Grik ki, ma na ngwae ˡoro ki logo ˡi Grik, kira ka faˡamamana. 13 Bore ma kaidaˡi neˡe ngwae ˡi Jiu ki neˡe kira tua ˡi Tesalonika, kira rongoa sa Paul nia faˡarongo logo ˡani fatalana God ˡi Berea, kira ka leka logo maˡi ˡi neˡeri, ma kira ka kwatea ma na ngwae ˡi Berea ki kika saetaˡa, ma kika booa taˡi ngalu ngaluˡa doe ˡi neˡeri. 14 Ma ˡunaˡeri goˡo, ti ngwae neˡe kira faˡamamana, kira ka kwatea sa Paul ˡuana fafona asi faˡasia fanoa ˡi Berea. Bore ma sa Silas ma sa Timoti, kera ka tua naˡa adaroˡo ˡi Berea. 15 Ma na ngwae neˡe kira talaˡia sa Paul ki kira leka faˡinia, kira ka dao naˡa ˡi Atens. Sui mala kira fiˡi oli ˡuana ˡi Berea faˡinia alaˡanga sa Paul ki fuana sa Silas ma sa Timoti, ˡiri kera ka leka ˡaliˡali siana.

ˡI Atens

16 Ma kaidaˡi sa Paul tua naˡa ˡi Atens masia sa Silas ma sa Timoti, nia kwaimanatai liu, osiˡana nia lisia na nununa malamala god ˡoro ki fuana foˡosilani niˡi teo saena fanoa neˡeri ˡi Atens. 17 Nia neˡe kwatea ma nia ka leka saena luma fuana foˡongaˡa na Jiu ki, ma ka alaˡa fuana Jiu ki, ma na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki neˡe kira auraˡea God. Ma nia ka alaˡa logo maana fuli usiˡa sulia asoa ki fuana na ngwae neˡe kira liliu ˡoˡo goˡo ˡada ki. 18 Ma ti faˡamanata logo ana ngwae Grik ki neˡe kira saeda ˡani “Epikurean” ma “Stoik,” kira olisuˡusuˡu logo faˡinia sa Paul. Ma ti ai ada kira ka fata ˡuri, “Tae lala niniˡa ngwae lafe kinaˡi ru neˡe oga ke saea re?”

Ma ti ai ana ngwae neˡeri ki kira ka fata ˡuri, “Lisilana diˡia nia oga kuke foˡosia lala na god matamata ki niniˡa.” Kira fata ˡunaˡeri osiˡana sa Paul faˡarongo sulia sa Jesus, ma na tataˡe oliˡa faˡasia na maeˡa. 19 Ma kira ka talaˡia sa Paul ˡi naˡona na fikutaˡi ngwae lokoˡi ru neˡe kira saea ˡani “Areopagus,” kira ka fata ˡuri, “Kaimili oga kami ke saiana na faˡamanataˡanga faolu niniˡa ˡoko fata sulia kwa. 20 Osiˡana ru niniˡa kami rongoa ˡoko saea nia matamata liu mala faˡasia na ru neˡe kami rongoˡi ˡi naˡo ki, ma kami ka oga mika saiana na fadalani.” 21 (Kira fata ˡunaˡeri, osiˡana na ngwae ˡi Atens, ma na ngwae neˡe kira leka maˡi fuana tuaˡa ˡi Atens ki, kira oga alaˡanga ana asoa ki sulia ma na fafarongolana na tae ki neˡe faolu.)

22 Ma sa Paul ka uu ˡi naˡoda na fikuˡa neˡeri ana ngwae faˡinaˡonaˡo ki, ma ka fata ˡuri, “Kamu ngwae ana ˡi Atens, nau ku lisia kaumulu oga liua foˡosilana god sulia falafala saga ki. 23 Osiˡana kaidaˡi nau ku liu saena fanoa kamu, nau ku lisia na kula ni foˡo kamu ki, ma nau ku lisia maana taˡi fuli fuˡa, kamu keresia na alaˡanga ˡuri, ‘Fuana na god neˡe noaˡa kulu ˡiri saiana.’ Ma na God niniˡa kamu foˡosia ma noaˡa kamu kasi saiana, niaˡa naˡa neˡe nau ku faˡataloˡania fuamuˡa. 24 God neˡeri saungaˡinia na magalia ma na ru ki taˡifau ˡi saena, niaˡa neˡe gwaungaˡi fafia asi, ˡi langi, ma ˡi ano, ma noaˡa kasi tua ˡi saena luma abu neˡe ngwae saungaˡinia. 25 Ma noaˡa nia kasi boˡoboˡo goˡo ˡuana ta ru neˡe ngwae ki saiana kira ka sasia fuana, osiˡana niaˡa ˡana talana neˡe kwatea mauriˡa fuana ngwae ki taˡifau, ma ka kwatea fuada na ru ki taˡifau neˡe kira boˡoboˡo ˡuana. 26 Ma ana na etangilana maˡi, God nia saungaˡinia goˡo taˡi ngwae, ma faˡasia taˡi ngwae neˡeri nia ka saungaˡinia naˡa ngwae ˡoro matamata kwailiu ki, ma ka alu kira saena magalia taˡifau. ˡI naˡona mala neˡe nia saungaˡinia ru ki taˡifau, ma niaˡa ˡana talana ka alua naˡa kaidaˡi ki ma nia ka faˡiboa naˡa kula ki neˡe kika tua ani. 27 Nia sasia ru neˡe ˡiri ngwae ki kika lulu ˡuana, ma kira fiˡi dao toˡona taka diˡia kira lulu ngangata ˡuana. ˡUnaˡeri bore ˡana God noaˡa kasi tua tau goˡo faˡasi kia. 28 Ma ta ngwae ba fata ˡuri, ‘Sulia niaˡa naˡa neˡe kulu ka mauri, ma kulu ka saola ma kulu ka tua.’ Ma ta ngwae ana ngwae kerekere kamu ki ka saea logo, ‘Kulu na ngela God ki logo.’ 29 Osiˡana kiaˡa na ngela nia ki, noaˡa kulu kasi fia fasi God niaˡa ta ru goˡo ˡana, diˡia ta nunuˡi ru neˡe ngwae saungaˡinia ˡani gol, nama silva, nama ta fau. Nia noaˡa kasi diˡia ta ru neˡe ngwae goˡo ˡana ka saungaˡinia ˡani saiˡi ruˡa nia. 30 ˡI naˡo God noaˡa kasi matalangani ta ngwae neˡe foˡosia na malamala god ana kaidaˡi noaˡa nia kasi sai ˡua ana. Bore ma ana kaidaˡi neˡe, nia saea naˡa fuana ngwae ana fanoa ki taˡifau ˡiri kike kakari alifaˡi faˡasia na taˡangaˡa kira ki, 31 os-

iˡana nia alua naˡa asoa ˡiri nia ke baˡa matalangani na ngwae ki taˡifau. Na matalangaˡinga nia ka ˡoloˡolo, ma nia ka filia naˡa taˡi ngwae ˡiri nia ke matalangaˡinia na ngwae ki. Ma nia ka faˡataˡinia naˡa na ngwae ni kwai matalangaˡi neˡeri fuana ngwae ki taˡifau ˡani taˡelana na ngwae neˡeri faˡasia na maeˡa!”

32 Kaidaˡi ngwae ki kira rongoa neˡe sa Paul alaˡa sulia tataˡenga faˡasia na maeˡa, ti ngwae ada ka gaˡasia, ma kira ka ˡoidorole ˡani. Bore ma ti ai ada kira ka saea, “Kaimili oga ˡoke fata laˡu sulia ru neˡe kwa.” 33 Ma sa Paul ka leka naˡa ˡana faˡasia na fikuˡa neˡeri. 34 Ma ti ngwae kira ka ˡado faˡinia, ma kira ka faˡamamana. Ma taˡi ngwae ada neˡe satana sa Dionisius, ta ngwae ana fikuˡa ana ngwae fikutaˡi ngwae lokoˡi ru neˡeri. Ma taˡi kini logo satana ˡi Damaris, ma ti ngwae laˡu kira ka faˡamamana.

ˡI Korint

18 ˡUnaˡeri goˡo, sa Paul ka leka naˡa faˡasia ˡi Atens, ka daofaˡi liu ˡuana fanoa ˡi Korint. 2 ˡI neˡeri, nia ka dao toˡona taˡi ngwae ˡi Jiu satana sa Akuila neˡe futa saena abaˡi kula ˡi Pontus. Nia leka maˡi faˡasia ˡi Itali faˡinia na ˡafe nia ˡi Prisila, osiˡana neˡe na tatalafaˡa ˡinotoˡa satana sa Kladius ka kwatea na ngwae ˡi Jiu ki taˡifau, kira ka leka faˡasia ˡi Rom. ˡUnaˡeri, sa Paul ka leka dao siadaroˡo. 3 Ma nia ka tua ma ka rao ˡana faˡi kera, osiˡana kira sasi goˡo taˡi raoˡa ˡani saungaˡilana babala ki ˡani ifi ngasi ki fuana ˡoifoliˡanga ˡaniˡi. 4 Ma nia ka alaˡa faˡinia na ngwae ki saena luma fuana foˡongaˡa ana asoa Sabat ki, fasi ˡiri ka bulasia manatana ngwae ˡi Jiu ki ma na ngwae ˡi Grik ki logo.

5 Ma ana kaidaˡi sa Silas ma sa Timoti kera dao maˡi faˡasia ˡi Masedonia, sa Paul ka faidanga naˡa ˡani na raoˡa nia. Ma ana kaidaˡi ki taˡifau nia ka faˡarongo ˡani Faˡarongoˡa Leˡa, ma ka fada madako ana fuada Jiu ki neˡe sa Jesus niaˡa na Christ, na ngwae filia God. 6 Ma ana kaidaˡi kira olisi saetaˡa ana, ma kira ka saea ru taˡa ki sulia, nia ka saulida ˡani kwaˡi tafulilana na fulafulana ano faˡasia toro nia ki, ma ka fata ˡuri fuada, “Diˡia noaˡa kamu kasi toˡo ana na mauriˡa faolu faˡasia God, kaumulu talamuˡa naˡa neˡe kamu sasia! Noaˡa laˡu na roraˡa nau. Ma ˡita taˡena ka oli ˡalaˡa, nai baˡa leka ˡaku siana ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki.” 7 Ma nia ka leka faˡasi kira, ma ka leka ka tua ˡi saena luma taˡi ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu neˡe satana sa Titius Justus, na ngwae neˡe nia foˡosia logo God. Na luma nia teo logo ˡi ninimana luma fuana foˡongaˡa Jiu ki. 8 Ma sa Krispus, na ngwae faˡinaˡonaˡo ana luma fuana foˡongaˡa neˡeri, nia ka faˡamamana ana Aofia faˡinia na ngwae nia ki taˡifau. Ma ti ngwae ˡoro logo ˡi Korint, kira rongoa fatalana sa Paul, ma kira ka faˡamamana ana, ma kira ka siuabu.

9 Sui saena taˡi rodo, sa Paul ka lisia taˡi faˡataˡinga, ma na Aofia ka fata ˡuri fuana, “Noaˡa ˡoe kosi maˡu, ma ˡoe kosi mamalo fasi alaˡanga fuada, ma ˡoe kosi danga ˡania na raoˡa ˡoe. 10 Duˡungana nau ku tua faˡiniˡo. Ma nia ˡafitaˡi fuana ta ngwae ka sasia ta ru fuana faˡalilamu, osiˡana na ngwae nau ki kira ˡoro saena maˡe fanoa neˡana.” 11 Nia neˡe kwatea ma sa Paul ka tua ˡi neˡeri sulia taˡi faˡi ngali ma ono madamo ki fuana faˡamanatalana ngwae ki ˡani fatalana God.

12 Ma ana kaidaˡi neˡe tatalafaˡa doe ˡi Rom ka alua sa Galio ka gwaungaˡi fafia abaˡi kula ˡi Gris, na ngwae Jiu ki kira ka fiku, ma kira ka daua sa Paul, ma kira ka ngalia siana sa Galio fuana na matalangaˡilana. 13 Ma kira ka fai fafida ka ˡuri, “Na ngwae neˡe nia iliili ˡuana na talaˡilana ngwae ki ˡiri kike foˡosia God ˡani falafala neˡe matamata faˡasia na taki kami ki.”

14 Ma ana kaidaˡi sa Paul oga ka alaˡa, sa Galio ka fata ˡuri fuana ngwae Jiu ki, “Na ru neˡe, diˡia ta ru ana ta taˡangaˡa nama ana ta roraˡa ana na taki kami ki, nau ku saiana nai mabetau faˡi kamu Jiu ki. 15 Bore ma sulia na olisuˡusuˡunga kamu ki goˡo ˡana sulia na alaˡanga ki, ma na sataˡi ru ki, ma na taki kamu ki talamuˡa, nia leˡa fuana kamu ka faˡasaga amuˡa talamuˡa. Duˡungana noaˡa nau kusi kwatea ta kwai matalangaˡinga fuana na ru ˡunaˡeri ki.” 16 ˡUnaˡeri nia ka saea fuada taˡifau ˡiri kike leka faˡasia na kula ni kwai matalangaˡinga. 17 Ana kaidaˡi neˡeri, na ngwae Grik ki ka daua sa Sosetenes, na ngwae faˡinaˡonaˡo ana luma fuana foˡongaˡa, ma kira ka ulasia ˡi maana fuli matalangaˡinga. Bore ma sasiˡa neˡeri noaˡa kasi ˡoga goˡo sa Galio.

Sa Paul oli ˡuana ˡi Antiok

18 Sa Paul ka tua ˡi Korint faˡinia ngwae faˡamamana ki sulia asoa ˡoro ki. Sui nia ka faˡasi kira, ma ka toˡofolo ˡani faka ˡuana abaˡi kula ˡi Siria faˡinia ˡi Prisila ma sa Akuila. Ma ˡi naˡona neˡe kira toˡofolo faˡasia ˡi Kenkrae, nia sufi gugurua naˡa ifuna fasi ˡiri nia faˡataˡinia neˡe nia faˡasuia naˡa na eta fataˡanga nia † fuana God. 19 Kaidaˡi kira dao ˡi Efesus, sa Paul ka leka naˡa faˡasia ˡi Prisila ma sa Akuila, ma ka leka saena luma fuana foˡongaˡa, ma ka alaˡa fuana Jiu ki. 20 Sui na ngwae ki kira ka gania ˡiri nia ka taˡi tua tau faˡinida, bore ma noaˡa nia kasi alafafia. 21 ˡUnaˡeri ma nia ka leka lala ˡana, nia ka fata ˡuri fuada, “Diˡia na kwaiogaiˡanga God fuaku, nai baˡa oli laˡu maˡi siaumulu.” Sui nia ka toˡofolo naˡa ˡana saena faka faˡasia ˡi Efesus.

22 Kaidaˡi nia dao naˡa ˡi Sesarea, nia ka leka ˡuana fanoa ˡi Jerusalem, ma ka fata leˡaleˡa ana na ngwae faˡamamana ki ˡi neˡeri. Sui nia ka leka ˡuana ˡi Antiok. 23 Ma ˡi buri ˡana nia tua ˡi Antiok sulia bara asoa, nia ka leka, ma ka liufia naˡa abaˡi kula ˡi Galesia ma ˡi Frigia fuana faˡangasilana sa tai faˡida neˡe kira faˡamamana.

Sa Apolos

24 Ana kaidaˡi neˡeri, taˡi ngwae ˡi Jiu satana sa Apolos, neˡe futa saena fanoa ˡi Aleksandria, nia leka maˡi ˡuana ˡi Efesus. Niaˡa na ngwae alaˡa lana leˡa, ma nia ka sai leˡa logo ana na Kerekereˡa Abu. 25 Ma nia ka sai logo ana na falafala sulia na Aofia, ma nia ka fata

† *18:18 Nambas 6:1-21*

ngasingasiˡa, ma ka faˡamanata saga sulia sa Jesus. Bore ma, nia sai goˡo ana neˡe sa John siuabua ngwae neˡe kira kakari alifaˡi faˡasia na taˡangaˡa kira ki, ma noaˡa nia ˡiri saiana na ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus ki, kira ka siuabu logo osiˡana kira faˡamamana. 26 Ma nia talaˡae ka fata noniraˡa fuana ngwae ki saena luma fuana foˡongaˡa. Ma ana kaidaˡi ˡi Prisila ma sa Akuila kera rongoa, kera ka baˡea ˡuana na luma keroˡa, ma kera ka kwaiˡafi ana, ˡiri nia ka sai leˡa laˡu ana faˡamanataˡanga sulia God.

27 Ma sa Apolos oga ka leka ˡuana fanoa ˡi Korint saena abaˡi kula ˡi Gris. Ma na ngwae neˡe kira faˡamamana ˡi Efesus ki, kira ka kwaiˡafi ana ˡani kerekereˡa fuana ngwae ˡi Korint neˡe kira faˡamamana osiˡana na kwaiˡofeˡanga God fuada, fasi ˡiri kira ka kwaloa kaidaˡi nia dao kwau siada. Ma ana kaidaˡi nia dao kwau, nia ka kwaiˡafi leˡa liu ana ngwae neˡeri ki. 28 Bore ma kaidaˡi neˡe ngwae Jiu ki kira olisuˡusuˡu faˡinia, nia ka fata ngasingasiˡa faˡi kira ma ka liufida taˡifau. ˡUnaˡeri nia ka faˡataˡinia na Kerekereˡa Abu ki neˡe faˡamamana neˡe sa Jesus niaˡa na Christ, na ngwae neˡe God nia filia.

ˡI Efesus

19 Kaidaˡi sa Apolos nia tua ˡi Korint, sa Paul nia liu ana fanoa ki saena abaˡi kula ˡi Galesia ma ˡi Frigia ki leleka ka dao ana fanoa ˡi Efesus. Ma nia ka dao toˡona ti ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus ˡi neˡeri. 2 Ma nia ka saefilo kira ka ˡuri, “Kaumulu toˡo naˡa ana na Anoˡi ru Abu ana kaidaˡi kaumulu faˡamamana ana?”

Ma kira olisia kira ka ˡuri, “Kaimili niniˡa neˡe rongolana bore na tae neˡe na Anoˡi ru Abu, noaˡa kami kasi rongoa ˡua.”

3 Sa Paul ka saefilo kira laˡu ka ˡuri, “ˡIrai ma na siuabuˡanga faˡuta mo neˡe kaumulu siuabu ˡania?”

Ma kira olisia kira ka fata ˡuri, “Na siuabuˡanga ba sa John alaˡa sulia.”

4 Sui sa Paul ka fata laˡu ˡuri fuada, “Sa John nia siuabua lala ana sa tai faˡida neˡe kira kakari alifaˡi faˡasia na abula taˡangaˡa kira ki. Ma sa John ka saea logo fuana ngwae ˡi Israel ki, neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus, na ngwae neˡe ke baˡa dao maˡi ˡi burina.”

5 Ma kaidaˡi kira rongoa na ru neˡeri, kira ka siuabu ˡiri ka faˡataˡinia neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus na Aofia. 6 Goˡo sa Paul ka alua naˡa limana ˡi fafoda, ma na Anoˡi ru Abu ka koso fafida, ma kira ka fata ˡani na alaˡanga matamata ki, ma kira ka fata sulia na fatalana God. 7 Kira bolo faˡinia akwala ma ro ngwae.

8 Sa Paul ka ruˡu ˡi saena luma fuana foˡongaˡa ˡi Efesus, ma ka fata noniraˡa fuana na ngwae ki, ma ka iliili ˡuana rokisilana na manatada sulia na ˡInotoˡanga God. Ma nia ka sasi ˡunaˡeri sulia uulu madamo ki. 9 Bore ma ti ngwae ada, kira keˡalilˡia, ma kira ka aburongo, ma noaˡa kira kasi faˡamamana. Ma kira ka saea alaˡanga taˡa ki sulia Faˡarongoˡa Leˡa sulia na Aofia ˡi naˡona na ngwae ˡoro ki. Sui sa Paul ka talaˡia na fafarongo ki kira ka leka faˡasida, ma ana asoa ki taˡifau nia ka alaˡa fuana na ngwae ki saena luma ni faˡananauˡanga sa Taeranus. 10 Na ru neˡe kira sasia ka leka talau sulia ro faˡi ngali ki. Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira tua saena abaˡi kula ˡi Asia, na Jiu ki ma na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kira ka rongoa fatalana na Aofia.

Na ngela sa Skefa ki

11 Ma God ka kwatea na ngasingasiˡanga doe fuana sa Paul, fasi ˡiri nia ka fulia naˡa ru faˡanadaˡa ki ma na ru ni ˡarefoˡanga ani ki. 12 Ma diˡia kira ngalia ta kala ˡaba lauˡua tiˡitiˡi bore ˡana ana ˡaba lauˡua nia ki siana ta ngwae neˡe mataˡi, na ngwae neˡeri ke baˡa ˡakwa naˡa. Ma na anoˡi ru taˡa ki logo, kika ruˡu ˡi maa faˡasia na ngwae neˡeri ki.

13-14 Ma ti Jiu logo kira liu kwailiu sulia asoa ki fuana lalilana na anoˡi ru taˡa ki. Na fiu ngela na fata abu doe Jiu ki neˡe satana sa Skefa neˡe kira sasia ru neˡeri. Ma kira bore kira ka iliili ˡuana lalilana na anoˡi ru taˡa ki ˡani satana na Aofia sa Jesus. Kira fata ˡuri fuana anoˡi ru taˡa ki, “Nau ku ifulangaˡi kamu ˡani satana sa Jesus ba sa Paul nia faˡarongo ˡani.”

15 Bore ma na anoˡi ru taˡa neˡe nia olisida ka ˡuri, “Nau ku saiana sa Jesus, ma nau ku sai logo ana sa Paul nia toˡo ana ngasingasiˡanga sa Jesus. Bore ma kaumulu niniˡa, kaumulu ˡiri toˡo ana na ngasingasiˡanga sa Jesus.”

16 Ma na ngwae neˡe anoˡi ru taˡa neˡeri nia manu ana ka faˡasaka ˡuada, ma ka kwaiˡida. Ma kira ka tafi dadara faˡasia luma ngwae neˡeri faˡinia na maˡe maala ki ˡi nonida. 17 Ana kaidaˡi neˡe ngwae Jiu ki ma na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki neˡe tua ˡi Efesus, kira rongoa ru neˡe, kira ka maˡu liu, ma kira ka fuˡusi doe liu ana satana na Aofia sa Jesus. 18 Ma na ngwae ˡoro ana ngwae neˡe kira faˡamamana ki, kira leka maˡi, kira ka fata tafa, ma kira ka faˡataˡinia na maˡe fataˡa ana kelema kira ki. 19 Ma ti ngwae ˡoro logo ada neˡe kira rao ˡani talana anoˡi ru taˡa ki, kira ka ngalia logo maˡi na buka kira ki ana raoˡa sulia na anoˡi ru taˡa ki, ma kira ka doˡofiˡi ˡi safitana fikuˡa neˡeri. Ma kira ka alu fikua naˡa liulana na buka neˡeri ki, ma nia ka dao ana 50,000 ngisingisi mani ki. 20 Osiˡana na ru neˡeri na fatalana God ka inua ngwae ˡoro ki, ma kira ka faˡamamana ana na Aofia.

Na sua ngalungaluˡa ˡi Efesus

21 Buri ˡana na ru neˡeri ki sui, sa Paul ka naia naˡa saena manatana ˡiri nia ke leka ˡuana fanoa ki saena abaˡi kula ˡi Masedonia ma ˡi Gris ki, ma ka daofaˡi liu ˡuana ˡi Jerusalem. Ma sa Paul ka fata ˡuri, “Buri ˡana neˡe nai leka ˡi neˡana, nau ku oga nai leka logo ˡuana ˡi Rom.” 22 Ma nia ka kwatea sa Timoti ma sa Erastus, na ro ngwae kwaiˡafi nia ki, ˡuana ˡi Masedonia, kaidaˡi nia tua basi ˡana ˡua ˡi Efesus saena abaˡi kula ˡi Asia.

23 Ma ana kaidaˡi neˡeri ba na ngaluˡa doe ka fuli ˡi Efesus sulia na Faˡarongoˡa Leˡa sulia na Aofia. 24 ˡU-

naˈeri ma taˈi ngwae satana sa Demitrius, niaˈa na ngwae nia rao ana saungaˈilana na ru ngwasinasina ki, ma nia ka saiana saungaˈilana na kala nunuˈi ru ki ana na god kini kira neˈe satana ˈi Atemis, fuana luma abu kira ki. Ma na raoˈa sa Demitrius ka faˈatoˈorua liu na ngwae neˈe kira rao fuana ki. 25 Ma nia ka saeda kira ka fiku maˈi faˈinia ti ngwae neˈe kira sasia logo na raoˈa diˈia neˈe kira sasia. Ma nia ka fata ˈuri fuada, “Reala ˈae, kaumulu saiana na toˈoruˈa kulu neˈe nia saka goˈo maˈi faˈasia na raoˈa neˈe kulu sasia ˈani saungaˈilana kala nunuˈi ru ki. 26 Kaumulu lisia ma kamu ka rongoa taˈifau naˈa na ru neˈe sa Paul nia sasiˈi ki. Nia saea na kala nunuˈi ru neˈe ngwae ki kira saungaˈiniˈi ki, kiraˈa noaˈa laˈu na god mamana ki. Aia, ma osiˈana neˈe nia ka fata ˈunaˈeri, na ngwae ˈoro ki ˈi neˈe ˈi Efesus ma na maˈe fanoa ˈoro ki saena abaˈi kula ˈi Asia logo neˈe manatada ka abula naˈa sulia. 27 Ma diˈia ˈunaˈeri, na ngwae ki kira ke baˈa fata faˈalia na raoˈa neˈe kulu ki. Noaˈa laˈu taˈifilia ru neˈeri, ma ta ru neˈe ke baˈa taˈa logo, na luma abu god kini doe nini kulu ˈi Atemis, kike baˈa maladalafa naˈa ˈada, ma na ˈinotoˈalana ke baˈa dalafaˈa naˈa. Ma na ngwae ˈi Asia ki taˈifau, ma na magalia taˈifau neˈe, kike baˈa mango faˈasia foˈosilana!”

28 Kaidaˈi na fikuˈa neˈeri kira rongoa alaˈanga neˈeri ki, kira saetaˈa liu, ma kira ka ri koko kira ka ˈuri, “ˈI Atemis neˈe god ˈi Efesus neˈe ˈinotoˈa ka tasa!” 29 Sui na sua ngalungaluˈa ka tae saena maˈe fanoa doe neˈeri. Ma kira ka daua sa Geas faˈinia sa Aristakus, ro ngwae faˈasia abaˈi kula ˈi Masedonia neˈe kera leleka faˈinia sa Paul, ma kira ka ˈabalangaˈinidaroˈo, ma kika lalili faˈinida ˈuana na fuli masaˈa neˈe ngwae ki kira fiku ana. 30 Ma sa Paul ka oga ka leka ˈi naˈona fikuˈa neˈeri, bore ma na ngwae neˈe kira faˈamamana ki ka luia. 31 Ma ti ngwae faˈi naˈonaˈo ana abaˈi kula neˈeri ki, kira kwaima faˈinia sa Paul, kira luia logo noaˈa nia kasi leka ana kula neˈe kira fiku ana. 32 Ma na sua ngalungaluˈa doe liu ka tataˈe saena fikuˈa neˈeri. Ma ti ngwae kira ka ako kira ka saea naˈa ˈada ta ru, ma ti ngwae kira ka saea logo ˈada ti ru matamata, duˈungana na ˈorolana ngwae noaˈa kasi sai goˈo ana tae neˈe kira fiku maˈi fuana. 33 Ma ti ngwae Jiu kira usungaˈinia kwau sa Aleksanda, ma kira ka talaˈia maˈi ˈi naˈona fikuˈa neˈeri, osiˈana kira oga nia fada madakola ana ngaluˈa neˈeri. Sui sa Aleksanda ka faˈataˈi fuana fikuˈa neˈeri ma ka nene fafida ˈani limana, fasi ˈiri nia ka saea ta alaˈanga ni kwaifoneˈanga ˈi naˈo ana na ngwae ki. 34 Bore ma kaidaˈi kira lia saiana nia na Jiu, kira ka rikoko laˈu kira ka ˈuri, “Atemis neˈe god kia ˈi Efesus neˈe ˈinotoˈa ka tasa!” Ma kira ka rikoko ˈunaˈeri sulia kala kaidaˈi tau, bolo faˈinia ta ro kadi sina.

35 Sui na ngwae ˈaˈana ana na fanoa neˈeri ka leka maˈi ka faˈanotoa na ngwae ki ka ˈuri, “Ngwae ana ˈi Efesus ˈae, na ngwae ki taˈifau kira saiana kiaˈa naˈa neˈe lia sulia na luma abu ˈi Atemis, faˈinia na gwaˈi fau abu nia ba ˈasia maˈi faˈasia saena mamanga. 36 Noaˈa ta ngwae kasi tofea na ru neˈe ki. Ta neˈe nia leˈa liu kamu ka tua aroaro naˈa, noaˈa kamu kasi sasia laˈu ta ru neˈe ka diˈia lala na ngwae bolebeleˈa ki. 37 Ma kamu ngalia naˈa maˈi ro ngwae neˈe ki, sui bore ˈana noaˈa kera kasi bilia goˈo ta ru faˈasia saena luma abu, ma noaˈa kera kasi fata buri tolingaˈi goˈo ana ta ru sulia na god kini kia. 38 Ma diˈia sa Demitrius, ma na ngwae neˈe kira rao fuana ki, kira oga kike nge maana ta ngwae, tama kira ka matalangaˈinia ana faˈi asoa ana kwaˈikwaˈinga ki saena luma ni kwai matalangaˈinga, ma na ngwae ni kwai matalangaˈi ki, kira saiana rongolada ana alaˈanga. 39 Bore ma diˈia kamu oga ˈua ta ru, muke faˈasaga naˈa ˈi naˈona fikutaˈi ngwae. 40 Nia leˈa kuke lia suli kulu, ˈasu ˈubani na ngwae gwaungaˈi ki kata fai fafi kulu ˈani sua ngalungaluˈa neˈe kulu sasia taˈena. Ma nia ˈafitaˈi liu fuana kulu ka kwatea ta manataˈanga leˈa neˈe kulu ke fofoni ru ˈania sulia.” 41 Buri ˈana nia saea ru neˈe ki taˈifau, nia saea kira ka oli naˈa ˈada.

ˈI Masedonia ma ˈi Gris

20 Ma ˈi buri ˈana na sua ngalungaluˈa neˈe aroaro naˈa, sa Paul ka saea maˈi na ngwae faˈamamana ki siana, ma ka kwatea alaˈanga ni kwairaduˈanga ki, ma nia ka falangi ada. Sui nia ka fata olioli ada, ma nia ka leka naˈa ˈuana ˈi Masedonia. 2 Kaidaˈi nia leka naˈa ˈuana ˈi Masedonia, nia ka liufia na fanoa ki, ma ka radua na ngwae faˈamamana ki ˈani alaˈanga ˈoro ki. Sui nia ka dao ana abaˈi kula ˈi Gris. 3 Ma nia ka tua ˈi neˈeri sulia uulu madamo ki. Ma kaidaˈi nia sasi akaˈu fuana lekaˈa ˈuana abaˈi kula ˈi Siria ˈani na faka, nia ka rongoa na Jiu ki kira naia fuana saungilana. ˈUnaˈeri ma nia ka manata agwaˈi naˈa fuana oliˈa ˈi Siria sulia tala ˈi tolo neˈe liu ˈi Masedonia. 4 Ma sa Sofata, na ngela sa Pirus na ngwae ˈi Berea, ma sa Aristakus, ma sa Sekundus neˈe keroˈa ngwae ˈi Tesalonika ki, ma sa Geas ngwae ˈi Derbe, ma sa Tikikus, ma sa Trofimus keroˈa ngwae ˈi Asia ki, ma sa Timoti, neˈe kira leka faˈinia sa Paul. 5 Kira leka kira ka maˈakwalia kaimili ana fanoa ˈi Troas. 6 Ma kami ka toˈofolo faˈasia fanoa ˈi Filipae buri ˈana na Fafangaˈa ˈani beret neˈe noaˈa ta isi ˈi saena, ma lima asoa ki ˈi buri ˈana, kami ka fiku laˈu faˈinida ˈi Troas. ˈI neˈeri kami ka tua sulia fiu asoa ki.

Daoˈa ˈisi sa Paul ˈi Troas

7 Ana Sarere ˈi saˈulafi, kami fiku maˈi fuana na fiku fanga kwaimaˈanga. Ma sa Paul ka alaˈa fuana na ngwae ki, ˈita ˈi saˈulafi leleka ka dao saena tofongana rodo, osiˈana nia ke baˈa leka naˈa kwau ˈana rorodo. 8 Ana na agi luma neˈe ˈi langi neˈe kami fiku ana, neˈe faˈi unu ˈoro ki kira niˈi ˈi neˈeri. 9 Ma taˈi ngwae ˈalako satana sa Iutikus tua ˈana ˈi maana maa olofolo, ma osiˈana neˈe sa Paul nia alaˈa ka tau, na maana ngwae ˈalako neˈe ka kulufefe naˈa, ma ka maliu liu naˈa ˈana, ma nia ka ˈasi naˈa ˈana faˈasia uula tala luma ˈi lifua ˈuana ˈi ano. Kaidaˈi kira lafua kwau niaˈa, kira ka lisia, ma nia mae naˈa. 10 Bore ma sa Paul ka koso ˈi ano, ka bobo uruuru, ma ka ofia, sui ka fata ˈuri, “Noaˈa kamu

kasi manata ˈabera, osiˈana nia mauri goˈo ˈana ˈua.”
11 ˈUnaˈeri nia ka oli logo ˈana ˈuana agi luma neˈe kira
fiku ana, ma ka ngiia na beret, ma kira ka fanga. Ma
buri ˈana nia alaˈa faˈinida leleka ka ˈofodangi naˈa, sa
Paul ka fiˈi leka. 12 Ma kira ka olifaˈinia na ngwae ˈalako
neˈe ˈuana luma nia, ma kira ka saeleˈa liu duˈungana
neˈe nia mauri naˈa.

Faˈasia ˈi Troas kira ka leka ˈuana ˈi Miletus

13 ˈUnaˈeri kami ka leka etaeta naˈa ˈaimili ˈuana sae-
na faka, ma kami ka toˈofolo ˈuana fanoa ˈi Asos, fasi
ˈiri kami ka ngalia sa Paul ˈi neˈeri. Nia saea ˈunaˈeri
fuaimili, osiˈana nia leka kwau ˈi neˈeri ana tala ˈi tolo.
14 Kaidaˈi nia dao toˈo amiˈa ˈi Asos, nia ka raˈe naˈa faˈi
kami saena faka, mika leka naˈa ˈuana fanoa ˈi Miti-
lene. 15 Ma kami leka faˈasia ˈi neˈeri, kami ka liu ana
bubunga ˈi Kios ana ruana asoa. Ma ana na uula asoa,
kami ka dao ana bubunga ˈi Samos. Ma ana faina
asoa, kami ka dao ana fanoa ˈi Miletus. 16 Sa Paul nia
manata ˈuana fasi ke daofaˈi liu kwau ˈuana ˈi Efesus,
ˈiri noaˈa kami kasi tua ana abaˈi kula ˈi Asia, osiˈana
kami leka ˈaliˈali ˈiri mika dao ˈaliˈali goˈo ˈi Jerusalem ˈi
naˈona faˈi asoa ana Pentekos, diˈia nia talangwaraˈu.

Alaˈanga ni olioliˈa sa Paul fuana ngwae ˈi Efesus ki

17 Ana kaidaˈi sa Paul tua ˈi Miletus, nia ka kwate
alaˈanga fuana na ngwae faˈi naˈonaˈo ki ana fikutaˈi
ngwae faˈamamana ki ˈi Efesus, fasi ˈiri kike leka maˈi
siana. 18 Kaidaˈi kira dao maˈi, nia ka fata ˈuri fuada,
“Kamu saiana ru neˈe nau ku sasia kaidaˈi nau ku tua
faˈi kamu, ˈita ana kaidaˈi nau ku dao maˈi saena abaˈi
kula ˈi Asia. 19 Nau ku sasia na raoˈa fuana na Aofia
faˈinia na enoenoˈanga, ma na angiˈa ana kaidaˈi ˈafi-
taˈiˈanga ki ka dao aku, osiˈana neˈe ru taˈa ki neˈe Jiu
ki sasiˈi aku. 20 Kamu ka saiana taˈifau naˈa, kaidaˈi nau
ku faˈamanata ˈi saena luma kamu ki, ma fuana na ng-
wae ki taˈifau, noaˈa nau kusi sofongaˈinia goˈo ta ru
faˈasi kamu fuana ˈafilamuˈa. 21 Fuana Jiu ki, ma fuana
na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, nau ku fata totongaˈi
fuada ˈiri kira ke abula faˈasia taˈangaˈa kira ki, ma kira
ke abula ˈuana God, ma kira ke faˈamamana ana na
Aofia sa Jesus.
22 “Bore ma duˈungana nau ku roˈosulia na Anoˈi ru
Abu, nau ku leka ˈuana ˈi Jerusalem, ma noaˈa nau kusi
saiana tae neˈe ke baˈa fuli fuaku ˈi neˈeri. 23 Ma ana na
fanoa ki taˈifau neˈe nau ku dao ani, na Anoˈi ru Abu ka
saea fuaku nai baˈa dao toˈona ˈafitaˈiˈanga, ma nai
baˈa tua ˈi saena luma ni lokafo ˈi Jerusalem. 24 Bore
ma nia leˈa goˈo ˈana. Noaˈa naisi ˈabera goˈo sulia ru
neˈe ke fuli fuaku, si diˈia nau ku faˈasuia nama na
raoˈa neˈe na Aofia sa Jesus nia kwatea fuaku. Ma na
raoˈa neˈeri neˈe faˈatalongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa su-
lia na kwaiˈofeˈanga God fuana na ngwae ki taˈifau.
25 “Ma nau ku liliu ˈi safitamuˈa taˈifau faˈinia na
alaˈanga sulia ˈInotoˈanga God. Ma ana kaidaˈi neˈe,
nau ku saiana noaˈa kamu kasi baˈa lisi nau laˈu.
26 Bore ma nau ku sae madako naˈa ana fuamuˈa ˈi
taˈena neˈe, diˈia ta ngwae bore ˈana amuˈa neˈe noaˈa
kasi toˈo ana na mauriˈa faolu faˈasia God, nau ku suli-
talaˈa faˈasia, ma noaˈa laˈu na ˈabera ˈanga nau fuana.
27 Osiˈana noaˈa nau kusi sofongaˈinia goˈo ta ru ni
faˈarongolamuˈa ˈani sulia na kwaiogaiˈanga God ki
fuaka. 28 Ta neˈe kamuˈa ngwae faˈinaˈonaˈo ki, kamu
ke lia suli kamu talamuˈa, ma na ngwae ki neˈe na
Anoˈi ru Abu alua fuana muke lia sulida. Muke lia sulia
na ngwae neˈe kira faˈamamana ana God, diˈia na ng-
wae lia sulia na sipsip ki neˈe lia sulida. God ka folida
ˈani na maelana na Ngela nia talana. 29 Nau ku saiana
buri ˈana nau ku leka, ti ngwae faˈamanata rora kike
baˈa leka maˈi, ma kike takalongaˈinia na ngwae neˈe
kira faˈamamana ki, diˈia na kui kwasi ki neˈe saungia
na sipsip ki. 30 Kaidaˈi ke baˈa dao maˈi neˈe ti ngwae
ana fikuˈa kamu kike baˈa sokea sa tai faˈida neˈe faˈa-
mamana ˈuana lekaˈa sulida. 31 Muke lialia, ma muke
manata toˈona sulia uulu faˈi ngali ki, sulia asoa ma na
rodo, nau ku faˈamanata kamu, sui bore ˈana saena
ˈafitaˈiˈanga ma na angiˈa.
32 “Ma ana kaidaˈi neˈe, nau ku kwate kamu naˈa fua-
na God, fasi ˈiri nia ka lia suli kamu. Ma manata toˈona
alaˈanga sulia kwaiˈofeˈanga leˈa nia. Osiˈana alaˈanga
neˈeri nia bolo fuana faˈangasingasilamuˈa ma ka kwa-
tea na ru leˈa neˈe God nia toˈo ana fuana na ngwae
nia ki taˈifau. 33 Ma kamu ka sai logo ana, noaˈa nau
kusi oga goˈo ta mani, nama ta toro faˈasia ta ngwae
aumulu. 34 Ma kamuˈa taˈifau goˈo kamu saiana neˈe
nau ku rao ˈani na ro lima nau ki, fasi ˈiri nau ku ˈafia
nauˈa ma kwaima nau ki kaidaˈi kamiˈa boˈoboˈo.
35 Nau ku faˈataˈinia taˈifau naˈa fuamuˈa ˈani raoˈa
ngasingasiˈa ˈunaˈeri, kulu saiana kulu ka ˈafia na ng-
wae neˈe kira ngwataˈutaˈu ki. Muke manata toˈona na
alaˈanga ba na Aofia kia sa Jesus nia saea, ‘Na ngwae
neˈe nia kwate ru, nia saeleˈa ka doe liufia na ngwae
neˈe nia ngalia ru.’”
36 Kaidaˈi sa Paul nia alaˈa ka sui, nia ka bobo uruuru,
ma ka foˈo faˈi kira. 37 Ma kiraˈa taˈifau goˈo kira ka angi
kaidaˈi kira lolofafia sa Paul, ma kira ka nonoˈia. 38 Ma
kira ka kwaimanatai liu sulia nia saea noaˈa kira kasi
baˈa lisia laˈu. ˈUnaˈeri goˈo ma kira ka leka faˈinia ˈua-
na saena na faka.

Sa Paul leka ˈuana ˈi Jerusalem

21 Kami olioli ada ka sui, kami ka taˈelia naˈa na fa-
ka, ma kami ka leka naˈa. Kaidaˈi neˈe kami toˈo-
folo naˈa, kami ka dao ana bubunga ˈi Kos. Sui ana ru-
ana asoa, kami ka dao ana bubunga ˈi Rodes. Ma kami
ka leka kwau ˈuana fanoa ˈi Patara faˈasia ˈi neˈeri. 2 ˈI
neˈeri, kami ka dao toˈona na faka neˈe ke leka ˈuana
abaˈi kula ˈi Fonisia saena ˈi Siria. Sui kami ka taˈelia na
faka neˈeri, ma kami ka leka laˈu. 3 Kami ka liu ana kula
neˈe kami lia kwau ma kami ka lisia bubunga ˈi
Saeprus. ˈUnaˈeri kami ka gali ˈi bali toli, kami ka leka
ˈuana abaˈi kula ˈi Siria. Kami ka koso ˈi sara ana fanoa
ˈi Taea, kula neˈe faka kami faˈakosoa na ludaˈa ki ana.
4 Ma ˈi neˈeri kami ka dao toˈona ti ngwae neˈe kira
faˈamamana ki, ma kami ka tua faˈinida sulia fiu asoa

ki. Ma osiˈana na Anoˈi ru Abu ka kwatea naˈa manataˈanga fuada, kira ka fata ˈabera ˈani sa Paul ˈiri noaˈa nia kasi leka laˈu ˈuana Jerusalem. 5 ˈUnaˈeri bore ˈana, ma ana kaidaˈi fuana lekaˈa kaimili, kami ka leka naˈa ˈaimili. Ma na ngwae ki, faˈinia na ˈafe kira ki, ma na ngela kira ki taˈifau goˈo neˈe kira leka faˈi kaimili ˈuana ˈi fafona asi. Kaidaˈi kami dao, kami ka bobo uruuru, ma kami ka foˈo. 6 ˈUnaˈeri kami ka olioli ada ka sui, kami fiˈi taˈelia na faka, ma kira ka oli naˈa ˈadulu ˈi fanoa.

7 Sui kami ka leka faˈasia ˈi Taea, kami ka dao ana fanoa ˈi Tolemais, kami ka lisia ti ngwae neˈe kira faˈamamana, ma kami ka tua faˈinida sulia taˈi asoa. 8 Ma ana ruana asoa, kami ka leka laˈu, kami ka dao ana fanoa ˈi Sesarea. ˈI neˈeri, kami ka tua ˈi luma sa Filip, na ngwae neˈe rao ˈani faˈatalongaˈilana na Faˈarongoˈa Leˈa. Ma niaˈa ta ngwae ana fiu ngwae ba kira filida ˈi Jerusalem ˈuana kwaiˈafiˈanga ana ngwae neˈe kira faˈamamana ki. 9 Nia toˈo ana fai sariˈi ki, ma kira ka faˈarongo logo ˈani fatalana God. 10 Ma kami tua ˈi neˈeri sulia bara asoa, ma taˈi profet satana sa Agabus ka dao maˈi faˈasia ˈi Judea. 11 Nia ka leka maˈi siaimili, ma ka ngalia na foˈosae sa Paul fuana lobilana liˈitana, ma ka firi fafia ˈani ro ˈae nia ki talana faˈinia ro lima nia ki logo, sui ka fata ˈuri, “Na Anoˈi ru Abu ka saea, na ngwae niniˈa na foˈosae nia, na Jiu ki kira ke baˈa firi ˈuri logo ana ˈi Jerusalem, sui kira ke kwatea fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.”

12 Ana kaidaˈi kami rongoa na ru neˈeri, kaimili faˈinia na ngwae neˈeri ki kami ka ˈengoa sa Paul fasi ˈiri noaˈa nia kasi leka ˈuana ˈi Jerusalem. 13 Bore ma nia ka olisi kaimili ka ˈuri, “Faˈuta neˈe kamu ka angi ˈunaˈeri ma muke kwate nau ku kwaimanatai? Nau ku sasi akaˈu noaˈa laˈu fuana firiˈilaku goˈo ˈana ˈi Jerusalem, bore ma ˈiri nai mae logo duˈungana na Aofia sa Jesus.”

14 Ma sulia kami kasi bolo goˈo fuana rokisilana manatana sa Paul, ˈunaˈeri bore ˈana kami ka fata naˈa ˈaimili ˈuri, “Nia leˈa, alaˈania na kwaiogaiˈanga God ka fuli naˈa ˈana.”

15 Buri ˈana kami tua ˈi neˈeri sulia bara asoa, kami ka sasi akaˈu naˈa ana ru kaimili ki, kami ka leka naˈa ˈuana ˈi Jerusalem. 16 Ma ti fafarongo logo faˈasia Sesarea kira leka faˈi kaimili, ma kira ka talaˈi kaimili ˈuana luma ngwae neˈe kami ke baˈa tua siana, satana sa Nason ngwae ˈi Saeprus, niaˈa ta ngwae neˈe eta faˈamamana ˈua naˈa maˈi.

Sa Paul alaˈa faˈinia sa James

17 Kaidaˈi kami dao naˈa ˈi Jerusalem, na ngwae neˈe kira faˈamamana ki kira ka kwalo leˈa liu ana kaimili. 18 Ana ruana asoa, sa Paul ka leka faˈi kaimili fuana lisilana sa James. Ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki taˈifau saena fikutaˈi ngwae faˈamamana neˈe, kira tua ˈi neˈeri. 19 Sa Paul ka fata leˈa leˈa fuada, sui nia ka faˈarongo kira ˈani ru neˈe God nia sasiˈi taˈifau ki ˈani raoˈa neˈe sa Paul sasiˈi safitana na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. 20 Ma ˈi buri ˈana kira rongoa niaˈa ka sui, kira taˈifau goˈo kira ka baˈatafea God. Sui kira ka fata ˈuri fuana sa Paul, “Kwala ngwaefuta Paul, ˈoko lisia goˈo ˈamu na ngwae ˈoro liu ana ngwae ˈi Jiu ki kira faˈamamana, ma kira ka fuˈusi doe goˈo ˈada ˈua ana taki sa Moses ki. 21 Kira rongoa neˈe ngwae ki fai fafiˈo, osiˈana ˈoko faˈamanata na Jiu ki neˈe kira tua ana maˈe fanoa ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, fasi ˈiri noaˈa kira kasi roˈo laˈu sulia na taki neˈe sa Moses nia kwatea, ma ˈoko saea fuada noaˈa kira kasi ˈolo faˈataˈinia ana ngela kira ki, ma noaˈa kira kasi sasi sulia na falafala kulu Jiu ki. 22 Ma kira ka rongoa naˈa neˈe ˈoko dao ˈi neˈe. Nia bolo faˈinia kuke faˈasaga basi na manataˈanga rora niniˈa ˈi safitana na ngwae faˈamamana ˈi Jiu ki. 23 ˈOke sasia tae neˈe kami saea fuamu. Na fai ngwae ki kira tua ˈi neˈe, ma kira fata alangaˈi fuana God. 24 ˈOke leka faˈi kira fuana faˈasikasikaˈanga ˈi maana God saena Luma Abu God, ma ˈoko foli fuana faˈasikasikaˈanga neˈeri, fasi ˈiri kira ke sufi gugurua na ifuda ka faˈataˈinia neˈe kira faˈasuia naˈa na eta fataˈanga kira † fuana God. Diˈia ˈoko sasi ˈunaˈeri sulia taki sa Moses, na ngwae ki taˈifau kira ke baˈa saiana na ru neˈe kira rongoa neˈe kira saea suliˈo ki, noaˈa kasi mamana, bore ma ˈaeˈo bore ˈoko roˈosulia na taki sa Moses ki.

25 “Ma fuana na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira faˈamamana, kaimili kerekere fuada taˈifau naˈa, ma kami ka faˈarongoda ˈani na liaˈi ngwae neˈe kami alafafia: Noaˈa kira kasi ˈania na fanga neˈe kira foˈosi ˈani fuana malamala god neˈe kira foˈosia, ma noaˈa kira kasi ˈania ˈabu nama noaˈa ta ru ˈaeˈaela neˈe kira liˈoa, ma kira ka lia suli kira faˈasia kakabaraˈanga.”

26 Sa Paul alafafia na liaˈi ngwae neˈeri, ma ana ruana asoa, nia ka leka naˈa faˈinia na fai ngwae neˈeri ki, ma ka faˈasikasika faˈinida. Sui nia ka leka saena Luma Abu God, ka faˈarongoa na fata abu ˈani na kaidaˈi faˈuta neˈe na fiu asoa fuana faˈasikasikaˈa ke sui ana, sui mala kira fiˈi kwatea na kwaisuˈusiˈanga kira ki.

Kira daua sa Paul

27 Ma kaidaˈi fiu asoa neˈeri ki karangi sui, ti ngwae Jiu maˈi faˈasia abaˈi kula ˈi Asia, kira ka lisia sa Paul saena Luma Abu God. Ma kira ka bo ˈi burina naˈa na ngwae ki, ma kira ka daua sa Paul. 28 Ma kira ka rikoko kira ka ˈuri, “Ngwae ana ˈi Israel! Muke kwaiˈafi maˈi aimili! Na ngwae neˈe nia liufia naˈa fanoa ki taˈifau fuana faˈamanatalana ngwae ki fuana maladalafa lana ngwae ˈi Jiu ki, ma faˈinia maladalafa lana na taki sa Moses ki faˈinia na Luma Abu neˈe. Ma ana kaidaˈi neˈe, nia ka talaˈia ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki ˈuana saena Luma Abu neˈe, ma kira ka faˈasua na kula abu neˈe!” 29 Kira saea ru neˈe, osiˈana neˈe kira lisia sa Trofimus na ngwae ˈi Efesus nia tua faˈinia sa Paul ˈi neˈeri ˈi Jerusalem ana asoa etaeta, ma kira ka fia fasi sa Paul nia talaˈia ˈuana saena Luma Abu God.

30 Ma na sua ngalungaluˈanga ka tataˈe saena fanoa ˈi Jerusalem taˈifau, ma na ngwae ki kira ka afaˈiriˈiri maˈi taˈifau, ma kira ka daua sa Paul, ma kira ka taraˈeˈeoˈa ana ˈuana ˈi maa faˈasia saena Luma Abu

† *21:24 Nambas 6:1-21*

God. Ma ˈunaˈeri goˈo na sina maa ki ana Luma Abu neˈeri, kira ka fono naˈa. 31 Kaidaˈi neˈe ngwae ki kira oga kike saungia sa Paul, ti ngwae kira ka kwate alaˈanga fuana ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ˈi Rom, osiˈana na sua ngalungaluˈanga doe neˈeri ka liu saena fanoa ˈi Jerusalem. 32 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ˈinotoˈa nia rongoa na ru neˈeri, nia fiˈi leka, ma ka talaˈia ti ngwae ana ofoˈa nia ki faˈinia na ngwae faˈinaˈonaˈo kira ki, kira ka leka ˈaliˈali ˈuana kula neˈe ngwae ki kira fiku ana. Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira lisia naˈa ngwae ˈinotoˈa neˈeri faˈinia na ngwae ofoˈa nia ki, kira fiˈi mamalo faˈasia na kwaˈilana sa Paul. 33 Kaidaˈi na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka dao naˈa, nia ka leka siana sa Paul, ma ka daua. Sui nia ka saea fuana ngwae nia ki ˈiri kira ka firi fafia ˈani ro kwalo sene ki. Sui nia ka saefiloa ngwae ki ka fata ˈuri, “Sa tai niniˈa ngwae neˈe, ma ru taˈa tae neˈe nia sasia?” 34 Ma na ngwae ki kira ka saea na alaˈanga ˈoro matamata kwailiu ki, na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka kina naˈa tae neˈe kira saetaˈa fuana sa Paul duˈungana. Ta neˈe nia ka saea naˈa fuana ngwae ana ofoˈa nia ki, ˈiri kira ke ngalia sa Paul, kira ke alua saena luma na ngwae ana ofoˈa ki neˈe kira tua ana. 35 Ma na ngwae ana ofoˈa ki kira ka talaˈia ˈuana ˈaena sinamaa ana luma neˈeri, ma kira ka ngalia ˈi langi, osiˈana neˈe ngwae neˈeri ki kira sua ngalungalu ka doe liu. 36 Ma na Jiu ki kira ka lalili faˈinia na akoˈa kira ka ˈuri, “Saungia ke mae lala kwa! Saungia ke mae lala kwa!”

Sa Paul fata suˈusi nia talana

37 Ana kaidaˈi neˈe ngwae ana ofoˈa ki kira sasi akaˈu fuana ruˈungaˈa ˈi luma faˈinia sa Paul, nia ka fata ˈuri fuana ngwae ˈinotoˈa neˈeri, “Nau ku oga nai saea taˈi ru fuamu kwala araˈi kwa.”

Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka saefiloa ka ˈuri, “ˈUri ma ˈoko saiana alaˈanga ˈi Grik? 38 ˈUnaˈeri ma ˈaeˈo noaˈa laˈu na ngwae ba ˈi Ejipt ba ana kaidaˈi ba sui naˈa toli ba ˈoko tatabula na fuˈanga doe, ma ˈoko talaˈia naˈa fai toˈoni ngwae ki, ma kira ka leka ˈuana saena abaˈi kula kwasi faˈinia na sele ni ofoˈa kira fuana fuˈanga?”

39 Sui sa Paul ka olisia ka ˈuri “Noaˈa! NauˈaI na ngwae Jiu lala, nau ku futa ˈi Tarsus fanoa ˈinotoˈa ˈi Silisia. Nau ku oga ˈoke alaˈani ˈiri nau ku alaˈa basi fuana ngwae neˈe ki.”

40 GoˈoI na ngwae ˈinotoˈa neˈe ka alaˈania, ma sa Paul ka uu ˈi maana luma neˈeri ˈi lifua, ma ka faˈataˈi ˈani limana ma ka nene fafia na ngwae ki. Ana kaidaˈi kira tua aroaro, sa Paul ka alaˈa fuada ˈani alaˈanga ngwae Jiu ka ˈuri,

22 “Ngwaefuta nau kina faˈinia kamuˈa na maˈa nau ki, muke fafarongo nau basi niniˈa nau ku ili fata ni suˈusilaku faˈasia na ru neˈe kamu fai fafi nau ˈani!” 2 Kaidaˈi kira rongoa nia fata ˈani alaˈanga ngwae Jiu, kira ka tua aroaro taˈifau, ma sa Paul ka alaˈa laˈu ka fata ˈuri, 3 “NauˈaI na ngwae Jiu, ma nau ku futa ˈi Tarsus na maˈe fanoa saena abaˈi kula ˈi Silisia, ma nau ku doe maˈi ˈi Jerusalem kaidaˈi nau ku saesaeˈe ru siana sa Gamaliel. Ma nia ka faˈamanata leˈa liu aku ˈani sasiˈa sulia na taki neˈe sa Moses kwatea maˈi fuana koˈo kia ki, ma nau ku oga logo sasilana na tae ki neˈe God nia oga, diˈia logo neˈe kamu oga sasilana naˈa ˈi taˈena. 4 Ma nau ku faˈakaisia logo na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus, ma nau ku saungida. Nau ku daua logo na ngwae ki, ma na kini ki, ma nau ku aluda saena luma ni lokafo. 5 Na ˈingataˈi fata abu, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo kulu ki, kira saiana na ru niniˈa nau ku fata sulia nia mamana. Ma kira keresia naˈa ru ki fuana na ngwae faˈinaˈonaˈo ana na Jiu ki ˈi Damaskas, ma kira ka kwatea fuaku, fasi ˈiri nau ku ngalia fuada. Ma kira ka alaˈani nau fasi ˈiri nai lulu ˈuana na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus ki ˈi neˈeri, fasi ˈiri nai dauda, ma nai firi fafida, ma nai oli maˈi faˈinida ˈuana ˈi neˈe Jerusalem, fasi ˈiri neˈe ngwae faˈinaˈonaˈo ki kira ke kwatea kwaˈikwaˈinga fuada.

6 “Ana kaidaˈi nau ku leka ma nau ku dao karangia naˈa ˈi Damaskas bolo faˈinia tofongana asoa, ngwano ma na ngwabinabinaˈanga doe sina maˈi faˈasia mamanga kalikali nau. 7 Ma nau ku ˈasi ˈi ano, ma nau ku rongoa na lingalingaˈi ru fata ˈuri fuaku, ‘Saul ˈae, Saul ˈae, faˈuta neˈe ˈoko faˈakaisi nau?’ 8 Sui nau ku fata ˈuri fuana, ‘AraˈI kwa, ˈaeˈo sa tai neˈana?’ Ma na lingalingaˈi ru neˈeri ka olisi nau ka fata ˈuri, ‘NauˈaI sa Jesus ngwae ˈi Nasaret niniˈa ˈoko faˈakaisi nau.’ 9 Ma na ngwae neˈe kira leka faˈinau ki, kira lisia na ngwabinabinaˈanga neˈeri, ma noaˈa kira kasi rongo goˈo na lingana ngwae neˈe ka alaˈa faˈinau. 10 Ma nau ku saefiloa, nau ku ˈuri, ‘Aofia ˈae, tae neˈe nai baˈa sasia?’ Ma na Aofia ka olisi nau ka fata ˈuri, ‘ˈIOke tataˈe, ˈoko leka ˈuana ˈi Damaskas. Ma kika faˈarongo ˈoe ˈani ru neˈe nau ku naia fuana ˈoke sasiˈi.’ 11 Ana kaidaˈi neˈeri, na maaku ka rodo, osiˈana na binabinalana ru neˈeri, ma na ngwae neˈe kira leka faˈi nau, kira ka dau ana limaku, ma kira ka talaˈi nau ˈuana ˈi Damaskas.

12 “Ma taˈi ngwae nia tua ˈi Damaskas satana sa Ananias, nia na ngwae neˈe fuˈusi doe ana God, ma ka roˈosulia na taki kiaˈa Jiu ki, ma na ngwae Jiu ki taˈifau neˈe kira tua ˈi Damaskas, kira fuˈusi doe liu ana. 13 Nia leka maˈi ka uu siaku, ka fata ˈuri, ‘Ngwaefuta nau Saul ˈae, ˈoke lia naˈa!’ Ma ana kaidaˈi neˈeri nama goˈo, na maaku ka lia naˈa, ma nau ku lisia naˈa. 14 Ma nia ka fata laˈu ˈuri fuaku, ‘God koˈo kia ki nia fili ˈoe, fasi ˈiri ˈoke saiana na kwaiogaiˈanga nia ki, ma ˈoko lisia na Ngwae ni Rao ˈIOloˈolo nia, ma ˈoko rongoa naˈa lingana. 15 Ma ˈoke baˈa faˈarongo ˈani FaˈarongoˈaI LeˈaI sulia fasi ˈiri ˈoke faˈarongoa na ngwae ki sulia na ru neˈe ˈoko lisia ma ˈoko rongoa. 16 ˈUri ma na tae laˈu neˈe ˈoko masia? TataˈeI naˈa, ˈoke siuabu, ma ˈoke foˈosia na Aofia, ˈiri nia ke rufuanata ana taˈangaˈa ˈoe ki.’

17 “Sui nau ku oli laˈu ˈuana ˈi Jerusalem, ma ana kaidaˈi nau ku foˈo saena na Luma Abu God, nau ku lisia na faˈataˈinga, 18 ma nau ku lisia na Aofia, ma nia ka fata ˈuri fuaku, ‘ˈIOke leka likotaˈi faˈasia ˈi Jerusalem, osiˈana na ngwae neˈe ki noaˈa kira kasi faˈamamana

ana fatalamu suli nau.’ 19 Ma nau ku fata ˈuri, ‘Aofia ˈae, kira sai goˈo ˈada ana ba nau ku leka saena luma fuana foˈongaˈa ki, ma nau ku daua na ngwae neˈe kira faˈamamana amu ki, ma nau ku ulasida logo. 20 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira saungia naˈa sa Stefen, na ngwae neˈe ka faˈarongo ˈaniˈo, nau ku tua logo ˈi neˈeri, ma nau ku alafafia na ru neˈe kira sasia ana, ma nau ku kwaiˈafi fuana liaˈa sulia na toˈongi fafo kira ki.’ 21 Sui na Aofia ka fata ˈuri fuaku, ‘ˈOke leka, osiˈana nai baˈa asungaˈi tau mala amu siana na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.’”

22 Na ngwae ki kira fafarongoa sa Paul leleka nia ka saea goˈo na ru neˈe sulia na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. Ma kaidaˈi kira rongoa na ru neˈeri, kira fiˈi rikoko kira ka ˈuri, “Kamu ke ngalia kwau muka saungia! Noaˈa nia ˈiri totolia neˈe ka mauri!” 23 Kira ri, ma kira ka kwaikarui ˈani na ifi kira ki, ma kira ka ˈui ˈani gegeo ana ano ki saena mamanga, osiˈana neˈe kira saetaˈa liu. 24 Ma na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ˈi Rom, nia ka saea fuana ngwae nia ki ˈiri kira ka talaˈia sa Paul ˈi luma, ma ka saea kira ka ulasia, ˈiri kira ke dao toˈona duˈungana tae neˈe kwate ma Jiu ki kira ka rikoko fuana ˈunaˈeri. 25 Bore ma kaidaˈi kira firiˈia sa Paul fuana ulasilana, nia ka fata ˈuri fuana taˈi ngwae ana ofoˈa, “Nia bolo goˈo ˈana saena taki kia ki ˈi Rom fuana muke ulasi nau, na ngwae ˈi Rom neˈe noaˈa kamu kasi matalangaˈi nau ˈua?”

26 Kaidaˈi neˈe ngwae ana ofoˈa neˈeri ka rongoa na ru neˈeri, nia ka leka siana ngwae ˈinotoˈa nia, ma ka saefiloa ka ˈuri, “Tae niniˈa ˈoko sasia kwa? Na ngwae loˈoko niaˈa na ngwae ˈi Rom!”

27 ˈUnaˈeri na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka leka siana sa Paul, ka fata ˈuri, “Faˈarongo nau basi, ˈuri ma ˈaeˈo na ngwae ˈi Rom niniˈa?”

Sui sa Paul ka olisia ka ˈuri, “ˈIu.”

28 Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈe ka fata ˈuri, “Nauˈa na ngwae ˈi Rom logo, duˈungana nau ku foli ˈani mani doe.”

Ma sa Paul ka olisia ka ˈuri, “Nau neˈe ngwae ˈi Rom, osiˈana nau ku futa ana ngwae ˈi Rom.”

29 Ma na ngwae neˈe kira uu karangia fuana kwaˈilana ma saefilolana, kira ka dudu faˈiburi faˈasia. Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈeri logo, kaidaˈi nia saiana neˈe sa Paul niaˈa na ngwae ˈi Rom, nia ka maˈu, osiˈana nia firi fafia ˈani kwaloˈi sene ki.

Sa Paul uu ˈi naˈona na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru Jiu ki

30 Sui na ngwae ˈaˈana ana ofoˈa, nia oga ka sai leˈa ana tae neˈe Jiu ki kira fai fafia sa Paul ˈani. Ta neˈe ana ruana asoa, nia ka kwatea na ngwae nia ki, fasi ˈiri kira ke kanusua naˈa kwalo ki faˈasia sa Paul, ma ke kwatea alaˈanga fuana fata abu doe ki ma na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru Jiu ki ˈiri kira ke fiku. Sui nia ka talaˈia kwau sa Paul, ma ka faˈauua ˈi naˈona na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru neˈeri kaidaˈi neˈe kira fiku.

23 Ma sa Paul ka bubu teˈeteˈe naˈa fuana ngwae faˈi naˈonaˈo neˈeri ki neˈe kira fiku, ka fata ˈuri, “Ngwaefuta nau kina ˈi Israel, nau ku faˈa ˈinotoˈa God, ma ˈani na liaku taˈifau, nau ku saiana na maurilaku nia leˈa ka leleka ka dao ana faˈi asoa taˈena.” 2 Kaidaˈi sa Paul nia fata ˈunaˈeri, na ˈingataˈi fata abu sa Ananias ka saea fuana ngwae neˈe kira uu karangia sa Paul ˈiri kira ka fida fafia kwakwana. 3 Ma sa Paul ka fata ˈuri fuana, “God nia ke baˈa fidaliˈo, ˈoko diˈia ta ˈodoa ba kira rafua ka kwao fuana sofongaˈilana na bulibuli ki. ˈOko tua ˈi neˈe logo fuana na matalangaˈi laku ˈani na taki sa Moses ki. Ma ˈaeˈo bore, ˈoe kosi roˈo goˈo sulia na taki neˈe ki kaidaˈi neˈe ˈoko saea kika fidali nau!”

4 Ma na ngwae neˈe kira uu karangia sa Paul, kira rongoa, kira ka fata ˈuri fuana, “ˈOko fata taˈa ana ngwae ˈingataˈi fata abu God kwa!”

5 Ma sa Paul ka olisida ka ˈuri, “Ngwaefuta nau kina ˈi Israel, kwaimanatai, noaˈa nau kusi saiana neˈe niaˈa na ngwae ˈingataˈi fata abu. Osiˈana na Kerekereˈa Abu nia saea, ‘Noaˈa ˈoe kosi fata taˈa ana na ngwae ˈinotoˈa kamu.’”

6 Ma kaidaˈi sa Paul ka lisia ti ai ana fikutaˈi ngwae lokoˈi ru neˈeri ki neˈe Sadusi ki, ma ti ai ada neˈe Farasi ki, nia ka fata doe fuana fikuˈa neˈeri ka ˈuri, “Ngwaefuta nau kina ˈi Israel, nauˈa na Farasi, na ngela na Farasi ki. Ma kira ka matalangaˈi nau naˈa, osiˈana nau ku faˈamamana na ngwae neˈe kira mae ki, God ke baˈa taˈeda laˈu ˈuana na mauriˈa!”

7 Ma ana kaidaˈi nia saea na alaˈanga neˈeri ki, na Farasi ki ma na Sadusi ki, kira ka talaˈae ana olisuˈusuˈunga, ma na fikuˈa neˈeri kira ka toˈolangaˈi kira ana ro fikutaˈi ngwae ki. 8 Kira toˈolangaˈinida, osiˈana na Sadusi ki kira saea diˈia ngwae mae, ˈafitaˈi kira ka mauri laˈu, ma kira saea noaˈa goˈo ta ˈainsel, ma ka noaˈa logo ta anoˈi ru. Bore ma na Farasi ki kira ka faˈamamana ana uulu ru neˈeri ki. 9 Ma na akoˈa fiˈi doe fuada kwailiu, ma ti ngwae faˈamanata ana taki ki neˈe kira Farasi ki logo, kira uu, ma kira ka fata ngasingasiˈa liu kira ka ˈuri, “Noaˈa kaimili kasi dao goˈo toˈona tae neˈe rora ana ngwae neˈe! Bore ma sali na anoˈi ru nama ta ˈainsel taka niniˈa fata ˈania.”

10 ˈUnaˈeri, ma na kwaingilongiloiˈanga doe liu ka tataˈe, ma na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa, nia ka maˈu ˈasu ˈubani kira kata saungia sa Paul. Ma nia ka saea fuana ngwae ki ana ofoˈa ki, kira ka leka siana fikuˈa neˈe fasi ˈiri kira ke talaˈia sa Paul faˈasi kira ˈuana saena luma ngwae ana ofoˈa ki.

11 Sui ka rodo naˈa maˈi na Aofia ka uu siana sa Paul ka fata ˈuri, “Noaˈa ˈoe kosi maˈu. ˈOke fata falataliˈa naˈa suli nau neˈe ˈi Jerusalem, ma ˈoke baˈa sasi logo ˈunaˈeri ˈi Rom.”

Kira lokoˈi ru fuana saungilana sa Paul

12 Ma ˈi ˈofodangi ti ngwae ana Jiu ki kira ka fiku, ma kira ka lokoˈi ru fuana saungilana sa Paul. Ma kira ka fata alafu noaˈa kira kasi ˈania ta fanga, ma noaˈa kira kasi kwaˈufia ta kafo, leleka ka dao ana kaidaˈi kira ke saungia sa Paul. 13 Sali nia bolo faˈinia fai akwala ngwae ma ka tarenga neˈe kira saungaˈi fiku ana manataˈanga neˈeri. 14 ˈUnaˈeri na ngwae neˈeri ki, kira ka

leka siana fata abu doe ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki, kira ka fata ˈuri, “Kaimili fata alafu noaˈa kami kasi ˈania ta fanga leleka kami ke saungia nama sa Paul. 15 ˈUnaˈeri ma kaumulu faˈinia na ngwae saena fiku taˈi ngwae lokoˈi ru ki, kamu ka kwate alaˈanga fuana ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ki ˈi Rom, fasi ˈiri kira ke talaˈia maˈi sa Paul faˈi kamu. Kamu ka sokeˈe saea kamu oga muke rongo leˈa ana ti alaˈanga laˈu sulia. Bore ma kaimili ke baˈa sasi akaˈu fuana saungilana kaidaˈi nia ke baˈa dao karangi naˈa maˈi.”

16 Bore ma ana kaidaˈi neˈe na ngwai sa Paul nia rongo sulia na lokoˈi ru ˈanga neˈeri, nia leka ˈi luma na ngwae ana ofoˈa ki, ka faˈarongoa ˈani sa Paul.
17 Kaidaˈi sa Paul nia rongoa, nia ka saea maˈi taˈi ngwae ana ofoˈa, ka fata ˈuri fuana, “ˈOke talaˈia kwau na ngwae ˈalako neˈe siana na ngwae ˈinotoˈa ˈoe, osiˈana nia oga ka saea taˈi ru fuana.” 18 Sui na ngwae ana ofoˈa neˈe ka talaˈia na ngwae ˈalako neˈeri siana ngwae ˈinotoˈa kira, ka fata ˈuri, “Na ngwae ba nia tua saena luma ni lokafo ba satana sa Paul neˈe sae nau ku talaˈia maˈi ngwae ˈalako neˈe siamu, osiˈana nia oga saelana taˈi ru fuamu.”

19 Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka dau ana limana na ngwae ˈalako neˈeri ka talaˈia ka taˈi tau kwau, ma ana kaidaˈi taˈifili kera, nia ka fata ˈuri, “Tae neˈe ˈoko oga ˈoke faˈarongo nau ˈani?”

20 Sui na ngwae ˈalako neˈeri ka fata ˈuri fuana, “Ti ngwae Jiu, kira alafafia ka sui naˈa, sali rorodo kike leka maˈi kike gani ˈoe ˈiri ˈoke talaˈia sa Paul laˈu ˈuana na kula neˈe fikutaˈi ngwae lokoˈi ru ki kira fiku ana, fasi ˈiri kike dao mamana toˈona tae ki neˈe nia sasiˈi.
21 Bore ma noaˈa ˈoe kosi roˈosulida, osiˈana fai akwala ngwae ma ka tarenga neˈe kira ago masia fuana saungilana. Osiˈana kira alafu ˈato liu mala fuana noaˈa kira kasi fanga, ma noaˈa kira kasi kwaˈu, leleka kira ke saungia sa Paul. Ma kira sasi akaˈu naˈa, ma na ru neˈe kira masia goˈo neˈe na fatalamu.”

22 Sui na ngwae ˈinotoˈa neˈe ka fata ˈuri fuana ngwae ˈalako neˈeri, “Noaˈa ˈoe kosi faˈarongoa ˈani ta ngwae neˈe ˈoko faˈarongo nau ˈani na ru neˈe.” Sui nia ka kwatea ka leka naˈa ˈana.

Kira kwatea sa Paul siana sa Feliks na ngwae gwaungaˈi

23 Sui naˈa ngwae faˈinaˈonaˈo ana ngwae ana ofoˈa ki, nia ka saea maˈi ro ngwae kira doe ˈi olofana, ka fata ˈuri fuadaroˈo, “Koroˈo ke sasi akaˈu ana ro talangaˈi ngwae ana ofoˈa ki fuana lekaˈa ˈuana fanoa ˈi Sesarea, faˈinia fiu akwala ngwae fuana lekaˈa fafona hos ki, ma ro talangaˈi ngwae ki neˈe kira dau ana sua ki, kira ka sasi akaˈu fuana lekaˈa ana sikona agi rodo saena rodo ˈi taˈena. 24 Kamu ke alua ti hos fuana sa Paul ˈiri ke taˈe ˈi fafoni, ma kamu ke folo leˈa ˈafia, ma kamu ke talaˈia siana sa Feliks na ngwae gwaungaˈi.”

25 ˈUnaˈeri na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ka keresia naˈa alaˈanga fuana sa Feliks ka ˈuri,

26 “Nauˈa sa Kladius Lisias, nau ku kerekere kwau fuamu ˈoe na ngwae ˈinotoˈa sa Feliks. Nau ku alaˈa basi faˈi ˈoe. 27 Na Jiu ki kira daua naˈa ngwae neˈe, ma kira ka karangi saungia. Kaidaˈi nau ku dao toˈona nia na ngwae ˈi Rom, nau ku leka faˈinia ngwae ana ofoˈa nau ki, kami ka laua niaˈa faˈasida.
28 Ma osiˈana nau ku oga nai saiana tae neˈe kira fai fafi nia ˈani, nau ku talaˈia siana na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru Jiu ki. 29 Sui nau ku dao toˈona noaˈa nia kasi sasia goˈo ta ru neˈe bolo fuana kira ka saungia nama kira ka alua saena luma ni lokafo. Na fai fafilana kira sasi goˈo ˈada sulia na taki kira ki talada.
30 Ma kaidaˈi nau ku rongoa Jiu ki kira ˈolea naˈa fuani oro fuana saungilana, nia neˈe nau ku manata ˈuana kwatelana kwau siamu. Ma nau ku faˈarongoa naˈa ngwae ki neˈe kira fai fafia ˈiri kira ke matalangaˈinia ˈi naˈomu, osiˈana ˈaeˈo naˈa neˈe na ngwae gwaungaˈi.”

31 Sui na ngwae ana ofoˈa ki kira ka sasi naˈa sulia na tae neˈe ngwae ˈinotoˈa kira saea. Ma kira ka talaˈia sa Paul ana faˈi rodo neˈeri leleka kira ka dao ana fanoa ˈi Antipatris. 32 Ma ana ruana asoa, na ngwae ana ofoˈa ki neˈe kira fali ˈani ˈaeda, kira ka oli ˈuana luma kira ˈi Jerusalem. Ma na ngwae ana ofoˈa neˈe kira leka fafona hos ki, kira ka daofaˈi liu faˈinia sa Paul. 33 Kira talaˈia ka dao ana fanoa ˈi Sesarea, ma kira ka kwatea naˈa kerekereˈa baera fuana sa Feliks na ngwae gwaungaˈi, ma kira ka faˈasia naˈa sa Paul siana. 34 Ana kaidaˈi neˈe ngwae gwaungaˈi neˈe nia toˈomani na kerekereˈa neˈeri ka sui, nia ka saefiloa sa Paul ˈuana na abaˈi kula ˈi faˈi neˈe nia futa ana. Kaidaˈi nia dao toˈona nia leka maˈi faˈasia Silisia, 35 nia ka fata ˈuri, “Nai baˈa rongo ˈoe ana kaidaˈi ngwae neˈe kira fai fafiˈo ki kika ka dao maˈi.” Sui nia ka kwatea na ngwae ana ofoˈa nia ki kira ka folo leˈa ˈusia sa Paul saena luma gwaroa neˈe sa Herod saungaˈinia.

Na Jiu ki kira fai fafia sa Paul ˈi naˈona sa Feliks

24 Buri ˈana lima asoa ki sui, sa Ananias na ˈingataˈi fata abu ka leka ˈuana fanoa ˈi Sesarea faˈinia ti ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki, ma taˈi ngwae satana sa Tertulus neˈe nia saiana na taki ki. Kira leka maˈi ˈi naˈona sa Feliks na ngwae gwaungaˈi, ma kira ka fai fafia sa Paul. 2 Sui kira ka saea maˈi sa Paul, ma sa Tertulus ka talaˈae ana giosilana fuana sa Feliks ka ˈuri, “Ngwae gwaungaˈi ˈae, na kwaitalaˈiˈanga ˈoe ˈani liatoˈo ˈoko sasia kulu ka toˈo ana aroaroˈanga sulia kala kaidaˈi tau. Ma neˈe ˈoko sasia naˈa ru ˈoro leˈa faolu ki fuamiˈa ngwae Jiu ki. 3 Ma kaimili taˈifau saeleˈa liu fuana ru neˈeri ki, ma kami ka baˈatafe ˈoe liu. 4 Ma noaˈa nau kusi oga liu goˈo ngalilana kaidaˈi keta ˈoe. Ma neˈe nau ku ganiˈo fasi ˈiri ˈoko fafarongo basi maˈi fuana na alaˈanga dokodoko kaimili neˈe nau ku kwatea. 5 Kaimili dao toˈona ngwae neˈe faˈasaetaˈa na ngwae ki. Nia saiana ka sua ngalungalua na Jiu ki saena magalia taˈifau, ma niaˈa ta ngwae ˈaˈana logo ana fikutaˈi ngwae neˈe kira saeda ˈani, ‘Nasarene ki.’
6-7 Ma nia ka iliili logo ˈuana na faˈasualana na Luma Abu God. Kaidaˈi kami lisia ˈunaˈeri, kami ka daua. Ma

kami ka naia fuana matalangaʼilana sulia na taki kami.
18 ʼUnaʼeri sa Lisias ka kwatea fatalana fuana sa tai faʼi-
da neʼe ka toʼo ana ta kwaigiosiʼanga kira ka leka maʼi
siamu. Diʼia ʼoko saefiloa na ngwae neʼe, ʼoke baʼa dao
toʼona ʼamu talamu na ru neʼe kami fai fafia ʼani ki niʼi
mamana.” 9 Ma na Jiu ki logo neʼe kira tua ʼi neʼe, kira
saea na ru neʼe sa Tertulus ka saea nia mamana, ma
kira ka alaʼa giosia logo sa Paul.

Fataʼa ni kwaisuʼusiʼanga sa Paul ʼi naʼona sa Feliks

10 ʼUnaʼeri na ngwae gwaungaʼi neʼe sa Feliks ka
karumia sa Paul ʼiri ka alaʼa, ma sa Paul ka fata ʼuri,
“Nau ku saiana ʼoko kwai matalangaʼi ʼi neʼe ka tau
naʼa maʼi sulia faʼi ngali ʼoro ki, ma nau ku saeleʼa fua-
na na suʼusilaku ʼi naʼomu. 11 Nia ʼiri bolo ʼua faʼinia ak-
wala ma ro asoa buri ʼana neʼe nau ku leka ʼuana ʼi
Jerusalem fuana foʼongaʼa. Diʼia ʼoko saefiloa na ng-
wae ki, ʼoke baʼa tala dao ʼamu toʼona neʼe nau ku fata
mamana. 12 Ma na Jiu ki noaʼa kasi dao goʼo toʼoku
neʼe nau ku kwaingenge faʼinia ta ngwae saena Luma
Abu God, nama kira kasi dao toʼoku neʼe nau ku alun-
gaʼinia ti ngwae ʼi saena luma fuana foʼongaʼa nama
ana ta kula saena fanoa ʼi Jerusalem. 13 Ma noaʼa kira
kasi bolo goʼo fuana kwatelana ta ru fuamu, ʼiri ʼoke
faʼamamana na tae ki neʼe kira fai fafi nau ʼani. 14 Nau
ku saea ru mamana fuamu: Nau ku foʼosia God ba
koʼo kami ki, ʼani dauʼa sulia na ‘Tala ana Aofia’ neʼe
ngwae neʼeri ki kira saea noaʼa kasi mamana. Ma nau
ku faʼamamana ana ru ki taʼifau neʼe sa Moses ma na
profet ki kira keresiʼi saena Kerekereʼa Abu. 15 Ma nau
ku manata fitoʼo ana God diʼia logo kiraʼa, neʼe God ke
baʼa taʼea na ngwae ki taʼifau faʼasia na maeʼa, na ng-
wae leʼa ki ma na ngwae taʼa ki logo. 16 Ma nia neʼe
kwatea nau ku sasi ngangata ʼuana sasilana na ru leʼa
ki, fasi ʼiri noaʼa nau kusi ʼeke laʼu ʼi maana God ma na
ngwae ki.
17 “Ma buri ʼana nau ku leka faʼasia ʼi Jerusalem sulia
bara faʼi ngali, nau ku oli laʼu maʼi ʼi neʼe fuana ngali
maniʼa fuana Jiu ki ma ʼuana kwaisuʼusiʼanga logo.
18 Ma ana kaidaʼi nau ku sasia na ru neʼeri, neʼe kira ka
lisi nau saena Luma Abu God buri ʼana nau ku faʼasuia
naʼa raoʼa ana faʼasikasikaʼanga. Ma noaʼa goʼo ta fiku-
taʼi ngwae faʼinau ana kaidaʼi neʼeri, ma ka noaʼa goʼo
ta ngaluʼa. 19 Bore ma ti Jiu faʼasia abaʼi kula ʼi Asia
neʼe kira tua neʼeri. Ma nia bolo faʼinia kira ka leka lo-
go maʼi ʼi naʼomu, ʼiri kira ke giosi nau diʼia kira saiana
ta ru neʼe nau ku sasia ka rora. 20 Ma na ngwae neʼe ki,
kira saiana kaidaʼi kira giosi nau ʼi naʼona na fikutaʼi
ngwae lokoʼi ru kami Jiu ki, noaʼa kasi dao goʼo toʼona
ta ru neʼe nau ku sasia ka rora. 21 Taʼi ru goʼo neʼe nau
ku saea ʼi neʼeri, sali neʼe ka faʼasaetaʼa ta bali ada
neʼe ʼuri, ‘Kaumulu matalangaʼi nau ʼi taʼena, osiʼana
na faʼamamanaʼanga nau ana ngwae neʼe kira mae
naʼa ki, kira ke baʼa mauri laʼu.’”

22 Sui sa Feliks, ngwae neʼe sai leʼa naʼa ana falafala
sulia na Tala ana Aofia, nia ka saea kira ka mango naʼa.
Ma nia ka fata ʼuri, “Kaidaʼi sa Lisias na ngwae ʼinotoʼa
ana ngwae ni ofoʼa ki ke dao maʼi, nai baʼa faʼasuia na
matalangaʼilamu.” 23 Ma nia ka saea fuana ngwae ana
ofoʼa neʼe tagi sulia sa Paul ʼiri nia kwate ka sakadolaʼa
fuana ana ti kaidaʼi, ma ka alaʼania na kwaima nia ki
saiana kike maa toʼona, ma kike kwate ru goʼo ʼada
fuana.

Sa Feliks faʼinia ʼafe nia kira sailinga fatalana sa Paul

24 Ma buri ʼana bara asoa sui, sa Feliks faʼinia ʼafe nia
ʼi Drusila neʼe taʼi kini ʼi Jiu, kera ka kwaiudui ʼuana sa
Paul ʼiri kera ke sailinga nia. Ma sa Paul ka fata sulia na
faʼamamanaʼanga ana sa Jesus Christ. 25 Bore ma sa
Paul ka fata logo sulia na ʼoloʼoloʼa, ma ka saea neʼe
ngwae ki noaʼa kasi sasi sulia na kwaiogaiʼanga taʼa
ana nonida ki, ma ka fata logo sulia faʼi asoa neʼe God
ke baʼa matalangani na ngwae ki taʼifau. Ma kaidaʼi
kera rongoa naʼa ru neʼeri ki, sa Feliks ka maʼu, ma ka
fata ʼuri, “ʼOke leka naʼa kwau ʼamu. Nai baʼa saeʼo laʼu
maʼi ana ta kaidaʼi matamata neʼe masikwaʼa fuamu.”
26 Ana kaidaʼi neʼeri logo, nia ka fia fasi sa Paul ka kwa-
tea mani fuana. ʼUnaʼeri neʼe nia ka ʼidufaʼi kwate
alaʼanga fuana ʼiri nia ka alaʼa faʼinia sulia kaidaʼi ʼoro
ki.
27 Buri ʼana ro faʼi ngali ki sui, sa Porsius Festus ka le-
ka maʼi ka talafuila sa Feliks na ngwae gwaungaʼi
neʼeri. Bore ma osiʼana sa Feliks ka oga neʼe Jiu ki kira
ka saeleʼa faʼinia, noaʼa nia kasi alaʼani sa Paul ka leka
naʼa ʼana faʼasia saena luma ni lokafo.

Sa Paul gani ʼuana lekaʼa siana tatalafaʼa doe ʼi Rom

25 Ma na uulu asoa ki ʼi buri ʼana sa Festus ka dao
maʼi ka gwaungaʼi ana fanoa ʼi Sesarea, nia ka
leka ʼuana ʼi Jerusalem. 2 Ma na fata abu doe ki, ma na
ngwae faʼinaʼonaʼo Jiu ki, kira ka faʼarongo ʼani na ru
neʼe kira fai fafia ʼani sa Paul ki fuana sa Festus. 3 Ma
kira ka ʼengoa sa Festus ʼiri nia ke kwatea sa Paul ʼua-
na ʼi Jerusalem, osiʼana kira naia naʼa fuana saungilana
sulia tala. 4 Ma sa Festus ka olisi kira ka fata ʼuri, “Sa
Paul nia tua saena luma ni lokafo ʼi Sesarea. Ma noaʼa
kasi tau goʼo ma nai baʼa oli ʼaliʼali logo ʼi neʼeri. 5 Diʼia
nia sasia ta ru ka rora, kamu ke kwatea ngwae faʼi-
naʼonaʼo kamu ki ʼiri kike leka faʼinau ʼuana ʼi Sesarea
ma kira ke alaʼa giosia ʼi neʼeri.”
6 Sui sa Festus ka tua ʼi Jerusalem sulia ta kwalu asoa
nama ta akwala asoa laʼu, sui nia ka oli ʼuana ʼi
Sesarea. Aia, ma na asoa ʼi buri ʼana, sa Festus ka leka
ka tua ana kula ni kwai matalangaʼinga, sui ka saea ki-
ra ka baʼea maʼi sa Paul. 7 Ma ana kaidaʼi sa Paul nia
dao, na Jiu ki neʼe kira leka maʼi faʼasia ʼi Jerusalem, ki-
ra ka uu kalia, ma kira ka fai fafia ʼani ru ʼoro taʼa liu ki
neʼe noaʼa kasi mamana goʼo. 8 Bore ma sa Paul ka fa-
ta ʼani suʼusilana, “Noaʼa nau kusi sasia goʼo ta ru taʼa
neʼe faʼalia na taki kami Jiu ki, ma na Luma Abu God,
nama na tatalafaʼa doe ʼi Rom.”

† *Ti kerekereʼa ʼua ʼadoa verse 7, “bore ma sa Lisias, na ngwae ʼinotoʼa ana fuani oro ki, neʼe leka maʼi ma ka lau balubaluʼa ana faʼasi kaimili.”*

9 Ma osiˈana sa Festus ka oga na Jiu ki kira ka saeleˈa faˈinia, nia ka saefiloa sa Paul ka ˈuri, “ˈOko oga ˈoke leka ˈuana ˈi Jerusalem, fasi ˈiri nai matalangaˈi ˈoe ˈi neˈeri ˈani na ru neˈe kira saea suliˈo?”

10 Sui sa Paul ka olisia ka ˈuri, “Kula ni matalangaˈinga na tatalafaˈa doe ˈi Rom alua niniˈa nau ku uu naˈa ana. ˈI neˈe naˈa neˈe kula neˈe totolia matalangaˈilaku. Noaˈa nau kusi sasia goˈo ta ru rora fuana ngwae ˈi Jiu ki. Ma ˈoko sai leˈa naˈa ana taˈifau. 11 Diˈia nau ku ˈoia na taki ki ma ka totolia neˈe ˈoke matalangaˈi nau fuana maeˈa, noaˈa nau kusi gani ˈuana neˈe nai tafi faˈasia. Bore ma na alaˈanga kira ki neˈe kira fai fafi nau ˈani, noaˈa nia kasi mamana, ˈirai ma nia ˈafitaˈi goˈo fuana ta ngwae neˈe ka kwate nau fuada. Ma nau ku gani ˈuana lekaˈa siana tatalafaˈa doe ˈi Rom fuana matalangaˈilaku.”

12 ˈUnaˈeri sa Festus ka alaˈa faˈinia na ngwae ki neˈe kira ˈafia faˈinia kwai matalangaˈinga. Sui nia ka fata ˈuri fuana sa Paul, “Osiˈana ˈoko gani ˈuana lekaˈa siana na tatalafaˈa doe ˈi Rom, nia leˈa, ˈoke baˈa leka siana.”

Sa Paul nia alaˈa fuana sa Agripa faˈinia ˈi Bernis

13 Buri ˈana bara asoa sui, sa Agripa na tatalafaˈa faˈinia ngwaingwaena nia ˈi Bernis, kera ka dao ˈi Sesarea ˈiri kike maa toˈona sa Festus ma kika kwaloa. 14 Ana kaidaˈi kera tua ˈi Sesarea sulia bara asoa neˈeri, sa Festus ka faˈarongoa sa Agripa ˈani alaˈanga neˈe sulia sa Paul. Nia ka fata ˈuri, “Taˈi ngwae kira alua saena luma ni lokafo kaidaˈi neˈe sa Feliks nia gwaungaˈi maˈi mala kaidaˈi naisi dao ˈua. 15 Ma ana kaidaˈi nau ku leka kwau ˈuana ˈi Jerusalem, na fata abu doe Jiu ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo kira ki, kika alaˈa giosia, ma kira ka gani nau ˈiri nai matalangaˈinia fuana saungilana. 16 Bore ma nau ku fata ˈuri fuada, ‘Noaˈa laˈu na falafala kami ngwae ˈi Rom ki neˈe mike matalangaˈinia ta ngwae ˈi naˈona neˈe nia fata suˈusia ˈi maana na ngwae neˈe kira giosia ki.’ 17 Ma kaidaˈi kira dao naˈa maˈi neˈe ˈi Sesarea, nau ku likotaˈi ku tua fuana rongolada ana kula fuana kwai matalangaˈinga ana ruana asoa, ma nau ku saea maˈi ngwae ana ofoˈa ki kira ka baˈea maˈi na ngwae neˈeri. 18 ˈUnaˈeri, na ngwae neˈe kira fai fafia ki kira ka uu, ma noaˈa kira kasi fai fafia goˈo ˈani ti ru taˈa neˈe nau ku fia fasi kira ke baˈa saea. 19 Ru neˈe kira olisuˈusuˈu naˈa fafia faˈinia neˈe fadalana na foˈosilana God kira faˈinia taˈi ngwae neˈe satana sa Jesus. Sa Jesus neˈeri nia mae naˈa, bore ma sa Paul ka saea fasi nia mauri laˈu. 20 Ma osiˈana noaˈa nau kusi saiana neˈe nau ku malingaˈi faˈuta ana ru neˈe, nau ku saefiloa sa Paul diˈia nia oga ka leka ˈuana ˈi Jerusalem fuana nau ku matalangaˈinia ˈani na ru neˈe ki ˈi neˈeri. 21 Bore ma sa Paul noaˈa kasi alafafia, ma ka gani ˈuana tuaˈa saena luma ni lokafo, ma lekaˈa siana na tatalafaˈa ˈi Rom fasi ˈiri niaˈa talana neˈe ka faˈasaga. Nia neˈe, nau ku saea noaˈa kira kasi lafua faˈasia saena luma ni lokafo, leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe totolia fuana baˈelana siana na tatalafaˈa doe ˈi Rom.”

22 Sui sa Agripa ka fata ˈuri fuana sa Festus, “Nau ku oga logo rongolana ngwae neˈana.”

Ma sa Festus ka olisia ka fata ˈuri, “ˈOke baˈa rongoa naˈa niaˈa rorodo.”

23 Ma ana faˈi asoa ˈi buri ˈana, sa Agripa faˈinia ˈi Bernis kera ka dao maˈi, ma kera ka ruˈufia maˈi na ifi ˈinotoˈa kera ki. Ma kera ka ruˈu saena luma faˈinia na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki saena maˈe fanoa neˈeri. Sui sa Festus ka kwate alaˈanga ˈiri kike talaˈia maˈi sa Paul. 24 Ma sa Festus ka fata ˈuri, “Agripa na tatalafaˈa ˈae, faˈinia na ngwae neˈe kamu fiku maˈi ˈi neˈe ki, kamu lisia na ngwae neˈe satana sa Paul. Na Jiu neˈe kira tua ˈi neˈe Sesarea ki ma na Jiu neˈe kira tua ˈi Jerusalem ki, kira fai fafia niaˈa, ma kira ka ri kira ka gani nau ˈiri nai saungia ka mae. 25 Bore ma kaidaˈi nau ku saefiloa, noaˈa nau kusi dao goˈo toˈona ta tae neˈe nia sasia ka taˈa fuana kike saungia ka mae duˈungana. Bore ma nia ka gani ˈuana ˈiri ke leka siana ngwae tatalafaˈa doe kia ˈi Rom. Nia neˈe nau ku baˈea maˈi siana na ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom. 26 Bore ma noaˈa nau kusi toˈo ana ta ru talingaˈi neˈe nai kerekere sulia na roraˈa ngwae neˈe fuana na ngwae tatalafaˈa doe. Niniˈa nau ku talaˈia maˈi siamu ˈi taˈena kwala Agripa na ngwae tatalafaˈa, ˈiri muke kwaiˈafi aku fuana daoˈa toˈona ta ru mamana fuana keresilana. 27 Osiˈana noaˈa kasi leˈa fuana nau ku kwatea kwau ta ngwae neˈe tua saena lokafo fuana ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom, diˈia noaˈa naisi faˈataˈi madako ana manataˈanga ki neˈe kira giosia ˈani.”

Sa Paul suˈusia niaˈa ˈi naˈona sa Agripa

26 Sa Agripa ka fata ˈuri fuana sa Paul, “Nia bolo goˈo ˈana fuana ˈoko faˈarongo kaimili ˈania manatamu.”

Ma sa Paul ka taga na limana ka faˈataˈinia neˈe nia alaˈa, ma ka suˈusi nia ˈuri, 2 “Kwala Agripa na ngwae tatalafaˈa ˈae, nau ku saeleˈa goˈo ˈaku, osiˈana nau ku totolia nai faˈarongo ˈoe ˈani na suˈusilaku ˈani na ru neˈe Jiu ki kira fai fafi nau ˈania. 3 Nau ku saeleˈa ka tasa, osiˈana ˈoko sai leˈa ana falafala kia Jiu ki faˈinia na olisuˈusuˈunga kia ki. Ta neˈe nau ku gani ˈoe, fasi ˈiri ˈoke fafarongo nau basi faˈinia mabetauˈa.

4 “Ma na Jiu ki taˈifau kira saiana malitaku ˈita maˈi ana tiˈitiˈilaku. Kira ka saiana na maurilaku ˈi fanoa nau, ma buri ˈana laˈu ˈi neˈe ˈi Jerusalem. 5 Ma kira ka saiaku ka tau naˈa maˈi, ana etangilana nauˈa ta ngwae ana fiku taˈi ngwae neˈe kira faˈangasia naˈa foˈosilana God ˈani falafala Jiu ki. Ma kira saea na fiku taˈi ngwae neˈeri ˈani, ‘Farasi ki.’ Fuila kika leka maˈi ˈi neˈe ˈiri kike fata faˈamamana sulia ru neˈeri ki, diˈia kira maˈudi. 6 Ma niniˈa nau ku uu naˈa ˈi neˈe fuana na matalangaˈilaku, osiˈana nau ku kwaimasi naˈa ana ru neˈe God nia eta fataˈa ˈani fuana koˈo kia ki. 7 Ma nia naˈa neˈe ru ba na akwala ma ro fuuˈi ngwae kia ki kira kwaimasi ˈuana ngalilana, kaidaˈi kira foˈosia God sulia asoa ma na rodo. Kwala Agripa, osiˈana na fitoˈonga neˈe nau ku kwaimasi naˈa ana neˈe ngwae ˈi Jiu ki kira ka fai fafi nau! 8 Ma faˈuta neˈe ka ˈafitaˈi fuamuˈa ng-

wae ˈi Jiu ki fuana faˈamamanaˈanga ana God neˈe nia saiana taˈelana ngwae mae ki?
9 “Ma ˈi naˈo maˈi, nauˈa talaku nau ku ngangata fuana nau ku sasia na ru ki taˈifau neˈe totolia nau ku takalongaˈinia na fikutaˈi ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus ngwae ˈi Nasaret. 10 Na ru neˈeri neˈe nau ku sasi ˈi Jerusalem. Nau ku ngalia naˈa ngasingasiˈanga faˈasia na fata abu doe ki, ma nau ku alua ngwae ˈoro God ki saena luma ni lokafo. Ma ana kaidaˈi kira matalangaˈinida fuana maelada, nau ku ala logo fafia. 11 Ana kaidaˈi ˈoro ki, nau ku liu ku nangasida saena luma fuana foˈongaˈa ki, ma nau ku ili ˈuana suˈungaˈilada, fasi ˈiri kike danga ˈania naˈa faˈamamanaˈanga kira ki. Ma osiˈana nau ku saetaˈa liu fuada, nau ku leka logo ˈuana fanoa matamata ki fuana faˈakaisilada.
12 “Ma duˈungana ru neˈeri, nau ku leka ˈuana ˈi Damaskas. Nau ku ngalia na kerekereˈa ki faˈasia na fata abu doe ki fuana daulana na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus. 13 Kwala Agripa, kaidaˈi kami leka sulia tala tofongana asoa, nau ku lisia na taˈi ngwasinasina ˈanga neˈe rara ka liufia na madakolana sina, ma nia rara maˈi faˈasia saena mamanga ka leka kalikali nau faˈinia na ngwae neˈe kami leka ki. 14 Ma kaimili taˈifau goˈo neˈe kami ˈasi ˈi ano, ma nau ku rongoa taˈi lingalingaˈi ru ka fata ˈuri fuaku ˈani alaˈanga ngwae Jiu, ‘Saul, Saul! Faˈuta neˈe ˈoko faˈakaisi nau? ˈOko nonifii ana kaidaˈi ˈoko tataˈe sauli nau, diˈia na buluka nia nonifii kaidaˈi neˈe nia bulia maana sua ana na ngwae neˈe ka talaˈia.’ 15 Ma nau ku fata ˈuri fuana, ‘Araˈi ˈae, ˈaeˈo sa tai niniˈa?’ Ma na Aofia ka fata ˈuri, ‘Nauˈa sa Jesus, na ngwae neˈe ˈoko faˈakaisia. 16 Tataˈe naˈa. Nau ku faˈataˈi fuamu, ma nau ku fili ˈoe, fasi ˈiri ˈoke rao fuaku. Ma ˈoko faˈarongoa ngwae ki laˈu ˈani na ru neˈe ˈoko lisiˈi aku ki ˈi taˈena, ma ti ru laˈu neˈe nai baˈa faˈataˈinia fuamu. 17 Nau ku asungaˈiniˈo siana na ngwae ˈi Israel ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, ma nau ku tagi suliˈo fasi ˈiri noaˈa kira kasi saungiˈo. 18 Nau ku asungaˈiniˈo fuada fasi ˈiri ˈoko bulasida faˈasia na rorodoˈa ˈuana madakolaˈa, faˈasia na ngasingasiˈanga sa Saetan ˈuana God. Ma God ke baˈa rufuanata ana taˈangaˈa kira ki. Duˈungana kira faˈamamana aku, God ke baˈa alu kira na ngwae nia ki faˈinia na ngwae ki taˈifau neˈe God nia filida.’
19 “Aia, kwala Agripa na ngwae tatalafaˈa ˈae, nau ku roˈo naˈa sulia na faˈataˈinga ba nau ku lisia faˈasia ˈi langi. 20 Etana nau ku leka ˈi Damaskas, sui ˈi Jerusalem, ma ˈafutana ˈi Israel taˈifau, sui siana na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, nau ku faˈarongo ˈani ˈiri kira ka kakari alifaˈi faˈasia taˈangaˈa kira ki, ma kira ka abula ˈuana God ma fuana sasilana na ru leˈa ki ˈiri ke faˈataˈinia kira kakari alifaˈi mamana. 21 Ma duˈungana na ru neˈeri, na Jiu ki kira ka dau nau kaidaˈi nau ku tua saena Luma Abu God, ma kira ka iliili ˈuana saungilaku. 22 Bore ma ka leka maˈi ka dao ana faˈi asoa ˈi taˈena, God naˈa neˈe nia ˈafi nau. Ma nau ku faˈarongoa na ngwae ki taˈifau, fuana ngwae tiˈitiˈi ki, ma ngwae ˈinotoˈa ki logo. Ma na ru neˈe nau ku saeˈe ki, niˈi logo ba na profet ki ma sa Moses kira saea ke baˈa dao maˈi. 23 Kira saea na ngwae filia God ke baˈa nonifii ma ka mae, ma niaˈa logo na ngwae etaeta ke tataˈe faˈasia na maeˈa, fasi ˈiri nia ke faˈarongo ˈani madakolana mauriˈa firi fuana ngwae Jiu ki ˈi naˈo, ma fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki logo.”
24 Ma kaidaˈi sa Paul ka alaˈa ˈua suli nia ˈunaˈeri, sa Festus ka ri fuana ka ˈuri, “Paul ˈae, ˈoko bolebole ˈa lala neˈana kwa! Na sai ˈi ruˈanga doe ˈoe neˈe faˈabaniˈo.”
25 Ma sa Paul ka olisia ka ˈuri, “Ngwae gwaungaˈi ˈae, noaˈa nau kusi bolebole ˈa laˈu niniˈa! Na alaˈanga niniˈa nau ku saeˈe ki niˈi mamana ma ka saga taˈifau. 26 Nau ku saiana nai fata noniraˈa goˈo ˈaku fuana sa Agripa na ngwae tatalafaˈa, osiˈana nia sai goˈo ˈana ana na ru neˈe ki. Nia ka rongo sulia na ru neˈe ki taˈifau neˈe fuli ana sa Jesus, osiˈana ru neˈe fuli ana sa Jesus ki noaˈa ˈiri fuli laˈu ana ta kula ago. 27 Aia, Agripa na ngwae tatalafaˈa ˈae, ˈuri ma ˈoko faˈamamana na alaˈanga profet ki? Nau ku saiana ˈoko faˈamamana ani.”
28 Sui sa Agripa na ngwae tatalafaˈa ka fata ˈuri fuana sa Paul, “Ana kala kaidaˈi dokodoko ˈunaˈeri goˈo neˈe, ˈoko fia fasi ˈoke baˈa kwatea nai faˈamamana ana sa Jesus na Christ?”
29 Sa Paul ka olisia ka ˈuri, “Sui bore ˈana kaidaˈi dokodoko, nama na kaidaˈi ka tau, nau ku foˈo fuamu ma fuana ngwae ki taˈifau neˈe kira tua ˈi neˈe ma kira ka fafarongo nau taˈena, fasi ˈiri muke diˈia logo nauˈa. Fadalana neˈe, kamu ke faˈamamana ana sa Jesus Christ, bore ma noaˈa nau kusi oga neˈe muke tua saena luma ni lokafo diˈia nauˈa.”
30 Sui na ngwae tatalafaˈa, ma ˈi Bernis, faˈinia sa Festus na ngwae gwaungaˈi, ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira tua faˈinida, kira ka tataˈe, ma kira ka leka naˈa ˈada. 31 Ma ana kaidaˈi kira leka naˈa kwau ˈada, kira ka fata ˈuri fuada kwailiu, “Na ngwae neˈe noaˈa kasi sasia goˈo ta ru neˈe bolo fuana nia ka maelia nama kira ka alu nia saena luma ni lokafo.”
32 Ma sa Agripa ka fata ˈuri fuana sa Festus, “Na ngwae neˈe totolia ˈoke logea naˈa, diˈia noaˈa nia kasi gani ˈuana na lekaˈa siana na ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom.”

Sa Festus kwate sa Paul ka leka ˈuana ˈi Rom

27 Ma kira manata ˈuana ˈiri kami ke toˈofolo naˈa ˈuana ˈi Rom saena abaˈi kula ˈi Itali. Kira ka kwatea sa Paul faˈinia ti ngwae neˈe kira firiˈida ki, fuana sa Julius na ngwae ˈinotoˈa na ngwae ana ofoˈa ki ˈi Rom neˈe kira saea ˈani “Ngwae ana ofoˈa na ngwae tatalafaˈa doe.” 2 Sui kami ka raˈe saena faka faˈasia na fanoa ˈi Adramitium, neˈe sasi akaˈu fuana lekaˈa ˈuana loboa ki kalia abaˈi kula ˈi Asia. Ma sa Aristakus, na ngwae ˈi Tesalonika saena abaˈi kula ˈi Masedonia, ka leka logo faˈi kaimili. Ma kaimili leka naˈa faˈasia fanoa ˈi Siseria. 3 Ma faˈi asoa buri ˈana, kami ka dao naˈa ana fanoa ˈi Saedon. Ma sa Julius ka saeleˈa faˈinia sa Paul, ma ka alaˈania ka leka fuana lisilana kwaima nia ki ˈiri kira ke kwatea tae ki neˈe nia boˈoboˈo ˈuana. 4 Sui kami ka leka faˈasia ˈi neˈeri, ma kami ka liu nunufana

bubunga ˈi Saeprus, osiˈana na iru nia tataˈe maˈi ˈi naˈona faka. 5 Sui kami ka toˈofolo naˈa ana na loboa neˈe karangia abaˈi kula ˈi Silisia ma ˈi Pamfilia ki, ma kami ka leka maˈi ˈuana ˈi Mira, fanoa doe saena abaˈi kula ˈi Lisia. 6 ˈUnaˈeri sa Julius, na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa neˈeri, ka dao toˈona na faka faˈasia ˈi Aleksandria neˈe ke baˈa leka ˈuana ˈi Itali, ma nia ka alu kaimili saena faka neˈeri.

7 Sui kami ka sarafaˈinia liu lekaˈa sulia bara asoa, ma kami ka dao toˈona ˈafitaˈiˈanga doe ana lekaˈa ana asoa neˈeri ki, sui leka maˈi kami ka dao bolo faˈinia fanoa ˈi Kinidus. Ma noaˈa kami kasi leka naˈa ana bali neˈeri, osiˈana na iru raˈe maˈi ˈusi kaimili. Ma kami ka gali ana ngongora ˈi Salmone, ma kami ka liu ˈi nunufana bubunga ˈi Krit. 8 Sui kami ka usuli toli maˈi ma ka ˈafitaˈi tiˈitiˈi, kami ka dao ana lauˈua kira saea ˈani Lauˈua Leˈa, neˈe noaˈa kasi tau goˈo faˈasia maˈe fanoa ˈi Lasea.

9 Na asoa ˈoro ki neˈe sui naˈa ˈi neˈeri, osiˈana kami loloselo saulia na iru naˈa ana kaidaˈi neˈeri. Kaidaˈi neˈeri logo faˈi asoa doe kira Jiu ki fuana manata logelana taˈangaˈa ki liu ka sui naˈa, ma kaidaˈi fuana kauburu ka talaˈae naˈa, ma ka ˈafitaˈi naˈa fuana kami ka daofaˈi liu ana lekaˈa, ˈasu ˈubani na faka kata kuru ana kaidaˈi neˈe iru nia doe. Nia neˈe, sa Paul ka fata ˈuri fuada, 10 “Reala kwa, nau ku lisia ana lekaˈa neˈe kulu faˈasia ˈi neˈe ke baˈa ˈafitaˈi liu, ma na asi ke baˈa faˈalia na faka neˈe faˈinia na ru neˈe ki ˈi saena. Ma ti ngwae akulu kike baˈa mae logo.”

11 Bore ma na ngwae ˈinotoˈa ana ngwae ana ofoˈa ki ka faˈamamana lala ana ngwae neˈe ˈaˈana fuana faka faˈinia na ngwae neˈe nia toˈo ana faka neˈeri kera saea. Ma noaˈa nia kasi faˈamamana ana fatalana sa Paul. 12 Ma na lauˈua neˈe kami dau ana noaˈa kasi leˈa fuana dauˈa ana kaidaˈi ana unuˈi gwariˈa. Nia neˈe, ˈorolana ngwae kira ka oga ˈada lekaˈa laˈu ˈi asi fasi ˈiri kami ka dao ˈi Finiks, diˈia nia talangwaraˈu, fasi ˈiri kami ke mamalo ˈi neˈeri ana kaidaˈi ana unuˈi gwariˈa. Osiˈana ˈi Finiks neˈe na lauˈua ana bubunga ˈi Krit neˈe ago faˈasia na iru ana kaidaˈi neˈeri.

Na kauburu dao saena asi

13 Aia, ma ana kaidaˈi neˈe iru nia talaˈae ka ufi maˈi ˈi gwauna bubunga, ma na ngwae ki kira fia fasi kira totolia fuana sasilana na ru neˈe kira oga. Nia neˈe, kira ka lafua na gwalu saena faka, kira ka talaˈae lekaˈa naˈa usulia na nununa na bubunga ˈi Krit. 14 Ma noaˈa kasi tau goˈo, na iru doe neˈe kira saea ˈani, “Ara Toli” ka kwaˈi, ma ka lala ufiufi naˈa maˈi fafona tolo ma ka susu naˈa. 15 Ma ka toˈea naˈa faka, ma ka ˈafitaˈi liu fuana sagalana sulia na iru, ma kami ka maruku naˈa ma mika alaˈania naˈa faka ˈiri na iru ka babalangaˈi nia naˈa ˈana faˈasia ˈi Krit. 16 ˈIu, ma kaidaˈi kami liu kwau nununa bubunga ˈi Kauda, kira lafua baru saena faka, sui bore ˈana nia ka ˈafitaˈi. 17 Ma kira ka lobi faˈangasia logo faka ˈasu ˈubani nia kata foga. Ma kira ka faˈakosoa na ˈaba selo doe neˈe kira loloselo ˈani ˈiri na iru ka ufi babalangaˈinia naˈa faka neˈe ˈania, osiˈana kira maˈu ara kata sarangaˈinida ˈi ˈaˈe one karangia ˈi Libia. 18 Sui na iru ka iru talau goˈo ˈana ka doe liu, ma ana ruana asoa, kira ka ˈui ˈania ti ludaˈa faˈasia saena faka. 19 Ma ana faˈi asoa ˈi buri, kira ka ˈui ˈania ti ru laˈu ana faka saena asi. 20 Sulia faˈi asoa ˈoro ki neˈe noaˈa kami kasi lisia naˈa sina nama ta faˈi bulubulu bore, ma na iru ka ngasingasiˈa liu. Sui kaimili ka fia fasi noaˈa kami kasi mauri naˈa.

21 Bore ma sulia kala kaidaˈi tau naˈa, na ngwae ki noaˈa kira kasi ˈania ta fanga, sa Paul ka taˈaˈe ka uu ˈi naˈoda, ma ka fata ˈuri, “Reala kwa, faˈuta neˈe noaˈa kamu kasi roˈo goˈo sulia na ru ba nau ku saea fuaumulu, noaˈa kulu kasi leka faˈasia ˈi Krit? Diˈia kaumulu roˈo sulia na fatalaku, noaˈa kulu kasi dao goˈo toˈona na ˈafitaˈiˈanga neˈe. 22 Bore ma kaidaˈi neˈe, nau ku saea naˈa fuaumulu noaˈa kamu kasi maˈu! Osiˈana noaˈa ta ngwae aumulu kasi mae, taˈifilia na faka neˈe goˈo neˈe ke baˈa taˈa. 23 Nau ku saiana ru neˈeri ki, osiˈana ana faˈi rodo ba sui kwau na ˈainsel God, neˈe nau ku tua fuana ma nau ku foˈosia, nia leka maˈi siaku. 24 Ma nia ka fata ˈuri, ‘Paul ˈae, noaˈa ˈoe kosi maˈu! DuˈungaNa ˈoke baˈa uu ˈi naˈona na ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom. Ma God ke baˈa ˈafia na ngwae neˈe kira leka faˈiniˈo ki ˈiri noaˈa kira kasi mae, osiˈana na kwaiˈofeˈanga nia fuamu.’ 25 Ta neˈe ngwae ki, noaˈa kamu kasi maˈu! Sulia nau ku fitoˈo naˈa ana God ke baˈa sasi ˈunaˈeri naˈa diˈia ba na ˈainsel nia saea fuaku. 26 Bore ma na asi ke baˈa olongaˈi kulu ana ta taˈi bubunga laˈu.”

27 Ma na kauburu ka kwaˈi kaimili naˈa saena asi neˈeri sulia akwala ma fai faˈi rodo, na iru ka ufi saulungaˈinia naˈa faka saena kula ˈato naˈa ana asi Mediterenia. Ma ka bolo naˈa faˈinia tofongana na rodo, na ngwae neˈe kira rao saena faka kira ka fia fasi kaimili karangi dao naˈa ˈi sara. 28 Kaidaˈi kira manata ˈunaˈeri, kira ngalia naˈa kwalo neˈe kira firiˈia na fau kulu maana, kira ka ˈui ˈania saena asi ˈuana ˈoitoˈolana kula neˈeri fuana kira ka saiana neˈe nia dao karangia naˈa ˈi sara. Ma kaidaˈi kira ˈoitoˈo ana ˈani kula neˈeri, nia ˈato ka bolo faˈinia ro akwala tafanga ki. Sui noaˈa kasi tau, kira ka ˈui laˈu ˈani kwalo neˈeri, ma kira dao toˈona kula neˈeri akwala ma lima tafanga ki naˈa ana ˈatolana. 29 Ana kaidaˈi kira dao toˈona ˈunaˈeri, kira ka maˈu ˈasu ˈubani na faka kata raˈe ˈi fafona ta fau. Nia neˈe kira ka ˈui ˈania fai gwalu ki faˈasia burina na faka, ma kira ka foˈo naˈa ˈuana na dangi. 30 Ma ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae neˈe kira rao saena faka ki, kira oga kike tafi faˈasia na faka, kira ka faˈakosoa naˈa baru saena na asi, kira ka soke fasi kira leka fuana kike ˈui ˈania laˈu ti gwalu faˈasia ˈi maana na faka. 31 Ma sa Paul ka fata ˈuri fuana ngwae ana ofoˈa ki faˈinia na ngwae ˈinotoˈa kira, “Diˈia na ngwae rao neˈe ki noaˈa kira kasi tua saena faka, noaˈa kamu kasi mauri.” 32 Kaidaˈi ngwae ana ofoˈa ki kira rongoa, kira ka siki muusia naˈa kwalo ana baru faˈasia na faka fasi ˈiri ka leka naˈa ˈana.

33 Kaidaˈi nia karangi ka dangi naˈa, sa Paul ka ˈengo kira ˈiri kika ˈania ta fanga nia ka fata ˈuri, “Na akwala

ma fai asoa ki neˡe sui naˡa kwau kamu ka tua kwaimasi ma noaˡa kamu kasi ˡania ta ru. 34 Ma nau ku gani kaumulu naˡa, muke ˡani ti fanga, fasi ˡiri muke ngasingasiˡa ˡasu ˡubani kamu kata mae. Ma nau ku saea fuamuˡa neˡe noaˡa kamu kasi nonifii goˡo sui bore ˡana na kauburu neˡe ka kwai kulu.” 35 Buri ˡana nia saea ru neˡeri, sa Paul ka ngalia na beret, ma ka baˡatafea God ˡi naˡoda, sui ka ngiia, ma ka ˡania. 36 Kaidaˡi kira lisia naˡa, kira ka falataliˡa ma manatada fiˡi tua nene, ma kira fiˡi fanga. 37 Kaimili ro talangaˡi ma fiu akwala ma ono ngwae ki neˡe kami tua saena faka. 38 Ma ˡi buri ˡana ngwae ki taˡifau kira fanga kika abusu naˡa, kira ka ˡui ˡania laˡu na ludaˡa ki taˡifau neˡe kira saea ˡani witi ki saena asi, fasi ˡiri neˡe faka ka sasala.

Na faka raˡe naˡa ˡi sara

39 Ana kaidaˡi nia dangi naˡa maˡi, na ngwae neˡe kira rao saena faka noaˡa kira kasi lia saiana ˡi faˡi neˡe kira dao ana. Kira lisia na lauˡua ana busu one, ma kira ka manata diˡia ka talangwaraˡu kira ka leka ˡani faka ˡuana na busu one neˡeri. 40 Ma kira ka siki muusia naˡa gwalu ki, kira ka kanusua ˡada saena asi. Ma ana kaidaˡi neˡeri logo, kira ka logea naˡa kwalo neˡe kira firi fafia ˡani na fote ni faˡasagalana na faka. Sui kira ka taga naˡa ˡaba selo ni loloseloˡanga ˡi maana faka, ˡiri na iru ke ufi ma ke laetaˡinia na faka ˡuana ˡi sara. 41 Aia, ana kaidaˡi kira sasi ˡua faˡinia na ru neˡeri ki, na faka neˡe ka olongaˡinia naˡa ˡi fafona na busu one fafona mai, ma na maana faka ka raˡe naˡa ˡi sara ˡana ˡunaˡeri, ma na burina faka ka madiko naˡa ana nafo.

42 ˡIu, ma ana kaidaˡi neˡeri, na ngwae ana ofoˡa ki kira ka lokoa naˡa saungilana ngwae neˡe kira firi fafida ki, ˡasu ˡubani ti ngwae ada kira kata ˡaranga ˡi sara, ma kira ka tafi. 43 Ma osiˡana na ngwae ˡinotoˡa ana ngwae ana ofoˡa ki nia oga ka faˡamauria sa Paul, nia ka fata luida noaˡa kira kasi sasia ru neˡeri, ma nia ka saea kira ka logeda, ma ka saea logo fuana na ngwae neˡe kira saiana ˡarangaˡanga ki kira ka lofo saena asi, fasi ˡiri kira ke ˡaranga ˡi sara ˡi naˡo. 44 Ma bali ana ngwae kira ka ˡisi kwau ˡi buri, nia ka saea kira ke dau kwau ana reba ˡai ki neˡe madiko ana faka ˡiri kira ke ˡaranga kwau ˡi fafoni. Aia, kami sasi ˡunaˡeri neˡe kwate ma kami ka mauri, ma kami ka dao ˡi sara.

ˡI Malta

28 Ma kaidaˡi kami dao naˡa ˡi sara, kami fiˡi dao toˡona na bubunga neˡe kami dao ana kira saea ˡani ˡi Malta. 2 Na ngwae ˡi neˡeri ki, kira kwaima liu fuaimili. Ma ana kaidaˡi neˡeri logo neˡe na uta toˡo, ma ka gwari liu, ma kira ka fiku maana mafula, ma kika kwalo kami taˡifau. 3 Ma ana kaidaˡi sa Paul ka gonia na fofo rara ˡai ˡuana alulana saena mafula, taˡi faˡi malo ka ruˡu maˡi faˡasia na fofo rara ˡai neˡeri ki osiˡana na ˡakoˡakolana mafula, ma ka ˡala tatara ana limana sa Paul, ma ka noaˡa kasi karasu. 4 Kaidaˡi ngwae ana fanoa neˡeri kira lisia na faˡi malo neˡe nia dau tatara ana limana sa Paul, kira ka fata fuada kwailiu, “Na ngwae neˡe, ngwae sau ngwae niniˡa, ma na god neˡe satana ‘Duˡunga’ ma noaˡa nia kasi oga nia ka mauri, sui bore ˡana nia ka mauri maˡi faˡasia saena asi.” 5 Bore ma sa Paul ka nangataˡinia na malo neˡe dau tatara ana limana ˡuana saena mafula, ma noaˡa ta ru kasi sasia goˡo. 6 Ma kira ka lialia fasi limana sa Paul kata ubu, ma noaˡa kasi ˡasia likotaˡi goˡo ˡi ano, ma ka mae. Sui kaidaˡi kira kwaimasi ka tau, ma noaˡa ta ru kasi sasia, kira ka rokisia manatada kira ka ˡuri, “Na ngwae neˡe, nia ta god!”

7 Ma na kula neˡeri noaˡa kasi tau goˡo faˡasia na ano sa Publius na ngwae gwaungaˡi ana bubunga neˡeri. Nia ka kwalo leˡa liu aimili, ma kami ka tua faˡinia sulia uulu asoa ki. 8 Ma ana kaidaˡi neˡeri, na maˡa sa Publius ka mataˡi ˡani ˡakoˡakoˡanga, ma nia ka laetaˡinia ˡabu. Ma sa Paul ka ruˡu siana saena agi luma nia, ma ka foˡo, ma ka alua limana fafia, ma nia ka ˡakwa naˡa. 9 Kaidaˡi neˡe ngwae ki kira lisia na ru neˡeri, na ngwae mataˡi ki taˡifau saena bubunga neˡe, kira ka leka logo maˡi siana sa Paul, ma nia ka gurada. 10 Na ngwae ki kira ka kwatea naˡa ru ˡoro ki fuaimili. Ma kaidaˡi kami sasi akaˡu ˡuana lekaˡa saena faka, kira ka alua naˡa na ru ˡoro neˡe kami boˡoboˡo ˡuani ki fuana lekaˡa kami.

Faˡasia ˡi Malta kira ka leka ˡuana ˡi Rom

11 Buri ˡana uulu madamo ki sui naˡa, kami ka leka saena faka neˡe ˡita maˡi faˡasia ˡi Aleksandria. Ro gwari ˡai kala ki neˡe kira saea ˡani sa Kasto ma sa Polaks neˡe kira ˡinia ˡi maana na faka neˡeri. Na faka neˡe nia tua logo ˡi Malta ana kaidaˡi ana unuˡi gwariˡa. 12 Ma kami ka dao ana fanoa ˡi Sirakus, ma kami ka tua ˡi neˡeri sulia uulu asoa ki. 13 Ma ˡita ˡi neˡeri, kami ka leka mika dao ˡi Regium. Faˡi asoa ˡi buri ˡana, na iru ka iru ˡalaˡa maˡi, ma ro asoa ki sui kami ka dao ana maˡe fanoa ˡi Puteoli. 14 Kami ka dao toˡona ti ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus kira tua ˡi neˡeri, ma kira ka gani kaimili ˡiri mike tua faˡinida sulia ta fiu asoa. Sui, kami fiˡi leka ˡuana ˡi Rom sulia tala ˡi tolo. 15 Ma ti ngwae neˡe kira faˡamamana neˡe kira tua ˡi Rom, kira rongoa kami dao naˡa, kira ka leka maˡi maˡakwali kaimili ana ro maˡe fanoa neˡe kira saea ˡani “Usiˡa ˡi Apius” ma “Uulu Luma fuana Ngwae Kwaita ki.” Ma kaidaˡi sa Paul ka lisida, nia ka baˡatafea God, ma nia ka falataliˡa ma manatana ka babatoˡo.

ˡI Rom

16 Kaidaˡi kami dao ˡi Rom, kira ka alaˡania sa Paul ka tua ˡana taˡifilia saena luma faˡinia taˡi ngwae ana ofoˡa ˡiri ka folo ˡusia.

17 Kami dao mika tua naˡa sulia uulu asoa ki sui, sa Paul ka saea maˡi na ngwae faˡinaˡonaˡo Jiu ki neˡe kira tua ˡi Rom fuana na alaˡanga fikuˡa. Kaidaˡi kira fiku maˡi ka sui, nia ka fata ˡuri fuada, “Ngwaefuta nau kina ngwae ana ˡi Jiu, noaˡa nau kusi sasia goˡo ta ru taˡa fuana ngwae kulu ki, ma noaˡa nau kusi faˡalia goˡo na falafala kia ki neˡe kulu ngalia faˡasia na koˡo kia ki. Ma

faˈinaˈonaˈo Jiu ki firiˈi nau ˈi Jerusalem, ma kira ka kwate nau fuana ngwae ˈi Rom ki. 18 Ma kaidaˈi na ngwae Rom ki kira saefilo nau, kira ka oga logelaku faˈasia saena luma ni lokafo, osiˈana noaˈa kira kasi dao goˈo toˈona ta roraˈa neˈe nau ku sasia ka bolo fuana nau ku mae duˈungana. 19 Bore ma kaidaˈi na Jiu ˈi neˈeri ki kira lokoa noaˈa kira kasi alafafia, nau ku gani ˈuana lekaˈa siana na ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom. Noaˈa nau kusi leka laˈu maˈi ˈi neˈe, ˈiri nai giosia na ngwae kia ki ˈani ta ru. 20 Nia neˈe, nau ku sae kaumulu maˈi, ˈiri nau ku lisi kaumulu, ma nau ku alaˈa faˈi kaumulu. Osiˈana kira firiˈi nau ˈani kwalo sene neˈe duˈungana nau ku faˈamamana ana ngwae neˈe na ngwae ˈi Israel ki kira kwaimasi ana ˈani fitoˈonga, nia dao naˈa.”

21 Sui na Jiu neˈeri ki kira ka olisia sa Paul kika ˈuri, “Noaˈa ta kerekereˈa kasi dao goˈo aimili suliˈo faˈasia ˈi Judea, nama ta ngwae ana ngwae asina kia ki neˈe kira leka maˈi faˈasia ˈi neˈeri faˈinia ta faˈarongoˈanga ma noaˈa kira kasi saea nama ta ru taˈa suliˈo. 22 Bore ma kaimili oga rongolana na manatamu osiˈana kami saiana saena fanoa ki taˈifau na ngwae ki kira fata ˈeˈe lala sulia na ngwae faˈamamana neˈe ˈoko ˈado fiku faˈinida.”

23 Ma kira ka ˈolea naˈa asoa faˈinia sa Paul, ma na ngwae ˈoro ki kira ka leka maˈi ana asoa neˈeri ˈuana kula neˈe sa Paul nia tua ana. Ma nia talaˈae ˈofodangi leleka ka rodo, nia faˈamanata, ma ka kwatea naˈa alaˈanga sulia na mauriˈa neˈe God ke gwaungaˈi fafia fuada. Ma nia ka iliili ˈuana rokisilana manatada sulia sa Jesus neˈe ngwae filia God neˈe niˈi saena na taki sa Moses ki faˈinia na kerekereˈa na profet ki. 24 Ma ti ngwae ada, kira ka faˈamamana sulia na fatalana, bore ma ti ai ada noaˈa kira kasi faˈamamana. 25 Ta neˈe kaidaˈi kira leka naˈa ˈada, kira ka olisuˈusuˈu safitada kwailiu buri ˈana sa Paul nia saea alaˈanga ˈisi neˈe, “Na Anoˈi ru Abu ka fata leˈa liu ana profet Aesea fuana koˈo kamu ki, 26 ba ka ˈuri,

‘Aesea leka, ˈoko saea fuana ngwae nau ki ko ˈuri: Kamu ke fafarongo, ma muke fafarongo, bore ma noaˈa kamu kasi saiana faˈarongoˈa God.

Ma kamu ke lia, ma muke lia, bore ma noaˈa kamu kasi lisia tae neˈe God sasia fuamuˈa.

27 Osiˈana neˈe manatamuˈa nia oˈeoˈela, ma muke bokota na alingamuˈa, ma muke bokota logo na maamuˈa.

ˈAsu ˈubani maamuˈa kata lisia, nama alingamuˈa kata rongoa, ma na manatamuˈa kata malingaˈinia fatalana God, ma muka faˈitaˈi maˈi ˈuana ma nia ka gura kamu.’” †

28-29 Sui sa Paul ka faˈasuia laˈu na fatalana ka ˈuri, “Nau ku oga muke saiana neˈe na mauriˈa neˈe God ke kwatea, niaˈa logo fuana na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. Kiraˈa bore kike toˈo logo ana!”

30 Ma sa Paul ka tua sulia ro faˈi ngali laˈulaˈu ki ana luma neˈe nia folia. Ma ana luma neˈeri, nia ka kwaloa na ngwae neˈe kira leka maˈi siana ki fuana lisilana. 31 Ma nia ka faˈatalo ˈania na ˈInotoˈanga God, ma ka faˈamanata sulia na Aofia sa Jesus Christ ˈani fata noniraˈanga, ma noaˈa ta ngwae kasi luia faˈasia faˈataloˈanga.

† *28:27 Aesea 6:9-10*

Rom

Kaidaˡi sa Paul nia keresia na buka neˡe, nia oga ke ala ˡania ngwae faˡamamana ki kike saiana neˡe nia oga liua lekaˡa maˡi ka dao toˡoda. (1:9-15) God nia ri ˡuana sa Paul fuana faˡataloˡa ˡani FaˡarongoˡaLeˡa fuana ngwae noaˡa laˡu Jiu ki. Ma sa Paul ka faˡasuia naˡa raoˡa neˡeri ana bali kula ana raˡelana sina ana ˡi Rom. ˡUnaˡeri, nia salisali naˡa ke leka ana kula ki ana suulana sina ˡi Rom, ka tasa naˡa neˡe ˡi Spen. Ma nia naia neˡe nia ke leka lisia ngwae faˡamamana ki ˡi Rom ana lekalana maˡi ˡuana ˡi Spen.
Ana kaidaˡi neˡe sa Paul ka kerekere fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Rom, na Jiu faˡinia na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, tua fikulada noaˡa kasi leˡa. Sa Paul oga na Jiu ki faˡinia na ngwae noaˡa laˡu Jiu kike tua kwaima leˡa. ˡIu sa Paul ka alaˡa madako ana bali buka 1-12 neˡe God faˡamauria keroˡa Jiu, ma ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, duˡungana fitoˡonga kera ana sa Jesus. Kaidaˡi God nia alafafi kera Jiu faˡinia ngwae noaˡa laˡu Jiu, kera bolo faˡinia keroˡa ke alafafi kera goˡo, ma kera ka tua kwaima fiku.
Sa Paul oga logo ke faˡamanata na Kristin ki fuana tuaˡa neˡe faˡasaeleˡa liana God. Ru neˡe fofo ˡafua roˡongaˡa sulia faˡinaˡonaˡo ki ana ˡinotoˡanga, ma folilana takisi, ma kwaimaˡanga fuana ti ngwae faˡamamana neˡe kira manata matamata sulia fanga ma na asoa abu ki.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Sa Paul neˡe na lifurongoˡa ana na FaˡarongoˡaLeˡa 1:1-17
Ngwae ki taˡifau goˡo neˡe kira abula taˡa 1:18—3:20
God nia faˡasaga na ngwae ki sulia na faˡamamanaˡanga kira ana sa Jesus 3:21—4:25
Mauriˡa faolu sulia ngasingasiˡanga na Anoˡi ru Abu 5:1—8:39
God filia ngwae ˡi Jiu ki, bore ma kira ilangaˡinia sa Jesus 9:1—11:36
Na tuaˡa neˡe faˡasaeleˡa liana God 12:1—15:13
Sa Paul nia oga ke leka ˡuana ˡi Rom 15:14—16:27

1 Na kerekereˡa faˡasia sa Paul, na ngwae rao sa Jesus Christ. NauˡaNa ngwae lifurongo logo osiˡana God nia fili nau, ma ka asungaˡi nau fuana na faˡataloˡa ˡani FaˡarongoˡaLeˡa nia.
2 Na FaˡarongoˡaLeˡa neˡe God nia eta fata ˡani ka tau naˡa maˡi ˡi naˡo ana profet ki, ma kira keresia saena Kerekereˡa Abu. 3 Ma na FaˡarongoˡaLeˡa neˡeri sulia na Ngela nia, na Aofia kia sa Jesus Christ. Nia ngalia noniˡi ngwae, ma ka futa maˡi ana kwalafa sa David na ngwae tatalafaˡa. 4 Ma kulu saiana niaˡa malitana abu osiˡana God ka faˡataˡinia niaˡa na Ngela nia ana kaidaˡi God taˡea faˡasia maeˡa ˡani ngasingasiˡanga doe nia. 5 Ma ˡani sa Jesus Christ, God ka faˡaleˡa nau ˡiri nauˡa ta ngwae lifurongo fuana raoˡa fuana sa Jesus Christ, fasi ˡiri nai talaˡia ngwae neˡe noaˡa laˡu na Jiu ki, ana fanoa ki taˡifau, ˡiri kike faˡamamana ana niaˡa, ma kira ke roˡosulia na fatalana. 6 Ma kamuˡa logo na ngwae neˡe kamu tua ˡi Rom ki, God sae kamu fasi ˡiri kamuˡa na ngwae sa Jesus Christ ki.
7 Aia, nau ku kerekere fuamuˡa taˡifau goˡo na ngwae neˡe kamu tua ˡi Rom ki neˡe God alafe fuamuˡa ma ka sae kamu ˡiri muke alua naˡa ngwae nia ki. Nau ku foˡo fasi ˡiri na kwaiˡofeˡanga ma aroaroˡanga God na Maˡa kia, ma na Aofia sa Jesus Christ ke tua faˡi kamu taˡifau.

Sa Paul oga ke maa toˡona ngwae faˡamamana ki ˡi Rom

8 Ru etaeta, nau ku baˡatafea God nau sulia sa Jesus Christ fuamuˡa taˡifau, osiˡana ngwae ana fanoa ˡoro ki saena magalia taˡifau kira rongo naˡa sulia na faˡamamanaˡanga kamu. 9 God nia saiana ru neˡe nau ku saea nia mamana. Niaˡa neˡe God niniˡa nau ku rao maˡi fuana ˡani na maurilaku taˡifau ˡani faˡatalongaˡilana FaˡarongoˡaLeˡa sulia Ngela nia. God saiana nau ku manata toˡo amuˡa, 10 ana kaidaˡi ki taˡifau neˡe nau ku foˡo, nau ku gania God, diˡia nia oga, nia ka kwatea ka talangwaraˡu fuaku fasi ˡiri nau ku leka maˡi ˡiri nai dao toˡomuˡa ana kaidaˡi neˡe. 11 Sulia nau ku oga liua lisilamuˡa, fasi ˡiri nai alaˡa faˡi kamu sulia ru leˡa God nia sasi fuakulu taˡifau ˡiri ke faˡangasingasi kamu.
12 ˡUnaˡeri nau ku oga fasi ˡiri kuke ˡafi kulu kwailiu, ma nau ku ˡafi kamu ˡani faˡamamanaˡanga nau, ma muke kwaiˡafi aku ˡani faˡamamanaˡanga kamu.
13 Ngwaefuta nau kina ana sa Jesus, nau ku oga muke sai logo ana, kaidaˡi ˡoro ki neˡe nau ku manata ˡuana daoˡa toˡomuˡa, bore ma kaidaˡi ki taˡifau nau ku dao toˡona na ˡafitaˡiˡanga fuana sasilana. Nau ku oga lekaˡa kwau siamuˡa, ˡiri ti ngwae laˡu neˡe kira tua ˡi Rom kike faˡamamana ana sa Jesus Christ, diˡia nau ku sasia logo fuana ti ngwae ana maˡe fanoa ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki. 14 God kwatea nauˡa na ngwae rao

fuana faˈataloˈa ˈani FaˈarongoˈaLeˈa fuana ngwae ki taˈifau, sui bore ˈana ngwae neˈe kira sai ˈi ru diˈia ngwae Grik ki, ma na ngwae neˈe noaˈa kasi sai ˈi ru diˈia ngwae neˈe noaˈa laˈu Grik ki. Ma na raoˈa neˈe nia ˈoga nau naˈa. 15 Nia neˈe kwatea ma nau ku oga faˈataloˈa ˈani FaˈarongoˈaLeˈa fuamuˈa ngwae neˈe kamu tua logo ˈi Rom ki.

God faˈamauria ngwae neˈe kira faˈamamana ana FaˈarongoˈaLeˈa

16 Noaˈa nau kusi ˈeke ˈania alaˈanga sulia na FaˈarongoˈaLeˈa neˈe, osiˈana neˈe God nia rao ˈani na ngasingasiˈanga nia ka faˈamauria ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana. KamiˈangwaeJiu ki neˈe kami eta rongoa alaˈanga neˈeri, ma niniˈari laˈu mala kamuˈa ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. 17 Na FaˈarongoˈaLeˈa ka faˈataˈi madako naˈa ana fadalana falafala God fuana sagalana na ngwae. Ma nia ka faˈasaga na ngwae sulia kira faˈamamana ana sa Jesus Christ. Noaˈa laˈu ta ru matamata neˈe God faˈasaga na ngwae ki ˈani. Osiˈanaruneˈeriba na Kerekereˈa Abu ka ˈuri, “Na ngwae neˈe God faˈasagada sulia na faˈamamanaˈanga kira ki ke baˈa mauri.” †

Sae taˈangaˈa God fuana ngwae abula taˈa ki

18 Ma God maˈi ˈi langi ka faˈataˈinia neˈe nia saetaˈa fuana ngwae neˈe kira fulia ru taˈa ki, ma kika aburongo ana niaˈa. Kira fulia ru taˈa ki, ma kira ka fonea na mamana ˈanga sulia God faˈasida. 19 God ka kwatea naˈa kwaˈikwaˈinga fuada, sulia nia faˈataˈi madako ana ru ki sulia niaˈa talana, ma ka talangwaraˈu naˈa fuada ma kira ka saiana. 20 Ana etangilana maˈi God nia saungaˈinia na magalia, ma na ngwae ki kira ka sai naˈa ana na ngasingasiˈanga nia neˈe noaˈa kasi sui, ma kira ka sai logo ana niaˈa na God mamana. Sui bore ˈana na ngwae ki noaˈa kasi totolia lisilana God, kira saiana kira ka lisia na ru neˈe nia saungaˈiniˈi ki, ma nia neˈe kwatea ma kira ka saiana na ru ki sulia God. Ma osiˈana nia ˈunaˈeri, ka ˈafitaˈi goˈo fuana neˈe kira saea kira kina God.

21 Kira saiana God, bore ma noaˈa kira kasi oga goˈo na faˈadoelana, ma noaˈa kira kasi oga goˈo na baˈatafelana fuana na ru neˈe nia kwatea fuada ki. Ma kira ka manata bolebole a sulia God. Ma noaˈa kira kasi malingaˈinia goˈo mamanaˈanga neˈe God oga kika saiana. 22 ˈIu, kira saea kira ngwae liatoˈo sulia God, bore ma kira na ngwae bolebole a ki lala. 23 Ma noaˈa kira kasi foˈosia goˈo God neˈe mauri firi, ma kira ka foˈosia lala nunuˈi ru neˈe kira saungaˈinia goˈo ˈada ki diˈia nununa ngwae neˈe noaˈa kasi tuatua firi ki, ma na noˈo ki, ma na ru ˈaeˈaela ki, ma na ru angoango ki.

24 Ma osiˈana na ru neˈeri ki, God danga naˈa ˈanida fasi ˈiri kike leka naˈa ˈada sulia liada, ma kira ka fulia naˈa ru taˈa ki fuada kwailiu ˈani nonida. 25 Kira ka ˈaila ˈani faˈamamanalana na mamanaˈanga sulia God, ma kira ka faˈamamana ana sokea ki. Ma kira ka foˈosia naˈa ˈada, ma kira ka rao naˈa fuana na ru neˈe God nia saungaˈinida ki. Ma noaˈa kira kasi foˈosia God neˈe saungaˈinia na ru neˈeri ki taˈifau, ma noaˈa kira kasi roˈosulia. Taˈifilianiaˈaneˈebolofuana ngwae ki kike baˈatafea firi. ˈIu ke ˈunaˈeri!

26 Ma osiˈana na abulalana na ngwae ki neˈe taˈa ˈunaˈeri, God ka ˈaila ˈanida fasi ˈiri kike sasia naˈa ˈada ru ni ˈekeˈa ki neˈe leka sulia na kwaiogalana nonida. Ma na kini ki logo, kira ka ˈaila naˈa ˈada ˈani na ngwae ki, ma kike teo naˈa ˈada faˈinia na kini ki lala. 27 Ma ka ˈunaˈeri, na ngwangwane ki logo kira ka ˈaila naˈa ˈada ˈania na kini ki, ma kira ka oga naˈa teoˈa faˈinia na ngwangwane ki laˈu. Ma ka ˈunaˈeri, na ngwae ki kira ka sasia naˈa na ru ni ˈekeˈa fafiˈi fuada kwailiu. Nia neˈe kika ngalia naˈa matalangaˈinga neˈe bolo fuada sulia na abula taˈangaˈa kira ki.

28 Ma osiˈana na ngwae neˈeri ki kira ˈaila ˈani tae neˈe kira saiana sulia God, nia ka danga naˈa ˈanida fasi ˈiri kike manata taˈa naˈa ˈada, ma kira ka sasi naˈa ru neˈe noaˈa kasi leˈa fuana sasilani ki. 29 Kira ka ˈidufaˈi fulia naˈa ru taˈa ki, ma kika guguta, kira ka abula taˈa naˈa faˈinida kwailiu, kira ka kwaimamagolai, kika saungwae, kika fuˈa, kika soke, ma kika ˈaila ˈanida kwailiu, ma kika alaˈa sulia ngwae ki. 30 Ma kika fata taˈa sulida kwailiu, ma kika ngasingasiˈa liu fuana ˈailaˈanga ˈani God, ma kika fata ˈeˈe ada kwailiu, ma kika lafe, ma kika fata naunau liu, ma kika manata liu ˈuana sasilana ru taˈa ki laˈu, ma kika aburongo ana maˈa faˈinia teˈa kira ki. 31 Ma kika sasia ru gwaubaliˈa ki, ma noaˈa kira kasi faˈamamana na fata alangaˈinga kira ki, ma noaˈa kira kasi alafe ma noaˈa kira kasi kwaimanatai fuana na ngwae matamata ki. 32 Aia, ma kira sai naˈa ana na fata totongaˈi ˈanga ˈoloˈolo God neˈe saea na ngwae neˈe kira tua ˈunaˈeri ki, kira totolia naˈa maeˈa. Sui ka ˈunaˈeri bore ˈana, kira kasi mango goˈo faˈasia sasilana ru neˈeri ki, ma kira ka oga naˈa ngwae matamata neˈe sasia logo ru ˈunaˈeri ki.

Na matalangaˈinga God

2 Kamuˈa neˈe kamu matalangaˈinia ngwae neˈe kira abula taˈa ˈunaˈeri ki, muke matalangaˈi kamu talamuˈa logo. Osiˈana kamu sasia logo na ru taˈa neˈe kira sasiˈi ki, ma ka ˈafitaˈi muke tofea fasi noaˈa kamu kasi rora. 2 Ma kuluˈa taˈifau goˈo kulu saiana na kwaˈikwaˈinga God nia saga ana kaidaˈi nia matalangaˈinia na ngwae neˈe kira sasia na ru ˈunaˈeri ki. 3 Ma kaidaˈi kamu sasi logo diˈia na ngwae neˈe kamu matalangaˈi kira ki, kamu saiana God ke baˈa matalangaˈi kamu logo. 4 Sali kamu manata rora fasi God noaˈa kasi matalangaˈi kamu, osiˈana na alafelana doe fuamuˈa, ma ka mabetau logo fuamuˈa. Nia leˈa fuana muke saiana neˈe God sasi leˈa ˈunaˈeri fuamuˈa ˈiri muke kakari alifaˈi faˈasia abula taˈangaˈa kamu ki.

5 Ma sulia noaˈa kamu kasi oga goˈo kakari alifaˈi ˈanga, ˈunaˈeri kamu talamuˈa logo neˈe kamu faˈadoea na kwaˈikwaˈinga kamu ki masia Asoa neˈe God ke baˈa faˈataˈinia na saetaˈanga nia, ma na ngwae ki taˈifau kike baˈa lisia na kwaˈikwaˈinga saga nia. 6 God ke

† *1:17 Habakuk 2:4*

baˡa kwatea na ru ki fuana ngwae ki taˡifau sulia na raoˡa toˡotoˡo kira ki. 7 Ti ngwae, God ke baˡa kwatea na mauriˡa firi fuada, sulia kira noni mabe fuana sasilana ru leˡa ki, ma kira ka oga God ka tafeda ma ka faˡaˡinotoˡada ma ka kwatea kira ka mauri firi. 8 Bore ma ti ngwae kira fanga taˡa, ma kira ka ˡaila lala ˡania na mamana ˡanga sulia God, ma kira ka oga lala lekaˡa sulia na ru rora ki. Ma osiˡana neˡe kira ˡunaˡeri, God ke baˡa faˡataˡinia naˡa neˡe nia saetaˡa fuada, ma ka kwatea na kwaˡikwaˡinga doe fuada. 9 Ma sa tai faˡida neˡe kira abula taˡa, kike baˡa toˡo ana ˡafitaˡiˡanga ma na manata ˡabonoˡanga. God ke baˡa sasi ˡunaˡeri fuana na ngwae Jiu ki, ma fuana na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki logo. 10 Ma God ke baˡa kwatea na ˡinotoˡanga, ma na faˡadoeˡanga, ma na aroaroˡanga fuana sa tai faˡida neˡe kira sasia ru leˡa ki. Nia sasi ˡunaˡeri fuana na ngwae ˡi Jiu ki, ma fuana na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki logo. 11 Nia sasi ˡunaˡeri osiˡana na kwaˡikwaˡinga God fuana na ngwae ki taˡifau nia bolo, ma nia noaˡa kasi ˡinifilifili ana ta ngwae.

12 Ma na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, noaˡa kira kasi tua olofana taki sa Moses ki. Ma God noaˡa kasi matalangaˡinida ˡani na taki neˡeri ki. God ke baˡa matalangaˡi kira osiˡana kira fulia na ru taˡa ki. Nia ke matalangaˡinida fuana maeˡa, osiˡana na abula taˡangaˡa kira ki. Ma na ngwae ˡi Jiu ki niniˡa, kira tua olofana na taki sa Moses ki. God ke baˡa matalangaˡi kira, osiˡana kira fulia naˡa ru taˡa ki ˡani aburongoˡanga ana taki neˡeri ki, 13 ma osiˡana noaˡa laˡu na rongolana taki ki neˡe ke baˡa faˡasaga na ngwae ki fuana God, bore ma sasilana lala na ru neˡe na taki ki saea. 14 Na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kira kasi tua olofana na taki ki. Bore ma diˡia kira sasia ru leˡa sulia na manatalada, ma ka leka sulia na taki, kira faˡataˡinia neˡe kira toˡolangaˡinia na sagaˡa faˡasia roraˡa, sui bore ˡana kira noaˡa kasi rongoa ˡua na taki sa Moses ki. 15 Na abulalada leˡa ˡunaˡeri neˡe faˡataˡinia na taki God nia tua naˡa ˡi saena na liada. Ma na manataˡanga kira logo ka faˡataˡinia ru neˡe nia mamana, osiˡana kaidaˡi kira sasia na ru taˡa ki, kira ˡeke, ma kaidaˡi kira fulia na ru leˡa ki, kira ka saeleˡa. 16 God ke baˡa matalangaˡinia ngwae abula taˡa ki ana na asoa nia kwatea sa Jesus ke gwaungaˡi fafia na ngwae ki ˡiri nia ke matalangaˡinida sulia na ru rora kira sasi tafangaˡi ani ki ma na ru rora kira sasi ago logo ani ki. Na Faˡarongoˡa Leˡa niniˡa nau ku alaˡa sulia nia fata ˡunaˡeri.

Na ngwae ˡi Jiu ki noaˡa kira kasi roˡo sulia na taki sa Moses ki

17 Aia, kamuˡa ngwae Jiu ki, kamu fia neˡe God ke baˡa leˡa fuamuˡa, osiˡana nia kwatea fuamuˡa na taki ki faˡasia sa Moses. Ma muke baˡatafe kamu talamuˡa, osiˡana kamu ngwae God ki. 18 Ma muka saea fasi kamu saiana ru neˡe God oga muke sasia, ma muka saiana fililana ru neˡe saga sulia kamu saiana na taki ki. 19 Ma kamu ka saea logo neˡe, kaumulu saiana talaˡilana sa tai faˡida neˡe kira diˡia ngwae maa rodo sulia kira kina God. Ma kamu ka saea logo, kamu diˡia na unu fuana sa tai faˡida neˡe kira tua saena maˡerodo fasi ˡiri kira ka leka siana God. 20 Muka saea kamu toˡo ana na saiˡi ruˡa aliˡafu, ma na ru ki taˡifau neˡe mamana, sulia kamu toˡo ana na taki ki faˡasia sa Moses. Ma muka saea kamuˡa na ngwae faˡamanata ki fuana na ngwae bolebole ma fuana ngwae kinaˡi ru ki.

21 Ma kamu ka saiana faˡamanatalana na ngwae matamata ki, ma faˡuta mo neˡe noaˡa kamu kasi faˡamanata kamu talamuˡa? Kamu fata fuana ngwae ki muka ˡuri, “Noaˡa kamu kasi bili.” Bore ma kamu talamuˡa muka bili goˡo amuˡa. 22 Muka saea logo fuana ngwae ki, “Noaˡa kamu kasi kakabara.” Bore ma kamu kakabara logo. Muka saea logo, neˡe na nunuˡi ru neˡe ngwae ki kira foˡosia niˡi taˡa liu. Bore ma kaumulu ruˡu saena fera abu kira ki, ma muka bilia goˡo amuˡa na ru neˡeri ki. 23 Ma muka fata naunau suli kamu talamuˡa, osiˡana kamu toˡo ana taki sa Moses ki. Bore ma kamu aburongo goˡo ˡamuˡa ana taki neˡeri ki. Ma nia neˡe kwatea na ngwae ki kira ka fata taˡa ana God. 24 ˡUnaˡeri neˡe Kerekereˡa Abu ka fata ˡuri, “Osiˡana kamuˡa na ngwae Jiu ki kamu abula taˡa, na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kira ka fata buri tolingaˡi ana God.”

25 Kamuˡa ngwae Jiu ki, kamu saea fasi na ˡolo faˡataˡi ˡanga neˡe faˡataˡinia kamuˡa ngwae God ki. Diˡia kamu roˡo sulia taki God ki, na ˡolo faˡataˡi ˡanga neˡe kamu sasia na ru leˡa. Ma diˡia noaˡa kamu kasi roˡo sulia na taki neˡeri ki, na ˡolo faˡataˡi ˡanga neˡe kamu sasia bore, nia noaˡa kasi ˡafi kamu goˡo ˡi maana God. Ma kamu ka diˡia goˡo amuˡa na ngwae neˡe noaˡa ˡiri saiana God ki. 26 Aia, ma diˡia ta ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu, ma nia ka roˡosulia na taki neˡeri ki, God ke baˡa saea niaˡa na ngwae nia, ka diˡia logo ngwae neˡe ˡolo faˡataˡinia. 27 Ma ngwae neˡe kira ka roˡosulia na taki ki, sui bore ˡana noaˡa kira kasi ˡolo faˡataˡinia, kike baˡa faˡataˡinia neˡe kamu rora, ma God ke baˡa matalangaˡi kamu. God ke baˡa matalangaˡi kamu, osiˡana kamu aburongo ana taki ki, sui bore ˡana muka toˡo ana na taki keresia neˡeri ma muka ˡolo faˡataˡinia.

28 Sa tai neˡe na ngwae Jiu mamana? Nia noaˡa laˡu ta ngwae neˡe roˡo goˡo sulia falafala Jiu ki nama ka ˡolo faˡataˡinia goˡo ˡana ana nonina, ma liana ka taˡa goˡo ˡana ˡua. 29 Na ngwae mamana ˡi Jiu, nia na ngwae neˡe maurilana saga ˡi maana God, osiˡana God nia rokisia na manatalamuˡa. Ma na raoˡa ana Anoˡi ru Abu fuana sagalana na maurilana ngwae, ma noaˡa laˡu na raoˡa na taki ki. Na ngwae ˡunaˡeri, God nia tafea, sui bore ˡana na ngwae ki noaˡa kasi baˡatafea.

God nia mamana

3 ˡUri ma nia leˡa fuamuˡa ngwae Jiu ki muke ˡolo faˡataˡinia ˡiri ka faˡataˡi kamu ngwae God ki? 2 ˡIu, ru ˡoro leˡa ana ru neˡeri. Na ru etaeta, God kwatea naˡa fatalana fuana ngwae ˡi Jiu ki. 3 ˡUnaˡeri bore ˡana, ti ngwae Jiu noaˡa kasi faˡamamana ana fatalana God. Sui bore ˡana kira ka ˡoia na alangaˡinga kira ki faˡinia God, God ˡidufaˡi sasia tae neˡe nia eta fataˡa ˡani. 4 Osiˡana God nia mamana, sui bore ˡana ngwae ki kira ka soke. Sulia na Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri, “Ta tae bore

ˈana neˈe God saea nia ke fulia ana ngwae abula rora ki, nia ke fuli goˈo ˈana. Ma sa tai bore ana neˈe kira saea God noaˈa kasi matalangaˈi saga ana, God faˈataˈinia neˈe nia saga daofaˈi liu.” †

5 Ma ti ngwae ana Jiu ki kira saefilo boleboleˈa kika ˈuri, “Si diˈia na abula taˈangaˈa kia ki faˈataˈi madako ana fuana ngwae ki neˈe God nia ˈoloˈolo kaidaˈi nia matalangaˈi kia. ˈUri ma God nia rora kaidaˈi nia kwatea naˈa matalangaˈinga fuaka?” 6 Noaˈa liu! Osiˈana ˈafitaˈi God noaˈa kasi saga, si diˈia nia noaˈa kasi saga, nia kasi totolia matalangaˈilana na ngwae ki.

7 Ma ti ngwae Jiu kira saefilo boleboleˈa kika ˈuri, “Faˈuta, diˈia kulu ˈoia fata alangaˈinga kulu ki, ma na ngwae ki kira lia madako ana fasi God dau sulia alaˈanga nia, ma nia neˈe kwatea ma kira ka baˈatafe God? Diˈia ˈunaˈeri, faˈuta mo neˈe God ka matalangaˈi kia faˈinia roraˈa kia ki?” 8 Ma fataˈa ˈuri nia boleboleˈa logo, “Kulu abula taˈa ˈakulu fasi ˈiri ru leˈa ke dao maˈi.” Ti ngwae kira soke fafi nau fasi nau ku saea ru neˈeri. Ma na ngwae neˈeri ki, God ke baˈa matalangaˈi kira.

Noaˈa ta ngwae ˈiri saga

9 Ma fuakulu ngwae Jiu ki, ˈuri ma maurilamiˈa ma na abulaˈanga kami ka leˈa faˈasia na ngwae noaˈa laˈu Jiu? Noaˈa liu! Sulia nau ku faˈataˈinia naˈa na ngwae ˈi Jiu ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira bolo taˈifau goˈo ˈada faˈinia tuaˈa ˈi olofana na ngasingasi ˈanga ana taˈangaˈa. 10 Ru neˈeri nia mamana sulia na Kerekereˈa Abu nia saea, “Noaˈa ta ngwae ˈiri saga.
11 Ma noaˈa ta ngwae kasi malingaˈinia malitana God, ma noaˈa ta ngwae kasi oga saiˈa ana God. 12 Sulia kira taˈifau goˈo kira abula faˈasia God, ma kira ka leka rora, ma ta ngwae kasi sasia goˈo ta ru neˈe saga. ††13 Na kwakwada diˈia ta kilu gwaˈu neˈe kira ˈiri asi fafia ˈani ano, sulia na fatalada taˈa liu. Kira saea ru taˈa neˈe noaˈa kasi mamana ki ˈani meada. Ma kika faˈakaisia ngwae ki ˈani fatalada, diˈia na baˈeko tolo neˈe ˈalea na ngwae. ‡14 Ma na fatalada logo ka fungu ˈani kwaiagiˈanga neˈe taˈa liu. ‡‡15 Ma na ngwae neˈe ki kira ˈaliˈali fuana saungwaeˈa. 16 Ma ˈi fai bore ˈana neˈe kira leka ana, kira faˈalia naˈa na ru ki, ma kira ka kwatea liu naˈa nonifiiˈa fuana ngwae ki. 17 Ma na aroaroˈanga noaˈa kasi tua saena maurilada. ‡‡18 Ma noaˈa kira kasi maˈu goˈo ˈani God.” ‡‡†

19 Ma kulu saiana ru ki taˈifau goˈo neˈe God saea saena taki nia ki, na ru fuana na ngwae ˈi Jiu ki neˈe nia kwatea fuada. Nia kwatea taki nia ki fasi ˈiri noaˈa ta ngwae kasi saea noaˈa nia kasi fulia goˈo ta ru taˈa. Ma God ke baˈa matalangaˈinia ngwae ki taˈifau fuana na roraˈa kira ki. 20 Noaˈa ta ngwae kasi saga ˈi maana God, osiˈana nia kwairoˈoi ana ma ka sasi sulia tae neˈe taki ki oga. ˈIu, na taki ki tua ˈiri na ngwae ki kike saiana neˈe kira abula taˈa.

† *3:4 Sam 51:4* †† *3:12 Sam 14:1-3* ‡ *3:13 Sam 5:9* ‡† *3:14 Sam 10:7* ‡‡ *3:17 Aesea 59:7-8* ‡‡† *3:18 Sam 36:1*

God faˈasaga na ngwae ki

21 Bore ma ana kaidaˈi neˈe, God faˈataˈinia tala fuana faˈasagalana ngwae ki ˈi maana. Ma noaˈa laˈu sulia roˈongaˈa sulia na taki ki, sui bore ˈana na taki faˈasia sa Moses ki ma na profet ki, kira ka kerekere sulia na tala neˈe. 22 God nia faˈasaga na ngwae ki sulia na faˈamamanaˈanga kira ana sa Jesus Christ. Nia sasi ˈunaˈeri fuana ngwae ki taˈifau goˈo neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus Christ, osiˈana ngwae ki taˈifau kira bolo goˈo ˈi maana God. 23 Ngwae ki taˈifau goˈo kira abula taˈa, ma noaˈa ta ngwae ˈiri tua ˈani falafala neˈe ke faˈadufa God. 24 Bore ma sulia na alafeˈanga God neˈe nia kwate sakongaˈi goˈo ana, nia ka logeda faˈasia na kwaˈikwaˈinga ana abula taˈangaˈa kira ki ˈani na kwaisuˈusiˈanga sa Jesus Christ. 25 God ka kwatea maˈi sa Jesus Christ ˈiri ka foˈosi ˈani niaˈa ana maelana, fasi ˈiri God ke rufuanata na abula taˈangaˈa na ngwae ki, osiˈana na faˈamamanaˈanga kira ana niaˈa. God sasi ˈunaˈeri fasi ˈiri ke faˈataˈinia na kwai matalangaˈinga nia saga liu, sui bore ˈana ka tau naˈa maˈi nia noaˈa kasi kwatea ta kwaˈikwaˈinga fuana ngwae ki sulia mabetauˈa nia. 26 Ma God ka faˈataˈinia neˈe nia saga fuana matalangaˈilana taˈangaˈa ki, ana kaidaˈi nia kwatea naˈa kwaˈikwaˈinga fuana sa Jesus Christ. ˈUnaˈeri God ka faˈataˈinia nia saga ma ka faˈasaga na ngwae ki neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus.
27 Ma osiˈana na tae neˈe kuke baˈa fata baˈalafe? Noaˈa goˈo! Noaˈa kulu kasi bolo goˈo fuana saelana fasi kulu saga, osiˈana kulu roˈosulia na taki ki. Bore ma God lala neˈe nia faˈasaga kulu, duˈungana kulu faˈamamana ana sa Jesus. 28 Kulu saiana God nia faˈasaga na ngwae ki osiˈana na faˈamamanaˈanga kira, ma noaˈa laˈu sulia na roˈongaˈa sulia tae neˈe taki ki saea. 29 ˈUri ma ˈoko fia fasi God alafafia goˈo taˈifilia ngwae Jiu ki? Noaˈa! Na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki bore God ala logo fafida. 30 God taˈi God goˈo, ma nia saiana ka faˈasaga ngwae Jiu ki diˈia kira faˈamamana, ma nia saiana ka faˈasaga logo ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki diˈia kira faˈamamana. 31 Osiˈana God nia faˈasaga ngwae ki sulia faˈamamanaˈanga, ˈuri ma kuke danga naˈa ˈakulu ˈania na taki sa Moses ki? Noaˈa. Bore ma tae neˈe nau ku faˈamanata ˈani faˈataˈinia neˈe na taki nia ˈinotoˈa logo.

God fuˈusi ˈoloˈolo ana sa Abraham osiˈana faˈamamana ˈanga

4 ˈUri ma tae neˈe kuke baˈa saea ana sa Abraham na koˈo bora kami kwalafa ngwae Jiu ki? Faˈuta neˈe God ka fuˈusi ˈoloˈolo ana ˈi maana? 2 Diˈia God fuˈusi ˈoloˈolo ana sa Abraham osiˈana raoˈa leˈa neˈe nia sasiˈi ki, sa Abraham saiana ka fata baˈalafe sulia. Bore ma noaˈa nia kasi bolo fuana fata baˈalafeˈa ˈi maana God. 3 Osiˈana na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “Sa Abraham nia faˈamamana ana fata alangaˈinga God, ma sulia na faˈamamanaˈanga nia neˈe God ka saea sa Abraham nia ˈoloˈolo ˈi maana.” ‡‡

4 Ana kaidaˈi ta ngwae nia rao, nia ke ngalia nama folifoliˈa. Ma na mani neˈe nia ngalia, na ngwae ˈaˈana nia noaˈa kasi kwate ˈoˈo ana, sulia na ngwae rao nia bolo fuana ngalilana folifoliˈa nia. 5 Ma kaidaˈi God nia fuˈusi ˈoloˈolo aka ˈi maana, nia noaˈa ˈiri diˈia laˈu kaidaˈi ngwae ˈaˈana nia kwatea folifoliˈa fuana ngwae rao nia. Osiˈana noaˈa laˈu sulia na raolaka neˈe God fuˈusi ˈoloˈolo aka, bore ma osiˈana kulu fitoˈo ana God lala neˈe nia saiana ka faˈa ˈoloˈoloa na ngwae taˈa ki. Ma God lisia na fitoˈo laka, ma osiˈana ru neˈeri God ka saea kuluˈa ˈani ngwae ˈoloˈolo ki.

6 ˈUnaˈeri sa David fata sulia na saeleˈanga ana ngwae ki neˈe God saea kira ˈoloˈolo, sui bore ˈana noaˈa kira kasi roˈo sulia na taki God ki taˈifau. Sa David ka fata ˈuri, 7 “ˈOilakiˈa fuana sa tai faˈida neˈe God rufuanata naˈa ana roraˈa kira ki, ma ka lafua naˈa abula taˈangaˈa kira ki. 8 ˈOilakiˈa logo fuana ngwae neˈe God noaˈa kasi manata toˈona abula taˈangaˈa nia ki.”

9 ˈUri ma na saeleˈanga neˈe sa David nia fata sulia, na ru goˈo ˈana ana ngwae Jiu neˈe kulu ˈolo faˈataˈinia ki? Noaˈa! Na ru logo fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe noaˈa kira kasi ˈolo faˈataˈinia. Kulu saiana ka sui naˈa na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “Sa Abraham nia faˈamamana ana God, ma osiˈana nia ka faˈamamana, God ka saea niaˈa ngwae ˈoloˈolo.” 10 Ana kaidaˈi tae neˈe God saea sa Abraham nia ˈoloˈolo? ˈI buri ˈana neˈe nia ˈolo faˈataˈinia ka sui naˈa, nama ana kaidaˈi nia noaˈa kasi ˈolo faˈataˈinia ˈua? ˈI naˈona mala neˈe nia ˈolo faˈataˈinia God ka saea nia ngwae ˈoloˈolo. 11 ˈI buri ˈana mala neˈe God fuˈusi ˈoloˈolo ana sa Abraham, sa Abraham ka fiˈi ˈolo faˈataˈinia naˈa. Ma na ˈolo faˈataˈinia ˈanga neˈe na maˈetoto ˈiri ka faˈataˈinia God saea nia na ngwae ˈoloˈolo sulia na faˈamamanaˈanga nia ana kaidaˈi noaˈa nia kasi ˈolo faˈataˈinia ˈua. Nia neˈe kwate sa Abraham ka diˈia koˈo bora fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira kasi ˈolo faˈataˈinia, ma kira faˈamamana ana God, ma kira ka alua naˈa ngwae ˈoloˈolo ki. 12 Ma nia na koˈo bora fuana ngwae Jiu ki neˈe kira ˈolo faˈataˈinia ma kira ka faˈamamana fata alangaˈinga God. Noaˈa laˈu osiˈana goˈo neˈe kira ˈolo faˈataˈinia, bore ma osiˈana kira faˈamamana diˈia na koˈo bora kira sa Abraham ba nia faˈamamana ka sui mala, nia ka fiˈi ˈolo faˈataˈinia.

13 God nia eta fataˈa ˈania fuana sa Abraham ma na kwalafa nia ki, nia ka saea na magalia neˈe na ru nia. God nia eta fataˈa ˈunaˈeri noaˈa laˈu sulia neˈe sa Abraham roˈosulia na taki ki, bore ma sulia nia faˈamamana, ma God ka saea nia ˈoloˈolo. 14 Ma diˈia God kwatea na fata alangaˈinga nia goˈo fuana sa tai faˈida neˈe kira roˈosulia na taki ki, tama na faˈamamanaˈanga na ngwae ki neˈe ru ˈoˈo goˈo ˈana, ma na fata alangaˈinga God na ru ˈoˈo logo. 15 Na taki noaˈa kasi kwatea maˈi na fata alangaˈinga God, bore ma nia kwatea maˈi na saetaˈanga God, osiˈana ngwae ˈoia na taki nia. Ma kaidaˈi na taki ki tua, na ngwae ˈidufaˈi suˈungenge ana taki ki.

16 God fata alangaˈinia ru ki fuana sa Abraham sulia na faˈamamanaˈanga nia, fasi ˈiri ka faˈataˈinia na fata alangaˈinga neˈeri nia sulia na kwaimanataiˈanga nia neˈe ke baˈa kwate sakongaˈi ana fuana kwalafa sa Abraham. Ma na kwalafa sa Abraham, noaˈa laˈu kira taˈifilida goˈo neˈe roˈosulia na taki ki, bore ma kira ngwae neˈe kira faˈamamana logo diˈia sa Abraham. Sulia sa Abraham niaˈa na koˈo bora kia taˈifau, na ngwae Jiu ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. 17 Ru neˈe nia mamana, osiˈana God saea fuana sa Abraham saena na Kerekereˈa Abu ka ˈuri, “Nau ku filiˈo, ma nau ku aluˈu na maˈa ana kwalafa ki fuana ngwae ana fanoa ˈoro ki.” Na eta fataˈa neˈe God naˈa neˈe tala faˈangasia ka mamana. Sa Abraham faˈamamana ana God neˈeri, nia God neˈe taˈea ngwae mae ki fuana mauriˈa, ma ka saungaˈinia ru faolu ki.

18 Ana kaidaˈi God eta fataˈa fuana sa Abraham neˈe nia na maˈa fuana kwalafaˈa ana ngwae ana fanoa ˈoro ki, sa Abraham faˈamamana. God saea logo ka ˈuri, “Na ngwae neˈe ke futa olitamu ki ke baˈa ˈoro diˈia bulubulu ana salo.” Sa Abraham faˈamamana, sui bore ˈana nia ˈafitaˈi fuana ru neˈeri ka mamana ana. 19 ˈUnaˈeri bore ˈana sa Abraham nia karangi ka talangaˈi faˈi ngali naˈa ana maurilana, na faˈamamanaˈanga nia noaˈa kasi ngwataˈutaˈu kaidaˈi nia manata sulia nonina neˈe ngwataˈutaˈu, ma ˈi Sera bore ka ˈabaraˈa logo. 20 Ma na faˈamamanaˈanga nia noaˈa kasi anafu faˈasi nia, ma noaˈa kasi manata ruarua ana fata alangaˈinga God. Nia ka ngasingasiˈa sulia na faˈamamanaˈanga nia, ma ka baˈatafea God. 21 Sulia nia sai leˈa ana neˈe God totolia sasilana ru neˈe nia eta fataˈa ˈani. 22 Nia neˈe osiˈana faˈamamanaˈanga nia, God ka saea niaˈa ˈania na ngwae ˈoloˈolo.

23 Ma ta kerekereˈa ba ˈuri, “God saea ˈani na ngwae ˈoloˈolo,” noaˈa laˈu fuana sa Abraham taˈifilia. 24 Bore ma kira keresia logo fuaka ngwae neˈe God sae kia ˈani na ngwae ˈoloˈolo ki, osiˈana kulu faˈamamana ana God neˈe nia taˈea sa Jesus na Aofia kia faˈasia na maeˈa. 25 God ka kwate ma nia ka mae osiˈana na taˈangaˈa kia ki, ma God ka taˈea logo ˈuana na mauriˈa fuana na faˈa ˈoloˈoloˈa kulu ˈi maana.

God nia faˈa ˈoloˈoloa na ngwae ki

5 Kaidaˈi neˈe, kulu faˈamamana ana sa Jesus Christ, ma God ka faˈa ˈoloˈolo kulu ˈi maana. ˈUnaˈeri, kuka tua ˈani na aroaroˈa faˈinia God, osiˈana na raoˈa sa Jesus Christ na Aofia kia neˈe sasia naˈa. 2 Ma sulia faˈamamana lakulu, sa Jesus Christ nia ngali kia siana God, fasi ˈiri ka alafe fuaka ma ka faˈaleˈa kia. Ma osiˈana nia ˈunaˈeri, kulu saeleˈa liu sulia tae neˈe kulu kwaimaˈa kwali ana, neˈe God ke baˈa kwatea kuke lisia na ˈinotoˈanga nia. 3 Ma noaˈa laˈu na ru leˈa ki goˈo neˈe kulu saeleˈa sulia, bore ma kulu saeleˈa logo kaidaˈi ana ˈafitaˈiˈanga ki, osiˈana kulu saiana na ˈafitaˈiˈanga ru fuana faˈangasingasi laka, ma ka kwate kulu ka ˈalatai babatoˈo. 4 Ma diˈia kulu ka ˈalatai ˈunaˈeri, God ke baˈa saeleˈa faˈi kia. Ma ana kaidaˈi God saeleˈa suli kia ˈunaˈeri, kuke manata ˈuitoˈo ˈiri God ke

‡‡‡ *4:3 Jenesis 15:6*

baˡa kwate kuke lisia na ˡinotoˡanga nia. 5 Ma manata ˡuitoˡongaˡa neˡe noaˡa nia kasi kwate kulu ka lia kwaimaˡa kwali ˡoˡo, osiˡana God nia faˡataˡinia na alafeˡanga doe nia fuaka ˡani na Anoˡi ru Abu neˡe nia kwatea fuaka.

6 Kulu saiana God alafe fuaka, osiˡana kaidaˡi nia ˡafitaˡi fuana ˡafilaka talaka, sa Jesus Christ mae ˡusi kia na ngwae taˡa ki ana kaidaˡi neˡe God filia. 7 Nia ka ˡafitaˡi fuana ta ngwae neˡe ke maˡudi ma ka mae fuana ˡafilana ta ngwae ˡoloˡolo. ˡUnaˡeri bore ˡana, ti ngwae maˡudi kika mae goˡo ˡada fuana ˡafilana ta ngwae neˡe leˡa. 8 Bore ma God nia faˡataˡinia taˡifau naˡa na alafeˡanga nia fuaka, ana kaidaˡi neˡe maurilaka taˡa ˡua, sa Jesus Christ ka mae usi kia. 9 God ka faˡa ˡoloˡolo kulu naˡa osiˡana sa Jesus Christ nia mae naˡa ˡusi kulu. Diˡia ˡunaˡeri, sa Jesus Christ ke baˡa ˡafi kia ka tasa fasi ˡiri kuke mauri faˡasia na kwaˡikwaˡinga God. 10 ˡI naˡo maˡi, kuluˡa malimae God ki, bore ma ˡi niniˡari nia kwaima naˡa faˡi kia osiˡana na maelana na Ngela nia. Ma osiˡana neˡe kuluˡa kwaima God ki, nia ke baˡa faˡamauri mamana akulu sulia sa Jesus Christ nia mauri laˡu. 11 ˡIu, ma noaˡa laˡu ru neˡe goˡo ˡana neˡe kulu saeleˡa duˡungana. Bore ma kulu saeleˡa logo sulia na tae neˡe God fulia ˡani sa Jesus Christ na Aofia kia neˡe olitaˡi kia ˡiri kuka kwaima faˡinia God.

Sa Adam faˡinia sa Jesus Christ

12 Na ngwae ki taˡifau saena magalia etangia sasilana ru taˡa ki osiˡana sa Adam na ngwae etaeta nia abula taˡa. Ma God ka kwatea sa Adam ka mae osiˡana nia abula taˡa. Ma osiˡana nia ˡunaˡeri, na maeˡa ka dao maˡi fuana ngwae ki taˡifau, osiˡana na ngwae ki taˡifau kira abula taˡa. 13 Ma ˡi naˡona neˡe God kwatea na taki ki fuana sa Moses, na ngwae ki noaˡa ˡiri saiana neˡe kira abula taˡa faˡuta ˡi naˡona God. 14 Sui bore ˡana noaˡa kira ˡiri ˡoia na taki neˡe leka naˡa maˡi ana God diˡia sa Adam, ngwae ki taˡifau mae osiˡana kira abula taˡa goˡo ˡada.

Na taˡi ru talingaˡi neˡe matamata ˡi safitana sa Adam ma sa Jesus Christ neˡe dao maˡi ˡi buri ˡana. 15 Na ro ngwae neˡeri ki noaˡa kera kasi bolo, osiˡana na ru leˡa neˡe sa Christ nia sasia fuaka noaˡa ˡiri diˡia laˡu na ru taˡa sa Adam nia sasia. Nia mamana na ngwae ˡoro kira mae duˡungana na abula taˡangaˡa taˡi ngwae neˡeri. Ma nia ka mamana liu na alafeˡanga God, ma na kwatea ˡoˡo ˡanga God doe ka tasa logo fuana na ngwae ˡoro ki duˡungana sa Jesus Christ ma kwaiˡofeˡanga nia. 16 Ma taˡi matamataˡanga laˡu neˡe nia teo ˡi safitana na kwateˡa God ma na taˡangaˡa sa Adam nia fulia. Sulia ˡi buri ˡana na taˡangaˡa sa Adam, God ka kwatea kwaˡikwaˡinga. Ma sulia na ru leˡa neˡe God ka kwate sakongaˡi ana fuaka, nia faˡa ˡoloˡoloa ngwae ˡoro ki ˡi maana, sui bore ˡana kira ka fulia ru ˡoro taˡa ki. 17 Aia, nia mamana ngwae ki taˡifau kira mae osiˡana na abula taˡalana taˡi ngwae. Ma ka mamana liu logo, sa tai faˡida neˡe kira ngalia na alafeˡanga God faˡinia na kwateˡa nia ˡania na ˡoloˡoloˡanga, kira toˡo ana mauriˡa firi ma ˡinotoˡanga duˡungana sa Jesus Christ.

18 Nia neˡe, taˡi ngwae sa Adam nia fulia taˡi ru taˡa, ma God ka kwatea kwaˡikwaˡinga fuana ngwae ki taˡifau. Ma ka ˡunaˡeri logo, taˡi ngwae sa Jesus nia sasia taˡi ru leˡa, ma ka faˡa ˡoloˡoloa ngwae ki taˡifau, ma nia ka kwatea naˡa mauriˡa firi fuada. 19 Ma ngwae ki taˡifau kira tua ˡani abula taˡangaˡa, sulia na suˡungengeˡa taˡi ngwae. Ma ka ˡunaˡeri, God nia faˡa ˡoloˡolo ngwae ki ˡi maana, sulia na kwairoˡoi ˡanga taˡi ngwae.

20 God kwatea naˡa taki sa Moses ki fasi ˡiri na ngwae ki kike saiana ru ˡoro kira sasiˡi ki nia rora. Bore ma kaidaˡi neˡe ngwae ki sasia ru ˡoro taˡa ki, God fiˡi faˡataˡinia naˡa alafeˡanga doe ka tasa nia. 21 Nia neˡe, ˡi naˡo mala maˡi, neˡe abula taˡangaˡa gwaungaˡi fafia na ngwae ki fuana maeˡa. Ma ka ˡunaˡeri ana kaidaˡi neˡe, na kwaiˡofeˡanga God nia gwaungaˡi fafia na ngwae ki ˡiri kike ˡoloˡolo. Ma nia neˡe kwate ma kulu ka ngalia naˡa mauriˡa firi osiˡana na ru neˡe sa Jesus Christ na Aofia kia nia fulia fuaka.

Kulu mauri faˡasia taˡangaˡa osiˡana maelana sa Jesus Christ

6 Tae neˡe kuke baˡa saea ana alaˡanga niniˡa nau ku keresiˡi ki? Kuke inaˡu ˡakulu ana kwaluˡani abula taˡangaˡa, fasi ˡiri God ke inaˡu logo ana faˡataˡilana na alafeˡanga nia fuaka kaidaˡi nia rufuanata ana taˡangaˡa kia ki? 2 Noaˡa liu! Kaidaˡi manataˡi ngwae taˡa dao ka salonga kulu fuana abula taˡangaˡa, kulu kasi fulia ta ru, diˡia noniˡi ru neˡe nia mae naˡa, ma noaˡa nia kasi lebe kaidaˡi kira salonga. 3 Kaumulu saiana taˡifau naˡa ru neˡe: Na kaidaˡi kulu siuabu ana neˡe faˡataˡilana na fikuˡa kia faˡinia sa Jesus Christ, kulu fiku logo faˡinia ana maelana. 4 ˡIu ana na siuabulaka, kulu mae naˡa faˡinia sa Jesus Christ, ma kira ka kwaiato kulu logo faˡinia, fasi ˡiri kuke tataˡe kuke tua ˡani mauriˡa faolu, diˡia sa Jesus Christ neˡe God na Maˡa nia taˡea faˡasia na maeˡa ˡani na ngasingasi ˡanga nia.

5 Osiˡana kulu fiku faˡinia sa Jesus Christ ˡani maelana, God ke baˡa taˡe kulu logo diˡia ba nia taˡea sa Jesus Christ. 6 Ma kulu sai naˡa ana neˡe na mauriˡa ba kulu ˡi naˡo, nia mae naˡa faˡinia sa Jesus Christ ana ˡai rara folo, fasi ˡiri na falafala ˡua taˡa kia ki niˡi ka funu, ma na taˡangaˡa noaˡa kasi gwaungaˡi fafi kia. 7 Duˡungana nia ˡunaˡeri, ana kaidaˡi ngwae nia mae, nia noaˡa kasi tua ˡi olofana ngasingasiˡanga ana taˡangaˡa. 8 Ma osiˡana kulu mae naˡa faˡinia sa Jesus Christ, kulu faˡamamana kuke baˡa mauri logo faˡinia.

9 Duˡungana kulu saiana sa Jesus Christ nia tataˡe faˡasia na maeˡa, ma nia ˡafitaˡi liu nia ka mae laˡu, ma na maeˡa noaˡa kasi gwaungaˡi fafia. 10 Nia mae taˡi ru goˡo ˡiri ke liufia taˡangaˡa, ma niniˡari nia ka mauri naˡa fuana faˡa ˡinotoˡalana God. 11 Ma ka ˡunaˡeri logo, muke manata diˡia neˡe kamu mae naˡa ma noaˡa kamu kasi abula taˡa. Ma kamu ka mauri naˡa fuana faˡa ˡinotoˡalana God sulia sa Jesus Christ.

12 Nia neˡe, noaˡa kamu kasi alaˡania na abula taˡangaˡa ka gwaungaˡi naˡa fafia nonimuˡa ˡiri noaˡa kamu kasi donga na kwaiogaiˡanga taˡa ki. 13 Ma noaˡa kamu kasi alaˡania ta kula ana nonimuˡa fuana taˡangaˡa, ˡiri muke fulia ˡani ru taˡa ki. Bore ma alu muke kwate kamu talamuˡa fuana God, diˡia na ngwae neˡe God nia taˡeda faˡasia na maeˡa ˡuana mauri faolu, ma muke kwatea naˡa nonimuˡa ma na maurilamuˡa taˡifau fuana God, ˡiri muke sasia ˡani ru saga ki. 14 Nia neˡe, noaˡa kamu kasi alaˡania na abula taˡangaˡa ka gwaungaˡi fafi kamu, osiˡana kamu ˡiri tua laˡu ˡi olofana na taki ki, bore ma kamu tua naˡa ˡi olofana na alafeˡanga God.

Ngwae kira rao fuana sasia ˡoloˡoloˡa ki

15 ˡUri ma kuke dau ˡani abula taˡangaˡa, osiˡana noaˡa kulu ˡiri tua ˡi olofana na taki ki, bore ma kulu tua goˡo ˡakulu ˡi olofana na alafeˡanga God? Noaˡa! 16 Aia, ma kamu sai taˡifau naˡa ana, sa taˡi bore ˡana neˡe nia fili kamu ka rao fuana, muke roˡosulia, osiˡana kamu na ngwae rao nia ki. Ka ˡunaˡeri logo, diˡia kamu filia na roˡongaˡa sulia abula taˡangaˡa, kamu ke baˡa mae. Ma si diˡia kamu ka filia roˡongaˡa sulia God, muke baˡa tua ˡani ˡoloˡoloˡa. 17 Nau ku baˡatafea God! Sui bore ˡana ˡi naˡo kamu ka roˡosulia abula taˡangaˡa, bore ma niniˡari kamu roˡosulia taˡifau naˡa na faˡamanataˡanga mamana neˡe God kwatea fuamuˡa. 18 Nia neˡe, God ka loge kamu faˡasia na ngasingasiˡanga ana taˡangaˡa, ma muka alua naˡa na ngwae rao God ki ˡiri muke sasia naˡa ru saga ki.

19 Nau ku fata ˡunaˡeri ˡani na tarifulaˡanga sulia na ngwae rao ki faˡinia na ngwae ˡaˡana ki, osiˡana nia talangwaraˡu fuana muke malingani. Ana kaidaˡi ba sui naˡa maˡi, kaumulu kwate kamu taˡifau fuana abula taˡangaˡa. Kamu ka fulia ru taˡa ki fuamuˡa kwailiu ˡani nonimuˡa ma na kwaluˡani ru taˡa. Ma niniˡari, muka kwate kamu taˡifau naˡa fuana God fasi ˡiri muke fulia naˡa ru saga ki.

20 Ana kaidaˡi taˡangaˡa nia gwaungaˡi fafi kaumulu, noaˡa kamu kasi manata ˡabera goˡo fuana sasilana ru saga ki. 21 Aia, kamu kasi ngalia ta ru leˡa faˡasia na abula taˡangaˡa ba kamu danga naˡa ˡaniˡi ki. Ma kaidaˡi neˡe, kamu ˡeke sulia na abula taˡangaˡa neˡe kamu sasiˡi ˡi naˡo ki. Na ngwae neˡe kira abula taˡa ˡunaˡeri ki, kike mae. 22 Bore ma ana kaidaˡi neˡe, God loge kamu faˡasia na abula taˡangaˡa, ma kamuˡa na ngwae rao God ki naˡa. Ma osiˡana kamu ˡunaˡeri, ˡoilakiˡa fuamuˡa sulia kamu roˡosulia na kwaiogaiˡanga God, ma muka ngalia naˡa na mauriˡa firi. 23 Sulia na abula taˡangaˡa nia kwatea maeˡa, bore ma na kwateˡa neˡe God kwate sakongaˡi ana nia naˡa neˡe mauriˡa firi sulia sa Jesus Christ na Aofia kia.

Noaˡa kulu ˡiri tua ˡi olofana na taki faˡasia sa Moses ki

7 Ngwaefuta kina ana sa Jesus Christ, nau ku saiana kamu saiana na taki ki. Fuila muke saiana na ngwae nia tua ˡi olofana taki ki ana kaidaˡi nia mauri goˡo. 2 Ka ˡunaˡeri logo fuana na kini neˡe ˡafe naˡa. Kaidaˡi neˡe araˡi nia mauri ˡua, na taki saea nia noaˡa kasi totolia fuana ka ˡafe laˡu fuana ta ngwae matamata. Bore ma, diˡia na araˡi nia ka mae, nia fiˡi sakadola faˡasia na taki ana araˡinga, ma nia ka totolia ka ˡafe laˡu. 3 ˡUnaˡeri ma, diˡia na ˡafe neˡe ka tua faˡinia ta ngwae matamata ana kaidaˡi araˡi nia mauri ˡua, na ˡafe neˡeri kira saea ˡani ˡafe ˡusu. Ma diˡia na araˡi nia ka mae naˡa, ma nia ka tua sakadola naˡa faˡasia na taki ana araˡinga, ma nia ka ˡafe laˡu fuana ta ngwae, noaˡa kira kasi saea ˡani ˡafe ˡusu.

4 Ngwaefuta nau kina, nia ka ˡunaˡeri logo fuakulu. Sulia kaidaˡi sa Jesus Christ nia mae, diˡia kuluˡa bore kulu mae logo. Duˡungana kulu mae, kulu sakadola naˡa faˡasia na taki sa Moses ki. ˡUnaˡeri nia ka talangwaraˡu fuana God ka ˡado fiku kamu faˡinia ta ngwae laˡu neˡe sa Jesus. Ana kaidaˡi neˡe, kuluˡa na ngwae sa Jesus Christ ki neˡe God taˡea faˡasia na maeˡa, fasi ˡiri kuke faˡa ˡinotoˡa God ˡani tuaˡa ˡoloˡolo. 5 Ana kaidaˡi kulu roˡo roˡosulia na kwaiogaiˡanga taˡa kia ki, kulu oga liua logo sasilana na ru neˡe taki ki saea niˡi abu. Ma osiˡana kulu sasia naˡa ru taˡa ˡunaˡeri ki, kulu ka totolia naˡa fuana maeˡa sulia kudi. 6 Bore ma ana kaidaˡi neˡe, kulu sakadola naˡa faˡasia na taki ki neˡe firi firi fafi kia ˡi naˡo maˡi, osiˡana na mauriˡa kia ki ˡi naˡo niˡi mae naˡa. Ma ana kaidaˡi neˡe, kuka rao naˡa fuana God, ma kulu ka leka naˡa sulia na tala faolu ana roˡongaˡa sulia na kwaiogai ˡanga na Anoˡi ru Abu. Ma noaˡa kulu kasi leka naˡa sulia na tala ˡua ana na taki neˡe sa Moses keresiˡi ki.

Na taki God ki faˡataˡinia taˡangaˡa kia ki

7 ˡUri ma kulu saea na taki ki taˡa? Noaˡa! Na taki ki noaˡa ˡiri taˡa, osiˡana na taki ki neˡe kwatea ma nau ku saiana tae neˡe taˡangaˡa. Diˡia na taki noaˡa kasi ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi oga ru ta ngwae,” nau ku kina goˡo ˡaku neˡe kwaiogaiˡanga ˡunaˡeri nia taˡa. 8 Ma kaidaˡi na taki ki saea fuaku neˡe kwaiogaiˡanga ˡunaˡeri nia taˡa, nau ku fuˡa saulia na taki neˡe saea nau ru rora, ˡunaˡeri nau ku oga liua naˡa ru na ngwae matamata ki. Diˡia noaˡa goˡo ta taki neˡe luia abula taˡangaˡa, ˡirai na kwaiogai ˡanga fuana fuˡalilana na taki neˡe noaˡa kasi ngasingasiˡa. 9 Ana tualaku ˡua maˡi, kaidaˡi nau ku kina ˡua na taki ki, noaˡa naisi dao goˡo toˡona ta ru neˡe ka faˡa ˡeke nau. Bore ma kaidaˡi nau ku dao toˡona ru mamana ana taki neˡe ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi oga ru ta ngwae,” nia neˡe kwate ma nau ku fiˡi saiana nauˡa ngwae abula taˡa, ma nau ku totolia naˡa maeˡa sulia kudi. 10 Na taki ki neˡe God kwatea ˡiri ke faˡataˡinia na tala saga fuana tuaˡa sulia, nia ka faˡataˡinia neˡe nau ku totolia naˡa maeˡa sulia kudi. 11 Na taˡangaˡa ka soke nau ˡani taki ki. Na kwaiogai ˡanga taˡa nau ki ngalia na taki leˡa neˡe, ma ka mataˡangaˡi nau fuana maeˡa. 12 ˡUnaˡeri neˡe, na taki sa Moses ki ka abu, ka saga, ma ka leˡa liu.

13 ˡUri ma na taki leˡa ki neˡe kwate ma nau ku mae? Noaˡa! Na abula taˡangaˡa lala neˡe kwate ma nau ku mae. Na liana God sulia na taki nia neˡe na taˡalana

taˡangaˡa kia ki ke baˡa sakatafa. Osiˡana na taˡangaˡa kulu ki, kulu faˡitaˡinia taki leˡa God ˡuana na ru neˡe God ke kwai matalangaˡi ˡani. ˡUnaˡeri osiˡana na taki, taˡalana taˡangaˡa kulu ki ke baˡa sakatafa.

14 Kulu saiana na taki ki leka maˡi faˡasia na Anoˡi ru Abu God. Ma nauˡa na ngwae goˡo ˡana. Ma nau ku diˡia goˡo na ngwae neˡe taˡangaˡa nia gwaungaˡi fafi nau. 15 Noaˡa nau kusi saiana tae neˡe nau ku sasia, osiˡana noaˡa nau kusi sasia goˡo ta ru leˡa neˡe nau ku oga fuana sasilana, ma nau ku sasia lala ru taˡa neˡe nau ku ˡaila ˡani ki. 16 Ma osiˡana nau ku sasia lala ru neˡe noaˡa nau kusi oga sasilana ki, nia ka faˡataˡinia nau ku alafafia na taki God nia leˡa. 17 Duˡungana ru neˡe, nau ku saiana, noaˡa laˡu nauˡa neˡe nau ku sasia ru taˡa ki, bore ma na taˡangaˡa neˡe tua lala aku.

18 Nau ku saiana na leˡangaˡa noaˡa kasi tua aku saena malitaˡi ngwae taˡa nau. Sulia nia noaˡa kasi talangwaraˡu fuaku fuana sasilana ru leˡa ki, sui bore ˡana nau ku oga sasilana ru leˡa ki. 19 Ma noaˡa nau kusi sasia goˡo na ru leˡa neˡe nau ku oga sasilani ki, ma noaˡa nau kusi mango goˡo faˡasia sasilana ru taˡa neˡe noaˡa nau kusi oga sasilani ki. 20 Ma diˡia nau ku sasia naˡa ru neˡe noaˡa nau kusi oga sasilana, tama noaˡa laˡu nauˡa neˡe nau ku sasia. Bore ma na taˡangaˡa neˡe tua ˡi saena noniku lala neˡe sasia.

21 Nai olioliˡa laˡu ana ru neˡe nau ku dao toˡona neˡe ˡuri: Kaidaˡi nau ku oga sasilana na ru leˡa, na taˡangaˡa ˡi noniku ka lui nau. 22 Na maurilaku ka oga liu sasilana taki God ki. 23 Bore ma na taˡangaˡa ˡi noniku ka fuˡa suˡusia na leˡangaˡa neˡe saena maurilaku. Ma na taˡangaˡa neˡe ka rao saena noniku ka suˡumaˡi nau fuana sasilana ru taˡa ki. 24 Kwaimanatai fuaku nauˡa na ngwae taˡa ˡuri! Sa tai neˡe ke baˡa ˡafi nau fasi ˡiri naisi roˡosulia taˡangaˡa neˡe ngali nau ˡuana maeˡa? 25 Nau ku baˡatafea God, sulia nia naˡa neˡe ˡafi nau ˡani sa Jesus Christ na Aofia kia! ˡOko sai naˡa ana: Saena manatalaku, nau ku oga nai roˡosulia na taki God, bore ma osiˡana na malitaˡi ngwae taˡa nau, taˡangaˡa nia ka gwaungaˡi fafi nau.

Tua sulia ngasingasiˡanga na Anoˡi ru Abu

8 God saea kulu ˡoloˡolo naˡa ˡi naˡona osiˡana kulu faˡamamana ana sa Jesus. ˡUnaˡeri logo, na ngwae neˡe kira tua fiku naˡa faˡinia sa Jesus Christ, God noaˡa kasi fai fafida ma ka kwatea na kwaˡikwaˡinga fuada. 2 Kulu saiana nia mamana, osiˡana na ngasingasiˡanga na Anoˡi ru Abu kwatea ma kulu ka tua ˡani mauriˡa faolu sulia kulu ˡado fiku faˡinia sa Jesus Christ. Ma ˡunaˡeri nia ka loge kia faˡasia na ngasingasiˡanga ana abula taˡangaˡa neˡe gwaungaˡi fafi kia ma ka talaˡi kia ˡuana maeˡa. 3 Na taki faˡasia sa Moses ki, ˡafitaˡi niˡi ka loge kia faˡasia na ngasingasiˡanga ana taˡangaˡa faˡinia maeˡa, osiˡana malitakulu taˡa kwatea ma kulu ka ngwataˡutaˡu fuana dongalana taki neˡeri ki. Bore ma God lala neˡe loge kia faˡasia na ngasingasiˡanga ana taˡangaˡa faˡinia maeˡa. Sulia nia kwatea naˡa Ngela nia fasi ˡiri ka tua ˡani noni diˡia na ngwae, bore ma nia noaˡa kasi abula taˡa diˡia ngwae ki, ma God ka foˡosi ˡani ˡiri ka lafua na taˡangaˡa kulu ki. ˡUnaˡeri God ka matalangani na abula taˡangaˡa kia ki. 4 God sasi ˡunaˡeri ˡiri kuke totolia naˡa lekaˡa sulia na ru saga ki neˡe taki ki baˡe kia ˡuana. Ma nia talangwaraˡu goˡo ˡana sulia kulu roˡosulia na Anoˡi ru Abu, ma noaˡa kulu kasi roˡosulia na kwaiogai ˡanga taˡa ana noni.

5 Ma sa tai faˡida neˡe kira leka sulia na kwaiogaiˡanga taˡa ana noni, kira manata goˡo ˡada sulia ru fuana faˡatolilana na kwaiogai ˡanga taˡa ana noni. Bore ma sa tai faˡida neˡe na Anoˡi ru Abu nia talaˡida, kira manata goˡo ˡada sulia sasilana na kwaiogai ˡanga Anoˡi ru Abu. 6 Ma diˡia na kwaiogai ˡanga taˡa ana noni nia talaˡia ta ngwae, nia ka mae. Ma diˡia na Anoˡi ru Abu ka talaˡia ta ngwae, nia ka toˡo ana mauriˡa faolu faˡinia na aroaroˡanga. 7 Ma diˡia na kwaiogai ˡanga taˡa ana noni nia talaˡia ta ngwae, nia malimaeˡa ana God, osiˡana noaˡa nia kasi roˡosulia na taki God ki, ma noaˡa nia kasi bolo fuana roˡongaˡa sulia. 8 Na ngwae neˡe kira roˡosulia na kwaiogai ˡanga taˡa ana noni, nia ˡafitaˡi liu kira ka faˡasaeleˡa God.

9 Bore ma kamuˡa, noaˡa kamu ˡiri roˡo laˡu sulia na kwaiogai ˡanga taˡa ana noni. Diˡia na Anoˡi ru Abu nia tua saena maurilamuˡa, tama muke roˡosulia na kwaiogaiˡanga nia. Ma sa tai neˡe na Anoˡi ru God † noaˡa kasi tua saena maurilana, niaˡa noaˡa laˡu na ngwae sa Jesus Christ. 10 Ma sa Jesus Christ ka tua saena maurilamuˡa, sui bore ˡana na nonimuˡa ke baˡa mae osiˡana na abula taˡangaˡa ki. Ma na mangomuˡa nia mauri, osiˡana God nia faˡa ˡoloˡolo kamu naˡa. 11 Ma na Anoˡi ru God neˡe taˡea sa Jesus Christ faˡasia na maeˡa, nia tua naˡa saena maurilamuˡa. Ma God ke baˡa taˡea logo nonimuˡa ˡani na Anoˡi ru Abu neˡe tua saena maurilamuˡa.

12 Nia neˡe ngwaefuta kina ˡae, kulu toˡo ana taˡi ru fuana sasilana, neˡe kulu ke tua sulia kwaiogai ˡanga Anoˡi ru Abu. Noaˡa kulu kasi roˡo laˡu sulia na kwaiogaiˡanga taˡa ana nonika. 13 Diˡia kamu roˡosulia na kwaiogaiˡanga taˡa ana noni, kamu ke funu. Ma diˡia kamu ka roˡosulia na Anoˡi ru Abu fasi ˡiri muke danga ˡania na abulaˡanga taˡa, muke baˡa toˡo ana mauriˡa firi. 14 Ma sa tai faˡida neˡe Anoˡi ru God talaˡida, kira naˡa neˡe na ngela God ki. 15 Na Anoˡi ru Abu neˡe God nia kwatea fuamuˡa, noaˡa nia kasi kwate kamu ka maˡu liu ˡani God ka diˡia ta ngwae rao neˡe nia maˡu ˡani ngwae ˡaˡana nia. Bore ma na Anoˡi ru Abu neˡe kwatea ma kamuˡa na ngela God ki naˡa. Nia neˡe kwatea ka talangwaraˡu naˡa fuaka ˡiri kuke saea God ˡania “Maˡa kia.” 16 Na Anoˡi ru God saea kulu na ngela God ki, ma kulu ka alafafia ru neˡeri. 17 Ma osiˡana kiaˡa na ngela nia ki, ma kuke baˡa ngalia naˡa ru leˡa ki neˡe nia gonia fuana na ngela nia ki, ka diˡia logo neˡe nia kwatea fuana sa Jesus Christ. Kulu ngalia ru neˡeri ki, osiˡana kulu ˡado fiku faˡinia sa Jesus Christ ˡania na nonifiiˡanga nia, ˡiri kuke baˡa ˡado logo faˡinia saena mauriˡa ana ˡinotoˡanga nia.

---

† *nama Anoˡi ru sa Christ*

Na ˈinotoˈanga neˈe ke baˈa dao maˈi

18 Sui bore ˈana kulu ka toˈo ana nonifiiˈanga ki saena
magalia neˈe, nau ku manata toˈo neˈe na ˈinotoˈanga
neˈe God ke baˈa kwatea fuaka, nia doe ka tasa liufia
na ˈafitaˈiˈanga neˈe kulu liu ˈi saena ana kaidaˈi neˈe.
19 Na ru ki taˈifau neˈe God nia saungaˈiniˈi, kira
kwaimasi taˈifau goˈo ana kaidaˈi God ke baˈa
faˈataˈinia na ngela nia ki, ma kira ka oga kaidaˈi neˈeri
ke dao ˈaliˈali. 20 God nia manata ngasi naˈa fuana kala
kaidaˈi goˈo na ru neˈe nia saungaˈiniˈi ki taˈifau kike
mae ma kike ngwaˈa. God nia sasi ˈunaˈeri noaˈa laˈu
sulia na kwaiogai ˈanga na ru neˈeri ki, bore ma sulia
kwaiogaiˈanga God ˈana talana. Ma ru ki taˈifau ka
kwaimasi ana 21 kaidaˈi God ke logeda faˈasia maeˈa
ma na ngwaˈa ˈanga ˈiri kira ke tua sakadola daofaˈi liu
faˈinia na ngela nia ki. 22 Kulu saiana ˈita naˈa maˈi ˈua
leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe, na ru ki taˈifau goˈo kira
tua ˈani nonifiiˈa diˈia na nonifiiˈa ana kaidaˈi kini nia
ngela fii. 23 Ma kuluˈa neˈe kulu toˈo ana Anoˈi ru Abu
neˈe God nia kwatea fuaka fasi ˈiri ke kwate kulu ke
manata ˈuitoˈo neˈe nia ke kwatea ru leˈa ki fuaka,
kuke nonifii logo. Kulu oga liua, ma kulu ka kwaimasi
ana kaidaˈi God ke baˈa kwate ma kuluˈa na ngela
gwaumauri nia ki, ma ka kwatea noniˈi ngwae faolu ki
fuaka. 24 Talaˈae ana kaidaˈi God nia faˈamauri kia, kulu
ka lialia masia fulilana ru neˈeri ki. Bore ma diˈia kulu
ka toˈo naˈa ana tae neˈe kulu lialia masia, tama na
manata ˈuitoˈo ˈanga neˈeri noaˈa ˈiri mamana goˈo.
Sulia noaˈa ta ngwae kasi manata ˈuitoˈo goˈo ˈuana ta
ru neˈe nia toˈo naˈa ana. 25 Bore ma diˈia kulu lialia
masia ta ru neˈe noaˈa kulu ˈiri toˈo ˈua ana, kuke
kwaimasi ana faˈinia na mabetauˈa.
26 Ma ka ˈunaˈeri logo na Anoˈi ru Abu leka logo maˈi
fuana ˈafilaka, ana kaidaˈi maurilaka nia ngwataˈutaˈu
ma kulu ka kina kuke foˈosi faˈuta ana God ka ˈafi kia.
Bore ma na Anoˈi ru Abu ˈana talana neˈe gania God
fuaka saena toloˈofiiˈanga neˈe noaˈa kulu kasi bolo
fuana saelana ˈani ta alaˈanga. 27 Ma God neˈe nia sai
filoa na maurilaka taˈifau, nia ka sai logo ana na man-
atana na Anoˈi ru Abu. Ma na manatana Anoˈi ru Abu
nia ˈuri; nia gania God ˈi fulikulu na ngwae nia ki, sulia
na kwaiogaiˈanga God.
28 Ma kulu saiana ru neˈe: Na ngwae neˈe kulu alafe
fuana God, God faˈaleˈa kia ˈani na ru taˈa ma ru leˈa
neˈe fuli fuaka ki. Nia sasi ˈunaˈeri fuaka, ngwae neˈe
nia fili kia, osiˈana na kwaiogaiˈanga nia fuakulu neˈe
ˈunaˈeri. 29 Sulia tau naˈa maˈi, God nia fili kia, ma ka
alu kia fasi ˈiri kulu ke diˈia Ngela nia sa Jesus, fasi ˈiri
sa Jesus neˈe ka ngwae etaeta fuaka na ngwaefuta nia
ki. 30 Aia, ma fuaka na ngwae neˈe God fili kia ˈua naˈa
maˈi fuana ngela nia ki, nia ka sae kia siana. Ma kuluˈa
neˈe nia sae kia ˈunaˈeri, nia ka faˈasaga kulu ˈi maana.
Ma kuluˈa neˈe nia faˈasaga kulu, nia ka kwatea ˈino-
toˈanga logo fuaka.

Noaˈa ta ru kasi fonea alafeˈanga God fuakulu

31 Ma ana kaidaˈi kulu manata sulia ru neˈeri ki, kulu
ka saiana noaˈa ta ngwae kasi bolo naˈa faˈinia tataˈe
saulilaka, osiˈana God nia kwaiˈafi akulu. 32 Sulia na
Ngela nia sa Jesus bore, noaˈa nia kasi ogani laˈu ana,
bore ma nia kwatea fuana kwaisuˈusiˈanga fuaka. Ma
osiˈana nia sasi ru leˈa neˈeri fuaka, nia ke baˈa kwatea
logo na ru ki taˈifau fuaka. 33 Noaˈa ta ngwae goˈo ˈana
neˈe totolia ka giosi kia neˈe God fili kia, osiˈana God
talana saea neˈe kuluˈa saga naˈa. 34 Ma ka noaˈa logo
ta ngwae goˈo ˈana neˈe ka matalangaˈi kia, osiˈana sa
Jesus Christ nia mae naˈa fuaka, ma nia ka tataˈe logo,
ma ana kaidaˈi neˈe, nia ka tua ˈi bali ˈoloˈolo ana God,
ma nia ka kwaiamasi ˈiri God ke ˈafi kia. 35 Ma osiˈana
nia ˈunaˈeri, tama noaˈa goˈo ta ru fasi ˈiri neˈe ke lafu
kia kuke tua matali faˈasia na alafeˈanga sa Jesus
Christ fuaka. Sui bore ˈana kulu ka tua ˈani ˈafitaˈiˈanga
doe, ma na ngwae ki kira ka fuli ru taˈa fuaka, ma kulu
ka fiolo, ma kulu ka dalaˈa, ma kira ka saungi kulu, ka
ˈafitaˈi kira ka lafu kia faˈasia na alafeˈanga sa Jesus
Christ fuaka. 36 Osiˈana na Kerekereˈa Abu ba saea,
“Ana kaidaˈi ki taˈifau, kira sasi ˈuana saungi lamiˈa, os-
iˈana kami leka suliˈo. Kaimili diˈia naˈa sipsip neˈe kira
sasi akaˈu ana fuana saungilana.” 37 Sui bore ˈana kulu
ka tua saena ˈafitaˈiˈanga doe ˈunaˈeri, kulu saiana
kuke baˈa liufia, sulia sa Jesus Christ nia alafe fuaka.
38 Nau ku saiana noaˈa ta ru ˈiri bolo fuana lafulaka
faˈasia na alafeˈanga doe nia fuaka. Sui bore ˈana
kaidaˈi kulu mauri ˈua, nama ana kaidaˈi kuke mae, ku-
lu ngalia na alafeˈanga nia. Noaˈa ta ˈainsel, nama ta
anoˈi ru taˈa, nama ta ngasingasiˈanga kira ka lafua na
alafeˈanga sa Jesus Christ faˈasi kia. Ma ka ˈafitaˈi logo
fuana ta ru ana kaidaˈi neˈe, nama ana kaidaˈi neˈe nia
ˈua maˈi noaˈa kasi lafu kia faˈasia na alafeˈanga nia
fuaka. 39 Noaˈa ta ru logo saena magalia, nama ˈi langi,
nama ta ru ana ru neˈe God saungaˈiniˈi ki noaˈa kasi
bolo fuana lafulana na alafeˈanga nia. Nia ˈafitaˈi liu ki-
ra ka lafu kia faˈasia na alafeˈanga God fuaka neˈe nia
faˈataˈinia fuaka ˈani sa Jesus Christ na Aofia kia.

God filia ngwae ˈi Jiu ki bore ma kira ilangaˈinia sa Jesus

9 Ma taˈi ru neˈe nau ku oga nai saea fuamuˈa, ma
ru neˈeri nia mamana liu. Nau kusi soke kamu, os-
iˈana nauˈa na ngwae fafarongo sa Jesus Christ. Ma
nau ku saiana na alaˈanga neˈe nai baˈa saea fuamuˈa,
nia mamana, osiˈana na Anoˈi ru Abu neˈe talaˈia na
manataˈanga nau. 2 Ru neˈe nau ku saea nia ˈuri, nau
ku kwaimanatai liu ana kaidaˈi ki taˈifau, sulia na ng-
wae ˈi Jiu ki neˈe noaˈa kasi faˈamamana ana sa Jesus
Christ. 3 Kira neˈe na ngwae nau ki, osiˈana nauˈa ta
ngwae ˈi Jiu logo. Nau ku oga diˈia nia talangwaraˈu,
nai akafoˈa faˈasia na ˈado fikuˈa nai faˈinia sa Jesus
Christ, ma nau ku ngalia ˈaku na kwaˈikwaˈinga olisida.
4 Sulia na Jiu ki, kiraˈa na ngwae God ki. Ma God ka su-
luˈida ˈua naˈa maˈi, fasi ˈiri kira ka diˈia na ngela nia ki,

ma nia ka faˈataˈinia na ˈinotoˈanga nia fuada. God ka
fata alangaˈi fuada, ˈiri ke baˈa faˈaleˈa kira. Ma God ka
kwatea naˈa taki ki fuada. Ma kira ka saiana foˈosi
manaˈanga ana God. Ma God ka eta fataˈa fuada. 5 Ma
na kwalafa kira na ngwae doe neˈe God nia filida ˈua
naˈa maˈi. † Ma sa Jesus Christ logo, ana kaidaˈi nia ka
futa maˈi fasi ˈiri ka alua naˈa na ngwae, nia neˈe ta ng-
wae ˈi Jiu. Niaˈa neˈe God neˈe nia gwaungaˈi fafia ru ki
taˈifau. Ma nia ka totolia kike baˈatafea tua tua firi! ˈIu
ke ˈunaˈeri.
6 Sui bore ˈana ngwae ˈi Jiu kira ka ilangaˈinia sa
Christ, God noaˈa kasi ˈoia fataˈa alangaˈinga nia fua-
da. Sulia noaˈa laˈu na ngwae ˈi Jiu ki taˈifau goˈo neˈe
ngwae filia God ki. 7 Ma noaˈa laˈu ngwae ki taˈifau
goˈo neˈe futa ana sa Abraham neˈe ngela God ki. Sui
bore ˈana sa Abraham ka toˈo ana ta ngela laˈu, God
nia fata ˈuri fuana sa Abraham, “Na ngela ˈoe sa Aesak
goˈo neˈe nai baˈa lisia ka diˈia na kwalafaˈa ba nau ku
eta fataˈa ˈania fuamu.” 8 Ma na ru neˈe ka faˈataˈinia
fuaka neˈe noaˈa laˈu ngwae ki taˈifau neˈe futa ana sa
Abraham neˈe ngela filia God ki. Bore ma na ngwae
neˈe kira futa maˈi sulia na fata alangaˈinga God ki lala
neˈe kira na ngela mamana sa Abraham ki. 9 Na fata
alangaˈinga ba God nia saea fuana sa Abraham neˈe
ˈuri, “Ana kaidaˈi ˈolea, nai oli laˈu maˈi siamu, ma ˈi
Sera ˈafe ˈoe ke baˈa faˈafuta taˈi ngela ngwane.” †† Ma
na ngela neˈeri neˈe sa Aesak.
10 Ma noaˈa laˈu ru neˈeri ki goˈo ˈana. Osiˈana sa Ae-
sak faˈinia ˈi Rebeka na koˈo bora kia ki, kera toˈo ana
ro ˈiˈiu ngwane ki. 11-12 Ma ˈi naˈona mala neˈe ˈi Rebeka
nia faˈafuta na ˈiˈiu neˈeri ki, God ka fata ˈuri fuana, “Na
ngela faˈinaˈonaˈo ke baˈa rao fuana ngela ˈi buri.” Nia
saea ru neˈeri ka sui mala na ro ˈiˈiu neˈeri ki kera fiˈi
futa maˈi, ma sui mala kera fiˈi fulia ta tae neˈe ka leˈa
nama ka taˈa. Nia ka ˈunaˈeri sulia God faˈataˈinia fua-
ka nia filia taˈi ngela sulia liana talana, noaˈa laˈu sulia
na raoˈa keroˈa sasiˈi ki. 13 Ma God ba saea saena na
Kerekereˈa Abu ka ˈuri, “Nau ku filia sa Jakob, ma nau
ku ˈaila ˈania sa Esau.”
14 Ma diˈia ta ngwae ka saea neˈe God noaˈa kasi
saga osiˈana nia filia taˈi ngela ma taˈi ka noaˈa, alaˈan-
ga neˈeri nia rora liu. 15 Sulia God sae ˈua naˈa maˈi fua-
na sa Moses ka ˈuri, “Nauˈa lala neˈe nai filia sa tai neˈe
nai baˈa kwaimanatai ana. Ma nau ku filida sulia na
kwaiogaiˈanga nau goˈo talaku.” 16 Osiˈana na ru neˈeri
ki, kulu ka saiana God filia na ngwae noaˈa laˈu sulia
na ru neˈe kira oga nama kira ka sasia, bore ma God
nia filia ngwae ki sulia kwaimanataiˈanga nia goˈo
ˈana. 17 Ma God ka fata fuana na ngwae tatalafaˈa ˈi
Ejipt saena Kerekereˈa Abu ka ˈuri, “Nau ku alu ˈoe,
ˈoko tatalafaˈa ˈiri nai faˈataˈinia na ngasingasi ˈanga
nau ˈani ru neˈe nai baˈa sasiˈi fuamu, ma fasi ˈiri na
ngwae ana fanoa ki taˈifau kira ke saiana na ngasin-
gasi ˈanga nau.” 18 Nia neˈe, God saiana ka
kwaimanatai goˈo fuana sa tai neˈe nia oga, ma nia ka
faˈangasia manatana sa tai neˈe nia oga.

God nia kwai matalangaˈi ma ka kwaigwale

19 Sali ta ngwae ke baˈa fata ˈuri, “Faˈuta neˈe God ka
saetaˈa fuana ngwae ki sulia manatada ngasi, osiˈana
nia ˈafitaˈi fuana kira ka tataˈe saulia naˈa kwaiogaiˈan-
ga God?” 20 Ma nau ku olisia ˈuri: Kuluˈa na ngwae neˈe
God saungaˈi kulu, noaˈa kulu kasi bolo goˈo fuana
olisilana God ˈunaˈeri! Ma kulu diˈia na dako neˈe ta ng-
wae nia saungaˈi nia ˈani bobo ˈai. Na dako neˈeri
noaˈa kasi bolo fuana saefiloˈa ˈuri ana ngwae neˈe
saungaˈi nia, “Faˈuta neˈe ˈoko saungaˈi nau ka ˈuri?”
21 Ma na ngwae neˈe saungaˈi nia na dako ki ˈani bobo
ai, nia toˈo ana ngasingasi ˈanga fuana sasiˈa sulia
kwaiogaiˈanga nia. Nia saiana ka laungia taˈi ˈiri ka lia
leˈa, ma taˈi ka noaˈa, fasi ˈiri ta dako fuana asoa ˈino-
toˈa ki, ma ta dako fuana kaidaˈi dalafa ki goˈo ˈana.
22 Ma nia ˈunaˈeri logo fuana tae neˈe God nia saun-
gani. Osiˈana kaidaˈi nia oga ka faˈataˈinia na saetaˈa
ˈanga nia ma na ngasingasi ˈanga nia fuana ngwae ab-
ula taˈa ki, nia mabetau liu ma noaˈa kasi ˈaliˈali fuana
faˈataˈilana na saetaˈanga nia fuana na ngwae ki neˈe
nia ke baˈa matalangaˈinida. 23 Ma nia mabetau ˈu-
naˈeri fuana ka faˈataˈinia na ru ˈinotoˈa leˈa nia sasi
fuaka na ngwae neˈe nia kwaimanatai ka tasa fuaka ki.
Sulia God sasi akaˈu akulu fuana ˈadoˈa faˈinia saena
ˈinotoˈanga nia. 24 Osiˈana kiaˈa naˈa neˈe ngwae filia
nia ki, noaˈa laˈu faˈasia na Jiu ki goˈo ˈana, bore ma
faˈasia na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki logo.
25 Sulia na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, God ba fata
ˈuri saena na Kerekereˈa Abu neˈe sa Hosea keresia,
“Na ngwae neˈe noaˈa laˈu na ngwae nau ki, nai baˈa
saeda ˈania ngwae nau ki.
Ma na ngwae neˈe noaˈa naisi alafe fuada ki, nai baˈa
saeda ˈani ngwae leˈa leˈa nau ki.”
26 Ma God ka saea fuana sa Hosea ka keresia laˈu ka
ˈuri,
“Kamu rongoa ˈi naˈo neˈe nau ku saea, ‘Kamu noaˈa
laˈu na ngwae nau ki.’
Bore ma niniˈari kira sae kamu ˈani ngela God mauri
ki.” ‡
27 Ma sa Aesea ba fata sulia na ngwae Jiu ki ka ˈuri,
“Sui bore ˈana ngwae ˈi Israel ki kira ka ˈoro diˈia one
sulia asi, kala bara ngwae ki goˈo ada neˈe God faˈa-
maurida.
28 Osiˈana God ke baˈa matalangaˈi ˈaliˈali goˈo ana na
ngwae ki taˈifau saena magalia.”
29 Nia diˈia logo ba sa Aesea nia saea naˈa maˈi ˈi naˈo
logo ka ˈuri,
“Diˈia God ngasingasiˈa liu noaˈa kasi faˈamauria ti
ngwae ana kwalafa kia ana kaidaˈi nia matalangaˈi kia,
noaˈa ta ngwae Jiu kasi mauri goˈo, diˈia naˈa ngwae ki
taˈifau ˈi Sodom ma ˈi Gomora neˈe kira mae naˈa.”

Na ngwae Jiu ki noaˈa kasi faˈamamana

30 Aia, sulia na ru neˈeri ki, kulu saiana na ngwae neˈe
noaˈa laˈu Jiu ki, kira dao toˈona na tala neˈe God

† *sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob* †† *9:9 Jenesis 18:10*

‡ *9:26 Hosea 2:23; 1:10*

faˡasagada, sui bore ˡana noaˡa kira kasi ili ili ˡuana daoˡa toˡona. Ma God ka faˡasagada sulia na faˡamamana ˡanga kira. 31 Bore ma fuana na ngwae ˡi Jiu ki, sui bore ˡana kira ka ili ili ˡuana na faˡasagalada talada ˡani roˡongaˡa sulia na taki ki, noaˡa kira kasi dao goˡo toˡona. 32 Ma noaˡa kira kasi bolo goˡo fuana sasilana, sulia kira fitoˡo ana na raoˡa leˡa kira ki, ma noaˡa kira kasi fitoˡo ana faˡamamana ˡanga. Kira ˡasida ˡunaˡeri, osiˡana kira firute ana na gwaˡi fau doe. 33 God fata sulia sa Christ na gwaˡi fau doe neˡeri saena Kerekereˡa Abu ka ˡuri,

“Lia basi, nai baˡa alua taˡi gwaˡi fau saena fanoa ˡi Sion.
Ma na ngwae ki kira ke baˡa firute ana, ma kira ke ˡasi ana.
Bore ma na ngwae neˡe kira faˡamamana ana niaˡa, noaˡa kira kasi liadila osiˡana niaˡa.”

10 Ngwaefuta kina, nau ku foˡo ma nau ku oga liua God ke faˡamauria na ngwae nau ki ˡi Jiu. 2 Nau ku saiana ma nau ku saea kwau neˡe kira suˡute fuana dongalana God. Bore ma noaˡa kira kasi sai leˡa ana tala mamana fuana dongalana God. 3 Kira kina na tala neˡe God sasi fuana faˡasagalana na ngwae ki ˡi maana niaˡa. Ma kira ka ili ili lala ˡuana faˡasagalada talada ˡani na tala neˡe kira tala saungaˡinia ˡada. ˡUnaˡeri kira ka ˡaila ˡani na tala neˡe God sasi fuana faˡasagalana ngwae ki. 4 Ma na tala fuana faˡasagalana ngwae ki sulia na taki sa Moses ki, sa Jesus Christ faˡasuia naˡa, fasi ˡiri sa tai faˡida neˡe kira faˡamamana ana, kira ka saga naˡa ˡi maana God.

God faˡamauri ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus

5 Na tala fuana faˡasagalana ngwae ki sulia na taki ki, sa Moses kerekere sulia ka ˡuri, “Diˡia ˡoko oga ˡoke dao toˡona mauriˡa osiˡana roˡongaˡa sulia na taki, ˡoke roˡo nama sulia taki laˡulaˡu God.” †6 Bore ma na tala neˡe God sasi fuana faˡasagalana ngwae ki ˡi maana, osiˡana kira faˡamamana ana sa Jesus, noaˡa ˡiri ˡafitaˡi goˡo fuana dongalana. Osiˡana God nia fata ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi alaˡa ˡuri fuamu talamu, ‘Ta ngwae ke raˡe nama ˡi langi fasi ˡiri ke faˡakosoa maˡi sa Jesus Christ ˡi ano.’ Noaˡa ˡoe kosi alaˡa ˡunaˡeri osiˡana sa Jesus koso maˡi ka sui naˡa. 7 Nama ˡoe kosi fata ˡuri, ‘Ta ngwae ke koso nama saena kula ni maeˡa fasi ˡiri ke taˡea maˡi sa Jesus Christ.’ Noaˡa ˡoe kosi alaˡa ˡunaˡeri osiˡana sa Jesus tataˡe ka sui naˡa.” 8 Na tala neˡe God sasi fuana faˡasagalana ngwae ki osiˡana kira faˡamamana ana sa Jesus, nia neˡe faˡarongoˡa neˡe mika fatataloˡania, ma nia talangwaraˡu fuana muke dao toˡona. Nia neˡe na Kerekereˡa Abu ka fata logo ˡuri, “Na faˡarongoˡa God teo karangiˡo naˡa, nia teo saena fatalamu ma ˡi saena maurilamu.” 9 Diˡia kamu saea sa Jesus ˡani na Aofia, ma muke faˡamamana neˡe God taˡea faˡasia na maeˡa, God ke baˡa faˡamauri kamu. 10 Na ngwae neˡe nia faˡamamana ana sa Jesus saena maurilana nia ˡoloˡolo ˡi maana God. Ma na ngwae neˡe nia fata tafa ˡania sa Jesus nia Aofia, God ke baˡa faˡamauria. 11 Diˡia ba na Kerekereˡa Abu nia saea ka ˡuri, “Na ngwae neˡe kira faˡamamana ana niaˡa, noaˡa kira kasi liadila osiˡana niaˡa.” 12 God noaˡa kasi ˡinifilifili ana ngwae ˡi Jiu ki ma ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki logo, osiˡana ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡamamana ana niaˡa, kira toˡo goˡo ana taˡi Aofia. Ma nia ka faˡaleˡa na ngwae ki taˡifau neˡe kira gania ˡuana ta kwaiˡafiˡanga. 13 Na Kerekereˡa Abu ka saea laˡu, “God ke baˡa faˡamauria na ngwae ki taˡifau neˡe kira ri satana ˡuana kwaiˡafi ˡanga.” ††

Na ngwae Jiu ki noaˡa kira kasi fofoni ru fuana ilangaˡilana sa Christ

14 Sali ti ngwae Jiu kira fata ˡuri, “ˡUri ma ngwae Jiu ki kike baˡa gani faˡuta ana na Aofia ˡuana kwaiˡafiˡanga faˡuta, diˡia noaˡa kira kasi faˡamamana ana niaˡa? Ma kira ka faˡamamana faˡuta, diˡia noaˡa kira kasi rongoa ˡua na faˡarongoˡanga? Ma kira ka rongo na faˡarongoˡanga faˡuta, diˡia noaˡa ta ngwae kasi faˡatalo ˡania? 15 Ma na ngwae ki kira ka faˡatalo ˡania na faˡarongoˡanga faˡuta, diˡia God noaˡa kasi kwatea ti ngwae fuana faˡataloˡanga?”

God asungaˡinia ngwae lifurongo nia ki diˡia ba na Kerekereˡa Abu saea, “Kaidaˡi ti ngwae kira dao maˡi faˡinia na Faˡarongoˡa Leˡa, nia leˡa liu!” 16 Bore ma noaˡa laˡu na ngwae Jiu ki taˡifau neˡe kira faˡamamana ana na Faˡarongoˡa Leˡa. Sulia sa Aesea ba fata ˡuri fuana God, “Aofia, noaˡa laˡu na ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡamamana ana faˡarongoˡanga kami.” 17 Ma na ngwae ki saiana kira faˡamamana kaidaˡi kira rongoa na Faˡarongoˡa Leˡa. Ma kira ka rongoa na Faˡarongoˡa Leˡa kaidaˡi ngwae ki faˡatalongaˡinia sa Jesus Christ.

18 Ma nau ku saefilo ˡuri: Nia mamana neˡe ngwae Jiu ki noaˡa kira kasi rongoa na Faˡarongoˡa Leˡa? Noaˡa! Kira rongoa, sulia na Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri,

“Na lingana ngwae lifurongo God ki talofia saena magalia taˡifau.
Ma na faˡatalongaˡilana fatalana leka ka dao maˡi saena magalia taˡifau.” ‡

19 Ma nau ku saefilo laˡu ˡuri: Na ngwae Jiu ki, noaˡa kasi sai goˡo ana na faˡarongoˡanga neˡeri? Noaˡa. Kira saiana, sulia sa Moses ba keresia naˡa alaˡanga God ˡuri,

“Nai baˡa kwate ma kamu ngwae Jiu ki muke ˡuga sulia na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki.
Nai baˡa faˡamaurida sui bore ˡana kamu ka saea kira ˡiri talingaˡi goˡo.
Ma nai baˡa sasi kamu ke saetaˡa, osiˡana nau ku alafe fuana ngwae noaˡa laˡu Jiu ki neˡe kamu fia kira ˡiri sai sai aku.” ‡†

20 Ma sa Aesea ka fata noniraˡa ˡi naˡo sulia ngwae noaˡa laˡu Jiu ki ka ˡuri,

† *10:5 Levitikus 18:5*

†† *10:13 Joel 2:32* ‡ *10:18 Sam 19:4* ‡† *10:19 Diutronomi 32:21*

“Na ngwae neˡe noaˡa kasi lulu nau ki, kira ka dao toˡo aku.
Ma na ngwae neˡe noaˡa kasi saefilo suli nau ki, nau ku faˡataˡi fuada fasi ˡiri kira ka saiaku.” †
21 Ma fuana ngwae ˡi Jiu ki, sa Aesea ka alaˡa ˡuri suli kira,
“Tau naˡa maˡi, nau ku saeda ˡiri kira ke leka maˡi siaku, bore ma manatada ka ngasi ma kira ka aburongo.”

God faˡataˡinia na kwaimanataiˡanga nia fuana ngwae Jiu ki

11 ˡUri ma God ka ˡaila ˡani na ngwae nia ki ˡi Jiu? Noaˡa goˡo! Nauˡa bore talaku nauˡa na ngwae Jiu logo, sulia nauˡa ta ngwae ana kwalafa sa Abraham ana fuuˡi ngwae sa Benjamin. 2 God noaˡa kasi ˡaila goˡo ˡani ngwae nia ki neˡe nia filida ˡua naˡa maˡi ana safaliˡanga. Kamu saiana tae ba Kerekereˡa Abu nia saea sulia sa Elaeja, kaidaˡi nia ˡugalia God sulia na ngwae Jiu ki kira ˡuri, 3 “God, kira saungia naˡa profet ˡoe ki, ma kira ka takalongaˡinia naˡa fuˡani kwaisuˡusi ˡoe ki. Ma taˡifili nau naˡa neˡe nau ku tua ˡua, ma kira ka sasi logo ˡuana saungilaku.” 4 Ma God ka olisia ka ˡuri, “Noaˡa laˡu taˡi ˡaeˡo goˡo neˡe ˡoko tua. Nau ku toˡo ana na fiu toˡoni ngwae Jiu ki talaku neˡe noaˡa kira kasi foˡosia sa Baal na mala mala god.” 5 Ma nia ˡunaˡeri logo ana kaidaˡi neˡe, sulia kala bara ngwae Jiu goˡo neˡe kira faˡamamana. Ma God ka filida sulia na kwaiˡofeˡanga nia. 6 Ma nia filida sulia na kwaiˡofeˡanga nia, noaˡa laˡu sulia na tae ki neˡe kira sasiˡi. Si diˡia God ka filia naˡa ngwae ki sulia tae ki neˡe kira sasi, ˡirai ma filifiliˡa God noaˡa laˡu sulia na kwaiˡofeˡanga nia.
7 Ma osiˡana nia ˡunaˡeri, na ngwae ˡoro Jiu ki noaˡa kira kasi dao goˡo toˡona na ˡoloˡoloˡanga neˡe kira lulu ˡuana. Taˡifilia bara ngwae ada goˡo neˡe God filida neˡe kira dao toˡona. Ma ti ngwae ada, kira ˡaila ˡania fafarongolana God. 8 Diˡia ba na Kerekereˡa Abu nia saea,
“God kwatea ma manatada ka oˡeoˡela, ma noaˡa kira kasi saiana tae ki neˡe kira lisia ma tae ki neˡe kira rongoa, leleka ka dao goˡo ˡi taˡena bore.” ††
9 Ma sa David ka fata ˡuri saena Kerekereˡa Abu,
“Alaˡania kike saeleˡa ma kike ele ˡada ana fafangaˡa kira ki.
Alu kike fitoˡo ana faˡaleˡanga ˡoe, ma kika ˡarefo kaidaˡi ˡoko kwaˡida, diˡia ngwae neˡe kira ˡasida saena itoito.
10 Nau ku foˡo fasi ˡiri neˡe maada ka rodo ˡiri noaˡa kira kasi lia.
Ma nau ku foˡo fasi ˡiri kira ka liu ana ˡafitaˡiˡanga ˡoro sulia asoa firi.” ‡

11 ˡIu, na Jiu ki kira firute sulia noaˡa kira kasi faˡamamana ana sa Jesus Christ. Bore ma noaˡa kamu kasi fia goˡo fasi noaˡa kira kasi oli maˡi ˡuana faˡamamana ˡanga. Na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki kira toˡo logo ana mauriˡa faolu faˡasia God, osiˡana na abula taˡangaˡa Jiu ki. Na ru neˡe ka ˡunaˡeri ˡiri na ngwae Jiu ki kira ka kwaimamagolai ˡuana ngalilana na mauriˡa faolu neˡeri. 12 Sulia na abula taˡangaˡa na Jiu ki, God ka kwatea ru leˡa ˡoro fuakulu taˡifau ngwae saena magalia. Ma sulia kira ka ˡaila ˡania sa Jesus Christ, God ka faˡaleˡa lala na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki. Ma ana kaidaˡi neˡe Jiu ˡoro ki kike faˡamamana ana, God ke baˡa faˡaleˡa kia ka tasa.

God faˡamauria ngwae noaˡa laˡu Jiu ki

13 Aia, nai baˡa alaˡa fuamuˡa na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki. Nauˡa na ngwae ni lifurongo fuana na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, ma nau ku saeleˡa liu sulia na raoˡa nau fuana faˡatalongaˡilana na Faˡarongoˡa Leˡa fuamuˡa. 14 Na ngwae Jiu ki neˡe kira diˡia nauˡa, diˡia nau ku alaˡa suli kamu, ˡirai liada ke kwaimamagolai sulia tae neˡe kamu toˡo ana. ˡUnaˡeri, nai baˡa ˡafida ˡiri kike toˡo logo ana mauriˡa faolu. 15 Kaidaˡi God ˡaila ˡanida, nia ka rokisia naˡa ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki faˡasia na malimae nia ki ˡuana na kwaima nia ki. Ma ana kaidaˡi God ka kwaloa laˡu na Jiu ki, nia diˡia nia taˡea na ngwae ki faˡasia na maeˡa, ma nia ka faˡaleˡa ka tasa ana ngwae nia ki taˡifau.
16 Ma diˡia na ngisingisi beret etaeta ana afu beret neˡe kira kwatea fuana God, tama na afu beret laˡulaˡu neˡeri taˡifau naˡa neˡe ru God logo. Ma diˡia neˡe lalina na ˡai kira kwatea fuana God, ˡunaˡeri na rara ru ki logo. 17 Ma na Jiu ki, kira diˡia ta ˡai neˡe God fasia. Ma ti rara ru ana ˡai neˡe, God ka ˡoiˡi. Ma fuamuˡa ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kaumulu diˡia na rara ˡai kwasi neˡe God ngalia ma ka labungaˡi kamu ana kula neˡe nia ˡoia na rara ru ki faˡasia. Ma ka ˡunaˡeri logo ana kaidaˡi neˡe, sulia God nia faˡaleˡa kamu ka diˡia logo neˡe nia faˡaleˡa ngwae ˡi Jiu ki ˡua naˡa maˡi. 18 Ma noaˡa kamu kasi fia fasi kamu talingaˡi ka tasa liufia naˡa ngwae ˡi Jiu ki neˡe kira diˡia na rara ˡai neˡe God ˡoiˡi ki, sulia kamuˡa neˡe rara ru ki goˡo ˡana, ma na maurilana rara ˡai ki leka goˡo maˡi faˡasia na lalina ˡai. Ma na maurilana lalina ˡai noaˡa kasi leka maˡi faˡasia na rara ru ki.
19 Sali nia talangwaraˡu fuana ta ngwae noaˡa laˡu Jiu ka fata ˡuri, “God ka lafua naˡa Jiu ki fasi ˡiri kami ka didifulida.” 20 Nia mamana, kamu didifulida. God nia lafua ngwae Jiu ki osiˡana noaˡa kira kasi faˡamamana. Ma duˡungana ru neˡe, nia alu ma kamu ka didifulida osiˡana kamu faˡamamana. Ma nia noaˡa kasi leˡa fuana muke lafe duˡungana na ru neˡeri, bore ma muke maˡu ˡani God. 21 Osiˡana diˡia God ka kwatea kwaˡikwaˡinga fuana na ngwae Jiu ki neˡe kira diˡia naˡa rara ru mamana ki, nia ke baˡa kwatea logo na kwaˡikwaˡinga fuamuˡa neˡe kamu diˡia na rara ru faˡasia na ˡai matamata ki, diˡia neˡe kamu ˡaila ˡani.
22 Duˡungana ru neˡe, kulu saiana na kwaiˡofeˡanga God faˡinia na kwai matalangaˡinga nia. Nia ka kwatea naˡa kwaˡikwaˡinga fuana sa tai faˡida neˡe noaˡa kasi

† *10:20 Aesea 65:1* †† *11:8 Aesea 29:10; Diutronomi 29:4*
‡ *11:10 Sam 69:22, 23*

faˡamamana ana niaˡa. Ma nia ka ˡofe kamu, diˡia muke inaˡu ana faˡamamanalana. Ma diˡia kamu noaˡa kasi faˡamamana, nia ka sikilia kamuˡa logo. 23 Ma diˡia na ngwae Jiu ki kira ka danga naˡa ˡania na abu faˡamamanaˡanga kira ki, God ke baˡa olitaˡinida ˡuana na kula neˡe kira tua tua maˡi ana. Osiˡana God saiana ka sasia ru neˡeri. 24 Ma kamu ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, kamu noaˡa laˡu na rara ru mamana faˡasia na ˡai neˡe God fasia. Duˡungana kaumulu leka maˡi faˡasia na ˡai kwasi, ma God ka ˡoi kamu, ma ka labungaˡi kamu goˡo ana ˡai neˡe nia fasia. Ma diˡia nia talangwaraˡu fuana God ka labungaˡi kamu ana ˡai nia, nia ke baˡa talangwaraˡu liu fuana God ke olitaˡinia na Jiu ki ˡuana ˡai neˡe nia ˡoida maˡi faˡasia.

God ke faˡamauria ngwae Jiu ki

25 ˡIu ngwaefuta kina, nau ku oga muke saiana na ru neˡe God noaˡa ˡiri faˡataˡinia ˡi naˡo. Nau ku fada fuamuˡa ˡiri noaˡa kamu kasi lafe. ˡOrolana ngwae Jiu ki, kira ˡaila ˡania fafarongolana Faˡarongoˡa Leˡa. Bore ma na abu faˡamamana ˡanga kira teo leleka ka dao ana kaidaˡi na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki neˡe God ka filida, kira taˡifau kike faˡamamana ana niaˡa. 26 ˡUnaˡeri mala, God ka fiˡi faˡamauria na ngwae Jiu ki taˡifau. Ka diˡia nama Kerekereˡa Abu ba saea,

“Na Ngwae Faˡamauri ke baˡa leka maˡi faˡasia Sion,
ma ka lafua naˡa abula taˡangaˡa ki faˡasia na fuuˡi ngwae ˡi Israel.
27 Ma nai baˡa faˡamamana na fau alangaˡinga nau faˡinida, sulia nau ku lafua naˡa abula taˡangaˡa kira ki.” †

28 Ma na ngwae Jiu ki neˡe kira ˡaila ˡania na Faˡarongoˡa Leˡa, ˡunaˡeri kira naˡa neˡe malimae God ki. Ma osiˡana ru neˡeri neˡe kamu na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki muka rongoa naˡa Faˡarongoˡa Leˡa neˡeri. Sui ka ˡunaˡeri bore ˡana, God nia alafe fuada, osiˡana nia filida naˡa, sulia na fata alangaˡinga nia ˡua naˡa maˡi fuana koˡo bora kira ki. 29 Osiˡana God noaˡa kasi rokisia naˡa manatana sulia sa tai faˡida neˡe nia filida ma ka faˡaleˡada. 30 Ana kaidaˡi ba sui, kamu ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, noaˡa kamu ˡiri roˡo roˡo goˡo sulia God. Bore ma ana kaidaˡi neˡe, kamu ngalia naˡa na kwaimanatai ˡanga God, osiˡana na ngwae Jiu ki noaˡa kira kasi roˡosulia God. 31 Ma ˡunaˡeri logo, na ngwae Jiu ki kira aburongo ana God, fasi ˡiri God ke faˡataˡinia logo kwaimanataiˡanga nia fuada. Nia sasi ˡunaˡeri, osiˡana nia faˡataˡinia kwaimanatai ˡanga nia fuamuˡa. 32 Na ngwae ki taˡifau suˡungenge ana God, ru neˡe kwatea ma nia ka lisida ka diˡia ngwae tua saena lokafo ki neˡe kira tua masia matalangaˡilada. Nia sasi ˡunaˡeri ˡiri neˡe nia ka faˡataˡinia kwaimanatai ˡanga nia fuada taˡifau.

† *11:27 Aesea 59:20*

Baˡatafea God

33 ˡOi ˡokalana God! Kwaiˡofeˡanga nia doe liu! Na liatoˡo ma na sai ˡi ruˡanga nia ka doe liu! Noaˡa ta ngwae kasi saiana na filifiliˡanga God ma na falafala nia ki.
34 Ka diˡia ba na Kerekereˡa Abu nia saea,

“Noaˡa ta ngwae ˡiri saiana na manatana God, ma noaˡa ta ngwae ˡiri bolo fuana ˡafilana God ˡani manataˡanga nia.
35 Ma noaˡa ta ngwae kasi bolo fuana kwatelana ta ru fuana God fasi ˡiri God ke duˡua logo fuana.”

36 Osiˡana God neˡe saungaˡinia na ru ki taˡifau, ma na ru ki taˡifau kira tua tua maˡi sulia ngasingasi ˡanga nia ma fuana niaˡa. Alu kuke baˡatafea God tua tua firi! ˡIu ke ˡunaˡeri.

Raoˡa fuana God

12 Aia, ngwaefuta nau kina ˡae, sulia na kwaimanatai ˡanga God fuaka nia doe liu, nau ku gani kamu, ˡiri muke kwatea naˡa maurilamuˡa taˡifau fuana God diˡia ta kwaisuˡusiˡanga. Na kwaisuˡusiˡanga neˡeri nia mauri, ma ka abu, ma God ka saeleˡa faˡinia. Sulia nia naˡa neˡe falafala mamana fuana foˡosilana God. 2 Ma noaˡa kamu kasi sasi sulia falafala taˡa saena magalia neˡe. Bore ma muke alaˡania God ka rokisia naˡa maurilamuˡa ˡani faˡafaolulana na manataˡanga kamu ki, ˡiri muke saiana tae neˡe God oga muke sasia. Muke saiana tae neˡe nia leˡa, ma tae neˡe ka faˡasaeleˡa God, ma tae neˡe nia saga.
3 God ka faˡaleˡa nau ˡiri nauˡa ta ngwae lifurongo fuana, ˡiri nau ku saea fuamuˡa taˡifau: Noaˡa kamu kasi manata lafu kamu talamuˡa. Bore ma muke manata saga suli tualamuˡa sulia na faˡamamanaˡanga neˡe God kwatea fuamuˡa. 4 Kulu saiana na noni ˡi ngwae nia toˡo ana kula toˡotoˡo ˡoro ki. Ma na taˡi taˡi ru ana ru neˡeri ki toˡo ana raoˡa matamata ki logo. 5 Ma nia ˡunaˡeri logo ana nonina sa Jesus Christ. Kuluˡa kula toˡo toˡo ki ana nonina. Ma kulu ka toˡo ana raoˡa toˡo toˡo ki. ˡUnaˡeri neˡe kulu ka rao nama fuana ˡafilakulu kwailiu. 6 Ma kulu ka toˡo ana ngasingasiˡanga matamata ki neˡe God nia kwatea fuaka sulia na alafeˡanga nia. Ma ta ngwae akulu, diˡia God ka kwatea ngasingasiˡanga fuana faˡatalo ˡanga ˡani Faˡarongoˡanga nia, tama nia ke fata nama sulia na faˡamamanaˡanga neˡe God kwatea fuana. 7 Ma ta ngwae laˡu, diˡia God ka kwatea ngasingasiˡanga fuana kwaiˡafiˡanga, alu nia ke kwaiˡafi nama ana na ngwae ki. Ma ta ngwae laˡu, diˡia God ka kwatea ngasingasiˡanga fuana faˡamanatalana ngwae ki, alu nia ke faˡamanata nama.
8 Ma ta ngwae laˡu, diˡia God ka kwatea ngasingasiˡanga fuana na radulana ngwae ki, nia ke sasia nama. Ma ta ngwae laˡu, diˡia God ka kwatea ngasingasiˡanga fuana kwate ruˡanga fuana ngwae ki, ˡoko kwate tatakolaˡa ana. Ma ta ngwae laˡu, diˡia God ka kwatea ngasingasiˡanga fuana faˡinaˡonaˡo ˡanga, ˡoko rao ngasingasiˡa ˡi naˡona ngwae ki. Ma ta ngwae laˡu, diˡia God ka kwatea ngasingasiˡanga fuana kwaigwaleˡanga

ana ngwae ki, nia ka sasia faˡinia na noni alealeˡanga.
9 Ma na alafeˡanga neˡe kulu toˡo ana fuana ngwae
ki, nia bolo fuana alafeˡanga mamana, ma noaˡa kulu
kasi kwalabasa. Ma muke ˡaila ˡani tae neˡe taˡa, bore
ma muke dau ngasi ana tae neˡe leˡa. 10 Muke kwaima
fuamuˡa kwailiu, sulia kamuˡa neˡe bara ngwae asina
ana sa Jesus Christ. Ma muke fuˡusi doe amuˡa kwailiu.
11 Muke rao ngasingasiˡa, ma noaˡa kamu kasi noni
ˡaila. Muke rao ngasingasiˡa fuana na Aofia. 12 Muke
saeleˡa sulia na fitoˡonga kamu. Ma muke mabetau
kaidaˡi kamu dao toˡona ˡafitaˡiˡanga ki. Ma muke foˡo
ana kaidaˡi ki taˡifau. 13 Ma muke daroˡia ˡi safitamuˡa
na ru kamu ki faˡinia na ngwaefuta kamu ki ana sa Je-
sus Christ neˡe kira dalaˡa. Ma muke kwaloa na ngwae
dao ki, fasi ˡiri kira ke tua saena na luma kamu ki.
14 Ma na ngwae neˡe kira faˡakaisi kamu ki, muke foˡo
ˡiri God ke faˡaleˡa kira. Muke foˡo ˡiri God ke faˡaleˡa
kira, ma noaˡa kamu kasi agida. 15 Muke saeleˡa faˡinia
na ngwae ki kaidaˡi kira saeleˡa, ma muke kwaimanatai
faˡinia na ngwae ki kaidaˡi kira kwaimanatai. 16 Muke
tua kwaima faˡinia ngwae ki taˡifau. Noaˡa kamu kasi
naunau, bore ma muke sasia na raoˡa neˡe ngwae ki
noaˡa kira kasi manata doe ana. Ma noaˡa kamu kasi
fia fasi kamu liatoˡo liu.
17 Diˡia ta ngwae nia sasia ta ru taˡa fuamuˡa, noaˡa
kamu kasi olisia ˡani ta ru taˡa. Muke iliili ˡuana sasi-
lana tae neˡe ngwae ki taˡifau kira manata sulia nia
leˡa. 18 Muke sasia na ru ki taˡifau neˡe talangwaraˡu
fuamuˡa fasi ˡiri muke tua kwaima faˡinia ngwae ki taˡi-
fau. 19 Kwaima nau kina ˡae, diˡia ta ngwae ka sasia ta
ru taˡa fuamuˡa, alu noaˡa kamu kasi duˡua ˡani ta ru
taˡa. Alaˡania God lala neˡe ke kwaˡida ˡania oga sasuˡa
nia. Osiˡana na Kerekereˡa Abu ba saea ka ˡuri, “God
fata ˡuri, ‘Nauˡa lala neˡe nai duˡua, ma nau ku olisia na
ru ki.’” †20 Ma muke roˡosulia na Kerekereˡa Abu ba
saea, “Diˡia na malimae ˡoe nia fiolo, ˡoke sarea. Ma
diˡia nia silikwaˡu, ˡoke kwatea kafo fuana ˡiri nia ke
kwaˡu. Osiˡana diˡia ˡoko sasi ˡunaˡeri fuana, nia ka
baˡa ˡeke liu sulia ru taˡa ki neˡe nia sasiˡi fuamu.” 21 Ma
noaˡa kamu kasi alaˡania na taˡangaˡa ka liufi kamu.
Bore ma muke liufia lala na taˡangaˡa ˡania na sasi
leˡangaˡa kamu ki.

Roˡosulia na gwaungaˡi ngwae ki

13 Kamu taˡifau, muke roˡosulia na gwaungaˡi ng-
wae ki ana fanoa kamu ki, sulia na ˡinotoˡanga
kira ki ˡita maˡi faˡasia God, ma God ka alaˡani kira fua-
na talaˡi lamuˡa. 2 Ma sa tai neˡe ka sasi ˡuana uuˡa
suˡusia na gwaungaˡi ngwae neˡe ki, nia uu suˡusia lo-
go tae ki neˡe God alua. Ma ta ngwae neˡe nia sasi ˡu-
naˡeri, nia ke baˡa ngalia kwaˡikwaˡinga. 3 Na ngwae
neˡe sasia ru leˡa ki, noaˡa kira kasi maˡu ˡani gwaun-
gaˡi ngwae ki. Na ngwae neˡe kira sasia ru rora ki, kira
lala neˡe kira maˡu ˡani gwaungaˡi ngwae ki. Ma diˡia
kamu oga noaˡa kamu kasi maˡu ˡani gwaungaˡi ng-
wae ki, ˡunaˡeri muke tua saga, ma kike baˡatafe ka-
mu. 4 Sulia kira neˡe ngwae rao God ki fuana ˡafila-
muˡa. Ma diˡia kamu fulia ru rora ki, muke maˡu ˡanida,
sulia kira toˡo ana ngasingasi ˡanga fuana kwaˡikwaˡin-
ga. Sulia kira neˡe ngwae rao God ki fuana kwatelana
kwaˡikwaˡinga fuana sa tai neˡe fulirulana taˡa. 5 Os-
iˡana nia ˡunaˡeri, muke roˡosulia na gwaungaˡi ngwae
ki ana fanoa, sulia nia saga fuana sasilana, ma diˡia ka-
mu sasia ru taˡa, kike kwaˡi kamu.
6 Duˡungana ru neˡeri ki logo, kamu ka folia takisi,
sulia na gwaungaˡi ngwae ki kira rao fuana God, ma ki-
ra ka rao ngangata fuana ˡafilana ngwae ki. 7 Muke fo-
lia takisi ma ru ki taˡifau neˡe taki ki ana fanoa kamu
nia ka saea. Ma muke fuˡusi doe ana na gwaungaˡi ng-
wae ki taˡifau.

Muke sasia na raoˡa leˡa ki fuamuˡa kwailiu

8 Diˡia kamu ngali langa ana ta ru ana ta ngwae, mu-
ka duˡua ˡaliˡali nama. Ma ta ru neˡe totolia muke sasi
nama neˡe muke tua ni alafe fuamuˡa kwailiu. Ma sa
tai bore ˡana neˡe nia alafe ˡunaˡeri, nia roˡo naˡa sulia
na taki God ki. 9 Sulia na taki ki ba ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi
kakabara, noaˡa ˡoe kosi saungia ta ngwae, noaˡa ˡoe
kosi bili, noaˡa ˡoe kosi oga ru ti ngwae ki.” Na taki
neˡeri ki faˡinia na taki ki taˡifau laˡu, kira fiku goˡo ana
taˡi taki ba ˡuri, “ˡOko alafe fuana na ngwae ki taˡifau
ka diˡia logo neˡe ˡoko alafe fuamu talamu.” 10 Osiˡana
diˡia kamu alafe fuana ta ngwae, noaˡa kamu kasi sa-
iana sasilana ta ru taˡa fuana. Nia neˡe, diˡia kamu
alafe, muke roˡosulia na taki ki taˡifau.
11 Muke sasi ˡunaˡeri, sulia kamu sai naˡa ana kaidaˡi
neˡe sa Jesus Christ ke dao maˡi fuana faˡamauri laka,
nia karangi liu naˡa ka liufia na kaidaˡi ba kulu eta faˡa-
mamana ana. Nia neˡe, muke sasi akaˡu fuana
kwalolana sa Jesus Christ, ma noaˡa kamu kasi diˡia na
ngwae neˡe kira maliu goˡo ˡada. 12 ˡIu, nia rodo ka tau
naˡa, ma na asoa fuana faˡamauri lamuˡa ka karangi
naˡa maˡi. Nia neˡe, kuke mango faˡasia na abulaˡanga
taˡa ki diˡia na ngwae neˡe kira fuli ru ana rodo. Ma na
raoˡa leˡa kia ki ka diˡia naˡa raˡunga kia ki fuana fuˡa
saulilana taˡangaˡa. 13 Nia bolo fuana abulalaka ka
saga, diˡia na ngwae neˡe kira tua saena madakolaˡan-
ga ana asoa. Noaˡa kamu kasi kwaˡufia ru neˡe ke
burasia ngwae, ma masaˡa ˡani ngwaˡe ngaˡa taˡa ki,
noaˡa kamu kasi ˡusu, ma noaˡa kamu kasi diˡia kui lae-
lae ki, noaˡa kamu kasi fuˡa, ma noaˡa kamu kasi ˡuga.
14 Bore ma muke tua diˡia na Aofia sa Jesus Christ, ma
noaˡa kamu kasi manata ˡuana faˡasaeleˡalana kwaio-
gai ˡanga taˡa ana nonimuˡa ki.

Noaˡa kamu kasi matalangaˡinia ngwae asina kamu ki

14 Aia, ta ngwae neˡe faˡamamana ana sa Jesus
Christ, muke kwaloa, sui bore ˡana faˡamamana
ˡanga nia noaˡa kasi ngasingasiˡa ˡua. Ma noaˡa kamu
kasi olisuˡusuˡu faˡinia sulia na manataˡanga nia ki.
2 Ma ti ngwae neˡe faˡamamanaˡanga kira ki ngasi
ngasiˡa, kira saiana kira ka ˡania goˡo ˡada fanga mata-
mata kwailiu ki taˡifau. Bore ma ti ngwae neˡe faˡama-
manaˡanga kira ngwataˡutaˡu, kira fia na fasi nia abu

† *12:19 Diutronomi 32:35*

fuana ˈanilana. 3 Ma na ngwae neˈe kira saiana kira ka ˈania kwalukaela fanga, noaˈa kira kasi manata taˈa sulia na ngwae neˈe noaˈa kasi ˈania fasi. Ka ˈunaˈeri logo, na ngwae neˈe noaˈa kasi ˈania fasi, noaˈa kasi fata faˈalia na ngwae neˈe saiana kira ka ˈania kwalukaela fanga. Sulia kira na ngwae neˈe God nia ala naˈa fafida ki. 4 Noaˈa kasi bolo fuana kuke fata faˈalia na ngwae rao God. Osiˈana God naˈa neˈe ngwae gwaungaˈi kira, niaˈa lala neˈe ke baˈa saea na raoˈa kira ki taˈa nama ka leˈa. Ma kira sasi leˈa, sulia na Aofia nia bolo fuana ˈafilada ˈiri kike sasi leˈa.

5 Ma nia ka ˈunaˈeri logo, ti ngwae saea taˈi asoa nia ˈinotoˈa ka tasa liufia ta asoa matamata. Ma ti ngwae kira ka saea asoa ki taˈifau niˈi bolo goˈo ˈada. Aia, ma nia leˈa fuada taˈifau kira ka roˈosulia na tae neˈe kira saiana nia saga. 6 Ma na ngwae neˈe ka manata doe ana taˈi asoa, nia sasia fuana na faˈa ˈinotoˈa lana na Aofia. Ma na ngwae neˈe saiana ka ˈania ta fanga, nia sasia fuana faˈa ˈinotoˈa lana na Aofia, sulia nia baˈatangoa God fuana fanga neˈeri. Ma sa tai neˈe ka ˈaila ˈania ˈanilana fasi, nia sasi ˈunaˈeri fuana faˈa ˈinotoˈa lana na Aofia, ma nia ka baˈatangoa God. 7 Duˈungana noaˈa ta ngwae kasi mauri goˈo fuana niaˈa talana, ma noaˈa ta ngwae kasi mae fuana niaˈa talana. 8 Osiˈana diˈia kulu mauri, kulu mauri fuana na Aofia. Ma diˈia kulu mae, kulu mae fuana na Aofia. Nia neˈe, sui bore ˈana kulu ka mauri nama kulu ka mae, kuluˈa neˈe ru Aofia ki naˈa. 9 Osiˈana sa Jesus Christ nia mae, ma ka tataˈe naˈa ˈuana na mauriˈa ˈiri nia gwaungaˈi fuana ngwae mauri ki, ma fuana ngwae neˈe mae ki logo.

10 ˈIu, ma kamuˈa neˈe noaˈa kamu kasi saiana ˈanilana fasi, muke tua faˈasia fata faˈalilana na ngwaefuta kamu ki. Ma kamuˈa neˈe kamu ˈania kwalukaela fanga, muke tua faˈasia lia toliˈa ana ngwaefuta kamu ki. Sulia kuluˈa taˈifau goˈo kuke baˈa uu ˈi naˈona God fuana matalangaˈi lakulu. 11 Duˈungana na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “God fata ˈuri, ‘Nia mamana nauˈa naˈa neˈe God mauri. Ma nia mamana logo ˈunaˈeri, na ngwae ki taˈifau kike baˈa bobo uruuru ˈi naˈoku, ma kike saea neˈe nauˈa God.’” 12 Nia neˈe, kulu saiana taˈifau goˈo kuke baˈa faˈarongoa God ˈania ru ki taˈifau goˈo neˈe kulu sasiˈi.

Noaˈa kamu kasi faˈarora ngwae asina kamu ki

13 Aia, noaˈa kulu kasi fata faˈali kia kwailiu laˈu. Ma nia leˈa fuana kuke mango faˈasia sasilana ru neˈe ke baˈa sasia maurilana ngwaefuta kia ka firute. 14 Sulia na fikuˈa nau faˈinia Aofia sa Jesus, nau ku sai leˈa naˈa ana noaˈa ta fanga kasi faˈasua ta ngwae ˈi maana God. Si diˈia ta ngwae ka fia fasi ti fanga ke sua fuana nia ˈania, ˈirai tama nia rora fuana nia ˈania. 15 Ma diˈia ta ngwaefuta amuˈa ka kwaimanatai sulia tae neˈe kamu ˈania, ˈunaˈeri tama noaˈa kamu kasi faˈataˈinia goˈo na alafeˈanga kamu fuana. Noaˈa kamu kasi alua na fanga neˈe kamu ˈania ka faˈalia na ngwae neˈe sa Jesus Christ nia mae ˈusia. 16 Noaˈa kamu kasi sasi ta ru neˈe kamu saea fasi nia leˈa ma ta ngwaefuta amuˈa ka kwaimanatai duˈungana, ˈiri neˈe ngwae ki kira ke fuˈusi taˈa amuˈa faˈinia. 17 Kaidaˈi God nia gwaungaˈi fafi kia, na ru talingaˈi noaˈa laˈu sulia na ru kulu ˈania nama kulu ka kwaˈufia. Bore ma, na ru neˈe talingaˈi neˈe kuke sasia ru saga fuana ngwae ki, ma kuke tua ˈani aroaroˈa faˈinia ngwae ki, ma kuke tua ˈani na saesaeleˈa ˈanga na Anoˈi ru Abu kwatea fuaka. 18 Ma diˈia ta ngwae nia rao fuana sa Jesus Christ ˈunaˈeri, God nia saeleˈa sulia, ma ngwae matamata ki bore kira ka alafafia.

19 Nia neˈe, kuke sasi ˈuana sasilana ru neˈe kwatea aroaroˈanga ma faˈangasilana faˈamamanaˈanga kulu ki kwailiu. 20 Noaˈa kamu kasi takalongaˈinia na raoˈa God sasia saena maurilana ta ngwae, osiˈana ˈoko ˈania ta fanga nia fia fasi nia abu. Sui bore ˈana na fanga ki taˈifau goˈo ka leˈa fuana ˈanilana, nia taˈa liu diˈia na fanga neˈe kamu ˈania, nia faˈarora ta ngwaefuta amuˈa. 21 ˈUnaˈeri nia taˈi leˈa diˈia noaˈa kamu kasi ˈania fasina ta ru mauri, ma noaˈa kamu kasi kwaˈufia ta kafo ngasingasiˈa neˈe ke burasi kamu, ma noaˈa kamu kasi sasia ta ru laˈu neˈe ka talaˈia ngwaefuta kamu ki ka leka rora.

22 Ma na manataˈanga kamu sulia na fanga neˈe ti ngwae kira saea nia abu, nia ta ru safitamuˈa goˈo faˈinia God. ˈOilakiˈa fuana ngwae neˈe nia sasia tae neˈe nia saiana nia saga, ma na maurilana noaˈa kasi matalangaˈinia. 23 Bore ma diˈia na ngwae neˈe manatana ka ruarua sulia tae neˈe nia abu ˈi maana God fuana ˈanilana, ma nia ka ˈania ru neˈeri, nia sasia ta ru rora, sulia na ngwae neˈeri kasi roˈosulia na tae neˈe nia manata sulia nia saga. Osiˈana diˈia kulu sasia ta ru neˈe kulu manata ruarua ana fasi nia leˈa ˈi maana God, tama ru neˈeri nia taˈa.

Faˈasaeleˈa ngwae matamata ki, noaˈa laˈu fuaka talaka

15 ˈIu, kiaˈa na ngwae neˈe faˈamamana ˈanga kia ki ngasingasiˈa, nia bolo fuana kuke mabetau faˈinia sa tai neˈe faˈamamana ˈanga kira ki ngwataˈutaˈu. Ma noaˈa kulu kasi manata goˈo sulia kiaˈa talaka. 2 Ma nia ka bolo fuana kuke faˈasaeleˈa na ngwaefuta kia ki ˈiri ka leˈa fuada, fasi ˈiri kuke faˈangasingasia faˈamamana ˈanga kira ki. 3 Sa Jesus Christ noaˈa kasi sasia laˈu na ru ki fuana faˈasaeleˈalana talana. Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea, “God, na fata fuˈusi taˈangaˈa kira fuamu faˈali nau logo.” 4 Na ru ki taˈifau neˈe kira keresia saena Kerekereˈa Abu, kira keresia fuana faˈamanatalaka. Na Kerekereˈa Abu nia ˈafi kia fuana mabetauˈa, ma nia ka radu kia. Ma ru neˈeri ki kwatea ma kulu ka manata ˈuitoˈo ana God neˈe faˈamamana eta fataˈa nia ki fuaka.

5 Nau ku foˈo ˈiri God neˈe gwalona mabetauˈanga ma kwairaduˈanga, ka kwatea ma muke tua sulia taˈi manataˈanga goˈo diˈia logo sa Jesus Christ nia tua faˈi kamu. 6 ˈUnaˈeri kamu ke toˈo ana taˈi liaˈi ngwae ma taˈi fataˈa, muke faˈa ˈinotoˈa God na Maˈa sa Jesus Christ na Aofia kia.

7 Ma muke kwalo kamu kwailiu ka diˡia sa Jesus
Christ ba kwalo kamu logo. Diˡia kamu sasi ˡunaˡeri,
ngwae ki kira ke baˡatafea God. 8 Nau ku saea fua-
muˡa, sa Jesus Christ nia leka maˡi saena magalia fasi
ˡiri ka ˡafia ngwae Jiu ki, ˡiri ka faˡataˡinia na fata alan-
gaˡinga God ki fuana koˡo bora kira ki ke fuli mamana.
9 Ma nia leka logo maˡi ka kwatea na ngwae noaˡa laˡu
Jiu ki kira ka saiana baˡatafelana God fuana
kwaimanatai ˡanga nia. Diˡia ba na Kerekereˡa Abu nia
saea,
“Ana kaidaˡi nau ku tua faˡinia ngwae noaˡa laˡu Jiu ki,
nau ku baˡatafe ˡoe, ma nau ku fataleˡa amu ˡania
nguˡa ki.”
10 Ma na Kerekereˡa Abu ka fata laˡu ˡuri,
“Kamu ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, muke saeleˡa faˡinia
ngwae God ki ˡi Jiu!”
11 Ma na Kerekereˡa Abu ka fata laˡu ˡuri,
“Kamu ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, muke baˡatafea God,
ma ngwae ki taˡifau, muke baˡatafe nia!”
12 Ma ana ta Kerekereˡa Abu laˡu, sa Aesea ka fata ˡuri,
“Taˡi ngwae ana kwalafa sa Jesi ke baˡa leka maˡi, ma
nia ke baˡa gwaungaˡi fafia na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki,
ma kira ke baˡa fitoˡo ana niaˡa.”

13 Ma nau ku foˡo ˡiri God neˡe kwate kulu ka toˡo ana
fitoˡonga, ka faˡasaeleˡa kamu, ma ka kwatea
aroaroˡanga fuamuˡa sulia na faˡamamanaˡanga kamu
ana niaˡa, fasi ˡiri na fitoˡonga kamu ke bulao ˡani
ngasingasiˡanga na Anoˡi ru Abu.

Duˡungana tae neˡe sa Paul ka kerekere noniraˡa

14 Ngwaefuta nau kina, nau ku sai leˡa ana na abu-
laˡanga kamu nia leˡa liu, ma muka saiˡi ru, ma muka
bolo fuana na faˡamanatalamuˡa kwailiu. 15 Sui bore
ˡana nia ˡunaˡeri, saena kerekereˡa neˡe nau ku fata
madako sulia ti ru neˡe nau ku oga nai faˡamanata oli
amuˡa ˡani. Nau ku fata noniraˡa osiˡana God nia fili
nau sulia na kwaiˡofeˡanga nia, 16 ma nia kwatea ma
nauˡa na ngwae rao fuana sa Jesus Christ ˡi safitana na
ngwae noaˡa laˡu Jiu ki. Nau ku rao diˡia ta fata abu ˡani
faˡatalongaˡilana na Faˡarongoˡa Leˡa faˡasia God, ˡiri
na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki kike baˡa diˡia ta
kwaisuˡusiˡanga neˡe God nia saeleˡa faˡinia, ma na
Anoˡi ru Abu ka faˡafaolu kira. 17 Ma ana fikuˡa nau
faˡinia sa Jesus Christ, nau ku fata baˡalafe ˡani raoˡa
nau fuana God. 18 Nau ku fata goˡo sulia tae ki neˡe sa
Jesus Christ nia sasi ˡani nau fuana talaˡilana ngwae
noaˡa laˡu Jiu ki fuana roˡongaˡa sulia God. Kira roˡosu-
lia God osiˡana kira rongoa alaˡanga nau ki, ma kira ka
lisia ru nau ku sasiˡi ki. 19 Ma nau ku fulia faˡanadaˡa ki
ma ru ni ˡarefoˡanga ki ˡani na ngasingasi ˡanga ana
Anoˡi ru Abu God. ˡUnaˡeri, nau ku etangia raoˡa nau ˡi
Jerusalem, ma nau ku leka kwai liu ana kula ki leleka
ka dao ˡi Ilirikum. Ma ˡi niniˡari, nau ku fatataloˡania na
Faˡarongoˡa Leˡa sulia sa Jesus Christ ka sui naˡa ana
kula neˡeri ki. 20 ˡI faˡi bore ˡana nau ku leka ana, nau
ku ˡidufaˡi sasi ˡuri: Nai fatataloˡania na Faˡarongoˡa
Leˡa ana maˡe fanoa neˡe noaˡa kira kasi rongo ˡua su-
lia sa Jesus Christ, fasi ˡiri naisi diˡia ta ngwae neˡe
saungaˡinia ta luma ˡi fafona fau ni babatoˡo ˡanga ta
ngwae matamata alua. 21 Diˡia ba na Kerekereˡa Abu
alaˡa sulia na Christ,
“Ngwae neˡe noaˡa kasi rongo ˡua sulia, kira ke baˡa
lisia, ma kira ka saiana.”

Sa Paul nia ke leka ˡuana ˡi Rom

22 Ma osiˡana nau ku ˡabera sulia faˡataloˡa ˡunaˡeri
saena fanoa matamata ki, nia neˡe fonea noaˡa naisi
leka kwau ˡiri nai dao toˡomuˡa. 23 Ma ana kaidaˡi neˡe,
nau ku faˡasuia naˡa na raoˡa nau ki ˡi neˡe saena maˡe
fanoa neˡeri ki. Ma sulia bara faˡi ngali naˡa neˡe nau
ku oga lekaˡa kwau siaumulu, 24 ma ˡi niniˡari nau ku
manata naˡa fuana fasi ˡiri nai liu kwau siaumulu,
kaidaˡi nai baˡa leka ˡuana ˡi Spen. Nia neˡe nau ku
manata toˡo fuana nai dao kwau siamuˡa, nau ku taˡi
saeleˡa basi faˡi kamu ka sui, nau ku oga muke kwaiˡafi
aku ana lekaˡa nau ˡuana ˡi Spen. 25 Bore ma ˡi naˡona
neˡe nau ku leka ˡuana ˡi Spen, nai leka basi ˡuana ˡi
Jerusalem fuana ˡafilana ngwae God ki ˡi neˡeri. 26 Os-
iˡana na ngwae faˡamamana ki ˡi Masedonia ma ˡi Gris,
kira fia nia leˡa fuana kwate maniˡa fuana ˡafilana ng-
wae faˡamamana neˡe kira dalaˡa ma kira ka tua ˡi
Jerusalem. 27 Ma na liaˡi ngwae neˡeri neˡe ru kira tala-
da. Ma ka ˡunaˡeri bore, nia bolo fuana kike ˡafida. Su-
lia na ngwae Jiu ki kira daroˡia kwailiu na Faˡarongoˡa
Leˡa faˡinia na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, ma ka leˡa
fuana ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, kira ka daroˡia na toˡo
ruˡa kira ki faˡinia na ngwae Jiu ki. 28 Ma ana kaidaˡi nai
faˡasuia naˡa na raoˡa fuana kwatelana na mani neˡe
kira fikua fuada ka sui, nai baˡa leka ˡuana ˡi Spen, ma
nau ku liu siaumulu ana lekaˡa nau. 29 Kaidaˡi nai dao
maˡi siaumulu, nau ku saiana sa Jesus Christ ke faˡaleˡa
kamu osiˡana nauˡa.
30 Ngwaefuta nau kina, sulia na Aofia kia sa Jesus
Christ, ma sulia na alafeˡanga neˡe na Anoˡi ru Abu
kwatea fuaka, nau ku gani kamu muke foˡo ngasin-
gasiˡa faˡi nau, fasi ˡiri God ke ˡafi nau. 31 Muke foˡo ˡiri
God ke ˡafi nau fasi ˡiri na ngwae ki ˡi Judea neˡe noaˡa
kasi faˡamamana, noaˡa kasi faˡafii nau. Ma muke foˡo
logo ˡiri na ngwae God ki ˡi Jerusalem kike saeleˡa sulia
na mani ba nau ku kwatea fuana ˡafilada. 32 ˡUnaˡeri,
diˡia na kwaiogaiˡanga God, ana kaidaˡi nau ku faˡasuia
naˡa raoˡa nau ˡi Jerusalem, nai baˡa leka maˡi siaumu-
lu faˡinia na saeleˡanga doe, ma nau kui baˡa mamalo
leˡa faˡi kamu. 33 Aia, nau ku foˡo ˡiri God neˡe kwatea
aroaroˡanga fuaka, ke tua faˡi kamu taˡifau. ˡIu ke ˡu-
naˡeri.

Sa Paul fata leˡaleˡa ana ti ngwae faˡamamana ˡi Rom

16 ˡIu, nau ku oga nai fata leˡa sulia na ngwaing-
waena kia ˡi Fobe neˡe rao fuana ngwae faˡama-
mana ki ˡi Kenkrae. 2 Ana kaidaˡi nia ke baˡa dao maˡi
siaumulu, muke kwaloa sulia na faˡamamanaˡanga nia
ana na Aofia, sulia ngwae God ki totolia kike sasi ˡu-

naˡeri. Ma muke ˡafia ˡani ta ru neˡe nia oga, osiˡana niaˡa ba ˡafia logo na ngwae ˡoro ki ma nauˡa logo.

3 Ma nau ku kwatea alaˡanga leˡa leˡa fuana sa Akuila ma ˡi Prisila neˡe kera rao faˡi nau fuana sa Jesus Christ. 4 Ana kaidaˡi kera ˡafi nau, karangi kira ka saungidaroˡo. Ma sulia ru neˡe, nau ku tafedaroˡo liu. Ma noaˡa laˡu taˡifili nau, ma na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki taˡifau neˡe kira faˡamamana logo, kira tafedaroˡo. 5 Aia, ma nau ku kwatea alaˡanga leˡa leˡa logo fuana ngwae neˡe kira faˡamamana, ma kira ka fiku saena luma kera fuana foˡosilana God.

Ma nau ku kwatea alaˡanga leˡa leˡa logo fuana sa Epaenetus, na kwaima leˡa nau. Nia neˡe ngwae etaeta neˡe nia faˡamamana ana sa Jesus Christ ˡi Asia. 6 Ma nau ku kwatea alaˡanga leˡa leˡa logo fuana ˡi Mary, kini ba nia rao ngasingasiˡa fuamuˡa. 7 Ma alaˡanga leˡa leˡa logo fuana sa Andronikus, ma sa Junias, na ro ngwae Jiu ki diˡia logo nauˡa neˡe kira tua tua faˡi nau saena luma ni lokafo. Ma keroˡa ro ngwae kera eta faˡamamana ana sa Jesus Christ sui mala nauˡa. Ma na ngwae ni lifurongo ki, kira sai leˡa logo adaroˡo.

8 Na alaˡanga leˡa leˡa nau fuana sa Ampilatus, na kwaima leˡa nau sulia na faˡamamanaˡanga keroˡo ana na Aofia. 9 Na alaˡanga leˡa leˡa logo fuana sa Urbanus, na ngwae rao faˡi nau fuana sa Jesus Christ. Ma na alaˡanga leˡa leˡa logo fuana sa Stakis, na ngwae kwaima leˡa nau. 10 Ma alaˡanga leˡa leˡa fuana sa Apeles, na ngwae leˡa neˡe sa Jesus Christ alafafia. Ma fata leˡa leˡa ˡanga fuana sa Aristobulus faˡinia na tuaˡa nia. 11 Ma alaˡanga leˡa leˡa fuana sa Herodion, ta ngwae Jiu diˡia logo nauˡa. Ma alaˡanga leˡa leˡa logo fuana sa tai faˡida neˡe kira faˡamamana saena luma sa Narsisus.

12 Aia, na alaˡanga leˡa leˡa nau ki fuana ˡi Trifaena ma ˡi Trifosa, neˡe kera rao ngasingasiˡa fuana na Aofia. Ma na alaˡanga leˡa leˡa logo fuana kwaima nau ˡi Persis, na kini rao maˡudi fuana na Aofia. 13 Nau ku kwatea alaˡanga leˡa leˡa nau ki fuana sa Rufus, ngwae rao leˡa fuana na Aofia. Ma alaˡanga leˡa leˡa logo fuana teˡa sa Rufus, neˡe nia ˡafi leˡa aku diˡia naˡa ta ngela ˡana. 14 Alaˡanga leˡa leˡa nau ki fuana sa Asinkritus, sa Flegon, sa Hermes, sa Patrobas, sa Hermas, ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡamamana ma kira ka tua faˡinida. 15 Alaˡanga leˡa leˡa ki fuana sa Filologus, ma sa Julia, ma sa Nereus faˡinia ngwaingwaena nia, ma fuana sa Olimpas faˡinia na ngwae God ki taˡifau neˡe kira tua faˡinida.

16 Ma ana kaidaˡi kamu ke lisi kamu kwailiu, muke faˡataˡinia na alafeˡanga kamu fuamuˡa kwailiu. Aia, ma na ngwae faˡamamana sa Jesus Christ ki taˡifau ˡi neˡe, kira kwatea kwau na alaˡanga leˡa leˡa kira ki fuamuˡa.

Fata faˡabasuˡa sulia tuaˡa leˡa fuana ngwae faˡamamana ki

17 Ngwaefuta nau kina, nau ku saea fuamuˡa, muke madafi kamu faˡasia na ngwae neˡe kira kwate ma kamu ka fuˡa ki, ma kira kwate ma ti ngwae ka faˡitaˡi faˡasia sa Christ. Kira faˡamanata ˡani na ru neˡe leka matamata faˡasia na faˡamanataˡanga mamana neˡe kamu faˡamamana ana. Muke tua tau faˡasida. 18 Sulia sa tai faˡida neˡe kira sasi ˡunaˡeri, noaˡa kira kasi rao goˡo fuana sa Jesus Christ na Aofia kia, bore ma kira rao goˡo ˡada sulia liada talada. ˡAnia alaˡanga leˡa kira ki faˡinia na alaˡanga kwaigwafe kira ki, kira ka sokea ngwae neˡe noaˡa kira kasi saiˡi ru ˡua ki. 19 Bore ma ngwae ki taˡifau kira rongo sulia neˡe kamu roˡosulia sa Christ. Ma nau ku saeleˡa liu suli kamu. Nau ku oga muke liatoˡo sulia tae neˡe leˡa, ma muke tua faˡasia na ru taˡa ki. 20 ˡUnaˡeri God neˡe gwalona na aroaroˡanga kia, nia ke baˡa ˡaliˡali ka kwate ma kamu ke liufia sa Saetan.

Nau ku foˡo fasi ˡiri na Aofia kia sa Jesus ka inaˡu ana ˡofelamuˡa.

21 Ma sa Timoti, na ngwae neˡe rao faˡi nau, kwatea logo kwau na alaˡanga leˡa leˡa nia ki fuamuˡa. Ma sa Lusius, sa Jason, ma sa Sosipater, na ngwae Jiu ki diˡia logo nauˡa, kira kwatea na alaˡanga leˡa leˡa kira logo fuamuˡa.

22 Ma nauˡa sa Tertius, na ngwae neˡe nau ku ˡafia sa Paul fuana keresilana na alaˡanga neˡe ki, nau ku kwatea kwau na alaˡanga leˡa leˡa nau fuamuˡa sulia na faˡamamanaˡanga kia ana sa Jesus Christ.

23-24 Aia, ma sa Geas ka kwatea kwau na alaˡanga leˡa leˡa nia ki. Nau ku tua faˡinia ˡi neˡe, ma na ngwae faˡamamana ki neˡe kira fiku logo ˡi luma nia. Ma sa Erastus, na ngwae lia sulia mani saena maˡe fanoa doe neˡeri, faˡinia ngwaefuta kia sa Kuartus, kera kwatea na alaˡanga leˡa leˡa keroˡa logo fuamuˡa. †

Foˡongaˡa ˡisi ˡani baˡatafeˡanga

25 Kuke fuˡusi ˡinotoˡa ana God, osiˡana nia saiana faˡangasingasi lamuˡa sulia na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe nau ku faˡataloˡania. Na Faˡarongoˡa neˡe nia leka sulia sa Jesus Christ. Kaidaˡi tau naˡa maˡi God noaˡa kasi faˡataˡi madako ana Faˡarongoˡa Leˡa neˡe. 26 Bore ma ana kaidaˡi neˡe, nia faˡataˡinia naˡa na Faˡarongoˡa Leˡa. Na profet ki kerekere sulia na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe. Ma God neˡe mauri firi, nia asungaˡi kami ka takaloa na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe fuana ngwae ana fanoa ki taˡifau, fasi ˡiri neˡe ngwae ki taˡifau, kike faˡamamana ana, ma kike roˡo logo sulia.

27 God taˡifilia goˡo neˡe liatoˡo ana ru ki taˡifau, kulu baˡatafea ˡani sa Jesus Christ tuatua firi. ˡIu ke ˡunaˡeri.

† *Ti kerekereˡa ˡua ˡadoa laˡu alaˡanga neˡe, “Na kwaiˡofeˡanga na Aofia kia sa Jesus Christ ke tua faˡi kamu taˡifau. ˡIu.”*

1 Korint

Kaidaˡi sa Paul nia leka ana uula lekaˡa nia, nia dao ka tua ˡi Efesus sulia kala kaidaˡi, ma nia ka keresia ti kerekereˡa fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Korint. Saena taˡi kerekereˡa, sa Paul faˡamanata kira ˡani tuaˡa saga faˡinia ngwae abu faˡamamana. (Kulu ˡiri toˡo ana kerekereˡa neˡeri ˡi taˡena.) Buri ˡana neˡe ngwae ˡi Korint ki kira toˡomani na kerekereˡa neˡeri, kira ka toˡo ana ti lidiˡa neˡe kira oga kike lidia ˡuana sa Paul. Kira saefiloa ka ˡuri, “ˡUri ma, nia leˡa goˡo ana fuana araˡinga nama noaˡa? ˡUri ma, nia leˡa goˡo ana fuana ngwae faˡamamana ki, kuke leka fanga goˡo ada faˡinia kwaima kulu ki neˡe kira ˡania fanga neˡe kira foˡosi ˡani nunuˡi ru ki? ˡUri ma faˡuta neˡe kulu ka fiku foˡo goˡo aka? Ma kwateˡa faˡuta mo ana Anoˡi ru Abu neˡe leˡa fuaka fuana saefilolana God ˡuana?” Na ngwae faˡamamana ki ˡi Korint kira kerekere fuana sa Paul fuana saefilolana sulia ru neˡeri ki. Ta uulu ngwae neˡe satada Stafanas, ma sa Fotunatus, ma sa Akaikus, kira leka maˡi faˡasia ˡi Korint faˡinia kerekereˡa baera siana sa Paul. Ma kira ka faˡarongoa logo sa Paul ˡania ti ru taˡa liu fuli ˡi safitana ngwae faˡamamana ki ˡi Korint. Ti ngwae faˡamamana ˡi Korint, kira ka olisuˡusuˡu ˡi safitada kwailiu, ma kira ka fata baˡalafe sulia sa tai neˡe siuabua kira ma ka faˡamanatada ˡania ru God ki (3:1-23). Ti ngwae oga kike leka sulia sa Paul, ma ti ai ka oga kike leka sulia sa Apolos nama sulia ti ngwae matamata laˡu. ˡUnaˡeri ma taˡi ngwae logo ka kakabara na teˡa fafo nia, ma na faˡinaˡonaˡo ana fikutaˡi ngwae God ki noaˡa kira kasi sasia nama ta ru ana falafala taˡa ˡunaˡeri. Ma ta ru laˡu, ti ngwae faˡamamana kira ka ngali logo ti ngwae faˡamamana ana kwai matalangaˡinga ˡi maana ngwae abu faˡamamana ki fuana faˡasagalada.

Sa Paul ka keresia laˡu fuana ngwae faˡamamana ˡi Korint. Ma na kerekereˡa neˡeri kulu ka saea ˡani 1 Korint. Saena bali buka 1-6, sa Paul ka kerekere sulia ru taˡa neˡe fuli safitana ngwae faˡamamana ˡi Korint neˡe nia rongoˡi. Saena bali buka 7-16, nia olisia na lidia neˡe ngwae Korint ki kira saefiloa maˡi saena kerekereˡa kira.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:
Na ˡafitaˡiˡanga ana barangisiˡa saena siosi & 1:1—4:21
Na ˡafitaˡiˡanga ana kakabaraˡanga & 5:1-13
Na ˡafitaˡiˡanga ana kwaifataiˡanga & 6:1-8
Na ˡafitaˡiˡanga ana kwaiogaiˡanga taˡa & 6:9-20
Sa Paul olisia na lidiˡa kira ana araˡinga & 7:1-40
Sa Paul olisia na lidiˡa kira ana nunuˡi ru ki & 8:1—11:1
Sa Paul olisia na lidiˡa kira ana foˡo fikuˡa & 11:2—14:40
Sa Paul olisia na lidiˡa kira ana tataˡe ˡanga ana noni faolu & 15:1-58
Fata leˡa leˡa ˡanga sa Paul & 16:1-24

1 Na kerekereˡa neˡe nia leka maˡi faˡasi nauˡa sa Paul faˡinia na ngwae asina kia sa Sosetenes. God nia fili nau sulia na kwaiogai ˡanga nia ˡiri nauˡa ta ngwae ni lifurongo ana sa Jesus Christ.

2 Keroˡo kerekere fuamuˡa ngwae neˡe kamu faˡamamana ana sa Jesus, ma muka tua saena na fanoa ˡi Korint. God nia fili kamu, ma ka faˡa abu kamu na ngwae nia ki, sulia na ˡadoˡa kamu faˡinia sa Jesus Christ. God ka fili kamu faˡinia na ngwae ana fanoa ki taˡifau neˡe kira foˡosia sa Jesus Christ, neˡe na Aofia kira, ma na Aofia kia logo.

3 Nau ku foˡo fasi ˡiri God na Maˡa kia ma na Aofia sa Jesus Christ ke kwaiˡofe amuˡa ma ke kwatea na aroaroˡanga fuamuˡa.

Kulu toˡo ana na leˡangaˡa ki osiˡana sa Christ

4 Nau ku baˡatafea God suli asoa ki osiˡana kamuˡa, sulia na kwaiˡofeˡanga neˡe nia faˡataˡinia fuamuˡa ˡania sa Jesus Christ. 5 God kwatea naˡa ru leˡa ˡoro ki fuamuˡa, osiˡana kamu tua ratai faˡinia sa Jesus Christ. ˡUnaˡeri muka sai leˡa ana ru ˡoro ki sulia sa Jesus Christ, ma muka faˡatalo leˡa logo sulia. 6 Na ru leˡa neˡe kiri nia kwatea fuamuˡa, nia faˡataˡinia fuamuˡa neˡe na faˡarongoˡa neˡe kami faˡarongo kamu ˡani sulia sa Christ nia mamana. 7 Ma osiˡana nia ˡunaˡeri, kamu ka ngalia naˡa ru leˡa ki taˡifau faˡasia God, ana kaidaˡi neˡe muke kwaimasi ana faˡi asoa neˡe na Aofia kia sa Jesus Christ ke baˡa oli laˡu maˡi ana. 8 Ma nia ke baˡa faˡangasingasi kamu leleka ka dao ana asoa ˡisi, fasi ˡiri noaˡa ta ru taˡa kasi teo amuˡa ana faˡi asoa neˡe nia ke baˡa oli maˡi ana. 9 Kulu fitoˡo ana God ke sasi ˡunaˡeri fuamuˡa, osiˡana nia fili kulu ˡiri kulu ka tua kwaima faˡinia sa Jesus Christ na Ngela nia ma na Aofia kia.

Na barangisiˈanga ˈi safitana na fiku taˈi ngwae faˈamamana

10 Aia, ngwae asina nau kina ˈae, nau ku gani kamu ˈania na ngasingasiˈanga ana sa Jesus Christ na Aofia kia, muke mango faˈasia kwaingilongiloiˈanga faˈi kamu kwailiu, fasi ˈiri noaˈa ta barangisiˈanga ˈi safitamuˈa. Ma nia leˈa fuana neˈe manataˈanga kamu ki ma na kwaiogaiˈanga kamu ki ka alua taˈi ru. 11 Nau ku saea ru neˈeri, osiˈana neˈe ti ngwae faˈasia kwalafa ˈi Kloe kira faˈarongo nau ˈani fasi kamu toˈo ana olisuˈusuˈu ˈanga ki faˈi kamu kwailiu. 12 Ma ti ngwae amuˈa fata ˈuri, “Nauˈa na fafarongo sa Paul.” Ma ta ngwae ka saea, “Nauˈa na fafarongo sa Apolos.” Ma ta ngwae laˈu ka saea, “Nauˈa na fafarongo sa Peter.” Ma ta ngwae laˈu ka saea, “Nauˈa na fafarongo sa Jesus Christ.” 13 Na ru taˈa liu neˈeriˈa, si duˈungana kaumulu daroˈia sa Jesus Christ ˈani fikuˈa matamata ki. Noaˈa laˈu nauˈa sa Paul ba nau ku mae fuamuˈa ana na ˈai rara folo! Ma noaˈa kamu ˈiri siuabu ˈani sataku fasi ˈiri kamuˈa na fafarongo nau ki!

14 Nau ku baˈatafea God, duˈungana taˈifilia sa Krispus ma sa Geas goˈo neˈe nau ku siuabuda. 15 Nia neˈe, noaˈa ta ngwae bore ˈana kasi saea nia siuabu ˈiri niaˈa na fafarongo nau. 16 (Aia, nau ku siuabua logo sa Stafanas faˈinia na luˈuluˈua nia, ma noaˈa nau kusi manata toˈona sa tai laˈu neˈe nau ku siuabua.) 17 Osiˈana sa Jesus Christ noaˈa kasi asungaˈi nau maˈi fuana siuabulana ngwae ki. Nia asungaˈi nau lala maˈi ˈiri nau ku faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa. Ma noaˈa nau kusi fata ˈani liatoˈo ˈanga ana magalia, ˈasu ˈubani ti ngwae kira kata faˈamamana sulia na alaˈanga leˈa nau ma noaˈa laˈu sulia na mamanaˈanga ana maelana sa Jesus Christ ana ˈai rara folo.

Na maelana sa Jesus faˈataˈinia na ngasingasiˈanga ma na liatoˈongaˈa God

18 Ana kaidaˈi ti ngwae kira rongoa faˈarongoˈa sulia na maelana sa Jesus Christ ana ˈai rara folo, kira fia na faˈarongoˈanga neˈeri na ru ˈoˈo goˈo ˈana. Ma na ngwae neˈeri ki, God ke baˈa kwatea na kwaˈikwaˈinga fuada. Bore ma kuluˈa, na ngwae neˈe God faˈamauri kulu ki, kulu saiana na faˈarongoˈanga neˈeri nia neˈe na ngasingasiˈanga God fuana faˈamaurilana ngwae ki. 19 Osiˈana God nia saea saena na Kerekereˈa Abu ka ˈuri,

“Ti ngwae ˈi neˈana kira saea fasi kira liatoˈo ma kira ka toˈo ana na liaˈi ngwae saga ki.

Bore ma nai baˈa faˈataˈinia neˈe noaˈa kira ˈiri liatoˈo goˈo, ma nau kui baˈa faˈataˈinia neˈe na naiˈi ru ˈanga kira ki ke baˈa sui.”

20 Nia neˈe, kulu saiana na liatoˈongaˈa ngwae Grik ki, ma na liatoˈongaˈa ngwae Jiu ki, ma na liatoˈongaˈa ngwae alaˈa leˈa ki, nia ke dalafaˈa goˈo ˈana. God faˈataˈinia neˈe na liatoˈongaˈa ngwae ki niˈi boleboleˈa goˈo ˈani.

21 God nia liatoˈo liu. Nia neˈe kwate ma ka ˈafitaˈi fuana na ngwae ki ˈiri kira kasi saiana God ˈani na liatoˈongaˈa kira talada. God oga faˈamaurilana na ngwae neˈe kira faˈamamana ana faˈarongoˈanga neˈe kami faˈarongo ˈani, sui bore ˈana ngwae ˈoro ki kika saea neˈe faˈarongoˈanga neˈeri nia boleboleˈa goˈo ˈana. 22 Ma na ngwae Jiu ki, kira oga kike lisia na faˈanadaˈa ki sui mala kira ka fiˈi faˈamamana. Ma na ngwae ˈi Grik ki, kira oga rongolana na alaˈanga liatoˈo ki sui mala kira ka fiˈi faˈamamana. 23 Bore ma kamiˈa faˈarongo ˈani sa Jesus Christ faˈinia na maelana ana ˈai rara folo. Ma na ngwae Jiu ki kira ˈaila ˈani na faˈarongoˈa neˈeri. Ma na ngwae Grik ki, kira saea neˈe faˈarongoˈa neˈeri na alaˈanga boleboleˈa goˈo ˈana. 24 Bore ma fuana sa tai faˈida neˈe God filida naˈa, ana Jiu ki, ma ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki logo, na faˈarongoˈa neˈeri sulia sa Jesus Christ neˈe faˈataˈinia na ngasingasiˈanga God faˈinia na liatoˈongaˈa God. 25 Sui bore ˈana ngwae ˈoro kira ka saea neˈe liatoˈo ˈanga God ru boleboleˈa goˈo ˈana, na liatoˈo ˈanga God nia tasa liufia na liatoˈo ˈanga na ngwae ki. Ma sui bore ˈana ngwae ˈoro kira ka saea na ngasingasiˈanga God neˈe ru tiˈitiˈi goˈo ˈana, na ngasingasiˈanga God, ngasingasiˈa ka tasa liufia na ngasingasiˈanga ngwae ki.

26 Aia, ngwae asina nau kina ˈae, noaˈa kamu kasi manata bura ˈani tuaˈa ba kamu tua maˈi ˈani ˈi naˈona mala kaidaˈi ba God nia sae kamu ˈuana faˈamamanaˈanga. Osiˈana neˈe ˈi maana ngwae ki, bara ngwae goˈo amuˈa neˈe kira toˈo ana liatoˈongaˈa, ma na ˈinotoˈanga. Ma bara ngwae goˈo amuˈa neˈe leka maˈi faˈasia na fuuˈi ngwae toˈofu ki. 27 Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, God nia fili kamu na ngwae neˈe kira saea kaumulu boleboleˈa ki, fasi ˈiri nia ke faˈaˈekea na ngwae liatoˈo ki. Ma nia ka fili kamu na ngwae neˈe kira saea kaumulu ngwataˈutaˈu ki, fasi ˈiri nia ke faˈaˈekea na ngwae ˈinotoˈa ki. 28 Ma God ka fili kamu na ngwae neˈe kira kasi fuˈusi doe amuˈa ki, ma kira ka ˈaila ˈani kamu, ma kira ka saea kamu na ru ˈoˈo ki goˈo, fasi ˈiri nia ke faˈalia na ru neˈe kira saea ˈania na ru talingaˈi ki. 29 Ma sulia nia ˈunaˈeri, noaˈa ta ngwae kasi saiana ka fata leˈa sulia niaˈa talana ˈi naˈona God. 30 God naˈa neˈe alu kulu ka tua ratai faˈinia sa Jesus Christ, ma God naˈa neˈe ka kwatea liatoˈo ˈanga fuaka ˈani sa Jesus Christ. Ma God ka faˈa ˈoloˈolo kulu sulia sa Jesus Christ. Ma osiˈana sa Jesus Christ logo, God ka loge kia, ma nia ka faˈa abu kia naˈa fuana. 31 Ma nia ka diˈia na Kerekereˈa Abu ba saea, “Sa tai bore ˈana neˈe oga ka fata baˈalafe, nia ka fata baˈalafe sulia tae neˈe na Aofia nia fulia.”

Sa Paul noaˈa kasi faˈatalo ˈani na liatoˈo ˈanga ana magalia neˈe

2 ˈIu, ngwaefuta kina, ana kaidaˈi ba nau ku dao maˈi siaumulu fuana alaˈanga sulia na alaˈanga God ki fuamuˈa, noaˈa nau kusi fata ˈani ta alaˈanga liatoˈo diˈia na ngwae sai ˈi ru ki. 2 Osiˈana neˈe ana kaidaˈi ba nau ku tua faˈi kamu, nau ku oga alaˈanga

sulia taˡifilia goˡo sa Jesus Christ ma na maelana ana ˡai rara folo. 3 ˡUnaˡeri, ana kaidaˡi ba nau ku dao kwau siaumulu, nau ku ngwataˡutaˡu ma nau ku lebelebe, osiˡana nau ku maˡu. 4 Ma ana kaidaˡi nau ku alaˡa faˡi kamu, na alaˡanga nau ki noaˡa laˡu na liatoˡo ˡanga ana magalia. Bore ma nau ku faˡatalo ˡania ngasingasiˡanga ana Anoˡi ru Abu. 5 Nia ˡunaˡeri ˡiri faˡamamanaˡanga kamu kasi ego ana liatoˡo ˡanga na ngwae goˡo ˡana, bore ma muke ego lala ana ngasingasiˡanga God.

God nia faˡataˡinia na lokoruˡa nia fuaka ˡani na Anoˡi ru Abu

6 Fuana ngwae neˡe faˡamamanaˡanga kira ki ngasi naˡa ana God, nau ku alaˡa fuada ˡani liatoˡo ˡanga. Ma na liatoˡo ˡanga neˡe nau ku faˡamanatada ˡani noaˡa laˡu faˡasia na ngwae liatoˡo ana magalia neˡe, nama na ngwae neˡe kira ˡinotoˡa fafia na magalia neˡe. Na ˡinotoˡanga kira ki ke baˡa sui. 7 Bore ma na faˡamanataˡanga neˡe nau ku fata sulia neˡe na naiˡi ru ˡanga God, neˡe God noaˡa ˡiri faˡataˡi madako ana fuana ngwae ki ˡi naˡo. Ma ˡi naˡona mala neˡe God ka saungaˡinia ru ki, nia manata naˡa maˡi sulia nia ke baˡa fulia na liaˡi ngwae neˡeri fuana faˡaleˡalaka ˡi langi. 8 Ma na ngwae gwaungaˡi ki ana magalia neˡe noaˡa kasi saiana na liaˡi ngwae neˡeri. Diˡia kira saiana, nia ˡafitaˡi kira ka fotoˡia na Aofia ˡinotoˡa ana ˡai rara folo. 9 Osiˡana na Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri,

“Na ru neˡe God nia sasi akaˡu ana fuana kwatelana fuana ngwae neˡe kira alafe fuana, noaˡa ta ngwae kasi lia saiana, ma noaˡa kasi rongo saiana, ma noaˡa ta ngwae kasi malingaˡinia ru neˡeri.”

10 Ma God ka faˡataˡinia na liaˡi ngwae neˡeri fuaka ˡani Anoˡi ru nia, neˡe saiana na ru ki taˡifau ma na manatana God logo. 11 Taˡifilia goˡo na ngwae talana neˡe saiana tae neˡe nia teo saena manatalana ngwae. Ma ka ˡunaˡeri logo, na Anoˡi ru Abu taˡifilia goˡo neˡe saiana tae neˡe nia teo saena manatalana God. 12 Ma kuluˡa ngwae neˡe faˡamamana ki, noaˡa kulu kasi manata diˡia na ngwae taˡa ki saena magalia. Bore ma na Anoˡi ru Abu faˡasia God neˡe tua akulu fasi ˡiri kuke saiana ru ki taˡifau neˡe God kwateˡe fuaka.

13 ˡUnaˡeri kaimili kasi faˡamanata laˡu ˡani liatoˡongaˡa na ngwae ki. Bore ma na Anoˡi ru Abu neˡe ˡafi kaimili mika faˡamanata ˡania ru mamana ki sulia God fuana ngwae neˡe kira toˡo ana Anoˡi ru Abu saena maurilada ki. 14 Ma na ngwae neˡe noaˡa kira kasi toˡo ana Anoˡi ru Abu, nia ˡafitaˡi kira ka saiana na ru mamana ki sulia God neˡe Anoˡi ru Abu nia faˡataˡinia. Osiˡana ngwae neˡeri ki kira saea na ru neˡe Anoˡi ru Abu faˡataˡiniˡi ki ru ˡoˡo goˡo ˡani. Noaˡa kira kasi saiana ru neˡeri, osiˡana kira boˡoboˡo ˡuana na Anoˡi ru Abu ka ˡafida ˡiri kike saiana na ru mamana neˡeri. 15 Bore ma na ngwae neˡe toˡo ana Anoˡi ru Abu saena maurilana, nia bolo faˡinia saiˡa ana ru ki taˡifau faˡasia na Anoˡi ru Abu. Ma na ngwae neˡe noaˡa kasi toˡo ana Anoˡi ru Abu saena maurilana, nia kasi bolo faˡinia ka malingaˡinia na ngwae neˡe toˡo ana Anoˡi ru Abu. 16 Sulia neˡe Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri,

“Noaˡa ta ngwae kasi saiana na manatalana na Aofia.
Ma noaˡa ta ngwae ˡiri bolo logo fuana faˡamanatalana ˡani ta ru.”

Bore ma kuluˡa neˡe kulu toˡo naˡa ana na Anoˡi ru, kulu malingaˡinia na manatana sa Jesus Christ.

Ngwae neˡe toˡo ana na Anoˡi ru Abu noaˡa kasi fulia barangisiˡa

3 Ngwaefuta nau kina, ana kaidaˡi ba nau ku tua faˡi kamu, falafala kamu ki diˡia goˡo na falafala ana ngwae saena magalia. Ta neˡe, noaˡa nau kusi faˡamanata kamu diˡia neˡe nau ku faˡamanata ngwae neˡe toˡo ana Anoˡi ru Abu. Ma kamu diˡia goˡo na ngela ki, osiˡana neˡe faˡamamanaˡanga kamu ana sa Jesus Christ noaˡa kasi ngasingasiˡa ˡua. 2 ˡUnaˡeri nau ku faˡamanata kamu diˡia ta kini ba faˡasususfia na ngela tiˡitiˡi nia, ma noaˡa kasi kwatea ˡua na fanga ngasi fuana. Ana kaidaˡi neˡeri, nia ˡafitaˡi ˡua fuana muke saiana na faˡamanataˡanga nau. Ma ana kaidaˡi neˡe bore, noaˡa kamu kasi totolia ˡua, 3 sulia na abulaˡanga kamu ki diˡia na abulaˡanga taˡa na ngwae ki saena magalia. Kamu kwaimamagolai, ma muka olisuˡusuˡu faˡi kamuˡa kwailiu, nia faˡataˡinia neˡe kwaiogai ˡanga taˡa kamu ki goˡo neˡe talaˡi kamu. Ma falafala kamu ka diˡia na ngwae ki neˡe noaˡa kasi toˡo ana na Anoˡi ru Abu. 4 Ma ti ai amuˡa kira ka fata ˡuri, “Kaimili na fafarongo sa Paul ki.” Ma ti ai kira fata ˡuri, “Kaimili neˡe fafarongo sa Apolos ki.” Na alaˡa lamuˡa neˡeriˡa faˡataˡi madako liu ana falafala kamu ki diˡia naˡa ngwae noaˡa kasi faˡamamana ki.

5 Muke manata basi sulia nauˡa, sa Paul, faˡinia sa Apolos. Keroˡo na ro ngwae rao God ki goˡo fuana ˡafilamuˡa ˡuana faˡamamanaˡanga. Ma keroˡo ka sasia amiroˡo tae neˡe na Aofia kwatea fuamiroˡo fuana sasilana. 6 ˡIu, ma nau ku diˡia ta ngwae neˡe fasia na maga ru ki. Ma sa Apolos ka diˡia ta ngwae neˡe kikia ana kafo na maga ru neˡe nau ku fasiˡi ki. Ma God lala neˡe kwatea na mauriˡa fuana maga ru neˡeri ki, ma ka sasia ru neˡeri ki ka bulao maˡi. 7 ˡUnaˡeri, na ngwae neˡe fasi ru faˡinia na ngwae neˡe kikia ana kafo maga ru neˡeri ki, kera kasi ˡinotoˡa goˡo. God naˡa neˡe ˡinotoˡa, duˡungana nia kwatea naˡa mauriˡa fuana maga ru ki ˡiri ka bulao. 8 Ma na ngwae neˡe fasi ru faˡinia na ngwae neˡe kikia kafo ana ˡai ki, kera rao fiku. Ma taˡi taˡi ngwaeˡa ana ro ngwae neˡe ki, God ke baˡa kwaiara kera fuana na raoˡa neˡe kera sasiˡi ki. 9 Nau ku rao faˡinia sa Apolos fuana God. Ma kamuˡa naˡa neˡe, kamu diˡia na oˡola God neˡe keroˡo rao saena.

Ma muka diˡia logo na luma God. 10-11 Ma God ka ˡafi nau sulia nau ku diˡia na ngwae liatoˡo neˡe saungaˡinia na luma. Ma ana kaidaˡi nau ku eta faˡamanata kamu, nau ku alu na diro ˡai ana luma neˡeri. Ma talitoˡona sa Jesus neˡe na diro ˡai ana luma neˡeri. Ma ti ngwae matamata ka saungaˡi fafona diro ˡai neˡeri ki. Ma ka leˡa fuana sa tai neˡe ka rao ana luma neˡeri, nia

ke sasi leˡa ana na raoˡa nia ki. 12 Ta ngwae bore ˡana
neˡe saungaˡi fafona na diro ˡai neˡeri, nia sasi raoˡa
leˡa diˡia na ngwae neˡe saungaˡinia na luma ˡani na ru
leˡa diˡia na gol, ma silva, ma na fau folilani doe ki. Na-
ma nia ka sasia na raoˡa taˡa, diˡia na ngwae neˡe
saungaˡinia na luma ˡani na ˡai ma sao goˡo. 13 Ma na
kaidaˡi ke baˡa dao maˡi ana faˡi Asoa sa Jesus Christ
fuana matalangaˡinga, nia ke baˡa ilitoˡona na raoˡa kia
ki ˡani mafula. Ma diˡia na raoˡa ta ngwae ka leˡa, ˡafi-
taˡi na mafula ke faˡalia. Ma diˡia neˡe raoˡa ta ngwae
ka taˡa, na mafula neˡeri ke baˡa faˡalia taˡifau goˡo.
14 Ma diˡia neˡe mafula kasi faˡalia na raoˡa ta ngwae,
nia ke baˡa ngalia na kwaiaraˡa leˡa. 15 Ma diˡia na ma-
fula ke faˡalia na raoˡa ta ngwae, nia noaˡa kasi ngalia
ta kwaiaraˡa, bore ma God ke baˡa faˡamauria. Sui
bore ˡana nia ke baˡa diˡia na ngwae ba tafi faˡasia na
luma neˡe duˡafia, ma noaˡa kasi laua naˡa ta ru.
16 Aia, ma kamuˡa ngwae neˡe kamu faˡamamana ki,
kaumulu saiana taka neˡe kamuˡa na luma abu God,
ma na Anoˡi ru God ka tua saena maurilamuˡa. 17 ˡUna-
ˡeri, si diˡia ta ngwae ka faˡalia na luma abu God,
God bore ke faˡalia logo niaˡa. Osiˡana na luma God
nia abu liu, ma kamu naˡa neˡe luma abu God.

Na liatoˡo God nia ˡado fikua ngwae ki ma noaˡa kasi toˡolangaˡinida

18 Aia, noaˡa kamu kasi ˡoi amuˡa talamuˡa. Diˡia ta
ngwae amuˡa fia fasi nia ta ngwae liatoˡo ana manata-
lana ngwae ki goˡo ˡana, nia leˡa fuana nia ka ˡaila ˡani
liatoˡo neˡeri, fasi ˡiri ke alua niaˡa na ngwae liatoˡo ˡi
maana God. 19 Sulia tae neˡe ngwae saena magalia ki
kira saea ˡani na liatoˡongaˡa, nia neˡe ru ˡoˡo goˡo ˡana
ˡi maana God. Osiˡana neˡe Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri,
“Na ngwae liatoˡo ki, God faˡataˡinia neˡe manatalada
nia rora.” 20 Ma taˡi Kerekereˡa Abu ka ˡuri logo, “Na
Aofia saiana fasi neˡe manatana na ngwae liatoˡo ki
neˡe ru ˡoˡo goˡo ˡana.” 21 ˡUnaˡeri, noaˡa ta ngwae
amuˡa kasi fata baˡalafe goˡo osiˡana kamu donga goˡo
taˡi ngwae faˡamanata. Ma ru ki taˡifau neˡe ru kamu
ki: 22 Kaimili, sa Paul, sa Apolos, ma sa Peter logo, God
alu kami na ngwae rao kamu ki. Na magalia, ma na
mauriˡa faˡinia na maeˡa, ma na ru ki neˡe fuli ana
kaidaˡi neˡe, ma ana kaidaˡi neˡe ke baˡa dao maˡi, God
ka kwatea na ru neˡeri ki taˡifau logo fuamuˡa. 23 Ma
kamuˡa neˡe ru sa Jesus Christ ki. Ma sa Jesus Christ,
niaˡa neˡe ru God.

Na ngwae ˡi Korint ki fuila kike alafafia faˡamanataˡanga sa Paul

4 Ma fuaimili ngwae neˡe kami faˡamanata ki, muke
manata toˡo aimili diˡia ngwae rao sa Jesus Christ
ki. God arabaˡe kaimili fuana faˡamanataˡanga ˡani na
naiˡi ru ˡanga nia neˡe noaˡa nia kasi faˡataˡinia ˡi naˡo.
2 God kwatea na raoˡa neˡe fuaimili, ma kaimili ka sasia
nama na raoˡa leˡa neˡe. 3-4 ˡUri ma na raoˡa nau faˡi ka-
mu nia leˡa? Na Aofia talana neˡe ke baˡa filongaˡi nau
ma ka saiana. ˡUnaˡeri ta tae bore ˡana neˡe kamu na-
ma ta ngwae bore ˡana ka manata sulia raoˡa nau
noaˡa ˡiri talingaˡi goˡo. Noaˡa nau ku ˡiri saiana ta ru
neˡe nau ku fulia ka rora, bore ma noaˡa kasi fada laˡu
neˡe nau ku sasia goˡo raoˡa leˡa ki. ˡUnaˡeri bore ˡana
na Aofia lala neˡe fulangani. 5 ˡUnaˡeri, noaˡa kamu kasi
saea na raoˡa ta ngwae nia leˡa nama ka taˡa, ˡi naˡona
na kaidaˡi neˡe na Aofia ke oli logo maˡi ana. Ana
kaidaˡi neˡeri, nia ke baˡa faˡataˡinia na manataˡanga
ago ngwae ki faˡinia na ru sofongaˡiniˡi ki taˡifau. Ma
kaidaˡi neˡeri, God ke baˡa tafea na ngwae ki totolia
fulirulada.

6 Ngwaefuta kina, ana kaidaˡi ba nau ku fata sulia sa
Apolos ma nauˡa, nau ku oga muke malingani na
alaˡanga ˡuri, “Muke roˡosulia tae neˡe na Kerekereˡa
Abu nia saea.” Ma noaˡa kamu kasi baˡatafea ta ngwae
faˡamanata neˡe leˡa ka liufia ta ai. 7 Ma noaˡa kamu
kasi fia fasi kamu talingaˡi ka liufia ti ngwae. God
kwate ˡoˡo ana ru ki taˡifau fuamuˡa neˡe kamu toˡo
ani. Nia neˡe, noaˡa kamu kasi bolo fuana fata
baˡalafeˡa, osiˡana God taˡifilia goˡo neˡe kwatea na ru
neˡeri ki fuamuˡa.

8 Kaumulu manata rora sulia neˡe kamu toˡo naˡa ana
ru ki taˡifau neˡe kamu boˡoboˡo ˡuani. Ma kamu ka
manata rora logo ana neˡe kamu fia fasi kamu toˡo
naˡa ana na ru leˡa ki taˡifau. Ma kamu ka manata rora
logo ana neˡe kamu fia fasi kamuˡa neˡe na tatalafaˡa
ki, bore ma kaimili na ngwae lifurongo ki neˡe noaˡa.
Aia, nau ku oga fasi kaidaˡi neˡeri ke dao naˡa fuamuˡa
fuana tuaˡa naˡa saena ˡinotoˡanga ˡiri kaimili logo
mike tatalafaˡa logo faˡi kamu. 9 Nau ku saea ru neˡeri,
sulia nau ku fia fasi God nia alu kaimili, na ngwae ni li-
furongo ki, kami na ngwae enoeno ki, diˡia na ngwae
neˡe kira matalangani fuana maeˡa, fasi ˡiri na ngwae
ki taˡifau faˡinia na ˡainsel ki logo kira ka adaˡi mae-
lamiˡa.

10 Ma na ngwae ˡoro ki kira saea kaimili bolebole goˡo
ˡaimili osiˡana na raoˡa kaimili fuana sa Jesus
Christ. Bore ma kamu saea kaumulu liatoˡo duˡungana
kaumulu faˡamamana ana sa Jesus Christ. Ma kira
saea logo fasi kaimili ngwataˡutaˡu. Bore ma kaumulu
saea fasi kaumulu ngasingasiˡa. Ma kira ka ˡaila ˡani
kaimili, bore ma kira ka fuˡusi doe lala amuˡa. 11 Ma
kaimili niniˡa, ana kaidaˡi neˡe bore, kaimili fiolo goˡo
ˡaimili, ma kami ka silikwaˡu goˡo ˡaimili, ma na toro
kaimili ki ka taˡa, ma kira ka ulasi kaimili, ma noaˡa lo-
go ta luma ˡaimili. 12 Ma na nonimiˡa ka maruku naˡa
sulia na rao ngasilamiˡa. Aia, ana kaidaˡi ngwae ki kira
fata taˡa aimili, kami ka gania God fasi ˡiri ke faˡaleˡa ki-
ra. Ma ana kaidaˡi kira fulia ru taˡa ki aimili, noaˡa kami
kasi fuˡalida goˡo. 13 Ma ana kaidaˡi kira fata faˡali kaim-
ili, kami ka olisida ˡani alaˡanga leˡa ki. Ma leka ka dao
bore ˡana kaidaˡi neˡe, na ngwae ˡoro ki saena magalia
kira saea fasi kaimili diˡia naˡa tafu.

14 Noaˡa naisi keresia ru neˡe ki fuana faˡa ˡekela-
muˡa, bore ma nau ku oga nai faˡamanata kamu. Sulia
kaumulu diˡia na ngela nau ki neˡe nau ku alafe fuada.
15 Sui bore ˡana ngwae ˡoro ki kira ka faˡamanata kamu
sulia sa Jesus Christ, taˡi ngwae goˡo neˡe nia diˡia na

maˡa kamu. Osiˡana nau ku faˡataloˡania na Faˡarongoˡa Leˡa ˡiri muka faˡamamana ana, ma nauˡa na ngwae diˡia ta maˡa fuamuˡa. 16 Nau ku diˡia naˡa maˡa kamu, nau ku gani kamu ˡiri muke diˡia nauˡa ana na ru neˡe nau ku sasiˡi ki. 17 Nau ku kwatea kwau sa Timoti siaumulu, ˡiri kaumulu ke tua sulia na falafala neˡeri. Nia diˡia na ngela nau neˡe nau ku alafe fuana, ma nia ka rao leˡa fuana na Aofia. Sa Timoti neˡe ke baˡa ˡafi kamu, ˡasu ˡubani mu kata manata bura ˡani falafala saga neˡe bolo fuana ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus Christ ki. Nau ku roˡosulia na falafala saga neˡeri, ma nau ku faˡamanata ˡani ˡi safitana ngwae faˡamamana ki taˡifau neˡe nau ku leka siada.

18 Aia, ma ti ai amuˡa, kira ka saea fasi noaˡa naisi leka laˡu maˡi fuana maaˡa toˡomuˡa. Ma kira ka fata baˡalafe liu sulida talada. 19 Bore ma, diˡia na Aofia nia oga, nai baˡa leka ˡaliˡali kwau siaumulu. Ma ana kaidaˡi nai dao kwau, nai baˡa lisia diˡia na ngwae neˡe kira fata baˡalafe ki kira toˡo naˡa ana ngasingasiˡanga, ma noaˡa laˡu na alaˡanga ˡoˡo ki goˡo ana neˡe kira saeˡe. 20 Kaidaˡi God gwaungaˡi fafi kulu, na ru talingaˡi noaˡa laˡu alaˡanga ki, bore ma na ngasingasiˡanga nia. 21 Aia, ma tae neˡe kamu oga? Diˡia noaˡa kamu kasi kakari alifaˡi faˡasia na abula taˡangaˡa kamu ki, nai baˡa leka maˡi siaumulu fuana balufilamuˡa. Bore ma, diˡia na fuli ru lamuˡa niˡi leˡa, na daolaku maˡi siaumulu ke baˡa leˡa logo, ma nai baˡa faˡataˡinia fuamuˡa na alafeˡanga nau faˡinia na kwaigere ˡanga nau.

Na abula taˡangaˡa ˡi safitana ngwae faˡamamana ki ˡi Korint

5 Aia, nau ku rongo fasi taˡi ngwae amuˡa neˡe abulalana nia taˡa liu. Kira saea na ngwae neˡeri teo faˡinia teˡa fafo nia. Ma na ngwae neˡe noaˡa kasi faˡamamana ki bore, kira noaˡa kasi alafafia abulaˡa ˡunaˡeri. 2 Ma faˡuta neˡe kamu ka fata baˡalafe goˡo amuˡa, sui bore ˡana ta ngwae faˡamamana neˡe ka sasi ˡunaˡeri. Ma nia leˡa fuana muke kwaimanatai. Ma ka leˡa logo diˡia kamu kasi alafafia fuana tuaˡa ˡi safitamuˡa. 3-4 Niniˡari nau ku tua tau bore faˡasi kamu. Bore ma nia diˡia goˡo ˡana fasi nau ku tua faˡi kamu, osiˡana na manataku fii liu suli kamu. Ma nau ku matalangaˡinia na ngwae neˡe sasia ru taˡa ˡunaˡeri. Nau ku bolo faˡinia matalangaˡilana sulia na ngasingasi ˡanga nau faˡasia na Aofia kia sa Jesus. Ana kaidaˡi kamu ka fiku, nia diˡia nau ku tua logo faˡi kamu, ma kaimili ka toˡo ana ngasingasiˡanga faˡasia na Aofia kia sa Jesus. 5 Ma ˡania na ngasingasiˡanga neˡeri, nau ku fata totongaˡi muke danga naˡa ˡania ngwae neˡeri fuana sa Saetan neˡe ke baˡa faˡalia na nonina, ˡiri na mangona ke baˡa mauri faˡasia na kwaˡikwaˡinga neˡe God ke baˡa kwatea ana faˡi Asoa na Aofia sa Jesus ke baˡa oli maˡi.

6 Noaˡa kamu kasi bolo faˡinia neˡe kamu ke fata naunau! Osiˡana kamu saiana neˡe alaˡanga ba fata ˡuri, “Ta kala isi tiˡitiˡi ba nia ke sifolia kaˡakaˡa ana beret taˡifau.” Ma ka ˡunaˡeri logo ta ngwae neˡe abulalana taˡa saiana ke baˡa talaˡia ngwae ˡoro liu fuana lekaˡa sulia. 7 Nia neˡe, ka leˡa fuana muke lafua faˡasi kamu na ngwae taˡa neˡe diˡia isi, ˡiri noaˡa ta taˡangaˡa ˡi safitamuˡa. Ma diˡia kamu roˡosulia na ru neˡe, muke baˡa diˡia na beret faolu neˡe noaˡa ta isi saena. Ma nau ku saiana kaumulu ˡunaˡeri naˡa. Duˡungana neˡe na fafangaˡa kia kwaimamani naˡa, sulia sa Jesus Christ diˡia na kala sipsip neˡe kira foˡosi naˡa ˡani ana fafangaˡa Jiu neˡe kira saea ˡani “Daofaˡi Liuˡa.” 8 Ma osiˡana neˡe nia ˡunaˡeri, ana kaidaˡi kulu fanga ana na fafangaˡa ana “Daofaˡi Liuˡa,” noaˡa kulu kasi ˡania na beret ˡua neˡe toˡo ana isi ana abula taˡangaˡa saena, bore ma kulu ˡania lala na beret neˡe noaˡa ta isi ana abula taˡangaˡa saena, sulia na abulalaka saga taˡifau, ma na fatalaka ka mamana logo.

9 Saena na kerekereˡa ba nau ku kwatea kwau fuamuˡa ˡi naˡo, † nau ku saea kwau fuamuˡa noaˡa kamu kasi ˡado laˡu faˡinia ngwae neˡe maurilada teo ana ˡusuˡa. 10 Ma noaˡa nau kusi fata sulia ngwae neˡe noaˡa kira kasi faˡamamana ana God neˡe maurilada teo ana ˡusuˡa, nama na ngwae guguta, nama na ngwae bilibili, ma na ngwae neˡe kira foˡosia nunuˡi ru ki. Si diˡia kulu tua saena magalia neˡe, nia ˡafitaˡi fuana kulu ka tua faˡasia na ngwae taˡa ˡunaˡeri ki. 11 Bore ma, na ru ba nau ku fata sulia nia ˡuri, noaˡa kulu kasi ˡado faˡinia na ngwae neˡe kira saea kira faˡamamana ana sa Jesus Christ, ma na maurilada ka teo ana ˡusuˡa, ma kira ka guguta, ma kira ka foˡosia na nunuˡi ru ki, ma kira ka fata taˡa sulia ngwae ki, ma kira ka kwaˡu liua na waen, ma kira ka bili. Noaˡa kamu kasi fanga faˡinida ngwae ˡunaˡeri ki.

12-13 Ngwae neˡe noaˡa kira kasi faˡamamana ana sa Jesus Christ, noaˡa kulu kasi bolo fuana matalangaˡilada. God lala neˡe ke baˡa matalangaˡi kira. Bore ma diˡia ta ngwae akulu na ngwae faˡamamana nia sasia ta ru taˡa ˡunaˡeri, kulu bolo fuana matalangaˡilana. Sulia na Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri, “Diˡia ta ngwae taˡa amuˡa tua saena fikuˡa kamu, muke lalia faˡasia fikuˡa faˡi kamu.”

Na kwaifatai ˡanga safitana ngwae faˡamamana ki

6 Kaidaˡi ta ngwae amuˡa nia kwaifatai faˡinia ta ngwae neˡe faˡamamana logo, noaˡa kasi leˡa fuana nia leka siana ngwae kwaigiosi ki neˡe noaˡa kasi faˡamamana ana sa Jesus Christ fuana faˡasagalana. Bore ma nia leˡa fuana nia ke leka lala siana ngwae God ki, fasi ˡiri kira ke faˡasaga na ru neˡeri. 2 Fuila kamu ka sai goˡo ana neˡe ngwae God ki kike baˡa matalangani na ngwae ki saena magalia. Ma osiˡana kamu totolia sasiˡa ˡunaˡeri, kamu sai logo ana neˡe muke faˡasaga goˡo amuˡa kala ru ki ana kaidaˡi neˡe. 3 Fuila kamu ka sai goˡo ana neˡe kuke baˡa matalangaˡinia na ˡainsel ki. Nia neˡe, ka tasa liu fuakulu neˡe kulu bolo fuana faˡasagalana kala ru ki ana kaidaˡi neˡe. 4 Diˡia ta ngwae amuˡa kwaifatai faˡinia ta ngwae logo neˡe nia faˡamamana, noaˡa kasi leˡa fuana lekaˡa siana ngwae abu faˡamamana ki fuana faˡasagaˡa. 5 Kaidaˡi ta ng-

† *Sa Paul keresia kerekereˡa neˡeri fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Korint, sui mala nia ka fiˡi keresia buka 1 Korint.*

wae amuˡa nia leka siana ta ngwae kwaigiosi ˡunaˡeri, nia taˡa liu ma nia totolia ˡekeˡa fafia. Nau ku fia sali ti ngwae faˡamamana ˡi fanoa kamu kira liatoˡo, ma kira ka sai goˡo ˡada ana faˡasagalana ru ki safitamuˡa.
6 Bore ma kamuˡa, ana kaidaˡi ta ngwae nia kwaifatai faˡinia ta ngwae logo ˡi safitamuˡa, nia ka leka siana na ngwae kwaigiosi neˡe noaˡa kasi faˡamamana ana sa Jesus Christ fuana faˡasagalana. Ma ru neˡeri noaˡa kasi leˡa!
7 Ma ana kaidaˡi neˡe kamu kwaifatai faˡi kamu kwailiu, nia faˡataˡinia neˡe noaˡa kamu kasi roˡo goˡo sulia na kwaiogai ˡanga sa Jesus Christ. Na kwaigiosiˡanga neˡe kamu sasia ana kaidaˡi neˡe ˡi maana ngwae abu faˡamamana ki, nia noaˡa kasi leˡa. Nia taˡi leˡa diˡia muke alaˡania na ngwaefuta kamu ki kira ka fulia ru taˡa ki amuˡa, ma kira ka ngalia naˡa ru kamu ki, ma noaˡa kamu kasi leka fuana na ngwae kwaigiosi ki.
8 Bore ma kamu ngwae neˡe faˡamamana ki, kamu sasi taˡa fuamuˡa kwailiu, ma muka bili kamu kwailiu naˡa.

Muke tua faˡasia ˡusuˡa

9 Kaumulu saiana na ngwae neˡe abulalada taˡa ki, ˡafitaˡi kira ka tua saena tuaˡa neˡe God ke gwaungaˡi fafia. Noaˡa kamu kasi faˡamamana ana ta sokeˡa. Na ngwae neˡe kira tua ˡani ˡusuˡa, ma na ngwae neˡe kira foˡosia na nunuˡi ru ki, ma na ngwae kakabara ki, ma na ngwangwane neˡe kira kakabara faˡinia na ngwangwane ki, ma na kini ki neˡe kira kakabara faˡinia logo na kini ki, 10 ma na ngwae bili ki, ma na ngwae guguta ki, ma na ngwae neˡe kira kwaˡu doe ana waen, ma na ngwae neˡe kira alaˡa taˡa ki sulia ngwae matamata ki, ma na ngwae laulau ki, na ngwae neˡeri ki noaˡa ta ngwae ada kasi ruˡu saena tuaˡa neˡe God ke gwaungaˡi fafia. 11 Ana kaidaˡi ba sui naˡa kwau, ti ngwae amuˡa neˡe abulalamuˡa ˡunaˡeri. Bore ma ana kaidaˡi neˡe, God rufuanata naˡa ana abula taˡangaˡa kamu ki, ma muka sikasika naˡa faˡasia na abula taˡangaˡa kamu ki, ma God ka kwalo kamu naˡa fuana niaˡa talana. Sulia na Aofia kia sa Jesus Christ faˡinia na Anoˡi ru God kia kera kwate kamu ka saga.

Muke kwatea naˡa nonimuˡa fuana God

12 Ta ngwae amuˡa fata ˡuri, “Nau ku saiana nai sasia goˡo ˡaku ru ki taˡifau.” Nau ku olisi ˡuri ana, “Sui bore ˡana ˡoko saiana sasilana ru ki taˡifau, na ru ki taˡifau noaˡa kasi leˡa fuamu.” Nauˡa logo, nau ku saiana nau ku sasia goˡo ˡaku na ru ki taˡifau. Bore ma noaˡa naisi alaˡania ta ru ka gwaungaˡi fafi nau. 13 Ma ta ngwae amuˡa laˡu ka fata ˡuri, “Na fanga ru naˡa fuana ogaˡi ngwae, ma na ogaˡi ngwae ru naˡa fuana fanga.” Nau ku olisi ˡuri logo ana, “God ke baˡa faˡasuia na fanga faˡinia na ogaˡi ngwae.” Ka ˡunaˡeri logo, na nonika noaˡa laˡu ru fuana kakabaraˡanga, osiˡana na Aofia nia saungaˡinia na nonika fuana niaˡa talana. Ma na Aofia ka tagi logo sulia na nonika. 14 God ka taˡea na Aofia sa Jesus faˡasia na maeˡa, ma nia ke baˡa taˡea nonika logo ˡani ngasingasiˡanga doe nia. 15 Kamu saiana kuluˡa ngwae neˡe kulu faˡamamana ki, na nonika nia ta bali goˡo ana nonina sa Jesus Christ. Nia neˡe, noaˡa kasi bolo fuana kuke sasia ta ru ˡani ta bali ana nonina sa Jesus Christ fuana fikuˡa faˡinia ta kini ˡusu!
16 Fuila muke saiana neˡe diˡia ta ngwae teo faˡinia na kini ˡusu, na ro nonidaroˡo alua naˡa taˡi noni. Sulia neˡe Kerekereˡa Abu ba fata madako ana ka ˡuri, “Na ro ngwae neˡe ki kera alua naˡa taˡi noni.” 17 Aia, ma na ngwae neˡe faˡamamana ana Aofia sa Jesus, na maurilana faˡinia na maurilana sa Jesus keroˡa alua goˡo taˡi ru.
18 Muke tua faˡasia na kakabaraˡanga. Na taˡangaˡa ki taˡifau neˡe ngwae ki fuliˡi noaˡa kasi faˡalia goˡo nonida, bore ma ngwae neˡe kira tua ˡani ˡusuˡa ki kira faˡalia naˡa nonida talada. 19 Fuila kamu ka sai goˡo ana neˡe nonika na kula ni tuaˡa na Anoˡi ru Abu neˡe God kwatea fuaka. ˡUnaˡeri, noaˡa laˡu kuluˡa talakulu neˡe gwaungaˡi fafia na nonika, osiˡana kuluˡa neˡe ru God ki. 20 Osiˡana God nia foli kulu ˡani na maelana Ngela nia. Ta neˡe, na ru ki taˡifau neˡe kamu sasia ˡani na nonimuˡa, muke sasi leˡa ana fuana fuˡusi ˡinotoˡalana God.

Sulia na ˡafeˡa ma na araˡinga

7 Aia, nau ku keresia naˡa kwau na olisiˡanga nau sulia na saefiloˡa kamu ki ba kamu kerekere ma muka saefiloa maˡi. Kaumulu saefilo ˡuri, “ˡUri ma, nia leˡa fuana ngwae noaˡa kasi teo faˡinia ˡafe nia?” 2 Ma nau ku saea, nia leˡa fuana ngwae ki taˡifau kira ka toˡo ana ˡafe ki, ma ka leˡa logo fuana na kini ki taˡifau kira ka toˡo ana araˡi ki, ˡiri ke dau sulia ngwae ki faˡasia kakabaraˡanga. 3 Ma nia leˡa fuana na araˡi ka teo faˡinia na ˡafe nia. Ma ka leˡa logo fuana na ˡafe ka teo faˡinia na araˡi nia. Sulia noaˡa nia kasi leˡa fuana ta ngwae adaroˡo ka ˡaila ˡania ta ai. 4 Osiˡana neˡe na kini noaˡa kasi ˡaˡana ana nonina talana, bore ma na araˡi neˡe nia ˡaˡana ana ˡafe nia. Ka ˡunaˡeri logo fuana ngwae, nia noaˡa kasi ˡaˡana fuana na nonina ˡana talana, bore ma na ˡafe niaˡa logo neˡe ˡaˡana fuana. 5 Noaˡa kasi leˡa fuana kera ka tua toˡo toˡo ˡani kera kwailiu. Sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, diˡia kera alafafia fuana tuaˡa faˡasia teo fikuˡa fuana ta kaidaˡi tiˡitiˡi fasi ˡiri kera ka foˡo ngangata, nia leˡa goˡo ˡana. Sui ˡaliˡali logo kera ka oli keka teo fiku laˡu, ˡasu ˡubani sa Saetan kata liufi kera ˡania ilitoˡonga ki, sulia nia talangwaraˡu fuamuˡa fuana roˡongaˡa sulia na kwaiogaiˡanga taˡa ki. 6 Muke sailinga leˡa: Nau ku alafafia neˡe kera ke tua faˡasia teo fikuˡa faˡinidaroˡo kwailiu sulia ta kala kaidaˡi dokodoko. Bore ma noaˡa nau ku ˡiri alaˡa totongaˡi neˡe kamu ke sasi nama ˡunaˡeri. 7 Saena manatalaku talaku, diˡia ngwae ki taˡifau ka tua diˡia nauˡa neˡe noaˡa kusi toˡo ana ta ˡafe, nia leˡa. Bore ma nau ku saiana na kwateˡa neˡe God kwatea fuaka noaˡa kasi bolo taˡifau. Sulia na kwateˡa nia fuana ti ngwae nia talangwaraˡu fuana tuaˡa taˡifilida. Ma na kwateˡa nia fuana ti ngwae laˡu, nia talangwaraˡu fuana kike tua fiku saena araˡinga.

8 Niniˈari nau ku fata fuana na ˈuru ngwae ki ma na gwaˈi ˈuru kini ki, nau ku saea nia leˈa liu diˈia muke sasi suli nau neˈe noaˈa naisi araˈi. 9 Bore ma, diˈia nia ˈafitaˈi fuana ti ngwae amuˈa ˈiri kamu ka ˈaila ˈani na kwaiogaiˈanga kamu ki ana noni, nia leˈa fuamuˈa muke ˈafe ma muke araˈi. Sulia nia leˈa fuamuˈa muke araˈi ˈaumulu ma muke ˈafe ˈaumulu ˈasu ˈubani kamu kata toˈo ana ˈafitaˈiˈanga ana kwaiogaiˈanga ana noni.

10 Niniˈari logo nau ku fata fuamuˈa ai neˈe kamu araˈi taˈifau ma muka ˈafe taˈifau naˈa ki, nau ku saea na taki neˈe noaˈa laˈu sulia liaku, bore ma na taki na Aofia lala. Na ˈafe noaˈa kasi ilangaˈinia na araˈi nia. 11 Ma diˈia ta ˈafe ka ilangaˈinia naˈa araˈi nia, leˈa fuana nia ka oli nama maˈi fuana fasi ˈiri kera ka tua fiku laˈu. Ma diˈia noaˈa, noaˈa kasi totolia nia ka ˈafe laˈu. Ma na ngwae noaˈa kasi ilangaˈinia na ˈafe nia.

12 Nau ku fata laˈu fuamuˈa ngwae faˈamamana neˈe korea ta ai neˈe noaˈa kasi faˈamamana. Nau ku saea na alaˈanga nau naˈa talaku goˈo ˈana, ma noaˈa laˈu na alaˈanga totongaˈi na Aofia. Diˈia ta ngwae faˈamamana ana sa Jesus Christ, ma nia ka toˈo ana ˈafe neˈe noaˈa kasi faˈamamana, ma na kini noaˈa kasi oga ilangaˈilana araˈi nia, na ngwae neˈeri logo noaˈa kasi ilangaˈinia na ˈafe nia. 13 Ma ka ˈunaˈeri logo fuana kini neˈe faˈamamana. Noaˈa nia kasi ilangaˈinia araˈi nia neˈe noaˈa kasi faˈamamana diˈia na araˈi nia oga kera ka tua fiku. 14 Noaˈa ˈoe kosi faˈasia osiˈana ta kini faˈamamana, ma na araˈi nia noaˈa kasi faˈamamana, God ke baˈa faˈasikasika logo na araˈi nia, sulia na ˈafe nia. Ma ˈunaˈeri logo, God ka faˈasikasika na kini neˈe noaˈa kasi faˈamamana sulia na araˈi nia neˈe faˈamamana ana sa Jesus Christ. Diˈia ru neˈeri noaˈa kasi mamana, na ngela kera ki diˈia na ngela ngwae neˈe noaˈa kasi faˈamamana ki. Bore ma kulu sai naˈa ana neˈe na ngela kera ki ngwae God ki naˈa. †

15 Ma diˈia ta ai amuˈa toˈo ana ta araˈi nama ta ˈafe neˈe noaˈa kasi faˈamamana, ma na araˈi neˈeri nama na ˈafe neˈeri ka ˈaila ˈani, muke alaˈania fuana araˈi neˈeri nama na ˈafe neˈeri ka leka ˈana. Sui bore ˈana God alaˈania na ru neˈeri, nia oga kamu ka tua ˈani aroaroˈa faˈinia ˈafe nama na araˈi neˈe noaˈa kasi faˈamamana ana sa Jesus. 16 Sulia na ngwae neˈe kira faˈamamana ki, noaˈa kira kasi sai leˈa ana neˈe ˈafe nia nama araˈi nia ke baˈa faˈamamana, nama diˈia noaˈa ka noaˈa goˈo.

17 Ngwaefuta nau kina, tualamuˈa nia faˈuta kaidaˈi neˈe kamu faˈamamana ana God, nia noaˈa ˈiri leˈa neˈe muke rokisia, bore ma kamu sai nama ana neˈe muke faˈasia taˈangaˈa kamu ki. Nia neˈe na Aofia nia oga. Nia naˈa neˈe faˈamanataˈanga nau fuana ngwae faˈamamana ki ana fanoa ki taˈifau. 18 Sulia nia ˈunaˈeri, ta ngwae neˈe ka ˈolo faˈataˈinia sulia na falafala ngwae Jiu ki, diˈia nia ka faˈamamana ana sa Jesus Christ, noaˈa nia kasi lafua na toto neˈeri ana ˈolo faˈataˈi ˈanga. Ma ka ˈunaˈeri logo, diˈia na ngwae neˈe nia noaˈa laˈu Jiu, ma nia ka faˈamamana ana sa Jesus Christ, noaˈa nia kasi ˈolo faˈataˈinia. 19 Si diˈia ta ngwae ka ˈolo faˈataˈinia nama ka noaˈa, nia kasi ˈinotoˈa goˈo ana. Osiˈana na ru ˈinotoˈa neˈe, nia roˈo lala sulia na taki God ki. 20 Kamuˈa taˈifau, muke donga tuaˈa neˈe kamu tua maˈi ˈani ˈi naˈo kaidaˈi kamu talaˈae ana faˈamamanalana na Aofia kia. 21 Sulia nia ˈunaˈeri, diˈia ˈaeˈo neˈe ngwae rao ˈoˈo ana kaidaˈi ˈoko faˈamamana, nia leˈa goˈo ˈana, ˈoko uu ngasi naˈa. Bore ma, diˈia ka talangwaraˈu fuamu ˈoko tua sakadolaˈa, ˈoko kwateˈo talamu ˈuana tua sakadolaˈa. 22 Kaidaˈi na Aofia laefia ta ngwae neˈe rao ˈoˈo, nia alu nia ka sau ˈani ngwae sakadola na Aofia. Ma ka ˈunaˈeri logo na ngwae tua sakadola neˈe sa Jesus Christ ka laefia, nia neˈe ngwae rao ˈoˈo sa Jesus Christ. 23 Aia, God foli kamu ˈani na maelana sa Jesus Christ. Nia neˈe, noaˈa kamu kasi rao ˈoˈo fuana ngwae ki. 24 Ngwaefuta nau kina, na tuaˈa faˈuta neˈe kamu tua maˈi ˈani kaidaˈi kamu faˈamamana ana God, noaˈa kasi leˈa fuana muka rokisia, bore ma kamu sai nama ana neˈe muke faˈasia taˈangaˈa kamu ki.

25 Aia, na saefiloˈa kamu sulia na ngwae neˈe noaˈa kasi toˈo ˈua ana ta ˈafe ma noaˈa kasi toˈo ˈua ana ta araˈi, noaˈa nau kusi toˈo ana ta taki faˈasia na Aofia. Bore ma, nau ku keresia na manataku goˈo ˈana, ma kamu ka fitoˈo aku sulia nau na ngwae neˈe Aofia kwaimanatai aku. 26 Ma na manataˈanga nau nia ˈuri: Sulia kulu ngwae faˈamamana ki kulu dao toˈona ˈafitaˈiˈanga doe ana kaidaˈi neˈe, nia leˈa neˈe diˈia muke tua ˈani tuaˈa neˈe kamu tua maˈi ˈani ˈi naˈo. 27 Nia neˈe, diˈia ta ngwae toˈo naˈa ana ˈafe, noaˈa nia kasi faˈasia naˈa. Ma diˈia ta ngwae noaˈa kasi toˈo ˈua ana ta ˈafe, noaˈa nia kasi lulu ˈuana ta kini fuana korelana. 28 Ma sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, diˈia ta ngwae ka araˈi, nia noaˈa kasi abula rora goˈo. Ma ka ˈunaˈeri logo, diˈia ta kini ka ˈafe, nia noaˈa kasi abula rora goˈo. Aia, duˈungana tae neˈe nau ku saea fuamuˈa nia ka leˈa diˈia noaˈa kamu kasi araˈi ma noaˈa mu kasi ˈafe, osiˈana nau ku oga ˈiri noaˈa kamu kasi toˈo ana ˈafitaˈiˈanga ˈoro ana magalia.

29 Aia, ngwaefuta kina, na fadalana alaˈanga nau ˈuri: Na tualaka ana mauriˈa noaˈa kasi tau goˈo saena magalia neˈe. Noaˈa goˈo ta ru ana diˈia ˈoko araˈi nama ka noaˈa. 30 Noaˈa goˈo ta ru ana diˈia ˈoko angi, nama ˈoko gaˈa, nama ˈoko foli, nama ˈoko noaˈa daofaˈi liu ana ru ki. 31 Nia ka ˈunaˈeri logo, na ngwae neˈe manata ˈabera sulia ru ana magalia ki, kira noaˈa kasi sasi laˈu diˈia neˈe ru neˈeri ki doe saena maurilada, sulia na magalia neˈe karangi ka sui naˈa.

32 Aia, nau ku oga fasi na ˈafitaˈiˈanga saena magalia neˈe noaˈa kasi faˈa ˈabera kamu. Na ngwae neˈe noaˈa kasi araˈi, nia ˈabera goˈo ˈani na raoˈa fuana na Aofia. Nia oga faˈasaeleˈalana Aofia. 33 Bore ma na ngwae neˈe araˈi, nia manata liu sulia ru ki ana magalia, duˈungana nia oga faˈasaeleˈalana ˈafe nia. 34 Ma ana kaidaˈi ki taˈifau nia manata sulia ro ru ki, na kwaiogaiˈanga na ˈafe nia ma na kwaiogaiˈanga na Aofia. Ma

† *Na ngwae ˈi Korint ki fia diˈia na ngwae faˈamamana korea na kini noaˈa kasi faˈamamana, nia faˈasua araˈi nia. Ka ˈunaˈeri bore, sa Paul saea saena verse 12 ka dao ana 14, noaˈa nia ˈiri mamana. Sa Paul saea neˈe na ngwae faˈamamana saiana ka gwalea ˈafe nia faˈinia na ngela nia ki fuana kike faˈamamana.*

ka ˈunaˈeri logo, na kini neˈe noaˈa kasi toˈo ana araˈi, nia manata goˈo ˈuana na raoˈa fuana na Aofia, sulia nia kwatea naˈa maurilana ma na nonina fuana God. Ma diˈia ta kini toˈo ana araˈi, nia ka manata goˈo ˈana sulia na ru ki saena magalia, duˈungana nia oga faˈasaeleˈalana araˈi nia. 35 Ma noaˈa naisi saea ru neˈeri ki fuana kwatelana ˈafitaˈiˈanga fuamuˈa. Bore ma, nau ku saea ru neˈeri ki, osiˈana nau ku oga ˈafi lamuˈa, ˈiri muke rao leˈa, ma muke alafe fuana na Aofia, ma noaˈa laˈu ru fuana luilamuˈa.

36 Aia, diˈia ta ngwae ˈalako toˈo ana ta sariˈi neˈe kira alu fafia fuana, ma diˈia na kwaiogaiˈanga nia ana noni doe liu, ma nia ka oga korelana na sariˈi neˈe, nia leˈa fuana nia ka korea ˈana. Ma diˈia nia korea na kini neˈeri, kera kasi abula taˈa goˈo. 37 Bore ma, diˈia ngwae ˈalako neˈeri ka ˈaila ˈani araˈinga, ma diˈia nia ka saiana dau fafilana na kwaiogaiˈanga nia ana noni, nia leˈa fuana nia noaˈa kasi korea ta sariˈi. 38 Nia neˈe, ka leˈa goˈo ˈana diˈia kamu araˈi ma kamu ka ˈafe. Ma nia leˈa ka tasa diˈia noaˈa kamu kasi araˈi nama kamu kasi ˈafe.

39 Aia, ma diˈia ta kini ka toˈo ana araˈi, noaˈa kasi leˈa fuana nia ka ilangani araˈi nia. Ma diˈia na araˈi nia ka mae, na kini neˈeri saiana ka ˈafe laˈu fuana ta ngwae neˈe nia oga, bore ma ngwae neˈe nia faˈamamana nama ana sa Jesus Christ diˈia logo niaˈa. 40 Ma sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, diˈia nia noaˈa kasi ˈafe laˈu, nia ke baˈa saeleˈa ka tasa. Nia neˈe manatalaku goˈo ˈana ˈunaˈeri, bore ma nau ku fia na AnoˈiI ru Abu God naˈa neˈe faˈataˈinia fuaku.

Sulia na fanga neˈe kira foˈosia ˈani nunuˈi ru ki

8 Aia, nau ku keresia ku olisia kwau na saefiloˈa kamu sulia na fanga neˈe kira foˈosia ˈani nunuˈi ru ki.

Nia mamana, kuluˈa taˈifau goˈo kulu saiana ru oro ki sulia God. Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, nia noaˈa kasi leˈa fuana lafulakulu sulia na saiˈi ruˈa kulu ki. Bore ma, alafeˈanga neˈe kwate ma kulu ka kwaiˈafi akulu kwailiu. 2 Ma sa tai neˈe ka saea nia saiˈi ru liu, nia noaˈa kasi sai goˈo ana ta ru. 3 Bore ma na ngwae neˈe alafe fuana God, God saiana.

4 ˈIu, sulia na fanga neˈe kira foˈosia ˈani nunuˈi ru ki, kulu saiana na nunuˈi ru ki, noaˈa kira kasi mauri mamana. OsiˈIana kulu saiana taˈifilia God goˈo neˈe mamana. 5 Sui bore ˈana ti ngwae kika foˈosia ru ˈoro ki ˈi langi ma saena magalia logo, ma kika saea na ru neˈeri ki neˈe god ki ma na aofia ki, 6 kulu saiana taˈi God goˈo neˈe tua, ma nia na MaˈIa neˈe saungaˈinia ru ki taˈifau, ma kulu ka mauri fasi ˈiri kuke rao fuana. Ma kulu toˈo ana taˈi Aofia goˈo sa Jesus Christ, neˈe ˈafia God fuana saungaˈilana na ru ki taˈifau, ma nia ka kwatea logo na mauriˈa fuaka.

7 Ma ti ngwae neˈe kira faˈamamana, noaˈa kira kasi sai goˈo ana na nunuˈi ru neˈe noaˈa laˈu ru mamana ki. Ma osiˈana tau naˈa maˈi, kira lisia naˈa ngwae ki kira foˈosia na nunuˈi ru ˈoro ki, kika manata fasi na fanga neˈe kira foˈosia ˈani nunuˈi ru ki, nia fanga naˈa ana nunuˈi ru ki. Ma talangwaraˈu fuana kika kwaimanatai diˈia kira ˈania na fanga ˈunaˈeri, ma kira ka fia fasi kira fulia ru taˈa ma kika bulibuli ˈi maana God. 8 Bore ma nau ku saea fuamuˈa, ˈafitaˈi fuana ta fanga ka kwaiˈafi aka fuana faˈasaeleˈalana God. Sulia diˈia kulu ˈania ta fanga, nia ru ˈoˈo goˈo ˈana ana God, ma diˈia noaˈa kulu kasi ˈania, nia noaˈa kasi matamata goˈo.

9 Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, muke lia suli kamu, ˈasu ˈubani kamu kata sasi ti ngwae faˈamamana kika sasia ta ru neˈe manatalada talada saea fuada neˈe kira rora fuana sasilana. 10 Muke madafi kamu ˈasu ˈubani ru neˈe kata fuli: Ngwae faˈamamana neˈe kira manata sulia fasi nia rora fuana ˈanilana fangaˈa neˈe kira foˈosi ˈani fuana nunuˈi ru ki. Ma kira lisia kamu ˈania fanga neˈeri saena luma abu na nunuˈi ru. Kamu saiana nia noaˈa kasi rora fuana ˈanilana fanga ˈuri ki. Bore ma kamu ke raduda fuana ˈanilana fangaˈa neˈe kira foˈosi ˈani fuana nunuˈi ru, ma kira ke sasia ru neˈe mangoda saea fuada nia rora. 11 Ma ˈunaˈeri na toˈolamuˈa neˈe faˈamamanaˈanga nia kasi ngasingasiˈa ˈua, na maurilana ke baˈa taˈa, osiˈana na abulalamuˈa ˈani saiˈi ru lamuˈa. Ma ngwae neˈeri, sa Jesus Christ mae naˈa fuana. 12 KaidaˈI kamu fulia ru taˈa ana ti ngwae faˈamamana ˈani radulada fuana fulilana ru neˈe kira manata sulia nia rora, kamu fulia ru taˈa ana sa Christ logo. 13 Nia neˈe, ˈafitaˈi liu nau ku ˈania ta fanga neˈe toˈolaku lisia ma ka leka rora. OsiˈIana noaˈa naisi oga neˈe nai kwatea sa toˈolaku ka sasia ta ru neˈe manatalana talana saea fuana neˈe nia rora fuana sasilana.

Sa Paul noaˈa kasi tuaraˈinia ngwae fuana ru neˈe bolo fuana ganilana

9 Aia, nauˈa niniˈa, nau ta ngwae aloge. Ma nau neˈe ta ngwae lifurongo, ma nau ku lisia naˈa sa Jesus na Aofia kia. Ma kamu faˈamamana ana Aofia sulia na raoˈa nau fuana. 2 Nia neˈe, kamu ka saiana nauˈa naˈa neˈe ta ngwae lifurongo, bore ˈana ti ngwae kira saea noaˈa. Kamu saiana taˈifau naˈa, sulia na faˈamamanaˈanga kamu ki ana na Aofia neˈe faˈataˈinia na raoˈa nau diˈia ta ngwae lifurongo.

3 Ana kaidaˈI ti ngwae kira balufi nau, nau ku olisi ˈuri ada: 4 Nau ku toˈo ana ngasingasiˈanga fuana ngalilana fanga ma na kwaˈunga faˈasia sa tai faˈida neˈe nau ku faˈamanatada. Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, nau kusi ngalia. 5 Ma nau ku toˈo ana ngasingasiˈanga fuana sasiˈa sulia sa Peter faˈinia ti lifurongo, ma na ngwaefuta sa Jesus ki, neˈe kira toˈo ana ˈafe faˈamamana ki neˈe kira leka faˈinida ana lekalada. Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, nau kusi toˈo ana ta ˈafe. 6 Sa Banabas faˈi nau, keroˈo toˈo logo ana ngasingasiˈanga diˈia ti lifurongo fuana ngalilana mani ˈiri keroˈo kasi ˈabera ˈani raoˈa matamata. Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, keroˈo rao logo fuana folilana na fanga keroˈo ki. 7 Ma ta ngwae ana ofoˈa bore, nia noaˈa kasi sasia na raoˈa matamata fuana folilana na fanga nia. Ma ta ngwae neˈe nia fasia maga ru ki, nia saiana ˈanilana na fuaˈi ru ana ˈai neˈe nia fasiˈi ki. Ka ˈunaˈeri logo fuana ngwae neˈe

lia sulia na amuˈi sipsip nia, sulia nia saiana ka ngalia logo ti suluˈi ru ana susuda fuana kwaˈufilana.
8 Ma noaˈa laˈu na ru neˈeri ki taˈifilida neˈe nau ku faˈabolotaˈinia ˈani ru ki saena magalia neˈe. Sulia na taki faˈasia sa Moses ki saea logo ru neˈeri. 9 Osiˈana saena taki sa Moses ki, nia fata ˈuri, “Na buluka neˈe rao fuana urilana na maga ru ki, nia saiana ke ˈani ti ru, ma noaˈa ˈoe kosi bokota kwakwana.” Ma God noaˈa kasi fata ˈani ru neˈeri sulia na buluka ki goˈo ˈana. 10 Bore ma nia fata logo suli kaimili na ngwae faˈamanata ki ana Faˈarongoˈa Leˈa. Nia naˈa neˈe, ngwae fasia na maga ru ki ma na ngwae neˈe ka loia ru, kera taˈifau goˈo neˈe kera kwaimasi fuana ngalilana ti fuaˈi ˈai ana kaidaˈi ana unuˈi ˈai maua. 11 Ka ˈunaˈeri logo fuamiˈa, duˈungana kami fata taloˈania na Faˈarongoˈa Leˈa fuamuˈa diˈia ta ngwae ba fasia na maga ru saena ano. Nia neˈe, leˈa fuana mika ngalia na ru leˈa ki faˈasi kamu fuana maurilamiˈa saena magalia neˈe. 12 Ma diˈia ti ngwae neˈe faˈamanata kamu kira bolo fuana ngalilana na ru neˈeri ki faˈasi kamu, tama kami totolia ka tasa fuana ngalilana ru neˈeri ki faˈasi kamu. Sui bore ˈana keroˈo ka toˈo ana ngasingasi ˈanga ˈunaˈeri, noaˈa keroˈo kasi gani kamu goˈo ˈuana ta ru, osiˈana keroˈo maˈudi fuana liuˈa saena ˈafitaˈiˈanga ki, ˈiri ngwae ˈoro ki kike rongo ˈaliˈali ana Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus Christ.
13 Kaumulu saiana ngwae neˈe kira rao saena Luma Abu God, kira ngalia naˈa fanga kira ki faˈasia saena Luma Abu God, sulia kira ˈania na kwaisuˈusiˈanga ki faˈasia na fuˈani kwaisuˈusi neˈeri. 14 Ka ˈunaˈeri logo, na Aofia ka saea na ngwae neˈe kira faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa, kira totolia kika ngalia na ru ki fuana maurilada saena magalia fuana raoˈa neˈeri.
15 Sui bore ˈana nau ku toˈo ana ngasingasiˈanga fuana ngalilana na ru neˈeri ki faˈasia na ngwae neˈe nau ku faˈamanatada ki, noaˈa naisi gania ta ru faˈasia ta ngwae. Ma ˈi taˈena, nau kusi keresia na ru neˈe fasi ˈiri nau ku ngalia ta ru. Nau ku fataleˈa aku talaku, sulia nau kusi ngalia ta ru faˈasia na ngwae neˈe nau ku faˈamanatada ki. Ma ka leˈa diˈia nau ku mae ana fioloˈa sui mala nau ku fiˈi gani kamu ˈuana ta ru, sulia nau kusi oga na fataleˈa laku ka alua goˈo ˈana ta ru ˈoˈo ˈunaˈeri. 16 Ma noaˈa kasi talangwaraˈu fuana nau ku fataleˈa sulia na faˈatalongaˈilana na Faˈarongoˈa Leˈa, osiˈana na Aofia baˈe nau fuana sasilana. Nia neˈe, kwaˈikwaˈinga nia fuaku ke baˈa doe diˈia noaˈa naisi faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa. 17 Diˈia nau ku faˈatalo sulia na kwaiogaiˈanga nau, nia talangwaraˈu fuana nau ku ngalia naˈa mani. Bore ma noaˈa naisi masia ta mani, sulia God fitoˈo aku fuana sasilana na raoˈa neˈe nia baˈe nau maˈi ˈuana. 18 Aia, tae neˈe kwaiaraˈanga nau fuana raoˈa neˈe? Na kwaiaraˈanga nau, nia neˈe fuana faˈarongoˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa fuana ngwae ki, ma noaˈa naisi ngalia ta folifoliˈa fuana tae neˈe nau ku sasia, sui bore ˈana ka bolo fuana gania ˈuana ti ru fuaku.
19 Ru neˈe fada ˈani neˈe noaˈa ta ngwae kasi suˈumaˈi nau fuana roˈongaˈa sulia duˈungana kira foli nau. Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, nau ku rao ngangata fuana ngwae ki taˈifau diˈia ta ngwae rao, fasi ˈiri na ngwae ˈoro ki kike faˈamamana ana sa Jesus Christ. 20 Nia neˈe, ana kaidaˈi nau ku tua faˈinia ngwae Jiu ki, nau ku roˈosulia na falafala Jiu ki, ˈiri nau ku kwaiˈafi ada fuana faˈamamanaˈanga. Ma sui bore ˈana noaˈa naisi tua olofana taki sa Moses ki, nau ku roˈo logo sulia diˈida, fasi ˈiri nai ˈafida fuana faˈamamanaˈanga. 21 Nia ˈunaˈeri logo ana kaidaˈi nau ku tua faˈinia ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, nau ku roˈosulia na falafala kira ki, ma noaˈa naisi roˈosulia na falafala Jiu ki, fasi ˈiri nai ˈafida fuana faˈamamanaˈanga. Ma noaˈa naisi saea neˈe nau ku aburongo ana taki God ki, osiˈana nau ku roˈo lala sulia na taki sa Jesus Christ ki. 22 Ma ka ˈunaˈeri logo, ana kaidaˈi nau ku tua faˈinia na ngwae neˈe faˈamamanaˈanga kira ki noaˈa kasi ngasingasiˈa ˈua, nau ku tua diˈida logo, fasi ˈiri nau ku ˈafida. ˈUnaˈeri, ana falafala ˈoro ki, nau ku tua diˈia na ngwae ki taˈifau, fasi ˈiri nai baˈa ˈafia ti ngwae ada ˈuana faˈamamanaˈanga ana sa Jesus Christ. 23 Nau ku sasia na ru neˈeri ki, fasi ˈiri neˈe ngwae ˈoro ki kike faˈamamana ana Faˈarongoˈa Leˈa, ma nai baˈa ngalia na ru leˈa ki neˈe Faˈarongoˈa Leˈa fata sulia.

Dau fafia maurilamu

24 Aia, kamu saiana diˈia na laliliˈanga ana kwai kwai liufiˈanga, ngwae ˈoro ki neˈe fuana kwai kwai liufiˈanga, bore ma taˈi ngwae goˈo neˈe liu ma ka ngalia na kwaiaraˈanga. Aia, kamu ngwae neˈe faˈamamana ana sa Jesus Christ ki, muke rao ngasingasiˈa ˈuana roˈongaˈa sulia na kwaiogaiˈanga God diˈia ta ngwae neˈe lalili ˈaliˈali ka tasa ana kwai kwai liufiˈanga, ˈiri God ke baˈa kwaiara kamu. 25 Aia, ma na ngwae neˈe leka ˈuana lalililiˈanga, nia ka dau fafia nonina talana, fasi ˈiri na nonina ke totolia lalili ˈaliˈali ˈanga, ma nia ke ngalia ta kwaiaraˈanga neˈe saiana ke funu goˈo ˈana. Ma ngwae neˈe kulu faˈamamana ki, kuke dau fafia nonika talaka fasi ˈiri kuke ngalia na kwaiaraˈanga neˈe tuatua firi. 26 Nia neˈe, nau ku dau fafia noniku talaku diˈia ta ngwae neˈe lalili ˈaliˈali ma ka leka saga ˈuana kula ni faˈasuilana lalililiˈanga. Ma nau ku diˈia logo ta ngwae neˈe fuˈa ˈana kwaikumuliˈanga ma na faˈi kumukumu nia ki leleka kasi tala goˈo. 27 Ma nau ku dau fafia noniku, ˈasu ˈubani nau na ngwae neˈe nau ku faˈamanata bore na ngwae ki, God noaˈa kasi kwaiara nau.

Na ngwae faˈamamana ki noaˈa kamu kasi foˈosia na nunuˈi ru ki

10 Aia, ngwaefuta nau kina, muke manata sulia na koˈo bora kia ki na ngwae Jiu ki. Ana kaidaˈi God talaˈida ˈani na gwaˈi salo, ma kira ka leka toˈo folo ana asi. 2 Nia diˈia kira siuabu ana gwaˈi salo faˈinia na asi ˈiri kira na fafarongo sa Moses ki. 3 Ma kiraˈa taˈifau goˈo neˈe kira ˈania fanga God kwatea fuada, 4 ma kira ka kwaˈufia logo na kafo neˈe nia kwatea fuada. Osiˈana kira kwaˈufia na kafo neˈe leka maˈi faˈasia na fau neˈe God faˈataˈinia fuada. Ma na fau neˈeri naˈa neˈe sa Jesus Christ, ma nia noaˈa kasi leka naˈa faˈasida.

5 Ma sui bore ˈana God ka kwaiˈafi ada ˈunaˈeri, na abulalada taˈa, ma God noaˈa kasi saeleˈa sulia ˈorolada abulada taˈa. Ma osiˈana ru neˈeri, kira ka mae saena na abaˈi kula kwasi neˈe kira liu ana.

6 Ma ru neˈeri ki ka fuli ˈunaˈeri fuada fasi ˈiri ka kwatea na faˈabasuˈa fuaka ana tae ki neˈe ke baˈa dao maˈi fuaka diˈia kulu sasi sulida ˈuana ogalana ru taˈa ki, 7 ma fuana foˈosilana nunuˈi ru ki diˈia ti ngwae ada kira sasia maˈi ˈi naˈo. Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea, “Kira tua fuana fangaˈa, ma kira ka kwaˈu doe, faˈinia kakabaraˈanga diˈia na ngwae bali buri ki.” 8 Ma kulu niniˈa, noaˈa kulu kasi sasia na kakabaraˈanga ki diˈia ti ngwae Israel ki maˈi ˈi naˈo, osiˈana God kwatea kwaˈikwaˈinga fuada ma 23,000 ngwae ada kika mae ana taˈi faˈi asoa. 9 Ma noaˈa kulu kasi ilitoˈona na Aofia diˈia ti ngwae ada neˈe sasi sulia na abula taˈangaˈa kira ki, ma fuana baˈeko tolo ka ˈaleda kika mae. 10 Ma noaˈa kulu kasi ˈuga, osiˈana ti ai ada kira sasi logo ˈunaˈeri, ma God ka kwatea maˈi na ˈainsel fuana saungilada. 11 Ma duˈungana tae neˈe ru neˈeri ki ka fuli fuada ˈiri na ngwae ki taˈifau kike saiana na sasilana ru ˈunaˈeri ki, God noaˈa kasi saeleˈa goˈo sulia. Ma na alaˈanga neˈeri ki ka teo naˈa saena Kerekereˈa Abu fuana fata faˈabasuˈa fuaka neˈe kulu tua saena asoa ˈisi ki.

12 Aia, ma na ngwae neˈe fia fasi na faˈamamanaˈanga nia ngasingasiˈa, nia ka madafia, nia kata fulia logo ta ru taˈa. 13 Ana kaidaˈi kamu dao toˈona ilitoˈonga, nia noaˈa laˈu ta ru faolu, sulia ngwae matamata ki bore dao logo toˈona ilitoˈonga ˈunaˈeri ki. Ma God ka kwaiˈafi ana ngwae neˈe kira fitoˈo ana ki, sulia nia noaˈa kasi baˈa danga ˈani kamu fuana ilitoˈonga neˈe ke liufia na ngasingasiˈanga kamu ki. Ma ana kaidaˈi kamu dao toˈona ilitoˈonga, God ke baˈa kwatea na ngasingasiˈanga fuamuˈa ˈiri muke ˈaila ˈania abula taˈangaˈa.

14 Nia neˈe, kwaima nau kina ˈae, muke tua faˈasia na foˈosilana na nunuˈi ru ki. 15 Aia, ma kaumulu ngwae liatoˈo ki naˈa. Nia neˈe, muke manata leˈa sulia na alaˈanga nau ki, ma diˈia kamu alafafia, muke roˈosulia. 16 Aia, ma sulia na Fanga Abuˈa, ana kaidaˈi kulu kwaˈu ana titiu, kulu ˈado faˈinia ana ˈabuna sa Jesus Christ. Ma na beret neˈe kulu ngiia, kaidaˈi kulu ka ˈania, kulu ˈado naˈa faˈinia ana nonina sa Jesus Christ. Ma kulu baˈatafea God sulia na ru neˈeri ki. 17 Ma taˈi afu beret goˈo neˈe sa Jesus. Sui bore ˈana kulu ka ˈoro, kulu taˈi noni goˈo, sulia kulu ˈado goˈo ana taˈi afu beret neˈeri.

18 Aia, muke manata sulia na ngwae Jiu ki. Kaidaˈi ti ngwae ada neˈe kira ˈania tae neˈe kira foˈosi ˈani fuana God fafona fuli fuˈa, kira ˈado logo ˈani foˈosilana God. 19 Nau ku saea na nunuˈi ru ki ma na fanga kira foˈosi ˈani fuana nunuˈi ru noaˈa kasi ˈinotoˈa. Osiˈana kulu saiana na ru neˈeri ki ru ˈoˈo ki goˈo ˈana. 20 Ma nau ku saea, ana kaidaˈi kira foˈosia nunuˈi ru, kira foˈosia na anoˈi ru ki, ma noaˈa kira kasi foˈosia goˈo God. Nia neˈe, noaˈa nau kusi oga muke ˈado faˈinia na ano ˈi ru ki. 21 Sulia noaˈa kamu kasi bolo faˈinia kwaˈunga ana titiu na Aofia ana Fanga Abu ma faˈasia na titiu na ano ˈi ru ki logo. Ma noaˈa kamu kasi bolo faˈinia ˈanilana na Fanga Abu na Aofia faˈinia na fanga na ano ˈi ru ki logo. 22 Diˈia kulu sasi ˈunaˈeri, na Aofia ke saetaˈa fuaka. Ma noaˈa kulu kasi bolo fuana uuˈa ˈusia na kwaˈikwaˈinga nia.

23 Ti ngwae kira fata ˈuri, “Kulu saiana kuka sasia goˈo akulu kwaluˈani ru neˈe kulu oga, osiˈana noaˈa kasi abu goˈo fuaka.” Bore ma nau ku saea, “Ru ki taˈifau noaˈa kasi leˈa, ma na ru ki taˈifau noaˈa kasi kwaiˈafi akulu kwailiu.” 24 Noaˈa kulu kasi manata goˈo ˈakulu sulia tae ki neˈe leˈa fuaka talaka. Bore ma kuke manata logo sulia tae neˈe ˈafia laˈu ngwae matamata ki.

25 Nia leˈa goˈo ˈana fuana ˈanilana tae neˈe kamu foli ˈi maana usiˈa. Ma noaˈa kamu kasi manata ˈabera sulia na ru neˈeri leka maˈi faˈasia ˈi faˈi. 26 Noaˈa ta fanga ˈiri abu fuaka fuana ˈanilana, sulia na Kerekereˈa Abu ba saea, “Na magalia ma na ru ki taˈifau ˈi saena, na ru Aofia ki goˈo.”

27 Ma diˈia ta ngwae neˈe noaˈa kasi faˈamamana ana sa Jesus Christ ka saeˈo fuana fangaˈa ˈi luma nia, ma ˈoko leka, ˈania naˈa tae ki neˈe nia kwatea fuamu fuana ˈanilana. Noaˈa ˈoe kosi manata ˈabera ˈuana saefilolana diˈia na fanga neˈe kira foˈosi ˈani fuana nunuˈi ru. 28 Bore ma diˈia ta ngwae saea fuamu, “Na fanga neˈe kira foˈosi ˈani fuana na nunuˈi ru ki,” ˈirai noaˈa ˈoe kosi ˈania fanga neˈeri, ˈasu ˈubani na liana ngwae neˈeri kata figwanu. 29 Ru neˈeri noaˈa laˈu sulia na liamu. Ma nau kusi oga ˈoko faˈaliadila ta ngwae matamata.

Aia, ta ngwae saefilo ˈuri aku, “Diˈia noaˈa ta fanga kasi abu fuaku, faˈuta neˈe noaˈa naisi bolo fuana ˈanilana sulia liana ta ngwae matamata? 30 Ma diˈia nau ku baˈatangoa God fafia fanga nau, faˈuta neˈe ta ngwae matamata ka balufia nau fafia na fanga neˈe nau ku baˈatangoa God fuana?”

31 Aia, nau ku olisia nau ku ˈuri: Ru ki taˈifau neˈe ˈoko sasia, ma diˈia ˈoko fanga, nama ˈoko kwaˈu, ˈoko sasia na ru neˈeri ki taˈifau fasi ˈiri neˈe ngwae ki kike baˈatafea God. 32 Muke tua ˈania tuaˈa neˈe noaˈa kasi kwatea ta ˈafitaˈiˈanga fuana ta ngwae Jiu, nama ta ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu, nama fuana ta ngwae faˈamamana ana God. 33 Muke diˈia nauˈa, duˈungana nau ku iliili ˈuana faˈasaeleˈalana ngwae ki taˈifau ˈani ru neˈe nau ku sasiˈi ki. Noaˈa nau kusi manata ˈuana faˈasaeleˈalaku talaku, bore ma nau ku manata ˈuana faˈasaeleˈalana ngwae ki taˈifau, ˈiri kike toˈo ana mauriˈa firi.

11 Nia neˈe, muke tua diˈia nauˈa, diˈia logo neˈe nau ku tua diˈia sa Jesus Christ.

Falafala saga sulia foˈongaˈa

2 Nau ku baˈatafe kamu sulia kaumulu manata toˈoku sulia asoa ki taˈifau, ma muke leka sulia na faˈamanataˈanga neˈe nau ku kwatea fuamuˈa. 3 Ma nau ku oga muke saiana sa Jesus Christ nia gwaungaˈi fafia na ngwae ki taˈifau, ma na araˈi ki kika gwaungaˈi fafia na ˈafe kira ki, ma God ka gwaungaˈi fafia sa Jesus Christ. 4 Nia neˈe, diˈia ta ngwae foˈo nama ka alaˈa ˈa-

nia na fatalana God, nia leˡa nia ka lafua na kifi faˡasia na gwauna, sulia ru neˡeri faˡataˡinia faˡadoelana sa Jesus Christ neˡe nia gwaungaˡi fuana. 5 Ma diˡia ta kini neˡe ka foˡo nama ka alaˡa ˡania na fatalana God, nia leˡa nia ka ˡafu fafia na gwauna, sulia ru neˡeri faˡataˡinia faˡadoelana na araˡi nia neˡe gwaungaˡi fuana. Na kini neˡe noaˡa kasi sasi ˡunaˡeri, nia diˡia ta kini neˡe kira sufi guguru ana ifuna fuana faˡaˡekelana. 6 Kaidaˡi nia noaˡa kasi ˡafu fafia na gwauna, nia diˡia nia sufi guguru ana ifuna. Nia neˡe, leˡa fuana kini ka alua na ru fuana ˡafuˡa fafia na gwauna, sulia ru ni ˡekeˡa fuana kini ka sufia ifuna nama ka sufi guguru ana ifuna. 7 Aia, ma na ngwangwane ki neˡe, noaˡa kasi ˡafu fafia na gwauda, sulia God saungaˡinida diˡia niaˡa talana, ma kira ka faˡataˡinia na ˡinotoˡanga nia. Ma na kini ki, kira ka faˡataˡinia na ˡinotoˡanga na ngwangwane ki. 8 Duˡungana kaidaˡi God saungaˡinia na ngwangwane etaeta, noaˡa laˡu kini neˡe faˡafuta niaˡa. Ma na kini etaeta, God ka saungaˡinia faˡasia na nonina na ngwangwane etaeta. 9 Ma God noaˡa kasi saungaˡinia na ngwangwane fuana ˡafilana na kini. Bore ma nia ka saungaˡinia na kini fuana ˡafilana na ngwangwane. 10 Nia neˡe, na kini ki kira ka toˡo ana ru fuana ˡafuˡa fafia na gwauda ˡiri na ˡainsel ki bore kira ka saiana na kini ki kira fuˡusi doe ana araˡi kira ki. 11 Bore ma fuakulu ngwae neˡe kulu faˡamamana ana na Aofia, ngwae ma kini, kulu ego akulu talakulu kwailiu. Na kini ke ˡafia na ngwangwane, ma na ngwangwane ke ˡafia na kini. 12 Sui bore ˡana na kini eta ka leka maˡi faˡasia nonina na ngwangwane etaeta, ˡi taˡena na kini neˡe faˡafuta ngwangwane. Aia, ma na ru ki taˡifau leka maˡi faˡasia God.

13 Muke manata basi sulia tae neˡe leˡa. Kamu ke sai nama ana, noaˡa kasi leˡa neˡe kini ka foˡo diˡia nia noaˡa kasi ˡafua gwauna. 14 Ma na ngwae ki niniˡa, kulu saiana God noaˡa ˡiri saungaˡinia na ngwangwane fasi ˡiri kira ka toˡo ana ifu keta diˡia kini ki. Ma diˡia na ifuna ngwangwane ka ˡunaˡeri, nia ˡeke liu. 15 Bore ma, diˡia na kini alua naˡa ifu keta, lisilana leˡa liu. Sulia God kwatea na ifu keta fuana ˡiri ka ˡafua fafia ˡani gwauna. 16 Aia, diˡia ta ngwae neˡe noaˡa kasi oga alaˡa fafia na faˡamanataˡanga nau sulia ru neˡe, na olisiˡanga nau fuana ˡuri: Noaˡa goˡo ta falafala matamata neˡe kaimili faˡamanata ˡani. Ma sa tai faˡida neˡe kira faˡamamana ana God saena maˡe fanoa ki taˡifau, kira sasi logo ˡunaˡeri.

Falafala saga sulia na Fanga Abuˡa

17 Aia, ma sulia na ru nau ku kerekere naˡa fuamuˡa niniˡari, noaˡa naisi baˡatafe kamu. Sulia kaidaˡi kaumulu fiku fuana foˡongaˡa, na abulaˡanga kamu ki taˡa, ma noaˡa kamu kasi faˡangasingasia goˡo na faˡamamanaˡanga kamu ki, bore ma kamu faˡangwataˡutaˡu ni lala. 18 Na etana ru nau ku balufi kamu fafia neˡe ˡuri: Nau ku rongo ana kaidaˡi kamu fiku ki, kamu tua toˡotoˡo ˡi safitamuˡa, ma muka olisuˡusuˡu faˡi kamu kwailiu. Ma nau ku sai leˡa ana ti ru nau ku rongoa nia mamana. 19 Mamana liu, na daroˡa neˡeri faˡataˡi leˡa ana sa tai faˡida neˡe donga mamana ana God.

20 Aia, ana kaidaˡi kamu leka fiku maˡi fuana Fanga Abuˡa, noaˡa laˡu na Fanga Abuˡa mamana neˡe kamu ˡania. 21 Osiˡana ta bali amuˡa fanga doe naˡa amuˡa, ma noaˡa kamu kasi ˡado naˡa faˡinia ngwae matamata ki. Nia neˡe, ta bali ana ngwae kira ka fiolo goˡo ˡada, ma ta bali amuˡa ka kwaˡu leleka muka gwaulilinga naˡa amuˡa. 22 Nia neˡe, ka leˡa fuana muke fanga basi ˡi luma kamu ki, fasi ˡiri noaˡa kamu kasi faˡa ˡekeˡa na ngwae neˡe fanga kira ki noaˡa kasi ˡoro. Osiˡana kaidaˡi kamu fanga doe ˡi maana na ngwae dalaˡa ki, kamu faˡataˡinia neˡe noaˡa kamu kasi fuˡusi doe goˡo ana fikutaˡi ngwae faˡamamana God. Faˡuta, kaumulu fia nai baˡatafe kamu osiˡana na abulalamuˡa neˡe ˡunaˡeri? Noaˡa!

Na Fanga Abuˡa

(Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; Luke 22:14-20)

23 Na faˡamanataˡanga sulia na Fanga Abuˡa neˡe nau ku kwatea fuamuˡa, nau ku ngalia faˡasia na Aofia ba nia ˡuri: Ana rodo ba kira ˡolosaea na Aofia sa Jesus fuana malimae nia ki, nia ka ngalia na beret, 24 ma nia ka baˡatafea God fafia, ma ka ngiia, ka fata ˡuri, “Nia naˡa ne noniku neˡe nau ku kwatea fuamuˡa. Muke ˡania fuana manata ˡanga toˡoku.” 25 Ma buri ˡana kira fanga ka sui, ˡunaˡeri logo sa Jesus ka ngalia na titiu ana waen, ma nia ka fata laˡu ˡuri, “Na titiu ana waen neˡe, nia usulia naˡa na fau alangaˡinga faolu neˡe God saungaˡinia ˡani ˡabuku. Ana kaidaˡi muke kwaˡufia, muke manata toˡoku.” †26 Nia neˡe, ana kaidaˡi ki taˡifau neˡe kamu Fanga Abu ˡani beret ˡunaˡeri faˡinia na titiu ˡunaˡeri, muke fatatalo ˡani na maelana sa Jesus, ma muka sasi ˡunaˡeri leleka ka dao ana olilana maˡi sa Jesus.

27 Nia neˡe, diˡia ta ngwae ka ˡania na beret ana na Aofia, ma ka kwaˡufia na titiu nia, ma ka sasia falafala taˡa, †† nia ka abula taˡa fuana nonina na Aofia faˡinia na ˡabuna. 28 Nia neˡe, sa tai akulu neˡe oga ka Fanga Abu, nia ka manata basi sulia na abulalana talana, sui nia ka fiˡi ˡania na beret ma ka fiˡi kwaˡu ana na titiu neˡeri. 29 Sulia diˡia nia noaˡa kasi manata basi sulia na nonina na Aofia ana kaidaˡi nia ˡania na beret ma ka kwaˡu ana na titiu, nia ngalia naˡa kwaˡikwaˡinga fuana talana ana kaidaˡi nia Fanga Abu ˡunaˡeri. 30 Nia neˡe kwate ma ngwae ˡoro ka mataˡi, ma kika ngwataˡutaˡu, ma ti ngwae kira ka mae naˡa. 31 Ma diˡia kulu filo kulu talakulu ˡi naˡo, God noaˡa kasi matalangaˡi kulu. 32 Bore ma na Aofia nia matalangaˡi kulu ma ka kwatea na kwaˡikwaˡinga ki fuaka ana kaidaˡi neˡe, fasi ˡiri nia noaˡa kasi matalangaˡi kulu fuana maeˡa faˡinia na ngwae ki saena magalia ana kaidaˡi ke dao maˡi.

---

† *11:25 Jeremaea 31:31; Eksodas 24:8* †† *Sa Paul alaˡa sulia falafala taˡa ngwae ˡi Korint ki kira sasia ana ngwae ki. Ngwae faˡamamana toˡoru ki kira faˡalia na ngwae dalaˡa faˡamamana ki ana Fanga Abuˡa (11:21-22). Noaˡa kira ˡiri daroˡia fanga kira aniˡi ki. Ma kira sasi na barangisiˡanga ki ˡi safitana ngwae God ki.*

33 Nia neˡe, ngwaefuta nau kina, ana kaidaˡi kamu
fiku maˡi fuana Fanga Abuˡa, muke tua maˡakwali ka-
mu taˡifau. 34 Ma diˡia ta ngwae ka fiolo, leˡa fuana nia
ka fanga basi ˡana ˡi luma nia, sui mala nia ka fiˡi leka
ana fikuˡa, ˡasu ˡubani God kata kwatea na kwaˡik-
waˡinga fuamuˡa sulia na falafala kamu ki ana kaidaˡi
kamu fiku.
Ma, sulia ti ru matamata laˡu, nai baˡa rokisiˡi ana
kaidaˡi nai leka maˡi siamuˡa.

Na kwateˡa ki faˡasia na Anoˡi ru Abu

12 Aia, ngwaefuta kina, nau ku keresia na alaˡanga
fuana olisilana na lidiˡa kamu ki sulia na kwateˡa
ki faˡasia na Anoˡi ru Abu. Nau ku oga muke sai leˡa
ana kwateˡa ki neˡe Anoˡi ru Abu nia kwatea fuaka.
2 Kamu saiana ˡi naˡona mala neˡe kamu faˡamamana
ana sa Jesus, na nunuˡi ru neˡe noaˡa kasi mauri ki, kira
talaˡia rora amuˡa. 3 Ma nau ku oga muke saiana diˡia
na Anoˡi ru God talaˡia ta ngwae, nia ˡafitaˡi na ngwae
neˡeri ka fata kwaiagi ana sa Jesus. Ma ka ˡunaˡeri lo-
go, diˡia na Anoˡi ru Abu kasi talaˡia ta ngwae, nia ˡafi-
taˡi nia ka saea sa Jesus neˡe na Aofia.
4 Bore ˡana na Anoˡi ru Abu ka kwatea na kwateˡa
matamata kwailiu ki, na kwateˡa neˡeri ki ˡita goˡo maˡi
taˡifau faˡasia taˡi Anoˡi ru Abu. 5 Sui bore ˡana na raoˡa
neˡe na Aofia nia ogaˡi kuke sasiˡi ki niˡi ka matamata
kwailiu, taˡi Aofia goˡo neˡe kulu rao fuana. 6 Sui bore
ˡana kulu ka saiana sasilana raoˡa matamata kwailiu ki,
taˡi God goˡo neˡe kwaiˡafi akulu fuana sasilani.
7 Ma na Anoˡi ru Abu ka faˡataˡinia ngasingasiˡanga
nia fuakulu taˡifau ˡiri kuke rao fuana ˡafilaka kwailiu.
8 Ma fuana ti ngwae, na Anoˡi ru Abu kwatea na
ngasingasiˡanga fuana alaˡanga ˡania liatoˡongaˡa. Ma
fuana ti ngwae laˡu na Anoˡi ru Abu ka kwatea na
ngasingasiˡanga fuana alaˡanga ˡani saiˡi ruˡanga. 9 Ma
fuana ti ngwae laˡu, na Anoˡi ru Abu ka kwatea na fi-
toˡo ˡanga neˡe ngasingasiˡa liu. Ma fuana ti ngwae
laˡu, na Anoˡi ru Abu ka kwatea na ngasingasiˡanga
fuana guralana ngwae mataˡi ki. 10 Ma fuana ti ngwae
laˡu, na Anoˡi ru Abu ka kwatea na ngasingasiˡanga
fuana sasilana ru ni faˡanadaˡa ki. Ma fuana ti ngwae
laˡu, na Anoˡi ru Abu ka ˡafida fuana alaˡanga ˡani fata-
lana God. Ma fuana ti ngwae laˡu, na Anoˡi ru Abu ka
kwatea na ngasingasiˡanga fuana kika lia saiana ru ki
neˡe ˡita maˡi faˡasia na Anoˡi ru Abu nama ka noaˡa.
Ma fuana ti ngwae laˡu, na Anoˡi ru Abu ka kwatea na
ngasingasiˡanga fuana alaˡanga ˡania alaˡanga mata-
mata neˡe noaˡa kira kasi saiana ki. Ma fuana ti ngwae
laˡu, na Anoˡi ru Abu ka kwatea na ngasingasiˡanga
fuana na fadalana alaˡanga neˡe kira saeˡe. 11 Sui bore
ˡana nia ka kwatea na ngasingasiˡanga matamata ki
fuaka taˡifau sulia na kwaiogai ˡanga nia, ma taˡi Anoˡi
ru Abu goˡo neˡe kwateˡe.

Kulu taˡi noni goˡo neˡe toˡo ana kula ˡoro toˡotoˡo ki

12 Kuluˡa na ngwae neˡe kulu faˡamamana ana sa Je-
sus Christ ki, kulu diˡia taˡi noni ana sa Jesus Christ
neˡe toˡo ana kula ˡoro toˡotoˡo ki. Ma sui bore ˡana nia
ka toˡo ana kula ˡoro ki, nia taˡi noniˡi ru goˡo ˡana.
13 Kuluˡa taˡifau goˡo, na ngwae Jiu ki, ma na ngwae
neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, ma na ngwae neˡe kira rao ˡoˡo ki,
ma na ngwae neˡe kira aloge ki, kulu diˡia taˡi noniˡi ru
goˡo, sulia taˡi Anoˡi ru Abu goˡo neˡe siuabu kia, fasi
ˡiri kuke alua taˡi noniˡi ru. Ma God ka kwatea taˡi Anoˡi
ru Abu goˡo ˡiri ka tua saena maurilaka taˡifau.
14 Na noniˡi ru noaˡa kasi toˡo ana taˡi bali ru goˡo,
bore ma nia toˡo ana kula ˡoro toˡotoˡo ki. 15 Ma diˡia na
ˡae ka fata ˡuri, “Nau noaˡa laˡu ta bali ana noni, sulia
nauˡa noaˡa laˡu na lima,” na ˡae neˡeri ta bali nama
ana noni neˡeriˡa. 16 Ma diˡia na alinga ka fata ˡuri,
“Nauˡa noaˡa laˡu ta bali ana noni, sulia nauˡa noaˡa
laˡu na maa,” na alinga neˡe ta bali nama ana noni
neˡeriˡa. 17 Ma diˡia na noniˡi ru taˡifau neˡe na maa
goˡo ˡana, nia kasi bolo fuana rongolana ta ru. Ma diˡia
na noniˡi ru taˡifau neˡe alinga goˡo ˡana, nia kasi bolo
fuana mokoˡa toˡona ta ru. 18 Aia, na nonika leˡa liu, os-
iˡana kaidaˡi God saungaˡi kia, nia alua na ru neˡeri ki
taˡifau goˡo ana noni sulia na kwaiogai ˡanga nia.
19 Ma diˡia na noni toˡo ana taˡi kula goˡo ˡana, nia
noaˡa laˡu na noni mamana! 20 Na noni toˡo ana na ku-
la ˡoro ki, bore ma nia taˡi noni goˡo. 21 Ma duˡungana
ˡunaˡeri, na maa ˡafitaˡi ka fata ˡuri fuana lima, “Lima
ˡae, nau kusi ogaˡo goˡo!” Ma ka ˡunaˡeri logo na gwau
noaˡa kasi bolo fuana alaˡanga ˡuri fuana ˡae, “Nau kusi
ogaˡo goˡo!” 22 Ti ngwae kira manata neˡe ti kula ana
noni niˡi ngwataˡutaˡu. Bore ma, ˡafitaˡi liu kulu ka
mauri diˡia kula neˡeri ki noaˡa faˡasia nonika. 23 Ma ti
kula ana noni neˡe kulu saea fasi noaˡa kasi ˡinotoˡa
goˡo, nia neˡe kuke lia leˡa sulida. Ma ta kula ana noni
neˡe lisilana kasi leˡa goˡo, nia neˡe kuke faˡaruˡufia na-
ma ˡani toro. 24 Ma ti kula ana noni neˡe lisida ka leˡa,
noaˡa kulu kasi bolo fuana faˡaruˡufilada. God saungaˡi
ˡunaˡeri ana nonika, fasi ˡiri kuke faˡadoea na kula
neˡeri ki ˡania nonika neˡe ngwae ki kira fia kula ˡoˡo ki
goˡo ˡana. 25 Nia neˡe, noaˡa goˡo ta daroˡa saena noniˡi
ru, sulia neˡe kula ki taˡifau goˡo kira lia sulida kwailiu.
26 Ma diˡia ta taˡi kula ana noni nia fii, na kula ki taˡifau
goˡo neˡe kira fii logo faˡinia. Ka ˡunaˡeri logo, diˡia ta
kula ana noniˡi ru kira tafea, na noniˡi ru taˡifau kira
ngalia na baˡatafeˡa neˡeri.
27 Aia, kaumulu taˡifau goˡo neˡe na nonina sa Jesus
Christ, ma taˡi taˡi ngwaeˡa akulu neˡe ti kula ana noni-
na. 28 Ma saena fikutaˡi ngwae God nia kwatea na raoˡa
matamata kwailiu ki fuaka. Etana, nia kwatea na raoˡa
ˡani lifurongoˡanga fuana ti ngwae. Ma ruana nia ka
kwatea raoˡa ana faˡataloˡa ˡania fatalana God. Ma na
uula nia ka kwatea raoˡa ˡani faˡamanataˡanga. Sui, nia
ka kwatea ngasingasi ˡanga fuana sasilana faˡanadaˡa
ki. Sui, nia ka kwatea ngasingasi ˡanga fuana guralana
ngwae mataˡi ki. Sui, nia ka kwatea na ngasingasiˡanga
fuana kwaiˡafiˡanga. Ma nia ka kwatea logo na ngasin-
gasiˡanga fuana kwaitalaˡiˡanga. Ma nia ka kwatea lo-
go na ngasingasiˡanga fuana alaˡanga ˡani alaˡanga
matamata neˡe noaˡa kira kasi sai ani ki. 29 Aia, kulu
taˡifau goˡo noaˡa laˡu na ngwae lifurongo ki, ma noaˡa

laˡu na ngwae ana faˡataloˡa ˡania fatalana God ki, ma noaˡa laˡu na ngwae faˡamanata ki. Ma noaˡa laˡu ngwae ki taˡifau akulu neˡe toˡo ana ngasingasiˡanga fuana sasilana faˡanadaˡa ki, 30 nama na ngasingasiˡanga fuana guralana ngwae mataˡi ki. Nama noaˡa laˡu kuluˡa taˡifau neˡe toˡo ana ngasingasiˡanga fuana alaˡanga ˡani alaˡanga matamata ki, ma noaˡa laˡu kuluˡa taˡifau neˡe kulu bolo fuana fadalana alaˡanga neˡe kira saeˡe ki. 31 Ma nau ku oga muke oga na kwateˡa ˡinotoˡa ki. Nia neˡe, ana kaidaˡi neˡe, nai baˡa faˡataˡinia naˡa ru neˡe leˡa ka tasa liufia naˡa ru neˡeri ki taˡifau.

Alafeˡanga

13 Diˡia nau ku saiana fataˡa ˡani alaˡanga matamata ngwae ki ma na alaˡanga ˡainsel ki logo, bore ma diˡia noaˡa naisi alafe fuana ngwae ki, na alaˡanga nau ki na ru ˡoˡo goˡo ˡana, ma nia diˡia goˡo ˡana na isiˡa ˡani lingalingaˡi ru neˡe ta ngwae nia ˡuia ta lali salo. 2 Ma diˡia nau ku saiana faˡatalo ˡani fatalana God, ma nau ku toˡo ana na saiˡi ruˡanga ki taˡifau, ma nau ku saiana na ru ago ki taˡifau, ma nau ku toˡo ana na faˡamamanaˡanga neˡe bolo faˡinia na ˡidulana na faˡi ua ki, bore ma diˡia noaˡa naisi alafe fuana ngwae ki, nau na ru ˡoˡo goˡo. 3 Ma diˡia nau ku kwatea na ru nau ki taˡifau fuana ngwae dalaˡa ki, ma nau ku alaˡania na ngwae ki kira ka saungi nau ˡani mafula, bore ma diˡia noaˡa naisi alafe fuana ngwae ki, naisi ngalia goˡo ta kwaiaraˡanga.

4 Na ngwae neˡe alafe fuana ngwae ki, nia mabetau ma ka sasi leˡa fuada. Ma na ngwae neˡe alafe fuana ngwae ki, nia kasi kwaimamagolai ma kasi fata baˡalafe. 5 Ma na abulalana noaˡa kasi taˡa, ma na ngwae ˡunaˡeri noaˡa kasi manata goˡo sulia na ru neˡe nia ogaˡi ki, ma nia kasi saetaˡa ˡaliˡali. Bore ma nia saiana ka rufuanata ana sa tai neˡe kira sasi taˡa fuana. 6 Ma na ngwae neˡe alafe fuana ngwae ki, nia kasi saeleˡa faˡinia na taˡangaˡa, bore ma nia saeleˡa faˡinia na mamanaˡanga. 7 Ma na ngwae neˡe alafe ˡunaˡeri, nia mabetau, ma nia saiana ka uu ngasi ana kaidaˡi ˡafitaˡiˡanga ki taˡifau. Ma ana kaidaˡi ki taˡifau, nia ka faˡamamana ma ka manata ˡuitoˡo ana God.

8 Ma na alafeˡanga ˡunaˡeri nia tuatua firi. Bore ma na kwateˡa ana faˡataloˡa ˡani fatalana God, niˡi ke baˡa sui. Ma na kwateˡa ˡani alaˡanga matamata ki, niˡi ke baˡa sui logo. Ma na kwateˡa ˡani saiˡi ruˡa, niˡi ke baˡa sui logo. 9 Sulia na saiˡi ru ˡanga ki ma na alaˡanga faˡasia God ki, ana kaidaˡi neˡe noaˡa niˡi kasi aliˡafu ˡua. 10 Bore ma ana kaidaˡi neˡe na ru aliˡafu ke baˡa dao maˡi, ma na ru neˡe noaˡa kasi aliˡafu ki kike baˡa sui.

11 Ana kaidaˡi nau ku tiˡitiˡi maˡi, na fatalaku diˡia goˡo ˡana na ngela tiˡitiˡi, ma na manatalaku ka diˡia logo na ngela tiˡitiˡi, ma na saiˡi ruˡa nau, nia diˡia goˡo ˡana na ngela tiˡitiˡi. Bore ma ana kaidaˡi nau ku doe naˡa, nau ku faˡasia naˡa abulalana ngela tiˡitiˡi ki. 12 Ka ˡunaˡeri logo fuakulu, ana kaidaˡi neˡe na saiˡi ru ˡanga kulu ki niˡi aba aba goˡo ˡana, nia diˡia ta ngwae neˡe lisia na nunuˡi ru rorodoˡa saena taˡe lialia noaˡa kasi raola. Bore ma, ana kaidaˡi kuke baˡa lisia na Aofia talana, kuke baˡa sai leˡa ana ru ki taˡifau, diˡia logo God neˡe sai leˡa akulu taˡifau.

13 Ana kaidaˡi neˡe na uulu ru ki neˡe teo tari: na faˡamamanaˡanga, na manata ˡuitoˡo ˡanga, ma na alafeˡanga. Ma na alafeˡanga naˡa neˡe tasa ka liufia na ru neˡeri ki taˡifau.

Na kwateˡa faˡasia na Anoˡi ru Abu neˡe leˡa ka tasa

14 Muke sasi ngangata ˡuana alafeˡanga fuana ngwae ki. Ma nia ka leˡa logo fuana sasiˡa ˡuana na kwateˡa ki faˡasia na Anoˡi ru Abu, tasa naˡa neˡe ˡuana na kwateˡa fuana faˡarongoa madako ˡani fatalana God. 2 Ma diˡia ta ngwae ka fata ˡani alaˡanga matamata neˡe nia noaˡa kasi saiana, God lala ˡana neˡe nia fata fuana, nia noaˡa kasi fata fuana ta ngwae, sulia kira kasi saiana tae neˡe nia saea. Na Anoˡi ru Abu kwatea nia ka alaˡa sulia na ru ago ki. 3 Bore ma diˡia ta ngwae ka faˡarongoa ˡani fatalana God, nia fata fuana ngwae ki ˡiri ka ˡafida, ma fuana radulada, ma gwalelada.

4 Na ngwae neˡe fata ˡani alaˡanga matamata ki neˡe nia kina, taˡifilia na maurilana talana goˡo neˡe nia ˡafia. Bore ma na ngwae neˡe faˡarongoa ˡani fatalana God, nia ˡafia na ngwae ki taˡifau saena fiku taˡi ngwae. 5 Sui bore ˡana nau ku oga kamuˡa taˡifau goˡo muke fata ˡani alaˡanga matamata ki neˡe noaˡa kamu kasi saiana, nau ku oga ka tasa fasi ˡiri kamu ke saiana faˡarongoa ˡani fatalana God. Sulia na ngwae neˡe faˡarongoa ˡani fatalana God, nia ˡinotoˡa ka liufia na ngwae neˡe fata ˡani alaˡanga matamata ki neˡe nia kina. Ma diˡia ta ngwae tua fuana fadalana na alaˡanga neˡe noaˡa nia kasi saiana ki, nia leˡa logo, sulia kera ke baˡa ˡafia na ngwae faˡamamana ki taˡifau.

6 Ngwaefuta nau kina, ana kaidaˡi nau ku leka maˡi siaumulu, diˡia nau ku fata ˡaku ˡani alaˡanga neˡe noaˡa kulu kasi saiana, noaˡa naisi kwaiˡafi goˡo amuˡa. Bore ma diˡia nau ku faˡarongoa ˡania ta ru neˡe God faˡataˡinia fuaku nama nau ku faˡamanata kamu, tama nau ˡafi kamuˡa ka doe. 7 Aia, na faˡabolotaˡilana neˡe ˡuri na tala ˡau ni ufilana. Diˡia ta ngwae neˡe noaˡa kasi saiana ufilana, na ngwae ki noaˡa kira kasi saiana na lingalinga ˡi ru tae neˡe nia ufia. 8 Ka ˡunaˡeri logo, diˡia ta ngwae ana fuani oro ka ufia na bungu fuana ganilana maˡi na ngwae ki fuana fuˡanga, ma na lingana bungu neˡeri noaˡa kasi madako, noaˡa kira kasi leka goˡo maˡi. 9 Ka ˡunaˡeri logo ana kamuˡa, sulia diˡia kamu fata ˡani alaˡanga neˡe noaˡa ta ngwae kasi saiana, na alaˡanga kamu ki kasi fulia goˡo ta ru. 10 Na alaˡanga oro liu ki teo saena magalia neˡe, ma na alaˡanga neˡeri ki taˡifau goˡo kira toˡo ana fadalani. 11 Bore ma, diˡia ta ngwae ka alaˡa faˡi nau, ma noaˡa nau kusi saiana na alaˡanga nia, nia ˡafitaˡi liu keroˡo ka sai amiroˡo kwailiu. 12 Osiˡana neˡe kamu oga liua muke toˡo ana kwateˡa faˡasia na Anoˡi ru Abu ki, leˡa fuana muke sasi ˡuana na kwateˡa neˡe saiana ka faˡangasingasia na faˡamamanaˡanga ngwae ki.

13 Kaidaˡi ta ngwae ka fata ˡania alaˡanga matamata ki neˡe nia kina, nia ke foˡosia nama God ˡiri nia ka kwatea na ngasingasiˡanga fuana fadalana tae neˡe

nia saea. 14 Sulia diˈia nau ku foˈo ˈani alaˈanga matamata ki neˈe nau ku kina, na mangoku neˈe foˈo, ma na manatalaku noaˈa kasi foˈo goˈo. 15 Nia neˈe, nai baˈa foˈo ˈani mangoku, ma nai baˈa foˈo logo ˈani manatalaku. Ma nai baˈa ngu ˈani mangoku, ma nai baˈa ngu logo ˈani manatalaku. 16 Ana kaidaˈi kamu fiku fuana foˈongaˈa, diˈia kamu baˈatafea God ˈani mangomuˈa goˈo, ta ngwae noaˈa kasi saiana na alaˈanga kamu, ma ˈafitaˈi nia ka saea “ˈIu ke ˈunaˈeri” ˈuana faˈataˈilana nia alafafia tae ki neˈe kamu saea. 17 Ma sui bore ˈana na foˈongaˈa kamu ˈuana baˈatafelana God ka leˈa, noaˈa kamu kasi ˈafia goˈo ta ngwae.

18 Nau ku baˈatafea God sulia nau ku fata ˈani alaˈanga matamata ki neˈe nau kusi saiana, ma nau ku sasi ˈunaˈeri ana kaidaˈi ˈoro ka liufi kamu taˈifau. 19 Ma sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, ana kaidaˈi nau ku tua fiku faˈinia na ngwae ki fuana foˈongaˈa, nau ku oga nau ku saea goˈo lima maˈe fataˈa ki neˈe madako ma kira ka saiana, faˈasia saelana 10,000 maˈe fataˈa ki ˈani alaˈanga neˈe noaˈa kira kasi saiana.

20 Aia, ngwaefuta nau kina, muke tua diˈia ta kala ngela neˈe nia kina fuli ruˈa taˈa. Bore ma, noaˈa kasi leˈa fuana na manatalamuˈa ka diˈia na manatalana kala ngela ki. Nia leˈa fuana na manatalamuˈa ka diˈia na ngwae ˈaˈana ki. 21 Sulia na Aofia ba saea saena na Kerekereˈa Abu ka ˈuri,

“Nau kui baˈa kwatea kwau ti ngwae kwaita siana ngwae nau ki, fasi ˈiri kira ke fata fuada ˈani alaˈanga matamata ki.

Ma sui bore ˈana nau ku sasi ˈunaˈeri, na ngwae nau ki, kasi oga goˈo fafarongolaku.”

22 Nia neˈe, kulu sai naˈa ana, God kwatea na kwateˈa ˈani alaˈanga matamata ki ˈiri sa tai faˈida neˈe noaˈa kira kasi faˈamamana, kira ka saiana God neˈe talaˈia na ngwae neˈe alaˈa. Ma kwateˈa ˈani faˈarongoˈa ˈani fatalana God, God kwatea ˈiri ka radua ngwae neˈe kira faˈamamana taˈifau naˈa ki. 23 Nia neˈe, ana kaidaˈi ngwae faˈamamana ki kira fiku fuana foˈongaˈa, ma kira ka fata ˈani alaˈanga matamata ki neˈe noaˈa kira kasi saiana, ma diˈia ti ngwae abu faˈamamana kira ruˈu maˈi ˈi neˈe, ma noaˈa kira kasi saiana na alaˈanga kamu ki, kike baˈa fia fasi kamu boleboleˈa. 24 Bore ma diˈia na ngwae ki taˈifau neˈe kira fiku faˈarongo ˈani fatalana God, ma ta ngwae abu faˈamamana ka ruˈu maˈi, nia ke baˈa saiana nia toˈo ana taˈangaˈa ki. Ma sulia na tae neˈe nia rongoa, nia ka saiana logo neˈe God ke baˈa matalangaˈinia, 25 ma nia ke baˈa faˈataˈinia na manataˈanga ago nia ki, ma ka abula faˈasia na ru neˈeri ki, ma nia ka bobo uruuru ˈuana foˈosilana God, ma ka fata ˈuri, “Mamana liu, God tua faˈi kamu.”

Na foˈongaˈa leˈa

26 Ngwaefuta nau kina, ana kaidaˈi neˈe kamu fiku maˈi fuana foˈongaˈa, muke sasi ˈuri: Taˈi ngwae ka ngu baˈatafea God, ma ta ngwae laˈu ke faˈamanata, ma ta ngwae laˈu ke faˈarongo ˈani ru neˈe God faˈataˈinia fuana, ma ta ngwae laˈu ke fata ˈani alaˈanga neˈe noaˈa nia kasi saiana, ma ta ngwae logo ke fada na alaˈanga neˈeri. Aia, na ru kira sasia ki taˈifau goˈo neˈe ru fuana kwaiˈafilana na ngwae faˈamamana ki taˈifau. 27 Ma diˈia ti ngwae kira fata ˈani alaˈanga matamata ki neˈe noaˈa kira kasi saiana, ˈunaˈeri bolo faˈinia ro ngwae goˈo nama ta uulu ngwae neˈe kike alaˈa. Ma kira ka alaˈa ana kaidaˈi matamata ki. Ma ta ngwae ke fada nama na alaˈanga neˈeri ki. 28 Ma diˈia noaˈa ta ngwae kasi saiana fadalana na alaˈanga neˈeri ki, ˈirai noaˈa ta ngwae kasi fata ˈani alaˈanga matamata neˈe noaˈa kira kasi saiana ki. Na ngwae neˈe kira saiana alaˈanga ˈunaˈeri ki, kike aroaro goˈo ˈada, ma kike alaˈa goˈo ada saena manatada faˈinia God.

29 Ka ˈunaˈeri logo, na ngwae neˈe kira faˈarongo ˈania fatalana God ki, nia bolo fuana ro ngwae nama ta uulu ngwae goˈo neˈe kike alaˈa. Ma na ngwae ki taˈifau kira ka fafarongo leˈa sulia. 30 Bore ma diˈia ta ngwae fata ˈani fatalana God, ma ta ngwae laˈu neˈe tua ˈi neˈeri, ma God ka faˈataˈinia ta ru fuana, nia leˈa fuana ta ngwae neˈe ka eta fata ka noto ˈana, sui mala ka kwate ngwae baera ka alaˈa. 31 ˈUnaˈeri neˈe ngwae ki taˈifau neˈe kira fata ˈania fatalana God kike kwatea masikwaˈanga fuada taˈifau fuana fataˈa. Muke sasi ˈunaˈeri ˈiri muke faˈamanata kamu kwailiu faˈinia radulamuˈa. 32 Ma ta ngwae neˈe faˈarongo ˈania na fatalana God, nia ka dau fafia alaˈanga nia. 33 Sulia God nia oga kuke sasi saoraˈi ana ru ki, ma kulu ka tua ˈani aroaroˈanga.

Na falafala ana foˈongaˈa fuana ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana ana fanoa ki taˈifau 34 nia ˈuri: Ana kaidaˈi kamu fiku fuana foˈongaˈa, noaˈa kamu kasi alaˈania na kini ki kira ka fata, bore ma kira ka tua aroaro goˈo ˈada. Nia diˈia na taki kami ngwae Jiu ki saea, neˈe kini ki kira ka roˈosulia na fatalana araˈi kira ki. 35 Diˈia ta kini oga saefilolana ta ru, nia ka saefiloa araˈi nia ana kaidaˈi kera tua ˈi luma kera, osiˈana ru ni ˈekeˈa fuana na kini ka fata ana kaidaˈi ngwae ki kira fiku fuana foˈongaˈa.

36 ˈUri ma kamu ngwae Korint ki kamu fia fasi kamu talingaˈi liu naˈa? Na fatalana God noaˈa kasi ˈita maˈi faˈasi kamu. Ma noaˈa laˈu taˈifili kamu goˈo neˈe God kwatea na fatalana fuamuˈa. 37 Ma diˈia ta ngwae amuˈa ka fia nia toˈo ana na kwateˈa faˈasia na Anoˈi ru Abu, nama nia ta ngwae fuana faˈarongoˈa ˈania fatalana God, leˈa fuana nia ka saiana nau ku keresia na alaˈanga totongaˈi na Aofia. 38 Ma diˈia na ngwae ˈunaˈeri noaˈa kasi roˈosulia ru neˈe ki, ˈirai noaˈa kamu kasi fafarongoa na tae neˈe nia saea.

39 Nia neˈe, ngwaefuta nau kina, leˈa fuana muke sasi ˈuana faˈarongoa ˈani fatalana God. Ma noaˈa kamu kasi luia na ngwae neˈe kira oga fataˈa ˈani alaˈanga matamata neˈe noaˈa kira kasi saiana. 40 Ma nia leˈa fuana na foˈongaˈa kamu ka saoraˈi faˈinia na aroaroˈanga.

Na tataˡelana sa Jesus Christ faˡasia na maeˡa

15 Aia, ngwaefuta nau kina, ana kaidaˡi neˡe, nau
ku oga muke manata toˡona na Faˡarongoˡa Leˡa
ba nau ku faˡarongo ˡani fuamuˡa ma muke uu ngasi
ana. 2 Diˡia na faˡamamanaˡanga kamu ngasi ana
Faˡarongoˡa Leˡa niniˡa nau ku faˡarongo ˡania fua-
muˡa, muke toˡo ana mauriˡa firi. Bore ma diˡia kamu
kasi dau ngasi ana Faˡarongoˡa Leˡa neˡeri, ˡirai na faˡa-
mamanaˡanga kamu ru ˡoˡo goˡo ˡana.
3 Nau ku faˡamanata naˡa ˡani fuamuˡa, na ru doe ka
tasa liu neˡe kira faˡamanata nau ˡani ki neˡe ˡuri:
Sa Jesus Christ nia mae naˡa fuana lafulana na abula
taˡangaˡa kia ki, diˡia ba na Kerekereˡa Abu ba saea.
4 Ma kira kwaiatoa niaˡa, ma God ka taˡe nia ˡuana
mauriˡa ana uula asoa, diˡia na Kerekereˡa Abu ba
saea.
5 Ma nia ka faˡataˡi fuana sa Peter, ma sui fuana ak-
wala ma ro ngwae lifurongo ki.
6 Sui ana taˡi kaidaˡi laˡu, nia ka faˡataˡi fuana ˡorolana
500 fafarongo nia ki.
Ma ˡorolada kika mauri goˡo ˡada ˡua saena magalia
neˡe, bore ˡana ta bali ada kira mae naˡa.
7 Sui, nia ka faˡataˡi fuana sa James, ma ˡi buri ˡana nia
ka faˡataˡi laˡu fuana na ngwae ni lifurongo ki taˡifau.

8 Ma ˡi buri, nia ka faˡataˡi logo fuaku neˡe nau ku
diˡia ta ngela neˡe nia futa ana kaidaˡi rora. 9 Osiˡana
nauˡa noaˡa laˡu ta ngwae talingaˡi liu ana ngwae li-
furongo ki, ma noaˡa naisi bolo fuana saelaku ˡania na
lifurongo, sulia nau ku faˡakaisia naˡa na ngwae faˡa-
mamana God ki. 10 Ma sui bore ˡana nau ku ˡunaˡeri,
nau naˡa neˡe ta ngwae lifurongo, sulia God neˡe fili
nau sulia na kwaiˡofeˡanga nia. Ma na kwaiˡofeˡanga
nia noaˡa nia ˡiri manisuiˡa ana, sulia nau ku rao ngasi
ka tasa liufia na lifurongo matamata ki. Aia, noaˡa laˡu
nauˡa talaku neˡe nau ku rao, osiˡana God kwaiˡofe
aku, ma ka ˡafi nau fasi ˡiri nau ku rao fuana. 11 Ma ka-
mi ngwae lifurongo ki taˡifau, mika faˡarongo ˡani taˡi
Faˡarongoˡa Leˡa goˡo. Ma nia neˡe na ru neˡe kamu
faˡamamana naˡa ana.

Sulia na tataˡelaka faˡasia maeˡa

12 Aia, kami ka faˡamanata kamu ˡania neˡe God taˡea
naˡa sa Jesus Christ faˡasia na maeˡa. Ma faˡuta neˡe ti
ai amuˡa ka saea God noaˡa kasi baˡa taˡea laˡu na ng-
wae neˡe mae naˡa ki? 13 Diˡia nia ˡafitaˡi God ka taˡea
na ngwae neˡe kira mae ki, ˡirai sa Jesus Christ logo
noaˡa kasi tataˡe naˡa. 14 Ma diˡia sa Jesus Christ noaˡa
kasi tataˡe naˡa faˡasia na maeˡa, na faˡamanataˡanga
kaimili nia ru ˡoˡo goˡo, ma na faˡamamanaˡanga kamu
ru ˡoˡo logo. 15 Ma noaˡa laˡu na ru neˡeri goˡo ˡana, su-
lia diˡia sa Jesus Christ noaˡa kasi tataˡe naˡa, na alaˡan-
ga kaimili sulia God nia ˡoso goˡo ˡana, sulia kami
faˡarongo ˡania neˡe God taˡea sa Jesus Christ faˡasia
na maeˡa. Bore ma diˡia God kasi taˡea na ngwae neˡe
kira mae ki, nia noaˡa kasi taˡea logo sa Jesus Christ.
16 Sulia diˡia noaˡa nia kasi talangwaraˡu fuana ngwae
mae ki kira ka tataˡe laˡu, tama sa Jesus Christ noaˡa
kasi tataˡe logo faˡasia na maeˡa naˡa. 17 Ma diˡia God
kasi taˡea sa Jesus Christ, tama faˡamamanaˡanga kau-
mulu ru ˡoˡo, ma muke baˡa ngalia naˡa kwaˡikwaˡinga
sulia na abula taˡangaˡa kamu ki. 18 Ma ka ˡunaˡeri lo-
go, na ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus
Christ ma kira ka mae naˡa, kira kasi toˡo ana mauriˡa
firi. 19 Ma diˡia na ru leˡa ki ana sa Jesus Christ tua aku-
lu ana kaidaˡi kulu tua goˡo saena magalia neˡe ma
noaˡa laˡu ˡi langi, kulu bolo fuana kuke kwaimanatai
ka tasa liufia ngwae ki taˡifau.
20 Bore ma kulu sai leˡa ana God taˡea mamana naˡa
sa Jesus Christ faˡasia na maeˡa. Nia neˡe, kulu ka sai
logo ana God ke baˡa taˡe kia neˡe kuka faˡamamana
kaidaˡi kulu mae. 21 Na ngwae ki taˡifau kira mae, os-
iˡana na taˡi ngwae sa Adam. Ma ka ˡunaˡeri logo, God
ke baˡa taˡe kulu osiˡana taˡi ngwae sa Christ. 22 Na ng-
wae ki taˡifau kira mae, osiˡana kulu ana kwalafa sa
Adam neˡe na ngwae etaeta. Ma ka ˡunaˡeri logo, God
ke baˡa taˡe kulu taˡifau ˡuana mauriˡa, osiˡana kulu tua
ratai ana sa Jesus Christ. 23 God taˡea sa Christ ˡi naˡo.
Ma kuluˡa na ngwae sa Christ ki, God ke baˡa taˡe kulu
ana kaidaˡi sa Jesus Christ ke oli maˡi. 24 Ma buri ˡana,
faˡi asoa ˡisi ke dao maˡi. Sa Jesus Christ ke baˡa
malangisia na malimae nia ki neˡe kira ˡinotoˡa, ma ki-
ra ka toˡo ana ngasingasi ˡanga, ma nia ke baˡa kwatea
naˡa ˡInotoˡanga nia fuana Maˡa nia God. 25 Sulia sa Je-
sus Christ ke ˡinotoˡa leleka ka dao ana kaidaˡi God ke
liufia na malimae sa Jesus Christ ki taˡifau, ma ka aluda
fuana kika kwairoˡoi ana sa Jesus Christ. 26 Ma na mali-
mae ˡisi neˡe God ke malangisia naˡa neˡe maeˡa. 27 Su-
lia na Kerekereˡa Abu ba saea, “God ka alua naˡa ru ki
taˡifau olofana ngasingasiˡanga nia.” Bore ma kulu sa-
iana God kasi alu nia talana ˡi olofana ngasingasiˡanga
sa Jesus Christ, sulia God alua naˡa ru ki taˡifau ˡi olo-
fana ngasingasiˡanga sa Jesus Christ. 28 Ma ˡi buri ˡana
ru ki taˡifau tua naˡa ˡi olofana ˡinotoˡanga sa Christ na
Ngela God, niaˡa talana logo ke baˡa alu nia talana olo-
fana God neˡe alua naˡa ru ki taˡifau ˡi olofana sa
Christ. Ma ana kaidaˡi neˡeri, God ke baˡa ˡinotoˡa fafia
ru ki taˡifau.
29 Aia, ti ngwae kira siuabu fuana na ngwae neˡe kira
mae naˡa ki. Kira siuabu ˡunaˡeri, sulia kira sai leˡa ana
God ke baˡa taˡea naˡa ngwae neˡe kira mae ki. Diˡia
God kasi totolia taˡelana na ngwae neˡe kira mae ki,
faˡuta neˡe kira ka siuabu ˡunaˡeri? 30 Aia, ma kaimili li-
furongo ki logo, sui bore ˡana ru ˡoro ki ka sasi fuana
saungilaimili, kami fatataloˡania sa Christ. Diˡia noaˡa
kami kasi saiana God ke baˡa taˡe kia, ˡafitaˡi kami ka
maˡudi fuana sasilana na raoˡa neˡeri. 31 Ngwaefuta
nau kina ˡae, nia mamana liu, ana faˡi asoa ki taˡifau
goˡo, ru ki sasi fuana saungilaku. Nia mamana liu logo,
nau ku saeleˡa sulia na faˡamamanaˡanga kamu ki ana
sa Jesus Christ na Aofia kia. 32 Nau ku dao toˡona ˡafi-
taˡiˡanga doe liu ˡi neˡe ˡi Efesus, sulia na malimae nau
ki kira diˡia kui kwasi ki, ma kira ka oga saungilaku.
Diˡia nau kusi fitoˡo ana God neˡe taˡea ngwae ki faˡa-
sia na maeˡa, noaˡa nau kusi maˡudi goˡo fuana daoˡa

toˡona ˡafitaˡiˡanga ˡunaˡeri. Ma diˡia God kasi taˡea ngwae ki faˡasia na maeˡa, leˡa fuakulu kuke roˡo sulia na alaˡanga ba ˡuri,
“Kuke fanga doe, ma kuke kwau doe naˡa ˡakulu, sulia noaˡa kasi tau kuke baˡa mae.”

33 Aia, noaˡa kamu kasi faˡamamana ana ru ˡosoˡoso
ki. Diˡia kamu leka fiku faˡinia na ngwae taˡa ki, kamu
ke diˡida logo. 34 Muke manata saga, ma muke abula
faˡasia na abula taˡangaˡa kamu ki. Sulia nau ku saiana
ti ai amuˡa noaˡa kira kasi sai ˡua ana God, muke ˡeke
osiˡana ru neˡeri.

Na nonika ke baˡa faolu ana kaidaˡi God ke taˡe kulu

35 Aia, sali ta ngwae saefiloa ka ˡuri, “ˡUri ma God ka
taˡe faˡuta ana ngwae mae? Ma na noni ru faˡuta neˡe
kike baˡa toˡo ana?” 36 Aia, na olisiˡanga nau ˡuri: Na
saefiloˡa neˡe boleboleˡa liu. Manata sulia na maga ru
neˡe ˡoko fasia. ˡOko ˡili fafia, ma buri ˡana na maga ru
ka masubu maˡi. Ma na kwaiatolana noniˡi ru neˡe ˡunaˡeri logo. 37 Ma na ru neˡe ˡoko fasia neˡe nia na maga ru nama ˡana. Sali magana ta koli nama ta ru lala
ˡana, bore ma kulu sai leˡa ana neˡe nia ˡiri alua ˡua ta
noniˡi ˡai mamana. 38 Bore ma kaidaˡi nia bulao, God ka
fiˡi kwatea maga ru neˡeri ka toˡo ana noniˡi ru nia oga.
Ma God ka oga fuana ˡai toˡotoˡo ki ka saka maˡi faˡasi
maga ru toˡotoˡo ki.
39 Ma ka ˡunaˡeri logo ana noni ki neˡe God saungaˡinida, sulia kira noaˡa kasi bolo taˡifau. Na ngwae ki,
ma na gwata ki, ma na noˡo ki, ma na iˡa ki, nonida
matamata kwailiu taˡifau goˡo.
40 Ma God ka saungaˡinia na ru ˡoro ki saena magalia
neˡe ma na mamanga logo. Ma na ru neˡeri ki, nia
saungaˡinida kika lia leˡa taˡifau goˡo. Ma ru nia saungaˡinida ana mamanga, kira toˡo ana kwangaˡa matamata faˡasia na ru ki saena magalia neˡe. 41 Sulia na
sina toˡo logo ana kwangaˡa nia talana, ma na
madamo ka toˡo logo ana ta kwangaˡa. Ma na bulubulu ki ka toˡo ana kwangaˡa kira ka matamata logo ˡana.
42 Ma ka ˡunaˡeri logo ana kaidaˡi God ke baˡa taˡea
na ngwae neˡe kira mae ki. Ana kaidaˡi ta ngwae ka
mae, kira kwaiatoa naˡa nonina, ma nia ke baˡa fura.
Ma ana kaidaˡi God ke baˡa taˡea, na noni faolu nia ke
tua tua firi. 43 Ma ana kaidaˡi kira kwaiatoa ta noni saena ano, nia noaˡa kasi lia leˡa ma kasi ngasingasiˡa.
Bore ma ana kaidaˡi God ke baˡa taˡea, nia ke rokisi
fasi ˡiri na noni neˡe ke lia leˡa ma ke ngasingasiˡa.
44 Ma na nonika neˡe kira alua saena ano, nia naˡa neˡe
noni ana magalia neˡe. Ma kaidaˡi God ke baˡa taˡe kulu, kuke baˡa toˡo ana noni faolu ki neˡe totolia fuana
tuaˡa ˡi langi. Sulia diˡia kulu ka toˡo ana nonika neˡe
totolia fuana tuaˡa saena magalia, kuke baˡa toˡo logo
ana nonika neˡe totolia fuana tuaˡa ˡi langi. 45 Sulia na
Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri, “God eta saungaˡinia na
ngwae mauri neˡe satana sa Adam.” Aia, ma sa Christ
neˡe kulu saea ˡani “Adam ˡisi,” nia naˡa neˡe Anoˡi ru
neˡe kwatea na mauriˡa faolu. 46 Na noni faolu noaˡa
kasi eta leka maˡi, sulia kulu mauri ˡua saena magalia
sui mala kulu ka fiˡi mauri ˡi langi. 47 ˡUnaˡeri, na etana
Adam, God saungaˡinia ˡani na ano saena magalia. Ma
na ruana Adam, ka leka maˡi faˡasia ˡi langi. 48 Ma na
ngwae neˡe kira tua saena magalia ki, kira toˡo ana
noni neˡe diˡia sa Adam ba God saungaˡinia ˡani ano
saena magalia. Ma na ngwae neˡe kira tua ˡi langi ki,
kira toˡo ana noni neˡe diˡia sa Christ neˡe nia leka maˡi
faˡasia ˡi langi. 49 Ana kaidaˡi neˡe, na nonika diˡia na
nonina sa Adam ba God saungaˡinia ˡani ano. Bore ma,
na noni faolu kia ki ke baˡa diˡia na nonina sa Christ
neˡe nia leka maˡi faˡasia ˡi langi.
50 Aia, ngwaefuta nau kina ˡae, nonika neˡe toˡo ana
fasi faˡinia ˡabu saena magalia neˡe, ma nia noaˡa kasi
totolia fuana ruˡungaˡa saena ˡInotoˡanga God. Ma na
nonika neˡe saiana maeˡa, nia ˡafitaˡi ka toˡo ana mauriˡa firi.
51 Aia, muke fafarongo basi fuana na alaˡanga nau,
sulia nau ku faˡarongo ˡani ru ago. Ti ngwae neˡe kira
faˡamamana, noaˡa kira kasi baˡa mae. Bore ma God
ke baˡa rokisi kulu taˡifau. 52 Ma ru neˡe ke baˡa fuli ˡaliˡali goˡo, diˡia na maˡafu kila kwangaˡanga ana maana
ngwae. Ana kaidaˡi God ke ufia na bungu ka angi ana
faˡi asoa ˡisi fuana magalia neˡe, sui nia fiˡi taˡea na ngwae faˡamamana neˡe kira mae taˡifau naˡa, ma noaˡa
kira kasi mae laˡu. Ma ti ngwae akulu neˡe noaˡa kasi
mae ˡua, God ke baˡa rokisi kulu fasi ˡiri kuke toˡo ana
noniˡi ru faolu ki. 53 Ma na nonika neˡe saiana maeˡa,
God ke baˡa rokisia fasi ˡiri ke maumauri firi. 54 Ana
kaidaˡi God rokisia na nonika ˡunaˡeri ma noaˡa kulu
kasi mae laˡu. Ma nia ka faˡamamana na Kerekereˡa
Abu ba saea,
“God liufia naˡa maeˡa, ma na maeˡa ka funu naˡa! †
55 Na maeˡa noaˡa kasi liufia naˡa.
Ma ka ˡafitaˡi naˡa fuana maeˡa ka kwatea na nonifiiˡa.” ††

56 Fulingana tae neˡe ngwae ki kira ka mae osiˡana kira fulia na taˡangaˡa ki. Ma kika toˡo ana taˡangaˡa sulia kira aburongo ana taki God ki. 57 Aia, kulu baˡatafea
God, sulia na Aofia kia sa Jesus Christ neˡe faˡamauri
kia faˡasia maeˡa.
58 Nia neˡe, ngwaefuta leˡa nau kina ˡae, muke faˡangasia na faˡamamanaˡanga kamu ki ana sa Christ. Ma
muke uu ngasi ana na raoˡa kamu ki fuana na Aofia,
sulia kaumulu saiana raoˡa kamu ki fuana na Aofia
noaˡa kasi ˡoˡo.

Na mani fuana kwaiˡafiˡanga ana ngwae ˡi Judea

16 Aia, nau ku olisia naˡa kerekereˡa kamu ki sulia
na mani ba kamu ukua fuana kwaiˡafilana na
ngwae faˡamamana ki ba kira tua ˡi Judea. Nau ku oga
muke sasia na tae neˡe nau ku saea logo fuana ngwae
faˡamamana ki saena abaˡi kula ˡi Galesia. 2 Ana Sande
ki taˡifau, nia leˡa fuana taˡi taˡi ngwaeˡa amuˡa ka sasi
akaˡu ana tae neˡe nia ke baˡa kwatea, ka bolo faˡinia
tae neˡe nia saiana ka ngalia ana raoˡa nia, ma nia ka
gonia leleka nau ku dao. Diˡia kaumulu sasi ˡunaˡeri,

† *15:54 Aesea 25:8* †† *15:55 Hosea 13:14*

ana kaidaˈi nau ku dao maˈi siaumulu, noaˈa kamu kasi ukua laˈu ti mani, sulia kamu sasi akaˈu taˈifau naˈa.
3 Sui, ana kaidaˈi nau ku dao kwau, kamu ke filia ti ngwae ka ngali kwateˈa kamu ˈuana ˈi Jerusalem. Ma nai baˈa kerekere fuana na ngwae faˈinaˈonaˈo ki ana fikutaˈi ngwae faˈamamana ki ˈi Jerusalem sulia na ngwae ba kamu filida ki kika ngalia na kwateˈa kamu ki. Sui, kira ke ngali kerekereˈa nau faˈinia kwateˈa kamu ma ka leka. 4 Ma diˈia kaumulu oga nai leka logo faˈinida ˈuana ˈi Jerusalem, tama kulu ke fiku lekaˈa ˈakulu.

Lekaˈa sa Paul

5 Nai baˈa leka siaumulu ˈi Korint ana kaidaˈi nau ku liu ana abaˈi kula ˈi Masedonia, osiˈana nau ku manata sulia nai baˈa leka basi ˈuana ˈi Masedonia. 6 Ma ana kaidaˈi nau ku tua naˈa neˈeri faˈi kamu, nai baˈa tua faˈi kamu sulia ti madamo, ma nau ku tua faˈi kamu taka leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe unuˈi gwariˈa ka sui. Ma ana kaidaˈi nau ku liu daofaˈi liu, nia leˈa liu fuana muke kwaiˈafi aku ana lekaˈa nau ˈuana ˈi faˈi neˈe nai baˈa leka ˈuana. 7 Noaˈa nau kusi oga goˈo ˈaku daoˈa toˈomuˈa sulia kaidaˈi tiˈitiˈi goˈo. Ma nau ku oga nau ku tua ka taˈi tau mala faˈi kamu, diˈia na Aofia alaˈania. 8 Nau ku manata nai baˈa tua ˈi neˈe ˈi Efesus leleka ka dao ana faˈi asoa kira saea ˈani Pentekos, sui mala nau ku fiˈi leka. 9 Sui bore ˈana na ngwae ˈoro neˈe malimaeˈa ana FaˈarongoˈaLeˈa, kira tua logo ˈi neˈe, nai baˈa tua ˈi neˈe, osiˈana nia talangwaraˈu fuana nau ku sasia na raoˈa doe fuana na Aofia niniˈari.

10 Kaidaˈi sa Timoti dao kwau siaumulu, muke sasi leˈa fuana, sulia nia neˈe ngwae rao na Aofia diˈia logo nauˈa. 11 Noaˈa kamu kasi manata tiˈitiˈi ˈana sa Timoti. Ma ana kaidaˈi nia ka daofaˈi liu ana lekaˈa nia, muke ˈafia, ma muke faˈataˈinia na alafeˈanga kamu fuana, fasi ˈiri nia ka bolo fuana oliˈa maˈi ˈi neˈe siaku. Sulia nau ku kwaikwaimasi ana sa Timoti faˈinia ti ngwae logo neˈe kira faˈamamana.

12 Aia, sa Apolos na ngwae asina kia, nau ku amasi nia ka dao toˈomuˈa faˈinia ti ngwae asina akulu neˈe kira dao kwau siaumulu. Bore ma nia manata fasi nia kasi leˈa fuana lekaˈa kwau siaumulu ana kaidaˈi neˈe. Ana ta kaidaˈi laˈu, diˈia nia talangwaraˈu fuana, nia ka fiˈi leka kwau siaumulu.

Na alaˈanga ˈisi ki

13 Aia, muke lialia, ma muke uu ngasi ana faˈamamanaˈanga kamu ki. Ma muke falataliˈa, ma muke uu ngasi. 14 Ma ana ru ki taˈifau neˈe kamu sasiˈi, muke faˈataˈinia na alafeˈanga kamu ki.

15 Aia, kaumulu saiana na ngwae etaeta neˈe faˈamamana ˈi safitamulu ˈi Gris, nia neˈe sa Stafanas faˈinia tuaˈa nia. Kira rao ngasingasiˈa taˈifau fuana kwaiˈafilana ngwae God ki. Ngwae asina nau ki, nau ku amasi kamu, 16 fasi ˈiri muke roˈosulia fatalana ngwae diˈia sa Stafanas, ma na tuaˈa nia faˈinia ti ngwae laˈu neˈe kira rao faˈinida.

17 Nau ku saeleˈa liu sulia na daolana sa Stafanas, ma sa Fotunatus, ma sa Akaikus, sulia kira tua faˈi nau taˈifau, sui bore ˈana kamu kasi totolia tuaˈa faˈi nau. 18 Kira faˈasaeleˈa nau diˈia logo kira faˈasaeleˈa kamu. Muke faˈataˈinia na fuˈusi doeˈanga kamu ki fuana ngwae ˈunaˈeri ki.

19 Aia, na ngwae faˈamamana ki saena abaˈi kula ˈi Asia, kira kwatea kwau na fata leˈaleˈa ˈanga kira ki fuamuˈa. Ma sa Akuila ma ˈi Prisila faˈinia sa tai faˈida neˈe kira fiku saena luma kira fuana foˈongaˈa, kira taˈifau goˈo neˈe kira kwatea logo kwau fata leˈaleˈa ˈanga kira ki fuamuˈa. 20 Ma na ngwae neˈe kira faˈamamana ki taˈifau neˈe kira tua ˈi neˈe, kira logo neˈe kira kwatea alaˈanga leˈa leˈa kira ki fuamuˈa.

Aia, ma kamuˈa taˈifau goˈo muke faˈataˈinia alafeˈanga kamu ki fuamuˈa kwailiu, ana kaidaˈi muke lisi kamu ki.

21 Aia, alaˈanga leˈaleˈa nau fuamuˈa niniˈa, nauˈa sa Paul talaku, nau ku keresia kwau naˈa ˈani limaku.

22 Ma diˈia ta ngwae noaˈa kasi alafe fuana na Aofia, nau ku oga God ka kwatea kwaˈikwaˈinga fuana.

Ma nau ku oga liu fasi na Aofia sa Jesus ke oli naˈa maˈi.

23 Nau ku oga na Aofia kia sa Jesus ka kwaiˈofe amuˈa.

24 Ma nauˈa logo, nau ku alafe fuamuˈa osiˈana sa Jesus Christ.

2 Korint

Ti faˈamanata ˈosoˈoso kira saea fasi sa Paul sokea ngwae ˈi Korint ki, duˈungana sa Paul saesaea nia ke leka siada, bore ma nia noaˈa kasi dao. Nia ka kerekere naˈa fuada, ma noaˈa nia kasi leka naˈa. Ma faˈamanata ˈosoˈoso kira saea fasi sa Paul noaˈa kasi mamana goˈo. Ma kira ka saea neˈe nia noaˈa laˈu lifurongo mamana sa Jesus Christ. Na ngwae faˈamanata ˈosoˈoso neˈeri ˈi Korint, kira noaˈa laˈu na ngwae eta faˈamamana ˈi Korint. Sa Paul saeda ˈani, “Ngwae maˈi ili ki.” Ma faˈasia 11:22, kulu saiana neˈe kira ngwae ˈi Jiu ki. Na ngwae faˈamanata ˈosoˈoso neˈeri, kira liu musi kula fuana faˈamanataˈanga. Ma ngwae ki folida fuana faˈamanataˈanga kira.

Na ngwae faˈamanata ˈosoˈoso neˈeri, kira sasi ru ki taˈifau fuana faˈalilana mamanaˈanga sa Paul ˈi Korint, fasi ˈiri kiraˈa talada ngwae ki kike alafafida neˈe kira faˈinaˈonaˈo fuana ngwae ˈi Korint, ma kika ngali mani ˈoro ˈuana faˈamanataˈanga kira.

Saena kerekereˈa neˈe, sa Paul ka olisia sokeˈa ˈoro neˈeri ki. Ma na kerekereˈa neˈe nia alaˈa liu mala sulia sa Paul talana, ma sulia na nonifiiˈanga nia ana nonina, ma manata ˈaberaˈanga nia fuana ngwae God ki. Nia faˈataˈinia neˈe nia rao maˈudi fuana God ˈani maurilana taˈifau.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Raoˈa sa Paul fuana ngwae faˈamamana ki ˈi Korint & 1:1—7:16
Kwate fikuˈa fuana ˈafilana ngwae ki ˈi Jerusalem & 8:1—9:15
Sa Paul na ngwae ni lifurongo mamana & 10:1—13:13

1 Nauˈa sa Paul, ta ngwae lifurongo ana sa Jesus Christ sulia na kwaiogaiˈanga God. Nauˈa faˈinia sa Timoti na ngwae asina kia, keroˈo kerekere kwau fuamuˈa na ngwae God ki neˈe kamu tua saena maˈe fanoa doe ˈi Korint, ma fuana ngwae God ki taˈifau logo neˈe kira tua saena abaˈi kula ˈi Gris.
2 Nau ku foˈo fasi ˈiri God na Maˈa kia ma na Aofia sa Jesus Christ ka kwaiˈofe amuˈa ma ka kwatea na aroaroˈanga fuamuˈa.

Sa Paul baˈatafea God

3 Kulu baˈatafea God na Maˈa sa Jesus Christ na Aofia kia. God neˈe na Maˈa ana kwaimanataiˈanga fuaka, ma nia naˈa neˈe gwalona na kwaigwaleˈanga ki taˈifau. 4 God kwaiˈafi aka, kaidaˈi kulu toˈo ana ˈafitaˈiˈanga ki, fasi ˈiri kuke ˈafia logo ti ngwae neˈe kira dao toˈona na kwalukaela ˈafitaˈiˈanga ki. Kulu bolo fuana ˈafilana ngwae ki, sulia na kwaiˈafiˈanga neˈe God kwatea fuaka. 5 Kulu dao toˈona nonifiiˈanga ˈoro ki, ka diˈia ba sa Jesus Christ nonifii. Bore ma God kwaiˈafi akulu ka doe logo, ka diˈia ba nia kwaiˈafi ana sa Jesus Christ. 6 Kaimili nonifii fasi ˈiri ka ˈafi kamu ma ka faˈamauri kamu. Ana kaidaˈi kaimili nonifii, God ˈafi kaimili, ma kaimili ka ˈafi kamu logo, ma mika faˈangasingasi kamu. ˈUnaˈeri muke bolo fuana mabetauˈa ana kaidaˈi kamu liu ana nonifii ˈanga diˈia logo neˈe kami liu ana. 7 Ma kaimili saiana ru neˈe: Ana kaidaˈi kamu liu ana nonifii ˈanga diˈia logo neˈe kami liu ana, God ke baˈa ˈafi kamu, diˈia logo nia ˈafi kaimili.

Sa Paul dao toˈona ˈafitaˈiˈanga doe saena abaˈi kula ˈi Asia

(Acts 19:23-41)

8 Ngwaefuta kina, kaimili oga muke saiana neˈe ˈafitaˈiˈanga doe neˈe kami dao toˈona kaidaˈi kami tua saena abaˈi kula ˈi Asia. Ana kaidaˈi neˈeri, kaimili fia fasi kami ke mae, sulia na ˈafitaˈiˈanga neˈeri doe ka tasa. 9 Kami fia fasi neˈe maurilamiˈa saena magalia karangi ka sui naˈa. Ma kaimili saiana na ru neˈeri ki fuli fuaimili, ˈiri noaˈa kami kasi fitoˈo ana kaimili talamiˈa, bore ma kami ka fitoˈo ana God lala neˈe saiana taˈelana na ngwae neˈe mae ki. 10 God ka ˈafi kaimili fasi ˈiri kami kasi mae ana ˈafitaˈiˈanga neˈeri ki. Ma nia ke baˈa kwaiˈafi aimili logo fasi ˈiri na malimae kaimili ki noaˈa kasi bolo fuana saungilaimili. Kaimili ka fitoˈo ana nia ke baˈa kwaiˈafi aimili ˈunaˈeri, 11 ana kaidaˈi kamu ˈafi kaimili ˈani na foˈongaˈa kamu ki. Nia neˈe, God ke baˈa kwaiˈafi aimili sulia neˈe ngwae ki kira foˈo ˈunaˈeri fuaimili ana kaidaˈi ˈoro ki. Nia neˈe, na ngwae ˈoro ki kira ka baˈatafea God sulia na kwaiˈafiˈanga nia fuaimili.

Sa Paul noaˈa liu ka talaˈi rora ana ngwae ˈi Korint ki †

12 Ngwaefuta kina, kami manata baˈalafe osiˈana kami sai leˈa ana abulaˈanga kami fuana na ngwae ki taˈifau leˈa ma ka mamana, ma ka tasa fuamuˈa. Na abu-

† *Ti malimae ana sa Paul, kira saea fasi sa Paul sokea ngwae ˈi Korint ki duˈungana sa Paul saesaea nia ke leka siada ma nia noaˈa kasi dao. Nia ka kerekere naˈa fuada ru fuila nia ke leka nama. Ma kira ka ˈuri, “Ngwae neˈe sa Paul fatalana kasi mamana goˈo.” Ma kira ka saea neˈe nia noaˈa laˈu lifurongo mamana sa Jesus Christ.*

laˡanga kami ka ˡunaˡeri noaˡa laˡu sulia na liatoˡo ana ngwae ki, bore ma sulia na kwaiˡafiˡanga God fuaimili.
13-14 Na kerekereˡa nau ki fuamuˡa, kira talangwaraˡu fuana malingaˡilani. Bore ma noaˡa kamu kasi sai leˡa amiˡa ana kaidaˡi neˡe. Ma nau ku oga kamu ke baˡa sai leˡa aimili, ˡiri ana faˡi asoa na Aofia sa Jesus ka oli maˡi, muke baˡa saeleˡa faˡi kami, diˡia logo neˡe kaimili saeleˡa faˡi kamu.
15 Ma sulia nau ku sai leˡa ana neˡe kuke baˡa saesaeleˡa fuana lisilakulu kwai liu, nau ku naia ˡuana daoˡa toˡomuˡa ana ruana kaidaˡi, ˡiri nau ku kwaiˡafi amuˡa. 16 ˡI naˡo nau ku fia fasi ana kaidaˡi nai leka ˡuana ˡi Masedonia, nai baˡa liu kwau siaumulu. Ma ana kaidaˡi nau ku oli maˡi nai baˡa liu logo siaumulu, fasi ˡiri muke kwaiˡafi aku ana lekalaku ˡuana abaˡi kula ˡi Judea. 17 Sui bore ˡana nau ku naia daoˡa ro ru fuamuˡa ˡunaˡeri, nau noaˡa kusi dao naˡa toˡomuˡa. Kamu kasi fia fasi neˡe manataku rokisi kwai liu ana kaidaˡi ˡoro ki duˡungana nau noaˡa kusi dao siaumulu. Nau noaˡa kusi diˡia ngwae ana magalia neˡe kira fata ˡuri, “ˡIu, nai baˡa sasi ˡuira,” ma buri ˡana kira ka fata lala ˡuri, “Nau noaˡa naisi sasi goˡo ˡuira.” 18 Na fatalaku mamana diˡia logo na fatalana God neˡe mamana 19 sulia manataku diˡia logo manatana sa Jesus Christ na Ngela God neˡe kaimili sa Silas faˡinia sa Timoti kami fatataloˡania fuamuˡa. Ma manatana sa Jesus noaˡa kasi rokisi kwai liu ana kaidaˡi ˡoro ki. Bore ma nia naˡa neˡe ngwae neˡe saea, “ˡIu, nai baˡa sasi ˡuira,” ma nia ka sasi ˡunaˡeri. 20 God faˡa aliˡafua na fata alangaˡinga nia ki taˡifau ˡani sa Jesus Christ. Ma kulu alafafia neˡe sa Christ faˡa aliˡafua na fata alangaˡinga God. ˡUnaˡeri kuka baˡatafea God. 21 Ma God kwatea ma kaimili faˡi kamuˡa logo, kulu ka tua ratai faˡinia sa Jesus Christ. Ma God logo neˡe fili kia, 22 ma ka alua na toto akulu fuana ngwae nia ki ˡani Anoˡi ru Abu. Nia kwatea na Anoˡi ru Abu fuaka ˡuana tuaˡa saena mangoka, fasi ˡiri kuka sai logo ana God ke baˡa kwatea na ru leˡa ˡoro ki fuaka.
23 Aia, God saiana na alaˡanga nau ki mamana liu. Noaˡa naisi leka kwau ˡi naˡo siamuˡa ˡi Korint duˡungana noaˡa naisi oga balufilamuˡa fuana na ru ba kamu sasiˡi ki. 24 Noaˡa kami kasi oga neˡe mike gwaungaˡi fafi kamu ˡani suˡumaˡilamuˡa ana tae ki neˡe kamu faˡamamana ani. Sulia kami saiana na faˡamamanaˡanga kamu ana sa Jesus niˡi ngasingasiˡa naˡa. Bore ma kami oga mike kwaiˡafi amuˡa, ˡiri muke saeleˡa.

2 Kaidaˡi ba sui nau ku dao siamuˡa, nau ku balufi kamu, ma nau ku faˡaliadila kamu. Duˡungana tae ba noaˡa naisi leka goˡo kwau siaumulu laˡu, osiˡana noaˡa naisi oga faˡaliadilalamuˡa laˡu. 2 Fuila kamu ke faˡasaeleˡa nau. Ma diˡia nau ku faˡaliadila kamu, tama sa tai mo neˡe ka faˡasaeleˡa nau? Noaˡa goˡo ta ngwae, sulia nau ku kwate kamu ka kwaimanatai.
3 Duˡungana ru neˡe, noaˡa naisi leka kwau siaumulu, bore ma nau ku kerekere † kwau fuaumulu fuana faˡasagalana ti ai amuˡa. Ma kaidaˡi nai baˡa dao kwau siamuˡa, kamu kasi faˡaliadila nau ˡani ru baera. Kamu na ngwae neˡe nau ku oga muke faˡasaeleˡa nau. Sulia nau ku saiana diˡia nau ku saeleˡa, tama kamu taˡifau muke saeleˡa logo. 4 Kaidaˡi ba nau ku kerekere kwau fuamuˡa, nau ku kwaimanatai liu, ma na kafo ˡi maaku ki ka afe sulia nau ku angi. Noaˡa nau kusi kerekere kwau fuamuˡa fasi ˡiri muke liadila, bore ma nau ku kerekere kwau ˡiri muke saiana na alafeˡanga doe nau fuamuˡa taˡifau.

Na rufuanatalana na ngwae abula taˡa

5 Aia, ma fuana na ngwae neˡe abula taˡa ma ka etangia liadilaˡanga neˡe safitakulu. Nia faˡaliadila nau, bore ma nia ka faˡaliadila kamu ka tasa. Na liadilaˡanga baera nia sui naˡa, osiˡana 6 ˡorolamuˡa kamu kwatea kwaˡikwaˡinga fuana ngwae baera, ma ka bolo naˡa. 7 Ma ana kaidaˡi neˡe, leˡa fuana muke rufuanata naˡa ana, ma muke fata kwairaduˡa fuana, ˡasu nia kata kwaimanatai liu, ma ka oli faˡi buri. 8 Nia neˡe, nau ku gani kamu fasi ˡiri muke faˡataˡinia fuana neˡe kamu alafe mamana fuana. 9 Duˡungana tae ba nau ku kerekere kwau ˡi naˡo sulia nau ku oga nai ili kamu, ˡiri nau ku dao toˡona diˡia muke roˡosulia na alaˡanga totongaˡi nau ki taˡifau. 10 Ma kaidaˡi kamu rufuanata ana ngwae baera, nauˡa bore nau ku rufuanata logo ana. Ma nau ku rufuanata ana ka sui naˡa ngwae ba fulia ru taˡa fuaku. Sa Christ saiana neˡe nau ku rufuanata ana, ˡiri nau ku ˡafi kamu ˡani tua fikua leˡa. 11 Ma nau ku oga nai rufuanata ana, ˡasu sa Saetan kata liufi kulu. Sulia kulu saiana nia oga ka sasia ˡafitaˡiˡanga ki akulu.

Kaidaˡi sa Paul tua ˡi Troas nia manata ˡabera sulia ngwae ˡi Korint ki

12 Aia, ana kaidaˡi nau ku dao ˡi Troas †† ˡuana faˡataloˡa ˡani Faˡarongoˡa Leˡa sulia sa Jesus Christ, nau ku dao toˡona na Aofia nia kwate ka talangwaraˡu fuaimili ˡiri kami ka rao ˡi neˡeri. 13 Sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, nau ku manata ˡabera doe liu ˡuamuˡa, sulia noaˡa naisi dao toˡona ngwaefuta kia sa Titus, ngwae ba ngali alaˡanga suli kamu. Nia neˡe kwate ma nau ku fata ni oli oliˡa fuana ngwae ki ˡi Troas, ma nau ku leka naˡa ˡaku ˡuana ˡi Masedonia fuana daoˡa toˡona sa Titus.

Na raoˡa sa Paul

14 Aia, nau ku baˡatafea God sulia nia kwatea kulu ka tua ratai faˡinia sa Christ. Ana kaidaˡi ki taˡifau, sa Christ talaˡi kia saena kwaikwailiufiˡanga nia ˡi naˡona

† *Tae neˡe sa Paul ka saea ˡi neˡe ma ana 7:5-16 kwate ma kulu saiana ti ngwae faˡamamana kira fulia ru taˡa liu ki. Sali sa Paul alaˡa sulia ta ngwae faˡamamana nia fata faˡalia sa Paul maana fikutaˡi ngwae taˡifau. Nia fata ˡuri, “Sa Paul nia noaˡa laˡu lifurongo mamana sulia alaˡa lana noaˡa kasi mamana.” ˡUnaˡeri ba lekaˡa baera (2:1) ka faˡanonifiiˡa liu naˡa. Ma kulu ka lisia ana 2:5-10 na ngwae neˡeri fata faˡali liua naˡa sa Paul talana. Sa Paul nia ka kwatea sa Titus faˡinia ta kerekereˡa, ma ka saea ngwae faˡamamana ki kike balufia na ngwae neˡeri. Ana 2:5-11 kulu lisia neˡe kira balufia ngwae neˡeri.* †† *2:12 Acts 20:1*

ngwae ki taˡifau. Ma God ka kwate kulu ka fata taloˡania na faˡarongoˡa sulia sa Jesus Christ ana fanoa ki taˡifau. Ma na faˡarongoˡa neˡeri, nia diˡia ta ru moko leˡa neˡe leka ˡuana kula ki taˡifau. 15-16 Kaidaˡi kulu faˡarongo ˡunaˡeri sulia sa Jesus Christ, kulu kwate ma God ka saeleˡa. Ma kulu kwatea na ˡai moko leˡa ana na Faˡarongoˡa Leˡa ka liufia saena fanoa ki taˡifau. Ma na ngwae neˡe kira ka toˡo ana mauriˡa firi, na Faˡarongoˡa Leˡa diˡia na ru moko leˡa neˡe ngalia maˡi na mauriˡa firi fuada. Ma na ngwae neˡe kira ngalia kwaˡikwaˡinga faˡasia God, na Faˡarongoˡa Leˡa diˡia na ru moko taˡa neˡe saungida kika mae.

Aia, nia lia diˡia noaˡa ta ngwae kasi bolo fuana faˡataloˡa ˡani Faˡarongoˡa neˡe. 17 Ma noaˡa kaimili kasi diˡia na ngwae ˡoro neˡe kira faˡarongo ˡani na fatalana God fasi ˡiri kira ke toda ˡani mani. Bore ma kaimili faˡatalo ˡania na Faˡarongoˡa Leˡa, sulia God nia arabaˡe kaimili. Kami ka saea na ru mamana ki ˡani ngasingasiˡa sa Jesus Christ. God saiana na ru ki taˡifau neˡe kami sasiˡi.

Na fau alangaˡinga faolu ana Anoˡi ru Abu

3 Kaidaˡi kami ka alaˡa sulia na raoˡa kami ˡunaˡeri, noaˡa kamu kasi fia fasi kami ka lafe. Kaimili noaˡa ˡiri boˡoboˡo ˡuana ti ngwae matamata neˡe kike kerekere suli kaimili fasi ˡiri kamuˡa ka sai amiˡa neˡe ngwae rao God ki. Ma kaimili noaˡa ˡiri boˡoboˡo ˡuamulu fuana kerekereˡa suli kami fuana ti ngwae matamata, fasi ˡiri kike sai aimili neˡe kami ngwae rao God ki. Ti ngwae matamata kira sasi ˡunaˡeri, bore ma kaimili noaˡa. 2 Kamuˡa naˡa neˡe diˡia na kerekereˡa ˡunaˡeri, osiˡana na faˡamamanaˡanga kamu faˡataˡinia neˡe kaimili lifurongo mamana ki. Kaimili faˡinia na ngwae ki taˡifau kaimili saiana ru neˡeri. 3 Ma na faˡamamanaˡanga kamu neˡe diˡia na kerekereˡa neˡe faˡataˡinia kaimili na lifurongo ki, ma sa Jesus Christ neˡe keresia ru neˡeri, ma ka kwatea fuaimili. Ma nia noaˡa kasi keresia ˡani kafo goa fuana kerekereˡa, bore ma nia keresia lala ˡani Anoˡi ru mauri God. Ma nia kasi kerekere ˡi fafona ta fau diˡia na taki ki neˡe God kwatea fuana sa Moses, bore ma nia kerekere saena maurilakulu.

4 Kaimili faˡamamana daofaˡi liu na ru neˡeri ki nia mamana, duˡungana kaimili fitoˡo ana God neˡe ˡafilamiˡa osiˡana sa Christ. 5 Noaˡa kaimili kasi saea neˡe kaimili bolo fuana raoˡa neˡeri osiˡana na sai ˡi ruˡanga kaimili ki. Bore ma God neˡe kwatea na ngwaludaˡanga fuaimili ˡuana raoˡa fuana. 6 God naˡa neˡe kwaiˡafi aimili, fasi ˡiri mika bolo ˡuana faˡamanataˡanga sulia na fau alangaˡinga faolu nia. Ma na fau alangaˡinga faolu neˡeri, noaˡa laˡu na ru ana taki sa Moses keresiˡi ki, bore ma nia na ru ana Anoˡi ru Abu. Sulia na taki ki kwatea maeˡa, bore ma na Anoˡi ru Abu kwatea mauriˡa firi.

7 Ma ˡi naˡo maˡi, ana kaidaˡi God keresia na taki ki fafona na reba fau ki, na madakolana God nia ngwasinasina kalikalia sa Moses. Ma na maana sa Moses ka ngwasinasina sulia na madakolana God, ma ka rara ˡafia maana ngwae Jiu ki, ma nia ˡafitaˡi kira ka lia ˡuana na maana sa Moses, sui bore ˡana na ngwasinasinalana maana sa Moses ka koso naˡa faˡasi ngwasinasinaˡanga. Aia diˡia na taki neˡe kwatea maeˡa ka dao ˡani ˡinotoˡanga ˡunaˡeri, 8 tama na ˡinotoˡanga ana raolana Anoˡi ru Abu nia doe ka tasa. 9 Ma diˡia na fau alangaˡinga ana taki ki neˡe kwatea kwai matalangaˡinga nia ˡinotoˡa, tama na fau alangaˡinga faolu neˡe kwatea kulu ka saga ˡi maana God, nia ˡinotoˡa ka tasa. 10 Ma ana kaidaˡi neˡe, na ˡinotoˡanga ana fau alangaˡinga ana taki ki nia diˡia ta ru ˡoˡo goˡo, sulia na fau alangaˡinga faolu neˡe ˡinotoˡa ka tasa. 11 Na ˡinotoˡanga na fau alangaˡinga ana taki ki, nia koso naˡa. Bore ma ˡinotoˡanga na fau alangaˡinga faolu neˡe tua tua firi.

12 Ma sulia kulu sai leˡa ana na fau alangaˡinga faolu, nia neˡe kwate ma noaˡa kami kasi maˡu ˡuana faˡataloˡa fuamuˡa. 13 Noaˡa kami kasi diˡia sa Moses ba alua ˡaba lauˡua fafia na maana, ˡiri na ngwae Jiu ki noaˡa kira kasi lisia na ngwasinasinaˡanga ba ˡi maana nia koso naˡa faˡasia ngwasinasinaˡanga. 14 Ma ˡi naˡo maˡi, na manatada ngwae Jiu ki kira ngasi. Ma ana kaidaˡi neˡe logo, kaidaˡi kira toˡomani na Kerekereˡa Abu, na manatada na ngwae Jiu ki diˡia kira suu fafia ˡani ˡaba lauˡua ba sa Moses alua fafia maana, sulia ˡafitaˡi kira ka saiana na ru mamana. Sa tai adulu neˡe faˡamamana ana sa Jesus Christ, God ka lafua na ru neˡe suu fafia na manatalana, fasi ˡiri nia ka saiana ru mamana.

15 Ma ˡi taˡena bore, kaidaˡi kira toˡomani na taki sa Moses ki, noaˡa kira kasi sai goˡo ana. 16 Bore ma sa tai neˡe abula siana na Aofia, na Aofia ka lafua na ru neˡe suu fafia na manatalana. 17 Ma na Aofia neˡeri nia na Anoˡi ru Abu. Ma diˡia ta ngwae ka toˡo naˡa ana na Anoˡi ru Abu ˡi saena maurilana, nia tua sakadola naˡa. 18 Ma ˡunaˡeri na maa kulu noaˡa ta ru kasi fonea naˡa, kira faˡataˡinia na raralana ngwasinasinaˡanga na Aofia. Ma na Anoˡi ru Aofia rokisi kulu leleka kulu ka diˡia na Aofia ˡinotoˡanga kia.

4 Sulia na kwaimanataiˡanga God fuamiˡa, nia ka baˡe kami ˡuana sasilana na raoˡa neˡeri ana faˡataloˡanga. Nia neˡe, noaˡa kami kasi mango faˡasia faˡataloˡanga. 2 Ma noaˡa kami kasi fulia na abulaˡanga ago taˡa ki faˡinia na ru ni faˡa ˡekeˡa ki. Ma noaˡa kami kasi soke, ma noaˡa kami kasi rokisia na fatalana God. God saiana neˡe kami faˡarongo ˡani ru mamana ki fasi ˡiri ngwae ki taˡifau kika faˡamamana ana raoˡa kami. 3 Diˡia na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe kami faˡarongo ˡani nia ˡafitaˡi fuana malingaˡilana, tama nia ˡafitaˡi goˡo fuana na ngwae neˡe noaˡa kasi ngalia na mauriˡa firi. 4 Noaˡa kira kasi faˡamamana, sulia sa Saetan suu fafia na manatalada. Sa Saetan gwaungaˡi fafia ru taˡa ana magalia neˡe. Nia lui kira fasi ˡiri noaˡa kira kasi lisia na madakoˡanga neˡe leka maˡi faˡasia na Faˡarongoˡa Leˡa sulia na ˡinotoˡanga sa Jesus Christ neˡe na nununa God. 5 Noaˡa kaimili kasi faˡarongo ˡani kaimili talamiˡa. Bore ma kami faˡarongo ˡani sa Jesus Christ neˡe Aofia. Ma kami ka saea kaimili na ngwae rao sa

Jesus neˡe nia arabaˡe kami fuana ˡafilamuˡa. 6 Ana
kaidaˡi God saungaˡinia na ru ki taˡifau, nia fata ˡuri,
“Alu madakoˡanga ka rara saena maˡe rodo.” Ma nia ka
faˡamadakola logo na manataka, fasi ˡiri kulu ka saiana
God ˡinotoˡa neˡe sa Jesus Christ faˡataˡinia.
7 Na madakoˡanga ma na ngasingasiˡanga neˡe rara
saena nonimiˡa niniˡa ngwataˡutaˡu, nia diˡia ta ru leˡa
liu neˡe God alu ˡi saena ta biˡi ru ngwataˡutaˡu. ˡU-
naˡeri, ngwae ki taˡifau kira ka lisia neˡe kami toˡo ana
ngasingasiˡanga doe faˡasia God, noaˡa laˡu ru kami ta-
lamiˡa. 8 Ana kaidaˡi ˡoro kami dao toˡona ˡafitaˡiˡanga
ki, ka ˡunaˡeri bore ˡana, kaimili kasi mango faˡasia na
raoˡa kaimili. Ma ana ti kaidaˡi, kaimili kasi saiana tae
neˡe ke baˡa fuli fuaimili, ka ˡunaˡeri bore ˡana, kaimili
fitoˡo ˡua ana God. 9 Ma sui bore ˡana kaimili ka toˡo
ana malimae ˡoro ki, God noaˡa kasi danga ˡani kaimili.
Ma sui bore ˡana na malimae kaimili kira ˡui ˡani kaimili
ˡi ano, ma kaimili ka tataˡe laˡu. 10-11 ˡIu, nia diˡia neˡe
malimae kami ki saungi kami ana asoa ki taˡifau, os-
iˡana kami faˡatalo sulia sa Jesus. Na nonimili diˡia naˡa
niaˡa ˡani maelana, fasi ˡiri ngwae ki kira ka lisia mau-
riˡa nia ˡi saena kaimili. 12 Nia neˡe, kira ka oga saungi-
laimili, sulia na raoˡa kaimili. Ma kamuˡa nini, kamu
ngalia na mauriˡa firi, osiˡana na raoˡa kaimili.
13 Na Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri, “Nau ku faˡama-
mana ana God, ma nia neˡe kwate ma nau ku fata suli
nia.” Ma na faˡamamanaˡanga kaimili nia ˡunaˡeri logo,
sulia kaimili fata sulia God osiˡana kami faˡamamana
ana niaˡa. 14 Kaimili saiana God neˡe taˡea na Aofia sa
Jesus ˡuana mauriˡa. Ma ka diˡia logo neˡe God taˡea sa
Jesus, nia ke baˡa taˡe kaimili ˡuana mauriˡa, ma ka
ngali kaimili logo faˡi kamu ˡuana tuaˡa faˡinia. 15 Kami
liu ˡi saena ˡafitaˡiˡanga ˡoro ˡunaˡeri ki, ˡiri ke ˡafi ka-
mu. Ma ana kaidaˡi neˡe ngwae ˡoro ki kira saiana na
alafeˡanga God fuana faˡamauriˡanga, ma ngwae ˡoro
ki kira ka baˡatafe nia.
16 Osiˡana nia ˡunaˡeri, noaˡa kami kasi mango faˡasi
faˡataloˡanga. Bore ma ana asoa ki taˡifau, nonimiˡa ke
ngwaro fuana ngwataˡutaˡu ˡanga, ma ana asoa ki taˡi-
fau logo God ka faˡangasingasia na mangomiˡa. 17 Ma
na ˡafitaˡiˡanga neˡe kami liu ana kaidaˡi neˡeri ki, niˡi
ke baˡa sui. Ma sulia kami liu ana ru neˡeri ki, God ke
baˡa kwatea na ˡinotoˡanga doe neˡe tuatua firi fuaim-
ili. Ma na ˡinotoˡanga neˡe kaimili ke baˡa ngalia, nia
doe ka tasa liufia na ˡafitaˡiˡanga ki neˡe kami toˡo ani
ana kaidaˡi neˡe. 18 Noaˡa kaimili kasi manata sulia na
ru ki neˡe kami saiana lisilana, bore ma kami manata
sulia na ru ki neˡe kami kasi bolo fuana lisilani ana
kaidaˡi neˡe. Sulia na ru neˡe kami lisiˡi ki kasi tua tau,
bore ma na ru neˡe kami kasi lisiˡi ki neˡe tua tua kasi
sui.

5 Kulu saiana ana kaidaˡi neˡe nonika ka mae, bore
ma God ke kwatea noni faolu ki fuaka fuana tuaˡa
ˡi langi. Sulia ana kaidaˡi neˡe, na nonika diˡia na luma
ki saena magalia, neˡe kira ke baˡa osia logo. Bore ma
kuke baˡa tua saena noni ru ki neˡe God ka saungaˡinia
ˡi langi. Ma na noni faolu kia diˡia luma neˡe tuatua firi.
2 Ana kaidaˡi neˡe, kulu ka oga liu ilangaˡilana magalia
neˡe, fasi ˡiri God ke kwatea na noni faolu fuakulu neˡe
teo ˡi langi. 3 Ma ana kaidaˡi kulu tua ˡi langi, kuke baˡa
toˡo ana noni faolu. 4 Aia, ma ana kaidaˡi kulu tua ˡua
saena magalia neˡe, na nonika ka maruku sulia na ˡafi-
taˡiˡanga ki. Ma kulu kasi oga ilangaˡilana nonika
neˡeri, bore ma kulu oga tuaˡa ˡani na noni faolu kia ki
ˡi langi, ˡiri na nonika neˡe saiana maeˡa, God ke baˡa
rokisia ˡani noni neˡe abu fura ki ma ka tuatua firi.
5 Aia, God ka sasi akaˡu naˡa aka fasi ˡiri nia ke fuli ˡu-
naˡeri. Ma nia ka kwatea logo na Anoˡi ru Abu ka
faˡataˡinia neˡe God ke sasi mamana ˡunaˡeri fuaka.
6 Nia neˡe sasi kulu kasi maˡu ˡani ta ru. Ma kulu ka
saiana ana kaidaˡi kulu tua ˡua ˡani nonika ˡi saena ma-
galia, noaˡa kulu kasi tua ˡua faˡinia na Aofia ˡi langi.
7 Na Aofia neˡe kulu faˡamamana ana, niaˡa naˡa neˡe
talaˡi kia ˡani tuaˡa saena magalia neˡe, ma noaˡa kulu
kasi leka sulia na ru neˡe kulu lisiˡi ki saena magalia.
8 Ma kulu kasi maˡu ˡania maeˡa. Sulia kulu oga liua
naˡa lekaˡa kwau faˡasia noniˡi ru neˡe ki saena maga-
lia, ˡiri kuke tua ana fanoa mamana kia ˡi langi faˡinia
na Aofia. 9 Aia, sui bore ˡana kulu ka tua ˡua saena ma-
galia neˡe nama kulu ka tua ˡi langi, na kwaiogai ˡanga
kia neˡe doe ka tasa naˡa ˡiri kuke faˡasaeleˡa na Aofia.
10 Ma kuluˡa taˡifau goˡo, kuke baˡa uu ˡi naˡona sa Je-
sus Christ, fasi ˡiri nia ke matalangaˡinia raoˡa kulu ki.
Ma nia ke baˡa kwatea naˡa kwaiaraˡa ki fuana taˡi taˡi
ngwaeˡa akulu neˡe rao leˡa fuana ˡi saena magalia
neˡe. Ma noaˡa nia kasi baˡa kwatea ta kwaiaraˡa ki fua-
na taˡi taˡi ngwaeˡa neˡe raolana taˡa saena magalia
neˡe. †

Na ngwae ki kwaima faˡinia God osiˡana sa Jesus Christ

11 Kaimili fuˡusi doe ana na Aofia, nia neˡe kami ka ili-
ili ˡuana ˡafilana na ngwae ki fasi ˡiri kira ka faˡama-
mana. God saiana neˡe kaimili fata mamana, ma nau
ku oga muke saiana ru neˡeri logo. 12 Ma na alaˡalaku
neˡeri, noaˡa laˡu fasi neˡe nai oga fata leˡaleˡa suli
kaimili fuamuˡa. Bore ma kami oga muke fuˡusi doe
ana raoˡa saga kaimili, fasi ˡiri muke bolo faˡinia olisi-
lana ngwae ki neˡe kira fuˡusi doe ana ru neˡe ngwae ki
lia goˡo ˡada ana maada ma noaˡa laˡu ana ru saena
mango. 13 Ti ngwae kira fuˡusi bolebole ˡa aimili. Aia, ki-
ra fata ˡunaˡeri sulia kaimili rao ngangata fuana God.
Ma ka mamana liu, kaimili kasi bolebole ˡa, ma nia neˡe
sasi ma kaimili ka bolo fuana raoˡa ngangata fuamuˡa.
14 Kaimili rao ngangata, sulia kami saiana sa Jesus
Christ neˡe alafe fuaka. Kaimili sai logo ana taˡifilia sa
Jesus Christ goˡo neˡe mae olisia na ngwae ki taˡifau,
ma ka diˡia ngwae ki taˡifau kira mae naˡa faˡinia. 15 Nia
mae ˡiri ka faˡamauria na ngwae ki taˡifau. Nia mae fasi
ˡiri na ngwae neˡe kira toˡo ana mauriˡa faolu, noaˡa
kasi tua goˡo ˡada fuana sasilana na kwaiogaiˡanga ki-
ra ki, bore ma na kwaiogai ˡanga sa Jesus Christ neˡe
nia mae, ma ka tataˡe logo fuana faˡamaurilada.
16 Nia neˡe, na manataˡanga kia sulia ta ngwae noaˡa
kasi diˡia laˡu na manataˡanga ngwae ana magalia
neˡe. Ma sui bore ˡana kaidaˡi ba sui neˡe na man-

† *Sa Paul faˡamanata logo ˡunaˡeri ana 1 Korint 3:13.*

ataʼanga kia ki ʼunaʼeri sulia kulu manata rora fasi sa Jesus Christ nia ta ngwae goʼo ʼana. Bore ma ana kaidaʼi neʼe, kulu saiana nia noaʼa laʼu ta ngwae ʼoʼo goʼo ʼana. 17 Ma diʼia ta ngwae faʼamamana ana sa Jesus Christ, niaʼa na ngwae faolu naʼa. Na ru ʼua ki sui naʼa, ma na ru faolu ki ka dao naʼa maʼi. 18 God sasia ru neʼeri ki taʼifau goʼo sulia sa Jesus Christ. Nia ka rokisi kia faʼasia na malimae ʼanga ʼuana na ngwae kwaima nia ki. Ma nia ka kwatea raoʼa fuaimili ʼani na rokisilana ngwae ki, fasi ʼiri kika alu naʼa na ngwae kwaima nia ki. 19 Na ru neʼe kami faʼarongo naʼa ʼani neʼe God kwatea ngwae ki taʼifau kira ka kwaima faʼinia sulia sa Jesus Christ. Ma nia ka rufuanata ana abula taʼangaʼa kira ki. Ma nia ka kwatea naʼa raoʼa fuaimili ʼiri mika faʼarongo ʼani na Faʼarongoʼa Leʼa sulia God neʼe rokisia na ngwae ki ʼuana na ngwae kwaima nia ki.

20 Ta neʼe, kaimili na ngwae fuana saelana na alaʼanga sa Jesus Christ ki. Ma ana kaidaʼi kami ka faʼarongo ʼani, nia diʼia God ʼana talana neʼe fata. Aia, ma sulia sa Jesus Christ, kaimili amasi kamu ʼiri muke alaʼania God ke rokisi kamu faʼasia na malimaeʼa fasi ʼiri muke alu naʼa na ngwae kwaima nia ki. 21 Sui bore ʼana sa Jesus Christ ka noaʼa ta taʼangaʼa ana, God kwate ma nia ka ngalia naʼa abula taʼangaʼa kia ki, ʼiri God ka faʼasaga kia diʼia neʼe nia saga logo sulia na faʼamamanaʼanga kia ki ana.

6 Sulia kaimili rao faʼinia God, kami amasi kamu neʼe kamu ngalia na kwaiʼofeʼanga God, noaʼa kamu kasi alaʼania na kwaiʼofeʼanga nia ka leka ʼoʼo goʼo ʼana fuamuʼa. 2 Osiʼana God ba saea saena Kerekereʼa Abu ka ʼuri,

“Ana kaidaʼi fuana faʼataʼilana na kwaiʼofeʼanga nau fuamuʼa, nau ku fafarongo ʼuana foʼongaʼa kamu ki.
Ma ana faʼi asoa fuana faʼamaurilamuʼa, nau ku ʼafi kamu.”

Aia, tae neʼe nau ku saea fuamuʼa nia ʼuri: Kaidaʼi neʼe naʼa na kaidaʼi muke ngalia na kwaiʼofeʼanga God, ma taʼena neʼe na asoa muke ngalia na mauriʼa faolu.

3 Kaimili madafia noaʼa kami kasi fulia ta ru taʼa, sulia kami ʼiri oga ta ngwae kasi ʼugali kami sulia na raoʼa kaimili. 4 Bore ma kaimili sasi leʼa ana kaidaʼi ki taʼifau, fasi ʼiri na abulalamiʼa ka faʼataʼinia kamiʼa neʼe na ngwae rao God ki. Ma osiʼana nia ʼunaʼeri, kami ka mabe fuana ngwae ki neʼe kira kwatea na ʼafitaʼiʼanga ʼoro ki fuaimili. 5 Ma kira ka nangasi kaimili, ma kira ka alu kaimili saena luma ni lokafo, ma kika dau kaimili ʼani ngalungaluʼanga. Kaimili ka rao ngangata liu, ma ana ti kaidaʼi noaʼa kami kasi maliu, ma kami ka fiolo logo. 6 Kaimili faʼataʼinia fasi kamiʼa naʼa neʼe na ngwae rao God ki ʼani na ru saga neʼe kaimili sasiʼi, ma na sai ʼi ruʼanga kaimili, ma na mabetauʼa kaimili, ma na kwaiʼofeʼanga kaimili fuana ngwae ki. Ma na Anoʼi ru Abu faʼinia na alafeʼanga kaimili neʼe mamana, nia ka faʼataʼinia logo. 7 Ma na alaʼanga mamana kaimili faʼinia na ngasingasiʼanga God logo, ru neʼeri ki faʼataʼinia logo fasi kaimili naʼa neʼe ngwae rao God ki. Aia, na talo kaimili ma na sele ni ofoʼa kaimili, nia naʼa neʼe abulaʼanga saga kaimili. 8 Ti ngwae kira manata doe aimili, ma ti ngwae ka noaʼa. Ma ti ngwae kira baʼatafe kaimili, ma ti ngwae kira ka fata taʼa aimili. Sui bore ʼana kaimili ka fata mamana, ti ngwae kira saea kaimili na ngwae ʼosoʼoso ki goʼo ʼana. 9 Sui bore ʼana ti ngwae kira kasi oga saiʼa amiʼa, na ngwae ʼoro ki kira sai amiʼa. Ma sui bore ʼana ngwae ʼoro ki kira oga kaimili ka mae, kaimili mauri ʼua. Ma sui bore ʼana kira kwatea naʼa kwaʼikwaʼinga fuaimili, noaʼa kira kasi saungi kaimili goʼo. 10 Ma sui bore ʼana ti ru ka faʼaliadila kaimili, kaimili saeleʼa goʼo ʼaimili sulia asoa ki. Ma sui bore ʼana kaimili ka dalaʼa ana ru ki saena magalia, kaimili saiana kami ʼafia ngwae ʼoro ki, kira ka toʼoru ana ru ki ʼi langi. Ma sui bore ʼana kaimili kasi toʼo ana ru ʼoro ki saena magalia, kaimili toʼo ana ru leʼa ki taʼifau ʼi langi.

11 Kwaima leʼa nau kina ʼae neʼe kamu tua ʼi Korint, kaimili kerekere naʼa sulia na ʼafitaʼiʼanga kaimili ki, ma noaʼa kaimili kasi sofongaʼinia na manataʼanga kaimili ki faʼasi kamu. 12 Noaʼa laʼu kaimili neʼe bokota na alafeʼanga kaimili fuamuʼa. Bore ma kamuʼa lala neʼe bokota na alafeʼanga kamu faʼasi kaimili. 13 Nau ku alaʼa fuamuʼa diʼia kamu na ngela nau ki. Aia, alafeʼanga kamu ke doe fuaimili diʼia logo neʼe kaimili alafe fuaumulu.

Noaʼa kamu kasi ʼado fiku faʼinia na ngwae noaʼa kasi faʼamamana ki

14 Aia, noaʼa kamu kasi ʼado fiku kamu faʼinia na ngwae noaʼa kasi faʼamamana ana sa Jesus Christ ki. Sulia neʼe na ngwae neʼe tua ʼoloʼolo ma na ngwae neʼe tua abu ʼoloʼolo, kera matamata kwai liu taʼifau. Ma na madakoʼanga nia ʼafitaʼi ka tua fiku faʼinia na maʼerodo. 15 Ma sa Jesus Christ faʼinia sa Saetan, ʼafitaʼi kera ka alua taʼi manataʼanga. Ma ta ngwae neʼe faʼamamana ana sa Jesus Christ, nia kasi bolo faʼinia ke rao fiku faʼinia na ngwae neʼe ʼaila ʼania sa Jesus Christ. 16 Ma na Luma Abu God, noaʼa kasi leʼa fuana ta ngwae ka foʼosia na nunuʼi ru ki logo ʼi neʼeri. Ma kuluʼa na ngwae faʼamamana ki, kulu diʼia na luma abu God. Sulia God ba fata ʼuri,

“Nai baʼa tua faʼinia na ngwae nau ki.
Ma nai baʼa leka kwai liu ʼi safitada.
Ma nauʼa neʼe God kira, ma kiraʼa neʼe ngwae nau ki.”
17 Ma na Aofia ka fata laʼu ʼuri,
“Kamu ka tua matali ʼamuʼa faʼasia na ngwae neʼe noaʼa kasi faʼamamana ki, ma muke faʼasida amuʼa.
Ma diʼia kamu kasi sasia tae ki neʼe bulibuli, tama nau ku alafafi kamu.
18 Diʼia kamu sasi ʼunaʼeri, nai baʼa Maʼa kamu, ma kamuʼa neʼe na ngela nau ki.
Nau, na Aofia ngasingasiʼa ka tasa, nau ku fata ʼunaʼeri.”

7 Kwaima leʼa nau kina ʼae, na ru neʼeri ki God ka eta fataʼa ʼani fuaka. Nia neʼe, kuke faʼasikasika

kia talaka faʼasia na taʼangaʼa neʼe kwate ma na nonika ma na mauriʼa kia ki ka bulibuli. Ma kuke tua saga taʼifau, sulia kulu fuʼusi doeʼa ana God.

Sa Paul saeleʼa sulia alaʼanga sa Titus ngalia maʼi

2 Aia, kaimili oga liu muke kwalo kami. Sulia kami
kasi sasia goʼo ta ru taʼa fuana ta ngwae, ma kami kasi
faʼalia ta ngwae, ma kami kasi ʼosoa ta ngwae. 3 Nau
kusi saea laʼu na ru neʼe ki fuana balufilamuʼa. Sulia
nau ku saea ka sui naʼa kaimili alafe liu fuamuʼa. Nia
neʼe, ana kaidaʼi kami mauri ʼua nama ana kaidaʼi ka-
mi mae, ʼafitaʼi ta ru ka lafua na alafeʼanga kaimili fua-
muʼa. 4 Nau ku fitoʼo ma nau ku baʼalafe liu faʼi kamu.
Nia neʼe, sui bore ʼana kaimili ka liu ana ʼafitaʼiʼanga
ʼoro ki, nau kusi maʼu, ma nau ku saeleʼa liu.
5 Ma ana kaidaʼi kami dao ʼi Masedonia, † kami kasi
toʼo naʼa ana ta kaidaʼi fuana mamaloʼanga, sulia neʼe
ʼafitaʼiʼanga ki kasi sui faʼasi kaimili, ma na malimae
kaimili ki kira ka olisuʼusuʼu liu faʼi kaimili, ma kaimili
ka manata ʼabera liu logo fuamuʼa. 6 Bore ma God,
neʼe saiana faʼasaeleʼalana ngwae neʼe kira
kwaimanatai, nia kwate ma kami ka saeleʼa ana
daolana maʼi sa Titus. 7 Na daolana maʼi sa Titus neʼe
kwate ma kami ka saeleʼa, ma kami ka saeleʼa logo su-
lia na alaʼanga neʼe nia ngalia maʼi, sulia nia saea ka-
mu radua niaʼa. Ma nia ka faʼarongo kaimili neʼe kamu
oga liu ʼiri nai leka dao toʼomuʼa. Ma nia ka faʼarongo
kaimili logo ana kamu kwaimanatai sulia na ʼafitaʼiʼan-
ga neʼe kamu kwatea fuaku. Ma nia ka faʼarongo kaim-
ili logo ʼani na alafeʼanga mamana kamu fuaku. Ma su-
lia na ru neʼeri ki, nau ku saeleʼa liu.
8 Sui bore ʼana kamu ka kwaimanatai sulia na kerek-
ereʼa ba nau ku kwatea kwau, nau ku manata sulia fasi
nia leʼa neʼe nau ku kwatea kwau. ʼI naʼo, ana kaidaʼi
nau ku saiana kaumulu kwaimanatai, ma nau ku
kwaimanatai sulia nau ku kwatea kwau. Bore ma liadi-
laʼanga kamu kasi tau. 9 Ma ana kaidaʼi neʼe, nau ku
saeleʼa. Nau ku saeleʼa noaʼa laʼu sulia kamu
kwaimanatai, bore ma sulia kamu faʼasaga na abulala-
muʼa sulia kamu kwaimanatai. God ʼafi kamu ana liadi-
laʼanga neʼeri. Nia neʼe sasia kami kasi faʼali kamu ʼani
kerekereʼa baera. 10 Diʼia God faʼaliadila ta ngwae, nia
kwaiʼafi ana ʼuana kakari alifaʼi ʼanga faʼasi taʼangaʼa
ʼiri God ke faʼamauria. Ma nia neʼe ru leʼa liu, ma kulu
ka saeleʼa sulia. Bore ma, diʼia ta ngwae ka liadila ma
noaʼa kasi kakari alifaʼi faʼasi taʼangaʼa nia, liadilaʼanga
neʼeri nia bolo faʼinia saungilana na ngwae.
11 Muke lisia basi tae leʼa neʼe na liadilaʼanga neʼe le-
ka maʼi faʼasia God ka sasia amuʼa. Nia kwate kamu ka
oga liu faʼataʼilana ʼoloʼoloʼa kamu. Kaumulu saetaʼa
osiʼana nau ku balufia kamu, ma muka maʼu, ma mu-
ka oga liua lisilaku, ma muka oga liua sasilana ru saga
ki, ma muka oga liua kwatelana matalangaʼinga fuana
ngwae neʼe abula taʼa. Ana ru ki taʼifau neʼe kamu sa-
sia, kamu faʼataʼinia naʼa neʼe noaʼa kamu kasi ʼado
faʼinia ana ru taʼa neʼe nia ka sasia.

† *7:5 2 Korint 2:13*

12 Nia naʼa neʼe sasi nau ku kwatea kwau na kerek-
ereʼa baera, noaʼa laʼu sulia na ngwae neʼe abula taʼa
goʼo ʼana, ma noaʼa laʼu sulia na ngwae neʼe nia sasi
taʼa fuada ki. Bore ma nau ku kerekere kwau, fasi ʼiri
kamu ka faʼataʼinia na alafeʼanga kamu fuaimili. Ma
God ka saiana na alafeʼanga kamu nia mamana. 13 Nia
neʼe sasi kaimili ka saeleʼa liu sulia.
Ma noaʼa laʼu na ru neʼeri ki goʼo kwate kaimili ka
saeleʼa, osiʼana kaimili saeleʼa logo sulia sa Titus nia
saeleʼa sulia na ru leʼa ki neʼe kamu sasi ʼuana radu-
lana. 14 ʼI naʼo naʼa maʼi, nau ku baʼatafe kamu fuana
sa Titus. Ma ana kaidaʼi nia dao toʼomuʼa, kaumulu
faʼamamana na alaʼanga nau ki. Na ru ki taʼifau neʼe
kaimili fata sulia fuamuʼa, nia mamana. Ma ʼunaʼeri
kaumulu faʼataʼinia naʼa baʼatafeʼanga kaimili suli ka-
mu fuana sa Titus nia mamana logo. 15 Nia neʼe,
alafeʼanga nia fuamuʼa doe liu, sulia nia manata
toʼona na kwairoʼoi ʼanga neʼe kamu sasi ana tae ki
neʼe nia saea fuamuʼa. Ma nia alafe fuamuʼa sulia nia
manata toʼona kaidaʼi kamu kwaloa, ma muka fuʼusi
doe mala ana. 16 Nau ku saeleʼa liu sulia nau ku fitoʼo
amuʼa.

Na kwateʼa na ngwae faʼamamana ki

8 Ngwaefuta nau kina ʼae, kaimili oga ʼiri muke sa-
iana tae neʼe fuli ʼi safitana na ngwae faʼama-
mana ki saena abaʼi kula ʼi Masedonia sulia na
alafeʼanga God. 2 Sui bore ʼana kika liu saena ilitoʼonga
ma na ʼafitaʼiʼanga doe ki, kira saeleʼa liu. Ma sui bore
ʼana kika dalaʼa liu, kira kwatea naʼa ru ʼoro ki fuana
ʼafilana ngwae ki. 3 Nau ku faʼamamana kira kwate ka
bolo logo faʼinia tae ki neʼe kira kwatea, ma kira kwate
ka tasa liufia naʼa tae neʼe bolo faʼinia kira ka kwatea.
Ma sulia na kwaiogaiʼanga kira talada, 4 kira ka amasi
kaimili logo ʼiri mika alaʼania fuana kika ʼafia na ngwae
neʼe kira faʼamamana ki ʼi Judea. 5 Kaimili ʼarefo, sulia
kira sasi ʼunaʼeri. Etaeta kira manata kalia ru God oga
kike sasia. Ma kira manata kalia logo sasilana tae neʼe
kami oga.
6 Ma sa Titus neʼe talaʼae ana raoʼa ʼi Korint fuana
konilana na mani fuana ʼafilana na ngwae ki ʼi Judea,
kaimili ka gani nia ʼiri nia ke ngangata ana ʼafilamuʼa
ʼuana faʼasuilana raoʼa neʼeri. 7 Nau ku saiana na faʼa-
mamanaʼanga kamu doe, ma muka saiana faʼataloʼa,
ma muka sai ʼi ru, ma muka oga liu ʼafilana ngwae ki
ʼaliʼali, ma na alafeʼanga kamu fuaimili ka doe liu logo.
Nia neʼe, kaimili ka oga na kwaiʼafiʼanga kamu fuana
ngwae ʼi Judea ki ka doe logo, sulia na alafeʼanga ka-
mu ki.
8 Aia, ʼania alaʼanga neʼeri, noaʼa naisi tuaraʼi kamu
laʼu fuana sasilana. Bore ma nau ku oga muke saiana
na ngwae faʼamamana ki ʼi Masedonia, kira ʼaliʼali ana
kwatelana na kwaiʼafiʼanga kira. Ma nau ku faʼarongo
kamu naʼa ʼani, ʼiri muke faʼataʼinia na doelana
alafeʼanga kamu ki. 9 Kaumulu saiana na alafeʼanga na
Aofia kia sa Jesus Christ nia doe liu fuaka. Sui bore ʼana
nia ka ʼinotoʼa liu maʼi ʼi langi, nia ka alu nia talana ʼua-
na dalaʼanga ʼani lekalana maʼi ka ruʼufia na noniʼi ng-

wae fasi ˈiri ka ˈafi kia. Ma sulia na dalaˈanga nia neˈe kwatea kulu ka ˈinotoˈa.

10 Aia, nau ku saea fasi nia leˈa fuamuˈa ka faˈasuia na koni maniˈa ba kamu talaˈae maˈi ana faˈi ngali ba sui kwau. Kamu naˈa neˈe ngwae etaeta neˈe kamu koni mani fuana ˈafilana ngwae ˈi Judea. Ma kamu logo neˈe ngwae etaeta neˈe oga sasilana. 11 Nia neˈe, leˈa fuamuˈa muke uu ngasi fuana faˈasuilana raoˈa neˈe. Ka leˈa diˈia na kwaiogaiˈanga kamu doe fuana faˈasuilana na raoˈa neˈe, ka diˈia logo kaidaˈi ba kamu talaˈae ana. Ma muke kwatea goˈo amuˈa ta fita mani neˈe kamu bolo fuana konilana ana kaidaˈi neˈe. 12 Sulia diˈia na kwaiogai ˈanga kamu doe fuana kwatelana kwaiˈafiˈanga, God saeleˈa sulia ru neˈeri. Osiˈana nia kasi oga kamu ka kwatea na ru neˈe noaˈa kamu kasi toˈo ˈani ki, bore ma na ru neˈe kamu bolo fuana kwatelana ki.

13-14 Na manataku noaˈa kasi oga fuana kamu ka toˈo ana ˈafitaˈiˈanga sulia kamu ˈafia na ngwae neˈe kira toˈo naˈa ana ˈafitaˈiˈanga ki. Bore ma nia leˈa liu mo fuana kamu ka ˈafia na ngwae dalaˈa ki, sulia kamu toˈo naˈa ana na ru ˈoro ki ana kaidaˈi neˈe. Ma ana kaidaˈi nia ˈua maˈi, diˈia kamu toˈo ana ˈafitaˈiˈanga, ma kira ke toˈo ana ru ˈoro ki, kike ˈafi kamu logo. Diˈia kamu sasi ˈunaˈeri, na boˈoboˈongaˈa ngwae ki taˈifau kike lamaduˈuni. 15 Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea,

“Na ngwae neˈe fikua ru ˈoro, noaˈa kasi toˈo ana ru ˈoro liufia na tae neˈe nia boˈoboˈo ˈuana.

Ma na ngwae neˈe fikua ru tiˈitiˈi, noaˈa kasi toˈo goˈo ana ˈafitaˈiˈanga.”

Sa Titus faˈinia kwaima nia ki

16 Kaimili baˈatafea liua God sulia nia kwatea na kwaiogaiˈanga doe fuana sa Titus ˈiri nia ka ˈafi kamu, diˈia logo na kwaiogaiˈanga kaimili fuana ˈafilamuˈa. 17 Ma ana kaidaˈi kami saefiloa diˈia nia oga ke ˈafi kamu, nia saeleˈa liu fuana sasilana, sulia nia oga ˈafilamuˈa ka sui naˈa. Ma sulia na kwaiogaiˈanga nia, nia ka manata ˈuana oliˈa laˈu kwau faˈi kamu. 18 Kaimili ka kwatea kwau taˈi ngwae ana ngwae asina kia ki naˈa faˈinia. Niaˈa na ngwae neˈe ngwae faˈamamana ki taˈifau kira manata doe liu ana sulia na raoˈa ngangata nia fuana faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa. 19 Ma na ngwae faˈamamana ki kira ka filia fasi ˈiri nia leka faˈi kaimili kaidaˈi kami leka kwailiu fuana konilana na mani fuana ngwae faˈamamana ki ˈi Judea. Na ngwae ˈoro ki kira baˈatafea na Aofia sulia na raoˈa neˈeri. Ma na raoˈa neˈeri ki ke baˈa faˈataˈinia logo neˈe kaimili oga liu fuana ˈafilana na ngwae faˈamamana neˈe kira dalaˈa ki.

20 Kaimili lia leˈa liu sulia na mani neˈeri, ˈasu ta ngwae kata fata faˈali kaimili. 21 Sulia kaimili oga mika sasia na tae neˈe saga ˈi maana God ma ˈi maana ngwae ki logo taˈifau.

22 Nia neˈe sasi ma kaimili ka kwatea laˈu kwau ta ngwae asina akulu faˈinia sa Titus. Ana kaidaˈi ˈoro ki, ngwae neˈe faˈataˈinia fuaimili neˈe nia oga liua kwaiˈafiˈanga. Ma ana kaidaˈi neˈe, nia manata fitoˈo amuˈa, ma nia neˈe kwatea nia ka oga liua ˈafilamuˈa. 23 Ma sa Titus, niaˈa na ngwae rao faˈi nau fuana ˈafilamuˈa. Ma na ngwae asina ki neˈe kera leka kwau faˈinia, na fiku taˈi ngwae faˈamamana ki kira fili kera olisida, ma na raoˈa kera ke baˈa faˈa ˈinotoˈa sa Jesus Christ. 24 Leˈa fuana muke faˈataˈinia na alafeˈanga kamu fuada, fasi ˈiri na ngwae faˈamamana ki taˈifau, kira ka sai leˈa ana baˈatafeˈanga kaimili fuamuˈa nia mamana.

Kwaiˈafiˈanga fuana ngwae neˈe kira faˈamamana ki

9 Aia, noaˈa naisi boˈoboˈo goˈo fuana kerekereˈa fuamuˈa sulia na kwaiˈafiˈanga neˈe kuke baˈa kwatea kwau fuana ngwae faˈamamana ki neˈe kira dalaˈa ˈi Judea, osiˈana nau ku saiana neˈe kamu talaˈae fuana fikulana mani fuada. 2 Nau ku saiana kaumulu oga liu goˈo amuˈa na kwaiˈafiˈanga. Ma nau ku baˈatafe kamu fuana ngwae ki ˈi Masedonia, nau ku ˈuri, “Na ngwaefuta kia ki saena abaˈi kula ˈi Gris, ana etangilana maˈi ana faˈi ngali ba sui kwau, kira sasi akaˈu fuana kwatelana mani fuana kwaiˈafiˈanga.” Ma ana kaidaˈi ngwae ˈi Masedonia ki rongoa na ru neˈe, na ˈorolada logo ka oga fuana kwaiˈafiˈanga. 3 Aia, nau ku baˈatafe kamu fuana ngwae ˈi Masedonia ki neˈe muka sasi akaˈu naˈa ana fikulana mani. ˈUnaˈeri, ana kaidaˈi neˈe, nau ku fiˈi kwatea kwau siaumulu na ngwae asina baera ki, fasi ˈiri kika ˈafi kamu ˈuana faˈasuilana fikulana mani, ˈasu ˈubani na baˈatafeˈanga nau fuamuˈa noaˈa kasi mamana. 4 Ma diˈia noaˈa kamu kasi sasi akaˈu, ma diˈia ti ngwae faˈamamana ˈi Masedonia kira ke leka maˈi faˈi nau kaidaˈi nau ku leka kwau siamuˈa, ma kira ke lisia neˈe noaˈa kamu kasi sasi akaˈu ana mani kaumulu, kaimili ke ˈeke sulia na manata fitoˈo ˈanga kaimili ana kaumulu. Ma kaumulu bore muke baˈa ˈeke liu logo. 5 Nia neˈe, nau ku saea fasi nia leˈa fuana nau ku kwatea naˈa kwau na ngwae asina neˈeri ki fasi ˈiri kira ka leka kwau siamuˈa ˈi naˈo, ˈiri kika ˈafi kamu fuana na sasi akaˈu ˈanga ana mani ba kamu eta fataˈa ˈania. ˈUnaˈeri, na kwateˈa kamu ke tua masia kaidaˈi nai leka kwau. Ma ngwae ki taˈifau kira ka saiana kaumulu kwatea na mani neˈeri sulia na kwaiogai ˈanga kamu talamuˈa, ma noaˈa laˈu sulia ta ngwae neˈe suˈumaˈi kamu.

6 Aia, noaˈa kamu kasi manata bura ana tae ba na tarifulaˈa nia saea: Diˈia kulu fasia na maga ru tiˈitiˈi ki, ru tiˈitiˈi logo neˈe kuke baˈa gonia. Ma diˈia kulu fasia na ru ˈoro ki, na ru ˈoro ki logo neˈe kuke baˈa gonia. 7 Nia neˈe, ngwae ki taˈifau kira ka kwatea tae neˈe kira saiana nia leˈa. Ma noaˈa ˈiri leˈa fuana ta ngwae ka kwatea tae neˈe noaˈa nia kasi oga kwatelana. Ma noaˈa kasi leˈa fuana ta ngwae ka kwatea sulia nia fia fasi kira suˈumaˈinia. Osiˈana God saeleˈa fuana ngwae neˈe saeleˈa fuana kwateˈa. 8 Ma God totolia kwatelana ru ˈoro ki fuamuˈa liufia tae neˈe kamu boˈoboˈo ˈuani, fasi ˈiri ana kaidaˈi ki taˈifau muke baˈa toˈo ana ru ki taˈifau neˈe kamu boˈoboˈo ˈuani, ma muke toˈo ana na ru ki logo fuana kwatelana fuana ˈafilana laˈu ti ngwae. 9 Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea,

“Kira ka kwate doe liu fuana ngwae dalaˡa ki, ma God
noaˡa kasi takadalafa kwaiˡafiˡanga kira.”

10 Ma God nia neˡe kwatea na maga ru ki fuana ng-
wae neˡe fasi ru, ˡiri ka alua fanga. Ma ka ˡunaˡeri logo,
God ke baˡa kwatea na ru ki fuamuˡa, fasi ˡiri muke
kwatea ti ru fuana ngwae neˡe kira toˡo ana ˡafitaˡiˡan-
ga. Ma kamu ke baˡa toˡo ana na ru leˡa ˡoro ki logo,
diˡia na ngwae neˡe fasia na maga ru ki ke baˡa gonia
na fanga ˡoro ki. 11 Sulia ana kaidaˡi ki taˡifau, God
kwate kamu ka toˡo ana ru ki neˡe bolo fuana ˡafilana
ngwae ki, fasi ˡiri kira ka baˡatafea God fuana
kwaiˡafiˡanga neˡe kamu ke baˡa kwatea ma kira ke
baˡa ngalia faˡasi kaimili.
12 Na ru neˡe kamu kwatea, nia ke baˡa ˡafia na ng-
wae God ki, ma nia kwatea na ngwae ˡoro ki logo kira
ka baˡatafea God. 13 Kamu ke baˡa faˡa ˡinotoˡa God ˡa-
nia kwateˡa doe kamu ki. Na kwateˡa doe kamu ki fua-
da ke baˡa faˡataˡinia neˡe kamu roˡo sulia na Faˡaron-
goˡa Leˡa sa Christ. 14 Ma kira ke foˡo fuamuˡa ˡani
alafeˡanga osiˡana na alafeˡanga God neˡe nia
faˡataˡinia fuada ˡani kamuˡa. 15 Aia, kulu ka baˡatafea
God sulia na Ngela nia. Osiˡana nia naˡa neˡe kwateˡa
leˡa ka tasa liu neˡe God kwatea fuaka. Noaˡa ta alaˡan-
ga kasi bolo fuana fadalana kwateˡa neˡeri.

Sa Paul ke baˡa kwatea kwaˡikwaˡinga fuana ngwae faˡamanata rora ki ˡi Korint

10 Aia, nauˡa sa Paul, nau ku amasi kamu ˡani taˡi
ru. Nau ku amasi kamu ˡani falafala ana
enoenoˡanga diˡia logo falafala sa Jesus Christ, sui
bore ˡana ti ngwae amuˡa kira ka saea nau ku maˡu ma
nau ku enoeno ana kaidaˡi nau ku tua faˡi kaumulu,
bore ma fatalaku nia ngasingasiˡa ana kaidaˡi nau ku
tua tau faˡasi kamu ma nau ku kerekere kwau. 2 Nau
ku amasi kamu, muke faˡasaga na abulalamuˡa, ˡiri na
fatalaku fuamuˡa noaˡa kasi ngasingasiˡa ana kaidaˡi
nau ku dao kwau siaumulu. Sulia nau ku saiana nau ku
bolo fuana dalelana na ngwae neˡe kira saea kaimili le-
ka goˡo ˡaimili sulia na falafala taˡa saena magalia.
3 Nia mamana kulu tua ˡua saena magalia. Bore ma
ana kaidaˡi kaimili fuˡa faˡinia na malimae kaimili ki,
kaimili kasi fuˡa ˡani falafala taˡa ki saena magalia. 4 Su-
lia na raˡunga neˡe kami fuˡa ˡani noaˡa laˡu faˡasia ng-
wae ki. Bore ma na raˡunga kami ki leka lala maˡi faˡa-
sia God neˡe kwatea na ngasingasi ˡanga fuaimili fasi
ˡiri kami ka faˡalia na ru ngasingasiˡa malimae kaimili
ki. Kaimili saiana liufilana na manataˡanga ˡosoˡoso ki,
5 ma kami ka saiana osilana faˡamanataˡanga ˡosoˡoso
neˡe ngwae lafe ki kira alua fuana fonelana na ngwae
ki ˡiri kira kasi saiana God. Ma kaimili ka saiana liufi-
lana na manataˡanga rora ngwae ki, ma kami ka olisi-
da ˡiri kira ka roˡosulia na fatalana sa Jesus Christ. 6 Ma
ana kaidaˡi kamu faˡataˡinia neˡe kamu roˡosulia taˡifau
naˡa alaˡanga kaimili ki, kami sasi akaˡu fuana kwate-
lana kwaˡikwaˡinga fuana sa tai amuˡa neˡe noaˡa kasi
roˡosuli kami.

7 Fuila kamu ka saiana tae ki neˡe fuli ˡi safitamuˡa. Ta
ngwae amuˡa neˡe fia nia na ngwae rao sa Jesus Christ,
leˡa fuana nia ka sai logo aimili neˡe ngwae rao ma-
mana sa Jesus Christ ki. 8 Sulia na Aofia kwatea ma-
manaˡanga fuaimili ˡuana talaˡi lamuˡa. Ma nia ka baˡe
kaimili fuana ˡafilamuˡa, ma noaˡa laˡu fuana faˡalila-
muˡa. Nau ku fata lafu nau sulia na ngasingasiˡanga
na Aofia kwatea fuaimili. Sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, nau
kusi ˡeke goˡo. 9 Noaˡa nau kusi oga muke manata fasi
nau ku faˡamaˡu kamu ˡani kerekereˡa ki neˡe nau ku
sasi fuamuˡa, 10 osiˡana ti ngwae kira fata ˡuri, “Na
kerekereˡa sa Paul ki nia ngasingasiˡa. Bore ma ana
kaidaˡi nia tua faˡi kulu, nia maˡumaˡula ma noaˡa kasi
sai goˡo ana alaˡanga.” 11 Aia, na ngwae neˡe saea ru
neˡeri, nia leˡa fuana nia ka saiana na tae neˡe kaimili
fata ˡani ana kaidaˡi kaimili kerekere, nia bolo naˡa
faˡinia na tae ki neˡe kaimili ke sasiˡi ana kaidaˡi kaimili
ke tua faˡi kamu.
12 Noaˡa kaimili kasi faˡabolotaˡi kaimili faˡinia na ng-
wae rao ba saea kira ˡinotoˡa liu. Ma kira ka fata lafuda
talada ru noaˡa kasi bolo faˡinida! 13 Ma kaimili niniˡa,
noaˡa kaimili kasi fata lafu kaimili faˡinia ta ngasin-
gasiˡanga neˡe noaˡa kami ˡiri toˡo ana. Bore ma kaim-
ili, mike lafu kaimili sulia raoˡa neˡe God arabaˡe kami
fuana sasilana, ma kamuˡa neˡe ti ngwae logo ana
raoˡa neˡeri. 14 Noaˡa kami kasi rora kaidaˡi kaimili saea
neˡe kaimili toˡo ana ngasingasiˡanga fafi kamu, sulia
kaimili na ngwae etaeta neˡe kami leka daofaˡi liu ˡua-
muˡa faˡinia na Faˡarongoˡa Leˡa sa Jesus Christ.
15 Noaˡa kaimili kasi saea kaimili toˡo ana mamanaˡan-
ga fafia na raoˡa neˡe ti ngwae matamata sasia saena
maˡe fanoa ki neˡe God noaˡa kasi baˡe kaimili ˡuana.
Ma kamuˡa ti ngwae neˡe God baˡe kaimili fuamuˡa,
kaimili oga na faˡamamanaˡanga kamu ka doe ma ka
ngasingasiˡa. Ma kaimili ka oga logo sasilana na raoˡa
doe ka tasa faˡi kamu. 16 Ma buri ˡana neˡe kaimili rao
logo faˡi kamu, kami ka daraninia fanoa ki fuana faˡat-
alongaˡilana Faˡarongoˡa Leˡa. Ma noaˡa kami kasi oga
mika saea kami toˡo ana mamanaˡanga fafia na raoˡa
neˡe ti ngwae matamata sasia ana maˡe fanoa neˡe
God asungaˡinida ˡuana.
17 Sulia na Kerekereˡa Abu ba saea, “Diˡia ta ngwae
oga ka fata lafu nia, nia ka fata lafua goˡo ˡana sulia
tae neˡe God sasiˡi.” 18 Ma na ngwae neˡe fata lafu nia
talana, nia noaˡa kasi toˡo ana ˡinotoˡanga. Bore ma na
ngwae neˡe God nia alafafia, nia na ngwae ˡinotoˡa
mamana.

Na ngwae ˡosoˡoso neˡe kira saea kira na ngwae lifurongo mamana ki

11 Sui bore ˡana nau ku fia noaˡa nia kasi totolia
fuana ngwae ka fata sulia niaˡa talana, nau ku
oga muke mabetau basi faˡi nau, kaidaˡi nau ku fata
suli nau talaku. 2 Nau ku manata ˡabera suli kaumulu,
diˡia logo neˡe God manata ˡabera amuˡa. Sulia kau-
mulu diˡia ta kini sariˡi laˡulaˡu ba nau ku alu fafia ma-
sia daolana maˡi sa Jesus Christ. Aia, na sariˡi neˡe kira
alu fafia fuana na ˡafeˡa, nia ka tua faˡasia na ngwae

matamata ki. 3 Nau ku manata ˈabera suli kamu, ˈasu
mu kata faˈamamana ana faˈamanataˈanga ti ngwae,
ma na alafeˈanga kamu fuana sa Jesus Christ ka taka-
lo, diˈia ba ˈi Eve ˈua naˈa maˈi nia faˈamamana ana
sokeˈa na loi. 4 Nau ku manata ˈabera amuˈa, ˈasu
ˈubani ˈaliˈali mu kata faˈamamana ana na faˈa-
manataˈanga neˈe matamata faˈasia na faˈamanataˈan-
ga kaimili. Sulia diˈia ta ngwae leka kwau siaumulu, ma
nia ka faˈarongo ˈani faˈarongoˈanga matamata sulia
sa Jesus, kaumulu kata fiˈi faˈamamana goˈo ˈaumulu
ana. Ma kaumulu ka maˈudi ˈuana ngalilana ta man-
goˈi ru neˈe matamata faˈasia na Anoˈi ru Abu neˈe ka-
mu ngalia ana kaidaˈi kaimili faˈarongo ˈani.

5 Aia, ma na ngwae neˈe kira leka kwau siaumulu ki,
ma kika saea kira na lifurongo talingaˈi ki, nau kusi
manata goˈo fasi kira talingaˈi ka liufi nau. 6 Sui bore
ˈana noaˈa naisi saiana alaˈanga leˈa, nau ku saiana ru
ˈoro ki ana Faˈarongoˈa Leˈa. Kaumulu saiana na ru
neˈeri, osiˈana kaimili faˈamanata kamu ana kaidaˈi
ˈoro ki.

7 Ana kaidaˈi nau ku faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa
God fuaumulu, noaˈa naisi gani kaumulu ˈuana ta fo-
lifoliˈa, ma ta taˈi maga mani bore ka noaˈa goˈo. Ma
ana kaidaˈi nau ku tua siaumulu, nau ku faˈatiˈitiˈi nau
fasi ˈiri kaumulu ka ngalia ˈinotoˈanga. Faˈuta, kaumulu
fia fasi nau ku sasi rora neˈeriˈa? 8 Ana kaidaˈi nau ku
faˈamanata kaumulu, ti ngwae neˈe kira faˈamamana
saena fanoa matamata ki, kira foli nau. Nia neˈe, nau
ku ngalia ru ki faˈasida, fasi ˈiri nau ku ˈafi kaumulu.
9 Ma ana kaidaˈi nau ku tua faˈi kaumulu, diˈia nau ku
oga ta mani, noaˈa naisi gani kaumulu goˈo ˈuana. Ma
na ngwae asina ki neˈe kira leka maˈi faˈasia ˈi Masedo-
nia neˈe kira kwatea ru neˈe nau ku ogaˈi ki. Noaˈa
naisi gani kaumulu ˈuana ta ru, ma noaˈa naisi baˈa
gani. 10 Ma nau ku fata lafu nau sulia nau kusi gani
kaumulu ˈuana ta ru. Ma ru neˈeri, nia ˈafitaˈi ka rokisi
ana ta kaidaˈi, sulia nau kusi baˈa ngalia ta mani faˈasia
ta ngwae saena abaˈi kula ˈi Gris taˈifau. Na ru neˈeri
nia mamana diˈia logo na fatalana sa Jesus Christ neˈe
nia mamana. 11 Sali kamu manata rora fasi nau kusi
alafe fuamuˈa sulia nau kusi ngalia mani faˈasi kaumu-
lu. Bore ma God saiana neˈe nau ku alafe liu fuamuˈa.

12 Nai baˈa inaˈu goˈo ˈaku ana falafala neˈeri, fasi ˈiri
na ngwae neˈe kira saea kira ngwae lifurongo ki, noaˈa
kira kasi bolo faˈinia saelana na raoˈa kira neˈe leˈa ka
diˈia na raoˈa kaimili. 13 Kira saea kira na lifurongo ki,
bore ma kira noaˈa laˈu na lifurongo mamana sa Jesus
Christ ki. Kira soke kaumulu ˈani raoˈa kira ki, ˈiri kamu
ka manata fasi kira neˈe lifurongo ki. 14 Ma noaˈa nau
kusi ˈarefo goˈo ana ru neˈe, sulia sa Saetan bore, nia
saiana ka rokisi fasi ˈiri ka lia diˈia ta ˈainsel ana
madakoˈanga. 15 Nia neˈe, noaˈa kulu kasi ˈarefo diˈia
na ngwae rao sa Saetan ki logo, kira kwate ma kira tal-
ada ka lia diˈia ngwae rao mamana God ki. Kike baˈa
ngalia naˈa kwaˈikwaˈinga doe neˈe bolo faˈi kira sulia
na abula taˈangaˈa kira ki.

Sa Paul fata lafua sulia ru ki faˈataˈinia nia ngwataˈu-taˈu

16-17 Sui bore ˈana nau noaˈa kusi oga fata baˈalafeˈa,
niniˈari nai baˈa fata lafu nau suli nau talaku. Kaidaˈi
nau ku fata suli nau talaku ˈunaˈeri, ti ai aumulu fia fasi
nau ku alaˈa diˈia ngwae bolebole ki, nama nau noaˈa
kusi alaˈa sulia tae neˈe na Aofia saea. Sui bore ˈana
muka manata ˈunaˈeri, rongo basi sulia tae neˈe nai
saea. 18 Buri ˈana kaidaˈi neˈe ti ngwae kira fata lafu ki-
ra talada, kamu ba roˈo logo sulida. ˈUnaˈeri kaumulu
taˈifau muke fafarongoa basi ru neˈe nai saea fuamuˈa
sulia nauˈa talaku. 19 Ma kaumulu fia fasi kamu saiˈi ru
liu, bore ma kamu ka maˈudi fuana rongolana ngwae
neˈe alaˈalada noaˈa kasi bolo. 20 Kaumulu ka alaˈanida
goˈo amuˈa fuana kira ka ˈaˈana fafi kaumulu, ma kira
ka ngalia na ru kaumulu ki, ma kira ka soke kaumulu,
ma kira ka fata lafuda talada, ma kira ka faˈa ˈekeˈa
kaumulu ˈani kwaˈi bokotalana maamuˈa. 21 Kaimili
noaˈa kasi sasi ˈunaˈeri amuˈa. Ma faˈuta neˈe kaumulu
ka fia fasi kaimili rora, sulia kami kasi sasi ˈunaˈeri au-
mulu?

Na ngwae neˈe fia kira ta lifurongo talingaˈi ki, kira
fata lafu kira talada. Ma nauˈa logo, nai fata lafu nau
ka diˈida logo, sui bore ˈana noaˈa kasi leˈa fuana fataˈa
ˈunaˈeri. 22 Aia, kira saea kira ngwae ˈi Jiu ki. Ma nauˈa
ta ngwae Jiu logo. Kira saea kira kwalafa sa Israel
faˈinia sa Abraham. Ma nauˈa ta ngwae logo ana
kwalafa sa Israel faˈinia sa Abraham. 23 (Nau naisi oga
fata lafu laku sulia nauˈa talaku ˈuri.) Kira saea kira ng-
wae rao sa Jesus Christ ki. Bore ma nauˈa naˈa neˈe ng-
wae rao leˈa sa Jesus Christ ka liufida. Sulia nau ku rao
ngasingasiˈa ka liufida, ma ngwae ki kika alu nau sae-
na luma ni lokafo ana kaidaˈi ˈoro ki ka liufida, ma ng-
wae ki ka nangasi nau ana kaidaˈi ˈoro ki ka liufida, ma
karangi nau ku mae ana kaidaˈi ˈoro ki ka liufida. 24 Li-
ma kaidaˈi ki na ngwae doe Jiu ki kira nangasi nau ˈa-
nia uulu akwala ma siko faˈi kwaˈinga. 25 Ma uulu
kaidaˈi ki na ngwae doe ˈi Rom ki kira nangasi nau ˈani
maˈe ˈai. Ma ana taˈi kaidaˈi, ti ngwae kira iliili ˈuana
saungilaku ˈani ˈuilaku ˈani fau ki. Ma uulu kaidaˈi ki na
faka neˈe nau ku leka ˈani ka kuru faˈi nau, ma ana taˈi
kaidaˈi nau ku tua saena asi sulia taˈi rodo ma taˈi
asoa. 26 Ma ana lekaˈa ˈoro nau ki, nau ku dao toˈona
ˈafitaˈiˈanga ˈoro ki ana kafo afe ki, ma ana ngwae bili-
bili ki, ma sulia na ngwae Jiu ki, ma na ngwae kwaita ki
neˈe kira malimaeˈa aku. Ma nau ku dao toˈona ˈafi-
taˈiˈanga saena fanoa doe ki, ma saena abaˈi kula
kwasi, ma saena asi logo. Ma ti kaidaˈi na ngwae neˈe
soke ma kira ka saea kira ngwae faˈamamana ana sa
Jesus ki, kira kwatea logo na ˈafitaˈiˈanga doe ki fuaku.
27 Nau ku rao ngangata liu, ma ti rodo noaˈa nau kusi
maliu. Ma ti kaidaˈi nau kusi toˈo ana fanga ma noaˈa
nau kusi kwaˈu. Ma ti kaidaˈi nau ku gwari sulia nau ku
olidoko liu ana toro. 28 Noaˈa laˈu na ru neˈeri ki goˈo
ˈana, sulia ana faˈi asoa ki taˈifau goˈo nau ku toˈo ana
ˈafitaˈiˈanga osiˈana nau ku manata ˈabera sulia na fiku
taˈi ngwae faˈamamana ki taˈifau. 29 Ma diˈia ta ngwae

neˡe faˡamamana ma ka dao toˡona ˡafitaˡiˡanga sulia ilitoˡonga doe, nau ku toˡo ana ˡafitaˡiˡanga logo, sulia nau ku manata ˡabera ana niaˡa. Ma diˡia ta ngwae ka sasia ta ru taˡa, nau ku kwaimanatai.

30 Duˡungana kira suˡumaˡi nau ku fata lafu nau suli nauˡa talaku, nau ku fata sulia na ru ki neˡe faˡataˡinia nau ta ngwae ngwataˡutaˡu. 31 God na Maˡa na Aofia kia sa Jesus, nia saiana tae neˡe nau ku saea nia mamana. Nau ku oga ngwae ki taˡifau kira ka baˡatafea God tua tua firi. 32 Ana kaidaˡi nau ku tua ˡi Damaskas, na ngwae neˡe sa Aretas na tatalafaˡa filia ˡuana gwaungaˡinga fafia fanoa neˡeri, nia ka kwatea ngwae ana fuani oro ki kika folo ˡafia na maˡe tafa ki ana maˡe fanoa neˡeri, fasi ˡiri kira ka dau nau ana kaidaˡi nau ku ruˡu ˡi maa. 33 Bore ma ti ngwae kira kwaiˡafi aku, kira ka alu nau saena kukudu doe, ma kira ka faˡakoso nau sulia na maa ˡolofolo ana ˡodoa neˡeri ˡuana ˡi maa, ma nau ku tafi. †

Na ru God faˡataˡiniˡi fuana sa Paul ki

12 Kira suˡumaˡi nau ku fata lafu nau suli nauˡa talaku, bore ma fataˡa ˡunaˡeri noaˡa nia ˡiri faˡamamana neˡe nauˡa na lifurongo. Sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, nau ku fata sulia na ru na Aofia nia faˡataˡiniˡi fuaku. 2 Aia, na akwala ma fai faˡi ngali sui naˡa, God ka ngali nau ˡuana kula neˡe God tua ana ˡi langi. (Aia, nau ku kina bore na noniku logo taka neˡe dao ˡi neˡeri, nama God goˡo ˡana taka neˡe faˡataˡinia ru neˡe ki fuaku, sulia taˡifilia God goˡo neˡe saiana.) 3-4 Aia, nau ku saea laˡu, nau ku sai goˡo ana God nama neˡe ngali nau ˡuana ˡi langi. (Ma nau kusi saiana na noniku dao logo ˡi neˡeri taka, nama God goˡo neˡe faˡataˡinia fuaku, sulia taˡifilia God neˡe saiana.) Aia, ma ana kaidaˡi neˡe nau ku tua ˡi langi, nau ku rongoa na ru ni ˡarefoˡanga ki ma ka ˡafitaˡi ta ngwae ka saea ˡani alaˡanga saena magalia neˡe. 5 Na lialiata neˡeri ru fuana fata lafulaka faˡinia. Bore ma nau noaˡa kusi sasi ˡunaˡeri. Sulia na ru neˡe nau ku fata lafu nau sulia na ru neˡe faˡataˡinia fasi nauˡa ngwae ngwataˡutaˡu. 6 Ma diˡia nau ku oga tafelaku, nia totolia fuaku nau ku fata ˡunaˡeri sulia na fatalaku nia mamana. Bore ma, noaˡa nau kusi tafe nau, sulia noaˡa nau kusi oga ngwae ki kira ka fia fasi nauˡa na ngwae doe liufia na ru neˡe kira lisia nau ku sasiˡi ki, ma na ru neˡe kira ka rongoa nau ku saeˡe ki.

7 Aia, God alaˡania naˡa mataˡinga fuaku ˡiri noaˡa naisi fata naunau sulia na ru leˡa ˡoro neˡe nau ku lisida ˡi langi ki. Ma na mataˡinga neˡe, sa Saetan neˡe sasia ˡiri ka faˡafii nau fasi ˡiri nau kusi naunau. 8 Ma uulu kaidaˡi ki neˡe nau ku foˡo, ma nau ku amasi na Aofia ˡiri nia ka lafua. 9 Bore ma nia olisi nau ka fata ˡuri, “Na kwaiˡofeˡanga nau taˡifilia, nia na ru neˡe ˡoko boˡoboˡo ˡuana. Sulia diˡia ˡoko ngwataˡutaˡu, na ngasingasiˡanga nau fuana ˡafilamuˡa ke baˡa doe ka tasa.” Sulia ru neˡeri, nau ku saeleˡa liu, ma nau ku fata lafu nau sulia na ngwataˡutaˡunga nau, ˡiri na ngasingasiˡanga sa Jesus Christ ka kwaiˡafi aku. 10 Nau ku saeleˡa goˡo ˡaku fafia na ˡafitaˡiˡanga nau ki sulia sa Jesus Christ. Nau ku saeleˡa goˡo ˡaku diˡia kira ka fata faˡali nau, nama kira ka faˡakaisi nau. Nia leˡa goˡo ˡana diˡia nau ku toˡo ana ngwataˡutaˡunga, sulia ana kaidaˡi nau ku ngwataˡutaˡu, sa Jesus Christ nia ka faˡangasingasi nau.

Sa Paul ka manata ˡabera fuada ngwae ˡi Korint ki

11 Aia, nia noaˡa kasi totoli nau fuana fata lafulaku, bore ma kaumulu neˡe kwate ma nau ku fata ˡunaˡeri. Fuila kaumulu ka baˡatafe nau goˡo ˡaumulu. Sui bore ˡana nau na ngwae goˡo aku, na ngwae ba kira saea kira ˡani lifurongo talingaˡi ki, noaˡa kira kasi doe ka liufi nau. 12 Ana kaidaˡi nau ku rao ˡi safitamuˡa ˡania mabetauˡa, God sasia na ru faˡanadaˡa ˡoro ki ˡani nau. Ma na ru neˡeri ki, nia ka faˡataˡinia neˡe nauˡa na ngwae lifurongo mamana. 13 Na ru nau ku sasia fuamuˡa ki, nia diˡia ru neˡe nau ku sasia fuana fiku taˡi ngwae faˡamamana ki taˡifau. Taˡi ru neˡe kasi diˡia na ru nau ku sasia ana fanoa matamata ki: Nau kusi gani ta mani aumulu fuana ˡafilaku. Ma kaumulu saea nau ku sasia ru taˡa aumulu ˡunaˡeri, bore ma noaˡa naisi fata ni kwaimanataiˡanga ana kaidaˡi neˡeri fasi ˡiri muke rufuanata nau.

14 Ana kaidaˡi neˡe, nau ku sasi akaˡu naˡa ˡiri nai dao laˡu toˡomulu ana uula kaidaˡi. Ma nia diˡia logo ˡi naˡo, noaˡa nau kusi gania ta mani faˡasi kamu. Sulia noaˡa naisi oga goˡo na mani kamu ki. Na ru nau ku oga lala neˡe ˡiri kamu ke saeleˡa kaidaˡi nai dao kwau. Nau ku diˡia ta maˡa fuaumulu, sulia nau ku kwaiˡafi kamu ˡuana faˡamamanaˡanga ana sa Jesus Christ. Ma noaˡa kasi bolo fasi ˡiri neˡe ngela ki kira ka kwate mani fuana maˡa kira, ma ka leˡa fuana maˡa ka kwate mani fuana ngela nia ki. 15 Ma diˡia nau ku kwatea na ru nau ki taˡifau faˡi nau talaku logo ˡuana ˡafilamuˡa, nau ku saeleˡa goˡo ˡaku. Faˡuta, na alafeˡanga kaumulu fuaku tiˡitiˡi goˡo ˡana, sulia na alafe ˡanga nai fuaumulu nia gwaˡilinga?

16 Aia, kaumulu saiana noaˡa naisi gania ta mani faˡasi kamu. Bore ma na malimae nau ki kira fata ˡuri, “Sa Paul toˡo ana taˡi manataˡi ngwae ago fuana ˡosolamuˡa.” 17 Ma kaumulu saiana na alaˡanga neˡeri noaˡa kasi mamana. Ma noaˡa nau kusi baˡeda kwau ngwae ki siaumulu fuana ˡaurafulamuˡa ˡuana mani. 18 Nau ku amasia sa Titus ˡiri nia leka kwau siamuˡa, ma nau ku kwatea kwau taˡi ngwae asina laˡu faˡinia. Ma kaumulu sai mamana ana sa Titus kasi obosi kamu goˡo ˡuana ta mani. Ma kaumulu saiana sa Titus faˡi nau, keroˡo sasia na ru saga ki neˡe bolo ma ka saga taˡifau goˡo.

19 Sali kamu fia fasi kami alaˡa ˡunaˡeri fuana fonelamiˡa talamiˡa. Aia, na manataku noaˡa kasi ˡunaˡeri. Sulia God saiana na ru neˡe kami saeˡe ki, nia leka sulia na ru neˡe sa Jesus Christ nia oga kami ka saeˡe ki. Kwaima leˡa nau kina ˡae, na ru ki taˡifau neˡe kaimili sasiˡi, kaimili sasiˡi fuana ˡafilamuˡa. 20 Nau ku manata ˡabera, ˡasu ˡubani nau kutu leka kwau, nau ku lisia na abulaˡanga kamu ki ka matamata faˡasia na ru neˡe nau ku oga. Ma diˡia nia ˡunaˡeri, nai kwatea

† *lisia nunuˡi ru ana Acts 9:25*

kwaˡikwaˡi ˡanga fuamuˡa, ma noaˡa kamu kasi saeleˡa sulia. Nau ku manata ˡabera ˡasu ˡubani ti ngwae ˡi loˡoba kira kata olisuˡusuˡu, ma kira ka kwaimamagolai, ma kira ka saetaˡa, ma kira ka manata guˡuguˡu, ma kira ka fata taˡa, ma kira ka alaˡa sulia ngwae matamata ki, ma kira ka lafe, ma na falafala kira ki noaˡa kasi saga. 21 Ma nau ku manata ˡabera ˡasu ˡubani nau kutu leka laˡu maˡi, ma God ka sasia nau ku ˡeke suli kaumulu. Ma nai baˡa angi sulia na ngwae ˡoro aumulu, kira sasia ru taˡa ki, ma noaˡa kira kasi kakari alifaˡi faˡasia na kakabaraˡanga kira ki.

13 Aia, nai baˡa dao kwau siaumulu uula kaidaˡi. Na Kerekereˡa Abu ba saea, “Noaˡa kamu kasi matalangani ta ngwae leleka muke rongoa ta ro ngwae nama ta uulu ngwae neˡe fata mamana sulia tae neˡe nia sasia.” 2 Ana ruana kaidaˡi nau ku leka maˡi, nau ku faˡabasua na ngwae ki amuˡa neˡe abulalada taˡa. Ma ana kaidaˡi neˡe, nau ku faˡabasuda logo saena kerekereˡa neˡe. Ma ana kaidaˡi nai baˡa dao maˡi siaumulu, noaˡa ta ngwae neˡe sasia ta ru taˡa ka tafi faˡasia na kwaˡikwaˡinga nau fuana. 3 Ana kaidaˡi neˡeri, kamu ke baˡa sai leˡa ana sa Jesus Christ neˡe kwatea alaˡanga fuaku fasi ˡiri nau ku fata ˡania. Ma ana kaidaˡi nia ka sasia ta ru fuamuˡa, nia kasi ngwataˡutaˡu. Bore ma nia ka faˡataˡinia na ngasingasiˡa doe fuamuˡa. 4 Sulia sa Jesus Christ ngwataˡutaˡu kaidaˡi kira fotoˡia ana ˡai rara folo, nia ka tataˡe faˡasia na maeˡa sulia na ngasingasiˡanga doe God. Ma kaimili ka ngwataˡutaˡu logo diˡia sa Jesus Christ, bore ma kaimili ke baˡa toˡo ana ngasingasiˡanga doe God sulia sa Jesus Christ, ana kaidaˡi mike leka kwau siaumulu.

5 Nia leˡa fuamuˡa muke manata sulia na mauriˡa kaumulu ki, fasi ˡiri muka saiana na abulaˡanga kamu ki bolo fuana ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus Christ ki nama noaˡa. Kaumulu saiana sa Jesus Christ goˡo neˡe tua saena maurilamuˡa. Ma diˡia noaˡa nia kasi tua saena maurilamuˡa, na faˡamamanaˡanga kaumulu ki noaˡa kasi mamana. 6 Nau ku oga muke saiana na faˡamamanaˡanga kaimili nia mamana. 7 Ma kami ka foˡosia God fasi ˡiri muke mango faˡasia abula taˡangaˡa. Ma noaˡa kami kasi foˡo goˡo ˡaimili ˡunaˡeri ˡiri ta ngwae ka fia fasi na raoˡa kaimili nia leˡa. Kami foˡo ˡunaˡeri ˡiri kaumulu ka sasia na ru saga, bore ˡana ti ngwae kira fia fasi na raoˡa kaimili na ru ˡoˡo goˡo ˡana. 8 Kaimili sasi goˡo na ru sulia faˡamanataˡanga mamana, ma noaˡa kami kasi uu fonea faˡamanataˡanga mamana. 9 Kaimili saeleˡa mika ngwataˡutaˡu, diˡia kamu ngasingasiˡa mamana. Ma kaimili foˡo fasi ˡiri muke faˡasaga abulalamuˡa taˡifau. 10 Nia neˡe sasi nau ku keresia naˡa ru neˡeri ki ana kaidaˡi nau ku tua tau kwau ˡua faˡasi kaumulu. Nau ku sasia fasi ˡiri ana kaidaˡi nau ku leka kwau siaumulu, nau kusi balufi kamu ˡani na ngasingasiˡanga neˡe na Aofia kwatea fuaku. Nia kwatea naˡa ngasingasiˡanga neˡeri fuaku ˡiri nau ku ˡafi kamu, ma noaˡa laˡu fuana faˡalilamuˡa.

Na alaˡanga ˡisi ki

11 Aia, ngwae asina kina ˡae, na ru neˡeri ki goˡo neˡe nau ku saea fuaumulu. Muke rokisia falafala kamu ki, ma muke fafarongoa na ru neˡe nau ku keresia kwau fuamuˡa, ma muke tua ˡani taˡi manata ˡi ngwae, ma muke tua ˡani aroaroˡa faˡi kamu talamuˡa. Ma God neˡe alafe fuaka ma ka kwatea aroaroˡanga, nia ke baˡa tua faˡi kamu.

12 Aia, muke faˡataˡinia naˡa alafeˡanga kaumulu ki fuaumulu kwailiu ana kaidaˡi muke lisi kaumulu kwailiu.

Na ngwae God ki taˡifau ˡi neˡe, kira kwatea na alaˡanga leˡa leˡa kira ki fuaumulu.

13 Ma nau ku foˡo fasi ˡiri na Aofia sa Jesus Christ ka kwaiˡofe aumulu, ma God ka alafe fuaumulu, ma na Anoˡi ru Abu ka tua faˡi kamu taˡifau.

Galesia

Sa Paul keresia na buka neˡe fuana na ngwae faˡamamana ˡi Galesia ki. Sa Paul nia rao faˡinida, ma ka ˡiri tau goˡo ˡi buri ˡana sa Paul ka faˡasida, kira ka talaˡae kika abula ˡuana rongoˡa fuana ta faˡamanataˡanga matamata laˡu. Ti faˡamanata ˡosoˡoso kira dao toˡona Kristin ki ˡi Galesia, ma kira ka saea kira ke talaˡae fuana dongalana falafala Jiu ki. Taˡi falafala Jiu neˡe ˡolo faˡataˡinia (circumcision). Na Jiu ki faˡamanata neˡe roˡongaˡa ana taki sa Moses ki kwatea ma ngwae ki ka ˡoloˡolo ˡi maana God, ma na ˡolo faˡataˡinia neˡe toto fuana ngwae God ki. Bore ma sa Paul nia faˡamanata sulia na fitoˡonga ana sa Jesus lala neˡe kwate ma ngwae ki kika ˡoloˡolo ˡi maana God. Ma na Anoˡi ru Abu ma na tuaˡa saga, nia na toto neˡe faˡataˡinia kulu ngwae God ki. Kulu ka faˡamamana ana sa Christ Jesus fasi ˡiri kike saga ˡi maana God. God nia fuˡusi ˡoloˡolo akulu noaˡa laˡu osiˡana na roˡongaˡa sulia na taki ki, bore ma osiˡana lala neˡe kulu faˡamamana sa Christ. Roˡongaˡa sulia na taki ki noaˡa kasi totolia neˡe ke faˡa ˡoloˡoloˡa ta ngwae ˡi maana God.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Fata leˡaleˡanga & 1:1-11
Sa Paul nia niaˡa ta lifurongo mamana & 1:11—2:21
Ngwae ke faˡasaga tualana faˡinia God ˡani faˡamamanaˡanga ana sa Jesus & 3:1—4:31
Maurilana Kristin ki donga kwaitalaˡi ˡanga Anoˡi ru Abu & 5:1—6:18

1 1-2 Na kerekereˡa neˡe faˡasia nauˡa sa Paul, ma na bara ngwai asina ana sa Christ ki neˡe kira tua faˡinau ˡi neˡe, fuamuˡa ngwae faˡamamana God ki saena abaˡi kula ˡi Galesia. Nauˡa naˡa neˡe ta lifurongo ana sa Jesus. Noaˡa ta ngwae kasi fili nau fuana raoˡa neˡe. Bore ma sa Jesus Christ faˡinia God, na Maˡa neˡe nia taˡea sa Jesus faˡasia na maeˡa, keraˡa lala neˡe fili nau fuana lifurongoˡanga.

3 Nau ku foˡo ˡiri God na Maˡa kia faˡinia sa Jesus Christ na Aofia ke kwaiˡofe amuˡa ma ke kwatea na aroaroˡanga fuamuˡa.

4 Sa Christ ka kwatea niaˡa ˡana talana fuana na taˡangaˡa kia ki fasi ˡiri ke loge kia faˡasia na abula taˡangaˡa ˡoro ki neˡe saena magalia ana kaidaˡi neˡe. ˡUnaˡeri nia roˡosulia na kwaiogaiˡanga God na Maˡa kia. 5 Nau ku oga kuke faˡadufa God tutua firi! ˡIu nia ke ˡunaˡeri.

Taˡi Faˡarongoˡanga Leˡa goˡo

6 Nau ku ˡarefo naˡa ana ru neˡe kamu sasia, osiˡana nia noaˡa kasi tau goˡo muka siki tau naˡa faˡasia God neˡe fili kamu naˡa ˡiri muke tua ˡi olofana na kwaiˡofeˡanga sa Christ, ma niniˡari muka faˡamamana naˡa amuˡa ta faˡamanataˡanga matamata laˡu neˡe ti ngwae kira saea ˡani na Faˡarongoˡa Leˡa. 7 Bore ma na faˡamanataˡanga neˡeri noaˡa laˡu na Faˡarongoˡa Leˡa mamana sulia sa Christ. Ti ngwae goˡo neˡe kira feo kamu, ma kira ka iliili ˡuana rokisilana na Faˡarongoˡa Leˡa sulia sa Christ. 8 Ma sui bore ˡana diˡia kamiˡa nama ta ˡainsel faˡasia ˡi langi neˡe ke faˡatalo ˡani fuamuˡa ta faˡarongoˡanga neˡe matamata faˡasia tae neˡe kami faˡatalo naˡa ˡani fuamuˡa ˡi naˡo, nia bolo faˡinia God ke ˡui ˡania ngwae neˡeri saena mafula neˡe duˡaduˡa kasi mae. 9 Diˡia ba kami saea ka sui naˡa maˡi ˡi naˡo, ma nau ku saea laˡu fuamuˡa: Diˡia ta ngwae ke faˡataloˡania fuamuˡa ta faˡamanataˡanga neˡe ka matamata faˡasia na tae neˡe kamu faˡamamana ana ka sui naˡa, nia bolo faˡinia God ke ˡui ˡania ngwae neˡeri saena mafula neˡe duˡaduˡa kasi mae.

10 Kaidaˡi nau ku saea alaˡanga neˡeri ki, noaˡa naisi sasi laˡu ˡuana ngwae ki neˡe kike auraˡe nau. Noaˡa liu. Ma nau ku oga lala God ˡana talana neˡe ke auraˡe nau. Diˡia nau ku sasi ˡuana neˡe ngwae ki kika oga nau, ˡirai ma nauˡa noaˡa laˡu ngwae ni rao sa Christ.

Alaˡanga sa Paul sulia kaidaˡi sa Jesus filia fuana lifurongoˡanga

11 Ngwaefuta kina ma ngwaingwaena kina ana sa Christ, nau ku saea fuamuˡa, na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe nau ku faˡarongo ˡani, nia noaˡa laˡu ru neˡe talaˡae maˡi faˡasia na ngwae ki. 12 Noaˡa nau kusi ngalia laˡu faˡasia ta ngwae, ma noaˡa ta ngwae kasi faˡamanata nau goˡo ˡani. Bore ma sa Jesus Christ lala neˡe tala faˡataˡinia fuaku.

13 Kamu rongoa taˡifau naˡa sulia na tualaku maˡi ˡi naˡo, kaidaˡi ba nau ku foˡosia ˡua God diˡia na Jiu ki kira sasia. Kamu rongoa logo ba nau ku maˡudua liu naˡa ngwae faˡamamana God ki, ma nau ku iliili liu ˡuana takalongaˡilada. 14 Kaidaˡi nau ku ˡalako ˡua, ˡorolana na ngwae Jiu ki neˡe kira ˡalako faˡi nau, nau ku liufida ˡani roˡongaˡa sulia na faˡamanataˡanga kami Jiu ki ma sulia na falafala koˡo bora kami ki.

15 Sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, sulia kwaiˡofeˡanga God ˡi naˡona mala neˡe nau ku futa, God nia fili nau naˡa fuana raoˡa nia ki. 16 Ma God ka saeleˡa fuana faˡataˡilana na Ngela nia fuaku, fasi ˡiri nau kui faˡataloˡania na

Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Ma kaidaˈi God nia ka faˈataˈinia naˈa Ngela nia fuaku, nau kusi leka naˈa siana ta ngwae ˈiri nia ka faˈamanata nau. 17 ˈUnaˈeri noaˈa nau ku ˈiri leka ˈalaˈa ˈuana ˈi Jerusalem fuana lisilana na ngwae neˈe kira lifurongo etaeta aku ki. Nau ku leka lala ˈaku ˈuana abaˈi kula ˈi Arabia, sui nau ku oli laˈu maˈi ˈuana ˈi Damaskas. 18 Sui buri ˈana uulu faˈi ngali ki, nau ku fiˈi leka ˈuana ˈi Jerusalem fuana lisilana sa Peter, ma nau ku tua faˈinia sulia na akwala ma lima asoa. 19 Ma nau ku alaˈa logo faˈinia sa James, na ai burina na Aofia, bore ma nau noaˈa kusi lisia ti lifurongo laˈu.

20 Ma na ru neˈe ki taˈifau niniˈa nau ku keresia kwau fuamuˈa na ru mamana ki taˈifau goˈo. God ka saiana nau noaˈa kusi soke.

21 ˈI buri, nau ku leka laˈu ˈuana abaˈi kula ˈi Siria ma ˈi Silisia ki. 22 Ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae faˈamamana sa Christ ki saena abaˈi kula ˈi Judea, noaˈa kira kasi sai goˈo aku. 23 Kira sai goˈo ˈada ana na alaˈanga neˈe ti ngwae neˈe alaˈa suli nau kika ˈuri, “Na ngwae ba maˈudu kia ˈi naˈo ma ka iliili ˈuana faˈalilana na ngwae faˈamamana sa Christ ki neˈana. Kaidaˈi neˈe, nia faˈarongo naˈa sulia sa Christ fasi ˈiri na ngwae ki kika faˈamamana ana.” 24 Ma osiˈana faˈarongoˈa neˈe kira ka baˈatafea naˈa God fafia tae ki neˈe nau ku sasiˈi.

Na faˈinaˈonaˈo ˈi Jerusalem ki alafafia na faˈamanataˈanga sa Paul

2 ˈI buri ˈana taˈi akwala ma fai faˈi ngali, nau ku fiˈi oli laˈu ˈuana ˈi Jerusalem faˈinia sa Banabas, ma nau ku baˈea sa Titus ka leka logo faˈi keroˈo. 2 God neˈe oga nai leka ˈi neˈeri sulia faˈataˈinga nia fuaku. Ma ana kaidaˈi nau ku alaˈa fiku faˈinia na ngwae faˈinaˈonaˈo ki ˈi Jerusalem taˈifilida, ma nau ku fada leˈa ana na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe nau ku faˈamanata ˈani fuana na ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Nau ku faˈarongoa na faˈinaˈonaˈo neˈeri ki sulia na raoˈa nai taˈifau, ˈiri neˈe kike alafafia, ˈasu ˈubani nau kutu laga ulafu goˈo ˈaku ana raoˈa neˈe. 3 Sa Titus na ngwae neˈe tua faˈi nau, nia noaˈa laˈu ngwae Jiu, bore ma ngwae ˈi Grik, ma na faˈinaˈonaˈo ki kira kasi suˈumaˈi nia goˈo fuana na ˈolo faˈataˈinga. 4 Kaimili alaˈa sulia ru neˈe ki, osiˈana ti ngwae neˈe kira kwaiilifaˈi neˈe kira saea kira faˈamamana, kira oga nia ke ˈolo faˈataˈinia nama. Na ngwae neˈeri ki kira leka ago maˈi fuana faˈalilana na fitoˈonga neˈe kami ngali goˈo sa Jesus Christ fuana faˈamaurilamiˈa. Kira oga kike tuaraˈi kaimili fuana roˈongaˈa sulia na taki ki. 5 Ma kami kasi ala goˈo fafia na ngwae ˈosoˈoso neˈeri ki ana ta taˈi kaidaˈi tiˈitiˈi bore, sulia noaˈa kami kasi oga kika faˈalia na mamanaˈanga ana Faˈarongoˈa Leˈa neˈe kamu faˈamamana naˈa.

6 Ma na faˈinaˈonaˈo neˈe ngwae ki alafafida ˈi Jerusalem, noaˈa kira kasi saea goˈo ta ru faolu fuaku sulia faˈamanata ˈanga nau. (Bore ma noaˈa naisi ˈabera goˈo sulia ngwae neˈe ki, neˈe ti ngwae fia kiraˈa ngwae ˈinotoˈa ki. Osiˈana talitoˈona God goˈo neˈe saiana ke saea neˈe ngwae nia ˈinotoˈa.) 7 ˈUnaˈeri na faˈinaˈonaˈo neˈeri ki, taˈi ru neˈe kira tala lisia neˈe God nia kwatea naˈa raoˈa neˈe fuaku fuana na faˈataloˈanga ˈani fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, diˈia logo neˈe nia kwatea fuana sa Peter na raoˈa fuana na faˈataloˈanga ˈani fuada Jiu ki. 8 Sulia God neˈe alu nau, nau ku lifurongo fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, diˈia logo neˈe nia alua sa Peter ka lifurongo fuada ngwae ˈi Jiu ki. 9 Sa James, ma sa Peter, faˈinia sa John, neˈe ngwae faˈinaˈonaˈo ki, kira saiana neˈe God kwatea na raoˈa talingaˈi neˈe fuaku fuana faˈatalongaˈilana fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Nia neˈe kwate kira ka sama ana lima ˈoloˈolo amiroˈo sa Banabas, fasi ˈiri ke faˈataˈinia neˈe kira alafafi keroˈo ka rao ˈi safitamuˈa ngwae noaˈa laˈu Jiu ki, ma kira ka rao ˈi safitada ngwae ˈi Jiu ki. 10 Ma taˈi ru goˈo neˈe kira oga keroˈo ke manata toˈona na kwaiˈafiˈanga fuana ngwae dalaˈa ki safitana ngwae faˈamamana God ki ˈi Jerusalem. ˈIu, ru neˈeri neˈe nau ku ngangata liu fuana sasilana.

Sa Paul balufia sa Peter

11-13 Kaidaˈi sa Peter dao ˈi Antiok, nia ka fanga goˈo ˈana faˈinia ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. Sui, ti ngwae Jiu neˈe sa James baˈeda maˈi kira ka dao ˈi neˈeri. Na ngwae neˈeri ki manata ˈuri, “Diˈia noaˈa ta ngwae kasi ˈolo faˈataˈinia, niaˈa noaˈa laˈu na ngwae mamana sa Christ.” Goˈo ma, sa Peter noaˈa kasi fanga naˈa faˈinia ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. † Nia sasi ˈunaˈeri duˈungana neˈe nia maˈu ˈani oli suˈusuˈu ˈanga faˈinia na ngwae Jiu ki neˈe kira leka maˈi faˈasia ˈi Jerusalem. Ma ti Jiu neˈe kira faˈamamana logo ana sa Christ, kaidaˈi kira lisia sa Peter neˈe sasi ˈunaˈeri, kira ka maˈu logo diˈia sa Peter, ma kira ka ˈiri fanga logo faˈinia ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Ma sa Banabas bore ka sasi logo sulida. 14 Bore ma kaidaˈi neˈeri, nau ku lisia kira rora osiˈana noaˈa kira kasi roˈosulia na mamanaˈanga ˈana Faˈarongoˈa Leˈa. Ma nau ku balufia sa Peter ˈi safitana ngwae ˈoro neˈe kira faˈamamana ki, osiˈana nia rora liu naˈa. Ma nau ku fata ˈuri fuana, “ˈAeˈo na ngwae ˈi Jiu, bore ma ˈoko danga naˈa ˈamu ˈani falafala ngwae ˈi Jiu ki, ma ˈoko tua naˈa ˈamu diˈia ta ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. Kira noaˈa laˈu ngwae Jiu ki niniˈa. ˈOko rora liu naˈa kwa neˈe ˈoko suˈumaˈinia ngwae noaˈa laˈu Jiu ki fuana roˈongaˈa sulia falafala Jiu ki.”

Jiu ki faˈinia ngwae noaˈa laˈu Jiu ki kira mauri duˈungana faˈamamanaˈanga kira

15 Nia mamana naˈa kami futa maˈi ana na Jiu ki, ma kami noaˈa laˈu na ngwae kwaita ki neˈe kira kasi donga taki sa Moses ki. 16 Ma kamiˈa Jiu ki saiana neˈe ngwae ke faˈasaga na tualana faˈinia God ˈani faˈamamanaˈanga ana sa Jesus Christ, ma noaˈa laˈu ˈani roˈongaˈa sulia na taki sa Moses ki. ˈUnaˈeri neˈe kami ka faˈamamana logo ana sa Christ Jesus fasi ˈiri mike saga ˈi maana God. God nia fuˈusi ˈoloˈolo amiˈa noaˈa laˈu osiˈana na roˈongaˈa sulia na taki ki, bore ma os-

† *Jiu neˈe kira dau sulia na taki sa Moses ki, noaˈa kira kasi fanga fiku faˈinia ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. Kira fia kira ke baˈa sua ana kaidaˈi kira sama toˈona ma kika ˈania na fanga ana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Levitikus 11; Acts 11*

iˈana lala neˈe kami faˈamamana sa Christ. Osiˈana na roˈongaˈa sulia na taki ki noaˈa kasi totolia neˈe ke faˈa ˈoloˈoloˈa ta ngwae ˈi maana God. 17 Ana kaidaˈi neˈe, kamiˈa Jiu ki, kami lulu ˈuana mauriˈa ana sa Christ ka liufia mala na roˈongaˈa sulia na taki ki, ma ti Jiu kira saea kamiˈa ngwae abula taˈa ki naˈa. ˈUri ma, nia fada ˈani sa Christ neˈe kwate kami ka abula taˈa, duˈungana neˈe kami faˈasia dongalana na taki ki? Nia noaˈa kasi ˈunaˈeri laˈu. 18 Bore ma diˈia nau ku oli, ma nau ku faˈamamana laˈu na taki ki neˈe nau ku ˈaila naˈa ˈani, nau ku ˈasi nau naˈa saena na abula taˈangaˈa.
19 Kaidaˈi nau ku tua sulia na taki ki, nau ku lisia fuila noaˈa naisi fitoˈo ana dongalana taki ki fasi ˈiri neˈe nai ˈoloˈolo ˈi naˈona God. Nia neˈe nau ku danga naˈa ˈania na taki ˈiri neˈe nai tua sulia God. 20 God nia ˈado nau faˈinia sa Christ neˈe nia mae ana ˈai rara folo. Nia neˈe nau ku mae naˈa, bore ma sa Christ neˈe tua saena maurilaku. Ma na mauriˈa neˈe nau ku toˈo ana ana kaidaˈi neˈe, nau ku mauri ˈani na faˈamamanaˈanga nau ana na Ngela God. Nia alafe fuaku, ma ka mae fasi ˈiri ke faˈamauri nau. 21 God nia ka alafafi kulu duˈungana na kwaiˈofeˈanga nia. Noaˈa naisi ˈaila ˈania na kwaiˈofeˈanga nia. Ma diˈia ta ngwae ke saga faˈinia God duˈungana na taki ki, nia faˈataˈinia neˈe na maelana sa Christ dalafaˈa goˈo ˈana.

Na roˈongaˈa sulia na taki ki nama na faˈamamanaˈanga ana sa Jesus

3 Kamu ngwae ana ˈi Galesia, kamu gwaubaliˈa!
Nau ku fada taˈifau naˈa fuamuˈa na maelana sa Jesus Christ ana ˈai rara folo. Bore ma nia diˈia ti ngwae niniˈa feo kamu ˈuana faˈamanataˈanga rora ki!
2 Nau ku oga muke saiana taˈi ru ˈuri: Kamu ˈiri kwaloa laˈu na Anoˈi ru Abu God osiˈana neˈe kamu roˈo sulia na taki sa Moses ki, bore ma duˈungana lala neˈe kamu faˈamamana na Faˈarongoa Leˈa sulia sa Jesus, ma muke fitoˈo ana. 3 Kamu gwaubalia liu naˈa. Na Anoˈi ru Abu neˈe kwate ma ˈoko talaˈae ana mauriˈa saena tuaˈa faolu, bore ma taˈena kamu ili ˈuana sasilana na raoˈa Anoˈi ru Abu ki ˈania ngasingasiˈanga kamu ki talamuˈa. 4 Kamu faˈamanifi liu naˈa osiˈana na fitoˈonga kamu ana sa Jesus. Diˈia kamu oli faˈasia ma muka sasi laˈu sulia na taki sa Moses ki, na fitoˈonga kamu ke funu. 5 Nau ku oga muke malingaˈinia neˈe sulia na kwaiˈofe ˈanga God, nia kwate sakongaˈi ana na Anoˈi ru Abu nia fuamuˈa, ma nia ka fulia na ru ni ˈarefoˈanga ki ˈi safitamuˈa, noaˈa laˈu duˈungana neˈe kamu roˈo sulia na taki ki, bore ma sulia lala na fitoˈonga kamu ana sa Jesus.
6 Ma muke manata basi sulia sa Abraham, na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “Nia faˈamamana ana God, ma God ka alafafia niaˈa ngwae ˈoloˈolo sulia na faˈamamanaˈanga nia.” 7 Muke saiana sa tai bore ˈana neˈe ke faˈamamana ana God, niaˈa na ngela sa Abraham.
18 Na Kerekereˈa Abu nia fata ˈuri maˈi ˈi naˈo, God ke baˈa fuˈusi ˈoloˈolo ana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki ˈani faˈamamanaˈanga. Ma God ka faˈarongo ˈani faˈarongoˈa leˈa neˈe fuana sa Abraham ka ˈuri, “Nau kui baˈa faˈaleˈa na ngwae ki taˈifau sulia ˈaeˈo.” 9 ˈIu, sa Abraham faˈamamana, ma God ka ˈoilakitaˈinia. ˈUnaˈeri logo, sa tai bore ˈana neˈe kira faˈamamana, God ke faˈaleˈada diˈia sa Abraham.
10 Sa tai faˈida bore ˈana neˈe kira manata fasi God nia alafafida neˈe kira saga osiˈana kira roˈosulia na taki ki, kike baˈa ngalia na kwaˈikwaˈinga faˈasia God. Duˈungana neˈe Kerekereˈa Abu ba nia fata ˈuri, “Sa tai bore ˈana neˈe noaˈa kasi ˈidufaˈi roˈosulia na taki ki taˈifau, kike baˈa ngalia kwaˈikwaˈinga faˈasia God.”
11 Ma nia madako liu naˈa noaˈa ta ngwae kasi saga faˈinia God ana na taki ki, sulia na Kerekereˈa Abu nia fata laˈu ˈuri, “Sa tai bore ˈana neˈe kira ˈoloˈolo faˈinia God osiˈana na faˈamamanaˈanga, kike baˈa mauri firi.”
12 Na falafala ana mauriˈa sulia faˈamamanaˈanga noaˈa ˈiri diˈia laˈu na falafala ana dongalana na taki sa Moses neˈe alaˈa ˈuri, “Diˈia ˈoko oga ˈoke dao toˈona mauriˈa osiˈana roˈongaˈa sulia na taki, ˈoke roˈo nama sulia taki aliˈafu God.”
13 Na kwaˈikwaˈinga neˈe ˈita maˈi faˈasia na taki ki, sa Christ nia lafua naˈa faˈasi kia, ma ka ngalia naˈa talana. Sulia neˈe Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “Na ngwae neˈe kira saungia ˈi tufungana ˈai, nia mae duˈungana nia ngalia na kwaˈikwaˈinga ana God.” 14 Sa Christ nia foli olitaˈi kia faˈasia na kwai matalangaˈinga na taki ki. ˈUnaˈeri neˈe God ka faˈaleˈa logo na ngwae noaˈa laˈu Jiu ki ˈania na leˈangaˈa neˈe nia eta fataˈa ˈani fuana sa Abraham. Ma kuluˈa taˈifau na ngwae neˈe kulu faˈamamana ki, kuke toˈo logo ana na Anoˈi ru Abu sulia na faˈamamanaˈanga neˈe.

Na taki ki faˈinia na fata alangaˈinga God

15 Ngwaefuta ma ngwaingwaena nau kina ana sa Christ, nau ku fata ˈani na manataˈanga ana na Kerekereˈa Abu ka sui naˈa, niniˈari nai fada laˈu na alangaˈinga neˈe ˈania na manataˈanga ana ngwae sulia kaidaˈi ki. Diˈia ro ngwae ki kera sasi ta alangaˈinga, noaˈa taˈi kasi rokisia naˈa ta kula ana nama noaˈa keraˈa kasi ˈoia laˈu alangaˈinga neˈeri. Na alangaˈinga neˈe ni diˈia logo na alangaˈinga neˈe leka maˈi faˈasia God fuana sa Abraham faˈinia ˈalako nia. 16 ˈIu, God nia fata alangaˈi faˈinia sa Abraham ma na ˈalako nia. Na Kerekereˈa Abu noaˈa kasi fata laˈu ˈuri, “Na ˈalako ˈoe ki,” neˈe fadalana na ngwae ˈoro ki. Bore ma nia ka alaˈa lala ˈuri, “Na ˈalako ˈoe,” neˈe fadalana taˈi ngwae goˈo, ma nia naˈa neˈe sa Christ. 17 Na fadalana na fatalaku neˈe ˈuri: God nia eta faˈangasia na fau alangaˈinga faˈinia sa Abraham, ma ka alangaˈi logo nia ke baˈa faˈamamana. Nia neˈe na taki neˈe God nia kwatea fai talangaˈi ma uulu akwala faˈi ngali naˈa ˈi buri ˈana, nia ˈafitaˈi liu ka muusia na alangaˈinga neˈe God alangaˈi ˈani fuana sa Abraham. 18 Si diˈia God kwatea ru leˈa ki fuaka duˈungana neˈe kulu roˈosulia na taki ki, ˈirai noaˈa nia kasi kwatea sulia na fata alangaˈinga nia. Bore ma osiˈana na alangaˈinga nia, nia neˈe God ka kwate sakongaˈi ana ru leˈa ki fuana sa Abraham.

† *Ngela sa Abraham fada ˈani taˈi ana ngwae God ki.*

19 Faˈuta neˈe God ka kwatea na taki ki? God kwatea
na taki ki laˈu ˈi burina alangaˈi ˈanga nia, fasi ˈiri ke
faˈataˈi madako ana abula taˈangaˈa ki, leleka ka dao
ˈana asoa neˈe ˈalako sa Abraham, sa Christ, neˈe God
fata alangaˈi ˈani ke dao maˈi ana. God neˈe kwatea na
ˈainsel ki ˈiri kike kwatea na taki ki fuana sa Moses. Ma
sa Moses neˈe na ngwae ni ngali alaˈanga, duˈungana
nia neˈe ngalia maˈi na taki ki, ma ka kwatea fuana na
ngwae ki. 20 Bore ma kaidaˈi God nia fata alangaˈi fua-
na sa Abraham, nia kasi oga naˈa ta ngwae ni ngali
alaˈanga, osiˈana nia sasia naˈa ru neˈeri taˈifilia.

Na ru neˈe taki ki leka maˈi fuana

21 ˈUri ma na taki sa Moses ki nia ˈiri alafafia na fata
alangaˈinga God ki? Noaˈa liu! Si diˈia God nia kwatea
na taki neˈe ka faˈamauria na ngwae ki, ˈirai na ngwae
ki kike roˈosulia, ma kike saga naˈa ˈi maana God.
22 Bore ma, na Kerekereˈa Abu nia saea neˈe ngwae ki
taˈifau kira oga abula taˈangaˈa, ma noaˈa kira kasi bo-
lo naˈa faˈinia daua sulia na taki ki. ˈUnaˈeri neˈe God
ka kwatea na fata alangaˈinga ˈania na mauriˈa firi fua-
na na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus Christ
ki.
23 ˈI naˈona mala na kaidaˈi neˈe faˈamamanaˈanga
ana Jesus Christ nia dao maˈi, God nia goni kulu Jiu ki
olofana na taki sa Moses ki, leleka ka dao ana kaidaˈi
God nia faˈataˈinia na tala faolu sulia na faˈama-
manaˈanga ana sa Christ. 24 Na taki ki ka lia suli kulu
leleka ka dao ana kaidaˈi sa Christ nia dao maˈi. ˈU-
naˈeri burina sa Christ nia dao naˈa, kuke saga ˈi
maana God, osiˈana na faˈamamana lana. 25 ˈIu, ma na
taki ki noaˈa kasi lia naˈa suli kia ˈi niniˈari, osiˈana
kaidaˈi fuana faˈamamanaˈanga ana sa Christ nia naˈa
faˈi kia.

Na ngwae faˈamamana ana sa Jesus ki kira ngela God ki naˈa

26 Kamuˈa taˈifau neˈe ngela God ki naˈa, duˈungana
na faˈamamanaˈanga kamu ana sa Christ Jesus. 27 Ka-
mu siuabu taˈifau naˈa ka faˈataˈinia neˈe kamu ˈado
naˈa faˈinia sa Christ, ˈunaˈeri neˈe mauriˈanga kamu
ke diˈia naˈa sa Christ. 28 Nia neˈe, ka noaˈa naˈa ta
mataliˈanga ˈi safitana na ngwae ˈi Jiu ki ma na ngwae
noaˈa laˈu Jiu ki, ma na ngwangwane ki faˈinia na kini
ki, ma na ngwae rao ˈoˈo ki faˈinia ngwae neˈe noaˈa ta
ngwae kasi ˈaˈana fuada ki. Kamuˈa taˈifau, kamu bolo
goˈo ˈi maana God, duˈungana kamu tua ˈani fikuˈa
faˈinia sa Christ Jesus. 29 Osiˈana kamuˈa neˈe ngwae sa
Christ ki naˈa, ˈunaˈeri kamuˈa logo neˈe ngela ana
kwalafa sa Abraham ki, ma muke baˈa ngalia faˈaleˈa
ˈanga God nia fata alangaˈiniˈi fuana sa Abraham.

4 Nau ku oga nai taˈi fada madakola laˈu ana ru
neˈe nau ku fata sulia, diˈia ta ngwae nia toˈo ana
ta ngela, nia ke baˈa kwatea ru nia ki taˈifau fuana.
Bore ma ana kaidaˈi neˈe ngela neˈeri nia tiˈitiˈi ˈua, nia
diˈia ta ngwae rao goˈo ˈana, osiˈana noaˈa nia kasi
ˈaˈana ˈua fuana liaˈa sulia na alu ruˈanga nia ki talana.
2 Kaidaˈi nia tiˈitiˈi ˈua, ti ngwae neˈe kira lia sulia alu
ruˈanga fuana, leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe maˈa nia
ˈolea. 3 Nia ˈunaˈeri logo, ˈi naˈo maˈi ana kaidaˈi kami
Jiu ki ˈiri faˈamamana ˈua ana sa Christ, kami roˈo lala
sulia na taki ki ana tuaˈa saena magalia, diˈia ta ngwae
rao ˈoˈo neˈe nia rao goˈo sulia fatalana na gwaungaˈi
nia. 4 Ma ana kaidaˈi neˈe God nia ˈolea nia dao naˈa
maˈi, nia kwatea maˈi Ngela nia ˈi saena magalia. Nia
ka ngwaeˈa, ma ka futa ana kini, ma nia ka roˈosulia na
taki kami Jiu ki. 5 Nia ka sasi ˈunaˈeri fasi ˈiri ke logea sa
tai faˈida neˈe na taki ki dau fafida, ˈiri ke kwatea kuluˈa
na ngela God ki.
6 Osiˈana neˈe kuluˈa na ngela God ki naˈa, nia kwa-
tea na Mangoˈi ru Ngela nia ka tua saena na mauri-
lakulu. Ma na Mangoˈi ru nia ka kwate kuke foˈo ˈuri,
“Maˈasi ˈae, Maˈasi ˈae.” 7 Ma kamu noaˈa laˈu na ng-
wae rao ˈoˈo ki. Bore ma kamuˈa na ngela gwaumauri
God ki naˈa. Ma osiˈana neˈe kamu ngela gwaumauri
nia ki naˈa, nia ke baˈa kwatea ru ki taˈifau neˈe nia
alua fuana kwatelana fuana na ngela nia ki.

Sa Paul manata ˈabera fuana ngwae ˈi Galesia ki

8 Ana kaidaˈi noaˈa kamu kasi sai ˈua ana God, ru
matamata neˈe noaˈa laˈu god mamana ki neˈe kira
gwaungaˈi fafia maurilamuˈa. 9 Bore ma ana kaidaˈi
neˈe naˈa, kamu sai naˈa ana God nama nau ku fata
ˈuri, God sai naˈa amuˈa. ˈUri ma faˈuta laˈu neˈe muka
oli, muka roˈo laˈu sulia na taki ki ana tuaˈa saena mag-
alia? Ru neˈeri ki noaˈa kasi fulia goˈo ta ru leˈa fua-
muˈa. Ma faˈuta neˈe kamu ka oga laˈu raoˈa fuada?
10 Nau ku rongoa kwau neˈe kamu dau sulia na ru neˈe
taki Jiu ki saea fuana faˈadoelana asoa ana Sabat ki,
ma na fafangaˈa ana madamo faolu ki, ma na kaidaˈi
talingaˈi ki saena faˈi ngali ki. 11 Nau ku manata ˈabera
liu ˈani kamu, ˈasu ˈubani na raoˈa niniˈa nau ku sasia
fuana ˈafilamuˈa fuana daoˈa toˈona na mauriˈa faolu
kata fiˈi funu. 12 Ngwaefuta kina ma ngwaingwaena ki-
na ˈae, nau ku amasi kamu, muke sui naˈa faˈasia na
roˈongaˈa sulia na taki sa Moses ki, diˈia logo nini nau
ku sui naˈa faˈasia. Duˈungana neˈe nau ku sui naˈa
faˈasia taki sa Moses ki, diˈia logo neˈe kamu sui faˈasiˈi
ˈi naˈo.
Asoa sui toli ki, kamu ˈiri sasia goˈo ta ru rora aku.
13 Kamu sai logo ana kaidaˈi ba nau ku faˈatalo ˈania na
Faˈarongoˈa Leˈa fuamuˈa, nau ku mataˈi ba, bore ma
nia niniˈa kosi nau ˈiri nai faˈatalo ˈani Faˈarongoa Leˈa
fuamuˈa. 14 Ma sui bore ˈana nau ku mataˈi, ma nau ku
kwatea ˈafitaˈiˈanga doe fuamuˈa, noaˈa kamu kasi
manata taˈa goˈo fuaku, ma kamu kasi ˈaila goˈo ˈani
nau. Ma kamu kwalo nau ka diˈia neˈe kamu kwaloa lo-
go ta ˈainsel faˈasia God nama sa Christ Jesus talana
naˈa. 15 Ma ana kaidaˈi neˈeri, kamu saeleˈa liu. Nau ku
saiana neˈe na kwaima ˈanga kamu fuaku nia gwaˈi lin-
ga. Diˈia nau ku gania bore maamuˈa fuana ˈafilaku,
kamu kasi luia goˈo faˈasi nau. ˈUri ma na saeleˈa ˈanga
ba kamu, nia naˈa ˈi faˈi niniˈa? 16 ˈUri ma kulu mali-
maeˈa laˈu ˈi safitakulu, duˈungana nau ku fata ˈani
mamanaˈanga niniˈari?

17-18 Nia leˡa liu fuana ta ngwae ka fata liana ti ai
matamata diˡia nia sasi fuana leˡangaˡa. Nia mamana
liu, ma noaˡa laˡu ana kaidaˡi niniˡa nau ku tua goˡo faˡi
kamu, bore ma ana kaidaˡi nau ku tua tau logo faˡasi
kamu. Ma na ngwae ba kira rao ngangata fuana rokisi-
lana na Faˡarongoˡanga Leˡa, kira oga liu kike fata lia-
muˡa, bore ma noaˡa nia kasi leˡa goˡo fuamuˡa. Taˡi ru
neˡe kira oga naˡa neˡe muke tua matali amuˡa faˡasi
nau, fasi ˡiri kira goˡo neˡe muke dongada. 19 Ngela
nau kina ˡae ana sa Christ, na manataku nia fii liu laˡu
suli kamu, diˡia ta kini nia karangi ka faˡafuta ngela
nia. Na fiiˡa neˡe noaˡa kasi sui leleka ka dao ana asoa
neˡe muke faˡamamana goˡo ana sa Christ taˡifilia.
20 Ana kaidaˡi neˡe, nau ku oga liu nai tua faˡi kamu, ˡiri
neˡe naisi alaˡa ngasingasiˡa laˡu ˡuri fuamuˡa. Nau ku
kina naˡa ta ru neˡe nai saea laˡu fuamuˡa!

Sa Paul fata sulia ˡi Hega faˡinia ˡi Sera

21 Nau ku saefilo kamu basi, tai amuˡa neˡe oga
roˡongaˡa sulia na taki ki ˡiri nia ke mauri, ˡUri ma ka-
mu sai leˡa naˡa ana tae neˡe taki ki saea? 22 Na Kerek-
ereˡa Abu saea sa Abraham toˡo ana ro ngela ngwane
ki. Ta ngela, sa Ishmael, nia futa ana kini ni rao ˡoˡo ˡi
Hega. Ma ta ngela, sa Aesak, nia futa ana ˡi Sera kini
aloge, ma nia naˡa neˡe ˡafe sa Abraham. 23 Sa Ishmael,
na ngela neˡe futa ana ˡi Hega, na kini rao ˡoˡo, nia futa
diˡia goˡo ˡana na ngela ki taˡifau. Bore ma sa Aesak,
na ngela neˡe futa ana ˡi Sera, na kini neˡe nia aloge,
nia futa sulia na alangaˡinga neˡe God sasia faˡinia sa
Abraham.

24 ˡUnaˡeri neˡe nai fada fulilana na ru neˡe ki ˡani na
tarifulaˡa. Na ro kini neˡe ki diˡia ro fau alangaˡinga ki
neˡe God nia sasi faˡinia ngwae nia ki. ˡI Hega diˡia na
fau alangaˡinga ana na taki neˡe fuli gwauna na ua ˡi
Saenae saena abaˡi kula ˡi Arabia, kula neˡe God kwa-
tea na taki ki fuana sa Moses ana. Na ngwae neˡe kira
donga na alangaˡinga ana taki, kira goˡo neˡe rao ˡoˡo
ˡi olofana na taki. Ma nia diˡia ˡi Hega na kini rao ˡoˡo
neˡe, nia taˡi filia ke baˡa alua ngela neˡe kira rao ˡoˡo
ki. 25 Ma ˡi Hega neˡe nia uu ˡani na ngwae ˡi Jerusalem
ˡi taˡena, osiˡana neˡe kira tua goˡo ˡada fuana raoˡa
fuana taki sa Moses ki. 26 Bore ma ˡi Sera neˡe uu ˡani
Jerusalem ˡi langi. Nia aloge, ma nia diˡia teˡa fuaka ng-
wae neˡe kulu fitoˡo ana sa Jesus ki. 27 Na ru neˡeri neˡe
sa Aesea nia fata sulia saena na Kerekereˡa Abu ka ˡuri,
“Na kini neˡe kamu ˡabaraˡa ki, ma noaˡa kamu kasi sai
goˡo ana ˡua na nonifiiˡa ana ngela, muke saeleˡa, ma
muke ako saeleˡa amuˡa. Sulia na kini neˡe araˡi nia
faˡasia, nia toˡo ana ngela ˡoro ka liufia na kini neˡe na
araˡi nia tua faˡinia.” †

28 Ngwaefuta nau kina ma ngwaingwaena kina, ka-
muˡa neˡe ngela God ki sulia na alangaˡinga nia, diˡia
sa Aesak ba nia futa ana ˡi Sera, duˡungana God alan-
gaˡi fuana sa Abraham. 29 Ana kaidaˡi neˡeri, sa Ish-
mael, na ngela ˡi Hega neˡe nia futa maˡi diˡia na ngela
ki taˡifau goˡo ˡana saena magalia, nia maˡudua sa Ae-
sak na ngela ˡi Sera, neˡe futa sulia na ngasingasiˡanga
ana Anoˡi ru Abu God. Ma nia ka ˡunaˡeri logo ana
kaidaˡi neˡe, na ngwae neˡe kira rao fuana taki ki, kira
maˡudu kulu ana kaidaˡi neˡe. 30 ˡUri ma na Kerekereˡa
Abu nia fata faˡuta baniˡa? Nia fata ˡuri ba, “Ifulani na
kini rao ˡoˡo neˡe faˡinia na ngela nia, kira ke leka tau
kwau ˡada. Duˡungana na ngela kini rao ˡoˡo neˡe
noaˡa kasi totolia ke ngalia ta ru ana toˡoruˡa maˡa ker-
aˡa, sulia na ru ki taˡifau neˡe fuana sa Aesak na ngela
neˡe futa sulia na alangaˡinga neˡe nia aloge.” 31 Ng-
waefuta kina ma ngwaingwaena kina ˡae, nia ˡunaˡeri
logo, kuluˡa noaˡa laˡu ngela ˡi Hega ki neˡe kulu rao
ˡoˡo olofana na taki. Kuluˡa ngela ˡi Sera ki lala, osiˡana
kulu fitoˡo ana sa Jesus.

Sa Christ nia loge kia taˡifau

5 Sa Christ neˡe nia loge kia naˡa, fasi ˡiri kuke tua
saka dola naˡa. ˡUnaˡeri muke uu ngasi, ma muke
tua naˡa diˡia na ngwae neˡe kira aloge ki, ma ka noaˡa
laˡu na ngwae ni rao ˡoˡo ki fuana taki sa Moses.

2 Sailinga basi! Nauˡa sa Paul, nau ku alaˡa kwau fua-
muˡa, diˡia neˡe kamu ˡolo faˡataˡinia fasi ˡiri muke saga
ˡi naˡona God ma muke mauri, noaˡa liu sa Christ kasi
faˡamauri kamu goˡo. 3 Nau ku fata totongaˡi laˡu fua-
na ta ngwae neˡe alaˡania fuana ˡolo faˡataˡinga, nia ke
sasi nama sulia na taki laˡulaˡu sa Moses ki. 4 Sa tai
amuˡa neˡe kira iliili ˡuana sagaˡa ˡi maana God ˡani
roˡongaˡa sulia na ru neˡe na taki ki saea, kike baˡa tua
matali naˡa faˡasia sa Christ, ma kike foˡada talada naˡa
faˡasia na kwaiˡofeˡanga God. 5 Bore ma Anoˡi ru Abu
kwatea kulu ka manata toˡo neˡe God ke alafafi kulu,
osiˡana fitoˡonga kulu ana sa Christ. 6 Duˡungana
kaidaˡi neˡe kulu ˡado naˡa faˡinia sa Christ Jesus, ma
diˡia ta ngwae nia ka ˡolo faˡataˡinia nama noaˡa kasi
ˡolo faˡataˡinia, nia noaˡa kasi matamata goˡo. Na ru
ˡinotoˡa lala neˡe na fitoˡonga ˡoe neˡe kwatea ma ˡoko
alafe fuana ngwae ki taˡifau.

7 ˡI naˡo maˡi, faˡamamanaˡanga kamu ana sa Jesus
nia leˡa liu. Bore ma taˡena, ta ngwae nama niniˡa balil-
ia manatamuˡa ka ˡuri naˡa faˡasia na faˡamanataˡanga
mamana neˡe. 8 God noaˡa kasi sasi ˡunaˡeri, duˡun-
gana nia neˡe fili kamu ˡiri muke faˡamamana ana sa
Christ. 9 Bore ma ta kala faˡamanataˡanga rora tiˡitiˡi
neˡe nia ˡi safitamuˡa ke sifolia kamuˡa taˡifau, diˡia ta
kala isi tiˡitiˡi ba nia ke sifolia kaˡakaˡa ana beret taˡifau.
10 Nau ku manata toˡo neˡe noaˡa kamu kasi faˡama-
mana ana faˡamanataˡanga rora neˡana, osiˡana neˡe
kulu ratai naˡa faˡinia sa Christ ˡani fitoˡonga. Ma sa tai
mo †† niniˡa kwatea na manata ˡaberaˡanga fuamuˡa,
nau ku saiana, nia ke baˡa ngalia naˡa kwaˡikwaˡinga
faˡasia God.

11 Ngwaefuta nau kina, nau noaˡa kusi faˡatalo ˡani
neˡe ngwae ke ˡolo faˡataˡinia nama, sui bore ˡana ti
ngwae saea neˡe nau ku sasi ˡunaˡeri. Sulia diˡia nau ku
faˡamanata ˡunaˡeri, ma faˡuta mo neˡe na ngwae Jiu ki

† *4:27 Aesea 54:1*

†† *Sa tai mo fadalana neˡe ta ngwae faˡinaˡonaˡo saena lalusae ˡi Galesia. Sali sa Paul fata ˡani alaˡanga neˡe, “sa tai mo” ˡiri ka faˡataˡi ˡuana ta ngwae faˡinaˡonaˡo ana fikutaˡi faˡamamana ˡi Galesia, bore ma noaˡa nia kasi talingani laˡu satana.*

kika faˈakaisi nau goˈo ˈada re? Bore ma kira saetaˈa fuaku, duˈungana nau ku fata sulia na maelana sa Christ ana ˈai rara folo fuana faˈamaurilana na ngwae ki. 12 Ti ngwae kira kwatea manata ˈaberaˈanga fuamuˈa ana faˈamanataˈanga kira ki sulia na ˈolo faˈataˈi ˈanga. Sali kira fia fasi God nia saeleˈa fafia kaidaˈi kira ˈolo faˈataˈinia, diˈia ˈunaˈeri, faˈuta neˈe kira kasi tala falasida daofaˈi liu goˈo re?

13 Ma kamuˈa ngwaefuta nau ki, God nia fili kamu naˈa ˈiri muke sakadolaˈa faˈasia na taki sa Moses ki. Sui bore ˈana kamu ka tua sakadolaˈa ˈunaˈeri, noaˈa kamu kasi manata ˈuri fasi nia leˈa goˈo ˈana fuana muke roˈosulia na kwaiogaiˈanga taˈa ki ana nonimuˈa. Bore ma kamu sakadola naˈa ˈiri muke alafe fuamuˈa, ma muke ˈafi kamu kwailiu. 14 Sulia na taki sa Moses ki taˈifau kira fikua goˈo ana taˈi taki neˈe ˈuri, “ˈOke alafe fuana ngwae ki taˈifau ka diˈia logo neˈe ˈoko alafe fuamu talamu.” 15 Bore ma si diˈia kamu tua muka fuˈali kamu diˈia na ru mauri kwasi ki, ˈirai ma kamu faˈanonifii kamu kwailiu. Muke lia leˈa ana, ˈasu ˈubani muka fiˈi takalongaˈi kamu kwailiu.

Na Anoˈi ru Abu faˈinia na kwaiogaiˈanga ˈana noni

16 Nau ku fata ˈuri: Diˈia kamu alaˈania na Anoˈi ru Abu God ka talaˈia na mauri lamuˈa, muke tua faˈasia na kwaiogaiˈanga taˈa ana noni. 17 Duˈungana na kwaiogaiˈanga ana noni nia fuˈalia na ru neˈe na Anoˈi ru Abu nia oga, ma na Anoˈi ru Abu ka ˈaila logo ˈani na ru neˈe noni nia oga. Na ro ru neˈe kiri kira malimaeˈa adaroˈo kwailiu. Nia ka faˈataˈinia neˈe, diˈia na Anoˈi ru Abu nia talaˈi kamu, nia ˈafitaˈi fuana muke sasi ta ru bore ˈana neˈe kamu oga sasilana fuana faˈatolilana kwaiogai ˈanga taˈa ana noni. 18 Diˈia na Anoˈi ru Abu nia talaˈi kamu naˈa, na taki faˈasia sa Moses ki noaˈa kasi gwaungaˈi naˈa fafi kamu.

19 Kulu saiana na ru taˈa ˈuri ki neˈe ˈita maˈi faˈasia na kwaiogaiˈanga taˈa ana noni: ˈusuˈa, ma manata bulibuliˈanga, ma kui laelaeˈanga. 20 Ma foˈosilana nunuˈi ru kala ki, ma raoˈa ˈani ˈilalaˈanga ma kelemaˈanga ki. Ma na malimaeˈanga fuana fuˈanga ki, ma fata faˈalilana ngwae ki, ma kwaimamagolai ˈanga ki, ma balubaluˈanga ki, ma tuaˈa ˈani ogalaˈanga ki, ma tuaˈa ˈani barangisiˈanga ki, ma saetaˈanga fuada kwailiu, 21 ma ˈugaˈa ki, ma kwaˈufilana ru neˈe ke burasia ngwae, ma masaˈa ˈani ngwaˈe ngaˈa taˈa ki, ma sasilana logo ru rora ˈoro ˈunaˈeri ki. Nau ku faˈabasu kamu diˈia ba nau ku saea ˈi naˈo, sa tai faˈida neˈe kira sasia ru ˈunaˈeri ki, noaˈa kira kasi totolia ruˈungaˈa ˈi saena na tuaˈa neˈe God ke gwaungaˈi fafia.

22 Bore ma na Anoˈi ru Abu nia kwatea fuana ngwae ki na alafe ˈanga, na saesaeleˈa ˈanga, na aroaroˈanga, na mabe ˈanga tau, na sasi leˈangaˈa, na leˈangaˈa, na abula mamana ˈanga, 23 na abula enoeno ˈanga, ma na dauˈa fafia kwaiogai ˈanga ana noni. Diˈia kamu sasi mo sulia na ru neˈeri ki, noaˈa kamu kasi ˈoia goˈo ta taki. 24 Ma na ngwae neˈe kira toˈo naˈa ana sa Christ Jesus saena maurilada ki, kira foto naˈa fafia na kwaiogaiˈanga taˈa lilisu kira ki ana ˈai rara folo. 25 Osiˈana na Anoˈi ru Abu nia kwatea naˈa mauriˈa faolu fuaka, nia leˈa fuana kuke roˈosulia nama na kwaitalaˈi ˈanga nia saena maurilaka. 26 Alu noaˈa kulu kasi tua ˈani naunauˈanga, nama suraduˈanga, nama ˈugalilaka kwailiu.

Kwaiˈafiˈanga fuamuˈa kwailiu

6 Ngwaefuta ma ngwaingwaena nau kina ˈae, diˈia ta ngwae neˈe kamu dao toˈona nia sasia ta roraˈa, sa tai amuˈa neˈe na Anoˈi ru Abu nia talaˈia, nia ke olitaˈinia maˈi faˈasia na taˈangaˈa nia. ˈOke fata sarafaˈi fuana, ma ˈoko madafi ˈoe logo ˈasu ˈubani ˈoko fiˈi sasi logo ta roraˈa diˈia niaˈa. 2 Ma muke ˈafia sa tai bore ˈana neˈe nia toˈo ana ta ˈafitaˈiˈanga. Ma kaidaˈi kamu sasi ˈunaˈeri, kamu roˈosulia naˈa na faˈamanata ˈanga neˈe sa Christ nia kwatea maˈi. 3 Diˈia ta ngwae nia saea nia ta ngwae ˈinotoˈa, ma nia kasi ˈafia goˈo ta ngwae, nia soke nia goˈo ˈana talana. Nia noaˈa laˈu na ngwae mamana. 4 Alu taˈi taˈi ngwaeˈa amuˈa muke filo leˈa ana na abulaˈanga kamu ki talamuˈa. Ma nia ka manata sulia na abulalana nia leˈa nama noaˈa. Ma diˈia abulalana nia leˈa, bolo faˈinia nia ke fata leˈa ana talana. Bore ma nia kasi faˈabolotaˈinia abulalana talana faˈinia abulalana ta ngwae matamata laˈu. 5 Osiˈana nia ˈunaˈeri taˈi taˈi ngwaeˈa akulu nia ke tagi sulia abulalana talana.

6 Na ngwae neˈe faˈamanata kamu sulia fatalana God, bolo faˈinia muke kwatea nama na kwaiˈafiˈanga ki fuana osiˈana na faˈamanataˈanga leˈa neˈe.

7 Noaˈa kamu kasi manata rora laˈu ˈamuˈa sulia na ru niniˈa nau ku saea: ˈAfitaˈi liu ta ngwae ka sofongaˈinia ta ru faˈasia God. Na ngwae ke ngalia nama na kwaiaraˈanga nia faˈasia God duˈungana ru neˈe nia sasiˈi ki, ka diˈia neˈe ngwae ka loia nama fufuaˈi ru ki ana ru nia fasiˈi ki. 8 Diˈia nia kasi mango faˈasia sasilana na ru taˈa neˈe na nonina ogaˈi ki, nia ke baˈa maelia. Bore ma, diˈia nia sasia na ru neˈe Anoˈi ru Abu nia ogaˈi ki, na Anoˈi ru Abu ke kwatea mauriˈa firi fuana. 9 Noaˈa kulu kasi noni maruku fuana sasilana raoˈa leˈa ki. Osiˈana diˈia kulu noni mabe fuana sasilana ru leˈa ki, faˈi asoa neˈe God nia filia ke baˈa dao maˈi, kuke baˈa ngalia kwaiaraˈanga kulu ki faˈasia God. 10 ˈUnaˈeri neˈe kaidaˈi kulu naˈa fuana ˈafilana ngwae toˈo ana boˈoboˈo ˈanga ki neˈeriˈa, ma tasa naˈa fuana na bara ngwai asina neˈe kira faˈamamana ana sa Christ.

Alaˈanga ˈisi ki

11 Lisia basi na kerekereˈa doe niniˈa nau ku keresia kwau fuaumulu ˈani limaku talaku. 12 Na ngwae neˈana kira sasi ˈuana na suˈumaˈilamuˈa fuana na ˈolo faˈataˈinga, kira oga faˈasaeleˈa lana ngwae Jiu ki ˈani dongalana taki fuana ˈolo faˈataˈinga. Kira oga ˈole lamuˈa, duˈungana kira maˈu ˈani na ngwae neˈana ki neˈe kira faˈanonifiiˈa na ngwae neˈe kira alaˈa sulia na maelana sa Christ ana ˈai rara folo. 13 Ma na ngwae neˈe kira ˈolo faˈataˈinia ki bore, noaˈa kira kasi roˈo goˈo sulia na taki sa Moses ki. Bore ma kira oga fasi

muke ˈolo faˈataˈinia nama, fasi ˈiri kike fata baˈalafe ˈi maana ngwae Jiu ki fafia neˈe kamu alaˈani kamu fuana ˈolo faˈataˈinga. 14 Aia, ma nauˈa talaku, nau ku fata baˈalafe mala ˈaku sulia na ru na Aofia kia sa Jesus Christ nia sasia ana ˈai rara folo. Osiˈana maelana sa Christ ana ˈai rara folo, noaˈa naisi oga falafala taˈa ki saena magalia neˈe ngwae noaˈa kira kasi faˈamamana ana sa Christ ki neˈe kira ogaˈi. Ma kiraˈa bore noaˈa kira kasi oga logo na ru nau ku ogaˈi ki sulia na faˈamamanaˈanga nau. 15 Ma nia noaˈa kasi matamata goˈo diˈia ta ngwae ka ˈolo faˈataˈinia, nama ka noaˈa kasi ˈolo faˈataˈinia. Bore ma na ru talingaˈi neˈe tuaˈa naˈa ˈani mauriˈa faolu neˈe God nia kwatea maˈi. 16 Ma fuana sa tai faˈida neˈe kira leka sulia na faˈamanataˈanga neˈe saena maurilada, God ke kwatea na aroaroˈanga ma na kwaimanataiˈanga ke tua faˈinida, osiˈana kira ngela mamana nia ki naˈa.

17 ˈUnaˈeri, na alaˈanga ˈisi nau naˈa fuamuˈa nia ˈuri, alu noaˈa ta ngwae kasi kwatea laˈu ta ˈafitaˈiˈanga fuaku, duˈungana neˈe na sibasiba ˈi noniku ki faˈataˈinia naˈa neˈe nauˈa na ngwae rao sa Jesus.

18 Ngwaefuta ma ngwaingwaena nau kina ˈae, nau ku amasia na Aofia kia sa Jesus Christ fuana kwaiˈofeˈanga nia ma na ˈoilakiˈanga nia ke tua faˈi kamu taˈifau. ˈIu nia ke ˈunaˈeri.

Efesus

ꞌI Efesus na fanoa doe ana abaꞌi kula ꞌi Asia. ꞌI taꞌena na abaꞌi kula ꞌi Asia ta taꞌi bali ana kula kulu saea ꞌani ꞌi Taki. Sa Paul leka dao ꞌi Efesus ana ruana ma na uula lekaꞌa ana fuana sae kwailiu lana na Faꞌarongoꞌa Leꞌa. Lisia Acts 18:19-21 faꞌinia bali buka 19. Nia lia diꞌia nia keresia na buka neꞌe kaidaꞌi nia tua saena lokafo ꞌi Rom.
Sa Paul nia keresia na buka neꞌe fuana ꞌafilana ngwae God ki ꞌiri kika sai leꞌa ana neꞌe kwaiꞌofeꞌanga God nia tasa liu, ma na naiꞌi ruꞌa nia ka tuatua firi fuana ngwae ki taꞌifau. Na buka neꞌe kira daroꞌia ꞌani ro bali ru ki.
Ana bali buka 1-3, sa Paul faꞌamanata sulia neꞌe God faꞌa aliꞌafua raoꞌa nia ꞌani sa Christ neꞌe nia ꞌinotoꞌa fafia ru ki taꞌifau. Ma ꞌani sa Christ neꞌe God ka faꞌamauria keroꞌa Jiu ki ma ngwae noaꞌa laꞌu Jiu, ma nia ka ꞌado fikudaroꞌo ꞌani taꞌi noniꞌi ru neꞌe na fikutaꞌi ngwae God.
Ana bali buka 4-6, sa Paul nia faꞌamadakola na ꞌadoꞌa ana fikutaꞌi ngwae God. Ma nia ka saea neꞌe ngwae God ki kike abula saga sulia asoa ki, fasi ꞌiri kira inaꞌu ana tua ꞌado fikuꞌa. Ma nia ka saea laꞌu fuada kira tua ni fuꞌa saulia sa Saetan.

Na ru talingaꞌi ki saena buka neꞌe:

God ka faꞌamauria keroꞌa Jiu ki ma ngwae noaꞌa laꞌu Jiu, ma nia ka ꞌado fikudaroꞌo ꞌani taꞌi noniꞌi ru & 1:1—3:21
Ngwae Kristin kira ka tua ꞌado fikuꞌa faꞌinia sa Christ & 4:1—6:24

1 Nauꞌa sa Paul niniꞌa, nau ku kerekere naꞌa kwau. Nauꞌa ta ngwae ni lifurongo ana sa Jesus Christ sulia na kwaiogaiꞌanga God.

Nau ku kwatea kwau na kerekereꞌa neꞌe fuamuꞌa na ngwae God ki neꞌe kamu tua saena maꞌe fanoa doe ꞌi Efesus, ma kamu ka tua mamana faꞌinia sa Jesus Christ.

2 Nau ku foꞌo fasi ꞌiri God na Maꞌa kia, ma na Aofia sa Jesus Christ ke kwaiꞌofe amuꞌa ma ke kwatea na aroaroꞌanga fuamuꞌa.

God fulia ru leꞌa ki fuaka

3 Kulu baꞌatafea God na Maꞌa Aofia kia sa Jesus Christ. Sulia God nia faꞌaleꞌa kia ꞌani kwatelana ru leꞌa ki taꞌifau ꞌi langi fuana mangoꞌi ru kia ki sulia na ꞌadoꞌa kia faꞌinia sa Jesus Christ. 4 ꞌI naꞌona mala na saungaꞌilana na magalia, God fili kia taꞌifau naꞌa ꞌiri kiaꞌa na ngwae nia ki naꞌa duꞌungana sa Christ, ꞌiri kuke saga ꞌi maana, ma noaꞌa ta ngwae kasi fafi kia ꞌani ta taꞌangaꞌa. Ma osiꞌana alafeꞌanga God fuaka, 5 nia eta naia naꞌa maꞌi ꞌi naꞌo fasi ꞌiri kwate ma kulu na ngela nia ki duꞌungana sa Jesus Christ. God sasi ꞌunaꞌeri sulia na kwaiogaiꞌanga nia, ma nia ka saeleꞌa faꞌinia. 6 Aia, kulu baꞌatafea God sulia nia kwate sakongaꞌi ana na alafeꞌanga doe nia fuaka duꞌungana Ngela mutaꞌi nia.

7 God loge kia faꞌasia na matalangaꞌinga ma ka rufuanata naꞌa ana abula taꞌangaꞌa kia ki ꞌani na maelana sa Christ. ꞌUnaꞌeri, God ka faꞌataꞌinia naꞌa na alafeꞌanga doe liu nia fuaka. 8 ꞌAni na liatoꞌo ma na saiꞌi ru ꞌanga doe nia, 9 God ka faꞌataꞌinia fuaka na liaꞌi ngwae nia ma noaꞌa nia kasi faꞌataꞌi madako ana fuana ngwae ki maꞌi ꞌi naꞌo. God ke baꞌa fulia na liaꞌi ngwae neꞌe ꞌani sa Christ. 10 Na liaꞌi ngwae neꞌeri nia ꞌuri: Ana kaidaꞌi ꞌolea, nia ke baꞌa fikua naꞌa ru ki taꞌifau neꞌe nia saungaꞌinia maꞌi langi ma ꞌi neꞌe saena magalia, fasi ꞌiri sa Christ ke baꞌa gwaungaꞌi fafia ru neꞌeri ki taꞌifau.

11 Na ru ki taꞌifau neꞌe God sasiꞌi, nia sasiꞌi fuana faꞌafungulana na manatalana ma na kwaiogaiꞌanga nia. Ma sulia logo na kwaiogaiꞌanga God, nia ka fili kami ngwae ꞌi Jiu ki fasi ꞌiri mika alua ngwae nia ki ana ꞌadoꞌa kami faꞌinia sa Christ. God sasi ꞌunaꞌeri sulia na liaꞌi ngwae nia neꞌe nia alua naꞌa maꞌi ꞌua ꞌi naꞌona mala neꞌe nia saungaꞌinia na ru ki. 12 Ma osiꞌana nia ꞌunaꞌeri, kami na ngwae Jiu ki, kaimili ngwae etaeta neꞌe kami faꞌamamana ana sa Christ, ma kami ka baꞌatafea God ꞌinotoꞌa.

13 Nia ka ꞌunaꞌeri logo ana kamuꞌa na ngwae noaꞌa laꞌu Jiu ki. Osiꞌana kaidaꞌi neꞌe kamu rongoa na faꞌataloꞌa mamana ꞌani Faꞌarongoꞌa Leꞌa, muka toꞌo ana mauriꞌa faolu, ma muka alu naꞌa ngwae God ki. Kamu faꞌamamana ana sa Christ, ma God ka kwatea AnoꞌI ru Abu fuamuꞌa ka faꞌataꞌinia neꞌe kamu ngwae nia ki, diꞌia nia eta fataꞌa naꞌa maꞌi ꞌani ꞌi naꞌo. 14 Ma na AnoꞌI ru Abu ka tua ꞌi saena na maurilaka, nia naꞌa neꞌe faꞌataꞌilana fuaka fasi ꞌiri kuke saiana neꞌe kuke baꞌa ngalia naꞌa ru ki taꞌifau neꞌe God nia eta fataꞌa ꞌani fuana ngwae nia ki. Ma na AnoꞌI ru Abu ke baꞌa tua faꞌi kia leleka ka dao ana kaidaꞌi God ke oli maꞌi ꞌuana ngwae nia ki, ma kike tua sakadola firi. Kulu ka tafea God neꞌe ꞌinotoꞌa ka tasa!

Sa Paul foꞌo fuana na ngwae ꞌi Efesus ki

15 ꞌIta ana kaidaꞌi nau ku rongoa na faꞌamamanaꞌanga kamu ana Aofia sa Jesus, ma na alafeꞌanga kamu fuana ngwae God ki taꞌifau, 16 nau ku ꞌidufaꞌi baꞌatafea

God fuamuˡa ana kaidaˡi ki taˡifau. Ma nau ku foˡo logo fuamuˡa ana kaidaˡi ˡoro ki. 17 Ma God na Maˡa ˡinotoˡa neˡe na God ana Aofia kia sa Jesus Christ, nau ku gania ˡiri nia kwatea na Anoˡi ru Abu fuamuˡa. Sulia na Anoˡi ru Abu neˡeri, nia ke baˡa kwatea liatoˡo fuamuˡa, ma ka faˡataˡinia logo God fuamuˡa, fasi ˡiri muke sai leˡa laˡu ana God. 18 Nau ku foˡo logo fasi ˡiri neˡe God ke kwatea ma manataˡanga kamu ka leˡa fasi ˡiri muke saiana na ru leˡa neˡe nia toˡo ani fuamuˡa ki. Kamu ke sai leˡa ana neˡe kamu ke toˡo ana na ru leˡa neˡeri ki, osiˡana nia ri ˡuamuˡa muke alua naˡa ngela nia ki. Ma nau ku foˡo fasi ˡiri muke saiana na faˡaleˡanga doe nia, neˡe nia alangaˡinia ke kwatea fuana ngwae nia ki. 19 Ma nau ku foˡo fasi ˡiri muke sai logo ana na ngasingasiˡanga doe liu God neˡe rao ˡani kia na ngwae faˡamamana ki. Ma na ngasingasiˡanga neˡeri naˡa 20 neˡe God rao ˡani ana kaidaˡi ba nia taˡea sa Jesus Christ faˡasia na maeˡa ma ka faˡatua ˡi bali ˡoloˡolo ana niaˡa ˡi langi. 21 Ma ˡi langi, sa Jesus Christ gwaungaˡi fafia na ˡainsel ki ma na anoˡi ru ki taˡifau ˡi langi. Ma na satana sa Christ ka doe liufia na ngwae doe ki taˡifau ana kaidaˡi neˡe, ma logo ana kaidaˡi ke dao maˡi neˡe nia tutua kasi sui. 22 God ka kwatea ru ki taˡifau ka tua ˡi olofana sa Christ, ma ka kwatea sa Christ ka gwaungaˡi naˡa ana ru ki taˡifau, fasi ˡiri sa Christ ka kwaiˡafi akulu na ngwae neˡe kulu faˡamamana ana ki. 23 Aia, ma kulu na ngwae ki neˡe kulu faˡamamana ana ki, kulu ka diˡia naˡa nonina sa Christ. Ma kulu ka fungu naˡa ˡani sa Christ, ngwae neˡe nia faˡafungua ru ki taˡifau.

Tuaˡa ˡani mauriˡa faolu faˡinia sa Christ

2 ˡI naˡo maˡi, kamuˡa diˡia ta ngwae mae neˡe noaˡa nia kasi tona sulia tae neˡe God nia oga, osiˡana kamu tua ˡua saena na taˡangaˡa. 2 Ana kaidaˡi neˡeri ˡi naˡo, kamu leka amuˡa sulia na falafala taˡa saena magalia, ma kamu ka roˡo sulia sa Saetan neˡe gwaungaˡi fafia na ano ˡi ru taˡa ki, ma ka talaˡia na ngwae neˡe kira aburongo ana God ki. 3 Ma kulu ˡunaˡeri logo, ana kaidaˡi ˡi naˡo maˡi, na abula laka nia taˡa, duˡungana kulu roˡosulia na kwaiogai ˡanga taˡa ana noni ki, ma na manataˡanga taˡa kia ki. Kulu diˡia naˡa ngwae ki taˡifau, sulia neˡe abulalaka taˡa, ma kulu ka totolia ngalilana na kwaˡikwaˡinga faˡasia God.

4 Ma ka ˡunaˡeri bore ˡana, na kwaimanataiˡanga God fuaka nia doe, ma na alafeˡanga nia fuaka ka doe logo. 5 Ma sulia God nia ˡunaˡeri, nia ka kwaiˡafi aka kaidaˡi kulu aburongo ˡua ana, ma kulu ka diˡia ngwae kira mae naˡa ki. God fiku kia faˡinia sa Christ ma ka kwatea mauriˡa firi fuaka. God ka faˡamauri kia sulia na alafeˡanga nia! 6 Ma sulia kulu ˡado faˡinia sa Jesus Christ, God ka taˡe kia logo faˡinia sa Christ, fasi ˡiri kuke tua ma kuke gwaungaˡi faˡinia ˡi langi. 7 God sasi ˡunaˡeri fasi ˡiri nia ka faˡataˡinia naˡa alafeˡanga doe neˡe nia kwatea fuaka ana sa Jesus Christ, fasi ˡiri ngwae ki taˡifau ana kaidaˡi ki taˡifau, kira ka saiana na alafeˡanga nia. 8 God faˡamauri kia ˡani na alafeˡanga nia sulia na faˡamamanaˡanga kia. Nia noaˡa kasi faˡamauri kia goˡo osiˡana raoˡa kia ki talaka. Bore ma God kwate ˡoˡo goˡo ana na mauriˡa faolu fuaka. 9 Nia neˡe, ˡafitaˡi ta ngwae ka fata naunau sulia na mauriˡa faolu nia, sulia God noaˡa kasi kwatea sulia ta raoˡa neˡe kulu sasiˡi ki. 10 God saungaˡi faolu akulu ˡani sa Jesus Christ, fasi ˡiri kuke sasia na raoˡa leˡa ki neˡe nia eta fata maˡi ˡi naˡo fuaka fuana sasilana.

Kuluˡa taˡi fikuˡa osiˡana sa Christ

11 Ma kamuˡa na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, muke manata basi sulia na tuaˡa kamu ˡi naˡo. Na ngwae Jiu ki sae kira talada ˡani na “Ngwae God ki” bore ma kira sae kamu ˡani “Noaˡa laˡu ngwae God ki,” sulia noaˡa kamu kasi ˡolo faˡataˡinia ngela ngwane kamu ki. 12 Kamu saiana, ka tau naˡa maˡi, kamu tua tau faˡasia sa Christ, ma kamu noaˡa laˡu ti ai ana ngwae filia God ki ˡi Israel, ma noaˡa kamu kasi toˡo ana na ru leˡa neˡe God eta fataˡa ˡani fuana na ngwae nia ki. Ma muka tua goˡo ˡamuˡa ˡi saena magalia neˡe, bore ma noaˡa kamu kasi saiana God, ma noaˡa kamu kasi masia goˡo ta ru leˡa faˡasia God. 13 Sui bore ˡana muka tua tau faˡasia God ana kaidaˡi ˡi naˡo, niniˡari osiˡana kamu ˡado naˡa faˡinia sa Jesus Christ, kaumulu tua karangi naˡa ana God, osiˡana na maeˡa ana kwaisuˡusiˡanga sa Christ.

14 Ma kaimili Jiu ki faˡi kaumulu ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, sa Christ sasia naˡa fikuˡa kwaimaˡanga kia ka aroaro fasi ˡiri kuke alua taˡi fikuˡa. Sulia nia alaˡania talana kira ka saungia ana ˡai rara folo, nia ka lafua na ru neˡe fonea na ngwae Jiu ki ma na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki noaˡa kasi kwaima. 15 Sulia sa Christ nia lafua naˡa taki neˡe sa Moses kwateˡe ki fasi ˡiri kulu na ro fiku taˡi ngwae neˡe ki ka alua taˡi ngwae goˡo, osiˡana kulu fiku naˡa faˡinia sa Christ. ˡUnaˡeri sa Christ ka kwate kulu ka kwaima faˡi kulu kwailiu. 16 Aia, ˡani maelana sa Christ ana ˡai rara folo, nia ka lafua naˡa malimaeˡa ˡi safitana ngwae Jiu ki faˡinia ngwae noaˡa laˡu Jiu ki. Ma ˡani maeˡa nia logo, nia ka fikua naˡa ro fiku taˡi ngwae fasi ˡiri kuke alua taˡi fiku taˡi ngwae goˡo, ma nia ka olitaˡi kia siana God. 17 Nia neˡe, sa Christ ka koso maˡi saena magalia, ma ka faˡataloˡania na Faˡarongoˡa Leˡa sulia na aroaroˡanga fuamuˡa ngwae noaˡa laˡu Jiu ki neˡe kamu tua tau faˡasia God ana kaidaˡi ˡi naˡo, ma fuamiˡa logo na Jiu ki neˡe kami tua karangi ana God. 18 Osiˡana na ru neˡe sa Christ ka sasia, kami ngwae Jiu ki ma kamu ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, kuka leka fiku maˡi siana God na Maˡa ˡani taˡi Anoˡi ru Abu.

19 Duˡungana neˡe, kamu ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, noaˡa kamu kasi matamata faˡasi kami ngwae Jiu ki. Ma kaidaˡi neˡe, kamu na ngwae God ki naˡa faˡi kami, ma God naˡa neˡe Maˡa kia. 20 Kulu ngwae faˡamamana ki, kulu diˡia na luma neˡe God nia saungaˡinia ˡi fafona ta fau. Sa Jesus Christ naˡa neˡe fau neˡeri. Ma na ngwae ni lifurongo nia ki faˡinia na profet ki naˡa neˡe diro ˡai ki ana luma neˡeri. 21 Ma kuluˡa naˡa neˡe ti ru ana na ru fuana saungaˡilana na luma neˡeri. Ma sa Christ naˡa neˡe saungaˡinia na luma neˡeri leleka nia ka faˡasuia luma abu fuana foˡosilana God. 22 Ma kamuˡa na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki logo, sa Christ ˡa-

do fiku amuˡa faˡinia na ngwae God ki. Nia sasi ˡunaˡeri ana kaidaˡi nia saungaˡinia na luma neˡe God tua saena ˡani na Anoˡi ru Abu.

Na raoˡa sa Paul fuada ngwae noaˡa laˡu Jiu ki

3 Nauˡa sa Paul, nau ku tua ˡi saena luma ni lokafo sulia nau ku faˡatalo ˡania na Faˡarongoˡa Leˡa sulia sa Jesus Christ fuamuˡa na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki.
2 Nau ku saiana, kamu rongoa taˡifau naˡa God neˡe fili nau naˡa sulia na kwaiˡofeˡanga nia, fasi ˡiri nai rao fuana ˡafilamuˡa ˡunaˡeri. 3 Diˡia ba nau ku eta keresia ka sui naˡa, God faˡataˡinia naˡa liaˡi ngwae nia fuaku. Na liaˡi ngwae neˡe noaˡa nia ˡiri faˡataˡi madako ana fuana na ngwae ki ˡi naˡo maˡi. 4-5 Ma diˡia muke toˡomaˡi leˡa ana kerekereˡa neˡe, muke baˡa saiana neˡe nau ku saiana ru ˡoro ki sulia sa Christ neˡe God kasi faˡataˡi madako ana fuana ngwae ki ˡi naˡo maˡi. Bore ma ana kaidaˡi neˡe, sulia na raoˡa na Anoˡi ru Abu, God faˡataˡinia ka sui naˡa fuada ngwae lifurongo ki faˡinia na profet abu nia ki. 6 Ma na liaˡi ngwae neˡeri nia ˡuri: Kamu ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki, muka faˡamamana ana Faˡarongoˡa Leˡa, ma God ka faˡaleˡa kamu logo faˡinia na ngwae Jiu ki. Ma kulu ka tua fiku ˡani taˡi fiku taˡi ngwae, ma kuke baˡa ngalia ru ki taˡifau neˡe God eta fataˡa ˡani sulia sa Jesus Christ.
7 Ma God ka kwatea ˡiri nau taˡi ngwae rao nia, fasi ˡiri nai faˡarongo ˡani na Faˡarongoˡa Leˡa. God ka kwatea nau ngwae rao nia ˡani alafeˡanga nia ma ˡani ngasingasiˡanga doe nia. 8 Ma ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡamamana ana God, kira talingaˡi ka liufi nau. Ma sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, God faˡaleˡa nau ˡani kwatelana raoˡa fuaku fuana faˡatalongaˡilana na Faˡarongoˡa Leˡa sulia na ru leˡa liu ki neˡe sa Christ ke baˡa kwatea fuamuˡa ngwae noaˡa laˡu Jiu ki. Ru leˡa neˡeri ki tasa ka liufia saiˡi ru ˡanga ngwae ki. 9 God neˡe saungaˡinia na ru ki taˡifau, nia kasi faˡataˡi madako ana na naiˡi ruˡanga neˡeri ˡua maˡi ˡi naˡo. Ma nia ka baˡe nau fasi ˡiri nai faˡataˡinia naiˡi ruˡanga nia fuana ngwae ki taˡifau. 10 Ana kaidaˡi neˡe, na ngwae Jiu ki ma na ngwae noaˡa laˡu Jiu ki, kira fiku saena taˡi fiku taˡi ngwae ana sa Christ. Ma God fiˡi faˡataˡinia ru neˡeri fuana ˡainsel doe ki ma na ru kwaitalaˡi ki ˡi langi, fasi ˡiri kira ka saiana na liatoˡonga nia doe ma ka matamata kwailiu. 11 God sasia ru neˡeri osiˡana nia manata ˡua maˡi sulia ana etangilana. God nia fulia na ru neˡeri kaidaˡi nia asungaˡinia maˡi sa Jesus Christ na Aofia kia. 12 Ma osiˡana kulu fiku faˡinia sa Christ, ma na faˡamamanaˡanga kia ana niaˡa, noaˡa kulu kasi maˡu ˡania daoˡa ˡi maana God. 13 Duˡungana neˡe, nau ku gani kamu noaˡa kamu kasi liadila sulia na nonifiiˡanga nau fuamuˡa. Osiˡana nau ku nonifii fuana ˡafilamuˡa.

Na alafe ˡanga sa Christ fuaka

14 Ma osiˡana ru neˡeri, nau ku bobo uruuru nau ku foˡosia God na Maˡa, 15 neˡe nia saungani na ru mauri ki taˡifau ˡi saena magalia ma ˡi langi. 16 Ma nau ku amasia sulia na faˡaleˡanga doe nia neˡe nia alangaˡinia ke kwatea fuana ngwae nia ki. Ma nau ku amasia nia ka kwatea ngasingasiˡanga fuamuˡa ˡani na Anoˡi ru Abu, fasi ˡiri na mauriˡa kamu ke ngasingasiˡa taˡifau. 17 Ma nau ku foˡo logo fasi ˡiri sa Christ ke tua saena mauri lamuˡa sulia na faˡamamanaˡanga kamu ana niaˡa. Ma nau ku foˡo logo fasi ˡiri ru ki taˡifau neˡe kamu sasiˡi, muke sasiˡi ˡi nunufana na alafeˡanga nia. 18 Nau ku foˡo ˡunaˡeri fasi ˡiri kamuˡa ma na ngwae God ki taˡifau, kike bolo fuana malingaˡilana na alafeˡanga firi sa Christ fuaka. 19 ˡIu, nau ku foˡo fasi ˡiri muke saiana na alafeˡanga sa Christ, bore ˡana ka ˡafitaˡi fuana ta ngwae ka sai leˡa ana taˡifau. Ma muke saiana na alafeˡanga sa Christ, ˡiri na falafala kamu ki ke diˡia na falafala God ki.
20 Kuke baˡatafea God sulia na ngasingasiˡanga doe nia neˡe rao ˡi saena mangoka, nia ka saiana sasilana ru ˡoro ki fuana ˡafilaka, liufia laˡu neˡe kulu bolo fuana ganilana nama manataˡanga ˡuana. 21 Alu kuke baˡatafea God neˡe nia tua ana sa Jesus Christ ma ana ngwae nia ki, ˡi niniˡari ma ka tutua firi. ˡIu ka ˡunaˡeri.

Kulu alua naˡa taˡi noniˡi ru

4 Nau ku tua saena lokafo sulia nau ku rao fuana na Aofia, nau ku amasi kamu muke sasi leˡa diˡia na abulaˡanga neˡe totolia na ngwae God ki tua ˡani, duˡungana God saea kamuˡa ˡani ngwae nia ki. 2 Muke faˡatiˡitiˡi kamu talamuˡa, ma muke tua enoeno. Ma muke faˡataˡinia na alafeˡanga kamu ˡani mabetauˡanga fuamuˡa kwailiu. 3 Muke rao ngasingasiˡa ˡiri muke tua ˡani na kwaimaˡanga kwailiu fuamuˡa neˡe Anoˡi ru Abu kwatea fuamuˡa. Muke ˡado fiku kamu ˡani aroaroˡanga. 4 Kulu ngwae neˡe kulu faˡamamana ana sa Jesus Christ, kulu diˡia naˡa taˡi noniˡi ru faˡinia. Ma taˡi Anoˡi ru Abu logo neˡe talaˡi kia taˡifau. Ma taˡi mauriˡa firi goˡo neˡe God sae kia maˡi ˡuana neˡe kulu kwaimasi ana. 5 Ma kulu ka toˡo ana taˡi Aofia goˡo, nia naˡa neˡe sa Jesus. Ma taˡifili nia goˡo neˡe kulu faˡamamana ana. Ma nia neˡe kwatea kulu ka siuabu. 6 Ma taˡi God goˡo neˡe nia tua, ma niaˡa na Maˡa kia taˡifau. Ma nia ka gwaungaˡi fafi kulu taˡifau, ma nia ka rao ˡani kia, ma ka tua saena mauriˡa kia ki.
7 Ma kulu taˡifau neˡe kulu faˡamamana, sa Jesus Christ nia kwatea taˡi taˡi ngwae akulu ka toˡo ana ngasingasiˡanga fuana raoˡa nia. Nia kwatea ngasingasiˡanga nia fuaka sulia na kwaiogaiˡanga nia. 8 Osiˡana neˡe Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri,

“Kaidaˡi nia leka ˡuana ˡi lifua, nia ka ngalia maˡi faˡinia ngwae ˡoro neˡe nia liufia.

Ma nia ka kwatea naˡa kwateˡa ki fuana ngwae nia ki.” †

9 Aia, ma tae naˡa neˡe fadalana na alaˡanga ˡuri, “Nia ka leka ˡuana na kula fane?” Na fadalana neˡe ˡuri, sa Jesus Christ eta koso basi maˡi saena magalia. 10 Ma sa Jesus Christ neˡe koso maˡi saena magalia, nia logo neˡe ka fane ˡuana ˡi langi, na kula neˡe liufia naˡa kula

† *4:8 Sam 68:18*

ki taˈifau maˈi ˈi langi. Nia ka sasi ˈunaˈeri ˈiri ka tua ana kula ki taˈifau.

11 Ma sa Jesus Christ logo neˈe kwatea na kwateˈa leˈa ki fuana ngwae ki. Ti ngwae akulu, nia alu kira na ngwae ni lifurongo ki, ma ti ngwae akulu nia ka alu kira na profet ki. Ma ti ngwae laˈu, nia ka alu kira ˈani ngwae ni faˈatalongaˈilana na FaˈarongoˈaLeˈa. Ma ti ngwae laˈu, nia ka alu kira na ngwae kwaitalaˈi ki ma faˈamanata ki fuana ngwae faˈamamana ki. 12 Nia sasi ˈunaˈeri, fasi ˈiri kuke totolia raoˈa fuana God, ma fasi ˈiri kulu, na nonina sa Christ, kuke ngasingasiˈa. 13 Na nonina sa Christ ke mauri ˈunaˈeri leleka kika fiku ˈani taˈi fiku taˈi ngwae ˈani na faˈamamanaˈanga ma faˈinia na liatoˈonga kia ana na Ngela God. Ma na faˈamamanaˈanga kulu ki ke baˈa ngasingasiˈa, ma na falafala kia ki ke baˈa aliˈafu diˈia logo sa Jesus Christ. 14 Ma ana kaidaˈi kulu ka lango naˈa ˈunaˈeri, noaˈa laˈu kulu kasi diˈia naˈa ngela tiˈitiˈi ki. Ma noaˈa kulu kasi diˈia ta gwaˈi baru neˈe iru faˈasakalangaˈinia ma na nafo ki ka kwaˈifeoa fuana leka rora goˈo ˈana. Sulia ˈafitaˈi kulu ka faˈamamana ana ta faˈamanataˈanga neˈe matamata kwailiu neˈe ngwae ˈosoˈoso ki kira faˈamanata ˈania. 15 Ma kuluˈa niniˈa, kulu fata mamana ˈani falafala neˈe ka faˈataˈinia naˈa alafeˈanga kia ki, ma na abulalaka taˈifau neˈe, ka diˈia nama na abulalana sa Jesus Christ neˈe ngwae ˈaˈana kia. 16 Ma kiaˈa ka diˈia taˈi noniˈi ru, ma sa Christ neˈe gwauna. Ma taˈi taˈi ngwaeˈa, nia ta kula ana noni, ma ka toˈo ana na raoˈa nia. Ma sa Jesus Christ kwate kulu ka tua fiku fasi ˈiri kuke alua taˈi noni neˈeri. Ma kaidaˈi kulu sasia naˈa raoˈa neˈe bolo faˈi kia, na noni neˈeri ka bulao maˈi ma ka ngasingasiˈa sulia na alafeˈanga kia ki fuaka kwailiu.

Na mauriˈa faolu sulia sa Christ

17 Sulia na mamanaˈanga neˈe Aofia kwatea maˈi fuaku, nau ku fata totongaˈi ˈani fuamuˈa ˈiri muke danga naˈa ˈania falafala taˈa ki neˈe na ngwae noaˈa kasi faˈamamana ana sa Jesus Christ kira sasiˈi. Na manataˈanga kira ki logo na ru taˈa ki taˈifau goˈo ma ru ˈoˈo ki taˈifau goˈo. 18 Ma kira noaˈa kasi sai logo ana na falafala sulia God ki. Ma noaˈa kira kasi tua ˈani na mauriˈa faolu neˈe God kwatea, osiˈana manatada rodoˈa, ma kika faˈangasia ruˈuruˈuda, ma kika boleboleˈa. 19 Ma kira kasi ˈeke goˈo sulia na abulaˈanga taˈa kira ki, ma kira ka roˈosulia na kwaiogaiˈanga taˈa kira ki, ma kira ka ngangata ana sasilana naˈa kwalukaela ru taˈa.

20 Bore ma kamu niniˈa, ana kaidaˈi ba na ngwae ki kira faˈatalo ˈani sa Jesus Christ fuamuˈa, noaˈa kira kasi faˈamanata kamu ka abula taˈa ˈunaˈeri. 21 Kira faˈatalo fuamuˈa ˈania na mamanaˈanga sulia sa Jesus Christ, ma muka faˈamamana naˈa ana faˈamanataˈanga mamana nia. 22 Ma kira faˈatalo kika ˈuri, kamu ke faˈasia falafala taˈa kamu ki ba kamu tua suliˈi ˈi naˈo. Na falafala taˈa neˈe, talaˈi rora amuˈa ma ka faˈali kamu. 23 Kira faˈatalo fuamu neˈe kamu ka alaˈania God ka faˈafaolua naˈa maurilamuˈa faˈinia na manatalamuˈa. 24 Ma na falafala kamu ki taˈifau ka alu naˈa ngwae faolu neˈe God saungaˈinia diˈia naˈa falafala nia. Aia, na ngwae faolu ˈunaˈeri, nia ka faˈataˈinia naˈa faoluˈanga nia ˈani na abulalana neˈe saga ma ka abu.

25 Duˈungananaruneˈeri, muke danga naˈa ˈania sokeˈa. Ru ki taˈifau neˈe kamu saeˈe fuana ngwae faˈamamana ki muke mamana, sulia kulu taˈifau diˈia na nonina sa Jesus Christ. 26 Ma diˈia ta ngwae amuˈa ka saetaˈa, noaˈa ˈoe kosi alaˈania na saetaˈanga neˈeri ka talaˈi ˈoe, ˈoko sasia ru neˈe taˈa. Ma ka leˈa fuana ˈoko faˈasuia naˈa saetaˈa ngaˈa ˈoe ˈaliˈali mala sina fiˈi suu, 27 ˈasu ˈubani sa Saetan ka toˈo ana kaidaˈi fuana talaˈilamu ˈani saetaˈanga ˈoe. 28 Ma sa tai amuˈa neˈe ke bilibili, nia ka mango naˈa faˈasia na biliˈa. Ma nia ka rao saga fasi ˈiri nia ke toˈo ana ti ru fuana na maurilana, ma ka ˈafia naˈa ˈani ngwae dalaˈa ki logo. 29 Ma muke tua faˈasia na alaˈanga taˈa ki. Muke saea lala alaˈanga neˈe saiana ke kwatea kwaiˈafiˈanga, ˈiri muke faˈasaeleˈa na ngwae ki neˈe kira rongoa na alaˈa lamuˈa. 30 Ma muke tua faˈasia na sasilana ru ki neˈe saiana ka faˈaliadila na AnoˈiruAbu God. Sulia na AnoˈiruAbu naˈa neˈe maˈetoto saena maurilamuˈa neˈe kamu na ru God ki, ma na maˈetoto logo ana faˈi asoa neˈe ke dao maˈi neˈe God ke baˈa faˈasuia na faˈamaurilamuˈa. 31 Aia, muke tua faˈasia malimaeˈanga fuamuˈa kwailiu, ma muke tua faˈasia na saetaˈanga kwailiu, ma faˈasia na olisuˈusuˈunga ˈani akoˈa ma na alaˈanga taˈa ki. Muke tua faˈasia na kwai sulangaˈi ˈanga ki taˈifau. 32 Ma na abulaˈanga kamu ke leˈa fuamuˈa kwailiu, ma muke saeleˈa, ma muke kwaimanatai fuamuˈa kwailiu. Ma muke rufuanata amuˈa kwailiu ana ru taˈa neˈe kamu sasiˈi ki, diˈia ba God rufuanata naˈa amuˈa taˈifau, osiˈana ru sa Jesus Christ sasiˈi ki.

Kulu tua ˈi saena madakoˈanga

5 Kamuˈa na ngela talingaˈi God ki, muke lia kwaimausuli sulia na falafala nia. 2 Ana kaidaˈi ki taˈifau, muke alafe fuana ngwae ki, diˈia logo neˈe sa Christ alafe fuaka taˈifau, ma ka kwatea naˈa maurilana fuana faˈamaurilaka. Sulia nia kwaisuˈusi ˈani niaˈa ˈana talana, ma God ka saeleˈa osiˈana na kwaisuˈusiˈanga nia.

3 Ma duˈungana kamu na ngwae God ki, muke tua faˈasia na abulaˈanga bulibuli diˈia na ˈusuˈa, ma na oga gugutaˈanga. Muke tua faˈasia na ru neˈeri ki taˈifau, fasi ˈiri noaˈa ta ngwae kasi alaˈa sulia ta ru bore ˈana ˈunaˈeri suli kamu. 4 Ma muke tua faˈasia na alaˈanga taˈa ki, ma na alaˈanga bulibuli ki, ma alaˈanga ˈoidoroleˈanga taˈa ki. Bore ma nia leˈa lala fuana muke baˈatafea God. 5 Ru mamana nau ku saea fuamuˈa, sa tai bore ˈana neˈe abulalana ka bulibuli nama ka ˈusu, nia ˈafitaˈi fuana nia ka ruˈu ˈi saena ˈInotoˈanga sa Jesus Christ ma God. Ka ˈunaˈeri logo fuana sa tai neˈe ka oga guguta, nia diˈia naˈa foˈosilana na nunuˈi ru ki.

6 Noaˈa ˈoe kosi alaˈania ta ngwae kasi sokeˈo sulia ru ˈoro taˈa ˈuri ki, “Nia leˈa goˈo ˈana fuana ngwae ke ˈusu nama ka oga guguta.” God ke baˈa saetaˈa ma ka

kwatea kwaˈikwaˈinga fuana ngwae neˈe kira aburongo ana ki. 7 Muke tua faˈasia na ngwae ˈunaˈeri ki.
8 Ana kaidaˈi ˈua maˈi naˈo, kamu talamuˈa kamu tua maˈi saena na maˈerodo, bore ma taˈena kaumulu alu naˈa na ngwae na Aofia ki, ma muka tua naˈa saena madakolaˈanga. Nia naˈa neˈe abulalamuˈa ka bolo faˈinia na ngwae neˈe kira tua saena madakolaˈa. 9 Sulia na ngwae neˈe kira tua saena madakolaˈanga, God ˈafi kira fasi ˈiri na abulalada ka leˈa ma ka saga, ma na alaˈanga kira ka mamana. 10 Muke ili ˈuana na malingaˈilana tae neˈe faˈasaeleˈa na Aofia. 11 Ma noaˈa kamu kasi fulia ru taˈa ki, diˈia ngwae neˈe kira tua saena maˈerodo, kira sasiˈi. Bore ma, muke faˈataˈinia lala na roraˈa kira ki, ma muke fata faˈabasuda. 12 Nau ku ˈeke liu logo ˈani alaˈanga sulia na ru neˈe kira sasi ago ani saena maurilada ki. 13 Bore ma kaidaˈi na madakolaˈa ke rara ˈafida, kike baˈa saiana na ru taˈa neˈe kira sasiˈi ki. 14 Osiˈana tae naˈa neˈe madakoˈanga rara ˈafia, na ngwae ki kike baˈa lisia. Sulia nia neˈe kira ka fata ˈuri,

“Kamu na ngwae neˈe kamu maliu, ma kamu mae ki,
muke tataˈe faˈasia maeˈa, ma na madakolana Christ
ke rara fafi kamu.”

15 Nia ˈunaˈeri neˈe, muke madafi leˈa ana falafala kamu ki fasi ˈiri na abulaˈanga kamu ka diˈia na ngwae liatoˈo ki ma noaˈa kasi diˈia laˈu na ngwae kinaˈi ru ki. 16 Ma ana kaidaˈi ki taˈifau, muke sasia na ru leˈa ki neˈe bolo fuamuˈa fuana sasilana. Osiˈana kaidaˈi neˈe, na ngwae ˈoro ki abulalada taˈa. 17 Nia neˈe, noaˈa kamu kasi gwaubaliˈa, bore ma muke manata leˈa lala amuˈa sulia ru neˈe na Aofia oga kamu ka sasiˈi ki.
18 Aia, ma muke tua faˈasia kwaˈu lilingaˈanga ˈani waen, osiˈana ru neˈeri ke baˈa faˈali kamu. Bore ma muke fungu lala ˈani na Anoˈi ru Abu fasi ˈiri nia ke talaˈi kamu. 19 Ma ana kaidaˈi kamu ka fiku, muke fata ˈani Sam ki, ma muke ngulia na ngu abu ki. Muke faˈataˈinia na saeleˈanga kamu ki ana kaidaˈi muke tafea God ˈani ngulilana faˈi ngu ki. 20 Ana kaidaˈi ki taˈifau, ma fuana na ru ki taˈifau neˈe ka dao maˈi, muke baˈatafea God na Maˈa sulia na fikuˈa kamu faˈinia na Aofia kia sa Jesus Christ.

Sulia na ˈafe ki ma na araˈi ki

21 Muke sasi ˈuana roˈongaˈa sulia na kwaiogaiˈanga kamu ki kwailiu, osiˈana na manata doeˈanga kamu ana sa Jesus Christ.
22 Kamuˈa na ˈafe ki, muke roˈosulia na araˈi kamu ki, diˈia logo neˈe kamu roˈosulia na Aofia. 23 Osiˈana na ngwae araˈi ka toˈo ana ngasingasiˈanga fafia na ˈafe, diˈia logo neˈe sa Jesus Christ toˈo ana ngasingasiˈanga fafi kia na ngwae neˈe kulu faˈamamana ana ki. Ma sa Jesus Christ neˈe faˈamauri kia, ma kulu ka diˈia naˈa na nonina. 24 Ma ka usulia logo na falafala neˈeri, na kini neˈe nia ˈafe naˈa ka roˈo nama sulia na araˈi nia ana ru ki taˈifau, diˈia logo kulu na ngwae faˈamamana ki kuka roˈo logo sulia sa Jesus Christ.

25 Kamu ngwae araˈi ki, muke alafe fuana ˈafe kamu ki, diˈia logo sa Jesus Christ neˈe alafe fuaka na ngwae neˈe kulu faˈamamana ki, ma nia ka alaˈania talana kira ka saungia olisi kia fasi ˈiri nia ka faˈamauri kia.
26 Nia sasi ˈunaˈeri fuana faˈa abulana na ngwae faˈamamana ki, ma ka faˈasikasikada ˈani siuabuˈanga ma ˈani fatalana. 27 Ma nia ka sasi logo ˈunaˈeri fuana kwatelana naˈa ngwae faˈamamana ki fuana talana, diˈia kulu na ˈafe leˈa nia ki ma ka noaˈa ta ru kasi taˈa osiˈana kulu sikasika naˈa, ma kulu ka saga naˈa, ma kulu ka leˈa ˈi maana. 28 Kamu na ngwae araˈi ki, muke alafe fuana ˈafe kamu ki, diˈia logo neˈe kamu alafe fuana na nonimuˈa talamuˈa. Na ngwae ka alafe fuana na ˈafe nia, nia alafe logo fuana na nonina ˈana talana.
29 Noaˈa ta ngwae kasi sulangaˈinia nonina talana. Bore ma nia ka sarea lala ma ka lia sulia nonina talana, diˈia logo sa Jesus Christ neˈe sasia fuana ngwae faˈamamana ki. 30 Ma kuluˈa na ngwae neˈe kulu faˈamamana ana niaˈa, kuluˈa naˈa neˈe nonina sa Jesus Christ. 31 Sulia na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “Na ngwae ke baˈa faˈasia teˈa nia faˈinia maˈa nia, ma ka araˈi. Aia, na ngwae neˈe faˈinia na kini neˈe, kera ka alua naˈa taˈi ru.” 32 God faˈamanata kia ˈani ru leˈa ki ˈani alaˈanga neˈeri, ma nau ku saiana nia fata sulia sa Jesus Christ ma kuluˈa ngwae neˈe faˈamamana ki.
33 Ma na Kerekereˈa Abu ka faˈataˈinia logo ru sulia na araˈi ki faˈinia ˈafe ki ba ˈuri: Na ngwae neˈe ˈoko araˈi naˈa, ˈoko alafe fuana na ˈafe ˈoe, diˈia logo neˈe ˈoko alafe fuamu talamu. Ma na kini neˈe ˈoko ˈafe naˈa, ˈoko fuˈusi doe ana araˈi ˈoe.

Sulia na maˈa faˈinia teˈa faˈinia na ngela kera ki

6 Ma kamu na ngela ki, muke roˈosulia na fatalana maˈa ki faˈinia teˈa kamu ki, osiˈana nia neˈe abulaˈanga leˈa sa Jesus Christ nia oga. 2 Ma na taki etaeta neˈe God ka fikua naˈa fata alangaˈinga neˈe ka ˈuri, “Muke fuˈusi doe ana na maˈa faˈinia teˈa kamu ki,
3 fasi ˈiri muke tua leˈa, ma na maurilamuˈa ke baˈa tau ˈi neˈe saena magalia.”
4 Aia, kamu na maˈa faˈinia teˈa ki, muke tua faˈasia faˈasaetaˈalana na ngela kamu ki. Ma muke faˈamanata kira, ma muke fata ˈabera ˈani falafala neˈe bolo fuana na ngwae neˈe kira faˈamamana ana na Aofia.

Sulia na ngwae ˈaˈana fafia na ngwae rao ˈoˈo ki

5 Aia, ma kamu ngwae rao ˈoˈo ki, muke roˈosulia fatalana ngwae ˈaˈana kamu ki ˈi saena magalia neˈe, ma muke fuˈusi doe ada. Ma muke roˈosuli kira ˈani saeleˈanga diˈia neˈe kamu rao fuana sa Jesus Christ.
6 Muke faˈasaeleˈada ˈunaˈeri, noaˈa laˈu ana kaidaˈi neˈe ngwae ˈaˈana kamu ki kira lia goˈo ˈada fafi kamu. Bore ma muke roˈo lala sulida ana kaidaˈi ki taˈifau diˈia God nia oga, sulia kamu na ngwae rao sa Jesus Christ ki. 7 Muke saeleˈa fuana raoˈa, diˈia neˈe kamu rao fuana God, ma noaˈa laˈu fuana ngwae saena magalia goˈo ˈana taˈifilia. 8 Sulia kulu sai naˈa ana diˈia na

raolaka leˈa, God ke baˈa kwaiara kia ˈani ru leˈa ki, sui bore ˈana kulu ngwae rao ˈoˈo nama ka noaˈa.
9 Aia, ma kamuˈa ngwae ˈaˈana fafia ngwae rao ˈoˈo ki, muke abula leˈa logo ˈunaˈeri fuana ngwae rao ˈoˈo kamu ki. Muke tua faˈasia na fata saetaˈa ngaˈa fuana faˈamaˈulada. Osiˈana kamu saiana ka sui naˈa neˈe, kamu faˈinia na ngwae rao ˈoˈo kamu ki, kamuˈa taˈifau toˈo goˈo ana taˈi God neˈe ngwae ˈaˈana kamu. Sulia nia noaˈa kasi ˈinifilia ana ta ngwae.

Kulu diˈia ngwae ana fuˈanga

10 Aia, na alaˈanga ˈisi nau ki naˈa fuamuˈa neˈe, muke faˈangasingasi kamu talamuˈa ana Aofia ma ˈani na ngasingasiˈanga doe nia. 11 Muke dau ana raˈunga ni fuˈanga neˈe God kwatea, fasi ˈiri muke liufia sa Saetan kaidaˈi nia ka sasi ˈuana ilitoˈo lamuˈa. 12 Noaˈa kulu kasi fuˈa laˈu faˈinia na ngwae ki goˈo, bore ma kuke fuˈa lala faˈinia sa Saetan faˈinia na ngasingasiˈanga nia. Kulu fuˈa faˈinia ano ˈi ru taˈa ki, ma faˈinia na gwaungaˈi kira ki neˈe kira ˈinotoˈa ˈania maˈerodo saena na magalia neˈe. 13 Duˈungana ˈunaˈeri, muke dau ana raˈunga ni fuˈanga ki taˈifau neˈe God ka kwatea, fasi ˈiri ana kaidaˈi ana fuˈanga faˈinia na malimae ka dao maˈi, muke baˈa totolia goˈo amuˈa liufilana na malimae kamu. Ma ana kaidaˈi ana fuˈanga ka sui, kamu ke uu ngasi ˈua.
14 Ta neˈe muke folo leˈa ˈusi kamu. Ma na alaˈanga mamana kamu ki nia diˈia na foˈosae ˈi liˈitamuˈa. Ma na abulaˈanga ˈoloˈolo kamu ki ka diˈia na talo neˈe suˈusia na fuˈufuˈumuˈa. 15 Ma muke sasi akaˈu ana kaidaˈi ki taˈifau ana alaˈanga sulia na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe kwatea aroaroˈanga, sulia nia naˈa neˈe taˈe butu ana ˈaemuˈa ki. 16 Ma na faˈamamanaˈanga kamu neˈe diˈia naˈa talo ki fuana faˈamaelana na simaˈi mafula ki taˈifau neˈe sa Saetan fanasi kamu ˈaniˈi. 17 Ma na faˈamauriˈanga God fuamuˈa neˈe diˈia na kifi neˈe duˈu fafia na gwaumuˈa. Ma na fatalana God, ka diˈia na sele ni fuˈanga neˈe Anoˈi ru Abu kwatea fuamuˈa.
18 Ma muke foˈo ngangata ana kaidaˈi ki taˈifau, diˈia neˈe Anoˈi ru Abu talaˈi kamu ana. Muke gania ta kwaiˈafiˈanga faˈasia God. Muke lialia ma noaˈa kamu kasi ngwataˈutaˈu fuana foˈongaˈa ˈiri God ke ˈafia na ngwae faˈamamana ki taˈifau. 19 Ma muke foˈo logo fuaku ˈiri kaidaˈi nau ku fata, God ke baˈa kwatea na alaˈanga nia ki fuaku, ˈiri noaˈa nau kusi maˈu laˈu, ma nai baˈa faˈamadakola naiˈi ru ˈanga God neˈe na Faˈarongoˈa Leˈa logo fuana na ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Na naiˈi ru ˈanga neˈe, God noaˈa ˈiri faˈamadakola ˈi naˈo fuana na ngwae ki. 20 Nauˈa na ngwae sa Jesus Christ fuana na faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa neˈeri, ma nau ku tua saena luma ni lokafo osiˈana na alaˈanga nau ki. Muke foˈo ˈiri nau ku fata noniraˈa sulia na Faˈarongoˈa Leˈa diˈia God nia oga.

Fata leˈaleˈanga ˈisi ki

21 Sa Tikikus, na ngwae asina leˈaleˈa kia ma na ngwae rao mamana na Aofia, nia ke baˈa faˈarongo kamu sulia na tualaku, ˈiri muke saiana ru ki taˈifau neˈe fuli fuaku ˈi neˈe. 22 Nia neˈe kwate ma nau ku baˈea kwau siaumulu, ˈiri nia ka alaˈa sulia tuaˈa kaimili, ma ˈiri nia ka radua kaumulu logo.
23 Nau ku foˈo ˈiri God na Maˈa faˈinia na Aofia sa Jesus Christ ka kwatea aroaroˈanga, alafeˈanga, faˈinia fitoˈonga fuamuˈa ngwae neˈe kamu faˈamamana ana sa Jesus Christ. 24 Ma nau ku oga God ka faˈataˈinia kwaiˈofeˈanga fuana ngwae ki taˈifau neˈe kira alafe fuana na Aofia kia sa Jesus Christ ˈania alafeˈanga talau.

Filipae

ˈI Filipae taˈi fanoa doe ana abaˈi kula ˈi Masedonia neˈe taˈena kulu saea ˈani kula ngwae Grik ki.
Ana Acts 16 nia alaˈa kwau sulia kaidaˈi sa Paul nia ˈafia siosi fuana ka taˈe maˈi saena fanoa neˈe. Sa Paul tua saena lokafo ana fanoa doe ˈi Rom ana kaidaˈi nia keresia na buka neˈe. Saena buka neˈe, sa Paul oga ke saea baˈatafeˈanga ana siosi ki ˈi Filipae, sulia kira kwaiˈafi ana ˈani balibalia ana mani. Sa Paul oga kike tua kwaima fiku faˈinida kwailiu. Ma nia ka saea fuada kike tua enoeno diˈia sa Jesus. Nia saea logo fuada neˈe manataˈanga kira ke tua ngangata ana God, sui bore ˈana kira ka dao toˈona ˈafitaˈiˈanga, diˈia neˈe sa Paul dao toˈona ka sui naˈa ki. Ma nia ka faˈabasu kira faˈasia dongalana faˈamamanaˈanga ˈosoˈoso. Na faˈamanata ˈosoˈoso, kira ngwae Jiu neˈe saea ngwae ki taˈifau kike roˈo nama suli taki sa Moses ma ˈolo faˈataˈi ˈanga (circumcision) ˈiri kike faˈasaleˈa God. Bore ma, sa Paul saea kulu ke fitoˈo ana nama kwaimaˈanga doe God goˈo. Kulu saiana kulu lado leˈa faˈinia sa Jesus, ma kulu saiana kuka saga naˈa ˈi maana God, osiˈana kulu faˈamamana ana sa Christ naˈa. Ma nia noaˈa kasi mamana diˈia kulu roˈo nama sulia taki Jiu ki.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Maurilana sa Paul & 1:1-26
Kulu ka donga maurilana sa Christ & 1:27—2:18
Na faˈarongoˈa sulia kwaima sa Paul ki & 2:19-30
God faˈasaga ngwae ki sulia na faˈamamanaˈanga kira ki & 3:1—4:9
Alaˈanga ana baˈatafeˈanga ki & 4:10-23

1 Nauˈa sa Paul faˈinia sa Timoti, na ro ngwae ni rao sa Jesus Christ ki. Keroˈo kerekere kwau fuamuˈa ngwae ki taˈifau neˈe kamu faˈamamana ana sa Jesus Christ, ma muka tua saena maˈe fanoa doe ˈi Filipae. Keroˈo kerekere fuana na ngwae faˈinaˈonaˈo kamu ki faˈinia logo na ngwae neˈe kira kwaiˈafi ana fikutaˈi ngwae faˈamamana.
2 Nau ku foˈo fasi ˈiri God na Maˈa kia ma na Aofia sa Jesus Christ ke kwaiˈofe amuˈa ma ke kwatea na aroaroˈanga fuamuˈa.

Sa Paul foˈo fuada

3 Nau ku baˈatafea liu na God nau fuamuˈa, ana kaidaˈi ki taˈifau neˈe nau ku manata toˈomuˈa. 4 Ma nau ku saeleˈa liu ana kaidaˈi nau ku foˈo fuamuˈa taˈifau, 5 osiˈana nau ku manata toˈona na kwaiˈafiˈanga ki neˈe kamu sasiˈi fuaku ana raoˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa, ana etangilana naˈa maˈi kaidaˈi kamu faˈamamana ana, leleka ka dao ˈi taˈena. 6 Ana kaidaˈi neˈeri, God nia talaˈae ana raoˈa leˈa neˈe nia sasiˈi ki ˈi saena maurilamuˈa, ma nau ku saiana nia ke baˈa faˈa aliˈafua laˈu leleka ka faˈasuia naˈa raoˈa neˈeri ana faˈi asoa sa Jesus Christ ke oli maˈi ana. 7 Nia ka totolia nau ku saeleˈa ˈunaˈeri suli kamu, osiˈana nau ku alafe fuamuˈa, ma muka kwaiˈafi aku faˈinia na raoˈa neˈe God kwatea fuakulu. Kaumulu kwaiˈafi aku ana kaidaˈi nau ku tua saena na luma ni lokafo, ma ana kaidaˈi nau ku faˈataloˈa ˈani na Faˈarongoˈa Leˈa ma nau ku fuˈa suˈusia. 8 Nau ku kolo kaumulu liu naˈa sulia na alafeˈanga doe nau fuamuˈa diˈia logo na alafeˈanga sa Jesus Christ fuamuˈa. God ka alafafia na ru niniˈa nau ku saeˈe ki niˈi mamana.
9 Nau ku foˈo logo fasi ˈiri na alafeˈanga kamu ke bulao daudonga ma ka tatakolaˈa. Nau ku foˈo ˈiri muke sai leˈa sulia God, ma muke sai leˈa ana sulia abulaˈanga neˈe leˈa ma ka taˈa, 10 fasi ˈiri muke bolo faˈinia fililana ru leˈa ki ma ka saga, ˈiri muke tua saga ana faˈi asoa sa Jesus Christ ke oli maˈi ana. 11 Nau ku foˈo ˈiri na maurilamuˈa ka saga taˈifau sulia na kwaiˈafiˈanga neˈe sa Jesus Christ ka sasiˈi fuamuˈa ki. Ma kaidaˈi na maurilamuˈa nia saga ˈunaˈeri, ngwae ˈoro ki kike baˈatafea God.

Na mauriˈa mamana

12 Ngwaefuta nau kina ˈae, nau ku oga muke saiana na ˈafitaˈiˈanga ba dao toˈoku ki ana kaidaˈi neˈe, nia ˈafi leˈa liu aku fuana faˈatalongaˈilana na Faˈarongoˈa Leˈa. 13 Sulia na ngwae ni ofoˈa ki neˈe kira folo ˈi neˈe saena luma doe na ngwae tatalafaˈa, ma ngwae ˈoro matamata ki, kira sai goˈo ˈada ana neˈe nau ku tua saena luma ni lokafo sulia nau na ngwae rao sa Jesus Christ. 14 Ma osiˈana logo neˈe nau ku tua saena luma ni lokafo, ru neˈe ka radua ˈorolana ngwae ki neˈe kira faˈamamana ana Aofia, fasi ˈiri kira ka faˈarongo noniraˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa, ma noaˈa kira kasi maˈu.
15-17 Ti ngwae faˈatalo ˈani sa Jesus Christ osiˈana kira kwaimamagolai aku. Na liaˈi ngwae kira fuana faˈataloˈa ˈani sa Jesus Christ noaˈa kasi leˈa. Sulia kira oga faˈataloˈa kira ˈani sa Jesus kwate ma kira ka talingaˈi ka liufi nau. Kira sasi ˈunaˈeri sulia kira oga kike baˈa kwatea laˈu ti ˈafitaˈiˈanga fuaku kaidaˈi niniˈa nau ku

tua saena luma ni lokafo. Ma ti ngwae laˈu, kira toˈo
ana na liaˈi ngwae leˈa ki fuana faˈataloˈa ˈani na
Faˈarongoˈa Leˈa. Kira faˈarongo ˈani sulia na alafeˈanga kira fuaku, ma sulia kira saiana God neˈe fili nau
fuana suˈusilana na Faˈarongoˈanga Leˈa. 18 Ma nia leˈa
goˈo ˈana. Sui bore ˈana na liaˈi ngwae kira ka leˈa nama ka taˈa, kira faˈarongo sulia sa Jesus Christ. Nau ku
saeleˈa liu, osiˈana kira faˈarongo sulia sa Jesus Christ.
ˈIu nai baˈa saeleˈa ˈaku, 19 sulia nau ku saiana God
ke baˈa ˈafi nau ana kaidaˈi ˈafitaˈi neˈe, osiˈana na
foˈongaˈa kamu fuaku ma na kwaiˈafiˈanga na Ano ˈi ru
sa Jesus Christ. 20 Ma na kwaiogaiˈanga doe nau neˈe,
nau ku manata toˈona God fasi nai roˈo naˈa ˈaku sulia
kwaiogaiˈanga nia, ma naisi maˈu fuana faˈataloˈa sulia
sa Christ. Nau ku ˈidufaˈi noniraˈa ˈi naˈo, ma nau ku
oga nai noniraˈa logo ana kaidaˈi neˈe, fasi ˈiri ngwae ki
kike tafea sa Jesus Christ osiˈaku. Sui bore ˈana nau ku
mauri ˈua nama nau ku mae, nau ku oga kike tafea sa
Jesus Christ duˈungana ru nau ku sasiˈi ki.
21 Osiˈana tae neˈe ngwae ki kira mauri? Ma fuaku,
nau ku mauri fuana raoˈa fuana sa Jesus Christ. Ma
diˈia nau ku mae, nia leˈa sulia nai baˈa tua faˈinia sa Jesus Christ ˈi langi. 22 Bore ma nau kusi saiana ta tae
neˈe nau ku filia. Sulia nau ku oga nai mauri ˈua, fasi
ˈiri nau ku ulafu ˈaku ˈani raoˈa fuana sa Christ. 23 Ma
nau ku oga logo nau ku mae, fasi ˈiri nai baˈa tua
faˈinia sa Jesus Christ, osiˈana nia leˈa liu fuaku. Nau
kusi saiana tae neˈe nau ku oga. 24 Bore ma nia ka leˈa
goˈo neˈe noaˈa naisi mae ˈua, ˈiri nai ˈafi kamu. 25 Nau
ku saiana ru neˈeri, ma nia neˈe kwate ma nau ku saiana nai baˈa mauri ˈua ˈaku faˈi kamu, fasi ˈiri nau ku
faˈangasingasia na faˈamamanaˈanga kamu ki. Ma na
faˈamamanaˈanga kamu ka faˈasaeleˈa kamu, 26 fasi ˈiri
ana kaidaˈi nau ku oli laˈu kwau siaumulu, muke
baˈatafea sa Jesus Christ ka tasa liu osiˈaku.
27 Ma diˈia ta tae bore ˈana ka fuli fuaku, na abulaˈanga kamu ka saga ka leka sulia na Faˈarongoˈanga Leˈa
sulia sa Jesus Christ. Muke sasi ˈunaˈeri, ma diˈia nau
ku leka kwau siaumulu nama ka noaˈa, nai baˈa rongo
goˈo ˈaku kwau sulia na falafala leˈa kamu ki. Ma nai
baˈa saiana neˈe faˈamamanaˈanga kamu ki ngasi, ma
kamu ke tua ˈani taˈi manataˈanga, ma taˈi kwaiogaiˈanga goˈo fuana raoˈa fiku fuana Faˈarongoˈa Leˈa,
fasi ˈiri neˈe ngwae ˈoro ki kike faˈamamana ana.
28 Noaˈa kamu kasi maˈu ˈani malimae kamu ki. Sulia ru
neˈe faˈataˈinia naˈa fuada, kike baˈa ngalia na matalangaˈilada, ma kamu ke baˈa ngalia mauriˈa firi. God
ke baˈa sasi ˈunaˈeri. 29 God fili kamu fasi ˈiri muke faˈamamana ana sa Jesus Christ, ma kamu ke nonifii logo
fuana. 30 ˈI naˈo maˈi, kamu lisia nau ku nonifii. Ma ana
kaidaˈi neˈe muka rongoa kira sasi ˈunaˈeri logo aku. †
Ma kamu ka nonifii logo ˈunaˈeri.

Donga falafala sa Christ

2 Nau ku saiana neˈe fikuˈa kamu faˈinia sa Jesus
Christ neˈe faˈangasingasi kamu, ma na alafeˈanga nia fuamuˈa neˈe gwale kamu. Ma nau ku sai logo
ana muka fiku faˈinia na Anoˈi ru Abu, ma muka
kwaigere, ma muka alafe fuamuˈa kwailiu. 2 Osiˈana ru
neˈeri ki, nau ku amasi kamu, muke kwatea lia ˈi ngwae kamu ki ma na kwaiogaiˈanga kamu ki ka alua
naˈa taˈi ru, ma muke kwate na alafeˈanga kamu fuamuˈa kwailiu ka doe laˈu. Diˈia muke sasi ˈunaˈeri, na
saeleˈanga nau ka fiˈi doe liu fuamuˈa. 3 Ma noaˈa kamu kasi fulia laˈu ta ru sulia liamuˈa neˈe kamu oga
muke doe, ma muka oga baˈatafelamuˈa talamuˈa.
Bore ma muke faˈatiˈitiˈi kamu talamuˈa, ma leˈa fuana
muke manata fuana ngwae matamata ki ka leˈa liufi
kamu talamuˈa. 4 Muke tua faˈasia na manataˈanga sulia na tae ki neˈe kamu ogaˈi, bore ma muke manata
logo sulia na kwaiogaiˈanga ngwae matamata ki. 5 Na
manataˈanga kamu ki ke diˈia na manatana sa Jesus
Christ.
6 Sui bore ˈana sa Christ neˈe God mamana naˈa,
noaˈa nia kasi manata fasi nia ka tua tari ˈana ana fuli
nia faˈinia God.
7 Nia faidanga naˈa ˈani ru ki taˈifau, ma ka futa ana
nonina ngwae, ma ka alua ngwae ni rao goˈo ˈana.
8 Ma nia ka faˈatiˈitiˈi nia ˈana talana.
Sui bore ˈana kira ka fotoˈia ana ˈai rara folo ma ka
mae, nia roˈo naˈa sulia na kwaiogaiˈanga God.
9 Ma osiˈana na ru neˈe, God ka faˈadoea nia ka tasa,
ma ka kwatea naˈa sata fuana neˈe ˈinotoˈa ka liufia sata ki taˈifau.
10 Ma fuana na faˈa ˈinotoˈanga ana na satana sa Jesus, na ru mauri ki taˈifau neˈe kira tua ˈi langi, ma ˈi
ano, ma na fanoa ngwae mae ki, kira ke bobo uruuru
fuana.
11 Ma kira taˈifau kike faˈarongo ˈani sa Jesus Christ
naˈa neˈe na Aofia, ˈiri kira ke faˈa ˈinotoˈa God na
Maˈa.

Muke kwasu diˈia na unu fuana ngwae ki saena magalia

12 Nia neˈe kwaima leˈa nau kina ˈae, nia leˈa liu fuana
muke roˈosulia na alaˈanga nau ki fuamuˈa, diˈia ba kamu sasia ana kaidaˈi nau ku tua faˈi kamu. Ma ana
kaidaˈi neˈe, muke sasi ngangata fuana roˈongaˈa sulia
na alaˈanga nau ki, ana kaidaˈi nau ku tua tau faˈasi kamu. Nia ka leˈa fuana taˈi taˈi ngwaeˈa amuˈa muke ili
ngangata ˈuana roˈongaˈa sulia God ˈania faˈadufa ˈanga. Ma kamu ka tua ˈani ta tuaˈa neˈe totolia ngwae
neˈe God faˈamaurida faˈasia taˈangaˈa ki. 13 God kwate
ma kamu ka oga roˈongaˈa sulia, ma nia kwate ma
muke totolia roˈongaˈa sulia na tae ki neˈe nia oga
muke sasiˈi.
14 Ma ˈani ru ki taˈifau neˈe kamu sasiˈi, muke tua
faˈasia na ngunungunuˈanga faˈinia olisuˈusuˈunga,
15 fasi ˈiri muke tua saga, ma noaˈa kira kasi dao toˈona ta ru fuana fafilamuˈa. Sui bore ˈana kamu ka tua ˈua
saena magalia neˈe safitana na ngwae neˈe abulalada
ka taˈa, kamu tua naˈa diˈia ngela God ki. Nia leˈa fuana muke diˈia na unu ki neˈe rara ˈafida saena magalia
rodoˈa neˈe, 16 osiˈana kamu faˈarongo ˈani alaˈanga
neˈe kwatea na mauriˈa firi fuada. Ma diˈia kamu sasi

† *1:30 Acts 16:19-40*

ˈunaˈeri, nai baˈa saeleˈa ka doe liu ana faˈi asoa sa Jesus Christ ke oli maˈi ana, sulia raoˈa nari kamu ki ke baˈa faˈataˈinia neˈe raoˈa nau ki ˈi safitamuˈa noaˈa kasi ˈoˈo.
17 Na faˈamamanaˈanga kamu ana God ka diˈia na foˈosiˈanga neˈe kamu kwatea fuana. Ma diˈia nia oga nai mae diˈia na ru ni kwaisuˈusiˈanga logo, nai baˈa saeleˈa liu logo, diˈia kaumulu saeleˈa ana kaidaˈi neˈe.
18 Ma ka ˈunaˈeri logo, muke saeleˈa logo faˈi nau.

Sulia sa Timoti faˈinia sa Epafroditus

19 Nau ku manata toˈo neˈe na Aofia ke ˈafi nau ˈiri nau ku asungaˈinia kwau sa Timoti ˈaliˈali siaumulu, fasi ˈiri ana kaidaˈi nia ke oli maˈi ˈi neˈe, ma ka faˈarongo nau ˈani na tuaˈa kamu ki, nai baˈa saeleˈa liu.
20 Noaˈa goˈo ta ngwae ˈi neˈe faˈi nau diˈia sa Timoti neˈe saiana ka gere kamu ma ka alafe fuamuˈa.
21 Sulia ngwae matamata ki, kira manata goˈo ˈada sulia na kwaiogaiˈanga kira ki, ma ka noaˈa laˈu na kwaiogaiˈanga sa Jesus Christ.
22 Ma sa Timoti ba kaumulu saiana na raoˈa leˈa nia ki, sulia nia ka diˈia naˈa na ngela mamana nau fuana ˈafilaku fuana na faˈataloˈa ˈani FaˈarongoˈaLeˈa.
23 Nia neˈe, ana kaidaˈi nau ku saiana ta tae neˈe ke baˈa fuli fuaku ˈi neˈe, nau ku oga nai kwate ˈaliˈali kwau ana niaˈa siaumulu.
24 Ma nau ku faˈamamana na Aofia ke baˈa kwate ka talangwaraˈu fuaku ˈiri nai leka ˈaliˈali logo kwau siaumulu.
25 Ma nau ku manata naˈa logo fuana nai eta kwatea kwau ngwai asina kia sa Epafroditus, na ngwae ba kamu kwatea maˈi ˈi neˈe fuana na ˈafilaku. Nia rao faˈi nau fuana God, ma nia ka ˈafi nau, ma keroˈo ka fuˈa saulia malimae kulu ki.
26 Sa Epafroditus oga liu lisilamuˈa taˈifau. Ma nia ka manata ˈabera, sulia kamu rongoa maˈi fasi nia mataˈi ˈi neˈe.
27 Ma nia ka mataˈi mamana, ma ka karangi mae. Bore ma God ka kwaimanatai ana niaˈa, ma ka gura naˈa. ˈUnaˈeri, God ka kwaimanatai logo aku, osiˈana diˈia neˈe nia mae naˈa, ma liadilaˈanga nau ke baˈa doe laˈu.
28 Ma nia neˈe kwatea ma nau ku oga liua nai olitaˈi nia kwau siaumulu, ˈiri muke saeleˈa laˈu kaidaˈi kamu lisia. Ma noaˈa nau kusi ˈabera laˈu sulia.
29 ˈUnaˈeri neˈe, muke kwaloa niaˈa ˈani saeleˈanga doe, sulia niaˈa neˈe ngwai asina kia naˈa duˈungana na faˈamamanaˈanga kia ana na Aofia. Muke fuˈusi doe logo ana ngwae ki taˈifau ˈunaˈeri.
30 OsiˈanaNia noni maˈudi fuana maeˈa ma ka karangi mae ana kaidaˈi nia rao fuana sa Jesus Christ. Nia ka kwaiˈafi aku olisi kamu, sulia nia ˈafitaˈi fuamuˈa fuana ˈafilaku ana kaidaˈi neˈe.

Na ˈoloˈoloˈa mamana

3 Ngwaefuta nau kina ˈae, muke saeleˈa sulia na fikuˈa kamu faˈinia na Aofia. Sui bore ˈana nau ku keresia taˈifau naˈa alaˈanga neˈe ki ˈi naˈo, nia leˈa fuana nai keresia laˈu, sulia neˈe alaˈanga nau ki ke baˈa ˈafi kamu, kaidaˈi neˈe ti ngwae ke iliili ˈuana kike talaˈi rora amuˈa.
2 Muke madafi kamu faˈasia na ngwae taˈa neˈeri ki. Kira abula taˈa. Kira ka faˈamanata kika saea fasi neˈe kuke roˈo nama sulia na taki ana ˈolo faˈataˈi ˈanga ˈiri neˈe kuluˈa ngwae God ki.
3 Kuluˈa, ma noaˈa laˈu kiraˈa, neˈe na ngwae God ki naˈa, osiˈana kulu foˈosia God ˈani AnoˈiruAbu, ma kuka saeleˈa osiˈana na ru neˈe sa Jesus Christ sasiˈi fuaka ki. Noaˈa kulu kasi fitoˈo goˈo ana na falafala Jiu ki ana ˈolo faˈataˈi ˈanga ˈiri neˈe kuluˈa ngwae God ki.
4 Sui bore ˈana nau ku roˈosulia na falafala neˈeri ki, noaˈa nau kusi fitoˈo ana goˈo ru neˈeri ki. Ma diˈia sa tai neˈe fia fasi nia ngwae God sulia nia ka roˈo sulia na falafala ana ˈolo faˈataˈinia, nauˈa naˈa neˈe nau ku liufia ˈani roˈongaˈa sulia falafala ˈunaˈeri ki.
5 KaidaˈikwaluasoakiburiˈanaNau ku futa maˈi ana, goˈo kira ka ˈole nau naˈa. Ma nau ku futa maˈi ana ngwae Jiu mamana, sulia nau ku leka maˈi faˈasia na kwalafa sa Benjamin. Ma nau ku leka saga naˈa sulia na taki Jiu ki, sulia nauˈa bore ta ngwae logo ana Farasi ki.
6 Ma sulia na kwaiogaiˈanga nau ka ngasingasiˈa liu fuana falafala Jiu ki, nau ku faˈakaisia na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus ki. Ma nau ku roˈosulia taˈifau na taki sa Moses ka kwateˈe ki, ma noaˈa naisi rora ˈani ta taki.
7 ˈI naˈo nau ku manata fasi ru neˈeri ki leˈa fuaku. Bore ma taˈena, nau ku saiana na ru neˈeri ki neˈe ru ˈoˈo ki goˈo ˈana, osiˈana na ru sa Jesus Christ sasiˈi fuaku ki.
8 Nia mamana! Nau ku dao toˈona na ru neˈe nau ku sasiˈi ˈi naˈo ki, ru ˈoˈo ki goˈo ˈani taˈifau. Bore ma na ru neˈe talingaˈi ka mamana neˈe fasi nau kui sai leˈa ana na Aofia nau sa Jesus Christ. Ma duˈungana niaˈa neˈe kwate ma nau ku faˈasia ru ki taˈifau neˈe nau ku sasiˈi ˈi naˈo. Ma nau ku manata suliˈi ru neˈeri ki diˈia goˈo ˈana ru taˈa ki. Nau ku sasi ˈunaˈeri ˈiri nai ˈado faˈinia sa Jesus Christ,
9 ma nau ku alua naˈa taˈi ru faˈinia. Noaˈa naisi saga ˈi maana God sulia na tae neˈe nauˈa talaku nau ku sasia fuana roˈongaˈa sulia na taki Jiu ki. Bore ma God saea nau ku saga sulia na faˈamamanaˈanga nau ana sa Jesus Christ. God naˈa neˈe faˈasaga ngwae ki sulia na faˈamamanaˈanga kira ki.
10 Na ru talingaˈi neˈe nau ku oga naˈa neˈe malingaˈilana sa Jesus Christ faˈinia na ngasingasiˈanga God neˈe faˈataˈinia ˈani tataˈenga nia faˈasia na maeˈa. Ma nau ku oga logo ˈadoˈa faˈinia ana nonifiiˈanga nia, ma nau ku sasi logo diˈia neˈe nia mae.
11 Ma ˈunaˈeri, nau ku manata toˈo nai baˈa tataˈe logo faˈasia na maeˈa.
12 Noaˈa naisi saea fasi nau ku malingaˈi taˈifau ana sa Jesus nama nau ku saga taˈifau naˈa. Bore ma nau ku ngangata faˈinia faisuˈusuˈu ˈanga ˈuana malingaˈilana sa Jesus ma nau ku tua saga taˈifau osiˈana nia fili nau fuana sasiˈa ˈunaˈeri.
13 Ngwaefuta nau kina ˈae, nau ku saiana ru neˈeri ki taˈifau noaˈa kasi fuli ˈua fuaku. Bore ma taˈi ru naˈa neˈe nau ku sasia, nau ku manata bura ˈani na ru neˈe sui naˈa ki ˈi buriku, ma nau ku sasi ngangata ˈuana na tuaˈa diˈia sa Jesus ana kaidaˈi neˈe nia maˈi ˈua.
14 ˈUnaˈeri nau ku sasi ngasingasiˈa naˈa fuana nai baˈa ngalia na kwaiaraˈanga ana God kaidaˈi nia ke baˈe nau ˈalaˈa ˈuana ˈi langi, osiˈana nau ku faˈamamana ana sa Jesus Christ. Ma ru neˈeri naˈa neˈe kwaiaraˈanga nau.

15 Kuluˡa taˡifau goˡo neˡe kulu ngasingasiˡa naˡa ˡani
faˡamamanaˡanga kia ki, kulu toˡo logo ana man-
ataˡanga ˡunaˡeri ˡi saena maurilaka. Ma diˡia ti ngwae
amuˡa noaˡa kasi ala goˡo fafia na ru niniˡa nau ku
saeˡe ki, God neˡe ke baˡa faˡataˡi madako ana na tala
neˡe saga. 16 Aia, nia leˡa fuana kulu ka roˡo sulia na ru
mamana neˡe kulu roˡo naˡa maˡi sulia ˡi naˡo ki, leleka
ka dao ana kaidaˡi neˡe.
17 Ngwaefuta nau kina, muke ili donga naˡa amuˡa na
falafala nau ki. Kamu ka sasi logo diˡia sa tai neˡe kira
leka saga sulia na falafala neˡe kaimili faˡataˡinia fua-
muˡa. 18 Nau ku fata naˡa fuamuˡa ana kaidaˡi ˡoro ki ˡi
naˡo, neˡe ngwae ˡoro kika saea kira faˡamamana ana
sa Jesus Christ, bore ma abulada faˡataˡinia neˡe kira
malimaeˡa ana Faˡarongoˡa Leˡa sulia na maelana sa
Jesus Christ ana ˡai rara folo. Ma nai baˡa olioliˡa ana
sulia. Ma nau ku angi, ma nau ku kwaimanatai sulia
19 kira leka goˡo ˡada ˡuana kula ana kwaˡikwaˡinga. Na
ru talingaˡi fuada neˡe kwaiogaiˡanga ana nonida. Nia
leˡa fuana kira ka ˡeke sulia na ru kira sasiˡi ki, bore ma
kira saeleˡa goˡo ˡada suliˡi. Ma taˡi ru goˡo neˡe kira
manata sulia na ru saena magalia neˡe ˡi ano ki. 20 Bore
ma kuluˡa niniˡa, na fanoa mamana kia nia ˡi langi. Ma
kulu ka kwaimasi ana daolana maˡi na Aofia kia sa Je-
sus Christ neˡe faˡamauri kia, sulia nia ke baˡa oli maˡi
faˡasia ˡi langi. 21 Ma nia ke baˡa rokisia nonika neˡe ng-
wataˡutaˡu ma ke baˡa mae, ma nia ke kwatea nonika
ka ngwasinasina diˡia nonina. Nia ke baˡa rokisi kulu
ˡunaˡeri ˡani ngasingasi ˡanga doe nia neˡe nia toˡo ana
fuana gwaungaˡi ˡanga fafia na ru ki taˡifau.

4 Ngwaefuta nau kina ˡae, muke uu ngasi ana na
Aofia. Nau ku alafe liu fuamuˡa, ma nau ku oga lisi
lamuˡa. Nau ku saeleˡa ka doe liu osiˡamuˡa.

Donga na falafala ana aroaroˡanga

2 ˡIu, ma koroˡo ˡi Iudia faˡinia ˡi Sintike, nau ku amasi
koroˡo ˡiri moke mango faˡasia olisuˡusuˡu ˡanga, os-
iˡana koroˡo ngwai asina ki naˡa ana na Aofia. 3 Ma sa
Sisigus, ˡaeˡo logo na ngwae rao leˡa kwaima faˡi nau,
nau ku oga ˡoke ˡafia ro kini neˡeri ki, sulia keroˡa rao
ngangata faˡi nau, ma faˡinia sa Klement, ma faˡinia
ngwae ˡoro ki fuana na faˡataloˡa ˡani Faˡarongoˡa Leˡa.
God keresia naˡa satada taˡifau ˡi saena buka nia, na
kula neˡe nia keresia naˡa satana na ngwae neˡe kira
ke baˡa toˡo ana mauriˡa firi.
4 Muke saeleˡa ana kaidaˡi ki taˡifau sulia na fikuˡa ka-
mu faˡinia na Aofia. Ma nau ku saea laˡu, muke saeleˡa!
5 Muke faˡataˡinia na enoenoˡanga fuana ngwae ki
taˡifau, osiˡana na Aofia nia ke baˡa dao ˡaliˡali naˡa
maˡi. 6 Muke tua faˡasia na manata ˡaberaˡanga ˡani ta
ru. Bore ma muke foˡosia lala God, muke gania ˡuana
tae ki neˡe kamu boˡoboˡo ˡuani, ma muke baˡa tan-
goa. 7 Ma na aroaroˡa God ke baˡa tua ˡi saena maurila-
muˡa ma ˡi saena manataˡanga kamu, ˡiri muke tua
faˡasia na ˡaberaˡanga ma na maˡungaˡa. Ma God ke
baˡa kwatea na aroaroˡanga nia fuamuˡa, osiˡana ka-
mu tua ˡado faˡinia sa Jesus Christ. Ma na aroaroˡanga
nia noaˡa ta ngwae kasi malingaˡi aliˡafu ana.
8 Ngwaefuta kina, na alaˡanga ˡisi nau fuamuˡa naˡa
niniˡa. Muke manata sulia na ru mamana ki, ma ru
neˡe ngwae ki fuˡusi doe ani, ma na ru saga ki, ma na
ru neˡe sikasika faˡasia taˡangaˡa, ma ru leˡa ki. 9 Muke
roˡosulia naˡa faˡamanataˡanga neˡe nau ku kwatea
fuamuˡa. Ma muke sasi sulia na abulalaku neˡe kamu
lisia nau ku tua ˡani, ma nau ku alaˡa ˡani. Ma God neˡe
kwatea aroaroˡa fuaka, nia ke tua faˡi kamu.

Sa Paul tangoda fuana kwaiˡafiˡanga kira ki

10 Sulia na fikuˡa nau faˡinia na Aofia, nau ku saeleˡa
liu fafia na kwateˡa ba kamu kwatea fuaku laˡu. Tau
naˡa maˡi ˡafitaˡi fuana muke faˡataˡinia na alafeˡanga
kamu fuaku, osiˡana noaˡa kamu kasi toˡo ana ta
masikwaˡanga fuana kwatelana. 11 Noaˡa nau kusi ˡuga
goˡo neˡe nai olidoko ana ta ru. Sulia ana kaidaˡi neˡe,
tuaˡa nau noaˡa kasi leˡa, bore ma manataku toli naˡa
faˡinia tae neˡe nau ku toˡo naˡa ana. 12 Ana kaidaˡi ki,
nau ku dalaˡa. Ma ana ti kaidaˡi, nau ku toˡo ana ru
ˡoro ki. Ma nau ku sai naˡa ana tae neˡe manata toliˡa
ana kaidaˡi ki taˡifau, bore ˡana kaidaˡi ana abusuˡa na-
ma ana fioloˡa, ma ana kaidaˡi nau ku toˡo ana ru ˡoro
ki nama kaidaˡi nau ku toˡo ana bara ru ki. 13 Nau ku
bolo goˡo ˡaku faˡinia na sasilana na ru neˡeri ki taˡifau,
sulia sa Jesus Christ neˡe faˡangasingasi nau.
14 Ma sui bore ˡana ka ˡunaˡeri, na kwaiˡafi ˡanga neˡe
kamu kwatea fuaku ana kaidaˡi nau ku toˡo ana ˡafi-
taˡiˡanga, nia leˡa liu. 15 Kamu ngwae ˡi Filipae ki, kau-
mulu saiana taˡifau naˡa, kaumulu goˡo ngwae faˡama-
mana ki neˡe kamu ˡafi nau. Ana kaidaˡi ba kamu fiˡi
eta rongoa na Faˡarongoˡa Leˡa, ana kaidaˡi ba nau ku
leka faˡasi kamu saena abaˡi kula ˡi Masedonia, noaˡa
laˡu ta fikutaˡi ngwae neˡe kira kwatea mani fuaku. Taˡi
kamuˡa goˡo ba kamu ˡafi nau. 16 Ma ana kaidaˡi nau ku
oga kwaiˡafiˡanga ki saena fanoa ˡi Tesalonika, kaumu-
lu ba kamu kwate mani fuaku ana ro kaidaˡi. 17 Naisi fa-
ta laˡu ˡuri fasi ˡiri nau ku ngali talau naˡa ana tae ki
neˡe kamu kwatea fuaku. Bore ma nau ku oga lala na
kwaiaraˡanga God fuamuˡa ka doe. 18 Aia, nau ku
ngalia na ru ki taˡifau neˡe kamu kwateˡe maˡi fuaku,
ma ka doe liufia na ru nau ku ogaˡi ki. Nau kusi oga
naˡa ta ru, sulia sa Epafroditus kwatea taˡifau naˡa
kwaiˡafiˡanga kamu fuaku. Ru neˡeri ka diˡia ta foˡosi
neˡe moko leˡa, neˡe God saeleˡa fafia. 19 Ma God neˡe
nau ku rao fuana, nia ke baˡa kwatea fuamuˡa na ru ki
taˡifau neˡe kamu boˡoboˡo ˡuani faˡasia na ru leˡa ˡoro
nia ki. Nia ke kwatea ru neˡeri ki fuaka sulia sa Jesus
Christ. 20 Kuluˡa taˡifau kuke tafea God na Maˡa kia tu-
atua firi! ˡIu.

Alaˡanga ˡisi ki

21 Nau ku kwatea kwau fata leˡaleˡanga nau fuamuˡa
taˡifau neˡe kamu faˡamamana ana sa Jesus Christ. Ma
na ngwai asina kia ki neˡe kami tua kwau ˡi neˡe, kira
taˡifau logo kira kwatea kwau na fata leˡa leˡa ˡanga ki-
ra ki fuaumulu. 22 Na ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡama-
mana neˡe kira tua ˡi neˡe ˡi Rom, ma ka tasa faˡasia na

ngwai asina kia ki neˈe kira tua ˈi saena luma sa Saesar,
na ngwae tatalafaˈa, kira kwatea logo kwau na fata leˈa
leˈa ˈanga kira ki.

23 Nau ku foˈo fasi ˈiri na Aofia sa Jesus Christ ke ˈofe
kamu ˈani faˈataˈilana na alafeˈanga nia fuamuˈa taˈi-
fau.

Kolose

ˈI Kolose taˈi fanoa doe ana abaˈi kula ˈi Asia. Nia 160 kilomita bali fanelana sina ana fanoa doe ˈi Efesus. Nia lia diˈia sa Paul talana noaˈa kasi leka dao ˈi Kolose. Bore ma kaidaˈi nia tua ˈua ana fanoa ˈi Efesus, nia kwatea goˈo ngwae ni rao nia ki fuana faˈarongoˈa ˈania FaˈarongoˈaLeˈa ana fanoa neˈe. Kaidaˈi sa Paul keresia na buka neˈe, nia tua saena na lokafo ˈi Rom.

Ti faˈamanata ˈosoˈoso kira tua naˈa saena siosi ˈi Kolose. Taˈi bali ana faˈamanata ˈanga ˈosoˈoso, kira ngwae Grik neˈe saea Kristin ki kira ke foˈosia nama ˈainsel, ma anoˈi ru neˈe toˈo ana ngasingasi ˈanga ki. Ma taˈi bali ana faˈamanata ˈosoˈoso, kira ngwae Jiu neˈe saea ngwae ki taˈifau kike roˈo nama suli taki sa Moses ma ˈolo faˈataˈi ˈanga (circumcision), ma fuana faˈa abulana fanga ˈoro faˈasia Kristin ki fuana ˈanilaniˈi.

ˈIu sa Paul ka kerekere fuada ka fata fonea faˈamanataˈanga ˈunaˈeri ki. Nia saea neˈe sa Christ naˈa neˈe saungaˈinia ru ki taˈifau ana magalia neˈe, ma sulia raoˈa sa Christ lala neˈe God ka alaˈania ngwae ana magalia kira ka leka maˈi siana. Ka ˈunaˈeri, diˈia kulu faˈamamana ana sa Christ, niaˈa goˈo neˈe taˈi kula neˈe God faˈamauri kulu ana.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Mauriˈa mamana ma na raoˈa sa Christ & 1:1—2:19

Mauriˈa faolu, kaidaˈi kulu faˈamamana ana sa Christ & 2:20—4:18

Sa Paul fata leˈa leˈa ana ngwae faˈamamana ki ˈi Kolose

1 Nauˈa sa Paul, na ngwae ni lifurongo sa Jesus Christ sulia kwaiogaiˈanga God, faˈinia na ngwaefuta kia sa Timoti, keroˈo kerekere kwau fuamuˈa.
2 Keroˈofataleˈaleˈakwau fuamuˈa ngwae God ki neˈe kamu tua ˈi Kolose. Ma kamu ngwae asina keroˈo ki, osiˈana kamu uu ngasi ˈani faˈamamanaˈanga ana sa Jesus Christ.

Na foˈongaˈa keroˈo fuamuˈa neˈe God na Maˈa kia ke kwaiˈofe amuˈa ma ke kwatea na aroaroˈanga fuamuˈa.

FoˈongaˈaanabaˈatafeˈangaSa Christ nia talingaˈi ka tasa

3 Ana kaidaˈi ki taˈifau neˈe keroˈo foˈo fuamuˈa, keroˈo baˈatafea God, na Maˈa sa Jesus Christ na Aofia kia, fuamuˈa. 4 KeroˈobaˈatafeaGod, sulia keroˈo rongoa na falafala neˈe kamu faˈamamana naˈa ana sa Jesus Christ faˈinia na alafeˈanga kamu fuana ngwae God ki taˈifau. 5 Aia, ana kaidaˈi kamu eta rongoa na alaˈanga mamana neˈe kira saea ˈani FaˈarongoˈaLeˈa, kamu ka faˈamamana, ma muka alafe fuana ngwae ki, osiˈana kamu kwaimasi ana na ru leˈa ki neˈe God ka salisali fuamuˈa maˈi ˈi langi. 6 Na FaˈarongoˈaLeˈa neˈeri ka takalo fuana ngwae ˈoro ki ana kula toˈotoˈo ki saena magalia, ma nia neˈe kwatea na ngwae ˈoro ki kira ka sasia ru leˈa ki. Na ru neˈeri neˈe fuli ˈi safitamuˈa ana kaidaˈi neˈe kamu etangia rongolana na FaˈarongoˈaLeˈa ma muka saiana na alafeˈanga God. 7 Sa Epafras, na ngwae ba faˈarongo kamu ˈani na FaˈarongoˈaLeˈa, niaˈa na ngwae kwaima leˈa kaimili mala. Nia neˈe ngwae rao leˈa sa Jesus Christ faˈi keroˈo, ma nia ka rao leˈa ˈi safitamuˈa logo. 8 Sa Epafras neˈe faˈarongo keroˈo ˈani alafeˈanga kamu ana na ngwae neˈe kira faˈamamana ki. Na AnoˈiruAbu kwatea naˈa alafeˈanga neˈeri fuamuˈa.

9 ˈItamaˈi keroˈo ka rongo suli kamu ˈunaˈeri, keroˈo ka inaˈu ana foˈongaˈa fasi ˈiri God ke faˈataˈinia ru neˈe nia oga muke sasiˈi ki, ma na AnoˈiruAbu ka ˈafi kamu ˈiri muke manata saga ma muke malingaˈinia kwaiogai ˈanga nia ki. 10 Keroˈofoˈoˈunaˈeri, fasi ˈiri neˈe tuaˈa kamu ke leka sulia kwaiogaiˈanga na Aofia, ma ka faˈasaeleˈa nia, ma muke bolo fuana sasilana na raoˈa leˈa matamata ki taˈifau, ma muke saiana God ka leˈa ka tasa liu. 11 Nau ku gania God fasi ˈiri nia ke faˈangasingasi kamu ana na ngasingasiˈanga doe nia, fasi ˈiri muke bolo faˈinia na ngangataˈanga ˈani ta ru bore ˈana faˈinia mabetauˈa. Ma muke saeleˈa, 12 ma muke baˈatafea God Maˈa kia, neˈe kwate muke totolia toˈongaˈa ana ru neˈe God gonia ˈi langi ki fuana ngwae nia ki. 13 God lafu kia naˈa faˈasia na ˈinotoˈanga ana maˈerodo neˈe sa Saetan ˈinotoˈa ˈania, ma nia ka talaˈi kia kwau ˈuana saena ˈInotoˈanga na Ngela nia neˈe nia alafe fuana. 14 Ma na Ngela nia ka loge kia faˈasia sa Saetan, osiˈana nia rufuanata naˈa ana roraˈa kia ki.

Sa Christ nia talingaˈi ka tasa

15 Sa Christ neˈe kulu lisia naˈa nia neˈe nununa God neˈe noaˈa kulu kasi lisia ˈani maaka. Ma nia ka gwaungaˈi fafia ru neˈe God nia saungaˈiniˈi ki, diˈia ta ngela faˈinaˈonaˈo neˈe lia sulia ru ki taˈifau. 16 Sa Jesus Christ nia ˈafia God ana kaidaˈi God saungaˈinia naˈa ru ki taˈifau maˈi ˈi langi ma ˈi ano, ma na ru ki taˈifau neˈe

kulu lisia, ma ru ki taˈifau logo neˈe noaˈa kulu kasi lisia, ma na ano ˈi ru ki neˈe kira ngasingasiˈa, ma kika gwaungaˈi, ma kika ˈinotoˈa. Ana sa Jesus Christ, God saungaˈinia na ru ki taˈifau, ma God ka saungaˈinida fuana sa Jesus Christ. 17 Sa Christ nia eta tua naˈa sui mala na ru ki taˈifau, ma na ru ki taˈifau ka tua leˈa sulia nia gwaungaˈi fafida. 18 Sa Jesus Christ naˈa neˈe gwaˈi ru ana nonina. Ma na ngwae neˈe kira faˈamamana ana, kira naˈa neˈe nonina, ma nia ka kwatea mauriˈa fuada. Niaˈa na ngwae etaeta neˈe God taˈea faˈasia na maeˈa, ˈiri nia ka talingaˈi ka tasa fafia naˈa ru ki taˈifau. 19 Sa Jesus nia usulia taˈifau naˈa God, sulia nia neˈe kwaiogaiˈanga God. 20 Ma ˈania sa Jesus, God ka olitaˈinia na ru ki taˈifau maˈi ˈi ano ma ˈi langi fuana. God ka saungaˈinia na aroaroˈanga naˈa ˈania na maelana sa Jesus ana ˈai rara folo.

21 Ana kaidaˈi ˈi naˈo, kaumulu tua tau faˈasia God ma muka malimae logo ana, osiˈana na abula taˈangaˈa ma na manataˈanga rora ki neˈe kamu sasiˈi. 22 Bore ma ana kaidaˈi neˈe, osiˈana maelana sa Jesus, God ka saungaˈinia na aroaroˈanga faˈi kamu. God nia sasi ˈunaˈeri ˈiri muke sikasika, ma noaˈa ta ngwae kasi fai fafi kamu ˈania ta ru taˈa, kaidaˈi nia ngali kamu maˈi ˈi naˈona God. 23 Nia baˈa ˈunaˈeri, diˈia muke ngangata ˈania faˈamamanaˈanga kamu ana sa Jesus Christ, muke uu ngasi ˈani fitoˈonga kamu ki ana na ru neˈe kamu rongoˈi sulia ana FaˈarongoˈangaLeˈa. Na FaˈarongoˈaLeˈa neˈeri neˈe kira fata sulia taˈifau naˈa fuana na ngwae ˈoro saena magalia. Aia, nauˈa sa Paul logo neˈe ta ngwae ni rao ˈania faˈatalongaˈilana na FaˈarongoˈaLeˈa neˈeri.

Raolana sa Paul fuana na ngwae faˈamamana ki

24 Ana kaidaˈi neˈe, nau ku saeleˈa sulia nau ku nonifii naˈa ˈaku fuana ˈafilamuˈa. Saena noniku nai nonifii diˈia sa Christ ba nia nonifii. Na nonifiiˈa nini nau, nau ku nonifii fuana na fikutaˈi ngwae faˈamamana neˈe na nonina sa Christ. 25 God neˈe fili nau fuana raoˈa fuana na ngwae faˈamamana ki. Na raoˈa nau naˈa neˈe faˈatalongaˈi lana taˈifau na fatalana God fuamuˈa.
26 Kaidaˈi maˈi ˈi naˈo, God noaˈa kasi faˈataˈi madako ana FaˈarongoˈaneˈeBore ma ana kaidaˈi neˈe, nia fiˈi faˈataˈinia naˈa fuana ngwae nia ki. 27 God nia saeleˈa ka faˈataˈinia fuaka na ngwae nia ki, neˈe na FaˈarongoˈaneˈeriNia fuana ngwae noaˈa laˈu Jiu ki logo. Ma na Faˈarongoˈaneˈerineˈe sa Jesus Christ tua naˈa aka. Ma sulia nia ˈunaˈeri, kulu saiana kuke baˈa ˈinotoˈa faˈinia God.

28 ˈUnaˈeri, keroˈo ka faˈatalo sulia sa Jesus Christ fuana ngwae ki taˈifau. Keroˈofaˈamanatanangwaekitaˈifausulia sa Christ, ma keroˈo ka faˈabasuda ˈiri kike donga. Keroˈosasiˈuriˈaniliatoˈoneˈekeroˈotoˈoana. Keroˈosasiˈurifasiˈirikeroˈokeˈtalaˈiangwaekitaˈifau siana God diˈia naˈa ngwae neˈe kira manata ngasi ana sa Jesus Christ. 29 Nau ku rao ngasingasiˈa ma nau ku sasi ngangata ˈani ngasingasiˈanga doe neˈe sa Jesus Christ kwatea fuaku, fasi ˈiri nai sasia na raoˈa neˈeri ki.

2 Nau ku oga muke saiana neˈe nau ku rao ngasingasiˈa fuamuˈa, ma fuana ngwae ki neˈe kira tua saena maˈe fanoa ˈi Laodisea logo, ma fuana sa tai neˈe noaˈa kasi lisi nau ˈua. 2 Nau ku rao ˈunaˈeri sulia nau ku oga nai alungaˈi kamu, ma ˈiri muke alafe fuamuˈa kwailiu, ma muke saiana taˈifau naˈa faˈarongoˈa sulia sa Jesus Christ neˈe God noaˈa kasi faˈataˈinia maˈi ˈi naˈo. 3 OsiˈanasaJesus Christ naˈa neˈe ngwae neˈe bolo fuana kwatelana saiˈi ruˈa ma liatoˈongaˈa mamana fuana ngwae ki.

4 Na fadalana na kerekereˈa nau naˈa fuamuˈa nia ˈuri: Kamu kasi faˈamamana ana faˈamanataˈanga ˈosoˈoso neˈe ti ngwae kira saea, sui bore ˈana alaˈanga neˈeri ki rongolana nia ka leˈa. 5 Sui bore ˈana nau ku tua tau faˈasi kamu, nau ku manata toˈomuˈa goˈo ˈaku sulia asoa ki. Ma nau ku saeleˈa liu fafia neˈe nau ku saiana na faˈamamanaˈanga kamu ki ngasi ana sa Jesus Christ.

Mauriˈa faolu sulia sa Jesus Christ

6 Aia, osiˈana neˈe kamu faˈamamana taˈifau naˈa sa Jesus Christ na Aofia kamu, na abulalamuˈa ke faˈataˈinia logo neˈe kamu fiku faˈinia. 7 Muke dau ngasi naˈa ana, diˈia ta ˈai ba lalisusu naˈa saena ano ma ka uu ngasi. Ma muke saungaˈinia na maurilamuˈa fafona na ru ki taˈifau neˈe nia saea fuamuˈa ˈiri na faˈamamanaˈanga kamu ke ngasi ana, diˈia neˈe kira faˈamanata kamu taˈifau naˈa ˈani. Ma muke baˈatafea God.

8 Ma muke madafi kamu ˈasu ˈubani ta ngwae kata soke kamu ˈani faˈamanata ˈanga neˈe noaˈa ˈiri mamana. Na faˈamanata ˈanga neˈeri, nia leka maˈi faˈasia ngwae ki goˈo ˈana, ma faˈasia na taki neˈe ngwae ki tala saungaˈiniˈi goˈo ˈada ki, ma sulia anoˈi ru taˈa ki neˈe tua saena mamanga, ma noaˈa laˈu faˈasia sa Jesus Christ. 9 God taˈifau naˈa neˈe tua ana nonina sa Jesus Christ. 10 Ma kamuˈa, God ka kwatea taˈifau naˈa na mauriˈa mamana fuaumulu ˈani ˈadoˈa kamu faˈinia sa Jesus Christ. Sa Jesus Christ ˈinotoˈa naˈa fafia ano ˈi ru kwaitalaˈi ki, ma na ngasingasiˈanga ki taˈifau.

11 Aia, sa Jesus Christ nia sikilia taˈifau naˈa na manataˈanga rora ki neˈe suˈumaˈi kamu fuana na taˈangaˈa, ka diˈia ˈolo faˈataˈi ˈanga neˈe ˈefoa ˈuliˈuli faˈasia na noni. 12 Duˈungananakaidaˈikamusiuabu, nia diˈia kira ano naˈa fafi kamu saena kilu gwaˈu diˈia neˈe kira sasia ana sa Jesus Christ. Ma ˈania siuabuˈa logo, kaumulu mataˈe faˈasia na maeˈa faˈinia sa Jesus Christ sulia na faˈamamanaˈanga kamu ana ngasingasiˈanga God neˈe taˈea sa Christ faˈasia na maeˈa. 13 Kamu mae naˈa, osiˈana kamu abula taˈa naˈa, ma kamuˈa noaˈa laˈu na ngwae God ki. Ma God alaˈania sa Jesus Christ ka faˈamauri kaumulu, ana kaidaˈi nia rufuanata ana taˈangaˈa kamu ki taˈifau. Ma kaidaˈi neˈe, God ka kwatea naˈa mauriˈa faolu fuamuˈa, diˈia ba nia taˈea sa Jesus Christ. Ma God ka rufuanata naˈa ana taˈangaˈa kia ki taˈifau. 14 Nia ka ongoa taˈifau naˈa saena ˈaba ru neˈe kira keresia taˈangaˈa kia ki ˈi saena. Nia ka lafuda taˈifau, diˈia nia ka fotoˈia ana ˈai rara folo faˈinia sa Je-

sus Christ. 15 Ma ˈania maelana sa Jesus Christ ana ˈai
rara folo, nia ka liufia naˈa ano ˈi ru taˈa ki ma ka lafua
naˈa ngasingasiˈanga kira ki taˈifau. Ma nia ka faˈa
ˈekeda ˈi maana ngwae ki taˈifau.
16 Ma kamu kasi rongo sulia ta ngwae neˈe ka fata
amuˈa sulia ta fanga tae neˈe kamu ˈania, ma tae neˈe
kamu ka kwaˈufia, ma sulia logo faˈi asoa tae neˈe ka-
mu faˈa abua, ma faˈi asoa neˈe kamu faˈadoe sulia faˈi
asoa ana madamo faolu ki, ma sulia asoa ana Sabat.
17 Osiˈana na taki ˈunaˈeri ki, ka diˈia goˈo ˈana na
nunuˈi ru neˈe ke baˈa dao maˈi ˈi naˈona na ru ma-
mana. Na ru mamana naˈa neˈe sa Jesus Christ.
18 Noaˈa kamu kasi alaˈania ta ngwae kasi faˈarora ka-
mu faˈinia faˈamanataˈanga rora ki, osiˈana kamu toˈo
ana kwaiaraˈa neˈe God oga ke kwatea fuamuˈa. Noaˈa
kamu kasi donga ngwae neˈe enoeno ˈosoˈoso ada ki,
ma kira ka faˈadoea nama ˈainsel ki. Kira fata baˈalafe
sulia lisilana lialiata ki. Bore ma ru neˈeri ki, lia bole-
boleˈa taˈifau goˈo. 19 Ma na ngwae ˈunaˈeri ki kira
akafoˈa naˈa faˈasia sa Jesus Christ neˈe nia tua tua
ratai ana ˈi naˈo. Sa Jesus Christ naˈa neˈe ngwae
gwaungaˈi fuana ngwae neˈe kira faˈamamana ana ki,
diˈia na gwauna ngwae ba nia gwaungaˈi ana nonina.
Ma kulu diˈia na nonina, ma God ka kwatea mauriˈa
fuaka, ma ka faˈangasingasi kia, ma ka dau fiku kia, ˈiri
kuke bulao maˈi ˈani taˈi noni sulia na kwaiogaiˈanga
God.

Mauriˈa faolu faˈinia sa Christ

20 Ana kaidaˈi sa Jesus Christ nia mae, kamu diˈia ka-
mu mae logo faˈinia, ma nia ka loge kamu naˈa faˈasia
na taki neˈe ngwae ki saungaˈiniˈi ˈada talada. Aia, faˈu-
ta neˈe falafala kamu ka leka goˈo ˈana sulia na taki
neˈe ngwae ki kira saungaˈiniˈi goˈo ˈada talada? Faˈuta
neˈe muka roˈosulia na taki neˈe kira fata ˈuri ˈani ki,
21 “Noaˈa ˈoe kosi sama toˈona na ru loˈoko, ma noaˈa
ˈoe kosi ˈania na fanga loˈoko.” 22 Na taki neˈeri ki fata
goˈo ˈada sulia na ru neˈe ke baˈa funu logo buri ˈana
ngwae ki kira ˈania taˈifau. Na ngwae goˈo ˈana neˈe
saungaˈinia na faˈamanataˈanga neˈeri ki. 23 Na taki
neˈeri ki rongolana leˈa, diˈia niˈi sakatafa maˈi faˈasia
na ngwae liatoˈo. Kira ka suˈumaˈi kamu ˈuana na
foˈosilana ˈainsel ki, ma na enoenoˈanga ˈosoˈoso goˈo
ˈana, ma ˈuana faˈafiilana noni goˈo ˈana. Bore ma na
taki neˈeri ki kasi bolo goˈo fuana kwaiˈafilana ngwae
fasi ˈiri nia logea goˈo kwaiogai taˈa ki ˈani nonina.

3 Ana kaidaˈi God taˈea sa Jesus Christ faˈasia na
maeˈa ˈuana na mauriˈa, nia ka ˈunaˈeri logo ka
kwatea logo mauriˈa mamana fuaka faˈinia sa Christ.
Duˈungana ru neˈe, muke manata sulia na ru ki ˈi langi,
na kula neˈe sa Jesus Christ ka tua ˈania na ˈinotoˈanga
ana bali lima ˈoloˈolo ana God. 2 Muke manata sulia na
ru ki ˈi langi, ma noaˈa laˈu sulia na ru ki saena magalia
neˈe ˈi ano goˈo. 3 Kaidaˈi sa Christ mae, kamu bore
mae logo ma na mauriˈa mamana kamu ka tua ago
naˈa faˈinia sa Christ neˈe tua rabi ana God. 4 Sa Jesus
Christ naˈa neˈe na gwalona na mauriˈa mamana ka-
mu. Ma kaidaˈi nia ke baˈa faˈataˈi maˈi ˈi neˈe, na mau-
riˈa mamana kamu logo ke faˈataˈi maˈi faˈinia ma
muke ˈinotoˈa faˈinia.

Mauriˈa ˈua ma na mauriˈa faolu

5 Duˈungana ru neˈeri, muke faˈamaea taˈifau naˈa
kwaiogaiˈanga taˈa kamu ki ana noni fuana kak-
abaraˈanga, ma na abulaˈanga taˈa, ma na kwaio-
gaiˈanga taˈa ki, ma na gugutaˈanga (sulia neˈe
gugutaˈanga diˈia logo na foˈosilana ta god matama-
ta). 6 Na abula taˈangaˈa ˈunaˈeri ki, God ke baˈa kwa-
tea kwaˈikwaˈinga fuana ngwae noaˈa kasi roˈosulia ki.
7 Ana taˈi kaidaˈi ˈi naˈo, sui mala kamu ka fiˈi faˈama-
mana ana sa Jesus, kamu oga ˈamuˈa lekaˈa sulia
kwaiogaiˈanga taˈa neˈeri ki. 8 Bore ma ana kaidaˈi
neˈe, muke sikarangaˈinia faˈasia na mauriˈa kamu na
abula taˈangaˈa neˈe ki: saetaˈanga, ma na ˈailaˈanga,
ma na alaˈanga taˈa ki, ma na fata susualaˈanga ki.
9 Ma noaˈa kamu kasi soke kamu kwailiu, sulia kaumu-
lu danga taˈifau naˈa ˈani na falafala ana mauriˈa neˈeri
ˈi naˈo, 10 ma muke tua ˈani na mauriˈa faolu neˈe God
saungaˈinia. Osiˈana nia faˈafaolu kamu sulia asoa ki
taˈifau fasi ˈiri neˈe maurilamuˈa ka usulia niaˈa, ma
muka sai leˈa ana niaˈa. 11 Ma osiˈana neˈe God
faˈafaolu kia, ka noaˈa ta matamataˈanga ˈi safitana
ngwae Jiu ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, ma na
ngwae ˈolo faˈataˈinia faˈinia ngwae kasi ˈolo faˈataˈinia
ki. Noaˈa ta matamataˈanga ˈi safitana kuluˈa ma na
ngwae neˈe noaˈa kasi saiana alaˈanga Grik diˈia na ng-
wae ˈi Sitian ki. Ma noaˈa ta matamataˈanga ˈi safitana
na ngwae rao, ma na ngwae ˈaˈana. Sa Jesus Christ
goˈo neˈe nia talingaˈi, ma nia ka tua saena maurilana
na ngwae ki taˈifau neˈe kira toˈo ana mauriˈa faolu
neˈe faˈasi nia.
12 Kamuˈa ngwae God ki, ma nia alafe fuamuˈa, ma
ka fili kamu ˈiri kamuˈa na ngwae nia ki naˈa. Osiˈana
na ru neˈeri, muke kwaimanatai fuana ngwae ki, ma
muke sasi leˈa, ma muke faˈatiˈitiˈi kamu talamuˈa, ma
muke tua enoeno, ma muke mabetau. 13 Ma noaˈa ka-
mu kasi saetaˈa ˈaliˈali fuamuˈa kwailiu. Ma diˈia ta ng-
wae ka sasia ta ru taˈa amuˈa, muke rufuanata ana
faˈinia. Muke rufuanata amuˈa kwailiu, diˈia logo na
Aofia nia rufuanata naˈa ana na roraˈa kamu ki. 14 Ma
ka tasa ana ru neˈe ki taˈifau, muke alafe fuamuˈa
kwailiu fasi ˈiri muke tua ˈani ˈadoˈa leˈa. 15 Na
aroaroˈanga neˈe sa Jesus Christ kwatea nia talaˈi ka-
mu ˈani ru ki taˈifau neˈe kamu fuliˈi. Osiˈana God saun-
gaˈi kamu ˈiri muke ˈado fiku ˈani taˈi noni, ma fasi ˈiri
muke tua ˈani na aroaroˈanga neˈeri. Ma muke
baˈatafea God sulia asoa ki. 16 Muke alaˈania na alaˈan-
ga leˈa sa Jesus Christ ki ka tua ma ka fungu ˈi saena
maurilamuˈa. Muke faˈamanata kamu kwailiu ˈani
alaˈanga sa Jesus ki. Muke sasi ˈuri ˈani liatoˈongaˈa
neˈe kamu toˈo ana. Muke ngulia Sam ki ma na ngu
abu ki. Muke ngu sulia God faˈinia na baˈatafelana.
17 Ma ru ki taˈifau neˈe kamu sasiˈi ma muke saea,
muke sasiˈi diˈia na ngwae sa Jesus na Aofia ki. Muke
baˈatafea God na Maˈa ˈani sa Jesus Christ.

Abulaˈanga leˈa

18 Aia, kini neˈe kamu ˈafe naˈa ki, muke roˈosulia na araˈi kamu ki, sulia na falafala neˈeri bolo faˈinia ngwae kira faˈamamana ana sa Christ ki kike sasi sulia.
19 Ngwae neˈe kamu araˈi ki, muke alafe fuana ˈafe kamu ki, ma muke mabe faˈinida.
20 Ngela ki, muke roˈosulia na maˈa faˈinia teˈa kamu ki sulia asoa ki, sulia nia neˈe ru God nia saeleˈa faˈinia.
21 Ma na maˈa ki faˈinia teˈa ki, noaˈa kamu kasi fata balubaluˈa fuana na ngela kamu ki, ˈasu ˈubani kira kasi oga naˈa na roˈongaˈa suli kamu.
22 Ma kamu ngwae rao ˈoˈo ki, muke roˈo nama sulia na ngwae kira ˈaˈana fuamuˈa ki. Noaˈa laˈu ana kaidaˈi neˈe kira bubungi kamu goˈo ˈiri kike alafafia na raoˈa kamu ki. Muke iliili ˈuana raoˈa leˈa fuana na faˈadoelamuˈa fuana na Aofia. 23 Na raoˈa tae neˈe kamu sasia, muke sasia ˈani na ngasingasiˈanga kamu taˈifau, diˈia kamu rao fuana na Aofia, ma noaˈa laˈu fuana na ngwae goˈo ˈana. 24 Muke manata toˈona ru neˈe: Na Aofia ke baˈa kwatea kwaiaraˈa nia neˈe nia eta fataˈa ˈani fuana ngwae nia ki. Ma sa Jesus Christ neˈe na ngwae ˈaˈana neˈe kamu rao mamana fuana. 25 Ma sa tai neˈe ka fulia na taˈangaˈa, nia ke baˈa ngalia logo na kwaˈikwaˈinga osiˈana roraˈa nia sasia. Osiˈana God noaˈa kasi efoa naˈa matalangaˈinga nia.

4 Kamu ngwae ˈaˈana ki, muke sasi leˈa fuana ngwae rao kamu ki ana falafala neˈe saga ma ka bolo faˈinida. Muke manata toˈona neˈe taˈi ngwae ˈaˈana fuamuˈa nia tua maˈi langi. 2 Kaidaˈi kamu foˈo, muke tua ni lialia, ma muke ˈidufaˈi baˈatafea God. 3 Ana kaidaˈi ki taˈifau neˈe kamu foˈo ana, foˈo logo fuamiroˈo ˈiri God ke kwatea ka talangwaraˈu fuamiroˈo fuana faˈatalongaˈilana fatalana sulia sa Christ neˈe God noaˈa kasi faˈataˈi madako ana ˈi naˈo maˈi. Aia, nau ku tua saena luma ni lokafo ana kaidaˈi neˈe, sulia neˈe nau ku faˈarongo ˈani fatalana God. 4 Aia, muke foˈo fasi ˈiri ka talangwaraˈu fuana nai faˈatalongaˈinia fatalana Christ ka madako.
5 Muke tua ˈani liatoˈo fuana ngwae neˈe kasi faˈamamana ˈua ana sa Christ ki. Ana kaidaˈi ki taˈifau, muke faˈataˈinia fuada neˈe tualamuˈa nia ˈoloˈolo. 6 Ma kaidaˈi kamu alaˈa faˈinida, na alaˈanga kamu ka tua madako ma ka leˈa. Ma muke saiana olisi ˈoloˈoloˈa ana saefiloˈa ngwae ki taˈifau.

Fata leˈangaˈa ˈisi ki

7 Sa Tikikus nia ta ngwae asina alafe akulu, ma nia rao leˈa fuana sa Jesus, ma nia ta ngwae rao faˈi nau ana raoˈa na Aofia kia. Nia ke baˈa alaˈa suli nau fuamuˈa. 8 Nau ku kwate nia kwau siaumulu, ˈiri nia ke faˈasaeleˈa kamu ˈani alaˈanga nia suli kaimili. 9 Sa Onesimus leka logo kwau faˈinia, na ngwae asina kwaima leˈaleˈa ba rao noni maˈudi ma niaˈa logo ta ngwae ana fikuˈa kamu. Kulu saeleˈa ana. Kera ke baˈa faˈarongo ˈani ru ki taˈifau neˈe fuli kwaˈu ˈi neˈe.
10 Sa Aristakus neˈe tua ˈua ˈi neˈe faˈinau saena luma ni lokafo, nia kwatea kwau na fata leˈa leˈa ˈanga nia ki fuamuˈa, faˈinia logo sa Mark, na diˈi ba sa Banabas. (Nau ku kwatea naˈa kwau na alaˈanga nau ki fuamuˈa sulia sa Mark ˈiri muke kwaloa diˈia nia dao kwau siaumulu ana ta kaidaˈi.) 11 Ma sa Josua ba kira saea logo ˈani sa Justus ka kwatea logo kwau fata leˈa leˈa ˈanga nia ki fuamuˈa. Na uulu ngwae Jiu ki neˈeriˈa, kira rao faˈi nau fuana na ˈInotoˈanga God, sulia noaˈa ta ngwae Jiu laˈu neˈe ka rao faˈi nau. Na uulu ngwae neˈeri ki goˈo neˈe kira ˈafi leˈa aku.
12 Sa Epafras ka kwatea logo kwau fata leˈa leˈa ˈanga nia ki fuamuˈa. Nia ta ngwae ana fikuˈa kamu ma na ngwae rao sa Jesus Christ logo. Nia foˈo fuamuˈa sulia asoa, ka gania God ˈiri muke uu ngasi, ma muke ngangata ˈani faˈamamanaˈanga kamu ana roˈongaˈa sulia kwaiogaiˈanga God ki. 13 Nauˈa talaku, nau ku sai leˈa ana niaˈa neˈe rao ngasi fuana ˈafilamuˈa faˈinia na ngwae neˈe kira tua saena maˈe fanoa ˈi Laodisea ma ˈi Herapolis. 14 Ma sa Luke na ngwae kwaigurai kia faˈinia sa Demas, kera kwatea logo kwau na fata leˈa leˈa ˈanga kera ki fuamuˈa.
15 Muke kwatea logo na fata leˈa leˈa ˈanga kaimili fuana na ngwai asina kia ki neˈe kira tua saena maˈe fanoa ˈi Laodisea ma fuana ˈi Nimfa faˈinia na ngwae faˈamamana neˈe kira fiku ˈi saena luma nia ki. 16 Buri ˈana neˈe kamu toˈomani naˈa kerekereˈa neˈe ka sui, kamu ke kwatea logo fuana fiku taˈi ngwae ˈi Laodisea ˈiri kira ke toˈomaˈinia. Ma kamu ke toˈomani logo na kerekereˈa neˈe nau ku keresia fuana fikutaˈi ngwae ˈi Laodisea. 17 Muke faˈarongoa sa Arkipus ka faˈasuia naˈa raoˈa neˈe Aofia kwatea nia ka sasia.
18 Aia, ˈani limaku talaku nau ku keresia fata leˈa leˈa ˈanga neˈe nau ki fuamuˈa. Noaˈa kamu kasi manata bura logo ˈani neˈe nau ku tua saena luma ni lokafo.
Nau ku foˈo fasi ˈiri God ke ˈofe leˈa amuˈa ˈani alafe ˈanga nia.

1 Tesalonika

ˈI Tesalonika niaˈa taˈi fanoa ana abaˈi kula ˈi Masedonia. Sa Paul talana naˈa neˈe leka ˈi Tesalonika ka faˈarongo ˈania Faˈarongoˈa Leˈa fuana ngwaˈi toˈa ana fanoa doe neˈeri. Na ngwae ˈoro noaˈa laˈu Jiu ki, kira faˈamamana, ma kika donga faˈamanataˈanga nia. Bore ma ka ˈiri tau goˈo, ti ngwae Jiu, kira ka ogalaˈa fuana sa Paul, osiˈana ngwae ˈoro ki naˈa kira saiana rongo sulia alaˈanga leˈa sa Paul. Goˈo ma kira ka inamu ana sa Paul ka leka naˈa faˈasia fanoa neˈeri, ma nia ka leka laˈu ˈuana ˈi Berea (Acts 17:1-15).
Ti ngwae ˈi Tesalonika, kira sui faˈasia raoˈa ki, duˈungana kira fia fasi na Aofia ke dao ˈaliˈali naˈa maˈi. Ti ngwae laˈu kika manata ˈabera sulia na ngwae kwaima kira ki eta mae mala ˈi naˈona olilana maˈi sa Jesus. ˈUnaˈeri, saena buka neˈe, sa Paul ka faˈasaga manatada sulia olilana maˈi sa Christ. Nia saea fuada fuana kira ke inaˈu ana raoˈa kira ki ˈania liaˈi ngwae aroaro, leleka ka dao ana kaidaˈi sa Christ ke baˈa oli laˈu maˈi.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Sa Paul baˈatafea ngwae ˈi Tesalonika fuana fitoˈonga kira ma na raoˈa leˈa kira ki & 1:1—3:13
Faˈamanataˈanga sulia na abulaˈanga neˈe faˈasaleleˈa God & 4:1-12
Faˈamanataˈanga sulia olilana maˈi sa Jesus Christ & 4:13—5:11
Faˈamanataˈanga ˈisi & 5:12-28

1 Kaimili sa Silas faˈinia sa Timoti ma nauˈa sa Paul neˈe kami kerekere kwau fuamuˈa na ngwae neˈe kamu faˈamamana ma muka tua ˈi Tesalonika, na ngwae God na Maˈa kia ma na Aofia sa Jesus Christ.
Kaimili foˈo ˈiri God ke kwaiˈofe amuˈa ma ke kwatea na aroaroˈanga fuamuˈa.

Na mauriˈa faˈinia na faˈamamanaˈanga na ngwae ˈi Tesalonika ki

2 Kami ˈidufaˈi baˈatafea God fuaumulu taˈifau, kaidaˈi kami foˈo fuamuˈa. 3 Osiˈana kaidaˈi kami foˈosia God na Maˈa kia, kami ˈidufaˈi manata toˈona na abulaˈanga leˈa kamu sulia na faˈamamanaˈanga kamu, ma na raoˈa leˈa neˈe kamu sasia ki sulia na alafeˈanga kamu ki, ma na fitoˈonga ngangata kamu ana daolana maˈi na Aofia sa Jesus Christ.
4 Ngwaefuta nau kina ˈae, kaimili saiana God nia alafe fuamuˈa, ma ka fili kamu naˈa fuana ngwae nia ki. 5 Ana etangilana ba kami faˈarongo ˈani na Faˈarongoˈanga Leˈa fuaumulu, noaˈa kami kasi fata goˈo ˈani alaˈanga kaimili ki. Bore ma, kami faˈarongo kamu ˈani ngasingasiˈanga ana na Anoˈi ru Abu, ma kami ka faˈataˈinia neˈe kami saiana na Faˈarongoˈanga Leˈa ba nia mamana taˈifau. Ma kamu sai leˈa goˈo amuˈa, ana kaidaˈi kami tua faˈi kamu, na falafala kami ki leˈa taˈifau fasi ˈiri mike ˈafi kamu ˈiri muke faˈamamana ana alaˈa lamiˈa. 6 Ma kamu faˈamamana ana Faˈarongoˈanga Leˈa, ma kamu ka saeleˈa goˈo aumulu, osiˈana na Anoˈi ru Abu neˈe faˈasaleleˈa kamu, sui bore ˈana ngwae ki kika kwatea na ˈafitaˈiˈanga ˈoro ki fuaumulu osiˈana kamu faˈamamana ana sa Jesus Christ. Ma kaumulu ka sasi sulia na falafala kami taˈifau naˈa ma na falafala na Aofia sa Jesus logo. 7 Ma osiˈana na abulalamuˈa ˈunaˈeri, kamu ka diˈia naˈa na faˈataˈilana fuana na ngwae faˈamamana ki taˈifau neˈe kira tua saena abaˈi kula ˈi Masedonia ma abaˈi kula ˈi Gris. Kira ka sasi logo suli kamu. 8 Ma faˈasi kaumulu logo ˈi neˈe, na faˈarongoˈanga sulia na Aofia ka talofia saena ˈi Masedonia ma ˈi Gris. Ma na ngwae ana fanoa ki taˈifau neˈe kira rongoa logo faˈarongoˈa sulia na faˈamamanaˈanga kamu ana God. Duˈungana nia ˈunaˈeri, noaˈa kami kasi faˈarongoa naˈa ti ngwae sulia kamuˈa. 9 Na ngwae neˈeri ki taˈifau talada, kira ka fata naˈa sulia na kwaikwaloiˈanga kamu fuaimili, ana kaidaˈi kami dao kwau ana fanoa kamu. Ma kira ka alaˈa sulia na sakadola ˈanga kamu faˈasia na foˈosilana na mala mala god ki ˈiri muka foˈosia naˈa God neˈe mamana ma ka mauri. 10 Kira saea logo neˈe kamu masia naˈa na olilana maˈi na Ngela God faˈasia ˈi langi. Nia naˈa neˈe sa Jesus neˈe God taˈea faˈasia na maeˈa. Ma sa Jesus ka loge kia faˈasia na kwaˈikwaˈinga neˈe God ke baˈa kwatea maˈi.

Na raoˈa sa Paul ˈi Tesalonika

(Acts 17:1-9)

2 Ngwaefuta nau kina ˈae, kaumulu saiana na lekaˈa kaimili kwau ˈuana saena maˈe fanoa kamu nia noaˈa kasi ˈoˈo. 2 Kaumulu saiana na ru taˈa ki neˈe kira saea aimili, ma kira ka faˈakaisi kaimili saena maˈe fanoa ˈi Filipae † sui mala kami fiˈi leka ˈuana maˈe fanoa kaumulu. Ma sui bore ˈana ngwae ˈoro saena fanoa kaumulu kira ka sasi ˈuana fone laimili, noaˈa kami kasi maˈu ˈani faˈarongolamuˈa ˈania Faˈarongoˈa Leˈa neˈe sakatafa maˈi faˈasia God. Noaˈa kami kasi maˈu sulia God nia kwaiˈafi aimili fasi ˈiri mike fata nonираˈa. 3 Na faˈataloˈanga kaimili, nia noaˈa kasi sakatafa maˈi ana ta manata roraˈa nama ta kwaio-

† *2:2 Acts 16:19*

gaiˈanga neˈe taˈa. Ma noaˈa kami kasi sokea goˈo ta ngwae. 4 God alafafi kaimili fuana faˈataloˈa ˈani fatalana. Ma nia ka fitoˈo aimili fuana na faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈanga Leˈa. ˈUnaˈeri neˈe, kami iliili ˈuana na faˈasaeleˈalana God neˈe saiana na manataˈanga kami ki. Ma noaˈa kami kasi iliili ˈuana faˈasaeleˈalana ngwae ki.

5 Kaumulu sai logo ana na alaˈanga ba kami fata ˈani ˈi safitamuˈa, noaˈa laˈu na ˈosoˈa ba fuana faˈasaeleˈa lamuˈa. Ma na ru ba kami saeˈe ki, noaˈa laˈu fuana todalana mani. God saiana neˈe noaˈa kami kasi ˈoso. 6 Ma noaˈa kami kasi sasi laˈu ˈuana ta faˈa ˈinotoˈanga faˈasi kamu nama faˈasia ti ngwae laˈu. 7 Kami na ngwae ni lifurongoˈanga sa Jesus Christ ki, ma kami bolo fuana mika baˈe kamu fuana sasilana ru ki fuaimili. Bore ma noaˈa kami kasi sasi goˈo ˈunaˈeri. Ma abula lamiˈa ka mabe goˈo ˈaimili fuamuˈa, diˈia ta teˈa neˈe lia sulia na ngela nia ki. 8 Kaimili alafe liu fuaumulu neˈe kaimili ka maˈudi fuana faˈataloˈa sulia na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe leka maˈi faˈasia God. Ma kaimili ka maˈudi logo fuana maeˈa fuana ˈafilamuˈa, osiˈana neˈe kami lia doe liu amuˈa.

9 Ngwaefuta nau kina ˈae, kami saiana kamu manata goˈo ˈaumulu toˈona na rao ngasingasiˈanga ba kami sasi ˈi safitamuˈa ki. Ana kaidaˈi ba kami faˈarongo ˈani na Faˈarongoˈanga Leˈa neˈe ˈita maˈi faˈasia God fuamuˈa, kami ka rao ngasingasiˈa logo sulia asoa ma rodo fuana fangalaimili, ˈiri na tuaˈa kaimili noaˈa kasi kwatea ta ˈafitaˈiˈanga fuaumulu. 10 Kamu saiana, diˈia logo neˈe God saiana ru neˈe nia mamana: Ana kaidaˈi ba kami tua maˈi faˈi kaumulu, na ngwae faˈamamana ki, noaˈa goˈo ta ru neˈe kami sasia ma ka bolo fuana kamu ka giosi kami ˈani abulaˈanga kaimili fuaumulu. Sulia na abulaˈanga kaimili fuaumulu nia leˈa ma ka saga taˈifau. 11 Kaumulu sai naˈa ana taˈifau na ru neˈe kami sasiˈi ki fuana taˈi taˈi ngwaeˈa amuˈa leˈa taˈifau naˈa, ka diˈia na abulalana ta maˈa fuana ngela nia ki. 12 Sulia kami fata ni kwairaduˈa amuˈa, ma kami ka iribobo amuˈa, ma kami ka ˈengo kamu logo fasi ˈiri na mauriˈa kamu ki ke faˈasaeleˈa God. Ma nia sae kamu naˈa ˈiri nia ka tatalafaˈa fuamuˈa ma muke ˈado ana ˈinotoˈanga nia.

13 Aia, ma ta ru laˈu neˈe kwatea ma kami ka ˈidufaˈi baˈatafea God fafia, nia ˈuri: Ana kaidaˈi ba kami faˈarongo ˈani fatalana God fuaumulu, kaumulu faˈamamana ana, osiˈana kamu lia saiana nia ˈita maˈi faˈasia God, ma ka noaˈa laˈu faˈasia na ngwae goˈo ˈana. Na fatalana God neˈeri rokisi kamu neˈe kamu faˈamamana ana.

14 Ngwaefuta nau kina ˈae, na ngwae kamu ki neˈe faˈakaisi kamu. Ta neˈe muka sasi sulia na ngwae faˈamamana saena fiku taˈi ngwae God ˈi Judea, osiˈana kira faˈamamana ana sa Jesus, ma ngwae kira ki ˈi Jiu logo neˈe faˈakaisida. 15 Aia, ma na Jiu ki ba kira saungia naˈa profet ki ˈi naˈo maˈi, ma faˈinia logo na Aofia sa Jesus. Ma kira ka lali kaimili logo. Na abulaˈanga kira ki leka tau liu faˈasia na kwaiogaiˈanga God, ma kira ka tataˈe saulia ngwae ki taˈifau. 16 Sulia kira sasi ˈuana fonelaimili faˈasia faˈataloˈanga fuamuˈa na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, ˈiri God ke faˈamauri kamu. ˈUnaˈeri kira donga naˈa taˈangaˈa ˈoro liu ki, ma ana kaidaˈi neˈe, God ka kwatea naˈa kwaˈikwaˈinga fuada.

Sa Paul nia oga liua ka leka laˈu ˈuana ˈi Tesalonika

17 Ngwaefuta nau kina ˈae, kaimili niniˈa, kaidaˈi ba na malimae kaimili ki kira lali kaimili faˈasi kamu ana kaidaˈi dokodoko neˈeri, noaˈa kami kasi manata bura goˈo amuˈa. Ma na lia ˈi ngwae kami ka figwanu liu goˈo sulia kami kasi tua faˈi kamu, ma kami ka sasi ngangata ˈuana lisilamuˈa laˈu ana ta kaidaˈi. 18 Kami oga mika oli laˈu maˈi siamuˈa ˈi Tesalonika. Ma nauˈa sa Paul, nau ku iliili ˈuana lekaˈa laˈu kwau siaumulu ana kaidaˈi ki, bore ma sa Saetan neˈe fone kaimili faˈasia lekaˈa kwau. 19 Na ru neˈe kwate ma kami ka oga lekaˈa kwau nia ˈuri: Kamu kwaloa sa Jesus osiˈana fatalamiˈa, ru neˈe kwate ma kami ka saeleˈa liu, mika manata toˈo ma kami ke baˈa saeleˈa ˈi maana na Aofia sa Jesus ana kaidaˈi nia ke dao maˈi. 20 ˈIu, kaumulu naˈa neˈe kwate ma kami ka fata baˈalafe ma kami ka saeleˈa!

3 Ma ana kaidaˈi kaimili uulu ngwae neˈe ki, kami tua tau naˈa maˈi faˈasi kamu, kami manata ˈabera naˈa, ma kami fia nia leˈa ˈiri neˈe keroˈo sa Silas, ka tua ˈamiroˈo saena maˈe fanoa doe nini ˈi Atens, 2 ma keroˈo ka kwatea kwau sa Timoti siamuˈa. † Sa Timoti neˈe na ngwae asina kia, ma na ngwae rao God logo faˈi keroˈo fuana faˈatalongaˈilana na Faˈarongoˈanga Leˈa sulia sa Jesus Christ. Keroˈo kwatea kwau fasi ˈiri nia ke radu kamu ma ka faˈangasingasia na faˈamamanaˈanga kamu, 3 ˈasu ˈubani ta ngwae amuˈa kata abula faˈasia na faˈamamanaˈanga sulia na ngwae neˈe kira faˈakaisi kamu. Aia, muke saiana kuluˈa ngwae neˈe kulu faˈamamana ki, kuke toˈo ana ˈafitaˈiˈanga ki. 4 Osiˈana kaidaˈi ba kami tua ˈua maˈi faˈi kaumulu, kaimili ka faˈarongo kaumulu ˈani neˈe kike baˈa faˈakaisi kulu. Ma kamu ka saiana kira sasia naˈa ˈunaˈeri. 5 Ma osiˈana faˈakaisiˈanga neˈeri, nau ku ˈabera liu suli kaumulu, ma nau ku maˈu, ˈasu ˈubani sa Saetan ka liufi kamu ˈani na ilitoˈonga nia ki, ma na raoˈa ulafu leˈa ki ba kami sasiˈi ˈi safitamuˈa ka diˈia goˈo ˈana ta ru ˈoˈo. ˈUnaˈeri ba nau ku asungaˈinia kwau sa Timoti siaumulu, ˈiri nia ke saiana neˈe faˈamamanaˈanga kamu ki nia faˈuta. 6 Ma niniˈari, sa Timoti nia fiˈi dao goˈo maˈi ˈi neˈe, nia ka alaˈa ˈani alaˈanga leˈa ki sulia na faˈamamanaˈanga kamu ana God nia ngasi ˈua, ma na alafeˈanga fuamuˈa kwailiu ka doe ˈua. Ma nia ka faˈarongo logo ˈani neˈe kamu manata leˈa suli kaimili, ma kamu ka oga lisilaimili, diˈia logo neˈe kami oga lisilamuˈa. 7 Ngwaefuta nau kina ˈae, ˈi duˈungana faˈarongoˈa neˈeri, sui bore ˈana kami ka kwaimanatai ma na ˈafitaˈiˈanga doe ki ka dao fafi kaimili, kami saeleˈa liu suli kamu ma na faˈamamanaˈanga kamu ki. 8 Na mauri lamiˈa fiˈi leˈa liu ˈi niniˈari, sulia neˈe kami rongoa na faˈamamanaˈanga kamu ana na Aofia nia ngasi. 9 Kami ka baˈatafea liua

† *3:2 Acts 17:15*

God kia, osiˈana kamu uu ngasi. Ana kaidaˈi kaimili foˈo, kami saeleˈa liu suli kamu. 10 Kami ka foˈo ngangata sulia asoa ma na rodo fasi ˈiri God ke kwatea ka talangwaraˈu fuaimili fuana lisilaumulu laˈu ˈiri kami ke faˈangasingasia na faˈamamanaˈanga kamu ki, fasi ˈiri ke ngasi leˈa laˈu.

11 Kami foˈo ˈiri God na Maˈa kia ma faˈinia na Aofia kia sa Jesus ka kwatea ka talangwaraˈu ˈiri kami ke dao kwau siamuˈa. 12 Kami foˈo logo fasi ˈiri na Aofia ke kwatea na alafeˈanga kamu fuamuˈa kwailiu ma fuana ngwae ki taˈifau ka doe diˈia logo na alafeˈanga kaimili fuaumulu neˈe doe. 13 Kami foˈo logo ˈiri nia ke faˈangasingasia na maurilamuˈa, ma muke baˈa leˈa taˈifau ma muke saga ˈi maana God na Maˈa kia, ana kaidaˈi na Aofia sa Jesus ke baˈa dao maˈi ma ka fiku faˈinia na ngwae nia ki taˈifau.

Na mauriˈa neˈe faˈasaeleˈa God

4 Aia, ngwaefuta kina ˈae, kami faˈamanata naˈa ˈani taˈifau fuaumulu na abulaˈanga neˈe faˈasaeleˈa God. Ma ka leˈa liu neˈe kamu leka taˈifau naˈa sulia. Ana kaidaˈi neˈe, kaimili amasi kaumulu laˈu ˈiri muke sasia ka liufia laˈu falafala leˈa neˈeri ki. Kaimili gani kamu ˈunaˈeri sulia na ngasingasiˈanga na Aofia sa Jesus kwatea fuaimili. 2 Ma kaumulu saiana faˈamanataˈanga ba kami fata ˈani fuamuˈa ki ˈita maˈi faˈasia na Aofia sa Jesus. 3 God nia oga na abula lamuˈa ka saga taˈifau, ma muke tua faˈasia na kakabaraˈanga. 4 Nia totolia muka dau sulia nonimuˈa, ma tuaˈa sulia na falafala neˈe leˈa ma ka saga. 5 Ma noaˈa kamu kasi leka sulia na kwaiogaiˈanga taˈa ana noni, diˈia na ngwae neˈe kina God. 6 ˈUnaˈeri, noaˈa kamu kasi faˈalia na ngwai asina kamu ki ana sa Christ ˈani ˈusuˈa ana ˈafe kira ki, sulia na Aofia ke baˈa kwatea kwaˈikwaˈinga fuana sa tai faˈida neˈe kira abula ˈunaˈeri. Ma kaimili niniˈa, kami faˈamanata madako taˈifau naˈa ˈani fuamuˈa sulia falafala neˈe, ma kaidaˈi neˈe kami ka faˈabasu kamu laˈu. 7 Sulia God fili kia fasi ˈiri na abula laka ka saga, noaˈa laˈu fuana bulibuliˈanga. 8 ˈUnaˈeri ma sa tai bore ˈana neˈe ka aburongo ana faˈamanata ˈanga neˈeri, nia noaˈa kasi ˈaila laˈu ˈani na ngwae, bore ma nia ˈaila lala ˈania God neˈe kwatea naˈa Anoˈi ru Abu nia fuaumulu.

9 Aia, muka sai leˈa ana neˈe muke alafe nama fuamuˈa kwailiu na ngwae neˈe kamu faˈamamana ki, osiˈana God faˈamanata kamu taˈifau naˈa ˈani, ma nia noaˈa kasi bolo naˈa fuana neˈe nai faˈamanata kamu laˈu ˈani. 10 Kaimili saiana kamu alafe naˈa fuana ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana ma kika tua faˈi kamu saena abaˈi kula neˈe ˈi Masedonia. Sui bore ˈana, kami ka amasi kaumulu, na bara ngwae asina, muke alafe fuada ka liufia laˈu na alafeˈanga neˈe kamu sasi ˈi niniˈari. 11 Ma muke ili ˈuana tua aroaroˈanga, ma taˈi taˈi ngwae amuˈa noaˈa kasi susufolofolo ana ti ngwae, ma kamu ke rao ngasingasiˈa fasi ˈiri kamu ke gonia fanga ma na ru matamata neˈe kamu boˈoboˈo ˈuani ki. Kami fata sulia falafala neˈeri ka sui naˈa fuamuˈa. 12 Ma diˈia muke sasi sulia ru neˈeri ki, na ngwae neˈe noaˈa kasi faˈamamana ki, kira ke fuˈusi doe amuˈa, ma kamu kasi ego naˈa ana ta ngwae fuana ˈafilamuˈa.

Daolana maˈi na Aofia

13 Ngwaefuta kina ˈae, kaimili oga muke saiana tae ki neˈe ke baˈa fuli ana sa tai faˈida neˈe kira mae naˈa, fasi ˈiri neˈe liamuˈa kasi figwanu diˈia na ngwae neˈe kira kasi faˈamamana ana na tataˈenga faˈasia ngwae mae ki. 14 Kulu faˈamamana ana sa Jesus nia mae, ma nia ka tataˈe laˈu faˈasia na maeˈa. Nia ka ˈunaˈeri logo ana sa tai faˈida neˈe kira faˈamamana ma kika mae ka sui naˈa, kulu faˈamamana God ke baˈa taˈeda faˈasia na maeˈa, ma ka kwatea kira ke oli fiku maˈi faˈinia sa Jesus.

15 Aia, na ru ki neˈe kami faˈamanata kamu ˈani nia neˈe alaˈanga na Aofia: Kuluˈa neˈe kulu mauri ˈua ana kaidaˈi na Aofia ke baˈa dao maˈi, noaˈa kulu kasi etaeta ˈi naˈo ana ngwae nia ki neˈe kira mae naˈa. 16 Na olilana maˈi na Aofia ke baˈa ˈuri: Na Aofia sa Jesus ke baˈa ri totongaˈi ˈani lingalinga ˈi ru doe, ma na ˈingataˈi ˈainsel ke ri, ma na bungu God ke angi, sui na Aofia ka fiˈi koso maˈi faˈasia ˈi langi. Ma sa tai faˈida neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus Christ neˈe kira eta mae naˈa ˈi naˈo, kike baˈa tataˈe etaeta. 17 Ma ˈi buri, ai neˈe kulu mauri ˈua ki, God ke baˈa lafu fiku akulu faˈinida saena gwaˈi salo ki ˈuana fikuˈa faˈinia na Aofia saena mamanga. Ma kuke tua tua firi faˈinia na Aofia. 18 Nia neˈe muke fata ni kwairadu fuamuˈa kwailiu ˈania ru niniˈa nau ku saeˈe naˈa kwau fuamuˈa ki.

Noaˈa ta ngwae kasi saiana na kaidaˈi tae neˈe na Aofia ke oli maˈi

5 Ngwaefuta kina ˈae, fuila noaˈa kami kasi kerekere naˈa kwau fuaumulu sulia na kaidaˈi neˈe ru neˈeri ki ke baˈa fuli. 2 Osiˈana kaumulu sai leˈa ana taˈifau ana faˈi asoa na Aofia ke oli laˈu maˈi, nia ke baˈa dao maˈi diˈia ta ngwae bili ba dao maˈi saena rodo, sulia noaˈa ta ngwae kasi saiana kaidaˈi tae neˈe nia ke dao maˈi ana. 3 Nia ke baˈa fuli ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kika saea na ru ki taˈifau leˈa goˈo ˈana ma ka aroaro. Ma ˈaliˈali goˈo faˈafunuˈa ke dao maˈi fafida. Nia ke baˈa fuli ˈaliˈali goˈo diˈia ta kini ba ngelafii ana kaidaˈi nia karangi faˈafuta. Ma nia ˈafitaˈi kira ke tafi faˈasia.

4 Bore ma kamuˈa ngwaefuta nau ki, noaˈa kamu kasi tua saena maˈe rodo, diˈia na ngwae neˈe noaˈa kira kasi faˈamamana ki. Ma ana kaidaˈi sa Jesus ke oli maˈi ana faˈi asoa neˈeri, noaˈa nia kasi faˈatona kaumulu, diˈia ta ngwae bili neˈe faˈatona na ngwae ki. 5 Kamuˈa taˈifau kamu tua ˈi saena madakoˈanga ma ˈi saena dangi. Kulu noaˈa kasi tua ˈi saena maˈerodo ana taˈangaˈa. 6 Nia neˈe, ka bolo fuana kuke dau sulia malitana mauriˈa kia talakulu, ma kulu ke tua ni lialia noaˈa kasi diˈia na ai neˈe kira maliu ki ana kaidaˈi sa Jesus ke oli maˈi. 7 Saena rodo naˈa neˈe ngwae ki kira maliu. Ma saena rodo logo neˈe ngwae ki kira kwaˈu doe ana kwaˈunga lilinga fasi ˈiri neˈe manatada noaˈa kasi

saga. 8 Bore ma kuluˈa, neˈe kulu tua ˈi saena dangi,
nia bolo fuana kuke dau sulia malitana mauriˈa kia ta-
lakulu. Na faˈamamana ˈanga, na alafe ˈanga, ma na
manata ˈuitoˈo ˈanga kulu neˈe sa Jesus nia faˈamauri
kulu, ka fone kulu faˈasia abula taˈangaˈa, diˈia na kifi
ngasi ma talo neˈe fonea na ngwae ni ofoˈa. 9 Kuke
dau sulia malitana mauriˈa kulu ki talakulu, osiˈana
God noaˈa kasi fili kia fuana kwatelana kwaˈikwaˈinga
nia fuaka. Nia fili kia lala fuana faˈamaurilaka ˈani na
Aofia kia sa Jesus Christ. 10 Sa Jesus neˈe mae fuana
faˈamaurilaka, fasi ˈiri kuke toˈo ana mauriˈa faˈinia, sui
bore ˈana kulu ka mauri ˈua nama kulu ka mae naˈa
ana kaidaˈi ana olilana maˈi. 11 Osiˈana neˈe kamu sa-
iana taˈifau naˈa na ru neˈeri, muke fata kwairadui ana
kamuˈa kwailiu, ma muke ˈafi kamu kwailiu ˈani faˈa-
mamanaˈanga kamu, diˈia neˈe kamu sasia logo ana
kaidaˈi neˈe.

Alaˈanga ˈisi ki

12 Ngwaefuta kina, kaimili amasi kamu muke fuˈusi
doe ana ngwae neˈe Aofia filida ki, ma kira ka rao
ngangata fuana talaˈilamuˈa ma kika faˈamanata ka-
mu. 13 Muke fuˈusi doe ada, ma muke alafe fuada, sulia
na raoˈa neˈe kira sasia. Ma muke tua kwaima faˈi ka-
mu kwailiu.
14 Ngwaefuta kina, kaimili ˈengo kamu logo muke fa-
ta faˈabasua ngwae ki neˈe kira noni ˈaila fuana sasi-
lana ta raoˈa. Muke radua ngwae neˈe maurilada dila
ki. Muke ˈafia na ngwae neˈe kira ngwataˈutaˈu ki. Ma
muke tua mabetau faˈinia ngwae ki taˈifau. 15 Kamu
kasi alaˈania ti ai amuˈa ka duˈua taˈangaˈa ˈani taˈan-
gaˈa. Bore ma muke ˈidufaˈi iliili ˈuana sasilana ru leˈa
ki fuamuˈa kwailiu ma fuana ngwae ki taˈifau.
16 Ma muke noni ele ana kaidaˈi ki taˈifau. 17 Muke
foˈo logo ana kaidaˈi ki taˈifau. 18 Ma muke baˈatafea
God, bore ˈana ta tae neˈe ka dao toˈomuˈa. Sulia na ru
neˈeri ki God oga muke sasiˈi, osiˈana na mauriˈa kamu
tua fiku faˈinia sa Jesus Christ.
19 Noaˈa kamu kasi fonea na raoˈa na Anoˈi ru Abu,
20 ma kamu kasi kware teˈeteˈe ana na faˈarongoˈanga
ki neˈe ˈita maˈi faˈasia God. 21 Muke ilitoˈona na alaˈan-
ga ki taˈifau, ma diˈia ta alaˈanga neˈe nia leˈa, muke
gonia. 22 Ma muke tua faˈasia na alaˈanga taˈa ki taˈi-
fau.
23 Nau ku foˈo fasi ˈiri na God ana aroaroˈa ka sasi
muke saga ana falafala kamu ki taˈifau. Nau ku foˈo
laˈu fuana maurilamuˈa, ma manatalamuˈa, ma na
nonimuˈa ke tua ˈoloˈolo ˈi maana God, leleka ka dao
ana olilana maˈi Aofia kia sa Jesus Christ. 24 God fili ka-
mu, ma nia ke baˈa fulia ru neˈeri, sulia nia sasia ru nia
saea.
25 Ngwaefuta kina, muke foˈo logo fuaimili.
26 Muke faˈataˈinia na alafeˈanga kamu ki fuamuˈa
kwailiu ana kaidaˈi muke lisi kamu kwailiu.
27 Nau ku fata totongaˈi ˈani na gwaungaˈinga na
Aofia, neˈe muke toˈomani nama kerekereˈa neˈe fua-
da ngwae faˈamamana ki taˈifau logo.
28 Nau ku foˈo ˈiri neˈe na kwaiˈofe ˈanga na Aofia kia
sa Jesus Christ ke tua faˈi kamu.

2 Tesalonika

Nia noaˡa ˡiri tau goˡo ˡi buri ˡana neˡe sa Paul keresia etana buka fuana Kristin ki ˡi Tesalonika, nia ka keresia logo ai neˡe. ˡIu na ru doe neˡe sa Paul fata fonea na faˡamanataˡanga neˡe ngwae ki kira saea sa Christ oli maˡi ka sui naˡa. ˡUnaˡeri sa Paul ka alaˡa madakola ana nia noaˡa kasi mamana. Nia saea ˡi naˡona sa Christ ka oli maˡi, na Ngwae Taˡa ana sa Saetan ke dao tafa maˡi.
Sa Paul saea fuana Kristin ki, kira ke uu ngasi nama ˡania fitoˡonga kira ki, ana kaidaˡi ilitoˡonga ki dao maˡi fuana faˡakaisilada. Ma kira ke inaˡu ana raoˡa ngangata, fasi ˡiri kike dao toˡona fanga fuada talada, ka diˡia sa Paul faˡinia ro ngwae kwaima nia ki kira sasia. Ma kira ka inaˡu nama ana raoˡa leˡa.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Faˡamanataˡanga sulia olilana maˡi sa Christ & 1:1—2:17
Faˡamanataˡanga sulia raoˡa Kristin ki fuana sasilana & 3:1-18

1 Kaimili sa Silas faˡinia sa Timoti ma nauˡa sa Paul, neˡe kami kerekere kwau fuaumulu ngwae faˡamamana ki ˡi Tesalonika, na ngwae God Maˡa kia ma faˡinia na Aofia sa Jesus Christ.
2 Kaimili foˡo ˡiri God na Maˡa kia ma na Aofia sa Jesus Christ ke kwaiˡofe amuˡa ma ke kwatea na aroaroˡanga fuamuˡa.

God ke baˡa matalangani ngwae ki ana kaidaˡi sa Jesus Christ ka oli maˡi

3 Ngwaefuta nau kina, nia bolo fuaimili mika ˡidufaˡi baˡatafea God osiˡamuˡa. Ru neˡeri nia bolo osiˡana na faˡamamanaˡanga kamu ki neˡe bulao ka doe, ma na alafeˡanga kamu fuamuˡa kwailiu bulao ka doe logo.
4 Ma osiˡana na falafala kamu ˡunaˡeri, kami alaˡa leˡa suli kamuˡa fuana ngwae faˡamamana God ki. Kami alaˡa leˡa sulia na ngangataˡanga ˡani faˡamamanaˡanga kamu ki, sui bore ˡana kamu ka dao toˡona na ˡafitaˡiˡanga ˡoro ki, osiˡana ti ngwae kira faˡakaisi kamu sulia na faˡamamanaˡanga kamu ki.
5 Aia, muka uu ngasi ana faˡamamanaˡanga kamu ki, sui bore ˡana muka dao toˡona na ˡafitaˡiˡanga ˡoro ki, nia faˡataˡinia neˡe God ke baˡa matalangaˡinia ngwae ki taˡifau ˡani ˡoloˡoloˡa. Nia ke baˡa kwate muke bolo naˡa fuana tuaˡa saena ˡInotoˡanga Nia, neˡe kira faˡakaisi kaumulu duˡungana.
6 Ma kwai matalangaˡi ˡanga God nia saga, sulia nia ke baˡa kwatea na nonifiiˡa fuada ngwae neˡe kira faˡakaisi kamu ˡi taˡena ki.
7 Ma nia ke baˡa lafua naˡa nonifiiˡa ki faˡasi kamu ma kaimili logo. Nia ke sasi ˡunaˡeri ana kaidaˡi na Aofia sa Jesus ke leka maˡi faˡasia ˡi langi faˡinia na ˡainsel mamana nia ki,
8 ma faˡinia meamea ana mafula. Ma ana kaidaˡi neˡeri, nia ke baˡa kwatea kwaˡikwaˡinga fuana sa tai neˡe kira ˡaila ˡani God ma noaˡa kira kasi roˡosulia na Faˡarongoˡa Leˡa sulia na Aofia kia sa Jesus.
9 Na kwaˡikwaˡinga nia fuada neˡe nia ke baˡa malangisida sulia kudi. Ma kira ke tua faˡasia na Aofia faˡinia na raralana ma na ngasingasiˡanga doe nia.
10 Ma na ru neˡeri ki ke baˡa fuli ana kaidaˡi neˡe nia maˡi ˡua ana faˡi asoa neˡe na Aofia ke baˡa oli laˡu maˡi. Nia ke baˡa oli laˡu maˡi saena magalia neˡe fasi ˡiri neˡe ngwae nia ki neˡe kira faˡamamana ana, kike baˡatafe nia, ma kike fuˡusi doe ana. Ma muke sasi logo ˡunaˡeri, osiˡana kamu faˡamamana ana faˡarongoˡanga neˡe kami faˡarongo kamu ˡani.
11 Nia neˡe sasia ma kami ka foˡo fuamuˡa ana kaidaˡi ki taˡifau. Kami foˡo ˡiri God ke kwatea na abulaˡanga kamu ki ka bolo faˡinia na mauriˡa neˡe nia fili kamu ˡuana. Ma kami ka foˡo laˡu fasi ˡiri na ngasingasi ˡanga nia ke baˡa ˡafi kamu ˡiri muke saiana sasilana ru leˡa neˡe kamu oga sasilana ki. Kamu oga sasilana ru leˡa neˡeri ki duˡungana kamu faˡamamana ana sa Jesus.
12 Kami foˡo ˡunaˡeri ˡiri kamu ke baˡa tafea na Aofia kia sa Jesus, ma nia ke baˡa tafe kamu logo. Ma na ru neˡe ki ke baˡa fuli sulia na kwaiˡofeˡanga God ma na Aofia sa Jesus Christ.

Na Ngwae Taˡa

2 Aia, ngwaefuta kina, kaimili oga muke sai leˡa ana na olilana maˡi na Aofia kia sa Jesus Christ faˡinia na fiku lakulu siana.
2 Kami amasi kamu faˡasia rongoˡa sulia sa tai neˡe saea fuamuˡa neˡe na faˡi Asoa na Aofia ke oli maˡi ana, nia dao ka sui naˡa. Na alaˡanga ˡunaˡeri kwate kamu ka manata ˡabera ma muka maˡu. Noaˡa kamu kasi faˡamamana alaˡanga neˡeri ki, sui bore ˡana ti ngwae kira saea na alaˡanga neˡeri ka ˡita maˡi faˡasi kaimili ana kaidaˡi kami fata ˡani fatalana God, nama kira ka saea neˡe kami kerekere maˡi sulia.
3 Ma noaˡa kamu kasi faˡamamana ana alaˡanga ki neˡe sakatafa maˡi faˡasia ngwae fatalada ˡosoˡoso ki. Osiˡana na ro ru ki neˡe ke fuli sui mala na asoa neˡe sa Jesus ka oli maˡi ka fii dao. Etana ru neˡe, na ngwae ˡoro ki kike faˡitaˡi ili ˡani God. Ma ruana ru neˡe na Ngwae Taˡa ana sa Saetan ke dao tafa maˡi, bore ma God ke alua saena kula ni kwaˡikwaˡinga.
4 Ngwae Taˡa ana sa Saetan ke baˡa tataˡe saulia na ru ki taˡifau neˡe ti

ngwae kira saea ˈani God, ma nia ka saea niaˈa ˈinotoˈa ka liufia na ru ki taˈifau neˈe ngwae ki kira foˈosida. Ma nia ke baˈa tua saena Luma Abu God, ma ka saea fasi nia naˈa neˈe God.

5 Nau ku alaˈa taˈifau naˈa sulia ru neˈe ana kaidaˈi ba nau ku tua ˈua maˈi faˈi kamu. Ma sali noaˈa kamu kasi manata buru ˈua ˈani taka? 6 Ma taˈi ru neˈe fonea Ngwae Taˈa neˈeri. Kamu saiana ka sui naˈa ru neˈeri. Ngwae Taˈa nia bolo faˈinia ke dao maˈi ana kaidaˈi God ˈolea goˈo fuana. 7 Na ngasingasiˈanga ana taˈangaˈa neˈeri rao ago goˈo ˈana kaidaˈi neˈe, ma nia ka tua ago ˈua, leleka ka dao ana ta kaidaˈi neˈe kira ka lafua mala na ru neˈe fonea. 8 Ana kaidaˈi neˈeri mala, na Ngwae Taˈa fiˈi dao tafangaˈi maˈi. Sui ana kaidaˈi na Aofia sa Jesus ka dao, nia ke baˈa mangofia ˈi fafona Ngwae Taˈa neˈeri fuana saungilana, ma ke faˈalia ˈani ngasingasiˈanga ana madakoˈanga nia. 9 Aia, na Ngwae Taˈa neˈeri ke dao tafangaˈi ma nia toˈo ana na ngasingasiˈanga ana sa Saetan, ma nia ke baˈa sasia kwalukaelana faˈanadaˈa neˈe nia soke goˈo ˈana ˈaniˈi ki. 10 Ma nia ke baˈa soke ˈani kwalukaelana falafala taˈa ki fuana ngwae ki neˈe kira leka naˈa ˈuana kula ana maeˈa firi. Kike baˈa mae sulia kira ˈaila ˈani na Faˈarongoˈanga mamana. Si diˈia kira faˈamamana ana na Faˈarongoˈa mamana, God saiana ka faˈamaurida. 11 Ma sulia kira ˈaila ˈani na Faˈarongoˈanga mamana, God ke baˈa sasia kira ka faˈamamana naˈa ˈada ana ˈosoˈa doe Ngwae Taˈa neˈeri. 12 Ma osiˈana na ru neˈeri, God ke baˈa matalangaˈinia sa tai faˈida neˈe noaˈa kasi faˈamamana goˈo ana na Faˈarongoˈa mamana ma kira ka saeleˈa goˈo ˈada faˈinia na roraˈa kira ki.

God fili kamu fuana mauriˈa

13 Ngwaefuta kina, nia bolo fuana kaimili ka baˈatafea na Aofia ana kaidaˈi ki taˈifau, sulia kamu na ngwae neˈe God nia alafe fuamuˈa ki. Sulia ka tau naˈa maˈi ana etangilana, God fili kamu naˈa fasi ˈiri ka loge kamu faˈasia na kwaˈikwaˈinga. Nia loge kamu ˈani na ngasingasiˈanga Anoˈi ru Abu neˈe faˈasikasika kamu. Ma God loge kamu ˈani na faˈamamanaˈanga kamu ˈania na Faˈarongoˈa mamana. 14 God nia sae kamu ˈiri muke toˈo ana mauriˈa firi, ana kaidaˈi ba kami faˈatalo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa fuamuˈa. ˈUnaˈeri neˈe kamu ke baˈa ˈado ana ˈinotoˈanga faˈinia na Aofia kia sa Jesus Christ. 15 Ma sulia na ru neˈe ki naˈa, ngwaefuta kaimili ki, muke faˈangasingasia naˈa faˈamamanaˈanga kamu ki, ma muke dau ngasi fafia na faˈamanataˈanga mamana ba kami faˈarongo ˈani fuamuˈa, ma na kerekereˈa ki logo ba kami kwatea kwau ˈi naˈo fuamuˈa.

16-17 Kaimili foˈo ˈiri na Aofia kia sa Jesus Christ ma God na Maˈa kia ka radu kamu, ma ka faˈangasingasi kamu ˈiri muke sasi leˈa, ma muke fata leˈa ana kaidaˈi ki taˈifau. Sulia God alafe fuaka, ma ka kwaigwale aka firi, ma kulu ka kwaimasi ˈani manata ˈuitoˈongaˈa ana kwaluˈani ru leˈa ki.

Foˈo fuaimili

3 Ngwaefuta nau kina, taˈi ru laˈu nau ku saea fuamuˈa, muke foˈo fuaimili, ˈiri na faˈataloˈa kaimili ˈani alaˈanga na Aofia ke takalo ˈaliˈali, ma na ngwae ˈoro ki kira ke faˈamamana ana, ma kike fata leˈa sulia, diˈia logo neˈe kamu sasi ˈi neˈana. 2 Muke foˈo logo ˈiri God ke lia suli kaimili faˈasia na ngwae taˈa ki. Osiˈana na ngwae ˈoro ki noaˈa kasi faˈamamana ana Faˈarongoˈa na Aofia. 3 Bore ma na Aofia, nia faˈamamana goˈo ˈana ana alaˈanga nia ki, ma nia ke baˈa faˈangasingasi kamu ma ka lia suli kamu faˈasia sa Saetan. 4 Ma na Aofia kwatea kaimili ka fitoˈo amuˈa neˈe kamu maˈudia roˈongaˈa sulia na tae neˈe kami fata sulia fuamuˈa. 5 Kaimili ka foˈo logo ˈiri na Aofia ka ˈafi kamu fasi ˈiri muke sai leˈa ana na alafeˈanga God, ma muke ngangata ana faˈamamanaˈanga kamu ki, ka diˈia sa Jesus Christ ana kaidaˈi nia liufia ˈafitaˈiˈanga ki.

Nia bolo fuana kuke rao

6 Ngwaefuta kina ˈae, sulia na ngasingasiˈanga neˈe na Aofia kia sa Jesus Christ nia kwatea fuaimili, nia neˈe kami ka fata totongaˈi fuamuˈa ˈuri: Muke tua faˈasia na ngwae faˈamamana neˈe kira noni ˈaila ˈania raoˈa, ma kira ka aburongo ana na ru neˈe kami faˈamanata kamu ˈaniˈi ki. 7 Kaumulu saiana taˈifau naˈa neˈe fuila kamu ka sasi sulia na ru neˈe kaimili sasiˈi ki. Ana kaidaˈi kami tua maˈi faˈi kaumulu, noaˈa kami kasi noni ˈaila ˈania raoˈa. 8 Ma kaimili ˈiri ngali ˈoˈo goˈo ana ta fanga ana ta ngwae, bore ma na ru ki taˈifau goˈo neˈe kami foliˈi. Sulia asoa ma rodo, kami rao ngasingasiˈa ˈiri noaˈa kamu kasi dao toˈona ta ˈafitaˈiˈanga ana liaˈa suli kaimili. 9 Kaimili rao ˈunaˈeri, sui bore ˈana kaimili toˈo ana ngasingasiˈanga fuana ngali ˈoˈo ˈanga ana fanga faˈasi kamu. Kaimili sasi ˈunaˈeri, fasi ˈiri muke sasi sulia na falafala kaimili ana raoˈa. 10 Ma kaidaˈi ba kami tua faˈi kamu, na faˈamanataˈanga kaimili fuamuˈa nia ˈuri ba, “Sa tai bore ˈana amuˈa neˈe ˈaila ˈani raoˈa, noaˈa kamu kasi kwatea ta fanga fuana.”

11 Kami kerekere ˈunaˈeri, sulia kami rongoa ti ngwae amuˈa ˈi neˈana, kira ˈaila ˈani raoˈa. Ma kira ka liu ˈoˈo goˈo ˈada fuana susufolofoloˈa ana raoˈa ti ngwae matamata ki. 12 ˈAni ngasingasiˈanga ana na Aofia sa Jesus Christ, kami fata totongaˈi kwau fuada, ma kami ka falamaada kwau ˈiri kike tua saga ma kira ke sasia naˈa ti raoˈa fasi ˈiri kira ka ngalia naˈa ru ki neˈe kira boˈoboˈo ˈuana. 13 Ma kamuˈa logo ngwaefuta kina, noaˈa kamu kasi noni maruku ˈani sasilana ru leˈa ki.

14 Ma sa tai amuˈa neˈe kasi roˈo goˈo sulia tae ki neˈe kami saea kwau saena kerekereˈa neˈe, muke lia saiana, ma noaˈa kamu kasi sasia ta ru faˈinia, ˈiri nia ke ˈeke. 15 Ma ka ˈunaˈeri bore ˈana, noaˈa kamu kasi fia fasi nia ta malimae amuˈa. Muke alaˈa kwaiˈafi ana, osiˈana nia ta ngwaefuta logo amuˈa.

Na fataˡa ˡisi ki

16 Kami foˡo ˡiri na Aofia ngwae ni kwatelana
aroaroˡanga fuaka, nia ke kwatea aroaroˡanga fua-
muˡa ana kaidaˡi ki taˡifau, ma ke tua faˡi kamu.

17 Ma nauˡa sa Paul niniˡa, nau ku tala keresia naˡa ru
ˡisi neˡe ki. ˡUnaˡeri nau ku faˡasuia naˡa kerekereˡa
nau ki taˡifau. Ma nia ka faˡataˡinia neˡe kerekereˡa
neˡe leka maˡi faˡasi nau.
18 Nau ku foˡo ˡiri na kwaiˡofeˡanga na Aofia kia sa Je-
sus Christ ke tua faˡi kamu taˡifau.

1 Timoti

Sa Timoti ngwae ana fanoa doe ˈi Listra. Teˈa nia kini ˈi Grik. Sa Timoti ngwae kwaima sa Paul nia leka faˈinia ana kula nia liu ani ki fuana faˈarongoˈa ˈania Faˈarongoˈa Leˈa sa Jesus Christ. Sa Paul keresia buka neˈe kaidaˈi nia leka dao ˈi Masedonia, ma sa Timoti ka tua buri ˈi Efesus. Sa Paul saea fuana sa Timoti ka lialia leˈa ana faˈamanataˈanga ˈosoˈoso neˈe leka maˈi saena siosi. Ana kerekereˈa neˈe, sa Paul fata sulia falafala leˈa Kristin ki kaidaˈi kira foˈo saena siosi ki. Nia saea logo ngwaˈi toˈa faˈuta ki neˈe kira bolo faˈinia faˈinaˈonaˈo ˈanga ana siosi.
Sa Timoti naˈa neˈe rao ana faˈamanatalana faˈinaˈonaˈo ki faˈinia ti Kristin matamata laˈu, ma sa Paul ka keresia alaˈanga ˈoro fuana ˈafilana ana raoˈa neˈe.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Faˈamanataˈanga sulia siosi faˈinia ngwae rao nia ki & 1:1—3:16
Faˈamanataˈanga sulia raoˈa sa Timoti & 4:1—6:21

1 Nauˈa sa Paul, na ngwae ni lifurongo sa Jesus Christ. God neˈe faˈamauri kia, ma sa Jesus Christ na ngwae neˈe kulu kwaimasi ana, keroˈa fata totongaˈi fuaku ta ngwae ni lifurongo. 2 Nau ku kerekere kwau fuamu sa Timoti. ˈOko diˈia naˈa na ngela nau, sulia ˈoko faˈamamana ana fatalaku sulia sa Christ. Nau ku foˈo ˈiri God na Maˈa faˈinia sa Jesus Christ na Aofia kia ke kwatea na leˈangaˈa, ma na kwaimanataiˈanga, ma na aroaroˈa fuamu.

Sa Timoti ˈoke fuˈalia na faˈamanata ˈanga rora ki

3-4 Nau ku oga ˈoke tua basi ˈamu ˈi Efesus, diˈia ba nau ku asungaˈi ˈoe ana lekalaku ˈuana ˈi Masedonia. Sulia ti ngwae ˈi Efesus kira faˈamanata ˈani na faˈamanataˈanga ˈosoˈoso ki. Kira faˈamanata ˈani ˈaˈemae ˈosoˈoso ki neˈe kira lalingani ana isuisuˈa sulia koˈo bora kira ki. Ma nau ku oga ˈoke fata luida. Kaidaˈi kira faˈamanata ˈani na ru neˈe ki, na ngwae ki kwaingilongiloi suliˈi, ma noaˈa kira kasi leka sulia na naiˈi ru ˈanga God fuana faˈamaurilana na ngwae ki. Kaidaˈi kulu faˈamamana ana sa Christ, kulu totolia saiˈa ana na naiˈi ru ˈanga God. 5 ˈOke alaˈa totongaˈi fuada noaˈa kira kasi kwaingilongiloi ˈunaˈeri, fasi ˈiri kamuˈa ngwae faˈamamana ki muke alafe fuamuˈa kwailiu. Diˈia kamu alafe ˈunaˈeri, kamu ke baˈa toˈo ana mauriˈa neˈe sikasika, ma na manataˈanga neˈe raola ka madako, ma na faˈamamanaˈanga neˈe ka mamana. 6 Bore ma ti ngwae kira abula matamata naˈa ˈada faˈasia na ru neˈe ki, ma kira ka leka naˈa ˈada sulia na olisuˈusuˈu ˈanga bolebole ki. 7 Kira oga fasi ˈiri kira ka uu diˈia na ngwae faˈamanata ki ana na taki sa Moses ki. Bore ma noaˈa kira kasi sai goˈo ana na taki sa Moses ki, sui bore ˈana kira ka fata ngasingasiˈa sulia.

8 Ma kulu saiana na taki nia ki neˈe ru leˈa, diˈia na ngwae ki kira sasi saga sulia. 9 Ma kulu ka sai logo ana God noaˈa kasi saungaˈinia na taki ki fuana faˈasaga lana ngwae leˈa ki. Nia saungaˈinia lala fuana faˈasagalana na ngwae neˈe fulia ru taˈa ki, ma na ngwae neˈe abu rongo ki, ma na ngwae neˈe noaˈa kira kasi faˈadufa God, ma na ngwae neˈe kira abula taˈa ki, ma na ngwae neˈe ilangaˈinia God ki ma ru abu ki. Ma nia saungaˈinia na taki ki naˈa fuana ngwae neˈe kira saungwae, ma na ngwae neˈe kira saungia na maˈa kira ki ma teˈa kira ki, 10 ma na ngwae kakabara ki ma na ngwae neˈe kira ˈusu ana ngwangwane ki, ma na kini neˈe kira ˈusu ana kini ki, ma na ngwae neˈe kira bilia ngwae ki ma kika ˈoifoli ˈanida diˈia ti ngwae rao ˈoˈo, ma na ngwae ˈosoˈoso ki, ma ngwae neˈe ˈoia fata alangaˈinga kira ki, ma na ngwae neˈe kira sasia ti ru neˈe matamata faˈasia na faˈamanata ˈanga mamana sulia na Faˈarongoˈa Leˈa. 11 God neˈe ˈinotoˈa liu ma ka leˈa liu, nia alua ˈi limaku na Faˈarongoˈa Leˈa neˈeri ˈiri nai faˈarongo ˈani.

Sa Jesus Christ dao fasi ˈiri ke faˈamauria na ngwae taˈa ki

12 Nau ku baˈatafea sa Jesus Christ na Aofia kia, na ngwae neˈe kwatea na ngasingasiˈanga fuaku fuana na sasilana na raoˈa nau. Ma nau ku baˈatafea logo suli nia manata fitoˈo aku ma ka fili nau ˈuana na raoˈa fuana. Nia ka fili nau, 13 sui bore ˈana na kaidaˈi ba ˈi naˈo, nau ku faˈakaisia ma nau ku fata faˈalia. Ma God ka kwaimanatai aku, sulia noaˈa naisi faˈamamana ˈua, ma naisi saiana na ru neˈe nau ku sasia. 14 Ma na Aofia kia faˈaleˈa nau ka doe liu, ma ka kwaiˈafi aku fasi ˈiri nau ku faˈamamana ana niaˈa, ma nau ku alafe logo fuana. Nia saiana sasiˈa ˈunaˈeri fuaka na ngwae neˈe kulu tua ratai faˈinia sa Jesus Christ.

15 Ma na alaˈanga neˈe nia mamana, ma kulu ka faˈamamana ana ba nia ˈuri, “Sa Jesus Christ nia leka maˈi saena magalia fasi ˈiri ka faˈamauria ngwae neˈe abulalada taˈa ki.” Aia, ˈi naˈo nau ku abula taˈa ka liufi kira taˈifau. 16 Sui bore ˈana nau ku abula taˈa ˈunaˈeri, God

kwaimanatai aku, ma noaˡa nia kasi kwaˡi nau. Nia sasi ˡunaˡeri fasi ˡiri ka faˡataˡinia naˡa mabetauˡa sa Jesus Christ fuaku, na ngwae neˡe nau ku taˡa liu. Nia sasi ˡunaˡeri ˡiri ngwae ki ka saiana nia rufuanata ana sa tai neˡe kike baˡa faˡamamana ana niaˡa, ka diˡia logo neˡe nia rufuanata aku. Ma God ka kwatea mauriˡa firi fuada. 17 Ma nau ku oga kuke baˡatafea ma kuke faˡadoea God tutua firi. God naˡa neˡe na ngwae tatalafaˡa tua tua firi, ma noaˡa kasi mae, ma noaˡa kulu kasi lisia, ma taˡifili nia goˡo neˡe God. ˡIu ka ˡunaˡeri.

18 Ma ˡaeˡo, sa Timoti ngela nau, nau ku fata fuamu sulia alaˡanga ba na Anoˡi ru Abu fata ˡani na ngwae gwaungaˡi ki kira fata suliˡo ana kaidaˡi ba sui naˡa maˡi. ˡOke gonia na alaˡanga neˡeri ki, ˡiri ˡoke fuˡa leˡa, ma ˡoko ngangata ˡusia na ngwae faˡamanata ˡosoˡoso ki. 19 Ma ˡoke uu ngasi ˡani na faˡamamanaˡanga ˡoe ana sa Christ, ma ˡoke sasia na ru neˡe ˡoko saiana nia saga ki. Ti ngwae kira danga faˡiburi naˡa ˡani na ru ki neˡe kira saiana nia saga, ma noaˡa kira kasi faˡamamana naˡa ana sa Christ. 20 Ma ti ngwae ada neˡe sa Haemeneas ma sa Aleksanda. Ma nau ku faˡasidaroˡo naˡa fuana sa Saetan ˡiri ka sasia ta ru adaroˡo. Nau ku sasi ˡunaˡeri ˡiri kera ke saiana na ru kera sasia nia rora, ma kera ka mango faˡasia fataˡa rora sulia God.

Na fikuˡa faˡinia na foˡongaˡa ngwae faˡamamana ki

2 Ru neˡe nia talingaˡi, nau ku ˡengo kamu fasi ˡiri muke foˡosia God, ma muke baˡatafe nia, ma muke gani nia ˡuana kwaiˡafiˡanga ana ngwae ki taˡifau. 2 Ma muke foˡo fuana na ngwae tatalafaˡa ki, ma sa tai faˡida neˡe kira toˡo ana na ˡinotoˡanga, fasi ˡiri kulu taˡifau kuke tua ˡani mauriˡa ana aroaroˡanga ma na babatoˡonga. ˡUnaˡeri kulu saiana kuke faˡa ˡinotoˡa God ma sasilana ru ˡoloˡolo ki. 3 Na foˡongaˡa ˡunaˡeri leˡa ma ka faˡasaeleˡa God neˡe faˡamauri kia. 4 Osiˡana God nia oga na ngwae ki taˡifau kira ka saiana na ru mamana sulia sa Christ, ma kira ka toˡo ana mauriˡa firi. 5 Sulia taˡi God goˡo, ma taˡi ngwae goˡo neˡe olifaˡinia na ngwae ki fuana God. Nia neˡe sa Jesus Christ. 6 Sulia sa Jesus kwatea naˡa maurilana talana ˡiri ka lafua na ngwae ki taˡifau faˡasia na kwaˡikwaˡinga. ˡUnaˡeri, ana kaidaˡi ba God nia filia, nia ka faˡataˡinia naˡa na kwaiogaiˡanga nia fuana ngwae ki taˡifau kira ka toˡo ana mauriˡa firi. 7 Nia neˡe, God ka fili nau naˡa fasi ˡiri nauˡa na ngwae ni lifurongo, ma nau ku faˡarongo, ma nau ku faˡamanata ˡani na faˡarongoˡa mamana sulia sa Jesus Christ fuana na ngwae neˡe noaˡa laˡu Jiu ki. Noaˡa nau kusi soke. Ru mamana nau ku saea.

Na faˡamanata ˡanga fuana fiku kwaimaˡanga

8 Nau ku oga na ngwangwane ki ana kula ki taˡifau kira ka foˡo. Ma ana kaidaˡi kira taˡea na limada fuana foˡongaˡa, kira ka tua ˡoloˡolo ˡani mauriˡa sikasika, ma noaˡa kira kasi saetaˡa nama kika olisuˡusuˡu faˡinia ta ngwae.

9 Nau ku oga logo na kini ki kike toro saga nama ˡani toro kira ki. Ma noaˡa kira kasi toro ˡani toro neˡe ngwae ki ke lia funufunu fuada faˡiniˡi. Diˡia kaidaˡi kira firiˡia ifuda, noaˡa laˡu ˡani na ru neˡe folilani doe liu ki neˡe kira ka laungi ˡani, ma noaˡa laˡu ˡani na toro neˡe folilani doe liu ma ka inua ngwae fuana taˡangaˡa. 10 Kike kwate maurilada ke kwanga lala ˡani sasilana ru leˡa ki neˡe bolo fuana kini ki neˡe kira saea kira faˡamamana ana God. 11 Na kini ki kike tua aroaro, ma kike enoeno ana kaidaˡi kira fafarongo fuana faˡamanataˡanga ki. 12 Noaˡa nau kusi alaˡania na kini ki ˡiri neˡe kike faˡamanata ma kira ka gwaungaˡi fafia na ngwae ki. Nia bolo fuana kike tua aroaro goˡo ˡada. 13 Sulia sa Adam neˡe God nia eta saungaˡinia, sui mala ˡi Eve. 14 Ma noaˡa laˡu sa Adam ba sa Saetan sokea, bore ma ˡi Eve lala ˡana ba nia faˡamamana na sokeˡa sa Saetan ki, ma ka ˡoia na taki God ki. 15 Bore ma, osiˡana neˡe kini ki kira faˡafuta ngela, God ke faˡamaurida diˡia kira faˡamamana ana sa Christ, ma kira ka alafe, ma kika tua saga, ma kira ka enoeno.

Na ngwae kwaitalaˡi fuana ngwae faˡamamana ki

3 Na alaˡanga ba ˡuri nia mamana, “Diˡia ta ngwae nia oga ka kwaitalaˡi ana fikutaˡi ngwae faˡamamana, tama ngwae neˡeri nia oga na raoˡa leˡa liu neˡeriˡa.” 2 Ma na ngwae kwaitalaˡi ana fikutaˡi ngwae faˡamamana neˡe ngwae neˡeri abulalana ka saga liu, ma nia ka toˡo ana taˡi ˡafe goˡo ma ka tua mamana faˡinia, ma nia ka lia leˡa sulia niaˡa talana ma ka daufafia mauriˡa nia, ma ka manata saga, ma ka sasia ru leˡa ki. Ma nia ka kwaloa ngwae ki ˡi luma nia, ma ka bolo fuana faˡamanata ˡanga ˡani fatalana God. 3 Nia noaˡa kasi kwaˡu doe ana na kafo neˡe ngasingasiˡa fuana burasilana gwauna. Ma nia noaˡa kasi oga fuˡanga, bore ma nia ka tua anoano faˡinia aroaroˡanga fuana ngwae ki. Ma nia noaˡa kasi ˡidufaˡi olisuˡusuˡu faˡinia ngwae ki. Ma nia noaˡa kasi guguta mani. 4 Ma nia saiana ka faˡasaga na ngela nia ki ma na ˡafe nia, ma ka faˡamanata na ngela nia ki fasi ˡiri kira ka roˡosulia, ma kira ka fuˡusi doe ana niaˡa. 5 Si diˡia na ngwae noaˡa kasi saiana na liaˡa sulia na ngela nia ki ma na ˡafe nia, nia ka lia mo faˡuta sulia na ngwae faˡamamana God ki? 6 Na ngwae neˡe faˡamamana ka tau, neˡe totolia nia ka kwaitalaˡi. Na ngwae neˡe fiˡi ruˡu maˡi saena fikutaˡi ngwae faˡamamana, nia kata auraˡe nia diˡia sa Saetan, ma God ke matalangaˡinia logo. 7 Nia logo neˡe ngwae fuana ngwae ˡi maa ana lalusae kira ka fuˡusi doe ana, ma noaˡa kira kasi saea ta ru taˡa sulia. ˡUnaˡeri neˡe sa Saetan noaˡa kasi daua ˡani na itoito nia.

Na ngwae ni kwaiˡafi ana na ngwae faˡamamana ki

8 Na ngwae ni kwaiˡafiˡanga ki saena na fikutaˡi ngwae faˡamamana logo, neˡe abulalana ka leˡa, ma ngwae ki ka fuˡusi doe ana niaˡa. Nia ka fata mamana. Ma noaˡa kasi kwaˡu doe ˡani kwaˡunga lilinga ki, ma noaˡa kasi guguta mani. 9 Nia noaˡa kasi manata ru-

arua, bore ma nia ke faˈamamana ngasingasiˈa ana faˈarongoˈa God neˈe nia faˈataˈinia fuaka. 10 Ma na ngwae neˈe faˈamamana ki, kira ka ilitoˈona basi ˈi naˈo, ˈiri kira saiana neˈe nia saga naˈa, sui mala nia ka fiˈi rao.

11 Ma na ˈafe nia logo, na abulalana ka leˈa, ma ngwae ki ka fuˈusi doe ana. Nia noaˈa kasi alaˈa buri ana ngwae ki. Ma nia ka lia leˈa sulia talana ma ka daufafia mauriˈa nia, ma nia ka ˈoloˈolo ana na ru ki taˈifau.

12 Ma na ngwae kwaiˈafi ana ngwae faˈamamana ki, nia ka toˈo nama ana taˈi ˈafe goˈo, ma ka tua mamana faˈinia. Ma nia saiana ka faˈasaga na ˈafe nia ma na ngela nia ki. 13 Ma sa tai neˈe nia rao leˈa saena lalusae, ke baˈa leˈa fuada, ma ka bolo fuana nia ka fata noniraˈa sulia na faˈamamanaˈanga nia ana sa Jesus Christ.

Na liaˈi ngwae sa Paul fuana keresilana na kerekereˈa neˈe

14 Ana na kaidaˈi niniˈa nau ku kere naˈa kwau fuamu, nau ku manata nama fasi nau ku leka ma nau ku lisiˈo ˈaliˈali. 15 Ma diˈia nau ku taˈi dole, na kerekereˈa neˈe ke baˈa faˈataˈinia fuamu na abulaˈanga faˈuta neˈe kuke baˈa tua ˈani saena fikuˈa faˈinia ngela God ki. Kuluˈa na fikutaˈi ngwae God mauri. Ma fikutaˈi ngwae faˈamamana neˈe faˈangasingasia na faˈamanataˈanga mamana God, diˈia na diro ˈai ki neˈe faˈangasingasia ta luma.

16 Nia mamana liu neˈe na faˈarongoˈa God neˈe nia faˈataˈinia fuaka nia mamana taˈifau. Na faˈarongoˈa ba ˈuri,

“Sa Christ alu nia ka ngwaeˈa.
Ma na AnoˈI ru Abu ka faˈataˈinia naˈa na sagalana.
Ma na ˈainsel ki kira ka lisia naˈa.
Kulu ka faˈarongo naˈa ˈani niaˈa fuana kwaluˈani ngwae.
Ma na ngwae saena fanoa ˈoro ki kira ka faˈamamana naˈa ana niaˈa.
Ma God ka ngali nia naˈa ˈuana ˈi langi.”

Na ngwae faˈamanata ˈosoˈoso ki

4 Na AnoˈI ru Abu fata madako ˈani fasi ti ngwae kira karasu naˈa faˈasia na faˈamamanaˈanga kira, ana kaidaˈi ˈi naˈo ana sa Jesus ka fiˈi dao maˈi. Kira ka roˈosulia na ano ˈi ru ˈosoˈoso ki, ma na faˈamanataˈanga ana na ano ˈi ru taˈa ki. 2 Na faˈamanataˈanga neˈeri ki ˈita maˈi faˈasia na ngwae ˈosoˈoso ki neˈe noaˈa kira kasi kwaimanatai sulia na abula taˈangaˈa kira ki. DiˈIa ngwae matamata ki abula taˈa, kira ka kwaimanatai. Bore ma na ngwae ˈosoˈoso neˈeri, noaˈa kira kasi kwaimanatai sulia neˈe manatalada taˈa taˈifau naˈa. 3 Na ngwae ˈosoˈoso neˈeri ki, kira faˈamanata fasi na araˈinga ma na ˈafeˈa nia rora. Kira faˈamanata logo ˈani na ˈanilana ti fanga nia rora. Bore ma God saungaˈinia na fanga neˈeri ki fuana ngwae faˈamamana ki fuana ˈanilani, ˈi burina neˈe kira kwatea na foˈongaˈa ni baˈatafeˈa fuana God. Ma God saungaˈinia na fanga neˈeri ki fuana ngwae neˈe kira sai naˈa ana faˈamanataˈanga mamana. 4 Sulia fanga ki taˈifau neˈe God saungaˈiniˈi, noaˈa ta ru kasi taˈa, niˈi leˈa taˈifau goˈo. Si diˈia kulu ka foˈo ˈani baˈatafeˈanga fuana ˈanilana, noaˈa kulu kasi ˈaila naˈa ˈania ta fanga. 5 Fanga nia leˈa fuana ˈanilana, osiˈana God saea nia leˈa, ma na foˈongaˈa kulu fuana na fanga kwate ma nia ka leˈa.

Na ngwae ni rao leˈa sa Jesus Christ

6 Timoti ˈae, diˈia ˈoko kwatea na faˈamanataˈanga neˈe ki fuana ngwae faˈamamana ki, ma diˈia ˈoko mauri ˈani na FaˈarongoˈA LeˈA, ma ˈoko tua ni roˈo sulia na faˈamanataˈanga mamana, tama ˈoe na ngwae rao leˈa sa Jesus Christ. 7 Aia, noaˈa ˈoe kosi fafarongo sulia na ˈaˈemae ˈaurafu ki. ˈOko suˈute lala ˈuana sasilana na kwaiogaiˈanga God. 8-9 ˈOko saiana ngwae ki fata ˈuri, “Nia leˈa fuana na ngwae ka faˈangasingasia nama nonina, osiˈana nia ka ˈafia na mauriˈa fuana na kaidaˈi neˈe.” Bore ma nia leˈa ka tasa diˈia na ngwae ke suˈute fuana sasilana na kwaiogaiˈanga God, sulia nia ka ˈafia na mauriˈa fuana na kaidaˈi neˈe, ma ta kaidaˈi neˈe ke baˈa dao logo maˈi. Ma alaˈanga neˈeri nia ka mamana, ma kulu ka faˈamamana ana. 10 Kuke suˈute nama ˈunaˈeri, osiˈana kulu fitoˈo ana God neˈe mauri. Sulia nia saiana ke faˈamauria ngwae ki taˈifau, ma ka tasa fuana sa tai neˈe kira faˈamamana ana.

11 ˈOke faˈamanata na ngwae ki ˈani ru neˈeri ki, ma ˈoko fata totongaˈi ˈani fuana ngwae ki ke roˈosuliˈi. 12 Ma noaˈa ˈoe kosi alaˈania na ngwae ki kira ka saea ˈoe kosi totolia kwaitalaˈi ˈanga osiˈana ˈaeˈo na ngwae ˈalako. ˈOke tua ˈani tuaˈa leˈa fuana na ngwae neˈe kira faˈamamana ki kike lia suliˈo, ˈania na fatalamu, ma na abulalamu, ma na alafelamu, ma na faˈamamanalamu, ma na tua madakolamu. Si diˈia kira lisia na tua lamu nia leˈa, kike sasi logo sulia. 13 Ana kaidaˈi ˈoke maˈakwalia daolaku maˈi, ˈoke toˈomani na Kerekereˈa Abu ki fuana ngwae ki, ma ˈoke faˈatalo ˈani FaˈarongoˈA LeˈA, ma ˈoke faˈamanata ngwae ki. 14 Ma noaˈa ˈoe kosi danga ˈani na kwateˈa ˈoe neˈe AnoˈI ru Abu kwatea fuamu, ana kaidaˈi neˈe profet ki kira fata ˈani ma na faˈinaˈonaˈo ki kika alua naˈa limada ˈi fafomu. 15 ˈOke sasia ru neˈeri ki sulia asoa ki fasi ˈiri neˈe ngwae ki taˈifau kira ka lisia na leˈalana raoˈa ˈoe neˈe doe naˈa. 16 ˈOke lia leˈa sulia na abulaˈanga ˈoe talamu, ma na ru neˈe ˈoko faˈamanata ˈaniˈi ki. Ma ˈoko inaˈu ana na raoˈa neˈeri ki, sulia diˈia ˈoko sasi ˈunaˈeri, God ke faˈamauri ˈoe faˈinia sa tai neˈe kira rongoa fatalamu.

Na raoˈa fuana ˈafilana na ngwae faˈamamana ki

5 Noaˈa ˈoe kosi balufia ta ngwae ngwaro, bore ma nia totolia ˈoke alaˈa gwafea diˈia ta maˈa amu. Ma kaidaˈi ˈoko sasia ta ru fuana ngwae ˈalako ki, nia diˈia neˈe ˈoko sasia fuana sa toˈolamu. 2 Ma kaidaˈi ˈoko sasia ta ru fuana ˈafe ki, nia diˈia neˈe ˈoko sasia fuana teˈa ˈoe ki. Ma kaidaˈi ˈoko sasia ta ru fuana kini sariˈi ki, nia diˈia neˈe ˈoko sasia fuana ngwaingwaena ˈoe ki ˈi saena manataˈanga neˈe leˈa taˈifau.

3 Fuila na ngwae faʼamamana ki kike lia sulia na
gwaʼi ʼuru ki neʼe kira tua taʼifilida. 4 Bore ma diʼia
gwaʼi ʼuru neʼe toʼo ana na ngela ki nama na koʼo ki,
kira ka rao fuana God ʼani liaʼa nama sulia. Ma kira ke
lia nama sulia teʼa kira, osiʼana teʼa kira eta lia sulida.
Ru neʼeri, God saeleʼa liu faʼinia. 5 Muke ʼafia na gwaʼi
ʼuru neʼe tua taʼifilia ma ka noaʼa ta ngwae fuana tag-
iʼa sulia. Nia fitoʼo ana God, ma nia ka inaʼu ana foʼon-
gaʼa ma ganiʼa ʼuana kwaiʼafiʼanga sulia rodo ma na
asoa. 6 Bore ma na gwaʼi ʼuru neʼe ke sasi ʼuana na
kwaiogai ʼanga ana noni, noaʼa kamu kasi ʼafia. Sui
bore ʼana nia ka mauri ʼua, na mauriʼa nia faʼinia sa
Christ mae ka sui naʼa. 7 ʼOke kwatea na faʼa-
manataʼanga neʼe ki fuana na ngwae faʼamamana ki,
ʼiri ta ngwae noaʼa kasi dao toʼona ta roraʼa ada. 8 Ma
diʼia ta ngwae noaʼa kasi lia sulia na ngwaefuta nia ki,
ma na ngwae ana kwalafa nia, tama ngwae neʼeri faʼa-
sia naʼa na faʼamanataʼanga sa Christ, ma nia ka taʼa
ka liufia na ngwae neʼe noaʼa kira kasi faʼamamana ki.
9 Ma na gwaʼi ʼuru neʼe noaʼa kasi dao ʼua ana ono
akwala faʼi ngali ki, noaʼa ʼoe kosi toʼomaʼi fiku ana
faʼinia na gwaʼi ʼuru ki. ʼOke toʼoa ta gwaʼi ʼuru neʼe
nia ngwaro, ma nia tuatua mamana fuana araʼi nia.
10 Ma kira ka saiana neʼe nia sasia raoʼa leʼa ʼuri ki: Nia
lia leʼa sulia na ngela nia ki, ma ka kwaloa na ngwae
dao ki ʼi luma nia, ma ka enoeno, ma ka ʼafia naʼa ng-
wae faʼamamana ki faʼinia sa tai faʼida neʼe kira toʼo
ana na ʼafitaʼiʼanga, ma ka danga taʼifau naʼa ʼani niaʼa
fuana sasilana na raoʼa leʼa ki.
11 Ma na gwaʼi ʼuru neʼe noaʼa kasi ngwaro goʼo ki,
noaʼa ʼoe kosi toʼomaʼi fikuda faʼinia na gwaʼi ʼuru ki.
Ma si diʼia na kwaiogaiʼanga ana noni kwatea ma kira
ka abula matamata faʼasia raoʼa fuana sa Jesus, kira
oga kike ʼafe laʼu. 12 Ma diʼia ʼunaʼeri, kira fulia roraʼa
sulia kira ʼoia naʼa fata alangaʼinga neʼe kira eta sasia
naʼa fuana sa Jesus Christ. 13 Diʼia kira noaʼa kasi ʼafe
laʼu, tama kira saiana faʼalilana na kaidaʼi kira ki fuana
liu kwailiuʼanga ana luma ki. Ma na ru neʼe taʼa ka tasa
neʼe kira tua ni alaʼa goʼo ʼada ana ti ngwae, ma kira
ka fata sulia na ru neʼe noaʼa kasi bolo fuana alaʼanga
suliʼi ki. 14 Nia neʼe nau ku fia nia leʼa fuana gwaʼi ʼuru
fiʼi doe ki kira ka ʼafe laʼu, ma kira ka faʼafuta ngela,
ma kira ka lia sulida faʼinia na luma kira ki, fasi ʼiri neʼe
malimae kulu ki noaʼa kira kasi toʼo ana ta ru fuana fa-
ta taʼangaʼa ʼani suli kulu. 15 Sulia ti gwaʼi ʼuru kira abu-
la matamata naʼa, ma kira ka leka naʼa ʼada sulia sa
Saetan. 16 Si diʼia ta kini neʼe faʼamamana ana sa Jesus
Christ, ma ta gwaʼi ʼuru ka tua ʼi saena na tuaʼa nia, nia
ke lia suli nia, osiʼana noaʼa nia kasi leʼa fuana ʼaber-
aʼanga ʼani laʼu na ngwae neʼe kira faʼamamana ki. ʼUn-
aʼeri ngwae faʼamamana ki kira saiana kika lia naʼa
ʼada sulia na gwaʼi ʼuru neʼe kira tua taʼifilida ki.

Na faʼamanataʼanga fuana ngwae faʼinaʼonaʼo ki

17 Ma na ngwae faʼinaʼonaʼo neʼe kira rao leʼa fuana
na fiku taʼi ngwae faʼamamana, nia totolia muke fuʼusi
doe ada ma muke foli leʼa ada. Tasa liu fuana sa tai
neʼe rao ngasingasiʼa ʼani faʼataloʼa ʼani Faʼarongoʼa
Leʼa faʼinia faʼamanataʼanga. 18 Sulia na Kerekereʼa
Abu ba fata ʼuri, “Noaʼa ʼoe kosi firi fafia na kwakwana
na buluka ni rao, ana kaidaʼi nia uria maga ru ki.” Ma
ta alaʼanga ka ʼuri logo, “Na ngwae ni rao saiana
ngalilana naʼa folifoliʼa nia.”
19 Aia, ma noaʼa ʼoe kosi fafarongo ʼuana alaʼanga ta
ngwae goʼo ʼana neʼe ke fai fafia ta ngwae faʼinaʼon-
aʼo, leleka ta ro ngwae nama ta uulu ngwae neʼe leka
maʼi, kira ka fata faʼamamana sulia ru neʼe. 20 Aia, ʼoke
balufia na ngwae neʼe kira abulalada taʼa ki. ʼOke sasi
ʼunaʼeri ʼi naʼona na ngwae ki taʼifau, ʼiri na ngwae
neʼe kira tua ʼi neʼeri ki kike rongo, ma kike maʼu.
21 Nau ku alaʼa totongaʼi fuamu ʼi maana God, ma sa
Jesus Christ, ma na ʼainsel abu ki, ʼiri ʼoke roʼosulia na
faʼamanataʼanga neʼe ki, ma noaʼa ʼoe kosi efoa, ma
noaʼa ʼoe kosi ʼinifilifili ana ta ngwae sulia na tae neʼe
ʼoko lisia ʼi maa.
22 Ma noaʼa ʼoe kosi ʼaliʼaliʼa ana alu limaʼanga fafona
ta ngwae fuana raoʼa fuana na Aofia. Ma noaʼa ʼoe
kosi ʼado faʼinia ta ngwae ana kaidaʼi kira fulia ta ru ro-
ra. ʼOke tua sikasika faʼasia taʼangaʼa ki!
23 ʼOke kwaʼufia ta kala waen faʼinia na kafo ʼiri ka
ʼafia na siramu ka leʼa, sulia ʼaeʼo na ngwae neʼe ʼoko
mataʼi firi goʼo ʼamu.
24 Na abula taʼangaʼa ti ngwae ki talangwaraʼu liu
naʼa fuana lisilana, ma ngwae ki taʼifau ka saiana neʼe
God ke baʼa matalangaʼi kira. Bore ma na abula taʼan-
gaʼa ti ngwae ki, kira noaʼa kasi lisia ana kaidaʼi naʼa
ʼana. 25 Ka ʼunaʼeri logo, ti ngwae sasilana ru leʼa kira ki
teo tafangaʼi liu fuana lisilana. Ma na raoʼa leʼa ti ng-
wae ki neʼe noaʼa kasi faʼataʼi niniʼari, bore ma ana ta
kaidaʼi kike baʼa lisia.

6 Na ngwae faʼamamana neʼe kira rao ʼoʼo, kira
manata doe ana ngwae ʼaʼana kira ki, fasi ʼiri ta
ngwae noaʼa kasi fata taʼa ana satana God ma na faʼa-
manataʼanga kulu. 2 Ma na ngwae rao ʼoʼo neʼe na ng-
wae ʼaʼana kira ki faʼamamana ana sa Jesus Christ,
noaʼa kira kasi manata ʼuri, “Na ngwae ʼaʼana nau nia
faʼamamana logo. ʼUri noaʼa naisi fuʼusi doe goʼo ana
nama ku rao ngangata fuana.” Na manata ʼanga ʼun-
aʼeri nia noaʼa kasi leʼa! Kira rao leʼa ka tasa mo fua-
da, sulia kira toʼo goʼo ana taʼi faʼamamanaʼanga ma
kika alafe fuana God.

Na faʼamanataʼanga ʼosoʼoso ma na toʼoruʼa mamana

Nia neʼe, ʼoko faʼamanata ma ʼoko fata sulia na ru
neʼe ki. 3 Ti ngwae noaʼa kasi faʼamanata ʼani ru neʼe
ki. Ma noaʼa kira kasi alafafia na alaʼanga mamana na
Aofia kia sa Jesus Christ, ma na faʼamanataʼanga kia
sulia tuaʼa saga. 4 Ngwae neʼeri ki kira lafuda, ma
noaʼa kira kasi sai goʼo ana ta ru. Ma na kwaiogaiʼanga
kira ka taʼa fuana na olisuʼusuʼunga sulia na fadalana
maʼe fataʼa ki. Ma na manataʼanga ʼunaʼeri ki, nia kwa-
tea ma kira ka kwaimamagolai, ma kika olisuʼusuʼu
kwailiu, ma kika fata maʼudi, ma kika manata taʼa sulia
na ngwae ki. 5 Ma kira ka olisuʼusuʼu sulia asoa ki. Ma
na manatada noaʼa kasi rao. Ma noaʼa kira kasi sai

naˡa ana ru mamana ki. Kira fia neˡe diˡia kira donga God, kike toda mani.
6 Aia, ma lekaˡa sulia God faˡatoˡorua na ngwae, osiˡana na kwaiogaiˡanga nia ki neˡe aliˡafu ana na tae ki neˡe nia toˡo naˡa ana. 7 Aia, tae neˡe kulu ngalia maˡi saena magalia neˡe? Noaˡa goˡo! Ma na tae neˡe kuke baˡa ngalia faˡasia na magalia neˡe? Noaˡa goˡo! 8 Nia neˡe, diˡia kulu toˡo naˡa ana fanga ma na toro, tama ru neˡeri ki leˡa naˡa fuaka. 9 Ti ngwae kira oga liua toˡoruˡanga. Ma ka talangwaraˡu fuada neˡe kike sasia ru rora ki fuana todalana mani. ˡUnaˡeri, kira ka dao toˡona neˡe kira ˡasida saena itoito diˡia ru ˡaeˡaela ki. Kira oga sasilana ru ˡoro rora ma ka bolebeleˡa ki neˡe taˡa fuada. Ma kira ka dao naˡa toˡona nonifiiˡanga doe liu. 10 Kaidaˡi ngwae liana teo ana mani, kira ke sasia kwalu kaela ru taˡa ki fuana ngalilana mani. Ti ngwae kira sasi ˡuana na mani, ma kira ka leka tau naˡa faˡasia na faˡamamanaˡanga ana God, ma na liadilaˡa ˡoro ki ka faˡalia naˡa maurilada.

Na faˡamanataˡanga sa Paul fuana sa Timoti

11 Timoti ˡae, ˡoe na ngwae God, ˡoke tua faˡasia na ru neˡeri ki. Ma ˡoke sasi ngangata ˡuana na ˡoloˡoloˡa, ma na tuaˡa abu, ma na faˡamamanaˡanga, ma na alafeˡanga, ma na ngangataˡanga saena kaidaˡi ana ˡafitaˡiˡanga ki, ma na tuaˡa enoeno. 12 ˡOko rao leˡa fuana na faˡamamanaˡanga. Ana kaidaˡi ba ˡoko fata ngasingasiˡa sulia na faˡamamanaˡanga ˡoe fuana ngwae ˡoro ki, ˡoko ngalia na mauriˡa firi neˡe God fili ˡoe ˡuana. 13 Nau ku baˡe ˡoe ˡi naˡona God neˡe kwatea naˡa mauriˡa fuana ru ki taˡifau, ma ˡi naˡona sa Jesus Christ na ngwae ba fata ngasingasiˡa fuana sa Pontias Paelat, 14 fasi ˡiri ˡoko roˡosulia naˡa ru neˡeri ki, ma ˡoko sasi sulia ˡiri ˡoko madakola ana ru ki, ma noaˡa ˡoe kosi rora, leleka ka dao ana faˡi asoa neˡe Aofia kia sa Jesus Christ ke oli maˡi ana. 15 Nia ke baˡa dao tafa ana kaidaˡi saga neˡe God nia filia. God neˡe ngwae ki auraˡea, ma nia talana ka gwaungaˡi ka tasa fafia na ru ki taˡifau, ma na tatalafaˡa neˡe ka gwaungaˡi fafia na ngwae tatalafaˡa ki, ma ka Aofiaˡa fafia na aofia ki.
16 Ma taˡifili nia goˡo neˡe nia mauri firi ma noaˡa kasi maˡe. Nia tua ˡi saena na madakoˡanga neˡe noaˡa ta ngwae kasi bolo naˡa faˡinia daoˡa karangia. Ma noaˡa ta ngwae kasi lisi nia ˡua, ma noaˡa ta ngwae kasi bolo naˡa fuana lisilana laˡu. Alu ngwae ki kike faˡa aofia. Alu nia ka gwaungaˡi ˡani ngasingasiˡanga neˡe tuatua firi! ˡIu ke ˡunaˡeri.
17 ˡOko saea fuana ngwae neˡe kira toˡo ana toˡoruˡa ˡi saena na magalia neˡe, noaˡa kira kasi manata lafuda. Kike alua fitoˡonga kira ana God, ma noaˡa laˡu na toˡoruˡa kira ki neˡe ke sui ˡaliˡali goˡo. Sulia God kwatea ru ki taˡifau fuaka fuana na saeleˡanga sulia.
18 ˡOke saea fuada kike sasi leˡa ˡiri kike toˡoru ana raoˡa leˡa ki, ma kira ka maˡudi fuana kwate ruˡa fuana ˡafilana ngwae ki. 19 Diˡia kira sasi ˡunaˡeri, kira gonia na toˡoruˡa neˡe ˡafi kira ana kaidaˡi neˡe nia ˡua maˡi. Ma kike toˡo ana mauriˡa neˡe mamana.
20 Timoti ˡae, ˡoke lia leˡa sulia na tae neˡe God kwatea ˡoko lia sulia. Ma noaˡa ˡoe kosi rongo sulia alaˡanga taˡa ki ma na olisuˡusuˡu ˡanga bolebeleˡa ki neˡe ti ngwae kira alaˡa rora ˡani ma kira ka saea ˡani “na sae sae ruˡa.” 21 Osiˡana ti ngwae fitoˡo ana alaˡanga bolebeleˡa neˡeri, ma kira ka leka rora faˡasia na faˡamamanaˡanga ana sa Jesus Christ.

Nau ku foˡo ˡiri na leˡangaˡa God ke tua faˡi kamu taˡifau.

2 Timoti

Sa Paul tua ˈi saena lokafo ˈi Rom kaidaˈi nia keresia buka neˈe. Alaˈanga ˈoro saena kerekereˈa neˈe sa Paul saea fuana sa Timoti fuana ˈafilana ˈania uu ngasiˈa fuana faˈarongo ˈanga ˈania FaˈarongoˈaLeˈa. Sa Paul oga sa Timoti ke faˈatalo ana FaˈarongoˈaLeˈa mamana neˈe, ma faˈamanataˈanga mamana ana Fau alangaˈinga Faolu. Nia saea sa Timoti fuana sasilana raoˈa nia, sui bore ˈana ti ngwae kira oga fonelana. Sa Paul oga sa Timoti ka manata oli ˈuana ru saena maurilana sa Paul ki, fasi ˈiri nia ke donga ru leˈa ana tuaˈa sa Paul, faˈinia faˈamanataˈanga leˈa sa Paul.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:
Alaˈanga leˈa ki fuana sa Timoti & 1:1-18
Na ˈafitaˈiˈanga neˈe sa Timoti naˈofia & 2:1-13
Na ngwae rao neˈe God alafafia & 2:14-26
Faˈi asoa ki ˈi naˈona neˈe sa Jesus ke oli maˈi & 3:1-9
Faˈamanataˈanga ˈisi sa Paul ki fuana sa Timoti & 3:10—4:22

1 Nauˈa sa Paul, na ngwae ni lifurongo sa Jesus Christ, osiˈana God nia saeleˈa fuana fili laku ˈiri nauˈa ta ngwae lifurongo. God kwate nau fasi ˈiri nau ku faˈarongo ˈani mauriˈa firi neˈe nia eta fata ˈani fuaka, na ngwae neˈe kulu faˈamamana ana sa Jesus Christ ki. 2 Nau ku kerekere kwau fuamu kwala Timoti neˈe ˈoko diˈia na ngela liaku teoliu ana.

Nau ku foˈo fasi ˈiri God na Maˈa ma sa Jesus Christ na Aofia kia, kera ke kwatea na leˈangaˈa, ma na kwaimanataiˈanga, ma na aroaroˈa fuamu.

Na baˈatafeˈanga ma na kwairaduˈanga

3 Nau ku baˈatafea God neˈe nau ku rao fuana ˈani na liaˈi ngwae raola, diˈia na koˈo nau ki ba kira rao fuana. Ma nau ku baˈatafe nia ana asoa ma na rodo, ana kaidaˈi nau ku foˈo ana, ma nau ku gania God fuana kwaiˈafiˈanga amu. 4 Nau ku oga liu fasi ˈiri nau kui lisiˈo laˈu, osiˈana nau ku manata toˈona na angiˈa ba ˈoe, ana kaidaˈi ba koro leka toˈotoˈo naˈa ana. Ma nai baˈa saesaeleˈa liu ana kaidaˈi koro ke oli laˈu maˈi. 5 Ma nau ku manata toˈona na faˈamamanaˈanga leˈa neˈe ˈoko tua ˈani, diˈia logo na faˈamamanaˈanga ba koˈo ˈoe ˈi Lois ma teˈa ˈoe ˈi Iunis kera tua ˈani. Ma nau ku saiana nia neˈe ˈoko tua logo ˈani. 6 Nia neˈe, nau ku faˈamanata oli laˈu amu fasi ˈiri ˈoko faˈangasingasia na kwateˈa neˈe God kwatea naˈa fuamu, ana kaidaˈi ba nau ku alua na limaku fafiˈo. 7 Sulia God noaˈa kasi kwatea na AnoˈiruAbu fuaka fuana kulu ka maˈu. Bore ma nia kwatea naˈa AnoˈiruAbu fuana faˈangasingasi laka, ma fuana kulu ka alafe fuaka kwailiu, ma fuana kulu ka dau fafia mauriˈa kulu ki. 8 Nia neˈe, noaˈa ˈoe kosi ˈeke ˈania fata faˈamamanalana na Aofia kia, ma noaˈa ˈoe kosi ˈeke logo ˈani nau, na ngwae neˈe nau ku tua saena luma ni lokafo sulia na raoˈa nau fuana sa Jesus Christ. ˈOke rao faˈi nau fuana fata taloˈa ˈania na FaˈarongoˈaLeˈa, sui bore ˈana kira ka faˈanonifii ˈoe, sulia God ke baˈa kwatea na ngasingasiˈanga fuamu fuana sasilana.

9 God nia faˈamauri kia ma ka fili kia naˈa ˈiri kiaˈa na ngwae nia ki naˈa, noaˈa laˈu sulia na raoˈa kia ki. Nia faˈamauri kia ma ka fili kia naˈa, sulia na manatalana talana, ma na alafeˈanga nia talana fuaka. ˈI naˈona mala maˈi na kaidaˈi nia noaˈa kasi saungaˈinia ˈua ta ru, nia ka naia naˈa fuana ke kwatea sa Jesus ˈiri ke faˈataˈinia na leˈangaˈa nia fuaka. 10 Ma ana kaidaˈi neˈe, God ka faˈataˈinia naˈa na manataˈanga ma na alafeˈanga neˈeri fuaka ˈani na daolana maˈi na ngwae Faˈamauri kia sa Jesus Christ. Sa Jesus ka lafua naˈa na ngasingasilana maeˈa. Ma nia ka faˈataˈinia na mauriˈa firi ˈani na FaˈarongoˈaLeˈa.

11 Ma God ka fili nau fasi ˈiri nauˈa ta ngwae ni lifurongo, ma na ngwae faˈamanata fuana na faˈataloˈa ˈani na FaˈarongoˈaLeˈa. 12 Nia neˈe, nau ku nonifii saena na luma ni lokafo ˈuana na ru neˈeri ki. Bore ma noaˈa nau kusi ˈeke ˈania tuaˈa saena luma ni lokafo osiˈana faˈataloˈa nau sulia sa Jesus, duˈungana na fitoˈonga nau ana niaˈa. Ma nau ku saiana mamana sa Jesus bolo fuana na foloˈa ˈusia na faˈamanataˈanga mamana neˈe nia aluˈi ˈi limaku, leleka ka dao ana faˈi asoa neˈe nia ka oli laˈu maˈi. 13 Nau ku oga ˈoke faˈamanata nama na ngwae ki ˈani na faˈamanataˈanga mamana neˈe nau ku kwatea fuamu. Ma ˈoke faˈamamana logo ana God, ma ˈoke alafe fuana ngwae ki. ˈOke sasi nama na ru neˈeri ki, osiˈana God fiku kulu naˈa faˈinia sa Jesus Christ. 14 Ma ˈani na ngasingasilana na AnoˈiruAbu neˈe nia tua aka, ˈoke lia sulia na faˈamanataˈanga mamana neˈe God alua ˈi limamu.

15 ˈOko sai goˈo ˈamu ana neˈe ngwae ˈoro ki ˈi saena na bali fanoa ˈi Asia, kira abula matamata naˈa faˈasi nau. Sa Figelus faˈinia sa Hermogenes neˈe ro ngwae neˈeri ki. 16 Na Aofia ka manataia sa Onesiforus ma na luˈuluˈua nia, sulia nia ka faˈasaeleˈa nau ana kaidaˈi

ˈoro, ma nia noaˈa kasi ˈeke ˈani nau ˈi saena na luma ni lokafo. 17 Sulia na kaidaˈi nia dao ana ˈi Rom, nia ka lulu ˈuaku ma ka leka dao toˈo aku. 18 Ma ˈoko sai leˈa naˈa ana na kwaiˈafiˈanga ˈoro ba nia sasia fuaku saena fanoa ˈi Efesus. Nau ku foˈo fasi ˈiri na Aofia ke kwaimanatai ana niaˈa ana faˈi asoa neˈe nia ka oli laˈu maˈi.

Na ˈafitaˈiˈanga neˈe sa Timoti naˈofia

2 ˈOko diˈia na ngela nau, alu God ka faˈangasingasi ˈoe. Nia totolia nia ka sasi ˈunaˈeri, sulia na alafeˈanga nia fuamu, na ngwae neˈe ˈoko faˈamamana ana sa Jesus Christ. 2 Ma na ru ki neˈe ˈoko rongoa nau ku faˈamanata ˈani fuana na ngwae ˈoro ki, ˈoke kwatea fuana na ngwae neˈe ˈoko fitoˈo ada ki neˈe kira bolo faˈinia na faˈamanatalana laˈu ti ngwae.
3 Ma ˈoko ˈado ana na nonifiiˈanga sulia na raoˈa ˈoe fuana sa Jesus Christ, diˈia ta ngwae ni fuˈa leˈa nia.
4 Ta ngwae ni fuˈa neˈe oga ke faˈanoni saeleˈa na ngwae ˈinotoˈa nia, nia noaˈa kasi ˈabera talana ˈani na raoˈa matamata ki. 5 Ma na ngwae lalili ˈafitaˈi ka liufia, diˈia nia noaˈa kasi leka sulia na taki fuana laliliˈanga ki.
6 Ma na ngwae neˈe ka rao ngasingasiˈa saena na oˈola, nia totolia ka eta ˈania na ru ki saena oˈola nia.
7 ˈOko manata sulia ru ba nau ku saea, osiˈana na Aofia ke baˈa kwaiˈafi amu ˈiri ˈoke saiana na ru neˈeri ki taˈifau.
8 ˈOko manata toˈona sa Jesus Christ, na ngwae ana kwalafa sa David, ba God taˈea faˈasia na maeˈa, diˈia ba nau ku fata taloˈania saena na FaˈarongoˈaLeˈa.
9 Ma kaidaˈi neˈe, nau ku nonifii ma nau ku tua ˈi saena luma ni lokafo, diˈia na ngwae ba sasia ta ru neˈe rora, duˈungana nau ku faˈatalo ˈani na FaˈarongoˈaLeˈa. Bore ma na fatalana God, ˈafitaˈi kira ka firi fafia saena luma lokafo. 10 Nia neˈe, nau ku maˈudi ˈiri nai nonifii ˈani ru ki taˈifau fuana leˈalana na ngwae neˈe God filida ki, fasi ˈiri kira ke ngalia logo na mauriˈa firi sulia sa Jesus Christ, faˈinia na tuaˈa ana ˈinotoˈanga ˈi langi.
11 Na alaˈanga neˈe nia mamana ba ˈuri,
“Diˈia kulu mae ka sui naˈa faˈinia sa Jesus Christ, kuke baˈa mauri logo faˈinia.
12 Diˈia kulu ka ngangata saena na faˈakaisiˈanga, kuke gwaungaˈi logo faˈinia.
Bore ma diˈia kulu ka tofea neˈe noaˈa kulu ˈiri saiana, nia ke baˈa tofe kulu logo.
13 Diˈia kulu mala dalafa na fatalaka, ma noaˈa kulu kasi sasia na kwaiogaiˈanga nia ki, nia ˈafitaˈi nia ka danga ˈania tae neˈe nia saea ke baˈa sasia fuaka, sulia nia noaˈa kasi mala dalafa na fatalana.”

Na ngwae rao neˈe God alafafia

14 ˈOke faˈamanata oli ana na ngwae ˈi neˈana ki ˈani na ru neˈeri, ma ˈoko fata totongaˈi fuada ˈi maana God, fasi ˈiri noaˈa kira kasi olisuˈusuˈu fafia na alaˈanga ki. Sulia sasiˈa ˈunaˈeri noaˈa kasi kwatea goˈo ta ru leˈa, ma ka faˈalia goˈo ˈana ngwae neˈe kira fafarongo ki. 15 ˈOke rao ngangata ˈiri God ka saeleˈa fafia na raoˈa ˈoe, diˈia ta ngwae rao ba noaˈa kasi ˈeke ˈani raoˈa nia, ma na ngwae neˈe faˈamanata saga ˈani fatalana God neˈe mamana taˈifau. 16 ˈOke tua faˈasia na alaˈanga ˈaurafu ki, sulia na ru neˈeri ke talaˈia na ngwae ki faˈasia God. 17 Na alaˈanga ˈunaˈeri diˈia ta maˈe duˈaduˈa ba duˈafia naˈa nonina ngwae. Ma na ro ngwae neˈe kira fata ˈunaˈeri ki neˈe sa Haemeneas ma sa Filetus. 18 Kera faˈamanata fasi na tataˈelaka faˈasia na maeˈa fuli ka sui naˈa. ˈUnaˈeri kera leka taˈifau naˈa faˈasia na faˈamanataˈanga mamana, ma kera ka faˈalia naˈa na faˈamamanaˈanga ti ngwae ki. 19 Bore ma na ngwae God ki kira uu ngasi, ka diˈia ta fau doe osiˈana nia noaˈa kasi ˈidu, ma kika kerekere ˈuri ˈi fafona fau neˈeri, “Na Aofia nia sai goˈo ˈana ana na ngwae nia ki,” ma, “Sa tai neˈe ka saea nia donga na Aofia, nia ke abula faˈasia abula taˈangaˈa ki.”
20 ˈI saena luma doe, na ru ni fanga ki ˈoro ˈi saena. Ti ru kira saungaˈinia ˈani gol ma na silva, ma ti ru kira ka saungaˈinia ˈani na ˈai ma na buli ano. Ti ru ana ru neˈeri ki tua fuana fangaˈa ana faˈi asoa doe ki, ma ti ru ka tua fuana malana kaidaˈi goˈo ˈana. 21 Ma diˈia ta ngwae ka faˈafaolu nia talana faˈasia na ru taˈa ki, nia diˈia na ru ni fangaˈa ana faˈi asoa ˈinotoˈa ki. Sulia nia abungaˈi nia talana, ma ka sasi akaˈu ana niaˈa ˈuana na sasilana ta raoˈa leˈa fuana na ngwae ˈaˈana nia.
22 ˈOke tua faˈasia na kwaiogai ˈanga taˈa ngwae ˈalako ki. ˈOke sasi ngangata ˈuana tuaˈa ˈoloˈolo, ma faˈamamanalana sa Jesus, ma alafeˈanga fuana ngwae ki, ma tuaˈa aroaro faˈinia ngwae ki. ˈOke tua kwaima, ma ˈoko foˈo faˈinia sa tai faˈida neˈe na liada raola.
23 Ma ˈoko tua faˈasia na olisuˈusuˈu ˈanga bolebole ki, sulia ˈoko saiana na ru neˈeri ki neˈe sasia na fuˈanga ki. 24 Sulia na ngwae rao na Aofia noaˈa kasi tua ˈani kwaifataiˈanga. Nia ke sasi leˈa lala fuana ngwae ki taˈifau, ma ka faˈamanata leˈa faˈinia mabetauˈa. 25 Ma ˈoke enoeno fuana ngwae neˈe kira tataˈe sauli ˈoe, ana kaidaˈi ˈoko faˈataˈinia na roraˈa kira ki. Sali God ke baˈa bulasia na liada fasi ˈiri kike saiana na mamanaˈanga. 26 Ma manataˈanga kira ke oli, ma kira ke tafi faˈasia na itoito sa Saetan neˈe dau dau fafida, ma ka suˈumaˈi kira fuana sasilana na ru neˈe nia ka ogaˈi ki.

Faˈi asoa ˈi naˈona neˈe sa Jesus ke oli maˈi

3 ˈOko manata toˈona ru neˈe: Na kaidaˈi ˈafitaˈi ki ke baˈa dao maˈi ˈi naˈo ana sa Jesus ke dao maˈi.
2 Ma na ngwae ki kira ke baˈa manata goˈo toˈoda talada, ma kike oga mani, ma kira ke faˈadoe kira, ma kira ke fata buri tolingaˈi ana ngwae ki. Ma noaˈa kira kasi roˈosulia fatalana maˈa faˈinia teˈa kira ki, ma noaˈa kira kasi baˈatafea sa tai neˈe sasi leˈa fuada, ma kira ke fata maana na ru God ki. 3 Ma kira ke abula taˈa, ma noaˈa kira kasi kwaimanatai ana ngwae matamata ki, ma kira ke soke fafia na ngwae ki, ma kira ke oga fuˈanga, ma kira ke kwasilaˈa, ma kira ke ˈaila ˈani na ru leˈa ki. 4 Ma kira ke ˈolea na maelana na ngwae ki, ma noaˈa kira kasi manata sulia na fuli ruˈa kira ki, ma kira ke manata lafuda liu, ma kira ke saeleˈa ˈada

faˡinia na kwaiogaiˡanga ana noni ma God ka noaˡa.
5 Kira ke saea kira faˡamamana ana God, bore ma
noaˡa kira kasi alaˡania na ngasingasiˡanga God ke
rokisia na maurilada. ˡOke tua tau faˡasia na ngwae ˡu-
naˡeri ki.
6 Ma ti ngwae ˡunaˡeri neˡe kira ruˡu saena luma ng-
wae ki, ma kira ka faˡamanata, ma kika toˡo ana
ngasingasiˡanga fuana liliulana kini ki faˡasia ma-
manaˡanga. Ma na kini neˡeri ki, na roraˡa kira ki ka
faˡangwataˡutaˡu kira, ma na kwalukaela kwaiogaiˡan-
ga taˡa ki ka gwaungaˡi fafida, 7 ma kira ka oga kike ˡid-
ufaˡi fafarongo goˡo ˡada ˡuana saiˡi ruˡanga, bore ma
ˡafitaˡi kira ka saiana na mamanaˡanga. 8 Na ngwae
faˡamanata taˡa neˡeri ki, kira fuˡalia na faˡamanataˡan-
ga mamana. Na manatalada ka noaˡa kasi rao saga,
ma na faˡamamanaˡanga kira ka noaˡa kasi mamana.
Kira diˡia sa Janes ma sa Jambres † ba kera fuˡalia sa
Moses. 9 Bore ma nia ˡafitaˡi fuana na ngwae ˡunaˡeri ki
kira ka faˡarora ngwae ˡoro ki, sulia neˡe ngwae ki taˡi-
fau kira lisia naˡa na bolebolelada, diˡia ba nia fuli ana
sa Janes ma sa Jambres.

Faˡamanataˡanga ˡisi sa Paul ki fuana sa Timoti

10 Bore ma ˡoko donga naˡa na faˡamanataˡanga nau,
ma na abulalaku, ma na ru neˡe nau ku oga sasilani
ˡani na maurilaku. Ma ˡoko lisia naˡa na faˡama-
manaˡanga nau, ma na mabetauˡa nau, ma na
alafeˡanga nau, ma na ngangataˡanga nau, 11 ma ˡoko
lisia naˡa na nonifiiˡanga nau ki. Ma ˡoko saiana taˡifau
naˡa na ru ˡafitaˡi ki neˡe kira sasia aku ˡi saena na
fanoa ˡi Antiok ma ˡi Ikonium ma ˡi Listra. Bore ma na
Aofia nia ˡafi nau, fasi ˡiri noaˡa naisi mae. 12 Mamana
liu, sa tai neˡe oga ke tua saga saena na tua fikuˡa
faˡinia sa Jesus Christ, kike baˡa faˡakaisida. 13 Na ng-
wae taˡa ki ma na ngwae faˡamanata ˡosoˡoso ki kike
baˡa taˡa ka tasa, ma kike baˡa talaˡi rora ana ti ngwae,
ma kiraˡa talada logo. 14 Bore ma ˡaeˡo niniˡa, ˡoke
ngangata ana dongalana na ru mamana ki neˡe ˡoko
faˡamamana ngasingasiˡa naˡa ani. ˡOko sai goˡo ˡamu
ana ru neˡeri nia mamana, osiˡana ˡoko fitoˡo aimili
neˡe kami faˡamanata ˡoe. 15 Ma ˡoko manata toˡona ˡi-
ta ana kaidaˡi ba ˡoko tiˡitiˡi maˡi ana, ˡoko saiana na
Kerekereˡa Abu ki neˡe bolo faˡinia ke faˡataˡinia fuamu
neˡe God ke faˡamauriˡo kaidaˡi ˡoko faˡamamana ana
sa Jesus. 16 God naˡa neˡe nia kwatea na Kerekereˡa
Abu ki taˡifau. Ma na Kerekereˡa Abu ki ka leˡa fuana
na faˡamanataˡanga, ma na faˡasagalana ru neˡe rora
ki, ma ka faˡataˡinia na tuaˡa ˡoloˡolo, 17 fasi ˡiri na ng-
wae neˡe rao fuana God, ke bolo fuana na sasilana na
raoˡa leˡa ki taˡifau.

4 Nau ku gani ˡoe ˡi maana God ma sa Jesus Christ,
na ngwae neˡe ke baˡa matalangani na ngwae
mauri ki ma na ngwae mae ki, ma ka oli maˡi fasi ˡiri ke
gwaungaˡi diˡia ta tatalafaˡa. Ma nau ku gani ˡoe, 2 ˡiri
ˡoke faˡarongo ˡani Faˡarongoˡa Leˡa. Ma ˡoke sasi
akaˡu fuana sasilana ana kaidaˡi ki taˡifau. Kaidaˡi ˡoko
faˡamanata ˡani mabetauˡanga, ˡoke bulasia liada na
ngwae ki, ma ˡoke balufia na ngwae neˡe abula taˡa ki,
ma ˡoke kwairadui ada. 3 ˡOke sasi nama na ru neˡeri ki
osiˡana na kaidaˡi ke baˡa dao neˡe ngwae ki noaˡa kasi
oga fafarongoˡa fuana na faˡamanataˡanga mamana.
Bore ma kira oga lala lekaˡa sulia na kwaiogaiˡanga ki-
ra ki talada, ma kira ke lulu ˡuana na ngwae faˡamana-
ta ˡoro ki ˡiri kike saea ru neˡe kira oga rongolani ki.
4 Ma kira ke abula matamata ˡada faˡasia na fafaron-
golana na ru mamana ki, ma kira ke fafarongoa ˡada
na ˡae mae ˡaurafu ki. 5 Bore ma ˡaeˡo niniˡa, ˡoke
madafi ˡoe talamu ana kaidaˡi ki taˡifau, ma ˡoke ngan-
gata ana raoˡa ˡoe, bore ˡana ana kaidaˡi nia ˡafitaˡi ki.
Ma ˡoke sasia na raoˡa ˡoe ana na faˡatalongaˡilana na
Faˡarongoˡa Leˡa, ma ˡoke sasia na raoˡa ki taˡifau neˡe
God kwatea fuamu.
6 Aia, ma nauˡa niniˡa, nia dao naˡa ana kaidaˡi fuana
kira ka saungi nau diˡia na kwaisuˡusiˡanga. 7 Nau ku
faˡasuia naˡa na raoˡa ki taˡifau neˡe God kwatea fuaku,
diˡia na ngwae neˡe lalili ma ka faˡasuia naˡa lalilˡiˡanga,
ma nau ku dau naˡa ˡani na faˡamamanaˡanga. 8 Ma na
kwaiaraˡanga nau nia maˡakwali nau naˡa, sulia na tua
ˡoloˡolo nau. Ma na Aofia, na ngwae neˡe matalangaˡi
ˡani na ˡoloˡoloˡa, nia ke baˡa kwatea naˡa kwaiaraˡan-
ga neˡeri fuaku, ana faˡi asoa nia ke baˡa oli maˡi ana.
Ma noaˡa laˡu nauˡa taˡifili nau, bore ma na ngwae ki
taˡifau logo neˡe kira alafe fuana sa Jesus Christ ma ki-
ra ka kwaimasi ana na sakatafalana maˡi.

Na faˡarongoˡanga sa Paul

9 ˡOko sasi ngangata ˡiri ˡoke dao ˡaliˡali siaku. 10 Sulia
sa Demas faˡasi nau, ma ka leka naˡa ˡana ˡuana ˡi
Tesalonika. Nia leka osiˡana nia kwaima ana dongalana
na magalia neˡe. Ma sa Kresens ka leka naˡa ˡana ˡua-
na abaˡi kula ˡi Galesia, ma sa Titus ka leka naˡa ˡana
ˡuana abaˡi kula ˡi Dalmatia. 11 Taˡifilia sa Luke goˡo
neˡe nia tua faˡi nau. ˡOke baˡea maˡi sa Mark faˡi ˡoe,
sulia nia bolo faˡinia na ˡafilaku ana na raoˡa neˡe.
12 Nau ku kwatea naˡa sa Tikikus ˡuana ˡi Efesus. 13 Ma
ana kaidaˡi ˡoke leka maˡi ana, ˡoke ngalia maˡi na toro
keta nau ba nau ku faˡasia maˡi siana sa Karfus ˡi
Troas. Ma ˡoke ngalia logo maˡi na buka ba nau ki, ma
tasa naˡa neˡe na buka leˡa ba nau ki neˡe kira saun-
gaˡinia ˡani na ˡuˡuila sipsip ki.
14 Sa Aleksanda, na ngwae raoˡa nia ana lali salo ki,
kwatea naˡa nonifiiˡa doe liu fuaku. Ma na Aofia ke
baˡa duˡua na ru neˡe nia sasiˡi ki. 15 ˡOke lialia leˡa logo
suli ˡoe, sulia nia fuˡa saulia na faˡarongoˡa kulu.
16 Ma ˡani na etana kaidaˡi kira matalangaˡi nau ana,
noaˡa ta ngwae kasi ˡafi nau goˡo. Na ngwae ki taˡifau
kira danga naˡa ˡani nau. Nau ku foˡo fasi ˡiri God kasi
kwatea na kwaˡikwaˡinga fuada fuana na ru neˡeri.
17 Bore ma na Aofia neˡe ka tua faˡi nau ma ka faˡan-
gasingasi nau ˡiri nai bolo faˡinia na faˡatalongaˡilana
na Faˡarongoˡa Leˡa taˡifau fuana ngwae ˡoro neˡe
noaˡa laˡu Jiu ki, ma kika rongoa. Ma na Aofia nia faˡa-

† *sa Janes ma sa Jambres Satana na ro ngwae ba ˡi Ejipt ki ba kera fuˡalia sa Moses kaidaˡi nia oga ka talaˡia na fuuˡi ngwae ˡi Israel ki faˡasia ˡi Ejipt. Kaidaˡi sa Moses ˡui ˡania faˡi kuba nia, keroˡa bore ˡui logo ˡania faˡi kuba keroˡa ki ka alua na faˡi loi ki.*

mauri nau faˈasia ngwae ki fuana saungilaku. 18 Ma na
Aofia ke baˈa faˈamauri nau faˈasia na ru taˈa ki taˈifau,
ma ka ngali nau ˈuana saena na ˈinotoˈanga nia ˈi lan-
gi. Na ˈinotoˈanga doe neˈe tua tua sulia kudi! ˈIu ke ˈu-
naˈeri.

Na fata leˈaleˈanga ˈisi ki

19 Nau ku kwatea na fata leˈangaˈa nau ki fuana ˈi
Prisila ma na araˈi nia sa Akuila, ma na luˈuluˈua sa
Onesiforus. 20 Sa Erastus nia tua ˈi Korint, ma nau ku
faˈasia maˈi sa Trofimus ˈi Miletus, sulia nia mataˈi.
21 ˈOke suˈusuˈu ngangata ˈiri ˈoke dao ˈi neˈe ˈi naˈo
ana na kaidaˈi ana gwariˈa.

Sa Iubulus, sa Pudens, sa Linus, ma ˈi Kladia, ma na
ngwae faˈamamana ki ana sa Jesus Christ taˈifau neˈe
kira tua logo ˈi neˈe, kira kwatea logo kwau na fata
leˈaleˈanga kira ki fuamu.

22 Nau ku foˈo fasi ˈiri na Aofia ke tua faˈi ˈoe, ma na
faˈaleˈanga God ke tua faˈi kamu taˈifau.

Titus

Sa Titus taˡi ngwae ˡi Grik neˡe nia taˡe maˡi ka sai logo ana sa Jesus Christ. Etaeta nia leleka faˡinia sa Paul ana ti kula fuana faˡarongoˡa ˡania na Faˡarongoˡa Leˡa. Ma ˡi buri ˡana, sa Paul kwatea nia ka leka talana diˡia ta faˡinaˡonaˡo leˡa ana siosi. Kaidaˡi sa Paul nia keresia buka neˡe, sa Titus nia tua ana bubunga ˡi Krit, diˡia ta faˡinaˡonaˡo ana siosi neˡeri ki.
Sa Paul saea fuana sa Titus ke sai leˡa basi ana na falafala ana ngwaˡi toˡa neˡe kira oga faˡinaˡonaˡo ˡanga ana siosi. Nia fata logo sulia falafala leˡa fuana faˡamanatalana ti fikutaˡi ngwae toˡotoˡo saena siosi. Sa Paul oga sa Titus ke filo leˡa ana ngwaˡi toˡa ana siosi noaˡa kira kasi kwaifatai, ma kira ka fuˡa ˡania fataˡa ki. Bore ma kika tua nama ˡania dongalana kwaimaˡanga.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Fata leˡaleˡanga faˡinia foˡongaˡa fuana sa Titus & 1:1-4
Faˡamanataˡanga fuana faˡinaˡonaˡo ana siosi ki & 1:5-16
Faˡamanataˡanga fuana ngwae saena siosi ki & 2:1—3:11
Fataˡa totongaˡi ki ma na fata leˡaleˡanga ˡisi sa Paul ki & 3:12-15

1 Titus ˡae, nauˡa sa Paul na ngwae ni rao God ma na ngwae ni lifurongo sa Jesus Christ. God nia baˡe nau maˡi fasi ˡiri nau ku faˡangasingasia na faˡamamanaˡanga na ngwae neˡe God nia filida naˡa ki, ma fasi ˡiri nau ku faˡamanata kira ˡani na ru mamana neˡe ke ˡafia ngwae ki ˡiri kike tua sulia mauriˡa neˡe God nia oga. 2 Ma na faˡamanataˡanga mamana neˡeri, nia sulia na fitoˡonga kia neˡe kiaˡa ke baˡa toˡo ana mauriˡa firi, neˡe God eta fata ˡani ˡua naˡa maˡi naˡo na kaidaˡi noaˡa nia kasi saungaˡinia ˡua na magalia. Ma God noaˡa kasi soke. 3 Ma ana kaidaˡi neˡe nia naia naˡa fuana, God ka faˡataˡi abitako naˡa ana faˡarongoˡa leˡa neˡe ˡani na raoˡa neˡe nau ku liu naˡa ˡania fuana faˡatalongaˡilana. Ma God, neˡe ka faˡamauri kia, nia iribobo aku fuana sasilana na raoˡa neˡe.

4 Nau ku kerekere kwau fuamu kwala Titus, neˡe ˡoko diˡia naˡa na ngela nau, osiˡana neˡe nau ku faˡamanataˡo ˡania na faˡamamanaˡanga neˡe koro ˡado naˡa ˡani.

Nau ku foˡo ˡiri God na Maˡa ma sa Christ Jesus neˡe faˡamauri kia Christ ke kwaiˡofe amu ma ke kwatea na aroaroˡanga fuamu.

Na faˡinaˡonaˡo fuana na ngwae faˡamamana ki

5 Nau ku faˡasiˡo maˡi ˡi saena na bubunga ˡi Krit, fasi ˡoko filia ngwae kwaitalaˡi ki fuana talaˡilana na ngwae faˡamamana ki saena na fanoa ki taˡifau. Na raoˡa neˡeri koro ˡiri faˡasuia ˡua. Ma ˡoko manata toˡona na ru ba nau ku saea fuamu ba ˡuri: 6 Na ngwae kwaitalaˡi ki ka tua ˡoloˡolo taˡifau, ma ka toˡo goˡo ana taˡi ˡafe, ma ka tua mamana faˡinia. Ma na ngela kira ki kike faˡamamana ana sa Jesus Christ, ma noaˡa kira kasi ˡifingia maurilada fuana taˡangaˡa, kira kasi suˡungengea laˡu fatalana na maˡa kira ki ma na teˡa kira ki. 7 Na ngwae kwaitalaˡi ki ka tua ˡoloˡolo taˡifau nama, osiˡana neˡe kira lia sulia na fiku taˡi ngwae God. Noaˡa kira kasi lafe, ma noaˡa kira kasi saetaˡa ˡaliˡali, ma noaˡa kira kasi ˡidufaˡi kwaˡufia na kwaˡunga ngasingasiˡa neˡe ke burasida, ma noaˡa kira kasi balubaluˡa, ma noaˡa kira kasi guguta mani. 8 Bore ma na ngwae kwaitalaˡi ki ka kwaloa lala na ngwae ki ˡi saena luma kira ki, ma kika oga liua sasilana ru leˡa ki, ma na abulalada ka abitako. Ma kira ka sasia na ru neˡe saga ki, ma kika tua sulia falafala neˡe God nia oga, ma kika totolia neˡe kike tala dau sulia malitana mauriˡa kira talada. 9 Kira ka faˡamamana ngasingasiˡa ana na Faˡarongoˡa Leˡa sulia sa Jesus neˡe kami faˡamanata kira ˡani. Na Faˡarongoˡa Leˡa neˡe nia mamana ma noaˡa kasi rokisi. Na ngwae ˡunaˡeri ki neˡe bolo faˡinia radulana na ngwae ki ˡani na faˡamanataˡanga mamana, ma ka bolo logo faˡinia na faˡataˡilana roraˡa na ngwae neˡe kira uu saulia na faˡamanataˡanga mamana.

Na ngwae faˡamanata ˡosoˡoso ˡi Krit ki

10 Nau ku fata ˡuri osiˡana na ngwae ˡoro ki neˡe noaˡa kasi roˡosulia na faˡamanataˡanga mamana. Kira fata sulia na ru ˡoˡo ki, ma kira ka sokea na ngwae ki. Ma nia mamana ka tasa naˡa sulia ngwae mamana Jiu ki neˡe kira faˡamamana naˡa, ma kira ka dau ngasi ana ti taki ana Jiu ki. 11 ˡOke faˡanotoa na ngwae ˡunaˡeri ki. Kaidaˡi kira faˡamanata ˡani faˡamanataˡanga rora kira ki, kira faˡitaˡinia na tuaˡa ki, ma kwate kira ka abula faˡasia faˡamanataˡanga sulia sa Jesus. Kira sasi ˡunaˡeri fuana na ngalilana goˡo na mani faˡasida. 12 Ma taˡi ngwae ada ˡi Krit neˡe kira saea ˡani na profet kira, ka fata ˡuri, “Kiaˡa ngwae ana ˡi Krit, kulu soke liu ana kaidaˡi ki taˡifau, ma kulu ka taˡa liu diˡia na ru kwasi ki, ma kulu ka ˡaila busu, ma kulu ka guguta liu

ana fanga.” 13 Aia, na alaˈanga neˈeri ki ka mamana liu. Nia neˈe, ˈoke balufida nama, fasi ˈiri neˈe faˈamamanaˈanga kira ka ngasingasiˈa ma ka saga, 14 ma fasi ˈiri noaˈa kira kasi faˈamamana ana ˈaˈemae ˈosoˈoso Jiu ki, ma na alaˈa totongaˈi ana ngwae ki neˈe kira ˈaila ˈani na faˈamanataˈanga mamana. 15 Kuluˈa na ngwae neˈe liakulu sikasika, kulu sai naˈa ana na ru ki taˈifau nia sikasika. Aia, ma na ngwae neˈe liada ka bulibuli ˈua, osiˈana noaˈa kira kasi faˈamamana ana sa Jesus Christ, ru ki taˈifau neˈe kira manata sulia nia bulibuli, sulia na manatada noaˈa kasi sikasika ma noaˈa kasi saga. 16 Kira saea fasi kira saiana God, bore ma kira sasia goˈo ˈada na ru taˈa ki nia faˈataˈinia neˈe noaˈa kira kasi saiana God. Ma na manataˈanga kira ki ka taˈa liu, ma noaˈa kira kasi roˈosulia fatalana God, ma noaˈa kira kasi bolo goˈo fuana sasilana ta ru neˈe ka leˈa.

Na faˈamanataˈanga mamana ki

2 Ma ˈaeˈo niniˈa, ˈoke faˈamanata ˈania na ru neˈe leka sulia na faˈamanataˈanga mamana. 2 Ma ˈoke fata totongaˈi fuana ngwae ngwaro ki fasi ˈiri noaˈa kira kasi leka sulia na kwaiogaiˈanga taˈa kira ki, ˈiri na manatada ke sikasika, ma ke daufafia mauriˈa kira ki, ma na faˈamamanaˈanga kira ke saga, ma na alafeˈanga kira ke ngasingasiˈa, ma kira ke ngasingasiˈa ana kaidaˈi kira dao toˈona na ˈafitaˈiˈanga ki.

3 Ma ˈoke fata ngasingasiˈa logo ˈunaˈeri fuana kini kwasitoˈola ngwaro ki ˈiri neˈe abulalada ka saga ma ka faˈataˈinia neˈe kira faˈadufa God, ma noaˈa kira kasi fata faˈalia ngwae ki, ma noaˈa kira kasi kwatea maurilada fuana kwaˈu gwau lilinga ˈanga ˈania na waen. Ma kira ka faˈamanata nama ˈani na tae neˈe nia leˈa, 4 fasi ˈiri kike faˈamanata na kwasitoˈola fiˈi doe ki ˈiri kike alafe fuana araˈi kira ki ma na ngela kira ki, 5 ma fasi ˈiri na kwasitoˈola fii doe ki kike daufafia mauriˈa kira ki, ma kike abula ˈoloˈolo, ma kike tagi leˈa sulia na tuaˈa kira ki, ma kike sasi ru leˈa ki, ma kike roˈosulia na fatalana na araˈi kira ki. Kira ke sasia na ru neˈeri ki, ˈiri noaˈa ta ngwae kasi fata taˈa sulia na fatalana God.

6 ˈOke fata totongaˈi logo ˈunaˈeri fuana ngwae neˈe kira fiˈi araˈi ki, fasi ˈiri kira ka daufafia mauriˈa kira ki. 7 Ma ˈaeˈo, ˈoke sasia ru leˈa ki ana kaidaˈi ki taˈifau, fasi ˈiri na ngwae ki kira ka lisia na raoˈa leˈa ˈoe, ma kira ka sasi sulia. Ma ana na kaidaˈi ˈoko faˈamanata ana, ˈoko faˈataˈinia nama na malitaˈi ngwae raola, ma na mamanaˈanga. 8 Na fatalamu ka saga ana kaidaˈi ˈoko faˈamanata ana, fasi ˈiri ta ngwae kasi fata faˈalia fatalamu, ma na ngwae neˈe malimae ˈoe ki kike baˈa ˈeke, osiˈana noaˈa kira kasi dao toˈona ta ru rora akulu.

9 Na ngwae ni rao ˈoˈo ki, kike roˈosulia na ngwae ˈaˈana kira ki, ma kira ke faˈasaeleˈada ˈani tae ki neˈe kira fuliˈi, ma noaˈa kira kasi fata olisia naˈa fatalada. 10 Ma noaˈa kira kasi bilia ta ru faˈasia na ngwae ˈaˈana kira ki. Kira ke abula saga fasi ˈiri neˈe ngwae ˈaˈana ki kira ka manata fitoˈo ada. Ma ˈunaˈeri neˈe ngwae ki taˈifau kira ka lisia na sasi leˈangaˈa kira ki, ma kira ka inua na faˈamanataˈanga mamana sulia God neˈe faˈamauri kia.

11 ˈOke faˈamanata kira taˈifau kike tua saga, osiˈana God nia faˈataˈinia naˈa na leˈangaˈa nia fuana ngwae ki taˈifau ˈani faˈataˈilana na tala neˈe ngwae ki kira toˈo ana mauriˈa firi. 12 Ma na leˈangaˈa neˈeri ka baˈe kia fasi ˈiri kuke danga faˈiburi naˈa ˈani na falafala taˈa ki, ma na kwaiogai ˈanga taˈa ki neˈe saena magalia. Ma kuke daufafia maurilaka faˈinia tuaˈa saga, ma kuke fulia na ru neˈe God ogaˈi ki ana kaidaˈi neˈe kulu tua ˈi saena magalia. 13 Kuke sasia ru neˈeri ki ana kaidaˈi kulu kwaimasi ana faˈi asoa neˈe sa Jesus Christ ke dao maˈi ˈania na ˈinotoˈanga nia. Niaˈa na God ˈinotoˈa kia neˈe faˈamauri kia. 14 Nia ka kwate nia talana fuana faˈamaurilaka, fasi ˈiri nia ka talaˈi kia faˈasia na taˈangaˈa ki taˈifau ma ka faˈasikasika kia, fasi ˈiri kuke alua naˈa na ngwae nia ki talana, na ngwae neˈe kira oga naˈa sasilana na ru neˈe leˈa ki.

15 ˈOke faˈamanata ˈani na ru neˈeri ki fuana ngwae ˈi Krit ki, ma ˈoke fata ngasingasiˈa fuana radulada faˈinia faˈasagalada. Ma ˈoe kosi alaˈanida kira ka saea ˈoko ˈiri toˈo goˈo ana mamanaˈanga fuana na faˈamanata ˈanga ˈani na ru neˈe ki.

Na falafala saga ki

3 ˈOko faˈamanata oli ana ngwae ˈoe ki ˈiri kira ke roˈosulia na ngwae ˈaˈana ana gafmanu ki taˈifau, ma kira ke noni maˈudi fuana na sasilana ru leˈa ki ana kaidaˈi ki taˈifau. 2 Ma ˈoke saea fuada noaˈa kira kasi fata faˈalia ta ngwae, ma kira ke tua kwaima, ma kira ke enoeno fuana na ngwae ki taˈifau. 3 Osiˈana ˈi naˈo maˈi, kulu boleboleˈa logo, ma kulu ka aburongo, ma ti ngwae kira ka faˈarora kia. Ma kulu ka roˈo naˈa sulia na kwaluˈani kwaiogai ˈanga taˈa kwailiu kia ki. Ma kulu ka aburongo logo ˈani sasilana na ru taˈa ki, ma kulu ka kwaiogai ana ru ti ngwae matamata ki. Na ngwae ki kira ka malimaeˈa aka, ma kulu ka malimaeˈa logo ada.

4 Bore ma God neˈe faˈamauri kia, nia faˈataˈinia naˈa neˈe na leˈangaˈa faˈinia alafeˈanga nia fuaka. 5 Nia ka faˈamauri kia, noaˈa laˈu duˈungana na raoˈa leˈa neˈe kulu sasiˈi ki. Nia ka faˈamauri kia sulia na kwaimanataiˈanga nia talana, sulia na Anoˈi ru Abu neˈe nia taufia taˈangaˈa kia ki, ma ka kwatea na futa faoluˈanga ma na mauriˈa faolu fuaka. 6 God ka kwate dangalu ana na Anoˈi ru Abu fuaka ˈani sa Jesus Christ neˈe faˈamauri kia. 7 God noaˈa kasi matalangaˈi rora aka, osiˈana nia kwaiˈofe akulu. Ma kulu sai naˈa ana neˈe kulu toˈo ana na mauriˈa firi neˈe kulu kwaimasi ana. 8 Na alaˈanga neˈe ki, nia mamana.

Nau ku oga ˈoke fata totongaˈi sulia na ru neˈe ki, fasi ˈiri na ngwae neˈe kira faˈamamana ana God, kira ke sasi ngangata ˈuana na sasilana na raoˈa neˈe leˈa ki. Sulia ru neˈeri ki, kira leˈa ma kika ˈafi leˈa ana ngwae ki taˈifau. 9 Bore ma ˈoke tua faˈasia na olisuˈusuˈu ˈanga boleboleˈa ki, ma na isufutaˈa keta, ma na fuˈanga fafia fadalana na taki sa Moses ki. Sulia na ru neˈeri ki, ru ˈoˈo ki goˈo ˈani, ma noaˈa kasi ˈafia goˈo ta ngwae. 10 DiˈIa ta ngwae ka fulia na barangisiˈanga ˈi safitana ngwae faˈamamana ki, ˈoke balufia. Ma diˈia buri ˈana ˈoko balufia ana ro kaidaˈi, ma nia kasi tua goˈo faˈasia,

ˈoke fai danga naˈa ˈamu ˈania. 11 ˈOko saiana ka sui na
ngwae ˈunaˈeri nia taˈa, ma na abula taˈangaˈa nia ki
ka faˈataˈinia naˈa neˈe nia rora.

Na alaˈanga ˈisi ki

12 Nai asungani kwau sa Artemas nama sa Tikikus
fuamu. Sui mala nia ka dao toˈomu, ˈoke ili ili ˈuana
lekaˈa maˈi siaku ˈi Nikopolis. Osiˈana nau ku manata
ˈuana nai tua ˈi neˈeri ana kaidaˈi ana unuˈi gwariˈa,
duˈungana asi nia kauburuˈa. 13 Ma na kaidaˈi sa
Senas, na ngwae ba saiana na taki ki, ma sa Apolos
kera sasi akaˈu fuana leka maˈi, ˈoke kwaiˈafi adaroˈo
ˈani na ru ki taˈifau neˈe kera oga fuana lekaˈa kera, ˈa-
su ˈubani kera kata olidoko ana ta ru. 14 Na ngwae faˈa-
mamana ki kike baˈa ili nama ˈuana sasilana ru leˈa ki
fuana ˈafilana na ngwae neˈe ru ki ˈafitaˈi fuada. Ma
noaˈa kira kasi tua mamasa ˈoˈo goˈo ˈada.
15 Na ngwae ki taˈifau neˈe kira tua faˈinau, kira kwa-
tea kwau na fata leˈaleˈa ˈanga kira ki fuamu. Ma ˈoko
kwatea na fata leˈaleˈa ˈanga kaimili ki fuana na ngwae
faˈamamana ki neˈe kira sai aimili.
Nau ku foˈo fasi ˈiri neˈe kwaiˈofeˈanga God ke tua
faˈi kamu taˈifau.

Filemon

Sa Filemon nia ta taˡi ngwae Kristin ana fanoa doe ˡi Kolose. Nia lia diˡia neˡe sa Paul keresia kerekereˡa neˡe fuana sa Filemon, ana kaidaˡi nia keresia logo ta kerekereˡa fuana ngwaˡi toˡa ˡi Kolose. Ma sa Paul ka keresia kerekereˡa neˡe kaidaˡi nia tua saena lokafo ˡi Rom.
ˡIu sa Paul alaˡa sulia taˡi ngwae rao ˡoˡo (slave) sa Onesimus nia tafi naˡa faˡasia sa Filemon. Leleka ngwae rao ˡoˡo neˡe sa Onesimus nia ka dao ana kula sa Paul tua saena lokafo ana. Ma ka ˡiri tau goˡo sa Onesimus ka taˡe maˡi ka Kristin leˡa naˡa. Kaidaˡi sa Paul keresia na kerekereˡa neˡe ka sui naˡa, nia ka olitaˡinia sa Onesimus ka oli laˡu fuana ngwae ˡaˡana nia sa Filemon. Ma sa Paul ka amasia sa Filemon ka rufuanata nama ana sa Onesimus fafia ru tae neˡe nia fulia. Ana alaˡanga Grik, satana sa Onesimus fada ˡani “Ngwae Rao Kwaiˡafi”.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Fata leˡa leˡa ˡanga sa Paul ki fuana sa Filemon & 1-3
Sa Paul alaˡa sulia sa Onesimus fuana sa Filemon & 4-22
Fata leˡa leˡa ˡanga ˡisi ki ma na foˡongaˡa & 23-25

1 Nauˡa sa Paul, nau ku tua saena luma ni lokafo osiˡana na raoˡa nau fuana sa Jesus Christ. Keroˡo sa Timoti na ngwai asina kia saena faˡamamanaˡanga, keroˡo kwatea kwau fata leˡa leˡa ˡanga keroˡo ki fuamu kwala Filemon, na ngwae kwaima keroˡo neˡe rao fiku faˡi keroˡo. 2 Ma keroˡo ka kwatea logo na fata leˡa leˡa ˡanga ki fuada na ngwae faˡamamana ki ana sa Jesus Christ neˡe kira fiku maˡi ˡi luma ˡoe, ma na ngwaingwaena kia ana sa Christ ˡi Afia, ma sa Arkipus na ngwae neˡe suˡusia na faˡarongoˡa leˡa faˡi keroˡo.
3 Nau ku foˡo fasi ˡiri God na Maˡa kia ma na Aofia sa Jesus Christ ke kwatea na kwaiˡofeˡanga ma na aroaroˡanga fuamuˡa.

Na alafeˡanga ma na faˡamamanaˡanga sa Filemon

4 Filemon ˡae, ana kaidaˡi ki taˡifau neˡe nau ku foˡo fuamu, nau ku baˡatafea God nau, 5 osiˡana nau ku rongoa na alafeˡanga ˡoe fuana ngwae God ki taˡifau, ma na faˡamamanaˡanga ˡoe ana sa Jesus na Aofia.
6 Nau ku foˡo ˡiri neˡe na ˡado kwaimaˡanga neˡe kamu sasi faˡinia ti ngwae neˡe kira faˡamamana ki ke baˡa kwate kamu ke saiana na ru leˡa ki osiˡana kuluˡa naˡa ana sa Christ. 7 Ngwaefuta nau ˡae, ˡoko alafe ma ˡoko faˡasaeleˡa ngwae God ki taˡifau ˡi neˡana. Ru neˡeri neˡe kwate ma nau ku saeleˡa liu ma ka gwale nau liu naˡa!

Na ganiˡa fuana sa Onesimus

8-9 Osiˡana nia ˡunaˡeri, nau ku gani ˡoe ˡuana taˡi ru neˡe fuila ˡoke sasia. Sui bore ˡana nau ku toˡo ana na ngasingasiˡanga neˡe sa Jesus kwatea fuaku fuana iribobo ˡanga amu fuana ru neˡe, noaˡa nau ku ˡiri sasi goˡo ˡunaˡeri. Nau ku gani ˡoe, osiˡana nau ku alafe fuamu. Nauˡa sa Paul, na ngwae ngwaro neˡe nau ku tua saena luma ni lokafo sulia na raolaku fuana sa Jesus Christ, 10 nau ku gani ˡoe osiˡana sa Onesimus, na ngwae ni rao ˡoˡo ˡoe, ba nia tafi faˡasiˡo. Nau ku oga ˡoke rufuanata naˡa ana niaˡa. Nia diˡia naˡa ngela nau osiˡana kaidaˡi nau ku tua ˡi saena luma ni lokafo, nau ku ˡafia ˡiri nia ke faˡamamana. 11 Ana kaidaˡi ba sui, sa Onesimus neˡe ru ˡoˡo goˡo ˡana fuamu osiˡana nia tafi, bore ma ana kaidaˡi neˡe nia ka ˡafiˡo naˡa ma nauˡa logo.
12 Sui bore ˡana nau ku alafe liu fuana sa Onesimus, nau ku olitaˡinia naˡa kwau siamu. 13 Nau ku tua ˡi saena na luma ni lokafo, duˡungana na leˡalana na Faˡarongoˡa Leˡa. Ma nau ku oga fasi ˡiri sa Onesimus ka tua basi ˡana ˡi neˡe siaku kaidaˡi neˡe, ˡiri nia ke ˡafi nau olisi ˡoe. 14 Ka ˡunaˡeri bore ˡana, nau noaˡa kusi suˡumaˡinia laˡu fasi ˡoke ˡafi nau, bore ma nau ku oga lala fasi ˡoke sasi sulia na liamu talamu. Ma noaˡa nau kusi sasia ta ru, diˡia noaˡa ˡoe kosi alafafia.
15 Sali sa Onesimus leka ka tua tau faˡasiˡo ana kaidaˡi dokodoko neˡe goˡo ˡana taka, fasi ˡiri nia ke baˡa tua tari faˡi ˡoe ana kaidaˡi neˡe oli ˡalaˡa. 16 Ma na kaidaˡi neˡe, nia noaˡa laˡu ta ngwae ni rao ˡoˡo goˡo ˡana, ma nia liufia naˡa ngwae rao ˡoˡo. Ma nia na ngwaefuta leˡa leˡa teoliu kia ana sa Jesus Christ. Nau ku lia doe liu ana, ma ˡaeˡo sa Filemon, ˡoke lia doe ana sa Onesimus ka liufi nau laˡu, sulia nia na ngwae rao ˡoˡo ˡoe, ma nia ta ngwaefuta logo amu ana Aofia.
17 ˡOke kwaloa sa Onesimus laˡu, ka diˡia neˡe ˡoko kwalo nau, duˡungana ˡoko lia doe aku, nauˡa na ngwae neˡe koro rao kwaima fuana na Aofia. 18 Ma diˡia nia ka sasia ta ru neˡe rora fuamu nama ka ngali langa ana ta ru faˡasiˡo, ˡoke alua ˡamu fafi nau fasi ˡiri nau ku duˡua naˡa kwau ˡaku fuamu. 19 Aia, nau ku keresia kwau na kerekereˡa neˡe ˡani na limaku talaku ku ˡuri, “Nauˡa sa Paul neˡe nai baˡa duˡua fuamu tae neˡe nia ngali langa ana.” (Bore ma noaˡa ˡoe kosi manata bura neˡe ngali langaˡa ˡoe faˡasi nau nia doe liu, osiˡana

nau ku ˈafiˈo fuana faˈamamanaˈanga ana sa Jesus Christ.) 20 Nia neˈe, ngwae asina leˈa nau ana sa Christ, nau ku oga ˈoke ˈafi nau ana ru neˈe, osiˈana kwaimaˈanga koro ana na Aofia. ˈOke faˈasaeleˈa nau maˈi diˈia ˈoko sasi ru neˈe fuaku!

21 Ana kaidaˈi niniˈa nau ku kerekere kwau, nau ku manata toˈo neˈe ˈoke baˈa sasi goˈo ˈamu ta ru neˈe nau ku ganiˈo kwau ˈuana, ma nau ku saiana ˈoke baˈa sasi goˈo ˈamu ta ru doe liufia na ru nau ku ganiˈo ˈuana. 22 Ma ˈoke sasi akaˈu logo ana ta maˈe luma fuaku, osiˈana nau ku manata toˈo neˈe God ke baˈa kwatea taˈifau naˈa ru ba kamu ganiˈi ki ˈani na foˈongaˈa, ma ka olitaˈi nau kwau siaumulu faˈasia na lokafo.

Na alaˈanga ˈisi ki

23 Ma sa Epafras, neˈe nia tua logo faˈi nau saena na luma ni lokafo duˈungana nia rao fuana sa Jesus Christ, nia kwatea kwau fata leˈa leˈa ˈanga nia ki fuamu. 24 Ma sa Mark, ma sa Aristakus, ma sa Demas, ma sa Luke, na ngwae rao kwaima nau ki, kira kwatea logo na fata leˈa leˈa ˈanga kira ki fuamu.

25 Nau ku foˈo ˈiri neˈe kwaiˈofeˈanga sa Jesus Christ na Aofia ke tua faˈi kamu taˈifau.

Hebrus

Ti ngwae neˡe kira noaˡa kasi Kristin ki, kira fata faˡalida liu mala ngwae Kristin ki. Nia ˡunaˡeri kira ka tua toˡona kasi leˡa, ma kira ka karangi kanusu naˡa faˡasia faˡamamanaˡanga kira ki ana sa Christ. Kira oga ka oli ana falafala Jiu ki. Ngwae neˡe ka kerekere fuada ka saea fuada kike inaˡu ana dau ngasiˡa ana fitoˡonga kira ki. Nia saea fuada ka ˡuri, sa Jesus Christ goˡo neˡe faˡataˡi madakola ana God fuakulu. Sa Jesus naˡa neˡe uu ngasi kaidaˡi nia nonifii liu naˡa, ma niaˡa naˡa neˡe Ngela God tutua firi. Sa Jesus nia tasa ka liufia laˡu profet ˡi naˡo ki. Nia ka liufia laˡu ˡainsel ki, ma ka liufia laˡu sa Moses logo. ˡUnaˡeri, na ngwae Kristin ki kike uu ngasi saena fitoˡonga kira, ma noaˡa kasi oli faˡi buri ˡuana falafala Jiu ki.
Ma God saea ka sui naˡa neˡe sa Jesus neˡe na ˡingataˡi fata abu neˡe nia ke baˡa tutua firi, ma ka tasa liu laˡu ana fata abu ˡi naˡo ki. Ma na raoˡa nia ana fata abu, sa Jesus nia saiana faˡamaurilana ngwae ki, fasi ˡiri kike aloge dangalu faˡasia taˡangaˡa faˡinia maeˡa. Na kwaisuˡusi ˡanga ˡi naˡo ki faˡataˡinia goˡo nunuˡi ru sa Jesus sasia. Na ngwae nini keresia buka neˡe, nia ka saea fuana Kristin ki kike uu ngasi firi ana fitoˡolada, diˡia ngwae ˡaˡana ba ˡi naˡo ki. Sui bore kaidaˡi ngwae ki ka maˡudu kira, nia saea kike uu ngasi ana fitoˡonga kira ki.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Sa Jesus tasa ka liufia na ˡainsel ki & 1:1—2:18
Sa Jesus tasa ka liufia sa Moses ma sa Josua & 3:1—4:13
Sa Jesus ˡingataˡi fata abu Mamana & 4:14—7:28
Fata alangaˡinga sa Jesus nia doe liu & 8:1—9:22
Kwaisuˡusi ˡanga sa Jesus nia doe liu & 9:23—10:18
Ngwae fitoˡo ki kira ka uu ngasi ana fitoˡonga & 10:19-30
Ngwae ˡi naˡo maˡi ki neˡe fitoˡo leˡa ana God & 11:1-40
Donga maurilana sa Jesus & 12:1—13:19
Alaˡanga ˡisi ki & 13:20-25

God fata fuaka ˡania Ngela nia

1 ˡUa naˡa maˡi ˡi naˡo, God fata fuana koˡo bora kia
ki ana kaidaˡi ˡoro ma ˡania na ru matamata ki ˡania profet ki. 2 Bore ma ana faˡi asoa ˡisi neˡe ki, nia fata naˡa fuaka ˡania na Ngela nia. Ma ˡani na Ngela nia neˡe, God ka saungaˡinia na ru ki taˡifau, ma niaˡa logo neˡe God ka filia ˡiri nia ke baˡa toˡo ana na ru ki taˡifau.
3 Na Ngela God nia ka faˡataˡinia madakolaˡanga God ˡinotoˡa, sulia kera bolo goˡo. Ma sulia logo na ngasingasiˡanga ana fatalana Ngela God neˡe, nia dau faˡangasia na ru ki taˡifau fuana noaˡa kasi sui. Ma ˡi buri ˡana nia lafua naˡa na abula taˡangaˡa kia ki, nia ka fiˡi oli ˡuana ˡi langi, ma ka tua ana kula ni ˡinotoˡa ana bali ˡoloˡolo ana God duˡuduˡu fanoa.

Na Ngela God nia ˡinotoˡa ka tasa

4 God faˡa ˡinotoˡa na Ngela nia ka tasa liufi naˡa ˡainsel ki, diˡia logo na sata neˡe nia kwatea fuana Ngela nia ˡinotoˡa ka liufia na sata neˡe nia kwatea fuada na ˡainsel ki. 5 Sulia God ba fata ˡuri fuana Ngela nia,
“ˡOe na Ngela nau, ma ˡi taˡena nauˡa naˡa neˡe Maˡa ˡoe.” †
Bore ma God noaˡa kasi fata goˡo ˡunaˡeri fuana ta ˡainsel.
Ma tau mala maˡi ˡua, God ka fata logo ˡuri sulia na Ngela nia,
“Nai baˡa Maˡa nia, ma nia ke baˡa Ngela nau.” ††
Bore ma God noaˡa kasi fata goˡo ˡunaˡeri sulia ta ˡainsel.
6 Ma ana kaidaˡi neˡe karangi fuana God ka kwatea maˡi na Ngela ˡinotoˡa nia ˡuana na magalia, nia ka fata ˡuri,
“Na ˡainsel nau ki taˡifau kika foˡosia.” ‡
7 Bore ma sulia ˡainsel ki, God ka fata ˡuri,
“Na ˡainsel nau ki neˡe kira rao fuaku, nau ku kwate ma kira ka diˡia naˡa na iru ki ma na mafula ki.” ‡‡
8 Ma sulia na Ngela nia, God ka fata ˡuri,
“ˡAeˡo neˡe God, ma na ˡInotoˡanga ˡoe nia ke baˡa tuatua firi.
Ma ˡoko ˡinotoˡa fafida na ngwae ˡoe ki ˡania ˡoloˡoloˡa.
9 ˡOko saeleˡa faˡinia na ru neˡe saga ki, ma ˡoko sisikoˡa ˡania na ru taˡa ki.
Ma sulia ru neˡeri, nauˡa God ˡoe, nau ku fili ˡoe, ma nau ku kwatea logo na saeleˡanga doe fuamu ˡani faˡadoeˡa tasa liufia nau ku kwatea fuana kwaima ˡoe ki.” ‡‡

† *1:5 Sam 2:7*

†† *1:5 2 Samuel 7:14* ‡ *1:6 Diutronomi 32:43* ‡‡ *1:7 Sam 104:4*
‡‡ *1:9 Sam 45:6-7*

10 Ma God ka fata logo ˈuri fuana Ngela nia,
“Aofia ˈae, ana etangilana maˈi, ˈoko saungaˈinia na
ano ˈani limamu talamu, ma ˈoko saungaˈinia naˈa ma-
manga.
11 Ma sui bore ˈana ru neˈeri ki ke baˈa sui, ˈoko mauri
tuatua firi.
Kike baˈa taˈa diˈia ta toro ˈua.
12 Ma ˈoko kusuda diˈia ta ngwae ba kusua ta toro ˈua.
ˈOko rokisida diˈia ta toro.
Bore ma ˈoe niniˈa, noaˈa ˈoe kosi rokisi, ma na mau-
rilamu noaˈa kasi sui.” †
13 Aia, ma God ka fata ˈuri laˈu fuana Ngela nia,
“ˈOko tua ˈi bali ˈoloˈolo aku, leleka ka dao ana ta
kaidaˈi nau ku alua ˈoko liufia na malimae ˈoe ki.” ††
Bore ma God noaˈa kasi fata goˈo ˈunaˈeri fuana ta
ˈainsel.
14 Aia, na tae neˈe na ˈainsel ki? ˈAinsel ki kira neˈe
ano ˈi ru neˈe kira rao fuana God. God asungaˈinia na
ˈainsel ki fuana kwaiˈafiˈanga ana ngwae neˈe nia faˈa-
maurida ki.

Na faˈamanataˈanga sa Jesus nia ˈinotoˈa ka tasa liufia taki sa Moses

2 Ma duˈungana nia ˈunaˈeri neˈe, kulu ka dau
ngasi fafia na faˈamanataˈanga mamana ki neˈe
kulu rongoa taˈifau naˈa sulia Ngela God, ˈasu ˈubani
kulu kata leka rora faˈasia. 2 Na taki neˈe na ˈainsel ki
kira kwatea fuana sa Moses, nia neˈe ru mamana ki
taˈifau goˈo. Ma na ngwae ba kira noaˈa kasi roˈosulia,
God ka kwatea naˈa na kwaˈikwaˈinga neˈe saga fuana.
3 Nia ka ˈunaˈeri logo, noaˈa kulu kasi tafi faˈasia
kwaˈikwaˈinga nia diˈia kulu aburongo ana faˈa-
manataˈanga sulia na tala leˈa neˈe God faˈamauria kia
ˈani. Na Aofia sa Jesus talana nia eta faˈarongo ˈani na
tala neˈe God faˈamauria kia ˈani. Ma na ngwae ki neˈe
kira rongo nia, kira saea fuaka, ma kira ka faˈataˈinia
na faˈamanataˈanga neˈeri nia mamana. 4 Ma God logo
neˈe faˈataˈinia na faˈamanataˈanga neˈeri nia ma-
mana. Sulia nia kwatea na ngasingasiˈanga fuada fasi
ˈiri kika fulia na faˈanadaˈa ki ma na ru ni ˈarefoˈanga
matamata ki. Ma nia ka kwatea logo na ngasingasiˈan-
ga ki fuada faˈasia na Anoˈi ru Abu diˈia nia oga.

Sa Jesus talaˈi kia fuana ˈinotoˈanga ˈi langi

5 Kulu saiana neˈe God noaˈa kasi filia na ˈainsel ki ˈiri
kike gwaungaˈi fafia na magalia faolu neˈe ke baˈa dao
maˈi. 6 Osiˈana ta bali ana Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri,
“God ˈae, na ngwae ru faˈuta neˈe ˈoko manata doe liu
ana?
Sulia kira ngwae ki goˈo ˈana.
Ma ka faˈuta neˈe ˈoko tagi sulida?
7 ˈOko kwate kira ka tiˈitiˈi ˈi olofana ˈainsel ki ana
kaidaˈi tiˈitiˈi.
Ma ˈoko faˈa ˈinotoˈa kira, ma ˈoko faˈadoe kira, 8 ma
ˈoko alu kira ka gwaungaˈi naˈa fafia ru ki taˈifau.” ‡
Aia, na Kerekereˈa neˈeri ka saea God alua ngwae ka
gwaungaˈi fafia na ru ki taˈifau. Nia ka faˈataˈinia neˈe
ngwae ki ke baˈa gwaungaˈi fafia naˈa ru ki taˈifau neˈe
God nia saungaˈinida. Bore ma, ana na kaidaˈi neˈe,
noaˈa kulu kasi lisia ˈua neˈe ngwae ki gwaungaˈi fafia
na ru ki taˈifau. 9 Ma ka ˈunaˈeri bore ˈana, kulu saiana
sa Jesus naˈa neˈe nia gwaungaˈi. God alu nia ka ng-
waeˈa ma ka tua ˈi olofana ˈainsel ki ana kaidaˈi tiˈitiˈi
goˈo, fasi ˈiri nia ka mae fuana faˈamaurilana ngwae ki
taˈifau, sulia na alafeˈanga God. Ma ana kaidaˈi neˈeri,
God ka faˈa ˈinotoˈa nia ma ka faˈadoe nia, sulia na
maelana. 10 God saungaˈinia naˈa ru ki taˈifau, ma nia
ka dau logo fafia naˈa ru ki taˈifau. Ma nia ka asun-
gaˈinia sa Jesus ka nonifii ma ka mae. Ma osiˈana non-
ifiilana sa Jesus, God ka alu sa Jesus, na ngwae aliˈafu
neˈe faˈamauri kia. God sasia naˈa ru neˈeri fasi ˈiri nia
kwatea na ngwae ˈoro ki ka alu ngela nia ki, ma kira ka
ˈinotoˈa logo diˈia niaˈa. Na raoˈa God nia saga taˈifau.
11 Sa Jesus ka faˈasikasika ngwae ki faˈasia taˈangaˈa
kira ki. Nia neˈe kira faˈinia sa Jesus, kira ka toˈo ana
taˈi Maˈa. Nia neˈe ka kwate sa Jesus kasi ˈeke fuana
saelada ˈani ngwaefuta nia ki. 12 Ma sa Jesus ka fata
ˈuri fuana God,
“Nai baˈa faˈarongo ˈani fuana ngwaefuta nau ki ˈani
na ru ˈoko saunganiˈi ki, ma nai baˈa baˈatafe ˈoe sae-
na fikuˈa kira.” ‡‡
13 Nia ka fata logo ˈuri,
“Nai baˈa fitoˈo ana God.” ‡‡‡
Ma nia ka fata logo ˈuri,
“Nau ku tua ˈi neˈe, faˈinida na ngela neˈe God kwate-
da fuaku ki.” ‡‡‡‡

14 Ma sulia kulu na ngela neˈeri ki, ma kulu ngwae
neˈe kulu toˈo ana noni, sa Jesus ka ruˈufia logo na
noni ma ka ngwaeˈa logo diˈia kiaˈa. Nia sasi ˈunaˈeri
fasi ˈiri, ˈani na maelana, nia ofota naˈa sa Saetan neˈe
toˈo ana ngasingasiˈanga ana maeˈa. 15 Ma ˈunaˈeri sa
Jesus ka logea naˈa ngwae neˈe sa Saetan gwaungaˈi
fafida ki sulia na maˈungaˈa kira ˈani maeˈa. 16 Kulu sa-
iana, noaˈa laˈu na ˈainsel ki neˈe sa Jesus ˈafida ˈu-
naˈeri. Sulia neˈe Kerekereˈa Abu ba saea naˈa ka ˈuri,
“Nia ˈafia naˈa kwalafa sa Abraham ki.” ‡‡‡‡

17 Duˈungana ru neˈeri, nia ka alu nia ka diˈia nama
kuluˈa na ngwaefuta nia ki, fasi ˈiri nia ka alua ˈingataˈi
fata abu kulu neˈe kwaimanatai fuaka, ma ka ˈidufaˈi
kwaiˈafi aka ˈi naˈona God. Ma nia ka foˈosi ˈani niaˈa
talana, fasi ˈiri God ka rufuanata naˈa ana abula taˈan-
gaˈa kia ki. 18 Ma ana kaidaˈi neˈe, nia ka totolia
kwaiˈafilana na ngwae neˈe sa Saetan ilitoˈoda ki. Sa Je-
sus saiana sasilana ru neˈeri, osiˈana sa Saetan ili-
toˈona logo ma nia ka nonifii diˈia logo na ngwae ki
taˈifau.

† *1:12 Sam 102:25-27* †† *1:13 Sam 110:1* ‡ *2:8 Sam 8:4-6*
‡† *2:12 Sam 22:22* ‡‡ *2:13 Aesea 8:17* ‡‡† *2:13 Aesea 8:18*
‡‡‡ *2:16 Aesea 41:8, 9*

Sa Jesus neˡe talingaˡi ka tasa liufia sa Moses

3 Ngwaefuta abu nau kina ˡae, God fili kia kuke leka ˡi langi. Aia, muke manata basi sulia sa Jesus,
neˡe kulu saea ˡani na ˡingataˡi fata abu kia, ma na ngwae neˡe God asungaˡinia. 2 Sa Jesus roˡosulia na
kwaiogaiˡanga God ki taˡifau, ma God neˡe filia ka rao
fuana, diˡia logo sa Moses neˡe roˡosulia na kwaiogaiˡanga God, kaidaˡi nia kwaiˡafi ana ngwae God ki.
3 Bore ma sa Jesus neˡe talingaˡi ka liufia sa Moses, ka
diˡia logo na ngwae neˡe nia saungaˡinia luma, kira
baˡatafea nia liufia na luma ba nia saungaˡinia. 4 Kulu
saiana diˡia kulu lisia na luma, ˡirai tama ta ngwae nama neˡe saungaˡinia. Ma God neˡe saungaˡinia ru ki
taˡifau.
5 Sa Moses, nia roˡosulia God kaidaˡi nia kwaiˡafi ana
ngwae God ki. Ma nia ka alaˡa sulia na ru neˡe God ke
fata ˡani kaidaˡi neˡe ke baˡa dao maˡi. 6 Bore ma sa
Christ niniˡa, niaˡa Ngela God, ma nia ˡidufaˡi kwaiˡafi
aka saena raoˡa nia fuana gwaungaˡinga fafia ngwae
God ki. Ma kiaˡa naˡa neˡe ngwae God ki, diˡia kulu dau
ngasi ana faˡamamanaˡanga ma na kwaimasiˡanga
ˡani fitoˡonga ˡuana na ru leˡa neˡe God ke baˡa kwatea
fuaka ki.

Na mamaloˡanga fuana ngwae God ki

7 Nia neˡe, na Anoˡi ru Abu ba fata ˡuri,
“ˡI taˡena, diˡia kamu rongoa naˡa fatalana God, 8 kamu kasi faˡangasia na manatamuˡa diˡia na koˡo bora
kamu ki ana kaidaˡi kira ˡaila ˡani God, ma kira ka
aburongo ana God saena abaˡi kula kwasi.”

9 Ma God ka fata ˡuri,
“Sui bore ˡana kira ka lisia na faˡanadaˡa ki neˡe nau
ku sasiˡi sulia fai akwala faˡi ngali ki, kira ilitoˡo aku
kaidaˡi kira noaˡa kasi faˡamamana ma kira kasi
kwairoˡoi aku.
10 Duˡungana nau ku saetaˡa liu fuada, ma nau ku fata
ˡuri, ‘Kira aburongo aku, ma kira ka ˡaila ˡani roˡongaˡa
sulia na taki nau ki.’
11 Aia, na liaku saetaˡa, ma nau ku fata alangaˡi ˡuri,
‘Nia ˡafitaˡi kira ka ruˡu saena fanoa neˡe nau ku sasi
akaˡu ana fasi ˡiri kike mamalo ˡana.’” †

12 ˡIu, ngwaefuta nau kina ˡae, muke lia suli kamu talamuˡa, ˡasu ˡubani ta ngwae amuˡa neˡe manataˡanga
nia taˡa, ma nia kasi faˡamamana ana sa Jesus Christ,
ma ka ˡaila naˡa ˡani God neˡe mauri. 13 Bore ma muke
ˡafi kamu kwailiu ana kaidaˡi neˡe, osiˡana na Kerekereˡa Abu ba saea ˡi “taˡena.” Muke sasi ˡunaˡeri, ˡasu
ˡubani ta ngwae amuˡa kata fiˡi faˡamamana ana sokea
sulia abula taˡangaˡa, ma na maurilana ka akafoˡa lala
faˡasi God. 14 Kulu fitoˡo ana sa Christ ana kaidaˡi kulu
eta faˡamamana. Ma diˡia kulu ka dau ngasi ana faˡamamanaˡanga kia ana sa Jesus Christ leleka ka dao
ana kaidaˡi ˡisi, tama God ke baˡa kwatea ru ki taˡifau
fuaka neˡe nia eta fata alangaˡi ˡani.

15 Sulia na Kerekereˡa Abu ba fata ˡuri,
“ˡI taˡena, diˡia kamu rongoa naˡa fatalana God, kamu kasi faˡangasia na manatamuˡa diˡia na koˡo bora kamu ki ana kaidaˡi kira ˡaila ˡani God.” ††

16 Ma sa tai faˡida neˡe kira rongoa taˡifau naˡa fatalana God, ma kira ka ˡaila ˡania? Kiraˡa na ngwae Jiu ki
ba sa Moses talaˡida faˡasia fanoa ˡi Ejipt. 17 Ma sa tai
faˡida neˡe God nia saetaˡa fuada sulia fai akwala faˡi
ngali ki? Kiraˡa na ngwae neˡe kira mae saena abaˡi kula kwasi osiˡana na abula taˡangaˡa kira ki ˡi neˡeri.
18 Ma sa tai faˡida neˡe God fata alangaˡi suli kira, ka
ˡuri, “Nia ˡafitaˡi kira ka ruˡu saena fanoa neˡe nau ku
salisali ana fasi ˡiri kike mamalo ana?” God fata sulia
na ngwae neˡe kira ˡaila ˡania ki. 19 Ma kulu saiana
noaˡa kira kasi totolia ruˡungaˡa saena fanoa ana mamaloˡanga neˡeri, osiˡana kira kasi faˡamamana ana
God.

4 Ma sui bore ˡana na ngwae neˡeri noaˡa kasi bolo
fuana ruˡungaˡa saena fanoa neˡeri ˡuana mamaloˡanga, na fata alangaˡinga God nia tua ˡua. Ma kuluˡa neˡe, God sae kulu fasi ˡiri kuke ruˡu fuana mamaloˡanga faˡinia. Nia neˡe, kuke lia leˡa suli kulu, ˡasu
ˡubani ta taˡi ngwae akulu ka talafia ruˡungaˡa ˡi neˡeri.
2 Osiˡana kulu rongoa taˡifau naˡa ana Faˡarongoˡa Leˡa
sulia na fanoa ana mamaloˡanga, diˡia naˡa koˡo bora
kia ki ˡi naˡo maˡi. Sui bore ˡana kira ka rongoa taˡifau
naˡa na faˡarongoˡanga neˡeri, nia noaˡa kasi ˡafida
goˡo, sulia kaidaˡi kira rongoa, kira kasi faˡamamana
goˡo ana. 3 Ma taˡifili kulu, neˡe kulu faˡamamana taˡifau naˡa, kuke ruˡu ˡi neˡeri fuana na mamaloˡa faˡinia
God. Sulia nia ba fata ˡuri,
“Nau ku saetaˡa, ma nau ku fata alangaˡi ˡuri, ‘Nia ˡafitaˡi kira ka ruˡu saena fanoa neˡe nau ku sasi akaˡu ana
fuada fuana mamaloˡa ana.’” ‡

God fata ˡunaˡeri, bore ˡana nia ka faˡasuia naˡa na
raoˡa nia ma na kula ni mamaloˡa neˡeri, ana kaidaˡi
nia saungaˡinia na magalia. 4 Sulia na Kerekereˡa Abu
nia ba fata sulia na fiuna asoa ka ˡuri, “Ana fiuna asoa,
God mamalo naˡa faˡasia raoˡa nia ki.” 5 Ma na Kerekereˡa Abu ka fata laˡu sulia ka ˡuri, “Nia ˡafitaˡi kira ka
ruˡu saena fanoa neˡe nau ku sasi akaˡu ana fasi ˡiri kira ke mamalo ana.” 6 Na ngwae ba kira eta rongoa
naˡa Faˡarongoˡa Leˡa, noaˡa kira kasi ruˡu maˡi ˡiri kike
mamalo, osiˡana noaˡa kira kasi faˡamamana. Nia neˡe,
kulu ka saiana, ti ngwae matamata neˡe God ke baˡa
alaˡanida fuana mamaloˡanga. 7 Sulia God alua naˡa
kaidaˡi matamata fuana ruˡungaˡa ˡi saena mamaloˡanga. Ma God ka saea kaidaˡi neˡeri naˡa neˡe “ˡi taˡena.”
Sulia tau naˡa maˡi buri ˡana kaidaˡi neˡe ngwae ba ˡi
naˡo ki kasi faˡamamana, sa David ka keresia na fatalana God saena Kerekereˡa Abu neˡe nau ku saea ka
sui naˡa nia ˡuri,
“ˡI taˡena, diˡia kamu rongoa naˡa fatalana God, noaˡa
kamu kasi faˡangasia naˡa manatalamuˡa.” ‡†

† *3:11 Sam 95:7-11*

†† *3:15 Sam 95:7-8* ‡ *4:3 Sam 95:11* ‡† *4:7 Sam 95:7, 8*

8 Sa Josua ba noaˡa kasi kwatea na mamaloˡanga fuada ngwae Israel ki, nia neˡe ka bolo fuana God ka fata laˡu ˡani sa David sulia na mamaloˡanga ana ta kaidaˡi matamata ˡi buri. 9 Nia neˡe, kulu saiana na mamaloˡanga fuana ngwae God ki, nia teo ˡua, ma nia ta mamaloˡanga diˡia ba God nia mamalo ana fiuna asoa. 10 Sulia sa tai bore ˡana neˡe mamalo faˡinia God, nia mamalo taˡifau ana raoˡa nia ki, diˡia logo God neˡe mamalo kaidaˡi nia faˡasuia raoˡa nia ana saungaˡilana magalia. 11 Nia neˡe, kuke sasi ngangata fasi ˡiri kuke ruˡu ana kula ni mamaloˡanga neˡe God sasi akaˡu ana, ˡasu ˡubani ta ngwae akulu noaˡa kasi totolia ruˡungaˡa, diˡia na ngwae ˡi naˡo ki neˡe kira kasi faˡamamana, ma noaˡa kira kasi ruˡu saena mamaloˡanga.

12 Aia, na fatalana God nia diˡia ta ru mauri ma nia fulia na ru doe ki. Ma na fatalana God ka diˡia ta naifi doe ba toˡo ro bali, sulia nia labu ka ruˡu ˡi saena manatalaka faˡinia ˡi saena maurilaka, sulia nia faˡataˡinia fuaka ru neˡe leˡa ma ru neˡe taˡa ˡi saena manataka faˡinia ˡi saena kwaiogailaka. 13 Ma noaˡa ta ngwae kasi sofongaˡinia goˡo ta ru faˡasia God, osiˡana God nia lisia naˡa ru ki taˡifau. Ma nia ke baˡa kwate ma kulu ka faˡarongo ˡani na ru ki taˡifau neˡe kulu sasiˡi.

Sa Jesus naˡa neˡe na ˡingataˡi fata abu

14 Ma osiˡana ru neˡeri ki, kuke dau ngasi ana faˡamamanaˡanga neˡe kulu alaˡa sulia. Sulia kulu toˡo ana ˡingataˡi fata abu doe neˡe nia leka ˡalaˡa ˡi langi, ma ka alaˡa ˡani kia ˡi maana God. Nia naˡa neˡe sa Jesus, na Ngela God. 15 Ma sa Jesus neˡe na ˡingataˡi fata abu kia, nia sai taˡifau naˡa ana na ngwataˡutaˡu ˡanga kia ki, ma nia kwaiˡafi aka sulia nia liufia taˡifau naˡa na ilitoˡonga ki, diˡia sa Saetan neˡe nia ilitoˡo aka. Ma bore ˡana sa Saetan ka ilitoˡona sa Jesus, sa Jesus noaˡa kasi fulia ta ru taˡa. 16 Nia neˡe, noaˡa kulu kasi maˡu ˡuana leka maˡi siana God neˡe kwaimanatai aka. Sulia nia ke baˡa kwaimanatai fuaka ma ka kwaiˡafi aka, ana kaidaˡi kulu dao toˡona na ˡafitaˡiˡanga ki.

5 Ma diˡia ta ngwae neˡe kira filia faˡasia na ngwae ki fuana raoˡa ana ˡingataˡi fata abuˡanga, kira faˡamamana nia naˡa neˡe fuana na daoˡa ˡi naˡona God, ma niaˡa na ngwae neˡe fata olisia na ngwae ki. Ma na raoˡa nia logo, nia ka kwatea naˡa kwateˡa ki faˡinia na kwaisuˡusiˡanga ki fuana God fasi ˡiri God ka rufuanata naˡa ana abulaˡanga taˡa na ngwae ki. 2 Ma na ˡingataˡi fata abu nia na ngwae goˡo ˡana, ma nia ka sasia logo ru neˡe rora ki ana ti kaidaˡi, ˡunaˡeri nia ka saiana ka mabetau fuada ngwae neˡe kira kinaˡi ru ma kira ka rora. 3 Ma sulia na roraˡa nia ki talana, nia leˡa fuana nia ka kwatea kwaisuˡusiˡanga ki, fasi ˡiri God ka rufuanata ana na abula taˡangaˡa nia faˡinia na abula taˡangaˡa na ngwae ki. 4 Ma noaˡa ta ngwae kasi fili nia talana fasi ˡiri ka sasia na raoˡa doe ana na ˡingataˡi fata abuˡanga, sulia God talana neˡe nia totolia fililana, diˡia ba nia filia sa Aaron naˡa maˡi ˡua.

5 Nia ka ˡunaˡeri logo, sa Jesus Christ noaˡa nia kasi fili nia talana fuana ˡingataˡi fata abu, fasi ˡiri nia ka toˡo ana raoˡa doe neˡeri. Bore ma God lala neˡe filia sa Jesus Christ, sulia God ba fata ˡuri fuana,

“ˡAeˡo neˡe Ngela nau, ma ˡi taˡena nauˡa neˡe Maˡa ˡoe.” †

6 Ma God ba fata laˡu saena ta Kerekereˡa Abu ka ˡuri,

“ˡOke baˡa fata abu tuatua firi, diˡia sa Melkisadek.” ††

7 Aia, ma ana kaidaˡi sa Jesus tua ˡua saena magalia neˡe, nia ka foˡo ngasingasiˡa, ma ka angi ma kafo ka asi ˡi maana fuana God neˡe nia saiana faˡamaurilana. Ma sa Jesus nia ka faˡatiˡitiˡi nia talana, ma ka fuˡusi doe ana God, ma God ka rongoa naˡa foˡongaˡa nia ki. 8 Sui bore ˡana nia na Ngela God, nia liu ˡi saena ru ˡafitaˡi ki, ma na ru neˡeri faˡamanata nia ˡuana roˡongaˡa sulia God. 9 Ma na nonifiiˡanga neˡeri kwate ma sa Jesus ˡingataˡi fata abu aliˡafu, ma nia ka faˡamauria ngwae ki taˡifau neˡe kira roˡosuli nia, fasi ˡiri kira ka ngalia na mauriˡa firi. 10 Ma God ka saea sa Jesus Christ na ˡingataˡi fata abu, diˡia ba sa Melkisadek na fata abu. ‡

Na fata faˡabasuˡanga fuana dau ngasiˡanga ana na faˡamamanaˡanga

11 Ma kaimili oga mike fata ˡua ˡani ru ˡoro ki fuamuˡa. Bore ma nia ˡafitaˡi fuana faˡamanatalamuˡa ˡani, sulia kamu kasi bolo fuana malingaˡilana ˡaliˡali. 12 Kaumulu faˡamamana ana sa Jesus ka tau naˡa maˡi. Ma fuila kaumulu naˡa neˡe na ngwae faˡamanata ki ana kaidaˡi neˡe. Bore ma nia ˡato liu, osiˡana noaˡa kamu ˡiri sai ˡua ana faˡamanataˡanga etaeta ki ba leka maˡi faˡasia fatalana God. Nia leˡa fuana ta ngwae ke faˡamanata kamu ka olioliˡa laˡu ana ru neˡeri ki. Nia diˡia kaumulu boˡoboˡo ˡua ˡuana susu, osiˡana neˡe noaˡa kamu kasi bolo ˡua faˡinia na ˡanilana fanga ngasi ki. 13 Ana kaidaˡi neˡe ngwae nia tiˡitiˡi ˡua, na fanga nia ˡania neˡe na susu goˡo, ma nia noaˡa kasi sai ˡua ana na ru ˡoloˡolo ki. 14 Ma ana kaidaˡi neˡe ngwae ka doe naˡa, nia fiˡi saiana ˡanilana fanga ngasi ki, ma ka sai naˡa ana na tae ki neˡe leˡa ma na tae ki neˡe ka taˡa.

6 Ma nia totolia kuka sai naˡa ana faˡamanataˡanga talangwaraˡu ˡunaˡeri ki, ma kulu ke sai nama ana falafala sa Christ ki neˡe kwate fitoˡonga kia ki ma ka ngasi. Faˡuta neˡe kulu ka oli, kulu ka faˡamanata laˡu amuˡa ˡani eta faˡamanataˡanga ba sa Jesus ki? Kulu sai naˡa ana neˡe kuke abula faˡasia taˡangaˡa, ru neˡe saiana saungilaka fuana maeˡa. Kulu ka sai naˡa ana neˡe kuke faˡamamana ana God. 2 Ma kulu ka sai naˡa ana falafala ana siuabuˡanga, ma falafala ana alulana limaˡi ngwae ki fafona gwauka. Ma kulu ka sai naˡa ana neˡe na ngwae mae ki kike baˡa tataˡe faˡasi maeˡa. Ma kulu ka sai logo ana neˡe God ke baˡa matalangaˡinia ngwae taˡa ki, ma kike baˡa nonifii sulia kudi. 3 Ma diˡia God alaˡania kuluˡa, kuke saiana falafala sa Christ ki neˡe totolia ngwae ˡaˡana ki.

---

† *5:5 Sam 2:7* †† *5:6 Sam 110:4* ‡ *Sa Melkisadek lisia Genesis 14:17-24.*

4 Na ngwae neˡe kira faˡamamana ki, si diˡia kira danga faˡiburi ˡani na faˡamamanaˡanga kira ki, ˡafitaˡi liu fuada kira ka kakari alifaˡi laˡu ˡiri kika faˡamamana. ˡI naˡo maˡi, ana kaidaˡi kira faˡamamana ˡua, kira tua ˡi saena madakolaˡanga God, ma kira ka ngalia na kwateˡa nia, ma kira ka ngalia taˡifau naˡa na Anoˡi ru Abu ka tua faˡinida. 5 Ma kira ka sai logo ana na ru leˡa ki sulia na fatalana God. Ma kira ka lisia logo na ngasingasiˡanga neˡe God ke baˡa faˡataˡinia ana faˡi asoa neˡe ke dao maˡi ki. 6 Ma sui bore ˡana na ru neˡeri ki ka fuli fuada, kira abula faˡasia na faˡamamanaˡanga kira ana God. Ma nia ˡafitaˡi fuana ˡafilada ma kika kakari abula laˡu, osiˡana nia diˡia kira fotoˡia laˡu na Ngela God ana ˡai rara folo, ma kira ka sasi na ngwae ki kira ka lia taˡafia naˡa niaˡa.

7 Aia, na ngwae ki kira diˡia naˡa oˡola neˡe uta toˡea ana kaidaˡi ˡoro ki. Diˡia ta ˡai leˡa neˡe ta ngwae fasia ma ka bulao ˡi neˡeri, God ke baˡa faˡaleˡa na oˡola neˡeri. 8 Ma diˡia neˡe ˡai toˡotoˡo ki nama na laua kwasi ki goˡo ˡani neˡe bulao, na oˡola neˡeri tua ˡoˡo goˡo ˡana, ma God ke baˡa kwatea kwaˡikwaˡinga fuana oˡola neˡeri, ma ka duˡafia.

9 Aia, kwaima kina ˡae, sui bore ˡana na alaˡanga kaimili fuamuˡa ka ˡunaˡeri, kaimili sai goˡo aimili ana na faˡamamanaˡanga kamu ki nia ngasingasiˡa ma noaˡa kasi mango, sulia kamu toˡo naˡa ana na ru leˡa ki sulia na mauriˡa faolu neˡe God nia kwatea naˡa fuamuˡa. 10 God nia inaˡu ana ˡoloˡoloˡanga. Nia noaˡa kasi baˡa manata bura ana na raoˡa leˡa neˡe kamu sasiˡi ki, ma nia noaˡa kasi baˡa manata bura ana alafeˡanga kamu neˡe kamu faˡataˡinia, ana kaidaˡi kamu ˡafia na ngwae nia ki ˡi naˡo maˡi, ma ana kaidaˡi neˡe logo. 11 Ma na liaimili naˡa neˡe kamuˡa taˡifau goˡo muke alafe fuana ngwae ki, leleka ka dao ana faˡi asoa ˡisi, fasi ˡiri muke ngalia naˡa ru ki taˡifau neˡe kamu kwaikwaimasi ˡani ˡi langi. 12 Ma noaˡa kaimili ˡiri oga neˡe muka tua noni ˡailaˡa. Bore ma, muke diˡia lala na ngwae neˡe kira faˡamamana ana God ma kira ka mabetau, ma ˡunaˡeri kira ke baˡa ngalia ru neˡe God nia fata alangaˡi ˡani ki.

Na fata alangaˡinga God

13 Aia, muke manata basi sulia sa Abraham. Ana kaidaˡi God nia fata alangaˡi fuana, nia faˡangasia naˡa fata alangaˡinga nia ˡani satana talana, sulia noaˡa naˡa ta ngwae laˡu neˡe doe ka liufia God fuana faˡangasilana alaˡanga neˡeri. 14 Ma God ka fata ˡuri,

“Nia mamana liu, nai baˡa faˡaleˡa ˡoe, ma nai baˡa kwate na kwalafa ˡoe kika ˡoro.” †

15 Ma sa Abraham nia mabetau, ma nia ka ngalia naˡa ru neˡe God nia fata alangaˡi ˡani ki. 16 Ma diˡia ta ngwae bore ˡana neˡe fata alangaˡi, nia ka faˡangasia ˡani satana ta ngwae neˡe ˡinotoˡa ka liufia. Ma ˡunaˡeri ngwae ki taˡifau, kika faˡamamana ana fata alangaˡinga neˡe nia faˡangasia ˡunaˡeri. 17 Aia, ma kaidaˡi God nia fata alangaˡi ˡani fuana sa Abraham, nia oga na ngwae neˡe kike baˡa ngalia na ru neˡeri ki, kike sai leˡa ana neˡe nia ke baˡa faˡa aliˡafua eta fata ˡanga nia fuada. Ma nia neˡe kwate nia ka faˡangasia naˡa alangaˡi ˡanga neˡeri. 18 Na ro ru ki neˡe teo ma nia noaˡa kasi rokisi naˡa. Na etana ru neˡe, na fata alangaˡinga God. Ma na ruana ru neˡe na faˡangasilana alangaˡi ˡanga nia ˡani satana. Ma osiˡana na ro ru neˡeri ki, kulu saiana God noaˡa kasi ˡoso.

Kulu tafi ka sui naˡa ˡuana God neˡe nia lia suli kia. Ma na fata alangaˡinga God ka radua kiaˡa fasi ˡiri kulu ka uu ngasi ˡani na kwaimasiˡanga masia na ru leˡa ki neˡe God fata alangaˡi ˡaniˡa. 19 Aia, na fitoˡonga kia ana God nia faˡangasia na maurilaka, diˡia ta gwaluˡi fau ba nia faˡangasia ta faka doe fasi ˡiri noaˡa kasi leka matamata. Ma kulu ka fitoˡo ana sa Jesus neˡe nia ruˡu maˡi saena “kula abu liu” saena Luma Abu God ˡi langi. 20 Sa Jesus neˡe na ˡingataˡi fata abu neˡe tuatua kasi sui diˡia sa Melkisadek. ††

Ma nia ka ruˡu ˡi naˡo akulu saena kula abu liu fuana ˡafilakulu.

Sa Melkisadek nia na fata abu talingaˡi ka liufia laˡu na fata abu ana sa Lifae

7 Ma sa Melkisadek niaˡa na ngwae tatalafaˡa fafia na fanoa ˡi Salem, ma nia neˡe fata abu God neˡe ˡinotoˡa ka tasa. Ana taˡi kaidaˡi, sa Abraham fuˡa faˡinia fai ngwae tatalafaˡa ki, ma nia ka liufida. Ma kaidaˡi sa Abraham ka oli ˡuana fanoa nia, nia ka toda sa Melkisadek sulia tala, ma sa Melkisadek ka faˡaleˡa sa Abraham. 2 Ma sa Abraham ka kwatea tangafula ana ru ki neˡe nia lauˡi ana fuˡanga.

Ma na fadalana satana sa Melkisadek neˡe “Na ngwae tatalafaˡa ana ˡoloˡoloˡa.” Ma niaˡa neˡe tatalafaˡa fafia na fanoa ˡi Salem, neˡe fadalana “Na ngwae tatalafaˡa ana aroaroˡa.” 3 Ma noaˡa kulu kasi sai goˡo ana sa tai neˡe maˡa nia, ma ˡi tai neˡe teˡa nia, ma na kwalafa nia. Ma kulu kasi sai goˡo ana ta alaˡanga sulia na futalana nama na maelana. ˡUnaˡeri neˡe sa Melkisadek nia diˡia goˡo na Ngela God, osiˡana na raoˡa nia ana fata abuˡanga noaˡa kasi sui.

4 Aia, muke manata basi sulia na ˡinotoˡalana sa Melkisadek, sulia na koˡo kia sa Abraham kwatea naˡa tangafula ana ru neˡe nia lauˡi ki faˡasi malimae nia ki. 5 Aia, ma na kwalafa ana sa Lifae ki neˡe kira rao ana fata abuˡanga, na taki ki saea kira ka ngalia naˡa tangafula ana toˡoruˡa ki faˡasia ngwaefuta kira na Jiu ki, sui bore ˡana kira taˡe logo maˡi faˡasia kwalafa sa Abraham. 6 Ma sa Melkisadek noaˡa ˡiri sakatafa maˡi faˡasia kwalafa sa Lifae. Bore ma nia ngalia goˡo ˡana tangafula ana ru ki neˡe sa Abraham ngaliˡi maˡi, ma nia ka faˡaleˡa sa Abraham. Sa Melkisadek sasi ˡunaˡeri, sui bore ˡana sa Abraham neˡe God ka fata alangaˡi fuana. 7 Ma kulu saiana, na ngwae neˡe kwatea faˡaleˡanga fuana ta ngwae, nia ˡinotoˡa ka liufia na ngwae neˡe ngalia faˡaleˡanga.

8 Ma na fata abu ki neˡe kira leka maˡi faˡasia kwalafa sa Lifae, kira ngalia naˡa tangafulana ru ki taˡifau, sui bore ˡana kira ke baˡa mae goˡo ˡada. Bore ma sa Melk-

† *6:14 Jenesis 22:16, 17*

†† *6:20 Sam 110:4*

isadek niniˡa, nia ngalia naˡa tangafulana ru sa Abraham ki, ma kulu saiana na Kerekereˡa Abu ba saea sa Melkisadek nia mauri ˡua. 9 Na kwalafa sa Lifae ki, kira saiana kika ngalia naˡa tangafulalana ru ki ana kaidaˡi neˡe. Ma kulu totolia kuka saea ana kaidaˡi sa Abraham kwatea naˡa tangafula ana na ru nia ki fuana sa Melkisadek, sa Lifae logo kwatea tangafulana ru ki fuana sa Melkisadek, 10 osiˡana sa Lifae futa naˡa ˡi buri ana kwalafa sa Abraham neˡe kwate tangafulana ru ki fuana sa Melkisadek.

11 Aia, kulu saiana kaidaˡi God nia kwatea naˡa taki ki fuada fuuˡi ngwae Israel, nia ka filia fata abu ki neˡe kira leka maˡi faˡasia sa Lifae fasi ˡiri kira ka ˡinotoˡa fafia na taki neˡeri ki. Ma diˡia nia talangwaraˡu fuana fata abu neˡeri ki kira ka kwate ma ngwae ki ka saga ana raoˡa kira ki, God noaˡa kasi kwatea goˡo maˡi ta fata abu laˡu neˡe diˡia sa Melkisadek. Ma na fata abu faolu neˡeri nia noaˡa kasi usulia sa Aaron neˡe leka maˡi faˡasia kwalafa sa Lifae. 12 Sulia ana kaidaˡi kira rokisia na fata abu ki, nia totolia logo kira ka rokisia na taki sa Moses ki neˡe kira dau fafiˡi. 13 Ma na Aofia sa Jesus neˡe kira kerekere sulia, nia noaˡa kasi saka maˡi faˡasia sa Lifae, ma ka noaˡa naˡa ta ngwae laˡu ana kwalafa sa Jesus neˡe fata abuˡa. 14 Sulia kulu saiana sa Jesus futa maˡi faˡasia kwalafa sa Juda. Ma sa Moses noaˡa kasi faˡamanata ˡani fasi neˡe ta ngwae goˡo ana kwalafa neˡeri ki neˡe kira ka fata abuˡa.

Sa Jesus neˡe na fata abu logo diˡia sa Melkisadek

15 Aia, ma kulu saiana ru neˡeri ki madako liu, osiˡana taˡi fata abu matamata sakatafa laˡu maˡi neˡe diˡia sa Melkisadek. 16 Ma na fata abu faolu neˡeri noaˡa laˡu ta fata abu osiˡana nia futa ana kwalafa fata abu ki. Niaˡa na fata abu lala osiˡana na ngasingasiˡanga ana mauriˡa firi nia. 17 Sulia na Kerekereˡa Abu ba saea,

“ˡOe na fata abu neˡe ˡoko tua firi naˡa ˡamu diˡia sa Melkisadek.” †

18 Kulu saiana taˡifau na taki sulia fata abuˡanga, God rokisia taˡifau, osiˡana na taki neˡeri noaˡa kasi ˡafi kia, ma nia ka dalafaˡa goˡo ˡana. 19 Sulia na taki neˡeri, nia ˡafitaˡi liu nia ka faˡasaga goˡo ta ru. Ma ana kaidaˡi neˡe, God ka kwatea taˡifau naˡa fuaka na tala leˡa laˡu fasi ˡiri kuka leka maˡi siana.

20 Na tala faolu neˡeri leˡa ka tasa, sulia God fata alangaˡi ˡato ana kaidaˡi nia alua sa Jesus ka fata abuˡa. Ana kaidaˡi nia alua naˡa kwalafa sa Lifae kira ka fata abuˡa, noaˡa nia kasi fata alangaˡi ˡato ˡunaˡeri. 21 Bore ma sa Jesus niniˡa, God alua fata abuˡanga nia ˡani fata alangaˡinga fuana, sulia na Kerekereˡa Abu ba saea,

“God fata alangaˡinga ˡato, ma nia noaˡa kasi rokisia naˡa manatana.
‘ˡOke baˡa fata abuˡa sulia kudi.’” ††

22 Ma osiˡana na fata alangaˡi ˡato God ˡunaˡeri, kulu saiana na fau alangaˡinga neˡe sa Jesus gwaungaˡi fafia, nia leˡa liufia na fau alangaˡinga ˡua ana na taki.

23 Aia, taˡi ru laˡu neˡe kwate ma kulu ka saiana na fau alangaˡinga faolu neˡeri leˡa ka tasa. Sulia ˡi naˡo maˡi, na fata abu ki neˡe ˡita maˡi faˡasia kwalafa sa Lifae kira ˡoro, sulia kaidaˡi ta ngwae ada ka mae, nia talangwaraˡu goˡo ˡana fuana rokisilana ˡani ta ngwae laˡu. 24 Ma sa Jesus niniˡa tuatua firi, ma na raoˡa nia ˡani fata abuˡanga ka tuatua firi. 25 Osiˡana nia ˡunaˡeri, ana kaidaˡi ki taˡifau nia talangwaraˡu goˡo ˡana fuana sa Jesus ka faˡamauria na ngwae ki neˡe leka maˡi siana God. Sulia sa Jesus maumauri firi, ˡiri nia ˡafida ˡi maana God.

26 Aia, sulia na ru neˡeri ki, sa Jesus neˡe na ˡingataˡi fata abu neˡe kulu boˡoboˡo ˡuana, sulia nia abu liu, ma ka saga taˡifau, ma ka noaˡa ta taˡangaˡa ana. God ka ngali nia faˡasia na ngwae taˡa ki, ma ka alu nia ka tua ˡi langi. 27 Nia noaˡa kasi diˡia na ˡingataˡi fata abu ba ˡi naˡo ki. Sulia na ˡingataˡi fata abu ba kiri ˡi naˡo, kira saiana kika abula taˡa, sulia kira ngwae ki goˡo ˡada. Nia neˡe sasia ma kira ka kwatea kwaisuˡusiˡanga ki sulia asoa ki fuana lafulana na abula taˡangaˡa kira ki, sui mala kira ka kwatea kwaisuˡusiˡanga ki fuana lafulana na abula taˡangaˡa na ngwae matamata ki. Ma sa Jesus niniˡa, noaˡa nia kasi sasi goˡo ˡunaˡeri, sulia nia kasi toˡo ana ta taˡangaˡa. Sa Jesus kwatea naˡa maurilana fuana taˡi kwaisuˡusiˡanga nia ana taˡi kaidaˡi goˡo, ma ka noaˡa ta foˡosi laˡu. 28 Na taki faˡasia sa Moses, nia filia naˡa ngwae neˡe noaˡa kasi saga taˡifau fasi ˡiri kira ka fata abuˡa. Bore ma ka tau naˡa maˡi ˡi buri ˡana na taki neˡeri ki, God ka fata alangaˡi ma ka filia naˡa Ngela nia. Ma God kwate ma sa Jesus na ˡingataˡi fata abu aliˡafu ma ka tuatua firi.

Sa Jesus neˡe ˡingataˡi fata abu kia

8 Aia, na fadalana ru neˡe kami fata sulia fuamuˡa ki nia ˡuri: Na ˡingataˡi fata abu kia nia leˡa ka tasa, ma nia tua ana kula ˡinotoˡa ka tasa ˡi langi, sulia nia tua ana bali ˡoloˡolo ana God. 2 Nia sasia na raoˡa ˡingataˡi fata abu ˡi saena kula abu liu saena Babala Abu mamana ˡi langi neˡe na Aofia saungaˡinia, ma noaˡa laˡu neˡe ngwae ki saungaˡinia.

3 God ka filia naˡa ˡingataˡi fata abu ki taˡifau fasi ˡiri kira ka kwatea na kwaisuˡusiˡanga fuana God. Nia ka ˡunaˡeri logo na ˡingataˡi fata abu kia sa Christ toˡo ana taˡi ru ni kwaisuˡusiˡanga. 4 Diˡia sa Christ tua naˡa saena fanoa ˡi ano, nia kasi rao ana fata abuˡanga, sulia kulu toˡo naˡa ana fata abu ˡoro ki neˡe kira kwatea naˡa ru neˡe na taki sa Moses ki saea. 5 Ma na kula abu neˡe kira rao ˡi saena diˡia goˡo ˡana na kula abu ˡi langi, bore ma nia noaˡa kasi diˡia liua ru mamana neˡe nia ˡi langi. Sulia kaidaˡi sa Moses nia karangi saungaˡinia na Babala Abu God, God ka saea fuana ka ˡuri,

“ˡOke saungaˡi saga nama sulia ru neˡe nau ku faˡataˡinia fuamu ˡi gwauna ua.” ‡

6 Ma na raoˡa sa Jesus ana fata abuˡanga nia leˡa ka liufia na fata abu neˡe ˡi ano ki. Osiˡana nia neˡe kwatea ma fau alangaˡi faolu God ke fuli mamana neˡe liufia

† *7:17 Sam 110:4* †† *7:21 Sam 110:4*

‡ *8:5 Eksodas 25:40*

fau alangaˈinga ˈua. Na fau alangaˈinga faolu neˈeri, nia talingaˈi sulia nia ˈi saena fata alangaˈinga ngasingasiˈa God.
7 Si diˈia na fau alangaˈinga ˈua nia rao leˈa goˈo ˈana, tama noaˈa laˈu ta fau alangaˈi ˈanga faolu ˈi buri ˈana.
8 Bore ma God lisia na ngwae nia ki noaˈa kasi roˈo sulia na fau alangaˈinga ˈua, ma nia ka fata ˈuri,
“Nauˈa na Aofia, ma ana kaidaˈi neˈe nia ˈua maˈi, nai baˈa alua ta fau alangaˈi faolu fuana faˈamaurilana fuuˈi ngwae Israel.
9 Ma na fau alangaˈi faolu neˈeri, noaˈa kasi diˈia goˈo na fau alangaˈi ˈua neˈe nau ku kwatea fuana koˈo bora kira ki, ana kaidaˈi nau ku talaˈi kira maˈi faˈasia fanoa Ejipt.
Kira kasi roˈo goˈo sulia fau alangaˈi neˈeri.
Ma osiˈana ru neˈeri, nau ku faˈiburi ˈani kira.
10 Na fau alangaˈi faolu neˈe nai baˈa sasi fauna faˈamaurilana fuuˈi ngwae Israel neˈe nia ˈuri:
Nai baˈa alua naˈa taki nau ki saena manatada, ma nai baˈa keresia saena maurilada.
Ma nai baˈa God fuada, ma kira ke baˈa ngwae nau ki.
11 Ma noaˈa kira kasi oga laˈu ta ngwae ˈiri ke faˈamanata kira suli nau.
Sulia ana asoa neˈeri, ngwae ki taˈifau, na ngwae ˈinotoˈa ki ma na ngwae tiˈitiˈi ki, kira ke baˈa saiaku.
12 Ma nai baˈa rufuanata ana abula taˈangaˈa kira ki, ma nai manata bura ˈani na roraˈa kira ki.” †

13 Aia, sulia God fata sulia na fau alangaˈinga faolu neˈeri, nia faˈataˈinia na fau alangaˈi ˈanga ˈi naˈo nia ˈua naˈa. Ma kulu ka saiana diˈia ta ru neˈe ˈua naˈa, ˈirai ma nia ke baˈa mu tatari, ma nia ka noˈana naˈa.

Na foˈongaˈa ˈi ano ma ˈi langi

9 Aia, saena fau alangaˈi ˈua, God ka kwatea taki ki fuana foˈongaˈa, ma nia ka faˈamanata logo sulia na Babala Abu neˈe ˈi ano. 2 Kira saungaˈinia naˈa Babala Abu neˈeri ˈani ˈaba ifi, ma nia toˈo ana ro maˈe luma ki. Na etana maˈe luma kira saea ˈani “kula abu.” Ma kira ka alua faˈi unu ˈi neˈeri, faˈinia na tatafe, ma na beret ˈuana kwatelana fuana God ka teo ˈi fafona.
3 Ma kira ka dauraˈinia logo na ˈaba ifi ˈi safitana na ro maˈe luma neˈeri ki. Aia, ma na ruana maˈe luma kira saea ˈani “kula abu liu.” 4 Ma saena maˈe luma neˈeri, kira alua naˈa fuˈani kwaisuˈusi neˈe kira saungaˈinia ˈani gol. Ma fuˈani kwaisuˈusi neˈeri kira duˈafia na ˈai moko leˈa fafona. Neˈeri logo kira alua taˈi faˈi kisi doe neˈe kira daua fafia ˈani gol. Na faˈi kisi doe neˈeri nia faˈataˈinia ˈani fau alangaˈinga God. Ma ˈi saena faˈi kisi doe neˈeri taˈi titiu kira saungaˈinia ˈani gol, ma ˈi saena kira ka alua na fanga neˈe kira saea ˈani “mana.” Ma ˈi saena faˈi kisi doe neˈeri logo, kira ka alua na faˈi kuba sa Aaron neˈe bulao, ma na ro reba fau ki neˈe God keresia na fau alangaˈinga ani. 5 Aia, ma na faˈi kisi doe neˈeri kira alua ro nunuˈi ˈainsel ki ˈi fafona. Ma na ˈainsel neˈeri ki kira toˈo ana ˈabaˈaba ru ki neˈe faˈataˈinia God tua ˈi neˈeri. Na ˈabaˈaba ru neˈeri ki ˈifi ˈi fafona na kula neˈe God lafua naˈa taˈangaˈa na ngwae ki.
Bore ma noaˈa naisi faˈamanata daranini leˈa goˈo sulia na ru neˈeri ki ana kaidaˈi neˈe.
6 Ma ana kaidaˈi kira sasi akaˈu ana ru ˈunaˈeri ki taˈifau, na fata abu ki kira ka ruˈu saena etana maˈe luma ana asoa ki taˈifau fuana sasilana na raoˈa kira ki. 7 Aia, na ruana maˈe luma neˈe kira saea ˈani “kula abu liu,” taˈi ngwae goˈo neˈe ka ruˈu ma niaˈa na ˈingataˈi fata abu, ma nia ka ruˈu ˈi neˈeri ana taˈi kaidaˈi goˈo saena taˈi faˈi ngali. Ma kaidaˈi nia ruˈu ˈi saena, nia ka ngalia na ˈabu fuana foˈosiˈanga ˈani fuana na lafulana taˈangaˈa nia ki, ma na taˈangaˈa na ngwae ki logo neˈe kira sasiˈi ana kaidaˈi kira kina ˈua. 8 Aia, ˈani ru neˈeri ki, na Anoˈi ru Abu ka faˈamanata kia neˈe noaˈa kulu kasi ruˈu ˈua ˈi saena na “kula abu liu,” ana kaidaˈi na Babala Abu tua ˈua. 9 Ma ru neˈeri ka faˈamanata kulu ˈani taˈi ru ana kaidaˈi neˈe. Nia faˈamanata kulu ˈani na kwatelana na kwateˈa ki faˈinia na kwaisuˈusiˈanga ki noaˈa kasi faˈasikasika manatada ngwae ki. 10 Osiˈana taki neˈeri ki fata goˈo sulia fanga, ma kwaˈunga, ma na faˈasikasikalana noni. Ma na taki neˈeri ki leka goˈo sulia bali ana noni, ma niˈi ka talingaˈi goˈo ˈana leleka ka dao ana kaidaˈi God ka rokisia ˈani ta ru faolu.
11 Ma ana kaidaˈi neˈe sa Jesus Christ ka dao naˈa maˈi fuana sasilana na raoˈa na ˈingataˈi fata abu ana tala faolu neˈe leˈa ka liufia tala ˈua. Na Babala Abu neˈe nia ka rao ˈi saena nia ˈi langi, nia leˈa ka tasa ma ka doe liufia na Babala Abu ˈi ano. Noaˈa ta ngwae kasi saungaˈinia na Babala Abu neˈeri, ma na Babala Abu neˈeri noaˈa kasi tua saena magalia neˈe. 12 Ma sa Jesus Christ ka ruˈu ana taˈi kaidaˈi goˈo ˈi saena “kula abu liu” neˈe tua maˈi ˈi langi, ma noaˈa nia kasi ruˈu laˈu. Ma ana kaidaˈi nia ka ruˈu, nia kasi ngalia maˈi na ˈabuna nanigot ki faˈinia buluka fuana na kwaisuˈusiˈanga. Bore ma nia ka ruˈu lala fasi ˈiri nia ka kwatea na ˈabuna talana fuana kwaisuˈusiˈanga, ma ˈunaˈeri nia ka sasia ka talangwaraˈu fuaka fuana tuaˈa ˈani mauriˈa firi.
13 Sulia na ru neˈe na taki ki faˈamanata ˈani, diˈia ta ngwae bore ˈana noaˈa kasi sikasika ˈi maana God, na fata abu ka faˈasikasika nia ˈani namulilana ana ˈabuna nanigot, ma buluka, ma na fuˈa fuˈana kala buluka.
14 Aia, ma diˈia nia talangwaraˈu goˈo ˈana fuana ta ngwae ka faˈasikasika goˈo ˈana ˈani ˈabuna buluka faˈinia nanigot ki, ˈunaˈeri nia ka tasa liu mo diˈia nia sikasika ˈani ˈabuna sa Jesus Christ. Ma ˈani na kwaiˈafilana Anoˈi ru Abu tuatua firi, sa Jesus Christ ka foˈosi ˈani nonina talana fuana God, ma nia noaˈa kasi toˈo goˈo ana ta roraˈa. Ma sulia na ˈabuna, nia faˈasikasika maurilaka taˈifau, fasi ˈiri kulu ka rao fuana God neˈe mauri mamana. Ma noaˈa kulu kasi fulia laˈu ti ru neˈe ka talaˈi kia ˈuana maeˈa.

Na ˈabu faˈataˈinia neˈe God alafafia na fata alangaˈinga nia

15 Ma osiˈana nia ˈunaˈeri, sa Jesus Christ naˈa neˈe ngwae gwaungaˈi naˈa fafia fau alangaˈinga faolu, fasi ˈiri na ngwae neˈe God saeda, kike baˈa ngalia na mau-

† *8:12 Jeremaea 31:31-34*

riˡa firi neˡe God fata alangaˡi ˡania. Nia talangwaraˡu goˡo ˡana fuana God ka sasi ˡunaˡeri, osiˡana na maelana sa Jesus Christ. Ma sulia na maelana sa Jesus Christ, God ka lafua naˡa taˡangaˡa ngwae neˡe kira sasiˡi ana kaidaˡi na fau alangaˡinga ˡua nia gwaungaˡi ˡua fafida.

16 Aia, muke manata basi sulia na ngwae neˡe tua ma ka keresia taˡi ˡaba ru neˡe faˡataˡinia diˡia nia ke mae, sa tai neˡe ke baˡa ngalia na toˡoruˡa nia ki. Ana kaidaˡi na ngwae ba keresia ˡaba ru neˡeri nia mae, nia talingaˡi fuana ta ngwae laˡu ka faˡataˡi mamana ana neˡe nia mae, sui mala na ngwae neˡe nia ka fata sulia ˡi saena ˡaba ru neˡeri ka fiˡi ngalia naˡa toˡoruˡa neˡeri ki. 17 Ma diˡia ngwae ba keresia ˡaba ru neˡeri ka mauri ˡua, na ru ba nia keresia ki nia ˡafitaˡi ka fuli. Ma diˡia nia ka mae mala, na ru neˡe nia keresia ki ka fiˡi fuli. 18 Nia neˡe na fau alangaˡi ˡanga etaeta ba God dao mamana kaidaˡi kira namulia ana ˡabu. 19 ˡUnaˡeri, sa Moses ka faˡamanata ˡani ngwae ˡi naˡo ki sulia ru ki taˡifau neˡe taki totongaˡi kira ka sasiˡi, sui nia ka ngalia ˡabu faˡasia na buluka ki faˡinia na nanigot ki, ma ka dola ˡani kafo. Sui nia ka loloma ˡinia na ifuna sipsip neˡe kira faˡameoa ma na rarana ˡai neˡe kira saea ˡani “hisop.” Ma nia ka namulia na buka neˡe kira keresia ˡani taki neˡeri ki, ma ka namulia logo ˡani na ngwae ki. 20 Ma sa Moses ka fata ˡuri, “Na ˡabu neˡeri, nia faˡataˡi mamana ana fau alangaˡi ˡanga neˡe God baˡe kamu ˡuana ˡiri muke roˡosulia.” 21 Nia ka ˡunaˡeri logo sa Moses ka namulia naˡa Babala Abu neˡe kira saungaˡinia ˡani ˡaba ifi, ma ka namulia logo na ru ki taˡifau ˡi saena fuana na foˡosilana God. 22 Ma ka ˡunaˡeri logo, na taki ki ka saea neˡe nia teo fuana faˡasikasikalana na ru ˡoro ki ˡani ˡabu. Ma ˡunaˡeri logo, diˡia noaˡa kira kasi saungia ta ru mauri ma ˡabuna ka afe, nia ˡafitaˡi God ka rufuanata ana na taˡangaˡa ta ngwae.

Kwaisuˡusiˡanga sa Jesus Christ neˡe lafua taˡangaˡa ki

23 Ma na ru fuana foˡosilana God ˡi ano ki, kira diˡia goˡo ˡana nununa ana ru mamana ki maˡi ˡi langi, nia neˡe ngwae kira ka faˡasikasikada ˡani ˡabu ˡunaˡeri. Bore ma na ru mamana ki maˡi ˡi langi oga na kwaisuˡusiˡanga neˡe leˡa ka tasa. 24 Sulia ana kaidaˡi sa Jesus Christ kwatea naˡa kwaisuˡusiˡanga nia fuana God, nia kasi ruˡu maˡi saena Babala Abu ˡi ano neˡe ngwae ki kira saungaˡinia ka diˡia goˡo ˡana na nununa Babala Abu mamana ˡi langi. Nia leka ˡi langi, ma ˡi neˡeri nia ka tua faˡinia God fuana ˡafilaka.

25 Ma sulia faˡi ngali ki taˡifau, na ˡingataˡi fata abu ngwae Jiu ki, nia ka ruˡu saena “kula abu liu” ana Luma Abu God neˡe ˡi ano, ana taˡi kaidaˡi saena taˡi faˡi ngali ˡuana kwatelana kwaisuˡusiˡanga ˡani ˡabuna ru mauri ˡaeˡaela ki. Bore ma sa Jesus Christ nia noaˡa kasi ruˡu ana kaidaˡi ˡoro ki fuana kwatelana na kwaisuˡusiˡanga ˡani niaˡa talana. 26 Sulia diˡia nia ˡunaˡeri, ˡita maˡi ana etangilana saungaˡilana na magalia, nia ka nonifii funifaraˡa ana kaidaˡi ˡoro ki. Bore ma ana kaidaˡi ˡisi neˡe ki, nia ka leka maˡi ana taˡi kaidaˡi goˡo fasi ˡiri nia ka lafua taˡangaˡa ki ˡani na kwatelana kwaisuˡusiˡanga ana nonina talana. Ma noaˡa nia kasi sasi naˡa ˡunaˡeri laˡu.

27 Aia, ma na ngwae saena magalia neˡe ki, kira mae ana taˡi faˡi kaidaˡi goˡo, sui mala God ke baˡa matalangaˡinida. 28 Ma ˡunaˡeri logo, sa Jesus Christ ka mae ana taˡi kaidaˡi goˡo fuana kwaisuˡusiˡanga fuana lafulana na taˡangaˡa na ngwae ˡoro ki. Ma nia ke baˡa oli laˡu maˡi ˡi ano, noaˡa laˡu fuana lafulana taˡangaˡa ngwae ki, bore ma nia ke baˡa oli fuana faˡamaurilana na ngwae neˡe kira kwaimasi ana ki.

10 Na taki neˡe sa Moses kwateˡe ki, na nununa goˡo ˡana ru mamana neˡe leˡa ka tasa neˡe sa Jesus sasiˡi fuaka ki. Na taki ki saea kira ˡidufaˡi kwatea na kwaisuˡusiˡanga ki ana faˡi ngali ki taˡifau. Ma kulu ka saiana na taki neˡeri ki, kira ˡafitaˡi goˡo ka faˡasaga na ngwae neˡe kira foˡosia God ki. 2 Diˡia na kwaisuˡusiˡanga neˡeri kwate ma sa tai faˡida neˡe kira foˡo ma kika sikasika naˡa, noaˡa kira kasi bolo fuana kwatelana laˡu ta kwaisuˡusiˡanga, osiˡana kira saiana God ke baˡa rufuanata naˡa taˡangaˡa kira ki taˡifau, ma noaˡa kira kasi kwaimanatai laˡu. 3 Bore ma sulia faˡi ngali ki taˡifau, na kwaisuˡusiˡanga kira ki faˡamanata oli ada ana taˡangaˡa kira ki. 4 Sulia nia ˡafitaˡi goˡo fuana ˡabuna buluka ki faˡinia na nanigot ki ka lafua naˡa taˡangaˡa kia ki.

5 Nia neˡe ana kaidaˡi sa Jesus Christ karangi ka leka naˡa maˡi saena magalia, nia fata fuana God ka ˡuri,
“Noaˡa laˡu kwaisuˡusiˡanga ana ru mauri ˡaeˡaela ki
neˡe ˡoko oga, bore ma ˡoko kwatea na noni fuaku.
6 Sulia noaˡa ˡoe kosi saeleˡa goˡo faˡinia na
kwaisuˡusiˡanga ˡani na ru mauri ˡaeˡaela ki neˡe kira
doˡofia ma na ˡabuna ru ˡaeˡaela ki fuana na lafulana
taˡangaˡa ki.
7 Sui, nau ku saea, ‘God ˡae, nau ku dao naˡa fasi ˡiri
nau ku sasi sulia tae ki neˡe ˡoko oga, diˡia kira
kerekere naˡa suli nau ˡi saena Kerekereˡa Abu.’” †

8 Aia, sa Jesus ka saea neˡe God noaˡa kasi oga goˡo na kwateˡa ki ma na kwaisuˡusiˡanga neˡe kira doˡofia ma na ˡabuna ru mauri ˡaeˡaela ki fuana na lafulana taˡangaˡa ki. Ma noaˡa nia kasi saeleˡa sulia na ru neˡeri ki. Ma nia ka fata ˡunaˡeri, sui bore ˡana na taki sa Moses ki kira fata sulia kwaisuˡusiˡanga neˡeri ki. 9 Ma nia ka fata laˡu ˡuri fuana God, “Nau ku dao naˡa fasi ˡiri nau ku sasi sulia tae ki neˡe ˡoko oga.” Ma sulia na alaˡanga neˡeri, kulu saiana God ka lafua naˡa kwaisuˡusiˡanga ana na taki, ma ka rokisia naˡa ˡani na kwaisuˡusiˡanga ˡani sa Jesus Christ. 10 Ma sulia sa Jesus Christ nia sasi sulia naˡa kwaiogai ˡanga God, ma God ka lafua naˡa taˡangaˡa kia ki, ma ka faˡasikasika kulu naˡa. Nia ˡunaˡeri, sulia kwaisuˡusiˡanga sa Jesus Christ ˡani nonina talana ana taˡi kaidaˡi goˡo, ma ka noaˡa laˡu ta foˡosi ˡani nonina ana ruana kaidaˡi.

11 Ma na fata abu Jiu ki kira ˡidufaˡi ruˡu ˡi saena Luma Abu sulia asoa ki, ma kira ka sasia na raoˡa kira ˡani kwaisuˡusiˡanga ana kaidaˡi ˡoro ki. Bore ma na

† *10:7 Sam 40:6-8*

kwaisuˈusiˈanga neˈeri ki, noaˈa kira kasi bolo fuana lafulana na taˈangaˈa ngwae ki. 12 Ma sa Jesus Christ neˈe, nia kwatea kwaisuˈusiˈanga nia ana taˈi kaidaˈi goˈo fuana lafulana na taˈangaˈa ki. Ma nia kasi oga ke kwatea laˈu ta kwaisuˈusiˈanga ana ta kaidaˈi matamata. Ma ana kaidaˈi nia ka kwatea naˈa kwaisuˈusiˈanga nia ka sui, nia ka tua ˈi bali ˈoloˈolo ana God, sulia na raoˈa nia fuana na kwaisuˈusiˈanga ka sui naˈa. 13 Ma sa Jesus Christ ke tua goˈo ˈana ˈi neˈeri, ma nia ka kwaimasi ana kaidaˈi neˈe God ke baˈa fuˈa ka liufia na malimae nia ki. 14 Aia, sulia taˈi kwaisuˈusiˈanga neˈeri, nia ka lafua naˈa taˈangaˈa kia ki, ma nia kwate ma kulu ka saga tua tua firi.

15 Ma na Anoˈi ru Abu nia fata laˈu sulia na ru neˈeri ki ka ˈuri,

16 “Nauˈa na Aofia, ma saena asoa neˈe ke baˈa dao maˈi, nai baˈa alua ta fau alangaˈinga faolu fuada fuana faˈamaurilada ˈuri:

Nai baˈa alua na taki nau ki ˈi saena manatada, ma nai baˈa keresia saena maurilada.” †

17 Ma na Anoˈi ru Abu ka fata laˈu ˈuri,

“Na roraˈa kira ki ma na abula taˈangaˈa kira ki, nai baˈa rufuanata ani, ma noaˈa nau kusi manata laˈu toˈo ani.” ††

18 Aia, kaidaˈi God ka rufuanata naˈa ana taˈangaˈa, noaˈa kasi bolo fuana na kwatelana laˈu ta kwaisuˈusiˈanga fuana lafulana taˈangaˈa ki.

Kuke dau ngasi ana fitoˈonga kulu ana God

19 Ngwaefuta nau kina, sulia na maelana sa Jesus, kulu saiana kuke leka noniraˈa fuana ruˈungaˈa saena “kula abu liu.” 20 Sulia sa Jesus nia saungaˈinia na tala faolu fuaka fuana lekaˈa maˈi siana God, fasi ˈiri kuke mauri firi faˈinia. Nia sasi ˈunaˈeri ˈania na kwaisuˈusiˈanga ˈani nonina.

21 Kulu toˈo naˈa ana taˈi ˈingataˈi fata abu leˈa liu neˈe gwaungaˈi fafia ngwae God ki. 22 Ma sulia ru neˈeri ki, kuke dao siana God faˈinia na foˈongaˈa neˈe mamana, ma na faˈamamanaˈanga neˈe ngasi, ma na manataˈanga neˈe faolu, sulia kulu saiana God faˈasikasika kia naˈa sulia sa Jesus. Ma kuke siuabu logo fuana faˈataˈilana God neˈe faˈasikasika kulu naˈa. 23 Kulu saea fuana ngwae ki neˈe kulu manata kwaimasi ana God. Ma kuke dau ngasi ana fitoˈonga ˈuana na ru ba God nia fata alangaˈi ˈani fuaka ki, sulia kulu saiana nia ke baˈa faˈamamana na fatalana. 24 Ma kulu ke manata sulia na kwaiogai ˈanga kia kwailiu, fasi ˈiri kuke kwaiˈafi aka kwailiu, ma kuke faˈataˈinia na alafeˈanga fuaka kwailiu ˈani ru leˈa neˈe kulu sasiˈi ki. 25 Aia, ma noaˈa kulu kasi tua faˈasia na fikuˈa faˈinia foˈosilana God, diˈia ti ngwae neˈe kira sasia. Bore ma kuke fiku fasi ˈiri kuke radu kulu kwailiu, sulia kulu saiana na asoa ana olilana maˈi na Aofia sa Jesus nia karangi naˈa.

26 Diˈia kulu saiana ka sui naˈa na faˈamanataˈanga mamana ki, ma diˈia kulu inaˈu goˈo ˈakulu ana sasilana ru taˈa ki, tama noaˈa ta kwaisuˈusiˈanga kasi bolo goˈo faˈinia lafulana roraˈa kia ki. 27 Ma diˈia ta ngwae sasi ˈunaˈeri, nia ka maˈu sulia nia masia naˈa na matalangaˈinga doe, ma na mafula ˈakoˈako neˈe God ke baˈa faˈalia ˈani sa tai faˈida neˈe kira tataˈe saulia niaˈa. 28 Ma ana kaidaˈi ba sui, sa tai neˈe ka aburongo goˈo ˈana ana na taki sa Moses ki, ma diˈia ta uulu ngwae nama ta ro ngwae ka fata faˈamamana neˈe ngwae neˈeri rora, noaˈa kira kasi manataia, kika saungia goˈo. 29 Ma diˈia ka ˈunaˈeri fuana taki sa Moses ki, na kwaˈikwaˈinga neˈe doe ka tasa fuana sa tai neˈe ˈaila ˈania na Ngela God ˈi taˈena. Sulia na abulalana na ngwae ˈunaˈeri nia faˈataˈinia neˈe nia fia fasi na maelana sa Jesus Christ noaˈa kasi ˈinotoˈa goˈo, ma nia fia fasi na fau alangaˈi faolu neˈe totolia ka faˈasikasika nia, noaˈa kasi ˈinotoˈa logo. Aia, na ngwae ˈunaˈeri nia fata faˈalia na Anoˈi ru Abu neˈe kwaiˈofe ana niaˈa. 30 Sulia kulu saiana God ba fata ˈuri, “Nai baˈa duˈu, nau naˈa neˈe nai kwatea matalangaˈinga fuana ngwae ki, osiˈana na abula taˈangaˈa kira ki.” Ma na Kerekereˈa Abu ka fata laˈu ˈuri, “Na Aofia ke baˈa matalangaˈinia na ngwae nia ki.” 31 Si diˈia na God mauri nia dau fafia ta ngwae fuana matalangaˈilana, na ngwae neˈeri ke baˈa maˈu liu.

32 Ma muke manata toˈona kaidaˈi ˈato ˈoro ba kamu ruˈu ˈi saena ki, kaidaˈi kamu eta toˈo ana madakolaˈanga sa Christ. 33 Kira faˈafii kamu, ma kira ka fata siaraˈi kamu maana ngwae ˈoro ki. Ma ana ti kaidaˈi, kamu ka maˈudi fuana ˈadoˈa faˈinia na ngwae kwaima kamu ki neˈe ti ngwae kira faˈafii kira ˈunaˈeri. 34 Aia, ma ana kaidaˈi kira alu ngwae faˈamamana ki saena luma ni lokafo, muka manataida, ma muka ˈafida. Ma muka saeleˈa goˈo amuˈa ana kaidaˈi ngwae ki kira laua na toˈoruˈa kamu ki taˈifau, sulia kamu saiana muka toˈo laˈu ana toˈoruˈa leˈa ka tasa ki neˈe nia tuatua firi ˈi langi. 35 Duˈungana ˈunaˈeri, noaˈa kamu kasi maˈu. Si diˈia muke faˈamamana ngangata ana God, muke baˈa ngalia na kwaiaraˈa nia fuamuˈa neˈe leˈa ka tasa. 36 Muke toˈo ana mabetauˈa, fasi ˈiri muke sasi sulia kwaiogai ˈanga God, ma muke ngalia naˈa ru neˈe nia fata alangaˈinia fuamuˈa ki. 37 Osiˈana na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri,

“Karangi nia ke baˈa leka maˈi, ma nia noaˈa kasi tau naˈa.

38 Ma na ngwae saga nau ki, kike baˈa faˈamamana ma kike mauri.

Bore ma diˈia sa tai bore ada neˈe oli faˈi buri sulia kira maˈu, noaˈa nau kusi saeleˈa goˈo faˈinida.” ‡

39 Bore ma kulu noaˈa kasi diˈia na ngwae neˈe kira ngalia kwaˈikwaˈinga sulia kira leka tau ˈunaˈeri. Kulu faˈamamana ana God, ma nia ka faˈamauri kia.

Kulu fitoˈo ana God ke fulia fata alangaˈinga nia

11 Diˈia kulu fitoˈo ana God, kulu saiana kuke baˈa ngalia ru leˈa ki neˈe kulu kwaimasi ana faˈasia niaˈa, sui bore ˈana kulu noaˈa kasi lisida ˈua. 2 Aia, ma

† *10:16 Jeremaea 31:33* †† *10:17 Jeremaea 31:34*

‡ *10:38 Habakuk 2:3-4*

na ngwae ˈua ki ˈi naˈo maˈi, God alafafida sulia na fitoˈonga kira ana niaˈa.

3 Sulia na fitoˈonga kulu ki, kulu saiana God nia saungaˈinia na ru ki taˈifau ˈani fata totongaˈinga nia. Na ru ki taˈifau neˈe kulu lisia, kira ˈita maˈi faˈasia na ru neˈe noaˈa kulu kasi lisiˈi ki.

4 Sa Abel ba fitoˈo ana God, ma nia ka kwatea na kwaisuˈusiˈanga nia fuana God neˈe leˈa ka liufia na kwaisuˈusiˈanga neˈe sa Kein kwatea. Ma sulia na fitoˈonga sa Abel, God ka saea nia ˈoloˈolo, sulia God alafafia na kwateˈa nia ki. Osiˈana sa Abel fitoˈo ana God, na ru neˈe nia sasiˈi ka faˈamanata kia ˈua, sui bore ˈana nia ka mae naˈa.

5 Ma sa Enok ka fitoˈo ana God, ma noaˈa nia kasi mae, sulia God ngalia ˈuana ˈi langi, ma noaˈa ta ngwae ˈi ano kasi lisia laˈu sa Enok. Ma na Kerekereˈa Abu ka saea God saeleˈa liu sulia sa Enok, ma God fiˈi ngalia ˈuana ˈi langi. 6 Diˈia ta ngwae noaˈa kasi fitoˈo ana God, noaˈa liu God ka saeleˈa fafia. Sulia sa tai neˈe leka maˈi siana God, nia ka fitoˈo nama neˈe God tua ma ka faˈaleˈa na ngwae neˈe kira leka maˈi siana ki.

7 Ma sa Noa fitoˈo ana God, ma nia ka roˈosulia na fata totongaˈinga God ki fuana sulia na igoigo neˈe ke baˈa dao maˈi. Nia ka faˈamamana, sui bore ˈana nia kasi lisia ˈua na igoigo neˈeri. Nia ka roˈosulia God, ma ka saungaˈinia taˈi faka doe. Ma kaidaˈi neˈe kafo doe ka fungu maˈi, nia faˈinia na ngwae nia ki kira ka mauri. Ma kaidaˈi nia sasi ˈunaˈeri, nia ka faˈataˈinia neˈe ngwae matamata ki kira taˈa ma kika totolia ngalilana na kwaˈikwaˈinga God. Ma God ka saea sa Noa nia ˈoloˈolo sulia na fitoˈonga nia.

8 Ma sa Abraham fitoˈo ana God, ma nia ka roˈosulia na fatalana. God baˈea nia ka leka faˈasia maˈe fanoa nia ˈuana ta abaˈi kula matamata laˈu ana kula neˈe God fata alangaˈi ˈani fasi ˈiri ka kwatea fuana. Nia neˈe sa Abraham ka faˈasia fanoa nia, sui bore ˈana noaˈa nia kasi sai ˈua ana ˈi faˈi neˈe nia leka ˈuana. 9 Ma kaidaˈi nia ka dao ana abaˈi kula neˈe God fata alangaˈi ˈani, nia ka tua diˈia na ngwae kwaita ana abaˈi kula neˈeri, ma nia ka tua goˈo ˈana saena babala. Nia ka ˈunaˈeri logo ana ngela nia sa Aesak, ma koˈo nia sa Jakob. Kera sai logo ana na fata alangaˈinga neˈe God saea fuana sa Abraham nia teo logo fuadaroˈo. 10 Sa Abraham tua ˈunaˈeri, osiˈana nia kwaimasi ana fanoa leˈa neˈe God saungaˈinia ˈi langi neˈe teoteo firi ma noaˈa kasi sui.

11 Ma sulia na fitoˈonga, sa Abraham bolo faˈinia nia ka toˈo ana ngela, sui bore ˈana nia ka ngwaro, ma na ˈafe nia ˈi Sera ka ˈabaraˈa logo. Ma kera ka toˈo ana ngela, sulia kera fitoˈo ana God ke baˈa faˈamamana na fata alangaˈinga nia. 12 Bore ˈana sa Abraham ka ngwaro ma leleka karangi ka mae, kera toˈo ana kwalafa ˈoro liu ki. Kira ˈoro ka diˈia na bulubulu ki saena mamanga, ma na one ˈi ninimani asi neˈe noaˈa kasi totolia toˈomaˈilana.

13 Aia, na ngwae neˈeri ki kira fitoˈo ana God, ma kira ka eta mae sui mala kira ka fiˈi ngalia ru ki taˈifau neˈe God nia fata alangaˈi ˈani fuada. Ma kira ka manata sulia na ru neˈe God nia fata alangaˈi ˈania ki, ma kira ka saiana kike baˈa ngalia ana kaidaˈi matamata. Ma kira ka saea logo na fanoa neˈe kira toˈo ana, noaˈa laˈu na fanoa kira, sulia na fanoa mamana kira neˈe nia maˈi ˈi langi. 14 Aia, ma na ngwae neˈe kira fata ˈunaˈeri ki, kira faˈataˈinia neˈe kira kwaimasi ana na fanoa mamana kira. 15 Ma sa Abraham ma na ngwae neˈeri ki logo noaˈa kasi manata naˈa ˈuana na fanoa kira ba kira leka faˈasia. Si diˈia nia ˈunaˈeri, nia bolo goˈo ˈana fuada ˈuana oliˈa ˈi neˈeri. 16 Bore ma, kira ka lulu ˈuana na fanoa leˈa liufia na fanoa ba kira faˈasia, sulia kira kwaimasi ˈuana na fanoa kira ˈi langi. Sulia na ru neˈeri, God ka saeleˈa ana kaidaˈi kira saea niaˈa ˈani God kira, sulia nia sasi akaˈu taˈifau naˈa ana fanoa ni tuaˈa boborida maˈi ˈi langi.

17-18 Kulu saiana God nia fata alangaˈi fuana sa Abraham, sulia na ngela nia sa Aesak neˈe na kwalafa nia ke baˈa ˈoro liu. Ma ana kaidaˈi God ka ilitoˈona na fitoˈonga sa Abraham, nia ka saea fuana ka saungia sa Aesak fuana kwaisuˈusiˈanga. Ma na fitoˈonga sa Abraham ka ngasingasiˈa fafona na fata alangaˈinga God fuana, ma nia ka sasi akaˈu fuana saungilana ngela mutaˈi nia sa Aesak ˈiri nia ka kwaisuˈusi ˈania. 19 Sa Abraham sasi ˈunaˈeri osiˈana nia fia fasi diˈia sa Aesak ka mae, God saiana ka taˈe nia faˈasia maeˈa. Ma ka ˈunaˈeri nia diˈia God taˈea sa Aesak faˈasia maeˈa mamana.

20 Sa Aesak logo, sulia na fitoˈonga nia ana God, nia ka faˈaleˈa na ro ngela nia ki sa Jakob faˈinia sa Esau, ma ka faˈarongo ˈani tae neˈe ke baˈa dao maˈi fuadaroˈo.

21 Ma sa Jakob logo, sulia na fitoˈonga nia, nia ka faˈaleˈa na ngela ngwane sa Josef ki ana kaidaˈi sa Jakob tua naˈa fuana maelana. Ma nia ka uu oro oro sulia faˈi kuba nia, ma ka foˈosia God.

22 Ma sa Josef logo, sulia na fitoˈonga nia, ana kaidaˈi nia tua naˈa masia na maelana, nia fata ka saea fuuˈi ngwae Israel kira ke baˈa leka faˈasia fanoa ˈi Ejipt. Ma nia ka baˈeda logo ana kaidaˈi neˈeri, kaidaˈi kira ka leka, kira ka ngalia logo na sulina faˈinida.

23 Aia, na maˈa sa Moses logo faˈinia teˈa nia, kera fitoˈo ana God. Sui bore ˈana na ngwae tatalafaˈa ˈi Ejipt ka fata totongaˈi kike saungida kala ngela ngwane Jiu ki taˈifau, kera kasi maˈu goˈo. Ma kaidaˈi sa Moses futa ana, kera ka sofongaˈinia sulia uulu madamo ki, fasi ˈiri kira kasi saungia, sulia na ngela neˈeri lisilana leˈa liu.

24 Ma sa Moses ka fitoˈo ana God logo. Ma kaidaˈi nia doe maˈi, nia ˈaila ˈani neˈe kira saea niaˈa ˈania na ngela kini sariˈi sa Fero neˈe sarea. 25 Ma sa Moses ka oga nonifii ˈanga faˈinia na ngwae God ki, faˈasia na tuaˈa saeleˈa ˈani taˈangaˈa neˈe noaˈa kasi tau goˈo. 26 Ma nia ka manata fasi nia leˈa fuana faˈakaisilana osiˈana na fitoˈonga nia ana na Christ neˈe God ke baˈa kwatea maˈi. Ma noaˈa nia kasi manata sulia na toˈoruˈa doe neˈe nia ngalia ˈi Ejipt. Sulia nia masia naˈa ru leˈa ki neˈe God ke baˈa kwatea fuana ana kaidaˈi nia ˈua maˈi.

27 Ma sulia na fitoˈonga sa Moses, nia ka leka faˈasia
ˈi Ejipt. Ma noaˈa nia kasi maˈu goˈo ˈani saetaˈanga na
ngwae tatalafaˈa ˈi Ejipt. Nia diˈia sa Moses lisia God
neˈe noaˈa ta ngwae kasi saiana lisilana. ˈUnaˈeri, sa
Moses nia ka leka nama. 28 Ma sulia na fitoˈonga sa
Moses, nia ka saea fuana fuuˈi ngwae Israel kira leka
sulia na fafangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa, ma kira ka namu-
lia na sina maa ana luma kira ki ˈani ˈabuna kala sipsip,
fasi ˈiri na ˈainsel neˈe God kwatea maˈi noaˈa kasi
saungia na faˈinaˈonaˈo ngela ngwane kira ki, ma ka
daofaˈi liu faˈasia na luma kira ki.
29 Ma sulia na fitoˈonga fuuˈi ngwae Israel, nia kwate
ma kira ka totolia toˈo folo ˈanga ana Asi Meo. Sulia
God kulaa na kafo ˈiri kika leka diˈia kira fali fafona ano
langalanga. Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ˈi Ejipt ki kira
lalida kwau, kira ka kwaˈu kika ka mae taˈifau, sulia
God sasia na asi doe neˈe ka fungu laˈu maˈi fafida.
30 Aia, fuuˈi ngwae Israel fitoˈo ana God. Ma ana
kaidaˈi kira dao ana fanoa ˈi Jeriko, kira ka liu kalia na
faˈi labu neˈeri sulia fiu asoa ki, sui God ka ofota naˈa
faˈi labu neˈeri ˈi ano. 31 Ma taˈi kini ˈusu neˈe tua saena
fanoa neˈe ˈi Jeriko, na satana ˈi Rahab, nia na kini fi-
toˈo ana God. Sulia ana kaidaˈi ro ngwae neˈe sa Josua
asungaˈinidaroˈo maˈi, kera leka ago maˈi fuana lisi-
lana ngasingasiˈanga ana fanoa neˈeri, ˈi Rahab ka ˈafi
keroˈa. Sui, noaˈa kira kasi saungia ˈi Rahab, ana
kaidaˈi neˈe fuuˈi ngwae Israel kira sau taˈifau ana ng-
wae neˈe kira aburongo ana God.
32 Ma nai mango basi ˈunaˈeri ana na alaˈanga neˈe,
sulia noaˈa naisi toˈo naˈa ana ta kaidaˈi fuana fataˈa
laˈu sulia na fitoˈonga na ngwae diˈia sa Gideon, sa
Barak, sa Samson, sa Jefta, sa David, sa Samuel, ma na
profet ki. 33 Sulia kira fitoˈo ana God, ma ti ai ada kira
fuˈa ka liufia ngwae ˈoro ana fuˈanga saena fanoa doe
ki. Ma ti ngwae ada kira sasia ru saga ki, ma kira ka
ngalia naˈa tae ki neˈe God nia fata alangaˈi ˈania. Ma ti
ai ada ana kaidaˈi kira tua karangia na lion ki, ma noaˈa
ta lion kasi ˈaleda goˈo. 34 Ma ti ai ada laˈu, kira fitoˈo
ana God, ma na mafula ˈakoˈako doe kasi duˈafida
goˈo. Ma ti ai ada laˈu, na malimae kira ki noaˈa kira
kasi bolo fuana saungilada. Ti ai ada, sui bore ˈana kira
ka ngwataˈutaˈu, God faˈangasingasida laˈu. Sui, kira
ka lalida na fuani oro matamata ki. 35 Ma ti kini ˈi naˈo
maˈi, kira fitoˈo ana God, ma na ngela kira ki neˈe mae,
kira ka mauri laˈu.
Aia, ma ti ngwae laˈu neˈe kira fitoˈo ana God maˈi ˈi
naˈo ki, ma na malimae kira nangasida naˈa fuana
maeˈa. Bore ma noaˈa kira kasi oga goˈo tafiˈa faˈasia
nonifiiˈanga neˈeri, duˈungana kira sai leˈa ana neˈe
kike baˈa tataˈe faˈasia maeˈa ˈuana mauriˈa mamana.
36 Ti ai ada, na malimae kira ki kira faˈa ˈekeda ma kira
ka nangasida. Ma ti ai ada kira ka firi fafida ˈani sene ki
ma kira ka alu kira saena luma ni lokafo. 37 Ti ai ada lo-
go, kira ˈuilaˈi fauda leleka kira ka mae. Ma ti ngwae
laˈu kira folosida ˈani ro afu ru ˈanga. Ma ti ai ada kika
saungida ˈani sele ni ofoˈa ki, osiˈana na fitoˈonga kira.
Ma ti ai ada, kira ka toro ˈani na ˈuˈuila sipsip faˈinia
nanigot, sulia kira dalaˈa liu mala. Ma na malimae kira
ki ka faˈalida ma kira ka faˈakaisida. 38 Ma na ngwae
saena magalia neˈe noaˈa kira kasi totolia naˈa tuaˈa
kwailiu faˈinida ngwae saga neˈeri ki. Ma ti ngwae ada
kira faˈasia naˈa luma kira ki, kira ka liu kwailiu goˈo ˈa-
da diˈia na ngwae noaˈa kira kasi toˈo ana ta fanoa. Ki-
ra ka tua ˈi saena abaˈi kula kwasi ki, ma gwauna na ua
ki, ma saena faoda ki, ma kilu saena ano ki.
39 Aia, God ka saeleˈa liu fafia na ngwae neˈeri ki, su-
lia na fitoˈonga kira, bore ma kira kasi ngalia ru ki taˈi-
fau neˈe God nia fata alangaˈi ˈani fuada, 40 sulia God
manata sulia ru leˈa ki tua bobori kulu ˈua. Nia oga ng-
wae neˈeri ki kira ka tua masia ˈiri kuke ˈado logo faˈini-
da, ana kaidaˈi nia ka kwatea naˈa ru leˈa ki neˈe nia fa-
ta alangaˈi niˈi.

God na Maˈa kia

12 Aia, ma na ngwae ˈoro neˈe kira faˈamamana
ana God ˈunaˈeri ki, nia diˈia kira tua faˈi kulu
ana kaidaˈi neˈe, ma kira ka lialia ˈuana tae neˈe kulu
sasiˈi. Nia neˈe kuke danga faˈiburi naˈa ˈani ru ki taˈi-
fau neˈe faˈadole kia, ma na taˈangaˈa neˈe dau bibi
aka ki. Sulia kulu diˈia na ngwae neˈe kira lalili ana
masaˈa doe. Ma kuke lalili ngasingasiˈa, leleka kuka
dao ana kula kuke faˈasuia ana. 2 Ma kaidaˈi kulu lalili
ˈunaˈeri, kuke alu maakulu ana sa Jesus, sulia niaˈa
neˈe gwalona na fitoˈonga kia ki. Nia maˈudi ka mae
ana ˈai rara folo. Ma noaˈa nia kasi manata sulia na
ˈekeˈa ana maeˈa ˈunaˈeri, osiˈana nia saiana nia ke
baˈa toˈo ana saeleˈanga ˈi buri. Ma ana kaidaˈi neˈe,
nia tua naˈa ˈi bali ˈoloˈolo ana God, na kula ni ˈino-
toˈanga. 3 Muke manata toˈona na ˈafitaˈiˈanga ba kira
sasiˈi ana sa Jesus ana kaidaˈi neˈe ngwae taˈa ki kira
siaraˈi nia. ˈUnaˈeri, noaˈa manatamuˈa kasi dudu ana
fitoˈonga kamu ki. 4 Muke suˈute fuana fuˈalilana
falafala ana taˈangaˈa. Bore ma ta ngwae aumulu
noaˈa ˈiri mae ˈua ana fuˈalilana taˈangaˈa.
5 Ma noaˈa kamu kasi manata bura ˈani na alaˈanga
ni kwairaduˈanga ba God saea fuamuˈa na ngela nia ki,
ba ˈuri,
“Ngela nau ˈae, ˈoko fafarongo leˈa kaidaˈi na Aofia ka
balufia ˈoe.
Ma kaidaˈi nia ka faˈamanata ˈoe, na manatalamu kasi
dudu.
6 Sulia na Aofia ka balufia na ngwae neˈe nia alafe
fuada ki.
Ma nia ka kwatea kwaˈikwaˈinga fuana ngwae neˈe
nia alafafida fasi kira na ngela nia ki.” †
7 Muke uu ngasi, ma muke alaˈania God ka faˈasaga
kamu, osiˈana ru neˈeri nia faˈataˈinia neˈe God nia tagi
suli kamu, ka diˈia naˈa ta maˈa. 8 God saiana ka
faˈasaga ngela nia ki taˈifau. Ma si diˈia noaˈa nia kasi
faˈasaga ˈoe, tama ˈaeˈo noaˈa laˈu ngela mamana nia.
9 Ma ana kaidaˈi neˈe maˈa kia ki ˈi neˈe saena magalia
neˈe, kira faˈasaga kia, ma kuke fuˈusi doe ada. Ka ˈu-
naˈeri logo, kuke alaˈania na Maˈa kia ˈi langi ke
faˈasaga kia, ma kuke toˈo ana mauriˈa firi.

† *12:6 Job 5:17; Provebs 3:11, 12*

10 Aia, na maʼa kia ki saena magalia neʼe, kira faʼasaga kia sulia kaidaʼi tiʼitiʼi goʼo, sulia na falafala neʼe kira saiana nia leʼa. Ma God faʼasaga kia ʼiri nia ka ʼafi kia, ma nia faʼasaga kia fasi ʼiri kulu ka tua ʼoloʼolo logo diʼia niaʼa. 11 Ma ana kaidaʼi kira faʼasaga kia, kuke kwaimanatai sulia nia fii kia. Bore ma ʼi buri ʼana faʼasagaʼa, kulu saiana kuke baʼa toʼo ana aroaroʼanga sulia na abulalaka ke baʼa saga.

Na faʼamanataʼanga fuana ʼafilana ngwae faʼamamana ki

12 Ta neʼe, muke uu ngasi, ma muke dau ngangata ana faʼamamanaʼanga kamu. 13 Ma muke leka sulia na tala saga, fasi ʼiri na ngwae neʼe faʼamamanalada ngwataʼutaʼu, kira kasi faidanga ʼani faʼamamanaʼanga kira, bore ma na faʼamamanaʼanga kira ki ka ngasingasiʼa.

14 Muke iliili ʼuana tuaʼa ʼani aroaro ʼanga faʼinia ngwae ki taʼifau. Ma muke sasi ngangata ʼiri na abulaʼanga kamu ki ka saga taʼifau. Diʼia na maurilaka noaʼa kasi saga, nia ʼafitaʼi kuke lisia na Aofia. 15 Muke sasi ngangata fasi ʼiri noaʼa ta ngwae amuʼa kasi ʼaila ʼania na kwaiʼofeʼanga God. Ma noaʼa kamu kasi alaʼania ta ngwae ka faʼalia na faʼamamanaʼanga kamu ki, diʼia ta ʼai ba toʼo ʼana fuaʼi ru lilinga ki ma ka faʼalia naʼa ngwae ki. 16 Muke lialia leʼa fasi ʼiri noaʼa ta ngwae ke kakabara ma kira kasi manata doe ana God diʼia sa Esau. Sa Esau ka foli ʼani na gwaʼi ngwaluda nia na ngela ngwane ʼi naʼo ʼuana taʼi titiu ana fanga goʼo. 17 Ma kulu saiana, ʼi buri ʼana neʼe nia sasi ʼunaʼeri, sa Esau fiʼi oga maʼa nia ka faʼaleʼa nia. Bore ma maʼa nia ka ʼaila ʼania, ma ka faʼaleʼa lala na ngwaefuta nia, sulia nia ʼafitaʼi naʼa fuana olitaʼilana ru ki neʼe nia foli taʼifau naʼa ʼaniʼi, sui bore ʼana nia ka gwafea maʼa nia ʼani na angiʼa.

18 Na tala ʼuana daoʼa siana God neʼe kulu leka sulia, noaʼa kasi usulia na tala neʼe fuuʼi ngwae Israel ʼi naʼo. Sulia na ru neʼe kira dao karangia ana, kira saiana lisilana, ma kira ka saiana samaʼa toʼona. Sulia ʼi neʼeri na faʼi ua ʼi Saenae neʼe duʼa ʼani mafula, ma ka rodoʼa ʼi neʼeri, ma na iru ka iru ngasingasiʼa. 19 Ma kira ka rongoa na lingana bungu, ma na lingana akoʼa doe God. Ma ana kaidaʼi ngwae neʼeri ki kira rongoa naʼa linga ʼi ru neʼeri, kira ka maʼu, ma kira ka amasia ana ʼiri nia kasi alaʼa laʼu. 20 Sulia kira maʼu liu ʼani alaʼanga God ba ʼuri, “Diʼia ta ngwae nama ta ru mauri ʼaeʼaela bore ʼana neʼe sama toʼona faʼi ua neʼe, muke ʼuilaʼi fauna leleka nia ka mae.” †21 Ma sulia na ru neʼe kira lisida ki ana kaidaʼi neʼeri nia kwaifaʼamaʼui liu, sa Moses bore ka saea, “Nau ku maʼu ma ku lebelebe naʼa.” ††

22 Ma kaidaʼi neʼe, kulu noaʼa kasi dao karangia naʼa ru ʼunaʼeri. Sulia kulu dao naʼa ana ua ʼi Sion, na fanoa God neʼe mauri, na fanoa doe ʼi Jerusalem ʼi langi. Nia na kula neʼe fikulana moleʼe ʼainsel ki kira tua ana. 23 Kulu fiku maʼi faʼinia na ngela etaeta God ki neʼe kira saeleʼa liu, ma na satada kira keresia maʼi ʼi langi. Ma kulu ka dao naʼa siana God neʼe matalangaʼinia ngwae ki taʼifau. Ma kulu ka dao logo siana na mangoda ngwae leʼa ki neʼe God faʼasagada. 24 Ma kulu ka dao siana sa Jesus, na ngwae neʼe saungaʼinia na fau alangaʼinga faolu fuaka faʼinia God. Sulia na ʼabuna neʼe igo, kuke baʼa ngalia na ru leʼa ki, bore ma ʼabuna sa Abel noaʼa kasi kwatea ru leʼa neʼeri ki.

25 Muke kwairoʼoi ana fatalana God. Sulia na ngwae ba kira ʼaila ʼani kwairoʼoi ʼanga ana God ana faʼi ua ʼi Saenae, kira ngalia naʼa kwaʼikwaʼinga doe. ʼUnaʼeri logo, diʼia kamu ka ʼaila ʼani na ngwae neʼe alaʼa maʼi fuakulu faʼasia ʼi langi, kamu ke baʼa ngalia na kwaʼikwaʼinga logo. 26 Ka tau naʼa maʼi, na magalia neʼe saola sulia na lingalingana fatalana God. Sui ana kaidaʼi neʼe, nia ka fata alangaʼi ka ʼuri, “Ta kaidaʼi laʼu, nai baʼa salonga na magalia neʼe faʼinia ʼi langi logo.” ‡27 Ma na alaʼanga neʼeri, “ta kaidaʼi laʼu” ka faʼataʼinia God ke baʼa salonga na ru neʼe nia saungaʼinia ki, ma ka lafuda taʼifau, fasi ʼiri na ru neʼe teo tari ki goʼo neʼe ka ore. 28 Sulia kulu tua saena ʼInotoʼanga neʼe babatoʼo firi, kuke baʼatafea God, ma kuke faʼasaeleʼa God ʼani foʼosilana ma faʼataʼilana faʼadoeʼa. 29 Sulia God kia, nia saiana faʼalilana na ngwae ki ʼani mafula.

Falafala neʼe faʼasaeleʼa God

13 Kamuʼa na bara ngwae asina goʼo ana sa Christ, muke uu ngasi ʼani alafeʼanga fuamuʼa kwailiu. 2 Noaʼa kamu kasi manata bura ʼani na kwalolana na ngwae dao ki. Sulia ti ngwae kira kwaloa ngwae ki saena luma kira, bore ma kira kasi saiana neʼe ngwae ba kiri ʼainsel ki lala. ‡†3 Aia, kamu kasi manata bura logo ʼani ngwae neʼe kira tua saena luma ni lokafo ki. Muke tagi leʼa sulida, diʼia neʼe kamu tua faʼinida saena luma ni lokafo. Ma muke ʼafia logo na ngwae neʼe kira toʼo ana ʼafitaʼiʼanga ki, diʼia neʼe kamu toʼo logo ana ʼafitaʼiʼanga faʼinida.

4 Aia, nia ka leʼa fuamuʼa taʼifau muke faʼadoea na tua fikuʼa ana araʼinga. Muke tua mamana fuana araʼi kamu ki ma ʼafe kamu ki. Sulia God ke baʼa kwatea kwaʼikwaʼinga fuana sa tai neʼe abulalana bulibuli ma ka kakabara ana ʼusuʼa.

5 Aia, muke aloge faʼasia ogalana na mani ʼoro. Ma muke saeleʼa ana tae ki neʼe kamu toʼo ani. Sulia God ba saea, “Noaʼa nau kusi leka faʼasi kamu, ma noaʼa nau kusi ʼaila ʼani kamu.” 6 Duʼungana ʼunaʼeri, kuke fata noniraʼa ʼuri, “Na Aofia naʼa neʼe ngwae kwaiʼafi nau. Duʼungana neʼe, nau noaʼa kusi maʼungia ta tae neʼe ngwae ki sasia aku.”

7 Noaʼa kamu kasi manata bura laʼu ʼani ngwae ʼaʼana kamu ki neʼe kira faʼamanata kamu ka sui naʼa ʼani fatalana God. Muke manata sulia na mauriʼa leʼa kira ki faʼinia na maelada. Ma muke sasi sulia na fitoʼonga kira ki.

8 Sa Jesus Christ tua tua kasi rokisi. Nia bolo goʼo ʼana diʼia ʼi roʼoki, ma ʼi taʼena, ma na kaidaʼi neʼe kasi dao ʼua. 9 Ma muke tua faʼasia faʼamamanalana na faʼamanataʼanga matamata ki neʼe noaʼa kasi mamana. Kwaiʼofeʼanga God fuaka neʼe faʼangasingasia

† *12:20 Eksodas 19:12-13* †† *12:21 Diutronomi 9:19*

‡ *12:26 Hagae 2:6* ‡† *13:2 Jenesis 18:1-8; 19:1-3*

na maurilaka. ˈUnaˈeri neˈe ka kwaiˈafi aka, bore ma roˈongaˈa sulia na taki ana fanga ki, noaˈa kasi kwaiˈafi goˈo aka.

10 Bore ma ngwae neˈe kira ˈidufaˈi donga taki Jiu ki
ana kwaisuˈusiˈanga, noaˈa kira kasi toˈo ana ta
ngasingasiˈanga fuana ngalilana ru leˈa ki neˈe leka
maˈi faˈasia kwaisuˈusiˈanga ana sa Christ. 11 Kamu sa-
iana, kaidaˈi neˈe fuuˈi ngwae Israel kira kwatea
kwaisuˈusiˈanga osiˈana kira oga na faˈasikasikalada
faˈasia na taˈangaˈa kira ki, na ˈingataˈi fata abu ka
ngalia maˈi na ˈabu na ru mauri ˈaeˈaela ki ˈi saena na
Luma Abu ana “kula abu liu.” Aia ma na noniˈi ru ki
neˈe kira foˈosi ˈani, kira ka duˈafia ˈi maa faˈasia saena
fanoa. 12 Ma nia neˈe kwate ma sa Jesus bore ka mae
logo ˈi maa iila fanoa ˈi Jerusalem, fasi ˈiri ka faˈasikasi-
ka na ngwae faˈasia na taˈangaˈa kira ki ˈani na ˈabuna.
13 Ta neˈe alu kuke leka logo ˈi maa iila fanoa ˈi
Jerusalem fasi ˈiri kika faˈa ˈeke kia diˈia kira sasia ana
sa Jesus. 14 Sulia saena magalia neˈe, noaˈa kulu kasi
toˈo ana ta fanoa neˈe tua tua firi. Bore ma kulu
kwaimasi ana na fanoa ˈi langi neˈe ke baˈa dao maˈi.
15 Nia neˈe, kuke baˈatafea God ana kaidaˈi ki taˈifau.
Na baˈatafeˈanga neˈeri, niaˈa na kwaisuˈusiˈanga kulu
ˈuana God sulia sa Jesus neˈe kulu saea ˈani na Aofia
kia. 16 Noaˈa kamu kasi manata bura ˈani sasi leˈangaˈa
ma na kwaiˈafiˈanga amuˈa kwai liu. Sulia na abulaˈan-
ga ˈunaˈeri neˈe nia diˈia na kwaisuˈusiˈanga logo neˈe
God saeleˈa fafia.

17 Muke roˈosulia na faˈinaˈonaˈo kamu ki. Kira lia su-
lia na mangomuˈa, ma kike baˈa fulaˈinia raoˈa kira ki
fuana God. Ma diˈia kamu roˈosulia na alaˈanga kira ki,
kira ke saeleˈa liu fafia na raoˈa kira ki. Ma diˈia noaˈa
kamu kasi roˈo goˈo sulida, kike baˈa kwaimanatai fafia
na raoˈa kira ki, ma ˈafitaˈi kike ˈafi kamu.

18 Ma muke inaˈu ana foˈongaˈa fuaimili. Kaimili sa-
iana neˈe noaˈa ta ru taˈa goˈo saena abula lamiˈa, su-
lia kami sasi ˈuana sasilana ru leˈa ki ana kaidaˈi ki taˈi-
fau. 19 Ma nau ku gani kamu, muke foˈo fuaku, ˈiri God
ke olitaˈi ˈaliˈali maˈi aku siaumulu.

Na foˈongaˈa

20 God taˈea na Aofia kia sa Jesus faˈasia na maeˈa.
Ma sulia na kwaisuˈusiˈanga sa Jesus ˈani maelana, nia
ka diˈia ta ngwae neˈe lia sulia na sipsip nia ki. Ma God
ka saungaˈinia na fau alangaˈinga faolu ˈani
kwaisuˈusiˈanga sa Jesus. Ma na fau alangaˈi ˈanga
neˈeri noaˈa kasi sui. 21 Aia, nau ku foˈo fasi ˈiri God ana
aroaroˈanga ke baˈa kwatea na ru leˈa ki taˈifau neˈe
kamu boˈoboˈo ˈuani ˈiri muke sasia kwaiogai ˈanga
nia. Ma nau ku foˈo logo ˈiri sa Jesus Christ ke ˈafi ka-
mu, ma muke fulia na ru ki neˈe God saeleˈa fafiˈi. Ma
kuke baˈatafea sa Jesus Christ tua tua firi! ˈIu ke ˈu-
naˈeri.

Alaˈanga ˈisi

22 Ngwaefuta nau kina ˈae, nau ku amasi kamu ˈiri
muke fafarongo mabe fuana alaˈanga ni kwairaduˈan-
ga nau ki fuamuˈa. Osiˈana na kerekereˈa nau, noaˈa
kasi keta goˈo.

23 Nau ku oga nai faˈarongo kamu ˈani na ngwaefuta
kulu sa Timoti nia ruˈu naˈa ˈi maa faˈasia na luma ni
lokafo. Diˈia nia dao ˈaliˈali maˈi ˈi neˈe, nau ku baˈea
faˈi nau ana kaidaˈi nai leka kwau ana.

24 Muke kwatea alaˈanga leˈa kaimili fuana ngwae
faˈinaˈonaˈo kamu ki taˈifau, ma fuada ngwae God ki
taˈifau neˈe kira tua faˈi kamu. Na ngwaefuta kia ki
faˈasia ˈi Itali, kira kwatea logo alaˈanga leˈa leˈa kira ki
fuamuˈa.

25 Nau ku foˈo fasi ˈiri God ke kwaiˈofe amuˈa taˈifau.

James

Sa James neˡe ngwae ˡoro ki fia fasi niaˡa na ngwaefuta sa Jesus neˡe raˡe maˡi ka ˡinotoˡa fuana Kristin ki ˡi Jerusalem. Kaidaˡi na ngwae Jiu ˡi Jerusalem ki kira saungia sa Stefen ka mae naˡa, Kristin ˡoro ki kira ka tafi, kika tua ana kula taˡifau saena magalia. (Lisia ana Acts 7:54—8:4.) Sa James nia tua buri goˡo ˡi Jerusalem. Saena kerekereˡa neˡe, sa James fata sulia ru ˡoro ki neˡe Kristin ki kike sasilaniˡi. Ru doe neˡe sa James nia keresia neˡe ngwae faˡamamana ki, noaˡa kira kasi saea goˡo neˡe fasi kira faˡamamana naˡa, bore ma kike sasia nama ru neˡe leka sulia liana God neˡe faˡataˡinia fitoˡolada. Na ngwae faˡamamana ki noaˡa kira kasi tua laˡu sulia saiˡi ru ˡanga taˡa ana magalia. Bore ma kike tua sulia liatoˡonga God faˡasia maˡi ˡi langi.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Bali ana faˡamamanalana God & 1:1-18
Bali fuana sasilana ru leˡa ki & 1:19—2:26
Bali ana alaˡalana ngwae & 3:1-18
Bali ana manataˡanga saena magalia & 4:1—5:6
Ru ˡisiˡisi sa James saeˡe fuana sasilani & 5:7-20

1 Nauˡa sa James na ngwae rao God ma sa Jesus Christ na Aofia. Na fata leˡaleˡa ˡanga nau ki fuamuˡa na ngwae God ki taˡifau, neˡe kamu tua takalo kwailiu ˡi saena na magalia.

Muke uu ngasi kaidaˡi kamu dao toˡona na ilitoˡonga fuana fuli ru roraˡa

2 Nau ku sae kamu ˡani na ngwaefuta nau ki osiˡana God naˡa neˡe Maˡa kia taˡifau. Kaidaˡi kamu dao toˡona na ilitoˡonga ˡoro matamata kwailiu ki, muke saeleˡa, ma muke manata sulia na ru neˡeri ke baˡa leˡa fuamuˡa. 3 Kaumulu saiana, kaidaˡi muke dao toˡona na ilitoˡonga, ma muke faˡamamana ngangata, tama na faˡamamanaˡanga kamu ke ngasingasiˡa liu. 4 Muke uu ngasi ˡunaˡeri fuana ˡisilana kaidaˡi, fasi ˡiri kamu na ngwae aliˡafu neˡe figolaˡa ki.

5 Bore ma diˡia ta ngwae amuˡa noaˡa kasi toˡo ana liatoˡonga fuana uuˡa saulia ilitoˡonga, nia ke gania God, ma God ke baˡa kwatea fuana. Sulia God ka saeleˡa liu fuana kwatelana maˡi ru ˡoro ki fuana ngwae ki taˡifau, ma nia noaˡa kasi silolongani goˡo ta ngwae neˡe gania. 6 Kaidaˡi ta ngwae nia gania God, nia ke fitoˡo nama ana God ma noaˡa kasi manata ruarua diˡia nia oga kwaiˡafiˡanga. Ma diˡia ta ngwae ka manata ruarua ˡunaˡeri, nia diˡia na nafo ana asi ba na iru irufia ma ka sakalangaˡinia. 7-8 Na ngwae ˡunaˡeri, nia toˡo ana ro lia ˡi ngwae ki ana abulalana taˡifau, sulia neˡe manatalana noaˡa kasi fautoˡo ana taˡi ru. Osiˡana nia ˡunaˡeri, nia kasi fia goˡo neˡe na Aofia ke kwatea ta ru fuana.

9-10 Ngwaefuta nau kina, sui bore ˡana ti ngwae amuˡa ka dalaˡa ma ti ngwae ka toˡoru, kamu taˡifau goˡo muke saeleˡa, osiˡana God faˡa ˡinotoˡa na ngwae dalaˡa ki, ma ka faˡatiˡitiˡi na ngwae toˡoru ki. Sui bore ˡana ta ngwae ka toˡoru ka doe, na ru ˡoro nia ki ke baˡa funu, diˡia na takana ˡai leˡa ki neˡe taka, niˡi ka tua goˡo sulia kala kaidaˡi dokodoko. 11 Ma kaidaˡi na sina taˡe maˡi ma ka sinafia na takana ˡai neˡeri ki, niˡi ka kuku, ma ka mae naˡa ˡada, ma niˡi ka ˡasi naˡa ˡi ano, ma na kwangalada ke baˡa sui logo ˡani. Ma nia ka ˡunaˡeri logo ana na ngwae toˡo ru, nia ke baˡa mae logo ana kaidaˡi nia ke sasia ta raoˡa ni toˡo maniˡa fuana talana.

Ilitoˡonga fuana taˡangaˡa noaˡa kasi leka maˡi faˡasia God

12 ˡOilakiˡa fuana na ngwae neˡe dao toˡona na ilitoˡonga ˡoro ma na faˡamamanaˡanga nia ka fau toˡo goˡo ˡana. Sulia, kaidaˡi neˡe ngwae faˡamamana ma ka suˡute saena na ilitoˡonga ki, God ke baˡa kwatea naˡa mauriˡa firi fuana. Na mauriˡa firi neˡeri, God eta fataˡa naˡa ˡania fuana na ngwae neˡe kira alafe fuana ki. 13 Nia noaˡa kasi leˡa fuana ta ngwae ka fia fasi God naˡa neˡe kwatea na ilitoˡonga fuana na sasilana ta ru neˡe taˡa. Noaˡa kasi leˡa neˡe nia ka manata ˡunaˡeri, sulia God ˡafitaˡi ka ilitoˡona ta ngwae fuana sasilana ta ru neˡe taˡa, ma ka ˡafitaˡi logo fuana ta ngwae neˡe ka ilitoˡona God fuana sasilana ta ru neˡe taˡa. 14 Na kwaiogaiˡanga taˡa ana ngwae talana neˡe ilitoˡo ana ma ka lalafia fuana fuli ru roraˡa. 15 Ma na kwaiogaiˡanga taˡa neˡeri ke baˡa doe ma nia ka alua ta ru neˡe taˡa liu. Ma kaidaˡi ru taˡa neˡeri ka doe, nia ke baˡa saungia ngwae ka mae.

16 Ta neˡe, ngwaefuta leˡa nau kina ˡae, noaˡa kamu kasi fia na ilitoˡonga fuana taˡangaˡa ˡita maˡi faˡasia God. 17 Sulia na ru leˡa ki taˡifau neˡe ˡita maˡi faˡasia God ˡi langi. Ma ka ˡafitaˡi fuana God ka rokisia na falafala nia ˡana talana. Sulia nia noaˡa kasi diˡia na ru ki ˡi lofana salo neˡe nia saungaˡiniˡi kika rara maˡi, ma kira ka ˡidu, ma kira ka rokisi, ma kira ka rodoˡa.

18 God ka fili kia ma ka kwatea mauriˡa firi fuaka ˡani
alaˡanga mamana nia. Ma ana na ru saungaˡiniˡi ki taˡi-
fau, kuluˡa ngwae neˡe leˡalana ru God naˡa.

Muke kwaloa ma muka roˡo sulia fatalana God

19 Ngwaefuta leˡa nau kina ˡae, muke manata leˡa su-
lia na fatalaku neˡe ˡuri: Muke noni maˡudi fuana na fa-
farongolana, ma noaˡa kamu kasi ˡaliˡali fuana alaˡan-
ga, ma noaˡa kamu kasi saetaˡa ˡaliˡali. 20 DiˡIa ta ng-
wae nia saetaˡa, ˡafitaˡi nia ka fulia ta ru saga neˡe God
oga. 21 Nia neˡe muke faidanga naˡa ˡania sasilana na
ru taˡa ki, ma muke kakari alifaˡi faˡasia na taˡangaˡa
kamu ki taˡifau. Ma muke noni maˡudi fuana roˡongaˡa
sulia na fatalana God neˡe alua naˡa saena na maurila-
muˡa, ma ka totolia neˡe ke faˡamauri kamu.
22 Noaˡa kamu kasi soke kamu talamuˡa, sali kamu
kata fia fasi neˡe rongolana goˡo na fatalana God neˡe
leˡa. Noaˡa kasi ˡunaˡeri laˡu! Noaˡa kamu kasi fafaron-
goa goˡo ˡamuˡa fatalana God, bore ma muke roˡosulia
na ru neˡe nia saeˡe ki logo. 23 Na ngwae neˡe nia ron-
goa goˡo ˡana na alaˡanga neˡe ki, ma noaˡa kasi sasi
goˡo sulia na ru neˡe nia rongoˡi ki, nia diˡIa na ngwae
neˡe lisia goˡo nununa maana neˡe bulibuli saena taˡe
iroiro. 24 Ma na ngwae neˡeri, ˡi buri ˡana neˡe nia iro
leˡa ana niaˡa talana, nia ka leka naˡa ˡana, ma ka man-
ata bura ˡaliˡali naˡa ana maana lisilana faˡuta baniˡa.
25 Bore ma na ngwae neˡe maanunu leˡa ana na taki
God ki, ma noaˡa nia kasi rongoa goˡo ˡana ma ka
manata bura, ma nia ka sasia ru neˡe na taki ki saea,
God ke baˡa faˡaleˡa ˡania na ru ki taˡifau neˡe nia sasiˡi.
Sulia na taki God ki niˡi leˡa taˡifau, ma ka faˡasakadola
na ngwae ki.
26 DiˡIa ta ngwae nia fia fasi nia leka naˡa sulia na
falafala God ki, bore ma nia noaˡa kasi dau fafia fata-
lana, nia soke nia goˡo ˡana talana, ma na foˡosi nia ki
noaˡa kasi mamana. 27 God na Maˡa kia nia sai goˡo
ana ngwae neˡe kira foˡosi mamana ana ki, ma kira ka
sasia ru leˡa ki fuana na ngwae ki, diˡIa ˡafilana na
gwaˡi ˡuru ki, ma na ngela inamae ki neˡe kira toˡo ana
ˡafitaˡiˡanga ki. Na ngwae ˡunaˡeri ki, noaˡa kira kasi
alaˡania na ru taˡa ki saena magalia fuana faˡalilana na
falafala leˡa kira ki.

Noaˡa kamu kasi ˡinifilifili

2 Ngwaefuta leˡa nau kina ˡae, osiˡana kaumulu
faˡamamana ana sa Jesus Christ na Aofia kia neˡe
ˡinotoˡa, noaˡa kamu kasi ˡinifilifili goˡo ˡi safitana na
ngwae ki ˡani lisilana goˡo ana bali ˡi maa. 2-3 DiˡIa ta ro
ngwae kera dao maˡi ana na fikuˡa kamu, ta ngwae
neˡe ngwae toˡoru ma ta ngwae ka dalaˡa. Na ngwae
toˡoru neˡeri ka toro ˡani toro leˡa liu ki, ma ka alua
naˡa faˡi kome leˡa ma na ru ngwabinabina ana ˡuˡuna.
Ma kaidaˡi kamu lisia ana, kamu ka faˡa ˡinotoˡa, ma
muka fata ˡuri, “Leka maˡi, ko tua leˡa ˡamu ˡi neˡe.” Sui,
na ngwae dalaˡa neˡe ka toro muu goˡo ˡana ˡani na
muˡimuˡi toro, muka fata ˡuri, “ˡOke uu ˡira, nama ˡoke
tua ˡamu ˡi ano ˡi ninimana ˡaeku.” 4 DiˡIa kamu sasi ˡu-
naˡeri, kamu rora, sulia kamu toˡolangaˡinia na ngwae
ki ˡunaˡeri, ma kamu ka ˡinifilifili sulia na manataˡanga
taˡa kamu ki.
5 Nia neˡe, ngwaefuta nau kina ˡae, muke fafarongo
basi maˡi. God nia filia na ngwae neˡe kira dalaˡa saena
magalia neˡe fasi ˡiri kira ka toˡo ana faˡamamanaˡanga
doe. Ma nia ka filia ngwae ˡunaˡeri ki ˡiri kira ka toˡo
ana ˡInotoˡanga neˡe nia eta fata naˡa ˡani fuana kwa-
telana fuada na ngwae neˡe kira alafe fuana ki. 6 Bore
ma kamuˡa neˡe kamu dalea liu na ngwae dalaˡa ki.
ˡUri ma sa tai neˡe sasia na taˡangaˡa fuamuˡa, ma ka
ngali kamu ˡuana na matalangaˡinga? Na ngwae
toˡoru neˡe ki naˡa! 7 ˡUri ma kamu fia fasi sa tai neˡe
faˡalia na sata leˡa sa Jesus Christ neˡe kamu toˡo logo
ana? Na ngwae toˡoru neˡe ki naˡa!
8 DiˡIa muke roˡosulia na taki doe ka tasa ana na
Aofia, tama nia ke leˡa fuamuˡa. Nia saea saena na
Kerekereˡa Abu ki ka ˡuri, “Muke alafe fuana ngwae ki
taˡifau ka diˡIa logo neˡe kamu alafe fuamuˡa tala-
muˡa.” 9 Bore ma diˡIa kamu ˡinifilifili ˡi safitana na ng-
wae ki ˡani lisilana goˡo ana bali ˡi maa, tama kaumulu
abula rora naˡa. Na taki ki naˡa neˡe faˡataˡinia kamu
abula rora. 10 Kamu saiana, diˡIa ta ngwae roˡosulia ru
ki taˡifau neˡe taki ki saea, bore ma ta taˡi ru goˡo ana
taki neˡeri ki neˡe ngwae neˡeri noaˡa kasi roˡosulia, nia
ˡoia naˡa na taki neˡeri ki taˡifau. 11 OsiˡIana God nia fata
ˡuri, “Noaˡa kamu kasi ˡusu.” Ma nia ka fata logo ˡuri,
“Noaˡa kamu kasi saungwae.” DiˡIa ta ngwae kasi ˡusu,
bore ma nia saungwae, nia ˡoia naˡa na taki neˡeri ki.
12 Na taki ki neˡe faˡasakadola na ngwae ki faˡasia
taˡangaˡa, ma na taki neˡeri ki logo neˡe God ke baˡa
matalangaˡi kamu ˡani. Nia neˡe, muke lialia leˡa fuana
tae ki neˡe kamu saeˡe ma kamu ka sasiˡi. 13 Sulia
kaidaˡi God nia matalangani na ngwae ki, nia noaˡa
kasi manataia ta ngwae neˡe noaˡa kasi manataia ng-
wae matamata ki. Ma na ngwae neˡe kwaimanatai ma
ka sasi leˡa fuana ngwae ki, God ke baˡa manataia, ma
ka sasi leˡa fuana ana kaidaˡi nia ke matalangani na
ngwae ki.

Na raoˡa leˡa ki faˡataˡinia fitoˡonga ana God

14 Ngwaefuta kina ˡae, noaˡa kasi leˡa fuana ta ngwae
ka saea nia faˡamamana ana God, diˡIa nia noaˡa kasi
sasia goˡo ta ru leˡa fuana faˡataˡilana na faˡama-
manaˡanga nia. Na faˡamamanaˡanga ˡunaˡeri nia ˡafi-
taˡi ka faˡamauria niaˡa. 15 DiˡIa ta ngwaefuta amuˡa,
nama ta ngwaingwaena amuˡa noaˡa kasi toˡo ana ta
toro nama ta fanga, 16 ma muka fata goˡo amuˡa ˡuri
fuana, “Noaˡa ˡoe kosi manata ˡabera laˡu, ˡoke leka,
ma ˡoko toro leˡa, ma ˡoko fanga abusu ˡamu.” DiˡIa ka-
mu fata ˡunaˡeri, ma noaˡa kamu kasi kwatea goˡo ta
ru fuana ˡafilana, tama noaˡa laˡu na kwaiˡafiˡanga
neˡeriˡa. 17 Nia neˡe, diˡIa ta ngwae ka saea nia faˡama-
mana ana God, bore ma nia noaˡa kasi sasia goˡo ta ru
leˡa, na faˡamamanaˡanga ˡunaˡeri noaˡa kasi mamana
goˡo.
18 Sali ta ngwae ka fata ˡuri, “Ti ngwae kira faˡama-
mana ana God, ma ti ngwae matamata kira ka sasia ru

leˡa ki.” Bore ma nau ku saea, diˡia ta ngwae nia noaˡa kasi sasia na ru leˡa ki, nia faˡataˡinia neˡe na faˡamamanaˡanga nia ana God noaˡa kasi mamana. Sulia na ngwae neˡe faˡamamana, nia ke baˡa faˡataˡinia logo na faˡamamanaˡanga nia ˡani sasilana ru leˡa ki. 19 Nau ku saiana kaumulu faˡamamana fasi taˡi God goˡo neˡe nia tua, ma na ru neˡeri ka leˡa liu naˡa. Ma na ano ˡi ru taˡa ki bore kira faˡamamana logo ana taˡi God goˡo neˡe nia tua, ma ru neˡeri neˡe kwate kira ka maˡu ma kika lebelebe. 20 Noaˡa kamu kasi bolebeleˡa! Nau ku faˡataˡinia fuamuˡa, diˡia ta ngwae saea nia faˡamamana ana God, bore ma noaˡa kasi sasia goˡo ru leˡa ki, na faˡamamanaˡanga ˡunaˡeri nia ru ˡoˡo goˡo ˡana. 21 Kamu sai naˡa ana kulu futa ana kwalafa sa Abraham. ˡUri ma faˡuta neˡe God ka saea sa Abraham neˡe na ngwae saga? Nia sasi ru leˡa ki neˡe kwatea ma nia ka ˡunaˡeri. Duˡungana nia alua na ˡalako nia ˡi fafona fuli fuˡa fuana kwaisuˡusiˡanga nia fuana God. 22 Kaumulu lia madako naˡa ana neˡe sa Abraham faˡamamana ana God ma ka sasia logo ru leˡa ki. Ma na ru leˡa neˡeri ki naˡa neˡe, nia kwatea ma faˡamamanaˡanga nia ka aliˡafu. 23 Ma na ru leˡa neˡe sa Abraham ka sasia, nia faˡataˡinia neˡe na Kerekereˡa Abu ki ba ˡuri, “Sa Abraham nia faˡamamana ana God, nia neˡe God ka saea niaˡa ˡani na ngwae saga, sulia na faˡamamanaˡanga nia.” Nia neˡe, kira ka saea ˡani na ngwae kwaima God. 24 Kamu lia sai naˡa ana, kaidaˡi ta ngwae sasi ru ka leˡa, nia neˡe God ka fiˡi saea ˡani na ngwae saga. Ma noaˡa laˡu sulia na faˡamamanaˡanga taˡi bali goˡo ˡana.

25 Ma nia ˡunaˡeri logo ana ˡi Rahab na kini ˡusu baera. Nia kwaloa naˡa ro ngwae ba ˡi Jiu ki neˡe sa Josua asungaˡinida kwau. Sui ˡi buri ˡana, nia ka ˡafidaroˡo fasi ˡiri kera ka tafi sulia ta tala matamata naˡa ˡana. Nia neˡe, osiˡana na ru leˡa neˡe ˡi Rahab sasiˡi ki, God ka saea nia kini saga.

26 Nia neˡe, diˡia na noniˡi ru neˡe ka noaˡa ta mangoˡi ru ˡi saena, na noniˡi ru neˡeri ka mae. Nia ka ˡunaˡeri logo ˡani faˡamamanaˡanga. Diˡia ta ngwae ka saea nia ka faˡamamana ana God, bore ma noaˡa kasi sasia goˡo ta ru leˡa, na faˡamamanaˡanga nia noaˡa kasi mamana logo.

Ngwae faˡamanata ki kike dau sulia fatalada

3 Ngwaefuta nau kina ˡae, nia noaˡa kasi totolia neˡe ngwae ˡoro ki ˡi safitamuˡa neˡe kike oga faˡamanata lana na ngwae ki. Kamu saiana, kamiˡa na ngwae neˡe kami faˡamanata na ngwae ki, God ke baˡa matalangaˡi kami ka liufia naˡa ngwae ki taˡifau. 2 Kuluˡa taˡifau goˡo neˡe kulu abula rora ana kaidaˡi ˡoro ki.

Bore ma, diˡia ta ngwae ke dau fafia fatalana, niaˡa neˡe na ngwae aliˡafu naˡa. Ma nia ka bolo faˡinia ke dau fafia maurilana taˡifau. 3 Ru neˡeri ka diˡia ta afu salo tiˡitiˡi ba kira alua ana kwakwana na hos, ma kira ka faˡitaˡinia na nonina hos taˡifau ˡani na afu salo tiˡitiˡi neˡeri, fasi ˡiri nia ke leka ana ta kula goˡo ˡana neˡe kira oga nia leka ˡuana. 4 Ma na reba ˡai tiˡitiˡi fuana liliu lana na faka ka ˡunaˡeri logo. Bore ˡana na faka ka doe, ma na iru doe ka kwaiˡia, na reba ˡai tiˡitiˡi neˡeri nia bolo goˡo ˡana faˡinia na liliulana na faka neˡeri fasi ˡiri ke leka sulia na manatalana na ngwae neˡe ˡaˡana ana ngalilana na faka. 5-6 Ma na kwakwana ngwae ka ˡunaˡeri logo, sui bore ˡana nia ka tiˡitiˡi, nia fata naunau liu sulia na ru doe ki.

Na fatalana ngwae ki ka diˡia logo na mafula. Bore ˡana ta nanaoˡi mafula, kaidaˡi nia duˡa nia ke duˡafia goˡo ˡana na masuˡu doe. Na fatalana ngwae neˡe fungu ˡani na ru taˡa ˡoro ˡunaˡeri ki logo. Nia ta ru tiˡitiˡi goˡo ˡana ana maurilaka, bore ma nia saiana faˡalilana maurilaka taˡifau. Sulia na ru taˡa neˡe ngwae ki kira ka saeˡe ki, niˡi ˡita maˡi faˡasia sa Saetan, ma ka faˡalia na maurilana na ngwae.

7 Na ngwae saiana ka faˡaraˡoa na ru mauri ˡaeˡaela kwasi ki, ma na noˡo ki, ma na loi ki, ma na iˡa ki. 8 Bore ma na ngwae noaˡa kasi toˡo goˡo ana ta ngasingasiˡanga fuana faˡaraˡolana na fatalana talana. Osiˡana na fatalana ngwae nia taˡa liu, ma ka saea ru ˡafae liu ki fuana na saungilana na ngwae, ma ka ˡafitaˡi fuana ta ngwae ka dau sulia fatalana.

9 ˡAni na fatalaka neˡe, kulu baˡatafea ˡani na Aofia ma na Maˡa kia, ma kulu ka kwaitaofi logo ˡani ana ti ngwae neˡe God saungaˡinida ka diˡia logo niaˡa. 10 Na alaˡanga leˡa ki ma na alaˡanga taˡa ki kira ruˡu logo maˡi faˡasia taˡi kwakwaˡi ru neˡeri goˡo. Ngwaefuta kina ˡae, ru ˡunaˡeri ki noaˡa kasi leˡa. 11 Na kafo faˡinia na asi ˡafitaˡi kera ka saka maˡi faˡasia taˡi mae busu goˡo. 12 Ma ka ˡafitaˡi fuana kafo ni kwaˡu ka busu maˡi faˡasia na asi. Ma na ˡai neˡe kira saea ˡani na figi, ka ˡafitaˡi ka fungu ˡani na fuaˡi ˡai neˡe kira saea ˡani na olif. Ma na kwalo neˡe kira saea ˡani na grep, ka ˡafitaˡi ka fungu ˡani na fuaˡi figi. Nama na taˡi maˡe busu ana asi noaˡa kasi busulani na kafo leˡa.

Na raoˡa leˡa ki faˡataˡinia neˡe ˡoko toˡo ana liatoˡo faˡasia God

13 Diˡia ta ngwae amuˡa neˡe saea nia toˡo ana na liatoˡo ma ka saiana na ru neˡe God oga kuke sasiˡi ki, ngwae neˡeri ke faˡataˡinia na liatoˡo nia ma na sai ˡi ruˡanga nia ˡani na sasilana ru leˡa ki, ma nia ka faˡatiˡitiˡia niaˡa talana. 14 Bore ma diˡia na liamuˡa fungu goˡo ˡani na kwaimamagolai ˡanga, ma na saetaˡa ˡanga, ma ogalaˡanga, tama noaˡa ˡoe kosi auraˡe ˡoe talamu neˡe ˡaeˡo ta ngwae liatoˡo neˡe ˡoko sasi sulia kwaiogaiˡanga God. Diˡia ˡoko auraˡe ˡoe talamu ˡunaˡeri noaˡa ˡoko ˡiri mamana goˡo. 15 Na liatoˡongaˡa ˡunaˡeri noaˡa kasi leka maˡi faˡasia God ˡi langi. Ru neˡeri ki leka maˡi faˡasia na ngwae ki goˡo ˡana saena magalia ma sa Saetan. 16 Ana kaidaˡi neˡe liana na ngwae fungu ˡani na kwaimamagolaiˡanga ma ogalaˡanga, tama nia ka fainuˡia goˡo ˡana na ru ki taˡifau, ma na ru taˡa ˡoro neˡe ka fuli logo.

17 Bore ma na ngwae neˡe tua ˡani na liatoˡo neˡe ˡita maˡi faˡasia God, noaˡa nia kasi sasia ta ru neˡe taˡa. Ma nia noaˡa kasi oga fuˡanga. Nia kwaima leˡa faˡinia na ngwae ki taˡifau, ma ka maˡudi fuana rongolana ng-

wae ki, ma ka tua ˈani kwaimanataiˈanga fuana ngwae ki, ma ka sasi leˈa fuada. Ma nia ka mabe faˈinia ngwae ki taˈifau, ma nia kasi manata rua rua, ma noaˈa kasi soke ˈani na abulaˈanga nia. 18 Na aroaroˈanga diˈia na maga ˈai. Na ngwae neˈe kira luia na ngwae faˈasia fuˈanga, kira neˈe na ngwae kira fasia na maga ˈai neˈeri. Ma kira ka gonia na abulaˈanga leˈa.

Noaˈa kamu kasi donga taˈalana ru saena magalia ki

4 ˈUri ma kamu saiana na ru neˈe kwatea ma muke olisuˈusuˈu, ma muke oga fuˈanga? Ta manataˈi ngwae fuana ogalana ru ˈoro ki fuamuˈa talamuˈa neˈe sasi ˈunaˈeri amuˈa! Na manataˈanga taˈa ˈunaˈeri ki neˈe fuˈa faˈinia na manataˈanga leˈa kamu ki. 2 Kamu oga liu na ru ˈoro ki, bore ma noaˈa kamu kasi toˈo ani, nia neˈe kamu ka oga saungwaeˈa. Ma ana kaidaˈi noaˈa kamu kasi ngalia na ru neˈe kamu oga liua, kamu ka etangia naˈa olisuˈusuˈu ˈanga, ma muka fuˈa naˈa ˈamuˈa. Kaumulu saiana na ru neˈe sasi ma kamu kasi toˈo ana ru neˈe kamu ogaˈi ki, osiˈana noaˈa kamu kasi gania goˈo faˈasia God. 3 Kamu gania God ˈuana ru ki ma noaˈa kamu kasi ngaliˈi, osiˈana neˈe manatamuˈa nia taˈa. Ma muka oga goˈo amuˈa ru neˈe kwatea na noni saeleˈanga fuamuˈa talamuˈa goˈo ˈana.

4 Ma muka leka goˈo amuˈa faˈasia God, diˈia ta ˈafe neˈe leka goˈo ˈana faˈasia na araˈi nia. Diˈia kamu kwaima faˈinia na ru taˈa ki saena magalia, ˈirai kamu malimaeˈa ana God. Diˈia ta ngwae ka oga lekaˈa sulia na manataˈanga saena magalia, nia ˈafitaˈi nia ka leka sulia na manataˈanga God. 5 Kamu sai naˈa ana na Kerekereˈa Abu neˈe ˈuri, “God nia tagi leˈa liu mala sulia na Mangoˈi ru neˈe nia alua saena maurilaka.” † Kaidaˈi God nia fata ˈunaˈeri noaˈa nia kasi fata ˈoˈo goˈo ˈana. 6 Ma na alafe ˈanga God nia doe fuaka. Nia neˈe na Kerekereˈa Abu ki ka fata ˈuri, “God ˈaila ˈani ngwae naunau ki, bore ma nia ˈofea na ngwae neˈe enoeno goˈo ki.”

7 Nia neˈe, muke faˈatiˈitiˈi kamu talamuˈa, ma muke sasia na ru neˈe God nia saea. Muke kwaˈisisinga ˈani sa Saetan, ma nia ke tafi faˈasi kamu. 8 Muke ˈidu karangia maˈi God fasi ˈiri nia ka ˈidu karangi logo maˈi amuˈa. Muke faˈasikasika naˈa maurilamuˈa! Muke faidanga naˈa ˈania na ru taˈa ˈoro neˈe kaumulu sasiˈi ki! Noaˈa kamu kasi manata rua rua sulia roˈongaˈa sulia God. 9 Kamu ke kwaimanatai ma muke angi fafia taˈangaˈa kamu ki, osiˈana nia noaˈa kasi leˈa neˈe muke gaˈa ma muke saeleˈa. 10 Ma muke enoeno ˈi maana na Aofia ˈiri nia ke baˈa faˈadoe kamu.

Noaˈa kamu kasi fata faˈalia ti ngwae faˈamamana

11 Ngwaefuta kina ˈae, muke tua faˈasia na fata taˈangaˈa fuamuˈa kwailiu. Diˈia muke fata taˈa fuana ta ngwae neˈe faˈamamana logo ana sa Christ, nama muka ngengea niaˈa, tama kaumulu ngengea naˈa na taki God ki. Ma ana kaidaˈi kamu ngengea naˈa taki neˈe ki, kamuˈa noaˈa laˈu na ngwae fuana roˈongaˈa sulia na taki ki. Kamuˈa talamuˈa sasi muka diˈia lala na ngwae fuana matalangaˈilana na taki ki neˈe rora nama ka saga. Ma ana kaidaˈi kamu sasi ˈunaˈeri, kamu kasi roˈo goˈo sulia na taki ki. 12 God kwatea na taki ki, ma nia ke matalangaˈi kia ˈaniˈi. Niaˈa taˈifilia goˈo neˈe bolo faˈinia faˈamaurilana ngwae ma faˈinia saungilana ngwae. ˈUnaˈeri neˈe noaˈa ˈoko ˈiri toˈo nama ana ta ngasingasiˈanga fuana ngengelana sa toˈolamu neˈe faˈamamana logo.

Na ngwae toˈo ru ki noaˈa kira kasi lafuda talada

13 Ti ngwae amuˈa tala manata sulia ru ki saena na manatalamuˈa muka fata ˈuri, “Taˈena nama rorodo, mike leka naˈa ˈuana taˈi fanoa doe. Ma mike baˈa tua maˈi neˈeri sulia taˈi faˈi ngali, fasi ˈiri mike sasia raoˈa kami ki fuana todalana mani ˈoro ki.” 14 Aia, nau ku saea fuamuˈa, noaˈa ta ngwae amuˈa kasi saiana ta tae neˈe ka dao maˈi rorodo. Osiˈana kulu diˈia goˈo gwaˈi gafu ˈofodangi neˈe sakatafa maˈi, ma na ngwae ki ka lisia, sui ka noˈana logo ˈana. 15 Fuila na ru kamu ke saea nia ˈuri lala, “Diˈia God alaˈania kulu ka mauri tau kwau, kuke sasia kwaluˈani ru neˈe kulu manata toˈo ani ki.” 16 Bore ma kamu faˈadoe kamu liu, ma muka baˈatafe kamu goˈo ˈamuˈa talamuˈa. Sasilana ru ˈunaˈeri ki neˈe nia rora liu.

17 Ta neˈe ana kaidaˈi neˈe ta ngwae saiana ru leˈa ki fuana sasilani, ma nia noaˈa kasi sasia, na ngwae neˈeri nia abula taˈa naˈa.

5 Ma kamuˈa na ngwae neˈe kamu toˈoru ki, fuila muka angi doe, ma muka oˈomae naˈa ana kaidaˈi neˈe. Sulia na ˈafitaˈiˈanga neˈe ke baˈa toˈe kamu nia doe liu. 2 Osiˈana na toˈoruˈa kamu ki ke baˈa fura. Ma na toro kamu ki, na sufusufu ki ke ˈaniˈi. 3 Ma na mani kamu ki ke baˈa fura taˈifau logo. Aia, God ke baˈa lisia na toˈoru neˈe fura, ma nia ke baˈa kwaˈi kamu ˈani mafula, osiˈana kamu ˈetea toˈoruˈa kamu ki ana faˈi asoa ˈisi neˈe ki. 4 Muke manata basi sulia na angiˈa na ngwae rao kamu ki neˈe kira rao saena na oˈola kamu ki. Kira angi sulia kamu lui fafia na folifoliˈa kira ki ana kaidaˈi ki taˈifau. Ma God kia neˈe ngasingasiˈa ka tasa, nia rongoa taˈifau naˈa na angiˈa na ngwae rao neˈeri ki.

5 Ana kaidaˈi neˈe, kamu toˈo ana ru leˈa ˈoro liu ki. Ma kaumulu toˈo ana na ru neˈeri ki ma muke saeleˈa liu faˈiniˈi. Bore ma muke diˈia na buluka neˈe kira faˈakubua, fasi ˈiri ka bolo faˈinia faˈi asoa neˈe kira ke saungia ana. 6 Ma kaumulu matalangani ma muka saungia naˈa ngwae saga ki, sui bore ˈana noaˈa kira kasi taˈe sauli kamu goˈo.

Muke suˈute kaidaˈi kamu nonifii

7 Ngwaefuta nau kina ˈae, muke noni mabe, kaidaˈi muke kwaimasi fuana faˈi asoa na Aofia ke baˈa dao maˈi. Muke manata basi sulia kaidaˈi neˈe ngwae nia rao ˈi saena oˈola, nia ke noni mabe masia na uta ˈiri ka toˈo basi, sui nia ka fiˈi kwaimaˈakwali masia na loi

† *nama na mangoˈi ru neˈe God nia alua ana kiaˈa, nia toˈo ana na kwaiogaiˈanga neˈe ka ngasingasiˈa ˈuana na ogalana na ru ˈoro matamata ki.*

ruˈa. 8 Muke noni mabe logo. Muke uu ngasi goˈo ˈamuˈa, sulia na asoa na Aofia fuana daoˈa maˈi nia karangi naˈa.

9 Ngwaefuta kina ˈae, noaˈa kamu kasi ˈugalia ta ai amuˈa, ˈiri God noaˈa kasi matalangaˈi kamu. Sulia God sasi akaˈu naˈa fuana matalangaˈilana na ngwae ki taˈifau. 10 Ngwaefuta kina ˈae, kamu manata basi sulia na profet ba ˈi naˈo ki, ba kira fata ˈani God. Sui bore ˈana na ngwae ki kika fulia naˈa ru taˈa ˈoro ki fuada, kira suˈute nene goˈo ˈada. Ma kamuˈa bore, muke sasi logo diˈida. 11 Kulu saiana, kira saeleˈa sulia faˈamamanalada fautoˈo. Kamu rongoa taˈifau naˈa na alaˈanga ba sulia sa Job. Na ru taˈa ˈoro liu ki ba dao toˈona, bore ma nia faˈamamana goˈo ˈana ana God. Ma ˈi buri, God ka lia sulia, osiˈana God kwaimanatai fuana na ngwae ki, ma ka oga liua naˈa ˈafilana ngwae ki.

12 Futaˈa kina ˈae, ta ru doe fuana muke saiana nia ˈuri, noaˈa kamu kasi fata alafu ˈuri, “Nia mamana maˈi ˈi langi,” nama noaˈa kamu kasi fata ˈuri, “Nia mamana maˈi ˈi saena magalia neˈe.” Ma diˈia kamu saiana ta ru neˈe nia mamana, muke fata goˈo ˈuri, “ˈIu nia mamana.” Ma diˈia kamu saiana ru neˈeri nia noaˈa kasi mamana, muke fata logo ˈuri, “Nia noaˈa kasi mamana.” Ma diˈia ka noaˈa kamu kasi roˈosulia na ru neˈe, God ke baˈa kwatea na kwaˈikwaˈinga fuamuˈa.

Auraˈea God ma muke foˈosia

13 Ma diˈia ta ngwae amuˈa ka toˈo ana ta ˈafitaˈiˈanga, nia ke foˈo. Ma diˈia ta ngwae ka saeleˈa liu, nia ka sasia naˈa ngu ni baˈatafeˈanga fuana God. 14 Ma diˈia ta ngwae amuˈa ka mataˈi, nia ka gania na ngwae faˈinaˈonaˈo ki ana fikutaˈi ngwae faˈamamana ki fasi ˈiri kike foˈo fuana, ma kira ka ngwaia ˈani na satana na Aofia. 15 Ma God ke baˈa gura na ngwae mataˈi neˈeri sulia kira foˈo fuana ma kira ka faˈamamana ana niaˈa. God ka gura nia, ma na abula taˈangaˈa nia, God ke baˈa rufuanata ana faˈasia na ru neˈeri. 16 Nia neˈe, na roraˈa kamu ki, muke fulangaˈinia fuamuˈa kwailiu, ma muke foˈo fuamuˈa kwailiu fasi ˈiri muke ˈakwa laˈu.

Na ngwae leˈa, foˈongaˈa nia ngasingasiˈa ma ka mamana. 17 Na profet sa Elaeja, niaˈa na ngwae goˈo ˈana logo diˈia kiaˈa. Ma kaidaˈi ba nia foˈo ngasingasiˈa ˈuana God ˈiri ka faˈasuia na uta, na uta noaˈa kasi toˈo sulia na uulu faˈi ngali ki ma na ono madamo ki. 18 Ma ˈi buri ˈana, nia ka foˈosia laˈu God fasi ˈiri nia kwatea laˈu maˈi na uta, ma na uta ka toˈo laˈu, ma na ru ki taˈifau ˈi fafona ano kira ka mauri, ma na ˈai ki ka fungu ˈani na fufuaˈi ru ki.

Olitaˈinia maˈi ngwae oli faˈiburi ki siana God

19 Futaˈa kina ˈae, diˈia ta ngwae amuˈa ka leka rora faˈasia na faˈamanataˈanga mamana, nia leˈa liu ta ngwae amuˈa ka olitaˈinia maˈi. 20 Sulia kaidaˈi kamu sasi ˈunaˈeri ana, kaumulu kwaiˈafi ana neˈeriˈa, fasi ˈiri God ka faˈamauria na mangona faˈasia maeˈa, ma ka rufuanata ana faˈasia na taˈangaˈa ˈoro nia ki.

1 Peter

Sa Peter neˡe ngwae na fafarongo ba sa Jesus. Kulu saiana sa Peter niaˡa na faˡinaˡonaˡo ana siosi, ma nia ka tua laˡu sulia kaidaˡi tiˡitiˡi ˡi Rom.
Sa Peter keresia na buka neˡe fuana ˡafilana ngwae ki fuana uu ngasiˡa, ma naˡofilana kaidaˡi ˡato neˡe dao toˡo ada ki, duˡungana kira Kristin naˡa. Nia oga manataˡanga kira ki ka dau ngasi ana FaˡarongoˡaLeˡa sulia sa Jesus Christ. Osiˡana kira sai naˡa ana falafala leˡa sa Jesus ki neˡe nia nonifii liu, kira ke maˡudi nama fuana nonifiiˡanga ana kaidaˡi ˡato ki, ma fuana uu ngasiˡa logo. Kaidaˡi ˡato neˡe ki, ru doe liu ki fuana iliˡa toˡona fitoˡonga kira ki goˡo. Ma si diˡia kira uu ngasi ˡuri, God ke baˡa kwatea fuada na kwaiaraˡanga tua tua firi, ana kaidaˡi sa Jesus Christ ke baˡa oli laˡu maˡi ana.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:
Mauriˡa leˡa Kristin ki & 1:1—2:10
Falafala Kristin ki kaidaˡi kira faˡanonifiida & 2:11—4:19
Sa Peter ka alaˡa fuana ngwae faˡinaˡonaˡo ki & 5:1-14

1 FaˡasiasaPeter, na ngwae ni lifurongo sa Jesus Christ.

Nau ku kerekere fuamuˡa na ngwae neˡe God nia fili kamu, ma muka tua diˡia ngwae kwaita saena magalia neˡe sulia na fanoa mamana kamu nia ˡi langi. Ma muka takalo naˡa saena abaˡi kula ˡi Pontus, Galesia, Kapadosia, Asia, ma ˡi Bitinia ki. 2 ˡI naˡo naˡo mala maˡi ˡua, God na Maˡa nia fili kamu sulia na kwaiogaiˡanga nia, ma na Anoˡi ru nia ka kwate kamu na ngwae nia ki ka abu fasi ˡiri muka roˡo sulia sa Jesus Christ, ma nia ka faˡasikasika kamu ˡani ˡabuna.

ˡIu, nau ku foˡosia God ˡiri ke ˡofe kamu ma ke kwatea aroaroˡanga fuamuˡa.

Manata filo toˡo neˡe kuke toˡo ana mauriˡa firi

3 Kuke baˡatafea God na Maˡa Aofia kia sa Jesus Christ, sulia na kwaimanataiˡanga doe God, nia ka kwatea naˡa mauriˡa faolu fuaka ˡani tataˡelana sa Jesus Christ faˡasia na maeˡa. ˡUnaˡeri kulu ka manata filo toˡo neˡe kuke ngalia na ru leˡa ki. 4 Kulu ka kwaimasi ana na ru leˡa ki neˡe God sasi akaˡu ana fuana na ngwae nia ki. Nia ka gonia naˡa ru neˡeri ki fuamuˡa maˡi ˡi langi, kula neˡe ru neˡeri ki ˡafitaˡi ke baˡa fura, ma noaˡa kasi baˡa taˡa, ma tuatua kasi funu. 5 Ma God ka folo ˡusi kamu ˡani ngasingasiˡa doe nia osiˡana na faˡamamanaˡanga kamu. God ka folo ˡusi kamu leleka ka dao ana faˡi asoa ˡisi. ˡUnaˡeri nia ke faˡamauria kamuˡa, ka diˡia ba nia ˡidufaˡi naia fuana sasilana fuamuˡa.

6 Muke saeleˡa amuˡa sulia na ru neˡe sui bore ˡana muka kwaimanatai ana kaidaˡi tiˡitiˡi neˡe sulia na faˡakaisiˡanga ˡoro ki neˡe kamu liu ani. 7 Na faˡakaisiˡanga neˡeri ki ke faˡataˡinia na faˡamamanaˡanga kamu nia mamana. Na faˡamamanaˡanga kamu nia diˡia na gol neˡe kira alua saena mafula fuana duˡafilana ˡiri ke sikasika. Ma God nia oga na faˡamamanaˡanga kamu ka tasa ana na gol osiˡana na gol ke baˡa funu goˡo, bore ma na faˡamamanaˡanga kamu noaˡa kasi sui. Ma God ke baˡa fata leˡa amuˡa, ma ka faˡa ˡinotoˡa kamu, ma ka fuˡusi doe amuˡa ana Asoa sa Jesus Christ ke baˡa dao maˡi. 8 Kamuˡa na ngwae neˡe kamu alafe fuana na Aofia, sui bore ˡana noaˡa kamu kasi lisia ˡua. Ma muka faˡamamana ana, sui bore ˡana noaˡa kamu kasi lisia ana kaidaˡi neˡe. Nia neˡe, muke saeleˡa ˡani na saeleˡanga doe neˡe noaˡa ta alaˡanga kasi bolo fuana alaˡanga sulia.
9 Muke saeleˡa ˡunaˡeri, sulia kamu ngalia naˡa mauriˡa firi fuana mangomuˡa. Ma na mauriˡa firi neˡeri naˡa neˡe na kwaiaraˡanga ana ˡisilana na faˡamamanaˡanga kamu.

10 Aia, ma na mauriˡa firi neˡe na profet ki kira lulu ma kika oga kike sai leˡa ana. Ma kira ka eta fata sulia na mauriˡa firi neˡeri ˡi naˡo neˡe God kwatea fuamuˡa. 11 Sulia na Anoˡi ru sa Jesus Christ ka teo naˡa ada, ma ka faˡataˡinia fasi na Christ ke baˡa nonifii sui mala nia ka fiˡi ˡinotoˡa. Ma kira ka sasi ˡuana daoˡa toˡona na kaidaˡi faˡuta neˡe na Christ ke dao maˡi, ma tae neˡe ke fuli ana kaidaˡi nia dao maˡi. 12 Ma God ka faˡataˡinia fuana na profet neˡeri ki fasi na ru neˡeri ki noaˡa kasi fuli ˡua ana kaidaˡi kira tua saena magalia, bore ma niˡi ke baˡa fuli burina, ana kaidaˡi neˡe kamu tua ana. Kira fata sulia ru ki neˡe kamu rongoˡi ana kaidaˡi ti ngwae kira faˡatalo ˡani na FaˡarongoˡaLeˡa. Na Anoˡi ru Abu neˡe God kwatea maˡi faˡasia ˡi langi, nia naˡa neˡe ka kwatea na ngwae neˡeri fasi ˡiri kika faˡatalo ˡani ngasingasiˡanga nia. Ma na ˡainsel ki bore, kira oga kika sai leˡa logo ana sulia na mauriˡa firi neˡe nia leˡa ka tasa.

Na tuaˡa abu

13 Muke lialia, ma muke manata saga. Muke manata toˡo sulia God ke baˡa ˡofe kamu ana kaidaˡi sa Jesus

Christ ke dao maʼi. 14 Muke roʼosulia God, ma noaʼa kamu kasi leka sulia na kwaiogaiʼanga neʼe kamu toʼo ani ana kaidaʼi ba kaumulu ʼiri sai ʼua ana na Faʼarongoʼa Leʼa. 15 Bore ma, muke abu faʼinia ru ki taʼifau neʼe kaumulu sasiʼi, diʼia God nia fili kamu, nia abu. 16 Sulia saena Kerekereʼa Abu God nia saea, “Muke abu, sulia nau ku abu.”

17 Ma kaumulu saea God ʼani “Maʼa” ana kaidaʼi kamu foʼo. Ma muke manata logo toʼona neʼe nia ke baʼa matalangaʼinia ngwae ki taʼifau fuana na ru neʼe kira sasiʼi ki, ma noaʼa nia kasi ʼinifilifili ana ta ngwae. Nia neʼe, muke fuʼusi doe ana niaʼa ana kaidaʼi neʼe kamu tua diʼia ngwae kwaita ʼi saena na magalia neʼe. 18 Kaumulu saiana ka sui naʼa, God nia foli olitaʼi kamu ʼani na ru doe liu, fasi ʼiri ke loge kamu faʼasia na abulaʼa ʼoʼo ki faʼasia na koʼo kamu ki. God ka foli olitaʼi kamu ʼani na ru neʼe liufia silva nama gol. 19 God nia foli olitaʼi kamu ʼani na maelana sa Jesus Christ neʼe diʼia ta kala sipsip neʼe leʼa taʼifau fuana na kwaisuʼusiʼanga ʼani. 20 God ka fili nia naʼa maʼi ʼi naʼo mala ana saungaʼilana na magalia. Ma ana kaidaʼi neʼe naʼa, ana faʼi asoa ʼisi ki, sa Jesus Christ dao naʼa maʼi ʼiri ka faʼamauri kamu. 21 Ma osiʼana sa Jesus Christ, kamu ka faʼamamana ana God neʼe nia taʼea faʼasia na maeʼa ma ka faʼa ʼinotoʼa, ʼiri faʼamamanaʼanga kamu ma na fitoʼonga kamu ka babatoʼo ana God.

22 Ma sulia neʼe kamu roʼosulia naʼa faʼamanataʼanga mamana, ma muka faʼasikasika kamu talamuʼa naʼa faʼasia na abulaʼanga taʼa kamu ki, nia neʼe muka alafe mamana fuamuʼa kwailiu na ngwae neʼe kamu faʼamamana. Osiʼana ʼunaʼeri, muke faʼangasingasia naʼa na alafeʼanga fuamuʼa kwailiu. 23 Kaumulu futa faolu ana God neʼe noaʼa kasi mae, niaʼa neʼe na Maʼa kamu. Ma kamu futa faolu ʼani na fatalana God neʼe tua tari ma noaʼa kasi sui. 24 Sulia neʼe Kerekereʼa Abu nia fata ʼuri,

“Na ngwae ki taʼifau goʼo kira diʼia na laua, ma na kwangaʼa kira ka diʼia na takana ʼai kwasi.
Sulia na laua ka kuku, ma na takana ka ʼasia.
25 Bore ma na fatalana God tua tua firi.” †

Ma fatalana neʼeri neʼe na Faʼarongoʼa Leʼa neʼe kira faʼarongo naʼa ʼani fuamuʼa.

2 Aia, sulia kaumulu futa faolu ʼunaʼeri, muke tua faʼasia na abulaʼanga taʼa ki taʼifau. Ma muke tua faʼasia na sokeʼa, ma abu ʼoloʼoloʼa, ma na kwaimamagolaiʼanga, ma alaʼanga taʼa ki. 2 Muke diʼia ngela tiʼitiʼi ki neʼe kira susu ʼua, ma kira ka oga liua susuʼa ana kaidaʼi ki taʼifau. ʼUnaʼeri logo, nia leʼa fuana muke oga na fatalana God fasi ʼiri neʼe faʼamamanaʼanga kamu ka bulao ngasingasiʼa ma God ka faʼamauri kamu. 3 Duʼungana kaumulu sai leʼa naʼa ana na Aofia nia sasi leʼa liu naʼa fuamuʼa.

Kuluʼa na fikutaʼi ngwae abu God

4 ʼIu, muke leka maʼi siana sa Jesus, neʼe nia mauri firi. Sa Jesus nia diʼia ta fau mauri ni saungaʼi luma ʼanga ba na ngwae saungaʼi luma ki kira ʼaila ʼania, bore ma niaʼa na ngwae neʼe God filia sulia nia leʼa ka tasa. 5 Kamuʼa logo diʼia na fau mauri ki, ma muke alaʼania God ka saungaʼinia luma nia ʼani kamu. Ma muke baʼa diʼia na fata abu God neʼe kamu leka rao ʼi saena luma abu neʼeri, ma muke foʼosi ʼani ru abu ki neʼe God nia oga. Kamu ke baʼa ʼunaʼeri, sulia sa Jesus Christ. 6 Osiʼana saena Kerekereʼa Abu ba God saea,

“Lia basi, nai baʼa filia ma nai alua taʼi gwaʼi fau saena fanoa ʼi Sion.
Ma nia naʼa neʼe fau talingaʼi leʼa neʼe faʼangasia na luma.
Ma na ngwae neʼe kira faʼamamana ana niaʼa, noaʼa kira kasi liadila osiʼana niaʼa.” ††

7 Ma na fau neʼe ka leʼa liu fuamuʼa neʼe kaumulu faʼamamana. Bore ma fuana sa tai neʼe noaʼa kira kasi faʼamamana ana, kira faʼataʼinia na Kerekereʼa Abu ba saea,

“Na fau ba na ngwae saungaʼi luma ki kira ʼaila ʼani, nia naʼa neʼe fau talingaʼi leʼa neʼe faʼangasia na luma.” ‡

8 Ma Kerekereʼa Abu fata laʼu sulia fau baera ka ʼuri,

“Ma na ngwae ki kike baʼa firute ana, ma kike ʼasi ana.” ‡†

Kira ka firute ana sulia noaʼa kira kasi faʼamamana ana fatalana God, ma kira ka firute osiʼana neʼe God naia ru neʼeri ke fuli nama ʼunaʼeri fuada.

9 Bore ma kamu niniʼa na ngwae neʼe God nia filida naʼa ki. Kamuʼa neʼe na fata abu ana na Aofia ki. Ma kamu naʼa neʼe fikutaʼi ngwae abu God. Nia fili kamu ʼuana faʼataloʼa ʼani raoʼa leʼa nia ki. Ma nia ka sae kamu faʼasia na rorodoʼa ʼuana ʼi saena na madakoʼanga leʼa nia.

10 Ana kaidaʼi sui naʼa maʼi, kamu noaʼa laʼu na ngwae God ki. Bore ma ana kaidaʼi neʼe, kamuʼa neʼe ngwae nia ki naʼa. Ma ana kaidaʼi niniʼa sui naʼa kwau, noaʼa kamu kasi saiana kwaimanataiʼanga God, ma ana kaidaʼi neʼe, muka ngalia naʼa na kwaimanataiʼanga nia.

Ngwae rao God ki

11 Kwaima nau kina, ana kaidaʼi kamu tua ʼua saena magalia neʼe, kamu diʼia ngwae kwaita sulia na fanoa mamana kamu, nia ʼi langi. Ma sulia na ru neʼeri, nau ku gani kamu, muke abula faʼasia na kwaiogaiʼanga taʼa ana noni. Osiʼana na kwaiogaiʼanga taʼa neʼeri ki, kira fuʼa faʼinia na mauriʼa faolu kamu. 12 Na tuaʼa kamu ki ka leʼa taʼifau ʼi safitana toʼolamuʼa faʼida neʼe kira abu faʼamamana. Sui buri ʼana kira fafi kamu ʼani abula taʼangaʼa, kira ke lisia na raoʼa leʼa kamu ki, ma kira ke baʼatafea God ana faʼi Asoa nia ke dao maʼi ana.

13 Ma sulia kamu na ngwae ana na Aofia ki, muke roʼosulia na taki ki faʼasia na ngwae doe ki saena magalia neʼe. Muke roʼosulia na taki ki faʼasia na tatalafaʼa doe ʼi Rom, 14 ma na gwaungaʼi ngwae neʼe nia ka filida fuana kwatelana matalangaʼinga fuana sa tai neʼe kira abula taʼa, ma kika baʼatafea sa tai faʼida neʼe na

† *1:25 Aesea 40:6-8*

†† *2:6 Aesea 28:16* ‡ *2:7 Sam 118:22* ‡† *2:8 Aesea 8:14-15*

abulaʻanga kira ka leʻa. 15 Osiʻana God nia oga muke
sasia naʻa ru leʻa ki ʻiri muke faʻanotoa na alaʻanga ʻoʻo
ana ngwae bolebole'a ki neʻe kira fata sauli kamu.
16 Muke tua diʻia ngwae kira tua sakadola ki. Bore ma
noaʻa kamu kasi fia fasi nia bolo fuana neʻe muke abu-
la taʻa sulia kamu tua sakadola. Muke tua diʻia ngwae
ba rao fuana God. 17 Muke fuʻusi doe ana ngwae ki taʻi-
fau, ma muke alafe fuana na ngwae faʻamamana ki,
ma muke fuʻusi doe ana God, ma muke fuʻusi doe ana
ngwae tatalafaʻa doe ʻi Rom logo.

Ngwae rao ʻoʻo ki

18 Kamuʻa na ngwae rao ʻoʻo ki, muke roʻosulia na fa-
talana na ngwae ʻaʻana kamu ki, ma muke faʻadoeda.
Muke sasi ʻunaʻeri fuana ngwae ki taʻifau neʻe gwaun-
gaʻi ʻusi kamu, noaʻa laʻu fuana sa tai goʻo ʻana neʻe ki-
ra ʻofe kamu, bore ma fuana sa tai bore ʻana neʻe kira
silolongaʻi kamu logo. 19 Duʻungana God ke baʻa
faʻaleʻa kamu diʻia kamu dao toʻona nonifiiʻanga os-
iʻana kamu sasia na kwaiogaiʻanga nia, ma noaʻa laʻu
sulia kamu sasia ta ru taʻa. 20 Kwaiaraʻanga tae neʻe
muke baʻa ngalia, si diʻia kira ulasi kamu fafia tae neʻe
kamu sasia ka taʻa? Noaʻa! Bore ma diʻia kamu nonifii
duʻungana neʻe kamu sasia ru neʻe saga, God ke baʻa
faʻaleʻa kamu duʻungana. 21 Ma God ka sae kamu ʻua-
na nonifiiʻanga ʻunaʻeri. Sulia sa Jesus Christ ʻana ta-
lana neʻe nonifii ʻiri ka faʻamauri kamu, ma ʻunaʻeri nia
ka alua naʻa faʻataʻilana fuamuʻa ʻiri muke ili nama su-
lia neʻe nia tua ʻani. 22 Sa Jesus noaʻa kasi fulia ta ru
neʻe taʻa, ma nia kasi saea ta ru ʻosoʻoso. 23 Ma kaidaʻi
kira fata buri tolingaʻi ana, noaʻa nia kasi olisida ʻani ta
alaʻanga taʻa. Ma kaidaʻi nia ka nonifii, noaʻa nia kasi
faʻamaʻuda goʻo ʻani ta alaʻanga. Nia ka fitoʻo goʻo ana
God neʻe nia giosida ʻani ʻoloʻoloʻa. 24 Ma sa Jesus
Christ talana ka ngalia naʻa abula taʻangaʻa kia ki ʻani
nonina ana ʻai rara folo, fasi ʻiri kuke faʻasia naʻa abula
taʻangaʻa kia ki, ma kuke tua ʻani falafala saga. Ma nia
ka gura kia ʻani na nonifiiʻanga nia. 25 Ma ana kaidaʻi
ba sui naʻa kwau, kaumulu diʻia na sipsip neʻe kira leka
rora faʻasia na ngwae ni folo kira. Bore ma ana kaidaʻi
neʻe, kaumulu oli siana sa Jesus Christ, na ngwae neʻe
lia sulia na mangomuʻa, diʻia ta ngwae ba lia sulia na
sipsip nia ki.

ʻAfe ki

3 ʻUnaʻeri logo, kamu na ʻafe ki, muke roʻosulia na-
ma fatalana araʻi kamu ki, ʻiri diʻia ti ngwae ada
noaʻa kira kasi faʻamamana ana fatalana God, kike
baʻa faʻamamana goʻo ʻada sulia na abulaʻanga leʻa
kamu ki. Sui bore ʻana noaʻa kamu kasi faʻatalo ʻua
fuada, kike baʻa faʻamamana, 2 sulia kira lisia na abu-
laʻanga kamu neʻe saga ma muka fuʻusi doe ana God.
3 Aia, kamu kini ki, noaʻa kamu kasi sasi ʻuana na
kwangaʻa kamu ka leka maʻi faʻasia na bula ifuʻanga
kamu ki, nama na saʻingilana ru ngwasinasina ki, na-
ma toroʻa ʻani toro leʻa ki neʻe liulada doe liu ki. 4 Bore
ma lisilamuʻa ka kwanga lala ʻani falafala leʻa kamu ki
neʻe leka maʻi faʻasia saena mauriʻa kamu ki. Na
falafala kamu fuana gerelana ngwae ki, ma fata
aroaroʻa, sulia nia neʻe na abulaʻanga God nia oga. Ma
na sasia leʻangaʻa ʻunaʻeri, nia noaʻa kasi taʻa ana
kaidaʻi kamu ngwaro naʻa. 5 Osiʻana kaidaʻi ʻi naʻo, na
kini abu neʻe kira faʻamamana ana God, kira kwate ma
kira ka lia kwanga ʻani roʻongaʻa sulia na fatalana araʻi
kira ki. 6 Ma ʻi Sera nia ʻunaʻeri. Nia roʻosulia sa Abra-
ham, ma ka saea ʻani ngwae ʻaʻana nia. Ma kamuʻa lo-
go, si diʻia kamu kasi alaʻania ta ngwae ka faʻamaʻu ka-
mu faʻasia sasilana ru saga ki, kamu ke diʻia logo ʻi
Sera.

Araʻi ki

7 Ka ʻunaʻeri logo fuamuʻa na araʻi ki, muke sai leʻa
ana neʻe na ʻafe kamu ki kira ngwataʻutaʻu ka liufi ka-
mu, ʻunaʻeri neʻe muke tua faʻinida, ma muke sasi leʻa
fuada. Muke fuʻusi doe ada, osiʻana God kwatea naʻa
mauriʻa faolu fuada diʻia logo kamuʻa. Muke sasia na
ru leʻa neʻeri ʻiri ta ru kasi tataʻe suʻusia na foʻongaʻa
kamu ki ʻuana God.

Muke alafe fuamuʻa kwailiu

8 Aia, nau ku toʻo ʻua ana ti ru laʻu ʻiri nau ku saea
fuamuʻa. Nia leʻa fuana na liamuʻa ka alua taʻi ru.
Muke alafe fuamuʻa kwailiu diʻia bara ngwae asina, ma
muke kwaima fuamuʻa kwailiu ma muke enoeno.
9 Noaʻa kamu kasi olisia taʻangaʻa ʻani na taʻangaʻa.
Ma diʻia ta ngwae ka taofi kamu, noaʻa kamu kasi
olisia ʻani kwaitaofiʻanga. Bore ma, muke olisia lala
ʻani ganilana God fuana na faʻaleʻalana. Muke sasi ʻu-
naʻeri, sulia ana kaidaʻi God sae kamu, nia eta fataʻa
ʻani neʻe nia ke baʻa faʻaleʻa kamu. 10 Sulia na Kerek-
ereʻa Abu ba saea,

“Sa tai bore ʻana neʻe ka oga na maurilana saena ma-
galia neʻe ka leʻa ma ka saeleʻa, nia leʻa fuana noaʻa
nia kasi fata taʻa ma noaʻa kasi soke.
11 Ma nia ka abula faʻasia na sasilana ru taʻa ki, ma na
abulalana ka leʻa.
Ma nia ka sasi ngasingasiʻa ʻuana tuaʻa ʻani
aroaroʻanga.
12 Osiʻana God ke lia sulia na ngwae neʻe tualada saga
ki, ma nia ka fafarongo ʻuana na foʻongaʻa kira ki.
Bore ma na ngwae neʻe abulalada taʻa ki, nia ke
tataʻe saulida.” †

Nonifiiʻanga sulia na fuli ruʻa saga

13 Noaʻa ta ngwae kasi sasia ta tae neʻe ke taʻa
amuʻa, diʻia neʻe abulaʻanga kamu leʻa goʻo ʻana. 14 Ma
sui bore ʻana diʻia muke nonifii osiʻana kamu sasia na
ru saga ki, God ke baʻa faʻaleʻa kamu. Noaʻa kamu kasi
maʻu ʻani ta ngwae, ma noaʻa kamu kasi manata
ʻabera. 15 Bore ma muke fuʻusi doe ana sa Jesus Christ
sulia nia neʻe na Aofia fafi maurilamuʻa. Ma muke sasi
akaʻu ana kaidaʻi ki taʻifau ʻuana olisilana sa tai neʻe ke
saefilo ʻuri amuʻa, “Faʻuta neʻe ʻoko faʻamamana ana

† *3:12 Sam 34:12-16*

sa Jesus?” Ma kaidaˡi kamu alaˡa sulia na faˡamamanaˡanga kamu, muke fata enoeno goˡo amuˡa, ma muke fuˡusi doe logo ada. 16 Ma muke tua faˡasia na abulaˡanga taˡa, fasi ˡiri diˡia ti ngwae kira fata taˡa sulia na abulaˡanga leˡa kamu na fafarongo sa Jesus Christ ki, kike baˡa ˡeke sulia na ru neˡe kira saeˡe ki. 17 Diˡia na kwaiogaiˡanga God neˡe kamu ka nonifii, nia taˡi leˡa neˡe muke nonifii osiˡana na abulaˡanga leˡa kamu, ka liufia diˡia muke nonifii sulia na abulaˡanga taˡa kamu ki.

18 Sa Jesus Christ nia nonifii ma ka mae naˡa ˡuana lafulana abula taˡangaˡa ki taˡifau, ma noaˡa kasi baˡa mae laˡu. Sui bore ˡana nia na ngwae saga, nia ka mae fuamuˡa na ngwae neˡe abulalamuˡa taˡa ki, fasi ˡiri nia ka talaˡi kamu siana God. Ma kira ka saungia nonina sa Jesus Christ ana ˡai rara folo, bore ma God nia faˡamauria ˡani Anoˡi ru Abu. 19 Ma na mangona ka leka siana mangoˡi ru ki neˡe kira tua saena lokafo, ma nia ka faˡarongo ˡani fuada neˡe nia liufida naˡa. 20 Na mangoˡi ru neˡeri ki kira na ngwae neˡe mae ˡua naˡa ˡi naˡo, ana kaidaˡi sa Noa saungaˡinia na faka doe. Kira kasi roˡosulia God. Bore ma nia mabetau faˡi kira leleka ka dao ana kaidaˡi sa Noa nia faˡasuia na faka doe baera. Kaidaˡi nia faˡasuia naˡa faka neˡeri, kwalu ngwae ki goˡo neˡe kira leka saena ma na kafo ka ngalida faˡasia kwaˡikwaˡinga God. 21 Na kafo neˡe, nia diˡia faˡataˡilana ana siu abuˡanga neˡe saiana ke faˡamauri kamu ana kaidaˡi neˡe. Ma na siu abuˡanga neˡeri noaˡa laˡu fuana faˡasikasika lana na nonimuˡa ˡani na kafo, bore ma siu abuˡanga faˡataˡinia kamu gania God ˡiri nia ka lafua na taˡangaˡa kamu ki ma ka faˡasikasika maurilamuˡa. Ma na siuabuˡanga neˡeri ka faˡamauri kamu sulia na tataˡelana sa Jesus Christ. 22 Sa Jesus ka oli naˡa ˡuana ˡi langi, ma kaidaˡi neˡe nia ka tua naˡa ˡi bali ˡoloˡolo ana God, ma God ka alu nia ka gwaungaˡi naˡa fafia na ˡainsel ki taˡifau neˡe ngasingasiˡa ma mamanaˡanga ˡi langi.

Na mauriˡa faolu

4 Kamu saiana neˡe kaidaˡi sa Jesus Christ nia tua saena magalia, nia nonifii. Ma osiˡana nia ˡunaˡeri, kamuˡa logo muke sasi akaˡu fuana nonifiiˡanga. Sulia na ngwae neˡe nia nonifii ˡunaˡeri, nia kasi oga abula taˡangaˡa. 2 Nia neˡe, talaˡae ana kaidaˡi neˡe ka oli ˡalaˡa, muke suˡungengea na kwaiogaiˡanga taˡa kamu ki, bore ma muke roˡo lala sulia na kwaiogaiˡanga God. 3 Kaidaˡi sui naˡa kwau, abulaˡanga kamu ki diˡia na ngwae baliburi ki. Ana kaidaˡi neˡeri kamu ala naˡa ˡania maurilamuˡa fuana kakabaraˡanga, ma na kwaiogaiˡanga taˡa ki, ma na kwaˡu lilingaˡanga, ma na fafangaˡa taˡa ki. Ma God ka saetaˡa logo fuamuˡa sulia kaumulu foˡosia na gwari ˡai doriˡi ki. 4 Ma ana kaidaˡi neˡe, ngwae baliburi ki kira ˡarefo, duˡungana noaˡa kamu kasi ˡado faˡinida ˡani ru taˡa kira sasiˡi ki. Nia neˡe, kira ka saea alaˡanga taˡa ki suli kamu. 5 Bore ma God liangaˡi kira ana ta asoa fuana kike alaˡa sulia na ru ki taˡifau neˡe kira sasiˡi. Ma God ka sasi akaˡu fuana matalangaˡilana ngwae mauri ma ngwae neˡe kira mae naˡa ki. 6 Ma nia neˡe ngwae ki kika faˡarongo ˡani na Faˡarongoˡa Leˡa fuana na ngwae neˡe kira mae naˡa ki. Ana kaidaˡi kira mauri ˡua, na ngwae baliburi ki matalangaˡinida, bore ma ˡi niniˡari na mangoda mauri faˡinia God.

Ngwae ki muke rao saga ˡani kwateˡa God ki

7 Kaidaˡi fuana ru ki taˡifau ka funu, nia karangi naˡa. Nia neˡe, muke dau suli kamu talamuˡa, ma muke lialia, ˡiri muke bolo fuana na foˡongaˡa. 8 Na ru talingaˡi ka tasa ana na ru ki taˡifau neˡe muke alafe mamana fuamuˡa kwailiu, osiˡana diˡia ta ngwae nia alafe ˡunaˡeri, nia talangwaraˡu fuana nia ke rufuanata ana sa tai neˡe fulia ta ru taˡa amuˡa. 9 Muke kwalo kamu kwailiu ˡi saena luma kamu ki, ma muke tua faˡasia na ngununguˡnu buri ˡanga kaidaˡi kamu kwaloa ngwae ki.

10 God ka kwatea naˡa sai ˡi ruˡanga matamata ki fuamuˡa ngwae neˡe kamu faˡamamana ana sa Jesus Christ. Ma God ka oga fasi taˡi taˡi ngwaeˡa amuˡa, muke kwaiˡafi amuˡa kwailiu ˡani na saiˡi ruˡanga neˡeri. 11 Ma sa tai bore ˡana neˡe God kwatea sai ˡi ruˡanga fuana na faˡatalongaˡinga, nia ke fatataloˡania fatalana God. Ma sa tai bore ˡana neˡe God ka kwatea sai ˡi ruˡanga fuana kwaiˡafiˡanga, nia ke kwaiˡafi ˡani ngasingasiˡanga neˡe God kwatea fuana, fasi ˡiri ˡani ru ki taˡifau neˡe mulu sasiˡi, God ke baˡa ngalia baˡatafeˡa sulia sa Jesus Christ. Ma sa Jesus ka ˡinotoˡa liu ma ka toˡo ana na ngasingasiˡanga tutua firi. ˡIu ke ˡunaˡeri.

Fitoˡo ana God ana kaidaˡi muke nonifii

12 Kwaima leˡa nau ki ˡae, noaˡa kamu kasi ˡarefo ana ta ilitoˡonga neˡe kamu nonifii ˡani. Sulia na ngwae neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus Christ, kira saiana liuˡa saena ˡafitaˡiˡanga ˡoro ki. 13 Nia leˡa fuana muke saeleˡa amuˡa sulia kamu ˡado faˡinia sa Jesus Christ ana nonifiiˡanga nia, ˡiri muke baˡa saeleˡa ka tasa ana kaidaˡi sa Jesus Christ ke dao maˡi ˡani ˡinotoˡanga nia. 14 ˡOilakiˡa fuamuˡa diˡia kira ka ˡoidorole ˡani kamu sulia kamuˡa neˡe ngwae fafarongo sa Jesus Christ ki, duˡungana nia faˡataˡinia naˡa Anoˡi ru Abu ˡinotoˡa God ka tua faˡi kamu. 15 Diˡia ta ngwae amuˡa ka saungwae, nama nia neˡe ngwae bilibili, nama ta ngwae neˡe sasia kwalukaela ru taˡa matamata ki, nama ta ngwae ba liu goˡo ˡana ˡuana faˡalilana ru ti ngwae, tama nia bolo faˡinia nia ka nonifii. 16 Bore ma diˡia kamu nonifii sulia kamu faˡamamana ana sa Jesus Christ, noaˡa kamu kasi ˡeke ˡani. Muke baˡatafea lala God, osiˡana kira sae kamu ˡani “Na ngwae sa Christ ki.”

17 Kaidaˡi fuana etangilana na matalangaˡinga ke dao naˡa maˡi. Ma God ke matalangaˡinia basi na ngwae nia ki etaeta. Ma diˡia nia ke matalangani basi ngwae nia ki, nia ke baˡa faˡangasingasia naˡa kwaˡikwaˡinga nia ana kaidaˡi nia ke faˡasuia kwaˡikwaˡinga nia ana ngwae ki neˡe noaˡa kasi faˡamamana ana Faˡarongoˡa

Leʼa nia. 18 Sulia neʼe Kerekereʼa Abu ba fata sulia
kaidaʼi God ke baʼa matalangaʼinia ngwae ki ka ʼuri,
“Diʼia nia ʼafitaʼi fuana ngwae saga ki kira ka mauri,
nia ʼafitaʼi ka tasa naʼa fuana ngwae taʼa neʼe noaʼa
kasi faʼamamana ana God.” †
19 Nia neʼe, diʼia kamu nonifii sulia naʼa kwaiogaiʼanga
God fuamuʼa, muke alua naʼa mauriʼa kamu saena li-
mana God neʼe nia saungaʼi kamu, sulia nia ke lia sulia
kamu. Ma muke inaʼu ana sasilana ru leʼa ki.

Na ngwae faʼinaʼonaʼo ki

5 Aia, nau ku fata fuamuʼa ngwae faʼinaʼonaʼo ki
ana fikutaʼi ngwae faʼamamana. Nauʼa ta ngwae
faʼinaʼonaʼo logo, ma nau ku lisia nonifiilana sa Jesus
Christ ka sui, ma nau kui baʼa ʼinotoʼa faʼinia ana
kaidaʼi nia ke oli maʼi. Nia neʼe, nau ku gani kamu,
2 muke lia leʼa sulia ngwae neʼe kira faʼamamana ki.
God nia aluda naʼa saena limamuʼa. Muke lia leʼa suli-
da diʼia ta ngwae lia sulia na sipsip nia ki. God oga
muke sasia na raoʼa neʼeri sulia na maʼudiʼa kamu ki,
ma noaʼa laʼu osiʼana kamu fia fasi God ka oro kamu
fuana. Nia leʼa fuana muke lia sulida osiʼana kamu oga
ʼafilada, ma noaʼa laʼu neʼe sulia kira foli kamu fuana.
3 Ma noaʼa kamu kasi tuaraʼinia na ngwae ki neʼe God
aluda saena limamuʼa, bore ma muke talaʼida ʼiri kike
leka suli kamu ʼuana sasilana raoʼa leʼa ki. 4 Ma diʼia
kaumulu lia sulida ʼunaʼeri, sa Jesus neʼe diʼia na
gwaungaʼi ngwae ni lia sulia na sipsip, nia ke baʼa kwa-
tea na kwaiaraʼa ʼinotoʼa neʼe leʼa firi fuamuʼa, ana
kaidaʼi nia ke oli maʼi.
5 Ma ʼunaʼeri logo, kamu na ngwae ʼalako ki, muke
roʼosulia ngwae ʼaʼana ki. Ma kamuʼa taʼifau neʼe ka-
mu faʼamamana, muke enoeno ʼiri muke kwaiʼafi
amuʼa kwailiu. Sulia na Kerekereʼa Abu ba saea,
“God ke bataʼe saulia na ngwae neʼe kira fata baʼalafe
ki, ma nia ka ʼofea na ngwae neʼe kira enoeno ki.” ††

† *4:18 Provebs 11:31* †† *5:5 Provebs 3:34*

6 Nia neʼe, muke enoeno ma muke roʼosulia God
neʼe ngasingasiʼa ka tasa, ʼiri nia ke faʼadoe kamu ana
kaidaʼi ʼolea nia. 7 Ma muke alua naʼa manata ʼabera
ʼanga kamu ki taʼifau saena limana, sulia niaʼa tagi suli
kamu.
8 Muke lialia, sulia sa Saetan, na malimae kamu, nia
liu kwailiu goʼo ʼana diʼia ta ru mauri kwasi neʼe saiana
ʼanilana ngwae ki. Sulia sa Saetan oga liua faʼalilamuʼa.
9 Muke faʼangasingasia na faʼamamanaʼanga kamu,
ma muke kwaʼisisinga ʼani sa Saetan, osiʼana kamu sa-
iana neʼe ngwae faʼamamana ki ana fanoa ʼoro ki sae-
na magalia neʼe, kira nonifii logo ʼunaʼeri diʼia kamuʼa.
10 Ma buri ʼana kamu nonifii ana kaidaʼi dokodoko,
God ke baʼa faʼafaolu kamu, ma nia ke faʼangasingasi
kamu ʼiri neʼe faʼamamanaʼanga kamu kasi sui. God
nia sae kamu naʼa ʼiri muke ʼado faʼinia sa Christ ma
kamu ke ruʼu saena na ʼinotoʼanga nia neʼe noaʼa kasi
sui. God ka sae kamu fasi ʼiri muke tua ratai faʼinia sa
Christ ma muke ʼinotoʼa faʼinia tuatua firi. 11 Ma nia ka
tua ʼani ngasingasiʼanga doe ka tua tua firi! ʼIu ke ʼu-
naʼeri.

Na alaʼanga leʼa ʼisi ki

12 Sa Silas neʼe ʼafi nau fuana keresilana na kerek-
ereʼa dokodoko neʼe. Nia neʼe na ngwai asina kia, sulia
nia faʼamamana ana sa Jesus Christ. Ma nau ku saiana
neʼe raoʼa sa Silas, nia leʼa taʼifau. Duʼungana tae nau
ku kwatea na kerekereʼa neʼe fuamuʼa fuana radula-
muʼa ma alaʼanga sulia na kwaiʼofeʼanga mamana
God. Aia, muke uu ngasi saena na alafeʼanga neʼeri.
13 Ma na ngwae neʼe kira faʼamamana saena fanoa ʼi
Babilon, kira kwatea fata leʼa leʼa ʼanga kira fuamuʼa.
God neʼe fili kira, diʼia logo nia fili kamu. Ma sa Mark
ka kwatea logo kwau na fata leʼa leʼa ʼanga nia ki fua-
muʼa. Nia diʼia naʼa ngela mamana nau. 14 Ma ana
kaidaʼi kaumulu lisi kamu kwailiu, muke faʼataʼinia na
alafeʼanga kamu fuamuʼa kwailiu.
Nau ku foʼo ʼiri kamuʼa taʼifau ngwae sa Jesus Christ
ki, muke toʼo ana aroaroʼanga.

2 Peter

Na ru doe neˡe sa Peter nia manata ˡabera liu ˡani neˡe fuana Kristin kika fonea raolana faˡamanataˡanga rora ki. Nia saea fuada kira ke dau ngasi nama ana alaˡanga sulia God ma sa Jesus Christ. Alaˡanga mamana neˡe nia saka maˡi ana ngwae neˡe kira tala lisia sa Jesus, ma kira ka rongoa faˡamanataˡanga nia.
Ta taˡi faˡamanataˡanga rora neˡe sa Peter manata ˡabera ˡania, na alaˡanga neˡeri ˡuri, kira saea sa Christ noaˡa kasi oli maˡi. Sa Peter fata ˡuri, sa Christ kasi oli maˡi ˡua, duˡungana God nia oga noaˡa ta ngwae kasi funu. God oga ngwae ki taˡifau kira ke faˡasia falafala ana taˡangaˡa, ma kira ka oli basi maˡi siana.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

God nia fili kulu ka donga falafala nia ki & 1:1-21
Na faˡamanataˡanga rora ki & 2:1-22
Olilana maˡi sa Christ & 3:1-18

1 Nauˡa sa Simon Peter, na ngwae rao ma na ngwae ni lifurongo sa Jesus Christ, nau ku kerekere fuamuˡa. Sa Jesus Christ niaˡa na God kia ma nia ka faˡamauri kia. ˡAni na ˡoloˡoloˡa nia, nia kwate kamu ka faˡamamana, diˡia logo neˡe nia sasia amiˡa.
2 Nau ku foˡo ˡiri God ke kwaiˡofe amuˡa ma ke kwatea aroaroˡanga mamana fuamuˡa sulia kamu saiana God ma na Aofia kia sa Jesus.

Riˡa ma na filifiliˡanga God

3 Kulu toˡo ana ru ki taˡifau neˡe kulu boˡoboˡo ˡuani fuana tuaˡa neˡe donga falafala God ki. Na ru neˡeri ki taˡifau God neˡe kwateˡe ˡania ngasingasilana. God neˡe nia tasa liu, ma ka leˡa ma duˡungana kulu sai leˡa ana, nia laefi kulu fasi ˡiri kulu ka tua ˡania leˡangaˡa salilana nia. 4 ˡUnaˡeri nia ka kwatea na ru leˡa liu ki fuaka neˡe nia eta fataˡa ˡani, fasi ˡiri neˡe falafala kamu ki ke leˡa diˡia falafala God, ma muke saiana uuˡa ˡusia na kwaiogaiˡanga taˡa ki ana magalia, neˡe saiana faˡali lamuˡa.
5 Ma osiˡana God kwatea naˡa ru ki taˡifau fuamuˡa ˡunaˡeri, muke sasi ngangata ˡiri na faˡamamanaˡanga kamu ka ngasi. Ma muka sasia logo ru neˡe ki: muke abula ˡoloˡolo, ma muke malingaˡinia God, 6 ma muke dau sulia malitana mauriˡa kamu talamuˡa, ma muke lalifuˡa saena kaidaˡi ana ˡafitaˡi ˡanga, ma muke donga falafala God ki 7 faˡinia na kwaimaˡanga ma na alafeˡanga kamu fuamuˡa kwailiu. 8 Ma diˡia na falafala ˡi ngwae neˡeri ki ka doe saena maurilamuˡa, ka ˡunaˡeri kamu ka totolia naˡa sasilana ru leˡa ˡoro ki sulia na saiˡi ruˡa kamu ana Aofia kia sa Jesus Christ. 9 Ma sa tai bore ˡana neˡe noaˡa kasi toˡo ana falafala ˡi ngwae neˡe ki, nia diˡia ta ngwae maa rodo, osiˡana nia manata bura ˡani neˡe God rufuanata naˡa ana taˡangaˡa nia ki.
10 Nia neˡe, sasiku kina ˡae, muke sasi ngangata ˡiri ka faˡataˡinia neˡe God nia fili kamu, ma ka sae kamu ˡani ngwae nia ki. Sasiˡa ˡunaˡeri neˡe noaˡa kamu kasi firute ma muka ˡasi kamu, 11 ma God ke baˡa kwalo kamu saena ˡInotoˡanga na Aofia kia sa Jesus Christ neˡe faˡamauri kia. Ma na ˡinotoˡanga neˡeri tuatua kasi sui.
12 Sui bore ˡana kamu ka saiana taˡifau na ru neˡe ki, ma kamu ka faˡamamana naˡa ana faˡamanataˡanga mamana neˡe kamu rongoa naˡa, nia leˡa fuana nau ku faˡamanata toˡo laˡu amuˡa ana kaidaˡi ˡoro ki. 13 Sulia ana kaidaˡi nau ku mauri ˡua saena magalia neˡe, nau ku fia fasi nia leˡa fuana nau ku saea laˡu na ru neˡe ki fuamuˡa ˡiri noaˡa kamu kasi manata bura ˡani. 14 Osiˡana nau ku saiana noaˡa kasi tau nau ku mae, diˡia na Aofia sa Jesus Christ ka sae madako naˡa ana fuaku.
15 Ma sulia ka ˡunaˡeri, nau ku rao ngasi ˡiri noaˡa kamu kasi manata bura ˡani tae ki neˡe nau ku faˡamanata kamu ˡani, ˡi buri ˡana neˡe nau ku mae.

Sa Peter lisia na raralana sa Jesus na Christ

16 Aia, ma ru neˡe kami faˡamanata ˡani sulia na daolana maˡi na Aofia kia sa Jesus Christ ˡani ngasingasiˡanga doe, nia noaˡa laˡu na ˡaˡemae ti ngwae kira boa goˡo ˡada ki. Sulia kaimili talamiˡa kami lisia nama na ˡinotoˡanga ma raralana. 17 Sulia kami tua faˡinia ˡua naˡa maˡi ana kaidaˡi God na Maˡa nia kwatea naˡa gwaungaˡi ˡanga ma na ˡinotoˡanga fuana. Ma kami ka rongoa lingana God ngasingasiˡa ka tasa nia fata ˡuri fuana, “Na ngela nau niniˡa, neˡe nau ku alafe liu ana, ma nau ku saeleˡa liu sulia.” 18 Kami talamiˡa mika rongoa lingana God faˡasia ˡi langi, ana kaidaˡi kami tua faˡinia sa Jesus ˡi gwauna faˡi ua abu baera. †
19 Ma sulia ru neˡeri, kaimili ka faˡamamana ngasi naˡa neˡe na fatalana na profet ki sulia sa Christ nia mamana. Ma nia leˡa fuana muke faˡamamana logo ˡani. Duˡungana na fatalana na profet neˡeri ki, nia diˡia na faˡi unu neˡe unu saena rodo, leleka ka dao ana asoa sa Christ ke sakatafangaˡi laˡu ma raralana ngwasinasina lana ka kwasu saena manatalamuˡa.

† *1:18 Matthew 17:1; Mark 9:2; Luke 9:28*

20 Ma na ru doe ka tasa liu naʼa neʼe: Kamu ke malingaʼinia nama neʼe noaʼa ta ru na profet ki kerekere sulia saena Kerekereʼa Abu ta alaʼanga neʼe fuli goʼo maʼi ada talada, 21 nama osiʼana neʼe kira oga kike alaʼa sulia. Osiʼana na alaʼanga profet ki noaʼa laʼu faʼasia manatana ngwae goʼo ʼana, bore ma nia leka maʼi faʼasia God. Sulia na Anoʼi ru Abu neʼe nia talaʼia na profet ki ʼua naʼa maʼi ʼi naʼo ʼiri kika saea na fatalana God.

Ngwae faʼamanata ʼosoʼoso ki

2 Ana kaidaʼi ʼua naʼa maʼi ʼi Israel, ti ngwae ʼosoʼoso kira dao maʼi, ma kira ka saea kira neʼe profet God ki. Ma ka ʼunaʼeri logo, ti ngwae kike baʼa dao maʼi, ma kike faʼamanata kamu ʼani na sokeʼa ki. Ma na faʼamanataʼanga kira ki ke baʼa faʼalia na faʼamamanaʼanga ti ngwae ki. Ma kike baʼa faʼamanata logo ʼani fasi sa Jesus, na ngwae neʼe mae fuana faʼamaurilada, noaʼa laʼu na Aofia mamana. Ma sulia na ru neʼeri ki, ʼaliʼali goʼo God ke baʼa kwatea na kwaʼikwaʼinga fuada. 2 Sui ka ʼunaʼeri bore ʼana, ngwae ʼoro ki kike baʼa leka sulia na abula taʼangaʼa kira ki. Ma sulia tae ki neʼe kira sasiʼi ka taʼa, ti ngwae kike baʼa fata faʼalia na faʼamanataʼanga mamana neʼe. 3 Ma na ngwae faʼamanata ʼosoʼoso neʼeri ki, kike baʼa ngalia mani ana alaʼanga ʼosoʼoso kira ki neʼe kira soke kamu ʼaniʼi. Kike baʼa sasi ʼunaʼeri, sulia kira guguta. Aia, tau naʼa maʼi God ka lisia naʼa tae ki neʼe kira sasiʼi, ma nia ka sasi akaʼu fuana na matalangaʼilada faʼinia na faʼalilada.

4 Osiʼana na ʼainsel ki ʼua naʼa maʼi neʼe kira abula taʼa, ma God ka kwatea kwaʼikwaʼinga fuada, ma ka aluda saena kula ni kwaʼikwaʼinga, ma ka firi fafida ʼani kwalo ʼi salo, ma kira ka tua goʼo ʼada ʼua ʼi neʼeri saena rorodoʼa. Kira kwaimasi ana faʼi asoa ana matalangaʼinga. 5 Ka ʼunaʼeri logo fuana na ngwae ki saena magalia ba kira tua ʼua naʼa maʼi, sulia neʼe abulaʼanga kira ki taʼa liu ma noaʼa kira kasi faʼadufa God. God ka saungida ʼani kafo doe liu. Taʼi taʼifilia sa Noa goʼo neʼe God faʼamauria faʼinia na fiu ngwae ki logo. God ka faʼamauri kira, osiʼana sa Noa faʼamanata sulia abulaʼanga neʼe ʼoloʼolo.

6 ʼIu, ma God ka kwatea logo na kwaʼikwaʼinga fuana ngwae ʼi Sodom ma ʼi Gomora ki. Nia saungi kira ʼani mafula, fasi ʼiri ka faʼataʼinia fuana ngwae ki taʼifau tae neʼe ke baʼa fuli fuana ngwae neʼe kira aburongo ana niaʼa ki. 7 Bore ma God faʼamauria sa Lot, sulia sa Lot niaʼa na ngwae saga, ma nia kasi oga na abulaʼanga taʼa ana ngwae neʼe kira aburongo ana taki God ki. 8 Ma sa Lot neʼe nia saga, nia tua faʼinida, ma ka lisi kira, ma ka rongo kira sulia asoa, ma na liana ka figwanu liu sulia na abula taʼalada. 9 Nia neʼe, na Aofia saiana ʼafilana na ngwae neʼe kira faʼamamana ana niaʼa ki, fasi ʼiri neʼe ʼafitaʼiʼanga ki noaʼa kasi faʼalida. Ma nia saiana ka kwatea logo na kwaʼikwaʼinga fuana ngwae taʼa ki, leleka ka dao ana faʼi asoa fuana na matalangaʼinga mamana. 10 Ma nia ka kwatea na kwaʼikwaʼinga doe ka tasa fuana ngwae neʼe kira roʼosulia na kwaiogaiʼanga taʼa kira ki ʼani nonida, ma kira ka ʼaila ʼani na gwaungaʼi ʼanga God.

Ma na ngwae ki neʼe nau ku fata sulida neʼe kira faʼamanata ʼani sokea ki, kira fata baʼalafe ma kira ka fata noniraʼa liu. Ma noaʼa kira kasi manata doe goʼo ana anoʼi ru ʼinotoʼa ki ʼi langi, ma kira ka inaʼu ana fata buri tolingaʼi ʼanga logo ada. 11 Aia, ma na ʼainsel ki bore, neʼe kira toʼo ana ngasingasiʼanga doe liufia na faʼamanata ʼosoʼoso neʼeri ki, noaʼa kira kasi fata faʼalia goʼo na anoʼi ru ʼinotoʼa ki ʼi langi ʼani alaʼanga ʼoidorole ʼunaʼeri ki ʼi naʼona na Aofia. 12 Ma na faʼamanata ʼosoʼoso neʼe ki noaʼa kira kasi manata sulia na tae ki neʼe kira sasiʼi. ʼUnaʼeri, kira ka diʼia naʼa ru mauri kwasi ki neʼe kira bolo fuana daulada ma fuana saungilada. Osiʼana neʼe ngwae neʼeri ki, kira ka fata ʼoidorole sulia ru neʼe noaʼa kira kasi saiana ki. ʼUnaʼeri, God ke saungida diʼia na ru mauri kwasi ki. 13 Ma sulia na nonifiiʼanga neʼe kira sasia ana ngwae, God ke duʼua logo ʼani nonifiiʼanga. Na faʼamanataʼanga ʼosoʼoso neʼe ki, fangalada doe, ma kira ka kwaʼu, ma noaʼa kira kasi dau sulia maurilada fuana fangaʼa saena asoa ki. Kamuʼa niniʼa, muke ʼeke liu kaidaʼi kira fanga faʼi kamu saena fikuʼa kamu ki, sulia na abulaladaʼa liu, ma kira saiana kike soke ana kaidaʼi ki taʼifau. 14 Ma na kaidaʼi kira lisia na kini, kira ka oga kakabaralana. Noaʼa kira kasi mamalo faʼasia abula taʼangaʼa. Ma kika talaʼia na ngwae neʼe faʼamamanaʼanga kira ki ngwataʼutaʼu ʼani abula taʼangaʼa. Ma kira ka oga liua guguta ʼanga. Ma osiʼana na ru neʼeri ki, God ka kwatea kwaʼikwaʼinga fuada. 15 Kira leka matamata faʼasia na tala saga, ma kira ka leka ʼada sulia falafala taʼa sa Balaam, na ngela sa Beor. Sulia sa Balaam † oga liua na mani neʼe nia ke ngalia ana sasilana ru taʼa ki. 16 Nia neʼe God ka kwatea na dongki nia ka fata balufia ʼani lingalinga ʼi ru diʼia ngwae. Ma kaidaʼi sa Balaam na profet rongoa neʼe dongki nia fata ʼunaʼeri, nia ka faʼasia naʼa abula bolebole ʼanga nia ki.

17 Aia, ma na ngwae neʼe kira faʼamanata ʼani na sokeʼa, kira diʼia goʼo ʼada ta maʼe kafo busu ba noaʼa ta kafo saena ma ka langalanga. Ma kira ka diʼia logo na gwaʼi salo ba na iru irufia ʼiri na uta noaʼa kasi toʼo. Nia neʼe God ka sasi akaʼu ana lokafo rorodoʼa fuada. 18 Kira tafeda talada ma na fatalada ka bolebole ʼa goʼo ʼana. Ma ti ngwae neʼe kira kakari alifaʼi ka sui, ma kira ka talaʼae kika rokisia na abulaʼanga kira ki, ma noaʼa kasi abula taʼa faʼinia na ngwae neʼe kira rora ki. Ma na ngwae neʼe kira faʼamanata ʼani sokeʼa, kira faʼarora laʼu ngwae neʼeri ki ʼani na kwaiogaiʼanga taʼa ki ʼani nonida. 19 Osiʼana na ngwae faʼamanata neʼeri ki, kira fata ʼuri fuada, “Kaimili fata alangaʼi fuamuʼa neʼe muke aloge fasi ʼiri muke sasia amuʼa ta ru bore ʼana neʼe kamu oga sasilani ki.” Bore ma ngwae faʼamanata neʼeri ki talada noaʼa kira kasi aloge. Kira diʼia na ngwae rao ʼoʼo fuana na falafala taʼa kira ki neʼe faʼalida. Sulia kwaiogaiʼanga taʼa kira ki gwaungaʼi fafida, ma kira noaʼa kasi mango faʼasia fuli ru roraʼa. 20 ʼI naʼo na ngwae faʼamanata ʼosoʼoso neʼeri ki kira saiana na

† *2:15 Nambas 22:18; 24:13; 25:1-3; 31:16*

Aofia kia sa Jesus Christ neˡe faˡamauri kia, ma kira ka kakari alifaˡi faˡasia na taˡangaˡa ki saena magalia neˡe saiana faˡalilada. Bore ma kira ka oli laˡu ˡuana na sasilana taˡangaˡa kira ki ba kira sasiˡi maˡi ˡi naˡo, fasi ˡiri neˡe taˡangaˡa ki ka gwaungaˡi fafida. Ma ˡi niniˡari kira ka taˡa ka liufia naˡa kaidaˡi neˡe kira ˡiri sai ˡua ana sa Jesus Christ. 21 Taˡi leˡa nama ˡana fuada diˡia noaˡa kira kasi dao toˡona na tala ˡuana ˡoloˡoloˡa. Ma nia ka taˡa liu naˡa fuada neˡe kira dao laˡu toˡona tala ˡuana ˡoloˡoloˡa, ma kira ka abula laˡu faˡasia. Ma noaˡa kira kasi roˡosulia faˡamanataˡanga sa Jesus neˡe God kwatea naˡa fuada. 22 Kira ka faˡataˡinia mamana na alaˡanga ba ˡuri ki, “Na kui oli ka ˡania logo tae neˡe nia moataˡinia.” Ma ta alaˡanga laˡu ka ˡuri, “Gwata neˡe kira siufia nonina ka sui naˡa, oli ka bunibuni laˡu saena moˡamoˡa.”

Olilana maˡi na Aofia

3 Kwaima leˡa nau kina ˡae, ruana kaidaˡi neˡe nau ku kerekere naˡa fuamuˡa niniˡa. Duˡungana tae neˡe nau ku keresia laˡu kwau kerekereˡa neˡe fuamuˡa osiˡana nau ku oga faˡamanata oliˡa amuˡa ˡuana ru neˡeri ki, ˡasu ˡubani kamu kata manata rora. 2 Nau ku oga muke manata toˡona alaˡanga neˡe profet abu ki ba ˡi naˡo maˡi, faˡinia na faˡamanataˡanga na Aofia kia neˡe faˡamauri kia. Na ngwae ni lifurongo ki neˡe kira fata faˡataloˡania fuamuˡa, kira neˡe saea na faˡamanataˡanga neˡe fuamuˡa.

3 ˡIu, na ru doe neˡe nau ku oga muke saiana ana faˡi asoa ˡisi ki ba ti ngwae kike leka maˡi, ma na kwaiogaiˡanga taˡa kira ki ana noni ba talaˡi kira. Ma kira ka fata ˡoidorole ˡuri amuˡa, 4 “Na Christ baera nia naˡa ˡi faˡi? Sulia nia eta fataˡa nia ke baˡa oli laˡu maˡi saena magalia neˡe, bore ma noaˡa nia kasi dao ˡua. Na ngwae faˡinaˡonaˡo etaeta kia ki kira mae naˡa. Ma leleka ka dao ana kaidaˡi neˡe, noaˡa ta ru kasi rokisi goˡo, talaˡae maˡi ana talaˡaelana magalia leka ka dao ˡi taˡena, na ru ki taˡifau bolo goˡo ˡana.”

5 Aia, ngwae neˡe kira fata ˡunaˡeri ki, kira oga kike manata bura ana neˡe God saungaˡinia ˡi langi faˡinia na magalia goˡo ˡani fatalana. Nia saungaˡinia na magalia ˡani na kafo, ma nia ka kwatea na magalia ka ruˡu maˡi faˡasia na kafo. 6 Ma ˡani kafo logo, God ka takalongaˡinia na magalia neˡe ka tua ˡi naˡo. 7 Aia, ma ˡani fatalana God logo, nia ka sasia na magalia neˡe ka tua faˡinia lalifuˡanga masia kaidaˡi nia ke baˡa takalongaˡinida ˡani mafula. Ana faˡi asoa neˡeri, God ke baˡa matalangani na ngwae neˡe noaˡa kasi faˡamamana ana ki, ma ka takalongaˡinida.

8 Aia, kwaima leˡa nau kina ˡae, noaˡa kamu kasi manata bura ˡani alaˡanga ba ˡuri, taˡi asoa diˡia taˡi toˡoni faˡi ngali ki ˡi maana God, ma taˡi toˡoni faˡi ngali ki diˡia logo taˡi asoa ˡi maana God. 9 Nia neˡe na Aofia noaˡa kasi dole liu goˡo fuana faˡataˡi mamanaˡanga ana fatalana sulia olilana maˡi, sui bore ˡana ti ngwae kira fia fasi nia ka dole mala ˡana. Bore ma na Aofia nia mabetau liu faˡi kamu. Nia noaˡa kasi oga ta ngwae ke funu. Bore ma nia oga liua ngwae ki taˡifau kike kakari alifaˡi faˡasia na taˡangaˡa kira ki.

10 Ma faˡi asoa neˡe na Aofia ke oli maˡi, nia ke dao maˡi diˡia ta ngwae bili, sulia na ngwae ki kike baˡa lebe. Ma ana faˡi asoa neˡeri, kike baˡa rongoa na lingalinga ˡi ru doe, ma na mamanga ke baˡa sui. God ke baˡa malangisia na ru ki taˡifau saena mamanga ˡani mafula. Ma na magalia ma na ru ki taˡifau goˡo ˡi saena, niˡi ke baˡa noˡana.

11 Ma osiˡana God ke baˡa malangisia ru neˡeri ki ˡunaˡeri, muke manata leˡa sulia na falafala kamu ki. Na abulaˡanga kamu ke saga, ma muke roˡosulia na kwaiogaiˡanga God ki. 12 Ma muke kwaimasi ana faˡi asoa neˡe God ke matalangaˡi maˡi, ma muke sasi fasi ˡiri faˡi asoa neˡe ke dao ˡaliˡali maˡi. Ana faˡi asoa neˡeri, God ke baˡa takalongaˡinia na mamanga ma na ru ki taˡifau ˡi saena ˡani mafula. 13 Aia, ma kulu lialia masia na magalia faolu ma ˡi langi faolu neˡe God ka eta fataˡa ˡani fuaka. Ma na ngwae ki taˡifau ˡi neˡeri, kike roˡosulia God.

14 ˡIu, kwaima nau kina ˡae, kaidaˡi muke kwaimasi ˡua goˡo amuˡa masia faˡi asoa neˡeri, muke sasi ngangata ˡuana sagalana abulaˡanga kamu, ˡiri God noaˡa kasi silolongaˡi kamu fafia ta ru, ma kamu ka tua kwaima faˡinia. 15 Noaˡa kamu kasi manata bura ˡani duˡungana tae neˡe na Aofia ka mabetau faˡi kamu, sulia nia oga fasi ˡiri muke kakari alifaˡi ˡiri nia ke faˡamauri kamu. Aia, osiˡana ru neˡeri logo ba ngwaefuta kia sa Paul nia kerekere fuamuˡa sulia. God neˡe kwatea liatoˡonga fuana sa Paul ˡiri nia ka kerekere ˡunaˡeri. 16 Ana kerekereˡa sa Paul ki taˡifau, nia faˡamanata sulia na ru neˡeri ki. Ti ru neˡe sa Paul faˡamanata ˡani ki, niˡi ˡafitaˡi fuana saiˡa ani. Ma na ngwae neˡe noaˡa kira kasi sai ˡi ru ma na faˡamamanaˡanga kira ki noaˡa kasi ngasi, kika bulasia ru sa Paul saea ki, ma kira ka faˡamanata ˡani na sokeˡa sulia, diˡia logo ba kira sasia ana ti bali ana Kerekereˡa Abu. Ma osiˡana kira sasi ˡunaˡeri, God ke baˡa kwatea na kwaˡikwaˡinga fuada.

17 ˡIu kwaima nau ki ˡae, kaumulu saiana taˡifau naˡa na ru neˡe ki. Nia neˡe, muke lialia, ˡasu ˡubani muka fiˡi faˡamamana ana sokeˡa neˡe ngwae taˡa ki kira faˡamanata ˡani, ma na faˡamamanaˡanga kamu ki ka ˡasia. 18 Ma muke sasi ˡuana lalifuˡanga ˡani ngalilana na alafeˡanga na Aofia kia sa Jesus Christ neˡe faˡamauri kia, ˡiri muke baˡa sai leˡa ana. Kuke baˡatafea ana kaidaˡi neˡe ma ka tua tua firi! ˡIu ke ˡunaˡeri.

1 John

Na lifurongo sa John naˡa neˡe keresia buka neˡe. Niaˡa ta taˡi ngwae ana akwala ma ro fafarongo ba sa Jesus ki, ma nia ba keresia logo Faˡarongoˡa Leˡa sa John. Saena kerekereˡa neˡe, nia saea fuana ngwae faˡamamana ki kike uu ngasi ana falafala God ki, ma kika madafia faˡamanataˡanga rora ki. Ana kaidaˡi neˡeri, ti ngwae ˡosoˡoso kira saea sa Jesus noaˡa kasi koso maˡi ˡani noniˡi ngwae mamana. ˡIu, sa John ka saea fuana ngwae faˡamamana ki kike madafia faˡamanataˡanga rora kira ki. Sa John oga Kristin ki fuana dongalana faˡa-manataˡanga sa Jesus Christ ba lifurongo ki alaˡa naˡa maˡi sulia. Na lifurongo ba kiri, kira lisia naˡa sa Jesus kaidaˡi nia tua. Ma kira ka bolo fuana faˡamanataˡanga sulia.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Sa Jesus Christ neˡe na Alaˡanga ana Mauriˡa & 1:1-10
Na alaˡanga totongaˡi sulia na alafeˡanga & 2:1-17
Na Malimae sa Jesus Christ & 2:18-29
Alafeˡanga fuamuˡa kwailiu & 3:1-24
Na ngwae faˡamanata ˡosoˡoso ki & 4:1-6
God faˡataˡinia fuakulu kuke alafe faˡuta fuakulu kwailiu & 4:7-21
Na fitoˡonga kulu ana sa Jesus liufia naˡa magalia & 5:1-21

Sa Jesus Christ neˡe na Alaˡanga ana Mauriˡa

1 Nau ku kerekere kwau fuaumulu sulia na Alaˡanga neˡe kwatea mauriˡa mamana. Na Christ naˡa neˡe Alaˡanga ana Mauriˡa mamana neˡeri. Ma nia tua mala maˡi ˡua ana etangilana magalia. Bore ma kaidaˡi neˡe, kaimili lifurongo ki rongoa naˡa, ma kami ka lisia naˡa ˡani maamiˡa. Ma kami ka sama naˡa toˡona ˡani na limamiˡa. 2 Na Mauriˡa mamana neˡe ka alua naˡa na ngwae, ma kami ka lisia naˡa. Nia neˡe kami ka fata sulia, ma kami ka faˡarongo kaumulu sulia na Mauriˡa firi neˡe nia tua ni fuli faˡinia God na Maˡa. Ma God ka faˡataˡinia naˡa Mauri mamana neˡe fuaimili. 3 Kami lisia ma kami ka rongoa na Christ neˡe na Alaˡanga ana Mauriˡa mamana neˡeri, ma kami ka faˡarongo logo ˡani fuamuˡa, fasi ˡiri muke fiku faˡi kaimili saena na mauriˡa neˡe kami tua ˡani faˡinia na Maˡa ma sa Jesus Christ na Ngela nia. 4 Ma kami keresia na ru neˡe ki kwau fuamuˡa fasi ˡiri na saesaeleˡa ˡanga kulu ke leka talau.

Abulalana God madakola taˡifau

5 Ma na faˡarongoˡa neˡe kami rongoa faˡasia na Ngela God ma kami ka saea fuamuˡa neˡe ˡuri: God nia diˡia na madakolaˡanga osiˡana nia leˡa ka tasa liu, ma ka noaˡa ta maˡe rodo ana niaˡa. 6 Ma diˡia kuka saea fasi kulu fiku ˡado kwaima naˡa faˡinia God, ma kulu ka tua ˡua goˡo ˡakulu saena maˡe rodo, kulu ka soke liu ˡani fatalaka, ma falafala kulu ki ka ˡiri tua sulia ma-manaˡanga. 7 Bore ma diˡia kulu tua sulia na mauriˡa ana madakoˡanga God, diˡia God nia tua sulia na madakoˡanga nia, ˡunaˡeri kulu fiku faˡi kulu kwailiu, ma na maelana sa Jesus, na Ngela nia, ka faˡasikasika kia faˡasia na taˡangaˡa ki taˡifau.

8 Ma diˡia kulu saea noaˡa kulu kasi fulia goˡo ta ro-raˡa, kulu ka soke kulu talakulu. Diˡia kulu fata ˡunaˡeri, tama noaˡa kulu kasi sai goˡo ana na mamanaˡanga God. 9 Bore ma diˡia kulu fulangaˡinia na roraˡa kia ki fuana God, nia ke baˡa rufuanata ana na roraˡa kia ki, ma ka faˡasikasika kia faˡasia na taˡangaˡa kia ki taˡifau, osiˡana nia ke baˡa faˡamamana na eta fataˡa nia fuana sasilana na ru neˡeri, ma nia ka sasia naˡa ru saga. 10 Ma diˡia kulu saea noaˡa kulu kasi fulia goˡo ta roraˡa ana kiaˡa, tama kulu saea God na ngwae ˡosoˡoso goˡo ana niaˡa talana, ma na fatalana God ka noaˡa kasi tua goˡo saena maurilaka.

Na Christ nia lafua naˡa taˡangaˡa kia ki

2 Ngela nau kina ˡae, nau ku keresia na ru neˡeri ki fuamuˡa, fasi ˡiri muke tua faˡasia abula taˡangaˡa. Bore ma diˡia ta ngwae ka sasia ta taˡangaˡa, sa Jesus Christ na ngwae ana ˡoloˡoloˡa neˡe ka kwaiamasi ana Maˡa nia fuaka. 2 Ma sa Jesus Christ naˡa neˡe kwaisuˡusiˡanga fuana na lafulana na taˡangaˡa kia ki. Ma noaˡa laˡu na taˡangaˡa kia ki taˡifilia goˡo, bore ma taˡangaˡa na ngwae ki taˡifau.

3 Ma diˡia kulu roˡosulia fata totongaˡi ˡanga God ki, kulu ka sai mamana ana neˡe kulu saiana God. 4 Ma na ngwae neˡe saea nia saiana God, bore ma noaˡa nia kasi roˡosulia goˡo na fata totongaˡi ˡanga nia ki, na ng-wae neˡeri nia ka soke liu, ma noaˡa nia kasi sai goˡo ana mamanaˡanga God. 5 Ma sa tai neˡe ka roˡosulia na fatalana God, niaˡa na ngwae neˡe alafe mamana ana God. Ma ru neˡe faˡataˡinia neˡe kulu fiku faˡinia God nia ˡuri: 6 Sa tai neˡe saea nia tua fiku faˡinia God,

nia ke fulia ru leˈa ki, ka diˈia logo ba sa Jesus Christ neˈe fulia.

Na alaˈanga totongaˈi sulia na alafeˈanga

7 Kwaima nau kina ˈae, na alaˈanga totongaˈi neˈe
nau ku keresia kwau fuamuˈa, noaˈa laˈu ta ru faolu,
bore ma na alaˈanga totongaˈi ˈua ba kamu saiana
naˈa maˈi ˈua, ana etangilana kaidaˈi kamu faˈama-
mana. Ma na alaˈanga totongaˈi neˈeri naˈa neˈe
faˈarongoˈanga ba kamu rongoa ka sui naˈa, neˈe
muke alafe fuamuˈa kwailiu. 8 Ma na alaˈanga toton-
gaˈi neˈeri nama neˈe nau ku keresia kwau fuamuˈa
neˈe faolu logo, osiˈana neˈe mauriˈa sa Christ ma na
mauriˈa kamu neˈe faˈataˈinia naˈa mamanaˈanga na
alaˈanga totongaˈi neˈeri, sulia na maˈe rodo karangi
ka sui naˈa, ma na madakoˈanga mamana ka rara naˈa
saena maurilamuˈa.
9 Ma sa tai neˈe ka saea nia tua saena na madakoˈan-
ga God, bore ma nia mala taˈa ana na ngwaefuta nia,
nia tua goˈo ˈana ˈua saena na mae rodo. 10 Ma sa tai
bore ˈana neˈe alafe fuana ngwaefuta nia, nia tua sulia
na madakoˈanga God. Ma noaˈa nia kasi faˈarora ta ng-
wae. 11 Ma sa tai neˈe nia mala taˈa ana ngwaefuta nia,
nia tua ˈua saena na maˈe rodo. Ma nia ka liu saena
maˈe rodo, ma noaˈa nia kasi saiana na kula neˈe nia
leka ˈuana, sulia na maˈe rodo faˈarodoa na maana.

Noaˈa kamu kasi oga na ru taˈa ki ˈi saena magalia neˈe

12-14 Ngela nau kina ˈae, nau ku kerekere fuamuˈa, su-
lia God nia rufuanata naˈa ana taˈangaˈa kamu ki os-
iˈana sa Christ, ma kaumulu saiana God na Maˈa. Ma
nau ku kerekere fuamuˈa na maˈa ki, sulia neˈe kamu
saiana na Christ neˈe nia tua ˈua naˈa maˈi ana etangi-
lana magalia. Ma nau ku kerekere fuamuˈa na ˈalako
ki, sulia kaumulu ngasingasiˈa, ma na fatalana God ka
tua amuˈa, ma kaumulu ka liufia naˈa ˈani sa Saetan
neˈe taˈa.
15 Ta neˈe nau ku saea fuamuˈa, noaˈa kamu kasi oga
na falafala taˈa ki ana mauriˈa neˈe ma na ru taˈa ki ˈi
saena na magalia. DiˈIa kamu kwaima ana magalia,
noaˈa kamu kasi kwaima fuana God na Maˈa. 16 Na
kwaiogaiˈanga fuana na ru taˈa ki, ma na ru neˈe ng-
wae ki kira lisia ma kira ka oga, ma na toˈo ruˈa ki neˈe
ngwae ki kira lafe faˈinia, ma na ru taˈa ki taˈifau saena
na magalia, noaˈa ta ru ada kasi leka goˈo maˈi faˈasia
na Maˈa. Kira leka taˈifau goˈo maˈi faˈasia na magalia.
17 Bore ma na magalia ma na ru ˈi saena ki taˈifau neˈe
ngwae ki kira oga, ke baˈa funu. Ma sa tai neˈe ke sasi
sulia na kwaiogaiˈanga God, nia ke baˈa mauri firi.

Na Malimae sa Jesus Christ

18 Ngela nau kina ˈae, ˈisilana na magalia nia karangi
naˈa! Ma kaumulu rongoa taˈifau naˈa ba na Malimae
sa Jesus Christ ke baˈa dao maˈi. Ma ana kaidaˈi neˈe,
na malimae ˈoro nia ki kira dao naˈa. Nia neˈe, kulu ka
saiana neˈe ˈisilana na magalia nia karangi ka dao
naˈa. 19 Na malimae neˈe ki kira leka naˈa faˈasi kulu,
duˈungana noaˈa kira kasi mamana goˈo saena na fiku-
taˈi ngwae faˈamamana kulu. Ma diˈia kira tua saena
na fikutaˈi ngwae faˈamamana kulu, kira tua fiku goˈo
ˈada ˈua faˈi kulu. Bore ma, ana kaidaˈi kira leka naˈa
faˈasi kulu ˈunaˈeri, nia faˈataˈinia neˈe kiraˈa taˈifau
noaˈa laˈu na ngwae mamana ki ana fikutaˈi ngwae ku-
lu.
20 Bore ma fuamuˈa, sa Christ na ngwae abu nia kwa-
tea naˈa Anoˈi ru Abu, ˈiri neˈe kamuˈa taˈifau goˈo
muke saiana na mamanaˈanga. 21 Nau ku kerekere
fuamuˈa ma noaˈa laˈu osiˈana neˈe kamu kina na ma-
manaˈanga. Nau ku kerekere fuamuˈa, osiˈana kamu
saiana na mamanaˈanga, ma muka saiana logo neˈe
noaˈa ta sokeˈa ˈiri leka maˈi faˈasia na mamanaˈanga.
22 ˈUri ma sa tai neˈe na ngwae ˈosoˈoso? Ta ngwae
bore ˈana neˈe saea fasi sa Jesus noaˈa laˈu na ngwae
filia God. Na ngwae ˈunaˈeri, nia neˈe na malimae sa
Jesus Christ, sulia nia ˈaila ˈani God na Maˈa ma na
Ngela nia. 23 Ma ngwae ki taˈifau neˈe ˈaila ˈani na
Ngela, kira ˈaila logo ˈani na Maˈa. Bore ma ngwae ki
taˈifau neˈe kira saea kira faˈamamana ana na Ngela,
kira tua fiku logo faˈinia na Maˈa.
24 Muke gonia saena na liamuˈa na faˈarongoˈanga
neˈe kamu rongoa naˈa maˈi ˈua. Ma diˈia kamu gonia
na faˈarongoˈanga neˈeri, muke tua fiku faˈinia na
Ngela ma na Maˈa sulia asoa ki. 25 Ma kuka toˈo ana na
mauriˈa firi neˈe sa Christ eta fataˈa ˈani fuana kwate-
lana fuakulu.
26 Nau ku keresia kwau na ru neˈe ki fuamuˈa, ˈiri ka-
mu ke madafia na ngwae neˈe kira iliili ˈuana soke
lamuˈa ki. 27 Bore ma fuamuˈa, sa Christ nia kwatea
naˈa na Anoˈi ru Abu. Noaˈa kamu kasi lulu naˈa ˈuana
ta ngwae neˈe ke faˈamanata ru laˈu fuamuˈa, sulia na
Anoˈi ru Abu tua naˈa faˈi kamu. Ma na Anoˈi ru Abu
neˈe sa Christ kwate fuamuˈa, nia faˈamanata kamu
naˈa ˈani na ru ki taˈifau. Ma na ru ki taˈifau neˈe nia
faˈamanata kamu ˈani ki niˈi mamana, ma noaˈa kasi
rora. Nia neˈe muke tua fiku faˈinia sa Christ, diˈia na
Anoˈi ru Abu faˈamanata kamuˈa ˈani.

Kiaˈa na ngela God ki naˈa

28 Ngela nau kina ˈae, kamu tua fiku faˈinia sa Christ,
fasi ˈiri ana na kaidaˈi nia ke oli maˈi, noaˈa kulu kasi
maˈu, ma noaˈa kulu kasi ago laˈu faˈasi nia ˈania ˈekeˈa
ana faˈi Asoa nia ke dao ana. 29 Muke saiana God nia
ˈoloˈolo. Nia neˈe, muke sai logo ana na ngwae ki taˈi-
fau neˈe kira sasia na ru neˈe ˈoloˈolo ki, kira naˈa neˈe
na ngela God ki.

3 Muke manata basi sulia na alafeˈanga God na
Maˈa fuaka! Na alafeˈanga nia doe liu, nia neˈe nia
ka sae kulu ˈani na ngela nia ki, ma nia ka mamana
naˈa. Na ngwae saena magalia ki noaˈa kira kasi saiana
neˈe kuluˈa ngela God ki, osiˈana noaˈa kira ˈiri saiana
God. 2 Kwaima nau kina ˈae, kuluˈa ngela God ki naˈa,
ma God kasi faˈataˈinia ˈua fuakulu nia ke baˈa rokisi
faˈuta akulu ana kaidaˈi neˈe ke dao maˈi. Bore ma kulu
saiana ana kaidaˈi neˈe sa Jesus Christ ke baˈa oli maˈi,

kuke baˡa diˡia niaˡa, osiˡana kuke baˡa lisia niaˡa mamana naˡa. 3 Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira kwaimasi ana sa Christ ˡunaˡeri, kira tagi sulida talada kika tua sikasika, diˡia sa Christ neˡe nia tua sikasika.

4 Ma ngwae ki taˡifau neˡe kira abula taˡa, kira ˡoia na taki God ki, osiˡana neˡe abula taˡangaˡa naˡa neˡe ˡoilana taki God ki. 5 Ma kaumulu sai naˡa ana, sa Jesus Christ nia leka naˡa maˡi ˡiri ka lafua na taˡangaˡa kulu ki, ma nia noaˡa kasi toˡo goˡo ana ta taˡangaˡa. 6 Ma sa tai faˡida neˡe kira tua fiku faˡinia sa Christ, noaˡa nia kasi tua tari goˡo ˡana fuana abula taˡangaˡa. Ma sa tai neˡe ka tua tari goˡo ˡana fuana abula taˡangaˡa, noaˡa nia kasi malingaˡinia ma noaˡa kasi saiana sa Christ.

7 Ngela nau kina ˡae, kamu kasi faˡamamana ana ta ngwae neˡe soke kamu. Sa tai neˡe fuli ru lana saga, nia saga ˡi maana God, diˡia logo sa Christ neˡe nia saga. 8 Ma sa tai neˡe ka tua tari goˡo ˡana fuana abula taˡangaˡa, niaˡa na ngela sa Saetan, sulia sa Saetan abula taˡa ˡita naˡa maˡi ana etangilana magalia. Aia, na Ngela God nia leka maˡi fuana takalongaˡilana na ru neˡe sa Saetan sasiˡi ki.

9 Ma ngela God ki taˡifau, noaˡa kira kasi tua tari goˡo ˡada ˡania na abula taˡangaˡa, sulia kira toˡo naˡa ana mauriˡa God ana kiraˡa. Ma ka ˡafitaˡi fuana nia tua tari goˡo ˡana fuana abula taˡangaˡa, sulia God naˡa neˡe na Maˡa nia. 10 Nia neˡe ka faˡataˡinia naˡa matamatalana na ngela God ki taˡifau faˡasia na ngela sa Saetan ki: Ta ngwae neˡe noaˡa kasi abula saga, ma noaˡa kasi alafe fuana na ngwaefuta nia, niaˡa noaˡa laˡu na ngela God.

Alafeˡanga fuamuˡa kwailiu

11 Na faˡarongoˡanga neˡe ba kamu rongoa naˡa maˡi ana etangilana nia ˡuri: Kuke alafe fuaka kwailiu. 12 Ma noaˡa kulu kasi diˡia laˡu sa Kein, na ngwae ba sa Saetan nia sura ana, ma nia ka saungia na ai burina sa Abel. Faˡuta neˡe sa Kein ka saungia? Sulia na ru sa Kein sasiˡi ki niˡi taˡa, ma na ru sa Abel sasiˡi ki niˡi saga. †13 Ngwaefuta kina, noaˡa kamu kasi ˡarefo, si diˡia na ngwae taˡa ki saena magalia kira ˡaila ˡani kamu.

14 Kulu sai naˡa ana na ru neˡe: ˡI naˡo maˡi, kulu tua ˡi olofana na ngasingasiˡanga ana maeˡa, bore ma kaidaˡi neˡe kulu toˡo naˡa ana mauriˡa firi. Kulu saiana na ru neˡeri, sulia kulu alafe fuana na ngwaefuta kia ki. Ma sa tai neˡe noaˡa kasi alafe fuana na ngwaefuta nia, nia tua ˡua ˡi olofana na ngasingasiˡanga ana maeˡa. 15 Ma diˡia sa tai neˡe ka lia taˡafia na ngwaefuta nia, niaˡa na ngwae sau ngwae. Ma muke saiana neˡe ngwae sau ngwae noaˡa kasi toˡo ana na mauriˡa firi.

16 Kaidaˡi sa Jesus Christ nia mae ˡusi kia, nia faˡataˡinia na falafala fuana neˡe kuke alafe fuana ngwae ki. Nia neˡe kuluˡa logo, fuila kuke maˡudi logo fuana na maeˡa ˡusia na ngwaefuta kia ki. 17 Diˡia ta ngwae neˡe toˡo ana ru ki taˡifau neˡe nia boˡoboˡo ˡuani, ma nia ka lisia na ngwaefuta nia ka boˡoboˡo ˡuana ta ru, bore ma noaˡa nia kasi manataia goˡo na ngwae neˡeri, ma noaˡa kasi ˡafia goˡo, nia ˡafitaˡi ka alaˡa mamana fasi nia alafe fuana God. 18 Ngela nau kina ˡae, noaˡa kulu kasi alafe goˡo ˡani alaˡanga ˡoˡo. Kuke faˡataˡinia na alafeˡanga mamana kia ˡani ru neˡe kulu sasiˡi ki.

19 Kaidaˡi kulu alafe ˡunaˡeri, nia neˡe kwate kulu ka saiana neˡe kulu toˡo ana na mamanaˡanga, ma noaˡa kulu kasi manata ˡabera kaidaˡi kulu foˡosia God. 20 Bore ma diˡia na manataka nia matalangaˡi kia, kulu saiana manatana God neˡe doe ka liufia na manataka, ma nia saiana na ru ki taˡifau. 21 ˡUnaˡeri ngwaefuta leˡaleˡa kina ˡae, diˡia manataka noaˡa kasi matalangaˡi kia, noaˡa kulu kasi maˡu kaidaˡi kulu foˡosia God. 22 Ma kulu ka ngalia ta tae bore ˡana neˡe kulu gania God ˡuana, osiˡana kulu roˡosulia na alaˡanga totongaˡi nia ki, ma kulu ka sasia ru neˡe faˡasaeleˡa nia ki. 23 Aia, na alaˡanga totongaˡi nia ka ˡuri: Kuke faˡamamana ana sa Jesus Christ na Ngela nia, ma kulu ke alafe fuaka kwailiu, diˡia ba sa Jesus Christ nia fata totongaˡi maˡi ˡani fuaka. 24 Ma sa tai neˡe ka roˡosulia na alaˡanga totongaˡi God ki, nia tua ana God, ma God ka tua logo ana niaˡa. Ma osiˡana na Anoˡi ru Abu neˡe nia ka kwatea fuaka, kulu ka sai naˡa ana neˡe God nia tua aka.

Na Anoˡi ru mamana ma na ano ˡi ru ˡosoˡoso

4 Kwaima nau kina ˡae, noaˡa kamu kasi faˡamamana na alaˡanga ana ngwae ki taˡifau neˡe kira saea kira toˡo ana na Anoˡi ru Abu. Bore ma muke iliˡtoˡoda basi fasi ˡiri muke dao toˡona diˡia neˡe anoˡi ru neˡe kira toˡo ana nia ˡita maˡi faˡasia God. Sulia na profet ˡosoˡoso ˡoro ki kira leka naˡa ana kula ki taˡifau. 2 Muke baˡa dao toˡona diˡia niaˡa toˡo ana na Anoˡi ru mamana faˡasia God diˡia kamu sasi ˡuri: Ngwae ki taˡifau neˡe faˡarongo ˡani sa Jesus Christ neˡe leka maˡi ma ka alua naˡa na ngwae, na ngwae neˡeri nia toˡo ana Anoˡi ru neˡe leka maˡi faˡasia God. 3 Bore ma diˡia ta ngwae neˡe tofea na ru neˡeri sulia sa Jesus, nia kasi toˡo goˡo ana na Anoˡi ru neˡe nia leka maˡi faˡasia God. Na ano ˡi ru neˡe nia toˡo ana, nia leka lala maˡi faˡasia na Malimae sa Jesus Christ. Ma kaumulu rongoa taˡifau naˡa na Malimae sa Jesus Christ ke baˡa dao maˡi, ma ana kaidaˡi neˡe nia tua naˡa ˡi saena na magalia.

4 Ngela nau kina ˡae, kamuˡa naˡa neˡe na ngwae God ki, ma muka liufia naˡa na profet ˡosoˡoso ki. Sulia neˡe Anoˡi ru Abu neˡe tua ana kamuˡa, nia ngasingasiˡa ka tasa ana sa Saetan neˡe nia tua ana na ngwae taˡa ki saena magalia. 5 Ma na profet ˡosoˡoso neˡeri ki, kira fata sulia na ru ana taˡalana na magalia, ma na ngwae taˡa neˡe saena magalia ki kira ka roˡo sulida, osiˡana na profet neˡe ki kiraˡa ngwae ana unitaˡi ngwae taˡa saena magalia neˡe. 6 Bore ma kuluˡa naˡa neˡe ngwae God ki. Ma sa tai neˡe saiana God, nia ka roˡo suli kulu. Ma sa tai neˡe noaˡa laˡu na ngwae God, noaˡa nia kasi roˡo suli kulu. Nia neˡe sasi kulu ka lia sai naˡa ana matamataˡanga ˡi safitana na Anoˡi ru mamana ma na ano ˡi ru ˡosoˡoso.

† *3:12 Jenesis 4:1-16*

God faʻataʻinia fuakulu kuke alafe faʻuta fuakulu kwailiu

7 Kwaima nau kina ʻae, kulu ke alafe fuakulu kwailiu,
sulia na alafeʻanga nia ʻita maʻi faʻasia God. Ma sa tai
neʻe ka alafe, niaʻa naʻa neʻe ngela God, ma nia ka sai
logo ana God. 8 Ma sa tai bore ʻana neʻe noaʻa kasi
alafe, noaʻa nia kasi saiana God, osiʻana God neʻe nia
alafe. 9 Ma God ka faʻataʻinia na alafeʻanga nia fuaka
ʻani kwatelana maʻi taʻi Ngela mutaʻi nia saena maga-
lia, fasi ʻiri kulu ka toʻo ana mauri mamana sulia niaʻa.
10 Aia, na alafeʻanga mamana noaʻa laʻu neʻe kulu alafe
fuana God, bore ma God neʻe alafe fuaka, ma nia ka
kwatea maʻi na Ngela nia ʻiri nia diʻia na kwaisuʻusiʻan-
ga fuana nia rufuanata ana taʻangaʻa kia ki.
11 Kwaima nau kina ʻae, osiʻana God nia alafe fuaka
ʻunaʻeri, kuke alafe logo fuaka kwailiu. 12 Noaʻa ta ng-
wae kasi lilisia ʻua God. Si diʻia kulu ka alafe fuaka
kwailiu, God ka tua fiku faʻi kia ma na alafe ʻanga nia
ka fiʻi aliʻafu ana kiaʻa.
13 Ma kulu ka saiana kulu fiku faʻinia God ma nia ka
fiku faʻi kia, sulia nia kwatea naʻa Anoʻi ru Abu nia fua-
ka. 14 Ma kami ka lisia naʻa na Ngela nia, ma kami ka
saea naʻa fuana ngwae ki neʻe God na Maʻa nia kwatea
naʻa maʻi fasi ʻiri ka faʻamauria naʻa ngwae ki taʻifau
saena magalia. 15 Ma diʻia ta ngwae ka alaʻa laʻalaʻa
ʻani sa Jesus neʻe na Ngela God, nia tua fiku faʻinia
God, ma God ka tua fiku logo faʻinia. 16 Ma kulu sai
naʻa ana, ma kulu ka faʻamamana ana na alafeʻanga
neʻe God nia toʻo ana fuaka.
God neʻe na alafeʻanga, ma sa tai neʻe ka alafe, nia
ka tua fiku naʻa faʻinia God, ma God ka tua fiku faʻinia.
17 Diʻia kulu alafe mamana fuana ngwae ki, na maurila-
ka saena magalia neʻe ka diʻia logo na maurilana sa Je-
sus Christ, tama noaʻa kulu kasi maʻu ana faʻi asoa ana
kwai matalangaʻi ʻanga. 18 Sa tai bore ana neʻe nia toʻo
ana alafeʻanga, noaʻa nia kasi maʻu, osiʻana kaidaʻi ku-
lu alafe fuana ngwae ki, noaʻa kulu kasi maʻungia
kwaʻikwaʻinga God. Bore ma sa tai neʻe noaʻa kasi
alafe ana ngwae ki, nia ke baʻa maʻu, osiʻana nia ke
maʻu lala ʻani kwaʻikwaʻinga ana God. Si diʻia ta ngwae
nia maʻu ʻani God, nia faʻataʻinia neʻe noaʻa nia kasi
alafe mamana fuana ngwae ki.
19 Kulu alafe osiʻana God naʻa neʻe eta alafe fuaka.
20 Diʻia ta ngwae neʻe saea nia alafe fuana God, bore
ma nia ka lia taʻafia na ngwaefuta nia, niaʻa na ngwae
ʻosoʻoso goʻo ʻana. Diʻia noaʻa nia kasi alafe fuana ng-
waefuta nia, na ngwae neʻe nia lisia, tama nia ʻafitaʻi
liu ka alafe fuana God neʻe noaʻa nia kasi lisia. 21 Ma na
alaʻanga totongaʻi neʻe God kwatea fuaka nia ʻuri: Sa
tai bore ʻana neʻe ke alafe fuana God, nia ke alafe logo
fuana na ngwaefuta nia.

Na fitoʻonga kulu ana sa Jesus liufia naʻa magalia

5 Ngwae ki taʻifau neʻe kira faʻamamana neʻe sa Je-
sus niaʻa na Christ, na ngwae neʻe God filia, kira
naʻa neʻe ngela God ki. Ma ngwae ki taʻifau neʻe alafe
fuana na Maʻa, kira ka alafe logo fuana na ngela nia ki.
2 Aia, kulu saiana kulu ka alafe fuana ngela God ki sulia
kulu alafe fuana God, ma kulu ka roʻosulia na alaʻanga
totongaʻi nia ki. 3 Ma diʻia kulu ka alafe fuana God, ku-
lu ka faʻataʻinia ʻania neʻe kulu roʻosulia naʻa alaʻanga
totongaʻi nia ki. Ma na alaʻanga totongaʻi nia ki kasi
ʻafitaʻi goʻo fuaka, 4 sulia neʻe ngela God ki taʻifau, kira
ka liufia na taʻangaʻa ki saena na magalia. Ma kulu ka
liufia naʻa taʻangaʻa sulia na faʻamamanaʻanga kia ana
sa Jesus. 5 Taʻifilia goʻo na ngwae neʻe kira faʻama-
mana neʻe sa Jesus na ngela God, kira liufia na taʻan-
gaʻa.

Na faʻarongoʻanga sulia sa Jesus neʻe mae fuaka

6 Sa Jesus Christ naʻa na ngwae neʻe nia leka maʻi
faʻinia na kafo ana siuabuʻanga ma na ʻabu ana mae-
lana. Noaʻa nia ʻiri leka maʻi faʻinia na kafo goʻo tiʻana,
bore ma nia leka maʻi faʻinia na ro ru neʻeri ki taʻifau
goʻo, na kafo ma na ʻabu. Ma na Anoʻi ru Abu ka
faʻarongo logo sulia, osiʻana na Anoʻi ru nia fata ʻani
na mamanaʻanga. 7 Na uulu ru neʻe ki kira faʻataʻi
madako ana sa Jesus fuaka: 8 Na Anoʻi ru Abu, ma na
kafo, ma na ʻabu. Ma na uulu ru neʻeri ki, kira
faʻataʻinia goʻo taʻi ru.
9 Kulu faʻamamana ana na fatalana na ngwae. Bore
ma na fatalana God neʻe ngasingasiʻa ka tasa, ma nia
ka fata faʻamamana naʻa taʻifau sulia na Ngela nia.
10 Sa tai neʻe ka faʻamamana ana na Ngela God, nia ka
faʻamamana ana tae neʻe God nia fata ʻania sulia na
Ngela nia. Bore ma sa tai neʻe noaʻa kasi faʻamamana
ana tae neʻe God nia fata ʻania sulia na Ngela nia, nia
saea God na ngwae ʻoso, sulia noaʻa nia kasi faʻama-
mana ana na tae neʻe God saea sulia na Ngela nia.
11 Ma alaʻanga neʻe God ka faʻamamana sulia na Ngela
nia neʻe ʻuri: God kwatea naʻa na mauriʻa firi fuaka, ma
na mauriʻa neʻe ka ʻita maʻi faʻasia na Ngela nia. 12 Ma
sa tai bore ʻana neʻe tua fiku faʻinia na Ngela God, nia
toʻo ana na mauriʻa firi. Ma sa tai neʻe noaʻa kasi tua
fiku faʻinia na Ngela God, nia noaʻa kasi toʻo logo ana
na mauriʻa firi.

Na mauriʻa firi

13 Nau ku keresia na ru neʻe fuamuʻa ngwae neʻe
faʻamamana ana na Ngela God, fasi ʻiri muke saiana
neʻe kaumulu toʻo naʻa ana na mauriʻa firi. 14 Ma kulu
sai leʻa ana neʻe God rongoa na foʻongaʻa kia ki, ana
kaidaʻi kulu gania ʻuana ta ru neʻe donga na kwaio-
gaiʻanga nia. 15 Nia rongo kia goʻo ʻana ana kaidaʻi ki
taʻifau neʻe kulu gania ana. ʻUnaʻeri, kulu ka sai logo
ana neʻe nia kwatea fuaka na tae neʻe kulu gania faʻa-
sia.
16 Ma diʻia ʻoko lisia ta ngwaefuta amu nia sasia ta ru
taʻa neʻe noaʻa nia kasi maelia, nia totolia ʻoko foʻosia
God fuana, ma nia ka kwatea mauriʻa fuana. Nau ku
fata sulia na ngwae neʻe taʻangaʻa kira ki noaʻa kasi ta-
laʻia na ngwae ki ʻuana maeʻa ʻua. Bore ma ta taʻi
taʻangaʻa logo talaʻia naʻa ngwae ʻuana na maeʻa. Ma

noaˈa nau kusi saea laˈu fasi neˈe muke foˈosia God fuana sulia ru neˈeri. 17 Na ru ki taˈifau neˈe kulu sasiˈi ka taˈa niˈi rora taˈifau goˈo. Bore ma ti taˈangaˈa noaˈa kasi talaˈia na ngwae ˈuana na maeˈa.

18 Kulu ka saiana na ngela God ki noaˈa kasi inaˈu ana abula taˈangaˈa, osiˈana sa Jesus na Ngela God nia lia sulida, ma sa Saetan neˈe taˈa nia ˈafitaˈi liu ka sasia ta ru ka faˈalida.

19 Aia, kulu sai naˈa ana kuluˈa na ngwae God ki, ma sa Saetan ka gwaungaˈi fafia na ngwae matamata ana magalia neˈe. 20 Ma kulu ka sai logo ana neˈe Ngela God nia leka naˈa maˈi, ma ka kwatea naˈa na malingaˈi ruˈanga fuaka, fasi ˈiri kulu ka saiana na God mamana. Ma kulu ka tua fiku faˈinia na God mamana ˈania fikuˈa faˈinia sa Jesus Christ na Ngela nia. Nia naˈa neˈe God mamana, ma nia naˈa neˈe mauriˈa firi.

21 Ngela nau kina ˈae, muke tagi suli kamu talamuˈa faˈasia na ru neˈe ti ngwae kira saea ˈani god ki, bore ma noaˈa laˈu na God mamana.

2 John

Na lifurongo sa John keresia kerekereʼa neʼe. Ana kaidaʼi neʼeri, ngwae ki kira faʼakaisia ngwae faʼamamana ki. ʼUnaʼeri, sa John noaʼa kasi oga keresilana satana ngwae faʼamamana ki saena kerekereʼa nia, ʼasu ʼubani ta ngwae taʼa kata ngalia satada ma ka faʼakaisida. Goʼo, sa John saea neʼe nia kerekere fuana na ʼafe neʼe God filia ma na ngela nia ki. Kaidaʼi nia saea ʼafe ma ngela nia, nia fada goʼo ʼania na fikutaʼi ngwae faʼamamana. Ma sa John saea nia talana na ngwae faʼinaʼonaʼo ana fikutaʼi ngwae faʼamamana baera.
Sa John faʼabasua ngwae Kristin ki faʼasia ngwae faʼamanata ʼosoʼoso neʼe saea sa Jesus Christ koso maʼi ma noaʼa kasi toʼo ana noniʼi ngwae.

1 Nau na ngwae faʼinaʼonaʼo ana fikutaʼi ngwae faʼamamana niniʼa, nau ku kerekere fuamu ʼafe neʼe God filia naʼa. Nau ku alafe mamana liu fuamu ma na ngela ʼoe ki. Noaʼa laʼu taʼifili nau, bore ma na ngwae ki taʼifau goʼo neʼe kira saiana na faʼarongoʼanga mamana God, kira alafe logo fuamuʼa. 2 Kami alafe fuamuʼa sulia kulu faʼamamana ana na faʼarongoʼanga mamana neʼe nia tua firi faʼi kia.
3 Nau ku foʼo fasi ʼiri God na Maʼa, ma sa Jesus Christ na Ngela nia ʼiri ke ʼofe kia ma ka manatai kia, ma ka kwatea aroaroʼanga fuaka neʼe kulu faʼamamana ana faʼarongoʼanga mamana, ma kulu ka alafe fuakulu kwailiu.

Na mamanaʼanga ma na alafeʼanga

4 Nau ku saeleʼa liu sulia nau ku dao naʼa toʼona ti ngela ana ngela ʼoe ki, kira tua sulia na faʼarongoʼanga mamana diʼia na Maʼa nia fata totongaʼi maʼi ʼani fuaka. 5 Ma ngwae kwaima, nau ku saea kwau fuamu faʼinia ngela ʼoe ki fasi ʼiri kuke alafe fuaka kwailiu. Ru neʼeri noaʼa laʼu na alaʼanga totongaʼi faolu niniʼa nau ku keresia kwau fuamuʼa, bore ma na alaʼanga totongaʼi ʼua ba kulu saiana naʼa maʼi ana etangilana kaidaʼi kulu faʼamamana. 6 Na fadalana na alafeʼanga neʼe nau ku fata sulia neʼe ʼuri: Kuke roʼosulia na alaʼanga totongaʼi God ki. Na alaʼanga totongaʼi ba kamu rongoa ʼua naʼa maʼi ana etangilana kaidaʼi kamu faʼamamana neʼe muke alafe fuamuʼa kwailiu.
7 Na ngwae ʼosoʼoso ʼoro ki kira leka taʼifau naʼa ʼi saena na magalia. Ma kira na ngwae neʼe saea sa Jesus Christ koso maʼi ma noaʼa kasi toʼo ana noniʼi ngwae. Ma na ngwae ʼunaʼeri ki naʼa neʼe ngwae ʼosoʼoso ki ma na Malimae sa Jesus Christ ki. 8 Muke madafia ʼasu ʼubani kira kata ʼoi ʼamuʼa ma na kwaiaraʼa neʼe kamu rao ʼuana kata funu. Bore ma muke dau ngasi ʼiri muke ngalia na kwaiaraʼa aliʼafu kamu.
9 Ma na ngwae neʼe nia rokisia na faʼamanataʼanga sa Jesus Christ, ma ka faʼamamana ana ta faʼamanataʼanga matamata, noaʼa nia kasi tua fiku faʼinia God. Ma sa tai neʼe ka faʼamamana ʼua ana faʼamanataʼanga mamana, nia tua fiku faʼinia na Maʼa ma na Ngela. 10 Nia neʼe, diʼia ta ngwae ka dao siaumulu fasi ʼiri neʼe nia faʼamanata, ma nia ka ngalia maʼi ta faʼamanataʼanga matamata, noaʼa kamu kasi kwaloa saena na luma kamu ki, nama noaʼa kamu kasi ʼafia faʼinia ta ru bore ʼana. 11 Si diʼia ta ngwae ka ʼafia faʼinia ta ru bore ʼana, nia ʼado kwaima naʼa faʼinia ana ru taʼa neʼe nia sasiʼi ki.

Na alaʼanga ʼisi ki

12 Nau ku toʼo ana ru ʼoro ki fuana na faʼarongolamuʼa ʼani, bore ma noaʼa nai si oga goʼo keresilana. Nau ku manata ʼuana daoʼa toʼomuʼa, ma kulu ke tala alaʼa fiku ʼakulu, fasi ʼiri kuke saeleʼa liu ʼakulu.
13 Na kini futa ʼoe neʼe God filia, na ngela nia ki kwatea logo kwau fata leʼa leʼa ʼanga kira ki fuamu.

3 John

Sa John keresia kerekereˡa neˡe fuana taˡi faˡi naˡonaˡo ana siosi, satana sa Geas. Sa John nia fata leˡa leˡa ana sa Geas, osiˡana nia tagi leˡa sulia ngwae faˡamanata ki neˡe kira ˡidufaˡi dao dao ˡi neˡeri. Sa John faˡabasua sa Geas ke lialia leˡa ˡuana ti ngwae taˡa neˡe noaˡa kasi oga roˡongaˡa sulia faˡamanataˡanga sa John.

1 Na ngwae faˡinaˡonaˡo ana fikutaˡi ngwae faˡamamana, niniˡa kerekere kwau fuamu sa Geas neˡe nau ku alafe mamana fuamu.
2 Kwaima nau ˡae, nau ku foˡo ˡiri na ru ki taˡifau ka leˡa fuamu, ma ˡiri ˡoko tua ˡakwa, diˡia logo neˡe mangomu nia tatakila. 3 Nau ku saeleˡa liu naˡa ana kaidaˡi ti ngwaefuta akulu ana sa Jesus Christ neˡe kira dao maˡi, ma kira ka faˡarongo nau neˡe maurilamu roˡosulia na faˡamanataˡanga mamana. 4 Ana kaidaˡi nau ku rongoa na ngela nau ki kira roˡosulia ˡua na faˡamanataˡanga mamana, nau ku saeleˡa ka liufia naˡa ru matamata ki taˡifau.

Sa Geas kwaiˡafi ana ngwae neˡe kira afulangaˡinia Faˡarongoˡa Leˡa

5 Ngwae kwaima nau ˡae sa Geas, ˡoko rao leˡa liu ana na kwaiˡafiˡanga neˡe ˡoko sasia fuana ngwae neˡe kira faˡamamana, ma kira ka liu kwailiu kika faˡamanata, sui bore ˡana noaˡa ˡoe kosi saiada. 6 Ma kira ka alaˡa fuana na fikutaˡi ngwae faˡamamana ˡi neˡe sulia na alafeˡanga ˡoe. ˡOke ˡafida fasi ˡiri kike leka ana lekaˡa kira sulia falafala neˡe God saeleˡa sulia. 7 ˡOko ˡafida sulia kira leka ana na lekaˡa kira ana raoˡa sa Jesus Christ, ma noaˡa kira kasi ngalia goˡo ta kwaiˡafiˡanga faˡasia na ngwae neˡe noaˡa kira kasi faˡamamana ki. 8 Aia, kulu na ngwae neˡe kulu faˡamamana ana sa Jesus Christ, kuke ˡafia na ngwae neˡeri ki, fasi ˡiri kuke kwaiˡafi ana na raoˡa kira fuana na faˡarongoˡa mamana.

Sa Diotrefes ˡaila ˡani roˡongaˡa sulia sa John

9 Nau ku keresia naˡa kwau taˡi kerekereˡa fuana na fikutaˡi ngwae faˡamamana ˡi neˡana. Bore ma sa Diotrefes, na ngwae neˡe oga talaˡilamuˡa, noaˡa nia kasi fafarongo goˡo sulia na ru neˡe nau ku saea. 10 Ma ana kaidaˡi nai dao kwau, nai baˡa alaˡa sulia ru taˡa neˡe nia sasiˡi ki, ma na sokeˡa taˡa nia ki neˡe nia sasia fuaimili. Noaˡa nia kasi sasi goˡo ˡunaˡeri ma ka mango, bore ma nia kasi kwaloa logo ti ngwaefuta neˡe kira leka maˡi, ma nia ka luia logo na ngwae neˡe kira oga kwalolada ki, ma nia ka sasi ˡuana lalilada faˡasia na fikutaˡi ngwae faˡamamana.

Sa John oga kike kwalo leˡa ana sa Demitrius

11 Ngwae kwaima ˡae sa Geas, noaˡa ˡoe kosi sasi sulia na ru neˡe taˡa ki, bore ma ˡoko sasi lala sulia na ru neˡe leˡa ki. Ma sa tai neˡe ka sasia ta ru neˡe leˡa, nia na ngwae God. Ma sa tai bore ˡana neˡe ka sasia ta ru taˡa, noaˡa nia kasi saiana God.
12 Na ngwae ki taˡifau, kira alaˡa leˡa sulia sa Demitrius, ma falafala leˡa nia ki neˡe tala faˡamamana logo sulia niaˡa. Nia neˡe kami ka baˡatafea logo niaˡa, ma ˡoko saiana na ru niniˡa kami saeˡe ki niˡi mamana.

Alaˡanga ˡisi ki

13 Nau ku toˡo ana ru ˡoro ki fuana na faˡarongo lamu ˡaniˡi, bore ma noaˡa nau kusi oga goˡo keresilani.
14 Ma nau ku manata toˡo ˡiri nai baˡa lia toˡomu ˡaliˡali goˡo, fasi ˡiri koro ka tala alaˡa ˡakoro.
15 Nau ku oga na aroaroˡanga God ke tua faˡi ˡoe.
Na ngwae kwaima ˡoe ki taˡifau ˡi neˡe, kira kwatea kwau na fata leˡa leˡa ˡanga kira ki logo fuamu. Ma ˡoko kwatea logo na fata leˡa leˡa ˡanga nau ki fuana na ngwae kwaima kaimili ki taˡifau ˡani satada toˡotoˡo.

Jude

Sa Jude ngwaefuta sa Jesus nia keresia na kerekereˡa dokodoko neˡe. Sa Jude oga faˡabasulana ngwae faˡamamana ki faˡasia ngwae faˡamanata ˡosoˡoso ki. Nia saea kira ngwae taˡa, ma God ke baˡa kwaˡida. Ngwae Kristin ki noaˡa kira kasi donga faˡamanataˡanga kira nama lia kwaima usuliˡanga ana falafala kira ki.

1 Nauˡa sa Jude, na ngwae rao sa Jesus Christ ma na ngwaefuta sa James. Nau ku kerekere fuamuˡa ngwae neˡe God na Maˡa nia fili kamu ma ka alafe fuamuˡa, ma sa Jesus Christ ka lia suli kamu.
2 Nau ku foˡosia God fasi ˡiri nia ke kwaimanatai fuamuˡa ma ke kwatea na aroaroˡa mamana fuamuˡa ma na alafeˡanga doe nia fuamuˡa.

Ngwae faˡamanata ˡosoˡoso ki

3 Kwaima leˡa nau kina, ˡi naˡo maˡi nau ku oga liua kerekereˡa fuamuˡa sulia na faˡamauriˡanga neˡe God nia faˡamauri kia ˡani. Bore ma ana kaidaˡi neˡe nau ku oga nai kerekere sulia ta ru matamata laˡu fuamuˡa. Ma nau ku oga nai fata totongaˡi ˡiri muke uu ngasi ˡusia na ngwae neˡe kira iliili ˡuana rokisilana na faˡamanataˡanga mamana neˡe God kwatea fuaka na ngwae nia ki. God kwate dangalua naˡa faˡamanataˡanga fuana kaidaˡi ki taˡifau, ma noaˡa nia kasi oga ta ngwae ka rokisia faˡamanataˡanga mamana neˡeri. 4 Nau ku saea na ru neˡe sulia ti ngwae neˡe noaˡa kasi faˡamamana ana God, kira leka maˡi, kira ka fiku faˡi kamu. Ma kira ka saea kira faˡamamana, bore ma kira ka rokisia na faˡamanataˡanga mamana sulia na alafeˡanga God, fasi ˡiri na ˡusuˡa kira sasiˡi ki ka lia diˡia nia leˡa goˡo ˡana. Ma noaˡa kira kasi faˡamamana ana sa Jesus Christ. Niaˡa taˡifilia neˡe ngwae gwaungaˡi kia ma na Aofia kia. Aia, na Kerekereˡa Abu ˡua naˡa maˡi ka fata sulia tae neˡe na kwaˡikwaˡinga kira ki.

God kwaiˡia ngwae abula taˡa

5 Na ru neˡe nai baˡa alaˡa sulia, kaumulu sai taˡifau naˡa ana. Sui bore ˡana, nai saea laˡu fuamuˡa ˡiri noaˡa kamu kasi manata bura ˡani. Ana na kaidaˡi ˡua naˡa maˡi, God nia ˡafia naˡa ngwae nia ki fasi ˡiri kira ka tafi faˡasia fanoa Ejipt. Ma ˡi buri ˡana kira leka faˡasia ˡi Ejipt, God saungia ta bali ada neˡe noaˡa kira kasi faˡamamana ana. 6 Muke manata sulia na ˡainsel ki ˡi langi ana kaidaˡi ˡua naˡa maˡi. Ta bali ada kira oga kike ˡinotoˡa liufia na ru neˡe God kwatea fuada, ma kira ka leka faˡasia na kula ni tuaˡa mamana kira. Sulia kira ˡunaˡeri, God ka alu kira saena kula ni lokafo rorodoˡa. Ma nia ka firi fafida ˡani kwalo sene neˡe ˡafitaˡi kira ka faˡalia tuatua firi. Ma kira ka tua ˡunaˡeri masia faˡi Asoa neˡe ke dao maˡi ˡiri God ke kwatea naˡa kwaˡikwaˡinga fuada. 7 Kamu ka manata sulia logo na ngwae neˡe kira tua saena maˡe fanoa ˡi Sodom ma ˡi Gomora ki, ma na maˡe fanoa karangi ada ki. Kira diˡia logo na ˡainsel neˡeri ki, osiˡana kira tua logo ˡani ˡusuˡa ma tualada ka taˡa liu. Ma na ngwae ki ˡi neˡeri, ma noaˡa laˡu na kini ki taˡifilida neˡe ngwae ki kira ˡaberaˡanida, sulia neˡe ngwae ki kira kakabara logo fuada kwailiu. Ma sulia ru neˡeri, God ka kwatea na kwaˡikwaˡinga ˡani mafula neˡe tua firi fuada. Ma na ru neˡeri neˡe diˡia fata faˡabasuˡa God fuana ngwae ki taˡifau fuana na kaidaˡi neˡe ke leka maˡi, neˡe nia ke baˡa kwatea na kwaˡikwaˡinga ˡunaˡeri.
8 Ka ˡunaˡeri logo fuana ngwae neˡe kira faˡamanata ˡani sokeˡa ˡi safitamuˡa ki. Kira sasia naˡa ru taˡa ki ˡani nonida, ma kira saea kira roˡosulia naˡa tae neˡe kira lisia ˡani maliu boleˡa ki. Ma kira ka ˡaila ˡani na gwaungaˡinga God, ma kira ka fata buri tolingaˡi ana ˡainsel ˡinotoˡa ki ˡi langi. 9 Ma sa Maekol bore, na ˡingataˡi ˡainsel God, noaˡa kasi sasia goˡo ru ˡunaˡeri. Si neˡe ana kaidaˡi sa Moses nia mae, sa Maekol ma sa Saetan kera olisuˡusuˡu faˡinia sulia sa tai neˡe ke baˡa ngalia nonina sa Moses. Ma sa Maekol bore noaˡa kasi noniraˡa goˡo fuana ka fata buri tolingaˡi ana sa Saetan. Bore ma nia ka fata goˡo ˡana ˡuri, “God ke balufi ˡoe.”
10 Bore ma fuana ngwae ba kira faˡamanata ˡosoˡoso ki, kira fata taˡa liu sulia na ru neˡe noaˡa kira kasi sai ani ki. Kira diˡia ru mauri kwasi ki neˡe noaˡa kasi manata. Sulia ngwae neˡeri ki kira sasia goˡo ˡada na tae ki neˡe nonida ka oga, ma na ru neˡeri ki neˡe ka takalongaˡi kira. 11 Kwaimanatai fuada, sulia God ke baˡa kwatea naˡa kwaˡikwaˡinga doe fuada! Sulia kira sasi taˡa diˡia sa Kein. Ma kira diˡia sa Balaam † neˡe sasi goˡo ˡana ta ru neˡe nia saiana ka toda mani ˡania. Ma kira ka diˡia logo sa Kora †† neˡe nia tataˡe saulia God, ma God ke baˡa malangisida logo diˡia sa Kora. 12 Ma na ngwae faˡamanata ˡosoˡoso neˡeri ki, kira fiku faˡi kamu ana kaidaˡi neˡe kamu fiku fuana fanga kwaimaˡa, ma kira kasi ˡeke goˡo ˡani suˡumaˡilada talada fuana fangaˡa. Ma sui bore ˡana noaˡa kira kasi ˡeke, kaumulu niniˡa leˡa fuana muke ˡeke ˡani ana kaidaˡi kira fiku faˡi kamu. Sulia kira dalafaˡa goˡo ˡada, diˡia ta gwaˡi salo neˡe noaˡa kasi kwate ta uta, ma na iru ka ufi lofotaˡinia. Ma kira diˡia logo na ˡai ki neˡe noaˡa kasi fungu

† *1:11 Nambas 22:18; 24:13; 25:1-3; 31:16* †† *1:11 Nambas 16:1-35; 26:9, 10*

ana kaidaˡi fuana funguˡa, sulia kira mae taˡifau naˡa, ma kira ka tufuˡi naˡa taˡifau. 13 Ma na ngwae neˡeri ki, kira sasia ru taˡa fuana ˡekeˡa fafia, ka diˡia na nafo doe ki ukua ngisu ngisu biliˡa oro ki ˡi fafona one. Ma sulia na faˡamanataˡanga ˡosoˡoso kira ki, kira ka diˡia logo naˡa bulubulu ki neˡe kira ˡidu faˡasia fuli mamana kira ki. Ma God ka sasi akaˡu naˡa ana na kula rorodoˡa fuana tuaˡa ana fuada tua tua kasi sui.

14 ˡIu, ma sa Enok neˡe fiuna talaˡi ngwae ana kwalafa faˡasia sa Adam neˡe fata sulia na ngwae neˡeri ki ˡua naˡa maˡi ka fata ˡuri, “Na Aofia ke baˡa leka maˡi faˡinia moleˡe ana toˡoni ˡainsel abu nia ki, 15 fasi ˡiri ke matalangani na ngwae ki taˡifau. Ma nia ke baˡa kwatea naˡa kwaˡikwaˡinga fuana ngwae ki taˡifau neˡe noaˡa kira kasi faˡamamana ana, sulia na ru taˡa kira ki neˡe kira sasiˡi ma sulia na fata taˡangaˡa kira ana God.”

16 Na ngwae neˡeri ki, kira ngunungunu ma kira ka ˡugalia na ngwae ki. Ma kira ka roˡosulia na kwaiogai ˡanga taˡa kira ki. Ma kira ka tangoda talada, ma kira ka gaea na ngwae ki fasi ˡiri kira ka ngalia ti ru faˡasida.

17 Bore ma kwaima nau kina, muke manata toˡona na alaˡanga ba na ngwae ni lifurongo na Aofia kia sa Jesus Christ ki kira saea fuamuˡa. 18 Kira fata ˡuri fuamuˡa, “Ana na kaidaˡi neˡe ka leka maˡi ana faˡi asoa ˡisi ki, ti ngwae neˡe kira ˡoidorole ˡani kamu kike baˡa dao maˡi. Ma kike roˡo lala sulia na kwaiogaiˡanga kira ki talada neˡe kira tataˡe saulia God.” 19 Na ngwae neˡe ki kira sasia na barangisi ˡanga ana fikutaˡi ngwae faˡamamana. Noaˡa kira kasi toˡo ana na Anoˡi ru Abu, ma na kwaiogaiˡanga taˡa kira ki talada neˡe ka talaˡida.

20 Ma kamu na kwaima nau ki, muke ngangata ana ˡafilamuˡa kwailiu ˡiri muke ngasingasiˡa saena faˡamanataˡanga God nia kwatea fuamuˡa. Ma muke foˡo ˡani na ngasingasiˡanga na Anoˡi ru Abu. 21 Kamu ka tua ma muka saiana neˡe God nia alafe fuamuˡa. Ma muke tua ni kwaimamani ana na Aofia kia sa Jesus Christ neˡe kwatea mauriˡa firi fuamuˡa sulia na kwaimanataiˡanga nia.

22 Ma fuana ngwae neˡe faˡamamanaˡanga kira ki kasi babatoˡo, muke alafe fuada. 23 Ma muke ˡafia ti ngwae laˡu ˡani laulada ˡiri noaˡa kira kasi leka ˡuana kula ni kwaˡikwaˡinga ana mafula. Ma ti ngwae laˡu, muke kwaimanatai fuada, ma muke maˡu logo ˡasu ˡubani kamu kata sasi taˡa logo diˡida. Muke ˡaila ˡani na sasi taˡangaˡa kira ki neˡe kira sasia sulia na kwaiogaiˡanga taˡa kira ki.

Foˡo ˡani baˡatafeˡanga

24 Kuke baˡatafea God neˡe nia saiana ˡafilamuˡa faˡasia na abula taˡangaˡa fasi ˡiri muke tua saga faˡinia na saeleˡanga ana na kaidaˡi nia ke baˡa ngali kamu ka tua faˡinia saena ˡinotoˡanga leˡa nia. 25 Ma taˡifilia God neˡe ka faˡamauri kia ˡani na Aofia kia sa Jesus Christ. Diˡia ˡi naˡo maˡi, ma ana kaidaˡi neˡe, ma ana ta kaidaˡi neˡe nia ke baˡa dao maˡi noaˡa kasi sui, God nia tua ˡani ˡinotoˡanga, ma na gwaungaˡinga, ma na mamanaˡanga, ma na ngasingasiˡanga! ˡIu ke ˡunaˡeri.

Reveleson

Sa John, na fafarongo ba sa Jesus, nia keresia na buka neˡe. Ana kaidaˡi neˡeri, na Tatalafaˡa doe ˡi Rom, ma ti ngwae doe laˡu, kira faˡakaisia Kristin ki osiˡana kira faˡamamana ngangata ana sa Jesus Christ, diˡia ngwae ˡaˡana kira. Sa Jesus nia oga liu ke kwaiˡafi ana Kristin neˡe ki, fasi ˡiri fitoˡonga kira kike ngasingasiˡa laˡu. Sa Jesus neˡe eta faˡataˡiniˡi ru neˡe fuana sa John fuana radulana ngwae Kristin ki.
Sa Jesus faˡataˡinia nunuˡi ru ˡoro ki fuana sa John neˡe fata sulia ˡatoˡanga ana Kristin ki ana kaidaˡi neˡeri, ma ka fata logo sulia tae ki neˡe ke baˡa fuli ana kaidaˡi sa Jesus ke oli laˡu maˡi. Manataˡanga doe saena buka neˡe ˡuri, God naˡa neˡe toˡo ana ngasingasiˡanga ki taˡifau, ma ka dau fafia ru ki taˡifau, ma nia ka totolia ka tagi sulia ngwae nia ki. Ma ana ta taˡi kaidaˡi ˡi buri, nia ke baˡa liufia malimae nia ki taˡifau, ma sa Saetan bore nia ke baˡa malangisia taˡifau. Ana kaidaˡi neˡeri, God ke baˡa ri ˡuana ngwae nia ki, ma kike baˡa tua faˡinia sulia na kudi. Osiˡana nia ˡunaˡeri, ngwae Kristin ki kike tua noni mabe kaidaˡi ana ˡafitaˡiˡanga ki.

Na ru talingaˡi ki saena buka neˡe:

Kerekereˡa leka fuana fiu siosi ki & 1:1—3:22
Na kula ni tuaˡa ana ˡinotoˡanga ˡi langi & 4:1—5:14
Na fiu ru ana fonoˡa ngasi na buka & 6:1—8:5
Fiu faˡi bungu ˡainsel ki & 8:6—11:19
Sa Saetan fuˡalia siosi God & 12:1—14:20
Na fiu ˡainsel ki faˡinia na fiu kwaˡikwaˡinga ˡisi ki & 15:1—16:21
God malangisia ˡi Babilon taˡifau & 17:1—19:21
God ka ˡinotoˡa ˡi langi ma ˡi ano logo & 20:1—22:21

1 Saena buka neˡe, sa John nia keresia na faˡarongoˡa sulia na ru neˡe sa Jesus Christ nia faˡataˡiniˡi ki. God neˡe faˡataˡinia fuana sa Christ ˡiri ka faˡataˡiniˡi fuana ngwae rao God ki sulia ru neˡe karangi ke baˡa dao maˡi ki. Sa Jesus Christ ka faˡataˡinia na ru neˡe ki fuana na ngwae rao nia sa John ˡani asungaˡilana maˡi na ˡainsel nia siana. 2 Ma sa John ka keresia naˡa ru ki taˡifau neˡe nia lisiˡi. Aia, na faˡarongoˡanga neˡeri neˡe God saea fuana ma na ru neˡe sa Jesus Christ ka faˡataˡiniˡi ki. 3 ˡOilakiˡa fuana sa tai neˡe ke toˡomani na buka neˡe, ma ka ˡoilakiˡa logo fuana sa tai faˡida neˡe kira rongoa alaˡanga neˡe ki faˡasia God, ma kira ka sasi sulia na tae ki neˡe sa John keresia saena buka neˡe! Osiˡana kaidaˡi nia karangi naˡa ˡiri na ru neˡe ki ke dao maˡi.

Na faˡarongoˡa fuana fiu maˡe siosi ki

4-5 Nauˡa sa John, nau ku kerekere kwau fuamuˡa na fiu fiku taˡi ngwae neˡe kamu faˡamamana ma muka tua ana fiu fanoa ki saena abaˡi kula ˡi Asia. Nau ku foˡo ˡiri God, faˡinia na fiu mangoˡi ru neˡe kira tua ˡi naˡona kula fuana tuaˡa ana ˡinotoˡanga God, ma sa Jesus Christ kira ke baˡa alafe fuamuˡa, ma kira ka kwatea logo na aroaroˡa fuamuˡa. Ana kaidaˡi noaˡa ˡua ta ru, God nia tua naˡa. Ma God ka tua logo ana kaidaˡi neˡe. Ma nia ka tuatua firi logo. Sa Jesus naˡa neˡe ngwae faˡarongo mamana, ma nia na ngwae etaeta neˡe God nia taˡea faˡasia na maeˡa, ma nia logo neˡe ngwae ˡinotoˡa fafia ngwae tatalafaˡa ki ana magalia. Sa Jesus ka alafe fuaka, ma ˡani maelana nia ka loge kia faˡasia abula taˡangaˡa kia ki. 6 Sa Jesus neˡe na ngwae tatalafaˡa kia, ma nia ka alu kulu na fikutaˡi ngwae fata abu ki, fasi ˡiri kulu ka rao fuana God na Maˡa nia. Nau ku foˡo ˡiri sa Jesus Christ ke toˡo ana na ˡinotoˡanga ma na ngasingasiˡanga tuatua firi! ˡIu ke ˡunaˡeri!

7 Lia basi, nia karangi ka dao maˡi ˡi fafona na gwaˡi salo ki! Ma na ngwae ki taˡifau kira ke baˡa lisia. Ma na ngwae ba kira labua ki, kira ke baˡa lisia logo. Ma na ngwae ki taˡifau saena magalia kira ke baˡa oˡomae ma kike angi osiˡana niaˡa. ˡIu, nia ka mamana.

8 Ma God neˡe ngasingasiˡa ka tasa, nia tua naˡa ˡi naˡona mala na ru ki taˡifau, ma nia ka tua ana kaidaˡi neˡe, ma ke baˡa tua firi logo. Nia ka saea logo, “Nauˡa neˡe Alfa ma na Omega, na talaˡaelana ma na suilana na ru ki taˡifau.”

Na faˡataˡinga sulia sa Jesus Christ

9 Nauˡa sa John na ngwaefuta kamu sulia nau ku faˡamamana ana sa Jesus Christ diˡia logo kamuˡa. Ma kira faˡakaisi nau diˡia kamuˡa sulia sa Jesus Christ neˡe na ngwae tatalafaˡa kia ma nia gwaungaˡi fafi kia. Ma kulu ˡalatai saena faˡakaisiˡanga, osiˡana kulu ngwae nia ki. Kira ka dau nau, ma kira ka alu nau saena bubunga neˡe kira saea ˡani ˡi Patmos, sulia nau ku fatataloˡania na fatalana God ma na ru neˡe sa Jesus faˡataˡinia ki. 10 Sui ana taˡi asoa fuana foˡosilana na Aofia neˡe Anoˡi ru Abu nia faˡataˡinia ru ki fuaku, ma nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru doe, diˡia na lingalin-

gaˡi bungu, fata maˡi ˡi buriku 11 ka ˡuri, “ˡOke keresia naˡa tae neˡe ˡoke lisia, sui ˡoko kwatea naˡa buka neˡe fuana fiu fikutaˡi ngwae faˡamamana ˡi Efesus, Smirna, Pergamum, Taeataera, Sardis, Filadelfia, ma ˡi Laodisea.”

12 Ma kaidaˡi nau ku kakari abula fuana lisilana sa tai neˡe alaˡa fuaku, nau ku lisia fiu faˡi matangaˡi ˡai fuana unu ki kira saungaˡinia ˡani gol. 13 Aia, ma safitana matangaˡi ˡai fuana faˡi unu neˡeri ki, nau ku lisia na ru neˡe lisilana diˡia ngwae, nia ruˡufia ifi fafo keta leka ka dao fafona ˡaena. Ma na foˡosae ana gol neˡe teo ˡi fuˡufuˡuna. 14 Ma na ifuna kwao ka diˡia na faufau, ma na maana ka rara diˡia na mafula. 15 Ma na ˡaena lisilana ka diˡia barasi neˡe kira doˡofia saena mafula doe sui ma nia ka ngwasinasina. Ma rongolana lingana ka diˡia rurulana ta tata doe. 16 Ma nia ka dau fafia fiu faˡi bulubulu ki ˡani bali lima ˡoloˡolo nia. Ma na sele ni ofoˡa neˡe toˡo ro bali neˡe sakatafa maˡi faˡasia saena kwakwana. ˡIu, ma na maana darana ngwasinasina ka doe diˡia na sina. 17 Ma kaidaˡi nau ku lisia naˡa, nau ku ˡasi fafia na maaku ˡi ˡaena, diˡia ta ngwae ba nia mae. Ma nia ka alua naˡa lima ˡoloˡolo nia fafi nau, ka fata ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi maˡu. Nauˡa neˡe talaˡaelana ma na suilana na ru ki taˡifau. 18 Nauˡa na ngwae neˡe nau ku mauri. Osiˡana nau ku mae, bore ma kaidaˡi neˡe, nau ku mauri laˡu tua tua firi. Ma nauˡa neˡe nau ku ˡinotoˡa fafia na maeˡa ma na kula neˡe ngwae ki leka ˡuana kaidaˡi kira mae. 19 Ma ˡoke keresia na ru neˡe ˡoko lisiˡi ki, ma na ru neˡe ka dao maˡi ki ana kaidaˡi neˡe, ma na ru neˡe ke baˡa dao maˡi. 20 Aia, na manata agoˡa sulia na fiu faˡi bulubulu neˡe ˡoko lisia nau ku dau fafia ˡani lima ˡoloˡolo nau, ma na fiu faˡi unu ba kira saungaˡiniˡi ˡani gol nia ˡuri: Na fiu bulubulu ki neˡe na ˡainsel neˡe kira lia sulia na fiu fikutaˡi faˡamamana neˡeri ki. Aia, na fiu fai matangaˡi ˡai fuana unu ki neˡe kira saungaˡiniˡi ˡani gol neˡe na fiu fikutaˡi faˡamamana ana fiu maˡe fanoa neˡe ki.”

Sa Jesus fata fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Efesus

2 Sui na ngwae ka fata laˡu ˡuri, “ˡOke keresia na fatalaku fuana na ˡainsel neˡe lia sulia na ngwae saena fanoa ˡi Efesus ki neˡe kira faˡamamana, ˡoke kere ˡuri, ‘Nauˡa na ngwae neˡe nau ku dau fafia na fiu faˡi bulubulu ki ˡani lima ˡoloˡolo nau, ma nau ku liu safitana na fiu faˡi matangaˡi ˡai fuana unu ana gol neˡeri ki. 2 Nau ku saiana ru kamu sasiˡi ki, ma nau ku saiana na rao ngasingasiˡanga kamu faˡinia na mabetauˡa kamu ki. Ma nau ku saiana kamu ˡaila ˡani ngwae taˡa ki, ma muka ilitoˡona na ngwae neˡe kira saea kira na ngwae ni lifurongo ki ma kira ka soke goˡo ˡada, ma muka saiada kira soke. 3 Kaumulu mabetau, ma muka nonifii duˡungaku, ma noaˡa kamu kasi ngwataˡutaˡu ana faˡamamana ˡanga kamu. 4 Aia, taˡi ru neˡe nau ku balufi kamu faˡinia, neˡe noaˡa kamu kasi alafe naˡa fuaku diˡia ba kamu fulia ˡi naˡo. 5 Muke manata toˡona na doeˡa ˡani alafeˡanga kamu ana nauˡa ˡi naˡo, ma kamu ka ˡasi naˡa faˡasi nau. Aia, muke kakari alifaˡi faˡasia na abula taˡangaˡa kamu ki, ma muke sasia naˡa ru ba kamu sasiˡi ˡi naˡo. Diˡia noaˡa kamu kasi kakari alifaˡi faˡasia na abula taˡangaˡa kamu ki, nai baˡa leka maˡi siaumulu ma nau ku lafua na fai matangaˡi ˡai fuana unu kamu faˡasia na fulini. 6 Aia, taˡi ru leˡa neˡe kamu sasia neˡe nau ku oga: Kamu ˡaila ˡania abulaˡanga taˡa ana na ngwae sa Nikolaus ki, ka diˡia nauˡa bore nau ku ˡaila logo ˡanida. 7 Alu sa tai neˡe ka rongoˡi, nia ka fafarongoa tae neˡe Anoˡi ru Abu saea fuana na fikutaˡi ngwae faˡamamana neˡe ki. Sui bore ˡana tai neˡe noaˡa kasi danga ˡania fitoˡonga nia, nai baˡa alaˡania ke ˡania fuana ˡai ana mauriˡa neˡe nia uu ana kula neˡe God nia tua ana.’”

Sa Jesus fata fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Smirna

8 Ma nia ka fata laˡu ˡuri fuaku, “ˡOke kerekere fuana ˡainsel neˡe lia sulia ngwae ki saena fanoa ˡi Smirna neˡe kira faˡamamana, ˡoke fata ˡuri, ‘Nauˡa neˡe na talaˡaelana ma na suilana na ru ki taˡifau, ba nau ku mae ma nau ku mauri laˡu. 9 Nau ku saiana na ˡafitaˡiˡanga kamu ki, ma nau ku saiana kaumulu dalaˡa. Bore ma noaˡa kamu kasi dalaˡa goˡo, osiˡana kaumulu toˡoru liu ˡania faˡamamanaˡanga. Ma nau ku saiana logo na ngwae neˡe kira saea ru taˡa ki suli kamu. Ma kira ka saea kira ˡani Jiu ki, bore ma noaˡa laˡu na Jiu mamana ki, ma kira na ngwae sa Saetan ki lala! 10 Noaˡa kamu kasi maˡu ˡani taˡi tae neˡe muke baˡa nonifii ˡani. Sulia sa Saetan ke baˡa ilitoˡomuˡa, ma ke baˡa alua ti ai amuˡa saena luma ni lokafo, ma ana akwala asoa neˡe muke baˡa toˡo ana ˡafitaˡiˡanga ki. ˡIu, muke tua mamana ˡania faˡamamanaˡanga kamu ana nauˡa, bore ˡana kira ka saungi kamu, ma nai baˡa kwatea na ˡeregwau ana mauriˡa firi fuamuˡa. 11 Ma diˡia kamu ka rongoˡi, alu muke fafarongoa tae ki neˡe Anoˡi ru Abu nia saea fuana na ngwae faˡamamana ki. Sa tai faˡida neˡe noaˡa kasi danga ˡania fitoˡonga kira ki, noaˡa kira kasi baˡa dao toˡona ta nonifiiˡa ana ruana maeˡa.’”

Sa Jesus fata fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Pergamum

12 Sui nia ka fata laˡu ˡuri, “ˡOke kerekere fuana ˡainsel neˡe lia sulia na ngwae saena maˡe fanoa ˡi Pergamum neˡe kira faˡamamana, ˡoko saea, ‘Nauˡa na ngwae ba nau ku toˡo ana sele ni ofoˡa ba nia toˡo ro bali. 13 Nau ku saiana kula neˡe mulu tua ana, ma ˡi neˡeri logo neˡe na fuli gwauruˡa ˡinotoˡa sa Saetan nia doe ana. Kamu roˡosuli nau, ma noaˡa kamu kasi oli oliˡa faˡasia na faˡamamanaˡanga kamu aku, sui bore ˡana kira saungia sa Antipas ana kula neˡe sa Saetan nia tua ana. Sa Antipas neˡe na ngwae rao leˡa ˡani faˡarongoˡanga ˡani nau. 14 Aia, ma bara ru neˡe kamu sasiˡi neˡe nau ku balufi kamu faˡiniˡi. Ti ngwae amuˡa, kira sasi goˡo ˡada sulia na faˡamanataˡanga sa Balaam † ba faˡamanata sa Balak ˡuana talaˡilana ngwae ˡi Israel ki ˡiri kira ka sasia ru taˡa ki. Sulia sa Balak kwatea na ngwae ki kira ka ˡania na fanga neˡe kira foˡosi ˡani fuana na malamala god ki faˡinia na kakabaraˡa. 15 Aia, nia ˡu-

† *2:14 Nambas 31:16; 25:1-3*

naˡeri logo, ti ngwae amuˡa kira ka leka sulia na faˡamanataˡanga taˡa ana ngwae sa Nikolaus ki. 16 Aia, muke kakari alifaˡi naˡa faˡasia na abula ˡanga taˡa kamu ki! Diˡia noaˡa, nai baˡa leka ˡaliˡali maˡi goˡo, ma nau ku fuˡa faˡinia ngwae neˡeri ˡani sele ni ofoˡa neˡe sakatafa maˡi faˡasia na kwakwaku. 17 Aia, diˡia mulu ka rongoˡi, alu muke fafarongoa tae ki neˡe Anoˡi ru Abu saea fuana na ngwae faˡamamana ki. ˡUnaˡeri ma sa tai faˡida neˡe noaˡa kasi danga ˡania fitoˡonga nia, nai baˡa kwatea na mana neˡe ba kira sofongani ˡi langi. Ma nai baˡa kwatea logo fuada na fau kwao neˡe kira keresia na sata faolu ˡi fafona, neˡe noaˡa ta ngwae kasi saiana, taˡifilia goˡo sa tai neˡe ke baˡa ngalia.’”

Sa Jesus fata fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Taeataera

18 Ma nia ka fata laˡu ˡuri fuaku, “ˡOke kerekere fuana naˡainsel neˡe lia sulia na ngwae saena fanoa ˡi Taeataera ki neˡe kira faˡamamana, ˡoko saea, ‘Nauˡa neˡe na Ngela God. Na maaku ka rara diˡia mafula, ma na ˡaeku ka ngwasinasina diˡia na barasi kira doˡofia saena mafula. 19 Nau ku saiana na ru neˡe kamu sasiˡi ki. Ma nau ku saiana na alafeˡanga kamu, ma na faˡamamanaˡanga kamu, ma na raoˡa kamu, ma na mabetauˡa kamu. ˡIu, ma nau ku saiana na ru neˡe kamu sasiˡi ana kaidaˡi neˡe, ˡoro ka liufia tae ki neˡe kamu sasiˡi ana kaidaˡi ba sui naˡa kwau. 20 Aia, ma ru neˡe noaˡa nau kusi oga: Kamu alaˡania na kini satana ˡi Jesabel ka faˡamanata. Nia saea fasi God kwate nia fuana alaˡanga, bore ma nia soke goˡo ˡana. Nia ka faˡarora na ngwae rao ˡoro nau ki ˡani na faˡamanatalada ˡani falafala ana kakabaraˡa, ma na ˡanilana fanga neˡe kira foˡosi ˡani fuana malamala god noaˡa ˡiri mamana ki. 21 ˡIu, ma nau ku kwatea kaidaˡi fuana kini neˡe ˡiri nia ke kakari alifaˡi faˡasia abula ˡanga taˡa nia ki, bore ma noaˡa nia kasi oga goˡo kakari alifaˡi ˡanga faˡasia abula ˡanga taˡa nia ki. 22 Nia ˡunaˡeri, nai baˡa kwatea ma niaˡa faˡinia sa tai neˡe kira foˡosia malamala god ki faˡinia, ma kira ke baˡa nonifii ka doe. Ma nai baˡa sasia ru neˡeri diˡia noaˡa kira kasi kakari alifaˡi faˡasia na abulaˡanga taˡa kira ki neˡe kira sasia faˡinia na kini neˡe. 23 Ma nai baˡa saungia na fafarongo nia ki logo, ˡiri na ngwae ki taˡifau neˡe kira faˡamamana nau, kira saiana nauˡa na ngwae nau ku saiana manatana ngwae ki taˡifau faˡinia na kwaiogaiˡanga kira ki. Ma nai baˡa duˡu fuana ngwae ki taˡifau duˡungana ru neˡe kira sasiˡi ki, na ru leˡa ki ma na ru taˡa ki. 24 Ma ta bali aumulu neˡe kamu tua ˡi Taeataera noaˡa kamu kasi sasi sulia na faˡamanataˡanga taˡa neˡe, ma noaˡa kamu kasi alaˡani kira ke faˡamanata kamu ˡani na ru neˡe kira saea ˡani ru ago sa Saetan ki. Nia neˡe, nauˡa bore noaˡa nau kusi kwatea ta ˡafitaˡiˡanga laˡu fuamuˡa. 25 Ma taˡi ru goˡo neˡe, diˡia ru muke dau ngasi ana tae ki neˡe kamu toˡo naˡa ana, leleka ka dao ana kaidaˡi nau ku oli laˡu maˡi. 26 ˡIu, ma sa tai faˡida neˡe noaˡa kasi danga ˡania fitoˡonga kira, ma kira ka maˡudi fuana roˡongaˡa sulia na kwaiogaiˡanga nau ki leleka ka dao ana ˡisilana, nai baˡa kwatea fuada naˡa gwaungaˡi ˡanga fafia na fanoa ki, 27 diˡia na Maˡa nau neˡe kwatea fuaku. Ma kira ke baˡa gwaungaˡi fafia naˡa fanoa ki ˡani ngasingasiˡanga, ma noaˡa ta ngwae kasi bolo fuana na ngengelana alaˡanga kira. 28 Ma nai baˡa kwatea fuada na kwalikwali neˡe tala ˡi ˡofodangi ˡiri ke faˡataˡinia neˡe kira liufia taˡangaˡa. 29 Ma diˡia kamu ka rongoˡi, alu muke fafarongoa tae ki neˡe Anoˡi ru Abu saea fuana na ngwae faˡamamana ki.’”

Sa Jesus fata fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Sardis

3 Ma nia ka fata laˡu ˡuri fuaku, “ˡOke kerekere fuana naˡainsel neˡe lia sulia na ngwae saena fanoa ˡi Sardis ki neˡe kira faˡamamana, ˡoko saea, ‘Nauˡa na ngwae neˡe nau ku toˡo ana na fiu Anoˡi ru Abu God ki ma na fiu bulubulu ki. Nau ku saiana ru neˡe kamu sasiˡi ki. Ma na ngwae ki kira saea kaumulu ˡania ngwae faˡamamana ki, bore ma na raoˡa kamu ki faˡataˡinia noaˡa kamu kasi roˡo suli nau. 2 Kamu diˡia ngwae kira maliu ki. Muke ada, fasi ˡiri muke faˡangasingasia na faˡamamanaˡanga kamu ki neˡe karangi ka mae naˡa. Sulia nau ku dao toˡona ru neˡe kamu sasiˡi ki noaˡa kasi saga taˡifau ˡi maana God nau. 3 Noaˡa kamu kasi manata bura ˡani na ru neˡe kira faˡamanata kamu ˡani ki ˡi naˡo, ma muke roˡosulida, ma muke kakari alifaˡi faˡasia na abula ˡanga taˡa kamu ki. Si diˡia noaˡa kamu kasi lialia, nai baˡa leka maˡi siaumulu, diˡia ta ngwae bili ana kaidaˡi neˡe noaˡa kamu kasi saiana nai baˡa dao maˡi ana. 4 Ma na bara ngwae ana ngwae ˡi Sardis ki neˡe kamu dau leˡa sulia maurilamuˡa ka sikasika ˡua, muke baˡa leka faˡi nau, ma muke ruˡufia na ifi kwao ki, osiˡana kamu totolia. 5 Ma sa tai faˡida neˡe noaˡa kasi danga ˡania fitoˡonga kira, kira ke baˡa ruˡufia ifi kwao ki, ma noaˡa nau kusi lafua na satada faˡasia na buka ana mauriˡa. ˡI naˡona Maˡa nau ma na ˡainsel nia ki, nai baˡa saea kira ˡani na ngwae nau ki. 6 Aia, diˡia kamu ka rongoˡi, alu muke fafarongoa tae ki neˡe Anoˡi ru Abu saea fuana na ngwae faˡamamana ki.’”

Sa Jesus fata fuana ngwae faˡamamana ki ˡi Filadelfia

7 Sui nia ka fata laˡu ˡuri fuaku, “ˡOke kerekere fuana ˡainsel neˡe lia sulia ngwae ki saena fanoa ˡi Filadelfia neˡe kira faˡamamana, ˡoko saea, ‘Nauˡa neˡe ngwae nau ku abu, ma nau ku fata mamana. Nau ku toˡo ana na kii ba sa David na ngwae tatalafaˡa nia toˡo maˡi ana ˡi naˡo. Ma kaidaˡi nau ku ˡifingia na sinamaa, nia ˡafitaˡi fuana ta ngwae ka fono ˡusia. Ma kaidaˡi nau ku fono ˡusia na sinamaa, nia ˡafitaˡi fuana ta ngwae ka ˡifingia. 8 Nau ku saiana na ru neˡe kamu sasiˡi ki, ma nau ku saiana kamu kasi toˡo goˡo ana ta ru leˡa neˡe ngwae ki saena fanoa neˡe kike fuˡusi ˡinotoˡa amuˡa faˡinia. Ma kamu ka sasi sulia na fatalaku. Ma noaˡa kamu kasi tofea sataku ma na faˡamamanaˡanga kamu ki ana nauˡa. Aia, nau ku ˡifingia naˡa na sinamaa fuamuˡa fasi ˡiri muke ruˡu maˡi, ma ˡafitaˡi fuana ta ngwae bore ˡana ka fono ˡusia. 9 ˡIu, ma na ngwae neˡe kira saea kira neˡe ngwae Jiu ki, ma kira ka soke sulia kira ngwae sa Saetan, nai baˡa sasia kike faˡaˡinotoˡa

kamu fasi ˈiri kike saiana nau ku alafe fuamuˈa. 10 Ma
sulia kamu roˈosulia na taki nau ˈani ngangata ˈanga,
nai baˈa lia suli kamu kaidaˈi ana ˈafitaˈiˈanga ki neˈe ke
baˈa dao maˈi saena magalia ˈuana ilitoˈolana ngwae ki
taˈifau. 11 Noaˈa kasi tau, nai baˈa oli maˈi. Muke dau
ngasi ana na ru neˈe kamu toˈo ani ki, ˈasu ˈubani ta
ngwae kata bilia na kwaiaraˈa neˈe nai baˈa kwatea
fuamuˈa. 12 Ma sa tai faˈida neˈe noaˈa kasi danga ˈania
fitoˈonga nia, nai baˈa alu nia ta maˈe funu ana Luma
Abu God nau, nia ka tua tari ma noaˈa nia kasi ˈidu
faˈasia. Ma nai baˈa keresia logo na satana God nau
ana na nonina, ma na satana fanoa doe God nau, na
Jerusalem faolu neˈe ke baˈa koso maˈi faˈasia God ˈi
langi. Ma nai baˈa keresia logo na sata faolu nau ana
na nonina. 13 Aia, diˈia kamu ka rongoˈi, alu muke fa-
farongoa tae ki neˈe Anoˈi ru Abu saea fuana na ngwae
faˈamamana ki.'"

Sa Jesus fata fuana ngwae faˈamamana ki ˈi Laodisea

14 Sui nia ka fata laˈu ˈuri fuaku, "ˈOke kerekere fuana
na ˈainsel neˈe lia sulia na ngwae saena fanoa ˈi
Laodisea ki neˈe kira faˈamamana, ˈoko saea, 'Nauˈa na
ngwae neˈe kira sae nau ˈani ˈIu ke ˈUnaˈeri. Nau kusi
mamalo faˈasia faˈataloˈa ˈani alaˈanga mamana ki su-
lia God. Ma nauˈa logo neˈe nau ku saungaˈinia na ru
ki taˈifau faˈinia God. 15 Nau ku saiana na ru neˈe kamu
sasiˈi ki, ma nau ku saiana logo noaˈa kamu kasi gwari
ma noaˈa kamu kasi ˈakoˈako goˈo aku. Ma nau ku oga
muke kwaima faˈi nau, nama muke malimaeˈa faˈi nau.
16 Ma sulia na faˈamamana ˈanga kamu aku noaˈa kasi
gwari nama ka ˈakoˈako ˈunaˈeri, nai baˈa ilangaˈi ka-
mu. 17 Aia, kaumulu saea kamu toˈoru, ma muka toda
ru ˈoro, ma noaˈa kamu kasi oga naˈa laˈu ta ru sulia na
ru ki taˈifau kamu toˈo naˈa ˈani. Bore ma noaˈa kamu
kasi saiana goˈo neˈe kamu dalaˈa ana faˈamamanaˈan-
ga, ma muka diˈia na ngwae maa rodo ma kira ka
dadara. 18 Nia neˈe, nau ku saea fuamuˈa, muke folia
naˈa gol neˈe kira faˈafaolua ˈani mafula ana nauˈa, fasi
ˈiri muke toˈoru mamana. Ma muke folia logo na ifi
kwao ki ana nauˈa, sasi kamu kata ˈeke sulia neˈe ka-
mu dadara. Ma muke folia logo na ngwaingwai fuana
ongolana na maamuˈa ˈani, ˈiri muke lia leˈa. 19 Ma na
ngwae ki neˈe nau ku alafe fuada, diˈia kira ka sasia ru
taˈa, nau ku saiana balufilada, ma nau ku kwatea naˈa
kwaˈikwaˈinga fuada. Nia neˈe muke saiana, muke
kakari alifaˈi faˈasia na abula taˈangaˈa kamu ki, ma
muke sasia naˈa ru leˈa ki. 20 Lia basi, nau ku uu ˈi buri-
na babalita ana sinamaa ana luma kamu ki, ma nau ku
faˈafo. Diˈia ta ngwae ka rongo nau ma ka ˈifi fuaku,
nai baˈa ruˈu maˈi siana saena luma nia, ma nau ku
fanga fiku faˈinia. 21 Ma sa tai bore ˈana neˈe noaˈa kasi
danga ˈania fitoˈonga nia, nai baˈa kwatea na ngasin-
gasiˈanga fuana tuaˈa faˈi nau, ana kaidaˈi nau ku tua
ana kula ni tuaˈa ana ˈinotoˈanga, ka diˈia logo nau ku
liufia ma nau ku tua naˈa faˈinia na Maˈa nau ana kula
ni tuaˈa nia. 22 Ma diˈia kamu ka rongoˈi, alu muke fa-
farongoa tae ki neˈe Anoˈi ru Abu saea fuana na ngwae
faˈamamana ki.'"

Na fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga ˈi langi

4 Sui ˈi buri ˈana nau ku lia, ma nau ku lisia taˈi sina-
maa ˈi langi nia ˈifi. Ma na lingalingaˈi ru neˈe eta
fata fata fuaku ˈi naˈo diˈia na bungu, ka fata laˈu ˈuri,
"ˈOke raˈe maˈi ˈi neˈe, ˈiri nai faˈataˈinia fuamu na ru
neˈe ke baˈa dao maˈi ˈi buri ki." 2 Ma ana kaidaˈi neˈeri
nama goˈo, na Anoˈi ru God ka talaˈi nau, ma nau ku
tua naˈa ˈaku ˈi langi. Ma nau ku lisia taˈi fuli gwauruˈa
ana ˈinotoˈanga, ma taˈi ngwae ka tua ˈi fafona. 3 Ma
na maana ka diˈia naˈa na fau ngwasinasina ki neˈe ki-
ra saea ˈani na daspa ma na karnelian. Ma na tafisiˈoro
ka tua kalikalia fuli gwauruˈa neˈeri. Ma na tafisiˈoro
neˈeri ka lia diˈia na fau ngwasinasina kira saea ˈani na
emaral. 4 Ma kalikalia na ngwae neˈe tua ana fuli
gwauruˈa neˈeri ana ˈinotoˈanga, ro akwala ma fai fuli
gwauruˈa ana ˈinotoˈanga ki neˈe niˈi teo ˈi neˈeri. Ma
ro akwala ma fai ngwae faˈinaˈonaˈo ki neˈe kira tua ˈi
fafona na fuli gwauruˈa neˈeri ki, ma kira ka toro ˈani ifi
kwao ki ma na ˈeregwau ana na gol ki ˈi gwauda. 5 Ma
na meamea ka sina, ma na lingalingaˈi ru doe ki, ma
na kwangakwanga ka talo maˈi faˈasia na fuli gwauruˈa
ana ˈinotoˈanga neˈeri. Ma na fiu unu ki ka duˈa ˈi
neˈeri ˈi naˈona na fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga. Ma
na fiu unu neˈeri ki neˈe na fiu Anoˈi ru Abu God ki
naˈa. 6 Ma ˈi naˈona logo ana na fuli gwauruˈa ana ˈino-
toˈanga, taˈi ru diˈia na asi ana galasi ma ka raola liu ka
teo logo ˈi neˈeri.

Ma na fai ru mauri ki neˈe kira toˈo ana maa ˈoro ki
kalikalia nonida taˈifau, kira tua kalikalia na fuli gwau-
ruˈa ana ˈinotoˈanga neˈeri. †7 Na etana ru mauri lisi-
lana ka diˈia na lion. Ma na ruana ru lisilana ka diˈia na
buluka. Ma uula ru, neˈe maana lisilana diˈia na maana
ngwae. Ma na faina ru lisilana diˈia na afa neˈe lofo.
8 Na fai ru mauri neˈeri ki taˈifau kira toˈo ana ono
ˈabaˈaba ru ˈanga, ma na maaˈi ru ˈoro ki logo teo ˈi
nonidaˈa, ˈi naˈoda ma ˈi olofana ˈabaˈabada. Ma ana
asoa ki ma ana rodo, noaˈa kira kasi mamalo goˈo ana
nguˈa kira ka ˈuri,

"Abu, abu, abu na God neˈe ngasingasiˈa ka tasa.
Nia ka tua ˈua naˈa maˈi ˈi naˈo, ma ka tua ana kaidaˈi
neˈe, ma ka tua ana kaidaˈi neˈe ka nia maˈi ˈua."

9 Kaidaˈi neˈe fai ru mauri neˈeri ki kira ngulia na faˈi
ngu ana faˈaˈinotoˈanga, ma na fuˈusi doeˈanga, ma na
baˈatafeˈanga fuana na ngwae neˈe nia tuatua firi neˈe
tua ˈi fafona fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga, 10 na ro ak-
wala ma fai ngwae faˈinaˈonaˈo ba kiri kira ka bobo
uruuru ˈi naˈona ˈaena na ngwae neˈe tuatua firi neˈe
tua ˈi fafona fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga. Ma kira ka
alua naˈa ˈeregwau kira ki ˈi ano ˈi naˈona fuli gwauruˈa
ana ˈinotoˈanga neˈeri, ma kira ka fata ˈuri,

11 "God kami, ˈoko totolia naˈa na ngalilana na taloˈa,
ma na fuˈusi doeˈa, ma na ngasingasiˈanga, osiˈana
ˈoko saungaˈinia na ru ki taˈifau.
Ma sulia na kwaiogaiˈanga ˈoe naˈa neˈe ru ki taˈifau
kira ka tua ma kira ka mauri."

† *Na ru mauri neˈe taˈi ˈainsel matamata dangalu.*

Na bukaʼi ru

5 Sui nau ku lisia taʼi bukaʼi ru neʼe kira kere ro bali
ana. Kira ka bula fafia bukaʼi ru neʼeri, ma kira ka
fono faʼangasia bukaʼi ru neʼeri ana fiu kula ki. Na ng-
wae neʼe tua ana fuli gwauruʼa ana ʼinotoʼanga, nia
dau ana bukaʼi ru neʼeri saena lima ʼoloʼolo nia. 2 Ma
nau ku lisia taʼi ʼainsel neʼe ngasingasiʼa liu, ma nia ka
fata doe ka ʼuri, “Sa tai neʼe ʼoloʼolo ʼiri nia ka totolia
ʼifingilana na fiu ru ana fonoʼa ngasi neʼe ki, ma ka
ʼifingia na bukaʼi ru neʼe?” 3 Ma noaʼa kasi lisia goʼo ta
ngwae ʼi langi, nama saena na magalia, nama ʼi olo-
fana na magalia neʼe ka bolo faʼinia ʼifingilana na
bukaʼi ru neʼeri ma ka lia saena. 4 Ma nau ku angi liu,
sulia noaʼa kira kasi dao toʼona ta ngwae neʼe totolia
ʼifingilana na bukaʼi ru neʼeri ma ka lia saena. 5 ʼU-
naʼeri, taʼi ngwae ana na ngwae faʼinaʼonaʼo ki ka fata
ʼuri fuaku, “Noaʼa ʼoe kosi angi. Lia basi. ʼOko lisia na
Lion ana kwalafa sa David ma sa Juda. Nia ka liufia
naʼa malimae nia ki, ma ka totolia ʼifingilana na fiu ru
ana fonoʼa ngasi ki, ma na ʼifingilana na bukaʼi ru
neʼe.”

6 Sui nau ku lisia taʼi kala Sipsip nia uu ʼi safitana kula
ni tuaʼa neʼeri ma na fai ru mauri ki ma na ngwae faʼi-
naʼonaʼo ki kira ka tua kalikalia. Ma nau ku lisia logo na
maʼe maala ki ana nonina neʼe diʼia kira saungia ʼi
naʼo. Nia ka toʼo ana fiu konakona ru ki ma na fiu maa
ki. Aia, na fiu maa neʼeri ki neʼe na fiu mangoʼi ru God
ki neʼe ka kwatea ʼuana saena magalia taʼifau. 7 Ma na
kala Sipsip neʼeri ka dao, ma ka ngalia naʼa bukaʼi ru
baera faʼasia na bali lima ʼoloʼolo na ngwae neʼe tua
ana kula ni tuaʼa neʼeri. 8 Ma kaidaʼi nia ka ngalia naʼa
na bukaʼi ru neʼeri, na fai ru mauri neʼeri ki, ma na ro
akwala ma fai ngwae faʼinaʼonaʼo neʼeri ki, kira ka
bobo uruuru ʼi ano ʼi ʼaena na kala Sipsip neʼeri. Ma ki-
ra taʼifau goʼo kira ka dau ana na ru ni kwaʼilana neʼe
kira saea ʼani na harp ki, ma kira ka dau ana titiu ana
gol ki neʼe fungu ʼani na ʼai moko leʼa ki fuana doʼofi-
lana. Aia, ma na sasu faʼasia na ʼai moko leʼa neʼeri ki
naʼa neʼe foʼongaʼa na ngwae neʼe kira faʼamamana
ana sa Jesus Christ. 9 Ma kira ka ngulia taʼi faʼi ngu
faolu kira ka ʼuri,

“ʼOko totolia ngalilana naʼa bukaʼi ru, ma ʼoko ʼifingia
naʼa ru ana fonoʼa ngasi ki.

Osiʼana kira saungi ʼoe, ma ʼani na kwaisuʼusiʼanga
ʼani maurilamu ka foli olitaʼinia na ngwae ki ana na
kwalafa ki taʼifau, ma na alaʼanga matamata ki taʼifau,
ma na maʼe fanoa ki taʼifau fuana God.

10 ʼOko aluda na fikutaʼi ngwae na fata abu ki ʼiri kike
rao fuana God kia.

Ma kira ke baʼa gwaungaʼi saena magalia.”

11 Ma nau ku lia laʼu, ma nau ku rongoa na nguʼa na
ʼainsel ʼoro ki. Kira ʼoro liu, kira toʼoni ma na moleʼe ki.
Kira uu kalia na kula ni tuaʼa ana ʼinotoʼanga neʼeri,
ma na fai ru mauri ba kiri, ma na ngwae faʼinaʼonaʼo
ki. 12 Kira ngu doe kira ka ʼuri,

“Na kala Sipsip neʼe kira saungia ka mae, nia totolia
naʼa ngalilana na mamanaʼanga, ma na toʼoruʼa, ma
liatoʼo ʼanga, ma na ngasingasiʼanga, ma na faʼa-
doeʼanga, ma na ʼinotoʼanga, ma na baʼatafeʼanga!”

13 Ma nau ku rongoa na ru mauri ki taʼifau ʼi langi, ma
saena magalia, ma ʼi olofana na magalia, ma ʼi saena
na asi, kira taʼifau kira ngu kira ka ʼuri,

“Na baʼatafeʼanga, ma na faʼadoeʼanga, ma na ʼino-
toʼanga, ma na ngasingasiʼanga tuatua firi fuana ng-
wae neʼe ka tua ana fuli gwauruʼa ana ʼinotoʼanga ma
fuana na kala Sipsip.”

14 Ma na fai ru mauri neʼeri ki kira olisia kira ka ʼuri,
“Nia mamana.” Ma na ngwae faʼinaʼonaʼo ki kira ka
bobo uruuru ʼi ano, ma kira ka foʼosidaroʼo.

Na fiu ru ana fonoʼa ngasi na bukaʼi ru

6 Sui nau ku lisia naʼa kala Sipsip neʼeri ka ʼifingia
etana ru ana fonoʼa ngasi ana na fiu ru ana fonoʼa
ngasi neʼeri ki. Ma nau ku rongoa taʼi ru ana fai ru
mauri ba kiri ka fata ʼani lingalingaʼi ru neʼe ka diʼia na
kwanga kwanga ka ʼuri, “ʼOke leka maʼi!” 2 Ma nau ku
lia, ma nau ku lisia taʼi hos kwao. Ma na ngwae neʼe ka
tua ʼi fafona, ka dau ana taʼi basi. Ma kira ka kwatea na
ʼeregwau fuana. Ma nia ka leka kwau fuana na liufi-
lana diʼia ta ngwae ramo.

3 Sui na kala Sipsip neʼeri ka ʼifingia ruana ru ana
fonoʼa ngasi, ma nau ku rongoa na ruana ru mauri ka
fata ʼuri, “ʼOke leka maʼi!” 4 Ma taʼi hos meo ka
sakatafa maʼi. Ma na ngwae neʼe ka tua ʼi fafona, kira
ka kwatea taʼi naifi doe fuana, ma ka toʼo ana na
ngasingasiʼanga fuana ngalilana aroaroʼa faʼasia na
ngwae ki saena magalia, fasi ʼiri neʼe ngwae ki kike
saungida kwailiu.

5 Sui na kala Sipsip neʼeri ka ʼifingia uula ru ana
fonoʼa ngasi, ma nau ku rongoa na uula ru mauri ka
fata ʼuri, “ʼOke leka maʼi!” Ma nau ku lia, ma nau ku
lisia taʼi hos goa. Ma na ngwae neʼe ka tua ʼi fafona,
nia dau ana taʼi ru ni ʼoitoʼongaʼa ana na ru kulu ki.
6 Sui nau ku rongoa taʼi lingalingaʼi ru ka raʼe maʼi ʼi
safitana na fai ru mauri neʼeri ki ka ʼuri, “Kira ʼoifoli ʼani
fanga ki ʼuana mani doe! Ma noaʼa ʼoe kosi faʼalia na
ngwaingwai ma na waen!”

7 Sui na kala Sipsip neʼeri ka ʼifingia naʼa faina ru ana
fonoʼa ngasi, ma nau ku rongoa na lingana na faina ru
mauri ka fata ʼuri, “ʼOke leka maʼi!” 8 Ma nau ku lia, ma
nau ku lisia taʼi hos balabalaʼa, ma na satana na ng-
wae neʼe ka tua ʼi fafona neʼe na Maeʼa, ma Kula ana
na Maeʼa ka leka ʼi burina. Ma kira ka kwatea ma-
manaʼanga fuana keroʼa fafia faina na bali ana na ma-
galia fuana saungilana ngwae ki ʼani fuʼanga, ma fi-
oloʼa, ma mataʼinga, ma na ru kwasi ki saena magalia.

9 Ma kaidaʼi neʼe kala Sipsip ka ʼifingia naʼa limana ru
ana fonoʼa ngasi, nau ku lisia na mangona ngwae neʼe
kira saungida sulia kira ngangata faʼinia na faʼaron-
goʼa ʼani Fatalana God ma na Faʼarongoʼa Leʼa. Kira
tua goʼo ʼada ʼi olofana na fuʼa ana kwaisuʼusiʼanga.
10 Ma kira ako doe kira ka ʼuri, “God ngasingasiʼa ka
tasa, ʼoko abu, ma ʼoko mamana. ʼI angita neʼe ʼoke

matalangani na ngwae saena magalia ki, ma ˈoko duˈua fuada osiˈana kira saungi kami?” 11 Ma God ka kwatea na ifi keta kwao ki taˈifau goˈo fuada, ma nia ka saea fuada fasi ˈiri kira ka kwaimasi tiˈitiˈi basi, leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe kira ke saungia na ngwae ni rao kwaima ki ma na ngwae faˈamamana ki, mala nia ka fiˈi duˈua ana ngwae neˈe kira saungida ki.

12 Sui nau ku lisia naˈa kala Sipsip baera nia ˈifingia naˈa onona ru ana fonoˈa ngasi, ma na tikitiki doe ka liu, ma na sina ka rorodoˈa diˈia ta toro goa, ma na madamo ka meo naˈa diˈia na ˈabu. 13 Ma na bulubulu ki ka ˈasia maˈi saena magalia diˈia naˈa fuaˈi ˈai ki neˈe kira ˈasia faˈasia na ˈai ki kaidaˈi neˈe iru doe nia geloda. 14 Ma saena mamanga ka diˈia naˈa ˈaba fola neˈe kira laˈumia. Ma na ua ki taˈifau ma na bubunga ki taˈifau ka ˈidu faˈasia fulida. 15 Sui na ngwae tatalafaˈa ki saena magalia ma na ngwae gwaungaˈi ki, ma na ngwae ˈinotoˈa fuana na ngwae ana ofoˈa ki, ma na ngwae toˈoru ki ma na ngwae ngasingasiˈa ki, ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira rao laga ulafu, ma na ngwae sulitalaˈa ki, kira ka maˈu, kira ka ago saena na faodaˈi fau ki ma ˈi olofana fau ki gwauna faˈi ua ki. 16 Ma kira ka ako fuana na faˈi ua ki ma na fau ki kira ka ˈuri, “Muke ˈasi maˈi fafia kaimili ma kamu ka sofongaˈi kaimili faˈasia maana na ngwae neˈe nia tua ana fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga. Ma kamu ka sofongaˈi kaimili faˈasia na saetaˈanga na kala Sipsip. 17 Sulia faˈi asoa doe ana na saetaˈanga kera ka dao naˈa, ma ka noaˈa ta ngwae ˈiri bolo fuana uuˈa ˈusia.”

Na taˈi talangaˈi ma fai akwala ma fai toˈoni ngwae God ki

7 Sui nau ku lisia fai ˈainsel ki kira uu ana fai suˈu suˈua ki ana magalia, ma kira luia na fai iru ki ana magalia, fasi ˈiri na iru noaˈa kasi irufia na magalia, ma noaˈa kasi irufia na asi, ma noaˈa kasi irufia ta ˈai. 2 Ma nau ku lisia taˈi ˈainsel laˈu ka fane maˈi faˈasia fanelana sina, ma ka ngalia maˈi na maˈetoto ana God mauri. Ma ka ako doe fuana fai ˈainsel neˈeri ki, neˈe God ka kwatea na ngasingasiˈanga fuada fuana faˈalilana na magalia faˈinia na asi. 3 Ma ka fata ˈuri, “Noaˈa kamu kasi faˈalia ˈua na magalia, ma na asi, ma na ˈai ki, leleka kulu ka keresia na maˈetoto ˈi maana darana ngwae rao God kia ki.” 4 Ma kira ka faˈarongo nau ˈani fita ngwae ki neˈe kira keresia na maˈetoto God ˈi maana darada, ka ˈuri: taˈi talangaˈi ma fai akwala ma fai toˈoni ngwae ki. Ma kira neˈe faˈasia na akwala ma ro kwalafa ki ana ngwae ˈi Israel ki.

5 Faˈasia kwalafa sa Juda, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. Faˈasia kwalafa sa Ruben, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. Faˈasia kwalafa sa Gad, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. 6 Faˈasia kwalafa sa Asa, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. Faˈasia kwalafa sa Naftali, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. Faˈasia kwalafa sa Manase, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. 7 Faˈasia kwalafa sa Simion, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. Faˈasia kwalafa sa Lifae, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. Faˈasia kwalafa sa Isakar, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. 8 Faˈasia kwalafa sa Sebulun, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. Faˈasia kwalafa sa Josef, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae. Faˈasia kwalafa sa Benjamin, taˈi akwala ma ro toˈoni ngwae.

9 ˈI buri ˈana, nau ku lia, ma nau ku lisia taˈi fikuˈa doe, neˈe noaˈa ta ngwae kasi bolo naˈa faˈinia toˈomaˈilana. Ma kira leka maˈi faˈasia na kwalafa ki taˈifau, ma na fanoa ki taˈifau, ma na alaˈanga matamata ki taˈifau, ma kira ka uu ˈi naˈona fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga ma ˈi naˈona kala Sipsip neˈeri. Ma kira ka ruˈufia na ifi kwao keta ki, ma kira ka dau ana uli niniu ki fuana faˈataˈilana saeleˈanga kira. 10 Ma kira ako doe kira ka ˈuri,

“God kia neˈe tua ana fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga faˈinia na kala Sipsip, keroˈa ka faˈamauri kia.”

11 Ma na ˈainsel ki taˈifau kira uu kalikalia fuli gwauruˈa neˈe ana ˈinotoˈanga, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, ma na fai ru mauri ki. Ma kira ka bobo uruuru ˈi naˈona fuli gwauruˈa neˈeri, ma kira ka foˈosia God, 12 kira ka ˈuri,

“Nia mamana!

Na auraˈe ˈanga, ma na ˈinotoˈanga, ma na liatoˈonga, ma na baˈatafeˈanga, ma na faˈadoeˈanga, ma na mamanaˈanga, ma na ngasingasiˈanga, ru neˈeri ki neˈe ru fuana God kia neˈe tua tua firi!

Nia mamana.”

13 Ma taˈi ngwae ana ngwae faˈinaˈonaˈo neˈeri ki ka saefilo nau, ka ˈuri, “Tai faˈida niniˈa kira toro ˈani ifi kwao neˈe ki ma kika leka maˈi faˈasia ˈi faˈi?”

14 Ma nau ku olisia ku ˈuri, “Nau ku kina. ˈAeˈo naˈa neˈe ˈoko saiana.”

Ma nia ka fata ˈuri fuaku, “Na ngwae neˈe ki na ngwae neˈe kira liu maˈi ˈi saena na kwai maˈuduiˈanga doe, ma noaˈa ta ru kasi faˈalida. Kira ka taufia naˈa ifi keta kira ki, ma kira ka faˈakwaoa ˈani na ˈabuna na kala Sipsip. 15 Nia neˈe kira ka uu ˈi naˈona fuli gwauruˈa God, ma kira ka rao fuana ˈi saena Luma Abu nia sulia kaidaˈi ki taˈifau. Ma God neˈe ka tua ana fuli gwauruˈa neˈeri, ka lia suli kira. 16 Ma ka ˈafitaˈi laˈu kira ka fiolo nama kira ka silikwaˈu, nama na sina ˈakoˈako nama ta ru ˈakoˈako ka ˈakofida. 17 Osiˈana neˈe kala Sipsip neˈe tua ˈi fafona na fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga, ka lia sulia kiraˈa. Ma nia ka talaˈi kira ˈuana busulana na kafo ana mauriˈa ki. Ma God ka ongoa naˈa kafo ana maada ki.”

Na fiuna ru ana fonoˈa ngasi

8 Kaidaˈi neˈe kala Sipsip nia ˈifingia naˈa fiuna ru ana fonoˈa ngasi, ˈi langi ka aroaro sulia kala agi asoa dokodoko. 2 Sui nau ku lisia na fiu ˈainsel ki neˈe kira uu ˈi naˈona God, ma kira ka ngalia naˈa fiu bungu ki.

3 Ma taˈi ˈainsel laˈu neˈe ka toˈo ana na titiuˈi ru ana gol fuana na doˈofilana na ˈai moko leˈa ˈi saena, ka dao ma ka uu maana na fuli fuˈa ni kwaisuˈusi ˈanga. Ma kira ka kwatea ˈai moko leˈa ˈoro ki, nia ka doˈofia fuana fasi ˈiri ka alua faˈinia na foˈongaˈa ngwae God ki taˈifau ˈi fafona na fuˈa ana gol neˈe tua ˈi naˈona fuli

gwauruˡa neˡeri. 4 Ma na sasu faˡasia na ˡai moko leˡa neˡeri ki, ka raˡe ˡi langi faˡinia na foˡongaˡa na ngwae God ki, faˡasia na limana na ˡainsel neˡeri neˡe uu ˡi naˡona God. 5 Sui na ˡainsel neˡeri ka ngalia naˡa titiu neˡeri, ma ka faˡafungua ˡani na mafula faˡasia fuˡa, ma ka ˡui ˡania maˡi fafona magalia. Ma na kiri ma na lingalingaˡi ru doe ki ka talo maˡi, ma na meamea ka bina, ma na tikitiki ka liu.

Na bungu ki

6 Sui na fiu ˡainsel neˡeri ki kira ka sasi akaˡu naˡa fuana na ufilana na fiu bungu neˡe kira dau ani ki.

7 Ma etana ˡainsel ka ufia na bungu nia, ma na maga ˡaesi ki diˡia uta, ma na mafula ka dola faˡinia ˡabu, ka toˡo maˡi fafona na magalia. Ma nia ka duˡafia na taˡi uula bali ana magalia, ma na ˡai ki, ma na karasi ki taˡifau ˡi saena. 8 Sui na ruana ˡainsel ka ufia naˡa bungu nia, ma taˡi ru diˡia faˡi ua doe ka duˡa, ma nia ka ˡasia saena asi. Ma taˡi uula bali ana asi ka rokisi ka diˡia naˡa ˡabu. 9 Ma taˡi uula bali ana ru mauri ki saena asi kira ka mae, ma taˡi uula bali ana faka ki ka takalo.

10 ˡUnaˡeri naˡa uula ˡainsel ka ufia na bungu nia, ma taˡi faˡi bulubulu doe ka diˡia ta unu, ka ˡasia maˡi faˡasia saena mamanga ma ka ˡasia fafia taˡi uula bali ana na kafo doe ki, ma na busulana kala kafo tiˡitiˡi ki. 11 Aia, na satana bulubulu neˡeri neˡe “ˡAfae.” Ma taˡi uula bali ana na kafo ki ka ˡafae, ma na ngwae ˡoro ki kira ka mae ana kwaˡufilana na kafo neˡeri ki sulia kira ˡafae.

12 Sui na faina ˡainsel ka ufia na bungu nia, ma taˡi uula bali ana na sina, ma na madamo, ma na bulubulu ki ka mae, ma taˡi uula bali ana madakolaˡa ka noaˡa naˡa. Ma taˡi uula bali ana faˡi asoa nia rodoˡa naˡa, ma taˡi uula bali ana rodo noaˡa kasi dangi logo.

13 Sui nau ku lia, ma nau ku rongoa taˡi noˡo abu ka lofo saena mamanga ka ri doe ka ˡuri, “Na taˡangaˡa, na taˡangaˡa! Nia ke baˡa taˡa liu fuana ngwae ki taˡifau neˡe kira tua saena magalia, si kaidaˡi neˡe ta uulu ˡainsel laˡu kike baˡa dao maˡi, ma kike ufia na bungu kira ki.”

Limana ˡainsel ufia na bungu nia

9 Sui na limana ˡainsel ka ufia na bungu nia, ma nau ku lisia faˡi bulubulu neˡe ka ˡasia maˡi ˡuana saena magalia, kira kwatea na kii ana na kilu neˡe ˡato ka gwagwa lingalinga fuana bulubulu neˡeri. 2 Sui na bulubulu neˡeri ka ˡifingia naˡa na kilu neˡeri, ma na sasu ka sakatafa maˡi ma ka taˡe maˡi diˡia sasuna ta mafula doe. Ma na sina ma saena mamanga ka rodoˡa ana na sasu neˡe sakatafa maˡi faˡasia na kilu neˡeri. 3 Sui na siko ˡoro ki kira ka sakatafa maˡi faˡasia na sasu neˡeri, ma kira ka leka maˡi saena magalia, ma kira ka ngalia naˡa ngasingasiˡanga diˡia na ngasingasilana na farifari ki. 4 Ma kira ka saea fuana na siko neˡeri ki noaˡa kasi faˡalia naˡa karasi ki, nama ta ˡai, nama ta ru neˡe ka mauri fafona ano. Aia, ma na ngwae neˡe noaˡa kasi toˡo ana maˡetoto God ˡi maana darada neˡe, na siko ki kwatea na nonifiiˡa fuada. 5 Ma noaˡa nia kasi alaˡania na siko neˡeri ki fasi ˡiri ka saungia ˡua na ngwae neˡeri ki, ma kira alaˡania ˡiri kira ka kwatea goˡo ˡada nonifiiˡa fuada sulia lima madamo ki. Ma na fiilada ka diˡia na farifari nia ˡalea ngwae. 6 Ma sulia lima madamo neˡeri ki, ngwae ki kira ke baˡa lulu ˡuana maeˡa, ma noaˡa kira kasi dao toˡona. Ma kira ka oga kike mae, ma na maeˡa ka tafi faˡasi kira.

7 Na siko neˡeri ki, lisida ka diˡia na hos ki neˡe kira sasi akaˡu fasi ˡiri na ngwae ki kika uu fuana na fuˡanga. Ma na maada ka diˡia na maana na ngwae ki, ma kira ka saˡingia na ru ki diˡia na ˡeregwau ana gol ˡi gwauda. 8 Ma na ifuda keta ka diˡia na ifuna kini ki, ma na lifada ka diˡia na lifana na lion ki. 9 Ma na ru diˡia na reba salo ki neˡe ka teo ˡi fuˡufuˡuda. Ma na lingana na ˡabaˡabada ka doe diˡia na lingana na hos ˡoro ki neˡe kira tara faˡinia ngwae ki fuana fuˡanga. 10 Ma na kuˡikuˡida neˡe diˡia na farifari ki, ma kira toˡo ana io fuana susuˡilana ngwae ki. Ma kuˡikuˡida neˡe fuana faˡafiilana ngwae ki sulia lima madamo ki. 11 Ma na ngwae tatalafaˡa kira naˡa neˡe ˡainsel neˡe gwaungaˡi fafia na kilu, ma na satana ana alaˡanga ngwae Jiu neˡe sa Abadon, ma alaˡanga ˡi Grik kira ka saea ˡani sa Apolion. Ma sata neˡeri ki neˡe fadalana, “Na ngwae neˡe faˡafunua ru ki.”

12 Na etana taˡangaˡa ka sui naˡa, ma ta ro taˡangaˡa laˡu ke dao maˡi.

Na onona bungu

13 Na onona ˡainsel ka ufia naˡa bungu nia, ma nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru ka talo maˡi faˡasia na fai suˡu suˡua ki ana fuˡa neˡe kira saungaˡinia ˡani gol neˡe tua ˡi naˡona God. 14 Ma na lingalingaˡi ru neˡeri ka fata ˡuri fuana na onona ˡainsel neˡe toˡo ana bungu ka ˡuri, “ˡOke logea naˡa fai ˡainsel ki neˡe kira firi fafida ˡi ninimana na kafo doe neˡe ˡi Iufretes.” 15 Ma nia ka logea naˡa fai ˡainsel neˡeri ki kira sasi akaˡu ˡunaˡeri masia kaidaˡi neˡeri naˡa, fasi ˡiri kira ka saungia taˡi uula bali ana ngwae ki. 16 Ma nau ku rongoa fita ngwae ana ofoˡa kira ki neˡe kira tua ˡi fafona hos ki: kira 200,000,000 ngwae ki.

17 Ma ˡani faˡataˡinga neˡeri fuaku, nau ku lisia na hos ki, ma na ngwae neˡe kira tua fafoda ki kira ruˡufia na reba ru ki ˡi fuˡufuˡuda. Ma na reba ru neˡeri ki ka meo, ma ka goa, ma ka sakosakoˡa. Ma na gwauna hos ki kira diˡia na gwauna lion ki. Ma na mafula ma na sasu faˡinia na sulfa neˡe ka ruˡu maˡi faˡasia na kwakwada. 18 Ma na ru taˡa neˡeri ki ka saungia naˡa uula bali ana ngwae ki saena magalia ˡani na mafula, ma na sasu, ma na sulfa neˡe ruˡu maˡi faˡasia na kwakwada. 19 Sulia neˡe ngasingasilana na hos neˡeri ki, nia ana na kwakwada ma na kuˡikuˡida. Na kuˡikuˡida ka diˡia na loi ki neˡe toˡo ana gwauˡi ru ki, ma kira ka faˡafiia na ngwae ki ˡani na kuˡikuˡida.

20 Ma na ngwae neˡe kira ore ma na ru taˡa ki noaˡa kasi saungida, noaˡa kasi abula matamata faˡasia taˡangaˡa kira ki. Sulia noaˡa kasi tua faˡasia na foˡosilana na anoˡi ru taˡa ki, ma na nunuˡi ru ki neˡe kira

saungaˡiniˡi ˡani gol ma na silva ma na brons ma na fau ma na ˡai. Ma na ru neˡeri ki, noaˡa kira kasi lia ma noaˡa kira kasi rongo, ma noaˡa kira kasi fali. 21 Ma na ngwae neˡeri ki noaˡa kasi kakari alifaˡi goˡo faˡasia na saungwaeˡa, ma na raoˡa fuana anoˡi ru taˡa ki, ma na kakabaraˡa, ma na biliˡa.

Na ˡainsel faˡinia na bukaˡi ru tiˡitiˡi

10 Sui nau ku lisia taˡi ˡainsel ngasingasiˡa laˡu ka koso maˡi faˡasia ˡi langi. Nia toro ˡani na gwaˡi salo, ma na tafisiˡoro ka tua kalia na gwauna, ma na maana ka diˡia na sina, ma na ro ˡaa nia ki ka diˡia ta ro diroˡi mafula. 2 Ma nia ka dau ana na bukaˡi ru tiˡitiˡi neˡe kira ˡifingia ˡi saena limana, ma ka uu ˡi fafona na asi ˡani na bali ˡae ˡoloˡolo nia, ma na bali ˡae mauli nia ka uu ˡani fafona ano. 3 Ma ka ri ˡani akoˡa doe neˡe rongolana diˡia ngorangoralana na lion ki. Ma buri ˡana nia ri ka sui, na fiu kiri ki kira ka olisia. 4 Ma kaidaˡi neˡe fiu kiri neˡeri ki ka fata, nau ku sasi akaˡu fuana keresilana na alaˡanga kira ki, ma nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru fata maˡi faˡasia ˡi langi ka fata ˡuri, “Noaˡa ˡoe kosi saea fuana ta ngwae na ru ba na fiu kiri ki kira saea, ma noaˡa ˡoe kosi keresia.”

5 Sui na ˡainsel neˡe nau ku lisia nia uu fafona na asi ma na ano, nia taˡea na bali lima ˡoloˡolo nia ˡi langi. 6 Ma ka fata alangaˡi ˡani na satana God neˡe tuatua firi ma ka saungaˡinia naˡa ˡi langi ma na ru ki taˡifau neˡe kira tua ˡi saena, ma na magalia ma na ru ki taˡifau kira tua ˡi saena, ma na asi ma na ru ki taˡifau neˡe kira tua ˡi saena. Ma nia ka fata ˡuri, “Kaidaˡi sui God noaˡa kasi faˡamadakola ˡua na liaˡi ngwae nia. Bore ma taˡena, God noaˡa kasi dole naˡa fuana faˡamamanalana liaˡi ngwae nia. 7 Ana kaidaˡi neˡe fiuna ˡainsel ka ufia na bungu nia, na liaˡi ngwae God ka fiˡi dao naˡa maˡi, diˡia ba nia faˡarongo ˡani ˡi naˡo ˡania na ngwae rao nia ki na profet ki.”

8 Sui naˡa lingalingaˡi ru neˡe nau ku rongoa ˡi naˡo ka fata laˡu fuaku faˡasia ˡi langi ka ˡuri, “ˡOke leka kwau, ˡoko ngalia na bukaˡi ru neˡe ˡifi naˡa saena limana na ˡainsel neˡe uu ˡi fafona na asi ma na ano.”

9 Ma nau ku leka, ma nau ku gania na ˡainsel neˡeri fasi ˡiri ke kwatea na bukaˡi ru tiˡitiˡi neˡeri fuaku. Ma nia ka fata ˡuri fuaku, “ˡOke ngalia, ˡoko ˡania. Nia ke baˡa mamasiˡa ˡi kwakwamu diˡia na ngingidua. Bore ma nia ke baˡa ˡafae saena siramu.”

10 Ma nau ku ngalia na bukaˡi ru tiˡitiˡi neˡeri faˡasia na limana na ˡainsel neˡeri, ma nau ku ˡania. Na ˡanilana ka mamasiˡa ˡi kwakwaku diˡia na ngingidua. Bore ma kaidaˡi nau ku onomia kwau, ka ˡafae naˡa saena siraku. 11 Sui kira ka fata ˡuri fuaku, “ˡOke faˡarongo laˡu ˡani na liaˡi ngwae God fuana na ngwae ˡoro ki, ma na fanoa ˡoro ki, ma na alaˡanga ˡoro ki, ma na ngwae tatalafaˡa ˡoro ki.”

God asungani ro ngwae faˡamamana ki

11 Sui kira ka kwatea taˡi maˡe ˡai ni ˡoitoˡongaˡa fuaku, ma God ka fata ˡuri, “ˡOke leka, ˡoko ˡoitoˡona na Luma Abu nau faˡinia na fuˡa, ma ˡoko toˡomaˡinia na ngwae ki neˡe kira foˡo ˡi neˡeri. 2 Aia, ma noaˡa ˡoe kosi ˡoitoˡona agi kula ˡi maa ana Luma Abu nau, osiˡana nau ku kwatea naˡa fuana ngwae neˡe kira noaˡa laˡu Jiu ki. Ma kira ke baˡa leka maˡi, kira ka gwaungaˡi fafia ˡi Jerusalem sulia fai akwala ma ro madamo ki. †3 Ma nai baˡa kwatea na ro ngwae fata faˡamamana suli nau ki. Kera ka toro ˡani toro taˡa neˡe faˡataˡinia kera kwaimanatai, ma kera ka faˡarongo ˡani faˡarongoˡanga nau sulia 1,260 asoa ki.”

4 Ma na ro ngwae fata faˡamamana neˡeri ki naˡa neˡe ro ˡai neˡe kira saea ˡani na olif ki, †† ma na ro matangaˡi ˡai fuana unu ki neˡe kira uu ˡi naˡona God neˡe gwaungaˡi fafia na magalia. 5 Ma diˡia ta ngwae ka sasi ˡuana malangisiladaroˡo, na mafula neˡe ka sakatafa maˡi faˡasia na kwakwadaroˡo ke baˡa malangisia na malimae kera ki. Ma ˡunaˡeri ta ngwae neˡe ka oga malangisiladaroˡo, nia ka mae logo. 6 Ma kera toˡo ana na ngasingasiˡanga fuana fonelana naˡa saena mamanga, fasi ˡiri na uta kasi toˡo sulia asoa neˡe kera faˡarongo ˡani fatalana God ana. Ma kera toˡo ana na ngasingasiˡanga logo fuana kwaˡilana na maˡe kafo ki fasi ˡiri ka rokisi ˡania na ˡabu. Ma kera ka toˡo logo ana na ngasingasiˡanga fuana na kwaˡilana na magalia ˡani na taˡangaˡa ki taˡifau ana kaidaˡi ki taˡifau neˡe kera oga.

7 Ma kaidaˡi kera faˡasuia naˡa na faˡataloˡa ˡani na faˡarongoˡanga kera ki, na ru mauri kwasi neˡe ka raˡe maˡi ˡi maa faˡasia na kilu neˡe ˡato ka gwagwa lingalinga ke baˡa fuˡa faˡi kera, ma ka liufia keroˡa, ma ka saungidaroˡo. 8 Ma na nonidaroˡo ke baˡa teo goˡo ˡana sulia tala ana fanoa ba kira fotoˡia na Aofia kera ana na ˡai rara folo. Na ngwae ana na fanoa doe neˡeri ki taˡa ka diˡia na ngwae ana ˡi Sodom ma ˡi Ejipt neˡe kira ˡaila si rongoa na ngwae ni lifurongo God ki. 9 Na ngwae ki faˡasia na fanoa ki taˡifau ma na kwalafa ki taˡifau ma na alaˡanga matamata ki taˡifau, kira ka bubungia naˡa nonidaroˡo sulia uulu asoa laˡulaˡu ki ma faˡinia taˡi korengaˡi asoa, ma noaˡa kasi alaˡania naˡa fuana kwaiatolana na nonidaroˡo. 10 Ma na ngwae ki saena magalia kira ka saeleˡa sulia na maeladaroˡo. Ma kira ka saeleˡa ˡani kwatelana na kwateˡa ki fuada kwailiu osiˡana na ro profet neˡeri ki kera faˡafiia liu naˡa ngwae ki neˡe kira tua saena magalia.

11 Sui, ˡi buri ˡana uulu asoa laˡulaˡu ki ma taˡi korengaˡi asoa ka sui, na mangoˡi ru ana mauriˡa ka ˡita maˡi faˡasia God, ka ruˡufidaroˡo, ma kera ka tataˡe, ma kera ka uu. Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira lisi kera kira ka maˡu liu. 12 Sui kera ka rongoa taˡi lingalingaˡi ru doe ka ˡita maˡi faˡasia ˡi langi ka fata ˡuri fuadaroˡo, “Moro leka maˡi ˡi langi.” Ma na malimae kera ki kira ka bubu goˡo ˡada ana kaidaˡi kera leka ˡi saena gwaˡi salo ˡuana ˡi langi.

---

† *42 madamo ki, 1,260 asoa ki, ma 3 faˡi ngali ma 6 madamo ki, niˡi bolo goˡo, ma kira faˡataˡinia na kaidaˡi dokodoko neˡe na taˡangaˡa ke gwaungaˡi fafia na magalia sulia, ˡi naˡona neˡe God ke matalangani na magalia.* †† *11:4 Sekaraea 4:1-14*

13 Ana kaidaˡi neˡeri nama goˡo, na tikitiki doe ka liu
ma na tangafulana fanoa doe neˡeri ka funu naˡa. Ma
fiu toˡoni ngwae ki neˡe kira mae ana na tikitiki neˡeri.
Ma na ngwae neˡe kira mauri ˡua ki, kira ka maˡu liu,
ma kira ka baˡatafea God ˡi langi.
14 Aia, na ruana taˡangaˡa ka sui, ma na uula taˡan-
gaˡa ke baˡa dao ˡaliˡali logo maˡi.

Na fiuna bungu

15 Sui na fiuna ˡainsel ka ufia naˡa na bungu nia, ma
na lingalingaˡi ru doe ki ˡi langi ka fata ˡuri, “God kia
faˡinia na Christ, na ngwae neˡe nia filia ˡiri ke faˡamau-
ria kia, kera toˡo ana mamanaˡanga ˡiri kike gwaungaˡi
fafia na magalia, ma God ke baˡa gwaungaˡi tutua firi.”
16 Ma na ro akwala ma fai ngwae faˡinaˡonaˡo ki neˡe
kira tua ana kula ni tuaˡa kira ki ana ˡinotoˡanga ˡi
naˡona God, kira bobo uruuru ˡi ano, ma kira ka foˡosia
God, 17 kira ka fata ˡuri, “God ngasingasi ka tasa, ˡoko
tua ana kaidaˡi neˡe, ma ˡoko tua ˡua naˡa maˡi. Kami
baˡatafe ˡoe fafia ˡoko ngalia na ngasingasiˡanga doe
ˡoe, ma ˡoko etangia naˡa gwaungaˡi ˡanga. 18 Ma na
ngwae neˡe kinaˡo ki, kira ka saetaˡa liu, osiˡana neˡe
kaidaˡi fuana saetaˡanga ˡoe dao naˡa maˡi, faˡinia
kaidaˡi fuana na matalangaˡilana ngwae neˡe mae ki,
ma kaidaˡi fuana na kwaiaralada na ngwae rao ˡoe ki,
na profet ki, ma na ngwae ˡoe ki neˡe kira foˡosiˡo, na
ngwae faˡinaˡonaˡo ki, ma na ngwae tiˡitiˡi ki. Ma
kaidaˡi fuana na malangisilana na ngwae neˡe kira
saungia na ngwae saena na magalia ka dao naˡa maˡi.”
19 Sui na Luma Abu God ˡi langi ka ˡifi, ma kira ka lisia
naˡa faˡi kisi neˡe na fau alangaˡinga God teo ˡi saena.
Sui na meamea ka bina, ma na kiri ka ruru, ma na lin-
galingaˡi ru doe ka talo maˡi, ma na tikitiki ka liu, ma
na uta diˡia fau ka toˡo.

Na kini faˡinia na faˡi loi doe

12 ˡUnaˡeri nau ku lisia taˡi ru ni ˡarefoˡanga ka
faˡataˡi maˡi saena mamanga. Taˡi kini neˡe nia
toro ˡani na madaˡafi, na madamo ka teo ˡi olofana ˡae-
na, ma na ˡeregwau ˡani na akwala ma ro faˡi bulubulu
ki ka nia ˡi gwauna. 2 Nia ina, ma ka sasi akaˡu fuana
faˡafutalana ngela. Ma na nonifiiˡanga ˡani faˡafutaˡan-
ga ka sasi nia ka angi doe liu.
3 Ma taˡi ru ni ˡarefoˡanga ka faˡataˡi laˡu maˡi saena
mamanga. Taˡi faˡi loi meo doe liu neˡe nia toˡo ana fiu
gwauˡi ru ki, ma na fiu ˡeregwau tiˡitiˡi ki, ma taˡi ak-
wala konakona ru ki. 4 Ma nia ka ˡabalangaˡinia naˡa
uula bali ana na bulubulu ki saena mamanga ˡani
kuˡikuˡina, ma ka ˡui ˡanida saena magalia. Ma na faˡi
loi doe neˡeri ka uu ˡi naˡona kini neˡeri neˡe karangia
ka faˡafuta naˡa, fasi ˡiri ke ˡania na ngela neˡeri ana
kaidaˡi nia ka faˡafuta. 5 Ma nia ka faˡafuta taˡi ngela
ngwane neˡe ke baˡa gwaungaˡi fafia naˡa fanoa ki taˡi-
fau ˡani ngasingasiˡanga. Bore ma kira ka laua na
ngela neˡeri, ma kira ka ngalia naˡa siana God ana fuli
gwauruˡa nia ana ˡinotoˡanga. 6 Ma na kini neˡeri ka
tafi naˡa ˡana ˡuana ˡi saena na abaˡi kula kwasi ˡuana
kula neˡe God sasi akaˡu ana fuana fasi ˡiri kira ka lia
suli nia sulia 1,260 asoa ki.
7 Sui na fuˡanga ka fuli ˡi langi. Sa Maekol, na gwaun-
gaˡi ˡainsel, ma na ˡainsel nia ki kira ka fuˡa faˡinia na
faˡi loi doe neˡeri, ma na faˡi loi doe neˡeri faˡinia na
ˡainsel nia ki kira ka fuˡa logo. 8 Bore ma na faˡi loi doe
neˡeri kasi liufida goˡo, ma God noaˡa kasi alaˡanida
fuana tuaˡa ˡi langi. 9 Ma kira ka ˡui ˡania naˡa na faˡi loi
doe neˡeri faˡasia ˡi langi. Nia neˡe faˡi loi doe neˡeri ba
ˡita ana kaidaˡi ˡua maˡi neˡe kira saea ˡani Akalo, ma ta
sata logo ana neˡe sa Saetan neˡe ka talaˡi rora ana na
ngwae ki ˡi saena na magalia taˡifau. Kira ˡui ˡania maˡi
saena magalia faˡinia na ˡainsel nia ki taˡifau.
10 Sui nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru doe ˡi langi ka
fata ˡuri, “Kaidaˡi neˡe, God ke baˡa faˡamauria naˡa ng-
wae ki. God ka faˡataˡinia na mamanaˡanga nia diˡia ta
ngwae tatalafaˡa. Aia, ma na ngwae filia God ka
faˡataˡinia naˡa na ˡinotoˡanga nia. Sulia sa Saetan neˡe
uu ˡi naˡona God kia, ma ka fai fafia na ngwai asina kia
ki sulia dangi ma na rodo, kira ˡui ˡania faˡasia ˡi langi.
11 Na ngwae asina kia ki kira ka liufia sa Saetan ˡani na
ˡabuna na kala Sipsip ma ˡani na fatalana God neˡe kira
fata taloˡania, ma kira ka maˡudi fuana na maeˡa fuana
God. 12 Kamu ngwae neˡe kamu tua ˡi langi, muke
saeleˡa ˡamuˡa! Ma nia ke baˡa taˡa liu fuana na maga-
lia ma na asi, sulia sa Saetan koso naˡa kwau siaumu-
lu. Ma nia ka saetaˡa liu sulia nia saiana kaidaˡi nia ki
kasi tau naˡa.”
13 Ma kaidaˡi neˡe faˡi loi doe neˡe ka saiana kira ˡui
ˡani niaˡa ˡuana saena magalia, nia ka lalia naˡa na kini
ba faˡafuta na ngela ngwane. 14 Sui, God ka kwatea
naˡa ro ˡabaˡaba ru doe ki diˡia ˡabaˡabana ta afa fasi
ˡiri nia ke lofo ˡuana na kula kira sasi akaˡu ana fuana ˡi
saena na abaˡi kula kwasi, ˡi neˡeri kira ke baˡa lia sulia,
ma kira ke folo ˡusia faˡasia na faˡi loi doe neˡeri sulia
uulu faˡi ngali ki ma ono madamo ki, ˡiri nia kasi saun-
gia. 15 Sui na faˡi loi doe neˡe ka moataˡinia maˡi na
kafo diˡia ta kafo doe fasi ˡiri ke afetaˡinia na kini neˡe.
16 Ma na ano ka ˡafia na kini neˡe, ma ka ˡifingia naˡa
ano, ma ka onomia na kafo neˡe na faˡi loi doe neˡeri
ka moataˡinia maˡi. 17 Sui na faˡi loi doe neˡe ka saetaˡa
liu fuana na kini neˡeri, ma ka leka ka fuˡa faˡinia na
kwalafa nia ki taˡifau neˡe kira roˡosulia na taki God ki,
ma na faˡamanataˡanga mamana sa Jesus ki. 18 Ma na
faˡi loi doe neˡeri ka dao naˡa ˡi asi, ma ka uu naˡa ˡana
ˡi ninimana asi.

Na ro ru mauri kwasi ki

13 Sui nau ku lisia taˡi ru mauri kwasi nia raˡe maˡi
faˡasia saena asi. Na ru neˡeri nia toˡo ana fiu
gwauˡi ru ki, ma taˡi akwala konakona ru ma faˡinia na
akwala ˡeregwau tiˡitiˡi neˡe ka teo ana na konakona ru
neˡeri ki. Na sata taˡa fuana fata buri tolingaˡi ˡanga
ana God ki neˡe kira keresiˡi ana fiu gwaˡi ru neˡeri ki.
2 Ma na ru mauri kwasi neˡeri neˡe lisilana ka diˡia na
lepad, ma na ˡaena lisilana ka diˡia na ˡaena na bea,
ma na kwakwana lisilana ka diˡia na kwakwana na lion.
Ma na faˡi loi doe baera ka kwatea na ngasingasiˡanga

doe nia fuana na ru mauri kwasi neˡeri ˡiri nia ka gwaungaˡi fafia ngwae ki. 3 Ma ana taˡi gwau ana gwauˡi ru neˡeri ki, nau ku lisia taˡi ru lia diˡia na maˡe maala doe fuana saungilana, ma na maˡe maala neˡeri ka mafo naˡa. Ma na ngwae ki taˡifau saena magalia kira ka ˡarefo liu, ma kira ka leka sulia na ru mauri kwasi neˡeri. 4 Ma na ngwae ki kira ka foˡosia naˡa na faˡi loi doe neˡeri, osiˡana nia kwatea na mamanaˡanga nia fuana na ru mauri kwasi neˡeri. Ma kira ka foˡosia logo na ru mauri kwasi neˡeri kira ka ˡuri, “Noaˡa ta ngwae neˡe diˡia na ru mauri kwasi neˡe nama ta ngwae neˡe ka bolo fuana fuˡanga faˡinia.”

5 Ma God ka alaˡania na ru mauri kwasi neˡeri fasi ˡiri ka baˡatafea niaˡa talana, ma ka fata buri tolingaˡi ana God, ma nia ka gwaungaˡi sulia fai akwala ma ro madamo ki. 6 Ma nia ka talaˡae naˡa na fata faˡali lana God, ma ˡani satana God, ma ˡi langi kula neˡe nia tua ana, ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira tua ˡi langi. 7 Ma God ka alaˡania fuana na fuˡanga faˡinia na ngwae God ki, ma fuana na liufilada, ma ka gwaungaˡi fafia na kwalafa ki taˡifau, ma na fanoa ki taˡifau, ma na alaˡanga matamata ki taˡifau. 8 Ma na ngwae ki taˡifau neˡe kira tua saena magalia neˡe, God noaˡa kasi keresia na satada saena na buka ana mauriˡa firi, neˡe kira ke baˡa foˡosia na ru mauri kwasi neˡeri. Na buka neˡeri, nia neˡe buka kala Sipsip neˡe kira saungia. Ma God ka keresia naˡa buka neˡeri ˡua naˡa maˡi naˡona mala na saungaˡilana na magalia.

9 Aia, kamu na ngwae ki neˡe kamu toˡo ana na alinga ki, muke fafarongo. 10 Ti ngwae amuˡa ˡi neˡana God filida naˡa fuana daulada, kike baˡa dauda naˡa. Ma ti ai logo amuˡa neˡe God ka filida fuana saungilada ˡania sele ni ofoˡa ki, kike baˡa saungida nama ˡania sele ana ofoˡa ki. Kamu na ngwae God ki noaˡa kamu kasi manata sala, sulia nia neˡe kaidaˡi kamu naˡa fuana ngangataˡanga ˡani faˡamamanaˡanga kamu ki.

11 Sui nau ku lisia taˡi ru mauri kwasi laˡu ka sakatafa maˡi faˡasia saena magalia. Nia ka toˡo ana na ro konakona ru ki diˡia ta kala sipsip, ma na lingana ka diˡia ta faˡi loi doe. 12 Nia ka rao ˡani na ngasingasiˡanga na etana ru mauri kwasi kaidaˡi nia tua faˡinia. Ma ka suˡumaˡinia na magalia ma na ngwae ki taˡifau saena magalia fasi ˡiri kira ka foˡosia na etana na ru mauri kwasi ba na maala doe nia mafo naˡa. 13 Ma na ruana ru mauri kwasi ka sasi ru faˡanadaˡa doe fuana ˡarefoˡanga ani ki, ma ka faˡakosoa maˡi na mafula faˡasia ˡi langi ˡuana saena magalia ˡi naˡona na ngwae ki taˡifau. 14 Ma nia ka sokea naˡa ngwae ki taˡifau neˡe kira tua saena magalia ˡani ru ni ˡarefoˡanga ˡani ki, ana kaidaˡi nia tua faˡinia na ru mauri kwasi etaeta baera. God neˡe alaˡania nia ka sasia na ru neˡeri ki. Ma na ru mauri kwasi neˡe ka sasi na ngwae ki ka saungaˡinia nununa na etana na ru mauri kwasi ba kira kwaˡi maala ana ˡani sele ni ofoˡa, bore ma nia ka mauri goˡo ˡana. Na nunuˡi ru neˡeri fuana faˡadoelana niaˡa. 15 Ma God ka alaˡania na ruana ru mauri kwasi neˡeri fasi ˡiri ka kwatea naˡa mauriˡa fuana na nunuˡi ru neˡeri fasi ˡiri ka fata ma fasi ˡiri ka saungia na ngwae ki taˡifau neˡe noaˡa kasi foˡosia. 16 Ma nia ka suˡumaˡinia na ngwae ki taˡifau, ngwae tiˡitiˡi ki ma na ngwae doe, neˡe ngwae toˡoru ki ma na ngwae dalaˡa ki, na ngwae rao laga ulafu ki ma na ngwae aloge ki, fasi ˡiri kira ke keresia na maˡetoto bali lima ˡoloˡolo kira ki nama ˡi maana darada. 17 Noaˡa ta ngwae kasi foli nama noaˡa kasi ˡoifoli diˡia noaˡa nia kasi toˡo ana na maˡetoto neˡeri. Na maˡetoto neˡeri neˡe na satana na ru mauri kwasi neˡeri, nama na toˡongaˡa ana na satana.

18 Muke malingaˡinia na ru neˡe. Sui bore ˡana sa tai neˡe ka sai ˡi ru ka fada toˡongaˡa neˡe ana ru mauri kwasi neˡeri, osiˡana na kerekereˡa nia neˡe satana ngwae ma na kerekereˡa neˡeri nia ˡuri: 666.

Na kala Sipsip ma na ngwae nia ki

14 ˡUnaˡeri nau ku lia laˡu, ma nau ku lisia naˡa kala Sipsip nia uu ˡi gwauna na ua ˡi Sion faˡinia 144,000 ngwae ki neˡe kira keresia na satana na kala Sipsip neˡeri ma na satana na Maˡa nia ˡi maana darada. 2 Ma nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru faˡasia ˡi langi ka diˡia kwangakwanga doe, ma ka diˡia ta kiri doe. Na lingalingaˡi ru neˡe nau ku rongoa nia diˡia na ru fuana kwaˡilana neˡe kira saea ˡani na harp ki neˡe ngwae ki kira kwaiˡia. 3 Ma na ngwae neˡeri ki kira ngulia taˡi faˡi ngu faolu ˡi naˡona na kula ni tuaˡa ana ˡinotoˡanga, ma ˡi naˡo ˡada na fai ru mauri ki ma na ngwae faˡinaˡonaˡo ki. Ma noaˡa ta ngwae laˡu ka saiana faˡi ngu neˡe, taˡifilia goˡo na 144,000 ngwae neˡe na Christ nia foli ˡusida ki faˡasia saena magalia goˡo neˡe kira saiana faˡi ngu neˡeri. 4 Kira neˡe na ngwae neˡe kira tua sikasika diˡia na ngwae ma na kini neˡe kira ˡau abuda ki, osiˡana noaˡa kira kasi faˡasua saena maurilada ˡani foˡosilana malamala god ki. Ma kira ka leka sulia na kala Sipsip ˡuana kula ki taˡifau neˡe nia leka ana. Ma kiraˡa logo na ngwae God ka foli olitaˡinida faˡasia na magalia, ma kira ka kwateda diˡia na kwateˡa totongaˡi fuana God ma fuana na kala Sipsip. 5 Ma noaˡa kira kasi soke ma noaˡa kira kasi sasi ta ru taˡa.

Na uulu ˡainsel ki

6 Sui nau ku lisia laˡu taˡi ˡainsel ka lofo saena mamanga, faˡinia na FaˡarongoˡaLeˡa neˡe ka tuatua firi ˡuana na faˡataloˡa ˡani fuana na ngwae ki neˡe kira tua saena magalia, ma fuana na kwalafa ki taˡifau, ma na alaˡanga matamata ki taˡifau, ma na fanoa ki taˡifau. 7 Ma nia ka ako doe ka ˡuri, “Muke faˡaˡinotoˡa God, ma muke baˡatafe nia! Sulia kaidaˡi nia fuana na matalangaˡilana na ngwae ki nia dao naˡa. Muke foˡosia God neˡe nia saungaˡinia ˡi langi, ma na magalia, ma na asi, ma na kafo ki!”

8 Sui na ruana ˡainsel ka leka maˡi ˡi buri na, ka fata ˡuri, “Nia funu naˡa. Na fanoa doe ba ˡi Babilon funu naˡa, osiˡana nia kwate na ngwae ki ka sasia ru taˡa liu.”

9 Aia, ma uula ˡainsel ka leka maˡi burina na ro ˡainsel etaeta neˡeri ki, ka fata doe ka ˡuri, “Diˡia ta ngwae bore ˡana ka foˡosia na ru mauri kwasi neˡeri ma na

nununa ma ka ngalia naˡa maˡetoto nia ˡi maana
darana nama ana limana, 10 nia ke baˡa ruˡufia logo
kwaˡikwaˡinga ana na saetaˡanga God. Ma sa tai faˡida
neˡe kira sasia ru neˡe, kike baˡa nonifii ˡani mafula ma
na ru neˡe kira saea ˡani salfa ˡi naˡona ˡainsel abu ki
ma na kala Sipsip. 11 Ma sasuna na mafula neˡe ka
faˡanonifii kira ka sasu talau naˡa ˡana sulia asoa firi.
Ma ka noaˡa ta mamaloˡanga ana nonifiiˡanga sulia ro-
do ma na asoa fuana sa tai faˡida neˡe kira foˡosia na
ru mauri kwasi neˡe, ma na nununa, ma fuana sa tai
faˡida logo neˡe kira toˡo ana na maˡetoto ana satana.”
12 Ma osiˡana na ru neˡeri ki, ngwae God ki ke suˡute,
bore ˡana kaidaˡi ana ˡafitaˡiˡanga. Kiraˡa naˡa na ng-
wae neˡe kira roˡosulia taki God ki, ma kira ka rao leˡa
fuana sa Jesus.
13 Sui nau ku rongoa naˡa lingalingaˡi ru faˡasia ˡi lan-
gi ka fata ˡuri, “ˡOke keresia ru neˡe ki: ˡIta ana kaidaˡi
neˡe ma ka oli ˡalaˡa, God ke faˡaleˡa sa tai faˡida neˡe
kira mamana fuana ana kaidaˡi kira mae!”
Ma na Anoˡi ru Abu ka olisia ka ˡuri, “ˡIu, nia mamana
liu. Kira ke baˡa saeleˡa, sulia kira mamalo faˡasia na
raoˡa doe kira ki, sulia na leˡangaˡa ana raolada ka leka
faˡinida.”

Kaidaˡi ana loiru ˡanga ana magalia

14 Sui nau ku lia laˡu, ma nau ku lisia na gwaˡi salo
kwao. Ma na ru neˡe gwauru ˡi fafona na gwaˡi salo
neˡeri lisilana ka diˡia na ngwae, ma na ˡeregwau ana
gol neˡe ka teo ˡi fafona na gwauna, ma nia ka dau ana
taˡi naifi toˡo liu. 15 Ma taˡi ˡainsel laˡu ka ruˡu maˡi faˡa-
sia na Luma Abu God, ma ka ako doe fuana na ngwae
neˡe tua ˡi fafona na gwaˡi salo ka ˡuri, “ˡOke ngalia na
naifi ˡoe, ˡoko fikua na ru ki, osiˡana neˡe kaidaˡi fuana
loiruˡa saena magalia dao naˡa maˡi, sulia neˡe magalia
nia diˡia naˡa fuaˡi ru maua!” 16 Ma na ngwae neˡe ka
tua ˡi fafona na gwaˡi salo ka siru ˡani na naifi nia fa-
fona na magalia, ma ka loia naˡa na ru saena magalia
ki taˡifau.
17 Ma taˡi ˡainsel laˡu ka ruˡu maˡi faˡasia na Luma
Abu God ˡi langi ma ka dau logo ana taˡi naifi toˡo liu.
18 Sui taˡi ˡainsel laˡu neˡe ka gwaungaˡi fafia na mafula,
ka leka maˡi faˡasia na fulifoˡosi, ma nia ako kwau fua-
na na ˡainsel ba dau ana na naifi ka ˡuri, “ˡOke sikilia
naˡa fingi grep ki saena magalia ˡani naifi ˡoe, sulia na
fingi ˡai neˡe ki maua naˡa!” 19 Na grep ki uu fuana na
ngwae taˡa ki. Ma na ˡainsel neˡeri ka siru ˡani naifi nia
fafona na magalia, ma ka loia naˡa na grep neˡeri ki,
ma ka ˡui ˡanida saena kula fuana na ngisilana na grep
fuana waen, na kula fuana nonifiiˡanga sulia saetaˡan-
ga God. 20 Ma na grep neˡeri ki kira ka uria ngisia naˡa
ˡi saena na ru fuana ngisilana na grep neˡe teo ˡi maa
faˡasia na fanoa doe. Ma na ˡabu ka raˡe maˡi faˡasia
saena na ru neˡeri fuana ngisilana na grep, ma ka afe
naˡa sulia 296 kilomita ki, ma na ˡatolana ka bolo
faˡinia lima faˡi ˡoiˡa ki.

Na fiu ˡainsel ki faˡinia na fiu kwaˡikwaˡinga ˡisi ki

15 Sui nau ku lisia laˡu taˡi faˡataˡinga doe ni ˡare-
foˡanga ana ˡi langi: Na fiu ˡainsel ki faˡinia na fiu
kwaˡikwaˡinga ˡisi ki. Na fiu kwaˡikwaˡinga neˡeri ki naˡa
neˡe ˡisilana na saetaˡanga God fuana ngwae abula
taˡa ki.
2 Sui nau ku lisia taˡi ru diˡia na asi neˡe lisilana ka
diˡia na galasi neˡe ka dola faˡinia na mafula. Ma nau
ku lisia logo na ngwae ki neˡe kira liufia na ru mauri
kwasi, ma na nununa, ma na ru neˡe kira keresia na
namba olisia na satana. Ma kira uu ˡi ninimana asi
neˡeri, ma kira ka dau ana ru ni kwaˡilana ki neˡe kira
saea ˡani na harp ki neˡe God kwatea fuada. 3 Ma kira
ka ngulia na faˡi ngu sa Moses, na ngwae rao God, ma
na faˡi ngu na kala Sipsip, kira ka ˡuri,
“God ngasingasiˡa ka tasa, na raoˡa ˡoe ki taˡifau ka
doe ma ka leˡa liu.
ˡAeˡo neˡe na tatalafaˡa ana fanoa ki taˡifau, ma na
malitamu ka saga ma ka mamana.
4 Aofia ˡae, ngwae ki taˡifau kira ke baˡa maˡu, ma kira
ka faˡaˡinotoˡa ˡoe, sulia taˡifili ˡoe goˡo neˡe ˡoko saga
mamana.
Ma na ngwae ana fanoa ki taˡifau kira ke baˡa foˡosi
ˡoe, si neˡe kira ka lisia naˡa na raoˡa saga ˡoe ki.”

5 Ma buri ˡana, nau ku lisia na Babala Abu God ˡi lan-
gi, ma kira ka ˡifi ˡafia na Kula Abu Liu neˡe God tua
ˡana ˡi saena. 6 Ma na fiu ˡainsel ki kira ka ruˡu maˡi
faˡasia na Babala Abu God faˡinia na fiu kwaˡikwaˡinga
ki. Kira ka ruˡufia na ifi kwao ki neˡe faolu ma ka ng-
wasinasina, ma kira ka nikia na foˡosae ˡani gol ki ˡi
fuˡufuˡuda. 7 Sui taˡi ru ana na fai ru mauri ba ki ka
kwatea fuana na fiu ˡainsel ki na fiu titiu ana gol ki neˡe
fungu ˡania na saetaˡanga God neˡe tuatua firi. 8 Ma na
sasu faˡasia na ˡinotoˡanga God ma na ngasingasiˡan-
ga nia ka fungulia saena Babala Abu God, ma noaˡa ta
ngwae ka ˡiri totolia fuana ruˡungaˡa saena Babala
Abu, leka ka dao ana kaidaˡi neˡe fiu kwaˡikwaˡinga na
fiu ˡainsel neˡeri ki kira ngalia maˡi ka sui.

Na fiu dako ru ki ana saetaˡa ˡanga God

16 Sui nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru doe ka talo
maˡi faˡasia na Luma Abu God, ma ka fata ˡuri
fuana fiu ˡainsel neˡeri ki, “Kamu ke leka, muke kisitani
na fiu dako ru ana saetaˡanga God ki ˡi fafona na mag-
alia.”
2 Ma na etana ˡainsel ka leka, ka kisitani na dako ru
nia ˡi fafona na ano. Ma na maˡe maala taˡa ki neˡe ka
fii liu ka duˡafia na ngwae neˡe kira toˡo ana na maˡeto-
to ana na ru mauri kwasi baera ma kira ka foˡosia na
nununa.
3 Sui na ruana ˡainsel ka kisitani na dako ru nia ˡi sae-
na na asi. Ma na asi ka rokisi diˡia na ˡabuna ta ngwae
ba nia mae, ma na ru mauri ki ˡi saena na asi kira ka
mae taˡifau.
4 Sui na uula ˡainsel ka kisitani na dako ru nia ˡi saena
na kafo afeafe ki, ma na maˡe busu ki, ma kira ka ˡabu-

la taˡifau naˡa. 5 Sui nau ku rongoa na ˡainsel neˡe gwaungaˡi fafia na kafo ka fata ˡuri, “God ˡaeˡo neˡe ˡoko abu, ˡoko tua ˡua maˡi ˡi naˡo, ma ˡoko tua logo ana kaidaˡi neˡe. Na matalangaˡinga ˡoe ki neˡe ˡoko sasia, nia saga liu, 6 osiˡana kira saungia na ngwae God ki, ma na profet ki ka mae naˡa. Ma nia neˡe sasia ˡoko kwatea naˡa ˡabu fuada fuana na kwaˡufilana. Nia neˡe, kira ka ngalia na kwaˡikwaˡinga neˡeri.”

7 Sui nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru faˡasia fuˡa ka fata ˡuri, “God ngasingasiˡa ka tasa, neˡe matalangaˡinga ˡoe ki ka mamana ma ka saga liu!”

8 Sui na faina ˡainsel ka kisitani naˡa na dako ru nia ˡi fafona na madaˡafi, ma God ka alaˡania fuana ka sarufia na ngwae ki ˡani ˡakoˡako ˡanga doe nia. 9 Na ˡakoˡakoˡanga neˡeri ka duˡafia na ngwae ki, ma kira ka fata taˡa ana satana God neˡe nia toˡo ana na ngasingasi ˡanga fuana na kwaˡikwaˡinga neˡeri ki. Ma kira ka ˡaila ˡani kakari alifaˡi ˡanga faˡasia na roraˡa kira ki, ma kira ka ˡaila logo ˡani baˡatafelana ˡinotoˡanga nia.

10 Sui na limana ˡainsel ka kisitani na dako ru nia ˡi fafona kula ni tuaˡa ana ˡinotoˡanga ana na ru mauri kwasi baera, ma na ˡinotoˡanga nia ka rodoˡa. Ma na ngwae ki kira ka ˡala fafia na meada osiˡana nia fiida liu. 11 Ma kira ka fata taˡa ana God ˡi langi, osiˡana nonifiiˡa kira ki ma na maala kira ki. Ma noaˡa kira kasi kakari alifaˡi goˡo faˡasia na falafala taˡa kira ki.

12 Sui na onona ˡainsel ka kisitani naˡa na dako ru nia saena kafo doe neˡe kira saea ˡani ˡi Iufretes. Ma na kafo neˡeri ka langalanga ma ka alua naˡa tala fuana na ngwae tatalafaˡa ki neˡe kira leka maˡi faˡasia fanelana sina. 13 Sui nau ku lisia uulu ano ˡi ru taˡa ki neˡe kira lia diˡia na gwere ki, kira ka ruˡu maˡi faˡasia kwakwana na faˡi loi doe baera, ma faˡasia kwakwana na ru mauri kwasi baera, ma faˡasia kwakwana na profet ˡosoˡoso baera. 14 Kira naˡa neˡe ano ˡi ru taˡa ki neˡe kira sasia na ru faˡanadaˡa ˡoro fuana ˡarefoˡanga ˡani ki. Na uulu ano ˡi ru taˡa neˡe ki kira leka maˡi siana na ngwae tatalafaˡa ki taˡifau saena magalia, fasi ˡiri kira ka fiku kira ˡuana na fuˡanga ana faˡi asoa neˡe God ngasingasiˡa ka tasa ke matalangani na ngwae ki.

15-16 Sui na uulu ano ˡi ru taˡa neˡeri ki kira ka fikua na ngwae tatalafaˡa ki ana taˡi kula neˡe kira saea ˡani alaˡanga ngwae Jiu “Armagedon.”

Ma sa Jesus ka fata ˡuri, “Muke rongoa, nai baˡa leka maˡi ana taˡi kaidaˡi neˡe kamu kasi saiana, diˡia ta ngwae bili! Ma ˡoilakiˡa fuana sa tai faˡida neˡe kira tua kwaimamani ma kika ruˡufia na ifi kira ki, ˡiri noaˡa kira kasi ˡeke fuana na liu dadaraˡanga safitana ngwae ki!”

17 Sui na fiuna ˡainsel ka kisitani na dako ru nia saena mamanga. Ma taˡi lingalingaˡi ru doe ka talo maˡi faˡasia fuli gwauruˡa ana ˡinotoˡanga ˡi saena na Luma Abu God, ka fata ˡuri, “Nia sui naˡa!” 18 Sui na meamea ka bina, ma na lingalingaˡi ru doe ki ka talo, ma na kiri ka kwa, ma na tikitiki doe ka liu. Aia, ma ka noaˡa ta tikitiki ˡunaˡeri ˡita ˡua maˡi ana kaidaˡi God nia saungaˡinia na ngwae ki, sulia na tikitiki neˡe nia taˡa ka tasa. 19 Ma na fanoa doe neˡe ˡi Babilon ka afole ˡani uulu baliˡi ru ki, ma na fanoa doe ana fanoa ki taˡifau kira ka takalo. God ka manata toˡona fanoa doe neˡe ˡi Babilon ma ka kwaiˡida ka diˡia neˡe kira kwaˡufia na waen saena na titiu neˡe fungu ˡania saetaˡanga nia. 20 Ma na bubunga ki taˡifau ka noaˡa naˡa ˡada, ma na faˡi ua ki taˡifau ka noaˡa naˡa ˡada logo. 21 Ma na uta neˡe ka diˡia na fau doe ki neˡe kulu liu ka ˡasia maˡi faˡasia saena mamanga fafona ngwae ki. Kululana taˡi gwaˡi fau ana fau neˡeri ki diˡia 45 kilogram. Ma na ngwae ki kira ka fata taˡa ana God osiˡana na ru neˡeri, duˡungana na kwaˡikwaˡinga neˡeri nia taˡa liu.

Na kini ˡusu

17 Sui taˡi ˡainsel ana na fiu ˡainsel ba kira dau ana na fiu dako ru ba kiri ka leka maˡi siaku, ma ka fata ˡuri, “ˡOke leka maˡi, ˡiri nai faˡataˡinia na kwaˡikwaˡinga neˡe God ke baˡa sasia ana fanoa neˡeri neˡe nia tua karangia na kafo ˡoro ki. God ka kwaiˡia na fanoa neˡeri sulia nia diˡia na kini ˡusu. 2 Na ngwae tatalafaˡa ki saena magalia kira inaˡu ana sasilana ru taˡa ki diˡia na kini neˡe, ma na ngwae saena magalia ki oga logo sasilana ru taˡa neˡe kini neˡe oga sasilaniˡi ki.”

3 Sui na Anoˡi ru Abu ka talaˡi nau, ma na ˡainsel ka ngali nau ˡuana saena abaˡi kula kwasi. Ma nau ku lisia taˡi kini neˡeri nia tua ˡi fafona taˡi ru mauri kwasi meo neˡe kira keresia na sata taˡa ki ˡi nonina neˡe ka fata buri tolingaˡi ana God. Na ru mauri kwasi neˡeri ka toˡo ana fiu gwauˡi ru ki ma na akwala konakona ru ki logo. 4 Ma na kini neˡeri ka toro ˡani na toro meo boraboraˡa, ma kira ka laungi ˡani na laungi neˡe kira saungaˡinia ˡani na gol ma na ru iroiroˡa ki liulada ka doe liu. Ma nia ka dau ana taˡi titiu neˡe kira saungaˡinia ˡani gol, ma ka fungu ˡani na ru taˡa nia sasiˡi ki. 5 Ma na kerekereˡa neˡe kira keresia ˡi maana darana ka ˡuri: “Na fanoa doe ˡi Babilon, na teˡa ana ˡusuˡa ki taˡifau ma na ngwae taˡa ki taˡifau saena magalia.” Ma na fadalana kerekereˡa neˡeri kira ka sofongaˡinia naˡa. 6 Ma nau ku lisia na kini neˡe fasi nia kwaˡu ka gwaulilinga ana na ˡabuna na ngwae God ki neˡe nia saungida osiˡana neˡe kira faˡamamana ana sa Jesus.

Kaidaˡi nau ku lisia, nau ku ˡarefo liu. 7 Ma na ˡainsel neˡe ka fata ˡuri fuaku, “Faˡuta neˡe ˡoko ˡarefo kwa? Nau ku fada ˡaku na fadalana na kini neˡe, ma na ru mauri kwasi neˡe nia tua ˡi fafona, neˡe nia toˡo ana fiu gwauˡi ru ki ma na akwala konakona ru ki. 8 Na ru mauri kwasi neˡe ˡoko lisia nia mauri ˡi naˡo, bore ma nia mae naˡa. Ma nia ka karangi raˡe naˡa maˡi ˡi maa faˡasia na kilu gwagwa lingalinga baera, fasi ˡiri ka leka ˡuana na malangisilana. Ma na ngwae ki saena magalia neˡe noaˡa kira kasi keresia na satada saena na buka ana mauriˡa ˡita ˡua maˡi naˡo ana saungaˡilana na magalia, kira ke baˡa ˡarefo ana kaidaˡi kira lisia na ru mauri kwasi neˡe. Sulia nia mauri maˡi ˡi naˡo ma kaidaˡi neˡe nia ka mae naˡa, bore ma nia ke baˡa dao laˡu maˡi.

9 “ˡOke manata leˡa ˡania liatoˡongaˡa sulia na ru neˡe: Na fiu gwauˡi ru ki neˡe fiu faˡi ua neˡe kini neˡe nia tua ˡi fafoni ki. Ma kira logo neˡe fiu ngwae tata-

lafaˡa ki. 10 Na lima ngwae ki ada kira mae naˡa, taˡi ngwae ka gwaungaˡi ˡua, ma ta taˡi ngwae kasi dao ˡua maˡi. Ma kaidaˡi nia dao maˡi, nia ke baˡa gwaungaˡi goˡo ˡana sulia kala kaidaˡi tiˡitiˡi. 11 Ma na ru mauri kwasi ba maumauri ˡi naˡo ma ka mae naˡa, nia neˡe kwaula ngwae tatalafaˡa. Niaˡa ta ngwae ana na fiu ngwae tatalafaˡa ki, ma nia ke baˡa leka naˡa fuana na faˡafunulana.

12 “Ma na akwala konakona ru ki neˡe ˡoko lisia neˡe na akwala ngwae tatalafaˡa neˡe noaˡa kira kasi ˡinotoˡa ˡua. Ma kira ke baˡa kwatea na ˡinotoˡanga fuana kike tatalafaˡa faˡinia na ru mauri kwasi neˡeri sulia taˡi agi sina. 13 Ma na akwala ngwae tatalafaˡa neˡe ki, kira rao goˡo ˡada fasi ˡiri kira ka kwatea naˡa ngasingasiˡanga kira ki ma na gwaungaˡi ˡanga kira ki fuana na ru mauri kwasi baera. 14 Ma kira ke baˡa fuˡa faˡinia na kala Sipsip. Ma na kala Sipsip neˡeri faˡinia na ngwae nia ki neˡe nia filida neˡe kira roˡosuli nia, kira ke baˡa liufi kira. Sulia nia neˡe Aofia fafia na aofia ki taˡifau, ma ka Tatalafaˡa fafia na ngwae tatalafaˡa ki taˡifau.”

15 Ma na ˡainsel ka fata laˡu ˡuri fuaku, “Na kafo neˡe ˡoko lisia neˡe kini ˡusu neˡe nia tua ˡi fafona ki neˡe na fanoa ki, ma na ngwae ki, ma na alaˡanga matamata ki. 16 Na ru mauri kwasi ma na akwala konakona ru neˡe ˡoko lisida neˡe, kira ke baˡa liataˡafia na kini ˡusu neˡe. Ma kira ke baˡa lafua na ru nia ki taˡifau faˡasia, ma nia ka dadara naˡa ˡana. Ma kira ka ˡania naˡa fasi ˡana nonina, ma kira ka duˡafia ˡani mafula. 17 Sulia God alua naˡa manataˡi ngwae ˡi saena na liada, kira ka sasia na ru neˡe nia ogaˡi ki. Ma kira ka alua taˡi manataˡanga ˡuana na kwatelana na ngasingasiˡanga kira fuana na ˡinotoˡanga fuana na ru mauri kwasi neˡe, ˡiri nia ka gwaungaˡi leleka ka dao ana kaidaˡi neˡe fatalana God ke baˡa fuli mamana naˡa.

18 “Ma na kini neˡe ˡoko lisia niaˡa neˡe na fanoa doe neˡe gwaungaˡi fafia na ngwae tatalafaˡa ki taˡifau saena magalia.”

Na funulana ˡi Babilon

18 ˡI buri, nau ku lisia taˡi ˡainsel laˡu nia koso maˡi faˡasia ˡi langi. Ma nia ka toˡo ana na ngasingasiˡanga doe, ma na raralana ka raraˡafia na magalia taˡifau. 2 Ma nia ka ako ka ˡuri, “Nia funu naˡa! Na fanoa doe ba ˡi Babilon funu naˡa! Nia ka rokisi ka alua naˡa na fanoa fuana na ano ˡi ru ki. Ma na ano ˡi ru taˡa ki ma na noˡo taˡa ki, kira tua naˡa ˡi saena. 3 Sulia na ngwae Babilon ki kwate ma ngwae ana fanoa ki taˡifau ka sasia ru taˡa ˡoro liu. Na ngwae tatalafaˡa ki saena magalia kira ka sasia ru taˡa diˡia ngwae Babilon logo. Ma na ngwae ˡoro neˡe kira foli ru ma kika ˡoifoli ki kira toˡo ana na toˡoruˡa doe ki osiˡana neˡe ngwae Babilon ki oga ru leˡa ˡoro ki.”

4 Sui nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru laˡu faˡasia ˡi langi ka fata ˡuri, “Ngwae God ki ˡae, mulu leka maˡi faˡasia na fanoa neˡana! ˡAsu ˡubani kamu kata ˡado faˡinia ana sasia taˡangaˡa nia ki, ma ˡasu ˡubani kamu kata ruˡufia na kwaˡikwaˡinga nia ki. 5 Sulia na sasi taˡangaˡa ana ngwae Babilon ki raˡe ka bolo naˡa faˡinia ˡi langi, ma God noaˡa kasi takadalafa na sasi taˡangaˡa kira ki. 6 Alu God ke sasi na ru taˡa ki fuana ˡi Babilon, diˡia logo ˡi Babilon nia sasia fuamuˡa ngwae God ki, ma nia ke duˡu ro fau ani fuana ˡi Babilon. 7 Alu God ke kwatea na nonifiiˡanga ma na liadilaˡanga fuana Babilon, ka diˡia logo na ˡinotoˡanga ma na tua leˡangaˡa neˡe ˡi Babilon kwatea fuana niaˡa talana. Sulia na ngwae Babilon ki ka fata goˡo ˡana ˡuri fuada talada, ‘Kulu gwaungaˡi fafia ngwae ki taˡifau! Ma kulu noaˡa laˡu diˡia ta gwaˡi ˡuru dalaˡa, ma noaˡa kulu kasi saiana ta liadilaˡanga.’ 8 Osiˡana ngwae Babilon ki fata ˡunaˡeri, ana ta faˡi asoa God ke baˡa kwaiˡia niaˡa ˡani na mataˡinga, ma na liadilaˡa, ma na fioloˡa. Ma na mafula ke baˡa sarufia niaˡa, osiˡana neˡe God ngasingasiˡa ka tasa, nia ka matalangaˡi kira.”

9 Ma na ngwae tatalafaˡa ki faˡasia saena magalia neˡe kira sasia ru taˡa liu ki faˡinia ˡi Babilon, ma kira ka ˡado ˡani na toˡoruˡa nia, kike baˡa angi fafia na fanoa neˡeri kaidaˡi kira lisia na sasuna mafula neˡe doˡofia niaˡa. 10 Ma kira ke uu tau sulia kira maˡu ˡasu ˡubani kira kata nonifii diˡia logo niaˡa. Ma kira ka fata ˡuri, “Nia taˡa liu fuamu ˡi Babilon, na fanoa doe ma fanoa ˡinotoˡa! Na kwaˡikwaˡinga ˡoe, nia dao ˡaliˡali naˡa maˡi fafiˡo!”

11 Aia, ma na ngwae neˡe kira foli ru ma kika ˡoifoli ki saena magalia, kira angi ma kira ka kwaimanatai fuana ˡi Babilon, sulia noaˡa ta ngwae kasi folia naˡa na ru kira ki. 12 Sulia noaˡa ta ngwae kasi folia naˡa na gol kira ki, ma na silva kira ki, ma na fau ngwasinasina kira ki, ma na ru folilana doe ki, ma na toro kwanga kerokero ki neˡe folilada doe, ma na ˡai neˡe folilani doe ki, na ru saungaˡiniˡi ˡani na suli ki, ma na ru kira saungaˡinia ˡani ˡai folilana doe ki, ma na barasi ki, ma na kaˡikaˡi salo ki ma na mabol neˡe folilani doe ki, 13 ma na fanga leˡa ki, ma na ru moko leˡa ki neˡe folilani ka doe. Ma noaˡa logo ta ngwae neˡe ka folia naˡa na waen kira ki, ma na ngwaingwai kira ki, ma na ru kira ki fuana saungaˡilana na beret, ma na buluka kira ki, ma na sipsip kira ki, ma na hos kira ki, ma na ru neˡe na hos ki kira tara, ma na ngwae rao ˡoˡo ki. ˡIu ma ngwae ki bore, kira ka folida ma kika ˡoifoli logo ˡanida.

14 Ma na ngwae neˡe kira foli ru ma kika ˡoifoli ki, kira ka fata ˡuri fuana Babilon neˡeri, “Na ru leˡa ki taˡifau goˡo neˡe ˡoko oga ˡoke toˡo ani, kike baˡa noaˡa naˡa faˡasiˡo. Ma na toˡoruˡa ˡoe ki taˡifau ma na ru ngwasinasina ˡoe ki niˡi funu logo, ma ka ˡafitaˡi ˡoko lisida laˡu.” 15 Ma na ngwae neˡe kira foli ru ma kika ˡoifoli ki, neˡe kira toˡoru ˡani Babilon, kira ke baˡa uu tau sulia kira maˡu ˡasu kira ka ruˡufia logo na nonifiiˡanga nia. Ma kira ke baˡa angi ma kira ka kwaimanatai. 16 Ma kira ke baˡa angi kira ka fata ˡuri, “Nia taˡa liu, sulia na ngwae ana fanoa doe ba ˡoko toro ˡani na ifi leˡa ki neˡe folilani doe, ma ka laungia ˡani na ru ngwasinasina ki neˡe folilani doe. 17 Aia, ana kaidaˡi tiˡitiˡi neˡe toˡoruˡa nia ki ka sui faˡasi nia.”

Na ngwae doe ki taˡifau ana faka ki, ma na ngwae neˡe kira leka saena faka ki, ma na ngwae neˡe kira rao

saena na faka ki, ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira rao saena asi, kira ka uu tau naˈa ˈada. 18 Ma kira ka angi kaidaˈi kira lisia na sasuna na mafula neˈe sarufia Babilon, kira ka ˈuri, “ˈIta maˈi etangilana, noaˈa naˈa ta fanoa doe laˈu neˈe ka diˈia na fanoa doe neˈe!” 19 Ma kira ka ˈuia na gwauda ˈani fuˈa, ma kira ka angi ma kira ka kwaimanatai kira ka fata ˈuri, “Taˈa liu fuana na fanoa doe neˈe. Na ngwae ki taˈifau neˈe kulu toˈo ana faka ki, kulu toˈoru ˈani na toˈoruˈa Babilon. Ana kaidaˈi tiˈitiˈi goˈo neˈe ru nia ki taˈifau ka sui naˈa faˈasia.”

20 Ma kamu na ngwae ˈi langi ki, muke noni saeleˈa, sulia ˈi Babilon funu naˈa. Ma na ngwae God ki, ma na ngwae ni lifurongo ki, ma na profet ki, muke saeleˈa sulia God matalangaˈinia naˈa fafia ru taˈa neˈe nia sasiˈi fuamuˈa.

21 Sui taˈi ˈainsel ngasingasiˈa ka ngalia taˈi fau doe ma ka ˈui ˈania saena asi, ma ka fata ˈuri, “Kira ke baˈa ˈui ˈani ˈoe, na fanoa doe neˈe ˈi Babilon, ˈiri noaˈa ta ngwae kasi lisi ˈoe laˈu. 22 Ma ka ˈafitaˈi laˈu kira ka rongoa na lingana na harp ki, ma lingana ngwae ki, ma na ˈau ki, ma na bungu ki faˈasi ˈoe. Ma ka ˈafitaˈi naˈa ta ngwae rao ka tua laˈu faˈi ˈoe. Ma noaˈa kasi rongoa naˈa lingana ta sauˈa ana fanga faˈasiˈo. 23 Ma noaˈa ta unu kasi duˈa laˈu ana ˈaeˈo. Ma ka ˈafitaˈi kira ka rongoa laˈu lingana ta araˈi faolu ma ta gwagwaeˈa faˈasi ˈoe. ˈI naˈo naˈa maˈi, na ngwae neˈe kira foli ru ma kika ˈoifoli ki, kira ngwae talo magalia ki. Ma ˈani na sokeˈa ˈoe ki, ˈoko faˈarora na ngwae ki taˈifau saena magalia.”

24 God kwatea naˈa kwaˈikwaˈinga fuana na ngwae ˈi Babilon ki, sulia neˈe kira ba saungia naˈa na profet ki, ma na ngwae God ki, ma ti ngwae ˈoro laˈu neˈe kira saungida saena magalia.

Na ˈainsel talongani ˈasilana ˈi Babilon

19 ˈI buri ˈana ru neˈe ki, nau ku rongoa naˈa lingana akoˈa neˈe doe diˈia lingana na fikuˈa doe ˈi langi kira ˈuri, “Kulu baˈatafea God! Talitoˈona God goˈo neˈe nia faˈamauri kia. Ma na ˈinotoˈanga ma na ngasingasiˈanga ki fuana God kia! 2 Na matalangaˈinga nia ki ka mamana ma ka ˈoloˈolo. Nia ka matalangaˈi maelia naˈa kini ˈusu neˈe nia faˈalia na ngwae ki saena magalia ˈania sasi taˈangaˈa nia. Ma God ka kwatea naˈa na kwaˈikwaˈinga fuana, sulia nia saungia na ngwae rao God ki.” 3 Ma kira ka ako laˈu kira ka ˈuri, “Kulu ke baˈatafea God! Ma na sasuna mafula neˈe ka duˈafia na fanoa doe neˈe ka raˈe ˈi langi sulia asoa firi.” 4 Ma na ro akwala ma na fai ngwae faˈinaˈonaˈo ki, ma na fai ru mauri ki, kira bobo uruuru ˈi ano ma kira ka foˈosia God neˈe tua ana fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga. Ma kira ka fata ˈuri, “ˈIu, nia ke ˈunaˈeri! Kulu ke baˈatafea God!”

5 Sui na lingalingaˈi ru neˈe ka talo maˈi faˈasia fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga, ka fata ˈuri, “Na ngwae ki taˈifau neˈe kamu fuˈusi doe ana God, ngwae doe ma ngwae tiˈitiˈi, ma na ngwae rao nia ki, muke baˈatafea God kia!”

Na fafangaˈa ana araˈinga na Kala Sipsip

6 Sui nau ku rongoa laˈu na ru diˈia na lingana ta fikuˈa doe ma ka ngwaˈigi diˈia na rurulana ta tata doe, ma ka diˈia ta kiri doe. Ma nau ku rongoa kira fata ˈuri, “Kulu ke baˈatafea God, sulia God ngasingasiˈa ka tasa, nia na ngwae tatalafaˈa! 7 Kulu saeleˈa liu, ma kulu ka baˈatafea naˈa ˈinotoˈanga nia! Sulia nia dao naˈa ana kaidaˈi fuana na fikuˈa faˈinia na kala Sipsip, ma na gwagwaeˈa nia ka sasi akaˈu naˈa ana niaˈa fuana. 8 Ma God ka kwatea naˈa toro mamaoˈa neˈe faolu ma ka ngwasinasina fuana gwagwaeˈa ˈiri ni ka toro ˈani.” (Aia, na fadalana na toro mamaoˈa neˈe nia naˈa neˈe ru leˈa neˈe ngwae God ki kira sasiˈi.)

9 Sui na ˈainsel ka fata ˈuri fuaku, “ˈIOke keresia ru neˈe: ˈOilakiˈa fuana na ngwae ki neˈe God laefida fuana na fangaˈa ana araˈinga na kala Sipsip.” Ma na ˈainsel ka fata laˈu ˈuri, “Na alaˈanga God neˈeriˈa, nia mamana!”

10 Nau ku rongoa ru neˈeri ki taˈifau, nau ku bobo uruuru ˈi ˈaena ˈainsel neˈeri fuana na foˈosilana. Sui, nia ka fata ˈuri fuaku, “Noaˈa ˈoe kosi foˈosi nau laˈu! ˈOke foˈosia lala God! Sulia nauˈa na ngwae rao God goˈo diˈia logo ˈaeˈo ma na ngwaefuta ˈoe ki, na ngwae ki taˈifau neˈe kira faˈamamana ana na mamanaˈanga neˈe sa Jesus faˈataˈinia. Sulia neˈe mamanaˈanga neˈe sa Jesus faˈataˈinia, nia neˈe kwatea ma na ngwae God ki ka faˈatalo ˈani na Fatalana God.”

Na ngwae neˈe tua ˈi fafona na hos kwao

11 Sui nau ku lisia ˈi langi ka ˈifi, ma nau ku lisia taˈi hos kwao. Ma na ngwae neˈe ka tua ˈi fafona kira saea ˈani sa Rao Leˈa ma sa Mamana, osiˈana nia matalangaˈi ma ka fuˈa sulia na ˈoloˈoloˈa. 12 Na maana ka diˈia na meameana mafula, ma ka alua naˈa ˈeregwau ˈoro ki ˈi gwauna. Ma nia toˈo ana sata neˈe kira keresia ana nonina, ma niaˈa taˈifilia goˈo neˈe saiana. 13 Ma na ifi keta neˈe nia ka fungu ˈani ˈabu. Ma na satana ka ˈuri, “Na Fatalana God.” 14 Ma na fuani oro ˈi langi kira leka sulia. Ma kira toro ˈani toro kwao ma ka sikasika ki, ma kira ka tua ˈi fafona na hos kwao ki. 15 Ma taˈi sele ni ofoˈa toˈo liu ka ruˈu maˈi faˈasia saena kwakwana ˈiri ke baˈa liufia ˈani na maˈe fanoa doe ki. Ma nia ke baˈa ˈinotoˈa ˈusi kira ˈani na ngasingasiˈanga doe nia, ma ˈani na saetaˈanga God ngasingasiˈa ka tasa, nia ka ngisia na malimae nia ki, ka diˈia nia uria ngisia na grep ˈi saena na ru ni ngisilana na grep ki fuana waen. 16 Ta sata neˈe kira keresia sulia na toro keta nia ma sulia na ˈaena ka ˈuri, “Na Tatalafaˈa fafia na ngwae tatalafaˈa ki, ma na Aofia fafia na aofia ki.”

17 Sui nau ku lisia taˈi ˈainsel ka uu ˈi saena na madaˈafi. Ma nia ka ako fuada na noˈo ki neˈe kira lofo saena mamanga ka ˈuri, “Kamu leka maˈi, muke fiku ana na fangaˈa doe God. 18 Muke leka maˈi, muke ˈania na nonina ngwae tatalafaˈa ki, ma na ngwae ˈaˈana ki ana ofoˈa, ma na ngwae ana ofoˈa ki, ma na hos ki, ma na ngwae ki neˈe kira tua fafona na hos ki, ma na ng-

wae ki taˡifau, na ngwae rao ˡoˡo ki, ma na ngwae aloge ki, ma na ngwae ˡaˡana ki, ma na ngwae tiˡitiˡi ki.”

19 Sui nau ku lisia na ru kwasi baera, ma na tatalafaˡa ki saena magalia, ma na ngwae ni ofoˡa kira ki, kira ka fiku maˡi fuana na fuˡanga faˡinia na ngwae neˡe tua ˡi fafona na hos kwao ma na fuani oro nia. 20 Ma kira ka daua naˡa na ru kwasi baera faˡinia na profet ˡosoˡoso neˡe sasia na ru fuana ˡarefoˡanga ani ki fuana na ru kwasi baera. (Ana neˡe ru faˡanadaˡa neˡeri ki neˡe ka ˡoiˡana na ngwae neˡe kira toˡo ana na maˡetoto ana na ru kwasi neˡe ma na ngwae neˡe kira foˡosia na nununa.) Ma na ru kwasi neˡeri faˡinia na profet ˡosoˡoso baera, kira ˡui faˡi mauri ˡani keroˡa ˡi saena na ˡosi ana mafula neˡe duˡa ˡani salfa. 21 Ma na sele ni ofoˡa ba sakatafa maˡi faˡasia na kwakwana na ngwae ba tua ˡi fafona na hos kwao ka saungida na fuani oro kera ki. Ma na noˡo ki kira ka leka maˡi, kira ka ˡania na fasi ˡana nonida.

Na toˡoni faˡi ngali

20 Sui nau ku lisia laˡu taˡi ˡainsel ka koso maˡi faˡasia ˡi langi, ma ka dau ana taˡi sene doe faˡinia na kii ana na kilu gwagwa lingalinga. 2 Ma nia ka daua naˡa na faˡi loi doe ba kira saea ˡani sa Saetan, neˡe ngwae ˡaˡana fuana na ano ˡi ru taˡa ki, ma ka firi fafia sulia taˡi toˡoni faˡi ngali. 3 Ma na ˡainsel neˡeri ka ˡui ˡani nia ˡi saena na kilu neˡeri ma ka fono ˡusia, fasi ˡiri noaˡa nia kasi sokea laˡu na ngwae ki, leleka na taˡi toˡoni faˡi ngali neˡeri ki ka sui. Ma buri ˡana kaidaˡi neˡeri, kira ke baˡa logea laˡu fuana kaidaˡi tiˡitiˡi.

4 Sui nau ku lisia naˡa ru ni tuaˡa ki ˡana ˡinotoˡanga ma na ngwae ki neˡe kira tua ˡi fafoda ki. God ka kwatea naˡa ngasingasiˡanga fuada fuana gwaungaˡi ˡanga. Ma nau ku lisia logo na mangona ngwae ki neˡe kira saungida sulia kira faˡataloˡania na mamanaˡanga neˡe sa Jesus faˡataˡinia ma na fatalana God. Sulia noaˡa kira kasi foˡosia goˡo na ru mauri kwasi baera ma na nununa, ma noaˡa kira kasi ngalia goˡo na maˡetoto ana na ru kwasi neˡeri ˡi maana darada nama ana limada. Nia neˡe, kira ka mauri laˡu, ma kira ka gwaungaˡi diˡia na ngwae tatalafaˡa ki faˡinia sa Jesus Christ sulia taˡi toˡoni faˡi ngali. 5 Nia naˡa neˡe etana na tataˡenga faˡasia na maeˡa. (Aia, ma bali ana ngwae ki neˡe kira mae, noaˡa kira kasi mauri laˡu leleka taˡi toˡoni faˡi ngali neˡeri ki ka sui.) 6 Na ngwae ki neˡe kira mauri laˡu ana na etana tataˡenga faˡasia na maeˡa, kira ka saeleˡa liu, ma kira ka toˡo ana na ˡoilakiˡa. Sulia na ruana na maeˡa kasi ngasingasiˡa fafi kira. Ma kira ke baˡa alua naˡa na fata abu God ki ma sa Jesus Christ, ma kira ka gwaungaˡi faˡinia sa Jesus Christ sulia taˡi toˡoni faˡi ngali.

Na liufilana sa Saetan

7 ˡI buri ˡana toˡoni faˡi ngali ka sui, kira ke baˡa logea sa Saetan faˡasia saena luma lokafo. 8 Ma nia ke baˡa leka fuana na sokelana ngwae ki saena fanoa ki taˡifau saena magalia. Nia neˡe na fiku taˡi ngwae neˡe kira saea ˡani sa Gog ma sa Magog ki. Sa Saetan ke baˡa fikuda maˡi fuana na fuˡanga, ma kira ke baˡa ˡoro liu diˡia na magana one neˡe tua sulia na asi. 9 Kira ka takalo saena magalia taˡifau, ma kira ka ˡereˡafu kalia kula neˡe ngwae God ki kira tua ana ma na fanoa doe ˡi Jerusalem neˡe God alafe fuana. Sui na mafula ka koso maˡi faˡasia ˡi langi ka faˡafunuda. 10 Sui sa Saetan na ngwae neˡe sokeda, God ka ˡui ˡania saena na ˡosi ana mafula neˡe duˡa ˡani salfa, kula ba God ˡui ˡania logo na ru mauri kwasi baera ma na profet ˡosoˡoso ˡi naˡo. Ma kira ke baˡa tua ˡani nonifiiˡanga sulia asoa ki taˡifau, ma na rodo ki taˡifau tutua kasi sui.

Na kwai matalangaˡi ˡanga ˡisi

11 Sui nau ku lisia taˡi fuli gwauruˡa kwao ana ˡinotoˡanga neˡe doe. Ma nau ku lisia logo na ngwae neˡe ka tua ˡi fafona. Na magalia ma ˡi langi, kira ka tafi naˡa ˡada faˡasia, ma noaˡa ta ngwae kasi lisia naˡa laˡu na magalia ma ˡi langi. 12 Sui nau ku lisia logo na ngwae mae ki taˡifau, neˡe kira doe ma kira ka tiˡitiˡi, kira uu ˡi naˡona fuli gwauruˡa ana ˡinotoˡanga neˡeri. Ma God ka ˡifingia na buka ki. Ma ka ˡifingia ta buka laˡu, na buka neˡe ka toˡo ana satada ngwae neˡe mauri ki. Ma God ka matalangani na ngwae mae ki sulia ru neˡe kira sasiˡi ki, ka diˡia naˡa kerekereˡa saena na buka neˡeri ki. 13 Sui, na ngwae neˡe kira mae saena na asi kira ka mauri laˡu. Ma na ngwae neˡe kira tua saena na ano ma na fanoa ana maeˡa, kira ka mauri laˡu. Ma God ka matalangani na ngwae ki taˡifau ˡani ru ki taˡifau neˡe kira sasiˡi ˡi naˡo. 14 Sui God ka ˡui ˡania na maeˡa ma na fanoa ana maeˡa saena na ˡosi ana mafula. (Aia, ma na ˡosi neˡeri ana mafula nia neˡe ruana maeˡa.) 15 Ma ta ngwae neˡe satana kasi tua saena na buka ana mauriˡa, God ke ˡui ˡani nia logo saena na ˡosi ana mafula.

Na mamanga faolu ma na magalia faolu

21 Sui nau ku lisia na mamanga faolu ma na magalia faolu. Na mamanga etaeta ma na magalia etaeta ka nonga naˡa ma na asi ka noˡana naˡa. 2 Ma nau ku lisia na fanoa doe abu neˡe na Jerusalem faolu ka koso maˡi faˡasia God ˡi langi. Ma kira sasi akaˡu ana, diˡia na kini gwagwaeˡa neˡe kira laungia taˡifau naˡa ˡiri nia ka dao toˡona na araˡi faolu nia. 3 Ma nau ku rongoa taˡi lingalingaˡi ru doe ka fata maˡi faˡasia na fuli gwauruˡa ana ˡinotoˡanga ka ˡuri, “Na fanoa God tua naˡa siana na ngwae ki. Ma nia ke baˡa tua faˡinida ma kira neˡe na ngwae nia ki naˡa. Ma God talana ke baˡa tua faˡinida, ma nia naˡa neˡe God fuada. 4 Ma nia ke baˡa ongoa kafo ana angiˡa faˡasia na maada. Na maeˡa, ma na liadilaˡanga, ma na angiˡa, ma na nonifiiˡa ke baˡa noaˡa naˡa, sulia na ru ˡua ki sui naˡa.”

5 Sui na ngwae neˡe ka tua ana kula ni tuaˡa ana ˡinotoˡanga ka fata ˡuri, “Na kaidaˡi neˡe, nau ku faˡafaolua na ru ki taˡifau!” Ma nia ka fata logo ˡuri fuaku, “ˡOke keresia ru neˡe ki, sulia alaˡanga neˡe ki mamana, ma

niˈi ka totolia faˈamamanalani.” 6 Ma nia ka fata ˈuri,
“Na ru neˈeri ki ka sui naˈa ˈuri! Nauˈa neˈe Alfa ma na
Omega, na safalilana ma na suilana na ru ki taˈifau.
Ma sa tai neˈe ka silikwaˈu, nai baˈa kwate ˈoˈo ana ta
maˈe kafo ana mauriˈa fuana, ma noaˈa nia kasi folia.
7 Ma ta ngwae neˈe noaˈa kasi danga ˈania fitoˈonga
nia, nia ke baˈa toˈo ana ru neˈe: Nauˈa neˈe God nia
ma niaˈa neˈe ngela nau. 8 Aia, na ngwae ki neˈe kira
tafi osiˈana kira ka maˈu, ma na ngwae neˈe kira danga
faˈi buri ˈani fitoˈonga kira ki, ma na ngwae neˈe kira
sasia na ru taˈa ki, ma na ngwae sau ngwae ki, ma na
ngwae kakabara ki, ma na ngwae kelema ki, ma na ng-
wae neˈe kira foˈosia na malamala god saungaˈiniˈi ki,
ma na ngwae ˈosoˈoso ki taˈifau, kula fuada naˈa neˈe
saena ˈosi neˈeri ana mafula neˈe duˈa ˈani salfa. Ma
nia naˈa neˈe ruana maeˈa.”

Na Jerusalem faolu

9 Ma taˈi ˈainsel ana fiu ˈainsel ba kira toˈo ana na fiu
dako ru ana kwaˈikwaˈinga ˈisi ki, ka leka maˈi siaku,
ma ka fata ˈuri, “ˈOke leka maˈi, nau ku faˈataˈinia naˈa
gwagwaeˈa na kala Sipsip neˈe fuamu.” 10 Ma na Anoˈi
ru Abu ka sura aku ma ka ngali nau ˈuana gwauna taˈi
faˈi ua neˈe fane liu. Ma nia ka faˈataˈinia na fanoa abu
ˈi Jerusalem neˈe koso maˈi faˈasia God ˈi langi. 11 Ma
na ˈinotoˈanga God ka kwate ma nia ka ngwasinasina
liu. Na fanoa doe neˈeri ka ngwasinasina liu diˈia taˈi
fau neˈe folilana doe neˈe kira saea ˈani na jaspa, ma
ka raola diˈia na galasi neˈe kira saea ˈani na kristele.
12 Ma na fanoa doe neˈeri ka toˈo ana sulufaua doe
neˈe ka fane kalia, ma na akwala ma ro tafa ki, ma na
akwala ma ro ˈainsel ki neˈe kira folo ˈafia na tafa neˈeri
ki. Ma na satana na akwala ma ro kwalafa ana ngwae
Israel ki neˈe kira keresia ana na akwala ma ro tafa
neˈeri ki. 13 Na akwala ma ro tafa ana sulufaua neˈeri
neˈe teo kalikalia na fanoa doe neˈeri, ta uulu tafa bali
ˈi fanelana sina, ma ta uulu tafa ˈi bali sulana sina, ma
ta uulu tafa bali mauli, ma ta uulu tafa laˈu ana bali
ˈoloˈolo. 14 Na sulufaua kalia na fanoa doe neˈeri kira
saungaˈinia fafona na taˈi akwala ma ro fau ki. Aia, na
satada neˈe akwala ma ro ngwae lifurongo ana kala
Sipsip neˈe kira keresia fafona na fau neˈeri ki.
15 Ma na ˈainsel neˈeri ka fata faˈi nau, nia dau ana
taˈi maˈe ˈai ana ˈoitoˈongaˈa neˈe kira saungaˈinia ˈani
gol fuana na ˈoitoˈolana na fanoa doe neˈeri, ma na
tafa ana ki, ma na sulufaua ki. 16 Na ketalana na sulu-
faua ana fanoa doe neˈeri bolo ka sui goˈo. Na ˈainsel
neˈeri ka ˈoitoˈona na fanoa doe neˈeri ˈani maˈe ˈai
neˈeri, ma ka dao toˈona na ketalana, ma na rebalana,
ma na fanelana ka bolo taˈifau goˈo, na akwala ma ro
toˈoni agi tala ki † taˈifau goˈo. 17 Na ˈainsel neˈeri ka
ˈoitoˈona logo na sulufaua ma ka dao toˈona nia dao
ana taˈi talangaˈi fai akwala ma fai faˈi ˈoiˈa †† ana na
fanelana, ana ˈoitoˈongaˈa neˈe nia sasia ˈani. 18 Na sul-
ufaua ki kira saungaˈinia ˈani na fau kira saea ˈani jas-
pa, ma na fanoa doe neˈeri kira saungaˈinia ˈani na gol
neˈe raola diˈia na galasi. 19 Aia, ma na fau faˈababa-
toˈolana na sulufaua ki ana fanoa doe neˈeri, kira laun-
gia ˈani na fau neˈe folilani doe ki taˈifau goˈo. Na
etana fau faˈababatoˈonga, kira saea ˈani na jaspa. Na
ruana fau, kira saea ˈani na safaea. Na uula fau, kira
saea ˈani na aget. Na faina fau, kira saea ˈani na emar-
al. 20 Na limana fau, kira saea ˈani na oniks. Na onona
fau, kira saea ˈani na karnelian. Na fiuna fau, kira saea
ˈani na karts neˈe nia sakosakoˈa. Na kwaula fau, kira
saea ˈani na beril. Na sikona fau, kira saea ˈani na
topas. Na tangafulana fau, kira saea ˈani na kalkedoni.
Na akwala ma etana fau, kira saea ˈani na turkois. Ma
na akwala ma ruana fau, kira saea ˈani na ametist.
21 Ma na akwala ma ro tafa neˈe ki kira saungaˈinia ˈani
na akwala ma ro fau folilani doe liu neˈe kira saea ˈani
perel. Taˈi faˈi perel nama goˈo fuana taˈi tafa. Ma na
tala ki saena na fanoa doe neˈeri kira saungaˈinia ˈani
na gol neˈe raola ka diˈia galasi.
22 Noaˈa nau kusi lisia goˈo na Luma Abu God saena
na fanoa doe neˈeri, osiˈana na Luma Abu neˈeri neˈe
na God ngasingasiˈa ka tasa ma na kala Sipsip. 23 Na
fanoa doe neˈeri noaˈa kasi oga laˈu na madaˈafi nama
na madamo ˈiri ka sina saena, osiˈana na ˈinotoˈanga
God naˈa neˈe sina saena, ma na kala Sipsip neˈeri neˈe
unu nia. 24 Na ngwae saena magalia ki kira ka totolia
tuaˈa saena madakoˈanga neˈeri, ma na ngwae tata-
lafaˈa ki kira ke baˈa ngalia maˈi na toˈoruˈa kira ki ˈua-
na saena. 25 Ma na sinamaa ki ana na fanoa doe neˈe
ke baˈa ˈifi talau goˈo ˈana ma noaˈa kasi fono, osiˈana
noaˈa ta rodo ˈi neˈeri. 26 Ma kira ke baˈa ngalia maˈi na
kwangaˈa ki ma na toˈoruˈa ki ana na fanoa ki taˈifau
saena magalia ˈuana saena na fanoa doe neˈe. 27 Aia,
ma noaˈa ta ru neˈe ka bulibuli, nama ta ngwae neˈe ka
sasia ta ru ni ˈekeˈa ˈani, nama ta ngwae neˈe ka soke
ke baˈa ruˈu saena na fanoa doe neˈe. Bore ma taˈifilia
goˈo na ngwae neˈe kira keresia na satada saena na
buka ana mauriˈa na kala Sipsip neˈe kira ke baˈa ruˈu
saena na fanoa doe neˈe.

Na kafo ana mauriˈa

22 Na ˈainsel neˈe ka faˈataˈinia logo fuaku na
busulana na kafo ana mauriˈa neˈe raola ka diˈia
ta galasi, nia busu maˈi faˈasia fuli gwauruˈa ana ˈino-
toˈanga God ma na kala Sipsip, 2 ma ka igo maˈi tofon-
gana na tala neˈe liu saena na fanoa doe neˈe. Ma na
ˈai ana mauriˈa ki, kira niˈi uu ana ro bali ki ana kafo
neˈeri, ma kira ka fungu talau goˈo sulia akwala ma ro
madamo ki saena taˈi faˈi ngali. Nia ka fungu ana taˈi
kaidaˈi saena madamo ki taˈifau, ma na rauna ˈai neˈeri
kira ka ngalia fuana na guralana na ngwae ki ana na
fanoa doe ki. 3 Aia, ma na ru neˈe God nia agiˈi ki,
noaˈa kira kasi tua saena fanoa doe neˈeri.
Na fuli gwauruˈa ana ˈinotoˈanga God ma na kala
Sipsip neˈe tua saena na fanoa doe neˈeri, ma na ng-
wae rao nia ki kira ka foˈosia. 4 Ma kira ke baˈa lisia
maana God, ma na satana kira ka keresia maana dara-
da. 5 Ma noaˈa goˈo ta rodo naˈa ˈi neˈeri, ma noaˈa kira
kasi oga naˈa ta unu nama na madakolana na sina, os-

† *2,400 kilomita ki* †† *raˈelana 65 mita*

iˈana God naˈa neˈe madakoˈanga kira, ma kira ka gwaungaˈi naˈa faˈinia sulia bongi firi.

Na daolana maˈi sa Jesus

6 Sui na ˈainsel ka fata ˈuri fuaku, “Alaˈanga neˈe ki mamana, ma alaˈanga ana faˈamamanalani ki. God neˈe kwatea maˈi na Anoˈi ru nia fuana na profet ki, ma ka kwatea maˈi na ˈainsel nia fasi ˈiri ke faˈataˈinia fuana na ngwae rao nia ki ru neˈe ke fuli ˈaliˈali maˈi ki.”
7 Ma sa Jesus ka fata ˈuri, “Muke sailinga, nai baˈa leka ˈaliˈali goˈo maˈi. ˈOilakiˈa fuada na ngwae neˈe kira roˈosulia na kerekereˈa abu ki saena na buka neˈe!”
8 Nauˈa sa John neˈe nau ku rongoa ma nau ku lisia na ru neˈe ki taˈifau. Ma kaidaˈi nau ku rongoa ma nau ku lisia na ru neˈe ki, nau ku bobo uruuru ˈi naˈona ˈaena na ˈainsel neˈe nia faˈataˈinia na ru neˈeri ki fuaku, ma nau ku sasi ˈuana foˈosilana. 9 Ma nia ka fata ˈuri fuaku, “ˈOe kosi sasi laˈu ˈunaˈeri! Nauˈa na ngwae rao goˈo, diˈia logo ˈaeˈo, ma na toˈolamu na profet ki, ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira roˈosulia na alaˈanga ki saena na buka neˈe. ˈOke foˈosia God!” 10 Sui nia ka fata laˈu ˈuri fuaku, “Noaˈa ˈoe kosi sofongaˈinia na kerekereˈa God ki saena na buka neˈe. Sulia nia karangi ka dao naˈa ana kaidaˈi neˈe na ru neˈe ki ke dao maˈi. 11 Ta ngwae bore ˈana neˈe fulirulana taˈa, nia ke dau ngasi ana fuli ruˈa taˈa ki. Ma sa tai bore ˈana neˈe ka saga ma ka sasia na ru leˈa ki, nia ke dau ngasi ana ru saga ki, ma sasilana naˈa ru leˈa ki.”
12 Ma sa Jesus ka fata ka ˈuri, “Muke sailinga, nai baˈa leka ˈaliˈali goˈo maˈi. Nau ku ngalia naˈa maˈi na kwaiaraˈanga nau ki faˈi nau, ˈiri nai kwatea fuana sa tai faˈida neˈe kira dau sulia ru leˈa ki neˈe kira sasiˈi.
13 Nauˈa naˈa neˈe Alfa ma na Omega, na safalilana ma na suilana na ru ki taˈifau.”
14 ˈOilakiˈa fuada na ngwae neˈe kira taufia na ifi keta kira ki ka faolu, fasi ˈiri kira ka totolia ˈanilana fufuana na ˈai ana mauriˈa, ma kira ka ruˈu ana na tafa ki ˈuana saena na fanoa doe. 15 Ma na ngwae neˈe kira sasia na ru ni ˈekeˈa ki, ma na ngwae neˈe kira kelema ki, ma na ngwae kakabara ki, ma na ngwae sau ngwae ki, ma na ngwae neˈe kira foˈosia na nunuˈi ru ki, ma na ngwae neˈe kira soke, ma kira ka sasia na ru ˈosoˈoso ki, kira ka tua ˈi maa faˈasia saena na fanoa doe neˈeri.
16 Ma sa Jesus ka fata laˈu ˈuri, “Nauˈa sa Jesus neˈe nau ku kwatea kwau na ˈainsel nau fasi ˈiri ke faˈarongo ˈani ru neˈe ki fuamuˈa na ngwae faˈamamana ki. Nauˈa neˈe na ngwae ana na olitana kwalafa sa David na ngwae tatalafaˈa. Ma nauˈa naˈa neˈe na kwalikwali ˈofodangi neˈe raralana ka madako liu.”
17 Ma na Anoˈi ru Abu faˈinia na gwagwaeˈa, kera ka fata ˈuri fuana sa Jesus, “ˈOke leka maˈi!”
ˈIu, ma sa tai neˈe kira rongoa na buka neˈe, kira ka fata logo ˈuri, “ˈOke leka maˈi!”
Ma sa tai bore ˈana neˈe ka silikwaˈu ma ka oga ngalilana kafo ana mauriˈa, ˈoke leka maˈi, ˈoko ngalia ˈoˈo ana na kafo ana mauriˈa.
18 Nauˈa sa John, nau ku fata totongaˈi fuana ngwae ki taˈifau neˈe kira rongoa fatalana God saena na buka neˈe. Diˈia ta ngwae bore ˈana ka alua laˈu ta ru tarenga faˈinia, God ke baˈa kwate tarenga logo ana na kwaˈikwaˈinga ki neˈe kira fata sulia saena na buka neˈe fuana. 19 Ma diˈia ta ngwae ka lafua ta ru faˈasia na alaˈanga God ki saena na buka neˈe, God ke baˈa fonea faˈasia ˈai ana mauriˈa, ma na kula nia ana na fanoa abu doe neˈe kira fata sulia ˈi saena na buka neˈe.
20 Sa Jesus, na ngwae neˈe fata sulia na ru neˈe ki taˈifau, nia fata ˈuri, “Nia mamana liu! Nai leka ˈaliˈali maˈi!”
ˈIu, Jesus Aofia ˈae, leka naˈa maˈi!
21 Nau ku amasia na Aofia sa Jesus Christ fuana na kwaiˈofeˈanga nia ke tua faˈi kamu taˈifau. ˈIu nia ke ˈunaˈeri.